Bu 225
Nr 27

Prat — 4

tiene. 383. fs.

i18444945

Queſtiones additæ in Librũ de Fortitudine Magiſtri Martini de magiſtris per Dauidem cranſton ſcotum in theologia bacchalarium.

Venundantur parrhiſius a Ioanne granion eiuſdẽ ciuitatis bibliopola: in Clauſtro brunelli: prope ſcolas decretorum: ſub ſigno ſacratiſſimę dei genitricis Marię.

SI viros noſtrę tempeſtatis illuſtres qui in ſacris aut ſcripſerunt aut aliquid ediderunt litteris liber ille de ſcriptoribus eccleſiaſticis inſignis cõmemorat qua ĩ curia aut potius iniuria poſteritati tuũ nomẽ cõmendare pepcerit non ſatis demiror moraliſſime martine pariter & doctiſſime. dignus em̃ es cuius memoria eternitati donetur qui nõ modicis lucubrationibꝰ ſed maximis vigiliis pręcipuas moralis philoſophie partes (q̃ de cardinalibus virtutibus tractant) tuis libris argutiſſime inſeruiſti quaꝝ primã ptẽ (q̃ de fortitudine agit) cũ fortiſſimis hoſtibus manus cõſerendo (eoſdẽq̧ modo lãceis nũc enſibꝰ necnõ pugionibus argumẽtoſis vincẽdo) fortiſſime es agreſſus & illos cũ ꝓpriis armis diffideres ſuis telis ſubiugare conabaris adeoq̧ viciſti vt de clariſſimis nõ ſit q̄ vellet eis adeſſe auxilio q̄bus tandẽ ſemiuiuis relictis victoriã adeptus diceris. & aſſecutus. nõ minus paſſiones tẽperãtiã nitentes opprimere ſubieciſti cõculcaſti materiãq̧ illã tũ fructuoſã cũ ſtatui eccleſiaſticali accõmodatiſſimã cũ eiſdẽ viris certamẽ cõtinuãs nõ minꝰ clare q̃ ſubtiliter terminaſti & nõ modicũ vtilitatis feruentibus ſtudioſorum in theologia aĩs indicaris (nec ĩmerito) attuliſſe Hãc ob rem te ſcriptoꝝ eccleſiaſticoꝝ numero cenſeo aſcribendũ deniq̧ ſuã moralẽ ac p̄clarã vitã cũ opuſculis editis, prout a fide dignis accepero ſtilo ferme eodem vtens quo & ille eccleſiaſticoꝝ deſcriptor vſus eſt paucis plurima cõplectẽs recenſebo.

¶Martinus natione gallus turonẽſis diue barbare gimnaſii primariꝰ eiuſdẽq̧ ãpliator magnificus in vtraq̧ philoſophia nõ mediocriter doctus ſacrarũ litterarũ parrhiſienſis eruditiſſimus ꝓfeſſor ſubtilis ingenio ſermone ſcolaſticus alioꝝq̧ impugnator acerrimus pręclara ſcripſit volumina e quibus ſubiecta feruntur.

De fortitudine	librum vnum.
De temperantia	librum vnum.
De conſequentiis	librum vnum
De prędicabilibus	librum vnum.

¶Alia ĩſup nõnulla edidit de iuſticia (vt fertur) librũ vnũ ſup fundamẽta mõtiũ lectiões p vtiles ſed hec ad noſtrã noticiã nõ ꝑuenerũt claruit tp̄e chriſtianiſſimi regis gallorũ. Ludouici vndecimi cuius & cõfeſſor fuit ſub quo & diẽ clauſit extremũ. Poſtremo clericaci ad diue virginis edem in pace ſepultus eſt eo in loco quo & Ludouicus ipſe quieſcit vt q̄ viuus regio lateri adherebat mortuus ſeiungeretur minime.

Prima queſtio.

Utrum fortitudo cõmunis ſit virtus cardinalis. Arguitur primo ꝙ non. Nature communes dormierunt cum Iohanne huss & hieronimo pragenſe in concilio conſtanſienſi ſuos aſſertores pertinaces condempnantes ſed fortitudo communis (ſi qua foret) eſſet natura communis quia certum eſt ꝙ ly fortitudo communis non eſt virtus cardinalis: ſicut nec terminꝰ aliquis: Igitur fortitudo communis non eſt virtus cardinalis.

¶ In oppoſitum: Eſt communis Philoſophorum Theologorum: & Doctorum eccleſiæ ſententia philoſophorum ſuper ethicorum tertio tractatu ſecundo theologorum diſtinctione trigeſima .iii. tertii ſententiarum Doctorum eccleſiæ.

¶ Nam gregorius zz moralium ambroſius ſupra lucam & auguſtinus libro de moribꝰ eccleſie vno ore fortitudinẽ inter virtutes cardinales enumerant. Sed doctores locis preallegatis non capiũt fortitudinem pro fortitudine bellica tantum aut pro quolibet habitu particulari fortitudinis ſiue bellice ſiue magnanimitatis. Nec pro collectione omnium aut multorum habituum pticularium fortitudinis vt inferius patebit ex concluſionibus Relinquitur ergo ꝙ fortitudo a doctoribꝰ capitur pro habitu comuni fortitudinis Pro reſponſione ad queſtionem ſuppoſitis acceptionibus huius nominis fortitudo: ex prima queſtiõe huius libri pariter & huius termini virtus dicendum eſt pro declaratione tituli queſtionis quare aliqua virtus vocatur cõmunis ſeu generalis quod idem eſt & hoc pro primo notabili & quare aliqua virtus vocatur cardinalis ſeu principalis ꝓ ſecũdo notabili Primum declaratur per aliquas propoſitiones (quod dico de vna virtute cardinali intellige de aliis dictum) Prima propoſitio fortitudo non ideo dicitur communis quia eſt natura communis diſtĩcta formaliter a qualibet fortitudine particulari & cũ qualibet earum idemptificata realiter hanc rationem ſuadet argumentum ante oppoſitum.

¶ Secũda propoſitio fortitudo non ideo dicitur communis quia eſt nata predicari de pluribꝰ ſub ea contentis quia quelibet fortitudo eſt actus vel habitus voluntatis & certum eſt ꝙ quelibet talis ab omni termino diſtinguitur igit. ¶ Tertia ꝓpoſitio fortitudo non ideo dicitur communis quia immediate inclinat in actus ſpecie differentes patet habitus immediate ſolum inclinat ad ſimiles actus huius ex quibus genitus eſt ſed ex nullis actibus ſpecie differentibus procreatur habitus vt praedicatur ſecunda ethicorum igitur.

¶ Quarta propoſitio fortitudo ideo dicitur communis ſeu generalis quia generaliter circa matertiam fortitudinis verſatur & ſub diſiunctione ad ſuos actus formaliter vel virtualiter ſiue de actu ſiue de habitu loquamur vt volitio qua fortes vult fortiter facere aggrediendo vel expectando & habitus ex ſimilibus actibus genitus.

¶ Correlarie ſequitur ꝙ actus fortitudinis ideo dicitur ſpecialis quia ſpecialiter circa materiam & actus fortitudinis verſatur vt pote circa aliquã partem materie generalis vel circa determinatũ actũ eiꝰ vt hec volitio volo fortiter agere aggrediẽdo fortitudo ſpecialis dicitur. ¶ Sequitur ſecundo ꝙ ideo fortitudo dicitur generaliſſima q̄a circa adequatam materiam fortitudinis ſub diſiunctione ſuorum actuum imperatiue formaliter vel virtualiter ſecundum omnem combinationem vel euentum verſatur vt actus quo volo fortiter agere expectando aggrediendo fugiendo vel cunctando vel fugiendo & cunctando &c. qui formaliter ſic ĩperat ſicut actus iſte virtualiter: volo fortiter facere Et ideo propter breuiloquium vtar iſto actu volo fortiter facere in ſequẽtibus ex quo & ſimilibus actibus generatur habitus generaliſſimus fortitudinis qui vocatur a doctoribus fortitudo ſimplex non conſtituens aliquem gradum ſpecialem virtutis.

¶ Pro declaratione ſecundi dicti etiam ponũtur alique propoſitiones pro ſecundo notabili.

¶ Prima propoſitio eſt virtus non ideo dicitur cardinalis quia principaliter ſibi vendicat aliquã illarum conditionum que pertinent ad rationem virtutis in communi ſcilicet ꝙ ex certa ſcientia & electione vel propter finem aut quia firmiter & immobiliter fit Hanc propoſitionem relinquo probatam a doctore in de fortitudine & temperantia Queſtionibus ſecundis contra thomam.

¶ Secunda propoſitio virtus non ideo dicitur cardinalis quia habens eam eſt ſimpliciter bonus & oppoſitum habens eſt ſimpliciter malus: hec ꝓpoſitio ſimiliter probata eſt contra buridanum a doctore locis preallegatis.

¶ Tertia propoſitio virtus non dicitur cardinalis ſecundum proprietatem ſermonis ſed methaphorice ſeu ſimilitudinarie ad cardines hoſtii vel ad cetum cardinalium & maxime ab vltima comparatione denominationem accipio licet forte contra vocabula ceperunt ſuas denominationes eo ꝙ virtutes prius cardinales dicte ſunt q̄ cetus cardinalium denominationem ſibi vendicarit ſed ſicut in eccleſia dei vnum ponimus pontificem ſummum cui aſſiſtunt cardinales in directione grauium & arduarum cauſarum eas expediendo ſic in regimine mentis vnam ſummam &

generaliſſimam virtutem exiſtimo ponendam cui aſſiſtunt virtutes cardinales in ſuis materijs proprijs generaliſſime ſummum pontificem in virtutibus iuuantes in inclinationem aliarum virtutū quia inquantum virtus eſt generalior intantum in plures inclinat virtutes ſpeciales.

Quarta propoſitio: Virtutes non ideo dicuntur cardinales: quia ſunt potiores id eſt perfectiores in regimine mentis: nec quia inclinant immediate: nec quia limitant: ſic actus omnium aliarū virtutum: ꝙ ſi propter aliquam circumſtantiā occurrentem oportet dimittere actum virtutis cardinalis: vel alterius potius eſſet dimittendus actus alterius virtutis q̄ actus virtutis cardinalis: licet hęc concluſio videatur contra doctorem & ex cōſequente contra Guillermum Pariſienſem quem inſequitur in libro de virtutibus & vitijs tractatu decimo ſeptimo ſuadetur tamen quo ad ſingulas partes. ¶ Prima pars probatur: ſiue teneatur cum doctore in de temperantia queſtione ſecunda: ꝙ ly virtus cardinalis eſt terminus collectiuus ſupponens pro collectione habituum ſiue teneatur cum doctore in de fortitudine queſtione ſecunda: quod ly virtus cardinalis. eſt terminus diuiſiuus pro quolibet habitu fortitudinis ſupponens.

¶ Si enim dicatur primum: tunc vel talis eſt collectio omnium habituum fortitudinis poſſibilium: vel collectio aliquorum: & aliquorū non non primum: dabilis quia non eſt collectio omnium poſſibilium vt ſuppono: nec ſecundum eſt dicendum quia quacumq; collectione virtutum circa materiam fortitudinis data: dabilis ē aliqua collectio perfectior: puta illi adiungendo alias virtutes circa eandam materiam poſtq̄ prima collectio nō eſt maxia poſſibilis: Etiam nulli collectioni tali conueniunt duæ aliæ conditiones ſcilicet inclinare: & limitare actus aliarum virtutum vt poſtea patebit.

¶ Si ſecundum: contra non quilibet habitus fortitudinis eſt ęque perfectus eſſentialiter vel in eſſe virtutis ſicut dilectio dei ſuper omna pro tempore ꝓ quo quis non tenetur diligere deū: & tamē talis dilectio non eſt virtus cardinalis: vt ſupponitur. Maior patet: Quia in infinitum perfectius obiectum habet q̄ actus fortitudinis: vel habitus eius.

¶ Item multi actus fortudinis ſolum referuntur ad defenſionem reipublicæ: & actus liberalitatis affabilitatis vel veritatis referuntur in deum ergo priores actus non erunt perfectiores actibus ſecundis & tamē talis relatio in finem nō variat virtutem cardinalem in non cardinalem.

¶ Secunda pars concluſionis probatur quia habitus ſolum inclinat immediate in actus ſimiles his ex quibus eſt genitus maxime habitus acquiſitus vt patet ex precedenti notabili ſed certum eſt ꝙ actus ille qui cardinalis dicitur non eſt acquiſitus ex actibus omnium aliarum virtutum igitur.

¶ Item ſi immediate inclinaret in actus aliarum virtutum ſicut in actus ſuos adequatos eque naturaliter & prompte exiret in actus cuiuſcunq; virtutis ſicut in actus ſibi proprios quod eſt contra experientiam quia arguitiue morales philoſ ſolum cognoſcunt habitus nobis ineſſe propter promptitudinem quam habemus poſt frequentatos actus potius q̄ ante.

¶ Tertia pars concluſionis ſic ſuadetur quia ſi virtus cardinalis ſic limitaret actus virtutū etiā non cardinalium ad ſenſum tactum in concluſione: ſicut pręcendit doctor: ſequeretur ꝙ redeūdū eſſet ad opinionem Buridani quā ibi impugnat ſcilicet ꝙ actus aliarum virtutum non cardinalium ſunt ſolum ad decorem & vitia oppoſita ſunt malitiæ ſecundum quid ſcilicet peccata venialia: & actus virtutum cardinalium: redderent homines ſimpliciter bonos: & maliciæ oppoſitæ eſſent maliciæ ſimpliciter puta peccata mortalia:

¶ Cuius oppoſitum dicit Doctor contra Buridanum concluſione ſecunda prędictæ queſtionis Probatur tamen ſequella quia ſi propter aliquam circunſtantiam occurrentem oporteret dimittere actus alterius virtutis & exequi actum virtutis cardinalis hoc eſſet propterea quia minus malum eſſet contrauenire actui alterius virtutis q̄ actui virtutis cardinalis & ſi ſic hoc eſt quod buridanus vult dicere ꝙ actus oppoſitus virtuti non cardinali habet ſolum maliciam venialem vel potius nullam maliciam quia tales virtutes ſunt de conſilio tantum vt claret ex deductione buridam queſtione decimanona tercii ethicorum.

¶ Et confirmatur probatio huius concluſionis retorquendo argumenta doctoris contra Buridanum in factorem ſequitur bene: aliquis actus oppoſitus magnanimitati eſt peccatum veniale tantum vt probat Doctor primo argumento contra Buridanum adducendo ſententiam ariſtotelis quarto ethicorum ꝙ aliquis amor exceſſi[...]us pecuniarum ſecluſa iniuſticia ad alterum eſt peccatum mortale & tamen talis amor e[...] oppoſitus liberalitati tantum tunc ſic: ſi virt[...] cardinalis limitaret actus alterius virtutis [...] ſenſum datum in concluſione: ſequeretur [...]ꝓpter aliquam circunſtantiam vel oporter[...] contrauenire magnanimitati prout oppon[...]r ei peccatum veniale vel oporteret contrau[...]re illi liberalitati cui eſt op-

poſitũ peccatum mortale ſecundum Doctorẽ potius oporteret contrauenire liberalitati faciendo peccatum mortale q̄ magnanimitati faciẽdo illud quod alias eſſet peccatum veniale quod non eſt dicendum.

¶Quinta propoſitio: Virtus ideo dicitur cardinalis: quia generaliter inclinat in actus aliarum virtutum eos producendo quãdo recta ratio dictat: & eorum corruptioni reſiſtẽdo: quos naturaliter conſeruat: & limitat. Probatur: q̄a aliqua ratione virtutes dicũtur cardinales ſeu principales: & non propter generales conditiones virtutum: vt dicit prima propoſitio ſecundi notabilis: nec quia per eas: habens dicitur ſimpliciter bonus vt dicit ſecunda propoſitio: nec dicuntur cardinales a proprietate rerum: vt dicit tertia: nec dicuntur cadinales: quia ſunt potiores id eſt perfectiores: nec quia inclinant immediate: nec quia limitãt actus aliarum virtutum ad ſenſum prius declaratum. Relinquitur ergo q̄ dicuntur cardinales: propter generalem inclinationem mediatam: & productionem actuum aliarum virtutum & maxime virtutum eiuſdem generis: ad quorum actus regulariter & prompte inclinant ratione recta dictante de aliqua circumſtantia particulari: ſed in actus aliarum virtutum non ſic regulariter inclinant: ſed duabus tantum de cauſis quantum poſſum ex dictis doctorum excerpere: vt patebit in reſponſione ad argumenta. Iſtis premiſſis ponuntur concluſiones pro reſponſione ad titulum queſtionis.

¶Prima concluſio: Nulla collectio habituum fortitudinis eſt virtus cardinalis: cuius oppoſitum intendit doctor in ſecunda queſtione in de temperantia in ſolutione. ad primum argumentum:

¶Probatur cõcluſio. q̄a nulla talis collectio ẽ virtus poſt q̄ non eſt hitus: ergo nõ ẽ virtꝰ cardinalis negatiue a ſuperiore ad inferiꝰ. Nec valet dicere q̄ ly cardinalis facit terminũ capi collectiue cui adiũgitur q̄a ly cardĩalis vt attribuitur homini habenti dignitatem non collectiue accipitur: nec facit terminum cui additur collectiue capi.

¶Item ſi ſic ly communis debet facere ly homo capi collectiue quia eſt maior apparentia: & ſic iſta eſſet vera: ſortes & plato ſunt homo communis.

¶Item licet ly virtus cardinalis eſſet terminus collectiuus tamen ly fortitudo non capitur collectiue: & ſic iſta eſt vera nulla fortitudo eſt virtus cardinalis.

¶Confirmatur ratio: quia fortitudo bellica & magnanimitas non eſſent partes ſubiectiue fortitudinis: vt eſt virtus cardinalis ſed eſſent partes integrales tantum vt conſtat intelligenti. Sed conſequens eſt contra doctorem ĩ de fortitudine per totum vbi melius videtur ſentire q̄ queſtione ſecunda ĩ de temperantia vbi dicit q̄ temperantia eſt virtus cadinalis tamen nec quelibet temperantia eſt virtus cardinalis, nec aliqua ſic & aliqua non quod implicat terminis vniuoce captis: quia ſeq̄tur bene temperantia eſt virtus cardinalis: ergo aliqua aliqua temperantia eſt virtus cardinalis ab equiualentibus.

¶Item ex altera parte ſequitur: non quęlibet temperantia eſt virtus cardinalis: ergo aliqua temperantia non eſt virtꝰ cardinalis per primam regulam equipolentiarum & ſic ſemper eſt danda aliqua temperantia quæ eſt virtus cardinalis: & aliqua quæ non eſt virtus cardinalis: vel male concedit q̄ temperantia ẽ virtus cardinalis & non quælibet.

¶Secunda concluſio. Non quælibet fortitudo eſt virtus cardinalis: cuius oppoſitum cõcedit Martinus ſecunda queſtione de fortitudine in ſolutone ad primum contra quartam concluſionem. ¶Probatur concluſio: quia nõ cuilibet habitui fortitudinis conueniunt illæ tres conditiones quas tangit Martinus in concluſione tertia eiuſdẽ queſtionis: ſcilicet q̄ ſit potior in regimine mentis: q̄ incliner & limitet actus omnium aliarũ virtutum: multi ſunt habitus magnanimitatis quibus non conueniunt illæ conditiones potius q̄ habitibus libertatis: vt ipſemet concedit in ſolutione ad tertium contra tertiam cõcluſionem: ſaltem de illa condictione quod eſt inclinare in actus aliarum virtutum: & eadem eſt ratio de alijs conditionibus duabus: vt patet ex probationibus poſitis in quarta propoſitione ſecundi notabil'

¶Tertia cõcluſio. Fortitudo cõmunis ymmo cõmuniſſima eſt virtꝰ cardinalis vna de quattuor enũeratis a Philoſophis moralibꝰ & Doctoribus allegatis in oppoſitũ queſtiõis. probatur concluſio nulla collectio habituum fortitudinis eſt virtus cardinalis: vt dicit prima concluſio: nec quilibet habitus fortitudinis eſt virtus cardinalis: vt dicit ſecũda: ergo aliqua ſic & aliqua non & non eſt aliqua dabilis cui conueniunt condictiones præ nominatæ niſi fortitudo communiſſima ex generaliſſimis actibus fortitudinis genita: quæ ideo dicitur potior in regimine mentis propter principatum quẽ habet in productione aliarum virtutum: & in earum conſeruatione & protectione & ſic ly & de

bet capi expoſitiue ſic ꝙ duę ſecundę cõdictio=
nes ex ponunt illud quod importatur per pri=
mam: quia dicitur potior: propter ĩclinationẽ
& limitationem actus aliarum virtutnm: &c.
Et ſic patet ꝙ nomina bene conſonant rebus ĩ
comparetione ſimilitudinis vltimæ ad cœtum
cardinalium: quia ſicut cardinales aſſiſtũt ſũ=
mo pontifici in deciſione cauſarum particula
rium ſuppoſitorum eccleſiæ: ſic virtutes cardi
nales aſſiſtunt virtuti generaliſſimę & potiſſimę
in regimine mentis inclinantes in actus parti=
cularium virtutum. ¶ Secũdo probatur: quia
in materia fortitudinis habitus genitus ex tali
bus actibus volo fortiter facere aggrediendo
expectãdo fugiẽdo vel cũctãdo inexiſtens volũ
tati recta ratiõe dictante rõne alicuius circũſtã
tiæ particularis ꝙ fortiter eſt aggrediendum
prompte inclinat mediante actu elicito in for=
tem aggreſſum & idem actus generalis dictan
te retione recta ratione alterius circunſtantiæ
occurrentis ꝙ fortiter eſt faciendum expectan
do inclinat in fortem expectationem: ſic exẽ=
plificare potes de cunctatione: & fuga. Idem ẽ
ſi habens habitum generalem fortitudinis tẽ
tetur per pecunias vel blanditias ĩclinabit for
titudo generalis in actum fortitudinis conti=
nentiæ gradus. Et ſi tẽtetur per minas verbe=
rum inclinabit in actũ perſeuerãtiæ: & ſi tẽtet
per minas mortis aliter q̃ in bello in quo faciẽ=
dum eſt fortiter inclinabit in actum fortitudi=
nis heroici gradus etiam intellexi de verberi=
bus extra tale bellum. ¶ Et ſic patet ꝙ fortitu
do generaliſſima eſt illa de qua dicunt docto=
res ꝙ eſt fortitudo ſimplex nõ conrracta ad ali
quem gradum ſpecialem virtutis. Sed quomo
do hoc debeat intelligi patebit ex ſolutiõibus
argumentorũ. ¶ Scđo ſequitur q̃ ad modũ do
ctores dicunt ꝙ duntaxat ſunt quattuor virtu=
tes cardinales ſic non ſunt niſi quattuor habi=
tꝰ circa quattuor adęquatas materias illarum
virtutum intelligo non coincidentes ſpecie ſci
licet fortitudo generaliſſima: temperantia ge=
neraliſſima: ſic de iuſtitia & prudentia ſentias
vt paucis abſoluamus.

¶ Contra tertiam concluſionem. Arguitur
Si fortitudo generaliſſima debeat vocari virtꝰ
cardinalis propter generalem inclinationem
& limitationem omnium actuum ĩ materia for
titudinis: ſequeretur ꝙ eſſet dabilis aliqua vir
tus que debet vocari papalis propter generalẽ
Inclinationem quam habet in actns omnium
virtutum moralium circa quamcunqꝫ materiã
ſed conſequens eſt falſum & contra modum
loquendi doctorum moralium falſitas conſe=
quentis patet quia illa virtus papalis ſe hebe=
ret tanq̃ genus genaraliſſimum in coordina=
tione virtutum ſub quo ſtatim collocarentur
quattuor virtutes cardinales ſub quibus par=
tes ſubiectiue earum & rurſus partes ſubiecti
ue illarum partium vſqꝫ ad ſpecialiſſimas vir=
tutes illius coordinadionis ſed hoc non eſt di
cendum quia nulla virtus cardinalis eſt virtus
papalis; nec pars ſubiectiua virtutis cardina=
lis eſſet virtus cardinalis quod tamen requiri
tur in coordinatione prędicamentali ſcilicet
ꝙ ſuperiora de inferioribus prędicẽtur: ¶ Et
confirmatur ſequeretur ꝙ eſſet dabilis aliqua
virtus generalior in inclinando q̃ ſit aliqua vir
tutum cardinalium etiam contenta ſub habi=
tu generaliſſimo virtutum ſequela patet de ha
bitu genito ex talibus actibus volo iuſte vel
fortiter facere vel ex talibus volo iuſte vel tem
peranter agere habitus talis non ſolum incli=
naret in actus temperantie ſed in actus iuſti =
cie etiam regulariter & prompte.

¶ Item ſi eſſet aliquis habitus generaliſſi=
mus virtutum dabilis maxime eſſet habitus
genitus ex talibꝰ actibus volo bene agere ſed
talis habitus non eſſet generaliſſimꝰ virtutũ
ymo habitus genitus ex iſtis actibus volo
bene vel male agere eſſet generalior & talis
habitus eſſet ſtudioſus quia diſiunctiua debet
inſequi fortiorem partem & per conſequens
actus latus ſuper bonum vel malum ſub diſ=
iunctione meliorem partem inſequitur.
Secundo ſic tales virtutes generales ſunt cęte
ris virtutibus impfectiores in genere rei & in=
eſſe virtutis: ergo non debent dici cardinales ꝑ
excellentiam; conſequentia eſt apparens: pro=
batur antecedens; quia noticia inquantum eſt
generalior intantum imperfectior: ergo idem
eſt de actibus voluntatis alias fruitio dei clara
in patria vel eius dilectio non eſſet perfectior
ſua fruitione vel dilectione in via nec magis
quietaret fruitio beatifica voluntatem q̃ frui
tio generalis omnium ſpirituum quod tamen
eſt falſum.
Confirmatur. Superuacanei eſſent tales habi
tus generales: ergo non ſunt ponẽdi: tenet cõ=
ſequentia: pſobatur antecedens quia nõ eſſet
formaliter imperatiui executionis vt habitus
generaliſſimus fortitudinis non ſufficit moue
re membra per actum ſuum ad aggrediendũ
nec ſimiliter ad expectandum vel fugiendum
dictante recta ratioone de aliquo illorum quia
actus ille fortitudinis generaliſſimus eſt velle
quo quis equaliter vult aggredi vel expactare
fugere vel cunctari ſed ſi fortes vellet equali=

ter alterum iſtorum ſcilicet currere vel ſedere non propter hoc potius mouerentur membra ad currendum q̄ ad ſedendum ergo idem eſt in propoſito poſtq̄ aggredi & expectare ſunt incompoſſibiles ſicut ſedere & ſtare non magis per illud velle mouebuntur membra ad vnum q̄ ad reliquum. ¶Tertio ſic omnis virtus moralis debet eſſe extremorum vitiorum media ſed fortitudo generaliſſima non eſt extremorum vitiorum media quia maxime eſſet media inter timorem & audaciam & hoc non quia virtutes generaliſſime debent habere extrema generaliſſima ſicut virtutes ſpeciales extrema ſpecialia ſed timor non eſt extremum generaliſſimum in materia fortitudinis ymo timor vel vecordia eſt extremum generalius & ſimiliter audacia non eſt generaliſſimum in illa materia quia generalius eſt audacia vel intimiditas Nec valet dicere ꝙ hec duo diſiuncta audacia vel intimiditas timor vel vecordia ſunt extrema fortitudinis generaliſſime quia ſi ſic ſequeretur ꝙ eſſet dabile vitium generaliſſimum ſicut data eſt virtus generaliſſima qd̄ non eſt dicendum quia tunc vel tale vitium eſſet malum in ſuperhabundando & ſic non cōprehenderet mala in deficiendo, vel eſſet malum in deficiendo: & ſic non comprehēderet vitia in ſuperhabundando. ¶Confirmatur: ſequeretur ꝙ eſſent aliqua vitia dicenda cardinalia & plura q̄ virtutes cardinales ſequella patet: quia generalia vitia tantum inclinant & limitant actus particularium vitiorum ſicut virtutes generales limitant actus virtutum particularium & cuilibet virtuti generali duo extrema generalia opponuntur: igitur.

¶Quarto ſic. Vel virtus cardinalis inclinaret in actus omnium aliarum virtutum immediate & hoc non vt patuit ex primo notabili vel mediate id eſt mediante ſuo actu adequato elicito: & hoc non quia tunc talis actus elicitus ſubito actus omnium aliarum virtutum produceret ymo infinitos actus ſimul vel dabis rationem potius de aliquibus q̄ de aliis & quare potius vno tempore q̄ alio: forte dicis in latitudine materie virtutis cardinalis multe cadūt virtūtes particulares ratione circunſtantiarū occurrentium & in actus illarum virtutum virtus cardinalis inclinat regulariter & prompte mediāte ſuo actu propter participationem materie Contra ad minus habetur ꝙ virtus cardinalis non regularius inclinat in actus aliarum virtutum non participantium in materia q̄ virtus non cardinalis. ¶Et confirmatur ratio actus elicitus virtutis cardinalis eſt agens naturale & intellectus eſt paſſum bene diſpoſitum vt ſuppono ad ſuſcipiendū actū cuiuſcunq̧ alterius virtutis ergo cum primū talis actus virtutis cardinalis eſt in intellectu bene diſpoſito productus tam cito cuiuſcunq̧ alterius virtutis actum producit quia non eſt maior ratio ꝙ vniꝰ virtutis actum producat q̄ alterius nec valet dicere ꝙ non eſt cauſa ſufficiens actus alterius virtutis ſed requiritur dictamē prudentiale particulare alterius virtutis Ex hoc ſequitur ꝙ ſi in intelectu ad imaginationem eſſent infinita particularia dictamina aliarum virtutum cum primum in illa voluntate produceretur actus adequatus virtutis cardinalis tam cito infiniti actus aliarum virtutū particularium naturaliter produducerētur qd̄ non eſt dicendum vt conſtat: igitur.

¶Quinto ſic. Tertia cōcluſio nō innititur auctoritati nec rationi & ſimpliciter omī ꝓbabilitate caret: ergo non eſt tenenda: conſequentia ē apparens & patet antecedens quia dentur doctores vel rationes apparētes. ¶Et cōfirmatur ſi eſt dabilis aliqua virtus ſpecialiſſima circa materiam fortitudinis: Ergo neq̧ aliqua virtꝰ generaliſſima. Conſequentia tenet ex terminis ꝓbatur añs: des vnam virtutem ſpecialiſſimam circa materiam fortitudinis.

¶Sexto ſic. generaliſſimus habitus virtutum non inclinat ad actus prudentie poſtq̄ prudentia eſt habitus intellectualis & datus habitus generaliſſimus eſt habitus voluntatis modo habitus voluntatis non inclinat in actus intellectus nec contra poſtq̄ ſpectant ad diuerſas potentias ¶Et confirmatur bñ ſequitur eſt dabilis generaliſſimus bonus habitus voluntatis ergo eſt dabilis generaliſſimus habitus bonus intellectus intelligo ſemper generalitate inclinationis ſed non eſt poſſibile dare generaliſſimum habitum intellectus generalitate inclinatiōis ergo nec erit dabilis gñaliſſimus habitus volūtatis in ordine ad talē inclinationē.

¶Septimo ſic. habitus ſpecialis nō ſolum inclinat in actus ei adequatos ſed in generales actus inadequatos ab eis ſpecie differentes ergo habitus gñales nō ſolum inclinant ī actꝰ eis adeq̄tos imediate ſed et̄ iclinant ī actꝰ eis ī adeq̄tos adeq̄tos tñ reſpectu alioꝝ hītuū ꝑticl'ariū: tenet cōſequētia q̄a v̄ ē ē eadē rō v̄trobi ꝙ ꝓbat añs prio auctoritate doctoris i ſolutione argumēti cōtra q̄ntā cōcluſionē prie q̄ſtiōis & ad hoc v̄r eē rō q̄a hitus ſpecialis ſꝑ includit actū hītꝰ gñal' ergo ñ pōt iclīar ī actū ei adequatum quin inclinet in actum generalē ¶Confirmatur vel illa virtus generaliſſima verſatur

ſolum circa pericula mortis in bello & hoc nõ quia tunc non haberet generaliſſimã materiã neq; hoc modo accipiunt doctores fortitudinem in ratione virtutis cardinalis vt ſatis deducit doctor contra buridanum queſtione ſecunda huius vel verſatur circa arduum ſiue iſtud ſit periculum mortis in bello ſiue ſit aliqua periculoſa adminiſtratio & grauis vt per hoc diſtinguat̃ a temperantia cardinali:& hoc non quia alia eſt ratio magnanimitatis & alia fortitudinis bellice per conſequens fortitudo communis non verſatur circa vtramq; materiam.

¶Item non videtur martinus recte poſuiſſe illam diſtinctionem inter fortitudinem & temperantiam prima queſtione de temperantia quia ſic nullam daret virtutem non contentam ſub altera illarum poſtq̃ facit diſtinctionẽ per contradictoria.

¶Octauo arguitur ſic habitus genitus ex talibus actibus volo temperanter iuſte & fortiter agere eſt generaliſſimus in inclinando ergo concluſio non recte ſapit de habitibus generaliſſimis conſequentia eſt apparens probatur antecedens quia actus ille generaliter copulatiue latus ſuper materias diuerſarum virtutum imperatiue formaliter & ſimul inclinat in actus particulares multarum virtutum:& actus diſiunctiue latus ſuper eaſdem marerias non imperatiue formaliter & ſimul inclinat. ergo talis actus virtualiter copulatiuus eſt vniuerſalior & perfectior in inclinando q̃ alter actus latus diſiunctiue ſuper eandem materiam.

¶Et confirmatur actus quo fortes vult fortiter facere ſi fortiter faciendum eſt adeo generaliter inclinat in actus cuiuſcunq; virtutis ſicut actus latus diſiunctiue ſuper talem materiam igitur concluſio male vocat ſolum actus latos diſiunctiue formaliter vel virtualiter actus generaliſſimos fortitudinis.

¶Ad argumenta reſpõdetur ad primum conceditur conſequentia cum conſequente & nego falſitatem conſequentis nec modus loquendi eſt contra doctrinam philoſophorum moralium ſed pr̄ter eorum ſententiam & ad nomen: ſatis eſt pro tali denominatione habenda dare rationem ſimilitudinis quia ſicut fortitudo vel iuſticia habet nomen dignitatis cardinalatus propter promptam & regularem inclinationem quam habet in actus particularium virtutum circa materiam fortitudinis vel iuſticie ſic habitus genitus ab iſtis actibus generaliſſimis volo bene agere generaliſſime inclinat in actus omnium virtutum prompte & regulariter circa quamcunq; materiam virtutis. Ad probationem falſitatis conſequentis diſtingo ꝙ talis virtus cardinalis eſſet tanq̃ genus generaliſſimum in coordinatione virtutum vel ſecundum naturam predicationis & ſic nego quia modus pr̄dicandi ſolis terminis attribuitur vel ſecundum naturam inclinationis in actus aliarum virtutum & ſic concedo quia talis habitus generaliſſime inclinat indifferenter circa materias omnium virtutum mediante actu ſuo elicito & dictamine prudẽtiali particularis virtutis Et vlterius concedo ꝙ ſub illo habitu ſtatuuntur virtutes cardinales generaliter & regulariter inclinantes in actus circa materiam propriam & ſub illis alij habitus ponuntur ſpecialiores quoad inclinationem vt habitus genitus ex adequatis actibus fortitudinis bellice vel habitus genitus ex adequatis actibus magnanimitatis & ſic vlterius procedendo vſq; ad ſpecialiſſima ſecundum inclinationẽm. nolo tamen dicere ꝙ iſti termini fortitudo bellica magnanimitas ſint partes ſubiectiue ad iſtum terminum fortitudo cardinalis:ſed potius iſtius termini fortitudo vt generaliter ſignificat omnem habitum moderantem paſſiones arduas ſub quo etiam ly fortitudo cardinalis continetur tanq̃ pars ſubiectiua ab aliis condiſtincta. ¶Ex hoc patet quid ſit dicendum de veritate iſtarum propoſitionum nulla virtus cardinalis eſt papalis nulla pars ſubiectiua virtutis cardinalis eſt virtus cardinalis ſunt ambe vere & diſtingo ꝙ requiratur ſuperiora de inferioribus vere predicari vel ſuperiora in pr̄dicando & ſic conceditur vel ſuperiora in inclinando & ſic negatur modo non intendo loqui de coordinatiõe virtutum ſecundum naturam pr̄dicationis ſed ſecundum naturam inclinationis.

¶Ad confirmationem tranſeat conſequentia tum conſequente nolo dicere quin ſit dabilis aliquis habitus ſub habitu generaliſſimo qui eſt generalior ſecundnm naturam inclinationis q̃ aliqua virtutum cardinalium ſed ſatis eſt mihi ꝙ quelibet virtutum cardinalium eſt habitus multum generalis quoad inclinationem ymo generaliſſimus in ſua materia ratione cuius denominationem accipiunt Et habitibus generalioribus poſſunt nomina dignitatum patriarcharum & legatorum imponi ſed tranſeo.

¶ Ad aliud conceditur maior: & negatur mi=
nor: Ad probationem dato ꝙ habitus genitus ex
illis actibus eſſet generalior inclinatiuꝫ nonſequi
tur quin alter habitus ſit generaliſſimus in eo or=
dinatione virtutum quare nego hunc actum eſſe
ſtudioſum volo bene vel male agere quia volun=
tas per illum actum non conformat ſe dictamini
recto: nec actum elicit quia circa bonū verſatur
ſed quia indifferenter circa bonum vel malum
forte tamen non caret probabilitate dicere illum
actum eſſe bonum propter argumentum: placet
mihi oppoſitiuum.

¶ Ad ſecundum nego conſequentiam quia
virtutes non dicuntur cardinales propter excel=
lentiam quam habent ineſſe rei nec quia eorum:
actus ſunt perfectiores actibus aliarum virtutum
particularium ſiue perfectio capiatur ex difficul=
tate operis ſiue capiatur ex perfectione obiecti ſi
ue a pluritate circunſtantiarum informantium a
ctum quia omnibus his modis actus inq̄tum ſpe
cialior tanto perfectior ſed dicuntur cardinales
propter excellentiam inclinationis regularis qua
habent in ordine ad actus omnium aliarum virtu
tum & propter protectionem & conſeruationem
illorum actuum vt patuit ex Secundo nota=
bili.
¶ Ad confirmationē cōceditur cōſequētia negatā
antecedens ad probationem antecedentis tranſe
at ꝙ habitus virtutis cardinalis nō ſit formaliter
Imperatiuus immediate executionis operis exte
rioris ſatis eſt ꝙ ſit formaliter elicitiuus ſui actus
adequati a quo formaliter imperātur actus impe
ratiui exequutionis aliarum virtutum non cardi
nalium exempli gratia ſi fortes ſolum haberet ha
bitum genitum ex talibus actibus volo fortiter fa
cere vel aggrediēdo vel expectando dictante Re
cta ratione ꝙ fortiter eſſet aggrediendū habitus
ille gn̄alis mediante actu ſuo elicito inclinaret in
primum actum fortitudinis particularis aggreſſi=
ue qui eſt formaliter actus exequatiuus ipſius ag
greſſus hāc ſolutionem ſatis videtur colorare cō
firmatio adducta quia volitio qua fortes vult ſede
re vel ſtare non magis vnum q̄ reliquum imperat:
ſic in propoſito.
¶ Contra iſtam ſolutionem replicatur ſi eſſet
exercitus hoſtium ante me & haberem iſtam vo
litionem pręciſe volo aliquem iſtorum occidere p
emiſſionem iſtius ſagitte illa volitio ſufficit moue
re membra ad ſagittandum ergo actus generalis
non minus eſt formaliter imperatiuus exequutio
nis q̄ actus ſpecialis reſpondetur quod non eſt ſi=
mile quia iſta volitio eſt particularis reſpectu emiſ
ſionis iſtius ſagitte & propterea ſufficit monere
membra ad emittendum ſagittandum. Sed for
te replicabis ego ſolum volo emittere ſagittam
hoc vel illo modo ſub diſiunctione ergo non ſuffi
ciebat monere membra ad emittendum eo mo=
do quo emiſſa eſt. ¶ Et ſimiliter poteſt proba
ri ꝙ volitio qua volo aggredi non ſufficit monere
membra quia per illam volitionem ſolum impera
tur aggreſſus hoc vel illo modo ſecundum dicta=
men rationis.
¶ Reſpondeo quando emittitur ſagitta hoc
modo actus voluntatis non ſolum imperat hoc
vel ille modo ſed particulariter imperat emiſſio=
nem hoc modo ratione circunſtantiarum &c.
¶ Et dicendum eſt conſequenter ꝙ volitio
qua aliquis vult emittere ſagittam hoc modo vel
illo modo non ſufficit ad emittendum ſagittam
hoc modo. vel illo modo.
¶ Et eodemmodo dicēdum eſt ꝙ volitio qua
quis vult aggredi hoc vel illo modo non eſt ſuffi=
cienter imperatiua exequutionis actus exterioris
ſed requiritur volitio qua vult aggredi hoc mo=
do.

¶ Ad tertium conceditur maior & negatur
minor ad probationem minoris nego aſſumptum
ſi audacia capiantur vt diſtinguitur contra intimi
ditatem & timor vt diſtinguitur contra vecor=
diam etiam dato ꝙ fortitudo bellica eſſet virtus
cardinalis vt probabiliter ymaginatur buridanus
ſed ſi audacia capiatur generaliter vt comprehen
dit intimiditatem ſit ꝙ actus eius eſſet ſubire pe=
riculum mortis in bello quando recta ratio dictat
non eſſe ſubeundum & timor comprehendat ſub
ſe vecordiam cuius actus generalis eſſet non ſub
ire periculum mortis in bello quando recta ratio
dictat eſſe ſubeundum quia ſic terminis generali
ter captis ſignificarent extrema generalia virtuti
cardinali oppoſita ſed quia ſentio cum doctorē
extendente fortitudinem in ratione virtutis car=
dinalis ad magnanimitatem communiora inqui=
renda ſunt extrema quemadmodum commu=
nius eſt medium & poſſumus circunloqui per diſ
iuncta extremorum fortitudinis bellice & magna
nimitatis ita ꝙ diſiunctum ex audacia & caymo=
te erit extremum in ſuperhabundando extendē=
do nomen caymotis prout dicit martinus nomen
eſſe extendum queſtione quadrageſima tertia
&c. Ad intentionem huius doctoris extremum
in ſuperhabundando eſſet ſubire inconſiderate
& exceſſiue difficultates arduas ſiue in bello ſiue
extra bellum.
¶ Et extremum in deficiendo eſſet inconſidera=
te nō ſubire huiuſmodi arduas difficultates quan
do recta ratio dictat: tūc ad ꝓbationē q̄ æuaqliter

monet contra vtramq; opinionem conſequenter ad dicta noſtra concedo conſequens illatum ſcilicet ꝙ deueniendum eſt ad extrema generaliſſima virtutum q̄admodū probabiliter data eſt virt⁹ generaliſſima cui opponuntur ¶Et quando queris vel illud vitium generaliſſimum eſt vitiū in ſuphabundādo vel i deficiēdo ſuppōis falſū qa do duo vitia generaliſſima: vnum generaliſſimū in ſuphabundando: & aliud in deficiendo: Et ſic patet ꝙ probatio poſita vlterius non procedit.

Sed contra iſtud replicatur: Dato illo vitio generaliſſimo in ſuperhabundando: dabile eſt vnum vitium generalius complectens ſuperhabundantiam & defectum ſimul ſub diſiunctione: & talis habitus eſſet vitioſus: vt notum eſt: Igitur alterū non fuit generaliſſimum.

Et confirmatur Replica. Virtus generaliſſima eſt genita ex talibus actibus volo bene agere: ſed non contingit dare vitium in ſuperhabundando in bene agendo: nec vitium in deficiendo in bona actione: Igitur:

¶Item concluſio reſponſiua huius queſtionis aliquid imaginatur contra Buridanum: & Martinum: ergo eorum modi dicendi non ſunt citandi in medium. ¶Pro ſolutione Argumenti.

Ad replicam: dico duo: Primū eſt. Argumentum ſuadet apparenter: ꝙ dabitur vnum vitium generalius ſecundum naturam inclinationis q̄ quodcumq; dabile quod poteſt vocari generaliſſimum in ſuperhabundando. & ex conſequenti generalius generaliſſimo in deficiendo.

¶Secundo: Dico ꝙ ſatis eſt ad propoſitum quod dentur duo vitia generaliſſima ſic ꝙ nullum eſt vitium generalius in illo genere maliciæ: nec oportet tantam vnionem regiminis habere in politia ariſtocratica vel rhimocratica ſicut in vera politia regali: & ariſtotelica modo coordinatio vitiorum directioni primæ politiæ comparatur vbi ponuntur plures directoreſq́ue principales ¶Sed coordinatio virtutum regali regimini: & ariſtotelicæ politiæ eſt comparanda.

¶Ad confirmationem: tranſeat maior: & ſimiliter minor ¶Dico ꝙ vitium in ſuperhabundando non eſt ſuperhabundare in bene agendo: Sed eſt habūdare circa illam materiam circa quam actio eſt bona hoc vel illo modo: Exempli gratia. temerarie agere circa materiam fortitudinis: temperātiæ vel iuſtitiæ: id eſt velle latum ſuper illis materijs ſub diſiunctione eſt extremū in ſuperhabundando: Et velle quo quis non fert̄ ſuper illas materias ſub diſiunctione recta ratione dictāte ꝙ ſit ſic volendum eſt extremum in deficiendo.

¶Ad aliud tactum in replica. Verum eſt quod cōcluſio aliquid intendit contra eorum modum. Dicendi tamen eſt mihi impertinens ſiue fortitudo: vt eſt virtus cardinalis ſolum dicatur de fortitudine bellica: ſiue etiam extendatur ad magnanimitatem dummodo capiatur ſolum pro habitibus generaliſſimis circa tales materias adæquatas.

¶Ad confirmationem principalis argumenti. Tranſeat conſequentia cum conſequente: & forte non minor erit conuenens ſimilitudo illorum ad cetum cardinalium q̄ ſit comparatio virtutum cardinalibus: quia ſic viciſſitudines rerum fiūt ꝙ luminaria magna prędeceſſorum in corpora opaca ſuccedentium conuertantur: vel ſi non placet vitia maioribus in eccleſia dei comparare Oloferni & Nabuſardo fiat illorum comparatio ſatis eſt ꝙ aliqua demus vitia generalia quæ pricipantur principatione inclinationis in ordine ad alia vitia: ſicut virtutes gn̄ales in ordine ad virtutes ſpeciales

¶Ad quartum cum ſua confirmatione ſimul reſpondetur: quia ferme eandem petunt difficultatem: Reſponſum eſt arguendo in quarto argumento vſq; ad vltimam replicam: quæ quęrit Vtrum virtus cardinalis regularius inclinet in actus virtutum non participantium in materia q̄ virtus non cardinalis

Et quare potius vno tempore q̄ alio in actus illarum virtutum inclinat.

¶Ponunt doctores duas cauſas quare vna virtus inclinat in actus alterius. Prima cauſa eſt: Si i voluntate ſit aliqua virtus: & occurrat vitium natum impedire actum illius virtutis in ſua electione: vel conſeruatione: tunc virtus quæ ineſt inclinat in actum virtutis oppoſitæ illi vitio per ſuum actum elicitum.

¶Secunda cauſa quando vna virtus eſt nata meliorare: & facilitare actum alterius virtutis: vt habitus circa cultum diuinum inclinat mediante actu ſuo elicito in actum paupertatis temperātiæ: & obedientiæ: Quia illa facilitant actum cultus diuini: alias ad hæc non aſtringeret̄ religioſ⁹

¶Sed quia illæ cauſæ non regulariter occurrunt: debent intelligi de virtutibus non participātibus in materia facile eſſet iſtas cauſas impugnare: ſed tranſeo.

¶Ad confirmationem: etiam reſponſum eſt Arguendo vſq; ed vltimam replicam. Dico ꝙ dictamina particularia aliarum virtutum cum actu elicito non ſufficiunt ad producendum actum cir circa materiam alterius uirtutis: ſed requiritur libertas volūtatis: hoc eſt requiritur eius concurſ⁹ liber in productione actus quia voluntas libere ponit ſuum concurſum circa materiam illius virtutis: & nō circa aliā: non ſequit̄ ꝓductio infinita actuū etiam dato ꝙ eſſent infinita dictamina. Sed

Forte quæris vnde prouenit ꝙ actus vnius virtu
tis poteſt immediate concurrere ad productionē
actus alterius virtutis: & vna virtus non poteſt im
mediate concurrere ad actum alterius virtutis:
Et difficile eſt dare rationem ſatiſfacientem intel
lectui.

¶ Ad quintū nego antecedēs ꝓ qualibet pte. Ad
primam omnes auctoritates doctorum potius ap
plicantur huic ſētentiæ q̄ cuicūq; alteri vel ſi occur
rat aliqua auctoritas in cōtrarium adducas: & fa=
cile ad eam rñdebitur. Ad ſecundā partē adducta
eſt ratio ſufficiens in probatione concluſionis ter
tię. Tertia pars negatur quia ſatis apparet opinio
nis probabilitas in reſpōſione ad argumēta cōtra
tertiā cōcluſionē. ¶ Ad cōfirmationē tranſeat cō=
ſequentia & negat̄ antecedēs dico ꝙ habitus geni
tus ex talibus actibus volo iſtum hoſtem aggredi
hoc tempore hoc loco hoc modo quia recta ratio
dictat pro defenſione reip. eſt fortitudo ſpecialiſſi
ma: nec hic indiuidua quęrimus quia ſtādum eſt
in ſpecialiſſimis. ¶ Ad ſextam negatur antece=
dens: ad probationem dico ꝙ actus volunta=
tis bene inclinat in actus intellectus & econuer=
ſo & dato ꝙ ſint potentiæ diuerſæ tamen mutuo=
ſe iuuant vt facile poteſt practicari de imperio vo
luntatis reſpectu actus fidei & ecōuerſo licet nol
lem concedere imperium voluntatis inclinare ad
illū actum fidei a quo cauſatur. ¶ Ad argumētū ā
te oppoſitū conceſſa maiore negatur minor cum
cōſequentia quia licet fortitudo cōis nō ſit termi=
nus cōis: nec natura cōis idētificata cū virtutibus
pticularibus realiter ſub ea cōtentis: & ab eis for=
maliter diſtincta cuiuſmodi predicti viri fuerunt
aſſertores eſt tamen fortitudo cōis habitus gene=
raliter inclinans ad actus virtutū pticularū: vt pa=
tet ex dictis i notabilibus. ¶ Ad cōfirmationē trā
ſeat conſequentia: Dico ꝙ habitus genit⁹ ex iſtis
actibus eſt bene agendum eſt habitus intellectus
bonus generaliſſimus generalitate inclinationis
quia talis habitus inclinat ſaltem mediate ad oēs
actus intellectū perficiētes. ¶ Ad ſeptimū con=
cedo conſequentiam & nego antecedens. ¶ Di=
co ꝙ auctoritas doctoris non eſt recipienda quia
videtur eē contra ſententiam ariſtotelis ſecundo
ethicorum dicentis ꝙ habitus eſt ſolum producti
uus ſimilium actuum hiis ex quibus eſt gēit⁹: nec
valet dicere ꝙ hoc intelligit de actibus adequatis
illius habitus quia contra eum arguit̄ ratione ſic
vel quilibet habitus eēt productiu⁹ actuū diſſimi=
lium ſpecie differentium vel aliquis ſic & aliquis
nō ē poteſt dici ſecundum: quia vtrobiq; eſt eadē
ratio vt conſtat nec primum quia capio habitum
generaliſſimū in inclinando: tunc ſic certum eſt ꝙ
talis habitus eſt productiu⁹ ſuorum actuum ade=
quatorū: vel ergo eſt etiam productiuus immedi
ate actuū inadęquatorū vł nō eſt: ſi nō habetur in
tentum: ꝙ non quilibet habitus eſt productiuus e
tiam: &c. Si ſic vel ille actus inadequatus cuius ē
ꝓductiu⁹ ē gñralior q̄ ſu⁹ act⁹ adęquat⁹: & hoc ñ
quia ſuus actus eſt generaliſſim⁹ ex ſuppoſitione
ergo ſi inclinat in aliquem actum inadequatū ille
actus erit ſpecialis reſpectu illius habitus: Et ſic
habitus generalis inclinabit immediate in actum
ſpecialem quod erat probandū cuius oppoſitū di
cit Doctor in ſolutione tertij argumenti contra e=
andem ꝓpoſitionem allegatam hec ratio me mo
uebat ad ponendum tertiam propoſitionem pri=
mi notabilis huius queſtionis.

¶ Ad confirmationem patet ex ſolutione tercii
argumenti quia vtrumq; eſt probabile prolixum
tamē eſſet inſiſtere quę illarum opinionum eſſet
alteri preponenda ſentio tamen cum doctore ſi=
cut prius ꝙ fortitudo in ratione virtutis cardina
lis verſatur circa arduum ſiue ſit periculum mor
tis in bello ſiue aliqua periculoſa adminiſtratio.
Tunc ad rationem dico ꝙ aliqua eſt vna ratio cō=
munis fortitudini bellice & magnanimitati ſub
ratione ardui Et propterea non inconuenit dare
vnam virtutem vtriq; communē. ¶ Ad aliud vbi
tangitur diſtictio quam ponit martinus inter for
titudinem cardinalem & temperantiam cardina
lem eſt apparentia ꝙ difficile eſſet ſaluare aliquā
eſſe virtutem quin ſub aliqua illarum contine=
retur quod negaret & ratio eſt quia ſua diſtinctio
videtur fieri per contradictoria ſub quorum alte
ro quęlibet virtus dabilis continetur Sed hec rō
non vincit quia Martinus non diſtinguit illas vir
tutes penes arduum & non arduum ſed penes co
hibere & moderari paſſiones arduas & paſſiones
non arduas: vt facile patet cōſideranti modo paſ
ſio ardua & paſſio non ardua non ſunt contradi=
ctoria nec moderari paſſiones arduas & modera=
ri paſſiones non arduas: Forte dicis quælibet vir=
tus moderatur paſſiones arduas: vel moderatur
paſſiones non arduas: igitur Argumentum ſemp
ſtat in ſuo vigore: Antecedens patet: quia nulla
eſt virtus moralis quin circa paſſiones verſetur.

¶ Ad obiectū Diſtingo antecedens vel quælibet
virtus moderetur paſſiones arduas vel non ardu
as per ſe: & realiter: & ſic negatur: vel per accidēs
& non regulariter: & ſic cōcedit̄: modo ſub forti=
tudine & temperantia virtutibus cardinalibus ſo
lum collocant̄ virtutes per ſe: & reglariter cohi
bentes paſſiones arduas & non arduas: alias argu
mentum probaret iuſticiam comprehendi ſub ali
qua iſtarum

¶ Sed forte nec hac euaſione eris contentus
quia ex ea ſequitur gradum heroicum temperan
tiæ virtutis non comprehendi ſub hac virtute car
dinali quę tēperantia dicit̄ nec fortitudis bellicæ

gradum continentie aut temperantie ſub fortitu
dine cardinali quod eſt extraneum ſequela pa=
tet. quia gradus heroicus temperantie paſſiones
arduas per ſe moderatur & gradus cõtinentie vel
ſaltem gradus tẽperantie fortitudinis bellice paſ
ſiones nõ arduas. hec ratio videtur ferme perem
ptoria cõtra diſtinctionem martini & declaratio=
nem prima quę. de temperantia ꝓpterea mihi vi=
deri potius diſtinguntur fortitudo & temperan=
tia virtutes cardinales penes condiciones mate=
riarum cõmunium circa quas verſantur q̃ penes
paſſiões. eo ſcilicet ꝙ materia cõmunis circa quã
verſatur fortitudo cardinalis a toto gñe eſt gra=
uis et laborioſa & nõ materia cõmunis tẽperantie
cardinalis. Ideo ille virtutes ſecundum ꝙ cardina
les ſunt abinuicem diſtinguntur.

¶ Ad octauum cũ ſua confirmatione dico ꝙ non
procedunt contra concluſionem quia tales actus
virtualiter includuntur in actu generaliſſimo vir
tutis vt pote in bene agere q̃ tantũ valet ſicut vo=
lo temperanter iuſte vel fortiter vel temperanter
et iuſte facere & ſic quaſcunq; combinationes in=
cludendo.

¶ Queritur circa materiã prędicte queſtiõis vtrũ
cęteris paribus circunſtantia cõmunitatis obiecti
vel inclinationis bonitatem & maliciam actus di
minuat Et arguitur ꝙ non peccatum primi paren
tis reputatur a doctoribus omnium peccatorum
grauiſſimũ eo ꝙ maxima incommoda infert ſed
actus malus inquantum generalior eſt pluriũ in=
commodorum illatiuus eo ꝙ ratione ſue cõmuni
tatis in actus malos inclinat & quanto generalior
eſt actus tãto vniuerſalior eſt ſua inclinatio in ma
liciam vt dicit queſtio pręcedens eodem modo po
teſt ſuaderi ꝙ actus bonus inquantum generalior
in tantum eſt melior cęteris paribus in oppoſitum
arguitur ſortes qui vult luxuriari non tantum pec
cat ſicut ille qui vult inceſtum vel adulterium cõ
mittere nec ille qui vult bene agere tã bene agit
ſicut ille qui diligit deum ſuper omnia vel q vult
ꝓ deffenſione fidei martyriũ ſuſtinere igiẗ ¶ Pro
declaratiõe terminorum poſitorum in titulo quę
ſtionis videndum eſt quid circunſtantia quid bo=
nitas quid malicia actus. ꝓ primo notabili Pro ſe=
cundo dicetur quid eſt bonitatem vel maliciam a
ctus augeri vel minui ex parte circunſtantiarum
& pręcipue ex parte circunſtantie cõmunitatis ob
iecti diffinitur ſic circunſtãtia apud philoſophos
morales eſt accidentalis conditio operatiõis hu=
mane per quam operatio redditur bona vel mala
aut melior vel peior Correlarie videtur ſequi ex
illa diffinitione ꝙ conditiones informantes actũ
obiectiue vel ab actu indiſtincte non debent voca
ri circunſtantie quia tales non accidunt actui quia
ab eis de per ſe ſubſtantia actus dependet quod
eſt contra olzam & ſuos ſequaces Et videtur eſſe
contra ariſtotelem tertio ethicorũ qui omnes cau
ſas actus per circunſtantias innuit a quibus actus
eſſentialiter dependet Et ideo vt non excludatur
hic modus loquendi poteſt deſcribi ſic circunſtan
tia actus moralis Eſt Cõdictio operationis huma
ne aliquid vel aliqualiter faciens ad bonitatẽ vel
maliciam actus ſiue ſit ipſemet actus ſiue aliquid
ab ipſo diſtinctum ſiue obiectiue cõcurrat ſiue nõ
huic diffinitioni eſt ſatis conformis diffinitio quã
ponit dominus altiſſiodorẽſis tractatu triceſimo
ſecundi libri. Circũſtantia eſt proprietas perſone
vel negocii ex ſe pertinens ad laudem vel vitupe
rationem diminuendo vel augendo vel contrahẽ
do in genus In hac diffinitione vltima duplex in=
nuitur diuiſio circunſtantie prima diuiſio circun=
ſtantiarum quedam ſunt aſſiſtentes alie ſunt cir=
cunſtantie informantes actum primũ membrum
innuitur per iſtam particulam proprietas perſone
que regulariter actui aſſiſtit vnde circunſtan=
tiam actui aſſiſtere eſt talem circunſtãtiam nõ eſſe
obiectum actus hoc eſt volitam Secundum mem
brum innuitur per iſtam particulam ꝓprietas ne=
gocii per negocium doctor intelligit actum huma
num ſeu liberum cuius cõditiones regulariter ca
dunt in obiectum actus hoc eſt ſunt volite vt cir=
cunſtantia finis aliqui huic diuiſioni ſuperaddũt
aliud membrum ſcilicet circunſtãtia imitans ſed
illa debet reduci ad aliquod predictorum mẽbro
rum quia vel informat & ſic reducitur ad ſecũdũ
vel non & ſic comprehenditur ſub primo mẽbro
Alia diuiſio innuiẗ in diffinitione ſupradicta ſci
licet circunſtantiarum quędam augent bonitatẽ
vel maliciam quedam diminuunt illam & quedã
contrahunt ad bonitatem vel maliciam nonnulli
ſuperaddunt aliud membrum ꝙ aliquę ſunt cir=
cunſtantie nihil facientes ſed impertinentes ad bo
nitatem vel maliciam nullas tales inuenio propte
rea reputo illam diuiſionem ſufficientem facilia
ſunt exempla iſtarum circunſtantiarum quedam
aggrauant mortaliter quedam venialiter vt pate
bit in proceſſus ſeptem aſſignãtur circunſtantie a
philoſopho tertio ethicorũ & totidem a tullio pa
rum diſcrepantes quae hoc carmine complectun=
tur Quis quid vbi quibus auxiliis cur quomodo
quando due reſpiciunt conditiones extrinſecas
ſcilicet vbi quando Alie quinq; cauſas neceſſarias
quas cauſam efficientem principalem quibus au=
xiliis efficientem minus principalem Cur cauſam
finalem Quid cauſam materialem quomodo for
malem & huic poſtreme circunſtantiã cõmunita
tis actus reduco qa quantitatẽ obiecti reſpicit bo
nitas & malicia actus vt exiſtimo non ſunt entita
tes diſtincte ab actu malo vel bono vt recte ſentit
olzam quolibeto tertio propterea ſufficit actum

bonum moralem pariter & moraliter malum deſcribere. Sufficienter deſcribitur actus bonus moraliter a Gregorio ariminenſi diſtinctione trigeſima octaua ſecundi ſententiarum: Sic virtualiter eſt actus liber recte rationi conformis dictanti de omnib⁹ circunſtantijs debitis. Et oppoſito modo actus dicitur nominaliter malus: qui eſt act⁹ liber rectæ rationi diformis dictanti de omnibus circũſtantijs debitis. Iſtas diffinitiones declarare vel iꝑugnare non eſt pręſentis ſpeculationis: Sed maniſeſte ſequitur ex illis ꝙ moralis vit⁹ conſiſtit in conformitate actus ad rectam rationem & oppoſito modo malitia moralis in difformitate actus ad rectã rationẽ. Quod ſit fundamentum materiale vel formale huius conformitatis vel difformitatis propinquum vel remotum vide Buridanum tertio ethicorum q̃ſtiõe duodecima nominalizanda non eſt difficultas.

¶ Notandum eſt ſecundo quantum ad propoſitũ ſufficit act⁹ trifariã poteſt augeri vł minui vno modo augetur vel diminuitur itenſiue: & hoc dupł̄r vel quoad ſubſtantiam act⁹ quæ ſit ꝑ additionem noui gradus: vel ꝑ deperditionem grad⁹ pręceden tis a priori latitudiẽ & illa eſt proprie dicta inteſio vel remiſſio. Alio modo augetur vel diminuit̄ act⁹ inteſiue quoad bonitatẽ vel malitiã & non oportet hoc fieri per additionẽ vel deperditionẽ noui gradus quantum ad ſubſtantiam actus: ſed ſatis eſt actum intẽdi vel remitti ineſſe malitię vel bonitatis vt ſi aliquis act⁹ continuaretur per vnã totam horam cui⁹ cõtinuatio i pria medietate ꝓhiberet̄ ſub pœna veniali: & eadẽ cõtinuatio ꝓhiberet̄ in ſecũda mediãte ſub pœna mortali: Et contrario modo prohiberet̄ in hora ſequenti continuatio: prioris actus augeretur malitia: & ſecundi act⁹ remittere tur malitia. ¶ Scd̃o modo act⁹ augetur vel diminuit̄ obięctiue & hoc bifariã: vno modo ꝓpter maiorem vel minorẽ multitudinem rerum cadẽtium in obiecto. ¶ Alio modo ꝓpter maiorem vel minorem ꝑfectionem obiæcti ſiue ſit maior multitudo rerũ ſiue non: & dilectio ſortis hoc modo dicit̄ diminui reſpectu dilectionis dei Et contra dilectio dei auget̄ obięctiue reſpectu dilectionis ſortis & neutro iſtorum modorũ ꝓprie philoſophice aliquid augetur vel diminuitur: quia priori quantitati neq; fit additio neq; ſubſtractio ſed theologice fit additio vel ſubſtractio extẽſiue quoad mł̄titudinem vel nobilitatem obięctorũ: & licet iſtud augmẽtũ vel decrementum ſit impertinẽs augmento vel decremẽto intẽſiuo quoad ſubſtantiam act⁹ non ẽ tamẽ impertinens augmento vel decremẽto bonitatis vel malitiæ act⁹ quia ſequit̄ bene hic actus bonus vel malus auget̄ obięctiue ergo augetur vel diminuit̄ quoad malitiã actus: & ſimiliter ſequit̄ bene hic actus diminuitur obiectiue: ergo hic act⁹ augetur vel diminuit̄ quad malitiã, vel bonitatẽ actus: ſed non ſequitur hic act⁹ auget̄ obiectiue: ergo auget̄ quãtũ bonitatẽ vel maliciã act⁹ alıes odium huius mł̄titudinis demõſtrãdo collectionẽ cęleſtiũ includendo deum cæteris parip⁹ eſſet peius ineſſe maliciæq̃ odiũ dei ſolum: & ſic odium dei non eſſet grauiſſimũ peccatorũ cui⁹ opoſitum cõmuniter oppinant̄ Doctores. Nec ſequitur Hic actus diminuitur obiectiue: ergo hic actus diminuit̄ quoad maliciã ſuam: patet de odio dei reſpectu toti⁹ multitudinis. Et ꝓpterea ſemper i correlarijs precedentibus ad augmentum obiæctuũ intuli augmentum vel decrementum malicię & ad decrementũ obięctuũ idem infertur nonunq̃ ratio ne vnius partis diſiuncti & aliquando ratione alterius ¶ Tertio modo Actus auget̄ vel diminuitur inclinatiue rſpectu alterius ſcd̃m quod natus ẽ in plures vel pauciores act⁹ inclinare & licet etiã hic modus augmẽti vel decremẽti ſit impertinẽs intenſioni vel remiſſioni ſubſtantiæ actus non eſt tamen impertinẽs intenſioni vel remiſſioni bonitatis vel malitiæ act⁹: vt patebit ex concluſionib⁹.

¶ Iſtis ꝑmiſſis ponũt cõcluſiões. Prima cõcluſio. Circũſtãtia cõmunitatis obięcti vel iclinatiõis act⁹, bonitatẽ vel malitiam non diminuit intẽſiue quoad ſubſtãtiam bonitatis vel malciæ ſaltẽ nõ oportet. ¶ Secunda cõclnſio. Circũſtãtia cõmunitatis obięcti diminuit actum intenſiue quoad bonitatẽ vel maliciam act⁹: hoc ẽ talis circũſtantia eſt ratio quare act⁹ eſt min⁹ bonus vel minus malus q̃ cæteris paribus fuiſſet act⁹ ſine tali circunſtantia.

¶ Tertia cõcluſio. Circũſtãtia cõitatis inclinationis actus extrinſece auget bonitatẽ vel maliciam ſicut circunſtãtia cõmunitatis obięcti bonitatẽ vel maliciam auget q̃nq; intrinſece. Probat̄ prima cõcluſio quia certum ꝙ nõ oportet actũ generalem cõmunitate inclinationis eſſe intentiorẽ: nec ſimiliter oportet actum generalẽ cõmunitate obięcti habere plures gradus vnitiue & penetratiue q̃ actus qui ẽ valde ſpecialis: vtpote circa vnũ obięctũ determinatum: & eodẽ modo de inclinatione: nec aliam probationẽ adduco quia cõcluſio ẽ clara de ſe ¶ Secũda cõcluſio ꝓbatur: non eſt tam difficile cæteris paribus facere cõformiter ad rectã rationẽ dictãtẽ de circunſtantia cõmunitatis obięcti q̃ difficile eſt facere cõformiter ad rectam rationẽ dictãtẽ de particłari obiecto; vt ſi eſſent duo quorum vni ſacerdos iungeret ꝓ ſatiſfactione ſuorũ peccatorũ dare ſcutum paupibus & alteri iniũgeretur dare ſcutũ francũ vł duodenũ (ſuppoſitis ceteris parib⁹ ex parte illorum videlicet q̄ ſint ęqualiter diuites) nõ erit tã difficile cõformare ſe iſti dictamini dandũ eſt ſcutũ francũ vel duodenũ pauperib⁹ ſicut ẽ alteri cõformare ſe iſti dictamini dãdũ eſt ſcutum pauperibus ergo cæteris parib⁹ vo

litio qua primus conformat ſe ſuo dictamini ē me
lior volitione alterius.
❡Itē magis peccaret omittens facere cōfor
miter ad dictamē pcticā q̄ omittēs facere cōformi=
ter ad dictamē dictās de cōitate obiecti. alias tan=
tum peccaret quilibet qui ſecundum legem com=
munem omittere diligeret deum quādo tenetur:
eodēmodo quo tenemur: inquātū peccaret vna cre
atura quę pro eodē tempore pciſe tenetur dilige=
re deum vt octo quod non eſt dicendū quia hoc eſ
ſet conſequenter in īfinitū aggrauare pœnā debi=
tā peccato omiſſionis cōtra cōmunē doctrinā theo
logorū. ❡Tertiæ cōcluſiōis prior pars pbat̄ argu
mento ante oppoſitū quęſtionis: quia inter cætera
peccata Doctores reputant peccatū primi parētis
grauiſſimū grauitate extrinſeca pter multitudi=
nem incommodorum quæ ſequūtur. Sed quanto
actus malus eſt cōmunior cōitate inclinationis tā
to plura mala ſequūtur: & ſi bonus eſt tanto pluri
um actuum bonorū eſt pductiuus: igitur extrinſe
ce ſaltem talis conditio auget bonitatē vel malici
am. ❡Secunda pars probatur. Graui⁹ eſt velle oc
cidere infinitos homines (cęteris parib⁹) q̄ velle oc
cidere duos: & hoc nō niſi pter circunſtantiā cōi=
tatis obiecti: & ſimiliter melius eſt dare centū tu=
ronos proter deum q̄ velle dare vnum tantum: igit̄
communitas obięcti quādoq3 auget bonitatem &
maliciam quod erat probādum. ❡Contra primā
concluſionem arguit̄. Vel circunſtātia communi=
tatis obięcti & circunſtātia inclinatiōis actus ſicut
ipſe act⁹ generaliter inclinans & habens obięctū
cōmune vel ſunt ipm obiectum actus vel aliquid
aliud: ſed ſiue hoc ſiue illud n̄ debet illa cōitas obię
cti nec inclinationis dici circunſtantia quia: circū=
ſtātia eſt accidens humanæ opationis ſecundū Io
hānem de gerſono in materia de circunſtantijs &
obięctū nō accidit actui: nec actus met ſibiipſi ac=
cidit ymo ſunt inſeparabilia ab actu: igitur: Et cō
firmat̄ idem eſt dicere circūſtātia cōmunitatis ob
ięcti: & dicere circunſtātia inclinatiōis actus: ergo
ſuperuacuee addunt̄ in titulo queſtionis. tenet cō
ſequentia. antecedens patet: quia non ſtat dare
actū q habeat circūſtātiā cōmunitatis obięcti qui
habeat cōmunitatem inclinationis: nec cōtra igi=
tur. ❡Secūdo ad idē vel iſte circunſtantiæ ſunt aſ
ſiſtentes tm̄ vel incitantes vel informantes: nō duo
vltima quia tales circūſtātiæ cadūt obięctiue in a=
ctu: ſed neutra iſtarū circūſtātiarum cadit obiecti
ue in actu poſtq̄ non ſunt volite per tales actus nec
ſunt aſſiſtētes ſolū quia tales circōſtantiæ nec au=
gēt nec diminuūt maliciam act⁹. alias ſi ſortes ha
beret vanam gloriā venialem & pro tunc vellet p=
dicare propter deum ſicq3 vana gloria non inuciti
at actum bonum: actus bonus eſſet melior vel pe=
ior q̄ ſi talis fieret ſine vana gloria qd nō eſt dicen=
dum ❡Et confirmatur: quia omnis circūſtātia au
get vel diminuit bonitatem vel maliciam actus er
go datoq3 aliqua eſſet circūſtātia cōitatis obiecti &
aliqua circūſtātia inclinationis actus nō oporteret
q tales circūſtātię augerent vel diminuerēt boni=
tatem vel maliciā quia forte ſunt de natura circū=
ſtātiarū impertinētiū. Antecedēs patet: quia nihil
refert fricare barbam etiā deliberate in curia vel ī
campis: nec refert velle occidere hominē poti⁹ cū
vna illarum circunſtantiarum q̄ cum alia cæteris
paribus. ❡Tertio ſic circunſtātia cōmunitatis ob
iæcti eſt cauſa incrementi actus quoad ſubſtātiam
eius. ergo defectus illius circunſtantiæ erit cauſa
decrementi ſubſtantiæ actus Tenet conſequentia
per vnam regulam ī philoſophia. quandocunq3 a=
liqua cā natlis ē cā alicui⁹ effect⁹ ſubſtractio illius
cauſæ erit ēt cauſa decrementi illius effectus niſi
occurrat alia cauſa augens effectum. Probatur an
tecedens quia obiectū partialiter cōcurrit cum po
tentia ad cuiuſlibet partis actus & totius pductio
nem: ſed incrementum actus eſt totus act⁹ vel ali
qua pars eius & circunſtantia communitatis non
eſt niſi obiæctū cōe ❡Et cōfirmat̄ inquantū actus
eſt intenſior tanto magis inclinat in alios actus &
quanto remiſſior tanto min⁹ inclinat: ergo aliqua
circunſtantia inclinationis diminuit ſubſtantiam
actus & aliqua auget cuius oppoſitum dicit con=
cluſio ❡Ad primum contra primam concluſio=
nem: conceditur maior pro prima parte: & negat̄
minor. Ad probationē minoris dico duo: Primū
Diffinitio quam ponit dominus Gerſon non ſatis
ſe extendit ad omnia illa quæ ab ariſtotele nomi=
ne circunſtantiæ importātur vt patuit ex carmine
poſito ī primo notabili circunſtantias ab Ariſtote
le & Tullio poſitas exprimēte quibus conformat̄
communis ſcola nominaliter loquentiū. modo cir
cunſtātia quid quæ explicat cauſam materialē nō
ſolum adiacet actui extrinſece ſed ipſum īformat
hoc eſt per ſe requiritur ad ſuū eſſe ſiue per quid ī
telligamus obiectum in quod tendit act⁹ ſiue ſub
ſtantiā ipſius actus. ❡Secundo dico in diffinitio
ne allegata poteſt extēdi iſtud nomē accidens ad
accidentia ſeparabilia & inſeparabilia: vt tantum
valet ſicut condictio vel pprietas ſiue talis condi=
ctio cōueniat̄ intranſmutabiliter actui: & hoc mo
do videtur accepiſſe domin⁹ altiſidorenſis circū
ſtantiam: vt patet ex primo notabili: vbi non poni
tur nomen accidens in diffinitiōe ſed pprietas: mo
do pprietas ad ppria ſe extēdit. Sed forte adhuc
inſtares. Circunſtantia dicitur a circunſtando ſed
illud quod per ſe requiritur ad actū non circūſtat
ſed potius naturaliter & neceſſario adhęret. ergo
melius videt̄ ſētire Gerſō diffiniēdo circūſtāciam
p accidēs ēt ſepabile ❡Reſpōdet̄. Diffinitio domi
de Gerſono meli⁹ q̄drat cū ſignificatiōe vocabuli

Sed q̄a mḡr̄e dicuntur circūſtātiæ ab Ariſtotele & a doctorib⁹ cōīter q̄ neceſſario actui adhęrēt: ſicut finis: abiectū cōmune: nomīe circūſtāciarū īportantur & tñ adhærent inſeparabiliter actui ymo aliq̄ circūſtātiæ ſunt ī cōdiſtinctę ab ipo actu: ꝓpterea vt oīa cohęreāt ſibiipſis dicim⁹ nomē accidētis eſſe extendendū ad accidēs ſeparabile & inſeparabile. Nec debes imaginari ꝓpterea ꝙ velim dicere aliqđ accidēs īhęrere actui hūano q̄a accidētis nō eſt accidens: hoc modo: ſed circūſtātia eſt accidens act⁹ humani id ē actus liber accidētaliter ſe habēs quādoqꝫ īſeparabiliter ſicut reſpectu obięctivl' finis: quādoqꝫ ſeparabiliter ſicut reſpectu loci vel tēporis. ¶Ad cōfirmationē diſtīguit' antecedens vel ꝙ ſit idem materialiter: ſic ꝙ eadē res eſt circūſtātia cōītatis obiecti & circūſtātia iclinationis act⁹: & ſic cōcedit: quia actus hñs obięctū cōmune cū vtraqꝫ coīcidit hoc ē tales circunſtātiæ vl' nomina earū ſupponūt ꝓ tali actu. vel ꝙ ſint idem formaliter id eſt ꝙ eadē ratione aliquid dicat' circunſtātia cōītatis obiecti & circūſtātia inclinatiōis actus: & ſic negat'. ¶Talis actus dicitur circūſtantia cōmunitatis obiecti quia tēdit ī plures res obiectiue: & dicitur circūſtantia inclinationis actus quia inclinat generaliter in productionem multorum actuum particularium. ¶Ad ſecundum argumentum do primā partem ſcilicet ꝙ ſint circūſtantiæ aſſiſtentes tantum nolo tamen negare q̄n poſſint actū īformare quia ſortes poteſt velle peccare vt per illum actū ſit diſpoſitus ad productionem malorum actuū ꝑticularium. Eodēmodo ſortes poteſt velle peccare quia ſua volitio fertur generaliter in omni peccato: ſed nō ſic contingit regulariter. propterea voco illas circunſtantias aſſiſtentes. ¶Ad improbationem nego ꝙ circunſtantiæ aſſiſtentes non augeant vel diminuant actum ſaltē bonitatē vel malitiā eius. Circūſtantia ꝑſonæ regulariter eſt circunſtantia aſſiſtens tantum: & tamen auget actum vt epiſcopus volēs fornicari plus peccat cæteris paribus q̄ ſimplex ſacerdos vel laicus: & fidelis plus peccat q̄ īfidelis circa eandē materiā propter circunſtantiam ingratitudinis. ¶Ad improbationē poſitam dico ꝙ ſtat bene in caſu ꝙ peccatū veniale augeat ꝑ accidens bonitatē actus: quia veriſimile eſt ꝙ difficili⁹ eſſet inſiſtere illi actui bono poſita tali circūſtātia aliq̄liter impediente q̄ non poſita nec eſt malus inconueniens circūſtātiam malā augere bonitatē actus q̄ ſit incōueniens circūſtātiam bonam diminuere maliciam: ſed minus malum eſt furari: vt ſubueniat' pauperi q̄ abſolute furari ſine motiuo: igit' ſic erit in propoſito. ¶Sed forte replicabis ex hac ſimilitudine: ſequitur ꝙ ille qui prędicat ꝓpter vanam gloriā tantum: vel propter deum: & vanam gloriam vbi vana gloria informat actū actus eius eſſet melior q̄ ſi fieret ſine tali circūſtantia: quod eſt falſum quia quilibet illorum actuū eſt malus. ¶Reſpondetur negando conſequētiam: quia ſolum dixi circūſtantiā malam bonitatē augere quādo aſſiſtit tantum: hoc eſt dato ꝙ veniale ſit ꝑſens in voluntate dūmodo non ſit volitum: nec incitet ad ꝓductionē act⁹. ¶Sed poteſt fieri replica. iſte actus eſt bonus: volo celebrare ꝓ ſex albis & deū ſuppoſito ꝙ volitio minus & principaliter feratur ſuper ſex albos: & prīcipaliter in deum tendat: ergo eadem ratione actus alias indifferens factus minus principaliter ꝓpter peccatū veniale: & principaliter ꝓpter deum non erit malus ymmo bonus: ¶Et cōfirmatur replica: quia ſi actus indifferens haberet peccatū veniale pro fine vltimo ratione illius finis actus ſolum cōſtitueretur in genere venialium: & minus aggrauat quando cōſtituitur finis non vltimus: igitur quando conſtitueretur pro fine nō vltimo nullā ſuperaddit maliciam. ¶Ad replicam. conceſſo āncedente: nego conſequentiam: quia circuuſtantia ſex alborū in caſu non eſt mala alias pſalmiſta nō ſeruaſſet mādata domini propter retributionem: fateor tñ ꝙ ſi ſex albi cōſtituerent' tanq̄ finis vltim⁹: finis ille redderet actum malū: ſicut & quęcunqꝫ creatura ſic cōſtituta. ſecus ē de peccato veniali ſaltē habēte inuolutam maliciā: quia talis nō eſt referibilis in deum. ¶Ad confirmatianem. Quicquid ſit de antecedente nego conſequētiam: quia in genere venialium: alia ſunt leuiora: alia grauiora. nego ēt antecedēs: ſaltem mihi apparet ꝓbabilius: illđ negandū: quia nō videtur poſſibile ꝙ veniale īformet actus obiectiue ſuppoſito ꝙ ſit idem act⁹ mediorum: & finis quin aggrauat mortaliter: intelligo quādo aggrauat illud quod alias eēt mortale q̄a alias in inferno eſſet redemptio ī ordine ad pœnā debitā peccato mortali. ¶Ad confirmationē. Trāſeat antecedēs: & negat' cōſequentia: & ad ꝓbationē: trāſeat ꝙ forte ſint circunſtantiæ ꝑttinētes ēt forte oppoſitū: ymmo ita eſt ꝙ ſunt ꝑtinētes ſi intelligas per circūſtantiā ꝑtinētem illā q̄ facit aliquid ad bonitatem vel maliciā actus illa augendo vel diminuendo vel cōtrahendo in genus & dico ꝙ nihil debet dici circūſtātia ſi ſit īꝑtinens oppoſito modo ad iſta tria: vt patet ex diffinitiōe circūſtantiæ premiſſa quam ponit domin⁹ altiſſiodorēſis & bene: & cōſequenter dicendū eſt ꝙ eſſe in campis vel in curia nō eſt circūſtantia reſpectu fricationis barbæ: nec reſpectu homicidij: niſi forte ꝑ accidens: quādo in vno loco occurrit ſcādalū & non alibi: vel aliquid ſimile. ¶Ad tertiū reſpōdet. Transeat: conſequētia: & negatur: āncedens ¶Ad ꝓbationē: dico ꝙ ꝓbatio ymaginatur falſū ſcilicet ꝙ circunſtantia cōītatis obiecti ſit obiectū actus: nam eſt ipſemet doctus: vt patet ex ſo

lutione primi argumẽti: do tñ ꝙ obiectũ cõmune actus vocet circunſtãtia cõitatis obiecti: tũc conceditur antecedẽs ſi actus capiat incrementum quoad eius ſubſtantiã: illius incremẽti circũſtantia cõitatis obiecti erit cauſa: ſed hoc non eſt contra cõcluſioem: quia cõcluſio prima vult dicere ꝙ non ẽ de ratione illius circunſtantiœ actum augere vel diminuere quoad eius ſubſtantiam ſicut eſt actum minuere quoad eius bonitatem vel malitiam: quia poſita tali circunſtantia neceſſario ſequitur diminutio bonitatis vel maliciæ reſpectu act⁹ habentis obiectum particulare: & vlterius cõceditur conſequẽtia: ꝙ ſubſtractio illius circũſtãtię erit cauſa decremẽti: vel ſaltẽ corruptiõis ſubſtãtie actus: quia ſubſtracto obiecto ne obiectiue cõcurrat neceſſe eſt actum corrumpi. ❡ Sed forte replicabis impugnando regulam philoſoohicã virtute cuius capit argumẽtũ ſuam apparentiam beneficiũ releuationis diuinæ a peccato mortali aggrauat peccatum: non releuare etiam aggrauat: quia innocentia aggrauat igitur regula cui innititur argumẽtum nõ habet virtutem. antecedẽs patet ex cõmuni ſentẽtia doctorũ omne beneficiũ diuinũ aggrauat & talis releuatio eſt beneficium: igitur & ex altera parte innocentia eſt beneficium diuinum: igitur aggrauat. Reſpondetur: non iconuenit vtrumq; oppoſitorum aggrauare peccatũ quãdo pro cauſa ſubſtracta ponitur altera tantum faciẽs ad effectũ producẽdũ: modo ſic eſt ĩ propoſito ꝙ ponitur altera cauſa tãtũ faciens puta innocentia ꝗ tantum aggrauat ſicut releuatio ex altera parte aggrauationes tamẽ faciũt ſpecie differre queadmodũ cauſæ ſpecie differunt etiã ſufficitq; aliquod non releuare nõ aggrauet ſed diminuit potius puta permanere in peccato commiſſo quia talis cęteris paribus minus peccat ꝗ ſi habuiſſet beneficium releuationis. ❡ Ad confirmationẽ diſtinguitur antecedens: vel ꝙ magis inclinet itenſiue propter gradualem ſuam maiorẽ intenſionẽ: ſic cõceditur ꝙ magis inclinet extenſiue id eſt in plures act⁹ occurrẽte dictamine recto pticulari alterius actus: & ſic negatur: modo circũſtãtia inclinationis actus ſumitur a maiore iclinatione extenſiua & nõ intenſiua ❡ Contra ſecundã concluſiouem arguitur primo ſic impoſſibile ẽ actum habentem circũſtatiã cõitatis obiecti fieri ſine tali circunſtantia: ergo circunſtantia cõmunitatis obiecti nunꝗ diminuit bonitatem vel maliciã actus. tenet conſequẽtia. quia nõ poteſt diminuere boniteẽ vel maliciã alicuius actus niſi illius actus cui aduenit talis circnnſtantia: ſed aduẽt⁹ illi⁹ circunſtantiæ omnino variat actũ ſpecie poſtꝗ ĩpoſſibile eſt obiectũ actus variari qui act⁹ varieẽ ex doctrina ariſtotelis in ſecundo de anima act⁹ diſtinguntur per obiecta. ❡ Et confirmatur: vel circunſtantia cõitatis obiecti cuiuſlibet act⁹ cuius eſt circũſtantia diminuit bonitatẽ vel maliciã vel alicui⁹ ſic & alicuius nõ: nõ ſcdm quia eſt eadẽ ratio vtrobiq;: nec primũ: quia nõ ẽ min⁹ bonũ vel malũ velle leuare hanc vel illam feſtucam ꝗ velle leuare iſtam feſtucam tantum ex quo neutri actui ieſt bonitas vel malitia: nec valet dicere concluſio loquiẽ de actibus quibus alias ineſſet bonitas vel malitia ❡ Contra nõ eſt min⁹ bonum dare hunc vel illum turonũ hunc duodenũ vel hunc francum pauperi ꝗ velle dare hunc turonum tãtũ ymo videtur ꝙ prior actus eſt melior poſteriore. ❡ Secũdo ſic peius eſt cęteris parib⁹ velle occidere tres homines: vel duos: ꝗ velle occidere vnum tantũ: & nulla poteſt dari ratio niſi circunſtãtia cõmunitatis obiecti prioris actus reſpectu poſterioris: igitur circunſtãtia cõitatis obiecti aggrauat. ❡ Et cõfirmatur cæteris paribus melius ẽ velle ſalutem omniũ toti⁹ rei publicæ ꝗ velle ſalutem meam tantũ: quia bonum cõmune eſt pręferendũ bono particulari: & nulla poteſt aſſignari alia ratio niſi circunſtãtia cõmunitatis obiecti. ❡ Tertio ſic. Si circũſtãtia communitatis obiecti bonitatem vel maliciã act⁹ diminueret: ſequeretur ꝙ eſſet dabilis aliquis actus infinitæ paruæ malicię vel bonitatis: probat̃ conſequentia: quia dabilis eſt aliquis actus habens infinitã multitudinem rerũ pro obiecto ſicut volitio qua volo bene agere hoc vel illo modo &c. vel volitio qua volo peccar̃ venialiter vl' mortaliter. ❡ Et cõfirmatur: ſi ego promittã tibi dar̃ aliquid ꝑpter deũ: & tranſgrediar: peccatũ omiſſionis erit ĩfinite paruæ malitiæ: & hoc nõ niſi quia obligatio cadit ſuper infinitas ſub diſiũctione: igr̃ cõſequẽtia eſt clara. Probatur antecedens: quia nõ tantũ pecco ac ſi promitterẽ tibi dare cẽtum & nõ darẽ neq; ac ſi ꝑmitterem dare viginti: & ſic cõſequẽter.

❡ Qnarto ſic. Circũſtãtia ignorantiæ craſſe ĩinfinitum diminuit malitiã act⁹ cuius ẽ circũſtãtia: ergo circũſtãtia cõitatis obiecti poteſt ĩinfinitũ diminuere maliciam ſui act⁹: cõſequentia ẽ apparens. Probat̃ añs: volo ꝙ ignorantia craſſa creſcat i ratione ignorãtię quouſq; fiat inuincibilis tũc qñ eſt inuincibilis oĩo excuſat ſecũdum cõmunẽ theologiam: hoc cõceſſo capio primũ inſtãs quo talis ignorãtia ẽ inuicibilis in ĩfinitũ parua erat malitia illi⁹ act⁹ ante hoc inſtãs: & nõ niſi ꝑpter ignorãtiam craſſam: quia nunꝗ ãte hoc fuit ignorãtia inuĩcibilis ❡ Et cõfirmat̃. Timor facit actũ ĩfinitę pue malitiæ: igitur & circunſtãtia cõitatis obiecti: tenet cõſequẽtia. Probatur antecedens: ſit fortes qui tenet̃ manere in bello: & primo apphendat hoſtes ſub ratiõe terribilis: ratione cui⁹ apphẽſionis patiatur aliquem impulſũ timoris: ſecundo augeat̃ obiectum terribile: & ei⁹ apphẽſio & ex cõſequẽti impulſus timoris: & ſic cõſequẽter tm̃ augebit̃

terribile & apphēſio ꝙ impulſꝰ timoris naturali=
termouebit ad fugam. ¶Quinto arguit̄ ſic. Cir=
cūſtātia bona ī infinitū diminuit maliciā actꝰ mali
ergo eodēmodo circūſtātia cōitatis obiecti ī infini
tum pōt diminuere maliciā actꝰ: tenet cōſeqnētia:
quia ē eadē ratio vtrobiqꝫ: probat̄ āñs qa furari vt
ſaluē vitā iſtiꝰ pauperis ē minꝰ malū ꝗ furari abſqꝫ
motiuo ſimpliciter: vt priꝰ ꝓbatū ē: ergo furari ꝓ
ſalute duorū paupū erit minꝰ malū: & ſic cōſequē
ter: & ꝑ cōſequēs furari ꝓ ſalute infinitorū papum
erit infinitę puæ malitiæ: qđ erat ꝓbādū. ¶Et cō
firmat̄: circūſtātia metꝰ vel iræ inifinitū diminuit
maliciā actꝰ mali: igitur & circūſtātia cōitatis obie
cti coñā tenet: ꝓbat̄ āñs. cogat̄ ſortes ꝑ minas occi
dere alterū ſicut cogebat̄ Idumeus doecia ſaule
occider̄ ſacerdotes quo be talis minꝰ peccatū ſi oc
cideret ſine motiuo: & iterū ſi duplentur mine: &
ſi ſic cōſquēter tādē poſſūt augeri terrores & minę
ꝙ excuſabit̄ & eodēmodo probat̄ de ira: parua ira
aliqualiter īpellit ad ꝑcutiendū alterū: & maior i=
ra magis impellit: ergo tātū pōt ira augeri ꝙ excu
ſabitur: de qua ira forte loquit̄ pſalmiſta dicēs: Ira
ſcimini & nolite peccare. ¶Ad primū cōtra ſecun
dā cōcluſionē conceſſo antecedēte nego cōſequē=
tiā: ad ꝓbatōnē cōſequētiæ dico ꝙ cōcluſio nō ꝑtē
dit dicere illā circūſtātiā ſic diminuere bonitatem
vel maliciā actꝰ ꝙ illemet actꝰ eſſet minꝰ bonꝰ vel
malꝰ cū illa circūſtātia ꝗ ſine illa: ſed intēdit cōclu
ſio dicere actū eſſe minꝰ bonū vel malū ratiōe illiꝰ
circūſtātiæ cæteris paribꝰ ꝗ eſt alter actus hñs iſtā
circūſtātiā ſed circūſtātiā oppoſitā ſcilicet habens
circūſtātiā determinati obiecti: & ſic ſꝑ ītelligēdū
eſt qñ fit mēſio de circūſtātia aggrauāte vel dimi=
nuente īformāte ipſū actū vel ꝗ idēptificat̄ cū actu
¶Ad cōfirmationem do primū ad improbationē
reſpōſum eſt arguendo. ¶Ad replicā: nego ante
cedēs: dico ꝙ cæteris paribꝰ iſta volitio volo dare
hūc turonū vel hunc francū eſt minꝰ bona ꝗ ſit hęc
voltio volo dare hunc turonū: & ratio eſt quia pri=
or volitio nō pōt eſſe formaliter īperatiua executi
onis circa talē materiā ſecꝰ eſt de ſecūda volitione
ꝗ ſufficit īpare executionē. Sed cōtra hāc ſolutio=
nē replicat̄ ſtat bene dar̄ aliquē actū formaliter im
peratiuū executionis minꝰ bonum ꝗ ſit aliqs actꝰ
dabilis qui nō eſt formaliter īperatiuꝰ executiōis:
¶Et cōfirmat̄ replica ñ ē dabl'is rō quar̄ prior voli
tio ñ ē formalr̄ īpatia executiōis potiꝰ ꝗ ſcđa ¶A
replicā dico ꝙ nō ſtat dare aliqnē talem actū cęte
ris paribꝰ: & forte nec cęteris imparibꝰ. Sed circa
eandē materiā cū cæteris alijs circūſtācijs ſecluſa
circūſtātia cōitatis obiecti nō dabis. Ad cōfirmatio
nē replicæ data eſt rō ī ſolutiōe ſcđi argumēti con=
tra cōcluſionē tertiā priç quęſtionis quia talis actꝰ
īterior non ſufficit mouere mēbra: nec ad vnā nec
ad aliā partē ſuppoſito ꝑ equaliter feratur volitio

ſuꝑ illa volita. Forte dicis nulliꝰ vtilitatis eſſet ta=
lis actꝰ interior ſi nō ſufficiat mouere mēbra. Reſ
pondeo: conſequētia eſt nulla: quia actus ꝗ nō eſt
formaliter īpatiuꝰ executiōis ē meritoriꝰ ſi ſic de
bite circūſtātionatꝰ: & licet nō poſſet mouere mē=
bra īmediate tamē ſufficit ad motum mēbrorū im
perādo alium actum pticularē formaliter īpatiuū
¶Ad ſecūdum concedo totū quod ꝑtendit argu
mētum: quia concluſio argumēti ē ꝑ ſecunda pte
tertię cōcluſiōis ſcilicet ꝙ circūſtātia cōitatis obie
cti aliqñ auget bonitatem vel maliciā actꝰ qñ ſcili=
cet actus fertur ſuper multa obiecta copulati for=
maliter vel virtualiter: & ſcđa cōcluſio loquit̄ de
actu qui fert̄ ſuꝑ plura obiecta diſiuncti virtualit̄
vel formaliter. ¶Ad cōfirmationē dico ꝙ ipa ꝓ=
bat circunſtantiam cōmunitatis obiecti aliquādo
augere bonitatē actus puta in caſu cōfirmationis
ſuppoſito ꝙ facta ſit menſio de cōmunitate cuius
ego ſum pars. Forte dicis: illa circunſtantia
nō auget meritū ergo circunſtantia cōitatis obie=
cti nō auget bonitatē āñs patet quia augmentum
meriti ſcđm multos doctores ſolū attendit̄ penes
caritatis intēſionē & cōcurſum. ¶Et cōfirmat̄ re
plica: Circūſtātia bona auget pctm̄ ergo nō auget
meritū: tenet cōſequētia quia idē nō auget oppo=
ſita: ꝓbat̄ āñs: qa auget obligationē eo ꝙ ad obli=
gationē intrinſecā actus ſuꝑaddit̄ ꝓhibitio addi=
tionis illius circunſtācie Ad hanc replicam cū cō=
firmatione reſpōdet Dominꝰ altiſſiodorēſis tracta
tu xxx. ſcđi libri queſtiōe pria cōcedendo antece=
dens ꝓpter cauſam tactā arguēdo ſed ſua ſolutio
nō ſufficit quia ſi ſortes velit deffendere fidem in
abſentia piculorū: & ſuꝑueniat obligatio mortis
vel negatio fidei ipſo cōtinuāte actum deffenſio=
nis fidei ſuus actꝰ capit incrementum meriti rōne
illius circunſtātię. ¶Item circunſtancia pſone au
get meritum vt ipſemet fatetur in illa queſtiōe de
actu viatoris compato ad actum beati ꝓpter ſta=
tum. ¶Et ſimiliter mulier cęteris paribꝰ plꝰ me=
retur ꝗ vir ꝓpter fragilitatē ſexus ergo nō ſolū eſt
cōſiderāda charitas: ſatis diſſute loquitur ille bo=
nus pr̄ in hac matera magis placet modus aliquo
rū recentiū doctoꝝ ꝙ qtitas meriti debet potius
reſpicere qtitatē conatꝰ ꝗ qtitatē charitatis Alias
eſſet cōcedendū ſi ex equali charitate ſortes velit
dare turonū ꝑꝑ deū & plato velit pati martiriū cę
teris paribꝰ tales equaliter mererent̄ qđ nō appa=
ret ſanū ¶Ad cōfirmationē replicæ concedit ꝑdi
ctꝰ doctor āñs vbi ſuꝑ ꝓpter cām tactā arguēdo qa
talis circūſtācia auget obligationē: mō eſt quaſi ꝑ
ſe notū ꝙ q facit cōtra maiorē obligationē magis
peccat licet nō oporteat facietē ſcđm maiorē obli=
gationē meliꝰ agere qñ initia quāto ſūt magis de
bita tanto ſunt minꝰ grata. hęc ſolutio nō videtur
cōtinere veritatē qa dato ꝙ eēt ꝑ ſe notū ꝙ faciēs cō

tra maiorē obligatōnē magis peccaret nō tñ ē per
ſe notum ꝙ faciens malū actum cum bona circun
ſtātia facit contra maiorē obligationē q̄ faciens ſi̅
tali circunſtantia ymo oppoſitum illius debet eſſe
notū: & hoc debebat ſuadere qd̄ nō fecit: nec aliđ
videt̄ verum ſcilicet quod faciens ſecundū maio=
rem obligationem nō meliꝰ agat: quia ſi oppoſitū
in oppoſito ita ꝓpoſitum ī ꝓpoſito ſcđm ariſtotelē
per locum a contrarijs: ſed reſpondet ille doctor
ꝙ ibi nō eſt locus a cōtraijs: ſed arguendū eſt: faci=
ens contra maiorē obligationem magis peccat: er
go faciens ex charitate ſecundum maiorem obli=
gationē melius agit. hic modus arguendi nō eſt lo
gicus; theologice poteſt tranſiri. quicquid ſit tamē
locus a cōtrarijs ſcđm Ariſtotelis doctrinā potiꝰ ē
ille quem carpit q̄ ille quem approbat: proprerea
aliter reſpondeo ad replicam ꝙ regnlariter circū=
ſtantia bona diminuit maliciam actꝰ mali. dicitur
regulariter quia diuinū beneficiū aggrauat: vt pa=
tet ex ſolutione argumenti pręcedentis.

¶ Ad tertiam nego conſequētiam ex vtraq; parte
ad ꝓbationē conceſſo añcedēte iterum negat̄ gña
quia nec tota bonitas actus boni nec tota malicia
actus mali debet ꝓuenire ab illa circūſtantia cōi=
tatis obiecti & ꝓpterea nō ſufficit diminuere bo=
nitatem vel maliciam ſcđm illam circunſtāciam:
¶ Sed forte dices ſequetur ad minus ꝙ ab illa cir
cunſtancia nulla procedit bonitas vel malicia. hoc
nō ſequit̄. & dato ꝙ hoc ſequeret̄ nihil cōtra ꝓpo=
ſitum. ¶ Ad confirmationē in qua tangit̄ de gra=
uitate pure omiſſiōis illoꝝ ad q̄ ſolum ſub diſiun
ctione qſtenet̄: dico ꝙ debet ſua malicia menſu
rari penes bonitatē ſui habitus: puta huius volitio
nis volo tibi hoc vel hoc &c. dare; oībus vtilibꝰ de=
mōſtratis & ꝑuis & magnis: & quia talis actꝰ eſt cō
muniſſimus ex ꝑte obiecti: cęteris paribus eſt mi=
noris bonitatis quocūq; actu cuius obiectū nō eſt
tam cōmune: Sed forte dices vel debet ſua mali=
cia mēſurari penes talē volitionē intēſam vt quat
tuor vel vt quinq;. ¶ Item nolitio circa materiā ꝓ
cepti eſt tam mala ſicut habitus eſt bonus & pura
omiſſio non equat̄ tali nolicioni ī malicia igr̄ nec
equat̄ bonitati actus ꝓcepti Reſpondeo: nō intel
ligo ꝙ debet omiſſiōis malicia mēſurari penes ha
bitum niſi in ordine ad circunſtāciā cōitatis obie
cti: ita ꝙ quemadmodū cęteris paribus hec voli=
tio volo tibi aliqd dare eſt mioris bonitatis q̄ actꝰ
cuius obiectū nō eſt tā cōe: ſic omiſſio illiꝰ eſt minꝰ
mala q̄ omiſſio cuiuſcūq; alteriꝰ actꝰ cuiꝰ obiectū
eſt minꝰ cōe. Ad aliud nolo dicere ꝙ omiſſio illiꝰ
actus boni ſit tante malicie q̄te bonitatis eſt actꝰ
bonus omiſſus quia vt ꝓbat ratio nolitio ei oppoſi
ta debet ei ꝓportionari in malicia: vt odiū & dile
ctio ꝓportionātur ī bonitate & malicia: & odio nō

adequat̄ omiſſio dilectiōis: ergo nec ipſi dilectiōi:
quāte ꝓciſe ſit malicie illa pura omiſſio ſolus deꝰ
nouit: ſatis eſt ꝙ ſit minor aliis omiſſiōibus ꝑticu=
laribus in malicia cęteris paribꝰ: Sed adhuc repli
catur malicia omiſſiōis dilectiōis dei qñ homo te=
netur diligere ipm penes nullius dilectiōis dei bo
nitatem debet mēſurari & nō adequat̄ alicui dile
ctioni vt iam dictum eſt igr̄ nec malicia omiſſinois
in caſu argumēti debet mēſurari penes cuiuſcūq;
talis dilectionis bonitatē. ¶ Ad illud nūc reſpon=
ſum eſt cōcedo cōſequentiā & cōſequēs cōſideran
do circūſtāciā intenſionis actus (vt dictū eſt) nō ſe
quitur tñ quin penes illud debet mēſurari in ordi
ne ad quantitatam obiecti ꝓpter cauſam dictam.
¶ Contra priorem ꝑtem tercie cōcluſionis argui=
tur ſic illa pars repugnat ſecūde cōcluſioni ergo ī
ter eas non eſt cōpoſſibilitas ꝓbat̄ añs bene ſequit̄
hec circunſtācia cōitatis obiecti diminuit bonita=
tem vel maliciam actꝰ & hec circunſtācia cōitatis
obiecti eſt circunſtācia inclinatiōis actꝰ ergo circū
ſtancia inclinatiōis actꝰ diminuit bonitatē vel ma
liciā actus & vltra ergo talis circunſtācia nō auget
bonitatem vel maliciam cuius oppoſititum dicit
prima pars huius cōcluſionis. ¶ Confirmatur vel
circunſtācia cōitatis obiecti ꝓpterea dicit̄ extrinſe
ce augere bonitatē vel maliciā quia eſt qd diſtictū
ab actu cuius eſt circūſtancia vel quia augmētum
bonitatis & malicie ratione illius circunſtācie de
pendet ab euētu futuro actuū ſequētiū ita ꝙ quā=
to plures ꝓducunt̄ actus ꝑ inclinationē illius actꝰ
generaliſſimi tāto auget̄ bonitas vel malicia actꝰ
ꝓducentis. Sed neutrum pōt dici: nō primū vt pa
tet ex argumentis cōtra primā cōcluſionē: nec ſe
cundū tum quia actus generaliſſimus naturaliter
inclinat in actus ꝑticulares: tum quia ſic in infini=
tum augeret̄ ſua bonitas vel malicia: quod nō eſt
dicendū. ¶ Secundo arguit̄ cōtra vltimā ꝑtē eiuſ=
dem concluſionis; illa pars ponit formaliter cōtra
rium illius quod dictū ē ī ſcđa cōcluſione; ergo nō
cohęrent ſibi ipſis; nec valet dicere dr̄ in ſecūda
cōcluſione regulariter: & ī iſta cōcluſione aliquan
do: modo iſta nō repugnat. Contra non eſt dabilis
actus cuius circūſtātia cōmunitatis obiæcti auge=
at bonitatē vel maliciā: quia maxime eſſet iſte actꝰ
volo peccare infinitis peccatis diſtinctis: ſed ī illo
actu circunſtantia cōitatis obiecti nō auget malici
am quia tantū diminuit maliciā actus voluntatem
ferri in plura obiecta confuſe q̄tum poteſt augeri
malicia a maiore multitudine obiectorū. ¶ Cōfir
mat̄: quia ſi circūſtātia cōitatis obiecti actū ꝓdictū
aggrauaret ſeq̄retur ꝙ illum aggrauaret īfinite: qa
grauiꝰ eſt velle peccare duobꝰ peccatis diſtinctis
q̄ vno tantū cæteris paribus. Et eodē modo grauiꝰ
eſt velle peccare tribꝰ q̄ duobus. & ꝑ conſequens

velle cõmittere infinita peccata diſtincta ẽ ĩfinite
grauitatis. ❡Pro ſolutiõe iſtoꝝ argumẽtorũ Nota
ꝙ aliud eſt aggrauare actũ intrinſece & aliud ag=
grauare actũ extrinſece ſecundũ ꝙ duplex eſt cir
cunſtancia informans: & aſſiſtens ratione circũſtã
tie informantis aggrauaꝛ actus itinſece quia ag=
grauaꝛ ex pte alicuiusquod eſt de intrinſeca ratio
ne illius actꝰ: puta ex pte obiecti. Actus aũt auge
tur extrinſece ratione circunſtancie aſſiſtẽtis inci
tantis vel ſequentis licet hec ſub aſſiſtente circun
ſtantia cõprehẽdanꝛ. Exemplũ peccatũ primi pa=
rentis aggrauabaꝛ ex incõmodis ſequẽtibus i poſ
ſteris & peccatũ arrii vel machometi aggrauaꝛ ex
ſeq̃la dãnationis multoꝝ ſequentiũ: Hoc ſuppo
ſito reſpondeꝛ ad primũ cõceſſa cõſequẽtia negaꝛ
antecedens ad ꝓbationẽ añcedentis rurſus cõce
do cõſequentiã cũ cõſequente & ſimiliter vltimũ
cõſeques illatũ in rigore logices: concluſiões ſunt
ſic intelligende augeꝛ malicia vel bonitas actꝰ ra=
tione inclinatiõis: & diminuiꝛ bonitas vel malicia
ratione cõitatis obiecti. regulariter hoc diſcrimen
ab appellatiõe ꝓuenit vt patet intelligenti.
❡ Ad cõfirmationem do ſcdm ad hunc ĩtellectũ
ꝙ cõdictio quam habet ille actus ſcilicet iclinare i
actus pticulares ab eo ꝓducibiles eſt ratio quare
augeꝛ bonitas vel malicia actus ſic gñaliter incli=
nantis vt cõdictio quã habuit pctm̃ primi parentis
ſcilicet ĩficere totã poſteritatem futurã erat ratio
cęteris paribus quare ſuũ pctm̃ fuit grauius pctõ
alterius hoĩs qđ nõ ſic inficeret ſucceſſores: ſic i ꝓ
poſito de gñaliſſimo actu malo dicas: puta de iſto
actu volo peccare venialiter vł mortaliter ꝙ ꝓpter
cõdictionẽ gñalis inclinatiõis i vitia pticularia cę
teris paribus eſt grauior aliis ad ĩprobationẽ poſi
tam nego ꝙ ſequaꝛ ĩfinita aggrauatio ratiõe iſtiꝰ
circunſtantie quia licet aliquis actus malus in vo=
luntate poſſet & ſimul & ſucceſſiue in plures ma=
los actus inclinare nõ põt tñ nec ſimul nec ſucceſſi
ue inclinare in actus infinitos. ❡Forte replicabis
ſi mundus eſſet infinitus a pte poſt & ſemp fierẽt
gñationes & corruptiones ꝓcedentes ab adã pec
catum ade in infinitum aggrauaretur & ſimiliter
peccatum arrii vel machometi ſuppoſito etiam ꝙ
perpetuentur ille ſecte ergo ſic eſt in propoſito ſi
actus generaliſſimus ꝑpetuareꝛ in volunte ſuc
ceſſiue in infinitos actus malos inclinaret & ꝑ cõ=
ſequens tunc actũ infinite aggrauaret cõdictio in
clinatiõis. Pro reſolutiõe nota ꝙ dupliciter aggra
uat circunſtantia extrinſeca maxime circunſtãtia
ſequele vno modo aggrauat ratione pene accidẽ
talis debite tali circunſtancie & hoc modo ſolent
dicere doctores ꝙ pena arrii vel machometi cõti=
nuo eggrauatur nõ pena eſſentialis inflicta vel cõ
tracta ſed pena accidentalis ꝙ̃ nihil aliud eſt ꝙ dif
famatio vel maioris diffamatiõis declaratio: & ſic
nõ inconuenit concedere caſu argumenti admiſ
ſo ꝙ talis pena in infinitum in quolibet illorũ ag=
grauaretur: ❡Alio modo circunſtancia extrinſe
ca aggrauat in ordine ad penam eſſentialem de=
bitam ratione illius circunſtantie aggrauantis a
ctum: & ſic non contingit pęnam debetam ratio=
ne illius circunſtantie augeri: Ex hoc notabi=
li patet quid ſit reſpondendum ad obiectiomem
concedo ꝙ quodlibet illorum peccatorum conti=
nue aggrauaretur in caſu iu ordine ad penam ac
cidentalem ſed non in ordine ad penam eſſentia
lem: Sed videtur ꝙ hoc non. ſatiſfacit poſtꝙ̃ quod
libet dampnum ſequens aggrauat. aliqualiter pe
nam eſſentialem: & in caſu infinita damna ſequũ
tur: ergo in infinitum aggrauatur pena eſſentia=
lis: & vltra ergo actus eſt infinite malicie ratione
illius circunſtancie. Ad iſtud reſpondeo duplici=
ter primo caſus eſt pręter legem & propterea licet
concedatur in caſu actum eſſe infinite grauitatis
nullum inconueniens poteſt inferri. ſecundo ne
go actum eſſe infinite grauitatis etiam attenden
do grauitatem ex parte pene eſſentialis: quia vo
litio generalis incommodorum infinitorum ſe=
quentium non ſufficit tantum aggrauare actum:
bene verum eſt tamen ꝙ ſi diſtincte cognoſceren
tur incommoda ſuppoſito ꝙ teneretur preuidere
ne talia damna ſequetur eſſet apparentia in argu
mento ꝙ talis circunſtãcia ſequele infinite aggra
uaret ſed non do ꝙ talia damna diſtincte cognoſ
cantur ſecundum legem.
Hic poteſt dici forte apparẽter pro multis caſibus
ſequentibus ꝙ quantum additur de malicia ex pa=
te plurium incommodorum tantũ diminuiꝛ ma=
licia eo ꝙ ĩdiſtincte fertur volũtas ſupra multa: vo
lo dicere tantum diminuit maliciã actus: volũtatẽ
& ĩtellectũ ferri ſupra multa quãtum auget mul=
titudo incõmodorũ maliciã ſecluſa indiſtincta co
gnitione ĩtellectus & ĩdiſtincta proſecutione volũ
tatis. Alia ſolutio vulgaris eſt omnibus iſtis argu
mẽtis: deus ꝙ optime recõpenſat vnã circunſtãtiã
aggrauãtẽ cum alia circũſtãtia diminuẽte ſua di
ſtincta ſcientia cognoſcit ꝙ̃tũ vna circũſtãtia ſit al=
teri preferenda: & libere ex ſua miſericordia legẽ
inſtituit ꝙ certa pœna finita itenſiue (ẽt quacũq;
cirunſtantia occurrẽte) puniretur: ſed talis pœna e
rit grauior cęteris paribus ꝙ̃ ſi nõ tot dãpna ſeqrẽ
tur ad hoc ſuppoſito ꝙ plus faciat ad aggrauatio=
nem pœnę vel culpę multitudo incommodorũ ꝙ̃
faciat diminutio indiſtictę cognitionis & volitõis
& per hoc patet ad argumẽtũ qđ fit cõtra ſecũdam
partẽ concluſionis, reſponſum ẽ arguẽdo vſq; ad
replicã qua queris actum cuiꝰ circunſtãtia cõmuni
tatis obiecti aggrauat: do illum actum adductum
arguendo ad improbationẽ nego ꝙ tñ diminuaꝛ

malicia actus ꝑ indiſtinctā cognitionē intellectus
& ꝓſequutionem voluntatis q̄tū aggrauat mali-
cia ꝑ cōmunitatē obiectoꝝ q̄n cognitio & ꝓſequu
tio ferunt copulatiue ſuꝑ illā multitudinem obie
ctorū; ſecus eſſet ſi cognitio intellectus & ꝓſequu
tio voluntatis eſſent lata ſuꝑ talem multitudinē
obiectorum ſub diſiunctione ſic ꝙ mihi videt re-
ſolutorie dicendum ꝙ actum voluntatis ferri ſuꝑ
multa obiecta ꝓhibita ſub diſiunctiōe eſt circun-
ſtancia diminuens maliciā actus ſed actum ferri
ſuꝑ illā multitudinem ſub copulatione formali-
ter vel virtualiter eſt circūſtācia actum aggrauās
etiam cōcurrente indiſtincta cognitione.

¶ Ad confirmationem nego cōſequētiā & ad ꝓba
tionem tranſeat ꝙ ſit grauius cęteris paribus vel-
le cōmittere hec tria peccata q̄ velle cōmitter hęc
duo demōſtratis duobus de tribus prioribus: poſ
ſes tñ demōſtrare talia paccata puta tua venialia
quod nō eſſet difformius recte rationi velle com-
mitter illa tria q̄ velle cōmittere iſta duo duobus
mortalibus demōſtratis & ꝓpterea dico ſꝑ cęteris
parib⁹. Cōceſſo toto antecedente nego cōſequen
tiam quia ſic ꝓbares ꝙ aliquod pōdus infinitum
ſortes poſſet portare ymo ꝙ poſſet portare infini
tum pondus nō aucta ſua potencia formaliter vel
equaliter hoc nō eget ꝓbatione quia claret ex phi
ſica: Sed forte dicis nō recte inſtatur quia dupplā
do pondus cōtinuo nō dares analogiā de ponde-
re quod ſortes pōt portare quia ſtatim deueniret
ad pondus maioris reſiſtētie &c. ꝓpterea do aliā
analogiā cōmunem nō ſequit iſtud mixtum poſi
tum in medio a reſiſtentie vt duo aliqualiter velo
citer mouet & ſi ſub duplaret illa reſiſtentia me-
dii velocius moueret & iterum ſub duplando ve-
locius ex hoc nō ſequit ꝙ ſi illud mixtum ponere
tur in medio nullius reſiſtentie ad ymaginationē
ꝙ infinite velociter moueret vt conſtet intelligen
ti philoſophiam igitur calculatio adducta i argu-
mento nō ꝓcedit ſed ſi ſic argueres eſt aliqualiter
graue velle cōmittere hec duo pctā & i duplo gra
uius velle committere hec quattuor demōſtratis
duobus prioribus cum duobus equalibus & ſic in
infinitum ꝓcedendo. ſed tunc negaretur antece-
dens quia cęteris parib⁹ nō oportet ꝙ velle cōmit
tere hec quattuor peccata ſit in duplo grauius q̄
velle cōmittere iſta duo tm̄ poſtq̄ aliqualiter dimi
nuitur malicia eo ꝙ intellectus & voluntas indiſti
ctius ferunt ſuꝑ quattuor q̄ ſuꝑ duo: Sed ad huc
replicatur infinita grauitas deordinationis ad re-
ctam rationem eſt adeo efficax argumētum ad cō
cludēdum infinitam maliciam q̄ efficax argumē-
tum ē īfinita grauitas cōpoſitionis vel obligatiōis
ſed alterū iſtoꝝ ſufficit ad cōcludendū infinitam
maliciam in actu quia ſequitur bene hic act⁹ for-
nicationis eſt infinite intenſus ergo ē infinite ma
licie etiā cæteris parib⁹. Etiā ſequitur bene huic
actui debetur infinita pena ergo eſt infinite mali-
cie & grauitatis ex ꝑte obligationis quia actum eſ
ſe finite grauem ex ꝑte obligatiōis eſt penā infini
tam debere actui ſecundum martinū in materia
de odio dei ergo eodēmodo iſta coña debet eſſe
bona hic actus habet infinitam grauitatem deor-
dinationis ergo eſt infinite malus forte concedis
conſequentiam & conſequens ſicut videt conce-
dendum quia quicquid dicat martinus ſuꝑ uaca-
ne evidetur ponere aliquam grauitatem aliam a
grauitate deordinationis certum eſt eñ ꝙ graui-
tas cōpoſitionis & obligationis ſub illa cōprehen
duntur: Nam difformius agit in ordine ad rectam
rationem qui habet volitionem fornicationis in-
tenſam vt octo q̄ ille qui habet volitionem fornica
tionis ſolū intenſam vt quattuor vel vt duo & gra
uitas obligationis nō eſt attendenda ex parte pe-
ne quia certum eſt ꝙ pena non addit aliquam gra
uitatē actui cuius eſt effectus Propterea potius ꝑ
grauitatem obligationis eſſet intelligenda graui
tas que ꝓuenit ex pluralitate p̄ceptorum caden-
tium ſuper eandem materiā hec tñ grauitas ꝓue
nit ex difformitate actus ad dictamen recte ratio
nis & ſic licet pulchra ſit illa diſtinctio martini de
grauitate actus nō videtur tamen opus multipli-
care tot ſpecies grauitatis quia omnia ſub grauita
te deordinationis continentur & illa eſt precipue
conſideranda: Et propterea ad replicam reſpon-
detur conceſſa conſequentia cum minore dico ꝙ
maior non eſt neganda quia ſi argumentū ſit ef-
ficax ex parte aliarum grauitatum neceſſe eſt ꝙ
ſit efficax ex parte deordinationis poſtq̄ grauitas
entatiua eſt grauitas deordinatiōis vt dictū: Sed
forte ꝓbabis maiorem ſic: ille qui vult committe-
re infinita peccata equalia & diſtincta contraue-
nit infinitis dictaminibus particularibus non cō-
municātibus iſtis ſcilicet non eſt committendum
hoc peccatum nec hoc &c. forte dicis grauitas nō
debet menſurari penes illa dictamina particula-
ria poſtq̄ actus voluntatis non fertur diſtincte ſu-
per illa ſed debet grauitas actus menſurari penes
deordinationem quam habet actus ad ſuum di-
ctamen adequatum vniuerſale & licet illud dicta
men improportionabiliter dictet de maiori obli-
gatione q̄ aliquod iſtorum particularium quia ta
men dictamen vniuerſale fertur indiſtincte in ſu-
um obiectum & ſimiliter actus voluntatis confor
mis: talis actus voluntatis non eſt adeo deordina
tus q̄ deordinatus eſſet ſi eſſet diſtincte difformis
infinitis dictamib⁹ ꝑticularib⁹ ymo videt valde ꝓ
babile poſtq̄ itellect⁹ nr̄ eſt ſolū finite capacitatis
actiue & nihil magis aggrauat q̄ diſtincta ſcientia
actus voluntatis qui fertur ſuꝑ dictamen confu-
ſum non poſſet hre maiorē maliciā q̄ act⁹ ille ad

ymaginationem quo formaliter voluntas ſe diſ=
formaret tot dictaminibus particularibus quot
intellectus eſt capax ſimul Et ſic eſſet conſequen
ter concedendum ſuppoſito ꝙ intellectus ſolum
poſſet habere decē dictamina diſtincta: actus quo
ſortes vellet cōmittere īfinita peccata nō eſſet ma
ioris malicie q̄ eſſet act⁹ volūtatis quo ſortes for=
maliter diſſormaret ſe decem dictaminibus parti
cularibus contentis ſub hoc dictamine vniuerſa=
li non ſunt cōmittenda infinita peccata puta de=
cem talibus nō eſt committendum hoc pctm̄ &c.
¶ Et ſic patet quid eſſet dicendū cōſequēter ad il
lam difficultatem roſeti de malicia hui⁹ actus vo
lo occidere infinitos homines ponderanda eſſet
ſua malicia conſequenter in ordine ad capacitatē
intellectus reſpectu particularium dictaminū Et qa
alii caſus cōes probantes actum poſſe in infinitū
aggrauari ex parte circunſtātiarū poſſunt aliqua=
liter ſolui ex dictis adduco aliquos caſus. ¶ Pri
mus caſus eſt volo ꝙ ſortes habeat infinitos ſupe
riores quorum quilibet p̄cipiat ei hoc die celebra
re horas & gratia argumēti ſint ſupiores equalis
auctoritatis tunc omittat ſortes dicere horas pec
catū ſortis erit infinite malicie quia peius eſt con
trauenire pręceptis duorū ſupiorꝫ circa eādē ma
teriam q̄ p̄cepto vnius tm̄ alias religioſus nō ma=
gis peccaret nō ieiunādo quattuor tēpora q̄ ſim=
plex non religioſus ceteris paribus quod non eſt
verum: quia tenetur illo tempore ieiunare ratio=
ne pręcepti eccleſie & ratione voti. ¶ Secundus
caſus capio paulum qui erat certus de futura prę
deſtinatione ipſo dicēte repoſita eſt mihi corona
iuſticie &c: tunc paulus ſic certus peccans morta=
liter ratione diuini beneficii de ſua predeſtinatio
ne infinite grauiter peccaret deordinādo actum
ſuum ad rectā rationē quia ſi fuiſſet certus ſolum
de beatitudine vnius diei & peccaſſet ꝓpter diui
nū beneficiū aliqualiter fuiſſet aggrauata ſua cul
pa & ſi fuiſſet certus de duobus diebus magis fuiſ
ſet aggrauata culpa ergo poſtq̄ fuit certus de infi
nitis diebus infinite fuit aggrauatū ſuū peccatū.
¶ Tercius caſus eſt ſortes ꝙ inebriat ſe & eſt cer=
tus ꝙ non exponet ſe periculo niſi vnius homici
dii tm̄ talis inebriando ſe aliqualiter grauiter pec
caret & ſi eſſet certus probabiliter de piculo duo
rum magis peccaret ergo ſi eſſet certus ꝓbabili=
tate morali de periculo occiſionis infinitorū hoi=
minū puta caſu quo eſſet ei reuelatū ꝙ eſſent infi
niti hoies poſiti penetratiue cū platone quē talis
ꝓſequit̄ odio tūc ipe ſortes inebriādo ſe infinite
grauiter peccaret. ¶ Quart⁹ caſus peccatū venia
le ifinite aggrauat pctm̄ mortale ergo circūſtātia
aucta in ifinitū debet actū cuius eſt circūſtātia ifi
nite aggrauare aūs patet ſuppoſito ꝙ mēdaciū io
coſum cadat obiectiue in fornicatiōe ſimplici pu=
ta' ſit finis eius tunc talis actus ſic circunſtātiona
tus habet vnicā diformitatē ad rectā rationē etiā
maiorē q̄ ſine tali circūſtātia ergo vnica pena etre
ſpondebit in iferno ſi ſic cōtingat deſcedere & nō
niſi eterna qa pctm̄ ſic circūſtācionatū ē mortale
ſolū igr̄ ifinite aggrauat qa mortaliter. ¶ Quint⁹
caſus eſt deo odio dei malū ē odire ꝓximū puta ſor
tem & peius eſt odire vnū angelū bonū & adhuc
ſi eēnt ifinite creature quarū q̄libet eſſet pfectior
angelo & melior in gratuitis peius eſſet aliquā il=
larū odire q̄ angelū & peius ē deū odire q̄ aliquā
illarꝫ ymo q̄ odire oēs creaturas ſimul iunctas er
go odire deū eſt ifinite malū & ſimiliter pōt ꝓba=
ri ꝙ diligere deū eſt ifinite bonū. ¶ Sextus caſus
eſt ſi odiū ſortis cōtinue intenderet̄ p ptes ꝓpor=
tionales hore future ſic ꝙ tm̄ adderet̄ i ſecūda pte
ꝓportionali q̄tū acqſiuit i pria & tm̄ adderet̄ i ter=
tia q̄tū fuit acquiſitum i ſcda & c. ſic ꝙ i fine hore
odiū eſſet infinite intenſum: eſſet verū dicere ꝙ il
lud odiū i fine hore eſt ifinite grauitatis ergo idē
eſt augēdo circunſtātiā obiecti. ¶ Septim⁹ caſus
ſi i hoc iſtāti eliceret̄ act⁹ dilectiōis dei vt quatuor
& libere cōtinuaret̄ p totā horā futurā ratiōe con
tinuatiōis illi⁹ act⁹ meritū i infinitū augeret̄ ergo
ratiōe cōtratis obiecti nō incōuenit ꝙ ſic augeatur
tenet cōſequētia ꝓbat̄ aūs qa i quolibet inſtāti ho
re future tm̄ merebit̄ ſicut i hoc inſtāti & nūc ali=
quale p̄miū meret̄ igit̄. ¶ Octauus caſus ē q̄libet
obligat⁹ ſecundū formā illi⁹ text⁹ oīs vtriuſqꝫ ſe=
xus omittēs cōfiteri aliqd peccatū mortale ifinite
grauiter peccat vt gr̄a exēpli omittēs cōfiteri for=
nicationē ſimplicē ex ſua negligētia craſſa peccat
vno pctō omittēdo cōfeſſionē illius fornicationis
ſimplicis & altero pctō omittēdo cōfeſſionē illius
omiſſiōis & ſic cōſeqpter ergo ifinite grauiter pec
cat. ¶ Nonus caſus p̄cipiat ſorti deus nō odire ꝓ
ximū in hac hora ſub pena ifinita intēſiue vel adi
m⁹ tali pena ꝙ puniret̄ in infinitis locis i quorꝫ quo
libet pena ſua eēt intēſa vt quattuor talis circūſtā=
cia ifinite aggrauaret igit̄. ¶ Decim⁹ caſus ſi ſub
luxuria ad ymaginationē eēnt ifinite ſpecies tali
ter ſe hn̄tes i grauitate ſicut iſte ſex ſpēs fornica=
tio ſtuprum raptus inceſtus adulterium ſodomi=
ticum ſuppono ſemper ꝙ ſequens ſit grauius p̄ce
dente ſic ad ymaginationem ſi eſſent infinite ſpe
cies ꝓportionabiliter ſe ſe excedentes in grauita
te ſicut priores tunc capio iſtam volitionem volo
cognoſcere hanc demonſtrando bertham quam
dubitarem ſolutam conſanguineam coniunctam
& ſic in infinitu aſcendendo: illa volitio ſtante ta=
li dubitatione eſt infinite mala quod ſic oſtendit̄
ſi eſſent due bertha & catherina & ſcirē ꝙ cathe=
rina nō eſt cōiuncta nec cōſanguinea dubitarē tm̄
de bertha vtrū eēt ſoluta cōiūcta vel cōſanguinea
grauius eſſet velle cognoſcere bertham q̄ velle

cognoſcere Katherinam: & non niſi propter dubi
tationem de maiori peccato: ergo ſuppoſito ꝙ eſ=
ſem dubius de infinito graui peccato agnoſcen=
do iſtam īfinite grauiter peccarē per cōſequēs cir=
cunſtantia dubitationis īfinite grauiter aggrauat
& non minoris eſt efficatiæ circunſtantia cōmuni
tatis obiecti igitur. ¶Ad primum caſum dico
ꝙ caſus non eſt poſſibilis naturaliter: & caſu ſup=
natuaturali admiſſo non eſt magnum inconueni=
ens cōcedere ꝙ tranſgreſſio illius precepti eſſet in
finite grauitatis inteſiue hoc ſuppoſito ꝙ ſit ei cō
municata noticia diſtincta omnium illorum præ=
ceptorum: vel ſi ponas ꝙ ſit ei reuelatum in vni=
uerſali ꝙ ipſe eſt obligatus ad hoc ab īfinitis ſupe
rioribus: dico ꝙ hoc admiſſo actus non eſſet infini
te malus quia ſua malicia non eſt ponderanda pe=
nes multitudinem dictaminum particularium de
illis obligationibus dictantium: ſed penes diffor=
miter ad dictamen vniuerſale. ¶Ad ſecundū ca=
ſum dico ſimiliter ſicut ad priorem: nego antece=
dens. Ad probationem certum eſt ꝙ calculatio nō
valet quia non duplas ſemper in antecedente (qđ
oportet) vel poderanda eſſet grauitas illius tranſ
greſſionis penes dictamiua particularia adæqua=
ta capacitati &c. ¶Nec valet dicere poſtq̄ Paulus
fuit cōfirmatus non ſtat in ſenſu compoſito ꝙ pec
caſſet mortaliter: certū ē ꝙ illa copulatiua non eſt
poſſibilis: ſtat tamen dare aliquem certū abſq; cō
firmatione: & dato ꝙ non contingeret non eſt im
pediendus caſus gratia diſputationis. ¶Ad ter=
tium toto caſu admiſſo: tranſeat antecedens: ne=
go cōſequentiam: dico ꝙ recurrendum eſt ad mlʼ
titudinem adæquatam ſuæ capacitati dictaminū
(vt prius) penes quam debet menſurari grauitas
&c. vel penes difformitatem ad dictamen vniuer
ſale. ¶Ad quartū nego cōſequentiā conceſſo an=
tecedente tanq̄ parte probabiliori: quia difficile ē
dicere ſaltem tenendo opinionem Doctoris ſubti
lis de remiſſione peccati venialis in inferno ꝙ pec
catum illud veniale in caſu ſolum aggrauat veni=
aliter: quia ſi ſic tandem illius circūſtātiæ venialis
in inferno eſſet redemptio: & per conſequens ali=
qua grauitas mortalis in inferno eſſet remiſſa: qđ
non concederet doctor ille. ¶Ad quintum cō
ceſſo antecedente nego conſequentiam quia non
proceditur per duplationem continuam & dato ꝙ
ſic procederetur poſtq̄ eſt comparatio rerum ſpe=
cie differentium quarum quælibet in infinitum al
teram exuperat nō ſolū in grauitate ſed perfectio
ne eſſentiali. ¶Ex illo proceſſu non poſſes cōclu
dere grauiſſimum illius comparationis eſſe infini
te grauitatis alias prompte cōcluderes hominem
eſſe infinite perfectionis quia infinite perfectior
eſt equo & equus aſino & ſic conſequenter.
¶Ad ſextum caſu admiſſo qui eſt preter le=
gendo ꝙ actus eſſet infinite maliciæ intenſiue.
nego conſequentiam: quia nec circunſtancia con
munitatis obiecti: nec aliqua alia circunſtan=
cia informans vel aſſiſtens ceteris paribus tantum
aggrauat ſicut circunſtantia compoſitionis ¶Ad
ſeptimum admiſſo caſu ꝓ prima parte: nego ꝙ a
liquis talis actus poteſt libere continuari per totā
horam futuram: quamlibet partem eius vel inſtās
illius quia voluntas creata eliciens actum in inſtā
ti de neceſſitate naturali illum continuat per tem
pus in cuius inſtanti terminatiuo iterum actum li
bere conſeruat: & rurſus eundem actum naturali
ter per tempus continuat & ſic conſequenter ſic ꝙ
talis actus non poteſt corrumpi niſi in inſtanti ter
minatiuo illius temporis: Sed iſtud non videtur ve
rum: quia ſi talis actus fuiſſet ſucceſſiue product⁹
poterat corrumpi ſucceſſiue: ergo dato ꝙ ſit pro=
ductus in inſtanti ſua corruptio poteſt fieri ſucceſ
ſiue. ¶Item alias inuite voluntas aliquid vellet
puta nolendo iſtum actum neceſſario continuatū
Similiter pro tunc non poſſet peniterre de il=
lo actu: & velit nolit in caſu diſcederet in peccato
mortali puta ſi eliceret actum parum ante inſtans
mortis & anima ſepararet a corpore ante inſtans
terminatiuū tēporis in quo naturaliter continuat
propter ſimilia argumenta videtur aliquibus ali=
ter dicendum ꝙ nullus actus de neceſſitate con=
tinuat per tempus ſecundum ſe totum ſed bene
ſecundum ſe vel aliquid eius ſicut de corruptione
luminis ſolet ymaginari: ſubſtracto corpore lumi
noſo ſucceſſiue ab aliquo puncto medij illumina=
to: & licet ſecunda ſolutio non careat probabilita
te prior tamen eſt probabilis: propterea reſponde
tur ad obiectiones contra eam concedo conſequē
ter ꝙ actus in inſtanti productus de neceſſitate in
inſtanti corrumpitur: ſecus eſt de actu ſucceſſiue
ꝓducto: facile eſt dare rationē. ¶Ad aliud nō in=
cōuenit voluntatem inuite velle vt probat ſecun=
da obiectio: ſed propterea non cogetur quia non
ꝓducitur involuntate aliquis effectus cōtra incli=
nationem eius. ¶Ad tertiam obiectionem nego
aīs ſi intelligas de peccato mortali imputabili qa
eliciendo nolitionem illius actus conſtituitur eli
ciens in ſtatu gratie: ſi nō ſit aliud impedimentū.
circa hoc multe occurrūt difficultates quas omit=
to. ¶Ad octauum nego aſſumptū ad ꝓbationem
caſu admiſſo concedo ꝙ omiſſio cōfeſſionis illius
fornicationis eſt pctm̄: nego propterea ꝙ omiſſio
omiſſiōis ſit pctm̄ qa omiſſio omiſſiōis neceſſario
ſequit̄ ad omiſſionē cōfeſſiōis: illius fornicationis
ymo nulla alia lege ꝓhibet̄ & ꝓpterea nō hēt aliā
imputabilitatē a priori omiſſione. ¶Ad nonū di=
co ꝙ caſus eſt ſuper naturalis & ꝓpterea preter le
gem dabit̄ rn̄ſio: caſu admiſſo dico ꝙ actus ille nō
haberet maiorem deordinationē ad rectā rationē

quia maiori pena punitur q̄ nunc puniatur ꝓpte=
rea non ſequitur ſua infinita malicia niſi velles at
tendere maliciam ex parte magnitudinis pene ſi
cut proprie non debet attendi licet illa circunſtā
tia in caſu pręter legem infinite aggrauaret actū
prohibitum non ſequitur ꝙ ita ſit de circunſtan=
tia communitatis obiecti ſecundum legem.
¶ Ad decimū caſu admiſſo nego aſſumptū ad ꝓ=
bationem cōcedo ꝙ eſſet grauius bertham cogno
ſcere in caſu q̄ cognoſcere katherinam ſed nego
conſequentiam ꝙ ex hoc ſequatur dato illo caſu
ad ymaginationem ꝙ hec volitio volo cognoſcere
hanc eſſet infinite mala quia quemadmodum
ſcientia vniuerſalis ſiue indiſtincta & ſimiliter ꝓ=
ſequutio vniuerſalis lata ſub diſiunctione dimi=
nuat maliciā aliqualiter: ſic dubitatio vniuerſalis
vel ꝓſequutio dubitationis indiſtincte maliciam
minuit aliqualiter: & ꝓpterea licet ſequatur ex ca
ſu ꝙ hec volitio qua volo cognoſcere hanc (ſtante
dubitatione circa infinitas grauitates ſpecie di=
ſtinctas) cęteris paribus ſit peior q̄ ſi eſſet dubi=
tatio circa quaſcūq; duas vel tres vel q̄ttuor & ſic
in infinitū: nō tñ ſequit̃ ꝙ eſſet īfinite grauis ſicut
dictū eſt de volitiōe qua volo peccare infinitis pec
catis &c. ¶ Ad argumentū an̄ oppoſitū patet ſolu
tio ex hijs q̄ dicta ſunt in ſolutiōe argumēti cōtra
primā ꝑtem tertie cōcluſionis dico tamē ꝙ falſum
aſſumit̃ in argumēto ſcilicet ꝙ doctores reputant
pctm̄ primi parētis oīm pctōꝝ grauiſſimū ſed di=
cunt ꝙ eſt grauiſſimū grauitate ſequele. ¶ Que=
ritur tertio. vtrū q̄libet actus fortitudinis bellice
ſit in gradu heroico virtutis cōſtitut⁹ ¶ Et arguit̃
ꝙ ſic q̄a circūſtātia mortis ſufficit cōſtituere actū
in gradu heroico poſtq̄ mors eſt oīm terribiliū ter
ribiliſſima ſed q̄libet actus fortitudinis bellice ha
bet ꝑiculū mortis nō ſolū ꝓ circūſtātia ſed ꝓ obie
cto ergo q̄libet talis actus eſt ī gradu heroico cōſti
tutus. ¶ Et confirmatur circūſtātia ꝑiculi mortis
ſufficit quecūq; actū martirii ī gradu heroico con
ſtituere & nō minus cōcurrit ꝑiculū mortis tanq̄
circūſtātia vel obiectū cuiuſcūq; actus fortitudīs
bellice q̄ tanq̄ circūſtātia vel obiectū martirii: igit̃
ſi tale ꝑiculū ſufficiat vltimū cōſtituere ī gradu he
roico virtutis ſufficiet cōſtituere primū. In oppoſi
tum eſt ariſtoteles ſeptimo ethicoꝝ tractatu prīo
in qualibet virtute ſpeciali tres gradus aſſignans
pariter & triplicē maliciā oppoſitā. ¶ Pro declara
tione tituli queſtionis dicendū eſt q̄d gradus he=
roicus: & poſtq̄ gradus heroicus eſt mēbrū cōdiſtī
ctum a gradu cōtinētie & gradu tēꝑantie aſſignā=
dū eſt diſcrimē inter illa mēbra & inter malicias
oppoſitas. Cōtinētia gradus & incōtinētia viciū ei
oppoſitū dicunt̃ citra limites hūane cōditiōis: tē=
pantia grad⁹ (q̄ ab ariſtotele virtus nuncupat̃) cū
malicia ei oppoſita intra limites hūane cōdiciōis
ſunt. Gradus heroicus & beſtialitas ei oppoſita vl
tra humanā cōdicionē actū cōſtituūt. per limites
humane cōdicionis intelligo condicionē humanā
in medio ſitam inter beſtias & intelligētias ſic ꝙ
illa natura non notabiliter agitat̃ impulſibus paſ
ſionū ſenſualiū ſicut agitantur beſtie nec tñ eleua
tur ſua conditio vt operationes communem ho=
minū facultatem excedentes procreat. Ex his in=
feruntur terminorum deſcriptiones ¶ Cōtinētia
gradus eſt act⁹ vel habitus quo quis ꝑſiſtit in ope=
re virtutis vincendo paſſiones inexiſtentes & no=
tabiliter inſurgentes ſiue a delectationibus ſiue
a triſticijs proueniant ſecundum iudicium recte
rationis. Incontinentia vero ei oppoſita eſt actus
vel habitus quo quis vincitur a paſſionibus in exi
ventibus & notabiliter in ſur gentibus cōtra iudi
cium rationis ſiue ſint delectationes ſiue triſticie.
Ex iſtis diffinitionibus facile ꝑcipitur ꝙ continē=
tia gradus recipit diuiſionem & ſimiliter inconti
nentia gradus hoc ſignificat coniunctio diſiuncti
ua in diffinitionibus poſita quia ſi paſſiones a de=
lectabilib⁹ ꝓueniant vocatur gradus continētie ꝓ
prie ſumptus cui incontinentia oppoſito ſumpta
opponitur: ſi vero a triſtabilibus procedant paſſio
nes vehementes puta triſticie actus vel habitus
vincens illas dicitur perſeuerancia gradus cui op
ponitur mollicies a continentia ꝓprie capta diſtin
cta quarum vtraq; continētie communiter accep
te ſubalternatur ſicut incontinentia proprie ſum
pta & mollicies ſubalternantur incontinentie cō
muniter dicte ¶ Tēperātia gradus eſt act⁹ vel ha
bitus quo quis perſiſtit in opere virtutis paſſioni=
bus ſedatis vel non notabiliter inſurgentibus cō
tra dictamen recte rationis quem gradum ſub di
uidit doctor ſub. di. trigeſima ſexta. q̄ne. i. ar. i. 3.
ſententiarum in virtutem imperfectam medio=
crem & perfectā. Oppoſito modo diffinitur mali
cia ſiue intemperantia vicium oppoſitum eſt act⁹
vel habitus quo quis perſiſtit in opere contra iu=
dicium recte rationis paſſionibus ſedatis vel ſal=
tem nō notabiliter inſurgentibus. ¶ Gradus he=
roicus eſt quo quis perſiſtit in opere virtutis ſupra
communē facultatem hominum vel ex natura a=
ctus vel ratione circunſtantie conformiter ad iu=
diciū recte rationis. ¶ Beſtialitas eſt actus vel ha
bitus quo quis inſequitur impetū paſſionum ſen=
ſualium vltra condicionem humanam (ſyndereſi
extincta vel quaſi extincta) cōtra iudicium recte
rationis. ¶ Secundo Notandum eſt ꝙ de differen
tia ſpecifica iſtorum graduū ſiue virtutū ſiue ma
liciarum inter doctores eſt controuerſia magis
verbalis q̄ ad rem (mea ſententia) Guillelmus o=
kam queſtione vltima tertia ſententiarum quē in
ſequit̃ martinus vult illos grad⁹ virtutū ſpecie di
ſtigui & ſil'iter grad⁹ maliciaꝝ ſꝑ inuoluēdo aliq̄d

BIBL... UNIVERSIDAD DE SEVILLA ... PROVINCIAL

In obiecto vnius quod non inuoluitur in obiecto
alterius & pręcipue rectam rationem in gradibus
virtutum vt actus in gradu continētie hanc rectā
rationem pro obiecto habet: fugiende ſunt paſſio
nes notabiles actu inherentes quando & quomo
do oportet & actus gradus temperantie hanc ra=
tionem inuoluit nedum ſunt fugiende paſſiones
inexiſtentes ſed occaſiones talium: actus gradus
heroici rationem vniuerſalem habet pro obiecto
talem ſcilicet. actus virtutis non eſt deſerendus
nec turpe eſt committendum pro quocunq; quod
eſt contra iudicium recte rationis & ſic infert diſ=
crimen inter gradum heroicum gradum continē
tie & temperātie gradum quia primus gradus ha
bet rationem vniuerſaliem rectam pro ibiecto
duo alii gradus rationes rectas particulares &
per conſequens ſpecie deſtinguntur quia actus di
ſtinguntur p obiecta. ¶Ex hoc infert ille doctor
Iohannem errare qui ponit illos gradus eiuſdem
ſpeī & ſolū differre penes intenſum & remiſſum
ſed profecto ſuum correlariū eſt nullum quia cer
tum eſt q doctor ſubti. non negaret illos actus
ſpecie differre ſuppoſito q habeant obiecta ſpe=
cie differentia: deberet ergo probare ſuū funda=
mentum videlicet q ille rationes ſpecie differētes
neceſſario ſint obiecta actuū in illis gradibus con
ſtitutorꝫ quod negat doctor ſubtilis: & propterea
olzam ſolū fabricat quaſdā terminorꝫ deſcriptio=
nes ex quibus ſibi ſoli cōcluditur: nec eſt intentio
doctoris ſubtilis q dūtaxat penes intenſum & re
miſſum differant ſatis eſt ei q non oportet actus
illorū graduum ſpecie differre. ¶Notandum eſt
Tertio q hitus virtutis dupliciter pōt ſe habre ad
piculū mortis: vno mō ſecūdū actū elicitū in abſen
tia piculorꝫ qui dr non impatiuus executiōis: alio=
modo ſecundū actum elicitū in pñtia piculorum
impatiuum executionis formaliter. Et quolibet
iſtorum modorū contingit dupliciter vel ſine con
trapugnatione & renitentia virum vel cū contra=
pugnatiōe & virium renitentia Exempla ſunt fa
cilia Iſtis notatis ponūtur concluſiones. ¶Prima
concluſio Actus iſtorum gradum ſiue virtutum ſi
ue vitiorum aliqui ſpecie differunt ſed non omēs.
¶Secunda concluſio. actus eliciti tantum circa
periculū mortis ſiue cum contrapugnatione ſiue
ſiue cōtrapugnatione non ſunt cōſtituti in gradu
heroico. ¶Tertia concluſio non omnis actus im=
peratiuus exequutionis periculi mortis cum con
trapugnatione eſt in gradu heroico conſtitutus.
¶Quarta concluſio omnis actus formaliter im=
peratiuus exequutionis mortis ſine contrapugna
tione eſt in gradu heroico conſtitutus. prior pars
prime cōcluſionis ſuadetur rationibus olzam qa
illorum graduum aliqui actus habent diuerſa ob
iecta ſicut multi actus eiuſdem gradus vt certum
eſt: Secunda pars probarur quia ſtantibus iudicio
recte rationis in intellectu & delectatione vel tri=
ſticia in ſenſu inclinante ad oppoſitum recte ratio
nis voluntas ex ſua libertate poteſt ſe confirma=
re iudicio rationis puta nolle fornicari abſq; hoc
q talis volitio habeat illud dictamen pro obiecto
vel paſſionem exiſtentem in ſenſu: quo facto talis
actus voluntatis erit actus continentie gradus vt
patet ex primo notabili: volo ergo q remittatur
paſſio ſenſitiua vſq; ad nō gradum vel ſaltem quo
vſq; non notabiliter inſurgat (voluntate predictū
actum cōtinuante) tunc in fine remiſſionis actus
ille continuatus erit in gradu temperantie conſti
tutus & rurſus intēdatur paſſio ſenſitiua ſic q re=
gulariter homines tam vehementem paſſionem
habentes paſſioni ſuccumberent qua aucta volun
tas exiens in ſimilem actū vel priorem continuās
redderet actum in gradu heroico conſtitutum ſic
poſſes perſuadere de gradibus maliciarum.
¶Secūda concluſio probatur de actu elicito tantū
ſine contrapugnatione quia ibi eſt maior difficul
tas hic actus non negabo fidem & ſi oporteat mo
ri non eſt actus communem facultatem hominū
excedens elicitus in abſentia periculorum etiam
de prope inſtantium quia regulariter homines ta
les actus eliciunt qui ſi eſſent in actuali preſentia
periculorum ſicut laurentius prope craticulam a
ſancto propoſito diſcederent ſic petrus in pericu
lorum abſentia (inquit) etiā ſi oportuerit me mo
ri tecum non te negabo qui in preſentia periculo
rum ad vocem ancille dixit ſe non nouiſſe homi=
nem. ¶Tertia concluſio probatur quia alias qui
libet actꝰ fortitudinis bellice in preſentia pericu
lorum imperatus eſſet in gradu heroico conſtitu
tus quod non eſt verum quia hoc non excedit
communem facultatem hominum vt conſtat.
¶Item alias in fortitudine bellica non eſſet repe
ribilis triplex gradus virtutis contra determina=
tionem ariſtotelis ſeptimo ethicorum. ¶Quarta
concluſio probatur quia alias non quodlibet mar
tyrium eſſet in gradu heroico conſtitutum cōtra
communem ſentētiam doctorum nec mors eſſet
omnium terribilium terribiliſſima (contra ariſto=
telem Tertio ethicorum) quia mors maxime eſſet
terribilis vbi non eſt ſpes euadendi nec ſpes vlciſ
cendi in hoſtem nec diſtractio ab apprehenſione
penarum qualiter contingit in morte imperata in
pręſentia periculorum ſine cōtrapugnatiōe. Con
tra ſecundam partem prime concluſionis videtur
expreſſa ſententia ariſtotelis ferme per totum pri
mum tractatum ſeptimi ethicorum. ¶Arguitur
ratione ſic quecunq; continentur ſub diuerſis ſpe
ciebus nō ſubalternatim poſitis ſpecies differūt
ſed quicunq; actus quorum vnus eſt ſub gradu cō
tinentie & alter ſub gradu heroico vel temperan

tiæ contineret ſub diuerſis ſpecieb⁹ nõ ſub alter= nati poſitis: alias iſta non eẽt impoſſibilis act⁹ gra dus continentię eſt actus gradus heroici vel tem= perãtię. ¶ Et confirmatur. Nulli actus iſtoꝝ graduum poſſunt ſimul ineſſe eidem vo= luntati: & poſſunt ſucceſſiue i eſſe: ergo ſpecie dif ferunt: tenet cõſequentia: quia oĩa cõtraria ſunt ad inuicem ſpecię differentia: probat̃ antecedens quia ad actum continentię requirit̃ q̄ paſſio vehemens citra communem facultatem inſit volũtati: & ad actum heroicũ requiritur q̄ victoria illius paſſio= nis excedat cõmunem facultatem ad actum vero temperãtię requiritur q̄ nulla talis paſſio inſit vel ſaltem q̄ non ſit vehemens: modo certũ eſt q̄ iſta nõ ſimul ſtant: igitur &c. ¶ Secundo ſic: Vel diffe rentia iſtorum graduũ ſumitur ex parte intenſio nis & remiſſionis actuũ vel ex pte obiecti vel ex p= te paſſionis ſic q̄ grad⁹ continentiæ ſit remiſſio & gradus temperantiæ intenſior: & grad⁹ heroicus intenſiſſimus. Non primũ: quia ſtat bene q̄ habẽs paſſionẽ excedentẽ cõmunem facultatẽ eliciat a= ctum vincentem illam paſſionem ſolũ intenſũ vt duo & alter habes paſſionem citra cõmunẽ facul tatem eliciat actũ intenſũ vt quatuor: ſimiliter ſtat habentem paſſionẽ citra cõmunẽ facultatem eſſe exercitatum circa materiam temperantię ſic q̄ ha bitus eius ſit vt octo & alterum cui nulla paſſio in eſt retrahens &c. nõ eẽ exercitatum circa talẽ ma= teriã: & ſic habitus eius erit intenſus vt quatuor vel vt duo aut forte nullũ hẽt habitum: igitur nõ requiritur q̄ actus vel habitus grad⁹ temperãtiæ ſit intenſior actu vel habitu grad⁹ cõtinentiæ. Nõ ſecundum: vt patet ex ꝓbatione ſecũdę partis pri mæ cõcluſionis: idẽ enim actus eſt ſucceſſiue cõ ſti= tutus in diuerſis gradib⁹ virtutis q̄ non contige= ret ſi diſtinctio illorum graduũ ſumeretur ex par te obiectorũ. Nec tertium eſt dicendum: alias ſeq̄ retur q̄ act⁹ habẽs paſſionẽ vltra cõem hominũ fa cultatẽ ꝓ obiecto ſucceſſiue poſſet conſtitui i gra= du temperantiæ vel in gradu cõtinentiæ: ſequela ꝓbatur volo q̄ ſortes habeat paſſionẽ i ſenſu quã vicere excedit cõmunẽ facultatem qua ſtãte eliciat talem volitionem non obſtãte hac paſſione (q̄ ẽ vl tra cõmunem facultatẽ hominũ) volo iſiſtere rec= te rati õi: tunc ſtat volũtatẽ actũ ſuũ cõtinuare da= to q̄ remittat̃ paſſio in ſenſu: ſic q̄ ſtat citra cõmu nem facultatem quo facto talis act⁹ erit cõtinẽtia grad⁹ vel ſuppoſito q̄ paſſio remittat̃ ad nõ gra= dum eodem actu continuato talis actus eſſet tẽpe rantia grad⁹. Nec valet dicere neceſſario corrũpi tur actus remiſſa paſſione (quæ eſt obiectũ) quia no= ticia abſtractiua bene manet eadem corrupto ſuo obiecto: ergo volitio poteſt manere ſuo obiecto cor rupto / alias volitio eſſet de natura noticię q̄d non eſt dicendum. ¶ Et confirmatur. Gradus virtutis eſt ipſemet actus vel habitus taliter ſe habẽs / ſed actus non eſt i ipſomet: nec habitus i habitu ergo nullus actus eſt in gradu temperantiæ vel continẽ tiæ. ¶ Tertio ſic actus gradus i continentiæ a toto genere: eſt melior actu gradus temperãtię & act⁹ grad⁹ heroici a toto genere melior vtroq̄ iſtorum ergo iſta ſpecie differunt: tenet cõſeqnentia: quia non oporter vnum eſſe meliorem alio propter in= tenſionem: vt patet ex argumento pręcedenti: er go eſt melior propter ſpecificam differentiã: pro= batur antecedens: gradus heroicus communiter conceditur melior propter maximam eius diffici tatem: ſed eadem ratione actus continẽtiæ debet eſſe melior actu grad⁹ temperantię: quia difficili⁹ eſt vincere paſſionem vehementem q̄ modicã vel nullam. ¶ Et cõfirmatur multis alijs modis actus conſtituitur in gradu heroico q̄ ratione paſſionis inexiſtentis ſenſui vt ratione circunſtantię mortis q̄ vincere cõmunem facultatẽ excedit dato q̄ nul la paſſio inſit. ¶ Quarto ſic. Nulli ſunt grad⁹ vi= tiorum iſtis gradib⁹ virtutum oppoſiti ergo cõclu ſio ſupponit falſum: tenet conſequentia. ꝓbatur antecedens: quia vel illa vitia opponerẽt̃ iſtis gra dibus in ſuperhabundando tantũ vel in deficien do tantum vel aliqua i deficiendo & aliqua in ſup habundãdo. Non primum: nec ſecundũ: quia tũc dabilis eſſet aliqua virtus cui alterum extremoꝝ deficeret: & ſic virtus non eſſet cõlectatrix medij cõtra Ariſtotelem ſcđi ethicorum. Nec ẽ dicendũ tertium: quia qnero: vel temperantia grad⁹ oppo nitur ſicut extremum in ſuperhabundando tem perãtiæ gradui vl' ſicut extremũ i defficiẽdo: ſi pri mũ q̄ro extremũ i defficiẽdo reſpectu tẽpãtię gra dus: ſi ſecũdum quero extremũ in ſuperhabũdan do reſpectu eiuſdem: & vix reperies. ¶ Et con= firmatur. Intemperantia gradus ẽ virtus: ergo nõ eſt vitium: conſequentia eſt clara. Probatur ante= cedens: quia eſt extremorum media videlicet iter incontinentiam & beſtialitatem quorũ beſtialitas eſt extremum in ſuperhabundãdo: & incontinen tia in deficiendo circa eandẽ materiaam & i tẽpe= rantia medio modo ſe habet: igitur eſt virtus

¶ Quinto ſic. Beſtialitas non eſt vitium: ergo nõ ſunt tres gradus maliciarum: cõſequẽtia eſt clara Probatur antecedens qa maxime eſſet vitiũ oppo ſitum gradui heroico: ſed hoc nõ: tum primo quia beſtialitas dumtaxat circa delectabilia innatura= lia verſatur: vt i comeſtione carnis humanæ qua= lis creditur eẽ apud gottos (ſi Iheronimo credit̃) licet littera corrupta hẽat ſcotos vel in comeſtio= ne carbonũ quorum vſus eſt apud mulieres de no uo prægnantes: modo circa talia grad⁹ heroic⁹ nõ verſatur & cõtraria debent eſſe circa idem. Tum ſecũdo: quia beſtialitas inter grad⁹ maliciarũ de= bet eſſe maxima malicia poſtq̄ deijcit hominem a

ſuo ſtatu:& non alij:& tamen vnum oppoſitũ gra
dui heroico virtutis eſt omnium maliciarum mi=
nima alias ariſtoteles non dixiſſet tale vitium eſſe
condonabile:& probatur ratione ſigno aliquẽ ma
le natum/talis ſecundum ariſtotelem non poteſt
attingerẽ gradum heroicum virtutis propter vitia
tam naturam:ergo ſi deficiat a gradu heroico vir
tutis non vitioſe agit:vel ſi poteſt attingere poſtꝗ
cum maxima difficultate attigit parua valde erit
malicia ſui actus ¶ Et cõfirmatur. Intẽperantia a
toto genere eſt peior:quia ex electione & iſanabi=
lior continentia gradu quæ excludit electionẽ:&
facile ſanatur: antecedens patet ex textu ariſtote
lis in ſeptimo. ¶ Ad primum:nego aſſumptũ:qa
non eſt intentio Ariſtotelis in illo primo tractatu
dicere ꝙ gradus virtutũ diſtiguitur in genere rei
ſed ſatis eſt ꝙ differant ratione ſiue ieſſe virtutis
ſic ꝙ ſit alia ratio quare actus dicitur continentia
gradus ꝗ temperantia gradus vel gradus heroic⁹
¶ Ad rationem:diſtinguit̃ maior:vel ꝙ debeant
differre ſpecie eſſentiali quę ponuntur ſub ſpecie
bus non ſubalternatim poſitis & ſic negat̃: vel ꝙ
adminus debeant differre ſpecie accidẽtali:& ſic
conceditur:& vlterius conceditur minor cõſequẽ
tia cum conſequente intelligendo ſic cõſequẽs ꝙ
differunt ſpecie accidẽtali puta ſpecie moris ergo
nõ differunt ſpecie moris. Nec valet obijcere ꝙ ſũt
partes eiuſdem virtutis ſpecialis vt pote i abſtinẽ
tia virtute hic triplex grad⁹ eſt reperibilis ſcilicet
abſtinentia in gradu cõtinentię in gradu tẽperan
tiæ & in gradu heroico. ¶ Rñdeo:nego cõſequẽ=
tiã ſed argumentũ probat ꝙ iſti tres termini abſti
nentia in gradu continentię:abſtinentia in gradu
tẽperãtię & abſtinẽtia gradu heroico ſũt ꝑtes ſub
iectiuę huius termini abſtinentia:& ꝙ nullus illo
rum terminorum ſignificat medium adęquatum
inter extrẽma vitioſa ratione cui⁹ debeat dici vir=
tus ſpecialis & propterea potius dicuntur gradus
virtutis ꝗ virtutes ipſæ. Nolo ergo dicere ꝙ diffe
rant ſpeci e virtutis eo ꝙ conſtituant diuerſas vir=
tutes ſpeciales:ſed ideo ſpecie virtutis dicunt̃ dif
ferre quia diuerſas rationes ꝑticulares eiuſdẽ vir
tutis ſpeciales ſibi vendicãt:ſic dicendum eſt in a
lijs virtutibus ſicut in abſtinentia ¶ Ad confirma
tionem:nego antecedens ſimpliciter:quia ſtat bñ
ꝙ aliquis habeat actum fortitudinis in gradu con
tinentiæ:& habeat actum abſtinentiæ i gradu tẽ=
perantiæ:& ſimiliter habitum ſimul & ſemel quia
ſtat bene ꝙ aliquis habeat paſſiones retrahentes
ab actu vnius virtutis:& non ab actu alterius: con
cedo tamẽ ꝙ nõ ſtat habere ſimul & ſemel duos a
ctus:circa materiam eiuſdem virtutis:quorũ vn⁹
debet vocari actus in gradu continentiæ & alter a
ctus in gradu temperãtię reſpectu eiuſdem virtu
tis ſpecialis:& nego cõſequentiã ꝙ propterea dif=
ferant ſpecie ſaltem eſſentiali. Ad probationẽ cõ=
ſequentiæ:nego ꝙ actus illorum graduũ contrari
antur bene verum eſt tamen ꝙ iſti termini abſtinẽ
tia in gradu continentię abſtinentia in grau tẽpe=
rantiæ:& abſtinentia in gradu heroico habent cõ
notationes incompoſſibiles eo ꝙ cõnotant diuer=
ſam habitudinem ad paſſiones retrahẽtes a iudi=
cio rationis:ſimile eſt in naturalibus:nunꝗ iſtę de
nominationes ſunt compoſſibiles reſpectu eiuſdẽ
ſedens & ſtans:& conueniunt eidem rei ſucceſſi=
ue tamen res que eſt ſedens & res quæ eſt ſtans nõ
propterea ſpecie differunt ſaltem eſſentiali. Seqt̃
correlarie licet hec ſit impoſſibilis actus gradus
continentie eſt actus gradus temperantie iſta non
eſt tamen impoſſibilis actus gredus continentie
erit actus gradus temperantiæ vel fuit vel poteſt
eſſe. Correlarium eſt manifeſtum ex logica. Sed
forte replicabis contra ſolutionem ſi iſti termini
ſolum important habitudinem ad paſſiones ſo=
lum inexiſtentes & retrahentes a iudicio recte ra
tionis ſequeretur iſta concluſio ꝙ in nobis non eſ
ſet dabilis aliquis actus fortitudinis ſpecialis qui
eſſet conſtitutus in aliquo iſtorum graduũ & ſi=
militer non eſſet dabilis aliquis actus temperan=
tie quem eſſet cõſtitutus &c. ſed hic concluſio
eſt contra doctrinam ſubtiliter loquẽcium in phi
loſophia morali qui dicunt actus generales taliũ
virtutum nõ eſſe conſtitutos in gradu vt pote hi
actus volo fortiter facere volo temperanter agere
quorum primus vocat̃ fortitudo ſimplex ſiue nõ
contracta & alter vocatur tẽperantia ſimplex &c.
probatur tamen conſequentia quia vel illi actus a
ctus eliciuntur a voluntate non habente paſſiões
retrahentes a iudicio rationis & ſine difficultate
excedente cõmmunẽ facultatẽ & ſic erunt cõſtitu
ti in gradu tẽperãtie illarũ virtutũ ſpecialiũ vel
inſunt paſſiones retrahentes & hoc dupliciter vel
victoria illarum ſuperat cõmunem facultatem &
ſic erunt in gradu heroico:vel victoria eſt citra cõ
munem facultatem:& ſic erunt in gradu continẽ
tiæ. Reſpondeo:concluſio eſt concedenda. Ad ra
tionem dico ꝙ magis conforme eſt ariſtoteli i ſep
timo ethicorum omnem actum fortitudinis collo
cari ſub aliquo illorum trium graduum condiſtin
ctum & ab ariſtotele innominatum: & dico ꝙ illi
quos dicis ſubtiliter loquentes in moralibus po=
nunt paſſiones cadere obiectiue in actibus ſtudio
ſis & propterea aſſignant gradum condiſtinctum:
ſed illud fundamentum nõ eſt neceſſarium vt pa=
tet ex dictis immo probabilius eſt oppoſitum:
¶ Sed forte adhuc non es contentus hac ſolu=
tione quia primi parentes in ſtatu innocentiæ ha
buerunt actus tempersntiæ & aliarum virtutum
moralium & tamen illi actus non erant conſtituti
i aliquo iſtorum graduum igitur eſt aſſignandus

alius gradus: ſic poteſt argui de angelis beatis: & de animabus ſeparatis a corpore: Probatur minor: quia non habebant paſſiones retrahentes a iudicio rectæ rationis in illo ſtatu perfectiſſimo.

¶ Reſpondetur non inconuenit actꝰ illorum non fuiſſe cõſtitutos in aliquo iſtorũ graduũ q̃ a iſti gradꝰ ſolũ aſſignãt ĩ virtutibꝰ purgatoriis & ñ purgati animi. ¶ Ad ſecũdũ dico ꝙ differẽtia iſtorũ graduum non debet ſumi ex parte intenſionis vel remiſſionis actuum vel habituum vt arguit ratio adducta. Nec ex parte obiectorum vt dicunt notabilia: & probatio ſecunde partis concluſionis. do ergo tertium ꝙ actus iſtorum graduum & ſimiliter habitus cognitiue diſtinguntur ratione paſſionũ retrahentium & ad improbationem concedo ꝙ aliquis actus habens paſſionem pro obiecto cuius victoria exedit communem facultatem hominũ poteſt ſucceſſiue conſtitui in triplici gradu virtutum propter remiſſionem huius paſſionis: & dico ꝙ nõ oportet propter corruptionem realem obiecti actus ꝙ actus corrumpatur: nec ꝙ actus variat ſuum obiectum quemadmodum hoc nõ oportet de notitia abſtractiua cum qua magis conuenit actus voluntatis quoad hoc q̃ cum noticia intuitiua vel ad minus ſic contẽdas actum habere naturam noticię intuitiue in ordĩe ad ſuum obiectum illũ ſcilicet qui cauſatur a noticia intuitiua rei. eadem ratione concludere debes ꝙ illa q̃ cauſatur a noticia abſtractiua naturam illins debet inſequi quod ſufficit ad propoſitum: quia capiam vnũ actum voluntatis a tali noticia cauſatum. Correlarie videtur ſequi ꝙ non eſt dabilis actus adeo bonus quin ille idem actus poteſt fieri malꝰ quia licet habeat dictamen rectum inexiſtens pro obiecto illd̃ dictamen poteſt corrumpi actu manente eodem. & per conſequens intellectu producente iudiciũ oppoſitum nõ eſt tam facile defendere ꝙ quilibet actus malus poteſt fieri bonꝰ tum propter articulum parrhiſienſem de odio dei: tum quia variatio dictaminis licet mutet actum de bonitate in maliciam non oportet tamen ꝙ mutet de malicia ĩ bonitatem ¶ Ad confirmationem qua queritur quę entitas eſt gradus virtutis. dico ꝙ iſte terminꝰ gradus virtutis capitur duobꝰ modis ſicut iſte terminus ſpecies humana. vno modo collectiue pro collectione actuum elicitorum in præſentia paſſionis cuius victoria non excedit communem facultatẽ vel pro collectione talium actuum elicitorum in præſentia paſſionis retrahẽtis cuius victoria ſuperat cõmunẽ facultatẽ &c. & hoc modo aliquis gradus eſt in gradu cõtinẽtiæ & aliq̃s in gradu tẽperantiæ tanq̃ pars in toto ſicut ly homo eſt in p̃dicamẽto ſubſtantiæ. Alio modo capitur iſte terminus nõ collectiue & tunc ſupponit pro quocunq; actu elicito ĩ cõm iudiciũ rationis (paſſione inexiſtente & retrahẽte) cuiꝰ victoria excedit vel nõ excedit &c. & ſic iſta non eſt concedẽda hic actus eſt in gradu continentiæ niſi ſit ibi conſtructio intranſiua

¶ Ad tertiũ quicq̃d ſit de antecedẽte nego cõſequẽtiã: quia nõ ſequit̃ q̃libet dilectio dei vt octo cęteris pibꝰ eſt melior dilectiõe dei vt. z. ergo dilectio dei vt octo ſpecie differ eſſẽtiali a dilectiõe vt duo ſic ĩ ꝓpoſito: ſed difficultas eſt ĩ ãtecedẽte & communiter ſolet concedi minor qua conceſſa vniuerſaliter cęteris paribus concedenda eſt maior ꝙ ceteris paribus actus continentię gradus eſt melior actu tempetantię gradus propter maiorem difficultatem ſuę elicionis. Notanter addidi intellecta minori vniuerſaliter quia multi dicerent quia paſſim dicitur ꝙ ſi ſit paſſio acquiſita ex culpa noſtra cuius victoria excedit communem facultatẽ hominum licet actus elicitus in præſẽtia illius ſit actus gradus heroici non tamẽ eſt melior cæteris paribus q̃ alter actus ſine tanta difficultate elicitꝰ ſecus eſt ſi paſſio non inſit ex culpa propterea dixi intellecta minori vniuerſaliter concedenda eſt maior: quicquid ſit reputo maiorem cum ſua contradictoria probabilem quia probabiliter reputo ꝙ difficultas proueniẽs ex culpa auget meritum ſicut illa quæ prouenit a natura Nec ſequitur propterea ꝙ talis ex culpa importaret commodũ q̃a forte adhuc eſt debitor magnę penę vel reatꝰ peccatorum præcedentium niſi forte ꝑ accidẽs ſicut beatus petrus poſt trinam negationem vtilitatem magnæ contritionis habuit. Sed forte dices quid ergo dicendum eſt ad argumentum tenendo partem oppoſitam: negatur maior. Ad probationem diſtingo ꝙ quilibet actus gradus continentię habet maiorem difficultatem annexam: vel prouenientem ex culpa facientis: & ſic conceditur: vel non prouenientem ex culpa: & ſic negatur: modo eſt difficultas proueniens ex culpa facientis non auget bonitatem nec moralem nec meritoriam. Forte dices ſequeretur ꝙ culpa correcta per penitẽtiam & per condignam ſatiſfactionem emendatam adhuc imputaretur ad pœnam ſaltem ad pęnam damni: ſequela probatur: ſi eſſent duo qui haberent paſſiones equales retrahentes a iudicio rationis quorum vnꝰ acquiſiuiſſet ſuam paſſionem ex culpa et alter ſine culpa vt pote ab egritudine vel naturali complexione & elicerent actus æquales contra inclinationem illarum paſſionum ille qui acquiſiuit paſſionem ex culpa etiam emendata non tantũ merebitur ſicut alter & hoc non niſi quia culpa emẽdata derogat merito: igitur. ¶ Reſpondetur: conſequens eſt conceeendũ conſequenter ad poſitionem ſcilicet ꝙ culpa emẽdata de per accidens derogat merito ſicut ſecundum opinionem opoſitam culpa emẽdata eſt cauſa augmenti meriti.

¶Ad confirmationem: concedo ꝙ actꝰ conſtituitur in gradu heroico alijs modiſq̄ ratiõe paſſiõnis exiſtẽtis cuius victoria excedit cõmunẽ facultatẽ puta ratiõe circũſtãtiæ iformãtis ſicut i exẽplo dato vel ratiõe pſonæ elicientis vt ſi male nati eliceret actꝰ difformes ſuis inclinatiõibꝰ vel vt aliqui volunt ratione concurſus dei ſpecialis ſicut in beata virgine vel in anima chriſti dilectio dei erat conſtituta in gradu heroico ¶Sed contra hoc argumentor. Non magis excedebat facultatẽ animæ chriſti ſic ſpecialiter adiutæ actum intenſum dilectionis dei elicere & illum non differre q̄ excedit facultatem animę ſortis diligẽ deum vt duo & illam per horã continuare ſine tali ſpeciali auxilio: ergo dilectio dei animæ chriſti non fuit conſtituta in gradu heroico magis q̄ dilectio ſortis.

¶Item licet excederet communem facultatẽ totius ſpeciei humanę elicere talem dilectionem tamen non excedit communem facultatem hominum ſic diſpoſitorum ergo reſpectu illorum non debet dici gradus heroicus quod videtur cõcedẽdum: tũ quia ſunt actꝰ purgati animi: tum quia ſicut poſtea videbitur ad actũ eſſe herocum requiritur ꝙ excedat communem facultatem hominum taliter diſpoſitorum qualiter ẽ ille qui elicit actũ. fateor tamen ꝙ fuerũt longe excellentiores actꝰ animæ chriſti q̄ actus heroici. Forte replicabis: ſequeretur ꝙ per continuam exercitationem actuum heroicorum eliciens tales actus deueniret iterum ad ſtatum imperfectiorem: exempli gratia: ſit ſortes ſic habituatus temperanter viuere ꝙ excedat communem facultatem hominum talẽ facere abſtinentiam etiam ſic diſpoſitorum vſq; ad hoc inſtans: ſed poſt hoc inſtans propter maximã exercitationem præcedentem non excedat communem facultatem taliter diſpoſitorum tales actus elicere vel continuare: tunc poſt hoc inſtans illi actꝰ nõ eſſent heroici reſpectu illiꝰ cui prius fuerunt heroici & non niſi propter ſuam bonã exercitationem: igitur. ¶Reſpondeo concedendo vltimum conſequens illatum: vt probat ratio illud eſſe concedendum ſcilicet ꝙ ille non eſſet heroicus ratione illorum actuum non tamen ſequitur ꝙ ſimpliciter non ſit heroicus quia ſtat ꝙ exercitet ſe circa actꝰ difficiliores illis puta circa actus qui excederẽt cõmunem facultatem hominũ ſic diſpoſitorum & ſic in infinitum. Nec valet ſi inferas ſequeretur ꝙ tales actus eſſent minoris meriti ſecundum ꝙ talis eſſet perfectior in ſua exercione: patet conſequentia: quia prius fuerunt conſtituti in gradu heroico & nunc non ſunt cæteris paribus: conſequentia non valet: quia difficultas nõ debet augere meritum reſpectu illius cui non ineſt talis difficultas propter bonam exercitationẽ eius ſicut i ꝓpoſito vel ſi vis concedere ꝙ vtrobiꝙ maior difficultas auget meritum cęteris paribꝰ conſequens illatum eſt concedendum tanq̄ corrolarium ſequens ¶Ad quartum conceſſa cõſequẽtia negatur antecedens: ad probationem antecedentis poteſt dici primo ꝙ illa vitia ſunt extrema in ſuperhabundando tantum eo ꝙ inclinant ad inſequendum impetum paſſionis contra iudiciũ rectæ rationis quãdo & qualiter non oportet: nec propterea ſequitur ꝙ ſint aliqua vitia in deficiendo tantum eis oppoſita: licet Ariſtoteles probauerit virtutem eſſe extremorũ mediam ſecũdo ethicorum: hoc eſt recte intelligendum de virtutibꝰ ſpecialibus & non de gradibus virtutum. Secundo dico ꝙ duplex eſt incontinentia gradus ſiue loquamur de mollicie ſiue de incontinẽtia proprie dicta ſiue fiat menſio de incontinẽtia vt eſt vtriuſq; communis: quædam eſt incontinentia vitium i ſuperhabundando alia eſt incontinẽtia vicium i deficiendo: exemplum primi vt ſi circa materiã temperantiæ inſint aliquæ paſſiones retrahentes hominem a recto iudicio rationis ſcilicet ad comedẽdum minꝰ q̄ oporteat & voluntas dimiſſa ratione inſequitur talem paſſionem indiſponentem actꝰ elicitos erit intemperantia gradus in deficiendo Et poteſt ſic deſcribi eſt actus vel habitus quo q̄s minus facit quæ recta ratio dictat propter paſſionem inexiſtentem alias incontinentia gradus in ſuperhabundando eſt actus vel habitus quo volũtas facit plus q̄ recta ratio dictat propter paſſionẽ inexiſtentem & ad plus faciendum inclinantem vt ſi eſſent paſſiones inclinantes ad comedendũ q̄ttuor libras vbi recta ratio dictat ꝙ regula temperantiæ eſt trium librarum talis actus vel habitꝰ eſſet incontinentia gradus i ſuperhabundando ſic exemplificare poſſumus in materiis aliarum virtutum. eodem modo eſt diſtinguenda intemperãtiam vicium in deficiendo & vicium in ſuperhabundãdo. In temperantia in deficiendo eſt actus vel habitus quo quis prompte inſequitur impetũ paſſionis non vehementis ſine remorſu conſcientię contra dictamen rationis &c. intemperantia in ſuperhabundando eſt actus vel habitus quo quis prompte inſequitur impetum paſſionis inclinantis ad plus faciendum q̄ recta ratio dictat nõ murmurante conſcientia &c. ſic poſſes practiquare de beſtialitate licet beſtialitas non ſic videatur contraria gradui heroico ſicut prędictę duę malicię gradui continetiæ & temperantiæ contrariãtur.

¶Ad confirmationem nego antecedens conceſſa conſequentia ad probationem antecedentis diſtingo ꝙ intemperantia eſſet extremorum viciorum media vel ꝙ ſit media ſic quod inclinat ad actus conformes dictamini recto & non citra nec vltra: & ſic negatur: vel ꝙ ſit media ſecundum ordinẽ illarum maliciarum ſic ꝙ nec ſit peſſima nec ſit

minus mala: ſed vna illarum deterior & altera in-
ferior in malicia: & ſic ſolet concedi q̧ itemperan
tia eſt illarum maliciarum media. ℂ Ad quintū:
nego antecedens conceſſa conſequencia. ℂ Ad
probationem antecedentis diſtingo q̧ beſtialitas
ſit vitium oppoſitum gradui heroico vel q̧ ſit op-
poſitum formaliter eo modo quo opinio opponi-
tur ſcientię & extrema virtutum ſpecialium oppo
nuntur virtutibus ſpecialibus: & ſic negatur: & ra
tio eſt: quia contraria formaliter debent eſſe circa
idem prout probat ratio: vel q̧ ſit vitium oppoſi-
tum gradui heroico ſecundum analogiam in or-
dine ad conditionem humanam & ſic conceditur
quia gradus heroicus & beſtialitas contrario mo
do ſe habent ad coditionem humanam: nam gra
dus heroicus conſtituit actum vltra communem
conditionem humanam virtute cuius cōuenit cū
intelligentijs: & beſtialitas ponit actum citra com
munem conditionem humanam virtute cuius cō
uenit hō cū beluis. ℂ Ad probationē ſecundo ad
ductam in argumento: concedo q̧ beſtialitas ē ma
xima illorum vitiorum a toto genere ſed nō opor
tet quemlibet actū beſtialitatis quolibet actu con
tinentiæ vel temperantiæ gradus eſſe deteriorē.
ℂ Ad improbationē: diſtingo q̧ vitium oppoſitū
gradui heroico ſit malicia minima ſecundum ari
ſtotelem: vl' vitium formaliter ei oppoſitum & ſic
cconceditur cæteris paribus: vel vitium oppoſitū
per analogiam: & ſic negarur: modo beſtialitas ſo
lum opponitur gradui heroico per analogiam: &
vitium oppoſitnm formaliter eſt cōdonabile: nec
debet vocari beſtialitas niſi nouam velis effinge-
re acceptionem termini. Forte dicis beſtialitas ali
quando importat carentiam vſus rationis vbi nō
poteſt eſſe ratio vitij: ergo eodem modo vbi eſt par
ua ratio vitij act⁹ vel habitus poteſt beſtialitas de
nominari. Reſpondetur q̧ non eſt eadem ratio q̄a
carens vſu rationis maxime conuenit cum beſtijs
in actibus ſuis: ſecus eſt de illo qui non reſiſtit paſ
ſioni excedenti communem facultatem hominū
Sed ſi vis talem beſtialem appellare non conten-
do de terminis. ex hoc patet quid ſit dicēdum ad
rationem adductā de male nato. Ariſtoteles non
vult dicere talem non poſſe attingere gradum he
roicum ſed cum difficultate: concedo: vitium illi
us viri eſt condonabile: & paruæ maliciæ
ℂ Ad confirmationem patet quid ſit dicendū ex
ſolutione tertij argumenti: poteſt deffendi q̧ cæ-
teris paribus incontinentia ſit peior intemperan
tia eo q̧ ſit contra conſcientiam & non intempe-
rantia gradus & licet intemperantia ſit inſanabi-
lior non ſequitur proptetea q̧ ſit peior: quia ira in
collerico nō eſt peior q̄ in flegmatico cæteris pari-
bus: & tamen in primo eſt inſanabilior q̄ in ſecun
do. ℂ Ad aliud conced o q̧ intemperantia ſit ex
elicitionē poſitiua volūtatis & hoc nō oportet ad
incontinentiam. ℂ Ex hoc non ſequitur q̧ intem
perantia ſit peior quia incontinens libere ſuam
elicitionē excludit pmittendo ſe duci ab ipulſu
paſſionis neglecto iuditio rationis actualiter mur
murantis quod magis aggrauat q̄ elicitio poſitiua
tenendo q̧ in temperantia ſit deterior facile eſt re
ſpondere ad motiua in oppoſitum.

ℂ Contra ſecundam concluſionem arguitur
ſic. Capio duos quorum vnus eſt bene uatus & al-
ter male natus a natura: ſtat q̧ ſit æque difficile illi
male nato propter qualitates ſui generis velle ſu
bire periculum mortis in abſentia periculorum q̄
difficile eſt bene nato velle ſubire ꝑiculū mortis ī
pñtia periculoꝝ vt forte tā difficile fuit ſardana
palo apprehenſo mortis periculo velle mori pro
defenſione reipublicæ etiam in abſentia pericu-
lorum q̄ difficile fuit hectori in preſentia periculo
rum ſe mortis periculo exponere. Tunc ſic actus
Hectoris in pręſentia eſt conſtitutus in gradu he-
roico: ergo actus ſardanapali elicitus in abſentia
periculorum eſt in gradu heroico conſtitutus: te
net conſequentia per ſuppoſitum quia tantum ex
cedit facultatem ſardanapali & omnium homi-
num ſic diſpoſitorum elicere volitionem mortis
in abſentia &c. q̄tum excedit facultatem hecto-
ris vel hominum ſic bene natorum in pręſentia
ꝑiculorum velle mortem oppetere pro deffenſio
ne reipublice. ℂ Et conformatur actus elicitus in
abſentia periculorum ē omnino eiuſdem ſpeciei
ſpecialiſſime cum actu elicito in preſentia pericu
lorum ergo ſi actus elicitus in pręſentia periculo-
rum imperatiuus mortis eſt actus heroicus etiam
alter actus elicitus in abſentia periculorum erit
heroicus conſequentia eſt apparens probatur an
tecedens quia omnes cauſe manent eedem puta
ille voliciones habent idem obiectum commune
idem dictamen prudentiale & non oportet aliquā
circūſtanciam occurrere obiectiue in vno que nō
occurrit obiectiue in altero igitur.

ℂ Secundo ſic: Hic actus eſt conſtitutus in gradu
heroico nolo fornicari pro aliqua re quæ eſt con-
tra dictamen rectæ rationis etiam elicitus in
abſentia periculorum propter rectam rationem v
niuerſalem cadentem in ratione obiecti illius ac-
tus: & tamen ille actus eſt elicitus tantum in abſē
tia periculorum: igitur concluſio non continet ve
ritatem: conſequentia non eget probatione cum
minore: probatur maior quia ſtante illa nolitione
fornicationis ſi recta ratio dictaret in particulari
q̧ ſubeunda eſt mors ne fornicaret volitio impe-
ratiua mortis de neceſſitate naturali ſequeretur &
mors īpata ſi nō ſit īpedimētum: ergo illa volitio
mortis nō ē act⁹ heroic⁹: q̄a nō libera: & ꝑ cōſeqūs
illa nolitō fornicatiōis hn̄s rectā rōnē vniuer

ſalē ꝑ obiecto ē act⁹ heroic⁹ qd erat ꝓbādū: & cōfir
mat ſortes ī gallia volēs actu īpatio executiōis ire
ad ſctū iacobū nō īpedit⁹ facit actū adeo bonum
ymo meliorē ꝙ plato ī hiſpania vidēs ecclīā ſcti ia
cobi volēs īpatie ire ad ſctm̄ iacobū ergo pñtia rei
nihil facit ad hoc ꝙ act⁹ cōſtituat̃ ī gradu heroico
Forte dicis exēplū nō ē ad ꝓpoſitū: qa hic abſētia
rei maorē difficltatē īgerit volūtati ꝙ pñtia: ſec⁹ ē
de pñtia piculorū maxime mortis ſiue tpal ſiue
eterne. Ex hac rñſione ſequunt̃ duo primū ꝙ tan
ta pōt eſſe abſentia rei vel ſaltē difficultas ꝓpter
abſentiam ꝙ ratione abſentie actus cōſtituat̃ ī gra
du heroico. Scdo ſequit̃ ꝙ ſortes credēs ſe infalli
biliter eſſe in pñtia piculorū & tñ realiter nō eſt in
pñtia illorū (nō obſtāte tñ morte quā credit ſe paſ
ſurū ex illa appheñſione piculoꝝ) vult pſeuerare
in bono virtutis talis actus nō eſſet cōſtitutus ī gra
du heroico patet cōſeqñtia qa nō eſt in pñtia picu
lorū qd requirit̃. ❡ Tertio ſic ſtat ſortē ī abſentia
piculorū habere tā efficacē nolitionē negatiōis fi
dei ꝙ licet offerreret̃ ei mors ꝓ tūc nō negaret fi
dē ymo potius ſubiret ꝙcūꝗ tormētoꝝ gñā tunc
talis nolitio in abſentia piculoꝝ eſſet cōſtituta in
gradu heroico ergo nō recte ſentit cōcluſio dicēs
nullū actū in abſentia piculoꝝ elicitū eſſe talem.
nec valet ꝓbatio concluſionis de petro ꝙ nolebat
negare xp̄m in abſentia piculoꝝ quia ſi talis fuiſ
ſet nolitio petri ꝙ nō negaſſet xp̄m in piculorū pñ
ſentia ſuus actus fuiſſet iudicatus ab oībus heroi
cus & ꝑ conſequens ſic eſſet in propoſito. ❡ Et cō
firmat̃ nōminus repugnat actū elicitū in abſentia
piculorū eſſe cōſtitutū in gradu cōtinētie ꝙ in gra
du heroico: ſed ñ repugnat [illegible] primū in abſen
tia piculorū ergo neꝗ ſcdm cōſequētia nō eſt du
bia ꝓbat̃ maior qa quocūꝗ actu in gradu cōtinen
tie dato ille ꝑ ſolā remiſſiōnē naturalē cōſtituitur
in gradu heroico & ꝑ cōſequēs ſi det̃ primū in ab
ſentia piculorū oportet dar ſcdm: rurſus cōſequē
tia eſt clara ꝓbat̃ añs ſuppoſito vno cōi apd docto
res ꝙ taliter ſe habeat act⁹ in gradu cōtinētiæ i or
dine ad difficultatē inexiſtentē qualiter ſe habet
opinio in ordine ad fortitudinē: ita ꝙ aucta opi
nione reiicit̃ formido ſic creſcēte actu continētiæ
remittit̃ difficultas retrahēs & ꝑ cōſequens ad re
miſſionē entitatiuā opiniōis ſeqt̃ icremētū formi
dinis tūc ſic ergo ad remiſſionē entatiuā actus in
gradu cōtinēcie ſequit̃ icremētū difficultatis & ꝑ
cōſequēs ſi actus cōtinētię deberet remitti vſq ad
nō gradū in infinitū debet̃ augeri difficultas & vl
tra ergo añ remiſſionē cōpletā erit ſufficiēs diffi
cultas ad cōſtituēdū actū in gradu heroico quod
erat ꝓbandum.

❡ Ad pmū cōtra ſcdam cōcluſionē vix dat̃ caſ⁹ qa
appheſio mortis eternæ vt abſētis nō reddit actū
cōtra pceptū diuinū vltra cōem faltatē hoīu et ſic
cōdictionatorū alias tales raro peccarēt ymo ex
cederet eorū facultatē peccar mortaliter qd nō vi
detur cōcedēdū de aliqb⁹ nō cōfirmatis ī grā ha
bentib⁹ vſū rationis. ſed caſu dato cōcedo ꝙ qd ad
modū actus hectoris in caſu eſſet heroicus ſic a
ctus ſardanapali nō ꝓpter circūſtancia piculi mor
tis abſentis ſed ꝓpter qualitates ſui generis qua
rum victoria excedit cōmunē facultatē hominū
ſic diſpoſitorū forte dicis ſequit̃ ergo ꝙ ſardana
pal⁹ nō fuit vitupabilis quē cōdēpnat ariſtoteles
ethicorū primo & ꝑplures alii morū cenſores: ſeq̄
la tamen ꝓbat̃ quia nullus eſt carpēdus ſaltē nō ē
maximis oprobriis dign⁹ ꝙ omittit actū facltatē
cōmunē hominū ſui gñis excedētē. Reſpōdeo ne
gādo cōſequētiā qa nō cōſtat ſardanapalū habuiſ
ſe qualitates ſic eū diſponētes forte ad vecordiā
ex praua cōſuetudine deducebat̃ vel ꝓpter ipet⁹
paſſionū inclinātes ad illecebra qbus ex ſua cul
pa reſiſtere omiſit. ❡ Item licet ex qualitatib⁹ ſui
generis talē hebuiſſet inclinationē qd cōmunē fa
cultatē hominū ſui gñis exceſſiſſet fuiſſet multū
vitupabile in eo nō exponere ſe piculo mortis ꝓ
deffenſione reipublice cuius regimē ſuſcepat vbi
alteri inferiori nō fuiſſet ſic exprobrabile. ❡ Ad
confirmationē nego añs & dato ꝙ eſſent eiuſdem
ſpeciei in gñe rei cōſequētia eſt nulla ſufficit ei ꝙ
nō ſint eiuſdē ſpeciei in gradu moris: ſed ſimplici
ter nego añs queadmodū fruitio dei in patria ſpē
differt a fruitione quā habem⁹ in via ſic in ꝓpoſi
to & ratio eſt qa prima cauſatur a noticia intuiti
ua obiecti & ſcda a noticia abſtractiua ſatis impro
pria: ſic volitio mortis ī pñtia piculorū cauſat̃ a no
ticia intuitiua periculorum: & altera a noticia ab
ſtractatia eorūdē. Forte dicis nō ſequit̃ cauſę ſpē
differūt: ergo effectus differūt ſpē: ꝑ cōſequēs ſo
lutio nō ſufficit añs ſolet ꝓbari de caloribus cauſa
tis a ſole & ab igne. Rñdeo aliud eſt ī effectib⁹ ſpi
ritualib⁹ & ī materialib⁹ vide argumētū ī ꝓlogo
.q.z. ❡ Ad ſecūdū cōceſſa cōſequētia cū miori ne
go maiorē ad ꝓbationē maioris trāſeat añs & ſimi
liter primū cōſequēs: ſed nego vltimā cōſequētiā
cum cōſequēte ſcilicet ꝙ ex hoc ſequat̃ volitionē
fornicationis hñtem rationē vniuerſalē ꝓ obiecto
eſſe actū heroicū ſi eliciat̃ in abſentia piculorū: ſe
cus eſt ſi non eorū pñtia eliceret̃ qa tunc ille actus
eſſet virtualiter īpatiuus mortis & liberī pñtia pi
culorū & ratio quare talē actū hñtē rōnē vniuerſa
lem nego eſſe heroicū in abſentia piculorū ē hęc:
quia maxie redderet̃ extra cōmunē facultatē ꝓ
pter circunſtāciā mortis quā eminēter icludit ſed
hoc nō ſufficit qa circunſtātia formalis mortis in
abſentia piculorū nō ſufficiebat in petro nolente
negare xp̄m etiā cū formali circūſtācia mortis ap
prehenſa ergo a multo fortiori ſua apphenſio vir
tualis nō ſufficit ī abſētia piculoꝝ. ❡ Ad cōfirma

tionē rñſum eſt arguendo vſq; ad duo correlaria illata ex ſolutiōe. ¶ Primū correlariū cōcedo q̄a videt̄ excedere cōem facultatē hōīnū apphenſa maxīa difficultate q̄ ſolet cōtigere eūdo hiriſ̄m ꝑpter diſtāciā loci & ꝑpter pīcula poſſibilia īter inimicos crucis immo ſi n̄ eſſet alia difficultas q̄ ex pte diſtātie loci illa ſufficeret cōſtituere actum in gradu heroico ſuppoſitis debitis circunſtantiis & queādmodū circūſtācia magni tpis ſil'ter actū cōſtituit vltra cōem facultatē vt i ieiunio vel oratiōe ¶ Ad ſcdm correlariū negō cōſeq̄ntiā ad ꝓbatiōnē dico q̄ ſufficit habere apphenſionē pīculi mortis tanq̄ pręſentis ſiue ſit pręſens ſiue non.

Sed cōtra hoc videt̄ replica: apphēdere poſſum⁹ īpoſſibilia vt hoīnē eē aſinū ēt ſine motiō ex libertate volūtatis: ergo apphēder poſſum⁹ mortē tāq̄ p̄ntē ēt ſine motiuo: & tūc actus nō ē heroic⁹: igit̄. Reſpōdeo: Argumētū ꝓbat q̄ per apprehēſionem debet ītelligi iudicium certum cauſatū ex apparētiis id eſt multum probabilibus.

¶ Ad tertiū poſſūt poni propoſitiones Pria ꝓpoſitio: ſtat aliquē ī abſētia periculorū hēre actū conſtitutū i gradu heroico propter clarā apphēſionē & certitudinē eorūdē ſcdm quaſcūq; circūſtātias &c. alias act⁹ xp̄i nō fuiſſet heroic⁹ in orto qn̄ dicit non ſicut ego volo ſed ſicut tu. ¶ Scd'a ꝓpō de cōi lege nō cōtingit q̄ periculū apphēſū vt abſens hēat vnionē ſcdm q̄ oliti huōi cōſtitutū i gradu heroico Hāc ſatis ſuadent ꝓbatiōes adductę ad ſecūdā cōcluſionē: Ex his ſeq̄t̄ tertia ꝓpoſitio licet talem habuiſſet petrus q̄ oblato pīc'o mortis i pręſentia illud nō recuſaſſet ne negaret xp̄m nō tn̄ ſeq̄t̄ nolitionē hīrā ī abſētia pīculorū eē cōſtitutā in gradu heroico: ſed ſolū ſeq̄t̄ actū volūtatis quē eliceret de nouo i pīc'loꝝ pſētia eſſe i illo gradu cōſtitutū ¶ Ad cōfirmationē nego maiorē cōceſſa cōſeq̄ntia cū miore. Ad ꝓbationē maioris negat̄ aſſūptū: & ad ꝓbationē illius admitto ſuppoſitionē ſed nego an̄s illatū: q̄a licet ſp creſcēte actu opinatiuo diminuat̄ formido nō oportet ꝓpterea q̄ ſi opinio decreſcat q̄ augeat̄ formido: q̄a ſtat opinionē remitti ſine motiō ꝓductio formidis puta p inaduertētiā ītellect⁹: ſed n̄ ſtat opinionē capere icremētū niſi p rationē ſublatiuā formidis: ſec⁹ ē ſi debeat remitti act⁹ opinatiu⁹ pagēs naturale ꝓductiuum formidis & nō corruptiuū eiuſdē: & ſic dicēdū ē ſic ſtatu cōtinētię creſcēte minorat̄ difficultas nō oportet tn̄ ſi act⁹ cōtinētię diminuat̄ q̄ augeat̄ difficultas q̄a tale decremētū nō ꝓuenit ab agēte naturali ꝓductio difficl'tatis ſed p diuertētiam volūtatis. Aliter pōt dici q̄ iſta cōña ē nulla in īfinitū augēt̄ difficl'tas ꝓpter remiſſionē act⁹ ergo tādē tanta erit difficl'tas q̄ exuper facultatē hoīm illā ſupare poſtq̄ ly ifitum capt̄ ſicathegoreumatice niſi ista cōis īfinitū pōd⁹ hic hō pōt portare: ergo dabile eſt vnū pōd⁹ excedēs cōem facl'tatē hoīm qd̄ hic hō pōt portare: cōña ē nulla. Cōtra tertiā concluſionē arguit̄ ſic aliquis actus ipatiuu⁹ executionis mortis cū cōtrapugnatiōe ē cōſtitut⁹ in gradu roico & nō eſt maior ratio de vno q̄ de alio ergo q̄libet talis act⁹ eſt in gradu heroico cōſtitut⁹: tenet cōña: & maior ꝓbatur p ariſtotelē ſeptio ethicorū aſſignātē tres grad⁹ i q̄libet virtute ſpeciali: ꝓbat̄ mior q̄a ſi aliquis act⁹ fortitudinis bellice eſſet cōſtitutus i gradu heroico maxīe eſſet ꝓpter circunſtanciā mortis in pn̄tia piculoꝝ: ſed cuiuſlibet act⁹ fortitudinis bellice periculum mortis eſt circunſtancia vel obiectum igitur quilibet talis eſt cōſtitutus in gradu heroico. ¶ Et cōfirmatur bene ſequitur circunſtancia mortis cum contra pugnatione ſufficit conſtituere actum temperantię in gradu heroico ergo circunſtantia mortis cum contra pugnatione ſaltē in pręſentia piculorum ſufficienter cōſtituit actum fortitudinis in gradu heroico conſequentia eſt apparēs: ꝓbatur an̄s ſit berta cui proponatur hęc condicio: aut q̄ conſentiat i fornicationem cum forte: aut q̄ pugnet cum eo vſq; ad mortem berta non obſtante illa condicione nolēs fornicari ſed potius acceptans pugnam faciet actum heroicum & non niſi propter circunſtantiā mortis cum cōtrapugnatione: ꝓbatur maior quia excedit cōmunē facultatē mulieris imperare executionem pugne cū viro vſq; ad mortē. Forte dices q̄ talis actus non eſt actus temperantię. Cōtra hic actus eſt actus temperantię nolo fornicari nō obſtante morte mihi oblata ſine contrapugnatione: alias null⁹ eſſet actus heroicus temperatię: ergo hic act⁹ eſt act⁹ tēpātię nolo fornicari nō obſtāte morte oblata cū cōpugnatiōe vel da diſcrimen ¶ Secundo ſic: null⁹ eſt dabilis act⁹ fortitudis bellicę qui ſit in gradu heroico cōſtitut⁹ ergo nullus eſt actus formaliter imperatiu⁹ executionis mortis ſaltē in pręſentia periculorum quin ſit gradus heroicus: conſeq̄ntia eſt clara: Probatur antecedens detur aliquis actus talis fortitudinis bellicę Forte dabis hunc actum: volo fortiter aggredi hoſtem hunc nō obſtāte pīculo mortis potēns cōtingere i pugna ꝑ cōſeruatiōe reipu. ſed talis act⁹ nō eſt act⁹ fortitudis bellice ſed poti⁹ act⁹ iuſticie legalis q̄a virtutes denoiant̄ a fine ſil'ter vicia ſecūdū ariſtotelē quarto ethicoꝝ i materia de libertate: ſed cōſeruatio reip. & ſuū icremētū ſpectat ad iuſticiā legalē ergo act⁹ factus ꝓpter talē cōſeruationē reip. debet dici iuſticia legalis ſicut act⁹ quo q̄s vult ſuperflue exponere pecunias proximi in tēperante ſecundū Ariſtotelē eſt i tēperātia poti⁹ q̄ ꝓdigalitas. Et cōfirmat̄ nō ē dabl'is ratio quare circūſtātia periculi mortis ſine cōtrapugnatione poti⁹ cōſtitueret actū i gradu heroico q̄ circūſtātia pīcl'i mortis cum contra pugnatione vel ſi ſit aliqua ratio adducatur. ¶ Cōtra eādem cōcluſionē ꝑcedit argumētū an̄ oppoſitū cū ſua cōfirmatio=

ne cui dabitur ſolutio in fine queſtionis.

¶Ad primum contra tertiam concluſionem conceditur conſequentia cum maiore negatur minor ad probationem conceditur maior ꝙ periculum mortis eminentis aliquando eſt cauſa ſufficiens ad conſtituendum actum in gradu heroico puta quando eminet mors alirer q̄ in illo bello in quo faciendum eſt fortiter vt ſi tyrannus diſtricto enſe minatur mihi mortem ſi pugnem contra hoſtē pro defenſione ciuitatis & eſt mihi veriſimile ꝙ non poſſem euadere manus illius tyranni: tunc ſi non obſtante illo periculo mortis inſiſto recte rationi dictanti ꝙ aggrediendus eſt hoſtis & fortiter aggredior actus eſt conſtitutus in gradu heroico: ſecus eſt de actu quo volo aggredi hoſtem pro defenſione ciuitatis nonobſtante periculo mortis eminentis in pugna contra hoſtem: quia talis actus eſt ſolum ſecundum doctores communiter loquentes actus fortitudinis ſimplicis ſiue non cōtracte ad aliquem gradum virtutis ſpecialē. Sed iſtud non apparet verum quia tanta poteſt eſſe difficultas in pugna cum iſto hoſte ꝙ pſiſtere in bello excedit communem facultatem hominum vel poteſt eſſe paſſio trahens ad delectabilia contra iudicium recte rationis quo iudicatur ꝙ faciendum eſt fortiter pro defenſione ciuitatis tunc actus erit conſtitutus in gradu continentie quo volo aggredi non obſtante morte eminente in periculo pugne cum eo Si'ter cōtingit dare talē actū in gradu temperantie ſi paſſiones retrahentes ſit oīno ſedate vel non āplius inſurgant notabiliter.

¶Ad confirmationem conceditur conſequentia cum conſequente & ſimiliter conceditur antecedens ſi antecedens & conſequens accipiantur in ſenſu particulari nego tamen vtrumqꝫ ſi in ſenſu vniuerſali accipiantur quia non omnis circunſtācia mortis cum contrapugnatione conſtituit actū temperantie cuius eſt circunſtancia in gradu heroico poſtq̄ non excedit communem facultatem hominum in bello contrapugnare: alias nō tot & tanti ad bella accederent: ſed poteſt tanta difficultas occurrere in contrapugnatione ꝙ excederet communem facultatem illam difficultatem ſuperare & actui ſtudioſo inſiſtere: & talis circunſtantia non ſolum conſtitueret actum temperantie in gradu heroico ſed actum fortitudinis. ad probationem antecedentis in ſenſu vniuerſali admitto caſum: videtur martinus dicere tertia queſtione de fortitudine ꝙ talis actus berte non eſt tēperantia ſed potius fortitudo bellica ratione circunſtantie contrapugnationis. ſed mihi videtur valde difficile dare rationem quare iſte actus nolo fornicari non obſtante morte ſine contra pugnatione eſt actus temperantie potius q̄ iſte nolo fornicari nonobſtante morte cum contra pugnationa poſtq̄ vtrobiqꝫ periculum mortis aſſumitur pro defenſione caſtitatis & ſecundum illum doctorem virtutes denominatur a fine vt ſtatim dicetur: propterea admiſſo ꝙ ille actus ſit actus temperantie nego quod oporteat quod ſit conſtitutus in gradu heroico propter illam circunſtantiam ad probationem qua dicis excedit communem facultetem mulieris pugnare dico ꝙ poſſunt eſſe tales mulieres & tales viri ꝙ potius excederet communem facultatem talium virorum pugnare cum illis mulieribus: vt ſi eſſent tales mulieres qualis fuit ſemiramis vxor niny & tales viri quales ſolent eſſe reges ſcitarum: ſed dato ꝙ excederet communem facultatem talium mulierum qualis eſt bertha pugnare cum tali viro qualis eſt ſortes non ſequitur propterea ꝙ act⁹ eſſet heroicus ex parte circunſtantie contrapugnationis ſed potius propter condicionem ſexus feminei.

¶Ad ſecundum conceſſa conſequentia nego antecedens do actum quo ſortes vult ſubire contrapugnationem in bello non obſtāte morte eminente in pugna cum hoſte ſuppono bellum eſſe commune ſic ꝙ non ſit difficultas excedens communem facultatem nec apprehenſa vt ſic.

¶Ad probationem antecedentis dico ꝙ talis actus non eſt dandus pro actu fortitudinis cuius finis particularis eſt conſeruatio reipublicæ quia ſi nullus eſſet finis alius videtur ꝙ talis actus ſpectaret ad iuſticiam legalem ſicut arguit ratio dicendo conſequenter addicta doctoris adducentis anctoritatem ariſtotelis quarto ethicorum adductam in argumento cui videtur actus virtutis denominandus a fine propterea oportet aſſignare conſequenter alium particularem finem fortitudinis bellice q̄ conſeruationem reipublice vel defenſionem ciuitatis puta ne ſubeatur mors nō propulſatiua iniurie detrimentū reipublice. Ita ꝙ actus fortitudinis eſt volitio contrapugnationis ne ſubeatur mors in detrimentum reipublice & ab illo fine particulari ſpecificatur fortitudo bellica. Sed adhuc replicares iactura reipublice eſt finis vltimus illius contrapugnationis qui eſt principaliſſimus omnium finium a quo debet fieri denominatio. & talis finis ſpectat ad iuſticiam legalē ſicut prius igitur ¶Dico ꝙ ſi actus debeat eſſe perfecte ſtudioſus finis vltimus eſt deus licet ad hoc ꝙ ſit vere ſtudioſus ſufficiat pacē reip. eſſe finē ſiue nō iactura i eiuſdē & dato ꝙ ſit finis vltimus illius actus nō ſequitur illum actum ſpecificari ab illo fine quia talis finis eſt cōmunis & non ſpecialis modo a fine particulari eſt ſpecificatio. Q uivoluerit citi⁹ ſe expedire ab hoc catur Contra eandem concluſionem procedit argumentum ante oppoſitum cum ſua confirmatio

argumēto diceret ꝙ fortitudo bellica potius ſpe
cificatur per obiectum commune quod eſt pericu
lum mortis vel contrapugnatio q̈ a finibus & tūc
reſpondendum eſſet ad ariſtotelem ꝙ non eſt in-
tentio eius dicere actum quoquis vult ſuperflue
pecuniam exponere propter intemperantiam nō
eſſe prodigalitatem ſed ꝙ tanta eſt congruentia
vel maior ꝙ intemperantia nominetur. ꝓpterea
dico ꝙ eſt prodigalitas & intemperātia ſimul: ꝓ
digalitas ratiōe obiecti communis ſiue medii ad
finem & intemperantia ratione finis ſic in ꝓpoſi
to actus quo volo ſubire periculum mortis pro cō
ſeruatione reipu. eſt actus fortitudinis & iuſticie
legalis ſimul non ꝙ eliciatur talis actus immedia
te a diuerſis habitib⁹ ſpecie differentibus, quorū
vnus eſt fortitudo tantum & alter iuſticia legalis
ſicut aliqui ymaginantur quia habitus non incli
nat immediate ad act⁹ diuerſarum ſpecierum. vt
viſum eſt in prima queſtione addita elicitur enim
talis actus ab habitu duplicem denominationem
habente ſicut & actus eius ſed denominatur for-
titudo ab obiecto communi vt dictum eſt & iuſti-
cia legalis a fine ſicut actus fortitudinis habens
bonum virtutis & honorem ſimul eque principa
liter ꝓ fine ſuppoſito ꝙ neutrum illorum ſit mo-
tiuum ſufficiens ſeorſum: actus eſſet denominan
dus fortitudo politica & vera fortitudo copulati
vt recte concedit martinus queſtione ſexta. in de
fortitudine hinc videtur correlarium ſequens. ſi
vterq; illorum finiū eſſet ſufficiēs motiuum ſic ꝙ
actus fortitudinis fieret diuiſiue propter vtrumq;
vtriuſq; denomiationem diuiſiue acciperet: Sed
queſtio eſt ſi ordinetur i illos fines ſub diſiunctio
ne vel ſi vnus finis eſſet vltimatus reſpectu al-
terius quo fine deberet denomiari. dico ꝙ ab vtro
q;. quia iam dictum eſt ꝙ virtus capit denomina-
tionem obiecti communis: ſicut & denominatio-
nem finis per conſequēs capit denominationem
finis minus principalis & non vltimati ſic ut deno
minationem finis vltimati licet communiter ſo-
leat fieri denominatio a fine principali. multa iſto
rum ſtant ad nomen propterea non eſt magna vis
dummodo ſaluetur intentio ariſtotelis vbi ratio
apparens non militat in oppoſitum. ¶ Ad confir
mationem nego aſſumptū dico ꝙ in periculo mor
tis ſiue contrapugnatione multa difficultantia a-
ctum occurrunt que non occurrunt vbi eſt contra
pugnatio quia illic eſt ſpes euaſionis cum victoria
hoſtis diſtractio ab apprehenſione penarum infli
ctarum propter conſiderationem afflictionis ho-
ſtis & iſta nō contingunt vbi non eſt contrapugna
tio: propterea prior actus regulariter conſtituitur
in gradu heroico & nō ſic oportet de ſecundo. no
tanter dicitur regulariter quia ſi ſit magna ſpes e
uadendi mortem ſine contrapugnatione & ſimili

ter alios cruciatus extra communem facultatem
vel ſi ſit opinio propter coniecturas probabiles qđ
non patietur mortem infligendam ſiue contrapu
gnatione non oportet actum quo inſiſtit operi vir
tutis propterea eſſe heroicum. ¶ Cōtra quartam
concluſionem arguitur ſic nullus actus eſt forma
liter imperatiuus executionis mortis ergo conclu
ſio ſupponit falſum tenet conſequentia probatur
antecedens quia vel volicio propterea dicitur im
peratiua executionis mortis eo ꝙ mors per talem
volitionem eſt volita vel ideo dicitur imperatiua
executionis mortis eo ꝙ ad talem volitionem
neceſſario ſequitur mors ſecluſo impedimen-
to non primum quia tunc omne volitum eſſet
formaliter imperatum ſiue eſſet volitum ſub con
diciōe ſiue abſolute (quod nō eſt verum) quia vo
licio condicionata: a doctoribus vocatur non for
maliter imperatiua executionis & ſimiliter voli-
tio abſoluta impoſſibilium apprehenſorum vt ſic
Nec ſecundum quia tunc non ſtaret dare aliquem
formaliter imperantem mortem in pręſentia peri
culorum quin in tali ſequatur mors nam licet ty-
rannus ceſſaret a ſuo furore vel ſubito moriatur
non propterea ponitur impedimentum conſecu-
tionis mortis quia talis imperans mortem poteſt
mortem ſibiipſi infligere. ¶ Et confirmatur act⁹
virtualiter imperatiuus executionis mortis non
minus eſt heroicus in pręſentia periculorum ꝙ a-
ct⁹ formaliter im̄patiuus executiōis igit̄ nō opor-
tet illa ꝑicula formaliter poni in concluſione aņs
patet quia ad hoc ꝙ ſortes faciat actū in gradu he
roico qñ ꝓponitur ei mors vel negatio fidei ſatis ē
ꝙ nollet negare fidē ꝓ aliquo qđ eſt cōtra dictamē
recte ratiōis vel ſatis eſt ꝙ formaliter nollet nega
re fidē tñ iſti actus nō ſunt niſi virtualiter īpatiui
executiōis mortis. ¶ Secūdo ſic nō ſufficit nec re
q̇rit̄ ꝙ ſortes ſit ī pñtia ꝑiculorū mortis ad hoc ꝙ
volitio q̈ vult ſubire talia ꝑicula ſit cōſtituta ī gra-
du heroico: ꝙ nō req̇rat̄ patet volo ꝙ ſorte credat
firmiter ꝙ ſi patiat̄ alapā morieť & hēat cōiectu-
ras ꝓbabiles ꝓpter ſuā debilitatē vel īfirmitatē &
c. realiter tñ nō ſufficiat alapa ꝓ morte īferēda tūc
oblata alapa ſortes nō ē ī pñtia ꝑiculoꝝ mortis &
tñ ſua volicio eſt heroica igit̄. ſi dicas ſufficit ꝙ iu
dicet ſic Cōtra pōt iudicare cū ſola formidine. Itē
ſequereť ꝙ ſufficeret pñtia muſce ad hoc ꝙ eſſet ī
pñtia ꝑiculorū mortis q̈ volo ꝙ muſca emittat ſo
nū circa ſuas aures ratiōe cui⁹ credat hoſtē eē pñ-
tem tūc ibi ꝑiculū nō ē pñs tñ act⁹ elicit⁹ ē ī gradu
heroico conſtitutus. ſed ꝙ non ſufficiat pręſentia
periculorum patet ſit ſortes in pręſentia tyranni
qui eſt paratus eum occidere ſi confiteatur fidem
chriſti. ſorte ignorante tyrannum eſſe pręſentem
& interrogetur ſortes per aliquem amicum ſi eſt
confiteretur nomen criſti ſuppoſito ꝙ eſſet in pręſ

ſentia tyranni) & reſpondeat ꝙ ſic ſicut fecit pe-
trus tunc ſortes eſt in pręſentia periculorum & ta
men actus non eſt heroicus dato ꝙ ſequat̄ mors.
¶Et confirmatur ſtat ꝙ ſortes in pręſentia peri-
culorum velit confeſſionem fidei & ꝙ illa volicio
non ſufficiat ad faciendum aliquod ſignum pro
teſtatiuum fidei exterius ibi eſſet volicio mortis
in pręſentia periculorum cognitorum & tamen a
ctus ille non eſt heroicus: forte dicis oportet ꝙ ſit
imperatiuus executiōis actus exterioris. Contra
eſt aliquis actus heroicus reſpectu periculi mor-
tis qui non eſt ſufficienter imperatiuus actus exte
rioris, vt milleſima pars actus martirii quem ha-
bebat Laurentius talis pars propter ſuam remiſ-
ſionem forte non ſufficiebat mouere membra &
tamen erat in gradu heroico conſtitutus alias ali
quis actus eſſet heroicus cuius nulla pars eſſet he
roica. ¶Ad primum contra quartam concluſio-
nem conceſſa conſequentia negatur antecedens,
ad probationem antecedentis do ſecundam par-
tem ad improbationem nego antecedens, proba
tio eſt nulla quia id ſolum poſſumus quod de iure
poſſimus modo eſt inius mortem ſibiipſi infflige-
re: propterea ad hoc ꝙ ponatur impedimentū exe
cutionis mortis ſatis eſt ꝙ non ſit aliquis alter qui
vellet mortem infligere pro defenſione fidei. Cō-
tra hoc replicatur ſequeretur ꝙ i abſentia pericu
lorum ſortes volens ſubire periculum mortis pro
defenſione fidei faceret actum heroicum (ſuppo-
no abſentiam periculorum realem & quo ad eſti-
mationem) probatur ſequela ſtat ſortem in abſen
tia periculorum habere actum formaliter impera
tiuum executionis mortis ſic ꝙ volitio ſua eſt ta-
lis ꝙ ad eam ſequeretur mors ſi eſſent pręſentes
qui vellent mortem infligere & hoc ſufficit ex ſo-
lutione precedenti ad actum heroicum vel non eſ
ſet in poteſtate talis viri facere ꝙ ſuus actus ſit he
roicus ipſo ſic manente quia non eſt in poteſtate
ſua facere ꝙ infligatur ſibi mors, vel ꝙ ſit in tali
periculo poſtq̄ hoc dependet ex voluntate aliorū
¶Pro ſolutione iſtius replice dicendū eſt quid eſt
actus formaliter imperatiuus executionis: quid a
ctus virtualiter imperatiuus executionis, & quid
actus nec formaliter nec virtualiter imperatiuus
executionis. Actus formaliter imperatiuus eſt vo
litio abſoluta & diſtincta ſic imperans executio-
nem exterioris operis cuius eſt cauſa ſufficiens ſe
cluſis impedimentis: dicitur notanter abſoluta &
diſtincta ad differentiam volitionis virtualiter im
peratiue: ſimiliter dicitur ſic imperās &c. propter
differentiam volitionis nec formaliter nec virtua-
liter imperatiue. Actus virtualiter imperatiuus ē
volitio condicionata aut indiſtincta aut antece-
dens ad opus exterius virtute cuius operatio exte
rior ſequitur omnibus abiectis impedimētis. Ex
iſtis ſequitur primo. Quid ſit volitio efficax. Eſt
velicio formaliter vel virtualiter ſic imperatiua
operis exterioris ꝙ operatio exterior naturali ne
ceſſitate ſequitur amoto impedimento. ¶Sequi-
tur ſecundo ꝙ hec conſequentia eſt bona hec vo-
licio eſt efficax huius operis & non eſt impedimē-
tum ergo voluntas exequitur opus. Nec valet
inſtare non ſequit̄ ſortes vult efficaciter nunq̄ dor
mire per totam vitam ſuam & non eſt impedimē
tum ergo ſortes nunq̄ dormiet: alias iſta conſequē
tia eſſet bona hic penitens vult efficaciter nūq̄ re
dire ad peccatum et nullum eſt impedimentum
ergo nūq̄ redibit ad peccatum: & ſimiliter iſta ſor
tes vult per totam vitam ſuam efficaciter habere
gratiam & nullum habet impedimentum ergo ꝑ
totam vitam ſuam habebit gratiam. Ad hanc ob
iectionem reſpondeo ꝙ non eſt contra intentio-
nem correlarii q̄a correlarium intelligitur dum
modo volicio efficax maneat ſecundum exigen-
tiam operis exterioris ſic ꝙ ſi opus externis impe
retur diu continuandum volitio efficax tanto tē-
pore debet continuari: & ſic conſequentia erit bo
na vt bene ſequitur ſortes per totam vitam ſuam
habebit volicionem efficacem nunq̄ dormiendi
vel non redeundi ad paccatū ergo nunq̄ dormiet
nec redibit ad paccatum eodem modo de gratia:
forte dices iſta conſequentia eſt nulla ſortes ha-
bet volitionem efficacem dormiendi ergo dormit
ergo nec ſequitur: habet volicionem efficacem nō
dormiendi ergo non dormit. Reſpōdeo nō eſt ſi
mile quia habere volicionem efficacem dormien
di eſt ſufficiens impedimentum dormitionis pro
tunc ſecus eſt de volitione non dormitionis reſpe
ctu vigilie. Sed hec ſolutio non ſatiſfacit quia ad-
minus habetur iſta cōcluſio ꝙ aliquis eſt actus for
maliter imperatiuus operis exterioris cuius pręſ-
ſentia non requiritur ſecundum exigentiam ope
ris: ymmo ſua pręſentia eſt operi exteriori incom
poſſibilis vt volicio efficax dormitiōis Reſpōdeo
quando opus extrinſecum excludit vſum ratiōis
fateor ꝙ non requiritur pręſentia volitionis effi-
cacis dabiles ſunt alii caſus: ſed trāſeo. Actus nec
formaliter nec virtualiter īpatiuus executiōis eſt
volitio abſoluta vel cōdicionata cōfuſa vel diſtin-
cta nō ſic ipans executionē opis vt cā ſufficiēs illi᷒
ſecluſis īpedimētis vt volicio qua ſortes vult hēre
ſciam ſed vult labores & breuiter qñcūq̄ hēt voli
cio circa finē & cognoſcūt media abſq̄ voliciōe a
licuius eoꝝ: Iſtis ſuppoſitis rñdet ad replicā nego
cōſequētiā cōſequēs tñ nō eſt icōueniens ſcilicet ꝙ
ſortes habeat actum heroicum circa picula mor-
tis etiam in abſentia periculorum quo ad eſtima-
tionem quia cōcluſio quarta nō pretēdit dicere ꝙ
null᷒ act᷒ īpatiu᷒ mortis ī abſentia piculoꝝ ē act᷒
heroic᷒ ſed ſolū dicit cōcluſio ꝙ q̄libet act᷒ forma

liter imperatiuus executionis pericula mortis in preſentia periculorum eſt actus heroicus. ¶ Ad Confirmationem conceditur concluſio illata in correlario ſcilicet ꝙ ſufficit actus virtualiter imperatiuus executionis mortis in preſentia periculorum ad hoc ꝙ ſit cōſtitutus in gradu heroico: Sed contra hoc replicatur iſte actus non eſt heroicus elicitus in preſentia periculorum vellem mori ꝓ defenſione fidei ſi non eſſent aliqui qui infligerēt mortem: & tamen talis volitio eſt virtualiter imperatiua executionis mortis: & eſt elicitus in preſentia periculorum igitur maior eſt clara quia nullam difficultatem dicit reſpectu communis facultatis hominum elicitio talis actus: ſed poti⁹ facilitatem reſpectu illorum qui ſunt in preſentia periculorum: probatur minor, quia ſi talis volitio non eſſet imperatiua virtualiter executionis mortis nulla eſſet dabilis volitio condicionata imperatiua mortis virtualiter in preſentia periculorum. forte dabis hūc actum vellem executionem mortis pro defenſione fidei ſi non eſſet impedimentum. Contra iſta condicionalis nullum actum voluntatis ponit ſed ſolum denotat ꝙ ſi non eſſet īpedimentum haberetur volitio executionis mortis & ad hoc eſſe verum non oportet volitionem in eſſe maxime ſi cognoſcatur ꝙ ſit impedimentū. ¶ Et confirmatur iſte actus nollem ꝓiicere merces in mare ſi nō eſſet tempeſtas non eſt actus imꝑatiuus executionis in preſentia tempeſtatis ergo neq; actus quo vellem mori pro defenſione fidei ſi non eſſet impedimentum eſt imperatiuus executionis virtualiter in preſentia periculorum: conſequentia eſt apparens probatur antecedens quia ad talem actum non neceſſario ſequitur non proiectio mercium in mare: alias non contingeret occurrente tempeſtete proiicere merces in mare quod eſt contra experientiam & ꝙ hoc nō contingeret patet quia proiicientibus merces in more ſemper ineſt talis nollitio condicionata nollem proiicere ſi non eſſet tempeſtas: ¶ Pro ſolutione iſtius replice Nota ꝙ qualitercunq; contingit intellectum cognoſcere taliter contingit voluntatē velle: ita ꝙ quemadmodum contingit intellctum cognoſcere cōfuſe vel diſtincte: abſolute vel condicionaliter copulatiue vel diſiunctiue: ſic contingit voluntatem velle: Et volicio non vocatur condicionata qa ipſa ponitur ad poſitionē antecedentis ex quo denotatur ſequi ſua poſitio. Sed ꝓpterea vocatur condicionata quia fertur ſuper iudicium condicionatum vel apprehenſionem talem. Hoc ſuppoſito reſpondetur ad replicam ſicut reſponſum eſt arguendo ad impugnationem ſolutionis patet ſolutio ex notabili non vocatur volitio condicionata eo ꝙ talis volitio ponitur de neceſſitate ſecundum exigentiam denotacionis antecedentis ſed propterea quia volitio cadit ſupra apprehenſionem cōdicionalem ſiue iudicium tale: & talis volitio in preſentia periculorum ſufficit mouere membra ad actum exteriorē: vel ſaltem habita apprehenſione particulari ꝙ antecedens eſt verum neceſſitaret ad volendum conſequens ratione cuius immediate mouentur membra nō libere. propterea ratio virtutis heroice potius reperitur in volitione condicionata: vel tenendo ꝙ voluntas non eſt neceſſitabilis ad ſuum actum licet ſit ad illum impoſſibilitabilis voluntas libere poſita apprehenſione ꝙ non ſit impedimentum producit volitionem particularem qua volo periculum mortis pro defenſione fidei: ſed ad illius ꝓductionem cooperatur volitio condicionata propterea adminus immediate cōcurrit ad operationem exteriorem. ¶ Ad confirmationem nego cōſequentiam quia per illam nolicionem condicionatam non imperatur virtualiter non proiectio mercis in mare niſi quando particulariter cognoſcitur ꝙ non eſt tempeſtas & per conſequens quando cognoſcitur ꝙ eſt tempeſtas non debet neceſſitar i ad non proiectionem quemadmodum ſortes volens mori pro defenſione fidei ſi non eſt impedimentum cognoſcens ꝙ actualis eſt impedimētum pro tunc non neceſſitat ſua volicio condicionata ad actum exteriorem. ¶ Ad ſecundum tranſeat antecedens pro vtraq; parte quia in concluſione vltima non dicitur ꝙ requiratur preſentia periculorum mortis ad hoc ꝙ volitio illorum periculorum ſit conſtituta in gradu heroico ſed ſolum dicebatur ꝙ omnis volitio formaliter imperatiua executionis mortis eſt heroica: tn̄ do gratia argumenti ꝙ requiratur preſentia periculorum non in re ſed in eſtimatione. & per hoc ſoluitur argumētum de alapa quod eſt actus heroicus velle pati alapam pro defenſione &c. quia excedit communem facultatem hominū ſic iudicantium: Ad replicani qua ponis ſortem iudicare cū formidine de p̄ntia ꝑiculorum diſtingo vel talis ſic iudicans taliter ſe habet ꝙ non deuiaret a recto dictamine etiā ſi mors infligeretur per talem alapā & ſic adhuc actus eſſet heroicus vel aliter ſe habet ſic ꝙ deuiaret a recto iudicio in inflictione mortis & ſic actus nō eſſet heroicus. Contra ſtat ꝙ ſortes & plato equaliter ſe habeāt vſq; ad a inſtans volēdo pati mortem pro defenſione fidei & ſortes ſit talis condicionis ꝙ nec in a inſtanti nec poſt etiam auctis penis velit deuiare a recto tramite plato autē penis auctis deuiaret poſt a inſtans ſed non ante: tunc ſic ſortes habuit actum heroicum ante a inſtans & plato omnino pariformiter ſe habuit ante a inſtans per caſum igitur ſolutio precedēs non eſt ſolida: Reſpōdeo ſi vterq; illorum habuerit iudiciū firmū de morte infligēda cōſequētia ā

nulla ſi autem habuerint iudicium ſolum cũ for=
midine caſu admiſſo licet equalia eſſent eorũ me
rita añ a initans non tamẽ oportet ꝙ ſi actus vni⁹
fuerit heroicus ꝙ etiam actus alterius fuerit he=
roicus quia illum actum fuiſſe heroicum aliquo=
modo dependet a futuro: Ex hoc patet quid ſit di
cendum ad aliud quod tangitur de muſica fateor
ꝙ ſtante illo iudicio erroneo ꝙ talis eſt in preſen=
tia periculorum mortis ſuus actus eſſet heroic⁹.
ad vltimam improbationem adductam arguẽdo
qua ꝓbas ꝙ pñtiã piculorum nõ ſufficit diſtingo
vel capiendo pñtiã piculorum ꝓ iudicio certo per
qđ iudicaṫ ꝙ picula ſunt pñtia & ſic nego ꝙ nõ ſuf
ficiat: vel ꝙ nõ ſufficiat pñtia tyrãni volentis infli
gere mortem ſiue cognoſcaṫ ſua pñtia ſiue nõ &
ſic cõcediṫ: modo ſufficit pñtia piculorum id ẽ iu
dicium certum de piculis pñtibus cum actu elici=
to conformiter ad iudicium rationis nõ obſtãte il
lo iudicio. ¶Ad confirmationem reſponſum eſt
arguendo ad replicam nego añs ad ꝓbationẽ trã
ſeat ꝙ milleſima ꝑs volitionis laurentii nõ ſufficie
bat impare actum exteriorẽ ſi fuiſſet extra ſuũ
totum tamen quelibet pars illius volitionis inexi
ſtens toti ſufficit actum exteriorem ĩpare: tanꝗ cã
totalis: ſed nõ totaliter. Exẽplum in naturalib⁹ q̃
libet pars albedinis pedalis inexiſtẽs toti ſufficit
cauſare viſionem in oculo tñ multe ſunt ptes q̃ ſi
eſſent ſepate a toto nõ ſufficerent viſionem in ocu
lo cauſare: alias nõ dareṫ maximũ viſibile qđ non
poteſt videri nec minimum quod eſt cõtra doctri=
nam ariſtotelis primo de celo & mũdo & ſatis pra
cticatum eſſe falſum in philoſophia.

¶Ad argumentum ante oppoſitum reſpondeo ꝑ
propoſitiones. ¶Prima propoſitio eſt. Circũſtan=
cia mortis cum contrapugnatione nõ ſufficit con
ſtituere actum in gradu heroico propoſitio: hec ẽ
clara ex ꝓbationibus. tertie concluſionis: alias
in fortitudine bellica non eſſent tres gradus cui⁹
oppoſitum eſt dictum. ¶Secunda ꝓpoſitio circũ
ſtancia mortis ſiue contrapugnatione nõ ſufficit
conſtituere actum in gradu heroico qñ eſt impera
ta in abſentia piculorum ſaltem nõ oportet patet
ex ꝓbatione .2. concluſionis. ¶Tertia propoſitio
circunſtancia piculi mortis ſine contrapugnatio=
ne imperata in pñtia piculorum ſufficit conſtitue
re actum in gradu heroico patet ex ꝓbationibus
quarte concluſionis: & ad hoc eſt auctoritas alle=
gata mors eſt oĩm terribiliũ terribiliſſima: & hoc
ſi ſit in pñtia piculorum ſecundum apprehenſio=
nem: ſec⁹ eſt in abſentia piculorum: alias nõ tam
facilis eſſet tranſgreſſio diuinorum mandatorũ
cui debetur mors vt abſens apprehenſa) q̃ ſi app=
henderetur vt pñs certe caſus eſſet difficilior.

¶Ad confirmationem nego maiorem ſaltem nõ
ſufficit ſe ſola ſed oportet habere pñtiam piculo=
rum & concediṫ minor negata conſequentia quia
circunſtantia periculi mortis ſine contrapugna=
tione ponit maiorem difficultatem i actu q̃ ponat
circunſtantia mortis cum contrapugnatione poſt
q̃ ponit ſpem non euadendi nec ſpẽ vinciſcendi ĩ
hoſtem nec diſtractionem ab apprehenſione pe=
narum: modo omnia iſta contingunt poſita circũ
ſtantia mortis cum contrapugnatione. Sed cõtra
iſtud replicatur admin⁹ ex ſolutione: habeṫ incõ
ueniens illatum in argumento poſt oppoſitum ſci
licet ꝙ in martirio non eſſet aſſignandus triplex
gradus virtutis contra doctrinam ariſtotelis ſepti
mo ethicorum Reſpondeo quemadmodum ſunt
alique virtutes modici momenti in quibus non aſ
ſignatur triplex gradus ꝓpter earum depreſſionẽ
ſic ſunt aſſignande alique virtutes in quibus tri=
plex gradus non eſt aſſignandus ꝓpter earum ex
cellentiam cuiuſmodi eſt martirium: ſatis eſt ad ĩ
tentionem ariſtotelis ſaluandam triplicem gradũ
aſſignare in vna quaqꝫ virtutum principalium ſeu
cardinalium.

Finiunt Queſtiones Addite

τελοσ.

Has præclaras & admodum ingenioſas queſtiones in magiſtri Martini de magiſtris Librum de Fortitudine addidit litteratiſſimus vir magiſter Dauid cranſton Pro Iohanne Granion almæ parrhiſienſis academiæ Librario iurato ĩ clauſo brunello (ad diuæ virginis Mariæ interſignium) commorante. Quas quidem Impreſſit diligenter Nicolaus de pratis in vico olearum apud magnum ortum moram trahens. M.D.X. Idibus Maij.

Queſtiones morales magiſtri Martini magiſtri perſpica-
ciſſimi theologie ꝓfeſſoris: de fortitudine nouiſſime ab er-
ratis mendiſqꝫ limate adiecta tabula alphabetico ordine
contexta per Dauid cranſton in ſacra pagina bacchalariũ
feliciter incipiunt.

Venundantur Parriſiis a Johanne granion eiuſdem ciui-
tatis bibliopola: in clauſtro brunelli: prope ſcholas decretorũ
ſub ſigno ſacratiſſime dei genitricis Marie.

De fortitudine.

¶ Circa fortitudinis ꝟtutē īquirēdū eſt p̄mo q̄ ⁊ q̄lis virtꝰ ſit. Scđo de obiecto eiꝰ. Tertio de actibꝰ ipſius. Quarto de nōnullis q̄ dicunt̄ partes eiꝰ. Quinto de fortitudine dono. Sexto de viciis p̄dictis virtutibus oppoſitis.

Circa primū q̄rit̄ primo. Utrū fortitudo ſit ꝟtꝰ ſpecialis. ¶ Probat̄ p̄mo ꝙ nō ſit ꝟtꝰ: ſic. Oīs ꝟtꝰ eſt q̄litas aīe ipſā ꝑficiēs, ſꝫ fortitudo, nec q̄litas eſt aīe, nec ipſā ꝑficit: igr̄ nō eſt ꝟtꝰ. Maior ꝓbat̄ ꝓ p̄ma parte: q2 ſm Ari. p̄mo Rhetorice. Fortitudo eſt potētia trāſmutādi alterū vt vult: hoc autē ꝑtinet ad robur corporis. Pro ſcđa ꝑte ꝓbat̄ illud Apli ſcđe ad Corīthi: xii. virtꝰ in īfirmitate ꝑficit̄: ḡ aīa nō ꝑficitur fortitudine q̄ firmitas eſt ⁊ nō īfirmitas. ¶ Scđo ꝓbatur ꝙ nō ſit ꝟtꝰ ſpecialis. Fortitudo eſt cuilibet virtuti cōis: ḡ fortitudo nō eſt ſpecialis virtus. Añs ꝓbatur. Tū q2 fortitudo nō eſt aliud q̄ firmitas animi ī his q̄ a recta rōne dictata ſūt: ſed hoc eſt oī virtuti cōe: igr̄. Tū ſcđo ꝑ Ambroſiū p̄mo de officiis: vbi attribuit fortitudini oīa ꝟtutū opa: cū ait. Nō mediocris animi eſt fortitudo q̄ ſola defendit ornamēta virtutū oīm, ⁊ iudicia cuſtodit, ⁊ q̄ inexpugnabili ꝓlio aduerſus oīa vicia decertat: iuicta ad labores: fortis ad pericula: rigidior aduerſus voluptates; auariciā fugat tanq̄ labē q̄dā q̄ virtutē effeminet. ¶ In oppoſitū ſūt Ari. ⁊ Grego. xii. Moraliū: ⁊ gñaliter oēs auctores tā diuinarū q̄ hūanaꝝ lr̄aꝝ. ¶ Pro reſſione ad q̄ſtionē. Sciēdū eſt ꝙ fortitudo accipit̄ q̄tuor modis. Uno mō ꝓ robore corporis. Quod robur ita diffinit Ari. p̄mo Rhetorice. Robur autē eſt potentia mouēdi alteꝝ aut trahentē, aut pellentē vt vult. Sed q2 cōſtat fortitudinē hoc mō acceptā: nō eſſe qualitatē mētis ſed corporis: ideo de ea nō inq̄rimꝰ. Hoc tñ robur corpis in ſubeūdis piculis belli cōſiderandū eſt. Nā aliqua aggreſſio vel expectatio periculi q̄ in viro robuſto eſſet ratiōi cōformis ⁊ ꝑtineret ad fortitudinē, in viro debili eſſet difformis ratiōi ⁊ pertineret ad audaciā. ¶ Secūdo mō accipit̄ fortitudo ꝓ firmitate animi in oī bono rōnis difficultatē habēte. Quo modo eā accipi dicit beatꝰ Thomas. Ego tñ apud auctores nō legi paſſū in quo ſic accipiat̄. ¶ Tertio mō accipit̄ fortitudo ꝓ firmitate animi in rebus q̄buſcūq̄ difficilibꝰ ⁊ periculoſis. Et hoc ſiue in hmōi periculis ſit cōtrapugnatio, ſicut in bellis: ſiue nō. ¶ Quarto mō accipitur fortitudo ꝓ firmitate mētis ratiōe regulata. In his periculis in quibꝰ eſt cōtrapugnatio: quēadmodū ſūt pericula belloꝝ. Et hoc q̄rto mō videtur accipere Ari. fortitudinē vbicūq̄ de ea loq̄tur: ⁊ eā ſemꝑ a magnanimitate diſtinguere. Conſtat eñ hoc eſſe factū ab eo in ethicis: ⁊ in p̄mo Rhetorice vbi oſtēdit ꝙ hec gr̄a ſui eligitur. Iuſticia, fortitudo, tēperātia, magnanimitas, magnificētia ⁊ alii tales habitꝰ. Uirtutes eñ aīe ſūt. Et eodē libro ait. Partes autē ꝟtutis. Iuſticia, fortitudo, tēperātia, magnificētia, magnimitas, liberalitas, māſuetudo, prudētia, ⁊ ſapientia. Et ꝙ ſm eū fortitudo ſit tm̄ circa pericula belli. ptꝫ ex eo q̄ ibidē ſequitur. Neceſſe aūt maxīas eſſe ꝟtutes eas q̄ aliis honoratiſſime: ſiq̄dē eſt virtꝰ potētia bñfactiua. ꝓpt̄ hoc fortes ⁊ iuſtos maxīe honorāt: hi q̄dē eñ ī bello: hi aūt ⁊ in bello ⁊ ī pace vtilis ipſis. ¶ Prima cōcluſio. Fortitudo ſcđo mō accepta nō eſt virtꝰ ſpecialis. Probat̄ firmitas mētꝫ in bono rōnis difficili eſt cuilibꝫ ꝟtuti cōis: igr̄. Añs ptꝫ ꝑ Ari. ſecūdo ethicoꝝ vbi ponit ea q̄ exigunt̄ ad hoc ꝙ aliq̄s ꝟtuoſe operet̄. Primū q̄dē (inq̄t) ſi ſciēs: deīde ſi eligēs: ⁊ eligēs ꝓpt hoc: tertiū aūt ⁊ ſi firme ⁊ imobiliter habeat ſe, ⁊ operet̄. ¶ Ad hoc eñ ꝙ operatio aliq̄ ſit ꝟtuoſe elicita req̄ritur ꝙ tā imobili ⁊ firmo iudicio fiat vt operans velit nullo mō dimittere eā ꝓ quocūq̄, ꝓ quo ſm rectā ratiōnē nō dꝫ dimitti, neq̄ etiā ꝓ morte: ſi hoc recta rō dictet. ¶ Secūda concluſio: fortitudo tertio mō accepta eſt virtꝰ magnimitati ⁊ fortitudini q̄rto mō accepte cōis. Probat̄: q2 vtriq̄ cōuenit ſubire magna, laborioſa ⁊ periculoſa: ꝓpt honeſtatē opis. De fortitudīe q̄rto mō accepta ptꝫ: q2 ad eā ꝑtinet ſubire pericula mortꝫ in bello. De magnimitate etiā ptꝫ ꝑ Ari. in q̄rto. Nō eſt aūt mycrokindynos. i. paruoꝝ periculoꝝ aggreſſor neq̄ phylokindynos. i. amator periculoꝝ, megalokindynos autē. i. magnoꝝ periculoꝝ aggreſſor. Et ſequit̄: ⁊ cū periclitet̄. i. cū ea adit, nō eſt parcēs vite: vt nō dignū exiſtēs viuere. ¶ Probat̄ ſecūdo ꝑ illud Ari. ſecūdo rhetorice. Magnimitas aūt virtꝰ factiua magnoꝝ bñfactoꝝ. ¶ Probat̄ tertio auctoritate Senece libro de q̄tuor ꝟtutibꝰ q̄ magnanimitatē ⁊ fortitudinē eandē virtutē putauit: ita dicēs. Magnanimitas ꝟo (q̄ ⁊ fortitudo dicit̄) ſi inſit aīo tuo: cū magna fiducia viues. Seneca eñ videt̄ freq̄nter vſus fuiſſe fortitudīs ⁊ magnimitatꝫ noībꝰ īdifferēter vt ibi mēſura ḡ magnimitatꝫ eſt nec timidū eſſe hoīem nec audacē. ¶ Quarto ꝓbatur auctoritate cicerōis p̄mo libro de officiis: vbi diuidit moralē honeſtatē in. 4. ꝟtutes. Sed oē (inq̄t) qđ honeſtū eſt id q̄tuor partiuꝫ orit̄ ex aliq̄: aut eñ in ꝑſpiciētia veri ſolerciaq̄ ꝟſat̄ aut in hoīm ſocietate tuenda: tribuēdoq̄ ſuū cuiq̄: ⁊ reꝝ cōtractaꝝ fide: aut in animi excelſi atq̄ iuicti magnitudine ac robore: aut in oī q̄ fiūt q̄q̄ dicūtur ordīe ⁊ mō in quo īeſt modeſtia ⁊ tēperātia. vbi ꝑ animi excelſi magnitudinē ītelligit magnimitatē ⁊ fortitudinē ꝓprie dictas. Idē hꝫ cū oñdit eodē libro magnimitatis ⁊ fortitudis ſplēdorē ⁊ rationē. vbi dicit hanc ꝟtutē a ſtoicis fortitudinē appellatā, eo ꝙ ꝓ equitate pugnet. ¶ Tertia cōcluſio fortitudo q̄rto mō accepta eſt virtꝰ. ꝓbatur in ſubeūdo pericula belloꝝ contigit aliq̄ñ ſuꝑabūdare aggrediēdo aut ea q̄ nō opꝫ: aut nō vt opꝫ, aut non ꝓpt̄ qđ opꝫ, nō q̄ opꝫ: vt ſi decē aggrediātur mille: cū tñ eſſet alia via ſalutis non ſm qđ opꝫ vt ſi loco vel tꝑe īopportunis fieret aggreſſio nō ꝓpt̄ qđ opꝫ: vt ſi ad īferendū iniuriā ⁊ nō ad repellendū eā: aut ſi ꝓ cupiditate ꝓpria ⁊ nō ꝓ ſalute cōi. Quod ptꝫ ex cicerone p̄mo de officiis: ſed ea (inq̄t) aīmi elatio q̄ cernit̄ in periculis ⁊ laboribꝰ: ſi iuſticia vacat pugnatq̄ nō ꝓ ſalute cōi: ſed ꝓ ſuis comoditatibꝰ in vicio eſt. Nō mō eñ id ꝟtutis nō eſt: ſed potiꝰ īmanitatis oīm hūanitatē repellētis: qđ q̄liter ītelligendū ſit: poſtea dicetur. Ex his ptꝫ ꝙ cōtingit excedere ī pericula belli ſubeūdo. In his etiā ſubeūdis ꝯtingit deficere, quo mō nō deficeret ille q̄ nulla oīno pericula (q̄ntūcūq̄ etiā iuſta cauſa) vellet ſubire: q̄ntūcūq̄ etiā ea recta ratio iudicaret eſſe ſubeunda: ḡ pōt eſſe aliq̄s habitꝰ iter hec mediꝰ quo īclinabimur ad ſubeundū pericula mortꝫ ī bello quoci ēſcū q̄ recta ratio iudicabit eſſe ea ſubeūda: ⁊ ad fugiendū ⁊ declinādū ea quociēſcū q̄ recta ratio iudicabit eſſe ea declinanda hic autē habitꝰ vocatur ⁊ a ſcīs ⁊ a ph̄is fortitudo. ḡ fortitudo eſt ꝟtus moralis. ¶ Quarta ꝯcluſio: nō ſolū fortitudo eſt virtꝰ q2 tollit īpedimentū quo īpeditur ne recta ratio ponat̄ in operibꝰ hūanis ꝓpt̄ aliquod difficile qđ incūbit. qđ dictū eſt ꝯ brū themā: q̄ ſcđa ſcđe vbi oſtēdit fortitudinē eſſe virtutē, vult ꝙ de ratione ꝟtutis eſt ꝙ faciat opꝰ eſſe bonū ⁊ ſm rationē: qđ (vt vult) ꝯtigit tripliciter. ¶ Uno mō ſm ꝙ ipſa rō rectificat̄: ⁊ hoc dicit ꝑtinere ad ꝟtutes ītellectuales ¶ Scđo mō ſm ꝙ ipſa rectitudo in rebꝰ hūanis īſtituitur. ⁊ hoc dicit ꝑtinere ad iuſticiā. ¶ Tertio modo ſm ꝙ tollūtur īpedimēta hmōi rectitudīs in rebꝰ humanis ponēde. Et hoc dupliciter. q2 aut īpedit̄ volūtas hūana ne rectitudinē rōnis ſeq̄tur ꝓpt̄ aliqđ delectā-

bile quod retrahit eā ad ope qđ debꝫ eſſe ſꝫ rectā rōeꝫ τ tollere talia ipedimēta ptinet (vt dicit) ad temperātiam. Aut ꝓpter difficile qđ incūbit. τ hoc impedimentū tollit̄ per fortitudinē. Cōtra quā opinionē ar̄ ſic. Ōis ꝟtus moralis hꝫ ponere rectitudinē rōis in opib⁹ hūanis: igit̄ tēperātia τ fortitudo ſunt ꝟtutes non ꝑ ſe ſeꝗ tollūt ipedimēta rōis ponēde in opib⁹ hūmanis. Añs ꝓbat̄. rcitudo hui⁹ rōis: pugnādū eſt ꝯ hoſtē ciuitatem oppugnātē eſt ponāda in opib⁹ hūmanis τ non ꝑ iuſticiā: neꝫ ꝑ tēperātiā: neqꝫ ꝑ prudētiam: ergo ꝑ fortitudinē. Similiter rectitudo hui⁹ rōis abſtinēdū eſt ab vxore aliena eſt ponāda in opib⁹ hūmanis: τ nō ꝑ fortitudinē aut iuſticiā: ergo ꝑ tpantiā τ iuſticia ſecūdū eum tiam hꝫ ponere rectitudinē in opib⁹ hūanis et nō ſunt plures ꝟtutes morales. Cū prudētia ſit ꝟtus itellectualis τ nō moralis. ergo oīs ꝟtus moralis hꝫ ponere rectitudinem rōis in opib⁹ hūanis. 2 Scđo oīs cā cui cōuenit opatio aliqua et remotio ꝓhibētis magis debet denōīari ab ipſa opatione q̄ ab ipſa remotiōe ꝓhibētis: ſꝫ culibꝫ ꝟtuti cōuenit opari ſecūdū rectaꝫ rōem in materia ſibi ꝓpria et remouere ea que hmōi opationē ipediūt. ergo magis debet dici ꝟtus ex ipſa opatione ſua q̄ ex reōtione ꝓhibentiū. 3 Tertio ſic rectitudo rōis pōt poni tā in opib⁹ hūanis q̄ ſunt ad ſe: q̄ in operib⁹ hūanis q̄ ſunt ad alt̄m. ſed iuſticia tm̄ pōit rectitudinē rōis in operib⁹ hūanis que ſunt ad alt̄m. ergo alie virtutes pn̄t ponere rectitudinē rōis in operibus hūanis que ſunt ad ſe. Minor ꝓbari pōt tā de iuſticia diſtributiua q̄ de iuſticia cōmutatiua. Et ſi dicas ꝙ pn̄t eſſe multa impedimēta quib⁹ ipeditur opans ne ponat rectitudinē rōis in opib⁹ hūanis. ſicut in tpantia delcābilia: τ in fortitudie terribilia. Cōtra pn̄t etiā eſſe plura impedimēta ne rectitudo rōnis pōat̄ in opibus iuſticie vt cōmiatioēs: pollicitatōes vtiliū et delcābiliū. τ tamen ꝓpter hoc iuſticia non dicit̄ ꝟtus qꝛ tollit ipedimenta operis iuſti. ſꝫ quia eſt actiua opeꝝ iuſtoꝝ. igitur nec alie ꝟtutes ꝓpter eandē cauſā dicētur ꝟtutes. ſꝫ qꝛ ſunt opatiue opeꝝ bonoꝝ τ honeſtoꝝ in materia circa quā nate ſunt ꝟſari. Quarto hoc idē ꝓbatur ex narratiōe Arꝭ. primo rhetorice qui diffinit ꝟtutē per potētiā bn̄factiuā. ſiqdē inqt eſt ꝟtus potētia bn̄factiā Et paulo poſt magnaītatē diffinit per eē factiuā magꝝ: benefactoꝝ: τ n̄ ꝑ eē ſublatiuā magnoꝝ ipedimētoꝝ igit̄. Quinto ſtāte eq̄li piculo τ eq̄li actu i cōtēpnēdo piculū: adhuc vn⁹ pōt forti⁹ facē q̄ alter τ n̄ niſi rōe opis hūani in q̄ pōit̄ rcitudo rōis ergo fortitudo hꝫ pōere rcitudinē in opib⁹ hūanis. Sexto ſublato ipedimēto qđ pōit̄ ꝑ aliq̄ t̄ribile ipediēs ne rōis rcitudo ponat̄ in opib⁹ ponit̄ rcitudo ipa i opib⁹ hūanis: Alias ſublato ipedimēto eſſꝫ oīno vana τ inutilis. ſꝫ hmōi rcitudo i tali ope n̄ pōit̄ ꝑ iuſticiā neqꝫ ꝑ tpantiā ergo pōit̄ ꝑ fortitudinem. minor ptꝫ qꝛ ſi ſic: tūc iuſticia hr̄e ponē rcitudinē i oib⁹ opib⁹ hūanis. Neqꝫ aliđ qđ dicit̄ thōas ē ꝟꝫ vꝫ ꝙ tpantia tollit ipedimentū qđ ꝓueit a delcābili q̄ ipedit̄ ne rcitudo rōnis pōat̄ i ope hūano. pſeuerātia eñ ptinꝫ ad tpantiam ꝟtutē τ maxīe illa pſeuerātia q̄ ē circ̄ mat̄iā tpātie ꝟ. utꝫ qđ dicitū eē volo ad ɔ̄ñaꝫ tpantie grad⁹. τ tamē hmōi pſeuerātia tollit ipedimēta q̄ ꝓueniūt a t̄ſtabili τ nō a delectabili. igr̄. mioꝛ ꝓbat̄. ꝑ Arꝭ. vii. ethicoꝝ diſtiguētē ɔtinētiā a pſeuerētia τ incōtinētiā a mollicie. hoꝝ aūt (inqt) hic qđē circa delectatōes icōtinēs: hic aūt ɔtinēs: hic circa t̄ſticias mollꝭ: hic aūt pſeuerās. Et idē hꝫ eodē libro i plib⁹ locꝭ. Ubi i cōmēto vult ꝙ lꝫ cōtinēs τ icōtinēs negociēt̄ circa t̄ſticias: magꝭ tamē circa delectatōes. Et ſīl̄r licꝫ mollꝭ τ pſeuerās negociēt̄ circa delectatōes: magꝭ t̄n circa t̄ſticias. Qđ ſufficit ad ꝓbādū ꝙ n̄ oīs tpātia ꝓhibꝫ ipedimētū opis bōi ꝓueniēs a delcābili. Nec vꝫ dicē ꝙ i ſeptiō Arꝭ loqt̄ de tpantia τ ɔtinētia gradu: τ n̄ de ɔ̄ia ꝟtute. qꝛ ɔtinētia gradus i oī gn̄e ꝟtutꝭ repit̄: ita ꝙ i tpātia ꝟtute repit̄ ɔtinētia: τ pſeuerātia: τ tpātia grad⁹. In itpētia aūt vicio repit̄ iɔtinētia: mollicies: τ malicia ſiue itpātia grad⁹. Quita ɔcluſio. fortitudo ē ꝟt⁹ ſpēalis. ꝓbat̄: quia fortitudo hꝫ ſpēalē mat̄iā τ act⁹ ſpales ab oīꝫ aliaꝝ ꝟtutū actib⁹ diſtictos: ergo ē ſpeālꝭ ꝟt⁹. ɔ̄ña nota ē τ añs pꝫ. Nā mat̄ia ei⁹ ē picłꝫ in bello ɔtigēs. Act⁹ aūt eius eſt ſubire vł̄ nō ſubire hmōi picła ɔformiter ad iudiciū recte rōis. Sꝫ arguit̄ ꝯ aliq̄s de ſupioꝛib⁹ cōcluſionib⁹. τ ꝑio ꝯ t̄ciā. Et ꝓbat̄ ꝙ fortitudo q̄rto mō accepta nō ſit ꝟt⁹: fortitudo nō eſt cōlectat̄x medii qđ ē i paſſioīb⁹ ergo fortitudo nō ē ꝟt⁹. ɔ̄ña tꝫ qꝛ ſꝫ Arꝭ. in ſcđo oīs ꝟt⁹ eſt ɔlectatrix medii qđ eſt i paſſiōib⁹. Et añs ꝓbat̄ qꝛ fortitudo eſt circa maxīa picula ſcꝫ circa picula mortis in bello. ergo eſt circa extremū τ non circa medium. Secūdo latitudo tioꝛis ē ifinita τ ēt latitudo audacie: ergo int̄ iſtas paſſiōes nulla eſt medietas: τ per ɔ̄ñs nulla ꝟt⁹. ɔ̄ña tꝫ qꝛ in latitudie ifinita nō mḡis vnum iudicādū eſt mediū q̄ aliđ. Et añs ꝓbatur: qꝛ aliq̄s pt̄ timere i duplo mḡis q̄ opꝫ: τ aliq̄s in q̄druplo: τ ſic in infinitū τ ſīl̄r argueret̄ de audacia. Tertio ſi fortitudo eſſꝫ ꝟt⁹ tūc ſi ipſa acq̄rētur in ſubiecto indrn̄ti ad ipſā vicia oppoſita ipſi acq̄rēnt̄ in iſtāti τ ꝑ ɔ̄ñs ipa in eodē inſtāti acq̄reret̄ ſꝫ totā latitudinē ſuā τ ita in iſtāti q̄s fieret ſūme fortꝭ. ſꝫ ɔ̄ñs eſt fīm vt cōſtat. τ pꝫ ɔ̄ña qꝛ ſucceſſio i motu nō ꝓueit: niſi ex reſiſtētia vł̄ ipedimēto. ſꝫ i illo ꝑio iſtāti nulla eſt reſiſtātia: cū potentia ſit nuda: g̃ nl̄la ē ibi ſucceſſio. Quarto nulla ꝟt⁹ incliat ad malū ſꝫ fortitudo incliat ad malū ſcꝫ ad mortē ſubeūdā vt patet tertio ethicoꝝ. g̃ fortitudo n̄ eſt ꝟt⁹. Ad pmā iſtaꝝ rōnū negat̄ añs τ ad ꝓbatiōnē cōcedo ꝙ fortitudo eſt circa extremū malū. ſꝫ t̄n cū hoc ſtat ꝙ ſit circa illud extremū cōlectat̄x medii. Aliq̄ñ eñ hitus dicit̄ eſſe circa extremū dupl̄r: vno mō tanq̄ circa mat̄iā ſu i act⁹. τ hoc mō fortitudo eſt circa extremū: qꝛ act⁹ ſuus eſt circa grauiſſima τ extrema picula. Alio mō aliq̄s hitus dicit̄ eſſe circa extremū tanq̄ circa actū ſuum. et hoc mō fortitudo ē circa mediū τ nō circa extremū. Circa eñ hoc extremū malum qđ eſt piculū mortis in bello pn̄t eſſe tres act⁹ quoꝝ duo dicitur extremi et alius medi⁹ vn⁹ eſt fugē hmōi picula ꝯ iudiciuꝫ rōis recte: et iſte eſt extrem⁹ in deficiēdo. Ali⁹ eſt ſubire hmōi periculū ꝯ iudiciū recte rōis: τ iſte eſt extrem⁹ in ſupabūdādo τ vtꝗ vicioſ⁹ eſt. Ali⁹ eſt ſubire vł̄ nō ſubire hmōi picula ſꝫ iudiciū recte rōis τ iſte eſt act⁹ laudabil̄ τ medius ad quē incliat fortitudo. Ad ſcđam rn̄r. ꝑio ꝙ añs in ꝓpetate ſermōis ē fīm. qꝛ null⁹ eſt timoꝛ nulla etiā audacia cui⁹ latitudo ē infinita. ſꝫ qꝛ argumētū videt̄ itelligi de latitudie poſſibili vł̄ imagiabili: iō nō faciēdo vī i añte neget̄ ɔ̄ña nā ſi eēnt due linee ifinite ſꝫ lōgitudinē: int̄ eas poſſꝫ eē aliq̄ media: nō obſtāte ifinitate alia rū: τ ſi eſſet hic due linee q̄ꝝ vna eēt infinita ꝟſ⁹ orientē τ alia ꝟſ⁹ occidentē: int̄ eas ēt ſꝫ longitudinē poſſꝫ eſſe vna linea media q̄ nō eēt ps alt̄i⁹ eaꝝ iō dico ꝙ: q̄tūcūꝗ cōtigat timē i duplo in triplo in q̄druplo et in ifinitū. et ſīl̄r q̄tūcūꝗ cōtigat audere in duplo in triplo: et ſic i infinitū: t̄n int̄ hec duo mediat ſubire vel nō ſubire pericula quociēſcūꝗ recta rō dictabit ea eē ſubeunda vel nō ſubeūda. Et cū ꝓbat̄ qꝛ in latitudie infinita nō magis vnū iudicādū eſt mediū q̄ alt̄m: dico ꝙ licꝫ nihil qđ ē ps illi⁹ latitudis ſit magis mediū q̄ aliđ: qꝛ ſi latitudo illa ſit infinita tm̄ ex vna pte nihil illi⁹ latitudis ē mediū: Si ꝟo ſit ifinita ex vtraꝗ: tūc qđlibet ei⁹ pūctū ē mediū. t̄n int̄ duas latitudies ifinitas pt̄ bn̄ aliq̄đ eē mediū. ſꝫ illđ nihil erit illi⁹ latitudis: ſicut nec fortitudo ē ps timiditatꝭ vł̄ audacie. Ex illo aūt argumēto, nihil pt̄ ꝓbari niſi ꝙ null⁹ grad⁹ tioꝛis hꝫ rōeꝫ medii reſpcū toti⁹ latitudis imagiabil̄ tiditatꝭ. Et ſiſr̄ ð audacia cū q̄ ſtat ꝙ int̄ tiditatē τ audaciā mediet

Contra thomam 2.2. queſti. cxxiii

resolutio doctoris.

fortitudo. Alii se breuiꝰ expediūt dicētes ꝙ argumen-
tū ꝓcedit de medio ꝓprie dicto: ſ3 nō de medio dictio resolutio
ſm ſilitudinē. q̄ ſolutio ſatis apparet ſtā ex dcis. Ideo docto
ſi breuis ſolutio reqrat: dico ꝙ argumētū ꝓcedit de
medio īſtriſeco qḋ eſt pars illoꝝ qꝝ eſt mediū: ſ3 nō de
medio extriſeco. ſicut ſcḋa liēa mediat int̄ pⁱmā et ter-
ciā: ēt dato ꝙ pⁱma ⁊ tertia ſit īfinite. Ad. iii. nego pⁱmā
ꝯñaz. ⁊ ad ꝓba. nego aſſūptuz nec hoc arꝫ aſſerit iiii.
phic. l3 ex illo pⁱncipio arguat ꝯ āntiquos nō tāq̄ ꝟo: ſ3
tāq̄ ab eis ꝯceſſo Ex mltꝫ eñi aliis cauſis pt̄ ꝓueire
ſucceſſio ī motu ext. debilitate ꝟtutꝫ agētis. ḡ nō ſuffi
cit totā formā ſilr̄ ꝓducē ⁊ nō ex nult̄ alius. Ad q̄rtaz
ꝯcedo maiorē de malo morꝫ ⁊ culpe. ſ3 nego de malo
doloris ⁊ pene. fortitudo āt ad ſ3 malū inclīat nō āt
ad pⁱmū. ¶ Arguit̄ ꝯñr ꝯ q̄rtā ꝯcl'onē. ſi nō eēnt aliq̄
terribilia q̄ ſubire oporteret: nulla ꝟtꝰ eſſ3 fortitudo
ſ3 ſubire t̄ribilia eſt tollē ea q̄ ipediūt ne pōat̄ rcitudo
in opibꝰ hūāis. ḡ fortitudo ex hoc h3 ꝙ ſit ꝟtꝰ q: tol
lit pericula q̄ ipediunt pōat̄ rectitudo ī operibꝰ hūa
nis. Scḋo. illḋ eſt ꝓpa rō alicuiꝰ quo poſito ipm pōit̄
⁊ q̄ rēoto ipſū rēouet̄. ſ3 poſita ſublatiōe ipedimen-
toꝝ ſiue pōatur ſiue rēoueat̄ rcitudo rōis ī operibus
hūanis pōit̄ fortitudo ⁊ ea rēota rēouet̄. ḡ fortitudo
iō ē ꝟtꝰ q: tollit pericula ipedientia ne pōat̄ rcitudo
ī operibꝰ hūanis. ¶. Ad pⁱmā r̄ñr ꝯcedēdo pⁱmā par-
tē ꝯñtis. q: ſi nō eēnt aliq̄ t̄ribilia ꝟa vel eſtiata vel
cogitata nō eēt nā fortitudis: nec ī re nec ī eſtiatione
nec ī cogitatiōe. iō nec eſſ3 actꝰ extioꝝ nec ītioꝝ fortitu
dis l3 tñ ex t̄ribilibꝰ q̄ fuiſſēt potuiſſ3 gñari habitus
fortitudinis. que fuiſſ3 (dico) in re vel in cogitatione
Et ad ſcḋaz partē dico ꝙ aliq̄ñ ſubeūdo t̄ribilia tol-
limꝰ id qḋ ipedit ne rcitudo rōis pōat in opibꝰ hūāis
⁊ cum hoc pōiꝰ rcitudinem in duplicibꝰ operibꝰ hūā
nis. Aliq̄ñ ꝟo ſubeūdo t̄ribilia tolliꝰ ipedimētū ⁊ pōi
mꝰ rcitudinē rōis ī vno ope tm̄ aliq̄ñ ꝟo ſubeūdo t̄ri
bilia nō tolliꝰ ipedimētū ⁊ pōiꝰ rcitudinē rōis ī opere
hūano. Exēplū pⁱmi vt cū aliq̄s potēs dñs crioſꝰ ſe ar
mis tuet̄ ne iuſticie opꝰ ipleat̄: tūc potētia eiꝰ ipedit
ne pōat̄ rcitudo rōis ī opere iuſticie. q: ipedit executio
nē iuſticie. ⁊ tiditas militū eū opugnātiū ipediuīt ipſi
ſubeāt periculū belli adūſꝰ eū ⁊ iō cū per fortitudinē
tollit̄ metꝰ: ⁊ vincit̄: ⁊ penā dignā ſuis criminibꝰ pati
tur: tūc tolluntur duo ipedimēta: ſc3 metꝰ q̄ impediebat
ne rcitudo rōis pōeret̄ in ope fortitudis ⁊ potētia cri-
minoſi q̄ erat illḋ t̄ribile a q̄ cābat̄ metꝰ ⁊ q̄ ipediebat
ne rcitudo rōis pōeret̄ ī ope iuſticie ſublato aūt metu
pōit̄ rcitudo ī ope fortitudis ⁊ ſublata potentia crioſi
pōit̄ rcitudo in ope iuſticie. Exēplū ſcḋi vt cives oppugñti
a barbaris ī ꝑicupio metu agitati: cū ſublato tiore fa
ciūt fortit̄ ⁊ nihiloiꝰ vicūt̄ vl' ēt vicūt tollūt ipedimētū
ſc3 metū: ⁊ ponūt rcitudinē ī ope hūāo ſc3 ī ope fortitu-
dis. nec tñ p̄ hoc ponūt rcitudinē ī quocūq̄ alio mō ope
hūano. Aliḋ exēplū ſi q̄s p̄ ipl'ſū audacie ſtimularet̄ ag
gredi tres fortiores ſe: cū tñ eſſet ſibi alia via ſalutis ⁊
rcā rō dcāret ſibi ꝙ nō dēret aggredi ſ3 potiꝰ fugē tūc
fugiēdo tollit ipedimētū ſc3 audaciā ⁊ pōit rcitudinem
ī ope hūano ſc3 in fuga q̄ (rcā rōe eā dictāte) ē opꝰ forti
tudis: exēplū tñ: dat̄ de eo q̄ ī ꝟtute fortitudinis ita ex
ercitatꝰ ē ꝙ h3 tpātiā gradū ita ſc3 ꝙ nec p̄ metū nec p̄
audaciā dioūet̄ a ꝟo ope fortitudis. Talis cū ē aggre-
diēdū aliqḋ terribile nec ꝯgit̄ metū nec effert̄ audacia
ſ3 pⁿfectiſſim hitū operās ſubit periculū qḋ ſubeūdū eſt
⁊ eodēmodo quo ſubeūdū. tal' igr̄ pōit rcitudinē ī ope
fortitudinis. ⁊ tñ nullū ipedimētū tollit q: nullū ipedi
mētū ſuperueñit. q: nec metꝰ nec audacia. Ex his p3 r̄ñ-
ſio ad ſcḋ3 q: q̄ñtūcūq3 auferret̄ metꝰ vel audacia ⁊ tñ ñ
pōeret̄ rcitudo in hoc opere hūano qḋ eſt ſubire terri-
bilia nō poneret̄ fortitudo poſita aūt huiꝰmodi rectitu
dine ī opere hūano circa t̄ribile. ēt ſi ñ tollat̄ aliqḋ im

pedimētū q: ſc3 talis ꝓpt̄ excellētē hitū ī ꝑñtia t̄ribilis
nec tiōre nec audacia afficit̄: pōit̄ fortitudo. Si tñ vtrū
q3 fiat: tūc fortitudo dr̄ magis ꝟtꝰ q: pōit rcitudinē rōis
ī opere hūano circa t̄ribile: q̄ q: rēouet ea q̄ ipediūt ne
hmōi rcitudo pōat̄ ī tali opere. ¶ Cōtra v. ꝯcluſionē ar
ſic. fortitudo nō ē vna ꝟtꝰ. ḡ fortitudo nō ē ſpēalis ꝟtꝰ.
Añs ꝓbat̄. fortitudo h3 q̄tuor extrēa. ḡ nō ē vna ꝟtus.
ꝯñā t3 q: ois vna ꝟtꝰ mediat int̄ duo extrēa tm̄ ⁊ aſſū
ptū ꝓbat̄ q: forti. h3 duo extrēa ī aggrediēdo ſc3 auda
ciā: cū q̄s excedit ī aggrediēdo: ⁊ vecordiā cū q̄s deficit ī
aggrediēdo. ⁊ h3 duo ī expectādo ſc3 tiditatē q̄ q̄s defi
cit ī expectādo: ⁊ ītimiditatē q̄ q̄s ſupabūdat ī expectā
do ḡ fortitudo nō ē vna ꝟtꝰ. ¶ Pro ſolutiōe hꝰ rōis q̄tā
git difficultatē d vnitate fortitudis ē aduertēdū ꝙ opi
nio quorūdā fuit ꝙ fortitudo ē vna ꝟtꝰ gñe: ſ3 ipa diui
ē in multas ſpēs ꝓpt̄ rōez īmediate añ ſcīāz. Quā opi
nionē reprobꝫ buridanꝰ ī duobꝰ pūctis. pⁱmo ī hoc ꝙ
dicā ꝙ nō ē idē hitus quo aggrediur vbi rcā rō dcāt ag burl. 3. e
grediēdū eē ⁊ q̄ expectamꝰ vbi rcta rō dicāt eē expectādū thi. q̄ſtio.
Scḋo in hoc ꝙ ponit timorē ⁊ audaciā nō eē ꝯrias paſ 17.
ſiōes. Circa igr̄ hāc difficultatē ſit pⁱma ꝓpō. Ois for
titudo ē vna nūo. ꝓbat̄. ois hitꝰ ē vnꝰ nūo ois fortitu-
do eſt hitꝰ ḡ ois fortitudo ē vna nūo. Scḋa ꝓpō. ois for secunda
titudo ꝟtꝰ ē eadē alteri fortitudi gñe ſubalterno ꝓba.
q: oiū ē vnū obiectū gñe. ſ. terribile ⁊ oiū actꝰ ſt̄ de gñe 1
q: oēs ꝯueniūt in hoc quod ē ſubire vel nō ſubire peri
culū morꝫ in bello ꝯfortiter ad dictamē rcē rōis. ¶ Ter 3.
tia ꝓpō: ñ omnis fortitudo eſt cuilꝫ fortitudini eadē ſpē
p3 q: fortitudinis (ſicut ⁊ cuiuſl3 alteriꝰ ꝟtutꝫ) ſunt tres
gradꝰ ſpē drñtes ſc3 ꝯtinentia: tēperātia: heroica. igr̄.
Secūdo q: aliq̄ habitꝰ fortitudinis hñt circūſtātias ꝓ 2
obiectꝫ. l3 in illis varietas q̄cūq̄ circūſtātia ſemper va-
riat̄ habitꝰ igr̄. S3 q: hec rō aliā difficultatē petit q̄ a
lio loco declarāda eſt: ideo de ea nichil plꝰ dr̄: ¶ Tertio 3.
ꝓpoſitio dicē ad ſenſū pⁱme opinionis ⁊ ꝯ buridanū totū burl
duo ſūt actꝰ pⁱncipales fortitudinis ſcilic3 expectare et ybi ſup.
aggredi q̄ ſūt ſpē diſtīcti ḡ ſūt ēt vel eē pñt duo habitꝰ
fortitudinis ſpē diſtīcti. ꝙ ſūt duo actꝰ fortitudinis ſc3
expectare ⁊ aggredi ꝯſtat. Quod ſūt ſpē diſtīcti ꝓbat̄
q: ꝯſtat multos rcē ſe hr̄e ⁊ laudabilit̄ ī aggrediēdo q̄
ñ ſe hñt laudabilit̄ ī expectēdo ⁊ ꝯ. ⁊ eos eē bñ habitu
atos in vnoq̄ ñ ſūt bñ habituati in alio ḡ habitꝰ expe-
ctādi fortiter ē ſpē diſtīctꝰ ab habitu aggrediēdi forti
ter. ꝯñā t3 q: ſi eēnt hitꝰ eiuſdē ſpēi tūc poſito vno coꝝ
ī voluntate alicuiꝰ talis eſſ3 iclīatꝰ ſufficiēter per illū hi 2.
tū in vtrūq3 actū. Secūdo vbicūq3 ſūt prudētie diſtin-
cte ſpē ibi ſūt hitꝰ ꝟtuoſi morales diſtīcti ſpē. ſed pru-
dētia dirigēs nos in aggrediēdo diſtīcta ē ſpē a prudē
tia dirigēte nos in expectādo. ḡ ⁊ hitꝰ ab his immedia
te regulabiles ſūt diſtīcti ſpē. maioꝝ p3 q: cuilibet a
ctui prudētiali ſm ſpēz corrñdet ſuū opꝰ directū. Et mi
noꝝ ꝓbat̄ q: ſūt alie ⁊ alie diſcipline militares in ag-
grediēdo ⁊ in expectādo. Tertio. cū oblicatione ⁊ erro 3.
re in aggrediēdo. ñ ſtat rectitudo in aggrediēdo. ſed cū
oblicatione ⁊ errore in aggrediēdo ſtat rectitudo in
expectādo ḡ rectitudo in expectēdo ñ ē rectitudo in ag
grediēdo. ⁊ per ꝯñs nec habitꝰ eſt idem habitui. Quar 4.
to rectitudini in aggrediēdo ꝯrariat̄ obliq̄tas in ag
grediēdo: ſed rectitudini in aggrediēdo ñ ꝯrīat̄ obliq̄
tas in expectādo. ḡ iſta ⁊ illa ñ ſūt eiuſdē ſpēi. ꝯñā t3 q:
q̄cūq3 ſūt eiuſdē ſpēi ipa talia ſūt ꝙ cuicūq3 ꝯrīat̄ vni
eidē ꝯrīat̄ reliquū. Quinto: vbicūq3 eſt alia ⁊ alia me- 5
dietas ibi ſūt habitꝰ mediū dicentur aū ſpē diſtincti ſed
expectādi ⁊ aggrediēdi ē alia et alia medietas. ḡ ibi
ſūt alii ⁊ alii hitꝰ ſpē. Quarta ꝓpō ſi timoꝝ ⁊ itimidi
tas ſignificēt extrēa illiꝰ medietatꝫ q̄ ē in expectādo: et 4. ꝓpō.
audacia ⁊ vecordia ſignificēt extrēa ꝑciſe illiꝰ medietā-
tis q̄ ē in aggrediēdo: tūc timoꝝ nō ꝯrīat̄ audacie: nec
intiditas vecordie. Patet q: timoꝝ et audacia ſimul

ſunt in eodē: ſūt enī multi q̄ vnūquēꝙ ⁊ temerarie aggrediūtur: ⁊ tñ pene nullū expectare audēt ſūt etiā aliq̄ qui facille aggrediunt: ⁊ tñ cū ſentiūt reſiſtētiā ſtatim fugiūt quod ꝓbatur ꝑ illud. Ar̄ꝫ. tertio ethicoꝝ vbi loq̄tur de his q̄ hn̄t expiētiā ꝑiculoꝝ bellicoꝝ ⁊ tñ non ſūt fortes. Videnᷓ vtiꝙ (inquit) fortes q̄m non ſciunt alii q̄lia ſunt nōnulla ſ. in ania in bello q̄ terrorē faciūt imꝑitis. ⁊ ſeq̄tur: deinde facere: ſed nō pati maxīe pn̄t Ecce quomodo aliq̄ bñ poſſunt ꝑcutere ⁊ inuadere hoſtē ſed nō pn̄t diu reſiſtere hoſtib⁹ ꝑcutiētib⁹. Patet idem ꝑ illud quod ibidē ſtatim ſubiūgitur. Milites autem tīdi q̄n ſuperextēdit ꝑiculū, p̄mi enī fugiunt: ciuilis autē ꝑmaentia moriunt. hic autē ex p̄ncipio ꝑtinabāt vt meliores exeūtes: cognoſcentes autem fugiūt Ex his manifeſte ꝓbo ꝙ timor ⁊ audacia ſimul ſunt in eodem. volo q̄ aliq̄ milites freq̄nter exeāt in tales act⁹ ſcꝫ aggrediendi cito a p̄ncipio ⁊ ſtatim poſt cum viliter hoſtis ſuſtinet vel in vadit fugiendi: ita ꝙ ex hmōi actibus freq̄ntatꝫ generēt in eis habitus q̄bus ꝓmpte ⁊ expedite faciāt q̄ prius ſine habitibus faciebāt. tūc ſic ille actus aggrediēdi hoſtē ē ab aliquo hītu: ⁊ nō ab hītu fortitudis vt cōſtat. Tū q̄ꝛ aggreſſio illa eſt inconſiderata Tū q̄ꝛ ar̄ꝫ. dicit tales milites nō eſſe fortes: nec eſt ab hītu timoris q̄ꝛ incliat ad oppoſitū ſcilicet ad fugiendū ꝗ eſt ab hītu audacie. Act⁹ ſimilr̄ fuge quē poſtea eliciūt nō eſt ab hītu fortitudis q̄ꝛ tales nō ſunt fortes. Tū etiā q̄ꝛ fugiūt et q̄ꝛ deficiūt in patiēdo vt hꝫ textus nec ab hītu audacie q̄ꝛ incliat ad oppoſitū ꝗ eſt ab hītu timiditatis. ꝗ ſil' ſūt audacia ⁊ timiditas. Utrum autē timor ⁊ intimiditas: audacia ⁊ vecordia ſignificēt q̄ꝺ dictū eſt nō diſputo. q̄ꝛ ſi nō ſignificēt: pn̄t dari alia noīa ſignātia hmōi medietates. Satis ē eī ꝙ ille medietates ſint ſpē dr̄ites. Q̄ꝺ aūt ibi ſint pl'a extrea ſpē diſticta q̄ duo: ⁊ ñ tm̄ vnū mediū ſꝫ pl'a: videt ſētire Thomas ſcd̄a. ii. q. cxxvi. in reſponſione ad tertiū vbi dicit ꝙ fortitudo mediat inter inpauiditatē ⁊ audaciā: ⁊ ꝙ non eſt inconueniens ꝙ ſecūdum diuerſa media habeat diuerſa extrema. Ex quo patet ꝙ ſecūdum ipſum in fortitudine reꝑiuntur plura media ⁊ diuerſa extrema: ⁊ nō loq̄tur (vt ꝯſtat) de mediis tm̄ numero diſtictis: q̄ꝛ ſunt illa infinita: ꝗ de mediis ſpē diſtictis. ¶ Quinta ꝓ-

quinta ꝓpō

poſitio non ideo q̄lꝫ fortitudo eſt eadē cuilibet fortitudini ſpē ſpēaliſſima q̄ꝛ fortitudo mediat inter duo extrema. Quod āt fortitudo mediat inter duo extrema ꝓbat q̄ꝛ licet ſint quattuor extreā vt dictū eſt tamen iſta quattuor ꝯtienter ſub duob⁹. ſ. ſub iſtis nō ſubire ꝑiculū belli cū recta rō dictat eſſe ſubeūdū ⁊ ſubire ꝑiculꝫ belli quādo vel quomō recta ratio dictat nō eē ſubeūdū inter q̄ extrema eſt vna medietas duab⁹ cōmūis ſcꝫ ſubire vel non ſubire periculum belli cōformiter ad rectitudinem rationis p̄rimū autē extremū ꝯtinꝫ itīditatē et vecordia ſꝫ ꝯtinꝫ itīditatē ⁊ audaciā. Tūc ꝓbat ꝓpō iuſticia ꝑticularis eſt inter duo extrema ſilicet inter reddere vnicuiꝙ q̄ꝺ ſuū ñ ē et retinere quod ſuū nō eſt ⁊ tñ nō q̄libet iuſticia eſt cuilibet iuſticie eadem ſpē. ſicut iuſticia diſtributiua non eſt eiuſdē ſpēi cū cōmutatiua nec vendicio cum locatione: nec locatio cum fideiuſſione et hoc ideo quia ſub his duobus extremis continent̄ multa alia inter que poſſunt eſſe alie ⁊ alie medietates igit̄

6. ꝓpō

Sexta propoſitio. non ideo q̄libet fortitudo eſt cuilibet eadem ſpē q̄ꝛ eaꝝ oīm eſt vn⁹ finis ꝓxim⁹ et immediatus pꝫ. nā cuilibet iuſticie eſt vnus finis ꝓxim⁹ ⁊ imediat⁹. ſ. reddere vnicuiꝙ quod ſuum ē ⁊ tamen ꝯſtat ꝙ iuſticia diſtributiua eſt ſpē diſticta a iuſticia cōmutatiua. Silr̄ oīꝫ tꝑātiaꝝ ē vn⁹ finis. ſ. vſ⁹ moderat⁹ tāgibiliū ⁊ guſtabiliū ⁊ tñ ꝯſtat ꝙ tꝑātia venereoꝝ ē alia ſpē a tꝑātia ciboꝝ ⁊ potuū Ita poſſꝫ argui de liberalitate ⁊ aliis v̄tutib⁹. Scd̄o ſi ſic ſeq̄ret ꝙ audacia ⁊ fortitudo eēnt

2.

ei⁹ de ſpēi, ꝯñs ē fſm ſaltem de eo quod eſt per ſe audacia et de eo quod eſt per ſe fortitudo igitur et patet cōſequētia. q̄ꝛ mlti q̄ audacit̄ faciūt ita irēdūt ſic faciēdo ſaluare bonū cōe vel vicere hoſtes ſicut illi q̄ fortiter faciūt ⁊ ꝓſtituūt eq̄ bñ ſibi hūc finē illi ſicut iſti Tertio bonitas act⁹ nō depēdet ꝑciſe ⁊ adeq̄te ex fine: ſꝫ ex oībus aliis circūſtāciis ꝗ ex vnitate finis nō p̄t cōcludi vnitas hīt⁹. ꝯñs tꝫ q̄ꝛ remanēte vnitate finis act⁹ variabitur de bono ī malū ꝓpt̄ defcm̄ aliaꝝ circūſtāciaꝝ Sptima ꝓpō nō q̄lꝫ fortitudo ē eadē cuilꝫ fortitudi ſpē ꝓpt̄ actū ei⁹ de ſpē ꝯnatū a q̄lꝫ fortitudie cāri ꝓbat̄ nā hñs hītū fortitudis aggreſſiue p̄t elicere hūc actū fortit̄ faciēdū ē: ⁊ ſilē m̄ ſm ipſum p̄t elicere ille q̄ hꝫ hītū fortitudis expectatorie. ⁊ ille ēt q̄ vtrūꝙ hꝫ ꝓ tpe ꝓ quo dubitat vtꝝ aggrediēdū ſit an expectādū. Silr̄ hñs iuſticiā cōmutatiua ſm vēditionē ⁊ ēptionē ⁊ iuſticiā cōmutatiuā ſm locatōēꝫ ꝓ tpe ꝓ quo dubitat an dom⁹ ſit emēda vl' locāda elicere p̄t ēt ab vtroꝙ hītu hunc actū iuſt̄ ē faciēd ē ſiue emēdo ſiue locando. Scd̄o hīt⁹ nō ſortit̄ ſpēꝫ ex actib⁹ īadeq̄tꝫ: ſꝫ hmōi act⁹ ſūt iadeq̄ti iſtis hītib⁹. ꝗ ex iſtis actib⁹ nō ſortiunt̄ ſpēꝫ iſti hīt⁹ ꝗ ꝓpter vnitatē ſpecificā iſtoꝝ actuū nō ē arguēda vnitas ſpecifica hītuum verū ē tñ ꝙ ſi eēt aliq̄s hīt⁹ q̄ exiret ī iſtos act⁹ tāq̄ ī act⁹ ſibi adeq̄tos: ille eēt diſtict⁹ ſpē ab illis hītib⁹ q̄ hēret iſtos act⁹ tāq̄ iadeq̄tos: ⁊ alios tāq̄ adequatos Et pn̄t ꝑticulari⁹ declarari Sit aliq̄s q̄ audiat phm̄ vel p̄dicatorē laudātē fortitudinē de q̄ ille nihil vn̄q̄ p⁹ audiuerat: ⁊ moueat̄ ī deſideriū fortitudinis ⁊ velit fortiter facere ⁊ freq̄nt̄ eliciat hmōi volitiōēꝫ tal' frequent̄ eliciēdo hmōi actū acq̄rit quēdā hītū iclināt̄ eū ad fortiter volēdū q̄ hīt⁹ ē multū cōis ⁊ īꝑfcēs poſtea iſtruat̄ ꝑticulari⁹ de actib⁹ fortitudis: tūc mediāte actu iſti⁹ hīt⁹ ī ꝑfecti ⁊ rcā rōe dictāte ſibi ꝙ ē nūc fortit̄ expectādū ꝓ bono rei publice exit ī actū tā exteriorē q̄ iteriorē fortit̄ expectādi ꝙ ſi frequētet eū gn̄abit ī eo nouus habitus iclināſ eū ad expectēdū fortit̄ ſcd̄m iudiciū recte rōnis. Mediāte vō actu p̄mi hīt⁹ ⁊ rcā rōe dictāte ſibi ꝙ eſt nūc fortit̄ agrediēdū exibit ī actū fortit̄ aggrediēdi ex cui⁹ frequētatiōe gn̄abit ī eo ali⁹ hīt⁹ iclināſ eū ad cōſiles act⁹ ⁊ iſti duo hīt⁹ poſteriores cōtinēt p̄mū nō continētia q̄ ſuperi⁹ cōtinet iferi⁹ q̄ꝛ hec cōtinētia nō repeᵹitur iter res q̄ non ſunt ſigna ſed cōtinētia v̄tuali aut ēminētiali ſi ita velis appellare ad hūc: ſ. ſenſū ꝙ ī quēcūꝙ actū fortitudis p̄t p⁹ hīt⁹ cū potētia ī eūdē p̄t q̄lꝫ alioꝝ cū potētia ſꝫ nō eꝯ. Cuilꝫ ei hñs hītū ſꝫ vel tertium: p̄t velle facere fortit̄: ſꝫ nō q̄lꝫ hñs p̄mū p̄t velle facere fortit̄ expectamēto. ſꝫ p̄m⁹ hīt⁹ tm̄ nat⁹ ē elicē p̄mū actū. ſ. ꝙ fortit̄ faciēdū ē ꝯforiter ad iudiciū rōis Et iſte act⁹ cū rcā rōe dictāte ꝙ hoc mō vel illo fieri p̄t fortiter ꝯcurrūt ad cauſēdū alios act⁹ ex q̄b⁹ gn̄āt̄ alii hīt⁹ Ad rōēꝫ igr̄ ꝯ v. ꝯclōēꝫ pꝫ q̄ꝺ rn̄dēdꝫ ſit q̄ꝛ oſtēſū ē quomodo fortitudo mediat int̄ duo extreā. quoꝝ q̄lꝫ ꝯtiet ſub ſe alia duo ⁊ int̄ duo illoꝝ ē vna medietas ⁊ it' alia duo eſt alia medietas. Cū ꝗ dr̄ fortitudo hꝫ. iiii. extreā diſtīgr̄ vl' ſꝫ eādē ſpēꝫ ei⁹ ⁊ ſic negat̄. vl' ſꝫ diuerſas ſpēs et ſic ꝯcedit̄. hꝫ tñ duo extreā ſicut dictū ē cōta oīb⁹ ſpēb⁹ Et hoc modo itelligēdū ē ꝙ oīs v̄t⁹ mediat int̄ duo extrea. Ad vitādꝫ tñ iꝑortunitates ſophiſticas ē aduertēdꝫ ꝙ extremū v̄tutꝫ accipit̄ dupl'r. Uno modo ꝑ e itētionalr̄ ⁊ tūc extremū v̄tutis ſignificat act⁹ vicioſos int̄ quos act⁹ v̄tuoſ⁹ mediat ⁊ tūc oēs q̄ ſūt ex vno latere dn̄r vnū extremū ꝑ equalentiā: ⁊ oēs q̄ ſūt ex alio latere dn̄r ēt vnū extremū ꝑ equalentiā. Et ſm hūc mō oīs v̄t⁹ moral' dr̄ hr̄e duo extreā. Alio mō accipit̄ extremū v̄tutꝫ ſcd̄e itētiōalr̄: ⁊ tūc extremū accipit̄ ꝓ ꝯceptu ſignite oēs act⁹ vicioſos: ⁊ q̄ nō ſūt ꝯformes rcē rōi circa materiam tal' v̄tutꝫ cogitādo ſupabūdātiā vl' defcm̄. Et hoc modo ē itelligēdo data ſūt duo extreā fortitudis. cū q̄ ſtat ꝙ ſcd̄ꝫ ſpēs ſuas hꝫ q̄tuor vl'. vi. vl' plura. Sꝫ iā arguēdū ē ꝯ aliq̄s ꝺ p̄dictꝫ ꝓpoīb⁹. ⁊ ꝓ ꝯ tertiā ⁊ ꝓbat̄

argumē. buri.

rōibꝰ buridā̄ ꝙ q̄lʒ fortitudo ē cuilʒ fortitudī eādē ſpē
Etp̄o arguit auc̄te ⁊ rōe. auc̄te alberti dicēt̄ ꝙ q̄uis
ponat̄. iiii. extreā fortitudīs nō ē tn̄ niſi vnū mediū qꝛ
ſupabūdās ī tiore deficit ī audacia ⁊ ſupabūdās ī au
datia deficit ī tiore ⁊ ita īt̄ audaciā ⁊ tiorē vnicā medie
tas ē fortitudo. Sc̄do oīs ɏtꝰ ē vna ipſe q̄ ē ad vnū fi-
nē ſpē ſʒ oīs fortitudo ē ad vnū finē qꝛ ad ſaluāde bo-
nū cōe vl̄ ad bn̄ ſe hn̄de ī bello vl̄ ad optinēde ſup ini-
micos victoriā quē finē ꝯſeq̄mur aliī expectādo: aliī ag
grediēdo: aliī vtroq̄ȝ modo ǧ fortitudo eſt vna ɏtꝰ ſpē
maiorē ꝓbat qꝛ ɏtꝰ ⁊ viciū ſpecificātur fine qđ ꝓbat
auc̄te ⁊ rōe p̄mo auctoritate arꝭ. dicēt̄. iiii. ethi. ꝙ ille
nō dr̄ recte ꝓdigꝰ q̄ ꝓpt̄ itpātiā ꝯſūit pecuniā: ſʒ magꝭ
itpatꝰ dicit ēt ꝙ q̄ dat nō boni grā: ſʒ ꝓpter q̄dā aliaʒ
cām nō ē liberalis: ſʒ alꝰ q̄s vt ſi det ꝓpt̄ adulteriū ē
2 adult̄: ⁊ ſi vt ſibi det̄ ē cupidꝰ. ¶ Sc̄do ꝑ illud qđ habe
tur t̄cio ethicoꝝ. Finis aūt oīs opationis ē q̄ ſecūdū ha
bitum et forti aūt fortitudo bonū talis aūt finis det̄-
minat̄ eū vnūq̄dq̄ȝ fine. Tertio rōe ſcđʒ diuerſitatē fi-
niū diuerſificat̄ electio ǧ ſʒ diuerſitatē finiū diuerſifi-
4. cat̄ ɏtꝰ. qꝛ ɏtꝰ ē hītꝰ electiuꝰ. Quarto qꝛ nihil ē bonū
niſi ꝓpt̄ cās fiales vt dicit ꝯmētator ſc̄do metha. ǧ ne
cē ē oīa ſumē ſpēʒ ⁊ rōēʒ bōitat̄ ſue ex fīe ſʒ ɏtꝰ ē bōi-
5 tas q̄dā igr̄ ¶ Quīto tiorꝫ audacia ſūt ꝯrie paſſiōes
ǧ oīs hītꝰ iclīās ad vnū decliat ab alio. ǧ īt̄ audaciā et
tiorē n̄ ē niſi vna medietas. ¶ Cōtra q̄rtā ꝓpōnē ar̄. ⁊ ꝓ
bat̄ ꝙ tior ⁊ audacia ſūt ꝯrie paſſiōes. p̄mo auctorita
te. Arꝭ. ſc̄do rhetorice dicēt. q̄ n̄ aūt de tiore maifeſtū eſt
q̄d ſit ⁊ quō ſingl̄i hn̄tes tīmidāt maifeſtū ex his ⁊ au-
dē q̄d ē ⁊ circa q̄lia audaces ⁊ quō diſpoſiti audaces
ſūt auſibile ei ꝯrīūtido. Cōtra. vii. ꝓpōeʒ ar̄ ſic. ¶ Oēs
hītꝰ apti nati ꝓducē actꝰ eiuſdē rōis ⁊ ſpēi ſūt eiſdem
ſpēi. ſʒ q̄lʒ illoꝝ t̄ū hītuū natꝰ eſt ꝓducē actꝰ eiuſdē ſpēi
vt ī deductiōe eiuſdē ꝓpōis habet̄ igr̄ oēs illi hītꝰ ſūt
3 eiuſdē ſpēi Secūdo actꝰ ſeq̄ntes hītū ſūt eiuſdē ſpēi cū
actibꝰ ex qbꝰ hītꝰ ē geitꝰ ſʒ duo poſtrēi hītꝰ n̄ ſūt geiti
ex actibꝰ p̄mi hītꝰ. ǧ neq̄ȝ ſit̄ ꝓducti illoꝝ hītuū Tertio
5. poſito hītu p̄moꝰ cū rcā rōne de forti expectatōe p̄t elici
actꝰ fortit̄ expectādi. et poſito eodē hītu cū rcā rōe de
forti aggreſſiōe p̄t pōi fortꝭ aggreſſio ǧ ille pꝰ hītꝰ ſuf
ficit cū rcā rōe ad actꝰ hītuū poſtioꝝ. ꝯ̄ñs illi pōſtrei
hītꝰ ſupfluūt Ad p̄mā ꝯ tciā ꝓpōeʒ rn̄r (vt dctm̄ ē) q̄ꝛ for
titudie repitur vna ꝯrietas cōis ⁊ due ꝯrietates ſpēa
les. ⁊ hoc tādē cogr̄ ꝯcedē buridanꝰ q̄ in rn̄ſiōe ad q̄dā
rōēʒ opīonis quā ipugnt̄ d icā: ꝙ ſi ꝑ audaciā ītelligat̄
hītꝰ iclīās ad exceſſū ī aggreſſū Et ꝑ tīditatē ītellegat̄
hītꝰ iclīnās ad exceſſū ī fugatē audacia nō oppōit̄ ꝓ-
p̄e tīditati. ſʒ audacie oppōit̄ vecordie ⁊ tīditati ī tīdi-
tas ꝓpt̄ āt duas ꝯrietas ſpēalit̄ ponūtur due medietas
Dico p̄tea ꝙ dato ꝙ n̄ eēt niſi vna ꝯrietas extreoꝝ p̄nt
tn̄ eē p̄les medietates ſpē ꝓpt̄ diuerſas circūſtātias q̄
ſūt obiecta actuū ⁊ hītuū ꝑ ſe bonoꝝ: Ad ſcđʒ negat̄ ma
ior vt̄ ꝓbatū ē. ⁊ ad ꝓbatōeʒ dico ꝙ dupl̄r p̄t itelligi
ꝙ ɏtꝰ ⁊ viciū ſpecificāt̄ fīe: vno mō adeq̄te ⁊ total̄r ⁊ ſic
ego nego tā de actibꝰ ⁊ hītibꝰ q̄ ſūt ꝑ ſe ɏtutes aut vi-
cia q̄ ſcʒ hn̄t circūſtātias ꝓ obiect̄ q̄ȝ de actibꝰ ⁊ hītibꝰ
q̄ nō ſūt ꝑ ſe ɏtutes aut vicia. ſicut ſūt actꝰ exteriores ⁊
ēt multi actꝰ inr̄iores q̄ nō habēt circūſtātias ꝓ obie
ctis. Alio mō in adeq̄te et particulariter. ⁊ hoc ego con
cedo de actibus ⁊ habitibꝰ ꝑ ſe bonis aut ꝑ ſe malis.
Ex hoc autē nō ſequitur ꝙ vbicūq̄ȝ eſt idē finis ibi ſit e
adem ſpecies habitus. ſʒ bene ſeq̄tur ꝙ vbicūq̄ȝ eſt a-
lius ⁊ alꝰ finis ibi ē alꝰ ⁊ alꝰ hītꝰ ſʒ ſpēʒ ꝙ ɏum eſt
de hītibꝰ ꝑ ſe bonis aut ꝑ ſe malis ⁊ etiā de actibꝰ De
actibꝰ aūt nō ꝑ ſe bonis vel malis. dico p̄mo ꝙ nō ſpe
cificātur a fīe ſecūdū ſuam ſbām nec totaliter nec ptī-
aliter. pʒ qꝛ ambulādo ad eccleſiā ꝓpter deū eſt oīno
eiuſdē ſpēi cū ambulatōe ad eādē eccīaʒ ꝓpt̄ vanā glo
riam cū eadē oro cōtinuata et nō interrupta poſſit p̄i

mo fieri ꝓpter deū ⁊ poſtea ꝓpter vanā glaʒ. ⁊ deni-
gratio pietꝭ q̄ fit ꝓpter oculos ē eadē ſpē cū denigrati
one pictꝭ q̄ fit vt deturpet̄ pies. ⁊ ruptio parietꝭ q̄ fit
cā luīs hn̄di eſt eadē ſpē cū ruptione q̄ fit cā īgreſſꝰ hn̄-
di. dico ſc̄do ꝙ loq̄ndo de ſpē accn̄tali quō hō albus dr̄
alterꝰ ſpēi ab hōie nigͦ: licʒ ſit ī ꝓpriiſſima locutio ꝙ fīs
bonꝰ aliq̄n ſpecificat ⁊ aliq̄n non ſpecificat actū finis
etiā malꝰ aliq̄n ſpecificat ⁊ aliq̄n nō ſpecificat. Et hoc
ſecūdū iſtas duas ſpēs q̄ ſūt bonitas et malicia hoc ē
finis bonꝰ aliq̄n de malo actu facit bonū ⁊ aliq̄n nō: et
finis malus aliq̄n facit malū actū de bono ⁊ aliq̄n non
Exēplum p̄mi vt ſi vadā ad eccleſiā loco tpe ⁊ modo de
bitis: ſʒ tn̄ ꝓpter malū finē ſcʒ vanā gloriā. tūc mutato
fine in cōtinuatōe āmbulatiois. ita ꝙ ego iā vadaʒ ꝓpt̄
deū: ambulatio mea q̄ erat mala ꝓpter in debitū finē
iā fit bona. et ita finis bonꝰ ſpecificat eā. i. de mala fa-
cit bonā. Exemplū ſc̄di vt ſi ego vadā ad eccleſiaʒ loco
tpe mō ⁊ fine indebitꝭ ꝓpter ſolius finis trāſmutatio-
nē nō mutabit̄ actꝰ meꝰ de malo in bonū. qꝛ actꝰ meus
adhuc remanet malus propter alias circūſtācias malas
Exēplū tercii. vt ſi ego vadā ad eccleſiā loco tēpore mō
et fine debitis ſcʒ propter deū et eūdo ego mutē bonū
finē ⁊ incipiā ire ꝓpter vanā gloriam: tūc actꝰ meꝰ de
bono fiet malus. Exēplū quarti vt ſi ego vadā ad eccleſi
am propter vanā gloriā ⁊ eūdo mutē finē ⁊ īcipiā ire ꝓ
pter auariciā: tūc finis iſte nō mutat actū meū de bono
in malum. quia nō erat prius bonꝰ: ſed ſp remanet in
ſpecie mali. Si vel tamen intelligere ꝙ ſpecificat actū
meum q̄tuʒ eſt ex ſe: qꝛ ſi in rei ɏitate āmbulatio mea
fuiſſʒ bona. Iā ꝑ ꝓſtitutionē iſtiꝰ finis fient mala aut ēt
ꝙ ſpecificat eā ſcđm ſpēm malitie tranſmutatio eā de
vna ſpē malicie in aliā: qꝛ āmbulatō q̄ prius erat vana iā
eſt auara: extēdēdo hmōi denominationes: ego nō ꝯdi
co. ſʒ hoc nō eſt ſcđʒ ſpēʒ ſpēaliſſima ſʒ ſcđʒ quādā ſpeci
ficationē gn̄icā ⁊ cōmunē ſub q̄ p̄nt multe ſpēs cōtine-
ri. hec alio loco declarāda ſūt. ⁊ ibi diffuſiꝰ exponēda.
Ad primā ꝓbationē aūtis: cū dr̄ ꝙ qui ꝓpter intpantī
am cōſumit ſua nō recte dr̄ ꝓdigus ſʒ magis intpatus:
Ad hoc dico ꝙ dato ꝙ hoc eēt̄ verū ex eo nihil cōcludi
tur niſi ꝙ finis ꝯcurrit ad ſpecificationē actꝰ ſpeciali
ter aut inadeq̄te: quod maxime ɏm eſt de fine reſpectu
actꝰ et hītꝰ virtutis. Reſpectu autem hītus vicioſi (qꝛ
cum deficit vnica circumſtantia abtus ɏtuoſi: actꝰ dr̄
vicioſus. Ideo finis poteſt ſpecificare totaliter: ſpecifi
catione tamē generali ſub qua multe ſpēs ꝯtinebūtur
Dico ſecūdo ꝙ. Arꝭ. non hʒ qđ allegatur. Pro quo tn̄
ē aduertēdū ꝙ Arꝭ hʒ ſc̄do capl̄o p̄mi tractatꝰ q̄ q̄ dat
qbꝰ nō oportet vel nō boni grā. ſʒ ꝓpter aliā cām non
eſt liberalis ſʒ alꝰ quis dicet̄. vbi euſtraciꝰ hoc ē (inq̄t)
prodigus vel itēperatꝰ. Et capl̄o ſeq̄nti vbi de prodi-
go loq̄tur propt̄ qđ (inquit) intpati ipoꝝ ſūt multi. fa-
cile eīn ꝯſumētes in itpantias ꝯſūptiui ſūt ⁊ ꝓpter nō
ad bonū viuere ad voluptates declinant. Et cōcludit
ex his ꝓdigꝰ igr̄ iducibilis eſſe ſi ī hec tranſit. Ad hoc
ǧ qđ argumētū q̄rit vtꝝ prodigus cōſumēs propt̄ intē
perātiā ſit magis itpatꝰ q̄ȝ ꝓdigus. Rn̄deo ꝙ ꝓdigus
ꝓprie dr̄ ille q̄ ſine hōeſtate ⁊ vtilitate vera vel eſtiata
pecunias facile cōſūit. Dico igit̄ p̄mo ꝙ prodigalitas
mediāte actu ſuo elicito inclinat ad actum intpantie. 3
Patet quia q̄ ſunt illiberales frenū hn̄t ⁊ īpedimētum
ꝯ intpantiā ſcilʒ retētionē vel amorē pecuniaꝝ. ſʒ ꝓdi-
galitas aufert hmōi amorē: igit̄. Secundo dico ꝙ ali
quis cōſumens pecuīas ꝓpter intpātiā ē intpatus ⁊ nō 2
ꝓdigus. patet quia alicui tali intpātia eſt cā ꝯſumēdi
et non cōtēptus pecuniaꝝ: ⁊ maxime in illo q̄ alias nō
eēt pecunias cōſumpturus. Tertio dico ꝙ aliquis ꝯſu
mēs pecunias ꝓpter intpātiā ſimilis ē ꝓdigus ⁊ itpa 5
tus. pʒ qꝛ aliquis talē ē qui negligit pecunias ⁊ q̄ ꝑ faci
li cā ⁊ leui cōſūit etiā ꝑ qua recta rō nō dictat eas eē

cōſumendas.q̄ꝛ ergo leuis ⁊ icōſideratꝰ ē in ꝯſumptio
ne pecūiaꝝ nec eas diligit dicit̃ ꝓdigꝰ q̄ꝛ vero eis ab=
utit̃ ad explendam intēperētiā ſuā dicit̃ intēperatus.
4. ¶ Quarto dico ꝙ aliq̄s talis eſt magis itēperatꝰ q̄ ꝓ
digus ⁊ aliq̄s magis ꝓdigꝰ q̄ itꝑatꝰ. Pꝫ q̄ꝛ i aliquo
tali eſt itēſioꝛ amoꝛ voluptatꝫ q̄ neglectꝰ pecuniaꝝ. In
aliq̄ vero ē itenſioꝛ neglectꝰ pecuniaꝝ ꝯtra iudiciū ra
5. tiōis q̄ amoꝛ voluptatis. ¶ Quīto dico ꝙ talis ex hoc
dꝛ intēperatꝰ ⁊ nō ꝓdigꝰ q̄ꝛ ꝯſumit pecunias i volupta
tibꝰ. Pꝫ q̄ꝛ in hoc qḋ ē ꝯſumere pecunias i voluptati
bus intꝑate exꝑmit̃ ꝓpꝛius actꝰ intꝑātie ⁊ nō ꝓpꝛius
actꝰ ꝓdigalitatis. Ad aliā aūt ꝯcedo de determinatio
ne cōi ⁊ gñica: ꝑ quā tñ actꝰ recedit a q̄dā ꝯfuſiōe. vt ſi
q̄s iret ad eccleſiā ⁊ nō ꝓpt̃ aliquē finē: iſte actꝰ mūdū
eſſet bonꝰ vel malꝰ: ſuppoſito ꝙ ꝑ nullā aliā circūſtan
tiā redderet̃ malꝰ. Tūc aſſūpto bono fine puta cultu di
uino/ eſſet bonꝰ. aſſūpto xͦo malo fine/ vt puta ydola=
tria eſſet malꝰ. Ad terciū ꝯcedo ꝙ ſm diuerſitatē finiū
diuerſificat̃ electioꝛ maxīe loquēdo de electiōe ꝑ ſe bo
na. nō opꝫ tñ ꝙ ſm idēptitatē finiū idēptificet̃ electio.
Iuſtꝰ eñ ⁊ foꝛtis eūdē finē hñt: ⁊ tñ nō eadē eoꝝ electio
imo vnꝰ vnomō ꝓcurat ſalutē rei publice ⁊ aliꝰ alioͦ
Et hoc pꝫ ēt exēplo medici ſanātis diuerſos egros. q̄
lꝫ hēant eūdē finē nō tñ eaſdē electiōes. Ad q̄rtam nego
ꝯñam ſi itelligat̃ de ſpē ſpēaliſſima/ ⁊ de ſumere tolla
tur ⁊ adeq̄te. Ad. v. dictū eſt ſatis. ¶ Ad rōnē ꝯtra quar
tā ꝓpōem iā rñſū eſt. quia dictū ē quō timoꝛ ⁊ audacia
ꝯriant̃ ⁊ quō nō. Ad pmā rōez cōtra. vii. ꝓpōem cōcedo
maioꝛē de actibꝰ adeq̄tis oibꝰ illis hitibꝰ ⁊ i hoc ſen
ſu nego mioꝛē. Nā pmꝰ hitus cāt pmū actū tāq̄ ſibi ade
q̄tū: poſterioꝛes vero cānt eū tāq̄ ſibi iadeq̄tū: ⁊ hñt ali
os actꝰ eis adeq̄tos. ¶ Ad ſcḋaꝫ ꝯcedo maioꝛē de acti
bus adeq̄tis hitū ſeq̄ntibꝰ. ¶ Ad t̃ciā negat̃ vtraqꝫ ꝑs
aūt ⁊ ſi itelligat̃ cū ꝑciſiōe ⁊ excluſiōe cuiuſlibꝫ alterꝰ
actꝰ t̃ hitꝰ. ⁊ dico ꝙ ſi poneret̃ pmꝰ hitꝰ cū rctā rōe ⁊c.
nūq̄ exiret in actū ſcḋi vel t̃cii hitꝰ. Sꝫ dico ꝙ poſita re
cta rōe ⁊c. cū iſto hitu pmo iſte hitꝰ exit i actū ſibi ꝓpꝛiū
⁊ iſte actꝰ. ſ. foꝛtit̃ faciēdū ē cū recta rōe dictāte de foꝛti
expectatiōe incliat ad actū foꝛtit̃ expectādi. ex cuꝰ fre=
q̄ntatiōe gñat̃ nouꝰ hitꝰ i ſic oꝑante. ¶ Ad rōes poſt
taſi pn̄cipio q̄ſtiōis. Ad pmā ꝯcedit̃ maioꝛ ⁊ negatur
mioꝛ ꝑ vtraqꝫ ꝑte. Ad ꝓbationē pme ptis rñdeo ꝙ ꝓ=
cedit de foꝛtitudīe q̄ ē robur coꝛꝑis de q̄ hic nō loq̄mur
Ad ſcḋaꝫ pt dici vt dt. b. Thōas ꝙ auctoꝛitas apl̄i itel
q.c.xxiii. ligit̃ de ifirmitate coꝛꝑali. foꝛtitudo aūt ē ifirmitas mē
2.2. arti. tis nō coꝛꝑis. Alit̃ pt dici ꝙ aplūs accipit ifirmitatē ꝑ
pmo. rebelliōe paſſionū ⁊ oppugnatiōe xͦtuoſe mētis. quas
paſſioes ⁊ ifirmitates crebꝛo vīcēdo augemꝰ xͦtutē no
ſtrā ac ꝑficimꝰ/ q̄ foꝛte nō oppugnata toꝛpeſceret ⁊ de
bilitaret̃. ¶ Ad ſcḋam rōem negat̃ aña ⁊ ad ꝓbationē
pmā rñdeo ꝙ ꝓcedit de foꝛtitudīe ſcḋomodo accepta.
¶ Ad ſcḋam ꝓbationē q̄ ē ex ābꝛoſii auc̄te dico ꝙ loq̄t̃
de foꝛtitudīe. tercio mō q̄ ſcꝫ cōis ē magnanimitati et
foꝛtitudini ꝓpe dicte q̄ dr̃ defēdē oꝛamēta oīꝫ xͦtutū q̄ꝛ
ſm ari. magnani ē q̄q̄d ē i oī xͦtute maxim. dr̃ ēt cuſto
dire iudicia nō q̄ꝛ eliciat foꝛtitudo actꝰ iuſticie: ſꝫ q̄ꝛ ꝑ
iudiciis exeq̄ūēdis ⁊ ſeruādis foꝛtꝫ ꝑatꝰ eſt ſe diſcrimi
moꝛtꝫ obiicē. dr̃ etiā foꝛtitudo decertare aduerſꝰ oīa
vicia: nō q̄ꝛ magnanimitas eliciat actꝰ oīꝫ xͦtutū: ſꝫ q̄ꝛ
magnanimitas mediāte actu ſuo elicito/ icliat ad fu=
gā oīm vicioꝝ. magnani eñ ē velle fugē oēꝫ turpitudi=
nē mediāte q̄ volitiōe magnanimꝰ ſiue foꝛtꝫ decertat ꝯ
oīa vicia. ꝙ ſi iuicta ad laboꝛes ⁊ foꝛtis ad ꝑicula hꝫ
ex ſe foꝛtitudo hocmō dicta. ꝙ ſit rigidioꝛ aduerſꝰ vo
luptates ⁊ ꝙ fuget auariciā hꝫ nō q̄ꝛ elicit actꝰ xͦtutū
oppoſitaꝝ: ſꝫ q̄ꝛ mediāte actu ſuo elicito iclinat ad ho
rū oīm fugā tāq̄ ad fugā eoꝝ q̄ ꝓpꝛiū actū ſuū ipediūt.
oīs eñ xͦtꝰ mediāte actu ſuo elicito iclinat in fugā oīꝫ
illoꝝ vicioꝝ q̄ ꝓpꝛiū actū ſuū impediunt.

Queritur ſcḋo. Utrum foꝛtitu=
do ſit xͦtus cardinalis. Arguitur ꝙ nō oīs
xͦtꝰ cardinalis ē pn̄cipue circa ea circa q̄ xͦſa
tur vita hūana ſꝫ foꝛtitudo nō eſt circa ea i q̄bus p̄ci
pue xͦſat̃ vita hūana. ergo foꝛtitudo nō ē xͦtꝰ cardina
lis. minoꝛ ꝓbat̃: q̄ꝛ foꝛtitudo ē circa ꝑicula moꝛtꝫ i bel
lo q̄ raro occurrūt i bello. ¶ In oppoſitū ē cōis phōꝝ
⁊ theologoꝝ opinio. nā gregoꝛiꝰ. xxii. moꝛaliū: ābꝛoſi
us ſuꝑ lucā. ⁊ Augꝰ. libꝛo de moꝛibꝰ eccl̄ie foꝛtitudinē
int̃ xͦtutes cardinales enūerāt. Pꝛo rñſione ad q̄ſtio=
nē ſit pma ꝯcluſio. Nō iō aliq̄ xͦtus dꝛ cardinalis q̄ꝛ pn̄= 1.cōclu. Iſta ꝯ pom. ꝯ. tho
cipue ſibi vēdicat id qḋ ꝑtinet cōit̃ ad xͦtutes. ꝓbat̃ q̄ꝛ
ſi ſic ſeq̄ret̃ ꝙ eſſet tm̄ tres xͦtutes cardīales: eo ꝙ tm̄ ſꝫ
tria q̄ ꝑtinēt cōit̃ ad oēs xͦtutes: ſicut habet̃ cōiter ſcḋo
ethicoꝝ ſcꝫ ꝙ opꝰ fiat ex certa ſcia ⁊ electiōe/ ꝙ ꝓpt̃ fi=
nē/ ⁊ ꝙ fiat firmiter ⁊ imobili iudicio. ¶ Scḋo hec tria 2.
ita ſūt cōia oibꝰ xͦtutibꝰ ꝙ nō magis inſūt vni q̄ alt̃i:
niſi foꝛte ꝓueniat ex itēſiōe ipſiꝰ hitus: ita ꝙ hitꝰ ceterꝫ
ꝑibus quanto ē itenſioꝛ tāto magis ſibi vendicat iſta
tria: ⁊ nullꝰ ſibi vēdicat ex rōe generꝫ vel ſpēi ſue. Naꝫ
oīs habitꝰ xͦtuoſus moꝛalis ē hitus electiuꝰ medii a q̄
nō diſcedit q̄diu recta rō dictat eē imoꝛādū. Ex q̄ ifert̃
ꝯtra btm̄ thomā ꝙ foꝛtitudo nō iō dr̃ xͦtus cardialis Coꝛrela.
q̄ꝛ maxime ſibi vēdicat laudeꝫ firmitatis ınq̄tū ſcꝫ illō eadeꝫ. q.
qḋ ipellit ad deſerēdū opꝰ foꝛtitudis grauꝰ ipellit q̄ arti. ii.
illō qḋ ipellit ad deſerēdū opꝰ tꝑantie. q̄ꝛ doloꝛ grauꝰ
⁊ vehemētiꝰ ipellit ad deſerēdū opꝰ bonū q̄ voluptas
Iō firmitas foꝛtitudīs ē magis laudabilis q̄ firmitas
tꝑantie. ꝓbat̃ coꝛrelariū. Oīs xͦtꝰ ſm gradū heroicū
hꝫ firmitatē eq̄liter laudabilem. igit̃. non iō foꝛtitudo
dicitur cardinalis quia vendicat ſibi firmitatem eque
laudabilē. aña ꝓbat̃: q̄ꝛ ⁊ iuſtꝰ ⁊ tꝑatꝰ ſm gradū heroi
cū hñt firmitatē i ope ſuo tā laudabileꝫ ꝙ ſūt ꝑati non
deſerē opꝰ ſuū ꝑ q̄cūqꝫ qḋ ē ꝯtra rectā rōneꝫ imo de fa
cto hñt opꝰ tā difficile ꝙ ꝑ difficultate ſua ipm̄ ē poſi=
tū ſupꝛa cōeꝫ hoīm facultateꝫ/ aut ex natura actꝰ/ aut
ex circūſtātia imo firmitas eoꝝ ē tāta ꝙ hñt actū actu=
aliter iꝑatiuū moꝛtis ſubeunde: ſi nō ſubeūdo moꝛtē
recta rō dictet ꝙ deſerat opꝰ xͦtutꝫ. hmōi aūt firmita=
te nulla eſt maioꝛ aut laudobilioꝛ. ergo q̄libꝫ xͦtꝰ i gra
du heroico firmitatē eq̄ laudabilē firmitati foꝛtitudis
ſibi vēdicat. ¶ Scḋo: cū hmōi firmitate ſtat ꝙ vita hu 2.
mana nō voluat̃ circa hmōi xͦtutē tanq̄ circa cardineꝫ
aut ꝙ ſm eā limitet̃ hūana honeſtas: aut ꝙ i rebꝰ gra
uibꝰ ⁊ difficilibꝰ mēs nihil agat ſine ea. ergo i hoc nō
ꝯſiſtit cā quare foꝛtitudo ſit xͦtꝰ cardialis. Eſt tñ i hac
mat̃ia difficile ꝓbare vel iꝓbare ꝙ nulla xͦtꝰ dr̃ car
dialis ſm ꝓpꝛietatē ſermōis. ſꝫ tm̄ ſm q̄dā ſimilitudi
nē. difficile ē aūt ꝯſidere a q̄ ꝓpꝛetate ſit deriuata ſimili
tudo. ¶ Scḋa ꝯcluſio: nō iō aliqua xͦtꝰ dꝛ cardialis q̄ꝛ 2.cōclu.
ſic circa eā voluit̃ velut i cardinibꝰ tota hūana ꝯuerſa
tio/ ꝙ hñs eas ē ſimplicit̃ bonꝰ ⁊ nō malꝰ: aliqua vero
deficiente q̄bꝰcūqꝫ aliis hitis nō dr̃ ſimplicit̃ bonꝰ. Et Buri. 5.
expōit adhuc buridanꝰ addēs ꝙ ſic ſuꝑ xͦtutes cardia ethi. q. 19.
les ſuſtētat̃ hūana ꝯuerſatio ꝙ alie nō ſūt niſi de ꝯgrui
tate ⁊ decoꝛe bōitatꝫ humāe ⁊ nō de neceſſitate. Et rōe
huiꝰ ꝓbat̃ ꝙ peccādo viciis oppoſitꝫ iſtis xͦtutibꝰ mo
ralibꝰ peccat moꝛtalit̃ ⁊ hō ſimplicit̃ dr̃ malꝰ. Sꝫ pec
cādo viciis oppoſitꝫ aliis xͦtutibꝰ nō peccat̃ moꝛtalit̃ K
nec dr̃ hō ſimplicit̃ malꝰ. ¶ Pꝛo ipugnātiōe huiꝰ opinio 1. ꝓpoſi.
nis ⁊ ꝓbatiōe ꝯcluſiōis pn̄s poīte ſit pma ꝓpō. Nō q̄li
bet peccās vicio oppoſito xͦtuti cardiali peccat moꝛta
lit̃. ꝓbat̃. q̄ꝛ ſi ſic: ſeq̄ret̃ ꝙ q̄libꝫ peccās vicio oppoſito
magnanitati peccaret moꝛtal̄r. ſꝫ ꝯñs ē fl̄m igr̃. pꝫ ꝯña
q̄ꝛ foꝛtitudo fꝫ ꝙ ē xͦtꝰ cardial̄ ē cōis tā magnitati q̄
foꝛtitudi ꝓpe dicte. Et falſitas ꝯñtis pꝫ ꝑ ari. iiii. ethi.
di. ꝙ caimꝰ ⁊ puſillanimis nō ſūt mali/ deficiēs aut in
q̄t puſillanimis: ſuꝑabūdās aūt caimꝰ nō mali q̄d cēvi
dēt̃/ neqꝫ iuſti/ nō eī malefactoꝛes ſūt peccātes autem.

Et rõem aſſignat. qꝛ vident̃ ſeipſos ignorare. Et ad-
huc ↄcludit de puſillanib⁹ ꝙ magis videt̃ eẽ pigri ꝙ̃ i
ſipiẽtes ⁊ hoc ẽt ↄcedit buridan⁹. Q̃ð aũt fortitudo ſe
cũdũ ꝙ ẽ cõis magnanimitati ⁊ fortitudini ꝑprie dicte
ſit ṽt⁹ cardinalis pꝫ ꝑ grego. ⁊ ãbro. ſenecã. tullium et
gñalit̃ oẽs auctores: q̃ diuiſerũt ṽtutẽ i quattuor tm̃.
Tales em̃ magnanimitatẽ ⁊ fortitudinẽ eãdẽ ṽtutẽ fe
cerũt ⁊ aliĩ huiuſmõi ṽtutẽ noĩe magnanimitatꝫ: aliq̃ñ
noĩe fortitudinis appellauerũt. ⁊ ad hoc ꝓbandũ va-
2. lẽt multa ſupi⁹ allegatã. ¶ Secũdo ſi ſic: ſeq̃ret̃ ꝙ ex-
ceſſiua illiberalitas ſiue ſupabundãs amor pecuniarũ.
ſecluſa iniuſtitia ad alteꝝ nõ eẽt pctm̃ mortale: ⁊ ꝑ ↄñs
null⁹ auar⁹ peccaret mortalit̃ niſi ſimul eẽt iniuſt⁹ ſed
ↄñs ẽ falſũ. ⁊ pꝫ ↄña. qꝛ ſm̃ burida. liberalitas non eſt
niſi ad decorẽ honeſtatis moralis in tm̃ ꝙ peccãs vici
is oppoſitꝫ nullo peccet mortaliter niſi ſimul ſit iniu
3. ſtus. ¶ Tertio ſeq̃ret̃ ẽt ꝙ iracũdia ⁊ mẽdaciũ q̃bus tm̃
nihil iniurie alteri afferret̃: ẽt ꝙ̃tũcũqꝫ feruẽti deſide-
rio fierẽt nõ eẽt pctm̃ mortale. Illud ẽt argueret̃ de ia
ctãtia ⁊ appetitu vane laudis. nullũ em̃ taliũ eẽt pctm̃
4. mortale niſi ſimul ꝑ ea afferret̃ alt̃i iniuria. ¶ Quarto
qꝛ ſeq̃ret̃ ꝙ religioſ⁹ dat⁹ ↄtẽplationi diuinoꝝ q̃ nũꝙ̃
cogitat ſubire ꝑicula mortꝫ i bello nõ eẽt ꝑfect⁹ ſm̃ hu
manã honeſtatẽ. ↄñs videt̃ abſurdũ igit̃ ⁊c. pꝫ ↄña. qꝛ
talis nõ hꝫ ṽtutẽ fortitudinis ſtricte accepte: quã buri
da. ꝑ ſe ⁊ nõ ſcðm ꝙ icludit magnanimitatẽ dicit eſſe
ṽtutẽ cardinalẽ. ¶ Quito qꝛ ſi ſit. ſeq̃ret̃ ꝙ fortitudo
5. hmõi ſtricte accepta nõ eẽt virt⁹ cardinalis. ↄñs ẽ cõ-
tra opĩnãtẽ ⁊ pꝫ ↄña. Tũ ꝑmo qꝛ peccãs ↄtra fortitudi
nẽ per audaciã nõ videt̃ peccare mortaliter. neqꝫ repe-
rit̃ ꝙ ari. dicat eã malũ: ſꝫ tm̃: ſuperbũ: audacẽ ⁊ ficto-
rem vere fortitudinis. Tũ ſecũdo qꝛ non omis q̃ timet
vbi etiã recta rõ ſi eſſet dictaret nõ eẽ timẽdũ peccat mor
taliter. Cũ q̃s timeat intẽdũ ꝑpt̃ inexperiẽtiã periculo-
rũ. Sicut ecõtra: aliq̃ ſũt audaces ꝑpter experiẽtiã eo-
rũ vt vult Ari. in eodẽ tertio. Tũ tercio qꝛ ſi null⁹ pec-
cãs vicio oppoſito fortitudini peccat mortalit̃ niſi ſi-
mul iniuriã afferat alteri puta reipublice. ergo cũ ꝑpter
hanc rõem ſolã buridanus neget alias ṽtutes eẽ car-
dinales ſequit̃ q̃ð fortitudo ſtricte accepta nõ ẽ ṽt⁹ car
6. dinalis. ¶ Sexto ſi ſic ſeq̃ret̃ ꝙ oĩs iprudẽtia eẽt pctm̃
mortale: ⁊ maxie q̃ nõ eſſet iuicibilis. ſꝫ ↄñs eſt fſm̃. ⁊ pꝫ
ↄña qꝛ oĩs iprudẽtia eẽt viciũ oppoſitũ prudẽtie q̃ ẽ vir
tus cardialis. Et falſitas ↄñtis pꝫ. Tũ qꝛ nõ tenet̃ crea
tura rõalis ad q̃libet prudẽtiã. Tũ qꝛ obliquatio i mĩ
tis dirigibilib⁹ ꝑ prudẽtiã nõ ẽ pctm̃ mortale: vt dedu
cit buridan⁹ de ꝓdigalitate: magnificẽtia: affabilitate
eutrapelia: mãſuetudine ⁊ aliis multis. ergo nec ipru-
dẽtie oppoſite prudẽtiis directiuis haꝝ opationũ ſũt
pctã mortalia. Ex his oĩb⁹ ſatis videt̃ ſupradicta ↄclu
ſio ꝓbata. Scꝫ ꝙ nõ iõ aliq̃ ṽtus dr̃ cardialis qꝛ circa
eã voluit̃ hũana ↄuerſatio mõ ſupra ꝑ buridanũ expo
3. conclu. ſito. ¶ Tertia ↄcluſio. iõ q̃ttuor ille ṽtutes: prudẽtia:
reſo. doc. iuſticia: tpantia: ⁊ fortitudo dicũtur cardiales qꝛ circa
1. eas tanq̃ circa cardines ſic voluit̃ moralis honeſtas
ꝙ hñs eas hꝫ potiſſimos ṽtutũ habit⁹ ⁊ cũ hoc habet
habit⁹ iclinãtes ad act⁹ oĩm aliaꝝ virtutũ moraliũ et
eos limitantes: ita ꝙ ꝑ hmõi quatuor hui⁹ facilit̃ exit
in oĩm aliaꝝ ṽtutũ act⁹ ⁊ eos moderat̃. ꝓbat̃. ṽtutes
em̃ dicunt̃ cardinales aut ꝑ ſimilitudinẽ ad cardines
oſtii aut ꝑ ſimilitudinẽ ad cardines orbis: aut ꝑ ſimili
tudinẽ ad carnaliũ dignitatẽ ac cetũ. ꝑmo q̃dẽ qꝛ ſicut
circa cardines voluit̃ oſtiũ ⁊ voluẽdo apit̃ et claudit̃:
ita ⁊ circa has ṽtutes vniuerſa moralis honeſtas vo-
luit̃. ſꝫ hoc non ẽ qꝛ ꝑter iſtas nõ ſit alia moralis hone
ſtas: vt õ ꝓbatũ ẽ. Nec qꝛ nulla ihoneſtas moralis alia
ab ihoneſtatib⁹ iſtis ṽtutib⁹ quatuor oppoſitꝫ ſit ma
2. la. iõ dicũt̃ cardinales mõ dicto in ↄcluſione. Secundo
dicunt̃ cardiales ꝑ ſimilitudinẽ ad cardinas celi: qꝛ ſi
cut cardĩes celi ſupeminẽt toti mũdo iferiori: ⁊ celeſtes
mot⁹ determinãt ⁊ limitãt: ⁊ mot⁹ eꝛ⁹ diſtinguũt: ita ⁊ hu
iuſmodi ṽtutes ſupeminẽt i domicilio mẽtis nr̃e ⁊ li-
mitãt ⁊ diſtinguũt omes mot⁹ eꝛ⁹. Tũ qꝛ iclinãt (vt di-
ctũ ẽ) in mot⁹ aliaꝝ ṽtutũ. Tũ etiã qꝛ icũbẽdo opibus
aliaꝝ ṽtutũ maxie cauendũ ẽ ne ſm̃ aliquã iſtaꝝ qua-
tuor peccet̃. qꝛ tũc deſerẽdũ eſſet op⁹ alti⁹ ṽtutis. ⁊ iu-
ſticie vel tẽperãtie vel fortitudini vel prudẽtie vacãdũ.
Tertio dicunt̃ cardinales ꝑ cõpationẽ ad cardinaliũ 3.
cetũ: qꝛ ſicut cardinales aſſiſtũt ſũmo pontifici ⁊ i gene
rib⁹ ac arduis reb⁹ ſũm⁹ põtifex nihil agit ſine eis. Ita
⁊ he. iiii. ṽtutes aſſiſtũt hũane menti ſine q̃b⁹ humana
mẽs nihil arduũ ⁊ difficile facile ꝑſumit. Sed ꝑ earum
moderationẽ exit in oẽs honeſtatis moralis actus. q̃ð
veriſſime pt̃ itelligi ꝑ iclinationẽ ⁊ imitationẽ iã dictã
non puto tñ ex hac ſimilitudine trãſlatũ eẽ nomẽ cardi
nalis ad ṽtutes ſed trãſlationẽ noĩs ꝑ hãc ſimilitudi-
nẽ fuiſſe cõfirmatã. poſt has aũt tres ſimilitudines ad
dit guillerm⁹ piſien. ṽitas tñ in hoc ẽ (ſicut magis cre-
din⁹) qꝛ ex ꝑncipatu ⁊ ꝑcellẽtia quã habere viſe ſũt ad
alias dicte ſũt cardinales. iſte aũt ꝑncipat⁹ ⁊ hec ꝑcel
lẽtia ↄſiſtit i trib⁹ ↄditiõib⁹ expſſiſ i ↄcluſiõe: prima eſt
ꝙ ſint in regimine mẽtis potiores. Scða ꝙ iclinent in
act⁹ aliaꝝ ṽtutũ ⁊ facilitẽt eos. Tertia ꝙ limitẽt alia-
rũ ṽtutũ act⁹ ⁊ opa. ꝑmũ deduci poſſet. Tũ ex materia
Tũ ex actib⁹: Tũ ex viciis oppoſitis. ſꝫ qꝛ hoc ab oĩbus
eſt ↄceſſũ: iõ ſupſedeo. ⁊ apparebit etiã ſatis ex tertio.
Scðm pꝫ nã q̃ ẽ iuſt⁹ ꝑfecte ⁊ hꝫ habitũ prudentie faci
le acq̃rit ſibi mãſuetudinẽ. Nã iuſtus facile aſſueſcit ad
tolẽdã iracũdiã oẽm ꝑ quã ifert̃ iniuria alteri. q̃ iracun
dia pacata facilit̃ etiã pacat̃ oĩs alia. Similit̃ q̃ ẽ iu-
ſtus ꝑfecte facile vitat oĩa vicia oppoſita ṽtutib⁹ hũa
ne cõicationis ꝑ q̃ ledit̃ ꝑxim⁹: qꝛ ſe maculãdo illis vi-
ciis etiã ſe macularet iuſticia. Similit̃ q̃ ẽ fortis ⁊ ma
gnanim⁹ ex ipſa aĩmi celſitudine ⁊ magnanimitatꝫ cõ
ditiõib⁹ facilit̃ fit liberalis ꝑpt̃ ↄtẽptũ pecuniaꝝ queꝫ
hꝫ. Sed adhuc (inq̃t Ari. in q̃rto ethicoꝝ) ⁊ circa diuici
as ⁊ potẽtatũ: ⁊ oẽm bonã fortunã: ⁊ ifortuniũ mode-
rate hẽbit quõcũqꝫ fiãt. ⁊ neqꝫ bñ fortunat⁹ gaudioſus
erit: neqꝫ ifortunat⁹ triſtis. ⁊ paulo poſt rõem aſſignat
Qui aũt (iq̃t) ⁊ honor puũ eſt: huic ⁊ alia. ꝑpt̃ q̃ð ⁊ de
ſpectores vident̃ eẽ. Similit̃ q̃ vere magnanim⁹ eſt ꝑ-
pter eãdẽ cãm facilit̃ fit magnific⁹. ad q̃ð etiã iclinat̃ ꝑ
iuſticiã. Tũ ex religiõe q̃ ẽ cult⁹ diuin⁹ ꝑ quã iclinamur
ad magnifice faciẽdũ circa tẽpla diuina: ⁊ gñalit̃ cir-
ca oĩa q̃ ꝑtinẽt ad cultũ diuinũ. Tũ ex pietate q̃ ẽ amor
ꝑrie ac parentũ ac eoꝝ oĩm q̃ nobis aliq̃ nature neceſ-
ſitudine ↄiũcti ſũt. ꝑpt̃ quã iclinamur magnifice face-
re in his q̃ ad dec⁹ ꝑrie ꝑtinẽt in nuptiis filioꝝ ⁊ filiaꝝ
⁊ in funerib⁹ eoꝝdẽ vel parẽtũ noſtroꝝ ⁊ i edificiis ad
poſteritatẽ noſtrã ꝑuẽturis. Qui ẽ etiã magnanim⁹ in
clinat⁹ ẽ ad mãſuetudinẽ. qꝛ ſcðm Ari. in q̃rto magna
nim⁹ nõ eſt memor mali. nõ em̃ (inq̃t) eſt magnanimi re
cordari aliq̃lit̃ ⁊ mala. Inclinat̃ etiã magnanim⁹ faci
lit̃ ↄtra vicia oppoſita illis trib⁹ ṽtutib⁹ hũane cõica
tiõis. Cũ nõ ſit iactator nec maliloqu⁹: nec de ꝑuis plã
ctiu⁹ aut deꝑcatiu⁹: nec oditor nec amator: occult⁹ ⁊ ma
gis ṽitatẽ curet ꝙ̃ opinionẽ. Qui aũt tpat⁹ eſt: facilit̃
etiã exit i act⁹ aliaꝝ ṽtutũ. nã tpat⁹ paucioꝛib⁹ multũ
eget ꝙ̃ intpat⁹ cũ in itpatis ſũptus nõ nccĩus ⁊ ſupflu⁹
q̃ fit ꝑpt̃ voluptatẽ excedat ſũptũ reꝝ nccãꝝ ad vitam
q̃re ſibi plura ſupſũt q̃b⁹ liberalit̃ ⁊ magnifice facere
poterit: itẽperãtia etiã actualis excitatiua ẽ iracundie
ↄtra mãſuetudinẽ: diſcordie ⁊ litigii ↄtra affabilitatẽ
iactãtie ↄtra ṽitatẽ ſcurrilitatꝫ ⁊ iriſiõis ↄtra eutra
peliã ⁊ inuerecũdie ↄ verecũdiã laudabilẽ paſſionẽ q̃ oĩa
facile ꝓbari poſſẽt auctũb⁹ ſacre ſcripture ſctõꝝ ⁊ pho
rum. Tercium probatur ſcilicet ꝙ iſte ṽtutes quatuor
ſint limitatiue actuum ⁊ operuꝫ oĩm aliaruꝫ ṽtutuꝫ.

Quia ſi ſit agendū ſcḋm aliquā aliarū virtutū ⁊ ppꝛ circūſtantias occurrentes neceſſe ſit vel deſerere illud opus vel cōtra aliquā harū virtutū peccare: recta ratio dictabit opus illius virtutis eē tūc deſerēdū: et nō eſſe peccandū per iniuſticiā vel per intēperātiā vel per imprudentiā: aut cōtra foꝛtitudinē. verbi grā. Si ſuccurrendum ſit pauperi ⁊ recta rō ꝑ rerū cōditione dictet ꝙ ego nō poſſum ſuccurrere ſibi niſi detinēdo alienū: aut alteri iniuriā faciendo. teneoꝛ nulli iniuriā inferre ⁊ ſi aliter non poſſim pauperi ſuccurrere: debeo ſuccurſū illū liberalē deſerere. Et dico liberalē: qꝛ ſcḋm multos in aliquo caſu puta neceſſitatis aut eminētis indigētie ſuccurſus nō eēt liberalis: ſed eēt opus iuſticie. Siĺr ſi tpe quo faciendū eſt foꝛtiť ⁊ q̄renda ſunt arma ad defenſionē ciuitatis quā hoſtes oppugnāt occurrat michi opus magnificentie ⁊ non poſſim vtriq̄ ſimul ſufficere: ego deſerā opꝰ magnificētie: ⁊ incūbā operi foꝛtitudinis. Eodē mō poſſet de aliis virtutibus oſtendi. Per hūc ergo modū iſte q̄tuoꝛ virtutes limitāt oīm aliarū virtutū actꝰ.

4. cōclu. ¶ Quarta concluſio. Foꝛtitudo ſtrictiſſime accepta non enumerať ab autoꝛibus inť virtutes cardinales. ſed foꝛtitudo coīter accepta ad magnanimitatē et foꝛtitudinē ꝑpꝛie dictā coīs. Pria pars ꝓbať ꝑ rōem factā aā oppoſitum.

2. ¶ Scḋo non eſt veriſimile ꝙ viri ſcti ⁊ perfecti in morali honeſtate careant aliquo vno toto gn̄e virtutum cardinaliū. ſed innumeri tales caruerunt foꝛtitudine ſtricte accepta: nec vnq̄ habuerūt actꝰ nec exterioꝛes nec interioꝛes talis virtutis. et ſi habuerūt aliq̄s interioꝛes fuerūt remiſſiſſimi ⁊ diſtātiſſimi ab iperio ex-
3. ecutionis: imo multi nec vrbes incolebant. nec res publicas adminiſtrabāt igitur. ¶ Tertio. Humilitas eſt vnū de maxīs fūdamentis ⁊ vnus de cardinibꝰ moralis honeſtatis. ergo vel ē virtus cardinalis vel pars virtutis cardinalis. ſed nō eſt virtus cardinalis: vt conſtat: ergo eſt pars alicuius virtutis cardinalis. ſed ipa nō eſt pars prudētie: nec iuſticie: nec tēperātie: nec foꝛtitudinis ſtrictiſſime accepte: ergo foꝛtitudo ſtrictiſſime accepta nō eſt vna de virtutibus cardinalibus. et per ꝯñs ꝑter tres alias dabilis ē quarta: foꝛtitudine hoc mō accepta coioꝛ: ſub q̄ humilitas cōtineať. nulla aūt ē niſi foꝛtitudo cōiter accepta: q̄ ſub ſe magnanimitatem cōtinet: et ſub q̄ cōtineť humilitas. vt patebit
4. cū de magnanimitate ageť. ¶ Quarto ꝓbať concluſio rōe ſupꝰ ſctā. qꝛ oēs auctoꝛes q̄ virtutē in quattuoꝛ virtutes cardinales diuidūt: de magnanimitate et foꝛtitudine indifferēter loquunť. ⁊ actus tā magnanimitatis q̄ foꝛtitudinis exp̄mūt.

5. cōclu. ¶ Quīta cōcluſio. Foꝛtitudo ſtrictiſſime accepta ē ps virtutis cardinalis. ꝓbať. Foꝛtitudo ſtrictiſſime accepta ē pars foꝛtitudinis coiter accepte. ſ3 foꝛtitudo cōiť accepta ē virtus cardinalis. ergo foꝛtitudo ſtricte accepta ē pars virtutꝫ cardinalis. ¶ Cōtra pmā ꝯcluſionē arguiť ſic. Requiſita ad virtutē ſūt laudabilia q̄dā ſcḋm q̄ attēdiť ipſa ratio ⁊ pfectio virtutꝫ: ergo q̄to talia vel vnū eoꝝ ē in aliq̄ virtute magis laudabile tāto ipa pt dici virtꝰ pfectioꝛ: ſ3 virtutes aliq̄ dn̄r cardinales qꝛ ſūt pfectioꝛes. ergo etiā dn̄r cardinales. qꝛ pcipue ſibi vēdicāt aliqd ptinēs ad virtutē. ¶ Ad hoc rn̄deť ꝙ nō ois cā ppꝛ quā virtus aliq̄ dr̄ pfectioꝛ reddit virtutē i gn̄e cardialē. Nā illo ppꝛ qḋ iuſticia ē pfectioꝛ q̄ tēperātia nō facit iuſticiā eē virtutē cardialē: ſed illa perfectiō q̄ eſt pncipatꝰ virtutꝫ ſup alias virtutes nō cardinales facit eā potiſſime eē cardinalē. Ille aūt pncipatꝰ conſiſtit in illis tribꝰ q̄ dicta ſūt in ꝯcluſiōe tertia. ſ. i maioꝛi perfcōe: in iclinatiōe ad actꝰ aliarū virtutū. ⁊ i limitatione actuū aliarū virtutū mō ſupra expoſito. ¶ Cōtra ſcḋam cōcluſionē nō arguiť. qꝛ impugnatio eiꝰ ⁊ defēſio magis patebit cū de viciis ꝑticularibꝰ ageť: ⁊ indreť q̄ ſūt moꝛtalia ⁊ que nō. ¶ Cōtra t'tiā cōcluſionē arguiť contra ſcḋam partē. Si quattuoꝛ virtutū cardinaliū habitꝰ inclinarēt in actꝰ oīm aliarū virtutū: ſeq̄ret ꝙ oēs alie virtutes ſuperfluerēt: ſed ꝯñs ē cōtra. Arguitur et alios phōs ⁊ ſctōs igiť. Et p3 ꝯñs. qꝛ habitꝰ nō ſūt necc̄ii niſi ppꝛ actꝰ. ¶ Scḋo. vel q̄lib3 virtꝰ cardinalis inclinat ad 2.
quoſlibet actꝰ aliarū virtutū vel ad aliq̄s ⁊ aliq̄s non pmum qꝛ ſūt multi actꝰ affabilitatis ipertinētes magnanimitati vel tēperātie. Nec ſcḋm qꝛ nō eſt maioꝛ rō ꝙ iclinet i iſtos q̄ in illos. ¶ Tertio. Alie virtutes incli- 3.
nāt in actꝰ iſtarū virtutū cardinaliū vt liberalitas ⁊ māſuetudo in iuſticiā. Et ſimiliť vna virtꝰ cardinalis i actū alterius ergo vel oēs ſūt cardinales vel nulle nā liberalis per cōtēptū pecuniarū abdicat a ſe auariciam. ⁊ māſuetꝰ iracūdiā ⁊ odiū per q̄ coꝛrūpūť iudicia: ⁊ foꝛtitudo inclinat ad tēperātiā. Nā ſi qs ꝑ tpe quo pugnādū ē cōtra hoſtē velit agere intēperate per inclinationē foꝛtitudinis abducit ab illo actu itēperātie. qꝛ cōditio rerū ē talis q̄ ſi faciat itēperate nō faciet foꝛtiť. ⁊ ſimiliter ꝓbaret de iuſticia reſpectu eiꝰ de intēperātie. ¶ Ad pmā reſpōdeť ꝙ aliq̄s habitꝰ dr̄ inclinare i actū aliquē dupliciter. Vnomodo imediate. ⁊ tūq̄ i actū vnigenīs ſic ꝯñs h3 apparētiā. Aliomō mediate actu ſuo elicito ⁊ tūq̄ in actu etherogeneū i alterꝰ ſpēi ab actibꝰ ex qbꝰ gnaťē ille habitꝰ. ⁊ hocmodo ꝯñs nō valet. Et hocmō virtutes cardinales dn̄r inclinare i actꝰ oīm virtutū: nō imediate ſic ꝙ ipe habitꝰ ſit cā actꝰ; ſed mediāte actu ſuo elicito. q̄ ē pxima cā actꝰ alterius virtutis ⁊ tūc ex illo actu frequētato gn̄ať habitꝰ nouꝰ. ¶ Ad ſecūdā dr̄ dādo ſcḋm mēbꝝ. Et ad ipbationē negaꝫ aſſūptū. Pro cuiꝰ itellectu ē notandū ꝙ vnaq̄q̄ virtus h3 inclinare inclitionē ſui ppꝛii actꝰ: ⁊ i cōtinuationē eiꝰ q̄diu recta ratio dictat eū eſſe conſeruādū: ⁊ q̄ cōtingit interdū ꝙ aliquod viciū oppoſitū alicui virtuti non cardinali aut ex natura actuū aut rōe circūſtātiaꝝ impeditiuū ē ne ꝑ tūc eliciať vel cōtinueť actus virtutis cardinalis. Ideo q̄tū ꝑ ſe ipa virtꝰ cardinalis inclinat in actū ſuū tantū iclinat i fugā illiꝰ vicii ꝑ quod impediť ab actu ſuo ⁊ ꝑ ꝯñs inclinat etiā in actū virtutis illi vicio oppoſite. Inclinat etiā ois virtus cardinalis in actꝰ virtutū oīm ꝑ q̄s actꝰ eas reddūť faciliores vel meliores ſm quē modū inclinat i fugā ſeculi ⁊ in religionē: ⁊ cultus diuinꝰ i abdicationē oīm tēpoꝛaliū. ¶ Ad terciam cōcedo aſſūptū i caſibꝰ certis: ſ3 nō regulariť. ⁊ nego ꝯñam. Tū pmo qꝛ cōparatio virtutū ⁊ pncipalitas nō eſt attendēda ſm ea q̄ caſualiť ſiue in caſu ſūt ſ3 ſm ea q̄ regulariť cōtingūt. Tū ſcḋo qꝛ q̄uis virtutibꝰ illis nō cardinalibꝰ ineſſet iſta ſecūda ꝯditio: nō tn̄ pma ⁊ tcia ideo nō debēt dici cardinales. ¶ Cōtra q̄rtā cōcluſionē arguiť ſic. foꝛtitudo ſtrictiſſime accepta h3 oēs ꝯditiōes exp̄ſſas in tercia ꝯcluſiōe ergo ipa ē virtꝰ cardinalis. Aũs p3 qꝛ ipa ē pfectioꝛ virtutibꝰ nō cardinalibꝰ: ⁊ iclinat in actꝰ eaꝝ ⁊ etiā limitat actꝰ aliaꝝ. nā ſi ꝑ aliquo tpe eutrapelia vel affabilitas vel magnificētia impediret actū foꝛtitudinis: recta ratio dictaret ꝙ eſſet deſerēdꝰ actꝰ liberalitatis vel eutrapelie ⁊ aſſumēdꝰ actꝰ foꝛtitudinis. ¶ Secūdo per quintā concluſionē foꝛtitudo belli- 2.
ca ē pars virtutis cardinalis. ⁊ non niſi pars ſubiectiua. qꝛ foꝛtitudo cōiť accepta ē genꝰ ad magnanimitatē ⁊ foꝛtitudinē ſtricte acceptā ergo foꝛtitudo ſtricte accepta ē virtus cardinalis. ¶ Confirmať. qꝛ bn̄ ſequitur: foꝛtitudo ſtricte accepta ē pars virtutis cardinalis. ergo foꝛtitudo eſt pars virtutis cardinalis. accepta foꝛtitudine in ꝯitecōiť. ſed foꝛtitudo non eſt pars virtutis cardinalis: ergo foꝛtitudo ſtricte accepta non ē ps virtutis cardinalis. ſed ipa eſt virtus cardinalis vel pars virtutis cardinalis: ergo ipa eſt virtus cardinalis.
¶ Tertio omis foꝛtitudo eſt virtus cardinalis: ſed foꝛ- 3.
titudo bellica eſt foꝛtitudo. ergo foꝛtitudo bellica eſt virtus cardinalis. Maioꝛ probatur: foꝛtitudo eſt

virt⁹ cardinalis ⁊ nõ aliqua ⁊ aliqua nõ: ergo q̄libet
eſt ꝟtus cardĩalis. nõ enĩ põt dici ꝙ nulla. qꝛ tunc fl̃m
fuiſſet ꝙ fortitudo eſt virtus cardinalis. cũ iſte due con
tradicant. ¶ Ad rõnes iſtas q̄ magis habent difficul-
tatem logicalem ꝓueniẽtem ex modo loquẽdi quã rea
lem. R̃ſidet per ordinem. ¶ Ad primã ſuppoſito ꝙ hoc
nomen virtus cardinalis ſit terminus non collectiuus:
concedo añs ⁊ ꝯñs. non enim nego ꝙ q̄libet habitus ſi
gnificatus ꝑ fortitudinem ſtricte acceptã ſit virtus car
M. dinalis. Sed dico ꝙ cum diuiditur virtus cardinalis ĩ
quattuor prudentiã: iuſticiã: fortitudinem: ⁊ tẽperanti
am: non accipit̃ ibi fortitudo ſtricte vt ſignificat forti-
tudines bellicas: ſed cõmunit̃ ad hãc fortitudinẽ ⁊ ma
gnanimitatẽ: ita ꝙ fortitudo ſtricte nõ eſt vnũ de mẽ-
bris diuidentibus. cũ quo ſtat ꝙ q̄libet fortitudo ẽ vir
tus cardinalis ſicut ſi ego diuiderẽ animal in rõnale ⁊
irrationale ⁊ dicerẽ ꝙ irrationale non accipit̃ hic pro
quadrupede quia mẽbrũ diuidens eſt communi⁹ q̄ ſit
quadrupes. Ita etiã dico ꝙ fortitudo ſtricte non enu-
merat̃ ab autoribus inter virtutes cardĩales: nõ quia
ipſa non ſit virtus cardĩalis: ſed qꝛ ipſi auctores recte
diuidentes nõ fecerunt fortitudinẽ hoc mõ acceptã mẽ-
brum diuiſionis. ¶ Et ſi q̄rat̃: quõ ⁊ pro quo ſuppo-
nit fortitudo ĩ illa concluſione quarta. Reſpõdetur: ꝙ
ſupponit materialit̃ ꝓ voce: rõe iſtoꝝ additoꝝ ſtricte
accepta: cõiter accepta. qꝛ res q̄ non ſunt ſigna non ac
cipiunt̃ ſtricte vel cõiter ſed termini tm̃. ¶ Ad ſcðam cõ
cedo primam ꝑtem añtis ⁊ ſecundam: acceptis termĩs
materialiter ⁊ ſignificat totum añs ꝙ iſte termin⁹ for-
titudo bellica eſt terminus minus communis vel infe-
rior ad iſtum terminũ virtus cardinalis hoc eñ eſt eſſe
partem ſubiectiuam ⁊ cũ infertur: ergo fortitudo ſtri-
cte accepta ⁊c. nego ꝯñam. ſed bñ ſequitur: ergo hitus
ſignificat⁹ ꝑ fortitudinẽ ſtricte acceptã eſt virt⁹ cardia
lis. Sicut non ſeq̄tur: iſte terminus homo ẽ pars ſubie
ctiua iſtius termini animal: ergo iſte termin⁹ hõ ẽ ani-
mal. ſed debet inferri: ergo homo eſt animal vel res ꝓ
qua ſupponit homo eſt animal. De parte autem ſub-
iectiua nõ p̄dicatur ſuũ totũ niſi terminis ꝑſonaliter ac
ceptis: ⁊ tñ in cõſequẽte fortitudo accipit̃ ꝓ termino: ra
tione iſtius additi ſtricte accepta. ¶ Ad confirmationẽ
nego añs. Tum primo: qꝛ fortitudo in añte accipit̃ ma
terialit̃: ⁊ in ꝯñte ꝑſonaliter. Tũ ſcðo: qꝛ etiam dato ꝙ
vtrobiq̄ȝ accipiat̃ fortitudo materialiter. adhuc ꝯñtia
nõ vȝ. Et ſi ꝓbet̃ ab inferiori ad ſupius. R̃ſidet̃ ꝙ non
vȝ terminis materialiter acceptis. ſicut non ſequit̃: hõ
eſt inferius ad aĩal. ergo animal eſt ĩferius ad animal
Et ſi dicas contra primum: ꝙ in ꝯñte fortitudo accipi-
tur materialit̃ ꝓpter illam additionem accepta forti-
tudine in ꝯñte cõiter. R̃ſidet̃ negando aſſũptũ. ⁊ dico ꝙ
illud additũ in forma in qua addit̃ nullo mõ trahit ter
minũ illũ fortitudo ad ſuppõnem materialẽ. Nam ad
hoc ꝙ hec ſit vera fortitudo ſtricte accepta eſt pars vir
tutis cardinalis: opȝ ꝙ cum hoc totum fortitudo ſtri-
cte accepta ſit ſubiectum propoſitionis: de illo ꝓ quo
ſupponit hoc complexum verificetur p̄ratum ꝓpõis. ſȝ
ꝓ nullo ſupponit hoc complexum fortitudo ſtricte ac-
cepta niſi ꝓ termino. cum ſoli termini accipiantur ſtri
cte vel large. ⁊ ita concedẽdũ eſt añs: maxime ſuppoſi-
to ꝙ ly virtutis cardinalis ſupponat maĩaliter: alias
non. ¶ Sed cum dico: fortitudo eſt pars virtutis acce-
pta fortitudine cõiter: ſubiectum ꝓpõis ẽ fortitudo. et
nichil additur ſibi quod trahat ipm̃ ad ſupponendũ ꝓ
voce: niſi dicas ꝙ ly pars trahit. ſȝ hoc eſt falſum: licet
bñ hoc complexum pars ſubiectiua trahat. ꝑ hoc autẽ
additũ accepta fortitudine ⁊c. nõ trahit̃ ad aliã ſupoſi
tionem. ſed ſignificat̃ ꝙ ſubiectũ illi⁹ ꝓpõis ſuppõit tã
ꝓ habitibus fortitudinis bellice q̄ ꝓ habitibus magna
nimitatis. Si tamen diceret̃ ꝙ hoc nomẽ pars trahit

terminũ ad ſuppõem materialẽ tolerabile eſſet: ⁊ ma-
xime qñ reddit̃ loquutio vera ꝓ ꝑte ſubiectiua.
¶ Ad terciam conceditur concluſio illius ſilogiſmi.
Ad rationem añ oppoſitũ nego maiorẽ licet enĩ quod
libet mẽbrũ diuidens virtutẽ cardinalẽ ſignificet habi
tus in q̄bus coniunctim vel diuiſim ꝟſat̃ precipue vita
humana: nõ oportet tñ ꝙ q̄libet habitus qui ẽ vir⁹ car
dinalis ſit talis ꝙ in eo p̄cipue verſetur vita aut hone
ſtas hũana. licet enim iuſticia ſit virtus cardinalis non
tñ in quolibȝ habitu iuſticie precipue verſat̃ hũana cõ
uerſatio: puta in habitu iuſticie conductiue aut in ha-
bitu iuſticie ſerui ad dominũ. Ita etiã fortitudo cõiter
acepta que diuidit virtutẽ cardinalẽ ſignificat habit⁹
fortitudinis bellice: ⁊ habit⁹ magnanimitatis: in qui-
bus coniuncti vel diuiſim verſat̃ principalit̃. ⁊ vt ĩ plu
ribus hũana conuerſatio. non opȝ tñ ꝙ in habitib⁹ vel
actibus fortitudinis bellice hmõi humana cõuerſatio
precipue ꝟſetur. qꝛ tñ etiam fortitudo bellica ex celſi-
tudine ⁊ generoſitate quadam animi manat ⁊ eã adau
get ꝓpter difficultatẽ operum in q̄bus verſat̃: ideo ſub
virtute cardinali cõtinet̃ ſicut dictuȝ eſt. ¶ Aliter reſpõ In ſolu.
det Thomas dicens ꝙ licet ꝑicula mortis in bello ra ad. 5.
ro contingãt occaſiones tñ hmõi ꝑiculoꝝ frequent̃ oc-
currunt dum ſcȝ homini ſequenti iuſticiam ⁊ alia mul
ta bona facienti ſuſcitãtur aduerſarii mortales. Sed
hec ſolutio non michi placet quia mori propter iuſti-
ciam ⁊ ſine bello non pertinet ad fortitudinem: ſed ad
iuſticiam ſecundum gradum heroicum: ſicut poſtea la
tius oſtendetur.

Queritur tercio. Utrum fortitu
do ſit tantuȝ circa pericula mortis in bello.
¶ Arguit̃ ꝙ non auctoritate. Tullii dicẽtis
ꝙ fortitudo eſt cõſiderata periculoꝝ ſuſceptio ⁊ laboꝝ
perpeſſio. ſed hec extra bellum contingunt. igitur.
¶ In oppoſitum eſt ſententia. Ari. ethicorum tercio.
¶ Pro rñſione eſt aduertendum: ꝙ in hac q̄ſtione ego
intendo loqui de fortitudine ſtrictiſſime accepta: ſecun
dũ ſcȝ ꝙ de ea loquitur. Ari. tercio ethicorum ⁊ non de
fortitudine cõmunit̃ accepta ad fortitudinẽ ſtrictiſſime
acceptã ⁊ magnanimitatẽ quõ dictũ ẽ eã eſſe virtutem
cardinalẽ. ¶ Sit igitur prima concluſio. Fortitudo tm̃ 1. cõclu.
eſt circa malũ tanq̄ circa obiectũ. ꝓbat̃. circa illud tm̃
eſt fortitudo circa qð ꝑñt eſſe timor ⁊ audacia. ſȝ timor
⁊ audacia tm̃ nate ſũt eſſe circa malũ. Nã timem⁹ (vt
habet Ari.) terribilia. Et diffinit̃ timor (vt ait) ꝙ eſt ex
pectatio mali. igitur. Maior ꝓbatur qꝛ oĩs fortitudo
eſt medietas inter timores ⁊ audacias. ergo vbi nõ ſũt
timor ⁊ audacia: ibi nõ ẽ fortitudo. ¶ Scða concluſio. 2. cõclu.
fortitudo non eſt circa infamiã. ꝓbat̃. Circa illud non
eſt fortitudo circa qð cadit timor tm̃: ⁊ nõ audacia. ſed
circa infamiam cadit timor tm̃ ⁊ non audacia. igitur.
Maior ꝓbat̃: qꝛ oĩs fortitudo medietas eſt int̃ timorẽ
⁊ audaciã. ergo vbi non cadit audacia, ibi nõ cadit for
titudo. Minor ꝓbat̃ qꝛ timere infamiã ſemꝑ eſt bonũ:
cũ ſit dicẽs ⁊ verecundũ. Nõ timere vero eſt malũ: ⁊ q̄
non timet: eſt inuerecũd⁹. ¶ Scðo inuerecundus ſortit̃
appellationẽ fortis per methaphorã ⁊ ſimilitudinem 2.
ergo recte ſe habendo circa infamiam nemo eſt fortis.
conſequentia tenet. quia tunc vicium et virtus eandem
appellationem ſortirentur. Tum quia ſi inuerecundus
eſt fortis verecundus non eſt fortis. Et antecedens ꝓ-
batur. Nam ſicut fortis eſt impauidus. ita et inuere-
cundus. et propter hanc ſimilitudinẽ inuerecund⁹ ap
pellat̃ fortis. ¶ Tercia concluſio circa inopiam: egri-
tudinẽ: inuidiã: iniuriã circa pueros vel vxorẽ: flagella 3. conclu.
ſiue cruciatũ nõ cõſiſtit fortitudo. ꝓbat̃ qꝛ talia vel ſũt
in ꝑtãte noſtra ita ꝙ in nobis eſt ea vitare: vel non. Si
non: ergo circa talia nõ cadit timor: ⁊ ꝑ conſequẽs nec

foꝛtitudo. Si ſunt in poteſtate noſtra ita ꝙ ea ſubire vel non ſubire in facultate noſtra eſt: aut igitur talia talia aut aliq̄ eoꝝ ſubim⁹ ꝓ opus ꝟtutis: ſicut inopiā ſubim⁹ ꝓ abdicationē bonoꝝ. ⁊ tūc circa talia nō cadit timoꝛ. ⁊ ꝓ ꝯn̄s nec foꝛtitudo aut talia ſubim⁹ vel foꝛmidam⁹ ne ſubeamus ꝓ opus vicii. puta inopiā ꝓ ꝓdigalitatē ⁊ itēpantiā: ⁊ ꝓ itēpantiā egritudine: foꝛmidationē iniurie ꝓ iniuriā illatā. aut aliq̄ hoꝝ ꝓ ſecoꝛdiā ⁊ negligentiā quā habem⁹ tā in ꝓuidēdis ꝙ̄ in ꝓcauēdis iſtis incōmodis. ⁊ tūc ſiue timere debeam⁹: ſiue non: ad auferendū tñ iſtū timoꝛem ⁊ incommoda circa que eſt, ſufficit coꝛrigere nos a viciis q̄bus in nobis ſūt ⁊ cōtrarias virtutes aſſequi. Quod ſi his aſſecutis hec aduerſa vitari nō poſſunt: tunc nō ſūt foꝛmidanda: ſed per patientiā toleranda. ergo circa talia nō eſt foꝛtitudo. ¶ Secundo ille q̄ eſt circa talia impauidus non dicitur foꝛtis niſi ſcd̄m ſimilitudinē. ergo circa talia nō eſt foꝛtitudo. ¶ Quarta concluſio. foꝛtitudo ē circa ꝑicula moꝛtis ꝓbat̄ q2 foꝛtitudo ē circa maxima ꝑicula ſȝ moꝛs ē terribiliſſimū periculū ⁊ grauiſſimū ergo foꝛtitudo ē circa ꝑicula moꝛtis. Maioꝛ ꝓbat̄ quia nullus magis ſuſtinet pericula ꝙ̄ foꝛtis. minoꝛ ꝓbat. Ari. dupl̄r. Cū p̄io q2 moꝛs ē terminus ⁊ finis huius vite. Cū ſcd̄o: q2 moꝛtuis nichil videtur bonū eſſe vel malū. ¶ Quinta concluſio foꝛtitudo nō eſt circa oīa ꝑicula moꝛtis. Pꝛobat Ari. q2 foꝛtitudo nō ꝯſiſtit circa pericula moꝛtis in mari vel in egritudinib⁹: igr̄. Añs ꝓbat̄. Cū pꝛimo q2 huiuſmodi ꝑicula moꝛtis in mari vel in egritudinibus nō ſunt in poteſtate noſtra: nec liberum eſt nobis fugere ea vel audaces eſſe circa ea. Cum ſecundo: q2 ꝙ̄uis foꝛtis ſit in illis intimidus: nō tñ eſt intimidus ſicut marinarii. Cō ꝓbat. q2 foꝛtis eſt intimidus in illis periculis nō q2 ſperet euadere ſȝ q2 cōtemnit ⁊ aſpernatur moꝛtē marinarii aūt intimidi ſūt quia ſperāt euadere ꝓpter expientiā ⁊ exercitiū maritimū. ¶ Sexta concluſio. foꝛtitudo tm̄ eſt circa pericula moꝛtis ī bello. ꝓbat̄. foꝛtitudo eſt circa maxima ⁊ optīa pericula. ſȝ talia ſūt pericula moꝛtis in bello: igr̄: minoꝛ ꝓbat̄ q2 qui in talibus periculis foꝛtiter faciūt maxime honoꝛantur a ciuitatib⁹ ⁊ regibus. ergo hmōi ꝑicula ſūt optima ⁊ maxima. Secūdo ille maxime dicitur foꝛtis qui eſt impauidus ⁊ interritus circa honeſtā moꝛtē: quā pericula repentina inferūt q2 cū ꝓpter honeſtatē operis illa ſuſcipiunt̄. ꝑicula dicūtur optima. Et q2 ex repentinis et ſubitis cauſis inferri ſolet illa moꝛs: pericula circa ea dicuntur maxima. Tertio circa illa pericula moꝛtis tm̄ eſt foꝛtitudo in quibus eſt contrapugnatio. ſed ī ſolis periculis moꝛtis in bello eſt contrapugnatio. ergo in ſolis periculis moꝛtis in bello eſt foꝛtitudo. Maioꝛ ꝓbat per rationē Ari. in tertio. foꝛtes in rebus in quibus habenda eſt foꝛtitudo ⁊ pꝛo quibus honeſtū eſt moꝛi viriliter agūt ⁊ decertant. Similiter aūt (inquit) viriliter agūt in quibus eſt foꝛtitudo ⁊ bonū moꝛi. ſed hoc modo viriliter agere nō ꝯtingit niſi vbi eſt cōtrapugnatio. igitur. ¶ Quarto in ſubeundis periculis moꝛtis contingētibus aliter ꝙ̄ in bello dirigimur ſufficienter ꝑ alios habitus virtutū a foꝛtitudine ergo foꝛtitudo ponenda eſt tm̄ circa pericula moꝛtis in bello. ꝯn̄a videtur manifeſta. ⁊ añs pꝛobatur. Pꝛo cuius pꝛobatione eſt aduertendū ꝙ cuiuſlibet virtutis triplex eſt gradus. vnus quē Ari. vocat cōtinētiā: cum ſcȝ habēs habitū virtutis in operādo patit̄ inſultus paſſionū: delectationū ſcȝ ⁊ triſticiaꝝ. Secundus eſt temperantia: cum quis frequētatione actuū laudabiliū ita paſſiones vicit ac ſuperauit vt non plus inſurgāt notabiliter contra iudiciū rationis: ⁊ cōtra inclinatioēz habit⁹ virtuoſi. Tertius eſt gradus heroicus: cum q̄s

per habitū ꝟtutis exit in actū qui vel ex natura act⁹ vel ex ratione circūſtantie eſt ſupꝛa cōez hoīm facultatē: vt velle ſubire moꝛtem ꝓ cōfeſſione fidei: non deſerere op⁹ iuſticie timoꝛe moꝛtis: n̄ deſerere opus tēpe rantie tpante ꝓpter periculum ⁊ cōminationē moꝛtis. Virtus aūt aliq̄ pōt ſe habere ad periculū moꝛtis tripliciť. Uno mō ſecundum actum elicitum tantum: ⁊ non imperatiuum executionis. vt cū iudex apud ſe ꝓponit ſe facturū iuſticiam: nec ꝓ quocūq: nō etiam pꝛo moꝛte a tramite iuſticie diceſſurū. Et iſte act⁹ nō eſt actus virtutis heroice. q2 nec ex natura act⁹: nec ratione circumſtantie eſt ſupꝛa coēm hoīm facultatē multi enim ſunt qui in abſentia periculoꝛum multa ꝓponūt, etiā ſine vlla animi fictione: qui oblatis periculis a recto ⁊ ſancto ꝓpoſito diſcedūt. quēadmodum in euangelio legimus de petro qui in abſentia periculi: de ꝓpe tū inſtantis dicebat chꝛiſto. Etiam ſi opoꝛtuerit me moꝛi tecū nō te negabo. Cum autez vidiſſet chꝛiſtū ad vocem ācillule dixit ſe non nouiſſe eū. Scd̄o mō cōtingit ſm̄ actū foꝛmalē impatiuum executionis. vt cū iudici aut ꝯfitenti fidē ꝓponit̄ iſta conditio aut nega fidē: aut moꝛere. Si ille cui ꝓponit̄ iſta cōditio ſimpliciter eligat nō negare fidem: ſed poti⁹ moꝛtem ſubire: ⁊ nō obſtante illa cōditione imperet actualiter executionē operis ſui: puta ꝯfeſſionē fidei vel tollerātiā moꝛtis: tūc eſt gradus heroicus. q2 iſte actus excedit cōem facultatem hominum. Eſt tñ aduertendū ꝙ ꝯtingit dupliciter habere actum imperatiuum executionis. Uno mō ſine contrapugnatione. Scd̄o modo cū cōtrapugnatione. Sine cōtrapugnatione: vt cū q̄s reſpectu moꝛtis ſe hȝ tm̄ ſuſceptiue et toleratiue: Et iſte actus nullo modo ponit actū extra genus ꝟtutis ad quē ꝑtinebat act⁹ factus ſine tali cōditione. vt act⁹ virginis īperātis ſibi ipſi tolerātiam moꝛtis priuſꝙ̄ ꝯſentiat coꝛruptioni ſuē ꝑtē ad tpantiā ꝟtutē ſȝ ſȝ ei⁹ ſupmū ḡdū ſcȝ ſȝ ḡdū ꝟo heroicū. Si habeat actus ille cū cōtrapugnatione in actu vel ī ꝓpoſito: non tm̄ reſiſtētia verboꝝ: ſed etiā cōtranitentia viriū: ne ſubeamus hmōi moꝛtē tunc iſte actus ꝑtȝ ad foꝛtitudinē: q2 ad exequēdū iſtū actū non ſufficit virtus iuſticie, nec cū etiam ſufficit dirigere pꝛudētia iuſticie. Ideo neceſſe eſt aliā adhiberi virtutē ⁊ aliā etiā pꝛudentiā per quā dirigamur. hec ei cōtrapugnatio fit aut expectādo inuadentē: aut aggrediēdo aut interdum cedendo ⁊ differēdo vt habeat̄ opoꝛtunioꝛ contrapugnandi facultas. Et ꝓpter hec rēpitur hic timoꝛ ⁊ audacia: ⁊ inter hec medietas laudabilis que dicitūr foꝛtitudo. Et ex hec accipitur confirmatio rationis. In illis ſolis ꝑiculis moꝛtis in quibus eſt contrapugnatio rep̄itur timoꝛ ⁊ audacia: ergo in illis ſolis periculis rep̄itur foꝛtitudo. Conſequētia illa ſupꝛa pꝛobatata eſt. Et ꝓbat añs. q2 in actib⁹ illis in q̄bus pꝛo iuſticia aut fide volumus volūtate imperatiua executionē moꝛtis ſuſcipe ſine ꝯtrapugnatione: audere eſt ſemꝑ laudabile: ſuppoſito ꝙ ſecundum rectam rationē opus dictet̄ eſſe dignum ꝓ quo moꝛs tolerāda ſit: timere vero ſeu fugere moꝛtez ſemper eſt inhoneſtū q2 audere ibi fit tm̄ per actū quo magis eligimus tolerantiam moꝛtis ꝙ̄ actum virtutis deſerere. Timere vero per actū contrariū. In illis vero in quibus eſt contrapugnatio reperitur iſte actus audendi honeſte: quo ſcȝ malumus ſubire periculum moꝛtis contrapugnādo ꝙ̄ rempublicā vel fidē vel iuſticiā deſerere. Et pꝛeterea in executione huius actus ſcȝ in contrapugnatione cadit ꝓpꝛie timoꝛ: cadit audacia: cadit ⁊ inter hec medietas: laudabilis quā foꝛtitudinē appellamus. et ꝑt vir iuſtus aut fidelis aut policitus etiam poſt illum actum taz illuſtrem quem diximus imperatiuum executionis (huiuſmodi act⁹

Vtus ſe hȝ ad ꝑicula. ȝ.

cōtinue in eo remanēte) peccare pctis oppoſitis fortitudini, ſcz p audaciā, ācz vel aggrediēdo vel expectādo: cū vtili⁹ eſſet cedere: vt aggrediēdo vel expectādo decē, aut duodeci ſe multo fortiores. q2 ſic agēdo talis idubitate morti cū detrimēto reipublice ſe exponit: q̄ paululū cedendo vtilitatē ⁊ ſalutē reipublice ꝓcurare potuiſſet. Ex qbus pꝫ ꝙ ſine cōtrapugnātione q̄ fit p reuerentiā, vel viriū corporaliū cōgreſſū nō eſt timor nec audacia ꝓprie: ⁊ p ꝯñs nec fortitudo. ¶ Aduerte tñ ꝙ duplex eſt cōtrapugnatio vna q̄ virib⁹ corporalib⁹ exercet. ⁊ de iſta loquor ⁊ itelligo. Alia q̄ nō exercet virib⁹ corporis. ⁊ illa eſt triplex. vna eſt q̄ exercetur p ſolū (actū iteriorē ⁊ tollerantiā cōditiōis ꝓpoſite) vt cū pudice mulieri ꝓponit vel cōſenſus in adulteriū vel mors: ⁊ ipſa ꝓponit ꝯditionē mortis adulterio. Alia eſt q̄ ſua ſōib⁹ ⁊ vbis exercet. vt ſi illa pudica mulier ſuadere niteret ne ipſa hāc ſibi ꝓpoſitā cōditionē ſubiret. Tertia fit vtroqꝫ mō. vt ſi pces ⁊ ſuaſiones vacue ſint: ipſa in primū aliū cōtrapugnātionis actū exeat. Et iſti tres modi cōtrapugnātiōis nō ſufficiūt ad fortitudinē vtutē ſm ꝙ de ea loquit⁹ eſt Ari. ¶ Ex iſta cōcluſiōe infero correlarie ꝙ nō eſt vl'r verū qđ ait buridan⁹ ꝙ q̄tuor vtutes cardinales ſunt hui⁹ cōditiōis adinuicē ꝙ q̄libet ſeipſā ⁊ alia tres defendit Et hoc ꝓbat exēplo: mulier inq̄t ꝯiugata pōt q̄druplicier tēptari de adulterio cōmittēdo vno mō p blādicias ⁊ laſciuias: ⁊ ab hac tēptatiōe dñā ſ' tēperantia ipſam defendit. ¶ Scđo mō terrores ſcz cū fit ei cōminatio diffamatiōis, vber, vel mortis niſi ipſa cōſenſerit. Et ab hac ipugnatione defēdit eā dñā fortitudo. ¶ Tertio p ꝓmiſſiōes ⁊ dona: ⁊ ab hac defendit eā iuſticia q2 illa venditio eſt iniuſta. ¶ Quarto per falſas ſuaſiones quib⁹ ſuadet ei ꝙ licite pōt adulterari: ⁊ ꝙ fidē frangēti fides frangēda eſt q2 ḡ marit⁹ ſuus adulteratur, ideo etiā licet ſibi adulterari. ⁊ ab hac ipugnatione defendit eā dñā prudētia. Hec dicta licꝫ ſint pulchra tñ vl'r itellecta videtur aberrare a pricipiis moralis phie. Et ideo argr ſic. Cōtingit aliqñ ꝙ mulier illa pudica vincit illas ipugnatiōes ꝯminationū ⁊ ꝓmiſſionū ac donorꝫ: ⁊ nō per fortitudinē nec per iuſticiā ḡ per tēperantiā. Añs ꝓbat q2 poſſibile eſt cū ſic ipugnat ꝙ nunq̄ pri⁹ ſe exercuerit in materia iuſticie vel fortitudīs ⁊ nullū penit⁹ habitū iuſticie aut fortitudinis in ſe gñauerit: ḡ ſi ſe defendat ꝯtra hmōi ipugnatiōes nō ſe defendit niſi per habitū ⁊ vtutē tēperantie. Scđo q2 etiā poſito ꝙ talis pudica mulier cū tēperātia habeat iuſticiā ⁊ fortitudinē. Non tñ ſic ſe defendit per illas vtutes ꝙ actus elicit⁹ ſit actus fortitudinis ⁊ nō act⁹ tēperātie: act⁹ ſcꝫ q̄ mauult ſubire verbera ⁊ cruciatus q̄ adulterari. ⁊ (vt iā ꝓbatū eſt) talis actus eſt actus tēperātie ſm aliquē eius gradū. ¶ Pro quo eſt aduertendū ꝙ pudica illa mulier ipugnata modis ṗdictis pōt tripliciť ſe habere ad iuſticiā ⁊ fortitudinē. Uno mō ſic ꝙ careat iuſticia ⁊ fortitudine ⁊ etiā vitiis oppoſitis: q2 nūq̄ forte ſe exercuit in materia fortitudis ⁊ iuſticie, ⁊ maxie ſm ſpeciē ꝑtinentē ad ꝯſeruationē ſue pudicicie. Scđo mō ſic ꝙ careat illis vtutib⁹, ſed hēat vitia oppoſita: vt in caſu dato ſi eſſet timida ⁊ cupida. Tertio mō ſic ꝙ hēat dictas vtutes. Si pͥmo mō ſe hēat: tunc dico ꝙ ſi vincat tēperātia: victoriā illā nō adiuuit fortitudo nec iuſticia. q2 ille nō inerāt, ſed vincēdo tēperātia iuſticiā vel fortitudinē peperit aut in ſe aut in actu equalēti: vbi grā: ſiūt hmōi ꝯminatiōes mulieri pudice qua multū ipugnat. Nō ſuccūbit tñ: ſed ꝑſiſtit nō obſtātib⁹ oīb⁹ ꝯminatiōib⁹ in actu pudicicie ⁊ elicit actū q̄ magis vult pati vbera ⁊ detrimentū in bonis q̄ ſuccūbere adulterio. Iſte act⁹ eſt act⁹ formaliť ꝑtinēs ad tēperantiā ſm gradū illū quē Ari. in ſeptimo vocat ꝑſeuerantiā

qui tñ equiualet actui fortitudinis ⁊ tꝑantie ⁊ a quo vterqꝫ act⁹ elici pt ſeparatī imo dico ꝙ hītus tꝑantie in illa muliere exñs mediante actu ſuo elicito ē ꝓductiu⁹ actus fortitudinis nō ſolū equalēter, ſed etiam formaliter. Nā inter cōminationes pudica illa mulier apđ ſe dicit pudice viuā. deīn malo cruciatū ꝑferre: q̄ ipudice facere deīn cruciatū ferā. ecce quō tꝑantia parit fortitudinē vbi buridan⁹ credebat tꝑantiā ꝑ fortitudinē adiuuari. Et cū loquor hic de fortitudine accipio eā cōiter ad fortitudinē bellicā ⁊ magnanimitatē. Si aūt mulier illa ſit viciis oppoſitis infecta ita ꝙ ſit ⁊ timida aut potius puſillanimis: ⁊ cupida: tūc dico ꝙ ipugnatio ē grauiſſima q2 fit ꝯformiť ad iclinationē habituū viciorꝫ quos hꝫ. pōt tñ in ea eſſe tanta vis actūtū deſideriū ſeruāde pudicicie ꝙ vicet hmōi ipugnationē: ⁊ (ſicut dcm̄ eſt pri⁹) tꝑantia pari ⁊ fortitudinē: q2 tꝑantia eliciet primū actum ſuū aut ſimplicē volo pudice viuere: aut duplicē equalenter: malo pati vbera q̄ ipudice viuer: ⁊ mediāte actu ſuo pͥmo vel ſcđo eliciet actū fortitudīs volo cruciatū perferre. ¶ Si tertio mō tūc dico ꝙ fortitudo iuuat tꝑantiā: nō q2 actus ille elicit⁹ malo cruciatū ferre q̄ ipudice facere ſit act⁹ fortitudīs ēt cōiter accepte: ſꝫ quia habitus hmōi fortitudinis iexñs facilitat tꝑantiam in actū ſuū: remouēdo ſcz īpedimēta ſcz timorē cruciatus. Cū ergo ait buridanus ꝙ mulier illa pudica impugnatur vt pudiciciā deſerat aliqñ p blandicias. verū eſt: ⁊ ab hac tēptatione defendit p tꝑantiā: hoc ēt verū eſt. Sed ibi aliqđ ē dignū dictu qđ ille ſubticuit. Suppoſito ei ꝙ illa pudica mulier āteq̄ p blādicias tēptaret frequēter elicuerit actū volēdi ſeruare pudiciciā: tūc nō habuit niſi tꝑantiā ſimplicē q̄ adhuc i nullo gradu ꝯſtituta eſt. Cū aūt icurrit tēptatio p blandicias: tūc iſte habitus tꝑantie mediāte actu ſuo elicito inclinat ad actū tꝑantie ſcđm gradū cōtinentie ꝓprie accepte. Cōtinētia eīm gradus accipit dupliciter Uno mō ſtricte vt diſtinguit cōtra ꝑſeuerātiā: ⁊ tūc eſt cōtinentia. cū qs ꝑſiſtit in ope virtutis vicēdo paſſiones a delcātiōe ꝓuenientes: ꝑſeuerātia aūt cū ꝑſiſtit in ope virtutis vincendo paſſiones a triſticiis ꝓuenientes. ⁊ iſtorꝫ actuū ſcđs a pͥmo ⁊ tertius ab vtroqꝫ ſpecie differēt. Cōtinentia aūt ꝯmuniter accepta eſt cum quis ꝑſiſtit in ope virtutis vincendo paſſiones ſiue a delcātionib⁹ ſiue a triſticiis prouenientes: ⁊ maxime quando paſſiones ille tales ⁊ tante ſunt ꝙ eas plurimi vincunt ⁊ ab eis plurimi vīcuntur. Sicut expreſſe oſtendit Ari. in. vii. ethicorꝫ. ⁊ hec cauda etiam intelligenda eſt in priorib⁹ deſcriptionib⁹ hec legēti ⁊ ī intelligenti. Ari. ſeptīo ethicorꝫ certa ſūt ⁊ manifeſta. dico ergo ꝙ mulier pudica tēptata p blādicias mediante hītu tꝑantie ſimplicis: exit ī actū ſimplicis tꝑantie ⁊ mediāte illo actu ⁊ recta rōne ⁊ libertate voluntatis exit in actū tꝑantie ſcđm gradū continentie que reſpuit blādicias ⁊ in actu pudicicie perſiſtere diffinit. Cum autem temptatur p terrores verberū ⁊ detrimētorꝫ iferēdorꝫ circa mortē. tunc dico ꝙ ſi talis ſit magnanima: magnanimitas iuuat eā ad vincendum hmōi tēptationē: ⁊ ſi vincat habitus ſuus tꝑantie ſimplicis elicit actū ſuū. Et iſte act⁹ mediāte recta ratione ⁊ libertate volūtatis ꝓducit actum tꝑantie ſecundum gradū ꝑſeuerātie. Cuius quidē actus productio facilitatur p magnanimitatē tanq̄ p cām remouentē vel debilitantē actionem cauſe ꝓhibentis. Si autem temptetur p cōminationē mortis: eodē mō dicēdū eſt p oīa: niſi ꝙ actus elicit⁹ q̄ nō obſtāte morte vult pudiciciā ſeruare eſt in perfectiori gradu tꝑantia: q2 eſt in gradu tꝑantie heroice. q2 actus iſte eſt ſupra cōem hominū facultatē. Et huic ipugnationi hoīes vt ī pluribus ſuccūbūt. Et rari ſūt q̄ eā vincūt. ⁊ hec vera ſūt:

ſi actꝰ ille ſit foꝛmalit̃ impatiuꝰ executõis. vteſſꝫ actus
burida. 3 ethi. que. 20. q̃ diceret fac de me qd̃ velis. non tibi ꝯſentiã. Quod ſi
tẽptet̃ ꝑ pꝛomiſſiones et dona dicit buridanꝰ ꝙ defen
ditur ꝑ iuſticiã: eo ꝙ vẽditio eſſet iniuſta. hoc nõ credo
verum q2 ſi non ſint niſi pꝛomiſſiones ⁊ dona nõ cadit
ibi vẽditio nec alia ſpecies cõmutationis ad iuſticiã ꝑ
tinẽtis: ſed bene ꝯcedo ꝙ ſi illa mulier habeat habitũ
moderãtem amoꝛẽ pecuniaꝝ ⁊ bonoꝝ tẽpaliũ: cuiꝰ mo
di ſunt liberalitas ⁊ magnanimitas: tũc hmõi ꝟtutes
bene facilitãt actꝰ illiꝰ mulieris Actꝰ tñ mõ ſupꝛadicto
elicitꝰ eſt actus tẽperantie ſcḋꝫ gradũ ꝯtinentie. q2 om
ne vtile eſt delectabile. Dixi aũt eã iuuari per magna
nimitatem q2 magnanimitas ⁊ nõ iuſticia ꝟtꝰ eſt qua
honeſta vtilibꝰ añ ponimus. Quod aũt ait de prudẽti
a nõ ĩpꝛobo. q2 nulla eſt virtus ſine prudẽtia. Idem eſt
iudicium de his que dicit circa exẽplum q̃ reſpondit ꝙ
alie iuuãt foꝛtitudinem. Quod vt breuiter expediã di
co ꝙ ſi quis pꝛopter timoꝛẽ moꝛtis q̃ bellãdo accidere
põt defendẽdo ſcꝫ ⁊ aggrediendo tẽptetur ne defendat
ciuitatem ⁊ vincat nõ videtur adhuc habere niſi foꝛti
tudinẽ ſimplicẽ eo ꝙ moꝛtis iſtius ꝑiculum eſt pꝛopꝛiũ
obiectum foꝛtitudinis. Si vero tẽptet̃ ꝑ blẽdimẽta de
liciaꝝ ⁊ vincat hmõi paſſionem: tunc hꝫ actum foꝛtitu
dinis ſcḋꝫ ꝯtinentiam gradũ ⁊ ſi iã habeat tẽpantiã iſte
habitus tẽpantie adiuuat et facilitat actũ ſuum. Si ꝟo nõ
habeant: tunc foꝛtitudo parit tẽpantiã mõ ſupꝛadicto.
Si aũt tẽptet̃ ꝑ pꝛomiſſiones ⁊ dona ⁊ vĩcat hãc tẽpta
tionẽ tũc elicit actũ foꝛtitudinis ſcḋꝫ cõtinẽtiã gradũ.
ꝙ ſi habeat ꝟtutẽ moderãtẽ amoꝛẽ pecuniaꝝ et q̃ ꝓpo
nimꝰ vtilibꝰ hõneſta: tũc ipſa facilitat actũ foꝛtitudĩs.
Si aũt non habeatur: tunc foꝛtitudo parit eã median
te actu ſuo elicito. Si aũt ꝑ cõminationes quas plurimi
vincũt ⁊ a quibꝰ plurimi vincunt̃ tẽptet̃ ⁊ vĩcat tẽpta
tiõẽ: tunc elicit actũ foꝛtitudinis ſcḋꝫ gradu perſeuerã
tie. Si aũt tẽptet̃ pꝛoper ꝑiculũ moꝛtis: nõ q̃dẽ q̃ acci
dere põt pugnãdo ſed q̃ ab aliq̃ potente cõminat̃ ei Si
nitat etiã ꝓcedere ad defenſionẽ ciuitatis ⁊ vĩcat hãc
paſſionẽ: tunc dico ꝙ elicit actum foꝛtitudinis ſcḋꝫ gra
dum heroicum. Talis em̃ eſt in periculo duplicis moꝛ
tis vniꝰ que accidere põt pugnãdo ⁊ ab hoſte. Alteriꝰ
q̃ accidere põt nõ pugnãdo ⁊ a ꝓhibẽte deffenſionẽ ci
uitatis. Quod aũt dixi ⁊ hic ⁊ ſupꝛa de moꝛte ego in
telligo de cruciatu q̃ tantꝰ eſſet ꝙ raro hõines vicerent
temptationẽ illã: ſed vt ĩ pluribꝰ tĩoꝛe illiꝰ vicereturꝛ ⁊
deſiſterẽt ab opere ꝟtutis. ¶ Septima ꝯcluſio: nõ cir
ca oĩa pericula moꝛtis in bello eſt foꝛtitudo: ꝓbat̃ q2
ſunt aliqua ꝑicula moꝛtis in bello in qbꝰ non põt cade
Q. re niſi timoꝛ et fuga. ita ꝙ nullus potẽs vt ratiõe niſi
foꝛte diminutꝰ ſtimulatus, põt vti aggreſſu vel expecta
tione ꝑiculoꝝ. ſed circa talia non eſt foꝛtitudo cum foꝛ
titudo ſit medietas inter timoꝛẽ ⁊ audaciã. Añs pꝛo
batur in caſu quo hoſtes ⁊ numero ⁊ ꝑparationibꝰ et
roboꝛe coꝛpoꝛis ⁊ induſtria ſine comparatione excelle
rent: vt ſimile ꝯtra vnum. tunc ſi pateret locus fuge: fu
giendũ eſſet ⁊ oĩno nec expectandũ nec aggrediendũ
Confirmat̃ nullus ſecundum iudiciũ recte rõis debet
ſe exponere moꝛti ꝓ ſalute reipubli. cũ ſibi omnino cõ
ſtat nihil ſalutis per moꝛtem ſuã eſſe reipu. afferẽdũ
et maxime ſi ꝓ tunc ſibi liberũ ſit exponere ſe periculo
moꝛtis vel fugere. ſed cõſtat iſti certitudinẽ que ex na
turalibꝰ haberi põt, ꝙ ꝑ hoc ꝙ ſe exponet moꝛti. reſp.
nihil ſalutis ꝯſeq̃tur: imo aliter extimare ꝓſũptionis
eſt ac temeritatis. ⁊ ſibi ꝓ tunc liberũ eſt exponere ſe
moꝛti vel nõ exponere: cũ poſſit fugere ꝑ caſũ: igr̃. ma
ioꝛ pꝛobat̃: quia exponit ſe periculo pꝛo ſalute reipu.
ita ꝙ ſalus reipu. eſt finis huiꝰ opationis. ergo vbi cõſtet
ꝙ non eſt poſſibile finẽ ꝯſequi talis nõ debꝫ ſe expone
re moꝛti Suppono em̃ pꝛo nunc ꝙ nullã aliã cãm ha
beat ſe exponẽdi moꝛti. Secũdo: ſũt aliqua ꝑicula moꝛ
tis ĩ bello q̃ nõ libere et ex electiõe ſꝫ q̃dã neceſſitate ⁊
violẽtia ſuſcipiunt̃. ſꝫ oĩs ꝟtꝰ hꝫ actũ liberũ ⁊ ex ele
ctione volũtatꝭ libera ꝓcedentẽ. ergo in ſuſceptiõe tal̃
moꝛtis ĩ bello, nõ cõſiſtit foꝛtitudo. maioꝛ ꝓbatur ex
caſu ꝑme rõis: hoc addito ꝙ ſibi nõ pateat locꝰ fuge
Tertio ꝓbat̃ auctoꝛitate Ari. tercio ethicoꝝ ponẽtꝭ
aliq̃ terribilia eſſe tanta: ꝙ circa ea nõ cõſiſtit foꝛti
tudo. Terribile aũt (inq̃t) nõ in oĩbꝰ q̃dẽ idẽ. Dicimꝰ
aũt q̃d et ſuꝑ hoĩem. hoc q̃dẽ igitur, oĩ terribile intel
lectum habenti. quod dicit vt oñdat ꝙ aliquod ter
ribile põt eſſe tã graue et tã arduũ ꝙ circa ipm̃ nõ con
tho. 2. 2. que. 123. articu. 1. ſiſtet foꝛtitudo. Ex iſtis ĩfero ꝯtra btm̃ Thomam ꝙ
firmare volũtatẽ hoĩs ne retrahat̃ a bono rõis pꝛo
pter malũ inimicis nõ eſt effectꝰ adeq̃tꝰ foꝛtitudinis
ſtricte accepte. Scḋo ĩfero, ꝙ nõ dr̃ hõ foꝛtis ſimpl̃r
Reſo. do. nec ſm̃ q̃ d eſt tollerãtia q̃cũq3 maloꝝ ⁊ magnoꝛum
licꝫ bñ dicatur foꝛtis ſm̃ ſimilitudinẽ. Tertio ĩfero
ꝙ ꝑtinet ad foꝛtitudinẽ firmare nõ ſolũ in periculis
moꝛtis q̃ contingũt in bello cõi: ſed etiã q̃ contigũt
in bello particulari. ipſe enim dicit eſſe bellũ iuſtũ
dupliciter. vnomodo gñale: ſicut cũ aliqui decertãt
in acie. Aliomodo particulare puta cum aliquis iu
dex aut etiã ꝑuatꝰ non recidit a recto iudicio timoꝛe
moꝛtis imminentis: vel etiã cuiuſcũq3 periculi etiã
ſi ſit moꝛtiferũ. nã vt ꝑꝫ ex ſupꝛadictis in nullo ꝑicl̃o
nec etiã in ꝑiculi belli cõſiſtit foꝛtitudo ĩ q̃ bello non
eſt ꝯpugnatio, nõ tñ ꝟboꝝ vel aĩ: ſed etiã viriũ reni
tentia pacta vel agenda. q2 in illo ſolo bello ꝓpꝛie
repit̃ tĩoꝛ vel audacia (ſupꝛadicte cõcluſiões lꝫ videã
tur a cõi doctrina aliene ſunt tñ poſite ⁊ ꝓbate ab
Ari. multis rõibꝰ qbꝰ (vbi opoꝛtuit) q̃ſdã alias rões
addidi q̃ valẽt vt ꝑ eas repellant̃ q̃dã fuge ſeu eua
ſiones q̃ ad rões Ari. a nõ nullis adducunt̃. ¶ Sed ꝯ
non nullas de ſuperioꝛibꝰ ꝯcl̃oĩbꝰ ar̃. ⁊ pmo ꝯ ſcḋam
Circa infamiã cõtigũt tĩoꝛ ⁊ audacia: ergo circa infa
miã põt eſſe medietas tĩoꝛis et audacie ergo ⁊ foꝛtitudo
Añs ꝓbat̃ q2 vera ĩfaĩa ſp̃ eſt timenda et fugienda
ſtã aũt nõ ſp̃ eſt timẽda: ſed honeſte audẽdũ ẽ circa ea
cũ ipa ſit ꝓ ꝟtutꝭ ope ſubeũda. Scḋo ĩfaĩa ſubeũda
eſt ꝓ ꝟtutꝭ ope ergo nõ oĩs ĩfaĩa eſt timẽda. Añs ꝓbat̃
ꝑ ap̃lm. Tertio nõ minꝰ moꝛs ẽ fugiẽda q̃ ĩfaĩa. ſed
nõ obſtãte iſta fugibilitate circa moꝛtẽ ꝯſiſtit foꝛti
tudo ergo ẽt circa infamiã põt ꝯſiſtere foꝛtitudo. ¶ Ad
iſtas rões rñderet facil̃r Ari. ꝙ ipſe loq̃tur de ꝟa ĩ
faĩa q̃ cõtingit ex turpi opatiõe ⁊ de hac diceret ꝙ
ipſa ſp̃ eſt timẽda etiã magis q̃ moꝛs. q2 moꝛtẽ ho
neſte ⁊ ex ꝟtutẽ ſubire poſſumꝰ non aũt infamiã. ꝙ
ſi quis velit extendere cõcluſionẽ ad infamiã ſtãm di
co ꝙ circa eam nõ cadit tĩoꝛ ⁊ audacia ꝯpugnatio
nis viriũ, lꝫ cadat audacia accipiendo eã ꝓ libera
⁊ ſpõtanea ſuſceptiõe mali infamie: ꝑſiſtendo ĩ ope
ꝟtutis ⁊ etiã tĩoꝛ accipiendo tĩoꝛẽ ꝓ fuga mali de
ſerẽdo opꝰ ꝟtutis. Et ſi dicas ꝙ int̃ hũc timoꝛem et
audaciã põt eſſe medietas aliq̃ laudabilis ⁊ illa me
dietas nõ eſt alia ꝟtus ꝙ foꝛtitudo. igr̃ ⁊ añs ꝓbatur
Sit aliquis ꝑdicatoꝛ q̃ velit ſcis exhoꝛtationibꝰ cõ
uertere aliquã publicam peccatricẽ. ſi talis ꝓpt̃ no
tam ĩfamie nolit loq̃ ſecũ aut deſerat eã exhoꝛtariꝫ
dicet̃ timidꝰ. Si aũt loco ⁊ tp̃e ſuſpcis cõicet cuꝫ ea
dicetur temerarius (vt videtur) ĩ opere virtutis ⁊ ex
hoꝛtationis explendo. Si vero cõicet cum ea loco et
tp̃e non ſuſpectis mediomõ ſe habebit ⁊ ꝟtuoſe q2
⁊ fugiet infamiã, ⁊ ꝟtutis opꝰ nõ deſeret. ¶ Ad hãc
rõem dici poſſꝫ ꝙ ſm̃ Ari. nõ ſũt operanda turpia
nec ſm̃ ꝟitatẽ nec ſm̃ opinionẽ. Ideo oĩs verecun
dia fugienda eſt ⁊ ꝯñs oĩs ĩfamia. Teneo tamẽ nec
(vt puto) ꝯdicẽt Ari. ꝙ timoꝛe ingloꝛiationis nõ eſt
opus virtutis deſerendum ⁊ maxĩe ꝓ tp̃e ꝓ q̃ opus Opi. do.
illud ꝟtutis neceſſitate videt̃ hr̃e, aut tã magnã vti

litatẽ ꝙ eꝗ̄pollet neceſſitati. Ideo dico alit̃ ꝙ medie-
tas illa ꝑtinebit ad modeſtiã. Si aũt eſſet circa ma-
gnũ bonũ ⁊ difficile tũc dico ꝙ ꝑtineret ad magna-
nimitatẽ. Euitatio eĩ ingloriatiõis ⁊ ifamie pertinꝫ
ad ꝟtutẽ illã ad quã ꝑtinet moderatꝰ appetit̃ ho-
noris. ¶ Arguit̃ deīde ꝯ terciã ꝯcl'onẽ. Hec omnia q̃
ibi innumerãtur ſunt mala q̃ aliqñ de ꝓpe eminent. ḡ
circa hec oĩa ꝑt eſſe tĩor ⁊ audacia etiã ſiue ſint in-
ptãte nr̃a ſiue non ꝯñs tenet per Ari. ſcđo rethorice
dicẽtẽ. Si itaqꝫ timor triſticia q̄dã vel turbatio ex fã-
taſia futuri mali aut corꝛuptiui aut contriſtatiui. Et
paulo poſt dicit ꝙ inuidie ⁊ ire potentium timende
ſunt. talia aũt inq̄t inimicicia ⁊ ira potentum. quia
tũc poſſunt ⁊ volũt malũ inferre. Secũdo argr̃ per
Aug. libro de moribꝰ eccl'e dicẽtẽ ꝙ fortitudo ẽ amor
facile tollerãs oĩa ꝓpt' id qđ amat̃. Ex q̄bus verbis
appet manifeſte ꝙ oĩm aduerſitatũ tollerãtia ꝑtinꝫ
ad fortitudinẽ: ⁊ ꝑ ꝯñs tollerantia ĩopie ⁊ formidi-
nis ⁊ oĩm alioꝝ pertinet ad fortitudinẽ. ¶ Ad pri-
mã rñdet̃ ꝙ Ari. dicit ꝓdicta eſſe timenda quia ipſa
apphenſa nata ſunt inferre triſticiã ⁊ ꝑturbationeꝫ
ſꝫ nõ dicerit ea eſſe timẽda qꝛ laudbile ſit ⁊ ꝟtuoſuꝫ
triſtari ⁊ ꝑturbari ⁊ hoc niſi (vt ait) veniãt a malicia
qꝛ ſi venirẽt a malicia: triſtãdũ eſſet de malicia ad
miſſa vbicũqꝫ aũt cadit fortitudis ꝟtꝰ ibi cõtingit re-
perire timorẽ laudabilẽ ⁊ ꝟtuoſum: accipiẽdo timẽ
vt diſtinguit̃ ꝯ audẽ ⁊ abſoluẽdo vtrũqꝫ a cõnotatio-
ne defectus ⁊ ſupabundantie. Ad ſecundũ dicitur ꝙ
Augꝰ loq̄tur ibi de fortitudĩe cõiter accepta ad ma-
gnanimitatẽ ⁊ fortitudinẽ ꝓprie dictã. ¶ Cõtra q̄r-
tã ꝯcluſionẽ argr̃ ſic. Pericula mortis nõ ſũt ĩ ꝑtãte
nr̃a: cũ ab alio inferãtur. ſꝫ oĩs ꝟtꝰ ẽ circa ea q̃ ſunt
in ꝑtãte nr̃a. ḡ circa ꝑicula mortis nõ conſiſtit forti-
tudo. Secũdo fortitudo gñat̃ ex freq̄nti actu circa ꝓ-
priam materiã: cũ ſit ꝟtꝰ cõſuetudĩalis. ſed actꝰ for-
titudinis circa mortẽ nõ poteſt eſſe freq̄ns: igit̃ cir-
ca mortis pericula non eſt fortitudo. Tertio oĩs
actꝰ ꝟtutis factꝰ circa ꝓpriã materiã aliquid bõi fa-
cit in opante. ſed fortitudo / ſi ſit circa mortẽ / nichil
boni facit in opante. igr̃ nõ ẽ fortitudo circa mortẽ
minor ꝓbat̃. qꝛ ſm̃ Ari. ideo fortis dolet de morte
qꝛ nõ eſt amplꝰ forti bonũ vel malũ. ¶ Quarto in
ſuſtinentia mortis nulla eſt delectatio: ḡ nec virtus
ꝯñs tenꝫ ꝑ Ari. in ſcđo ethicoꝝ dicentẽ ꝙ delectatio ⁊
triſticia ſigna ſũt hĩtuũ genitoꝝ ⁊ exẽplificat de for-
titudĩe. Et q̃ q̄dẽ (inq̄t) ſuſtinet ꝑicula ⁊ gaudet vel nõ
triſtatur fortis. q̃ aũt triſtat̃ timidꝰ. ¶ Quinto oĩs
ꝟtꝰ q̃ eſt circa aliq̄d eſt etiã circa q̃libꝫ ordinatũ ad
illud. ſed fortitudo nõ eſt circa minora ꝑicula q̃ ſunt
ordinata ad mortẽ. ḡ fortitudo nõ eſt circa mortem.
Ad primã rñr ꝙ aliq̄ ſunt ꝑicula mortis q̃ ſũt ĩ ꝑtã-
te nr̃a vt puta ꝑiculũ mortis ĩ bello cũ fugẽ poſſumꝰ
⁊ ĩ nobis eſt talia ſpõte ſubire vel nõ ſubire. iõ circa
talia eſt fortitudo. Sũt etiã aliq̄ ꝑicula mortis q̃ nõ
ſũt ĩ ꝑtãte nr̃a: vt ꝑiculũ mortꝭ natural'. Et lꝫ nõ ſub-
ire talia nõ ſit ex ſe ꝟtuoſũ equanimis tñ tollerãtia
coꝝ eſt ꝟtuoſa. qꝛ in nobis eſt ea nõ dico ſubire. ſed
eq̄nimit' tollerare. Que aũt ꝟtꝰ ſit dicet̃ poſtea. Sũt
etiã aliq̄ ꝑicula mortꝭ ĩ q̄bꝰ nihil ꝟtutis hẽmꝰ vt q̃
fortuite ⁊ caſualit' cõtingũt. qꝛ talia nec ſcientes nec
volẽtes ſubimꝰ ⁊ maxime ſi ĩferat̃ mors in tempore
nõ perſpecto. ¶ Ad ſecundũ dr̃ ꝙ ad ꝑnationẽ forti-
tudinis nõ exigr̃ freq̄ntia actuũ exterioꝝ ſed ſufficit
freq̄ntia actuũ interioꝝ. Nã ſm̃ gregoriũ in mora-
libꝰ. Si q̄s frequent' ꝑ mẽtis cõtẽplationẽ ponat in
periculis ꝓpter deũ ⁊ cõſidẽt patiẽtiã ⁊ ꝑmia marti-
rũ ille aſpnabit̃ mortis ꝑicula. Ad minorẽ autẽ dico
ꝙ actus interior fortitudis poteſt eſſe freq̄ns circa
ꝑicula mortis: ⁊ actꝰ exterior eſt etiã freq̄ns ĩ mľtis

militie debitis. Et accepta fortitudine communit̃ actꝰ
eiꝰ exterior eſt freq̄ẽs in multis magnanimis. Ad ter-
cium dico ꝙ omnis virtus aliq̄d facit in opante in rõ-
ne meriti. qꝛ ꝓpter opus ꝟtutis aliq̄d tãq̄ ꝑmiũ debe-
tur opanti. aliq̄d etiã facit aliquãdo in rõne corꝛſipẽtꝭ
Operãdo eñ fortitudinis aliquid tĩditatis corꝛſipit
in timido: aliqñ vero aliquid facit in rõne ꝓducentis.
vt operatio fortitudinis ꝓducit hĩtũ fortitudĩs aut ali-
q̄d. eius in eo q̃ caret vicio ꝯrio. Ad probationẽ minoris
dico ꝙ Ari. loquit̃ de bonis ⁊ malis vite preſentis vult
etiã ꝙ talia nõ inſint: nõ quidẽ poſt actuꝫ fortitudĩs ſꝫ
poſt mortem. ¶ Ad quartam dr̃ ꝙ licꝫ fortis non gau-
deat in actu exteriori ſue fortitudinis; et maxime cum
patitur mortẽ aut graues dolores tñ in actu interiori
precedẽte actuꝫ exteriorem gaudet aut ſaltẽ nõ triſtat̃
et poſt actum exteriorẽ: ſi euadat in recordatione actꝰ
ſui preteriti gaudet ⁊ letatur. ſꝫ de hoc dicet̃ diffuſius
¶ Ad quintã nego maiorem: fortitudo enim ꝟtꝰ nõ eſt nota.
circa fabricationẽ armorũ: nec in alendis equis nul-
lus eñ bene ſe hñs circa hec ex hoc ipſo diceretur for-
tis. Similiter moderatus amor pecunie multũ vꝫ ad
conſeruandã iuſticiam et tñ ad aliã virtutem a iuſticia
ꝑtinet: Et ad minorẽ dico ꝙ non ideo aliq̄ pericula di-
cuntur ordinata ad periculũ mortis quia ſũt minora. lꝫ
ex eq̄nimi tollerantia minoꝝ aliquãdo ꝯſcẽdamus ad
eq̄nimen tollerantiã maiorum. ¶ Contra quintã ꝯcl'o-
nem arguitur. Fortis eſt intimidus in mari et in egritu-
dinibus: ergo circa hmõi mortes ẽ fortitudo. añs pro-
batur ꝑ illud. Arꝭ. in. iii. ethicoꝝ. Sꝫ et adhuc ⁊ in ma-
ri ⁊ in egritudinibꝰ intimidus q̃ fortis. ḡ fortis eſt inti-
dus ⁊c̃. Secũdo: intiditas illa fortis in hmõi ꝑiculũ ꝑt
eſſe rcẽ rationi ꝯfor̃is ꝑt eſſe opꝰ alicꝰ ꝟtutꝭ et nõ niſi
fortitudinis. igitur. ¶ Ad primam cõcedo añs: et nego
ꝯñam hmõi eñ actus intiditatis non eſt actus fortitu-
dis: ſꝫ magnanimitatis. ¶ Pro q̃ eſt aduertẽdũ ꝙ hi-
tus fortitudinis ĩmediate ĩclinat ad actũ ſubeundi ꝑi-
cula bellorum ⁊ mortis tanq̄ in actũ ꝓpriũ elicitũ me-
diãte ꝟo actu ſuo elicito ĩcliat vl'iter in cõtẽptũ mor-
tis rcẽ rationi ꝯformen. Et iõ fortitudo ĩcliat imedia-
te fortem in intimiditatem rõni ꝯformẽ in bellis: medi-
ate in oẽm honeſtã intimiditatẽ ⁊ qꝛ hmõi honeſta in-
timiditas mortis extra bellũ pertinet ad magnanimi-
tatẽ: ideo fortitudo mediate inclinat in ꝑmũ actũ ma-
gnanimitatis ĩ eo q̃ magnanimitate caruit: ⁊ ꝓpt' hoc
dici. Arꝭ. ꝙ ille q̃ eſt fortis eſt ĩtimidus in mari et in e-
gritudinibꝰ: nõ qꝛ (vt dictũ eſt) iſte actꝰ ĩtimiditatꝭ ſit
actꝰ fortitudinis: ſꝫ ꝓpter cãm dictã ꝑ hoc pꝫ rñſio ad
aliã. ¶ Contra ſextã ꝯcluſionem argui mulier pudica
cui comminatur aliquis mortem niſi ſibi conſentiat ſer-
uando ꝯ hanc comminationem pudiciciã: fortiter agit
ita ꝙ actus ſuus eſt actꝰ fortitudinis. ⁊ tñ mors illa
nõ eſt mors in bello. ergo fortitudo ẽ circa alia ꝑicula
q̄ circa ꝑiculũ mortis in bello. maior ꝓbat̃ quia ille
actꝰ nõ eſt actꝰ tꝑantie. cum tꝑantia nõ ſit circa mortẽ
ſed circa delectationes tactꝰ et guſtꝰ. ḡ ꝑtinet ad forti-
tudinẽ. Secũdo qꝛ ſi ſic: ſeq̄ret̃ ꝙ fortitudo ĩ pauciſſis
hominibꝰ reꝑiretur: qꝛ ꝑicula mortꝭ in bello ꝑ paucis cõ-
ueniunt. Tertio actus martirum pertinet ad fortitudi-
nem. et in ibi nõ eſt bellũ. ḡ fortitudo nõ eſt tm̃ circa ꝑi-
culũ mortis in bello. Quarto ꝓbatur ꝑ ambroſiũ qui
diuidit fortitudinẽ ĩ reſpublicas et dõeſticas ¶ Q̄nito
circa maiores et preclariores res maxime cõſiſtit for- ambro.
tudo. ſed ſecundum. Tullium primo de officiis multe in officio
res vrbane maiores clariores ꝙ extiterunt q̄ bellice
ergo circa res non bellicas poteſt conſiſtere fortitudo
Sexto bella ordinantur ad pacẽ tꝑalem reipub. ꝯſer-
uandam vt vult. Auguſti. xxix. de ciuitate dei ꝙ inten-
tione pacis bella aguntur ſꝫ ꝓ pace reip. nõ eſt mors
ſubeũda: cũ ipſa ſit multarum laſciuiarum occaº. igr̃

Septimo ar. auctē. Arꝭ. ethicoꝝ 3º qui non aſſerit ſim pl'r fortitudinem eſſe circa pericula mortis in bello: ſꝫ addit principaliter. Pricipalit (inquit) dicet vtiqꝫ fortis qui circa bonā mortem eſt impauid⁹: ⁊ q̄cūqꝫ mortem inferunt repētina exñtia. ꝙ ſaltem min⁹ pncipalit fortitudo pōt eſſe circa alia. ¶ Ad primā negat maior et maxime ſi ſit locutio cauſalis et non tpalis duꝫ eñi ſeruat pudiciciā pōt fortit' agere q2 pōt pugnare ꝓ pma. Sꝫ dico ꝙ act⁹ ſu⁹ qui ſeruat pudiciciā nō eſt act⁹ fortitudinis. Et ad probationē nego ꝙ ille actus non ſit actus tpantie. Et ad probationem dico ꝙ lꝫ tpatiā ſimplex nō ſit circa mortē: tpātia tñ ſecūdū gradū heroicum (vt dictū eſt) ē circa mortē. ¶ Ad ſecundam rñſum eſt prius. ¶ Ad tertiam nego ꝙ martyrium ptieat ad fortitudinē ſtricte acceptā: ſed ad aliā virtutē ptinet quod lati⁹ dicetur infer⁹. ¶ Ad quartā dico ꝙ ſi q̄ ſūt pericula mortis in reb⁹ vrbanis ſine ꝯpugnatiōe: illa non ptinet ad fortitudinem ſtricte acceptā. licet vel ptinent ad magnitātē vel ad aliā virtutem. et omnes act⁹ recti et ordinati circa perpeſſionē mortis aut grauiſſimoꝝ piculoꝝ ſine bello dicūtur ptinere ad magnanitatē aut tāq̄ ad virtutē elicietē aut tanq̄ ad ꝟtutē adiuuātē ⁊ facultatē aut tanq̄ ad ꝟtutē inde mediate vel imediate genitam ⁊ p ꝯñs altero iſtoꝝ modoꝝ ptinent ad fortitudinē nō ꝓprie ſꝫ cōiter acceptā. Quo modo Ambroſi⁹ et. Tullius ſemp fortitudinē accipit. Et ex hoc patet ſolutio ad quintā. Ad ſextā negatur minor. ⁊ ad probationē dico ꝙ laſciuie et hmōi non prouenunt ex malicia pacis: ſed vicus male vtentiū pace. ex qua q̄dem per ſe nata ſunt oriri bona et non mala ¶ Ad. vii. nego añs. et ad probationem dico ꝙ. Arꝭ. accipit ibi principalr' ꝓ ꝓprie ad dřeñtiam fortitudinis ſꝫ ſilitudinē dicte. ⁊ hoc ꝓbat ex trāſlatione. Aretini q̄ hꝫ ꝓprie vbi nřa hꝫ principaliter. ¶ Rōn añ oppoſitū ſoluta eſt ex dictis.

QUeritur quarto vtrum fortitudo ſit circa tiores ⁊ audacias. Arguit ꝙ nō fortitudo ē circa mortē, ꝙ nō ē circa tiores ⁊ audacias ꝯña nota. Et añs pꝫ ex precedenti q̄ſtione. Notādū eſt ꝙ tior eſt triſticia ſiue pturbatio aī ex fantaſia mali appenis de ꝓpe futuri. eſtiam⁹ eñi aliq̄ malū aliqd̄ de ꝓpe nobis futuruꝫ. Et ex iſta eſtimmatione cauſat in nobis triſticia q̄dā ⁊ pturbatio mētis q̄ vocat timor. Iſte timor nat⁹ ē nos retrahere a bono ope ꝟtutis cui debem⁹ ⁊ tenemur incumbere. hec añt retractio fit duplicit': vnomō fugiēdo piculū. vt cū nos ſubtrahim⁹ a defēſione ciuitatꝭ. Aliomō. ꝓp' ipſā ꝑturbationē, nō ꝯpugnādo ſm induſtrie et viriū nřarū exigentiā. reperti enim ſunt frequenter i bello mlt'i tāto timore ⁊ tāta pturbatione agitati vt q̄q̄ nō fugerent nec tñ ſcuto nec gladio vti poterāt. ſꝫ ꝓiectis arīs ibelles ſe morti offerebant. vtrobiqꝫ añt effectus tioris ē impeditiu⁹ defenſionis reipu. Ex iſtis añt actibus timendi frequntatis pōt gñari hitus tmēdi q̄ nos inclinabit ad hmōi triſticiā in pñtia terribilis. q̄ hit⁹ q̄to magis augebitur tāto magis inclinabit nos ad hāc pturbationē mētis. Audacia añt elatio aī exceſſiua ex apphēſione eorum q̄bus nos imīnētia picula ſupatores cōfidimus. hec exceſſiua aī elatio multos hꝫ effcūs. vnum ſubimus piculum: cum rcā rō dictat aut dictaret ſi in eſſꝫ non eſſꝫ ſub' eūdum. quinetiā ⁊ audacia ⁊ timor ita puertunt iudiciū rationis, vt p timorē iudicem⁹ nō eſſe ſubeūdū piculū, qd̄ ſecūdū rei ꝟtatē ſubeūdū ē. per audaciam iudico eſſe ſubeūdū piculū qd̄ ſecundū ꝟitatē ſubeūdū nō ē. Aliū effectū nō hꝫ vt i ꝯpugnādo nec locum nec tps nec modū: nec ordinem nec finē debitum ſeruit: aut ſaltē alterū eoꝝ omittat. Et hoc ꝓp' ꝯfidētiam ꝙ habꝫ aut de ꝓprijs ꝟibus aut de induſtria aut de experientia belli aut in auxiliarib⁹ copijs ⁊ reliquis adiumētis. Interdum añt diffiniunt timor ⁊ audacia p effect⁹ ſuos ⁊ p ipſis effectib⁹ accipiunt. Et tunc audacia diffinit ꝙ eſt incōſiderata piculoꝝ aggreſſio cū ſpe ſupandi ea. Timor ꝟo ē icōſulta reiectio periculi vel eoꝝ p q̄ piculo virilit' obſiſti pt. Ex quibus pꝫ ꝙ audacia ⁊ timor in ſuis diffinitionib⁹ includunt obliquationē a recto rōis iudicio. Interdū tñ accipiuntur vt abſoluunt ab hmōi cōnotatiōib⁹ ⁊ tunc timere eſt reijcere periculū vel ea q̄b⁹ piculo ꝯpugnādo obſiſti pt. Audē ꝟo ē piculū aggredi ſiue ſubire cū ſpe ſupandi. Quia q̄ cōtingit aliq̄ ꝙ ſm rectū rōis dictamē periculū ſubeūdū eſt. Aliq̄ nō eſt ſubeūdū ideo ſi debeam⁹ pfecte ⁊ ꝟtuoſe icliari ad hmōi piculū ſubeūdū eomō q̄ ſubeūdū ē ⁊ nō ſubeūdū eomō q̄ nō ē ſubeūdū expedit nobis hr̄e hitū cohibētē vel moderātē tiorē ⁊ audaciā, ꝯforit' ad rectū rōis iudiciū. ¶ Notādū eſt pterea ꝙ fortitudo habet cohibere duplicē tiorē ⁊ duplicē audaciā. hꝫ eñi fortitudo (q̄tū ad ꝓpoſitū ſpcāt) triplicē actū vnū intiorē non imperatiuū formalit' executiōis: ſecundū iteriorē formalit' impatiuū executiōis: tciū exteriorē. Circa primū ꝯtingit tior ⁊ audacia ⁊ maxie cū pericula eſtimant magna ⁊ de ꝓpe futura. Circa ſcōm cōtingūt etiā tior ⁊ audacia. tior cū ꝓpter magnitudinē picl'i aut aliā cām recuſam⁹ ſubire piculū, qd̄ ſm iudiciū recte rōis ſubeūdū eſt et p hūc tiorē retrahimur ne actu ipatiuo executiōis velim⁹ ſubire piculū. Audacia cū non habita ſuſſicieti rōe piculoꝝ volum⁹ actu iperatiuo executiōis ſubire picula, q̄ vel ſubeūda nō ſunt, vel nō ſatis ſcim⁹ eſſe ſubeūda. Circa tciū cōtingūt ēt tior ⁊ audacia ſcꝫ in ipa dimicatiōe vel cōtra pugnatōe q̄ē act⁹ exterior ipat⁹ tior cū ita pturbatur aīm⁹ ꝙ excedun⁹ ꝟib⁹ aī et corpis aī vt nō pſpicere poſſim⁹ q̄ rōe vel quō dimicādū ſit qd̄ tñ aliter facere poſſem⁹. corpis vt nobis iſto robore corporis vti non poſſimus. Audacia cū ita in ipſa periculi magnitudie effert aīm⁹ vt icōſiderate dicet. aggrediamur cū expectandū eſt aut expectem⁹ cum aggrediēdū eſt aut hoc vel illud faciam⁹ cū cedēdū eſt ſine morādū vel fortaſſe fugiendū. In iſtis trib⁹ actib⁹ homines ita drñt ſe hñt ad tiorē ⁊ audaciā ꝙ multi q̄ fortes vel audaces ſūt in pncipio ſūt timidi i ſcdo ⁊ q̄ fortes vel audaces ſunt in ſcdo, tidi ſunt in tertio cū ſcꝫ vidēt magnitudinē picul' qd̄ iā aggreſſi ſunt: vt hꝫ. Ari. in tertio cū loq̄tur de his q̄ vident fortes ꝓp' expiētiā reꝝ bellicaꝝ. hi añt inq̄t ex pncipio piclitabant. i. piculis ſe obiectabant vt hꝫ Aretini trāſlatio: vt meliores exñtis cognoſcētes autem mortē fugiūt. hoc añt cōtingit q2 piculū illud bellicū nondū eſt pñs eſt min⁹ terribile q̄ cū eſt pñs. Cū vero eſt pñs, ⁊ difficultas ei⁹ videt maior ⁊ inſupabilior tūc eſt terribili⁹. Si añt p hoc ꝙ eſt cognitū, difficultas ei⁹ videat ſupabilior tūc appet min⁹ tribile, ⁊ audaciores vel fortiores ſum⁹ circa illud. ¶ Notandū eſt pterea ꝙ circa picula mortis in bello non videmur hr̄e niſi q̄tuor act⁹ exteriores ſcꝫ aggredi, expectare cunctari fugere. Aggredi eſt hoſtē inuadere. Expectare eſt inuadētem hoſtē excipere. Cūctatur autem ille q̄ cū nō fugiat nullā tñ pugnandi copiam facit ſꝫ ſe vel caſtris vel locis tutis tuet'. Quod fortitudis genus exercebat Fabi⁹ maxim⁹ ꝯ Hannibalē ꝓp' qd̄ romani freq̄nter dixerūt eū eſſe timidū, ⁊ accuſauerūt eū ieſe repub. ⁊ inſtituerunt alterū cū eoq̄ hoſtibus pugnandi copiā fecit contra ꝓhibitionē. Fabij. Iamqꝫ cū ſuis vincebat' niſi Fabi⁹ de mōte pugnā ꝓſpectans virilit' irruiſſet abſtuliſſetqꝫ victoriā e manib⁹ Hannibalis. ¶ Prima ꝯcl'o. fortitudo non eſt circa timores ⁊ audacias tanq̄ circa actū ſuuꝫ nec

nota.

Nota

interiorē nec exteriorē. probaꝫ q2 nec timor nec auda
cia ſunt actus fortitudinis. ¶ Scḋa ꝯcluſio. fortitudo
non eſt circa timores et audacias tanꝙ circa obiectū
cōmune. Intelligo aūt per obiectū cōe id qḋ ē obiectū
tā actus interioris ꝙ exterioris. ꝓbaꝫ q2 nec timor nec
audacia ſunt obiecta act⁹ exterioris fortitudinis Sed
terribile et auſibile. ¶ Tertia cōcluſio fortitudo eſt cir
ca timores et audacias tanꝙ circa obiectum partiale
ſui proprii et ꝑ act⁹ interioris maxime ſecūdū grad⁹
perſeuerantie et cōtinētie. ꝓbatur q2 oīs virt⁹ q̄ eſt cir
ca aliquē actū eſt tanꝙ circa obiectū ꝑtiale circa omne
illud quod ſcitum eſt eſſe impeditiuū tal' act⁹ ſꝫ fortis
ſecundum gradum perſeuerantie ſcit ꝙ timor impedi=
tiuus eſt actus ſue fortitudinis et fortis ſecundum gra
dum continentie ſcit ꝙ audacia etiam impeditiua eſt
ſui actus. ergo fortis ſecundum hmōi grad⁹ hꝫ timorē
et audaciaꝫ ꝓ obiectis maior patet q2 ꝙtūcūꝗ fortitu
do inclinat ad actū ſuū tantum inclinat ad remouēdū
omne illud qḋ eſt ꝓhibitiuū actus ſui. minor nota eſt ꝑ
experiētiā. Scḋo quicqd eſt obiectum prudentie dirre=
ctiue fortitudinis illud eſt obiectum fortitudinis alias
non eſſet actus voluntatis ſufficienter conformis actui
rationis: ſed prudentia directiua fortitudinis ſecundū
predictos grad⁹ habet timores et audacias pro obie
ctis ſaltem partialibus et non communibus. igitur
et ipſa fortitudo. minor probatur q2 dictamen prudē=
tiale regulans hmōi fortitudinem: eſt non obſtāte tri=
ſticia ex terribili ſuſcepta faciendum eſt fortiter. nō ob
ſtante audacia ex viribus vel auxiliis ſuſcepta facien=
dum eſt fortiter. Actus autē volūtatis his ꝯformis eſt:
his nō obſtātib⁹ facere volo fortiter. Tertio ꝑ act⁹ ha
rū fortitudinū tiōr ⁊ audacia ſūt nolita formalit' vel e
qualēter ſꝫ qcqd ē nolitū ē obiectū act⁹ q̄ eſt nolitio igr
ꝑma ps aūtis probaꝫ. oīs fortis hñs actū ſecūdū gra
dū ꝑſeuerātie vult ꝙ timor nō ſibi inſit vel ꝙ non adeo
ꝑturbet vt ab opere ꝟtutis reuocꝫ. Dixi aūt formalit'
vel equalēter. quia fortis pōt hr̄e vnū actū q̄ ſimilr̄ fert'
in hmōi timorē pōt etiā hr̄e actū q̄ feretur in aggreſſio
nem ꝑiculi: nō obſtante triſticia ex terribili prouenīēte
quo actu triſticia illa vel ꝑturbatio timoris nolita eſt
¶ Quarta concluſio: fortitudo eſt circa tiōres ⁊ auda=
cias tāꝙ honeſta ⁊ laudabilis medietas int' extrema.
probaꝫ. q2 int' nō ſubire ꝑicula mortis i bello qñ rctā
rō dictat ea eſſe ſubeūda: et ſubire quando rctā rō dcāt
non eſſe ſubeūda aut audētius ꝙ rctā ratio dictet ea eē
ſubeunda mediat ſubire vel nō ſubire ea ꝯformiter ad
dictamē recte rationis Sed inter duo ꝑma quoꝝ ꝑmū
eſt ex timore ⁊ ſcḋꝫ ex audacia mediat tertiū qḋ eſt for=
titudo vel actus fortitudinis ⁊ duo prima ſunt vicia
et extrema et tertiū ē honeſta medietas. igr̄ ¶ Quīta
ꝯcluſio: fortitudo mediat inter timores ⁊ audacias tāꝙ
inter paſſiones vel hītus ꝑ ipſā fortitudinē regularit'
et per ſe cohibendas. probatur quia fortitudo nata eſt
impedire ⁊ cohibere ne cō fortiter faciēdū ē triſticia et
ꝑturbatio animi īſit ex apphēſione terribilis: ⁊ ne au
dacia ēt inſit ex apphēſiōe auſibilis Et ſi nō poſſit ꝓhi
bere ne īſint hꝫ prohibere ne ꝯtinētur. et ſi non poſſit
prohibere ne continentur: hꝫ ꝓhibere ne exeāt in effe=
ctum, ne ſcꝫ timor cauſā fugā in cū non eſt fugiēduꝫ vel
ita ꝑturbet mētem vt ⁊ rōnem iudicio ⁊ corpus virib⁹
deſtituat aut voluntatem electione debita ne etiam au
dacia cauſaꝫ inconſultam dimicationem: et etiā deſti=
tuat rōnem conſideratione eoꝝ q̄ ad dimicationem re=
cte ⁊ fortiter faciendā requiſita ſunt: aut volūtatē electi
one eorū. Dixi aūt regulariter ⁊ ꝑ ſe: ꝓpter cām ſtatim
dicēdā. ¶ Sexta ꝯcluſio ꝯ ꝯ beatū thomam ex precedē
te infero. non eſt fortitudo circa timores et audacias
tanꝙ cohibitiua timoris et moderatiua audacie. pro
batur. fortitudo eſt circa timores et audacias tanꝙ co

Tho. 2 2. que. 125. articu. 5.

hibitiua vtriuſqꝫ. g̃ nō tanꝙ cohibitiua vni⁹ ⁊ mode=
ratiua alteri⁹. Añs pꝫ ex ꝑcedenti cōcluſiōe. ⁊ ꝓbaꝫ
iterꝫ rōe ſumpta ex dictis eiuſdē doctoris. Ad ꝟtu=
tē fortitudinis ꝑtinet remouere īpedimētū quo tra=
hiꝫ volūtas a iudicio recte rōis in materia pertinē
te ad fortitudinē ſed tā tiōr ꝙ audacia retrahūt vo
luntatem a iudicio et ſequela recte rōis timor defi=
ciendo audacia ſupabūdando. igr̄. Tertio oīs ꝟt⁹
cohibitiua eſt cuiuſlibꝫ vicii ſibi oppoſiti. ſed tā tiōr
ꝙ audacia ſunt vicia oppoſita fortitudini igr̄. ter=
tio fortitudo facit aut ſaltē inclinat ne act⁹ fortis ſi
audacia: ſicut inclinat ne act⁹ fortis ſit tiōr: g̃ nō pl⁹
eſt cohibitiua timoris ꝙ audacie. Quarto modera
re audaciā nō eſt aliud ꝙ facere vt audeam⁹ q̄ ſunt
audēda, et nō audeam⁹ q̄ nō ſunt audēda. g̃ modera
re timorē eſt facere vt timeam⁹ q̄ ſūt timēda ⁊ nō ti=
meam⁹ q̄ nō ſunt timēda. ſed hec oīa ꝑtinēt ad forti
tudinē abſolutis tiōris ⁊ audacie noīb⁹ a cōnotatio
ne deordinatiōis. q̄ ſi retinenꝫ neutrū ad fortitudi=
nē pertinet. g̃ ſi fortitudo eſt moderatiua audacie:
erit etiam moderatiua timoris. Cōfirmaꝫ. aut bea=
tus Thomas accipit tiōrē ⁊ audaciā vt īportāt de=
ordinatiōem a rectitudīe rōis: ⁊ tūc ꝯſtat ꝙ fortitu=
do eſt vtriuſqꝫ cohibitiua aut vt nō īportat hmōi de
ordinationē. ⁊ tūc fortitudo eſt vtriuſqꝫ moderatiua
Quarto ſicut ad hoc ꝙ ex audaci fiat fortis opꝫ ſi=
bi addere qḋ deficit ⁊ detrahere qḋ ſupabūdat ita ⁊
ad hoc ꝙ ex timido fiat fortꝫ opꝫ tīdo addere qḋ de
ficit et detrahere qḋ ſupabūdat. audax eī deficit in
timēdo, ⁊ ſupabūdat in audendo. eꝯ aūt. tīdus defi
cit in audendo ⁊ ſuperabūdat in fugiendo ꝑiculum
Quinto ſm Ari. q̄ eſt inclinat⁹ naꝫal'r ad vnū viciū
debꝫ ſe trāſferre in aliud oppoſitū vt tandē deueni
at ad mediū. g̃ q̄ eſt naturaliter iclinatus ad auda=
ciā debꝫ tranſire in timiditatē vt tandē veniat in me
dietatē fortitudinis. g̃ nō pl⁹ cohibēdus eſt timor ꝙ
audacia nec plus moderanda eſt audacia ꝙ timor.
Septima cōcluſio. Et ſi fortitudo ſit cohibitiua amo
ris ⁊ odii. delectatiōis ⁊ triſticie ⁊ gñalit' oīm aliaꝝ
paſſionū nō tñ ꝑ ſe ⁊ regularit'. Primū ꝓbaꝫ. omis
ꝟtus habꝫ cohibere qcqd eſt īpeditiuū ſui ꝓprii act⁹
ſed amor ⁊ odiū delectatio ⁊ triſticia ⁊ vl'iter oīs a=
lia paſſio eſt impeditiua alicui⁹ fortitudinis. g̃ forti
tudo habet hec oīa cohibere. maior ꝓbaꝫ q2 ꝙtum
virt⁹ inclinat ī propriū actū, tm̄ iclinat ad remouēdū
qcqd ꝓhibꝫ hmōi actū ſuū. Et minor ꝓbatur quia ex
odio fit vt pro eo vel cū eo quem odimus dimicatio
nem ſuſcipe nolim⁹: etiā cū recta rō dictat eſſe ſuſci
piendā: ⁊ cōtra eū quē odimus inconſulte dimicatio
nem ⁊ bellū ſuſcipim⁹ etiam ꝙ recta ratio dictat nō
eſſe ſuſcipiendū. Eꝯ eſt de amore. idē eſt iudicium de
delectatiōe ⁊ triſticia ſiue ꝓueniat ex guſtabilibus
⁊ tangibilibus ſiue ex cōmodis aut īcommodis ſiue
ex honoribus ⁊ inhonoratōibus. q̄ omia nata ſunt
nos mouere ſm exigentiā delectationū ⁊ triſticiarū
quas cauſant in nobis. Et reprimere vel cohibere
hmōi delectationes vel triſticias, amorem vel odiū
pertinꝫ ad fortitudinē ſm gradum ꝯtinētie in dele=
ctabilib⁹, ⁊ ſm gradū ꝑſeuerantie in triſtabilib⁹ ni
ſi hmōi delectabilia vel triſtabilia eſſent tanta ꝙ ex
cederent cōem facultatē hoim ita ꝙ vt in pluribus
in talib⁹ hoies vincerenꝫ ⁊ raro vincerēt. Tertio po
no duos quoꝝ vn⁹ ſit vere fortis ⁊ al⁹ nō in ceteris tñ
ſint pares neqꝫ volo ꝙ iſte ſcḋs habeat hītū timoris
aut audacie: neqꝫ ꝙ ſit naturalit' inclinatus ad has
paſſiones, immineat pr̄ie ꝑiculum ⁊ recta rō vtriqꝫ di
ctet ꝙ eſt ſubeūdū ꝑiculū mortis in bello pro defen
ſione pr̄ie tēptet vterqꝫ eq̄lit' aut muneribus aut com
minationib⁹: aut amore aut odio aliquaꝝ ꝑſonaꝝ. con=

ꝯtra tho.

Nota.

ſtat ꝙ ꝯ hāc tēptationē vir foꝛtis hñs ſcꝫ habitū foꝛ
titudis magis reſiſtet ꝙ̄ aliꝰ ⁊ nō niſi ꝑ ꝟtutē foꝛti
tudis. g̃ foꝛtitudo hꝫ cohibere oēs hmōi paſſiones
Secūdā partē ꝓbo q꜠ foꝛtitudo eſt tm̄ ꝑ ſe ⁊ regu-
larit̄ cohibitiua illoꝝ q̄ꝝ eſt ſm oēm gradū ſuū ime
diate cohibitiua vel ſm ſe vel ſm ſimile ſm ſpēꝫ. ſꝫ
foꝛtitudo ſm oēm gradū ſuū eſt cohibitiua timoꝝ ⁊
audaciaꝝ imediate. Alioꝝ vero nō ē cohibitiua im-
mediate niſi ſm gradꝰ cōtinētie pſeuerātie vel tpā-
tie vel ꝟtutis heroice. Si aūt nō ſit in aliq̄ hoꝝ gra
duū cōſtituta tūc nō eſt cohibitiua niſi mediāte actu
ſuo elicito. igit̄. Tertio ſi oīa in foꝛti eſſent bene oꝛ
dinata ſm alias ꝟtutes: adhuc foꝛti remaneret pu-
gna ꝯ tioꝛes ⁊ audacias, ⁊ nō remaneret pugna ſi-
bi ꝯ alias paſſiōes. Si aūt oīa eſſent bñ oꝛdīata cir
ca foꝛtitudinē adhuc remaneret aliis ꝟtutibꝰ pu-
gna ꝯ hmōi paſſiōes amoꝛis ⁊ odii: delectatiōes ⁊
triſticie ⁊ nō ꝯ tioꝛē ⁊ audaciā. g̃ timoꝛ ⁊ audacia ⁊
nō alie paſſiōes ꝑtinēt per ſe ⁊ regularit̄ ad modera
mentū vel cohibitionē foꝛtitudinis. Octaua conclu
ſio: foꝛtitudo medietas eſt īter timoꝛes ⁊ audacias:
⁊ nō inter alias paſſiōes ꝓbat̄ q꜠ ipa nō eſt cohibi
tiua aliaꝝ paſſionū ꝑ ſe ⁊ regulariter vt dcm̄ ē ſed
oīs medietas moꝛalis eſt ꝑ ſe cohibitiua eoꝝ īter q̄
eſt medietas. igit̄. Tertio nō ſtat foꝛtē foꝛtiter facē ⁊
ſimul peccare aliq̄ vicioꝝ illoꝝ inter q̄ mediat foꝛti
tudo q꜠ foꝛtitudo ꝯriat̄ vtriꝗ extrēoꝝ ſuoꝝ. ſed ſtat
foꝛtem foꝛtit̄ facere ⁊ ſimul peccare odio vel amoꝛe
delectatione vel triſticia, ⁊ reliꝗs hmōi. g̃ foꝛtitudo
Buri. ꝫ. ethi. q̄ſti. 21. non eſt inter has paſſiōes medietas. Ex qbꝰ infero
contra buridanū ꝙ foꝛtitudo eſt circa timoꝛē mali:
ſiue malū illud opponat̄ bono vtili, ſiue bono dele
ctabili, ſiue bono honeſto: accipiendo honeſtum (vt
ipſe dicit) ꝓ ſigno honoꝛis. ꝓbat̄ hoc coꝛrelariū. q꜠
foꝛtitudo eſt hoꝝ oīm maloꝝ cohibitiua vt habet̄ in
vii. cōcluſione. Ex his oībꝰ pꝫ quō foꝛtitudo eſt circa
timoꝛes ⁊ audacias. Nona concluſio foꝛtitudo non
eſt circa timoꝛes ⁊ audacias tanꝙ̄ circa cauſam pn
cipalē elicitiuā actus ſui pꝛobatur q꜠ ſi quis ex paſ
ſione vel habitu audacie eliciat ſubire moꝛtis pīcu
lum in bello, eo mō q̄ recta rō, ſi ineſſet, dictaret eſſe
ſubeundū: actus illius non eſſet actꝰ foꝛtitudis igit̄
pꝫ q꜠ oīs actus ꝟtutis eſt dictamini pꝛudentiali cō-
foꝛmis. ſꝫ iſte non hꝫ dictamē pꝛudentiale per quod
regulet actū ſuū: nec ſcit (vt ſuppono) actū ſuum eſſe
confoꝛmē recte rōi. g̃ actus ſuus nō eſt actus ꝟtutis
Tertio talis q̄ elicit actum mediāte paſſione audacie
eliceret eū cōfoꝛmit̄ etiā ſi eſſet ꝯ rectā rōem. cū nec ac
tualiter nec habitualiter cōparet actū ſuū ad recti-
tudinē rōnis: ſed tm̄ ad impetū paſſionis. g̃ talis nō
habet verū actū foꝛtitudinis. Tercio ꝓbat̄. nam ſm
Ari. in tertio ethicoꝝ ſpēs nō vere foꝛtitudinis: illi
q̄ faciūt actus q̄ vident̄ eſſe foꝛtitudis ꝓpter hono-
res vel ꝓpter timoꝛē ſuppliciorꝝ, vel ꝓpt̄ expiētiā bel
licā nō ſunt ꝟe foꝛtes. g̃ neꝗ q̄ eoſdē actus faciūt ꝓ-
pter audaciā vel temeritatem. Quarto iudex ferens
rectum iudiciū, motus ad taliter iudicandū ex amo
re vel odio partium vel ꝓpter munera nec eſt iuſtus
nec facit verū actū iuſticie. cū tūc taliter faciēdo pec
cet ꝯ iuſticiā. q꜠ foꝛte ſententiat in queſtiōe in cogni-
ta et neſcit ſi recte iudicet an non. g̃ neꝗ qui ex auda
cia ſubit periculum in bello foꝛtis dicendus eſt. Cō
tra pꝛecedentes concluſiōes arguitur. Et pmo ꝯ ter-
ciā tioꝛ ⁊ audacia nō ſūt obiecta actuū exterioꝝ foꝛ
titudinis. g̃ nec interioꝝ. ꝯña tꝫ. q꜠ q̄cq̄d eſt obiectum
actus interioꝛis illud eſt obiectū actꝰ exterioꝛis. a-
lias exterioꝛ nō hēret ꝯfoꝛmitatem a dactū iterioꝛē.
Scdō ſi ſic: ſeq̄ret̄ ꝙ idē actꝰ eſſet ſimul volitio ⁊ no-
litio, ꝯñs eſt impoſſibile ⁊ pꝫ ꝯña. Capio actum foꝛ-
titudinis quo foꝛtis vult ſubire pīcula et terribilia etiā
nō obſtāte triſticia cāta ex apphēſione terribilis. tal̄
eſt volitio periculoꝛum et ſimul eſt nolitio timoꝛis et
triſticie. ergo idem actus ſimul eſt volitio et nolitio.
Tertio eiuſdem actus non ſunt plura obiecta ſꝫ terri-
bile et auſibile ſunt obiecta foꝛtitudinis. ergo non ti-
moꝛ et audacia. ¶ Ad pꝛimam iſtarum rationum cōce
do añs et nego ꝯñaꝫ. et ad pꝛobationē nego aſſumptū
actus enim interioꝛ habet circunſtantias actus ex te
rioꝛis ꝓ obiecto q̄s ipſe actus exterioꝛ non habꝫ ꝓ ob
iecto. Similiter ipſe actus iterioꝛ hꝫ rectā rōem ꝓ obie
cto: quia vult ꝟtuoſus ita facere quia recta rō dictat
habet etiā ipſum actum exterioꝛē pꝛo obiecto tñ nullū
hoꝛum hꝫ actus exterioꝛ pꝛo obiecto. ¶ Ad ſecundam Okam.
dico ſecundū vnā opinionem ꝙ nō eſt incōueniēs eūdē
actum eſſe volitionem vnius et nolitionē alterꝰ ſicut
actus quo volo nunc nō comedere pꝛopter ſanitatem
eſt volitio ſanitatis et nolitio comeſtionis. et hec opi-
nio pꝛo nunc michi videtur pꝛobabilioꝛ. ¶ Ad tertiā Nota.
concedo ꝙ eiuſdem actus non poſſunt eſſe plura obie
cta totalia: poſſunt tamen bene eſſe plura ꝑtialia. Et
ſi dicas ꝙ diſtinctio actuum cauſatur ex diſtinctione
abiecturum: ergo vbi ſunt plura obiecta ibi ſunt plēs
actus. ¶ Reſpōdeo ꝙ vbi obiectū eſt cā efficiēs actꝰ: di- R.
ſtinctio actuū cauſat̄ ex diſtictione obiectoꝛum effecti
ue ⁊ arguitiue. ſed ex hoc nō ſequitur ꝙ pluralitas ob-
iectoꝝ ſemper inferat pluralitatem actuū: ſed ſolū plra
litas obiectoꝛum nō faciētium vnum obiectū totale. ⁊
ita ſi volumus ex obiectis arguere diſtinctionem actu
um: altero iſtoꝛum duoꝛū modoꝛū arguēdū eſt. Iſti ac
tus ſunt ⁊ aliquid eſt obiectum vnius qd̄ nō ē obiectū
alterꝰ ergo ⁊ actꝰ ſūt diſtincti. Aliomō ſic. Plra ſūt
obiecta non ꝑtialia ſiue totalia ergo plures ſūt actus.
Contra quartā ꝯcluſionē. Arguit: pmo ꝑ illō Grego- arg. tho. 2. 2. q̄ſti. 123. ar. 5.
rii ſeptimo moꝛaliū Iuſtoꝛum foꝛtitudo ē carnē vicere
ꝓpꝛiis voluptatibus ꝯrie. delectatiōꝫ vite pñtis extin-
guere. ergo foꝛtitudo ē circa delectationes ⁊ triſticias
potiꝰ ꝙ̄ circa timoꝛes ⁊ audacias. Scdō: ſm tulliū in
rethoꝛica ſua ad foꝛtitudinē ꝑtꝫ ſuſpectio pīcloꝛū ⁊ ꝑ
peſſio laboꝝ. ſed iſta magis pertinēt ad actiones homi
nis laboꝛioſas ꝙ̄ ad paſſionē timoꝛis vel audacie. igr̄
foꝛtitudo nō eſt circa timoꝛes ⁊ audacias. Tertio foꝛ-
titudo nō ē circa ſpē. g̃ nec circa audaciā. ꝯña tꝫ q꜠ ſpes
nō minꝰ oppōit̄ tiōꝛi ꝙ̄ audacia. Quarto foꝛtitudo ē
circa iras et triſticias: g̃ nō circa termōs ⁊ audacias
Añs pꝛobatur ꝑ arꝫ. dicē i. iii°. ꝙ foꝛtes furoꝛis ſpēm
hñt vnde ⁊ Hoērꝰ virtutē imitte furoꝛi: ⁊ ꝟtutē ⁊ furo
rem erige. ꝙ aūt ſit circa triſticias pꝫ ꝑ illud eiuſdem
in ſuſtinēdo vtiꝗ triſticia foꝛtes dicūtur. ꝓpt̄ qd̄ ⁊ tri
ſtis foꝛtitudo. Tū etiā q꜠ arꝫ. laudat tpātiā ſup foꝛtitu
dinē ꝓpter hoc ꝙ difficiliꝰ ē triſticia ſuſtinere ꝙ̄ a vo-
luptatibꝰ abſtinere. Quito nihil qd̄ aſſūit ſibi furoꝛē
mediat int̄ tiōꝛes ⁊ audacias: q꜠ furoꝛ ad extremū au-
dacie ꝑtꝫ ſꝫ foꝛtitudo aſſūit ſibi furoꝛē vt allegatū ē ex
homero. igit̄ Sexto ſi foꝛtitudo ē circa tiōꝛes aut ē cir
ca eas timēdo. aut nō timēdo. Si timendo: g̃ foꝛtꝫ ſēꝑ
fugit malū. q꜠ tiōꝛ ē fuga mali. Confirmat̄, q꜠ ſi ē circa
tiōꝛes timēdo cū nō tiēat aliq̄d niſi tiōꝛē: g̃ eſt circa tiō
res tiōꝛe: g̃ tiōꝛis ē tiōꝛ: g̃ tādē erit ꝓceſſꝰ in infinitū i
tiōꝛibꝰ. Si aūt ē circa tiōꝛes nō tiēndo: ſequit̄ ꝙ foꝛtis
nūꝙ̄ timēt. q꜠ ſi nō tiēt timēdo nil̄ tiēt. Septīo: Si foꝛ-
titudo ſit medietas int̄ tiōꝛes ⁊ audacias: tūc cū auda
cia ſit extremū ꝑ ſup abūdātiā ſequit̄ ꝙ excedit audaci
a foꝛtitudinē. aut g̃ excedit finite aut īfinite: non infini
te: quia nulla audacia eſt infinita. Si finite ponatur ꝙ
in duplo. tunc volo ꝙ foꝛtitudo q̄ pꝛiꝰ erat augeatur in
duplo. tunc ipſa erit equalis in gradu cum audacia.
g̃ non mediabit inter audaciam ⁊ tiōꝛeꝫ. q꜠ vbi nō eſt
excedēs exceſſū: ibi nō ē mediū. ꝙ aūt foꝛtitudo poteſt

hocmõ argueri ꝓbat.qꝫ quocūqꝫ gradu fortitudis
accepto poſſibile eſt aliquē gradū fortitudis eſſe in
duplo intenſiorē.cū nec repugnet imaginatiōi/ nec
claudat cōtradictionē.Octauo.Cū dicis ꝙ fortitudo
mediat inter tīores ⁊ audacias aut accipis fortitu
dinē timorē ⁊ audaciā ꝓ rebꝰ ⁊ naturis cōibus aut
ꝓ rebus ſingularibꝰ.Nō pro rebꝰ cōibꝰ.qꝫ nulle ſūt
nota ꝯ re tales:vt ſupponit.Nec ꝓ rebꝰſingularibꝰ.qꝫ nulla
ales. ꝑticularis fortitudo mediat inter timores et auda
cias.quod patꝫ qꝫ fortitudo mea ſi mediat inter ti-
mores et audacias/aut igit mediat inter timores
et audacias que ſunt in me.et hoc nō.qꝫ tunc in me
ſimul eſſent fortitudo timor ⁊ audacia.Aut inter ti
mores et audacias q̄ ſunt in aliis.⁊ hoc nō.qꝫ forti
tudo mea nec cohibꝫ nec moderat eas.igit.Ad pri-
mam iſtaꝝ rationū rńdet ꝙ autoritas gregorii eſt
ꝓ ſeptima cōcluſione.loqͣtur ei de fortitudie ſecūdū
gradꝰ cōtinētie ꝑſeuerātie et heroice ꝟtutis.Nō ac-
cipit tñ fortitudinē ſtricte;ſed cōiter ad magnanimi
tatē ⁊ fortitudinē ſtricte acceptā.Ad ſecund am di-
co ꝙ Tulliꝰ accipit fortitudinē vt eſt cōis ad magna
nimitatē ad quā ꝑtinet ſuſceptio laboris ⁊ aggreſ
ſio reꝝ difficiliū etiā extra bellū.Ad tertiam reſpō
det beatꝰ Thomas ꝙ ſpes opponit timori ex par-
thō. 2.2. te obiecti.qꝫ ſpes eſt de bono: tīor vero de malo au
queſtio. dacia aūt eſt circa idē obiectū circa qḋ eſt tīor ⁊ op
125. ponit ſibi ſm acceſſum ⁊ receſſū vt dictū ē. qꝫ tñ for
arti.30. titudo reſpicit tēpalia mala retrahētia a ꝟtute:ideo
fortitudo ꝓprie eſt circa tīorē et audaciā:ſed nō cir
ca ſpē.Sed iſta ſolutio nō michi videt ꝯtinē ꝟitatē
Cū qꝫ licet ſit idē obiectū realit circa qḋ ē tīor ⁊ au
x. dacia:eſt tñ alia rō ſm q̄ eſt obiectū tīoris a rōe ſm
nota. q̄ eſt obiectū audacie.Nā eſt obiectū tīoris ſm rōeꝫ
terribilis eſt aut obiectū audacie ſm rōne auſibil'.et
inde ē ꝙ aris.i tcio ethi.aſſignās obiectū fortitudis
noiat ipꝫ tribile ⁊ auſibile.qḋ pꝫ ꝑ illḋ qḋ hꝫ caplo
pmo ſcdi tractatꝰ. Terribile aūt nō ī oibꝰ ēdē idē.
dicīꝰ aūt qḋ ⁊ ſuꝑ hoieꝫ ⁊c.Et ſtat ī ſubdit.ſil'r aūt ⁊
auſibilia.et capitlō ſeqͣnti ī fine q̄admoꝫ aūt dictā
eſt:fortiꝰ medietas ē circa auſibilia ⁊ tribilia.patꝫ
etiā ꝑ eūḋ.ii.retho.Cū aūt(inqͣt)de tīore māifeſtū
eſt qḋ ſit ⁊ de timēdūr q̄ ſinguli ꝑūtes formidāt ma
nifeſtū ē ex hiſ ⁊ audere qḋ ē ⁊ circa q̄lia audaces ⁊
quō diſpōiti audaces ſūt.Et ſeqͣt.Auſibile aūt ꝯriū
timido ⁊ ſtati pꝰ/ſūt aūt auſibilia ꝑiclōſa lōge etiā
⁊ auſibilia ꝓpe ⁊ directiōis ſi ſint.Ex qͣbꝰ pꝫ ꝙ ſm
aris.tīor ē circa timēda/⁊ audacia circa auſibilia.
Auſibile aūt ſm ꝙ hmōi īportat rōeꝫ bōi:⁊ timēde
vel terribile ſm ꝙ hmōi rōnē mali.Et illa ratio bo
ni q̄ eſt circa auſibile ſufficit ad hoc ꝙ circa illud
poſſit eſſe ſpes.Et inde eſt ꝙ audacia vel eſt ſpes vel
habet ſpem ſibi adiūctam.quod patet per Ariſto-
telem in eodem loco dicentem.Auſibile autem con-
trariū timido.q̄re ētcū fātaſia ſpes ſalutariū vt ꝑ
pe .exītiū ⁊ pterea auſibile retrahit a bono forti-
tudinis ſicut terribile:⁊ ſpes ſicut audacia/inquātū
ꝑ ſpē circa auſibile ferimur in ipſum incōſulte ⁊ ꝯ
iudiciū ratiōis.Reſpondeo ergo aliter ꝙ fortitudo
eſt medietas īter timorē ⁊ audaciā: ⁊ nō īter timorē
⁊ ſpē.qꝫ timor ſꝑ īportat extremū qḋ ꝑ ſupabūdan-
tiā vel defectū deficit a rectitudie rōis. Spes auteꝫ
nō ſꝑ īportat illud extremū ſꝫ cōis ē audacie ⁊ forti
tudini.In audacibꝰ ei ē ſpes vicēdi ꝑiculū vt nūc pa
tuit ex auctoritate Ari.Sil'r ēt in forti eſt ſpes vincē
di ꝑiculū.qḋ pꝫ ꝑ Ari.in tcio ethicoꝝ ſcḋo caplō ſcḋi
tractatꝰ.deſpans(inqͣt)vtiqꝫ q̄s timidꝰ.oīa ei timet
fortis aūt contrariꝰ:in audendo eſt bone ſpei: nec te
moueat quod ait:fortis aūt in audendo.qꝫ ibi trāſ
lator abſoluit tminū audiēdi a ꝯnotatōe deordīati
onis.Aretinus aūt alit interꝑtatus eſt qui loco huiꝰ in
audendo poſuit hoc preter fiduciā.deſperās quidē inqͣt
quis meticuloſꝰ eſt cūcta eni formidat. fortꝫ ꝯ preter fi
duciam bonam ſpē habet.¶ Ad quartā dico ꝙ pt itelli- y.
gi tripliciť ꝙ fortitudo ſit circa irā.vnomō tāq̄ circa id
quod aſſumit ad executionē ſui actꝰ ⁊ ſic cōcedo.fortis
eni interdū aſſumit irā in executione ſui actus.q̄ poſtq̄
rō decreuit eē hocmō vel illo ſubeundū ꝑiculum:fit for
tior vegetior et acrior ꝟibꝰ et impauidior ꝯ periculum
et laborū tollerantior.Tertiomō pōt itelligi ꝙ ſit cir-
ca irā tanq̄ circa id cuiꝰ ipſa fortitudo eſt moderatiua:
licꝫ nō ꝑ ſe ⁊ regulariter.Et hocmō ꝯcedo ꝙ fortitudo
etiā eſt vel eſſe poteſt circa irā.ſicut et circa illas paſſio
nes de quibꝰ habetur in ſeptima ꝯcluſione.ira eni pt
eſſe impeditiua actus fortitudinis:ſicut et odium vel
amor tertiomō pt itelligi ꝙ ſit circa irā tāq̄ medietas
circa alteꝝ extremoꝝ ſuorū aut tāq̄ circa paſſionē vel
hitū cuiꝰ ipſa eſt ꝑ ſe ⁊ regulariť moderatiua:⁊ hocmō
nego de triſtitia aūt dr ꝙ ſi itelligat de triſtitia alia
a triſtitia tīoris ꝟbigratia de triſtitia laboris aut do
loris ex ictibꝰ inflictis:dr ꝙ fortitudo in gradu perſe-
uerantie eſt circa hmōi triſticias mō ſupradictō. ſꝫ nō
eſt circa eas tāq̄ medietas inter extrema.¶ Ad quin- nota.
tā dico ꝙ furor pt dupliciter ſe hr̄e ad fortitudinē vno
mō preueniēdo iudiciū rationis et ſic nō aſſumit a for
ti quia tunc ꝑturbarā rōnem ⁊ īpediret conſiliū rectitu
dinē.Aliomō ſeqͣndo iudiciū rōis ⁊ exeqͣndo ea q̄ a rati
one diſcuſſa ſūt ⁊ ſſitata.Et ſic fortitudo furorem aſſu
mere pōt. et in hoc ſenſu negatur maior.¶ Ad ſextam
dico ꝙ fortis eſt circa timores et audacias nec tīendo
nec audendo:ſed fortiter agendo:et huiuſmodi timo-
res audacias quoibēdo vl' moderādo cū īfers ergo eſt
circa eas non timendo ⁊ nō audendo.ꝯcedo ad hūc ſē
ſum ꝙ eſt circa eas ꝑ actum q̄ nec eſt timor nec audacia
nec ē timere nec audere:accipiēdo timere et audere vt
deordinationem important.Et cum infers ergo fortis
nihil timet concedo ꝙ fortis habens actum fortitudis
nihil timet timere oppoſito fortitudini cuꝫ quo tamen
ſtat ꝙ multa alia timeat timore qui non impedit actū
fortitudinis.Nam Arꝫ.in ſecundo rhetorice multa ſūt nota.
timenda alia a terribilibus bellorū.¶ Arꝫ.vii.dico ꝙ
poteſt tripliciter itelligi ꝙ audacia excedat fortitudinē
Vnomodo ꝙ excedat in perfectione ſpecifica.et ſic ego
nego īmo econtra fortitudo excedit audaciam.Aliomō
ꝙ excedat graduali exceſſu:ita ꝙ audacia habeat plu
res gradus ſue ſpeciei quā fortitudo habeat ſue ſpeciei
et aliqua audacia aliquam fortitudinem excedit:et a-
liqua fortitudo aliquam audaciam excedit.Tertiomō
ſic ꝙ audacia inclinat ad audendum plus vel pluribꝰ
modis quā fortitudo:et ſic ego concedo abſoluēdo ter
minum audendi a connotatione de formitatis. quia
audacia inclinat ad audendum plus q̄ dictet recta ra
tio.timor ad non tantum audendum q̄tum dictat re-
cta ratio.fortitudo vero ad audēdum q̄tum dictat re
cta ratio.et ſi recta ratio dictet non eſſe audendum:in
clinat ad non audendum. Et cum dicitur ergo excedit
finite aut infinite.dico ꝙ finite.cum non detur de facto
aliqua audacia infinita Et cum dicis:ponatur ꝙ ī du
plo:ſi intelligas de exceſſu graduali:tūc concedo ꝙ for
titudo poterit eſſe equalis audacie.hoc eſt poſſibile eſt
ꝙ audacia per illam intentionem ex actibus cauſataꝫ
habeat tot gradus īmo multo plures fortitudinis q̄t
gradus audacie habet audacia. Si autem intelligas
de exceſſu.tertiomodo dico:tunc nō eſt ibi duplum neqꝫ
triplum neqꝫ q̄druplum.Pro quo aduerte ꝙ cum dici- nota.
mus audacia inclinat ad plus audendum quā fortitu-
do:ly plus non dicit exceſſum conatus vel intenſionis
ipſius actus audendi:ita ꝙ ſit ſenſus ꝙ audacia incli-
nat ad audedum vſqꝫ ad decem vel duodecim gradus

et fortitudo nõ ĩclinat ad audẽdum niſi vſq; ad ſex vel octo: frequenter enĩ fortis magis intẽdit actũ ſuum audẽdi ſub regula tñ recte rationis ꝙ audax. Et ideo bñ dicit ari. in tertio ethi. ꝙ fortis circa bonã mortem eſt impauidus ſed dicit exceſſũ ſcðm pluralitatẽ modorũ audendi qꝛ fortis nichil audet niſi ꝯformiť ad rectã rõnẽ. audax ṽo multa audet nõ ꝯformiť ad rectã rõnem Et pt iſte exceſſꝰ vocari exceſſꝰ obiectalis; qui attendit ſcðm circũſtãtias ipſiꝰ actꝰ. ꝙ ſi admittẽda ſit aliquo° iſta loquutio audacia excedit fortitudinẽ ĩ duplo non tñ ꝓpter hoc ſeqť qð inferť. Cũ enim dicis volo ꝙ fortitudo augeať ĩ duplo: aut loq̃ris de exceſſu graduali: ⁊ tũc nihil ad ꝓpoſitũ: aut de exceſſu obiectali ⁊ tũc vel oẽs res circa quas eſt fortitudo ſe hñt vt priꝰ ſe hẽbãt ⁊ tũc nõ admitto caſũ: qꝛ fortitudo ĩclinaret ad audẽdũ ꝯtra iudiciũ rectẽ rõis. vel nõ oĩa ſe hñt eq̃liť: ita ꝙ nunc recta rõ dicat eẽ audẽdũ pl'ibꝰ modis ꝙ ꝑus puta aggrediẽdo ⁊ expectãdo vel etiã inſequendo qð prius negabat recta racio. ⁊ tunc dico ꝙ aliqð obiectum nũc habet fortitudo qð nõ habuit. ⁊ actꝰ circa aliquid nũc ẽ fortitudo circa qð ꝑus erat actꝰ audacie. ⁊ cũ inferſ: ergo ſũt equalia; negať ꝯña. qꝛ ad q̃cq̃d ⁊ qualiť cũq; audendũ inclinat fortitudo; ad illud ⁊ taliter audendũ inclinat audacia; ⁊ ſẽp ad plus ⁊ ad aliqualiter audendũ; qualiter nõ inclinat fortitudo. inclinat enim fortitudo ad audẽdũ ꝯformiter ad rectã rationẽ. audacia vero inclinat ad audẽdũ/ſiue audere illud ſit recte rationi conforme/ſiue non. ¶ Et ſi queras vtrum audacia inclinet ad audendum cõformiter ad rectam rationem. Dico ꝙ audacia aliqñ inclinat ad actum audẽdi qui in rei veritate ẽ conformis recte rationi. ſed non inclinat in illum actũ qꝛ ſit conformis recte rõni quomodo inclinat fortitudo. Ex iſtis pꝫ ꝙ loquẽdo de augmento obiectali fortitudo nõ ſꝑ põt augeri in duplo ſed augenda eſt ſemper conformiter ad iudiciũ recte rõnis.

5 ¶ Ad octauã dico ꝙ in illa locutione non accipiť fortitudo ꝓ rebus ⁊ naturis cõibus qꝛ eccleſia in conſilio conſtañ. cõtra Johannẽ hus et Hieronimum pragẽſes/aſſertores ꝑtinaces hmõi naturaꝝ communiũ hereſis dampnauit. Et cũ dicis ꝙ nulla particularis fortitudo mediat inter timores et audacias diſtinguo vel mediatione poſitionis/ita ꝙ de facto poſita ſit ⁊ locata inter timores ⁊ audacias; ⁊ ſic concedo vel mediatione ṽtutis: ⁊ ſic ego nego. Mediacio aũt virtutis eſt per ſe ⁊ regulariter reꝑmere hmõi paſſiones ne inſurgant. ⁊ ſi inſurrexerint/cohibere eas vel moderare/ne opus virtutis impediant. ⁊ quia hoc quod eſt mediatio virtutis includit in ſuo quod nominis/repreſſiuũ cohibitiuũ/moderatiuũ; ideo ampliat terminos ſignificantes res inter quas ẽ mediatio ad ea q̃ ſũt vel poſſunt eſſe. qꝛ p̃dicti termini incluſi eodẽ mõ dictos terminos ampliant. ¶ Cõtra ſextã ꝯcluſionem. Arguiť ſic Timor retrahit ab ope fortitudinis audacia non retrahit ab opere fortitudinis. ergo fortitudo habet cohibere timorem/⁊ nõ audaciam. Secũdo inclinet fortitudo ad aliqð audere: tunc ſic timor retrahit. ab hoc actu audẽdi: audacia inclinat ad hunc actũ audendi. lꝫ etiã ad plus audẽdum inclinet. ergo timor retrahit ab actu fortitudinis ad quã audacia ĩclinat. ¶ Ad primã ꝯcedo primã ꝑtẽ añtis: ⁊ nego ſecũdã. retrahimur enĩ ab ope ṽtutis per hoc qð preſtatur ĩpedimentũ ne opꝰ nr̃m ſit opus virtutis. ⁊ ita retrahimur tam deficiendo ab eo quod recta ratio dictat ꝙ ſuper habundãdo. In temperãtia enĩ retrahit ab ope tẽperãtie ⁊ caumotes ab ope magnanimitatis. ſi tñ in añte opꝰ fortitudinis acciperet ꝑciſe ꝓ actu illo q̃ denoĩať opꝰ fortitudinis quõ puto intellexiſſe Thomã: tũc dico ꝙ ab aliquo ope fortitudinis rethrahit timor: ⁊ ab eo nõ retrahit audacia vt ab actu audẽdi vel aggrediendi. Et ab aliq̃ opere fortitudinis retrahit audacia ad quod inclinat timor. vt ad actũ fugiendi vel cũctãdi ſiue differendi q̃ aliqñ ſũt actꝰ fortitudinis qꝛ tñ rarius iſti ſunt actus fortitudinis; alii vero frequẽtiꝰ: iõ ꝓpť hoc btũs Thomas dicit fortitudinẽ eẽ cohibitiuam timoris ⁊ moderatiuã audacie; ſimpliciť tñ ⁊ timor moderãdꝰ ẽ aliqñ/⁊ cohibẽda audacia. ſicut aliqñ cohibẽdus eſt timor/⁊ moderanda audacia. Nã q̃uis recta rõ dictet eẽ fugiẽdũ aut cũctandũ: tñ ⁊ fuga ⁊ cũctatio põt eẽ incõſiderata ⁊ vicioſa: ⁊ iõ ꝑ iudiciũ rõis ⁊ hitũ fortitudinis moderãda/⁊ ex hoc pꝫ rñdeo ad ſecũdã. ¶ Cõtra. vii. cõcluſionẽ. Arguiť ſic. hmõi paſſiões ſufficiẽte cohibenť per alias ṽtutes ergo fortitudo nõ ẽ eaꝝ cohibitiua. Scðo alie ṽtutes non ſũt cohibitiue timoris ⁊ audacie: ergo nec fortitudo cohibitiua ẽ paſſionũ inť q̃s mediãt alie ṽtutes. Ad p̃mã ꝯcedo ꝙ alie ṽtutes ſunt ſufficienť cohibitiue taliũ paſſionũ. Cõtigit tñ aliqn ꝙ fortis non hꝫ alias ṽtutes. q̃s ſiue hẽat ſiue nõ: tñ ex fortitudĩe ſua ĩclinať mediate vľ ĩmediate ad eas cohibẽdas. Cohibꝫ tñ multo faciliꝰ/cũ alie ṽtutes ſimul ĩſũt. Ad ſcðã nego añs. Nã ſi alicui ꝑncipi aliꝰ pricepſ ꝯminet belluꝫ ſi faciat in certa cã qð iuſtũ ẽ: ſi ſit timidꝰ: tẽptať cõtra opus iuſticie ꝑ timiditatẽ: ĩ q̃ caſu iuſticia ĩ eo exñs cohibet et reprimit huiuſmodi timorem et ſimiliter dari poſſet exemplum de audacia. ¶ Contra octauam cõcluſionem. Arguitur ſic omnis ṽtus per quã nos bñ habemus inter amorem ⁊ odiũ mediat inter amorẽ ⁊ odiũ ſed ꝑ fortitudinẽ nos bñ habemꝰ inť amorẽ ⁊ odiũ. cũ fortitudo ſit haꝝ paſſionũ cohibitiua. ergo fortitudo ẽ inter hmõi paſſiões medietas. Scðo cũ vir fortis ꝑ amorẽ ⁊ odiũ tẽptať ne fortiť faciat ⁊ ſuꝑat tẽptationũ ꝑ fortitudinẽ: ꝯſtat ꝙ fortitudo ſua mediat inť aliq̃ extrema: ⁊ nõ inť timorẽ ⁊ audaciã. qꝛ nec timor nec audatia retrahebãt eum ab actu fortitudinis. ſed amor ⁊ odiũ. ergo virtꝰ ſua ẽ medietas inť amorẽ ⁊ odiũ. Cõfirmať: qꝛ in eo amor et odium habẽt aliq̃ medietatẽ et nõ niſi fortitudinẽ. g̃ fortitudo eiꝰ eſt medietas inter amorẽ odium. ¶ Ad primam rñdeo ꝙ dupliciť ꝯtingit nos bñ hr̃e inť timorẽ ⁊ odiũ: vnomõ vľr circa oẽꝫ materiã ⁊ tũc ṽtꝰ ꝑ q̃ nos hoc mõ bñ habemꝰ circa amorẽ ⁊ odiũ ẽ medietas inť hec ⁊ nõ curo hic: vtrũ inť amorẽ ⁊ odiũ ſit vna medietas anpl'es. qꝛ exẽpla nõ ponũtur vt ṽa ſint ſꝫ vt ſentiat q̃ dicit. Aliomõ nos bñ habemꝰ circa amorẽ ⁊ odiũ ĩ aliq̃ ſpẽali materia puta in materia fortitudinis aut iuſticie: ⁊ nõ vľr in oñi. et ſic nego ꝙ virtus per quam nos hoc modo bene habemꝰ ſit inter huiuſmodi paſſiones medietas. Et ad minorem rationis dico ꝙ per fortitudinem nos bene habemus circa amorem et odium/delectationes et triſticias in materia fortitudinis tantum quia habitus fortitudinis inclinat voluntatem ne propter has paſſiones deſerat opus fortitudinis. Ad ſecundam dico ꝙ in illo caſu fortitudo ſua mediat inter timorem et audaciã; qꝛ cohibet ea ne inſint. ⁊ ſi ineſſent: cohiberet ea ne cõtinuarenť/⁊ ne ĩpedirẽt actũ fortitudis ¶ Ad tertiam nego ꝙ habeãt aliquam medietatem in forti in caſu dicto. qꝛ nullus eſt in eo habitus per quẽ voluntas ſe bene poſſit habere vľr ⁊ in oĩ materia circa amorẽ ⁊ odiũ. qꝛ ſuppono ꝙ nõ habeat niſi fortitudis habitũ. ſꝫ bñ veꝝ eſt ꝙ fortis põt habere medietatẽ inter has paſſiones. quia põt acquirere aliã virtutẽ imo de facto in caſu p̃dicto fortitudo ſua ĩclinat eũ in p̃ primũ actũ illiꝰ virtutis que eſt vel eſſe põt medietas inť amorẽ ⁊ odiũ. ¶ Contra nonã cõcluſionẽ. Arguo ſic. Volo ꝙ aliq̃s habeat habituꝫ fortitudinis ſatis remiſſum: ⁊ hitũ vel paſſionẽ audacie ſatis intenſũ. ⁊ volo ꝙ iſti duo habitꝰ ſiť cõcurrãt ad actũ audẽdi/conformẽ tñ recte rõni. tunc ſic iſte actꝰ audẽdi eſt effectus audacie ſicut fortitudis

Conſilii ꝯſtañ. cõtra realẽ

thõ. 2. 2 q̃ſti. 125. articu. 5

Nota. Prio ponitur.

imo magis cauſatur ab audacia ꝙ̃ a fortitudine cum audacia ſit intēſa, ⁊ fortitudo remiſſa ⁊ eodem modo argueret̃ de timore. ergo fortitudo ē circa timorem et audaciā tāꝙ̃ circa cauſaʒ vel cauſas principales. Ad hanc rōnem admitto caſū ꝓ pͥma pte. Pro ſecunda vero parte diſtinguo. aut per actū audēdi intelligis actū interiorē q̄ eſt ꝑ ſe et ꝓpͤ actꝯ fortitudinis ⁊ hʒ circun‑

[A] ſtātias ꝓ obiecto: quo ſcʒ vult audere hoc mō vel illo, ⁊ ꝓpter talem finem, qꝛ ſic dictatum eſt a ratione. ad hūc actū nūꝙ̃ ꝯcurrit audacia lʒ bn̄ faciat ad remouendum cauſā ꝓhibentem hunc actū. audacia enim pellit ⁊ remouet timorē. aut ꝑ actum audendi intelligis actum exteriorem: ⁊ tunc concedo ꝙ ad iſtum actum audendi poſſunt ſimul ꝯcurrere fortitudo ⁊ audacia, dico tn̄ ꝙ nō cōcurrit ad ipm̄ fortitudo niſi prius ipa cōcurrerit ad actū interiorē. et ideo ſi nō hēat̃ ille actus interior: actus audēdi exterior non eſt ꝑtialit̃ a fortitudine. ⁊ eſt actꝯ vicioſꝯ, factꝯ nō vt ꝯformis rōni. Si autē habeatur talis actꝯ interior: tunc dico ꝙ ille actus exterior ē bonus et laudabilis: qꝛ ſubordinat̃ actui interiori per ſe bono. ⁊ ſic eſt ab habitu vel actu ꝑ ſe fortitudinis ꝙ etiam ꝙ̃uis nulla ineſſet audacia: ipe vel ſimilis ſcd̄m ſpēm et nature ⁊ moris fuiſſet a fortitudine productus vel imperatus. Si autem fuiſſet ſola audacia in eo: lʒ ipſe vel ſilr̄is ſcd̄m ſpēm nature fuiſſet ꝓductꝯ ab audacia, nō tn̄ ſimilis ſm̄ ſpēm moris. qꝛ fuiſſet vicioſꝯ. Volo aūt ꝙ lȝ ſola cū dico ſi fuiſſet ſola audacia excludat tam habitum fortitudinis ꝙ̃ actum interiorē. qꝛ actꝯ interior bonus etiā impatiuꝯ actꝯ exterioris potuiſſet a recta rōne ⁊ libertate voluntatis ſine hitu ꝟtutis cauſari tunc ab eo. Et ſi dicas ꝙ ex hoc ſequuntur duo inꝯuenientia. pͥmū ē ꝙ actꝯ bonꝯ ⁊ virtuoſꝯ fuiſſet cauſatus a vicioſo. Secūdo ſequit̃ ꝙ ī eadē voluntate ſimul eſſent fortitudo ⁊ audacia: q̄ tn̄ ꝯtrariantur. ¶ Ad primum concedo conſequens de actu virtuoſo exteriori: et

[Tho. vbi ſupra.] maxime qn̄ pͥcipaliꝯ ē ab hitu ꝟtutis. ⁊ hoc intendebat dicere Thomas cum dicebat audaciam eſſe moderandam ⁊ non cohibendā. ⁊ hoc eſt quia interdum adiuuat fortitudinem in actu ſuo exteriori. ¶ Ad aliaʒ dico ꝙ fortitudo actus ⁊ audacia hitus vel paſſio nō repugnant: ⁊ ſimul eſſe pn̄t. ¶ Et ſi dicas contra predictā ſolutionem iſte actus exterior ſimul eſt a fortitudine et audacia. volo ꝙ ſit multum intenſus. aut ſcd̄m ꝙ̃libet gradum eſt ab vtroꝗ: aut ſcd̄m aliquos gradus erit a fortitudine ⁊ ſcd̄m aliquos ab audacia. non primum qꝛ fortitudo (vt ſuppoſitū eſt) in iſto eſt multum remiſſa. ergo non pōt in gradum tā intenſū. quia alias effectus excederet cauſam ſuā. nec ſecundum, qꝛ tunc iſte actus eēt cōpoſitꝯ ex pluribus gradibꝯ quoꝝ aliqui eſſent boni, et aliqui mali. et ita ꝯtraria ſimul eſſēt. et cū eſſent in eo plures gradus mali ꝙ̃ boni: tunc magis dicendꝯ eſſet malꝯ ꝙ̃ bonus. Ad hoc rn̄det̃ ꝙ iſte actus ē

[Nota.] totus. i. ſm̄ quēlʒ eius gradū a fortitudine. neꝗ eſt cōpoſitꝯ ex gradibus bonis et gradibus malis. Et ad ꝓbationem dico ꝙ licet fortitudo ſit multum remiſſa ipſa tamen cum libertate voluntatis ⁊ adiutorio audacie poteſt in actum alicuius intenſionis: in quem non pōt ꝑ ſe. et ad ꝓbationē dico ꝙ non eſt inconueniens effectuʒ excedere cauſam ſuaʒ partialem: lcʒ nō excedat cauſam ſuā totalem. Et ſi dicas ꝙ audacia plus facit ad intenſionē actus illiꝯ ꝙ̃ fortitudo ergo ē cauſa pͥcipalior, nego ꝯñaʒ: qꝛ fortitudo ſola facit ꝙ ille actꝯ ſit virtuoſus. ad hoc enim nichil facit audacia ⁊ fortitudo et audacia ſimul faciunt ad hoc ꝙ ille actus ſit intēſus. ¶ Ad rōnem ante oppoſitū ꝯcedit̃ añs: ⁊ negatur ꝯña. Eſt enim fortitudo circa mortē ⁊ pericula et labores, dolores ac triſticias belli tanꝙ̃ circa obiecta actꝯ interioris ⁊ exterioris fortitudinis, ⁊ non tanꝙ̃ medietas circa extrema, ſʒ eſt circa timores et audacias tanꝙ̃ medietas circa extrema, et non tanꝙ̃ circa obiecta actus exterioris: ſicut patuit.

Queritur quīto. Utrum ſuſtinere ſit pͥncipalior actus fortitudinis ꝙ̃ īferre

Arguit̃ ꝙ nō difficilius ē aggredi ꝙ̃ ſuſtinere. ergo aggredi ē pͥcipalior actꝯ fortitudis ꝙ̃ ſuſtinere. ꝯſequētia pʒ: qꝛ ꝟtꝯ ē circa bonū ⁊ difficile. ¶ In oppoſitum ē Ari. tercio ethicorum: dicens ꝙ in ſuſtinendo triſtia maxime fortes dicuntur. ¶ Pro queſtione notandum ē ꝙ non pn̄t imaginari niſi ſex actꝯ fortitudinis. fugere, cunctari, expectare, ſuſtinere, inferre, aggredi. [B.]

[Partes fortitudinis.] Quid ſit fugere ſatis conſtat. Cunctari eſt pro tempore ſe a dimicatione ſubtrahere vt hoſtilis exercitus magnitudo paulatim ad tenuitatem redacta tādem facilius ſuperetur. Quomodo vt dictum eſt prius, fortiter faciebat. Fabius aduerſus hannibalem: ita dicente Plutarcho: vbi vitam fabii maximi refert. ipſe inquit cum ſpem omnē victorie in ſe populus romanus repoſuiſſet cōtra hānabilē iter intendit non eo aīo vt dimicare vellet. ſʒ vt tpe illius vires attritas redderet: ⁊ reꝝ copiā ad inopiam. et exercitus magnitudinē ad tenuitatē reduceret. vnde hoſtes ꝑſequens ꝑ loca edita exercitū ductabat. ⁊ poſitis caſtris tacitus conſedebat. et tn̄ ſe ſe hannibali oſtendebat ꝙ̃tū ex loci intercapedie ad pugnandum inuitꝯ cogi non poſſʒ. itaꝗ hoſtibꝯ tanꝙ̃ pugnaturꝯ eſſʒ. ea cunctatiōe terrorē icutiebat. et ꝙ ꝓpt̃ hoc fabiꝯ fuit dicēdꝯ fortis. pʒ per id qđ ſequit. Nā poſtꝙ̃ Pultrachꝯ recitauit quō hannibal oī fraudis genere Fabiū conabat impellere ad cōferendū manꝯ iue ad pugnandū, ſubiecit Aut fabiū prudentem fortēꝗ viru nullo mō dolis fallere potuit. Nāct Numitius ⁊ Terētius Varro q̄ aggreſſi ſunt Hannibalem contra Fabii impiū, ſtragē paſſi ſunt exercitꝯ nō mediocrē. Expectare eſt ſe ad pugnā paratum immobilē ꝯſtare: ⁊ aduerſāriū inuadētem fortiter excipē. Aggredi eſt in hoſtē inſilire. Suſtinere eſt inter ictꝯ, vulnera dolores, et alia ab aduerſariis pugnando īflicta detrimēta, cōſtanter in acie pardurare. Inferre

[Nota.] eſt hmōi detrimēta, aduerſario inſligē. Prima concluſio Fugē interdū eſt actꝯ fortitudis. ꝓbat̃. aliqñ recta ratio dictat nec aggrediēdū nec ſuſtinendū nec expectandū eſſe nec cūctandū. ſʒ fugiēdū. ſʒ hmōi rcā ratio eſt dictamē prudentie directiuū aliꝯ ꝟtutis ⁊ nō niſi fortitudinis. g̃ fugē eſt actꝯ fortitudis minor eſt certa ꝑ inductionem ⁊ maior ꝓbat̃ qꝛ aliqñ recta rō dictat ꝙ ꝑ fugā. res pub. meliꝯ multo ſalutabit ꝙ̃ ꝑ pugnā. Tū ꝓpter multitudinē ⁊ ꝑparationē in hoſtibus, ⁊ ꝑūu in nobis. Tū aliqñ ꝓpter ꝓditōes de qbꝯ hn̄t veriſimiles ſuſpitōes. Tū ꝓpt̃ mltas alias cauſas. igr̃. Secūdo fuga facta ex electiōe conformi dictamini recte rōnis eſt actꝯ alicuiꝯ ꝟtutis ⁊ nō pōt aſſignari alia ꝟtus a fortitudie cuꝯ ſit actꝯ. vt pʒ inducendo ꝑ ſingulas. g̃ eſt actꝯ fortitudinis maiorē ꝓbo qꝛ fuga illa eſt actꝯ deliberatꝯ: et nō eſt actus vicioſus ergo eſt actꝯ ꝟtuoſꝯ. ꝙ nō ſit vicioſꝯ pʒ: qꝛ ē actꝯ imperatꝯ a voluntate impante fugā. quia recta rō dictat eſſe fugiendum. Tūc etiā qꝛ eſt actꝯ recte rōni ꝯformis, ſubordinatꝯ alicui actui volūtatis habēti rectā rōnē ꝓ obiecto ⁊ eidē recti rōni conformi. ¶ Tertio aliquo caſu poſito nō fugere ē actꝯ temeritatis ⁊ audacie: g̃ ī eodē caſu fugere eſt actꝯ timoꝛ vel fortitudis. ſʒ nō ē actꝯ timoris in caſu dicto. qꝛ timor non impat fugam eo ꝙ recta ratio dictet eſſe fugiēdum. Nūꝙ̃ eñ timor hʒ rectā rationem pro obiecto: ergo in illo caſu fugere eſt actꝯ fortitudinis. ¶ Quarto fugere eſt actus circa materiam fortitudinis omnibus circonſtantiis debitis circūſtationatus, cum recta ratio (vt ſupponitur) pro tunc

dictet eſſe fugiendū.ergo fugere eſt actus fortitudinis
¶ Quinto in eodem caſu nō fugere non pōt eſſe actus
fortitudinis.qꝛ nō fugere in illo caſu ſemper eſt actus
temeritatis ⁊ audacie.ergo in illo caſu fugere ē vel po
C. teſt eſſe actus fortitudinis. ¶ Secunda concluſio. Fu=
ga eſt actus minus principalis ⁊ minus difficilis cete
ris actibus fortitudinis. Probat̄ ſubire piculū mor=
tis in bello ⁊ alioꝝ detrimentorum belli eſt principali
or et difficilior actus ꝙ̄ nō ſubire. ſed per ceteros actꝰ
ſubimus huiuſmodi pericula per fugam non ſubimus
ſed euadimus ea igitur. ¶ Secundo fuga magis aſſi=
mulatur timori ꝙ̄ audacie.ſed audacia eſt ſimilior for
titudini ꝙ̄ timor.quia magis inclinati ſumus ad terro
rem terribilium ꝙ̄ ad ipſorum tollerantiam igitur.
¶ Tercia concluſio. Cunctatio eſt actus fortitudinis
Nota. excellentior fuga:⁊ reliquis tribus minus excellens.ꝙ
ſit actus fortitudinis probatum eſt in principio.poteſt
etiam probari rationibus quibus de fuga probatum
eſt in principio.Ratio enim recta dictabat. Fabio ꝙ
erat difficilimum vincere.Hannibalem per expectatio
nem aut per aggreſſum ſtante exercitu ſuo in ordine et
compoſitione militari: ſicut qui aliter aduerſus eum
pugnauerunt experti ſunt.et quod melius erat paula
tim attenuare copias eius,et expectare quouſqꝫ exerci
tus ſuus eſſe ſine ordine,vt haberetur opportunitas
eum aggrediendi.quod et fecit.Fabius:qui cum Han=
nibal bis pene victoriam contra collegas Fabii habe
ret:inſiluit Fabius in militiam Hannibalis diſperſam
et fugauit eam:et collegas ſuos ex grauiſſimis pericu
lis exemit ꝙ autem ſit actus excellentior fuga patet.qꝛ
per fugam totaliter reiicitur periculum belli : ſed per
cunctationem non reiicitur:ſed expectatur opportuni=
tas conferendi manus et pugnandi.Tercium patet qꝛ
per alios actus nec reiiciuntur nec differuntur pericu=
la huiuſmodi:ſed ſuſcipiuntur.igitur. ¶ Quarta con=
cluſio.Expectare eſt actus minus principalis ꝙ̄ aggre
di.hoc eſt inuadi eſt minus principalis actus fortitudi
nis ꝙ̄ inuadere:⁊ minus difficilis. ꝙ ſit actus fortitudi
nis, Probatur rationibus prime concluſionis. ꝙ ſit
minus difficilis probatur. Ad vincendum aliquā mul=
titudinem expectando ſufficit aliqua multitudo ꝗ non
ſufficeret ad vincendum eam aggrediendo ceteris pa=
ribus ergo expectare eſt actus minus difficilis ꝙ̄ inua=
dere. Aīs probatur. Nam(vt teſtantur cronice ⁊ hiſto
rie)ꝗtiēs fuit pugnatur a pua multitudo ꝯtra magnā
⁊ non potuit fieri p inſidias aggreſſio clariſſimi duces
ſemp cēſuerūt expectādos eē aduerſarios,⁊ nō inuaden
dos. ¶ Scḋo ꝗ expectāt meliꝰ pñt ſeruare ordinē diſci=
pline militaris ꝙ̄ ꝗ inuadūt.qꝛ ꝗ inuadunt ſūt in motu
alii autem in quiete.ergo facilius eſt expectare ꝙ̄ ag=
gredi. Nam qui expectant multas hñt commoditates
ad vincendum quas non habent qui aggrediuntur.
¶ Tercio actus audacie eſt difficilior ꝙ̄ actus timoris
ergo actus fortitudinis audacie ſimilior eſt difficilior
quā actꝰ fortitudinis minus ſimilis audacie.ſed vt cō
ſtat aggredi ē ſimilior actus audacie ꝙ̄ expctare: ergo
aggredi eſt difficilior actus ꝙ̄ expectare. ⁊ hoc intelli=
Nota go ceteris paribus. ¶ Quinta concluſio. ſuſtinere eſt
actus fortitudinis difficilior ꝙ̄ inferre.ꝙ ſit actus for=
titudinis patet rōibus ſupra poſitis. ⁊ ſimilit̄ de actu
ferēdi.vtrūqꝫ aūt iſtoꝝ actuū ſignificauit ari. ťcio ethi=
coꝝ:cum de actu fortitudinis loquens,ait. Secundum
dignitatem eſt ⁊ vt̄ vtiqꝫ ratio. patit̄ et agit fortis.et
capitulo ſequenti.vbi loqtur de militibus ſubeuntibꝰ
pericula belli ꝓpter experientiam.videt̄(inꝗt) vtiqꝫ for
tes qm̄ non ſciunt alii qualia ſunt.deīn facere ſed non
pati maxime pñt ex experiētia:⁊ cuſtodire,⁊ pcutere:
potentes vti armis ⁊ talia habētes qualia vtiqꝫ erunt
ad facere ⁊ ad nō pati fortiſſima.vbi expreſſe diſtinguit
ari.inter inferre ſiue percutere,⁊ pati. Probatur con
cluſio.bene pati malū eſt virtuoſiꝰ ꝙ̄ bene facere ma=
lum.ſed ſuſtinere eſt bene pati malū,ſcꝫ ictꝰ vulnera et
dolores.inferre autem ſiue percutere ē bene facere ma=
lum hoſti ⁊ aduerſario.igitur.maior probatur.bñ fa=
cere bonū puta liberaliter ē melius ꝙ̄ bene pati bonū
⁊ p hoc in q̄rto ethicoꝝ ꝓbat ari.ꝙ liberalit̄ dare ē me
liꝰ ꝙ̄ liberalit̄ accipe.ergo p locū a ꝯriis bene pati ma
lum eſt virtuoſius ꝙ̄ bñ facere malum. Secundo ſuſti
nendo ⁊ patiendo illa mala tollerant̄ actualr̄ ꝗ cū fu=
tura erāt impellebant ad timiditatem ⁊ fugā ſed infe=
rendo illa mala infligunt̄ hoſtibꝰ quibꝰ ſuadebamur
ad audendū.ergo multo difficilius eſt ſuſtinere ꝙ̄ infer
re. Tercio ſuſtinere ē triſtabile ⁊ moleſtū.inferre eſt de
lectabile ⁊ iocūdum igitur ſuſtinere eſt difficilior actꝰ
ꝙ̄ inferre.aīs patet quia ledi ab aduerſario eſt triſte.
ipſū aūt ledere ſibi delectabile ſed ſuſtinendo ledimur
ab aduerſario:inferendo vero aduerſarium ledius igi
tur. ¶ Quarto quicqd difficultatis hꝫ pcuſſio ⁊ illatio
maloꝝ in hoſtē illud difficultatis hꝫ pati ſiue percuti
ſiue ſuſtinere:⁊ cum hoc multas alias difficultates qꝛ
dolores ictuum et vulnerum. Aduerte tamen ꝙ duo Nota.
poſſunt itelligi:vnū ē actus defenſionis:ꝗqꝫ ari.vocat
cuſtodire ſiue tueri ſe ab hoſtiū ictibꝰ et ad hūc actum
ſequitur non pati:ſecundū illud qḋ dicit de militibꝰ hñ
tibus experiētiam milicie ꝙ ſūt potentes ad agere ⁊ e=
tiam ad nō pati. Ad agere quia potentes ſunt pcutere
Ad non pati qꝛ potentes ſunt ſe cuſtodire. Et iſta vi=
dentur pertinere proprie ad experientiam ⁊ īduſtriaꝫ
bellicā. Aliud eſt pati ⁊ ꝑdurare inter grauiſſiās illas
paſſiones laboꝝ et dolorum:⁊ iſtud ē maxīe proprius
actus fortitudinis et difficilimus. ¶ Quito qcq̄d nullā
aut ſaltē non magna difficultatem habet niſi ꝓpter al=
terum illud non eſt eq̄ difficile ſicut illud.ſed iferre nul
lam aut ſaltem nō magnā difficultatē habet niſi ꝓpter
ſuſtinere milites enim fortes non formidant percutere
niſi quia timeāt percuti nec timent ſe immiſcere bello
ve percutiant niſi quia timent vt pcutiant. igr̄ hec ꝯclu
ſio iudicio meo eſt tā certa ꝙ non eget ꝓbatione. Nul
li enim dubiū eſt ꝙ quicūqꝫ gradꝰ fortitudinis ſufficit
ad bene ſuſtinendū ictꝰ hoſtiū:ille ſufficit(ſuppoſita ī
duſtria armorum)ad bene inferēdū ⁊ pſeuerandū ī in
ferendo. ¶ Sed ꝯ primā ꝯcluſionē arguitur ſic. Fugere
eſt actꝰ timoris:ꝗ fugere nō eſt actꝰ fortitudīs. Aīs ꝓ
bat quia timor non inclinat ad ſuſtinendum nec ad in
uadēdū:ſꝫ tantū ad fugiēdū. Secūdo arꝫ.int̄ actꝰ forti
tudīs nō enumerat fugā:ꝗ fugere nō eſt actꝰ fortitudīs
Tertio oīs virtus eſt circa bonū ⁊ difficile. ſed fugere
nihil difficultatꝭ hꝫ.cū ſit oībꝰ nō ꝓhibitꝭ facile igr̄
Ad primā rñr ꝙ aliqḋ fugere eſt actꝰ tīoris ⁊ aliqḋ Nota.
actꝰ ꝟtutis.nā fuga facta ꝯformit̄ ad iudiciū recte
rōis ⁊ ex imꝑio volūtatis ſe rōi cōformantꝭ eſt actꝰ
ꝟtutis:ꝗ aūt ſit cōformiter ad īpulſiōeꝫ paſſiōis tīo
ris vel vicioſi hītꝰ eſt actꝰ tīoris:imo eadē fuga per
cōtinuationē pt eſſe actꝰ fortitudīs ꝓ vna pte ⁊ actꝰ
tīoris ꝗ alia. Ad ſecūdā rñdet̄ negādo aīs. enūerat
ei ar.cū ait fortis aūt ſuſpēſcibit ē vt hō fiebit ꝗdeꝫ
igr̄ talia.vt oꝫ aūt,⁊ vt ratio ſuſtiebit. Naꝫ ſi recta
rō dictet eſſe fugiēdeꝫ nō fugiat,fortis non timebit
talia vt opꝫ,⁊ vt recta rō dictat. Ad tertiam dico ꝙ
ſicut non audere difficultatē hꝫ ita ⁊ fugere cōformi
ter ad iudiciū rōnis nā difficile ē cū tribr̄ aliquod
apparet expectare iudiciū rōne rōis ⁊ eiꝰ vel fugien
do vel alio ꝗuis mō obedire. Cōtra q̄rtā cōcluſioneꝫ
arḡ ſic pmo auctoritate. Ar.ꝗ(vt volūt oēs expōitores
dicit ꝙ expectare eſt difficilior actꝰ ꝙ̄ aggredi. Secū
do ſic difficiliꝰ eſt reꝑmere tīorē ꝙ̄ moderare auda=
ciam,ſed per expectationē moderat̄ tīor p aggreſſū
vero moderat̄ audacia:ꝗ difficilius eſt expectare ꝙ̄

aggredi minoꝛ ꝓbat̄ qꝛ q̄ expectat inuaditur:et que ag-
greditur inuadit. maioꝛ vero ꝓbat̄. qꝛ t'ribile illō qđ ē
obiectum timoꝛis ⁊ audacie de ſe confert ad repſſionē
audacie ⁊ augmētū timoꝛis. ¶ Tercio difficili⁹ eſt pu-
gnare cū foꝛciori ꝙ̄ cū debilioꝛi. ſꝫ expectās pugnat cū
foꝛtioꝛe. ⁊ q̄ aggredit̄ pugnat cum debilioꝛi. igit̄. ma-
ioꝛ eſt certa. ⁊ minoꝛ pꝛobat̄ qꝛ ſuſtinere reſpicit ꝓpͤe
loquēdo foꝛtioꝛē inuadētē. ⁊ q̄ inuadit/inuadit ꝑ modum
foꝛtioꝛis. Quarto difficili⁹ ē ꝑſeuerare i ꝑiculis ⁊ ma
lis pꝛeſētibus ꝙ̄ in futuris. ſꝫ qui expectat perdurat in
laboꝛibus ⁊ periculis ꝑñtibus. qui autem aggreditur
habet huiuſmodi mala tanꝙ̄ futura et non pꝛeſentia.
igitur. difficilius eſt expectare ꝙ̄ aggredi. ¶ Quito ſic
difficilius eſt diu ⁊ perſeueranter ſic manere ⁊ ꝑdura
re in periculis ꝙ̄ ſubito moueri ad ꝑicula. ſed expecta
re impoꝛtat tempoꝛis diuturnitatem. aggredi autem
poteſt quis ſubito motu: ſcđm illud quod de audace et
foꝛti dicit Ari. audaces quidem pꝛeuolantes ſunt ante
pericula: in ipſis aūt diſcedunt. foꝛtes autem in operi-
bus acuti pꝛius aūt quieti. ¶ Sexto ſic. ille actus v̄tutꝭ
eſt pꝛincipalioꝛ q̄ imediati⁹ reſpicit bonuꝫ honeſtum
ſcꝫ bonum vitrutis. ſꝫ expectatio ē hmōi igitur. minoꝛ
ꝓbat̄ quia licet aggreſſus ſit finaliter ad bonū v̄tutis
ſeruandum: tñ imediate ē vel ad victoꝛiā vel ad lucrum
vel ad repellandos inimicos. Expectatio aūt (ſpēalit̄
vbi moꝛs apparet) ad nullū illoꝝ tendit immediate ſꝫ
ſolum ad honeſtum fouendum ⁊ ad euitandū malū cul
pe. ¶ Septimo ſic. ille act⁹ ē ꝑncipalioꝛ act⁹ alicui⁹ v̄tu
tis q̄ magis. diſtat ab extremis vicius. ſꝫ expectatio eſt
hmōi. quia foꝛtitudo magis conuenit audacie in ag-
grediendo ꝙ̄ in expectando ⁊ ex alia ꝑte magis conue
nit cum timiditate in fugiendo ꝙ̄ in expectando. ¶ Ad
D. pꝛimam iſtarum rationū dico ꝙ Ari. in toto textu ſuo
non locutus eſt de expectare ſed de ſuſtinere nec com-
parauit ſuſtinere ad aggredi: ſed bñ cōꝑauit foꝛtitudi
nem circa terribilia ad foꝛtitudinem q̄ ē circa auſibilia
⁊ ſemꝑ voluit ꝙ maximus actus foꝛtitudinis eſt ⁊ con
ſiſtit in ſuſtinēdo ⁊ patienter tollerādo t'ribilia: ſicut di
ctum eſt in vltima ꝯcluſione. ¶ Ad ſecundā ꝯcedo ma-
ioꝛem ceteris paribus. ⁊ ad minoꝛem dico ꝙ per expe-
ctationē moderat̄ timoꝛ ⁊ audacia. ⁊ ꝑ aggreſſū vtrū-
qꝫ moderat̄. Nā qui expectāt appꝛehēdūt aggreſſionē
hoſtiū/⁊ tanꝙ̄ terribile: ⁊ ſcđm hoc ipſa nata eſt cauſa
re timoꝛē ⁊ tanꝙ̄ auſibile. et per hoc ipſa nata ē cauſa
re audaciam. Et inde eſt ꝙ expectant ſperātes expectā
do poſſe eos vincere. Et qꝛ exiſtimant ſe ⁊ minus diffi-
Nota. ciliter vincere expectando ꝙ̄ aggrediendo: nō expectāt
¶ Ad terciā ꝯcedo maioꝛē ceteris ꝑib⁹ experientia ſcꝫ
et induſtria/⁊ loco/⁊ aliis adiumentis. ⁊ nego mino-
rem ꝑ vtraqꝫ parte ſi vniuerſaliter itelligat̄. aliās ni-
hil eſſet ad ꝓpoſitū. Et ad ꝓbationē ꝯcedo ꝙ ſuſtinere
ſiue expectare reſpicit inuadētē. ſꝫ nego ꝙ ſēꝑ foꝛtioꝛem.
⁊ nego ꝙ q̄ inuadit/inuadat per modum foꝛtioꝛis vniuer
ſaliter: ſꝫ inuadit quia exiſtimat ꝙ facili⁹ vincet inuadē
do. Alius autē expectat qꝛ exiſtimat ꝙ facilius vincet
expectando. nā ſi aggredi ⁊ inuadere ſemꝑ facerent in
uadentē foꝛtioꝛē ſm rectā rationem/nullus eſt pugnan
tiū q̄ nō deberet inuadere. Quod ſi dicas ꝙ ille q̄ inua-
dit ſemper exiſtimat ſe foꝛtioꝛē: hoc etiā negat̄. Et da-
to ꝙ ita eſſet: tñ ex hoc non ſeq̄retur ꝙ in rei v̄itate. eēt
foꝛtioꝛ: licꝫ bñ ſm opinionem ſuā ⁊ foꝛte ſiām. ⁊ ſimileꝫ
etiam opinionem pōt habere de ſe qui expectat. ¶ Ad
q̄rtā concedo maioꝛem ceteris ꝑib⁹. Et ad mioꝛem di-
co ꝙ q̄ expectat non plus ꝑdurat in laboꝛib⁹ ⁊ pericu-
lis pñtibus ꝙ̄ ille qui aggreditur. ſed ſi cetera ſint pa
ria laboꝛes ſint pares ⁊ ſimilit̄ ꝑicula. Videtur ei ima
ginari arguens ꝙ q̄ expectat ꝑcutiat̄ et non percutiat
patiatur ⁊ nō agat. ⁊ q̄ aggreditur agat. ⁊ nō patiat̄
ꝑcutiat ⁊ non ꝑcutiat̄. qđ falſum eſt Nam agere ⁊ pati

cōia ſunt expectantib⁹ ⁊ aggredientib⁹. ¶ Ad q̄rtaꝫ
cōcedo maioꝛē et nego mioꝛē expectatio enim ⁊ ag-
greſſio nō ſe hñt dr̄nter ad diuturnitatē tēpoꝛis ⁊ di
co ꝙ ſi expectatio qui eſt ꝑ ꝑñtiā ꝑiculoꝝ: de qua loq̄
tur arguens ſit diuturna. aggreſſio etiā eſt diuturna
⁊ qꝛ q̄ aggrediunt̄ etiā ſunt in ꝑiculis ꝑñtib⁹ et per-
cutiunt̄ ⁊ patiunt̄ vulnerant̄ ⁊ occidunt̄ ab occidēti
bus; ideo dico ꝙ aggrediētis eſt ꝑſeuerare ī ꝑiculis
ſicut expectantis. Et ad ꝓbationē concedo ꝙ q̄s ag-
gredi pōt ſubito motu. Sed tunc dico etiam ꝙ expe
ctatio non erit diuturna. Et ad ꝓbationem dico ꝙ
ipſa militat in ꝯriū. duplex enim eſt aggreſſio. q̄daꝫ
eſt q̄ eſt actus audacie. et de illa loquit̄. Ari. ꝙ aliq̄n
eſt ſubita et nō diuturna. ſꝫ de hac non loq̄mur cū ſit
vicioſa: et nō act⁹ virtutis. Alia eſt q̄ eſt act⁹ foꝛtitu-
dinis. ⁊ illa nō eſt ſic ſubita. vt pꝫ ex eadē auctoꝛita-
te. foꝛtes (inq̄t) in operib⁹ acuti. i. vehementes pꝛius
aūt quieti. qꝛ ipſi ſeq̄unt̄ cōſiliū Saluſtii dicentis
pꝛiuſ ꝙ̄ incipias cōſulto: poſtꝙ̄ conſulueris/mature
facto opus eſt. ¶ Ad ſextam nego maioꝛem bonum Nota
eī honeſtū aliq̄n non pōt haberi ꝑ vnū actū niſi me-
diante bono vtili per aliū actū pōt haberi immedia
te nō tñ ꝑm⁹ act⁹ eſt min⁹ bon⁹ ꝙ̄ ſecund⁹ Sed foꝛte
arguēs vult dicē ꝙ act⁹ ille ad quē quis mouet̄ non
ſolū ꝓpter honeſtū ſꝫ etiā ꝓpt̄ vtile nō eſt eq̄ bon⁹ ſi-
cut act⁹ ad quē q̄s mouet̄ ꝓpt̄ honeſtū tm̄. ꝯcedo ma-
ioꝛē in hoc ſēſu ⁊ maxīe ſi honeſtū ⁊ vtile ſimul non pl⁹
ex vna ꝑte moueāt ꝙ̄ honeſtū ex alia ⁊ hoc ceteris pari
bus. Sꝫ ſi honeſtū ex vtraqꝫ ꝑte mouēt eq̄lit̄ ⁊ ex vna ꝑ
te ſuperadderet̄ motio vtilis q̄ ſcđm rectā rationē fie-
ri poſſit: non ꝓpt̄ hoc deterioꝛabit̄ act⁹. ¶ Ad minoꝛē
aūt dico ꝙ falſa eſt. ⁊ ad ꝓbationem dico ꝙ expectatio
eſt eq̄ bñ ad victoꝛiam/ad lucrū/⁊ ad repellendos ini-
micos ſicut aggreſſio. iō eī expectāt vt vincāt ⁊ reliqua
oīa ꝯſequant̄. Ad. vii. dico ꝑmo ꝙ maioꝛ videt̄ in intel
ligibilis. nā quo magis aliq̄d diſcedit a timoꝛe tanto
magis accedit ad audatiā. ⁊ q̄to magis diſtat ab au-
dacia tāto magis accedit ad timoꝛē quare videtur im-
poſſibile ꝙ aliq̄d magis diſtet ab vtroqꝫ extremoꝛum
ꝙ̄ aliud. ſed credo ꝙ arguēs intelligit de acceſſu ſecun-
dū ſimilitudinē aliq̄ꝝ ꝓpetatū. ⁊ ad mioꝛē dico ꝙ fal-
ſa eſt. ⁊ ad ꝓbationē. cū dicis ꝙ foꝛtitudo magis ꝯueīt
cū audacia ⁊c. dico ꝙ argumētum eſt ad oppoſitū. nā
ꝑ illō nō ꝓbat̄ aliud niſi ꝙ foꝛtitudo expectatiua ma-
gis diſtet ab audacia ꝙ̄ foꝛtitudo aggreſſiā. ſꝫ nō ꝓbat
ꝙ magis diſtet a tiditate qđ fuit ꝓbādū. ¶ Cōtra q̄rtā
ꝯcluſionē. arguit̄ pꝛimo ſic. Vti ē meli⁹ ꝙ̄ poſſidere ſꝫ
ſuſtinē nō ē niſi poſſidere vires inferre aūt ē vti virib⁹
ergo inferre eſt melius ꝙ̄ ſuſtinere ¶ Secūdo virtutis
magis eſt benefacere ꝙ̄ bene pati. ſed inferre eſt bene
facere: ſuſtinere eſt bene pati. ergo inferre melius eſt ꝙ̄
ſuſtinere. ¶ Tertio bene operari maioꝛis eſt virtutꝭ ꝙ̄
turpia non operari. ſed inferre eſt bene operari; ſuſti-
nere autem nichil aliud eſt ꝙ̄ non operari turpia/ſci-
licꝫ nō fugere. ¶ Quarto virtuti et operatōis ei⁹ debē
tur laus et gloꝛia. ſed magis laudantur qui bene infe- argumē.
runt ꝙ̄ qui bene patiuntur. ergo virtuoſius eſt inferre burida.
ꝙ̄ ſuſtinere. ¶ Quinto illud eſt virtuoſius quod eſt cir 5. ethico.
ca difficilius. ſed difficilius eſt inferre ꝙ̄ ſuſtinere: cū questio.
nemo ſit qui pati non poſſit igitur. ¶ Sexto Illud eſt 21.
virtuoſius ⁊ melius quod maioꝛem pꝛebet vtilitatem
rei publice ſed inferre maioꝛem pꝛebet vtilitatem rei
publice. cum inferendo et percutiendo vincātur hoſtes
igitur. ¶ Septimo. actus quo quis magis recedit a ti
moꝛe ē melioꝛ ꝙ̄ alius quo non tantum receditur a ti
moꝛe. quia foꝛtitudinis eſt maxime a timoꝛe retrahe-
re. ſed per actum inferendi magis recedimus a timo
re ꝙ̄ per actum ſuſtinendi. quia ſuſtinens tantum ha-

bet ſimplicem negationem timoris. inferens autem cõ
trarie mouetur contra timorem igitur.¶ Octauo. for=
titudo inferentis magis diſtat a timore/et conuenit cũ
audacia q̃ fortitudo ſuſtinentis. ergo ipſa eſt melior.
añs probatur. quia ſuſtinere non eſt audere ſed pati. in
ferre autem eſt audere.¶ Nono ſuſtinere ſine inferre ni
hil prodeſt: inferre autẽ ſine ſuſtinere multũ prodeſt. vt
cum ad primum inſultum fugiunt aduerſarii. tunc enĩ
per inferre habetur victoria. igitur inferre melius eſt
E. q̃ ſuſtinere.¶ Ad primam concedo maiorem: & maxime
vbi vti includit poſſidere: & hoc quando vſus eſt bon⁹.
alias non eſſet bonum vti viribus. Et nego minorem
& dico q̄ qui ſuſtinet vtitur primo maioribus viribus
anime ceteris paribus q̃ qui infert: quia eſt difficilior
Nota bñ. actus vt dictum eſt.¶ Dico ſecundo q̄ qui ſuſtinet viri=
bus corporalibus vtitur in repellendo ictus & tuendo
ſe a nocumentis. Simpliciter tamen magis virib⁹ vti
tur qui ſuſtinet in hoc q̄ contra labores ictus & vulne=
ra ſe immotũ & perſeuerantem exhibet.¶ Ad terciam
concedo maiorem & nego minorem & dico q̄ qui ſuſti=
net non ſolum non operatur turpia/ ſed etiam operat̃
honeſta operatione actus interioris in hoc q̄ inter tot
incommoda ictuũ & vulnerũ ſemp pſeuerat.¶ Ad quar
tam dico q̄ a ſapientibus plus laudatur q̃ bñ ſuſtinet
q̃ qui bene infert vel pcutit ceteris parib⁹: q̃uis tñ vul
gus frequenter magis laudet q̃ minus laudanda ſunt.
¶ Ad q̄ntã dico q̄ p ſuſtinere poſſumus intelligere duo
ſcʒ paſſionẽ exteriorẽ pciſe. & tunc hmõi paſſio violenta
eſt neqꝫ exigit laborem in patiente vt ſuſcipiatur. Alio
modo põt dicere actũ i teriorẽ ĩpatiuũ actualit̃ huiuſ=
modi paſſionis & pdurationis in ea vſqꝫ ad mortem. &
tunc dico q̄ iſte actus propter rationes ſupradictas eſt
multo difficilior q̃ actus inferendi ſiue etiã actus infe=
rendi dicat actum exteriorem ſiue interiorẽ/etiã actua
Buri.5. ethi.qſti. 22. liter imperatiuum executionis.¶ Ad ſextam nego ma
iorem. Nam (vt dicit buridanus) multa pecunia ẽ ma=
gis vtilis reipublice q̃ vnus homo bene probus: et ta=
men non eſt melior. hec tamen potius eſt euaſio q̃ ſolu
tio. quia pecunia non eſt virtuoſa hic autem agitur de
comparatione duorum actuum virtuoſorum quorum
actuum vtilitas & defenſio & ſalus reipublice eſt finis.
¶ Videt̃ ergo q̄ ille actus ſit melior quo melius et re=
gularius reipublico. conſequitur defenſionem & ſalutẽ
Reſo.do. ſuam. Quicquid ergo ſit de maiore nego minorem. et
dico q̄ regulariter nec per actum inferendi ſine actu ſu
ſtinendi reſpublica conſequitur ſalutem ſuam maxime
vbi eſt ex vtraqꝫ parte conflictus. Neqꝫ per actum ſu=
ſtinendi ſine actu inferendi reſpublica conſequitur ſa=
lutem ſuam: ſed per vtrumqꝫ ſimul. & dico q̄ regulari=
us accidit q̄ bene ſuſtinendo & remiſſe inferendo reſ=
publica ſalutem ſuam conſequitur/ q̃ intenſe inferen=
do & remiſſe ſuſtinendo.¶ Ad ſeptimam concedo maio
rem vbi cauſe timendi ſunt pares. ſed dico q̄ in ſuſtinẽ
te cauſe timoris ſunt multo vehemẽtiores cum in eo ſint
mala belli actualirer preſentia q̃ in inferente in quo
non ſunt huiuſmodi mala belli ſecundum q̄ huiuſmo=
di: imo ſecundum q̄ in eo ſunt habet rationem ſuſtinen
tis et non inferentis.¶ Ad octauam ſimiliter dicitur.
põt tñ diſtingui añs: vel q̄ magis diſtet a timore pro=
pter magnitudinem virtutis fortitudis: et ſic ego nego
vel propter abſentiam & preſentiam malorum belli: et
ſic concedo. quia enĩ mala belli non ſuut preſentia in=
ferenti ſcðm q̄ inferens & ſunt preſentia ſuſtinenti ſe=
cundum q̄ ſuſtinens: ideo fortitudo inferentis magis
diſtat a timore q̃ fortitudo ſuſtinentis. ¶ Ad nonam
dico q̄ regulariter nec ſuſtinere ſine inferre/nec inferre
ſine ſuſtinere quicq̃ prodeſt. Nam ſicut ad primum in
ſultum aliquando fugiunt qui ſuſtinere debeba nt: Ita
etiam ad primum inſultum fugiunt aliquando qui in=
ferebant cum experiuntur aduerſarios paratos ad pe
ricula & expertos in repellendo: ſecundum q̄ ait Ari.
de audacibus. Audaces quidem preuolantes ante pe=
ricula: in ipſis autem diſcedunt. dico ergo q̄ vtrumqꝫ
eget altero: ſed tamen victoria & reipublice ſalus ma=
gis dependet ex forti tollerantia: q̃ ex forti illatione ſi
ue percuſſione.

Queritur ſexto. Utrum fortitu=
do quã Ari. politicã vocat ſit vera fortitudo
¶ Arguit̃ q̄ ſic. Omnis fortitudo q̃ ſit ppt̃
virtutem eſt vera fortitudo. ſed fortitudo politica ſit
ppter virtutẽ: vt habet̃ in textu. ergo ipſa eſt vera for=
titudo.¶ In oppoſitum eſt Ari. tertio ethicorum. No= Nota.
tandum eſt q̄ ſcðm Ari. proprius & verus act⁹ fortitu=
dinis eſt ſuſtinere et metuere terribilia vt opꝫ/que opꝫ
qñ opꝫ/& gr̃a cui⁹ opꝫ. Et ſimiliter audere auſibilia q̃
opꝫ/vt/qñ/& gratia cuius opꝫ. Et hũc actum exprimit
Ari. ſub his verbis. Quidẽ igit̃ q̃ opꝫ: & cuius gratia
ſuſtinet & timet: & vt opꝫ/& qñ ſimilit̃ aũt vt audet for=
tis ſm dignitatẽ enĩ & vt ratio/patit̃ & opat̃ fortis. Ex
quo paulo poſt infert actus viciorum oppoſitorum
fortitudini. Quidã ei ſunt qui ſuphabundant in nõ
metuendo/ita q̄ nõ timẽt q̃ oꝫ/vel vt opꝫ/vel gratia
cuius opꝫ. q̃ aũt nihil oĩno timẽt ſtupidi ſunt vel in
ſani. vt q̃ neqꝫ terremotuꝫ/ neqꝫ inũdationes timent
ſicut dicit̃ de celis. quidã vero ſuperhabũdãt in au=
dendo circa terribilia. Et illi dicunt audaces. au=
dax aũt videtur ſupbus eſſe et fictor fortitudis. Nã
audax vult videri ſe habere circa t̃ribilia ſicut for=
tis ſe habet circa ipſa. et ideo imitat̃ fortem in qb⁹
põt. & inde eſt q̄ multi eoꝝ ſunt audaces timidi.i. vt
habet trãſlatio Aretini hñt cũ timore audaciã. nã in
his.i. in piculis audẽtes.i. cũ audacia aggredientes
non ſuſtinent.i. nõ fortit̃ tollerãt terribilia. Quidẽ
aũt ſuperhabũdãt in timendo qꝛ timẽt q̃ n oꝫ time
re & vt nõ oꝫ timẽ. Et licet iſte ſic ſuphabũdãs i timẽ=
do deficiat in audẽdo: ipſe tñ magis manifeſtatur p
ſuperhabũdantiã triſticiaꝝ & tioris quẽ hꝫ ex appre
henſiõe terribilis q̃ ex defectu audẽdi. Ex quo infert
q̄ deſpans & timidus & nõ fortis. pbat. deſperans
nõ eſt bõe ſpei ſꝫ oĩa timet fortis aũt in audendo eſt
bone ſpei. Notãdũ preterea q̄ ſm Ari. capitulo ſequẽ
ti duplex eſt fortitudo ſcꝫ vera & ſimilitudinaria tm̃
In qua diuiſione extendit̃ nomen fortitudinis nec
accipit̃ p v̄tute tm̃. Fortitudis ſimilitudinarie ſunt
ſex modi. Prima eſt politica. & eſt eorum qui ſuſtinent F
pericula propter honores qui diſtribui ſolẽt viris for
tibus et propter opprobria quibus effici ſolent timidi
inde eſt q̄ apud illos ſunt viri fortiſſimi apud quos
timidi habentur in honorati & infames. fortes vero ho
norantur. Et ideo homerus fingebat hectorem dicen=
tem polidamas michi primum redargutiones repo=
net: hoc eſt ſi non fortiter faciam: ipſe me redarguet &
fingit etiam diomedem dicẽtem: hector cum conciona
bit̃ apud troianos dicet tydides.i. diomedes filius ty=
dei a me victus eſt. Secunda fortitudo eſt eorum qui a
principib⁹ cogunt̃ fortiter facere. ſicut hector multos expoſi.3. capi.2.3. ethicoꝝ
cogebat cum dicebat. Si ego aliquem videro procul a
pugñ fugientem vel formidantẽ: ille nõ poterit euadere
cães.i. qꝛ ſcꝫ eum cãibus deuorandũ dabo. aut vt vult
trãſlatio. Aretini non ſufficiet ſibi q̄ euadat cães id ẽ
grecos perſequentes. quia eũ alis pennis efficiam. Si
militer perfecti cogunt ad pugnan multos/cum pcuti
unt retrocedentes. Similiter illi cogũt qui collocant
foueas ante muros. ex quo patet q̄ ẽ aliqua fortitudo
coacta. Tertia fortitudo eſt eorum qui habẽt experien
tiam bellicarum rerũ. iſti enĩ iõ videntur fortes qꝛ cuꝫ
bellum multa in aĩa habeat.i. multa q̃ habẽt timorẽ

inanẽ ⁊ vanũ: iſti hec oĩa ꝓpter expientiã cognoſcunt nec formidãt. qꝛ ſciũt eſſe inania. Alii aũt formidãt qꝛ neſciunt qualia ſunt. ⁊ preterea iſti induſtriam habent offendendi hoſtem ⁊ ꝑcutiendi ⁊ etiam cuſtodiendi ſe ab hoſte. quia ſciunt vti armis: ⁊ hñt omnia que vtilia ſunt ad fortiꝰ faciendum ⁊ ad tegendum ſiue cuſtodiendum: ⁊ ita pugnant tanꝙ armati aduerſus inermes ⁊ tãꝙ exercitati aduerſꝯ inexercitatos. nam in talibꝯ certaminibꝯ nõ ſẽp fortiſſimi ſũt pugnaciſſimi ſꝫ illi ſunt pugnaciſſimi q̃ ſũt maxime potẽtes ſcꝫ in aggrediẽdo, ⁊ in ſe cuſtodiendo, ⁊ hñtes corpora optima ⁊ robuſta ¶ Quarta fortitudo eſt eoꝝ q̃ ꝓpꝰ furorẽ ĩpetuoſe ferunꝰ in pericula. ſicut fere ferunꝰ in vulnerantes. Iſti aũt dicunꝰ a nonnullis fortes quia fortes habent ſpeciem furoris ex impetu queꝫ habẽt ad pericula, ad que pericula furor eſt impetuoſiſſimus. vñ eſt illud homeri virtutẽ immitte furori. ⁊ ꝟtutẽ ꝑ furorem erige: ⁊ ſubiit per nares impetus: et efferbuit ſanguis. q̃ omnia videntur ſignificare erectionem furoris ⁊ ĩpetus. ¶ Quinta ſpecies eſt eoꝝ q̃ fortiꝰ faciunt propter fiduciam ſui qꝛ enĩ multociens et multos vicerũt confidunt in periculis, et iſti dicũtur fortes quia pericula ſubeunt ⁊ audaces ſunt ſicut fortes. ¶ Sexta ſpẽs eſt eorũ q̃ ignorant pericula et credũt ea parua eſſe quia magna ſunt: et ea eſſe auſibilia q̃ terribilia ſunt: hec ex Ari. paucis ꝟbis mutatis recitata ſũt: vt videatur ſcḋm quid vnaqueq̃ iſtarum fortitudinum a vera fortitudine deficit. ¶ Sit igitur prima ꝯcluſio. ꝙuis fortitudo politica maxime aſſimiletur vere fortitudini: non tñ eſt vera fortitudo. primã partem ꝓbat: quia fortitudo politica fit propꝰ virtutẽ. igitur. Antecedẽs ꝓbatur. quia fit ꝓpter verecundiam: ergo fit ꝓpter ꝟtutẽ. Et ſi dicas: ꝙ verecundia non eſt virtus: ergo nõ ſequiꝰ ꝙ ſi fiat ꝓpꝰ verecũdiã ꝙ fiat ꝓpter ꝟtutẽ. ¶ Ad hoc reſpõdet buridanus ꝙ in rei veritate hec fortitudo nõ fit ꝓpter ꝟtutẽ eo ꝙ verecũdia nõ eſt virtus. ſꝫ dicit Ari. eã fieri ꝓpter virtutẽ qꝛ tale opus ad ꝟtutẽ diſponit: ſicut ⁊ verecũdia. et hoc videtur ſatis cõſonũ. Euſtratio dicenti ꝙ hic Ari. verecũdiã ꝟtutẽ vocat. Notandũ aũt inq̃t qm̃ verecundiam hic virtutẽ dixerit nõ viſũ ipſi hoc, neq̃ ĩ ſecũdo, neq̃ in quarto libris cõmuniꝰ hic dicẽs: vel et vere erit itaq̃ virtus bonarum actionũ exiſtens cauſa hec. Euſtracius. vbi dicit vel ꝙ hic Ari. accipit virtutem communius q̃ in ſecundo vel in quarto: vel ꝙ in rei veritate verecundia eſt virtus: quia eſt cauſa bonarum actionum. Mihi hec autem opinio non placet. Pro cuiꝰ declaratione aduertendum ẽ ꝙ iſta ꝯña: hec fortitudo fit ꝓpter verecundiam, ergo hec fortitudo fit ꝓpter ꝟtutẽ non tenet ꝟtute huiꝰ oĩs verecũdia eſt ꝟtus. nec hoc ſeq̃tur ex illa argumentatione ſꝫ potiꝰ oppoſitũ ſcꝫ ꝙ verecũdia nõ ẽ ꝟtus. Aliq̃d eñ diciꝰ fieri ꝓpꝰ aliḋ tripliciꝰ vnomõ tanꝙ ꝓpter ꝑncipiũ eliciтиuũ. ⁊ ſic hec fortitudo fit ꝓpter ꝟtutẽ. i. actꝰ ille elicitur ab aliq̃ ꝟtute ſed nõ fit hocmõ ꝓpꝰ verecundiã. qꝛ nõ elicitur actꝰ ille a paſſiõe verecũdie. cũ ꝑ tpe ꝓ quo q̃s fortiꝰ facit hac fortitudine, niſi dũ fecerit aliq̃d turpe ꝓpter qḋ debeat verecũdari. q̃re adhuc ibi nulla eſt verecũdia. Aliomõ aliq̃d dicitur fieri ꝓpter aliḋ tãꝙ ꝓpter id qḋ ĩtẽdimꝰ fugere, fugiẽdo illud: ſicut propter ſupplicia vitamus pctã: nõ qꝛ ſuppliciũ ſit ꝑncipium elicitiuũ actus quo vitatur pctm̃. nec qꝛ ſupplicium ſit id qḋ intendimꝰ aſſequi per vitationẽ pcti. ſꝫ quia vitãdo pctm̃ intendimꝰ vitare ſuplicia. Terciomõ aliq̃d ḋꝛ fieri ꝓpter aliḋ tãꝙ ꝓpꝰ id qḋ intẽdimꝰ aſſeq̃ faciẽdo illud et in hac ſignatione ly ꝓpter magis ꝓprie accipiꝰ. Tunc dico ꝙ actus fortitudinis iſtius fit ꝓpꝰ virtutẽ. primomõ qꝛ eliciꝰ a magnanimitate q̃ eſt mediocritas in honoribꝰ appetẽdis et in ĩhonorationibꝰ fugiẽdis. et fit ꝓpter verecũdiã: ſcḋomõ qꝛ fit vt fugiamꝰ verecundiã. ꝟecũdia ꝓprie accepta eſt timor ingl'iatiõis ex turpi actu proueniens iõ vnuſq̃ſq̃ magnanimꝰ debet fugere verecundiã q̃tuꝫ debet fugere turpẽ actũ. qꝛ nũꝙ verecũdaꝰ ꝓprie accepta verecũdia niſi ꝓpter turpẽ actũ ꝓpter quẽ affertur ſibi dedecꝰ. ⁊ hoc intelligo, añ turpẽ actum perpetratũ et non poſt. qꝛ poſt turpeꝫ actum congruum eſt iuuenibus verecũdari. Et ideo hector et diomedes et alii hac politica fortitudine fortes ad vitandam verecundiã. i. triſticiã q̃ potuiſſet ꝓuenire ex ingl'iatione et de decore eis illato ꝓpter turpẽ actum faciebant fortiter. Et ita cũ hic fortitudinis actꝰ fiat ꝓpter virtutẽ magnanimitatis et ad fugiendã verecũdiã potius ꝯcludiꝰ ꝙ verecũdia nõ eſt ꝟtus q̃ oppoſitũ: qꝛ nullũ ſm̃ rectam rõem fugiẽdũ eſt ꝟtus. ꝙ aũt verecũdia ꝓprie accepta ſit ex turpi facto. Patꝫ ex Ari. caplo de verecundia. neq̃ eñ (inq̃t) ſtudioſi eſt verecundia ſiquidem ſit in prauis. nõ enim operantur talia ſtudioſi. ¶ Sed inſtatur contra fundamentũ ſolutionis. ſm̃ Ari. in quarto ꝟecũdia eſt laudabilis paſſio, et iuuenibus cõgruit: et laudamus iuuenes verecũdos. ergo verecũdia non ẽ fugiẽda. Et ĩ tercio dicit: ꝙ q̃dã ſũt q̃ timere eſt bonũ et honeſtũ: ⁊ ea nõ timere ẽ malũ puta mala opio. Qui q̃dem enim timet, decẽs ⁊ verecũdꝰ. q̃ aũt nõ timet inuerecũdꝰ. ergo verecũdia nõ eſt fugiẽda. Rñdeo ꝙ aliq̃d dicitur bonũ ⁊ laudabile, dupliꝰ. Vnomõ ſimpliꝰ. Aliomodo ex ſuppoſitiõe ꝑnomõ ꝟecũdia nõ ẽ laudabilis: ſꝫ ab oibꝰ fugiẽda. eo ꝙ ab oibꝰ fugiẽdi ſũt actꝰ turpes ⁊ inhoneſti. Secũdomõ dico q̃ ꝟecũdia eſt laudabiꝰ. Suppoſito eĩ ꝙ q̃s peccauerit laudabile ẽ ꝙ ꝓpter pctm̃ timeat dedecꝰ vel ꝙ triſteꝰ dedecore ex pctõ ꝓueniente. Et hoc expſſe habetur ab Ari. in loco in quo allegatur. Erit aũt vtiq̃ (inq̃t) ꝟecundia ex ſuppoſitione ſtudioſa. Si eĩ opetur: ꝟecũdabitur vtiq̃. Ex hoc infert ꝙ ꝟecundia nõ eſt ꝟtus. qꝛ nulla ꝟtꝰ eſt tm̃ ex ſuppõne honeſta: ſꝫ ſimpliꝰ. nõ autẽ hoc circa ꝟtutes. Et in eodẽ loco cũ diceret ꝙ hec paſſio iuuenibꝰ congruit cauſam ſtatim addidit eo (inquit) ꝙ ſm̃ paſſionem viuẽtes multa peccant a ꝟecundia aut ꝓhibẽtur Et ſi dicas ꝙ inuerecũdia eſt mala, g̃ ꝟecũdia eſt bõa. Rñdꝫ Ari. negando ꝯñaꝫ. Si autem (inq̃t) inuerecũdia eſt prauũ, ⁊ nõ ꝟecũdari turpia operari. nihil magis talia opãtẽ ꝟerecũdari ſtudioſũ Quibus ꝟbis Ari. ꝑdictã ꝯñam infringit Ad id autem quod allegatur ex tercio ꝙ quedã ſunt q̃ timere eſt bonum: dico ꝙ infamiã contingit, timere dupliciter. Vnomõ ante opationem turpis opis ⁊ ſic timẽ infamiam eſt bonũ bonitate ꝟtutis: qꝛ magnanimitatis eſt tiſte timor ꝓprie nõ eſt verecũdia. Aliomõ poſt ꝑpetrationem turpis operis ⁊ ſic timere infamiã ẽ bonum bonitate paſſionis ⁊ q̃ hoc modo timꝫ diciꝰ ꝟecũdus. ⁊ hec verecũdia fugienda eſt añ operationem turpem licꝫ non poſt: quia honeſta eſt ex ſuppoſitõe. ſicut dictum eſt. Secũdo probat. Ari. ꝙ hec fortitudo fit ꝓpter ꝟtutẽ. qꝛ fit ꝓpter boni deſideriũ. g̃ fit ꝓpter virtutem. Añs ꝓbat qꝛ fit gracia honoris ꝯſequendi et fugiẽdi opprobrii g̃ fit propter ꝟtutem. ¶ Sꝫ nõ placꝫ Buridano ꝙ hec ratio valeat ad cõcludendum ꝙ hec fortitudo fit propter ꝟtutem ſic ꝙ actꝰ eiꝰ proueniret ex habitu virtutis. ſed tm̃ vꝫ ad cõcludẽdum ꝙ ipſa et eius opinationes diſponunt ad virtutem: eo ꝙ deſiderii honorum innatum eſt duce e ad deſiderium ꝟtutis Sꝫ hec opinio nõ mihi placet. Et arguendo ſicut. Nõ oĩs appetitus honoris eſt vituperabilis: g̃ aliq̃s appetitus honoris eſt actꝰ ꝟtutis. ergo ſtat aliquid fieri propter deſideriũ honoris ⁊ ipſum fieri propꝰ virtutẽ. Maior ꝓbatur. Non oĩs appetitus pecunie aut poſſeſſionis terrene eſt vituperabilis. Nec omnis appetitus ſanitatis eſt vituperabilis: ergo nec oĩs appetitus honoris eſt vituperabilis. ꝯña tenet qꝛ honor

Buri. 3. ethi. q̃ſti. 24.

euſtratiꝰ

Improbaꝰ opĩo buridani ⁊ euſtracii.

Verecundia q̃d ẽ.

R.

Nota

burida. 3. ethi. que. 24.

3. opini.

eſt appetibilior ꝙ diuitie cum ſit appetibilis et propter
ſe et propter aliud: diuitie autem ꝓpter aliud tantum
Secūdo niſi honoris appetitus eſſet laudabilis/ et ſilr
fuga opprobrii ſequeret ꝙ magnanimitas nō eēt vir
tus ꝯñtia tenet. q2 ipſa eſt moderatiua appetitus circa
magnos honores/ et per ꝯñs licet eos appetere ſecūdū
dictamen recte rationis. Et ita ſi nō ſit viciū ex parte
alicui9 alterius circūſtantie. dico ꝙ ꝯñtia. Ariſ. eſt bo
na. ſequitur enim iſte actus ſit propter deſiderium ho
noris/ et nō eſt ex quacūq3 alia circunſtātia viciatus er-
go ſit propter ꝟtutem. q2 honor bene et rōnabiliter ap
peti pōt. Secūda ps ꝯcluſiōis ꝓbat. q2 tales nō opan-
tur ꝓpt finē fortitudis ꝗ act9 eoꝝ nō eſt ꝟa fortitudo.
añs p3 q2 nō fortit faciūt: eo ꝙ honeſtū ſit facere forti-
ter: ſed pocius vt honores cōſequātur et opprobria fu-
giant. ¶ Scḋa ꝯcluſio: Fortitudo politica eſt actus vir
tutis. probatur. Omnis act9 elicit9 a virtute aut gñati
uus virtutis eſt act9 virtutis. ſed fortitudo politica eſt
act9 elicitus a virtute aut gñatiu9 ꝟtutis: q2 ſcḋ3 Ariſ.
ſit ꝓpter ꝟtutē: ꝗ ipſa eſt actus ꝟtutis Scḋo hoc quod
eſt agere fortiter ꝓpt honorē ꝯſequēdū aut infamiam
fugiendam nullam habet circūſtātiam malam. nec3 de
ficit ſibi aliqua bona circūſtantia et eſt act9 delibera
tus ꝗ eſt act9 bonus moraliter ꝯña t3 q2 oīs act9 deli-
berat9 bonus ex omni circūſtātia cū qua debet fieri eſt
bon9 moraliter Et añs ꝓ pma pte ꝓbatur: q2 nulla pōt
ibi eſſe mala circunſtātia niſi circunſtātia finis ſed hoc
eſt falſum: q2 honor eſt circunſtantia finis in magnani
mitate: et ſimiliter fuga opprobrii. Tū etiā/ q2 ille qui
honorē intēdit: ꝑ hunc actum adhuc pōt referre hono-
rem in vlteriorē finem. Et ſi dicas ꝙ honor nō pōt eſſe
finis iſtius operationis ꝗ eſt fortiter facere. Rñdeo ꝙ
licet nō poſſit eē finis illi9 opationis ſcḋm ꝙ elicita eſt a
virtute fortitudinis quia nō eſt fortitudinis ponere il-
lū finē in operatione ſua pōt tamē eſſe finis ei9 ſcḋm ꝙ a
magnanimitate elicita eſt: Magnanimi enī eſt ꝑ hone
ſtas operationes honorē aſſequi. Scḋa ps añtis ſatis
clara eſt: Suppoſito ꝙ nō omnis act9 moraliter bo-
nus finaliter ſit propter deum faciendus. q2 ſi oīs act9
eſſet in deum referendus: tunc reqreretur ꝙ honorem il-
lum vel etiā actū ſuū finaliter referret in deum: qḋ ſtat
cum dictis prioribus. Tertio Tu dicis ꝙ iſte actus for
titudinis politice non eſt virtus ſed diſponit ad virtu
tem cōtra ille act9 aut eſt bon9 moralit/ aut mal9 mo-
raliter aut neuter. Non poſtremū: quia eſt actus deli-
beratus: imo etiam ſi eſſent aliqui actus deliberati ꝗ
nec boni eſſent nec mali: tamē iſte nō eſſet de illis quia
cauſa proter quā ipſi dicūt aliquos actus eſſe neutros
non cōuenit iſti actui. Si bonus moraliter ergo ꝟtuo
ſus. Si malus ꝗ nō diſponit ad virtutem ¶ Tertia con
cluſio: Fortitudo coacta nec vera eſt fortitudo/ nec vir-
tus probatur omnis actus ꝟtutis eſt vel electio libera
et ſpontanea voluntatis vel ab hmōi electione impa-
tus. ſed actus iſtius fortitudinis nec3 eſt electio libera
et ſpontanea/ nec ab hmōi electione imperat9. igitur.
Maior probatur ꝑ Ariſ. in ſecūdo vbi ponit ꝯditiones
virtutis: et in iii. vbi oſtendit omnem actū bonū debere
eſſe voluntariū: Et hāc rationē tāgit. Ariſ. in textu cum
ait Opz aūt nō ꝓpter neceſſitatē fortē eſſe ſed qm bonū.
Et dicit. Ariſ. hāc eſſe deteriorē priore: q2 ſit ꝓpter ti-
morē et hoc mō operātes nō fugiunt turpe/ ſed triſte et
per idē probatur ꝙ nō ſit virt9. ¶ Quarta ꝯcluſio for
titudo experimētalis nō eſt ꝟa fortitudo et imobiliter
ita ꝙ non deſiſtit ab operatione ſua ꝗ diu recta ratio
dictat nō eſſe deſiſtēdum. ſed milites qui fortiter faci-
unt propter experientiam/ nō opantur firme et imobi-
liter. igitur. Maior eſt certa per quartam ꝯditionem
virtutis: que eſt firme et immobiliter operari. Et minor

ꝓbatur: q2 tales milites quādo vidēt ꝑiculū augmētari
et vidēt ſe eſſe aut pauciores aut minus paratos ad-
uerſariis timere incipiunt. et primi fugiunt et exponūt
periculo mortis ciuilem multitudinem/ que exiſtimat
turpe eſſe et inhoneſtum fugere/ et magis eligunt mo-
ri ꝙ ſe ſaluare per turpem fugam: milites vero illi
principio ſe obiectabant periculis ac ſi meliores et ſu-
periores eſſent aduerſariis ſed cum cognoſcunt alter
eſſe aut ibi eſſe aliqua pericula que non preuiderāt fu-
giunt q2 magis timent mortem ꝙ turpem et inho ne-
ſtā actionē. Et ex hoc poteſt formari ſecūda ratio nul
lus fortis magis timet mortem ꝙ turpē actionem. ſed
iſti milites magis timent mortē ꝙ turpem actionem:
quia magis ꝙ fugam inhoneſtā: igr non ſunt vere for
tes. ¶ Quinta concluſio. Qui fortiter faciunt propter
furorem/ non ſunt vere fortes. Probatur. fere ſubeunt — Nota.
pericula/ et audacia multa operantur propter furorē
et tn̄ nō ſunt fortes. ergo nec milites qui propter furo-
rem ſubeūt pericula ſunt vere fortes. Prima pars: añ
tis probatur. quia fere propter dolorem: aut ꝓpt vul-
nera/ aut ꝓpter timorem horum frequenter impellun-
tur in periculum/ et agūtur a furore in periculū. Et hu
ius ſignum eſt/ ꝙ ſi eſſent in palude nō inuaderent: q2
non haberent cauſas furoris. ¶ Confirmatur iſta ra-
tio. Qui propter furorem agunt/ non preuident peri-
cula. ſed omnis fortis preuidet pericula que ſubit. ali-
as recta ratio non dictaret ea eſſe aggredienda: igitur
Et ſi dicas/ ꝙ fere non ſunt ſuſceptiue virtutis: Ideo
ꝙuis impellantur a furore/ non tamen propter hoc ſe
quitur ꝙ milites ſubeuntes pericula propter furorem
non ſint fortes: quia ipſi ſunt ſuſceptiui virtutis/ et nō
fere nec3 aſini; de quibus eſt ſecūda ratio. Ex hoc ſic ar
guitur. fere non ſuſceptiue virtutis/ ergo non ſunt ſuſ-
ceptiue omniū cauſarum ſufficientiū ad virtutē. ſed fe-
re ſunt ſuſceptiue furoris et operationis qua ſubeūt ꝑi
cula/ et hmōi quod eſt ſic opari propter furorē. ꝗ opari
audacia vel ſubire pericula propter furorem non ſunt
cauſe ſufficientes ad virtutem. et hoc eſt quod intendi-
mus. Et ſi queras contra quam conditionem virtutis
peccant iſti. Reſpondeo: ꝙ nec operantur ſcientes: nec — Nota.
eligentes/ nec eligentes propter hoc. et ita peccant con
tra tres conditiones virtutis. Secundo aſini eſurientes
tollerant multa pericula vt fatentur quia percuſſi nō
diſcedunt a paſcuis et tamen nō ſunt fortes ergo nec e
tiam hi qui propter furorē ſubeunt ꝑicula ſunt dicen-
di fortes Tertio Adulteri. qui ꝓpter cōcupiſcētiā mul-
ta audacia opant nō ſūt ꝟe fortes ꝗ qui ꝓpter dolorē
vel ꝓpter furorē impellunt i ꝑicula nō ſūt fortes: ꝯña
iſta tenet: quia nec furor. nec ira/ nec triſticia ſiue dolor
magis nata ſunt cauſare actum fortitudinis ꝙ concu
piſcentia. ¶ Sexta concluſio. qui propter fiduciam ſui
aut ſpem bonam ſubeūt ꝑicula nō ſūt ꝟe fortes. ꝓba
tur fortes ſubeūt pericula q2 honeſtū eſt ea ſubire. ſed
iſti nō ſubeunt ꝑicula quia honeſtum ſit: ſed quia eſti-
mant ſe eſſe fortiores et ſibi ab aduerſariis reſiſti non
poſſe igitur. ¶ Secundo vere fortis eſt terribilia ſuſti-
nere etiam que prius non fuerant nota et honeſtum eſt
ea ſuſtinere: et non ſuſtinere ea turpe eſt et inhoneſtum
ſed iſti milites ꝗdiu ſperant vincere ſuſtinent cum au
tem percipiunt pericula fugiunt: ergo iſti non ſunt ve
re fortes. maiorem ꝓbat. q2 magis ad fortem pertinet
eſſe impauidū et imperturbatum in repentinis et in im-
preuiſis periculis ꝙ in his que preuiſa ſunt et precog-
nita. Quod probat Ariſ. q2 ꝑicula precognita poſſūt ſubi-
ri ratione et cogitatione: repētina aūt et impreuiſa ſub
imus ex habitu fortitudinis: quia ea que bene agim9
ſine multa preparatione et precogitatione agimus ex
habitu. ¶ Tertio ſi ſic ſequeretur ꝙ inebriati eſſent for
tes tempore ebrietatis/ et ceſſarent eſſe fortes cum ceſſa

Okam i
7. diſtin-
ctione 4.

ſaret ebrietas.patet ꝯña.quia tp̄e ebrietatis bene ſpe-
rant et ſubeunt ꝑicula. Quādo aūt ceſſat ebrietas/ de
nota. ſinunt bene ſperare et fugiūt.¶ Septima ꝯcl'o. Qui ꝓ
pter ignorantiā ꝑiculorum ſubeunt ꝑicula nō ſunt for-
tes probatur.tales deteriores ſunt his qui ſubeūt ꝑi-
cula propter fiduciam bonam et ſpem bonā vincēdi. ſꝫ
iſti non ſunt vere fortes ergo nec alii. aña probat quia iſti
audent pericula ſubire quia eſtimant et ſperant vince-
re.Alii aūt tantum ſubeunt pericula ꝓpter ignorantiā
Secundo.quia iſti remanēt ꝑ aliquod tp̄s etiā poſtꝙ̄ ꝑui
dirunt pericula.Alii vero ꝙ̄ primū cognoſcūt ꝙ dece-
pti ſunt et ꝙ periculum eſt maius ꝙ̄ credebant fugiūt.
quemadmodum fecerunt argei cum inciderunt in laco
nes et ſicyonios vel (vt dicit alia tranſlatio) cum inci-
derunt in lacedemonios quos putabant eſſe ſicyonios
Ex omnibus iſtis patet ꝙ ſunt ſex ſpecies et modi non
vere ſed ſimulate fortitudinis: ſcilicet politica/coacta
experimentalis/furibunda fortitudo bene ſperantium
et fortitudo ignarorum. Qui ſecundum primam agūt
non eligunt propter hoc.i.propter finem fortitudinis.
ſpēs ficte ¶ Qui ſcḋꝫ ſecūdā agūt nec eligūt ꝓpter hoc nec omni
fortitudi no eligunt/nec firme et immobiliter opantur. Qui ſm
tertiā nec propter hoc opantur nec firme ⁊ imobiliter
operantur. Qui ſecūdū quartā nec ſciētes nec eligētes
nec propter hoc eligentes operantur. Qui aūt ſm qui
tam non eligunt proptee hoc.i. ꝓpter debitum finem.
nec firme et imobiliter opanꝫ. Qui ſecūdū ſextā agūt
nec ſcientes eligunt nec firme et imobiliter operantur
nec etiam(vt plerique)propter hoc eligunt. ¶ Contra ꝑ
mā concluſione marguitur ſic, Qui facit opus fortitu-
dinis propter bonum fortitudinis et propter honorē
ſimul eſt vere fortis.ſed poteſt aliquis facere opus for
titudinis ſimul propter bonum virtutis et propter ho
norem ergo aliquis eſt fortis qui facit opus virtutis ꝓ
pter honorem.maior ꝓbatur. quia qui facit opus for-
titudinis propter vtrumque habet omia que requirūtur
ad hoc ꝙ actus ſuus ſit actus vere fortitudinis. quia
habet actum bonum circa materiam fortitudinis et ꝓ
pter finem fortitudinis.¶ Secundo poteſt aliquis fa-
cere opus fortitudinis immediate propter bonum for
titudinis/et mediate propter bonum honoris.ergo o-
perari propter honorem nō impedit actum ne ſit opꝰ
vere fortitudinis.et aña probatur quia opus fortitu-
dinis poteſt referri in honorem tanꝙ̄ in finem. Nam
magnanimus opera difficilia et ardua in bonum ho-
nota. noris tanꝙ̄ in finem referre videtur.¶ Ad primam cō-
cedo maiorem maxime ſi habeat duas volitiones per
ſe bonas:quarum vna ſit volitio operis fortis propter
bonum fortitudīs et alia volitio operis fortis propter
honorem conſequendum vel opprobrium fugiendum.
Et cum infertur ergo aliquis eſt vere fortis. ⁊c. conce-
do.ſed dico ꝙ non dicitur vere fortis in tali caſu eo ꝙ
facit opus fortitudinis propter honorem:ſed eo ꝙ fa-
cit propter bonum fortitudinis. Fortitudo autem po-
litica eſt illa que facit opus fortitudinis propter hono
rem tantum et non propter bonum fortitudinis ita ꝙ
excludit bonum fortitudinis Quod ſi non excludat bo
num fortitudinis tunc dico ꝙ non eſt illa fortitudo ve
ra fortitudo ſecūdum ꝙ politica licet ex alia cauſa poſ
ſit dici vera fortitudo.Et ſi dicas volo ꝙ aliquis faci
at opus fortitudinis tā propter bonum virtutis ꝙ̄ ꝓ-
pter bonum honoris/ita ꝙ neutrum ſit cauſa finalis
totalis:ſed ambo faciant vnam cauſam finalem tota-
lē/ita ꝙ in eo nō ſit tan feruēs amor boni fortitudinis
nec etiā tā feruēs amor honoris ꝙ vtrūque ꝑ ſe ſufficiat.
mouere in rōe cāe finalis ſꝫ ābo ſiľ faciāt:tūc iſte actꝰ eſt
bonꝰ.quia vtrū ꝑtineat ad vām fortitudinē aut ad poli
ticā fortitudinē. Dico ꝙ actꝰ īterior q̄ hꝫ iſtos duos fi
nes ꝑ obiecto ſpē diſtiguitur ab actibꝰ vtriuſque fortitudis

ꝓpť alietatē obiecti ⁊ ꝙ eſt actꝰ bonꝰ q̄ ad nullā vtutē
ꝑtiet formaľr.Enīiate eīn ſūt virtutes ſimplices hec aūt
mixta eſt nō formaľr ſed ꝑ equalentiam.Ad.ii.dico ꝙ vľ
ille intendit vtrūque finem vno actu et tunc dico ꝙ cū fi-
nis ī quē omnia referūtur ſit principalior ꝙ̄tū eſt ex ꝓ-
ſtitutione operantis illud opus erit fortitudo politica
et nō vera fortitudo.ſicut qui mercaturā exercet vt di-
ditetur et per diuitias voluptatibus ſuis vtatur volu-
ptuoſus eſt non auarus.Aut hec facit pluribus acti-
bus/et non vno:et habet etiam duo dictamina prudē
ti alia quorum vnū dictat de oꝑe faciendo ꝓpter vnū
finem/et aliud de relatione illiꝰ finis in honorē: ⁊ iſti
duo actus ſunt imꝑatiui executionis:ita tñ ꝙ quilibet
eorum per ſe ſufficiat tūc dico ꝙ vnꝰ eoꝝ eſt vera forti
tudo et alius fortitudo politica·Si tñ diceretur ꝙ bo-
num virtutis nō pōt ſcḋm rectā rōeꝫ referri in bonū ho
noris ⁊ vľiter nec maius bonum in minꝰ bonum: tunc
diceretur ꝯſiter ꝙ ille actus eſſet fortitudo politica ſed
non eſſet bonus et virtuoſus ꝓpter indebitā relationē
¶ Contra ſcḋꝫ ꝯlonē arguiꝫ ſic.Fortitudo politica nō
eſt ꝯformis cuicumque dictamini prudētiali ergo ipſa non eſt
actus virtutis.aña probatur quia nulla recta ratio di
ctat ꝙ quis debeat ſe exponere periculis bellicis propť
honorem conſequendū.qḋ ꝓbatur.nullus ſm rectā rō-
nem ꝓpter aliqḋ bonū ꝯſequēdū debet ſe exponere ma
lo alicui quod eſt magis malū ꝙ̄ bonū illḋ ꝓpť qḋ ſe
exponit ſit bonū. ſed honor non eſt tantum bonū ꝙ̄tū
malū eſt mors:ergo nullus ſecūdum rectā rōnem debet ſe
periculis bellicis exponere ꝓpter honorem ꝯſequēdum
Secūdo nullꝰ belli ſubeūda ſunt pericula niſi ſit iuſtū
ſed conſequutio honoris non facit bellum eſſe iuſtum
Nā ſi quis in deliberatione de bello ſuſcipiendo deli-
beraret bellum eſſe ſuſcipiendum quia erit cauſa hono
ris et glorie ꝓpter victoriam:ridenda eſſet illa delibe-
ratio igiꝫ. ¶ Tercio:hec fortitudo nō operaꝫ ꝓpť bo
nū virtutis:ergo ipſa nō eſt virtus.Aña patet quia nulla
virtꝰ opatur ꝓpter deſiderīū boni extrinſeci: ſꝫ ꝓpter
bonū ipſius operis vtuoſi:ſed iſta opaꝫ ꝓpter bonū
extrinſecū/ſcꝫ ꝓpter honorē ⁊ nō ꝓpť bonū ipſiꝰ vtu- nota.
tis igiꝫ.¶ Ad primā nego maiorem.et ad probationem
dico ꝙ ſi in rei veritate nullum eſſet aliud bonū conſe-
quendum per opus fortitudinis niſi honor tunc nulla
recta ratio dictat ꝙ ſint ſubeūda huiuſmodi ꝑicula bel
lica ꝓpter honorem ꝯſequēdū:ſꝫ vbi recta ratio dicta
uerit ſuſcipiendum eſſe bellum pro ſalute ⁊ defenſione
reipu.pōt ei qui ad hāc rectā rationē teneꝫ recta ratio
dictare ſubeundū eſſe bellum ꝓ honore cōſequendo/et
turpi vitando:et dato etiā ꝙ talis nō teneaꝫ ad illam
rectam rationē:ſi tñ ſit de his qui pñt ꝓbere defenſio-
nem illi reipub.ſine iniuria cuiuſcumque/ et ſciat bellum
eſſe iuſtum pro tali honore ꝯſequendo pōt vel patiētiꝰ
in bello ſuſtinere vel fortius et vilius ſe periculis obii
cere:ita ꝙ aliquādo defenſio illius reipb.ad quam de-
fendēdā nō tenetur/nō ſufficeret eū mouere ad ꝑduran
dū ī alqḃus ꝑiculis:ad quoꝝ tñ tollerantiam amor ho
noris et odiū opprobrii eū mouet¶ Ad ſecūdū cōcedo
maiorē et minorē ⁊:ꝯcedo ꝙ ꝯſecucio honoris nō eſt vľr
cauſā ratiōabilis ſubeūdi ꝑicula belli: ſꝫ eſt cū tñ ī bel
lo iuſto et legitimo¶ Ad tertiam dico ꝙ fortis hac for
titudine operaꝫ ꝓpter bonū magnanimitatis quia ſcꝫ d
ctat honeſtum eſſe fortiter faciendo ſe dignū honorem
facere/et vt ſe dignū honoribꝰ faciendo honores aſ-
ſequatur et opprobria fugiat,¶ Cōtra quartā concluſi
onem arguiꝫ ſic. Experientia belli nichil habꝫ vere forti
tudini repugnans immo ipſa eſt vere fortitudini maxi
me conſentanea.ergo fortitudo experimentalis eſt vā
fortitudo.¶ Ad hanc rationem coceditur aña:⁊ negaꝫ
ꝯña:quia nō vocatur fortitudo experimentalis illa que
eſt in hñtibꝰ experientiam.quia multe tales ſunt vere

fortitudines. ſed illa q̄ aliquis aggredit̄ pericula
belli ꝓpter experiētiā/⁊ nō ꝓpt̄ bonū fortitudinis.
Et ideo tales deficiunt a fine fortitudinis. ¶ Cōtra
q̄ntā cōcluſionē arguit̄ auctoritate Ari. dicēt ꝙ for=
titudo q̄ eſt ꝓpter furorē eſt naturaliſſima. ſed natu
raliſſima fortitudo eſt vera fortitudo igit̄. Confir=
matur quia ſm̄ Ari. (⁊ ꝓbat teſtimonio homeri) for
titudo aſſumit irā in auxiliū: ḡ fortitudo propter fu
rorē eſt vera fortitudo. ¶ Ad hanc rationē r̄ndetur
ꝙ textus iſte allegatꝰ eſt trūcatꝰ: ⁊ ideo ꝑficiendus ē
Dicit ḡ ſic Ari. Naturaliſſimā aūt videt̄ q̄ propter
furorē eſt ⁊ ꝑaccipiens electionē ⁊ cuius gratia for=
titudo verbi vult dicere Ari. ꝙ illa fortitudo que eſt
ꝓpter furorē eſt naturaliſſima q̄ prius accepit deli=
berationē recte ratiōis ⁊ electionē ⁊ finē vere forti=
tudinis. Dico ḡ ꝙ duplex ē fortitudo propter furo
rem. Una eſt ſine rōe ⁊ electione: cum ſcꝫ furor ſiue
appetitus vlctionis eſt tota cauſa ſubeūdi. ꝑicl'a et
hec eſt de q̄ intelligit̄ ꝯcluſio. Alia eſt q̄ ꝑaccipit de=
liberationē ⁊ electionē ⁊ finē fortitudinis ⁊ aſſumit
ſibi furorē vel triſticiā de ꝑpenſione ⁊ appetitum
vindicte in auxiliū. Et iſta eſt quā dicit Ari. eſſe natu
raliſſimam. vbi ſm̄ tranſlationem Aretini natura=
liſſima dicitur quia proxima ad verā fortitudinem
accedit. ꝓxime aūt (inq̄t) ac eā q̄ ſm̄ natuarm eſt acce
derevidetur fortitudo q̄ per iram fit ſi modo electio
nē rationēq; ante accepit. Michi aūt alit̄ videt̄. Nō pinio.
enim video ꝙ aſſumptio huius furoris in executio= ctoris
nem eoꝝ q̄ iam dictata ſunt a rōe ⁊ diligent̄ preuiſa
reiciat hoc opus a ſpē vere fortitudinis imo dico ꝙ
iſte actus aggrediendi ꝑicula eſt imꝑatiuꝰ ab habi
tu ⁊ actu vere fortitudinis cū cōcurrunt oīa q̄ exigū
tur ad verū actū fortitudinis. Iſte tn̄ actus exterior
adiuuat̄ vt melius fiat īterdū ⁊ ꝑicula belli interdū
a deſiderio honoris interdū ab honeſto amore lu=
cri int̄dū a triſticia ꝑpenſiōis ⁊ offenſiōis ⁊ appe
titu vindicte. Et iudicio meo ſi iſte furor non impe=
diat cognitionē eoꝝ q̄ cognitu neceſſaria ſunt ī exe
cutione operis nec faciat opus difforme recte ratio
ni: actus ſemꝑ ꝑtinet ad veram fortitudinem ⁊ hoc
eſt quod dicit euſtracius ꝙ fortitudo ꝓpt̄ furorē ſit
v̄a fortitudo ſi hec oīa preaccepit. Et Thomas etiā
D. 2.2. dicit ꝙ erit vera fortitudo ſi preaccipiat hec omnia
e. 125. Ideo in hac parte tranſlatio Aretini nō michi pla
i. 10. cet. q̄ hmōi fortitudinē etiā preaccipientē que dicta
ſunt dicit tm̄ proxime accedere ad veram fortitudi
nem. Solutio confirmationis patet ex dictis. ¶ Ad
rationem ante oppoſitū patet quid ſit dicendum.
¶ Sed circa ea q̄ dicta ſunt ſunt aliq̄ dubia. Pri=
dium. mū de eo q̄ dictū eſt ꝙ fortitudo ꝓpter furorē que
ꝑaccipit rationē ⁊ electionem ⁊ fine fortitudinis eſt
naturaliſſima. Arguit̄ ſic. nulla virtꝰ ſit perfectior ꝑ
aſſumptionē alicuius qđ nō eſt bonū moral'r. ſed fu
ror non eſt moral'r bonus. ḡ fortitudo ꝑ aſſumptio=
nē furoris nō ſit melior. Secūdō nulla oꝑatio mo=
ralis ꝑ aſſumptionē alicuius mere naturalis ſit me
lior. ſed ira vel furor eſt paſſio naturalis vt habet
euſtraciꝰ ſuper illo v̄bo naturaliſſima aūt videt̄. ⁊c
igit̄. ¶ Tertio ſi fortitudo q̄ ꝓpter furorē eſt ꝑacci=
pit electionē/⁊ finē fortitudinis ipſa eſt vere fortitu
do lꝫ ſi eſt vere fortitudo nō eſt fortitudo ꝓpt̄ furorē
ḡ iplicat ꝙ fortitudo ꝓpt̄ furorē ꝑaccipiat rōem et
electionē. minor ꝓbat̄ q̄ ſi eſt vere fortitudo ipſa eſt
fortitudo ꝓpter habitū ⁊ nō ꝓpt̄ furorē. ¶ Quarto
q̄ aut ipſa ꝑ̄us eſt fortitudo ꝓpter furorē aut ꝑ̄us
eſt fortitudo ꝑ electionē. Si ꝑmū ḡ ipſa nō ꝑaccipit
rōem. q̄ tūc cū accipit̄ cō ipſa nō eſt fortitudo ꝓpter
furorem. Tū q̄ nō ccipit rōem anteq̄ ſit fortitudo
propter furorem: ḡ nō ꝑaccipit rōem. Tū etiā q̄ nō
videtur poſſibile ꝙ ipſa prius eſt fortitudo ꝓpter furo
rē et accipiat rationem q̄ ira impedit animā ne poſſit
cernere verū ꝙ ſi prius ſit fortitudo ꝑ electionem: ḡ ip
ſa fortitudo propter electionem accipit furorē ⁊ nō eꝯ.
¶ Quinto: actus fortitudinis primo propter rōem et
electionē factus nūq̄ fit melior ꝑ interuētū furoris: igr̄
talis fortitudo nō eſt naturaliſſima. añs ꝓbatur. Tū
quia furor ille nec eſt circumſtantia: nec obiectum actus
Tū q̄ nō eſt bonitas in actu exteriori niſi illa que eſt
bonitas alicuius interioris. ſed ꝑ interuentum furoris
actus interior non fit melior: ergo nec actꝰ exterior fit
naturalior. ¶ Sexto ira non eſt aſſumenda a viro for=
ti: ergo ꝑ aſſumptionem ire fortitudo eſt deterior. añs
pꝫ. Tū ꝑmo: q̄ nō eſt in ꝑtāte noſtra iraſci cū volumꝰ argu. tho
Tū ſecūdo: q̄ ira nō pōt regi nec deponi ad arbitriū 2.2. que.
boni viri: ergo nō eſt aſſmuenda a viro forti. aſſumptū cii. arti=
patet ꝑ Ariſ. libro de memoria dicentem/ꝙ q̄ñ paſſio lo. 10. 19
corporalis mota eſt non ſtatim quieſcit vt homo vult.
Tū tertio: q̄ rō ad ſe ipſam ſufficit ad opus fortitudi
nis exeq̄ndum: ḡ nō debet aſſumere aliquid ſe infirmiꝰ
cuiuſmodi eſt ira. Añs ꝓbatur per. Senecam libro de= Senec a.
ira. Non ad prouidēdum tm̄. ſed ad res gerēdas ſatis
eſt per ſeipſam ratio. ⁊ quid eſt ſtultꝰ q̄ hāc ab ira cū
dia petere preſidiū rē ſtabilē ab incerta fidelē ab in fi=
da/ſanā ab egra. Tum quarto: q̄ fortis non aſſumit
triſticiam vel cōcupiſcentiā ad opus fortitudinis exe=
quendum: ergo nec aſſumere debet furorem. ꝯña patet
quia ſicut propter iram aliq̄ vehementiꝰ incumbunt o
peri fortitudinis: ita etiam propter ꝯcupiſcentiā ⁊ tri
ſticiam. fere enim (vt vult Ariſ. in tertio) propter triſti=
tiam vel dolorem incitant̄ ad pericula ⁊ adulteri pro
pter cōcupiſentiā. Tū quinto q̄ in executione operis
multa frequēter incidūt egentia noua diſcutione ⁊ cō
ſilio et qui prius preuideri non potuerunt. ſed ira im=
pedit hmōi diſcutionem ⁊ cōſilium ergo a viro forti nō
eſt ira aſſumenda. ¶ Pro r̄ſiōne ad iſtum dubiūꝫ ſit opinio
prima cōcluſio. Nec habitus fortitudinis propt̄ furorē doctoris
ꝑ acceptionē rōis recte fit habitꝰ vere fortitudinis nec
habitus v̄e fortitudinis ꝑ interuentū furoris fit habi=
tus fortitudinis propter furorem ¶ Scđa cōcluſio nec
actus interior ⁊ proprius huiꝰ fit actus illius propter
cauſas dc̄as: nec ecōtra. Probatur iſte due ꝯcluſiōes
quia ⁊ habitꝰ vnus ab alio habitu/et actus ab actu
eſt ſpecie diſtinctus. ¶ Tercia concluſio: habitus for=
titudinis propter furorem nūq̄ aſſumit rōeꝫ ⁊ electio
nem. Patet q̄ habitus fortitudinis nō eſt habitꝰ ele=
ctiuꝰ necq; natus inclinare ad actum ſecūdū iudicium
recte rationis imo rectitudo rationis eſt omino ſue ī
dinationi impꝑtinens. igr̄. Quod ꝓbatur quia habitꝰ
ille non eſt generatus ex actibus electiuis nec recte ra
tioni conformibus: ſed ex actibus qui erāt paſſiones q̄
dam aut qui erant eliciti a paſſionibus modo nature
inclinantibus/et ſine quacunq; habitudine ad rectam
rationē ergo habitus inde geniti hn̄t eūdē modū incli
nandi. ¶ Item habitus ille aut ꝑ accipit rōem per ele=
ctionē actu circa rationē habenda aut ꝑ inclinationē
ad rationē et electionem habenda. ſed cōſtat ꝙ neutro
modo igitur: non enim apparet modus quicunq; per
queꝫ iſte habitus fortitudinis furioſe per actiuitatem
ſuam rationem aſſumat ¶ Quarta concluſio. Furor in
terdum adiuuat habitum vere fortitudinis vt exeat in
actum interiorem. Probatur. quicquid natum eſt re=
mouere cauſam prohibitiuam alicuius illud eſt adiu=
tiuum eius. ſed furor īterdum remouet cauſam prohi
bitiuā nec vera fortitudo eliciat actum ſuū. q̄ ꝓhibet
timorem et diffidentiā ergo furor interdū adiuuat. ⁊c
Adiuuat aūt interdū actū interiorem nō imperatiuꝫ
formaliter executionis. q̄ īterdū ꝓpter timorē nō vel=
lemus inſiſtere recte rationi dictanti eſſe fortit̄ facien=

dū nec habere. nec electionē recte rōni cōformē Adiu
uat etiā interdū habitū ad ꝑducēdū actū formalr̄
īꝑatiuū executiōis. a quo actu ꝓhiberet̄ ꝑ timorem
quē tollit furor. Tū ꝓpter triſticiā paruipenſionis
Tū ꝓpter appetitū vindicte. ¶ Quinta cōcluſio: fu
ror interdū adiuuat ad actū exteriorē ṽe fortitudi
nis exeq̄ndū. ꝓbat̄ oē illō ꝑ qō hō fit magis pugnax
adiuuat ad actū exteriorē vere fortitudinis ſed per
iram et furorē hoīes fiūt magis pugnaces igit̄ ma
ior eſt certa q̄ꝛ actus exterior principalis fortitudi-
nis eſt ꝯpugnatio tam ſuſtinendo q̄ inferēdo. Et mi
nor ꝓbat̄ q̄ꝛ irati licet doleant tū vlciſcēdo τ puni
endo delectant̄. cū ipſi aſſequant̄ id qō deſiderant
ſcꝫ vindictā cuius ira eſt appetit⁹. Ex quo ſic arguit̄
ꝑ irā ipſa ꝯpugnatio fit forti delectabilis ergo per
irā fit fortis pugnatior. Et hanc rōem tangit Ari.
Tertio ethicoꝝ cū ait Et homines vtiq̄ȝ irati q̄dem
dolēt punientes aūt delectant̄. ¶ Sexta ꝯcluſio Nō
fit ꝓpter furorē ṽa fortitudo ꝑ ſe melior. ꝓbat̄ quia
reſpectu actuū interiorū nō ſe habꝫ niſi tanq̄ remouēs
vel īpediēs actionē cauſe ꝓhibentis. Tū quia non
Nota. q̄cquid facit hoīes pugnatiores facit homines for-
tiores. Nam (vt dictū eſt) triſticia dolor ꝯcupiſcētia
et ira faciunt hoīes pugnatiores. Nec tū propt̄ hoc
faciunt fortiores. Et notant̄ dictū eſt per ſe q̄ꝛ act⁹
exterior aliq̄ñ intendit actū interiorem quo intenſo
intenditur habitus. ideo ꝑ accñs τ mediate poteſt
aliq̄ñ furor effecā vt intendat̄ habitus ṽe fortitudis
Et rationem hu⁹ cōcluſionis videt̄ tetigiſſe Ari. cū
ait. Qui aūt ꝓpt̄ hoc ſcꝫ ꝓpter delectationē vlciōis
R τ vindicte pugnaces q̄dē non fortes. ¶ Septima cō
cluſio: furor īmoderat⁹ deliberationē rōnis prece-
dens nō cōcurrit cū habitu vere fortitudis ad actuꝫ
eiuſdē vere fortitudinis exeq̄uēdū ꝓbat̄: Tū primo
q̄ꝛ q̄ȝ diu remanet īmoderat⁹ tā diu īpedit rectitu-
dinē rōnis haberi. Eo q̄ ira impedit aīm ne poſſit
cernere vero. Et hoc dico de impedimēto perturban
te τ difficultante τ nō de impedimēto impoſſibilitā
te. Nam rectitudo rōnis p̄cedit moderationē ire q̄
Cato. fuit prius īmoderata. Ideo immoderatio ire nō ſic
īpedit rectitudinē rōnis q̄ impoſſibilitet ad eā habē
dā: ſed tū difficultat. Secūdo aut furor ꝯcurrēs ad
pugnacitatis actū pro tp̄e ꝓ quo habitus vere forti
tudinis ꝯcurrit cōcurrit ſm̄ īpetū ſuū aut ſecundū
moderamētū recte rōis. Si concurrat ſm̄ impetum
ſuū q̄ȝ iſte actus non eſt act⁹ vere fortitudinis nec eſt
act⁹ quē imparit vera fortitudo. Si nō cōcurrit ſm̄
impetū ſuū q̄ȝ moderatus eſt furor ꝑ rōnem. q̄ȝ ad il-
lum actū nō cōcurrit furor immoderat⁹. Et ſi dicas
ponat̄ caſus q̄ ſit in aliquo furor immoderat⁹ τ eo
manente īmoderato fiat deliberatio de actu fortitu
Caſus bonus dinis τ de periculis belli ſubeundis τ deliberet re
cta rō de actu de fine τ omnib⁹ circumſtantiis τ me-
diante habitu fortitudinis τ recta ratione eliciat̄
actus interior etiā imparatiuus executiōis τ tunc fu-
ror immoderatus impellat ī actū exteriorem ſecūdū
totum impetū ſuum nō fiat tū deuiatō q̄cūq̄ȝ a cir-
cumſtantiis dictatis ꝑ rectam rōem. Tūc arguitur
ſic Ad iſtū actū cōcurrit furor immoderatus ſecūdū
totū impetū ſuum ſed iſte actus eſt actus imperat⁹
a vera fortitudine cū habeat oēs circūſtantias bo-
nas τ ſic recte rōi ꝯformis q̄ȝ ſeq̄tur q̄ ab eūdē actū cō
currunt vera fortitudo et furor immoderatus. Ad
hoc reſpondet̄ negando vltimā ꝑtem caſus quia cō
tinet duas ꝑtes ſibi īcompoſſibiles vna eſt q̄ furor
immoderat⁹ impellat in actum ſecundū totū impe-
tum ſuū τ q̄ non fiat deuiatio quecunq̄ȝ a circumſtā
tiis per rectā rōnem dictatis. Nam ſi fiat īpulſio in
actum ſm̄ totū īpetū furoris. tūc p̄ncipal̄ finis erit

vindicta appetita: et non ille finis quem recta ratio
ſtatuebat in actu. Tum etiam quia cum dicis q̄ non fi-
at deuiatio a circumſtanciis. ⁊c. Aut ideo non fit deuia
tio quia ꝓ tunc non eſt poſſibile deuiationem fieri ſe-
cundū aliquam circumſtātiam que caderet ſub impetu
furoris. puta quia tūc nō eſt poſſibile nimis vlciſci vl̄ ni
mis ledere aduerſarium: aut pro tūc poſſibile eſt deuia
tionem fieri in quā tamē deuiationem furor natus eſt
mouere: ſed nō fit quia dictatū eſt a ratiōe actū eſſe fa-
ciendū ſecundū talem circumſtantiā. Si ſecūdum: ergo
furor non agit ſecundū totum impetū ſuū: ſed agit ſe-
cundū moderationē recte rationis. Si primū aut igi-
tur talis eſt impulſio et impetus furoris q̄ ſi eſſet poſ
ſibilis deuiatio nūc dicā: ipſa fieret aut non. Si nō er-
go furor moderat⁹ eſt. Si ſic ergo eſt ibi ī terp̄tiua de
uiatio. ſicut ille qui credēs furtiue auferre rē alienam
et in rei veritate aufert ſuā habet actum exteriorē fur
ti interpretatiue: quia accipit rem que ſua eſt tanq̄ a-
lienam ita q̄ licꝫ iſte nō deuiet quia tunc nō eſt poſſibi
lis deuiatio ſecundū aliquā illarū circūſtanciarū in q̄s
impellere natus eſt impetus furoris: q̄ꝛ tū deuiaret ſi
hmōi deuiatio eſſet poſſibilis. dico q̄ actus eſt malus.
et eſt ibi deuiatio interpretatiua. ¶ Octaua concluſio
furor moderat⁹ poteſt cū habitu vere fortitudinis ad
eundem actuꝫ exteriorē cōcurrere. Patet: quia ſi furor
moderatus ſit nō cōcurret ad actum ſecūdum totū im
petum ſuum ſed ſecundū moderamentū recte rationis
Nec faciet q̄ȝcūq̄ȝ deuiationē a rectitudine rationis
ſed adiuuabit ad actum omnib⁹ hominis circūſtātiis
veſtitum: etiā vbi poſſibilis eſſet hmōi deuiatio. Ita q̄
omnis inclinatio furoris ita continebitur ſub modera
mine recte rationis: vt in nullum actū exeat niſi cōfor-
miter ad iudicium recte rationis volūtas eñi informa
ta habitu vere fortitudinis cohibebit et moderabitur
hmōi paſſionē furoris τ īpediet ne ſecūdū totū impetū
ſue inclinationis exeat in actū. et eo moderato vtetur
ad cōmoditatē ſui act⁹ ¶ Ad rationes dubii. Ad p̄mā
concedo maiorem. τ cōcluſionem q̄ infertur. τ hoc eſt ꝓ
ſexta concluſione. ¶ Dico tamen q̄ per aſſumptioneꝫ
alicuius mere naturalis aut etiam alicuius mere ar-
tificialis et non boni moraliter adiuuatur vera forti-
tudo et ad actū ſuum interiorem et ad actuꝫ exteriorē
vt per induſtriam bellicam et per inſtrumenta bellica.
cum per hec fiant homines pugnotiores. Et per hoc
etiam patet reſpoſio ad ſecūdam ¶ Ad tertiam dico q̄
fortitudo propter furorem accipit dupliciter. vnomō
pro paſſione vel habitu furoris inclinantis ad ſubeū nota.
dum pericula. et ſic dico q̄ q̄ȝtuncūq̄ȝ ipſa accipiat ra-
nem τ electionem: nūq̄ȝ tamē ipſa eſt vera fortitudo. q̄ꝛ
hmōi paſſio vel habitus vel eſt triſticia de ꝑuipenſione
vel appetitus vindicte propter ꝑuipenſionem. Aliomō
accipitur pro ipſa aggreſſione pericul̄ que eſt actus fu
roris: et eſt fortitudo actualis. Et tunc dico q̄ aliquis
dicitur fortitudo propter furorem dupliciter: vnomō
quia furor in eam inclinat ſecundū totum impetū ſuū
Et ſic dico q̄ implicat q̄ hec fortitudo ſit fortitudo ꝓ
pter furorem τ q̄ rationē τ electionem accipiat. Alio
modo quia furor impellit in eam licꝫ nō ſecūdū totum
impetum ſuum: ſed ſecūdū moderamentum recte ratio
nis. et in hoc hec fortitudo rōem accipit q̄ ſcꝫ nō incli-
nat in aggreſſionem periculi niſi ſecūdū moderationē
rationis. ¶ Ad quartā iam dictum eſt q̄ ſi hec fortitu-
do et illa accipiantur pro habitibus: nūq̄ȝ idē habitus
ſimul eſt vera fortitudo τ fortitudo ꝓpter furorē. quia
tamen argumētū nō ſolū hoc videtur ꝓbare ſed aliud
ideo per partes rñdendū ē. gratia ergo exēpli volo q̄
in aliquo ſit habit⁹ ſubeūdi ꝑiculū ꝓpter furorē ex mul
tis actibus genitus. volo etiam q̄ in aliquo alio ſit ve-
hemētiſſimus actus appetendi vīdictam propter ꝑ-

ſuſpenſionē. Cū ergo queris aut prius eſt fortitudo. ⁊c Dico ꝙ iſtud argumentum ſupponit ꝙ aliqs habitus ſit aliqñ ſimul ⁊ ſemel fortitudo propter furorem ⁊ vera fortitudo. quod dictū eſt fſm eſſe. Dico tñ ꝙ poſſibile eſt ꝙ fortitudo ꝑpter furorez (de habitu loquor) prius ſit fortitudo ꝑpter furorē ꝙ̄ fortitudo ꝑ electionē ſit fortitudo per electionē hoc eſt: ꝙ̄ vera fortitudo eliciat actū ſuū. Et cū dicis: ꝙ non pre accepit rōem. negaꝛ ꝯña. Et ad primā ꝓbationez dico, ꝙ cū accipit ratio ipa ad huc eſt fortitudo propter furorem moderatū tñ licet nō ſit fortitudo propter furorē immoderatū. ¶ Ad ſcdām ꝓbationē dico ꝙ Ari. non intelligit ꝙ ꝑaccipiat rōem anteꝙ̄ ſit fortitudo ꝑpt furorē: ſed anteꝙ̄ exeat in actū. ¶ Ad terciā ꝓbationem ꝯcedo ꝙ ira ipedit maxime de ira actuali licet etiā habitꝰ impediat. neutrū tñ impedit impedimento impoſſibilitātē: ſed tm̄ impedimento difficultante. Adverte tñ ꝙ fortitudo ꝑpter electionē accipitur q̄drupl’r vnomō ꝑ habitu ve fortitudis Secūdomō ꝓvero ꝑꝓ actu electio huiꝰ habitꝰ ⁊ hoc ſiue ſit actus imꝑatiuꝰ formalit executiōis ſiue non Terciomō ꝑ actu vel habitu vel paſſione ꝑ verā fortitudinē moderato. Quartomō ꝑ actu exteriori ⁊ imperato. Tercia acceptio eſt multū ip̄ropria qꝛ fm̄ eā timor moderatꝰ vel audacia moderata diceret eſſe vera fortitudo. Accipiendo etiā iſta pro paſſionibꝰ vel habitibus timoris ⁊ audacie: ſecundū illum terciū modū, fortitudo ꝑpter furorē poteſt dici fortitudo per electionē ⁊ ſimil’r q̄rtomō qꝛ actꝰ in quē inclinat furor moderatus eſt impatꝰ a vera fortitudine. ¶ Ad quintā negaꝛ maior tam de actu interiori ꝙ̄ exteriori vt patȝ ꝑ q̄rtā ⁊ q̄ntā ꝯcluſiōes. Ad primaȝ ꝓbationē dico ꝙ aliqñ eſt remouēs ꝓhibēs ⁊ difficultans hītū vere fortitudis exire in actū elicitū vel in actū īpatiuū executionis. ⁊ ita ꝑ hoc cā eſt interdū ꝙ actꝰ interior eliciaꝛ vbi nō eliceret. Interdū vero ꝙ eliciaꝛ intenſior. Ad intencionē tñ Ari. dico ꝙ licet actus fortitudinis per interuētū furoris nō fit regulariter melior tñ fit ad finē vere fortitudinis: que eſt defenſio patrie vel oppugnatio hoſtiū accomodatior qꝛ iſte actꝰ ꝯſiſtit in virili pugnacitate. furor aūt pugnaces facit. ⁊ ꝑpter iſtā cauſā fortitudo cū qua ꝯcurrit furor moderatꝰ dicitur naturaliſſima. ¶ Ad ſextā nego añs: ⁊ ad ꝓbationē cōcedo ꝙ ira nō ſemper cadit ſub impio: qꝛ ꝓſupponit ſuſpenſionē que non eſt in nobis ſed in alio. Dico tñ ꝙ aliquādo mediante actu libero volūtatis impaꝛ actus recordationis aut inq̄ſitiōis eoꝝ q̄ nos ſuſpenderūt. quoꝝ cū recordamur accendimur ira ⁊ furore. Ad ſecundam ꝓbationem dico: ꝙ licet difficile ſit regere iraȝ aut deponere eſt tamē ſimplicit’ poſſibile, ⁊ maxime apud eū q̄ actꝰ ſuos iudicio ratōis moderaꝛ. Quēadmodū fortis actꝰ fortitudinis regi ⁊ dirigit per iperium ratiōis. Ad auctoritatē Ari. dico ꝙ ipa ꝑdictā ſolutionē innuit. ꝑ hoc eniꝫ ꝙ dicit nō ſtati quieſcit vt vult hō ſignificat ſimul ⁊ difficultatē ⁊ poſſibilitatem regendi ⁊ moderandi eā. ¶ Ad terciā ꝓbationē, ſi intelligatur de actu exteriori, nego añs. Eget eniȝ ratio vibus motiuis ⁊ executionis que adhibito furore ꝓmptiꝰ ⁊ virilꝰ exequunꝛ. Nō licet etiā ſufficiat ad cōſulendū non ſufficit tñ ad ipellendū voluntatē in actū ſuū propriū: nec ſufficit ad cohibendū timorē ipediētē electionē actꝰ interioris ⁊ executionē eius Et q̄ꝺ dicat Seneca de aſſumptiōe īfirmioris dico ꝙ due cauſe quaꝝ vna ē maioris vtutꝭ ⁊ alia minoris plꝰ ſimul ꝑſt ꝙ̄ altera eaꝝ. iō cā firma poteſt vti infirmiore ad actū ſuū exequendū. Ad quartam ꝓbationē nego añs. De triſticia ꝯſtat ꝙ furor triſticia eſt. Tū etiam qꝛ vir fortis aſſumit triſticiam de

ſolatiōis patrie ad executionez actus fortitudis. Si rex etiam aut alius vir fortis inſtituat bellum pro repetenda vxore aut reſtitutione ablatorum per concupiſcentia moderatā iſtarum rerum fiet pugnatior. In quo argumēta nō placent michi ſancti doctoris ſolutio que michi videtur deficere in tribus primo in hoc ꝙ dicit ꝙ ira non valet ad actum ſuſtinendi: ſed tantum ad actum aggrediendi. Contra hoc dico ꝙ ira moderata valet ad ledendum aduerſarium omnimodo quo dictat circa ratio eum eſſe ledendum ſiue expectando ſiue aggrediendo ſiue ſuſtinendo ſiue feriendo. Et ꝙ ira valeat ad ſuſtinēdū patet: quia ira ⁊ furor maxime facit hominem inſenſibile inter vulnera et ictus ergo facit eum maxime perdurare intollerantia paſſionum. Sed hanc tollerantiam et ſuſtinenti ipſe ordinant in inuaſionem ipſe enim ſuſtinet ictum vt inferre poſſit ⁊ patitur vt aggat. Nec videlicet quod dicit Thomas ꝙ ad iram pertinet inſilere. dico enim ꝙ ad iram moderatam. pertinet inſilire cum inſiliendum eſt. Sed qꝛ aliquando non poteſt commede inſilire niſi prius ſuſtineat et patiatur: Ideo ad iram aliquādo pertinet ſuſtinere vt tandem commodius inſiliat. Deficit ſecundo in hoc ꝙ dicit ꝙ triſticia non coadiuuat ad aggrediendum niſi per accidēs: inq̄tum ſcilicet aliquis periculo ſe exponit vt triſticias fugiat. ¶ Contra ſi ſic ſequeretur ꝙ ira etiam non valeret niſi per accidens: inq̄tum ſcȝ aliquis periculo ſe exponit vt aduerſarium vleiſcatur dico. ꝙ circa hoc ꝙ duplex eſt triſticia: vna eſt rerū impertinentium bello. vt triſticia de morte filii vel vxoris q̄ mors nō eſt ex bello nec in bello: ſed ex alia cā et alio loco contingit. ⁊ de iſta concedo ꝙ non valet niſi ꝑ accidens. Alia eſt triſticia rerū pertinentium. vt triſticia reꝝ ablataꝝ ab hoſtibus triſticia ex deſolatiōe patrie vel occiſione filii in bello ſuſceptꝰ Et iſta facit regl’rit’ homines magis pugnaces Alia aūt nō niſi ꝑ accidens Nec vȝ ratio. Thome: q̄ ait ꝙ per triſticiā ſcdȝ propriā rationem ſuccumbimus nociuo. Dico ꝙ duplex eſt triſticia. vna immoderata deficiens et abſorbens et de illa concedo. Alia eſt moderata et afficiens tantum. ⁊ de illa nego. In irato enim eſt triſticia: imo ipſa ira triſticia eſt. In zelante etiam eſt triſticia: imo ſecundū Ariſtotilem zelus triſticia eſt: non quidem deficiens et abſorbens: ſed afficiens tantum. ¶ Tertio deficit in hoc ꝙ dicit ꝙ concupiſcentia non valet niſi per accidens in ꝙ̄tum ſcilicet aliquis vult pocius pericula ſubire quam delectabili carere. Dico enim ꝙ concupiſcentia per ſe adiuuat vt patuit in exemplis poſitis. Et de his omnibus patet ex textu allegato arguendo ad dubium. Quicquid enim per ſe vult efficaciter aliquid vult ꝑ ſe tollere omnem cauſam impeditiuam illius. Tum etiam: quia (vt dictum eſt) homines concupiſcentes fiunt pugnatiores. Tum quia propter concupiſcentiā fit vt ablatio rei concupite videatur eſſe maior paruipenſio. Et ita concupiſcentia augmentat iram ¶ Ad rationem autem. Thome concedo ꝙ concupiſcentia primo tendit in bonum delectabile quia non poteſt tali bono potiri ſine remotione impedientium: ideo ſecundario tendit ad remotionem huius impedimenti. Ad quintā probationem nego minorez de ira moderata. dico enī ꝙ ſicut ira moderata non mouet ſecundum totum impetum ſuum ſed ſecundum iudicium rationis ita nec etiam impedit eius deliberationem vbi noua deliberatione opus eſt. Si tamen beatus thomas nō voluit dicere niſi ꝙ ira directius et immediatiꝰ facit hominē magis pugnacē ꝙ̄ triſtitia vel concupiſcentia non ſibi contradico. Si autem ſimpliciter velit negare vniuerſaliter, ꝙ fortis nec triſticiā nec concupiſcentiā aſſumit ad executionem actus fortitudinis quia non valent niſi per accidēs nec reddūt homines pugnatiores hoc

Margin notes: D. — expoſi. …ctori. …hiloſo. — tho.2.2. que.123. arti.10. — tho. vbi ſupra. — opi. doc. — tho. vbi ſupra. — expo. doc

ez dubiū ſalua tāti viri reuerentia nō michi videt verū ¶ Dubiū
ſecundum eſt de hoc q̄ ex Ariſtotele dictum eſt q̄ for
argumē. titudo maxime eſt circa repentina pericula Cōtra hoc
tho. 2. 2. enim arguitur primo auctoritate Tullii dicētis q̄ for-
que. 125. titudo eſt conſiderata periculorū ſuſceptio / laborū
arti. 9. perpeſſio ſed illa ſunt repentina que ſūt inopinata in
preuiſa et incōſiderata igitur Scdo arguit p illō Am
broſii primo libro de officiis: fortis viri eſt non diſſi-
mulare cū aliquid immineat: ſed pretēdere tanq̄ de
ſpecula quadā mentis obuiare cogitatione puida re-
bus futuris, ne forte. dicat poſtea: ideo in iſta incidi qr
non arbitrabar poſſe euenire ſed vbi eſt aliquid repē
tinum ibi non poteſt prouideri in futurum ergo forti-
tudo non eſt circa repentina. Tertio ſecundū phm ter
tio ethicorū fortis eſt bone ſpei. ſed ſpes expectat aliqd
in futurū ergo opatio fortitudinis non eſt circa repēti
na. ¶ Pro dubio eſt aduertandum q̄ quadrupliciter
poteſt intelligi fortitudinem eſſe circa pericula repen-
tina vno modo quantum ad actum eius elicitū ita ſci-
licet q̄ habeat electionē circa. Secundo modo q̄tum
ad manifeſtationem virtuoſi habitus inexiſtētis. Ter
cio modo quantum ad moderationem paſſionis nate
cauſari ex illo periculo repentino et repentine appa-
rente. Quarto modo ſic q̄ repentinum ſit cōdicio quā
fortis per habitum fortitudinis nititur ponere in ma
nota. teria circa quam eſt. Sit igitur prima concluſio forti-
pmo modō. tudo non eſt circa pericula repentina primo modo et
probatur quia fortis nō intendit q̄ pericula circa que
verſatur ſint repentina et inpreuiſa et nouiter emer-
gentia ſed quantum poteſt nititur ea preuidere et pre-
cognoſcere vt eis ſecundum dictamen recte rationis
occurrat et quantum poteſt preuidere nititur vt quecū
que intercurrere pericula poſſunt preuideat. et quomō
eis obſiſtendum ſit excogitat. Et hoc eſt quod voluit
dicere ambroſius in auctoritate allegata ad dubium
et ſimiliter. Tullius in diffinitione fortitudinis: hoc i-
dem voluit. Gregorius in omeliis: cum dicebat. Iacu-
la que preuidētur minus feriunt. et nos mala mundi fa
cilius feremus ſi contra ea clipeo preſciencie premuni
mur. neq̄ ſolum volunt iſte auctoritates q̄ fortis peri-
cula que ſubit non cupit eſſe repentina: ſed etiam q̄ q̄
tum poteſt facit et nititur ne repentina ſint et in preui
ſa. ¶ Probatur etiam auctoritate. Ciceronis primo
de officiis dicentis. fortis vero animi et conſtantis eſt
non perturbari in rebus aſperis / nec tumultuantem
de gradu deiici vt dicitur ſed preſtāti animo viti et cō
ſilio: nec a ratione diſcedere Quamq̄ hoc animi: illud
etiam ingenii magni eſt / futura percipere cogitatione
et aliquando ante conſtituere quid accidere poſſit in
vtramq̄ partem: et quid agendum ſit cum quid euene
rit: nec committere: vt aliquando dicendum ſit non pu-
taram. ¶ Secunda concluſio. Fortitudo eſt circa peri-
cula repentina tercio modo Probatur quia ſi forti cū
in acie eſt aut extra aciem quedam pericula ſubito ap
pareant que preuidere non potuit aut de facto non pre
uidit et ab his periculis impellatur ad timorem et fu
gam ſicut multis non fortibus cōtingit: ex habitu for
titudinis fortis cohibet timorem et in his periculis vi
riliter perſiſtit nec fugit. et hec eſt intentio Ariſtotelis
dicentis q̄ fortitudo verſatur in periculis repentinis
Fortis autem (inquit) erat terribilia hominum exiſten
tia et non apparentia ſuſtinere. propter quod fortio-
ris videtur eſſe in repentinis timoribus et impauidū
et inturbatū eſſe q̄ in prima infeſtis. Ab habitu enim
magis: quoniam minus ex preparatione. Tertia con
cluſio: Fortitudo eſt circa pericula repētina primo mō
tho. vbi Et ponitur iſta concluſio contra Thomā oppoſitum
ſupra ar dicentem. Duo ſunt (inquit beatus Thomas) i ope for
ticulo. 9. titudinis: vnū quidem q̄tum ad electionē ipſiꝰ, ſic for
titudo non eſt circa repentina. Michi autem ſalua
eius reuerentia videtur contrarium. Et pbo ſic. For Impro
titudo ſm eum eſt circa repentina q̄tum ad manife ba. tho.
ſtationē habitus virtuoſi: ſed non manifeſtatur ha
bitus virtuoſus ſine actu ergo eſt circa repentina q̄tū
ad actum ſed non q̄tū ad actū exteriorē tm̄, qr actꝰ
exterior ſine interiore non eſt actus virtutis. ergo ē
circa repentina quantum ad actum interiorem ſed
actus interior fortitudinis eſt electio ergo eſt circa
repentina pericula quantum ad electionem ¶ Secū
do: Terribilia ſubito nouiter emergentia inclinā
tia cum vehementia mentē indigent noua formitate
mentis vt nō terreatur pſiſtat. ſed hec noua firmi-
tas ſit per nouam electionem: ergo circa picula re-
pentina eſt noua mentis electio ex hītu fortitudinis
elicita. ¶ Tercio pono caſū q̄ forti pficiſcēti ad bel
lum nulla fuerit adhuc deliberatio de modo et ge-
nere pugne / nec cōgnitio certa de grauitate piculorū
 ſibi inſpate et inopinate occurrant ex inſidiis ho-
ſtes. Tunc ſic fortitudo iſtius nō poteſt exire in actū
pugne niſi per nouam electionē: ergo neceſſe eſt for-
titudi huius ſi velit decertare et nō affici tiore idebi
to noua electionē habere. ſed iſta electio habetur cir
ca repentina. ergo fortitudo q̄tū ad electionē eſt circa
repentina. ¶ Quarto: Nouus timor non pōt cohibe
ri nec moderari niſi per nouā electionē. ſed iſta picu
la repentina inclināt nouiter ad timēdum ergo ad
hunc timorem cohibendum exigitur noua electio.
¶ Quinto q̄cq̄d pōt ratio cogitatio ſine habitu ī
diuturno tpe, illud pōt habitus intenſus in tempo
re paruo et exiguo. ſed in periculis puiſis pōt ratio
 cogitatio dirigere electionem: mediante iſta di-
rectione voluntas ex arbitrio ſuo elicere. ergo hec
oīa poteſt habitus fortitudinis in tpe exiguo par
uo ſed hoc eſt fortitudinē habere electionē circa peri
cula repentina igitur. Pro hac ratiōe in qua ſiſtit
fundamētū cluſiōis, aduerte q̄ habitꝰ facit prōpti
tudinē. Nam q̄ ſine habitu facimꝰ, ex multa lon- Nota.
ga conſideratione per habitū ſubite operamur. vt
patet in cithariſantibus. fortitudo aūt ad executio
nem ſui actus multos ſibi habitus coniungit ſcʒ in
duſtriā bellicā, vſum armorū: peritiā expectandi, ag-
grediendi, et multa alia q̄ cū fuerint in viro forti
occurrerint pericula repentina: ipſe ſubito et quaſi
in nō pfecto tēpore inclinat. et dirigit in noticiam
eorū que contra picula ſubito emergentia facienda
ſunt et ad reprimendū timorē que ex hmōi apparen
tia piculorū nouiter emergentiū inſurgit Et hanc ra
tionē intendebat Ari. in tercio ethicorū cum dicebat
Premanifeſta igitur quidem et ſi ex ratione et ex
cogitatione aliquis preeligat repentina aūt ſm ha
bitū. Ubi Ari. expreſſe dicit q̄ fortis ſe habet in ele-
ctione periculorū per habitū fortitudinis circa repē
tina. quō ſe habet non habens habitum fortitudis
per rationem et cogitationem circa premanifeſta.
¶ Quarta concluſio. Fortitudo eſt circa pericula re
pētina ſecundo mō. hec ccl'io eſt Thome. Et probat Thome
ſi facere ea q̄ ſunt virtutis ſine multa deliberatione vbi ſup.
arguit et manifeſtat habitum illius virtutis in eſſe
ergo habitus fortitudinis maxime manifeſtatur p
hoc q̄ fortis bene ſe habet circa pericula repentina
Conſequentia tenet quia ī his nō poteſt cadere mul
ta deliberatio. Hec in ſentēcia rō eſt thome. In qua
rōne dicit q̄, fortis facit ea q̄ ſunt fortitudinis in re
pentinis. Dicit etiā q̄ contra eadē pericula repenti
na habitus fortitudinis firmat animum. et cum iſta
non fiat ſine eleccione qr nō eſſent actus moraliter
boni: ſequitur ex iſtis q̄ ſcdar tercia ccluſio ſūt ve
Ad rōes dubii dico q̄ illa conſideratio in habente

habitum inteſũ fortitudinis põt haberi circa repẽtina et in exiguo tempore. ¶ Ad ſcdam dicit ꝙ eſt ꝓ prima concluſione ⁊ probat ꝙ fortis) ꝗ̃tum põt cauere debet ne ꝑicula ſibi ſint repẽtina. Si tñ hoc vitare non poſſit ꝑ fortitudĩs habitũ bene ſe habet circa ea q̃ in preuiſa fuerunt. ¶ Ad tertiã dico ꝙ etiam in ꝑiculis repẽtinis fortis eſt bone ſpei. ꝑicula enim repentina cum per habitum fortitudinis bene ſuſtineantur hñt aliq̃d futuritionis. Ideo enĩ dñr ꝑicula quia in eis exponimur alicui malo vel captiuitatis vel mortis : quod malum nondum eſt preſens. ſed fortis confidit euadere: imo eadem mala aduerſario infligere.

Tercium dubium. Tho. vbi ſupra ar. 7.

¶ Dubium tertium eſt de fine fortitudinis. Et videt̃ ꝙ finis fortitudinis ſit opatio eꝰ per Ari. ethicoꝝ tertio dicentem ꝙ fortitudo eſt bonũ forti: bonũ ꝫ idẽ finis. et accipit̃ ibi fortitudo pro actu ſcdm Thomã. Pro dubio eſt aduertendum ꝙ nos hic non inq̃rimus de fine omnibus virtutibus cõmuni qui ſcdm Auguſtinum eſt beatitudo vel deus ipẽ ſcdm illud qđ ait. xxxiii. de ciuitate dei. virtutes quas ꝓpter ſolaꝫ beatitudinem amamus ſic perſuadere quidam nobis audent/ ſcꝫ dicendo eas ꝓpter ſe amãdas/ vt beatitudinem ipſam nõ amemus. quod ſi facimus etiam vtiq; ipſas amare deſinemus: qñ illam propter quam ſolum iſtas amauimꝰ nõ amamus. Et in libro de moribꝰ eccleſie dicit ꝙ fortitudo eſt amor propter deum omnia facile ꝑferẽs de hoc ergo cõmuni fine hic nõ inquirimus: ſed de proprio fine eius. ¶ Aduertendum eſt vlterius ꝙ alicuius habitus duplex eſt finis. vnꝰ eſt cõnaturalis: alius preſtitutus. Preſtitus eſt ille quem ex preſtitutiõe operãtis ꝑ opationẽ habitꝰ conſeq̃ intẽdimꝰ. Et iſte ẽ duplex. quidam eſt libere ⁊ ſine conformitatem ad rectã rõnem preſtitutus: ſicut lucrum eſt finis medicine in eo qui acquirit medicinam vt lucretur. Et beneficium hoc mõ finis eſt predicationis in eo q̃ predicat vt hẽat bñficium. ¶ Alius eſt finis preſtitutus ſm dictamen recte rationis. Et iſte eſt duplex. q̃dam ẽ vl̃is q̃ ſcꝫ vl̃iter in omni actu talis habitus a recte preſtituente preſtituitur. ¶ Alius eſt non vl̃is qui nõ vl̃r ⁊ regulariter ſed in certis caſibus etiam ſm dictamẽ recte rõnis preſtituitur. ¶ Tunc ſit prima ꝯcluſio. Actꝰ fortitudinis ẽ finis ꝯnaturalis habitꝰ. Probat̃. q2 ſi vniuerſalit̃ eq̃ bñ ⁊ eque faciliter ac expedite eliceremꝰ actũ fortitudĩs ſine habitu ⁊ cũ habitu nõ eſſe opꝰ habitu fortitudĩs: nec nobis in aliquo eẽt vtilis. ergo habitꝰ fortitudinis ẽ ꝓpter actũ tãq̃ ꝓpter finẽ ſibi ꝯnaturalẽ. ¶ Secũda cõcluſio. Actus fortitudinis non eſt finis ſm preſtitutionem ipſiꝰ habitus Probatur. actus ⁊ habitus habent eundem finem preſtitutum. ſed actus fortitudinis non eſt finis actus per preſtitutionem. ergo nec habitus. ¶ Secũdo nullus elicit actũ fortitudinis conformiter ad rectã rationeꝫ niſi gratia alicuius alterius qđ intendit conſequi per huiuſmodi actum: ſcꝫ vel cauſa defenſionis ciuitatis vl̃ ꝓhibende iniurie: que talis eſt ꝙ ad eam prohibendã recta ratio dictat eẽ ſubeũda ꝑicula belli ergo ſeq̃tur ꝙ actus fortitudĩs habet finẽ aliquem alium a ſe. ergo ⁊ habitus. ¶ Tercio. Si non eſſet neceſſe preſtituere aliquem finem actui: ſequeretur ꝙ liceret duobus principibus inter quos nulla eſt de iure vel iniuria contentio congregare gentem et exercitũ vter fortit̃ facerent ⁊ ſe hoc modo fortiter faciẽdo ꝑiculis mortis obiicere Et patet ꝯña quia actus illi poſſent habere omnes circunſtantias requiſitas ad actum fortitudinis cum non exiguatur preſtitutio alicuꝰ finis quẽ fortis ꝑ opationem ſuã natus eſt cõſequi. Nec valet dicere ꝙ ille actus haberet iniuſticiam annexã ſcꝫ mortẽ innocẽtiuꝫ: quia reſpondebitur ꝙ volenti non fit iniuria: et ꝙ iſti ſub periculis mortis volunt fortiter facere et ex mutuo conſenſu. ¶ Quarto. Quecunq; duo ſic ſe habent ꝙ poſtremum natum eſt haberi per primum non poneretur ſi poſtremum ſine eo haberetur: tunc poſtremum eſt finis prioris. ſꝫ prohibitio iniurie nata eſt haberi per actum fortitudinis: et ſi eſſet poſita prohibitio iniurie per aliud q̃ per actum fortitudinis non poneretur actus fortitudinis. ergo prohibitio iniurie eſt verus finis ipſius actus fortitudinis. Maior probatur q2 omne tale ẽ gratia cuius aliquid fit. ⁊ minor probatur. q2 actus qui diceretur fortitudinis aliter factus non eſſet actꝰ fortitudinis ſed temeritatis. ⁊ hic loquor de actu exteriori vel de actu interiori imperatiuo executionis.

¶ Quinto: nullus actus bonus et laudabilis quo ledit̃ proximus habet ſeipſum pro fine ex preſtitutione. quia ledere proximum non eſt ex ſe bonum: ſed tantuꝫ gratia alicuius alterius a ſe. ſed per actum fortitudinis leditur proximus quia vulneratur/ ſpoliatur/ occiditur. ergo preter actum ipſum neceſſe eſt eſſe alium finem proprium ex preſtitutione. ¶ Tertia concluſio: vere fortitudinis nichil eſt finis ſcdm preſtitutionem niſi quod ſcdm rectam rationem preſtitui poteſt et debet. Probatur q2 ſi aliud ꝑſtituat̃ ex intẽtione operantis tunc actus gratia illius actus non erit actus fortitudinis. Sicut patet de fortitudine coacta: aut ꝓpt̃ furorem que non ſunt vere fortitudines. ¶ Quarta concluſio: Non quodlibet quod ſecundũ rectam rationem ꝑſtitui poteſt actui q̃ videt̃ eſſe fortitudo ẽ finis vere fortitudĩs. Probat̃ de fortitudĩe politica q̃ nõ eſt vera fortitudo ⁊ tñ ꝑſtituit ſibi aliq̃d quod ſcdm rectam rationem videtur ſibi preſtitui poſſe ¶ Quinta concluſio. Ille eſt verus finis fortitudinis actus gratia cuius habitus vere fortitudinis natꝰ eſt inclinare in hmõi actum. Probatur auctoritate Ari. in tercio ethicorum dicentis. Finis autem omis operationis eſt qui ſecundũ habitũ idest finis opationis eſt qui eſt. i. qui ſibi conuenit ſecũdũ habitum i. ſm inclinationẽ habitus. Ubi vult dicere Ari. ꝙ finis operationis non eſt omnis ille quem ſibi preſtitur operans ſed eſt illa gratia cuius habitus natꝰ eſt in hmõi opationẽ inclinare. Que ſententia Ariſ. de actibus per ſe hominis eſt vniuerſalit̃ vera. De actibus auteꝫ ⁊ habitibus aliis tam xtutũ q̃ viciorum expoſitione indiget. ſed de hoc alias ¶ Sexte concluſio. ille eſt verus finis ſecũdũ preſtitutionem habitus fortitudinis gracia cuius facti ſunt actus proprie et per ſe boni ex quibus habitus fortitudinis generatus eſt. Probatur. quia quicq̃d habet vel habuit actꝰ generatiuus hitus pro obiecto illud habꝫ habitus ⁊ non aliud. ſꝫ quecũq; finem pro obiecto habuit actus proprius ⁊ per ſe fortitudinis illũ eundem et alium habet habitꝰ. añs probatur quia (vt dictum eſt) circunſtantie actuũ exteriorem ſunt obiecta actuuꝫ interiorem ꝑ ſe bonoꝝ ⁊ etiã habituũ. ¶ Septima concluſio. Nichil niſi bonũ eſt opationis xe fortitudĩs finis. Probatur fortitudo eſt bona forti. ergo finis opationis fortitudinis eſt bonus ꝯña tenet: quia finis vniuſcuiuſq; eſt qui ſecundũ habitũ. Et añs probatur: q2 vnumq̃d; denominatur fine ad vnum ſenſum ꝙ nullꝰ habitus eſt bonus. niſi finis gratia cuius fit ſit bonus Non oportet tñ econtra ꝙ ſi finis ſit bonꝰ. etiã habitus vel operatio ſit bona. quia poteſt eſſe peccatum ſꝫ aliam circũſtanciam. Et hanc rationem tangit. Ariſ. in tercio: cum dicit. Finis aũt omis operationis eſt qui ſecundum habitũ. et forti autẽ fortitudo bonum talis autem ⁊ finis. determinatur aũt vnũq̃d; fine. Et cõcludit ꝙ fortis boni gracia ſuſtinet ⁊ opatur qui ſecũduꝫ fortitudinem. Quis aũt ſit iſte finis/ dictum eſt: quia propulſio vel prohibitio iniurie: nõ cuiuſlibet: ſed pro qua repellenda recta ratio dictat eſſe ſubeunda mortis pericula. ¶ Ad rationem dubii conceditur auctori-

Left margin: nota. (beside "Probatur. actus ⁊ habitus habent eundem finem")

Right margins: nota. (beside "re fortitudinis nichil eſt finis ſcdm preſtitutionem niſi"); Nota. (beside "actus gratia cuius habitus vere fortitudinis natꝰ"); Expoſi. dic. pho. (beside "qua repellenda recta ratio dictat eſſe ſubeunda mor-" / "tis pericula")

tas Ari. ſed dicitur ꝙ in ea Ari. non accipit bonū pro
fine. Nam ſic exponendo textus ille nullomodo eſſet ad
propoſitum Ari. ibi enim Ari. vult probare ꝙ fortitu
do operatur gratia boni: ita ſcilicet ꝙ operatio forti
tudinis ſit gratia alicuius boni. quod nunq̄ poſſet pro
bari per hoc medium ꝙ operatio fortitudinis eſt finis
fortis vel habitus ipſius fortitudinis. Et ꝙ loquitur
ibi potius de fine operationis q̄ de fine habitus, pa-
tet ex textu rotundo. Finis (inquit) omnis operationis
eſt qui ſecundum habitum. Et intēdit ſic arguere Ari.
Cuiuſcunqꝫ habitus finis eſt bonus eius operationis
etiam finis eſt bonus ſed finis fortitudinis eſt bonus
ergo finis operationis eius eſt bonus. Et hanc conclu
ſionem ponit in fine totius deductionis: bonũ vtiqꝫ gra
tia fortis ſuſtinet et operatur qui ſecundum fortitudi-
nem ⁊ eam adhuc imediate añ pricipiū rōis paulo vl'ꝰ
ꝓpoſuerat: dicēs. Scōm dignitatē eīn ⁊ vt ratio vtiqꝫ
patitur et operat̄ fortis. maiorē iſtiꝰ rationis probat
quia finis omnis operationis eſt qui ſcōm habitū hoc
eſt operatio habet illum finem quem habet habitꝰ id ē
gr̄a cuius habitus inclinat in actum: minorē ꝓbat añt
fortitudo eſt bonū forti ergo finis fortitudinis ē bonꝰ
q̄ ꝓbationē ponit ſub his verbis ⁊ forti fortitudo añt
bonum. talis añt ⁊ finis Iſtā autē ꝯſiam ſtatim ꝓbat
determinat̄ añt vnūqdqꝫ fine. Et ꝯñter cōcludit ꝯcluſio
nē in tētā ꝙ ſcꝫ fortis operat̄ boni gr̄a. Ex qbꝰ pꝫ ꝙ ibi
forti añt fortitudo bonū, ⁊ nec bonū accipitur pro fine
nec fortitudo ꝓ operatiōe. Et ſi dicas ꝙ finis vnius cu-
iuſcꝫ agentis eſt vt ſimilitudinem ſue formet in alte-
rum inducat, ſicut finis ignis calefacientꝫ ē vt īducat ca
lorē in patiente: ergo finis fortitudinis ē vt ſimilitudi-
nem ſui hītus exp̄mat in actu. Ad hāc rōem r̄ndet̄ ꝙ eſt
Q. duplex agens. qdā eſt mere naturale: vt ignis. aliud
mere voluntarium vt voluntas creata vel increata ali
ud mixtꝫ quod lꝫ naturalit̄ cauſet actiuitas tamē ſua
dependet a voluntate creata: Itē naturale eſt duplex
vniuocū ⁊ equiuocū de vniuoco mere naturali concedo.
de equiuoco eſt multū dubiū. Sol eīn non videtur im-
primere ſimilitudinem ſuā ī his inferioribus: de agen-
te etiam mere voluntario non videtur verū. Nā volun-
tas cum elicit vel impat actum nullā ſimilitudinem ſu
am ip̄mit ī effectū qdqt tñ ſit quia hic ſaluari pñt ad
ſenſum quendā in ꝓpriū. Jō dico ꝯformiter ad ea que
dicta ſūt ꝙ duplex eſt finis habitus vnus eſt cōnatura
lis. ⁊ de illo concedo (aliꝰ eſt ſm ꝑſtitutionē. ⁊ de illo ne
go. Cum autem Ari. dicit opatiōnē virtuoſam gracia
alicuꝰ fieri, ſēp loq̄t de fine ſecundum preſtitutionem
et non de fine connaturali.:

argu. bu. 3. ethi. q. 18.

Queritur ſeptimo. Utrū fortis
q ſe pōt ſaluare ꝑ fugā magis debeat eligē
mori q̄ fugē. Arguit̄ ꝙ nō: de duobꝰ malis
ſemꝑ minꝰ eligēdū ē ſꝫ fugere ē minꝰ malū q̄ mori: ergo
fortis magis dꝫ eligere fugere q̄ mori. In oppōm eſt
Ari. ī ethicis, q̄ī multis locis oñdit ꝓ aliqbꝰ opibꝰ tur
pibus vitādis ſubeūdā eē mortē. ¶ Notādū ē ꝙ ſuppo
ſita vītute fidei q̄ ponit īmortalitatē aīarum, ⁊ aliam
vitam poſt hāc. ī q̄ p̄miant̄ et̄naliter boni, ⁊ eterna-
lit̄ afficiūtur ſuppliciis mali: q̄ſtio non habet tantam
difficultatē. Et iō ſcōm hāc vītatē fidei ſupponitur tā-
q̄ certū q̄ licitū eſt ꝓ fidei integritate. ⁊ rerum publica
rum defenſione mortem ſubire ab alio, non a ſe illatā.
Sed hoc diffuſius tractabitur cum de perſeuerantia
agetur. Neqꝫ hic diſputāda eſt illa queſtio. Utrum ra-
tione naturali probari poſſit immortalitas anime. et
quid de hoc ſenſerit Ari. ſuppoſito ergo ꝙ ex natura-
libus nihil de hac īmortalitate ⁊ de vita futura cogno
ſci poſſit: ꝙ ſit etiam ſuſpenſa pro nunc traditio fidei.
R. ¶ Sit igitur prima cōcluſio: Multa ſūt peccata q̄ ma-
gis fugienda ſunt q̄ mors: ita ꝙ ſi viro bono offeratur
conditio mortis, niſi ea perpetret, potius debet ſubire
mortē q̄ ea perpetrare. ꝓbat̄ auctoritate Ari. in tercio
q̄dā (inq̄t) fortaſſis non eſt cogi: ſed magis moriendum
patientem duriſſima. Etenī euripedis Alcmeona deri
ſoria videntur cogētia matrem occidere. Et ſi dices ꝙ
hoc nō dicit Ari. ſimpl'r: ſꝫ ſub dubio cū addat fortaſ-
ſis. Reſpondetur ꝙ hoc aduerbium nec equiualenter
additur in tranſlatione Aretini. qō ſi addidiſſet Ari.
cā dubitationis nō ꝯcluſiſſet aſſertiue ꝙ illa de Alcme
one Euripedis eſſent digna irriſiōe. ¶ Scōa concluſio
non q̄cienicūqꝫ fortis certus eſt ſe nō poſſe ſaluari niſi
per fugā fugere debꝫ. ꝓbat̄ ⁊ ponat̄ caſus ꝙ ad fugā
viri fortis ſequatur fuga tocius exercitus ⁊ deſtructio
reipu. ⁊ per non fugam eiꝰ ſequat̄ virilis defēſio tociꝰ
exercitus. ⁊ ſuppono ꝙ hec ſint ab eo cognita. Tūc ar
guo ſic iſte per fugam ſuā exponit totam malitiam et
vniuerſam rēpu. ꝑiculo mortis. ergo fuga ſua eſt cōtra
dictamen recte rationis. ergo recta rō dictat in caſu p̄-
dicto potiꝰ eē ſubeūdā mortē, q̄ fugiendum. ¶ Scōo ⁊
hec rō vꝫ ad ꝓbandū ꝯñtiā predicte rōnis. Omne illud
gr̄a cuiꝰ fortis ſm dictamē recte rōnis ſe exponere de-
bet ꝑiculo mortis eſt a viro forti vite ſue preferendum
q̄ſꝫ patet hec maior ex ſe qꝛ ſi vita ſua eſſꝫ p̄ferēda ab
illo, illi bono nūq̄ gr̄a illius boni debēt ſꝫ rectā ra
tionē ſe exponere ꝑiculo mortis. ſed fortis gr̄a defē
ſionis reipu. ſe ꝑiculo mortis ſm rectū rationis di-
ctamē exponere debet. alias fortitudo bellica vel q̄
cūqꝫ alia in qua ſubeūdū eſſet mortis ꝑiculū nō eſſet
virtus moralis. Et erraſſet turpit̄ Ari. volens ali-
quē p̄ncipalit̄ fortē dici qꝛ circa bonā mortem eſt in
pauidus. igr̄. ¶ Tercia concluſio: aliquādo cū fortis
videt ꝙ per ſolam fugā ſaluari poteſt fugē ⁊ nō ma Nota;
nere in acie tenet̄. ꝓbat̄. ⁊ pono caſum ꝙ iſte vir for
tis ſit cōſultiſſimꝰ ⁊ ꝑitiſſimꝰ bellorū, ⁊ ꝙ ab eo pen-
deat ſalus tocius ciuitatis ⁊ tota adminiſtratio bel
lorum ita ꝙ nullus appeat ꝯſilio ⁊ auctoritate cuiꝰ
bella poſſint regi. ſed ſit veriſſile totā rēpu. in manꝰ
hoſtiles peruenturā eſſe ſi iſte defuerit. cognoſcat vl-
terius vīſſile ꝙ per fugā ſuā nullū detrimētū affert̄
exercitui pugnanti ita ꝙ nec fuga aliorꝫ conſecutu-
ra eſt, nec deiectio militū pugnantiū. Tunc ſic. iſte
vir fortis non ſubiit ꝑiculū mortis pugnando, niſi
ꝓ defenſione reipu. ſed cōditio rerꝫ eſt talis ꝙ nō fu
giendo ipſe deſtruit rēpu. ⁊ deſperandum eſt de ſa-
lute reipu. fugiendo vero adhuc de ſalute reipublice
ſperandū eſt: ꝫ ſcōm dictamen recte rōis debet fugere
et nō mori. Probat̄ etiā auctoritate. Ciceronis p̄mo
de officiis. Nunq̄ omnino (inquit) periculi fuga cōmit
tendum eſt vt imbelles timidiqꝫ videamur: ſed fugien-
dum etiam illud ne offeramus nos periculis ſine cau-
ſa. quo nichil poteſt eſſe ſtultius. Et paulo poſt. quare
in tranſquillo tempeſtatem aduerſam optare de men-
tis eſt. Subuenire autem tempeſtati q̄uis ratione, ſa-
pientis eſt eoqꝫ magis ſi plus adipiſcatur re explica-
ta boni, q̄ addubitata mali ſed in hoc caſu per mortē
iſte nichil adipiſcitur boni et certus eſt etiam ſe nō plꝰ
adepturum per mortem q̄ per fugam. igitur. Secūdo
mors in bello nō eſt ſubeunda, niſi gratia alicuius bo
ni quod eſt finis operationis fortitudinis. ergo quoci-
enſcunqꝫ illud bonū veriſil'r deſtruitur per mortem ⁊ ꝑ
fugam adhuc remanꝫ ſpes ſalutis mors illa eſt turpis
et fuga honeſta. ſed in predicto caſu hec omnia contin-
gunt. igitur. Inde eſt ꝙ ſapienter multis regibus con-
ſultum eſt ꝙ cum bellum agitur ipſi abſint bello: ſed in nota bñ.
loco tuto ⁊ forti ſe contineant. ne ad periclitationem re
gis ſequatur periclitatio totius reipu. regni. ¶ Quar
ta concluſio vir fortis pro defenſione patrie debet et te
netur ſe non tantum periculis mortis, ſed etiam ipſi

morti exponere. ¶ Probatur. aliquãdo fortiter faciẽdo pulchrum eſt ⁊ honeſtum mori. ſed nulla cauſa mortis ſuſcipiende videtur honeſtior q̃ illa que ꝓ defenſione reipub. ſuſcipit. igit. Maior probatur per Ari. in tertio. Similiter autem (inquit) ⁊ viriliter agunt in quibus eſt fortitudo ⁊ bonum mori. Ex qua auctoritate patet ꝙ aliquibus eſt fortitudo: ⁊ in his honeſtum eſt mori. Secundo probatur per illud eiuſdem quod dicit contra eos qui videntur fortes propter experientiam. hi autem ex principio periclitãtur vt meliores exiſtentes: cognoſcentes autem fugiunt mortem magis turpi timentes. fortis autem non talis. Quid autem ſit illud turpe dixit immediate prius cum de ciuili multitudine que fugientibus militibus occiditur dicebat. Ciuilia autem permanentia moriuntur. his quidem ei turpe fugere: et mors tali ſalute eligibilior/ ſalute ſcilicet queſita per fugam. Ex quibus verbis ſecundum Ariſtotelem patet ꝙ fortis magis eligit mortem quã turpem et inhoneſtam fugam. Tertio probatur per illud eiuſdem capitulo vltimo de fortitudine. Mors quidem et vulnera triſtia forti (et volenti) erunt. Suſtinet autem hec quoniam bonum/ vel quoniam turpe non. Ex qua auctoritate patet/ ꝙ ſuſtinere mortem eſt bonum id eſt honeſtum et decorum: et non ſuſtinere turpe et inhoneſtum. Quarto probatur per illud qd immediate ſequitur et q̃to vtiq; magis virtutem habeat omnem: et felicior ſit: magis in morte triſtior erit. tali enim maxime viuere dignum. ⁊ iſte maximis bonis priuatur ſciens: triſte autem hoc. ſed nihil minus fortis. Ex qua auctoritate patet ꝙ aliquis moriens in bello eſt fortis et habet omnem virtutem. ergo mors tunc eſt recte ſuſcepta. ſed mors nunq̃ recte ſuſcipitur niſi cũ tenemur eam ſecundum dictamen recte rationis ſuſcipere. igitur. ¶ Quinto probatur auctoritate Ciceronis primo de officiis. Temere (inquit) in acie verſari ⁊ manu cum hoſte confligere immane quidam ⁊ beluarum ſimile eſt. ſed cum tempus neceſſitas q; poſtulat/ decertandum manu eſt. ⁊ mors ſeruituti turpitudini q; anteponenda. ¶ Sexto: pro ſeruãdis promiſſis licet ſe cruciatibus acerbiſſimis ⁊ morti exponere: ergo et pro defenſione reipublice. Antecedens patet exemplo Marci Reguli. qui cum feciſſet cum hoſtibus certas pactiones de captiuis petiſſetq; vt ſibi liceret ire romam/ vt pactiones iſte reciperentur: interpoſita fide de redeundo: cumq; noluiſſent eas recipere romani: rediit ad hoſtes extrema queq; paſſurus. quo exemplo (vt vult cicero tertio de officiis) vix vllum eſt aut laudabilius/ aut preſtantius. ¶ Septimo: Quicunq; recta ratio dictat ꝙ magis debet eligere ſolus mori/ q̃ mori cum ceteris et cum patrie deſtructione. ſed in certo caſu contingit ꝙ per fugam viri fortis et ipſe et ceteri omnes et vniuerſa regio peribit: vbi perſiſtendo et moriendo reſiſteretur hoſtibus in caſu ſcilicet quo iſto viro forti fugiente ceteri fugerent/ et hoſtes infeſtiſſimi eos fugientes perſequerentur/ ⁊ ciuitatem caperẽt: in qua eſſet tota ſpes defenſionis. ergo in tali caſu iſte vir fortis debet ſe exponere non ſolum periculo mortis: ſed etiam ipſi morti pro defenſione rei publice. Neq; dubium eſt hanc ſententiam clariſſimos omnes duces fuiſſe ſecutos qui ſemper magis elegerunt honeſte moriendo patrie ſuccurrere q̃ turpiter patriam deſerere ac prodere. ¶ Octauo Vir fortis fugiendo in caſu predicto non affert ſibi bonum niſi breue aut momentaneum ſcilicet prolongationem vite per decem aut duodecim annos: nec quidam certam ſed multis caſibus ſubiectam. Rei publica vero et vniuerſo populo non ſolum qui eſt ſed etiam qui ex preſentibus erat procreandus incomparabile detrimentum. ſtando vero ⁊ viriliter pro ſalute patrie decertando et moriendo affert econtra bonum ſine comparatione maius: q̃ eſt illud quod per fugam conſequitur. ergo ſecundum dictamẽ recte rationis ipſe tenetur in tali caſu ſe morti pro ſalute reipubli. exponere. ¶ Sed contra predictas concluſiones arguitur. contra ſecundam et quartam concluſiones. Primo ſic. nulla operatio virtutis eſt que non ſit felicitas vel ad felicitatem ordinata. ſed mors deſtruit omnino felicitatem. ergo mori non poteſt eſſe opus virtutis ⁊ per conſequens concluſiones ille falſe. argu. hu. 6. ethi. q̃ſt.

¶ Secundo virtus non inclinat contra naturam: quia eſt perfectio nature ſed inclinatio ad moriendum ẽ cõtra naturam: cum per eam deſtruatur natura. igitur.

¶ Tertio vel talis mors ſuſciperetur propter bonum ꝓprium vel propter bonum alienũ. Non ꝓpter bonũ ꝓprium q2 totũ in morte ãmittit. Nec ꝓpter bonũ alienum: quia ex quo non ponit alia vita: ipſe non poſſet aliis procurare maius bonum q̃ ſit illud quod perdit ergo bonũ ſibi propriũ debet pferre alieno. ¶ Quarto nos legimus de viris ſanctiſſimis/ qui q̃uis ſcirent aliam eſſe vitam poſt hanc: ipſi tamen fugiebant ab infidelibus cum mortem aliter euitare non poſſent. ergo multo magis vir fortis fugere debet/ cum cognoſcit ſe non niſi per mortem euadere poſſe.

Quinto quod eſt minus delectabile ⁊ magis triſte eſt magis fugiendũ q̃ quod eſt magis delectabile ⁊ minus triſte. ſed fugere eſt minꝰ triſte q̃ mori cum in morte ſit maxima triſtitia igitur. ¶ Ad primam iſtarum rationũ nego maiorem. ⁊ dico ꝙ ſunt aliqui actus/ extendendo actum ad paſſionem qui nec ſunt actus ordinati felicitatem nec ipſa felicitas: ſed imperati ab actu qui eſt felicitas/ vel maxima ⁊ glorioſiſſima pars felicitatis. Velle enim mori pro defenſione ciuitatis eſt maximus actus felicitatis politice. mori autem eſt actus ab huiuſmodi felicitatis actu imperatus. ¶ Ad ſecundam dico ꝙ in homine eſt duplex natura ſcilicet corporalis ⁊ dico ꝙ virtus contra huiuſmodi naturam frequenter inclinat ita ꝙ inclinatio huiuſmodi nature ⁊ inclinatio virtutis ſunt contrarie. Alia eſt natura ſpiritualis ⁊ intellectualis. ⁊ dico ꝙ virtus non inclinat contra huiuſmodi naturam id eſt contra propriã inclinationem huius nature. Et propriam dico illam quã hꝫ ex ſe/ ⁊ non ex habitibus aut moribus corruptis. Et ad minorem nego/ loquendo de inclinatiõe nature ſpũalis. Ipſa enim inclinatur magis ad habendos excellentiſſimos actus virtutum q̃ ad diutius durandum. Ideo cum in caſu predicto mori ſit excellentiſſimꝰ actus felicitatis politice inclinatur ad illũ actum. ¶ Ad tertiam dico ꝙ mors imperatur propter bonum proprium: quia ſcilicet aliter non poteſt haberi ille excellens actus felicitatis politice: et propter bonum alienum ſcilicet ꝓpter defenſionem ciuitatis vel reipublice. Et ad probationem ꝙ non propter bonum proprium quia totum in morte amittitur. cõcedo. dico tñ ꝙ illum bonũ actum habere ꝑ momentum ⁊ nõ ꝑdẽ culpabiliter ſed virtuoſe cõſeruare ẽ multo meliꝰ q̃ ꝓlongare vitã ſuam ꝑ lõgũ tẽpꝰ. ⁊ ad probationẽ ꝙ nõ propter alienũ: rñſio ꝙ multo maiꝰ bonũ ꝓcurat aliis et ſine cõparatione diuturnius q̃ ſit illud qd ꝑdit: ſicut factum qd ĩ vltia rõe q̃rte ꝯcluſionis. Et ſi dicas ꝙ per mortem ꝑdit bonũ virtutis bonũ autẽ virtutis nulli ꝓcurat. Ad hoc reſpondeo/ ꝙ volẽdo mori habꝫ ſummum actum virtutis politice vt dictum eſt. dico ſecundo: ꝙ volendo fugere careret iſto bono etiam culpabiliter. ⁊ per ꝯñs acquireret in ſe vicium de teſtande felicitatis politice. dico tertio ꝙ moriendo nõ perdit illud culpabiliter ſicut nõ moriendo ꝓpter ſaluẽ q̃ſitã ꝑ fugã culpabiliter perderet q2 ergo meliꝰ eſt ꝑdere aliquid qd aliq̃ ꝑdendũ eſt non culpabiliter: immo virtuoſe q̃ culpa-

Nota.

biliter illo carere: ideo magis debet eligere mortẽ ꝙ̄ fu-
nota. gere. ¶ Ad quartam concedo antecedẽs. ⁊ hoc fuit i ca-
ſu quo vita eoꝝ erat plꝰ ꝓfutura ꝙ̄ mors / neqꝫ tamẽ
concedo ꝙ quotiẽſcũqꝫ mortem fugiẽt / ipſi recte opa-
ti ſunt. ¶ Ad quintã concedo maiorẽ de eo qꝺ ẽ magis
delectabile ⁊ minus triſte viro virtuoſo ⁊ ad minorẽ di-
co ꝙ licet mors ſit triſtabilis viro virtuoſo turpis ta-
men fuga multomagis triſtabilis et minus delectabi-
lis propter eam enim vir fortis nullam penitus dele-
ctationem ſuſcipit: ſed propter mortem ſuſcipiẽdã cõfir-
mat animum aduerſus eã / ⁊ imperat eam ⁊ freqũt de-
lectatur et placet ſibi actus virtutis. et tanta firmitas
animi ꝯtra malũ mortis. ¶ Contra terciam concluſio-
argu. bu- nem. arguitur illud eſt magis eligẽdũ in q̃ maiꝰ bonũ
ridã. vbi acq̃ritur ⁊ minus bonũ amittitur. ſed i fuga non acqu-
ſupra. ritur niſi ꝓlongatio boni nature ⁊ amittitur bonũ vir-
tutis ꝑ mortem aũt acq̃rit̃ bonũ ꝟtutis ſcꝫ ſũmus aciꝰ
fortitudinis: ⁊ perditur tñ breuis ꝓlõgatio vite. igitur
mors eſt fuga ꝑeligenda. Secundo de duobꝰ malis ſꝑ
maius malum eſt magis fugiẽdum ſed naturã modico
tempore ornari virtute eſt minus malũ ꝙ̄ eam longo
tꝑe viciatã manere. igitur mors eſt magis eligenda ꝙ̄
fuga. ¶ Tertio. Arguit̃ auctoritate ſenece ⁊ omniũ ali-
rum ph̃orum ⁊ Tullii libro de officiis ⁊ de tuſculanis
queſtionibus qui omnes nituntur inducere ad contem-
ptum mortis. ⁊ ad hoc ſuadendũ multas rationes ad-
ducunt. ¶ Quarto eligibilius eſt viuere ſano corpore ꝑ
paucos dies ꝙ̄ egro corpore per multos ergo etiaꝫ eli-
gibilius eſt viuere paruo tempore cũ operibus virtu-
tum ꝙ̄ multo cum operibus viciorum. ¶ Ad rationes
iſtas r̃ndet̃ ꝙ omnes excepta tercia fundant̃ in hoc ꝙ
fuga illa eſſet vicioſa / ⁊ mors virtuoſa et glorioſa. Ecõ-
tra aũt dico ꝙ mors illa in caſu concluſionis eſſet te-
meraria ⁊ fuga virtuoſa ac laudabilis. ¶ Ad terciam
nota. dico ꝙ laudabiliter faciunt ph̃i inducendo hoĩes ad
contemptum mortis ſed vt ipſi voluit magni animi eſſe
contemnere mortem cũ rõ dictat eã eẽ ſubeũdam. ita
etiam volunt eam non eſſe temerarie et contra iudici-
um recte rationis ſubeundam quod ꝯtingeret in caſu
tercie concluſionis. ¶ Ad rationem ante oppoſitum di-
co / ꝙ in caſu fugere eſt maius malũ ꝙ̄ mori quia fuge-
re eſt malum moris mori autem eſt tantum malum na-
ture.

Queritur octauo vtrum forti vi-
ro liceat ſe ĩterimere: ne veniat in ꝑtãtem ĩi-
mici. Arguitur ꝙ ſic exẽplo virorum excellẽ-
tiſſimorum q̃ ne venirent in hoſtium manus ſeipſos in-
teremerunt. ¶ In Oppoſitum arguitur auctoritate
nota. Ari. dicentis hoc eſſe timidi. Notandũ eſt ꝙ contingit
dupliciter deſidera eſt mortem. vnomodo vt fugiamꝰ
malum pene vt ſeruitutem / carceres / tormẽta / pauper-
tatem / infamiam. aliomodo ad fugiendũ maluꝫ culpe
vt reuelationem confeſſionis / negationem fidei / ydola-
triam / ⁊ multa hmõi. malum pene eſt duplex: vnum eſt
qꝺ rõnabilit̃ et appetere ⁊ procurare poſſumus nobis
vt inopia / egeſtas / fames / ſitis. Aliud eſt qꝺ procurare
nobis ipſis non poſſumus ſine peccato mortali vt vir-
go non põt ꝓcurare ſibi defloratione ſuam per viriũ
non ſuum ſine peccato mortali. Item aliqua horũ ſũt
que nobis mere paſſiue habentibus duci poſſunt ad ef-
fectum vt corruptio virginis. Alia ſunt ad que exigi-
tur actũ noſtra: vt mendacium f̃ſm teſtimoniũ / ydola-
ꝯclu. ph̃i. tria occiſio mr̃is et multa hmõi. Prima concluſio: pro
nullo malo pene vitando licꝫ cuicunqꝫ ſe interimere ꝓ-
batur primo auctoritate Ariſ hoc expſſe diffiniẽtis Mo-
ri autẽ fugientẽ inopiam vel cupidinem vel aliqd triſte
non fortis ſed magis timidi Et rõem ſubiungit molli-
cies enĩ fugere laborioſa: et nõ q̃ſi bonum ſuſtinet: ſed

fugiens malum. Secũdo nullũ malũ pene eſt tã malũ
ꝙ̄ malum eſt priuatio vite ergo ꝓ nullo malo pene vitã-
do vir fortis ſe ĩterimere debet añs probo de malo pe-
ne quod non eſt vita diuturnius quia de illo intelligo
Inter quecunqꝫ mala pene vita poteſt haberi omni vir-
tute plena. et his omnibus malis vir bonus et prudẽs
poteſt ad virtutem vti. et inter hec virtutum omnium
vel ſaltem excellentiſſimarum actus exercere ea ſcilicet
equanimiter tollerãdo ſed ad priuationem vite ſequit̃
horum omnium priuatio igitur Tertio vnus quiſqꝫ mi-
nus habet poteſtatem ſue mortis ꝙ̄ alterius. naꝫ iudex
poteſtatem habet mortis aliene et ſimiliter tortores
auctoritate legum id ſibi concedentium. ſed nulli licet
pro fugiendo quocunqꝫ malo auctoritate priuata occi-
dere alterum: ergo nulli licet pro quocunque malo fu-
giendo interimere ſe. Quod ſi dicas ꝙ licet hoſtem pu-
blicum occidere et furem nocturnum et hoſtem etiam
priuatum ſi inuadat et aliter mors euitari non poſſit.
Dico ꝙ hec oĩa auctoritate publica / et a iuribus aut
poſitiuis aut nature conceſſa fiunt et non auctoritate
priuata. ¶ Quarto quicunqꝫ ſe cauſa fugiendi mali in-
terimit impacientia vicitur. ergo quilibet talis eſt ma-
lus: Añs probatur quia talis non ſe interimeret niſi
malum illud impatientius ferret. Et hanc rationem in-
nuit. Auguſtinus. xix. de ciuitate dei capitulo quarto.
Utrum obſecro (inquit) Cato ille patientia an potius
impatientia ſe peremit. Non enim hoc feciſſem niſi
victoriam. Ceſaris impatienter tuliſſet. Quito omis
deiectio animi infra dignitatem ſuam propter incum-
bentia mala que nõ ſunt in ſua poteſtate poſita eſt tur-
pis inhoneſta et flagitioſa. ſed qui ſe propter fugã ma-
lorum interimunt habent animum infra dignitatem ſu-
am longe deiectum cum ad dignitatem animi pertine-
at equanimitas tam in aduerſis ꝙ̄ i proſperis: nec eri-
gi proſperis: nec aduerſis frangi. ¶ Sexto omnis qui
occidit hominem ſine auctoritate publica eſt verus ho-
micida et pena homicidarum puniendus eſt ſed qui ſe
occidit hominem occidit ſine auctoritate publica cum
nulla lex homini facultatẽ conceſſerit ſe occidẽdi. ¶ Se-
ptimo mala pene que quis vel iam patitur vel ſe paſ-
ſurum formidat non faciunt hominem nocẽtem et di-
gnum morte: ergo quicũqꝫ propter hec tantum occidit
ſe occidit auctoritate priuata eum quẽ ſcit innocentem
et nullomodo nocentem: ergo talis tenetur pena crude-
liſſimorum homicidarũ. Et iſtas duas rationes tan-
git auguſtinus primo de ciuitate dei capitulo. xvi. Nã
vtiqꝫ ſi non licet priuata poteſtate hominem occidere
vel nocentẽ cuius occidendi licentiam lex nulla cõcedit
profecto qui ſeipſum occidit homicida eſt. et tanto fit
nocentior cum ſe occiderit ꝙ̄to innocẽtior in ea cauſa
fuerit qua ſe occidẽdum putauit. ¶ Octauo: Talis pri-
uat ciuitatem parte ſua notabili ſine cõſenſu ipſius ci-
uitatis: ergo talis plectendus eſt pena condigna. ¶ Se-
cunda concluſio: Pro nullo malo culpe cuicunqꝫ ſe in-
terimere licet. Probatur quia vel hoc eſſet pro malo
culpe iam perpetrato: vel pro perpetrando quod ne ꝑ-
petramus remedio mortis procuramus. Non primuꝫ
quia tale malum nõ emendatur morte auctoritate pri-
uata inflicta. Tum ſecundo quia de tali malo veniam
deo et emẽdationem per penitẽtiam et ſatiſfactionem
condignam non per mortem petere debemus. Quod
probatur exemplo iude qui propter culpam commiſ-
ſam in venditione chriſti ſeipſum interimit ⁊ in hoc ab nota.
omnibus fidei xp̃iane ſectatoribus culpatur. Quod
patet per Auguſtinum primo de ciuitate capitulo. xvii
Naꝫ ſi (inquit) iude factum merito deteſtamur: eumqꝫ
veritas iudicat cum ſe laqueo ſuſpendit ſcelerate illiꝰ
traditionis auxiſſe potius ꝙ̄ expiaſſe commiſſuꝫ: quo-
quoniam dei miſericordiam deſperando exitialr̃ pe-

nitens nullum ſibi ſalubris penitentie locum reliquit
q̄to magis.⁊c. Ex quibus verbis patet q per mortem
nobis per noſmetipſos inflictam nullomodo emenda
tur ſed magis augetur ex deſperatione venie delictum
Cum ſecundo quia poſt delictum perpetratū talis tri
ſtatur ob delictum ipſum. Aut ob infamiam conſecu-
tam. aut ꝓpter penam delicto reſpondentem. Si pro
pter duo poſtrema: cum tali non ſint mala pene ſequi
tur per primā concluſionem q ipſe nō debet ſibiipſi in-
ferre mortem. Si primum tunc debet potius lacrimis
et gemitibus diuinam implorare miſericordiam q̄ ſi-
bi mortem conſciſcendo offenſe offenſam et delicto de
lictum ſuperaddere. Cum ſecundo. quia vel talis eſti-
mat q per mortem ſatiſfacit pro delicto: aut eſtimat
q nulla eſt via ſatiſfaciendi non primum quia hoc nec
lex diuina nec lex naturalis nec lex vlla poſitiua tradit
q ſcilicet ſe occidendo quis pro commiſſo delicto ſa-
tiſfacit. immo lex diuina expreſſe vult oppoſitum. No-
lo (inquit) mortem peccatoris. ſed magis vt cōuertatur
et viuat. vbi deus expreſſe declarat q nō vult q homo
ſatiſfaciat ſibi pro peccato per mortē et occidendo ſed
penitendo et relinquēdo peccatū et in hac cōuerſione vi-
uendo. Nec licet alicui ſe interimere pro peccato vitan
do. probatur omne peccatū per liberū voluntatis con
ſenſū vitari poteſt. ergo nō licet cuiq̄ occidere ſe vt pec-
catū vitet. et an̄s probatur. quia peccatū omne volūtariū.
q ſi voluntarium nō ſit: eo ipſo peccatū nō eſt. ¶ Scḋo
nullum peccatū (maxime cōmiſſionis) eſt ſine actu po-
ſitiuo voluntatis noſtre que cogi nō poteſt. g̃ q̄tacūq
fiat ab extrinſeco violentia poteſt tamen aliter q̄ per
mortē vitari peccatū. verbi gratia. torquetur aliquis vt
exprimat que in cōfeſſione accepit, q̄tuncūq torquea-
tur nunq̄ tamē exprimet illa, niſi ex imperio volūtatis
vel linguā ad dicendum vel manū ad ſcribendum mo
uerit. Similiter torquetur aliquis vt tandē vel neget fi-
dem vel ſe ante ydola proſternāt: que nūq̄ faciet vt po
nota. ſtulatur niſi liber cōſenſus voluntatis acceſſerit ¶ Ter
tia cōcluſio nec pro virginitate ſeruāda virgo: nec pro
integritate corruptā, mulier mortē ſibi inferre debet
probatur prima pars: quia virgo cū ſibi affert mortem
aut intendit vitare corruptionem animi aut corruptio
nem. corporis Si corruptionē animi Cōtra corruptio
per ſolū conſtans ⁊ ſtabile propoſitū mentis ſeruari
poteſt. ⁊ tandiu manet. animi integritas q̄diu manet
integra ṽginitatis ſeruāde volūtas. quod ꝓbatur. q̇
integritas animi bonū eſt animi. ergo nō neceſſario deper-
ditur ad corruptionē corporis, ſed tantū ad corruptio
nem bone volūtatis. Neq poteſt dici q intendit ſerua
re integritatē corporis: et ne perdat eā ſe necat. Cōtra
virgo illa nullo modo plus obligatur ad ſeruandū in
tegritatē illius ꝑtis corporis q̄ ad ſeruādam integri-
tatem cuiuſuis alterius ex qua tanta incomoditas to
ti corpori ſequi poſſet: ergo viciociſſimū eſt et cōtra re
ctum rationis dictamē q vt illa pars ſeruetur integra
alia pars corrūpatur ex qua ſequitur mors ⁊ interitus.
nota. ¶ Secūdo tū etiā q̇ quilibet magis tenetur ad conſeruā
dam vitā corporalē q̄ ad cōſeruandā integritatē cui⁹
cunq partis ex qua nō ſequitur vite corporalis ꝓua-
tio: g̃ virgo que vt ſeruet integritatē corporis aliā ꝑtem
corporis corrūpit. aut ſe quomodocūq vita priuat gra-
uiſſime peccat, et rea homicidii habēda ē. ¶ Tertio cor
pus ipſum de quo eſt queſtio pōt corrumpi ſine hoc q
deſinat eſſe ſanctū ⁊ ſacrū et virgineū: et pōt deſinere
eſſe ſanctū ⁊ virgineū ſine hoc q ſoluatur ei⁹ integritas
ergo pro hac integritate ſeruāda nō debet ſe virgo in-
terimere. probatur an̄s nā ſi membrū illud corrumpatur
ferro aut per cōtrectationem obſtetricis aut violentia
apoſtematis nō deſinit eſſe ſanctū ⁊ virgineū. ¶ Secū
1.2.pbſ. do nec ī corpore nec in quocūq actu exteriori eſt aliqua

impudicicia aut moralis corruptio: niſi illa reſponde- virgine.
at alicui impudicicie et corruptioni mētis. quia alias ⁊ poſſe ſe
homo poſſet ſaluari ſecundum animā et dāpnari ſecū licite ob-
dum corpus qḋ eſt omnino abſurdū. g̃ q̄diu remanet ſuādam.
pudicicia et ſanctitas mētis tam diu remanet pudici- ṽginē. ta
cia et ſanctitas corporis. et q̄ diu etiā remanet impu- le occidē
dicicia et corruptio mentis tā diu etiam remanet im-
pudicicia et corruptio corporis. Sz cū hoc q clauſtra
pudoris ſunt diuiſa aut ꝑ cauſas īmediate dictas: aut
per violentiā corruptoris: ſtat q maneat ꝓpoſitū mē-
tis integrū et inconcuſſum et q mens ſit omnino ſan-
cta et pudica. ergo cum h̄moī diuiſione etiam ſtat ſan
ctitas et pudicicia corporis. Similiter cum hoc q clau
ſtra pudoris integra ſunt integritate nature ⁊ per nul
lam violentiam aperta ſtat q animus iā ſit corruptus
et impudicus, et habeat conſenſum volūtatis cum cor
ruptore. vt patet de virgine que libere et ſponte vadit
ad corruptorē Conſtat enim q ab impudicicia mentis
ſue non ſolū voluntas ipſa ſed etiam corp⁹ dicitur im
pudicum et corruptum: nō quidē corruptione oppoſi-
ta integritati nature que integritas nec bona eſt nec
mala moraliter ꝑ ſe: ſz corruptione mortis. ¶ Tertio cū
omni violentia, illata vel inferenda virgini ſtat inno-
centia virginis: cū nemo ſit aliena voluntate malus ſz
tantum propria: ergo cū omni tali violentia ſtat q eſt
omnino indigna morte īmo q eſt digniſſima vita ergo
occidendo eam occiditur innocēs. ergo ſi ſe occidit ip-
ſa ē rea homicidii ¶ Quarto Si liceret alicui occidere
ſe ipſam: pro nulla tamen cauſa hoc licitum eſſet niſi
pro qua liceret eum dampnari a iudice. ſed nullus iu-
dex rationabiliter iudicans dānaret virginem quia vi
olentiam paſſa ſit: immo iudicaret potius eſſe ſubleuā
dam et premiis ac muneribus attollendā q violentia
tantam paſſa a ſancto virginitatis propoſito non de
ceſſerit: et ipſum corruptorē vel violētatorem damnan
dū cenſeret: igitur. ¶ Quīto quicūq infert alicui penā
iniuſtam mortis eſt reus homicidii: ſed hec mulier in- hāc que-
fert ſibiipſi penam iniuſtam mortis: ergo hec mulier ſtionem.
rea eſt homicidii. maior videtur certa et minor proba- tāgit ma
tur quia mors que infert huic mulieri aut eſt pena pro io. diſtin.
prie culpe aut aliene. ſi aliene, ergo eſt omnino iniuſta 15. quar.
cū omnino iniuſtum ſit q ꝓ delicto vni⁹ alter nulla ſi- ſentēſ que
bi vel neceſſitudine nature cōiunctus vel peccati ſocie- ſti. quin.
tate cōmixtus penam ferat. nec eſt pena ꝓprie culpe. tū corre. 8.
quia (vt ſupponitur) nulla in iſta virgine culpa eſt. tū
quia vbi culpam h̄ret nō eſſet iudex in cauſa ſua. ſecun
dam partē probat hec vltima ratio. īmo ad eius ꝓba
tionem poſſent adduci fere omēs priores rationes Ex
qua concluſio infero q lucretia quā tot laudibus ratio
ni efferunt. fuit homicidii nefandiſſimi rea. probatur
quia lucretia fuit ſummis et ampliſſimis virtutib⁹ pre
dita et nullo mortis genere digna: ergo occidendo ſe-
ipſam occidit innocentiſſimā et indigniſſimam morte
feminā. ergo rea eſt ſceleratiſſimi homicidii an̄s ꝓbatur
lucretia nō ſuſpicatur eſſe nocens niſi propter adulte-
riū ſed ipſa nō fuit adultera. quod ꝓbatur. q̇ ipſa nū
q̄ adultero ꝯſenſit. hoc idē ꝓbat Auguſtinus. auctori-
tate cuiuſdam de violentia lucretie dicentis mirabile
dcū duo fuerunt, et adulterium vnus admiſit. cuius ra
tionem aſſignat. auguſtinus quia licet eſſent duo cor-
pora cōmixta vnius tamen erat inquinatiſſima volun
tas alterius vero caſtiſſima ¶ Secūdo q̇ aut ipſa iō ſe
interemit quia adulterium paſſa violenter aut q̇ ipſa
erat ſibi conſcia alicuius mali conſenſus. ſi primū: re
dit prima ratio: quia inocens et pudica fuit: et ita mor
te indigna. ſi ſecundum ergo falſum eſt illud cuiuſdam
allegatum q duo fuerunt et adulterium vnus admiſit
quod tamen dictum romani multum celebrant. et patz
conſequentia: quia ſi ipſa conſenſerit fuerunt duo qui

adulterium admiſerent: vnus manifeſta inuaſione et altera latenti et occulto conſenſu. tum etiam: quia vbi ita fuiſſet. non propter hoc tamen fuiſſet mors ſibi a ſe ipſa inferēda: ſed digna ſatiſfactione ira dei placenda totam autem vim rationis his verbis colligit. auguſtinus. Si adultera cur laudata. ſi pudica: cur occiſa: quod argumentum inuitabile dici. Tertio. actus lucretie non fuit bonus moraliter. ergo fuit malus moraliter. conſequentia patet. quia fuit actus deliberatus. et antecedens probatur. nullus actus procedēs ex infirmitate pudoris eſt actus bonus moraliter quia omnis talis ex imperatiua et mollicie procedit ſed actus lucretie proceſſit ex infirmitate pudoris. ꝙ ergo ſeipſam (inquit) auguſtinus non adultera occidit: nō pudicicie caritas, ſed pudoris īfirmitas fuit qđ ꝓbatur puduit enī (inquit) eam turpitudinis aliene in ſe ꝯmiſſe: etiam ſi nō ſecum et romana mulier laudis auida nimium verita eſt ne putaretur quod violēter eſt paſſa cū viueret libenter paſſa ſi viueret. ſociam quippe ſci ſe credi erubuit ſi quod alius in ea fecerat turpiter ferret ipſa pacienter ex quib⁹ verbis patet ꝙ ideo ſeipſam īteremit quia nō poterat ferre patiēter pudorē illum vel eſtimationē hominum de ſeipſa: et ꝙ mortē ſuam ordinauit ad dandā teſtimonium pudicicie ſue. que omnia procedunt ex nimio et abſurdo deſiderio laudis ꝛ impatientia pudoris et mali nominis que eū mortem excuſare nullomō poſſint. ſequit̄ ꝙ ipſa fuit vere rea homicidii Quarto nuſꝙ̄ in ſacra ſcriptura legitur homicidium ſui etiam cuius cūꝗ mali vitandi cauſa conceſſum: ſed expreſſe prohibitū. cum in lege dicit̄ nō occides: ꝗ lucretia ſeipſam occidendo rea eſt homicidii. añs probatur quia in illo precepto dicitur nude et abſolute nō occides et non additur ꝓximum ſicut in alio precepto non falſum teſtimonium dices aduerſus ꝓximū tuum. ꝗ per illud preceptum nō ſolū ꝓhibetur homo ꝓximum occidere. ſed etiam ſeipſum. Cōfirmatur multo magis arctat preceptum de nō occidēdo ꝙ̄ preceptum de nō ferēdo falſum teſtimoniū. ꝓbatur quia precepto de nō ferendo falſum teſtimoniū additur aduerſus ꝓximū qđ non additur in precepto de non occidendo. ſed non obſtante illa additione ille eſt falſus teſtis qui teſtimoniū falſum aduerſum ſe ꝓfert et eſt reus pcepti. puta ſi quis cupidus mortis fateret̄ falſo ſe hominē occidiſſe vt inde dāpnat⁹ necaret̄: ergo multo minus licet alicui ꝗcumꝗ cauſa ſe ipſum occidere. hanc rationem tangit Auguſtinus. xx. capitulo primi de ciuitate dei vbi per multa capitula pulcherrime ac ſubtiliſſime materiam hanc deducit. ex quibus omnibus patet ꝙ nullomodo pro quocumꝗ bono conſequendo. aut pro quocūꝗ malo fugiendo licitum eſt alicui ſe occidere. nec valet arguere de: Marco. Catone mitridate hanibale et nonnullis aliis. quorū aliqui ſe ferro: alii veneno necauerunt: quia hii omnes turpiter errauerunt. et fuerūt timidi, et molles et impacientes nō fortes nec magnanimi. nec poterāt tollerare aduerſa: inter que tamen ſumma virtutum officia exequi poterāt. ¶ Sed cōtra fundamentum dictarū cōcluſionū arguitur. Ponatur ꝙ reſ. in grauiſſimo periculo verſetur: et pro defenſione ſua egeat aliquo magno et potēte viro qui ꝓpter odium quod habet cū vno de ciuibus nolit ciuitati ſuccurrere: ſed requirat ciuitatē ꝙ det illum morti et ipſe ſuccurret aliter nō. ciuitas autem hanc iniuriam innocēti facere ipſe ciuis innocēs etiam velit ſe dare voluntati illius viri potētis quem nolit recipere: quia nō vult notari de morte eius. Tunc arguitur ſic: Iſte vir fortis paratus eſt effundere vitam vtiliter pro ſalute reipubli. ſed non poteſt infundere in bello ꝗdiu ille potēs aduerſatur: nec poteſt effundere ſubmittendo ſe iudicio ciuium quia illi (cum ſciant eum innocentē) recuſant eum adiudicare morti. nec poteſt effundere vitā ſubmittēdo ſe aduerſario: quia ille recuſat percuſſū. et ſcit ꝙ ſal⁹ reipublice eſt carior vita ſua: et eā vite ſue ante ponit. ergo in tali caſu ipſe tenetur ſe interimere ꝓ ſalute reipublice. Cōfirmatur exēplo multorū romanorum qui ſe pro ſalute reipubli. in apertiſſimā mortem intruſerunt ſponte ſua et ꝓpria voluntate. Reſpondetur ꝙ talis nullomodo debet ſe interimere: et ꝗuis debeat ꝓcuraret bonum reipubli. hoc eſt tamē actibus et operationibus licitis et honeſtis: et nō ꝓhibitis. ¶ Ad cōfirmationem dico ꝙ actus huiuſmodi romanorū erāt mali et innitebantur idolatrie: et falſe religioni: et erroribus nō prudētie. ¶ Ratio ante oppoſitū ſoluta eſt

(Hec queſtionē tāgit tho. 2. 2. qſt. 64. articulo.)

Queritur nono. Utrum fortis in omni actu fortitudinis delectetur. Arguitur ꝙ ſic. quia virtus eſt delectabiliter operari ergo fortis ī omni opere fortitudinis delectatur ¶ In oppoſitū arguit̄ auctoritate. Ariſtotel'i tertio. Mors quidem et vulnera triſticia forti et volēti erūt. ¶ Notādum ꝙ in forti ſunt multi et varii actus ſcilicet actus cognitiui ſiue apprehenſiui. actus appetitiui: et actus executiui. Actus cognitiui et apprehēſiui ſunt duplices quidā ſunt ītellectus: alii ſunt ſenſus interioris vel exterioris. Per intellectū fortis apprehēdit multa que nata ſunt cauſare delectationē ſcilicet deffenſionē patrie vel aliū quē libet finem fortitudinis. honeſtatem et pulchritudinē operis et ii q fide viuūt etiā aliā vitā poſt hāc expectātes. Apprehēdit etiā fortis multa que nata ſunt inferre dolorē et triſticiam: puta vulnera: labores: ictus mortē. Et apprehenſiones iſtorū cauſant ſecundū magis et minus triſticiā. tam ſecundū diſpoſitionē ſubiecti ꝙ̄ etiā ſecundum ꝙ magis vel minus iudicantur eſſe ꝓpinqua. Poteſt etiā per ſenſum interiorem apprehēdere aliqua que nata ſunt cauſare delectationē et aliqua que nata ſunt cauſare triſticiā: et ſimiliter per ſenſum exteriorē: vt ſtatī declarabitur. Act⁹ appetitiui ſunt duplices. quidā ſunt volūtatis: alii ſunt actus apetitus ſenſitiui. Actus volūtatis ſunt duplices quidā ſunt qui nō ſunt formaliter imperatiui executionis: cū ſcilꝫ recta ratio nōdum dictat opus fortitudinis eſſe exequēdum alii ſunt imperatiui executionis. vt volitio qua quis imperat potētiis executiuis. Actus exteriores ſunt multiplices (vt dictum eſt) ſugere: cunctari: expectare: aggredi: inferre. ſuſtinere. Actus etiam cognitiui tam intellectus ꝙ̄ ſenſuum interiorū ſunt duplices. quidā ſunt circa futurū bellum alii ſunt circa preſens. alii ſunt circa preteritum circa futurum vt eſtimatio periculorū vel opinio de futura victoria, de induſtrioſa percuſſione de tollerantia durorum. circa preſens: ſicut cognitio eorū que circa fortē fiunt dū bellū geritur circa preteritū eorū ōiꝫ recordatio. ¶ Sic ſit prima cōcluſio. Fortis in apprehēſione boni quod eſtimat eſſe per opera fortia ꝯſequendum delectātur et in apprehenſione et in volitione ipſorū operū. probatur. omnis eſtimatio qua eſtimam⁹ bonum magnū et multum deſideratum eſſe de ꝓpe futurum: eſt nata cauſare delectationem in ſic eſtimante ſed bonū illud qđ eſt finis fortitudinis eſt magnū et multum deſideratū et (vt ſupponitur) eſtimatur de ꝓpe futurū igit̄. ¶ Secunda concluſio: fortis in actu ſperādi huiuſmodi bonum delectatur. ¶ Tertia cōcluſio: fortis in actu ipſi⁹ fortitudinis eū prope cert⁹ eſt de cōſecutiōe huiuſmodi boni delectatur. ¶ Quarta cōcluſio: fortis in actu memorādi act⁹ quibus conſecutus eſt huiuſmodi bonum delectatur. probatur per ariſtotelem primo rethorice dicentem. quare neceſſe eſt omnia delectabilia eſſe in ſentiēdo pñtia. aut in memorādo facta aut in ſperādo futura. ſentiunt̄ quidē eni pñtia memorātur aūt facta ſperantur aūt futura ex quib⁹ patet qđlibꝫ bonum de

a

Quibus delectat̄ fortis.

ſideratum aut actus qui circa ipſum haberetur na-
ture cauſare triplicem delectationē. ⁊ cū ſperatur fu-
turum: et cōſentit pñs et cū memoratur preteritum.
¶ Quinta concluſio: actus inferendi et ꝑcutiendi eſt
viro forti delectabilis. ꝓbatur. omne cupitum ⁊ de-
ſideratū a viro forti cū eſt pñs ⁊ nullā in eo moleſti-
am cauſat, eſt ſibi delectabile ſed vir fortis maxime
cupit percutere et ledere hoſtem. et hec percuſſio non
eſt viro forti, ſed hoſti moleſta. ergo cū eſt preſens
delectat eum. ¶ Sexta concluſio. recordatio actus
ſuſtinendi ac tollerandi fortiter ac viriliter ictus et
vulnera eſt viro forti delectabilis. ꝓbat. auctorita-
te Ariſ. in loco preallegato. memorabilia ꝗdā igitur
delectabilia ſunt: nō ſolū ꝗ cum in pñti aderant de-
lectabilia erant ſed quedā ⁊ non delectabilia, ſi ſit
poſterius honeſtū et bonū quod poſt hoc: vnde vt di-
ctū eſt. ſed delectabile eſt ſaluatum eſſe ⁊ remiſci la-
borum. et poſt anguſtias delectatur vir memorans
qui multa paſſus fuerat ⁊ multa geſſerat. ¶ Septia
concluſio cogitatio fortis tollerantie cum ſpe bene
ſe habendi in ea ꝗ tamen non eſtimatur ꝓpinqua ē de-
lectabilis. ꝓbatur q: experimur in nobis ꝙ aliquan-
do cogitamus nos multa et grauia tollerare ꝓ de-
fenſiōe fidei: ⁊ ꝙ inter varia tormēta manem⁹ iuicti. ⁊
in ſic cogitādo delectamur vehementur, ⁊ hec ſūt ꝗ
forti videntur eē delectabilia. ¶ Octaua ꝯcl'o viro for-
ticū de ꝓpe iminet bellum, non eſt delectabilis co-
gitatio finis. ſi deſit ſpes huius mōi finē cōſequendi
ꝓbatur q: deſiderium boni non ſufficit ad delecta-
tionē cauſādā: ſed oportet de hoc quod deſideratur,
habeatur ſpes conſequēdi ipm. quod ꝓbat. nā ſi qs
deſidiret vehemētiſſime principatū et deſperet ſe
cōſecuturum ipm, nōmō nō delectatur ſed triſtatur: vt
patꝫ per expientiam.

Nota. ¶ Nona cōcluſio viro forti triſtabilis eſt recorda-
tio finis deperditi. patet ex ſe. ¶ Decima concluſio
viro forti triſtabilis eſt recordatio actus tolleran-
di ⁊ ſuſtinendi: cū per hūc illatum eſt magnum ⁊ ir-
reparabile dānū vtputa execatio vel mutilatio notabi-
lis detrimēti pꝫ q: ex illo actu ſuſtinēdi. relictū ē in-
cōmodū preſēs qd ſemꝑ affligit. pōt tn̄ leniri hec tri-
ſticia ex multis ⁊ magnis cōmodis ꝑ hanc tolleran-
tiā fortē allatꝫ ſicut pax vni⁹ magni regni. ¶ Undeci-
ma cōcluſio: actus ſuſtinēdi eſt viro forti triſtabilis
probatur quia ſuſtinere grauia ⁊ multū moleſta ē
triſtabile ſed actus ſuſtinendi conſiſtit in tollerātia
grauium et difficilium igitur. Secundo ꝓbat aucto-
ritate Ariſ. dicentis In ſuſtinendo vtiqꝫ triſticia (vt
dictū eſt) fortes dicūtur ꝓpter qd ⁊ triſte fortitudo.
tertio ꝑ illud eiuſdē mors: qd ⁊ vulnera triſtia forti
et volenti erunt. ⁊ paulo ante: ꝑcuti autē doloroſum
et triſte omnis labor. ¶ Duodecima cōcl'o: fortis in
actu fortitudinis exteriori magis dicend⁹ eſt triſta-
ri ꝗ delectari. ꝓbatur ꝗa cū ſint duo actus fortitu-
dinis circa ꝗs maxime cōſiſtit fortitudo ſcilꝫ infer-
re et ſuſtinere: ſuſtinere tamē eſt actus principalior.
et circa eum maxime conſiſtit fortitudo. ſed in ſuſti-
nendo terribilia triſtatur fortis. ergo fortis magis
dicendus eſt triſtari in actu exteriori fortitudinis ꝗ
delectari. minor ꝓbata eſt. et maior probatur aucto-
ritate Ariſ. in tertio ita dicentis. circa audacias au-
tem et timores fortitudo exiſtens non ſimiliter circa
ambo eſt ſed magis circa terribilia. In his enim et
imperturbatus, et circa hec vſt oportet habens for-
tis magis, ꝗ circa audacias. in ſuſtinendo vtiqꝫ tri-
ſtia (vt dictum eſt) fortes dicuntur, propter quod et
triſte fortitus, ꝙ ſi quis dicat, ꝙ hec triſtia nata ꝑ-
uenire ex tollerantia triſtium impeditur propter fi-
nem qui eſt delectabilis forti. Rñdet ad hoc Ariſ. ꝙ
oppoſitū contingit. delectatio enī quā natum ē cau-
ſare deſideriū finis fortitudinis euanecit vel obſcu-
ratur a rebus circunſtantibus, ſcꝫ a rebus triſtibus
ꝗ interueniunt in exequendis actibus fortitudinis.
quod ſub his verbis dicit. areſtotiles. ſed et adhuc
videtur vtiqꝫ eſſe qui ſm fortitudinem finis delecta-
bilis. ab hiis aūt ꝗ circa finem euaneſcere: quale et in
gimnaſticis agonibus fit. pugilibus enim finis qui-
dam delectabilis cuius gratia, corona, et honores,
percuti autē doloroſū: ſi carnales et triſte omnis la-
bor. et addit ꝙ ſi triſtia ſint multa, in fine parua cō-
moditas: tūc finis nichil habet delectabile propter
(inquit) multa hec eſſe, paruum exiſtens cuius gra-
tia, nichil delectabile videtur habere, ſic vtiqꝫ tale ē
circa fortitudinem. mors quidam et vulnera triſtia
forti. ſuſtinet autem hec quoniam bonum, vel quoni-
am turpe non id eſt. vel qm̄ nō ſuſtinere ea eſt turpe.
¶ Decimatertia cōcluſio: ſecluſa veritate fidei vir for-
tis quanto eſt magis virtuoſus, tanto magis triſta-
tur in morte. probatur: quia triſte eſt eum qui eſt maxi-
me dignus vita ſcienter priuari vita et maximis bo-
nis ſcilicet excellentiſſimis virtutibus. nec propter
hoc ꝙ triſtatur eſt minus fortis imo forſitan magis
quia pro illis maximis bonis de quorum amiſſione
triſtatur. ipſe eligit in bello decus et gloriam. dixi
autem ſecluſa veritate fidei ꝗ ponit animam immor-
talem et bona anime immortalia et poſt hanc vitā
retributionem meritorum et inde eſt ꝙ multi marti-
res non ſolum non doluerunt in morte. verum etiā
eam magno deſiderio affectare videbantur hec con-
cluſio poſita eſt et probata ab areſtotile tertio ethi-
corum. Decimaquarta cōcluſio: vir fortis i apprehen-
ſione durarum paſſionum quas cognoſcit ſe de pro-
pe paſſurum triſtatur ꝓbatur ꝗa vir fortis videt mul-
ta mala eſſe ſibi de prope euentura ꝗ vellet non eſſe
euentura. ergo vir fortis triſtatur. patet ſecundo de
chriſto qui in apprehenſione dolorum ſuorum vſqꝫ
ad mortem triſtatus eſt. ex quibus omnibus patꝫ ꝙ
non omnis actus intellectus et volūtatis ipi⁹ ꝟtuo-
ſi eſt ſibi delectabilis. patet. Ex dictis. ſequitur ſecū-
do ꝙ non omnis actus ſenſus ipſius virtuoſi eſt ſi-
bi triſtabilis, patet ex dictis. Sequitur tertio ꝙ non
eſt verū vniuerſaliter ꝙ vir fortis in omni actu for-
titudinis delectetur ſm intellectū, ⁊ triſtetur ſm ſenſū
patet ex dictis. ¶ Decimaquita ꝯcluſio. licet in paſſio-
ne graui et acerba ſenſus et intellectus triſtetur dele-
ctatur tamen in equanimi tollerantia et ſuſtinentia ei⁹
prima pars probatur. quia vbicunqꝫ reperitur ſuffici-
ens cauſa triſticie, ibi reperitur triſticia. ſed in intelle-
ctu ſenſu reperitur cauſa ſufficiens triſticie quia eſt ibi
nolitio vel abſoluta vel conditionata huiuſmodi paſſi-
onum: et apprehenduntur tam a ſenſu ꝗ ab intellectu
tanꝗ diſconuenientes ſenſui, ⁊ tanꝗ ea ꝗ mouent ve-
hementer ad opus fortitudinis deſerendum. ꝗ eorum ap-
prehenſio tā ſenſitiua ꝗ itellectiua ē cū triſticie. Secūda
ꝑs ꝓbat q: tollerātia illa equanimis ē opus virtutis
qd licet ſit circa malū ⁊ afflictiuū ⁊ diſcōueniēs non tn̄
ipm eſt malū, aūt afflictiuum, autē diſconueniens. ꝗ tn̄
tn̄ ad ꝑmā ꝑtē ꝯcluſionis eſt aduertendū ꝙ lꝫ intellect⁹
apꝑhendat hmōi paſſiones eſſe ſēſui diſconuenientes:
pōt tn̄ impediri ne hec apphenſio ſit cū triſticie puta ſi
eſſet cognitio certa ꝙ ꝑ multitudinem huiuſmodi paſ-
ſionū aliquod bonum multo maius ac excellētius eſſet
ꝑuenturū ꝗ ſine huiuſmodi paſſionib⁹ puta augmētū
glorie eterne. tunc enī nō eſſet circa huiuſmodi paſſiōes
nolitio ⁊ maxime ſi nō excederēt facultatē hoim. ſi aūt
excederent facultatē hoim: tūc exigeret aliqui⁹ ſpecia-
lis auxilii aſſiſtētia vt ſine nolitione tollerari poſſent.
quod auxilium frequenter contingit in martyribus.

¶ Contra quattuoꝛ cõcluſiones ꝑmas. argᵗ ſic. obie
ctum delectatiõis ſp eſt cauſa delectatiõis. ſʒ bonuʒ
illud de quo habetᵗ eſtimatio ⁊ ſpes, ⁊ actus foꝛtitu
dinis de quo habetᵗ recoꝛdatio nõ ſũt cãe huiꝰ oĩ de
lectationẽ igitᵗ. maioꝛ veſter manifeſta ⁊ ꝓbatio eiꝰ
videtur ſufficientᵗ fũdari in auctoꝛitate arꝫ. allega=
ta ad q̃rtã cõcluſionẽ. ⁊ minoꝛ ꝓbatur q̄a nec bonuʒ
illud ẽ cũ ſperatur, nec actꝰ ẽ cũ eiꝰ foꝛtis recoꝛdatᵗ,
ſʒ qđ nõ ẽ nõ eſt cã igitᵗ. Ad hanc rõnẽ nego maioꝛẽ ⁊
dico ꝙ obiectũ appꝛehenſũ nõ eſt cauſa delectatiõis
aut triſticie ſaltẽ immediata ſʒ ipſa appꝛehenſio vꝉ
viſio obiecti. ¶ Contra ſeptimã cõcluſionẽ arguitᵗ ſic
nulla nolitio eſt ſufficiens cã delectatiõis. ſʒ paſſio=
nes hmõi ſũt tm̃ nolite ꝗ circa eas nõ eſt delectatio.
Scđo cogitatio hmõi foꝛtis tollerãtie ⁊ deſiderium
bñ ſe hñdi in ea nõ eſt ſufficiens cã delectatiõis. ergo
neqꝫ hmõi cogitatio cũ ſpe bñ ſe hñdi in ea. ꝯña tenʒ
⁊ añs ꝓbatur qꝛ q̃tũcũqꝫ q̄s deſidẽt hmõi tollerati
ſi tamẽ eſtimet eã nõ ſibi poſſibilẽ eẽ triſtabitur ⁊ nõ
delectabitur ¶ Ad ꝑmã ꝯcedo maioꝛẽ ⁊ ad minoꝛem
dico ꝙ q̃tũcũqꝫ paſſiones ipſe ſint nolite tamẽ tolle
rantia eaꝝ eſt volita cõditionaliter añ inexiſtãtiã ea
rum. et abſolute: cũ inſunt q̄ ſufficiunt ad delectatio
nem cauſandã. ¶ Ad ſcđam cõcedo añs ⁊ nego ꝯñam
qꝛ ſpes includit certitudinẽ q̃dã bñ ſe hñdi in hmõi
paſſiõibꝰ tollerãdis. iõ ipa ẽ cã ſufficiẽs delectatiõis
⁊ nõ deſideriũ qđ nõ hmõi certitudinẽ includit. cõtra
x. ⁊ xi. cõcluſiões. arᵗ ſic. oẽs hmõi oꝑatiões procedũt
ex hitu foꝛtitudinis q̄ agit ꝑ modũ nature. ꝗ oẽs hu
ius oĩ oꝑatiões ſũt delectabiles ꝯña tʒ qꝛ delectatõ
eſt oꝑatio naturalis hitus nõ ĩpedita. Scđo ꝓbatᵗ ꝑ
ãbꝛoſiũ ſuꝑ illđ ad galᵗ. v. fructꝰ autem ſpũs caritas
gaudiũ: pax oꝑa (inq̄t) ṽtutũ dicũtᵗ fructꝰ qꝛ mẽtẽ ho
mis ſctã ⁊ ſicera delectatiõe reficiũt ſʒ ſuſtinere ẽ oꝑꝰ
virtutis igitᵗ. Tertio foꝛtiꝰ ſemꝑ extinguit illud qđ ẽ
debilius: ſed vir foꝛtis magis amat oꝑꝰ foꝛtitudĩs
q̃ ꝓꝑꝛiũ coꝛpꝰ qđ ꝑiculis expõit. ꝗ delectatio de bo
no ṽtutis euacuat doloꝛẽ coꝛꝑalẽ. ¶ Quarto argui
tur auctoꝛitate Arꝫ. ꝑmo ethicoꝝ dicentis: amãtibꝰ
aũt bonũ ſũt delectabilia q̄ natura delectabilia: ta
les aũt ſm̃ ṽtutes oꝑatiões. nullus em̃ eſt bonꝰ qui
non gaudet bonis oꝑatiõibus. neqꝫ enim iuſtum vti
qꝫ aliquis diceret non gaudẽtem iuſta oꝑationem li
beralem non gaudentem liberalibus oꝑationibus
Simile aũt et in aliis. ¶ Quinto per illud eiuſdẽ in
ſecundo. Signũ aũt opoꝛtet facere habituũ ſuꝑueni
entẽ voluptatẽ vel triſticiam oꝑibus. quidẽ enim re=
cedit a coꝛpoꝛalibus voluptatibus, ⁊ hoc ipſo gau=
det tꝑatus. qui aũt triſtatur intꝑatus. ⁊ qui ſuſtinet
ꝑicula et gaudet foꝛtis. q̄ aũt triſtatur timidus. Ad
Argumẽtum buridani ſupra ante oppm̃ q̄ſtionis.
hoc etiam pñt induci multe auctoꝛitates Senece et
alioꝝ phõꝝ. Ait Seneca epľa quadam ad lucillium
Attatus ſtoicus dicere ſolebat: malo me foꝛtuna in
caſtris ſuis, q̃ in deliciis hñdis toꝛq̄at. ſi foꝛtiter be
ne occidoꝛ. Audi Epicuꝝ dicentem nichil eſt virtute
pꝛeſtantius: nichil pulchꝛius. et bonũ eſt et optabile
quicquid eius geritur impio. In alia vero epiſtola
dicit ſic, imꝑfectis adhuc interſcinditur leticia. ſapi
entis vero gaudiũ nulla cã rũpitur nulla foꝛtuna:
ſemꝑ ⁊ vbiqꝫ trãq̄llũ eſt. Nõ em̃ ex alieno pendʒ: nõ
fauoꝛẽ foꝛtune aut hominis expectatᵘ ⁊c. Ex quibus
omnibꝰ videtur appere ꝙ ꝓꝑꝛiũ virtutis eſt delecta
biliter oꝑari. ¶ Sexto arguitᵗ ſm̃ cõclõnes pꝛioꝛes
⁊ Arꝫ. Foꝛtis habet multas delectatiões: ergo nullã
habet triſticiam. qꝛ delectatio et triſticia nõ inſũt ſilᵗ
eidem. ¶ Septimo arguitur auctoꝛitate Gregoꝛii di
centis ꝙ conſideratio ꝑmii diminuit vim flagelli. ſʒ
quicquid eſt diminuibile per aliq̄d eſt ex toto per il
lud auferibile igitur. ¶ Octauo: ſi ſic ſequeretur ꝙ

foꝛtioꝛes et virtuoſioꝛes nõ ſemꝑ eſſent melioꝛes mi
lites conſequens eſt abſurdũ. et pʒ ꝯña: qꝛ cũ maio=
ri triſticia patiuntur vite ꝑiculũ q̃ alii minus ṽtuo=
ſi. ⁊ per ꝯñs nõ eſſent tam pati ad ꝑicula. ¶ Ad pꝛi=
mam nego ꝯñtiã. Et ad ꝓbationẽ cõcedo diffinitio=
nem. ſed dico ꝙ hmõi oꝑatio habitus impedita eſt
a ſenſu doloꝛis: nec delectationem cauſet: quam ſe=
cluſo ſenſu doloꝛis nata eſſet cauſare. ¶ Ad ſecũdã
dico, ꝙ omnia virtutũ oꝑa reficiunt mentem aut cuʒ
expectantᵗ futura aut cũ recoꝛdantᵗ ꝑterita. ſed non
oꝑʒ vľr de omnibus cũ ſũt pꝛeſentia. qꝛ ſũt aliq̄. q̄ cũ
ſunt pꝛeſentia cõſiſtunt in vehementi quadã cã triſti
Amoꝛ foꝛtitudinis diminuit amoꝛẽ coꝛpoꝛis.
cie ⁊ hñt ſenſũ doloꝛis cõiũctum. Ideo talia nõ dele
ctãt pñtia. ¶ Ad tertiam cõcedo de foꝛtioꝛi et debi=
lioꝛi incõpoſſibilibus. cõcedo etiam ꝙ amoꝛ foꝛtitu
dinis extinguit amoꝛẽ ꝓꝑꝛii coꝛpoꝛis, q̃tum ad cõ=
trarias inclinatiões quas nate ſũt facere. Amoꝛ ei
foꝛtitudinis ⁊ boni publici inclinat ad ſuccurrendũ
patrie ꝑeũti, et ad ſubeũdum pericula ne pereat. A=
moꝛ vero ꝓꝑꝛii coꝛpoꝛis interdũ inclinãt ad fugien
dum ea niſi cõſtaret alicui ꝙ eẽt cum ipſa reipubli.
ꝑiturus, ⁊ ꝙ nõ poſſet ſe ſaluare niſi remp. ſimul ſal
uando. ſed non oꝑʒ ꝙ delectatio que eſt in vno vin=
cat triſticiam que eſt ex alio: maxime cum illa triſti=
cia non ſit in poteſtate noſtra. ¶ Ad quartam ratio
nem nego illam ꝓpõem vľem quẽ arguentes inten=
dunt deducẽ per auctoꝛitates hic et in aliis rationi
bus allegatas. Et dico ꝙ non eſt vľiter virum ꝙ ſit
ꝓꝑꝛium virtutis delectabiliter oꝑari. Quod expſſit
Arꝫ. in vltimo capľo de foꝛtitudine cũ ait. Non vti=
qꝫ aũt in oĩbus virtutibus delectabilᵗr oꝑari extitit
Virtuoſus moꝛe ṽtutꝫ nõ ſemꝑ delectatur.
pꝛeterq̃ inq̃tum attingit finẽ. qđ intelligendum eſt
ꝙ oꝑationes ille intellectus vel voluntatis qui ſũt
circa finem ſunt delectabites: maxime ſit aſſit ſpes
conſequendi finis vel recoꝛdatio conſequẽti. Nec in
telligitur ꝙ operatio ipſa exterioꝛ comparata ad
finem ſit delectabilis: licet ipſa conſideratio vꝉ eſti=
matio vel ſpes vꝉ recoꝛdatio ꝙ per talem operatio
nem erit vel fuit conſecutio tales finis, ſit delectabi
lis. Ex quo patet ꝙ non eſt vniuerſaliter verũ de oĩ
operatione virtutis ꝙ ſit delectabilis. Patet etiaʒ
de operacione virtutis penitentie, et cõmiſeratiõis
et iuſticie punitiue: que hñt triſticias annexas. Dico
tamen vniuerſaliter ꝙ recoꝛdatio hmõi oꝑationuʒ
eſt delectabilis virtuoſo. ¶ Ad pꝛimã ergo cõcedo ꝙ
illa que ſm̃ naturã ſunt delectabilia ſũt etiam dele
ctabilia amãtibus bonũ. i. virtuoſis aut cum ſꝑant
futura aut cũ recoꝛdantᵗ ꝑterita. ad hũc ſcñſũ ꝙ ſpes
⁊ recoꝛdatio de his eſt delectabilis. Sunt tamen in
aliquibus que impediunt ne talia cauſet delectatio
nem cum ſint pñtia. Ad aliam auctoꝛitatem dico ꝙ
delectatio et triſticia ſuꝑueniens oꝑibus aut cũ fu=
tura ſunt. aut cũ ꝑterierũt aut cũ ſunt pñtia, ſignum
eſt abituum genitoꝝ: imo expꝛeſſe ibidem. Arꝫ. de
foꝛti dicit. Et qui quidẽ ſuſtinet pericula et gaudet
vel non triſtatur foꝛtis. qui aũt triſtatur timidꝰ. vbi
expꝛeſſe habet nõ opoꝛtere foꝛtẽ gaudere: ſed ſuffice
re ꝙ nõ triſtetur. qꝛ tñ dicit: ſi triſtetur timidus intel
ligẽdũ eſt ad ſenſũ ꝓdictũ. Sũt enĩ multi qui poſt eui
tata ꝑicula triſtantur ſe ſubiiſſe ꝑicula ⁊ pꝛoponunt
nunq̃ poſtea ſubire: ⁊ tales ſunt timidi. Aut intelli=
git ꝙ ſi ſuſtinendo ꝑicula triſtetur nõ tñ quia ſuſti=
ſtinet ꝑicula: ſed etiã inq̃tum attingit finem. i. dole=
at ꝙ per tales tollerantias fine illũ attingit: tunc in
rei veritate non habet habitum foꝛtitudinis. Ad au
ctoꝛitates Senece dico ꝙ ſũt pꝛo ꝑma ⁊ ſeptima cõ
cluſione. cum quibus ſtat ꝙ in executione ipſoꝛum
actuum et maxime foꝛtitudinis, eſt aliquod qđ gra=
uem moleſtiã ⁊ triſticiam affert. Et huiꝰ exemplum

eſt/ſpōſa noua. optat em̄ nōnūꝗ̄ cōcipere/et parere
et poſtꝗ̄ peperit placet ſibi partus ſuus.⁊ delectat̄
in infante nato:in au tn̄ pariendi tantus incidit do
loꝛ/et tantam moleſtia/et tanta triſticia:ꝙ ꝓ tunc
obſuſcatur delectatio pientis:quam ſcꝫ pꝛius habu
erat in deſiderio ⁊ eſtimatione futuri infantis.

Non oē gaudiū ⁊ triſtitia cōtraria

¶ Ad ſextam nego ꝯñtiam.⁊ ad pꝛobationem nego
aſſumptū:qꝛ nō que quelibꝫ triſticia cuilibet delecta
tioni cōtrariat̄.Et ſi dicas ꝙ vehemens triſticia coꝛ
rūpit omnē delectationē/nō ſolū cōtrariam : ſꝫ etiā
contingentē concedo.triſticia em̄ rapit cogitationē
eius ꝗ̄ triſtatur ad conſiderationē maloꝝ ꝓpt ꝗ̄ tri=
ſtatur.⁊ ꝗ̄to eſt maioꝛ:tāto magis rapit.⁊ ꝗ̄to ma=
gis rapit:tanto magis reuocat eam ab illis rebus
circa quas erat delectatio.et ideo pōt triſtitia eſſe
tam intenſa ⁊ tā vehemēs vt totaliter abſtrahat mē
tem a conſideratione taliū rerū.⁊ per ꝯñs ꝙ nulla
erit delectatio:q̄re poſſibile eſt ꝙ foꝛtis in actu ſuſti
nendi tanta triſticia obruatur ꝙ ꝓ tunc nulla erit ī
eo actualiter delectatio neqꝫ hoc negatum eſt.

Duplex vis flagelli.

¶ Ad ſeptimā dico/ꝙ per vim flagelli duo poſſum⁹
intelligere.Uno mō ſenſū ipſius flagelli. Aliomodo
diſtractionē ab opere v̄tutis.ꝯcedo ergo ꝙ cōſidera
tio pꝛemii diminuit vim flagelli ſcd̄o modo.i.cōſide
ratio pꝛemii facit ne flagellum vel ſenſus eius tātā
vim ⁊ efficaciā habeat in diſtrahendo ab ope virtu
tis quantā haberet ſi nō eſſet hm̄ōi cōſideratio ꝑmii
non opꝫ tn̄ ꝙ diminuit vim flagelli.i.ſenſū et doloꝛē

Albert⁹ magnus

Et hoc dictum eſt ſecūdū opinionem.Alberti conce=
do tamen ꝙ pōt eē tanta et tā vehemens conſidera=
tio pꝛemii ꝙ etiam ſenſus flagelli diminuit̄.ꝙ ſi eēt
tam vehemens conſideratio pꝛemii ꝙ homo ī hm̄ōi
conſideratione ⁊ amoꝛe raperet̄ in extaſim.tunc au
ferretur ſenſus flagelli.Sed an hoc ſit per naturam
poſſibile/alias dicet̄.Et ideo cōcedo ꝙ in aliquo ca
ſu poſſibile eſt aut per naturam aut per potentiam
diuinam ꝙ foꝛtis in actu foꝛtitudinis non triſtetur.
Et ſi dicas ſenſus flagelli eſt diminuibilis naturali
ter per conſiderationem pꝛemii,ergo ⁊ natural'r ex
toto auferibilis.nego cōſequentiā ꝗcquid ſit de ꝯñte
quia cōſideratio pꝛemii licet poſſit ſemꝑ augeri ;nō
tn̄ ſemper pōt duplari.¶ Ad octauā cōcedo cōſeq̄ns
et hoc habet exp̄ſſe Ar̄.cum ait. Milites autē nichil
foꝛſitan ꝓhibet nō tales eſſe optimos.ſed eos qui mi
nus quidē foꝛtes/aliud autē bonū nullum habentes
Et rōnem aſſignat/paratim ꝗdē em̄ iſti ad ꝑicula ;et
vitam ad parua lucra ꝑmutāt.Ad hoc em̄ ꝙ aliq̄s ſit
bonus miles nō ſufficit foꝛtitudo v̄tus.ſed requirit̄
robur coꝛpoꝛis/induſtria militaris/⁊ ꝗdam cōtēpt⁹
vite.Et hoc patet exemplo Antigonis emilitani;qui
dū aduerſa valitudine laboꝛabat audacioꝛ erat cu
ratus vero timidioꝛ.et ideo cum hic Antigon a rege
fuiſſet interrogatus cur bone valitudini reſtitutus
non amplius impetu ac ardoꝛe animi in certamine
pericula aggrediebatur.O rex)inquit)tu me minus
audacem effeciſti ꝙ hiis malis liberum reddidiſti:
quibus a me vita contēptui habebatur.Preceperat
enim rex medicis ſuis vt ſi qua eſſent remedia eum
curarent.hec Plutarchus in pelopide vita. pꝛobat̄
etiam auctoꝛitate cathonis ſenioꝛis:qui)vt vult idē
Plutarchus)dicere ſolebat ad virū ſtrennuū mul=
tum differre v̄tutem dignum exiſtimare et non mul
ti faciēdā vitam putare.Ex his apparet quid ſit di
cendum.¶ Contra tertium coꝛrelariū et xv. cōcluſio.
nem arguitur ſic.Aut hm̄ōi paſſiōes ſūt ſimpliciter
volite/aut ſimpl'r nolite.Si ſimpliciter volite.ģ nec
ſenſus nec intellectus triſtatur in eis ſuſtinendis.
Si ſimpliciter nolite:ģ non delectatur foꝛtis in eq̄=
nimi earū tollerātia,cōſeq̄ntia tꝫ.Tū ꝑmo qꝛ ſi hm̄ōi
paſſiones ſint nolite eq̄nimis eoꝛum tollerantia eſt
nolita.et ſi equanimis tollerantia eaꝝ eſt volita hu=
iuſmodi paſſiones ſunt volite.quia ꝗcūqꝫ vult añs
vult ꝯñs ſcitū eē cōſequēs.⁊ ꝗcūqꝫ nolitionē hꝫ circa
cōſequens hꝫ nolitionē circa añs ſcitū eē añs.Scd̄o
vir foꝛtis appꝛehendit opus ſuū eē bonum ⁊ hone=
ſtum.et vult ipſum eē bonū et honeſtū.ergo delectat̄
in hm̄ōi ope ſuo:ſaltē ſcꝫ intellectum.Tertio.Si vir
foꝛtis non delectaretur ſed triſtaretur in huiuſmōi
paſſionibus:ipſe deſereret opus foꝛtitudinis/et fu=
geret ſi poſſit:ſed non fugit nec deſerit opus foꝛti=
tudinis:ergo delectatur et non triſtatur.¶ Quarto
ſenſus nō delectatur in hm̄ōi tollerātia eq̄nimi terri
bilium:ergo nec intellectus nec volūtas ipi⁹ foꝛtis ī
eadem delectantur.cōſequētia tꝫ quia in v̄tuoſo oīa
conſonant:ſcilꝫ volūtas rōni et ſenſus vtriqꝫ.¶ Ad
pꝛimam dico ꝙ aliq̄d dicitur ſimpl'r volitum dupli
citer.vno modo quia circa illud habetur volitio a=
ctualis ⁊ abſoluta et non conditionata.Alio modo
quia eo ſolo ꝑñtato etiam ſine his que circunſtant
habetur circa ipſum volitio.Tunc dico ꝙ ꝑmo mō
hm̄ōi paſſiones ſūt ſimpl'r nolite.qꝛ vir foꝛtis ſer=
uato foꝛtitudinis actu nititur(ꝗ̄tum poteſt)vt non
inſint.Secūdo mō etiā dico ꝙ ſunt ſimpl'r nolite.q̄a
ſi ꝑñtarētur et per ſe nūꝗ̄ eſſent volite.ſed ſi aliquo
modo dicantur volite hoc eſt ratiōe aliquarum cir=
cunſtantiarum:qꝛ ſcilꝫ in hac conditione aliquādo
vir foꝛtis eſt poſitus vt neceſſe ſit eum iſtas paſſio=
nes ſuſtinere vel opus virtutis deſerere.Et ita ſi ſūt
volite:non dicuntur volite niſi ex circūſtantia. quia
enim vir foꝛtis magis diligit opus virtutis ꝗ̄ fugā
paſſionum/et minus odit paſſiones ꝗ̄ ceſſationem
ab opere foꝛtitudinis.Ideo dico ꝙ huiuſmodi paſ=
ſiones et tollerantia eſt ſufficienter nolita ad hoc ꝙ
vir foꝛtis de ea triſtetur imo nulla rō efficax appa=
ret michi ad pꝛobādū ꝙ hm̄ōi paſſiones ſint volite.
Et ſi dicas ꝙ vir foꝛtis magis vult paſſiones ꝗ̄ de=
ſerere opus virtutis:ergo viro foꝛti huiuſmodi paſ
ſiones ſunt volite.Reſpondetur negando añs ꝓpꝛe
loquendo.q̄a vir foꝛtis nec hoc nec illud vult ſeu dū
concedo ꝙ vir foꝛtis minus odit paſſiones ꝗ̄ deſer
tionē opis v̄tuoſi.vtrūqꝫ em̄ odit:⁊ illud min⁹ ꝗ̄ illō
ꝙ ſi concedatur ꝙ vir foꝛtis vult hm̄ōi paſſiones vo
litione abſoluta ⁊ etiā tollerantiā earum.dico tn̄ ꝙ
circa eas habet nolitionē cōditionatā hanc/nollem
pati ſi non patiendo nō deſererē opus foꝛtitudinis
et hec nolitio conditionata ſufficit ad triſticiā.Et cū
dicitur:ſi ſimpliciter nolite:ergo nō delectat̄ foꝛtis
in equanimi tollerātia:negat̄ cōſequētia.Et ad ꝓba
tionem nego aſſūptū.⁊ dico ꝙ illa ꝓpō ḡnalis pati
tur plures inſtantias.Quarū pꝛima eſt. q̄n volitio
añtis eſt cauſata a nolitione alicuius alterius cum ꝯ̄s
diſiūctim ad añs ipꝫ cōſequēs natū eſt eē cā.vbi grā
cōſequentia eſt iſta.ꝓiicio merces in mari ꝓpter tem
peſtatem ergo tempeſtas eſt.ꝓiicere merces ⁊c.eſt
añs tēpeſtatem eē eſt cōſeq̄ns ⁊ hoc cōſeq̄ns ſcꝫ tēpe=
ſtatē eē/ſaltem in certo gradu vehemētie natum eſſe
cauſa duoꝝ diſiunctim ſcꝫ vel ꝓiectionis vel pericli=
tationis vite.videtur em̄ pꝛudens et nauigationis
peritus qui ſcit ꝙ oꝛta tempeſtate in certa vehemen
tia neceē eſt aut merces eiici aut cū mercibus perire.
Et pꝛeterea nolitio ꝗ̄ nolo ꝑire cū mercibus eſt cau=
ſa ꝙ velim ꝓiicere merces in mare.Sequit̄ em̄ neceē ē
ꝓpter tēpeſtatem aut ꝓiicere merces in mare aut ꝑi
re cum mercibus:ſed nolo ꝑire cū mercibus:ģ volo
ꝓiicere merces in mare.Similiter peccatū natum ē
eē cauſa penitentie vel ꝑpetue pene.⁊ nolitio ꝑpetue
pene in peccante eſt cauſa penitētie.ideo ex volitiōe
penitētie nō pōt inferri volitio peccati.Simil'r paſ=

ſiones in exiſtes ſunt cauſa fortis tollerātie vel deſer tionis opis fortitudinis. ⁊ nolitio hmōi deſertiōis in eo cui inferuntur hmōi paſſiones eſt cauſa volitio nis fortes tollerantie: ideo non ſequitur: volo ferre fortiter hmōi paſſiones, ergo volo hmōi paſſiones

Nota

Et ꝙ ita ſit patet. nā licet non ſequatur: volo penite re peccati preteriti, ergo volo peccatum preteritum tamen bene ſequitur: volo penitere peccati futuri, ergo volo peccatū futurū. qꝛ cū pctm̄ futurum eſſe cauſaꝫ penitentie non ſit poſſibile: ideo ſi nunc ante pecca tum velim penitentiā volitione abſoluta neceſſe eſt ꝙ velim peccatū. Si q̄ras ergo: qui actus volūtatis habeāt circa hmōi paſſiōes: dico ꝙ habetur nolitio circa eas et non volitio: niſi eo mō quo habetur cir ca ea que per nos euitari nō poſſūt, ⁊ tamen ſūt no bis moleſta vel nociua. Circa tollerantiam paſſio num dico ꝙ in abſentia paſſionum habetur nolitio abſoluta et volitio conditiōata. Fortis enim ſimpli citer odit percuſſiones ⁊ vulnera. Si tamen contige rint vult eas pro ſalute reipu. ferre. In preſentia ve ro paſſionum habet volitionē actualē circa eas ⁊ cō ditionatā nolitionē. cū enim forti inſunt paſſiones: vult abſolute eas ferre quia alias fugeret. Sed cir ca equanimitatem tellerantiaꝫ dico ſimilr̄ ꝙ in ab ſentia paſſionū fortis vult eā cōditionaliter. In pñ tia vero fortis vult eā abſolute ⁊ actualiter. qꝛ licet nollet paſſiones ineſſe: vult tamē ꝙ tollerātia circa eas ſit equanimis, et fortis, et recte rōni cōſentanea Et ſi dicas bene ſequit: fortis tollerat equanimiter paſſiones vulnerū, ergo forti inſūt hmōi paſſiōes. ſꝫ pñs eſt nolitum, ergo et añs. Rñdeo negando pñtiaꝫ qꝛ volitio añtis cauſat ex nolitione alicuius quod diſiunctim ad ipm̄ añs ſequitur ex poſitione pñtis. Nam ſi forti inſunt hmōi paſſiōes necē eſt vt eas for titer tolleret vel deſerat opus fortitudinis. ſed de ſertio operis fortitudinis eſt ſimplicit ab eo nolita. Ideo tollerantia hmōi eſt ab eo volita. ⁊ cauſat hec volitio a noticia huius fortis cui inſunt paſſiones necē habet vel tollerare eas vel op⁹ fortitudinis de ſerere, ⁊ nolitione huius quod eſt deſerere opus for titudinis. Et ſi queras vtrum in forti actus nolendi aliquando cadat ſuper ipſa equanimitate: Reſpon detur ꝙ non. nemo enim xtuoſus eſt qui odio habe at equanimitatē. cū in ipſa eq̄nimitate nulla videat ratio mali incluſa immo dico ꝙ quocienſcunqꝫ pñtat apprehendit a viro forti: ſiue ſperata, ſiue recorda ta, ſiue pñs ipſe vult eam. ¶ Ad ſecundam dico ꝙ p

Nota

opus fortis tria poſſūt intelligi. Unū ſenſus ictuū et percuſſionum. Scdm̄ eſt tollerantia earum. Ter tium eſt equanimitas tolerātie. Si intelligat terciū tunc concedo ꝙ in hmōi equanimitate non triſtatur ⁊ ꝙ ſi apprehendit eam: intellectus delectatur. Quis tamen poſſit eē tam vehemens paſſio ꝙ intellectus impediatur ne feratur ſuper hanc equanimitatem conſiderandam. Si intelligat tollerantiam ipſum que nominat pſeuerantiā in opere xtutis, nō obſtā tibus his grauiſſimis paſſionibus: ſic concedo etiaꝫ ꝙ niſi intellectus impediatur a ſenſu doloris conſi derare eam pōt delcāri in ea ratiōe tñ equanimitatꝫ vel volitiōis eq̄nimis: cui conformiter fit. Si intelli gatur primū: tunc dico ꝙ pprie loquendo fortis nō conſiderat illud eſſe bonū ⁊ honeſtum, et non appre hendit in eo niſi rōnem mali. Nec iſte ſenſus doloꝫ imperatur ab habitu fortitudinis: ſed tollerantia huiuſmodi ſenſus vel doloris ꝙ ſi aliqua dicta ſint q̄ videantur diſcrepare ab his: exponēda ſunt cōfor miter ad hec. dico vlterius ꝙ fortis non vult hmōi ſenſū doloris: licet velit equanimā tollerantiā p tpe pro quo ineſt dolor. ¶ Ad tertiam nego pñam. quia licet nolit hmōi paſſiones: ipſe tamē vult earū eq̄ni me tollerantiā. ideo non fugit: ¶ Ad quartam con cedo añs, ⁊ nego pñam. ⁊ ad pbationē dico ꝙ in vir tuoſo omnia conſonant rōni conſonātis perſecutio nis et fuge. quia quicquid intellectus dictat eē pſe quendum, hoc ⁊ voluntas ⁊ ſenſus pſequi debent, ⁊ ſimiliter de fuga ſed nō opꝫ ꝙ ſit conſonātia ſm̄ de lectationē et triſticiā. qꝛ non oīa q̄ ſūt cōſona vni ſūt pſona alteri nec oīa apprehēſa ab itellectu ſūt ap prehenſa a ſenſu nec ſecundum omnem rōnē ſm̄ quā aliquid apprehenditur ab vno apprehēdit ab alio Ad rōnem añ opp. pꝫ ſolutio ex dictis.

Conſequēter querendū eſt de vi ciis oppoſitis fortitudini: ideo querit de cimo. Utrum timor ſit viciū oppoſitū forti tudinis? Arguitur ꝙ non. timor eſt paſſio, ergo non eſt viciū oppoſitū fortitudini. pñtia tꝫ qꝛ nulla paſ ſio eſt viciū. qđ pbatur ſic. ſm̄ quodlibꝫ viciū vitupa mur: ſcdm̄ nullā paſſionē vitupamur: ergo nulla paſ ſio eſt viciū ¶ In oppoſitū arguit auctoritate. ar. 3. ethicoꝝ ponētis timorem inter vicia oppoſita for titudini. ¶ Notandum eſt ꝙ timor accipitur dupl'r: Uno gñaliter pro omni triſticia cāta ex apprehēſio ne alicuius mali de ppe futuri. Scdo modo accipit timor pro triſticia cauſata ex apprehenſione terri bilium maloꝝ belli de ppe futuroꝝ. primo modo eſt cōmune multis q̄ nō pertinent ad fortitudinē. Scdo modo videtur pprie repiri in materia fortitudinis. Scdo mō adhuc accipit tripl'r. vno mō p triſticia illa ſm̄ ꝙ eſt natural'r cāta ab apprehēſiōe obie cti in potētia vel ſenſitiua vel volitiua. Scdo modo accipitur p hmōi triſticia ſiue inclinet efficaciter ꝫ iudiciū rōnis ſiue non. Tertio mō pro hmōi triſticia efficaciter inclināte contra iudiciū rōnis puta incli nante ad fugam et deſerendū defenſionem reipu. p tempore pro quo recta rō dictat non eſſe fugiendū: ſed rempu. eſſe defendendā. Iſto autem tertio modo adhuc accipitur dupl'r: vno modo ſtrictiſſime p tri ſticia inclinante ad ſuphabūdandū in timendo. i. in fugiendo terribilia. Alio mō cōiter p triſticia ſiue i clināte ad ſupabūdāter fugiēdū terribilia ſiue incli nāte ad min⁹ audendū q̄ opꝫ. ⁊ iſta triſticia proprie dicitur. vecordia pma aūt appropriato nōie dr̄ tiōr ¶ Tūc ſit pma pclo. Nō oīs timor pmomō accept⁹ eſt viciū oppoſitū fortitudini. pbatur qꝛ aliquis ti mor eſt bonus: vt patet de timore quo timem⁹ cum q̄ pōt mittere aīam in gehennā ignis. De timore etiaꝫ quo timemus irā vel inimiciciā diuinam. Secundo quia etiam aliquis timor malus eſt q̄ nō opponitur fortitudini ſꝫ auaricie. vt timor ille īmoderat⁹ quo auarus timet pditionē theſauri ſui. ⁊ timor quo ira tus timet ne nō poſſet vlciſci puipendentem. vel q̄ in uidus timet ne nocere nō poſſit. tertio pbatur p illō pphē. Timor dñi ſanctus pmanet. Tum etiam per illud apl̄i. Serui obedite dñis carnalibus cum timo re et tremore. Scda cōclo: nō oīs timor ſcdomō acce ptus eſt pctm̄. pbatur qꝛ ſunt aliq̄ terribilia que oꝫ timere. ſicut illud quod Ar. dicit eē ſuper hominem et eſſe terribile cuilibet homini intellectum habenti Scdo quia non oīs talis timor inclinat efficaciter cōtra iudicium recte rōnis: ergo nō omnis talis eſt peccatum. ¶ Tertia concluſio. Timor pro tpe illo p quo naturaliter cauſat ex apprehenſione obiecti nō eſt peccatū. pbat qꝛ talis timor eſt naturaliter cau ſatus: ⁊ nō libere elicitus vel impatus vel pmiſſus ſꝫ omne peccatū eſt liberte elicitum vel impatum vel p miſſum. ergo talis timor non eſt pctm̄. Secūdo pba tur rōe adducta añ oppm̄. qꝛ timor hoc mō eſt paſſio illa ſecūdū quā dicit Ar. nos neqꝫ laudari neqꝫ vi

Argumē tum tho. ſcda ſcde qſti. 125. art. 1. 2. ⁊

A

Acceptio ones ti moris.

Nō oīs tiōr pctm̄

modo ſecundũ opinionẽ illã que ponit ꝙ nõ appetit⁹
ſenſitiuus ſed tm̃ rationalis habet mouere vires exe=
Nota o= cutiuss. Secundũ enim hanc opinionẽ conceditur ma
pinionẽ. ioꝛ et negatur minoꝛ. et tunc dico ꝙ nunꝙ̃ timoꝛ incli=
nat efficaciter niſi ita mouerit voluntatẽ vt ipſa poten=
tiis executiuis īperet opus ad quod inclinat timoꝛ pu
ta fugam vel aliquid hmõi. ⁊ ad ꝓbationẽ dicit ꝙ pro=
pter vehemẽtiã impulſiõis facit tam ſubitã et foꝛtẽ im=
Alia opi preſſionẽ in voluntate ꝙ nõ expectat: deliberationẽ ra
nio ſi te= tionis licet bene ſequat̃ appꝛ̃heſionẽ ĩtellectus. Eſt aũt
net phũs alia opinio que dicit ꝙ appetitus ſenſitiu⁹/ ⁊ maxime
qñ nõ ꝯtrariat̃ appetit⁹ ĩtellectiu⁹: poteſt mouere potẽ
tias executiuas q̃d videt̃ innuere Ariſto. ſeptimo ethico
rum. cũ ait: foꝛte autẽ cõcupiſcẽtia in tiſtẽte: hec qui=
dem dicit fugere hoc/ ꝯcupiſcẽtia autẽ ducit. et ſequit̃
mouere enĩ põt vnãquãqꝫ ꝑticulaꝝ. ⁊ cõfoꝛmiter ad hoc
dicent̃ ꝙ actus ille q̃ fieret ꝑ quãdã ꝑmiſſionẽ volunta
tis cũ teneretur non ꝑmittere/ eſſet pctm̃ moꝛtale. et li=
cet voluñtas nõ cõſentiret foꝛmalit̃. ipſa tamen cenſent̃
interꝑ̃tatiue ſaltẽ ꝯſentire. ⁊ ita ſm̃ hanc opinionẽ ne=
gatur maioꝛ. Ad ſecundã patet quid ſit dicendũ addo
tamen ꝙ timoꝛ aliqñ eſt in ſenſualitate tm̃: aliquando
in voluñtate tm̃: aliqñ in vtroqꝫ. In ſenſualitate tm̃: vt in
eo qui ad ſenſualẽ appꝛ̃henſionẽ terribiliũ ſtatim cõcu
titur timoꝛe. qui tamẽ timoꝛ etiã ſtatim cohibet̃ ꝑ iudi
cium ratiõis ⁊ īperiũ voluntatis. in voluñtate tantum vt
frequẽter cõtingit in eo q̃ habet habitũ audacie vel ad
eam inclinat̃ per aliquas qualitates coꝛꝑales. quia ta
men recta ratio dictat ſibi pꝛo tunc eſſe aliqua terribi
lia fugiẽda: eius voluntas obſequit̃ et impat fugã. In
vtroqꝫ. vt cum et ſenſu et ĩtellectu appꝛ̃hẽdunt̃ huiuſmo
di terribilia adeo vt triſticia in vtroqꝫ appetitu cauſet̃.
Ad tertiã dico ꝙ timoꝛ efficaciter cõtra iudiciũ recte ra
tionis inclinans totaliter auertit adeo. et ad auctoꝛita
tem dico ꝙ gloſa illa loquit̃ de timoꝛe pꝛo tẽpoꝛe quo
naturaliter cauſatur et non libere impatur vel ꝑmittit̃
Nam ſi eſt libere impatus: coꝛ terretur foꝛmaliter. ſi
autem eſt libere ꝑmiſſus: coꝛ terretur ſaltem interꝑ̃ta=
Tho. vbi tiue. Et cum dicis ꝙ talis reparari poteſt/ cõcedo. ſed
ſupꝛa. vt vult. Thomas: hoc non ĩpedit quin ſit peccatũ moꝛ=
tale. cum nõ om̃is peccans moꝛtaliter ſit obſtinatus.
imo multi reuocãtur exhoꝛtatiõibus a ꝯcupiſcẽtia ſua
¶ Contra ſeptimã cõcluſionẽ. arguit̃ ſic. Timoꝛ ille nõ
eſt actus bonus/ nec eſt peccatũ veniale: ergo eſt pecca=
tum moꝛtale. Pꝛima pars añcedentis patet q꞉ tũc no
litio qua quis nollet ingredi religione cõtra dictamen
recte ratiõis dictamẽtis ſibi religionẽ eſſe melioꝛẽ ꝙ̃ vi
tam ſecularẽ/ eſſet bona moꝛaliter: et in habente cari=
tatem eſſet meritoꝛia vite eterne. quod videtur falſum.
Tum q꞉ ꝯtraria volitio. eſſet bona ⁊ meritoꝛia vite eter
ne. et ne fingant̃ euaſiones. aut varie cauſe quas iſte po
teſt habere ne ingrediatur religionẽ volo ꝙ recta ratio
dictet iſti ꝙ licet non teneatur ad religionis ingreſſũ.
tamen oĩbus penſatis eſt ſimplicit̃ ſibi melius ingre=
di religionẽ: ⁊ ꝙ voluntas ex mera libertate ſua nolit
ſequi illud quod a ratiõe iudicat̃ melius. Secunda ps
ꝓbatur: q꞉ tunc quilibet potens ſequi id quod a recta
ratione iudicat̃ melius/ nõ ſequendo illud cõtinue pec=
caret venialiter. q̃d videtur duꝝ. eſſet tamẽ durius di=
cere ꝙ peccaret moꝛtaliter. Sed hoc argumentũ factũ
eſt pꝛincipaliter vt videat̃ an ille actus nolẽdi ſit bon⁹
vel malus. ¶ Ad hanc rationẽ dico ꝙ timoꝛ ille aliquã
Nota. do eſt actus bonus: aliqñ eſt peccatũ veniale et aliquan
do eſt peccatũ moꝛtale. Nã ſi nullã aliam malã circũſtã
tiam habeat ab illa de qua eſt queſtio/ et habeat alias
bonas requiſitas ad bonũ actum: dico ꝙ eſt actus bo=
nus: et poteſt eſſe vite eterne meritoꝛius. Si autẽ habe
at aliquã circũſtantiã malã venialiter tunc eſt peccatũ
veniale. Si habeat circũſtantiã malam moꝛtaliter: pu
ta inoꝛdinatũ amoꝛẽ diuitiaꝝ ſiue voluptatum tunc eſt
peccatum moꝛtale. Sed dico ꝙ non habet actus ille ꝙ
ſit peccatũ moꝛtale vel veniale/ ꝙ ſit cõtra rectam ratio
nem dictantẽ de melioꝛi bono. Si dicas dictet recta ra
tio ꝙ melius eſt ingredi religionẽ/ ⁊ voluntas ſine quo
cunqꝫ illectiuo in oppoſitũ nolit: iſta nolitio nõ videtur
bona. Dico ꝙ ſi iſta nolitio non fiat ꝓpter debitum fi=
nem. nec actualiter nec habitualiter: ipſa non eſt bona
ſed mala nõ q꞉ ſit contra hmõi rectã rationẽ: ſed pro=
pter carentiã circũſtantie finis que carẽtia ſufficit ad
hoc ꝙ actus ſit malus. Si autem habeat actualiter cir
cunſtantiã boni finis ſufficiẽtis cum ceteris bonis cir=
cunſtãtiis/ ad bonitatẽ actus: tunc dico ꝙ actus ille eſt
bonus moꝛaliter: et maxime ſi nullã malã circunſtãtiã
habeat. ꝙ ſi non habeat circũſtantiã finis debiti actua
liter habeat tamẽ habitualiter: tunc reſpõſio depẽdet
ex illa queſtione vtrũ ad bonitatẽ moꝛalẽ actus ex par
te finis ſufficiat habitualis relatio ĩ finẽ de quo alias
videbitur. ¶ Cõtra nonã concluſionẽ arguit̃ ſic. Opa=
tiones que per timoꝛẽ fiunt ſunt ꝑtim inuoluntarie. ergo
timoꝛ diminuit maliciã hmõi operationũ. cõſequentia
tenet q꞉ inuoluntariũ diminuit de malicia opatiõis. Et
añs ꝓbatur ꝑ Ariſ. in pꝛincipio tertii dicentẽ ꝙ opera=
tiones que ſunt ex timoꝛe mixte ſunt ex volũtario ⁊ inuo
luntario. ¶ Ad hanc rationẽ rñdetur ꝙ hec difficultas
magis videnť vocalis ꝙ̃ realis. Aliquid enĩ dicitur ex=
cuſare a peccato dupliciter. Uno mõ q꞉ eo poſito pecca
tum eſt minus ꝙ̃ fuiſſet ſi non fuiſſet poſitum. Et in hoc
ſenſu non eſt concedendum ꝙ timoꝛ excuſet a peccato.
Tum quia poſſibile eſt ꝙ hoc nõ poſito peccatum il=
lud non fuiſſet ſicut in eo qui iuſſus a tiranno ſub con=
ditione moꝛtis: patrẽ occidit. Ille enĩ timoꝛ nõ excuſat
a peccato ꝓpꝛie loquẽdo. q꞉ ſi nõ fuiſſet: nõ fuiſſet illud
peccatũ. Tum ſecũdo/ q꞉ etiã poſſibile eſt ꝙ illo remo=
to fuiſſet factũ peccatũ illud vel ſimile ꝓpter cauſam ex
cuſantẽ magis: et minus voluntariũ. vt cum timoꝛe per
ditionis bonoꝝ tẽpoꝛaliũ iudex iniuſte iudicat: poſſibi
le eſt enĩ ꝙ ſi non ĩteruenĩſſet iſte timoꝛ: ĩteruenĩſſet ali=
us maioꝛ. puta timoꝛ vite. Scđo mõ poteſt intelligi ſic
ꝙ peccatũ illud factũ ꝓpter timoꝛẽ etiam ĩoꝛdinatũ eſt
minus malũ et minus imputabile ad penã ꝙ̃ ſi fuiſſet
factũ ꝓpter aliquod illectiuũ magis malum et magis
voluntariũ. puta ꝓpter vindictã aut pꝛopter odiũ. aut
ꝓpter auariciã. et tunc cõcedo cõfoꝛmiter ad nonã con
cluſionẽ. Tertio mõ poteſt intelligi ꝙ excuſat a peccato
q꞉ ſi non ĩteruenĩret ille timoꝛ et nullum illectiuũ loco
eius poneretur ſed actus ille fieret ex mera libertate vo
luntatis: actus eſſet ad maioꝛẽ penã imputabilis ꝙ̃ cũ
ſit timoꝛe ĩteruenĩente. Et q̃tum ad iſtum intellectũ di=
uerſimode dicenđ. eſſet ſcđm diuerſas opiniones: ſicut
tactum eſt in fine vltime ꝯcluſionis. dicerẽt enim multi
ꝙ caſus eſt ĩpoſſibilis q꞉ ſcđm eos impoſſibile eſt ꝙ vo
luntas moueatur in malũ ſine aliquo illectiuo. neqꝫ ti
moꝛ ille oppoſitus foꝛtitudini habet tantũ de inuolũ=
tario quãtũ timoꝛ ille de quo loquit̃. Ariſ. ĩ tertio ethi=
coꝛum in pꝛincipio q꞉ iſte qui in hoc timoꝛe bellico con
ſtitutus/ licet habeat appꝛ̃henſionẽ multoꝝ et magnoꝝ
terribiliũ: nõ tamẽ neceſſitat̃ ad actũ malũ vel ad moꝛ
tem aut aliud incõmodũ ſubeundũ q꞉ in illo qui timet
timoꝛe violẽto non põt eſſe ꝯpugnatio. in eo vero qui ti
met timoꝛe bellico poteſt eſſe cõtrapugnatio: in qua et
elucet opus foꝛtitudinis et eripimur a moꝛte et a peri
culis que eminebãt in appꝛ̃henſiõe illoꝝ terribilium. Et
ꝙ ariſtoteles loquat̃ de timoꝛe illaꝝ reꝝ in quib⁹ non
cadit cõtrapugnatio pꝫ ex textu. Quecũqꝫ igitur/ in=
quit/ ꝓpter timoꝛẽ maloꝝ operata ſunt vel ꝓpter bo=
num aliqđ: puta ſi tirãnus pcipiat tpe opari dñs exi=
ſtens parentũ et natoꝝ ⁊ faciente quidẽ ſaluabunt̃ nõ
faciẽte autẽ moꝛiẽt̃. Dubitationẽ habet vtrũ inuolũtaria

ſint an inuoluntaria. ⁊ poſito exẽplo de iactu bonorum tp̄e tẽpeſtatis ſubiungit. Mixte quidẽ igit̃ ſunt hmõi op̄ationes: aſſimulant̃ autẽ magis volũtariis. ecce ſm̄ exẽpla ſua. Ar̄. loquit̃ qñ alterũ neceſſariũ eſt ſcilꝫ vel ſubire incõmodũ vel tp̄e aliquod facere. hic autẽ nec neceſſe eſt fugere, nec neceſſe eſt mori. ſed opus fortitudinis inter hec eſt mediũ q̄ euitatur fuga: ⁊ ſp̄amus nõ ſolum euitare mortẽ imo etiã aſſeq̄ victoriã. ¶ Ad rationẽ ante oppoſitũ dico ꝙ ſi accipiat̃ paſſio pro actu appetitus ſenſitiui vel itellectiui qui nec bon⁹ eſt nec malus moraliter, ⁊ de quo nec laudamur nec vituꝑamur: tũc paſſio dicitur tm̃ de primis motibus pro tp̄e pro quo ſunt primi motus: pro quo etiã nec ſunt libere eliciti, nec libere impati, nec ꝑmiſſi et tunc argumẽtũ eſt ꝓ tertia ꝯcluſione. qꝛ hoc mõ timor nõ eſt viciũ oppoſitũ fortitudini. Si autẽ accipiat̃ paſſio generalit̃ pro omni actu appetitus ſenſitiui vel etiã itellectiui: quõ Ar̄. videtur accipere multis locis: ⁊ ſignant̃ vbi dicit, amorẽ odium, iram, ⁊ alia hmõi eſſe paſſiões. ¶ Tunc dico ꝙ paſſionum alique ſunt bone: alique ſunt male: alique nec bone nec male.

Qui mõ timor oppõitur fortitudini et qui modo nõ

Queritur vndecimo. Utrum intimiditas ſit peccatũ fortitudini oppoſitũ?

¶ Arguit̃ ꝙ non. Nam omne viciũ fortitudini oppoſitũ impedit aliqñ opus fortitudinis. ſed intimiditas nunq̄ impedit opus fortitudinis. ergo itimiditas non eſt viciũ fortitudini oppoſitum. minor ꝓbatur qꝛ impauidus fortiter ſuſtinet, et audacter aggreditur. ¶ Incõtrarium eſt Ar̄. tertio ethicoꝝ vbi ponit impauiditatẽ fortitudini opponi. ¶ Notãdũ eſt ſcḋm Ar̄. fortitudo eſt circa terribilia ⁊ auſibilia. cõtigit autẽ circa terribilia ſupabũdare in timẽdo ea. et viciũ quo ſic ſupabundamus vocat̃ timor vel timiditas Cõtingit etiã deficere in timendo ea, et viciũ quo ita deficimus vocatur intimiditas, q̄d viciũ Ar̄. dicit eſſe ſupabundãtiã impauiditatis, et dicit ip̄m innoiatũ. neqꝫ in hoc ſibi cõtradicim⁹ qꝛ ſupabũdare in impauiditate eſt deficere in pauiditate. Sil'r circa auſibilia contingit ſupabundare ⁊ deficere. Supabũdantia aũt circa ea vocatur audacia. defectus vero circa ea vocat̃ vecordia: vel (vt vulgariter dicit̃) coardia. et qꝛ ois ſupabundãs in timẽdo deficit in audẽdo: inde eſt ꝙ Ar̄. dicit timidũ deficere in audendo: nõ qꝛ eadem ſit ratio malicie ſupabundare in timẽdo et deficere in audendo. ſed qꝛ cui cõuenit primũ: ei cõiter cõuenit ſcḋm. eo ꝙ (vt ſupra dictũ eſt) difficilius eſt inuadere hoſtẽ quã expectare inuadentẽ. ¶ Notandũ eſt p̄terea ꝙ terribilia apph̄enſa nata ſunt cauſare triſticiã. q̄ ſi imoderata eſt: ſtatim inclinat ad deſerendũ opus fortitudinis. et cum nõ pꝫ locus fuge: aliquãdo iſta ꝑturbat vt ⁊ vires et aĩm eneruet ac frangat. fortitudo vero cõtra hãc triſticiã habet ſtabilire animũ vt horũ apph̄enſiõe non moueatur illico ad fugã, nec ad deſerendũ opus fortitudinis: ſed moueat̃ ad inquirẽdũ vtrum ſuſtineri poſſint et quomodo et qualiter: ⁊ p̄terea vt ꝑſiſtat in eo q̄d a ratione dictatũ fuerint; ac diligẽter et viriliter illud exequat̃. Cõtingit autem aliquẽ taliter ſe habere vt ex apph̄enſione hmõi terribiliũ nihil aut parũ moueat̃ nec ſtudeat inquirere an ſubeunda ſint ⁊ quõ et qualit̃ ſed omnino intrepide ſine dictamie ratiõis ſe habere. et talis dicit̃ deficere in timendo. ſed in hoc ſũt plures gradus vnus eſt quo quis nihil omnino timet. ⁊ hoc nõ videt̃ poſſe ꝓuenire niſi ex inſania vel carẽtia ſenſus doloris. quẽadmodũ dicit Ar̄. de celtis. Erit autem vtiqꝫ (inquit) aliquis inſanus vel ſine ſenſu doloris ſi nichil timeat neqꝫ terre motũ, neqꝫ inundatiões: quemadmodum aiunt celtas. Neqꝫ (vt vult beatus Thomas) põt hec intimiditas ex hoc cõtingere ꝙ aliquis decidit totaliter ab amore ſui. qꝛ amor ſui eſt vnicuiqꝫ naturaliter inſitus. quod itelligendũ eſt niſi cauſe nuꝑ dicte ſcꝫ inſania ⁊ ſtupiditas ſiue carẽtia ſenſus doloris corrũperent in aliquẽ amorẽ ſui ipſius. Aliter dictũ Thome non mihi videtur verum. Alius gradus itimiditatis eſt cum quis timet quidẽ terribilia: ſed nõ tm̃ vt moueat̃ ad faciendũ ea ad que facienda fortitudo inclinat. Et hoc modo videt̃ hic accipi itimiditas qꝛ rariſſime alia reperit̃. hec autẽ itimiditas ꝯtingit aliquãdo ex cõtemptu mortis et exiguo amore vite ſue ſicut contingebat in antigone de quo ſupra allegatũ eſt qui dum aduerſa valitudine laborabat, vitam ſuam cõtẽpnebat ⁊ ita ſtrenue pugnabat ꝙ videbat̃ impauidus. Aliquãdo vero contingit ex eo ꝙ non eſtimat mala oppoſita hois que amat ſibi poſſe euenire. quod cõtingit aliqñ ex ſuperbia animi de ſe preſumẽtis et alios cõtẽpnẽtis. ſm̄ quod dicit̃ iob xli. factus eſt vt nullũ timeret. omẽ ſublime videlicet. Aliqñ vero ex defectu ratiõis, cum ea que multũ timẽda ſunt nõ iudicat eſſe tantũ timẽda. ¶ Notandum eſt p̄terea ꝙ vecordia dicit defectũ audiẽdi circa auſibilia, cum ſcꝫ quis ea nõ audet que in rei veritate ſunt auſibilia. Et talis dupliciter ſe habet circa ea. Uno mõ cum non cognoſcit ea eſſe auſibilia que in rei veritate ſunt auſibilia. Et hec vecordia ꝓuenit ex defectu ratiõis. Alio mõ cum ea iudicat eſſe auſibilia: et tñ nõ ſe habet audent̃ circa ea. Et hoc cõtingit nõ ex eo ꝙ parũ eſtimat de viribus ſuis ⁊ multũ de viribus hoſtiũ qꝛ tunc nõ iudicaret talia eſſe auſibilia. ſed aliqñ cõtingit ex nimio amore ſui. Aliqñ ex nimis vehemẽti cõſideratione bellicorũ ꝑiculoꝝ: ⁊ maxime eorum que quaſi fortuite in bello ꝯtingunt. Aliqñ ex impitia belli ꝙ aũt non cõtingat tantũ ex nimio amore ſui. patet: quia cõtingit aliquando duos equaliter amare ſe. ⁊ tamẽ vn⁹ erit vecors, et alius fortis vel audax. ergo vecordia non ſemper cauſatur ex nimio amore ſui tanq̄ ex cauſa totali. Audacia enim eſt qua quis ſupabundat in audẽdo. ¶ Qui autem inquit Ariſtoteles in audendo ſupabundat circa terribilia audax. Hec autem audacia ꝓuẽnit aut ex contẽptu vite ſue, aut ex nimia confidẽtia ſui, aut ex contẽptu aduerſariorum: aut ex ignorantia periculorũ aut ex inordinato amore aliquoꝝ cõmodorum que per audaciam audax ſe ſperat conſecuturum aut ex his omnibus: aut ex pluribus eorum ſimul: aut forte ex quibuſdã qualitatibus corporatibus ſine ratione ad hoc inclinantibus. aut ex habitibus etiam genitis ex actibus frequenter ſupabundãter audendi. ¶ Notandum eſt vlterius ꝙ ſicut dictum eſt de timore ꝙ multipliciter accipitur: ita ⁊ de itimiditate vecordia et audacia dici poteſt vno modo accipitur itimiditas pro omni imobilitate animi in apprehenſione terribilium malorum de ꝓpe futurorum ſiue ſit ſupabũdãs ſiue non. Secundo modo pro imobilitate animi circa terribilia belli. ꝙ ſi nomen imobilitatis videatur durius. Dicatur ꝙ accipitur pro carentia timoris in apprehenſione hmõi periculoꝝ. Poſſet primũ membrũ adhuc ſubdiſtingui. que diſtinctio patebit in concluſionibus. Scḋo autem modo accipitur tripliciter: vno modo pro carentia illa pro tẽpore illo pro quo timor oppoſitus aptus natus eſt naturaliter cauſari. Et ſic ꝓprie intimiditas eſt paſſio. Secundo modo accipitur pro huiuſmodi carentia ſiue inclinet efficaciter contra iudicium rationis ſiue non. Tertio modo pro hmõi carentia ⁊ defectu timoris inclinãte efficaciter contra iudicium rationis. Similiter poteſt vecordia accipi pro carentia vel defectu audendi reſpectu quorſicunqꝫ auſibilium. Secundo mõ reſpectu auſibiliũ bellicorum. Et hoc tripliciter. Uno mõ pro hmõi defectu ſecundum ꝙ natus eſt naturaliter cauſari. Scḋo mõ pro hmõi defectu ſiue inclinet efficaciter cõtra iudiciũ recte ratiõis

Nota

D Hoc intelligit de gallis cenonẽſib⁹ vel hiſpanis celtibus.

Tho. 2. 2. q̄ſtio 126. ar. 1

Nota

E

e

tupari. ¶ Quarta ↄcluſio. Non omnis timor libē
ꝑmiſſus vel Impatus eſt pctm̄. ꝓbatur q̄a aliquis eſt
timor qui nō inclinat efficaciter ↄ iudiciū recte rōis
ſicut timor ille qui erat in chriſto in orto/licet eēt ve
hemens: non tn̄ erat pctm̄. quia non inclinabat effi=
caciter cōtra iudiciū recte rōis. Ille etiā timor quo.
¶ Quintus Fabius timebat Hānibalē nō erat pctm̄
neq̧ ↄrius fortitudini: ſed potius opus fortitudinis
Et hec eſt intentio beati Thome ſecunda ſecunde. q.
cxxv. articulo primo. qn̄ (inquit) appetitus timendo
refugit id quod eſt ſcōm rōnem fugiendū: tūc appeti
tus non eſt inordinatus neq̧ peccatū. ¶ Quinta cō=
cluſio. Timor ↄ iudiciū recte rōnis efficaciter incli=
nans eſt vicium fortitudini oppoſitum ſiue accipia
tur timor vt dicit ſuperhabundantiam in metuendo
ſiue vt dicit defectum in audendo. probatur conclu=
ſio. Omne illud quo magis fugimus illud quod re=
cta ratio dictat a nobis eſſe minus fugiendum ⁊ mi
nus fugimus illud quod recta rō dictat eſſe magis
fugiendum/eſt peccatū. ſed timor eſt huiuſmodi igit̄
Maior eſt certa quia oīs actus hūanus qui eſt pec=
catum. peccatū dicitur ꝑpter inordinationem ad re
ctam rōnem. ⁊ minor ꝓbat̄: q̄a ꝑ timorē ego magis
fugio vulnera ⁊ mortē q̄ ꝑiclitationē regni vel fidei.
et tamen ſecūdum rectam rōnem ꝑiclitatio regni eſt
magis fugienda q̄ vulnera ⁊ mors. Secūdo qui ti=
more inordinato triſtat̄ in bello/ita vt fugiat ⁊ de=
ſerat defenſionem regni/inducit ceteros ad fugam.
Et cā eſt ꝙ regnum vel fides nō ſolum a ſe ſed etiam
a ceteris deſeratur igit̄ talis timor eſt pctm̄. Tertio
talis vel eſt obligatus ad defēſionē ciuitatis aut re=
gni vl̄ nō. Si nō tūc rctā ratio nō dictat ſibi ꝙ tenea
tur non deſerere defenſionē ciuitatis vel regni. Si
ſic: ergo per timorē infugit id qḋ ſm̄ rigorē iuſticie
debet. ꝗ peccat. ¶ Sexta concluſio hm̄ōi timor ē pec
catū mortale. ꝓbat̄ q̄a hm̄ōi timor eſt actꝰ quo ↄtra
iudiciū rōnis dictātis nos ad aliquid teneri ⁊ obli=
gari facimus. ergo hm̄ōi timor ē pctm̄ mortale. ↄña
tʒ q̄a oīs actus q̄ efficater mouemur cōtra ꝑceptum
diuinū eſt pctm̄ mortale. Eſt tn̄ aduertēdū ꝙ duplex
eſt recta rō. vna dictans nos ex iure diuino aut natu
re obligatos eſſe ad aliquid faciendū aut nō faciēdū
et de illa intellecta ē ↄcluſio ſexta ⁊ quīta. Alia eſt
recta rō dictans nō de obligatiōe opis/ſʒ de hōeſta=
te et condecētia ⁊ ꝑfectiōe opis. ſicut rctā rō dictās
honeſtū eē vouere paupertatē vel defendere fratrem
et regnū eius. et de iſta ponitur ſeptima concluſio.
¶ Timor inclinās efficaciter cōtra iudiciū rctē rōis
dictantis de honeſto vel meliori bono non eſt pctm̄
mortale. ꝓbatur. q̄a nullus obligatur ſub pena pec
cati mortalis. ex hoc ꝑciſe ꝙ ratio dictat eſſe ipſum
honeſtum vel melius vel condecentius. alias omnes
obligarentur ad cōſilia. igit̄. ⁊ huiꝰ opiniōis ē btūs
thomas ſcḋa ſcḋe ita dicens. Si eñ quis ꝑpt̄ tiōrē
mortis vel q̄ðcūq̧ aliud tꝑale malū/ſic diſpoſitꝰ eſt
vt faciat aliq̄d ꝓhibitū vel preter mittat aliquid qḋ
eſt preceptum in lege diuina: talis timor eſt peccatū
mortale. alioquin erit pctm̄ veniale. et in ſolutione
ad tertiū vbi rn̄det: ad gloſā ſuꝑ illḋ deuteronomii.
xx. quis eſt homo formidoloſus dicere nō poſſe quē=
q̄ ꝑfectionē ↄtemplationis vel militie ſpiritualis
accipere q̄ adhuc nudari terrenis opibus ꝑtimeſcit
Ita dicit thomas ꝙ gloſa illa loquitur de tiōre re=
uocante hominē a bono. quod nō ē de neceſſitate ꝑce
pti: ſed de ꝑfectiōe conſilii. tale aūt nō ē pctm̄ mor=
tale ſed q̄n̄q̧ veniale/q̄n̄q̧ ēt nō eſt pctm̄ vt cuʒ aliq̄s
habet rōnabilē cauſam timoris. ¶ Octaua cōcluſio
Timor ille de quo poſita eſt ſexta ↄcluſio opponit̄
fortitudini. ꝓbatur q̄a ꝑ fortitudinē ſubimꝰ ꝑicula

q̄ recta ratio dictat eē ſubeūda vbi. ⁊ qn̄. ⁊ grā cuius
opꝰ ſed per illū tiōrē nō ſubimus vbi ⁊ qn̄ ⁊c. ergo ti
mor ille opponit̄ fortitudini: ⁊ maxie ſi illo timore
q̄s fugiat ſubire ꝑicula q̄ timet ſuſtinere et pati du
ra vt vulnera ictus ⁊ mortē. ſi autem ideo fugeret ſu
bire pericula ne pecunias ꝑdēt dicentur magis aua
rus q̄ timidus. ei ʒ tamē tiōr oppoſitꝰ fortitudini ſʒ
gradū cōtinentie vel ꝑſeuerātie vt dictū ē prius. Si
vt concupita muliere frueretur) quēadmodū legitur
de achille magis diceretur intemꝑatus q̄ timidus
imo etiā timore quorumdam malorum etiam expo=
nimus nos aliquādo morti. ſicut catho timore ſerui
tutis ad ceſarē/ſe morti tradidit. ⁊ lucretia ſeipſam
interemit timore infamie: ne ſcilicet iudicaretur con
ſenſiſſe adultero. ſed de iſtis timoribus non hic loq̄=
mur. Sed hic oritur q̄ſtio. vtrum timor ſecundum id
preſciſe quod deficit a fortitudine et ſecluſa ratione
iniuſticie ſit peccatum: ſecluſo etiam hoc quod ē age
re contra ↄſcientiam. ⁊ videtur ꝙ nō. quia actus for
titudinis non videtur per ſe cadere ſub ꝑcepto: ſʒ tm̄
de ratione alicuius boni conſequēdi vel mali euitā=
di per eā cuius ↄſecutio vl̄ euitatio aut ſaltem cona
tus conſequendi vel euitandi cadit ſub precepto. ꝗ
ſecluſa omni ratione iniuſticie timor oppoſitus for
titudini non eſt peccatum. dictum eſt etia ſecluſo hoc
quod eſt agere contra conſcientiam quia ſi de facto
eſſet rectum dictamen actualiter de opere fortitudi
nis actus timoris eēt contra ↄſcientiam. et eſſet pec=
catum. *Et vt hoc ſit apertius: datur caſus. in quo in*
actu timoris nulla eſſet iniuſticia puta ſi paruā tur=
bam militum circundaret magnus. et pene innume=
rabilis exercitus armis/induſtria/et omnibus bel
licis inſtrumentis ſuperans: adeo ꝙ haberetur cer
titudo q̄ta naturaliter haberi poſſet ꝙ hec parua
multitudo diſcerpetur ab illo magno exercitu neq̧
poſſit pacta componis vllomodo obtinere. ſed cer
tum ſit eē coniuratum in necē eius ab hoſtibus tunc
hec parua multitudo decertat bello decertare: non
quia vllomodo ſperent victoriam/imo eam omnino
deſperent: ſed tantum vt cruentē victoriam eis relin
quāt. et ſupponit̄ etiam ꝙ nullomodo pateat eis lo
cus fuge/quēadmodum viſus eſt obſeruare catilina
cū militibus ſuis: cū fuerūt circūcluſi ab exercitu roᵐ
mano q̄s etiā catilina. incēdebat ad preliū: his vbis
Quod ſi (inquit) virtuti veſtre fortuna inuiderit ca=
uete ne multi animam amittatis: neu capti potius
ſicut pecora trucidemī quinquid virorum more pu=
gnantes cruentam atq̧ luctuoſam victoriam hoſti=
bus relinquatis. Nec volo dicere bellum illud cati=
line fuiſſe opus fortitudinis/quia in rem publicam
coniurauerat: ſed quia poſſibile eſt ꝙ aliqua parua
multitudo habens iuſtam cauſam belli fuerit omni
no circumuēta) et ita deſparauerit vt nullomodo pa
teat ſibi locus victorie/ſed tantum decertet ea cauſa
ne relinquat hoſtibus victoriam incruētam. aut for=
te quia iudicant melius vitam bellādo perdere quā
ꝙ capti inter ſupplicia. et varios cruciatus enecent̄
conſtat enim ꝙ aliquis in caſu predicto poteſt affici
tanto timore. vt non poſſit vel hoſtem inuadere. vel
ſe contra hoſtem defendere. Dico autem in tali caſu
ꝙ timor eſt vicium. Patet quia eſt defectus a forti=
tudine ergo eſt vicium/omnia enim inter q̄ mediat
fortitudo ſunt vicia. Tum ſecundo quia actus ille ti
moris non eſt bonus ergo vicioſus/et propter ipſū
debetur vituperium timenti: ſecundo dico ꝙ actus
ille non eſt peccatum mortale. patet quia nullus vi=
detur obligatus relinquere cruentam victoriam ho
ſtibus ſub pena dampnationis eterne in caſu predi
cto ſcilicet in caſu quo per ↄpugnātiam non poſſet

nō oīs a ctoris in iuſtus.

vel vitã vel patriã defẽdere: dico tertio ꝙ eſt pecca-
tum veniale: pꝫ qꝛ in ciuitatib⁹ in quib⁹ ſũt pene in
flicte timidis, ſi ille euaderet poſſet iuſte ⁊ rõnabilit̃
puniri pena legis. Nec mireris ꝙ cum caſu poſui ſi
euaderet quia poſſet eẽ ꝙ iaceret viuus inter cada-
uera mortuoꝝ. ⁊ hoc dico ſi conſtaret legitime de ti-
miditate ſua ⁊ ꝙ non latuerit inter cadauera mor-
tuoꝝ per induſtriã. ſcꝫ ad vitã ſaluãdã quod in caſu
predicto videt̃ ſibi licuiſſe licet enĩ vbi potuit per eũ
defendi reſpublica nõ licuit ſibi ſaluare vitã ceſſan
do a pugna: videtur tñ hec ſibi licuiſſe cũ tm̃ pugnat̃
cã hoſtiũ ledẽdoꝝ. Nona cõcluſio Timor fortitudini
oppoſitus non excuſat a peccato: probatur illud qđ
Arg. th. vbi supꝛ. ar. q̃rto. eſt peccatũ non excuſat a pctõ. ſed timor fortitudini
oppoſitus eſt peccatũ vt ꝓbatũ eſt ergo timor nõ ex
cuſat a peccato. Scđo ſi actus ille timendi excuſat
a peccato aut excuſat ſe a pctõ aut aliũ actũ. ſed nõ
excuſat ſe nec aliũ actũ igitur nõ excuſat minor pro
prima parte ꝓbatur qꝛ ſe excuſat ſe a pctõ tunc ipo
timore non poſito ipſe idẽ timor eſſet maius pctm̃
q̃ cũ ponitur, ſed hoc eſt falſũ imo ↄdictionẽ impli
cans Iſtã ſcꝫ ꝙ idẽ timor ſimul poneret̃ ⁊ nõ ponere
tur qꝛ ſi eẽt mai⁹ pctm̃ timore remoto, tũc qꝛ ẽ mai⁹
pctm̃ ponit̃ qꝛ vero remouet̃ non ponitur. Si dicas
ꝙ excuſat ab alio pctõ. Cõtra arguit̃. tũ primo quia
hic nõ eſt q̃ſtio de alio pctõ: ſed tm̃ de pctõ timidita
tis tũ ſcđo q̃a ſi etiã aliud peccatum puta iniuſticia
aliqua (ſit cõiunctum: tamen poſſibile eſt ꝙ de facto
nullũ ſit aliud coniũctum. ſicut patuit in caſu dubii
nupper adducti. tũ tertio qꝛ illud quod eſt tota cã in
iuſticie nõ excuſat peccatũ iniuſticie. ſed iſte timor eſt
tota cã iniuſticie ergo iſte timor non excuſat iniuſti-
ciã. Ego aũt cũ dico timorẽ eſſe totã cãꝫ intelligo de
cauſa impulſiua. qꝛ ſcio ꝙ volũtas timori ⁊ nõ rõni
cõſentiẽs eſt cã ꝑncipalis. Tertio remoto tĩore ⁊ nul
lo alio loco eius poſito, aut erit pctm̃ aut nõ. Si nõ
ergo timor nõ excuſat a peccato ſed facit peccatum
Si ſic aut erit maius. aut minus. Si minus habetur
intentũ. Nec potest dici ꝙ maius q̃a malicia aggre
gati ex timore ⁊ his q̃ remanẽt ſe habet ad maliciã
eorũ q̃ remanent ſicut totum ad partem. quia inclu
dit maliciã timoris ⁊ maliciã eorum q̃ remanẽt cum
per reſponſionem in his q̃ remanẽt timore, remoto
adhuc ſit malicia ergo aggregatũ illud eſt peius q̃
illud quod remanet ſecluſo timore. ¶ Decia ↄcl'o de
ſertio rei publice, vl' fidei, vel iuſticie ex tĩore pietl'oꝝ
facta nõ eſt tã mala q̃ mala eẽt ſi fieret ex cupiditate
pecuniarum vel ex libidine et intemꝑantia puta ſi
miles receptis ab hoſtibus muneribus fugeret vel ſi
deſereret pugnam ſpe potiendi muliere concupita.
patet quia iſta plus de voluntario habent: ⁊ minus
accedunt ad violentũ q̃ timor ergo ſequit̃ ꝙ faciũt
actũ deteriorẽ. Secundo, deſertio rei puplice propt̃
cauſas pertinet ad ꝓditionẽ: fugere aũt ꝓpt̃ timorẽ
non pertinet ad ꝓditionẽ. Tertio qꝛ amor vite ẽ ma
gis naturalis q̃ amor pecuniarũ aut voluptatum
ergo deordinatio circa amorẽ pecuniarum aut volu
ptatũ eſt deterior q̃ deordinatio circa amorem vite
qđ intelligo de deordinatiõe q̃ fit per ſuꝑabũdãtiaꝫ
amoris ſed timor iſte ꝓuenit ex hoc ꝙ aliq̃s ſuꝑabũ
dat in amando ſe ⁊ vitã ſuã. Alie aũt cupiditates ꝓ
ueniũt ex ſuꝑabũdantia amoris circa alia q̃ ſũt ſm̃
naturam minus amabilia. Quantũ ad nonam con
nota du. cluſionem aduerte ꝙ ipſa pẽdet ex aliis difficultati-
bus nam ſi poneretur ꝙ volũtas ex mera libertate
ſua ⁊ ſine quocũq; illectiuo nõ poſſet moueri contra
iudiciũ recte rationis: tunc ꝑdicta concluſio videtur
ſatis certa. Si autẽ dicat̃ ꝙ põt moueri ↄ iudicium
rationis ſine quocũq; illectiuo: tunc vel ↄſr dicitur
ꝙ peccatũ quo tũc peccat eſt grauius q̃ quodcũq;
aliud peccatũ quod haberet mediãte aliq̃ illectio cir
ca eandẽ materiã ⁊ cũ eiſdẽ circũſtantiis: hoc depto
Et tunc videretur dicẽdũ ꝙ nõ ſolũ timor: imo quod
libet illectiuũ diminueret peccatũ ⁊ in parte excuſa
ret a peccato ſed alia plus et alia minus. ſi autem
diceretur ꝙ illud pctm̃ nõ eẽt grau⁹: lꝫ pctm̃ q̃ volũ
tas ferret̃ ↄ iudicium rõnis mediante illectio malo
et vicioſo vel de ſe vel ꝓpter ſuꝑhabũdãtiã eẽt gra-
uius q̃ illud q̃ volũtas ferret̃ in illõ ꝑ libertatẽ ſuã
exẽplũ p̃mi vt homicidiũ factũ ꝓpter odiũ: exemplũ
ſecundi. vt fuga facta ꝓpter ſuꝑhabũdãtẽ amorẽ ſui
tũc diceret̃ ꝙ nulla circunſtãtia niſi bona et honeſta
excuſat, etiã in parte a pctõ. Excuſat autẽ illectiuũ
bonũ ⁊ honeſtũ hoc mõ, ponat̃ ꝙ quis odiat alteruꝫ
et ordinato amore diligat patrẽ ſuũ inueniat ille in
imicum. ſed odiũ nõ ſit tm̃ vt poſſit impellere euꝫ ad
occidendũ tp̃m. Nichilominus aliquis tũc dicat tſti
ꝙ ille inimicus q̃rit patrẽ iſtius vt occidat, ⁊ de hoc
ſufficiẽter ↄſtet, tũc volo ꝙ ſimul ⁊ odiũ ⁊ amor p̃ris
moderat⁹ tñ: impellãt ad occidendũ, ita tñ ꝙ neutrũ
per ſe ſufficeret. tũc videtur illectiuũ bonũ ⁊ honeſtũ
qꝛ amor moderatus patris. Et videt̃ excuſare a pec
cato nõ in toto, ſed in p̃te. Si aũt diceret̃ ꝙ illõ pec-
catũ nõ eẽt grau⁹: ſꝫ tm̃ illõ q̃ volũtas ferret ↄ iudi-
ciũ rõnis mediãte illectiuo de ſe malo, ⁊ non tantũ
ex ſuꝑhabũdãtia: tũc ↄñter dicendo diceret ꝙ timor
excuſaret in parte q̃a amor vite q̃ cum apprehẽſione
terribiliũ videtur eſſe cã timoris, nõ eſt de ſe malus
ſed tm̃ ex ſuꝑhabũdantia ⁊ inordinatiõe. Odiũ aũt
adulteriũ ⁊ reliqua hmõi, de ſe mala ſunt. ¶ Contra
tertiam concluſionẽ arguit̃ ſic. volo ꝙ apprehenſio
terribiliũ cauſet naturaliter timorẽ q̃ durat per vnã
horã per quã vacandũ eſt defenſioni ciuitatis. Tunc
ſic iſte timor eſt vicioſus ⁊ oppoſitus fortitudini et
tamen eſt naturalr' cauſatus igitur. ¶ Ad hãc rõnẽ
concedo primã p̃tẽ añtis. ⁊ ad ſcđam dico ꝙ licet ſit
naturalr' cauſatus eſt tñ libere ꝑmiſſus. tenetur eñ
volũtas coercere illũ timorẽ. ⁊ habet tp̃s ſufficiens
et non coercet ideo libere permittit. ¶ Cõtra quintã
concluſionẽ arguitur ſic. aliquis timor inclinãs ↄ iu
dicium recte rõnis non eſt vicium ſed omnis timor
clinans eſt timor efficaciter inclinans. ꝗ aliq̃s tĩor
efficacit̃ inclinãs ↄ iudiciũ rctẽ rõnis nõ ẽ vicium.
¶ Ad hanc rõnem concedo maiorem: vt patet de ti-
more qui pro tp̃e pro quo naturaliter cãtur inclinat
ↄ iudiciũ recte rõnis ⁊ tñ non eſt vicium. ⁊ nego mi-
norem inclinat eñ oĩs timor cũ per ipſũ mouet̃ ap-
petitus ſenſitiuus. ſed inclinat efficaciter cũ per ipm̃
mouentur vires executiue ad opus ⁊ de facto in op⁹
exeunt. Et hoc vocat beatus Thomas pertingere vſ- Tho. vbi
q; ad voluntatem. ¶ Contra ſextã cõcluſionẽ argui- ſup. ar. x
tur ſic. Timor non eſt pctm̃ mortale niſi inordinatio
eius pertingat vſq; appetitũ rõalem qui eſt volun-
tas. ſed non cuiuſlibet timoris efficaciter inclinãtis
contra iudiciũ recte rõnis deordinatio ꝑtingit vſq;
ad appetitũ rõnalẽ. vt pꝫ cũ q̃s ad p̃mã apprehẽſio-
nem terribilium ante omnem deliberationem ſtatĩ
fugit igitur non omnis talis timor eſt peccatũ mor
tale. Secundo in ſenſualitate non eſt peccatum mor
tale ſed timor eſt in ſenſualitate. ergo timor non eſt
peccatum mortale ¶ Tertio timor nõ totaliter auer
tit cor adeo ergo non eſt peccatum mortale. conſeq̃n
tia tenet quia omne peccatum mortale totaliter a-
uertit cor a deo. antecedens probatur per gloſam
ſuper illud iudicium. vii. qui formidoloſus eſt dicen
tem. timidus eſt qui primo aſpectu congreſſum tre-
pidat: non tamen corde terretur, ſed reparari ⁊ ani
mari poteſt. ¶ Ad primam reſpondeo dupliciť: vno

ſiue non. Tertiomodo pro huiuſmodi defectu efficaci-
ter inclinante contra iudiciū recte rationis. ¶ Simili-
ter audacia accipitur dupliciter. Uno mō pro quacun
qꝫ ſuperabundantia audendi reſpectu quorumcunqꝫ
auſibiliū. Secundomodo pro huiuſmodi ſupabundā-
tia reſpectu auſibiliū bellicorū. Et hocmodo tripliciť
Uuomodo pro huiuſmodi ſuperabundātia pro tēpo-
re pro quo cauſatur naturaliter. Secundomodo ꝓ hu-
iuſmodi ſupabundantia, ſiue inclinet efficaciter cōtra
iudicium rationis. ſiue nō. Tertiomodo pro huiuſmo-
di ſupabundātia efficaciter inclinante contra iudiciū
rationis. ¶ Tunc ſit prima concluſio. Non omnis inti
miditas, nec om̄is vecordia, nec oīs audacia p̄mo mo-
do eſt vicium oppoſitum fortitudini. Probať primo cō
cluſio pro omnibus partibus. quia non om̄is talis eſt
circa materiā fortitudinis ſcꝫ circa terribilia et auſibi
lia bellica. igitur. Secundo probatur de intimiditate
quia intimiditas in his que ratio decernit eſſe facien-
da eſt bona et laudabilis. igitur talis intimiditas nō
eſt vicium. Antecedens ꝓbatur per illud prouerbiorum
xxviii. Juſtus quaſi leo confidens abſqꝫ terrore erat.

Non oīs intimiditas nec oīs audacia pctm̄

Tertio eſt aliqua intimiditas nullo modo inclinās cō
tra iudicium rationis: imo etiam inclinans ad ſeruan
dum rectitudinem rationis in operibus humanis er-
go eſt aliqua intimiditas que non eſt viciosa. Antece-
dens probatur de illa qua quis caret timore mortis ꝓ
defenſione fidei aut iuſticie dictata a recta ratione ſm̄

Tho. vbi

omnē circunſtantiā. que intimiditas cōmendať. Ma-
thei decimo. Nolite timere eos qui occidunt corpus. et
Eſaie q̄nquageſimoprimo. Quis tu vt timeas ab hoīe
mortali? Quarto eſt aliqua intimiditas qua ferimur
in ea que non poſſunt retrahere ab amore dei ſed illa
eſt laudabilis. igitur. Antecedēs patet pro vtraqꝫ par-
te per Auguſtinum. xiiii. de ciuitate dei. Amor dei vſqꝫ
ad contemptū ſui facit ciues ciuitatis celeſtis. Cū quis
autem contēpnit ſe et bona ſua ꝓpter amorē dei nihil
timet quod poſſit retrahere ab amore dei. Cōſequēter
ꝓbatur tertia pars. Tum primo quia in multis locis
ſacre ſcripture cōmendatur audacia. Tum ſecundo q̄a
audacia in his que ratio decreuit eſſe facienda. Auda
cia etiam que nullomodo inclinat contra iudiciū recte
rationis. Illa etiam qua intrepide ferimur aduerſus
omnia illa que nos retrahere poſſunt ab amore dei et
bonis operibus eſt laudabilis. De vecordia autē ꝓba-
ri poſſet eodē modo quo in precedenti queſtione ꝓba-
tum eſt de timore. laudabile enim eſt vecordē eſſe in his
que poſſunt nos retrahere ab amore dei et bonoꝝ ope
rum. ¶ Secunda cōcluſio. Nullum predictorū (ſecundū
ꝙ eſt paſſio) eſt vicium fortitudini oppoſitū. Probať
quia paſſionib⁹ nec laudamur nec vituperamur vt vult
Ari. ¶ Tertia concluſio. Nullū predictorum non incli
nans efficaciter contra iudiciū recte rationis eſt viciū
fortitudini oppoſitum. ꝓbatur nihil eſt vicium in hoīe
niſi per conſenſū voluntatis formalē vel interpretati-
uum. hoc eſt vel niſi ſit libere elicitum, vel libere impa-
tum, vel libere ꝑmiſſum: ſed ſi non inclinet efficaciter
contra iudicium recte rationis nō habetur cōſenſus vo
luntatis nec formaliter, nec interpretatiue nec eſt actus
ille libere elicitus, nec libere imperatus, nec libere per
miſſus igitur. Et ſi dicas ꝙ delectatio moroſa appeti
tus ſenſitiui. quā nondum ſequiť opus, non efficaciter
inclinat: et tamen eſt libere permiſſa: ergo aliquid non

Efficacia

efficaciter inclinans, eſt libere permiſſum. Reſpondeo
ꝙ duplex eſt efficacia inclinationis: vna reſpectu ope-
ris exequendi, ⁊ de illa concedo. Alia reſpectu retarda
tionis potentie que teneť ⁊ obligatur cohibere huiuſ-
modi motū. Et hoc mō efficaciť inclinat. qū enī inſur-
git talis delectatio voluntas teneť cohibere eam: ideo
ſi non tam cito cohibeat habuit huiuſmodi delectatio

inclinationem efficacē contra iudiciū recte rationis di
ctantis eam eſſe a voluntate reprimēdā. ¶ Quarta cō-

Nota.

cluſio quodlibet horum trium efficaciter inclinans cō
tra iudicium recte rationis dictantis conformiter ad
precepta vel ꝓhibitiōes legis nature aut diuine eſt pec
catum mortale. probatur qꝛ per intimiditatē et auda-
ciam hoc modo vel nos amamus nos minus q̄ opor-
tet aut nimis de nobiſipſis per ſupbiā et elationē pre-
ſumimus: aut nimis comoda quedā tpalia q̄ debem⁹
amamus igitur. Secundo qꝛ ꝑ hec omnia minus ama
mus bonū gracia cuius fortiter faciendum eſt q̄ debe
mus: adeo vt propter conſeruationē eius nec velim⁹ ra
tionem cōſulere de agendis: quod fit per intimiditatē ⁊
audaciam aut non velimus conſiliatis per rationē in-
ſiſtere quod fit ꝑ vecordiam refugiendo: ⁊ per alia duo
ſupabundādo Tertio per hec tria exponimus nos ⁊ cō
militones noſtros et totam rēpu. vel fidem, vel iuſticiā
periculo grauiſſimo: ergo hec om̄ia ſunt peccata mor-
talia. ¶ Quinta cōcluſio hec omnia accepta vt dicunt
elationē vel deiectionē animū) elationē quod circa auſi
bilia vt audacia deiectionem circa eadē vt vecordia: ela
tionem circa terribilia vt intimiditas) ſunt vicia oppo
ſita fortitudini. ꝙ ſint vicia probatū eſt. ꝙ ſint oppoſi-
ta fortitudini patet qꝛ ſunt vicia circa materiā fortitu-
dinis que per nullam circunſtantiā trahūtur ad aliud
genus viciī. igitur ſunt oppoſita fortitudini. ¶ Sexta
concluſio: ſi ita accipianť precise vt dicunt ſupabun-
dantiam aut defectum circa terribilia et auſibilia: nō
ſunt fortitudini ſimplici oppoſita: ſed aliquādo oppo
nuntur fortitudini in certo gradu ſcilicet ſcdm̄ graduꝫ
continentie vel temperantie vel heroicū puta ſupabun
dare in inuadēdo vel in expectando propter primū vel
propter vltionē, aut aliam cauſam cōſimilē. Similiter
deficere in ſuſtinēdo vel in inuadēdo propter amiciciā
ad hoſtes patrie aut ꝓpter intpantiā nō opponiť for-
titudini ſimplici ſed hoc modo ſupabundare vel defice
re ꝓpterea que vtilia ſunt vel delectabilia opponiť for
titudini ſecundū gradū continentie ꝓpterea vero que
moleſta ſunt opponitur fortitudini ſecundū gradū ꝑ-
ſeuerantie, et hoc ſi non excedant cōmunē facultatē ho
minum. Si autē cōmunē facultatē hoīm excederent tūc
opponuntur fortitudini ſcdm̄ gradum heroicum. for-
tis enim ſcdm̄ hos gradus non vult pro quocūqꝫ quod
eſt contra rectam rationē deſerere opus fortitudinis
ideo ſi deſerat non eſt fortis. ꝓbatur ergo concluſio.
Omne illud vicium eſt oppoſitum fortitudini cui eſt in
compoſſibilis fortitudo: ſed his viciis eſt incōpoſſibi-
lis fortitudo quia non ſtat ſimul ꝙ aliquis faciat for-
titer et tamen propter aliquā predictarū cauſarū de-
ſerat opus fortitudinis. Confirmanť quecūqꝫ habent
incōpoſſibilitatem habent eam aut ratione diſparati

§

onis, aut ratione oppoſitionis, aut ratione ſubiecti:
ratione diſparationis, vt homo et aſinus: ratione op
poſitionis, vt albedo ⁊ nigredo: ratione ſubiecti, vt ac
cidentia anime et corporis que nunq̄ in eodem ſubie-

Modi incōpoſſibilitatis.

cto eſſe poſſunt. ſed huiuſmodi vicia non ſunt incōpoſſi
bilia fortitudini ratione ſubiecti: quia nata ſunt eſſe i
eodem ſubiecto: nec ratione diſparationis qꝛ illa non
facit incōpoſſibilitatē in accidētibus ergo relinquitur
ꝙ ſunt incōpoſſibilia ratiōe oppoſitiōis. ¶ Cōtra pre-
dictas cōcluſiones arguiť. Et primo cōtra primā et cō
tra eius primā partē, cum intimiditate nō poteſt quis
iuſtificari: ergo intimiditas illo modo eſt viciū. Antece
dens ꝓbatur ꝑ illud eccleſiaſtici p̄mo. Qui ſine timore
eſt non poteſt iuſtificari. Tum etiā per illud prouerbio
rum. xiiii. Sapiens timet vt declinet a malo. ¶ Ad hāc
rationē reſpondeť ꝙ intimiditas accipitur dupliciter
vno modo vt dicit vniuerſaliter oēm carentiā timoris
tam reſpectu malorū pene q̄ malorū culpe, tā reſpectu

dei ꝙ reſpectu creature. et hoc modo ſecludit timorem
filialem. Alio modo accipitur itimiditas pro carentia
timoris in his in quibus recta ratio dictat non eſſe ti=
mendū. De prima intimiditate intelligunt auctorita=
tes, ⁊ non de ſecunda. ¶ Contra quartā cōcluſionē. Ar
guitur ſic. Omnis inclinatio fit per aliquid poſitiuum
ſed intimiditas et vecordia nō ſunt aliquid poſitiuum
ſed ſunt carētie quedā, intimiditas ſcʒ timoris, ⁊ vecor
dia audacie igitur. Scđo ſm apoſtolū ad ephe. v. Ne=
mo vnꝙ carnē ſuā odio habuit: ergo nullus vnꝙ poteſt
totaliter ab amore ſui deficere Nam ⁊ illi qui ſe interi
munt id ex amore ſui facere vident, q2 volunt a preſen= Tho. vbi ſupra ar ticulo .1.
tibus anguſtiis ſe expedire: ergo ex defectu amoris ſui
ipſius non habent intimiditas et audacia ꝙ ſint pec=
cata mortalia. Tertio ignorantia periculorum poteſt
aliquando eſſe inuincibilis: ergo in tali in caſu intimi
ditas et audacia ex huiuſmodi ignorātia cauſata non
eſt peccatū mortale. ¶ Quarto ſpes non eſt peccatum
mortale: ergo nec audacia, conſequentia tenet q2 auda
cia cauſatur a ſpe. Et antecedēs ꝓbatur q2 ſpes nume=
ratur inter laudabiles paſſiones. ¶ Quinto audacia
et intimiditas iuuant opus fortitudinis: ergo non ſūt
peccata mortalia. Antecedens ꝓbatur q2 fortitudinis
eſt nature conſiliari et cito operari et exequi cōſiliata
vt habetur ſexto ethicorum: ſed audacia et intimiditas
iuuant ad cito exequendū igitur. ¶ Sexto ꝯtingit ali
quando hec ineſſe ⁊ efficaciter inclinare ad opus ma=
lum, ⁊ tamen nō inclinare contra iudiciū recte ratiōis:
ergo ad hoc ꝙ iſta ſint peccata mortalia nō requiritur
ꝙ inclinent cōtra iudicium recte rationis. Antecedens
probatur poſito caſu ꝙ pro tempore pro quo inclināt
ad opus malū nullum ſit in ratione rectum iudicium,
imo de facto ſit in ratione iudiciū erroneum cui huiuſ
modi inclinatio eſt cōformis. ¶ Ad primā reſpōdet du
pliciter. vno modo cōcedēdo maiorē et negādo minorē.
licet eī nos deſcripſerimus intimiditatē ⁊ vecordiam ꝑ
carentiā aut defectum non tamē ſunt carentie ſed ſunt
quidā actus poſitiui quibus nō ſunt ꝓpria noīa impo=
ſita, ⁊ ideo ſignificātur noībus priuatiuis carētias op
poſitorum ſuorū ſignificantibus. Et hoc eſt ꝙ expreſſe
dicit. Ari. in tertio ethicorum. Superhabundātiū autē qui
quidē impauiditate innoīatus. dictum eſt autem nobis
G in prioribus qm̄ multa innoīata. Aliter dicit ꝙ ali=
quid dicitur inclinare dupliciter. vno modo poſitiue ꝑ
cauſationē actus, et hoc modo conceditur maior ⁊ nega
tur minor. Alio modo aliquid dicitur inclinare, q2 eſt
remotio eius quod natū eſt ꝓhibere huiuſmodi incli=
nationem. et hoc modo nego maiorē ⁊ ꝯcedo minorem
Dico eni ꝙ terribile natum eſt cauſare timorē ⁊ timor
natus eſt ꝓhibere expectationē vel aggreſſionē terribi=
lis. ideo intimiditas que dicit carentiā timoris iclinat
ad ſubeundū terribilia quia eſt remotio eius quod na=
tum eſt ꝓhibere huiuſmodi inclinationē in terribilia.
Sed prima ſolutio michi magis placet. q2 oīs inclina
tio ſecundo modo dicta preſupponit inclinationē pmo
modo dictam. Nam ſi aliquid inclinet q2 eſt remotio
eius quod prohibet inclinationē: ideo oportʒ ꝙ precedat
aliqua alia inclinatio de qua queritur a quo cauſatur
conſtat ꝙ nō a timore nec vecordia, nec cauſatur ab au
dacia q2 illa eſt circa auſibilia. Tum etiaʒ q2 nec Ari.
nec Thomas nec alii phi debuiſſent ponere intimidita
tem diſtinctam ab audacia. Ideo dico ꝙ huiuſmodi ī=
clinatio cauſatur ab aliquo actu poſitiuo quem circū=
loquimur per carētiā timoris. A quo autē cauſetur il=
le actus ſiue in appetitu ſenſitiuo ſiue in appetitu in= Facilius eſt ſi amare ꝙ odire.
tellectiuo, dictum eſt. ¶ Ad ſcđam concedo anſ ⁊ nego
conſequentiā quicꝗd ſit de ꝯſequente. Eſt eni multo dif
ficilius odire ſe ꝙ non amare ſe. Ideo ex negatiōe pri=
mi arguere negationem ſcđi eſt fallacia ꝯſequētis. Et
cum dicis ꝙ illi interimūt ſe ex amore ſui faciunt. Di=
co ꝙ non: ſed ex odio triſticiarū vt habet Ari. in tertio
ethicorum. Mori autē (inquit) fugientem inopiā vel cu
pidinem vel aliquid triſte non fortis ſed magis timidi
mollicies enim fugere laborioſa. eſt autē mollicies odi
um triſtitie. et cum infertur ergo ex defectu amoris ⁊c.
negatur ꝯſequētia q2 ꝗuis totaliter excedere ab amo
re ſui non eſſet homini poſſibile deficere tamē ab amo
re ſui bene eſt poſſibile homini. ¶ Ad tertiam dico ꝙ
ignorantia inuincibilis eſt duplex. vna eſt inuincibilis
q2 homo per nullā inquiſitionē ex naturalibus poſſibi
lem poteſt eam vincere, ꝗuis tamen hec habeat varios
gradus. ſecundū qualitatē et ꝯditionē locorum rerum
et perſonarū et tēporū, ita ꝙ aliqua dicitur inuincibi
lis reſpectu vnius que non eſt inuincibilis reſpectu alte=
rius. Alio modo aliqua ignorantia dicitur inuincibi=
lis, q2 licet ex naturalibus poſſit vinci tamen pro tunc
nec tenetur. nec expedit eam vincere ſicut ignorātia illa
qua merope occidit filiū ſuum ſtantē in acie contra ſe:
illa enim pro tunc nō tenebatur inquirere vtrū eſſet fili=
us ſuus vel non ſed potuit ſine peccato īputabili iudi=
care hoſtem quēcunqꝫ ſtantē in acie contra ſe. Tunc di
co ꝙ ſi intelligatur anſ de ignorātia inuicibili primo
modo: tunc nego ꝯſequentiā q2 poteſt eſſe ꝙ aliq̄ igno
rantia ſit inuincibilis ⁊ tamen ille neſciat eam inuinci
bilem ita ꝙ nec inquirat nec ꝯſilietur: ſed omnino pro
impertinenti habeat ꝙ ſit vincibilis aut inuincibilis. Si
intelligatur de ignorātia inuicibili ſcđo mō. tūc dico ꝙ
ſi agat ꝓpter ignorātiā illam ita ꝙ ignorātia ſit ſibi
cā agendi que nec ſit craſſa nec affectata: tunc dico ꝙ
actus ille bene eſt vicium: ſed non eſt pctm̄: q2 cōmuniter
peccatū accipitur pro vicio imputabili ad penam: igno
rantia eni illa excuſat actum ab obligatione pene ſed
non a deformitate morali vt puta ſi aggrederetur virū
ſine comparatione ſe fortiorem et magis peritum bel
li hoc neſciens, ita tamen ꝙ ſi ſciuiſſet non fuiſſet ipm
aggreſſus. Si autem agat ignorans nō tamē propter
ignorantiā tunc actus ſuus non minus eſſet pctm̄ ſecū
dum doctrinā Ari. dicentis in tertio ethicorum. Aliud
autem videtur ⁊ ꝓpter ignorantiā operari ab eo quod
ignorantē facere, ebrius enim ⁊ qui iraſcitur non videtur
ꝓpter ignorātiā operari ſed ꝓpter aliquid eorum que
dicta ſunt ſcʒ ꝓpter paſſionē aliquā. Dico enim ꝙ au=
dax ꝗuis ignoret quid aggreditur non tamē agit pro
pter ignorantiā: ſed ꝓpter paſſionē audacie inclinantē
et impellentē ipm in illud opus. ¶ Ad quartam dico ꝙ
aliqua ſpes eſt pctm̄ mortale illa ſcʒ que iclinat in op9 Aliqua ſpes mortale peccatum.
contra iudiciū rationis modo ſupradicto: ſed q2 ſpes
aliqua eſt bona ⁊ laudabilis nulla autē audacia ꝓprie
dicta eſt bona. ideo iter vicia oppoſita fortitudini enu
meratur audacia ⁊ nō ſpes que ſpes ſi ſit vicioſa ⁊ cir=
ca materiam fortitudinis cōtinetur ſub vicio audacie
vel itimiditatis. ¶ Ad quintā nego anſ de intimidita=
te et audacia ꝓprie dictis. imo dico ꝙ impediunt quia
faciunt ne ſi ſtatuatur deliberationi ⁊ ꝯſilio ratiōis
Et ad ꝓbationē dico ꝙ audacia et timiditas bene fa=
ciunt ſcelerem executionem ſed non conſiliatorum et eo
modo quo conſiliata ſunt ſed vel impediunt ꝯſiliatio=
nem omnino vel faciunt eam non maturam vel faciunt
vt non omnino eodēmodo quo per cōſiliū dictatū eſt
exequantur. ¶ Ad ſextam dico ꝙ timiditas ⁊ audacia nō
ſemper dicitur inclinare contra iudiciū recte rationis
quod inexiſtit de facto ſed contra iudicium ratiōis vel
quod ineſt vel quod ſi ineſſet eſſet rectū ad quod quidē
habendū tenentur anteꝗ progrediatur in actum.

Queritur duodecimo. Utrū for=
titudo habeat partes integrales potentia=
les et ſubiunctiuas. Arguitur ꝙ non forma

ma ſimplex in nullas partes eſt diuiſibilis: ſed foꝛtitu
do eſt foꝛma ſimplex: ergo foꝛtitudo non eſt diuiſibi-
lis in partes. ¶ In oppoſitū ſunt cōiter moꝛales phi.
Tullius Macrobius ⁊ Andronicus ⁊ alii qui aſſignāt
multas partes foꝛtitudinis quarū alique ſunt ſubiec-
tiue et alique integrales et alique potentiales. ¶ No-
tandum ꝙ vt ſupꝛa dictum eſt foꝛtitudo accipitur du-
pliciter: vno modo ſtrictiſſime ꝓ foꝛtitudine bellica.
Alio modo cōiter ꝓ omni virtute firmante animum
circa magna ardua ⁊ difficilia in quo ſenſu dictum eſt
eam eſſe virtutē cardinalem ⁊ cōtinere ſub ſe magnani
mitatem et foꝛtitudinē ꝓpꝛie dictam et ſcðm aliquos
magnificentiā. ¶ Notandū eſt ſecundo ꝙ pars ītegra
lis virtutis accipitur dupliciter. Uno modo ꝓpꝛie ꝓ
illo quod ītrinſece cōponit aliud vt anima eſt pars in
tegralis hominis et manus eſt pars integralis coꝛpo
ris humani. Alio modo accipitur pars ītegralis ꝓ
omni virtute quā neceſſe eſt cōcurrere ad ꝑfectum actū
illius virtutis. Partes autē potentiales alicuius vir-
tutis dicūtur virtutes adiuncte que oꝛdinantur ad ali
quos ſecūdarios actus vel materias quaſi non haben
tes totam potentiā pꝛincipalis virtutis. ¶ Tunc ſit pꝛi
ma concluſio: foꝛtitudo cōiter accepta habet ꝑtes ſub
iectiuas. Pꝛobatur qꝛ foꝛtitudo cōiter accepta conti-
net ſub ſe magnanimitatē et foꝛtitudinē bellicā eo mo
do quo ſuperius continet inferioꝛa et totum vniuerſa-
le ſuas partes ſubiectiuas. Nam de qualibet earū foꝛ
titudo cōiter dicta pꝛedicat in quid. ¶ Secunda cōclu-
ſio contra thomā. Foꝛtitudo ſtricte accepta habet par
tes ſubiectiuas ꝓbatur qꝛ ſicut dictū eſt in pꝛima que-
ſtione foꝛtitudo ſtricte accepta continet ſub ſe multas
ſpecies et ꝓbatum eſt ibi diffuſe ꝙ ibi ſunt medietates
ſpecie differētes, et idem videtur ſenſiſſe. Thomas que
ſtione. Cxxvi. articulo ſcðo, vbi de medio foꝛtitudinis
loquens in reſpōſione ad tertium argumentū dicit ꝙ
vicium audacie opponitur foꝛtitudini ſcðm exceſſum
audacie, et impauiditas ſecundū defectū timoꝛis: et ꝙ
foꝛtitudo in vtraqꝫ paſſione mediuꝫ ponit et ꝙ non eſt
incōueniēs ꝙ ſecundum diuerſa media habeat diuerſa
extrema. Eſt autē mihi omnino inītelligibile ꝙ eadeꝫ
foꝛtitudo ſcðm ſpeciem habeat deuerſa media ſecūdū
ſpeciem qꝛ quātūcunqꝫ augeat virtus cauſata ex acti-
bus circa vnū mediū: nunꝙ ipſa inclinabit īmediate in
actus circa aliud mediū. ergo optꝫ dicere ꝙ ſunt virtu-
tes ſpecie diſtincte. Secundo foꝛtitudo ſimplex, foꝛti-
tudo ſm gradū cōtinentie, foꝛtitudo ſecundū gradum
temperantie, ⁊ foꝛtitudo ſcðm gradū heroicū ſunt ſpe
cies foꝛtitudinis ab inuicē diſtincte. quibus et nomen
foꝛtitudinis et ratio ſecundū illud nomen eſt cōmunis
ergo he oēs ſūt partes ſubiectiue foꝛtitudinis. Ex quo
patet falſum eſſe quod. Thomas dicit foꝛtitudinē non
habere partes ſubiectiuas eo ꝙ non diuiditur in mul-
tas virtutes ſpecie differentes. ¶ Tertia cōcluſio Que
libet foꝛtitudo habet partes ītegrales pꝛopꝛie dictas
ꝓbatur qꝛ nulla foꝛtitudo eſt res indiuiſibilis ſecun-
dum gradus, imo q̄libet q̄tūcunqꝫ ſit remiſſa hꝫ mul-
titudinem graduū. ¶ Quarta cōcluſio nulla foꝛtitudo
habet partes ītegrales in ꝓpꝛie dictas diſtinctas a ꝑ-
tibus potentialibus. que ꝯcluſio poſita eſt cōtra. Tho
mam ꝓbatur oīs pars oꝛdinata ad aliquē actū ali
cuius virtutis non habens in ſe totam poteſtatem illi-
us virtutis eſt pars potentialis eius. ſed omnis ꝑs in
tegralis foꝛtitudinis eſt oꝛdinata ad aliquē actū ipſi-
us foꝛtitudinis: et nulla habet totam poteſtatem ipſi
us virtutis pꝛincipalis. ergo omnis pars ītegralis eſt
pars potētialis ꝯſequentia eſt nota ⁊ ſimiliter maioꝛ
et minoꝛ ꝓbatur. nam ſcðm eum ad perfectū actum foꝛ
titudinis et aliarum virtutū neceſſe eſt multa cōcurrere
imo etiam cōcurrūt multi habitus quoꝝ quilibet di-

Deſcriptio ꝑtis potentialis.

Tho. 2.2 q̄ſti. 128. arti. vnico.

Tho. vbi ſupꝛa.

Partes ītegrales non dīſt potentialibus.

citur pars integralis. aut ergo pꝛimus illoꝝ habituū
continet totam poteſtatē foꝛtitudinis ⁊ tunc reliq̄ ſup
fluunt: aut non et tunc habet intentū. tum ſcðo ſcðm eū
fiducia magnificentia, patientia, et ꝑſeuerantia ſunt
partes integrales foꝛtitudinis et tamen fiducia nō cō-
tinet magnificentiā, nec patientiā, nec ꝑſeuerantiā nec
magnificentia reliquas qꝛ ſi quelibet cōtineret omnes
actus aliarū conſtat ꝙ oēs ſupfluerent preter vnam
Tum tertio qꝛ ſcðm eum fiducia et magnificētia iuuāt
in actu aggrediendi. patiētia et ꝑſeuerantia in actu ſu
ſtinendi ergo fiducia et magnificentia nō continent to
tam poteſtatem foꝛtitudinis. Tum quarto qꝛ ſcðm eū
fiducia ꝑtinet ad pꝛomptitudinē animi: magnificentia
autem ad executionē eoꝝ que fiducialiter ichoata ſūt
ergo fiducia nō continet magnificentiā ergo nō conti-
net totam poteſtatē foꝛtitudinis. Ad hanc rationē po
teſt reſpondere btūs Thomas per negationem maioꝛ-
ris. dicendo ꝙ non omnis pars eſt potētialis que oꝛdi
nata eſt ad aliquē actum virtutis ſed illa tantū que oꝛ
dinat ad aliquos ſecundarios actꝰ vel materias qua-
ſi non habēs totā poteſtatem pꝛincipalis virtutis. hāc
diffinitionē ponit beatus Thomas ſecūda ſecūde que
ſtione. xlviii. cū agit de partibus pꝛudētie. Et tunc cō
ſequēter diceret ꝙ fiducia ⁊ magnificentia ⁊ reliq̄ non
oꝛdinant ad ſecūdarios actus: ſed ad actus pꝛincipa
les. ¶ Contra hoc arguitur qꝛ ſecundū eum in ſecūda
ſecunde. q. xlviii. Nutritiuū et ſenſitiuū ſunt partes pꝛin
cipales anime: ⁊ tñ conſtat ꝙ non oꝛdinant ad ſecūda
rios actus anime ſed ad pꝛīcipales. Tum ſcðo qꝛ ſecū
dum eum ibidem eubulia ⁊ ſyneſis et gnome ſunt par
tes potētiales pꝛudētie ⁊ tamē oꝛdinant ad pꝛincipa-
les actus pꝛudētie, qꝛ licet ſit aliqs pꝛincipalioꝛ ſcꝫ ꝓci
pere: ſecundū eum tamē (hoc nō obſtāte) alii etiam ſūt
pꝛincipales. Sicut licet ītelligere ſit nobiliſſimꝰ ⁊ pꝛin
cipaliſſimus actus anime: hoc tñ non impedit quin alii
actus ſcꝫ vegetare ⁊ ſentire ſint pꝛincipales, nec etiam
impedit quin intellectū ſit pars potētialis. Tum ter-
tio qꝛ ꝑtes iſte potētiales pꝛudētie ſunt circa actꝰ ma-
gis pꝛīcipales q̄ partes pꝛudētie quas ipſe ibidem vo
cat partes ītegrales ergo nihil reſtat ꝑ quod ꝑtes po
tentiales diſtingant ab ītegralibus. aūs ꝓbatur nam
eubulia eſt bene conſiliatiua: ⁊ ſyneſis ⁊ gnome bene
iudicatiue qui ſunt actus cognitiui ad pꝛucētiā pꝛinci
paliſſime ꝑtinētes. Sed ſecundū eum ibidem ratio me
moꝛia intellectus ⁊ ſollertia ſunt ꝑtes ītegrales ⁊ ꝑti-
nent ad pꝛudentiā ſcðm ꝙ cognitiua eſt: aut igit eubu-
lia ſyneſis ⁊ gnome oꝛdinant ad memoꝛiaꝫ rationem
intellectū ⁊ ſollertiā. aut ecōtra. non pꝛimū vt cōſtat. er
go ſecundū ⁊ ꝓſis eubulia ſyneſis ⁊ gnome quas di-
cis partes potētiales oꝛdinant ad actus pꝛincipalioꝛ-
res q̄ alie quas dicit ꝑtes ītegrales certū eſt eni ꝙ me
moꝛia intellectus ⁊ ratio ſollertia nō oꝛdinant niſi ad
faciendū rectitudinē cōſilii ⁊ iudicii pꝛudētialis quod
ꝓbatur ſic. ſi ſine mēoꝛia intellectū ſollertia ⁊ ratione
ſemꝑ poſſet haberi rectitudo cōſilii ⁊ iudicii pꝛudentia
lis. iſta nō ꝑtinerēt ad pꝛudātiā neqꝫ eſſent partes pꝛu
dentie ſed eubulia ſyneſis ⁊ gnome ſunt partes pꝛudē-
tie eſto ꝙ pꝛima poſſint haberi ſine iſtis. ergo pꝛima oꝛ
dinant ad iſta. ⁊ ſi dicatur ꝙ eubulia ſyneſis ⁊ gnome
ſunt ꝑtes potētiales pꝛudētie ꝓpꝛiiſſime accepte ſcðm
ſcꝫ ꝙ ipſa eſt preceptiua ⁊ ideo actus eoꝝ ſunt ſecun-
darii ad actum pꝛudētie. ¶ Contra qꝛ ſcðm hoc adhuc
partes que dicte ſunt ab eo integrales eſſent adhuc cir
ca actus magis ſcðarios ⁊ īmotioꝛes ab actu precipiē
di ⁊ ita ꝑ hoc non euitat argumentū. Secundo qꝛ tūc
nutritiuum ⁊ ſenſitiuū ſcðm hoc dicerent partes potē-
tiales actus intelligēdi qꝛ actus ītelligēdi eſt actus ꝑfe
ctiſſimus inter actus anime et alii actus minus pꝛinci
pales et in ipm oꝛdinati. Ad videndū tamen vtrum cō-

Contra thomam

K

cedendum ſit ꝙ fortitudinis ſunt aliq̄ partes integra-
les. Aduertendū eſt ꝙ fortitudo accipitur tripliciter, ⁊
hoc ſiue accipiatur cōmuniter ſiue ſpecialiter: vno mo-
do pro omni habitu vel actu bono moraliter circa ma
teriam fortitudinis ptinente ad genus fortitudinis. ſe
cundo modo pro principaliſſimo actu vel habitu ꝑ prin
cipalius ītento īter hos habitus. Tertio mō pro aggre
gato ex oībus habitibus vel actibus quorum vnus ſcꝫ
eſt principaliſſimus ⁊ alii in iſtum principaliorē ordi-
nati. Tunc ſit quinta cōcluſio accipiendo fortitudinem
primo modo vel ſecundo modo fortitudo nullas habet
partes integrales ſpecie diſtinctas. ꝓbatur q꞉ q̄libet
fortitudo eſt qualitas ſic ſimplex ꝙ non eſt composita
ex partibus diuerſarū rationum. Et dixi ſpecie diſtin
ctas ꝓpter partes graduales habituum vel actuū de
quibus dictum eſt in ſcđa concluſione. ¶ Sexta conclu-
ſio capiendo fortitudinē tertio mō tunc fortitudo ha-
bet partes integrales. ꝓbatur om̄is multitudo habet
partes integrales ſed fortitudo hoc modo accepta eſt
multitudo actuū vel habituū quorum vnus eſt pricipa-
lior et alii oēs ordinati in ipm ergo fortitudo hoc mo-
do accepta habet ptes integrales. ¶ Aduidenū autem
que ſunt hmōi partes. Eſt notandū ꝙ Ari. nullas enu

Partes fortitudinis.

merat licet ponat qnqꝫ modos non vere fortitudinis.
Sed Tullius in rethorica ſua ponit quattuor ſcꝫ fidu-
ciam magnificentiā, patientiā, ⁊ ꝑſeuerantiā. Macro
bius ponit ſeptem magnanimitatē, fiduciā, ſecuritatē
magnificentiā, cōſtantiā, tollerantiā, firmitatē. Andro
nicus ponit etiam ſeptem, leniā, epuleyam, magnani-
mitatem, virilitatē, ꝑſeuerantiā, andragrachia. vnde
in fortitudine reperimus tres actus. volitio fortiū ope
rum. imperiū fortium operū et factio vel executio forti
um operū. per imperiū autē nō intelligo actum prudē
tialem ſed actum volūtatis impatiuū executiōis que3
imperiū prudētiale precedit: iſtorum triū actuū vltim⁹
eſt principaliter intētus ⁊ principalior ad hunc ſenſū,
licet in eo non ſit bonitas vel malicia niſi ꝓpter actus
interiores q̄ ſunt primo ⁊ ꝑ ſe boni. tunc dico ꝙ fortis
habituatus omni habitu fortitudinis reqſito ad for-
tium operum factionē habet vnū habitum quo ſperat
ſe fortiter facere: ⁊ hunc habitū vocant. Tullius ⁊ Ma
crobius fiduciā fiducia autē eſt volitio ⁊ deſideriū ma-
gnorum arduorū ⁊ difficiliū operum et honeſtorum ⁊
cōnotat eſtimationē certam ꝙ poſſumus ardua ⁊ diffi
cilia adminiſtrare ſ3 q꞉ Macrobius fiducie addit ma
gnanimitatē ⁊ ſecuritatē: ideo Macrobius ꝑ fiduciā3
non ſignificauit niſi eſtimationē ꝓbabilē et per ſecuri-
tatem certitudinē circa illam eſtimationē adiecit. per
magnanimitatē autem ſignificauit deſideriū magno
rum arduorū et difficiliū. Ex quo patet ꝙ Tullius per

Concordātia tullii et macrobii.

fiduciam ſignificauit om̄ia illa que Macrobius ſigni
ficauit per illa tria. Nam Tullius fiduciā eſſe dicit per
quam magnis ⁊ multū honeſtis rebus multū ipſe ani
mus in ſe fiducie certa cū hec collocauit. Que diffini-
tio licet ſit multū īpꝓpria q꞉ fiduciā per fiduciam diffi
nit ꝗuis etiam ſit plus tradita oratorio more, ꝗ ſecū
dū veras regulas diffinitionū: tū ꝯſtat ꝙ per eā expri-
mit eſtimatio de honeſtorū ⁊ arduoꝝ adminiſtratiōe nō
tantū ꝓbabilis ſed certa certitudine que reperit in mo
ralibus. Et inde eſt ꝙ dicit multū et exprimit etiam de

Explicātur dicta tullii et macrobii

ſiderium illoꝝ honeſtorū ⁊ arduorū in noīe ſpei. Et iſta
eadem tria expreſſit. Macrobius in illis tribus ſcꝫ in
fiducia, eſtimationē ꝓbabilē: in ſecuritate certitudinē:
in magnanimitate que ſcđm eum importat appetitū3
magnoꝝ, ſignificauit deſideriū honeſtorum et arduo-
rum. Andronicus vero per magnanimitatē intelligit
deſideriū arduoꝝ operū: ꝑ eupuliā ꝓmptitudinē exequē
di q̄ otiens neceſſe fuerit: ⁊ per leniā que, ſcđm eum eſt
bona animoſitas ſiue robur anime, intelligit eſtima-
tionem illā quam diximus cōnotatā eſſe per fiduciam.
In hoc enī ꝙ eſtimamus nobis ineſſe robur aīe: cōfidi-
mus nos poſſe difficilia adminiſtrare. Et iſta tria ſig-
nificauit Tullius per fiduciā. Actum autē impatiuum
executionis et etiā executionē ſignificauit Tullius per
magnificentiā. quod patet ꝑ diffinitionē quam dat de
magnificentia. Magnificentia eſt magnarū et excelſa-
rum rerū ex animi quodā amplo ac ſplēdido ꝓpoſito
ꝑfecta adminiſtratio ac cōfectio: vbi per ampliū ac ſplē
didum ꝓpoſitum actum voluntatis impatiuū executio
nis ſignificat: et ꝑ adminiſtrationē, executionē ipſam.
Conſtat autē ꝙ Tullius non accipit magnificentiam
eo modo quo Ari. in quarto ethicorū ſed pro magno-
rum ac difficiliū operatiōe. Ad hanc reducitur firmi-
tas q꞉ ꝓpoſitum nō eſſet ampliū et ſplendidū niſi eſſet
firmū. Ad hanc reducit̄ conſtantia; q꞉ etiam ꝓpoſitum
non eſſet ampliū ac ſplendidū, niſi eſſet cōſtans: ita ſci-
licet ꝙ pro nullis comodis conſequendis velit deſiſtere
ab adminiſtratione horum difficiliū que iam ꝓpoſuit
adminiſtrare et cōficere. Ad hanc etiam reducitur ma-
gnificentia verilitas et audagrachia. Ad hoc enim ꝙ
executio illa ſit magnifica: exigitur ꝙ ſit virilis ⁊ ſtren
nua. Audagrachia enī idem eſt ꝙ ſtrēnuitas virilis: vt
non remiſſis et quaſi effeminatis viribus: ſed toto ro-
bore ac conatu negocio incūbamus ſtrēnue vt ſcꝫ ſolici
tudine cura et ſtudio plena ſit. Circa executionē exigit̄
volitio qua velimus inſiſtere operi ꝗ diu recta ratio di
ctabit eſſe inſiſtendū et pro nullo quod eſt contra rectā
rationē ab eo deſiſtere: ita ꝙ nec pro comodis nec pro
īcōmodis deſereret op⁹. Incōmoda nos āt retrahētia
ab opere ſunt duplicia, quedā ſunt que ipm opus ex ſe

Duplicia cōmoda.

habet ānexa ſicut labor periculū mortis vulnera dolo
res et hmōi. Alia ſunt extrinſeca ⁊ nō de ſe annexa opi
vt cōminatiōes potentū odia priuationes facultatum
Et licet aliquādo eadē incōmoda ſint annexa opi ⁊ ex-
trinſeca: alia tamen ratione dicunt̄ extrinſeca et alia
annexa operi. et cum eis conuenit iſta duplex ratio: ha
bet vim duplicis incōmodi, vt fortitudo habet annexū
periculū vulnerū et mortis ex ſe. Cōtingit etiam ꝙ hoc
idem habet ab intrinſeco vt cum michi aggreſſuro bel
lum aliquis princeps magnus cōminat̄ mortē vel exi-
lium, etiam quicqđ acciderit in bello ſi illud bellū ag-
grediar. cōmoda autē retrahētia ab opere arduo ſūt
pollicitatiōes et ꝓmiſſiones magnorū munerū, vel eti
am munera que tribuunt̄ hoc opus aggreſſuris vt nō
aggrediantur illud. Tunc dico ꝙ volitio qua volo nul-
lo modo deſiſtere ab opere pro quibuſcūꝫ īcōmodis
extrinſecis ſignificat̄ a Tullio per patientiā, ⁊ execu-
tio etiam cōformis. volitio autem et executio qua volo
nec pro quibuſcūꝫ cōmodis nec pro quibuſcūꝫ incō-
modis operi ex ſe annexis deſiſtere ab opere ſignifica-
tur a Tullio per ꝑſeuerantiā. Macrobius patiētiam
et ꝑſeuerantiā reſpectu incōmodorū appellauit tolle-
rantiā. ꝑſeuerantiā vero ex parte cōmodorū appella-
uit conſtātiā. Andronicus vero et patientiā ⁊ ꝑſeueran
tiam appellauit ꝑſeuerantiā. Sub qua etiam continet̄
(vt dictum eſt) conſtātia que a Macrobio ponit̄. Ari.
autem has partes aliter aſſignaret, poneret enī fidu-
ciam, magnificentiā, continētiā, tēperantiā, ⁊ heroicā
fortitudinē. ꝙ ponat fiduciā patet ꝑ illud quod habet
in tertio, ſecūdo tractatu capitulo ſcđo Deſperās vtiꝫ
quis timidus om̄ia enī timet. Fortis autem cōtrarius,
in audendo enim bone ſpei vbi tranſlatio. Vtetur ita
habet preter enī fiduciam bonā ſpem habet. ꝙ autem
poneret magnificentiā non in illa ſignificatiōe in qua
accipit magnificentiā in quarto: ſed in ſignificatione
qua vtitur Tullius. Patet ꝑ diffinitionē magnanimi
tatis quam ꝑmo rhetorice ponit cum dicit, ꝙ magna-
nimitas eſt virtus magnorū operū factiua. Per cōtis

Cõtinen⸗ tia qd ſit nentiam intelligit volitionem qua volo perſiſtere
in opere fortitudinis/nec pro quocũqꝫ delectabili
vel q̃modo quod eſt contra rectam rationem deſi
Perſeue rãtia qd ſit. ſtere. Per perſeuerantiam autem intelligit volitio
nem qua volo inſiſtere operi et pro nullo incomo⸗
do ſiue extrinſo ſiue intrinſeco cuius tollerantia
non excedit communem facultatem hominum ab
Virtꝰ he⸗ roica qd ſit. opere deſiſtere. Per fortitudinem heroicam intel⸗
ligit volitionem qua pro nullo comodo vel incomo
do cuius etiam tollerantia eſt ſupra communem
hominum facultatem/volo ab opere deſiſtere. Eſtꝫ
autem fortitudo ſecundum temperantiam quando
omnes paſſiões que poſſunt retrahere ab opere for
te vel adminiſtratione arduorum eſſent ita cohibi⸗
ti et refrenate vt non plus notabiliter inſurgerẽt
ad impediendum opus contra iudiciũ rationis. Et
iſte modus Ariſ. videtur eſſe clarior ⁊ magis doctri
nalis. Cum autem vltimo locutus ſum de volitione
intelligo hec eadem de executione conformi illi vo
litioni. Ex quibus patet ꝙ ſecundum Ari. poneren
tur quattuor ptes fortitudinis/ſcilicet fiducia ma⸗
gnificentia continentia perſeuerantia. reſpectu
autem fortitudinis excellentis communẽ facultatẽ
hominum adderetur heroica fortitudo: ſed quia il
Nota. la rara eſt ideo non enumerat eam cõmuniter au⸗
ctores. ¶ Septima concluſio. Iſte partes non ſolũ
ſunt partes fortitudinis ſed etiam multarum alia
rum virtutum. probatur quia in nullo genere vir⸗
tutis contingit ꝙ diffidens vel deſperans nec ꝙ il
le qui propter comoda vel incomoda vt plurimum
deſiſtit ab opere habeat omnes habitus morales
reqſitos ad perfectũ opus illꝰ virtutis. ¶ Octaua
concluſio he partes magis neceſſarie ſunt in forti⸗
tudine q̃ in aliis. probatur quia vbi plus difficul⸗
tatis ineſt: ibi magis neceſſarii ſunt habitus prom
ptitudinem in nobis contra huiuſmodi difficulta⸗
tes facientes: ſed fortitudo eſt circa ardua et diffi⸗
cilima tanq̃ circa ꝓpriam materiam. Et huius ſen
tentie eſt beatus Thomas q̃ſtione. cxxviii. articulo
vnico in reſponſione ad tertium argumẽtũ/vbi di⸗
cit ꝙ aggredi quaſcunqꝫ magnas res videtur eſſe
periculoſum quia in his deficere eſt valde nociuum
vnde etiam ſi magnificentia et fiducia circa quecun
qꝫ alia magna opera vel aggredienda ponatur: ta
men habent quendam affinitatem cum fortitudine
ratione periculi imminentis. ¶ Nona concluſio.
Oẽs iſte ptes ſũt ptes fortitudis ſubiectiue ꝑmomõ
accepte. pꝫ q: q̃lꝫ hmõi ps ſignificat actꝰ vl' habitꝰ
alicuiꝰ ꝟtutis ⁊ nõ niſi fortitudis igit: hoc tñ itel⸗
lectũ volo de teris ſignificãtibꝰ ⁊ nõ de rebꝰ ſigniſi
catis q̃a eẽ totũ vel partẽ hoc modo nõ cõuenit niſi
rebus q̃ nõ ſunt ſigna. Si q̃ras vtrũ fortitudo ha⸗
beat aliquas ptes potẽtiales? Reſpondeo ꝙ pars
potentialis accipit tripl'r vno modo pro vna q̃lita
tum actiuarum vel paſſiuarum que dicitur potẽtia
realiter in exñte rei cuiꝰ eſt potentia. Sicut ſi intel⸗
M lectus eẽt res diſtincta ab aĩa mediante q̃ aĩa ĩtel⸗
ligeret: intelleitus vel intellectiuũ diceret potentia
aĩe. Siſ'r de potentia ſenſitiua ⁊ vegetatiua. Et hoc
mõ dico ꝙ nec fortitudinis nec virtutis nec rei cu⸗
iuſcũqꝫ ſũt aliq̃ ptes potẽtiales. q: nulla penitꝰ ne⸗
ceſſitas nec ex auctoritate nec ex ratiõe nec ex expiẽ
tia cogit ponere hmõi potẽtias tãq̃ q̃litates ſuper
additas exñtie rei. Scdo mõ accipit potẽtia ꝓ re ſꝫ
ꝙ põt aliqd agere vl' pati ⁊ ps potẽtialis ꝓ re ſm
ꝙ põt agere vl' pati vnũ de multꝭ q̃ põt agere vl' pa⸗
ti/ſicut aĩa ſcðm ꝙ põt agere vl' pati eſt potẽtia/ſꝫ
vero ꝙ põt intelligere qð eſt vnũ de his q̃ pñt age⸗
re vel pati ps potentialis/⁊ ſcðm ꝙ põt ſentire dr
etiam pars potentialis/et ſcðm ꝙ poteſt vegetare
dicitur pars potentialis. Et hoc modo vnus ha⸗
bitus fortitudinis qui poteſt in multos actus: ſcðꝫ
ꝙ poteſt in actum dicitur eſſe potentia ſecũdum ꝙ
poteſt in vnum eorum dicitur ps potentialis. verbi
gratia fortitudo/ſcðm gradũ pſeuerantie ſcðm ꝙ põt
inclinare ad agendũ vel patiendũ fortia dicitur potẽ
tia: ſecundũ ꝙ põt inclinare ad deſideriũ magnorꝫ di
citur vna pars potentialis: ſecundũ ꝙ poteſt inclina
re ad impandũ magna ⁊ ardua dicitur alia pars po
tentialis ſcðm ꝙ põt inclinare ad exequendũ ⁊ ope⸗
randum magna dicit' alia pars potentialis. Tertio
modo accipit pars potẽtialis ſcðe intentional'r ⁊ ſi
militer potentia et tunc potentia non eſt aliud q̃ ſi⸗
gnum ſignificans rem aliquã ſm ꝙ põt agere vel pa
ti. Pars vero potentialis eſt terminꝰ ſignificans rem
illam ſecundũ ꝙ poteſt vnum de multis agere vel pati
Et hoc mõ ptes potẽtiales ꝯmunit' ſunt termini infe
riores ad potentiã vt vegetatiuũ ſenſitiuum ⁊ intelle⸗
ctiuum ſunt partes potẽtiales. Et iſtud tertiũ mẽbrũ
vtile eſt ad intelligendũ multas ſententias doctorꝫ
antiquorũ qui ꝓpter modũ loquẽdi eorum nõ poſſũt
aliter in veritate ſaluari. ꝑ hoc eñi apte ſaluatur quõ
vnius rei ſunt multe potẽtie ⁊ diſtincte ſm ꝙ dicit cã
cellarius piſieñ. iohãnes de gerſono. Potẽtie anime
ſunt multe non re ſed nõibus diſtincte. Secundũ hũc
modũ dicimus ꝙ fortitudo habet partes potẽtiales
hoc tertio mõ. Nam accipiat habitus fortitudis ſm
gradũ pſeuerantie ꝯſtat ꝙ iſte habitus põt eſſe prin
cipiũ eliciendi volitionẽ operum fortiũ ⁊ imperiorꝫ
operũ fortiũ. ⁊ poteſt facere iclinationẽ ad pſiſtẽdꝫ
in actu inter duros labores ⁊ graues penas ⁊ varias
paſſiones dolorũ. ideo ptes eius potẽtiales poſſunt
eſſe iſte volitionũ operum fortiũ/impatiuũ operũ for
tium/pſeueratiuũ in operibus fortibus. et ſimilia ſi
quos alios actus ille habitus habeat. ¶ Contra ſe⸗
cundam ꝯcluſionem arguit ſic. Fortitudo ꝓprie dicta
eſt circa materiã valde ſpecialẽ: ergo fortitudo ꝓprie
dicta nõ cõtinet ſub ſe plures fortitudies ſpẽ drñtes:
ſꝫ fortitudo nõ habet partes ſubiectiuas. Ad hãc ra
tionẽ reſpondeo ꝯcedẽdo añs/⁊ negãdo ꝯſequentiã
q: circa eandẽ materiã q̃tũcũqꝫ ſit ſpecialis pñt eſſe Tho. ⁊. ⁊ q̃ſti. 1⁊8.
actus moraliter boni ſpecie diſtincti quare ⁊ habitꝰ
moraliter boni ſpecie diſtincti. Añs ꝓbatur ex dictis
eiuſdẽ doctoris. Fiducia magnificẽtia patiẽtia ⁊ pſe⸗
uerantia circa materiã fortitudinis actus bonos ſpe
cie diſtinctos: alias vt iam frequẽter dictũ eſt tres eo
rum ſuperfluerẽt. ¶ Secundo circa materiã fortitudi
nis reperiunt iſta quattuor ⁊ ſunt habitus boni ⁊ ſpe
cie diſtincti ⁊ ꝯtinnẽtur ſub fortitudine ſicut inferio⸗
ra ſub ſuperiore q: fidutia in materia fortitudinis
eſt diſtincta ſpecie a fiducia in materia iuſticie aut tẽ
perantie ergo ſunt partes ſubiectiue fortitudinis.
Quod ſint boni habitus ꝯſtat. Quod ſint ſpecie di⸗
ſtincti patet/quia aliter non eſſent diuerſe partes in
tegrales. quod eſt contra eundem doctorem. Tho⸗
mas enim non aſſignat eas diuerſas tanq̃ partes
integrales/nec tanq̃ partes vnigeneas: ſed tanq̃
partes etherogeneas ad actus etherogeneos incli⸗
nantes. ꝙ autem contineãtur ſub hoc communi forti
tudo/tanq̃ inferiora ſub ſuperiore ꝓbatur ꝯtinentur
tanq̃ inferiora ſub hoc cõmuni virtus: ⁊ nõ imediate
vt ꝯſtat: ergo ꝯtinent' ſub vno genere virtutis vel ſub
diuerſis: ſed nõ ꝯtinẽtur ſub diuerſis quia loquor de
fidutia magnificẽtia ⁊ huiuſmodi nõ q̃buſcũqꝫ ſed de
his que ſunt circa materiam fortitudinis: ergo cõ
tinentur ſub vno genere virtutis et non ſub alio a
fortitudine. ergo cõtinẽtur ſub fortitudine ſicut in⸗
feriora ſub ſupiore. Neqꝫ mireris de hoc modo lo⸗

quendi quem hic obſeruo quia in hoc cõformo me modo loquendi doctoris illius cuius opinionẽ improbo. quia vt iam dictũ eſt continere vel contineri per modũ ſuperioris aut inferioris non conuenit niſi rebus que ſunt ſigna. Et confirmatur hec ratio ex dicto eiuſdem doctoris. q. cxxviii. qui de iſtis q̃ttuor dicit ꝙ ſi coartentur ad ꝓpria materiam fortitudinis ſcꝫ ad pericula mortis ſunt quaſi partes integrales. Si autem referant̄ ad alias materias ſunt virtutes adiuncte fortitudini diſtincte ab ea ſecundum ſpeciem. Ex quibus verbis arguo ſic iſte q̃tuor virtutes coartate ad materiam fortitudinis non ſunt virtutes adiũcte fortitudini. hoc eſti licet non dicat conſtat tamen apud omnẽ recte intelligentem ꝙ ipſe illud intelligit, nec ſunt virtutes omnino ſeparate a fortitudine: quia tunc nullomodo deberẽt dici ꝑtes itegrales ei9 ꝗ ſũt v̾tutes ſub fortitudine ꝯtẽte. Preterea q̃cũqꝫ ſũt diſticta int̄ ſe ſpẽ ⁊ nõ ſũt diſticta ſpẽ a fortitudine ſunt diuerſe ſpecies contente ſub fortitudine. Sicut quecunqꝫ ſunt inter ſe diſtincta ſpecie et non ſunt diſtincta ſpecie ab alijs ſunt ſic ꝙ nec ambo nec alterum eorũ ſpecie diſtinctum ſit ab alijs, illa pertinent ad diuerſas ſpecies ſub alijs contentas. ſed iſta quatuor diſtinguuntur ſpecie inter ſe vt conſtat et iam probatum eſt, et non diſtinguuntur ſpecie a fortitudine vt innuit cum dicit ꝙ quando ſunt circa aliam materiam tunc diſtinguuntur ſpecie a fortitudine. Neqꝫ tamen dico conſequentiam illam, quia hec ex dicto eius infertur bona eſſe ſꝫ in hoc ſenſu dicta ſua a legentibus accipi. Preterea iſta quatuor nec ſũt eadem ſpecie cum fortitudine, nec diſtincta ſpecie a fortitudine, et ipſa ſũt ſpecies. ergo fortitudo nõ eſt ſpecies ſpecialiſſima. ergo fortitudo eſt genus iſtoꝝ. ꝙ non ſint eadem ſpecie ſpecialiſſima cum fortitudine probatur non ſunt eadem ſpecie ſpecialiſſima inter ſe. ergo non ſunt eadem ſpecie ſpecialiſſima cum fortitudine. da oppoſitum conſequentis ſunt eadem ſpẽ ſpecialiſſima cum fortitudine ſtatĩ ſequitur oppoſitũ antecedẽtis. ergo ſunt eadẽ ſpecie ſpecialiſſima inter ſe. ergo non ſũt diſtincta ſpẽ a fortitudine ꝓbatur quia q̃cũqꝫ ſunt diſtincta ſpecie a fortitudine continentur ſub iuſticia vel ſub tẽperantia et ſic de alijs generibus virtutum: ſed fiduciã magnificentia ⁊c. q̃ ſunt circa materiã fortitudinis (quia de alijs non loquor) nõ cõtinentur ſub iuſticia nec ſub temperantia ⁊ ſic de alijs virtutib9 a fortitudine: ergo nõ ſũt diſtincta a fortitudine. ⁊ ita patet probatio añtis ꝓ vtraqꝫ parte. conſequẽtia autem prima ꝓbatur, q̃cunqꝫ multa quoꝝ quodlibet eſt ſpecies vel ſunt eadem ſpecie vel diſtincta ſpecie ſecunda conſequentia. probatur quia fortitudo. et iſta quattuor ſub eodem genere continent̄ ſcꝫ ſub virtute: et non eque immediate quia fortitudo, nec genere, nec ſpẽ ab eis diſtinguitur. ergo vel fortitudo continetur immediati9 q̃ iſta q̃tuor: vel iſta quatuor aut aliqđ eoꝝ immediati9 continetur ſub virtute q̃ fortitudo. ſed nec iſta quattuor nec aliquod eorum continetur immediatius ſub virtute q̃ fortitudo. q̃a tunc fortitudo eſſet pars ſubiectiua aliquoꝝ iſtoꝝ quattuor vel cuiuſlibet eorum ergo fortitudo imediati9 cõtinet̄. ſꝫ inter oĩa gña ⁊ ſpẽs ꝯtẽtas ſub aliquo cõi illđ eſt cõius qđ eſt illi cõi ꝓpiqui9 ⁊ imediati9. ꝗ fortitudo eſt cõe gen9 ad iſta q̃tuor ⁊ ꝯtinẽtur iſta q̃tuor ſub fortitudĩe ſicut ſpẽs ſub gñe. Cõtra nonã ꝯclõnẽ arḡ ſic. fiducia nõ ẽ aliđ q̃ ſpes. ſꝫ ſpes nõ ꝑtĩet ad fortitudinẽ ſꝫ põit̄ ꝑ leuirtus igit̄. Secũdo fortitudo facit hominem bene ſe habere circa pericula. ſed magnificentia et fiducia non

Excuſatio auctoris de inepto mõ loquẽdi.

Contra tho. ex ꝓprijs dictis arḡ.

Reſolutio auctoris.

importãt aliquã habitudinẽ ad pericula ergo magnificentia et fiducia non ſunt ſpecies fortitudinis. Tertio patientia eſt omino eadem fortitudini: ergo non eſt ſpecies fortitudinis. antecedens patet quia importat difficilium perpeſſionem. ſecundum tulliũ hoc autem importat fortitudo. Quarto illud quod reperitur in qualibet virtute nõ debet poni pars alicuius ſpecialis virtutis. ſed ꝑſeuerãtia reperit̄ ĩ q̃lib3 virtute dicit̄ enim Mathei. xxiiii. qui perſeuerauerit vſqꝫ in finẽ hic ſaluus erit. Ad primã reſpõdeo ꝙ ſpes q̃tum nũc ſufficit quadruplicit̄ accipit̄ vno mõ pro deſiderio vite eterne cũ eſtimatiõe habendi eã ex gratia et meritis ⁊ iſta eſt virt9 theologica. ſcđo modo pro deſiderio circa difficilia cũ eſtimatiõe bene ſe hñdi circa ea et ſic eſt omni virtuti morali cõis. Tertio modo pro deſiderio circa adminiſtrationẽ arduiſſimorum et difficilimoꝝ. et ſic eſt pars ſubiectiua fortitudinis cõiter dicte. Quarto mõ ꝓ deſiderio circa pericula bellica cũ eſtimatione bene ſe habendi circa ea e ſic eſt pars fortitudinis ſtricte accepte quam noĩe fidutie tullius appellauit. cum autẽ dixi in ſcđo membro ꝙ eſt omni virtuti morali cõmunis: ego hoc ſic non intelligo ꝙ ipſa tanq̃ cõe quoddã ꝑdicet̄ de qualꝫ virtute cõmuni: ſed ꝙ ipſa in illa ſignificatione continet multas ſpẽs et ad quãlibet virtutẽ earũ aliq̃ ꝑtĩnet ꝓportionabilit̄ intelligẽdũ eſt qđ dictũ eſt in tertio mẽbro. Ad ſecundã cõcedo maiorẽ: ⁊ nego minorẽ ſi intelligatur vniuerſaliter. aliqua eñi magnificentia puta illa que eſt factiua magnoꝝ circa materiã fortitudinis ⁊ ſimilit̄ aliqua fiducia importat habitudinẽ ad pericula bellica cũ quo tamẽ ſtat ꝙ aliqua magnificentia puta illa q̃ eſt circa materiã liberalitatis non ĩportat habitudinẽ ad ꝑicula niſi eſſet in gradu ꝑſeuerãtie ꝯſtituta ſicut poſtea dicet̄. Ad tertiã nego antecedẽs, q2 nõ ſunt eadẽ ꝯuertibilit̄ nõ volo tamẽ facere vim in ſermõe q2 argumẽtũ petit aliam difficultatem. et ad ꝓbationẽ dico ꝙ patiẽtia importat difficilium extrinſecorũ ꝑpeſſionẽ. ſed fortitudo preter hoc importat actũ ſperandi actum magña faciẽdi ⁊ actũ ꝑſeuerãdi quos non importat patientia. Ad quartẽ dico ꝙ ꝑſeuerãtia accipit̄ tripliciter. vno mõ accipitur pro ꝯtinuatione actus boni q̃ diu recta ratio dictat ipm eſſe ꝯtinuãdũ: ⁊ ipſa reperit̄ in omni virtute imo etiã requirit̄ volitio hmõi ꝯtinuatiõis. ſecundo modo accipitur ꝑſeuerãtia pro ꝑſiſtẽtia in bono opere ⁊ nolitione ceſſandi ab eo ꝓ quacũqꝫ moleſtia vel incõmodo, pro quo recta ratio dictat non eſſe deſiſtendum et hoc modo in omni virtute morali reperitur ꝑſeuerantia. Tertio modo accipit̄ ꝑſeuerantia pro ꝑſiſtẽtia in operibus arduis cũ nolitione deſiſtendi ꝓ quocunqꝫ incõmodo actui intrinſeco vel actui de ſe annexo, ⁊ hoc modo eſt ſpecies fortitudinis ꝯmunit̄ dicte quarto mõ accipit̄ pro perſiſtentia ĩ opibus bellicis cum nolitione deſiſtẽdi pro quocũqꝫ incõmodo intrinſeco operi ⁊ ſic eſt ſpẽs fortitudinis bellice. ¶ Ad rationẽ ante oppoſitum ꝯcedo maiorem de forma ſimplici que eſt vna numero ⁊ de diuiſione in ꝑtes diuerſarum rationum: ſed nego de forma que eſt vna tantum vnitate aggregationis ⁊ de forma vna ſimpliciter ⁊ de diuiſione in partes eiuſdem rationis. et iſta patuerunt in concluſionibus.

B

Differũt fortitudo et patientia.

Poſtq̃ tractauimus de prima ſpẽ fortitudinis ꝯmunit̄ accepte ſcꝫ de fortitudine ſtricte accepta ꝯſiter tractãdũ ẽ de ſecunda ſcꝫ de magnanimitate. Et ꝑmo quidẽ de ea ⁊ ſpeciebus eius. ſcđo de vicijs oppoſitis. ¶ Circa igit̄ magnanimitatẽ. ¶ Queritur primo, Vtrum magnani‑

nimitas ſit circa magnos honores. arguitur ꝙ nõ magnanimus magis contempnit honores q̄ appetit. ergo magnanimitas non eſt circa magnos honores. In. Oppoſitum eſt quod dicit. Ariſtote. tertio ethicorum ꝙ magnanimitas eſt circa magnos honores. Pro reſponſione ad queſtionem. Notandum eſt ꝙ per honorem nos poſſumus tria intelligere

Triplex honoris acceptio

vnomodo adminiſtrationẽ laudabilem negotiorum arduorum et difficilium. Secundo mõ poſſumus intelligere per honorem aliquid quod exhibetur in ſignum huius modi virtuoſe adminiſtrationis. Tertio modo accipitur pro opinione laudabili q̄ ex huiuſmodi ſignis virtutũ exhibetur generatur et naſcitur. ſecundomodo accipitur prope honor: Et primo rethorice diſtinguit Ariſto. honorem hoc modo acceptum a bona opinione et vtrũq; enumerat inter partes felicitatis. Magne adminiſtrationis et ardue ſunt honorabiles dupliciter vno modo quia non cõmittũtur a prudentibus viris niſi his qui eſtimantur magnis honoribus digni. alio modo quia harũ rerum virtuoſa adminiſtratio reddit hominem magnis honoribꝰ dignũ Econtrario enim huius modi adminiſtratio poteſt dici vituperabilis ſi vicioſe et imperite geſta ſit huiuſmodi autem res honorabiles ſunt duplices. q̄dam ſunt q̄ habent magnas vtilitates adiunctas aut alia magna commoda ſicut ſunt officia dignitates potentatus regna dominia diuina. alia ſunt quibus non ſunt huiuſmodi commoda adiecta ſꝫ bene et virtuoſe gerentibus debetur honor. Itẽ rerum honorabilium alie ſunt per ſe honorabiles, et tales ſunt opera virtutum, Alie vero ſunt honorabiles non per ſe, ſed ex operatione adminiſtrantis.

Expoſitio diffinitionis Ariſtotel

honor ſecundomodo diffinitur ab Ariſtot. ſic. Honor eſt benefactiue opinionis ſignũ, q̄ diffinitio dupliciter poteſt exponi vnomodo ſic honor eſt ſignum ꝑ quod honorans oſtendit ſe opinari ꝙ ille cui honorem impendit eſt benefactiuus. Aliomodo ſic. honor eſt ſignũ quo honorãs oſtendit ꝙ ille quẽ honorat habet opinionem benefactiuam eo ꝙ habeat voluntatẽ et ſcientiam bene faciendi. Eſt tamen aduertendum ꝙ beneficentia accipitur dupliciter. vnomodo generaliter pro quacũq; impenſione beneficii ſiue per actum virtuoſum ſiue per actũ vitioſum. Alio modo accipitur beneficentia ꝓ impenſione beneficii virtuoſa et laudabili, et ita honor accipitur dupliciter. vnomodo pro ſigno benefactiue opinionis primo modo, et hoc modo tiranni et multi prelati aut princeps iniqui honorantur quia multi tales preſtant multis magna beneficia et etiam preſtare poſſunt. alio modo accipitur honor pro ſigno benefactiue opinionis ſecundomodo. et hoc modo propter ſolum actum virtutis impenditur honor et ſolum impẽdit̃ eis q̄ bñficia vel preſtiterunt vel preſtare poſſũt. Secundũ illð. Ari. Honorãtur aũt iuſte q̄dẽ maxīe q̄ bñficia p̄ſtitert̃ nõ ſolũ ſed honorat̃ etiã qui poteſt beneficiare. Et docet conſequenter quid per beneficentia intelligat. Beneficentia autẽ que ad ſalutem ⁊ quaſcunq; cauſas eſſendi ad diuitias aut ad aliquid aliorum bonorum quorum non eſt facilis poſſeſſio aut totaliter aut hic aut tunc. Multi enim propterea que videntur parua honorẽ adiſpiſcuntur: ſed modi ⁊ tempero ſunt cauſe Ex quo patet ꝙ beneficentia eſt impenſio bonorum que magna ſunt vel ſecundum ſe vel ex circunſtantia modi loci vel temporis. Nam etiam quis dicitur aliquando beneficus qui tamen impendit parua: ſed vt dicit Ari. circunſtantia modi loci vel temporis ſunt cauſa ꝙ illud quod in ſe eſt paruũ reputetur magnũ.

Beneficētia q̄d ſit

ꝙ autem honor proprie dictus ſolum debeatur beneficentie virtuoſe probat Buridanus propter beneficium impenſum debetur honor: ſed ad hoc ꝙ aliquid ſit beneficium non ſufficit ꝙ bonũ fiat: ſed requiritur ꝙ benefiat, quia beneficiũ cõponitur ex bene ⁊ facere ⁊ nõ ex bono ⁊ facere ergo malus inquantum malus non eſt benefactiuus nec beneficii impenſiuus.

buridanꝰ 4. ethi. q̄. nona.

Probat ſecundo auctoritate Senece dicentis. Non poteſt beneficiũ manu tangi. ſed animo geritur: multum intereſt inter materiam beneficii et beneficium. Non enim aurum vel argentum beneficium eſt, ſed ipſa tribuentis voluntas. Itaq; non quid detur aut quid fiat refert: ſed qua mente beneficium non in eo quod fit, aut quod datur conſiſtit: ſed in ipſo dantis aut facientis animo. Hec tamen Senece verba multipliciter exponi poſſunt vno modo ꝙ aurũ ⁊ argentum nullo modo ſint beneficia: et ſic non videtur michi verum quicquid enim eſt bene tributũ vel impenſum alteri, vt ſit ſibi cauſa ſalutis vel cauſa eſſendi, vel auferendi ab eo paupertatem, aut eſt de numero eorum quorũ poſſeſſio ē difficilis, illud eſt beneficiũ ſiue beneficentia, ſed aurum ⁊ argentum ſunt huiuſmodi, ergo ſunt beneficiũ. Scðo actus ipſe volũtatis nõ eſt id qð alteri confert̃ neq; eſt id quo alteri ſuccurritur: ergo non eſt beneficentia. ¶ Tertio poſito ſolo actu voluntatis et quolibet alio remoto nõ eſt beneficentia: ergo actus voluntatis non eſt beneficentia beneficentia enim videtur actum exteriorem importare. Alio modo poſſunt intelligi ꝙ aurum et argentũ non habent ex ſe ꝙ ſint beneficentia: ſed habẽt ex animo id eſt ē actu voluntatis ipſiꝰ dantis. Et in hoc ſenſu concedo. Aurum enim et argentum aliquando ſũt mutuum: Aliquando ſunt donatio et beneficentia aliquando nullum horum, vt cum vel retinentur apud poſſidentem, vel transferimus cauſa emptionis alicuius: et ita cum traditio eorum ſubordinatur volitioni benefice vel datiue: ſunt beneficentia: cum ſubordinatur volitioni mutuatiue: ſunt mutuum: cum volitioni ſolutiue ſunt ſolutio. ꝙ ergo ſint beneficium vel beneficentia non habent ex ſe: ſed habent hanc denominationem a volitione dantis. Et aliquando ſũt virtuoſa beneficentia et laudabilis: quando volitio dantis eſt virtuoſa: Aliquando vero vicioſa, quando ſcilicet huiuſmodi volitio eſt vicioſa propter aliquam circunſtantiam. ꝙ aũt ſũt magnũ beneficiũ poteſt intelligi dupliciter. Vno modo ſecundum denominationem intrinſecam ⁊ hoc modo q̄ñ hmõi data ſunt: ſecundum ſe magna dicuntur eſſe magnum beneficium. Secundo modo ſecundum denominationẽ extrinſecam. Et hoc tripliciter. Vno modo quando ſumitur denominatio ab effectu quem circa eum cui tribuitur beneficium faciunt, ſicut cum per id ſibi multum bene eſt aut a multa et graui miſeria releuatur. Secundo quando ſumitur denominatio ab aliqua circunſtantia propter quam vel erat multum difficile, vel erat multum neceſſarium illud preſtare. Tertiomodo quando ſumitur denominatio a magnitudine actus voluntatis, quia ſcilicet ex actu voluntatis multum magno hoc tributum eſt. Et ſecundum hanc diſtinctionem exponende ſunt multe auctoritates veterum que ſibiinuicem contrarie videntur.

multiplex expoſitio dicti ſenece.

Bñficiũ q̄mõ dicit̃ magnũ.

Actus tamen voluntatis dicitur magnus dupliciter Vno modo propter multitudinem partium intrinſecarum. Et hoc modo actum eſſe magnũ nõ eſt alið q̄ ipſum: eſſe multum intenſum. Aliomodo actus dicitur magnus ratione obiecti non cuiuſcunq; ſed illius gratia cuius immediate et per ſe nata eſt fieri beneficentia. hoc autem obiectum eſt bene eſſe illius cui aliquid tribuitur, qui enim beneficus eſt in alium

Actꝰ voluntatis q̄lr dr̃ eẽ magnus

pꝛimo vult ſibi bene eſſe / et vt ſibi bene ſit tribuit ſibi aurum vel argentum vel aliquid aliud. volitio ergo dicitur magna qua ego volo ſibi multū bene eſſe / parua aūt ecõtrario. hec aūt diſtictio neceſſaria eſt: quia auarꝰ amico ſuo in neceſſitate poſito actu voluntatis intenſioꝛe benefacit in paruo q̄ in multo / et tamen non pꝛopter hoc dicitur beneficentioꝛ immo minus beneficus. Pauper aūt ⁊ diues interdū volunt bene eſſe alicui ſed pauper vult ſibi melius eſſe q̄ diues: non tñ tātū tribuit q̄tum diues: in tali caſu adhuc pauper eſt beneficentioꝛ quia beneficiū ſuum pꝛocedit ex maioꝛe. i. intenſioꝛe actu volūtatꝫ modo ſupꝛa expoſitio. et licet non plus tribuat denominatione ſumpta ex magnitudine rei tribute plus tamen tribuit denominatione ſūpta ex difficultate tribuendi pꝛoueniente ex circunſtantia perſonarum: eſt enī pauperi difficilius tribuere decē: quā diuiti tribuere centū: ⁊ quia facit dationē difficilioꝛē q̄ diues. ideo veriſimile eſt / ꝙ aut vult illi melius eſſe aut intenſioꝛi affectu vult ſibi bene eē q̄ diues. Aduertendū vlterius ꝙ datur alia diffinitõ honoꝛis honoꝛ eſt exhibitio reuerentie in ſignū virtutis. de qua diffinitione dicit buridanus ꝙ ſi differat iſta diffinitio a diffinitione. Ariſt. illa que eſt Ariſto. eſt melioꝛ Pꝛobat quia per diffinitionem Ariſt. diffinitur ipſe honoꝛ / per iſtam vero non diffinitur ipſe honoꝛ ſed honoꝛatio. Pꝛo quo notat ꝙ duplex eſt honoꝛatio quedam eſt poſtq̄ nichil in re remanet quod ſit ſignū virtutis vt genuflexio capitis inclinatio. et in iſta non differt honoꝛatio realiter ab honoꝛe. Alia eſt honoꝛatio poſtq̄ aliq̄d pꝛemanet quod eſt ſignum virtutis. vt conſtructio templi imaginis et in iſtis differt honoꝛatio ab honoꝛe. poſt enim conſtructionem templi remanet templi conſtructū: et poſt compoſitionem imaginis remanet imago. Concluſio Buridani bene michi placet ſed non ratio quia qui contradicere vellet diceret ꝙ exhibitio non eſt aliud q̄ res exhibita / et ita dicerent ꝙ vbi poſt actum nichil remanet in re ꝙ ille actus ē honoꝛ: vbi vero poſt actuꝫ aliq̄d remanet in re: ipſi dicerent ꝙ illud quod remanet eſt honoꝛ / et ꝙ exhibitio non eſt niſi res exhibita et conſtructio templi non eſt aliud q̄ templum conſtructum aut pars templi conſtructa cui alia ſuccedit conſtruenda et hoc cum conſtructio verificatur de templo pꝛo menſura aliqua pꝛo qua eſſe non verificatur de eo / quia ſi ſimul per aliquā potentiā cõſtrueretur tunc conſtructio templi eſſet ipſa res conſtructa pꝛo pꝛimo inſtanti pꝛo quo eſt. Videt̄ tñ michi ꝙ diffinitio Ari. ſit melioꝛ et ꝙ iſta ratio diffini ꝑ genus illud quod Ariſ. diffinit per ſpēm ita tamen ꝙ per hoc diffinitio iſta ſecunda eſt in plus q̄ diffinitum. Pꝛo quo eſt notandū ꝙ ſm Ariſ. non cuilibet vtuti debetur honoꝛ ſed tantū virtuti benefactiue: nam homini caſtiſſimo vel temperatiſſimo nõ impēditur ꝓpter caſtitatē honoꝛ. Sed ſi impendit̄ ſibi: hoc eſt quia ſpamus ꝙ p̄cibus nos ⁊ oꝛonibꝫ apud deū iuuabit qđ ſit per vtutē benefactiuam / ⁊ apud antiquos conſtructiões temploꝝ imagines ꝑmoꝛditas ſedis nõ inſtituebātur alicui ꝓpter vtutem qualibet ſed tantū ꝓpter bñficia impēſa vl' populo vel toti reipu. vel aliis indigentibus. nõ dico tamē ꝙ pꝛopter hmōi virtutes q̄ ſūt ad ſe nõ debeatur honoꝛ: ſed dico ꝙ cõmuniter nõ impendebatur et qđ ſi aliquid fuiſſet impenſū pꝛopter talē virtutem: illud non fuiſſet ab Ari. appellatū honoꝛ: ſed tm̄ ea que impendebātur ꝓpter vtutē bñfactiuā. pꝫ per diffinitionē honoꝛis quā ipſe ponit. honoꝛ inquit eſt bñfactiue opinionis ſignū: Sed dr̄ ꝙ Ariſ.

Buri. q̄rto ethic. q̄ſtiõe nona.

Duplex honoꝛatio.

Nota.

hic appellat benefactiuā virtutē omnē illā virtuteꝫ que eſt bene opatiua. Cõtra hoc arguitur ꝑ illđ qđ immediate ſequit̄. Honoꝛantur aūt quidē iuſte maxime qui beneficia pꝛeſtiterūt: ſed honoꝛat̄ etiā qui poteſt beneficiare. Et ſequitur etiā beneficentia aūt que ad ſalutem ⁊c̄. Ex his foꝛmat̄ iſte ſillogiſmus / omnis honoꝛ eſt exhibitus in ſignū virtutis benefactiue ſed nõ oē exhibitū inſignū vtutꝫ ē exhibitū ī ſignū vtutꝫ bñfactiue. g̃ nõ oē exhibitū in ſignū virtutis eſt honoꝛ. et per conſequens diffinitio illa eſt cõmunioꝛ q̄ diffinitum. Scđo pꝛobo ꝙ non ſit eque bona quia ſecundum Ariſt. honoꝛ non eſt ſignū virtutis benefactiue ſed eſt ſignum eſtimationis ⁊ opinionis quā habēt hoies de virtute bñfactiua alterius. alias honoꝛ frequentiſſime eſſet falſum ſignum cum per ipſum aliquis ſignificaretur eſſe virtuoſus qui tamen eſſet multum vicioſus vicio oppoſito illi virtuti pꝛopter cuius eſtimationem ſibi impenditur honoꝛ. Et cum in rei veritate neſciunt homines communiter de alio a ſe an ſit vere virtuoſus an non: cum non habeant noticiam ſecretoꝛum coꝛdis a quibus dependendet bonitas actus exterioꝛi. Si honoꝛ deberet eſſe ſignum virtutis frequentiſſime contingeret vel ꝙ honoꝛ eſſet ſignum falſum / vel ꝙ id quod exhibetur ꝓ ſigno non eſſet honoꝛ. homies aūt honoꝛantes aliquē ſciunt de ſeipſis vtrum eſtiment eū cui illud impendunt benefactiuum vel non: ideo honoꝛ ab eis impenſus non eſt eis falſū ſignum. Et inde eſt ꝙ Ari. diffinit honoꝛem per eſſe ſignum non virtutis ſed opinionis benefactiue: vel vt habet noua tranſlatio eſtimationis benefactiue ⁊ vbi ꝙ pene vtitur iſto modo loquendi. Ex quibus infero pꝛimo ꝙ aliquid quod ab aliquibus exhibetur vt honoꝛ: ſecundum ſibi conſimile exhibetur ab aliis: vt dedecus. Patet de capitis inclinatione ⁊ genuflexione que cum multis exhibeantur vt honoꝛ: chꝛiſto tamen ⁊ nonnullis aliis ſanctis viris exhibita ſunt vt dedecus. infero ſecundo ꝙ aliquid idem ſimul ⁊ ſemel exhibetur vt honoꝛ et dedecus. pꝛobatur pꝛimo ex parte exhibentium ſit aliqua multitudo ciuium que debeat cõſtituere certam imaginem in memoꝛiam ſui pꝛincipis quem multi de illa multitudine exiſtimant virtuoſum et benefactiuum / et multi malefactiuum ⁊ cõmuni conſenſu conueniant in certas ꝓtractiones imaginis que apud vnam partem multitudinis deſignēt eſtimationem virtutis et apud aliam deſignent eſtimationem vicioꝛum. quia huiuſmodi pꝛotractiones ſunt ſigna multum equiuoca virtutum ⁊ vicioꝝ ⁊ maxime quando virtutes et vicia habet inter ſe vicinitatem vt pꝛodigalitas et liberalitas / frugalitas et auaricia / ſuperbia et magnanimitas / ꝑſeuerātia et pertinentia conſtat enim ꝙ hec imago eſt honoꝛ qꝛ eſt ſignum opinionis benefactiue et eſt dedecus. quia ē ſignum opinionis malefactiue. Secundo pꝛobatur ex parte partium eius rei que eſt honoꝛ. nam poſſibile eſt ꝙ pꝛinceps ille eſtimetur ab omnibus in aliquo benefactiuus et in aliquo malefactiuus / et ꝙ ciues conſtituentes ſibi ymaginem / ꝑ aliquas partes ymaginis velint repꝛeſentare eſtimationem quam habēt de eius bñficiis ⁊ per alias eſtimatiões quam habent de eius maleficentia: ergo eadem res erit ſecundum diuerſas partes honoꝛ et dedecus. ¶ Confirmatur quia eadem oꝛatio ſiue ſoluta: ſiue metris ſiue numeris aſtricta poteſt pꝛo vna parte continere virtutes alicuius: et pꝛo alia parte vicia vt conſtat: et tamen huiuſmodi oꝛationes laudatiuas. Ariſtoteles reponit inter partes honoꝛis. ſimiliter eadem oꝛatio poteſt continere laudem vniꝰ ⁊ vitia alteriꝰ ſicut oꝛatio Plinii ad Traianum continet laudes immenſas

Nõ cuiꝫ opationi vtuoſe debetur honoꝛ

Coꝛrelarium.

traiani et vitia nõnullozum imperatozum pꝛecedẽ
tium. Infertur tertio ꝙ virtus non eſt cauſa hono-
Ꝓ ris ſicut vult Buridanus: ſed eſtimatio virtutis. ꝓ
Burida. batur honoꝛ non eſt ſignum virtutis ſed eſtimatio
vbi ſup. nis benefactiue virtutis. ergo nõ eſt virtus ſed eſti
matio virtutis benefactiue cauſa honoꝛis. Signuꝫ
enim pꝛopꝛie eſt ꝙ natum ex aliquo ipſum oſtendit
vt vult Quintilianus in Inſtitutionibus. placet ta
men michi diſtincto Buridani qua dicit ꝙ honoꝛ
accipitur tripliciter vnomodo q̃tum ad cauſam,
et hec eſt eſtimatio virtutis benefactiue. Non enim
quibuſcunqꝫ virtuoſis volumus afferre honoꝛem.
ſed his tantum quos eſtimamus benefactiuos. Se
cundo modo quantũ ad ſubſtantiam, et ſic honoꝛ
vt dictum eſt, eſt ſignum huiuſmodi exiſtimationis
Tertio modo q̃tum ad effectum et hic effectus ĩ eo
qui honoꝛatur eſt delectatio ſecundum illud Ari-
ſtotelis pꝛimo rethoꝛice. Et honoꝛ et complacẽtia
delectabiliſſimoꝛum pꝛopterea ꝙ fit fantaſſia vni
cuiqꝫ ꝙ talis eſt ſtudioſus. In aliis autem ab eo eſt
eſtimatio virtutis benefactiue vel bona fama vel
bona opinio de ꝟtute benefactiua alicuius. Et hec
dicta ſunt in cõmuni de honoꝛe. ¶ Pꝛima conclu-
ſio. Magnanimitas eſt pꝛimo et per ſe circa ma-
gnas et arduas ac difficiles adminiſtrationes.
Pꝛobatur pꝛimo per diffinitionem magnanimi-
tatis quam ponit Ari. pꝛimo rethoꝛice. Magna-
nimitas eſt virtus factiua magnoꝛum benefactoꝝ,
ex quo apparet ꝙ Ariſtoteles non diffinit magna
nimitatem per appetitum magnoꝛum honoꝛũ. ſed
per poerationem magnoꝛum benefactoꝛũ. Pꝛoba
tur ſecundo per eundẽ Ariſtotelem tertio ethicoꝛũ
Habet enim ꝙ magnanimus non parua pericula
neqꝫ frequenter adit ſed magna. Et capitulo eodẽ.
et paucoꝛum quidem operatiuum ſed magnoꝛũ et
nominabiliũ ⁊ multa ſimilia habet. Pꝛobatur ter
tio auctoꝛitate ciceronis libꝛo pꝛ̃o de officiis vbi
Cicero loquens de foꝛtitudine dicit ſplendidiſſimum gen⁹
honeſtatis videri quod animo magno elatoqꝫ hu-
manas res deſpiciente factum ſit. Et paulo poſt,
ſed ea animi elatio que cernitur in periculis ⁊ la-
boꝛibus: ſi iuſticia vacat pugnat qꝫ non pꝛo ſalute
communi. ſed pꝛo ſuis commodis in vicio eſt. adit.
diffinitiõ Itaqꝫ pꝛobe diffinitur a ſtoicis. Foꝛtitudo cum eaꝫ
ſtoicoꝛũ. virtutem eſſe dicunt pugnantem pꝛo equitate. Ne-
qꝫ mireris ꝙ loquatur de foꝛtitudine ⁊ nos de ma
gnanimitate quia in nullo loco videtur foꝛtitudinẽ
a magnanimitate diſtinxiſſe. ſed ſemper de his in-
differenter locutus eſt Et loco eodem: foꝛtes autem
igitur et magnanimi ſunt habendi non qui faciũt:
ſed qui pꝛopulſant iniuriam. ¶ Quarto per illud
eiuſdem quod immediate ſequitur. Vera autem et
ſapiens animi magnitudo. honeſtum illud qꝺ ma-
xime natura ſequitur. in factis poſitum non in glo
ria iudicat pꝛincipẽ ꝙ ſe eſſe maulꝫ q̃ videri. Ex
qua actoꝛitate patet ꝙ magnanimitas magis eſt
circa magna recta q̃ circa gloꝛiã ſiue honoꝛẽ. mul-
ta alia adduci poſſent. ſed adducentur in pꝛobatio
nibus ſequentium. ¶ Secunda concluſio magnani
mitas per ſe eſt in contemptu rerum externarum
pꝛobatur per Ariꝫ. in tertio. licet et adhuc et circa
diuitias et potentatum et omnẽ bonã foꝛtunam et
infoꝛtunium moderate habebit quomodocunqꝫ fi-
ant ⁊ neqꝫ bene foꝛtunat⁹ vtiqꝫ gaudioſus erit: neqꝫ
infoꝛtunatus triſtis. et paulo poſt. potentatus em̃
et diuitie ꝓpter honoꝛẽ ſũt deſiderabilia hñtes igi
tur ipo honoꝛari ꝑ ipſa volũt: cui aũt ⁊ honoꝛ puũ
eſt: hinc ⁊ alia ꝓpꝛ̃ qꝺ ⁊ deſpecteões videnꝛ eẽ: et in
eodẽ tertio et potens poſſediſſe magis bona et in-
fructuoſa fructuoſis et vtilibus. vbi alia tranſlatõ
magis qꝫ volet res pꝛeclaras et inutiles q̃ fructuo
ſas et vtiles. pꝛobatur ſcꝺo auctoꝛitate. Ciceronis
pꝛimo de officiis. Oio (inquit) foꝛtis anim⁹ et ma-
gnus duabus rebus maxime cernitur. quare vna ĩ
rerum externarum deſpicentia ponitur: cũ perſua-
ſum ſit nichil hominem niſi ꝙ honeſtum decoꝛũ qꝫ
ſit aũt adiuuari, aut optare, aut expetere opoꝛte-
re: nulli qꝫ neqꝫ homini neqꝫ ꝑturbationi animi neqꝫ
foꝛtune ſuccũbere. altera eſt res vt cũ ita ſis affect⁹
animo vt ſupꝛa dixi res geras magnas: illas qꝺ ⁊
maxime vtiles ſed vt vehemẽter arduas plenas qꝫ
laboꝛum et periculoꝛũ. tũ vite vſu. tũ multarũ rerũ
cauſa q̃ ad vitã pertinẽt pꝫ per illud qꝺ paulo poſt
ſubiũgitur. nã et ea q̃ exꝛ̃ia pl̃i ſed et pcl̃a videntur
pua ducere eaqꝫ ratione ſtabili firmaqꝫ contemnere
foꝛtis animi qꝫ dicendum eſt. Et ea que videnꝛ acer
ba que multa et varia in hoĩm vita foꝛtunaqꝫ ver-
ſantur. Ita ferre vt nichil a ſtatu nature diſcedas:
nichil a dignitate ſapiẽtis. Robuſti aĩ eſt magneqꝫ
ꝯſtãtie. Idẽ hꝫ capl̃o xiii. vbi repꝛobat vitã otioſo-
rum concludẽs ita fructuoſioꝛ aũt hominum generi
et animi claritateꝫ amplitudineqꝫ aptioꝛ eoꝛum qui
ſe ad remp. et ad magnas res generẽdas accomoda
uerunt. Ad idem poſſent adduci omnia que idem ci-
cero dicit de foꝛtitudine et magnanimitate ex quib⁹
legentibus conſtat ꝙ ipſe poſuit magnanimitatem
circa rerum arduarum et difficilium adminiſtratio-
nem. De contemptu autẽ rerum externarum habet ĩ
eodem. xiii. capitulo. Capeſcentibus autem rempu.
nichil minus q̃ phis hic haud ſcio an magis etiã ma
gnificentia et deſpicentia adhibenda ſit rerum huma
narum. Secundo ꝓbatur. Tam pꝛima q̃ ſecunda cõ-
cluſio. Adminiſtratio rerumpu. poteſt bene ⁊ male ſu
ſcipi et bene. et male recuſari. Recuſari male ſi homo
recuſet ea que poteſt ad vtilitatem publicam admini
ſtrare. Nam ſi quis cum bene poſſit adminiſtrare
ideo refugiat quia foꝛmidat laboꝛes et moleſtias vel
ignominiã et infamiam ex offenſionibus et periculis
conſurgentem. Aut pꝛopter nimis magnũ contem-
ptum honoꝛis: male recuſat. ꝙ ſi recuſet quia cum ſit
vir excellentis ingenii qui ſe doctrine dedit aut quia
eſt valitudinarius aut inbecillis nec ſe dignum vere
exiſtimat qui poſſit ad vtilitatem publicã adminiſtra
re tunc recte et bene recuſat. Quod ſi talis ſuſcipiat
graues et difficiles adminiſtrationes rerumpubli.
et reputet dignum his adminiſtrationibus cum ta-
men non ſit dignus tunc male ſuſcepit. Si vero ſit di
gnus et ſuſcipiat eas quibus ſe dignum vere putat
quomodo et gratia huius opoꝛtet: tunc bene ⁊ virtuo Cicero.
ſe ſuſcipit. Hec omnia pꝛobantur auctoꝛitate Cicero
nis eodem. xiii. capitulo. Quapꝛopter et his (inquit)
foꝛſitan concedendũ ſit rempu. nõ capeſcentibus qui
excellenti ingenio doctrine ſeſe dederunt: et his qui
aut valitudis imbellicitate, aut aliqua grauioꝛi cau-
ſa impediti a republica receſſerunt: cum eius admi-
niſtrande poteſtatem aliis laudemqꝫ concederent.
Et ſequitur. quibus autem talis nulla ſit cauſa ſi de-
ſpicere ſe dicant ea que pleriqꝫ admirantur imperia
et magiſtratus hunc non modo non laudi verum etiã
amvicio dandum puto. Et paulo poſt. Sed videntur
(inquit) laboꝛes et moleſtias: tum offenſionum, tum
repulſarum quaſi quandam ignomiam timere et in
famiam. Sunt enim qui in rebus contrariis parum
ſibi conſtent voluptatem ſeueriſſime cõtẽpnant: in do
loꝛe ſint mollioꝛes, gloꝛiã negligãt, frãganꝛ ĩfamia.
atqꝫ ea quidẽ nõ ſatis ꝯſtanꝛ agũt. ꝓbaꝛ etiã ꝑ illud
qꝺ ſtati ſequiꝛ. ad rẽpublicã generandã autẽ q̃ acce-
dit caueat ne id mõ ꝯſideret, q̃ illa res honeſta ſit ſꝫ

etiā vt habeat efficiendi facultatē.in q̄ ipſo cōſide
rādū eſt)ne autē temere deſperet ꝑpt ignauiā .aut
nimis cōfidat ꝑpter cupiditatē. Ex his clariſſime
patet ꝙ in ſuſceptione arduarū adminiſtrationū
pōt aliquis deficere/ſuphabundare.et medio mo
Correla. do ſe habere/ergo circa hmōi ſuſceptionē pōt eſſe
aliqua vtus moralis inclināſ nos ad ſuſcipiēdū
eas q̄s poſſum⁹ bn̄ ꝛ laudabiliter gerere/eo mō q̄
opꝫ ꝛ grā cui⁹ opꝫ/ꝛ ad recuſandū etiā eas qb⁹ nō
ſum⁹ digni:ſed illa vt⁹ nec ē iuſticia nec tēpantia
nec prudētia.ḡ ē magnanimitas ſiue fortitudo cōi
ter dicta.Tertia cōcluſio magnanimitas eſt circa
magnos honores. ꝓbat̄ q̄a cōtingit honores ma-
gnos bn̄ ꝛ male appetere ꝛ reicere/ꝛ etiam medio
crit.ḡ circa magnos honores pt eē aliq̄ vt⁹ nos in
clināſ ad appetēdū ꝛ reiciendū ꝯformit ad iudiciū
recte rōnis.ſꝫ illa vt⁹ nō eſt alid ꝙ̄ magnanimitas
q̄ ex ſuo noīe iportat magnitudinē ani igit̄. Scd̄o
repitur aliqui q̄ dignificant ſe magnis qbus di-
gni ſūt:et repiuntur aliqui q dignificāt ſe pūis qb⁹
etiā digni ſūt/ſcd̄us dicit̄ tēperat⁹ vel modeſt⁹ vt
hꝫ aliā trāſlatio Arꝭ.pmus aūt dicitur magnani⁹
ſūt etiā aliqui q dignificāt ſe magnis quibus tamē
indigni ſūt.et iſti dicitur caymi ſiue inflati alii vo
non dignificant ſe tā magnis ꝙ̄ magnis digni ſūt
ꝛ iſti vocātur puſillanimes ſcd̄o magnanimitas ſe
hꝫ ad honores ſicut pulchritudo ad corp⁹.ſed pul-
chritudo nō ē niſi in magno corpe. Parui eñ inq̄t.
Arꝭ.formoſi ꝛ cōmēſurati/pulchri vo nō.ḡ magna
nimitas nō ē niſi circa honores magnos. Hec ē ſniā
Arꝭ.i q̄rto caplo de magnanimitate vbi ꝓbat hāc
ꝯcluſionē. Pro cui⁹ expoſitiōe. adūteꝙ dignificare
ſe honore ꝯtingit dupl̄r vno mō q̄a quis ſe exiſti-
expoſito mat dignū honore illo ꝛ ſe iam ipſum promeruiſſe
q̄rti capi ſicut dux qui victoriā retulit de hoſtib⁹ ſcd̄m leges
tꝫ de ma triūphor exiſtimat ſe dignū triumpho:et qui ma-
gnanimi gnā vtilitatē attulit reip.exiſtimat ſe dignū ſtatua:
tate q̄rti et cōſtat ꝙ hoc mō in appetitu honoris poteſt con-
ethicoꝝ tingere exceſſus defectus ꝛ mediocritas:ſcd̄omodo
aliquis exiſtimat ſe dignū honore aliquo q̄ꝛ exiſti
mat ſe dignū dignitate alioꝝ habente adminiſtra-
tionē aliq̄.cui adminiſtrationi ipſe cōfidit ſe poſſe
ſufficere et eam nō eē ſibi ſcd̄m q̄cūꝙ circumſtantiā
inconuenientē. Cōtra quod erraret quis ſi ꝑ hoc ꝓ-
ciſe ꝙ putat ſe poſſe ſufficere adminiſtratiōi alicui
ex hoc putaret ſe dignū illa dignitate puta ſi per
hoc ꝙ q̄s poſſet bn̄ adminiſtrare regiā dignitatem
ipſe exiſtimaret ſe dignū honore regio et principa
tu illo et de facto appeteret:hoc non proueniret ex
magnanimitate ſed ex cupiditate et ſtulta ambitiō
ne/quia ſibi deficeret circumſtantia generis ſine q̄
non debet ſe exiſtimare dignū. Erraret etiā ille cui
conueniret circumſtantia generis et multe alie etiā
ſibi tamen defficeret facultas adminiſtrandi/quia
ſcd̄m ꝙ nuper eſt allegatū eſt ex Cicerone ei qui ac
cedit ad rempu.gerēdā non ſolum cōſiderandum eſt
q̄ntum illa res ſit honeſta:ſed etiam an habeat effi-
ciendi ſiue gerendi ꝛ adminiſtrandi eam facultatē
Ex his duobus modis intelligit Arꝭ.ꝙ magnani-
mus ſe dignificat magnis dignus exiſtens :vbi nō
addidit honoribus ne erraret aliquis credens ꝙ
magnanimitas eſſet tantū circa preeminentias et
honores appetēdos. Et iō expōc qui ſe dign⁹ exn̄s
magnis vel adminiſtratiōibus/vel honoribus/vel
vtriſꝙ ſe illis dignificat.i.dignum putat et exiſti
Nota mat ſubeūdo ſcꝫ que ſubeunda.verū aūt procuran
do videbitur poſtea. Et ad hunc ſenſū exponēd⁹ eſt
totus tractatus de magnanimitate. Quarta con-
concluſio. Maxime magnanimus tanq̄ circa pre-

miū ſibi a creatura rōali tribuibile eſt circa maxi-
mos honores. Probatur hec concluſio ratiōe Arꝭ.
Magnanimus ſe dignificat tanq̄ premio bonis
exterioribus magnis:ſed maximum bonum inter
exteriora eſt honor. Quod ꝓbatur Tum q̄a hono-
rem maxime diis attribuim⁹. Tum ſcd̄o q̄a qui in
dignitate ſūt/niſi ſit in eis rectitudo nature corru-
pta/maxime honorē deſiderant. Tum q̄ꝛ honor eſt
premiū ꝛ merces clariſſimarū rerū:ḡ honor ē inter
bona exteriora maximū ḡ maxime magnanimus
ſe maximis bonis exterioribus dignificat.añs pro
batur:ꝙ enim magnis probatum eſt ꝙ exterioꝛib⁹
probatur quia dignitas vt dicit Arꝭ,eſt ad ea que
ſunt exterius bona. Cū ergo maximum bonū inter
exteriora ſit honor:ſequit̄ ꝙ ſe dignificat maximis
honoribus. Dixi autē de premio ſibi a creatura rō
nali tribuibili:q̄ꝛ vere magnanimus appetit bona
eterna ſcꝫ beatitudinē eternā.nec tn̄ forte fuit neceſ
ſitas addere illō:q̄ꝛ licet magnanim⁹ appetat bea
titudinem eternā ꝓ premio.non tamen ſe putat di-
gnū ea:imo cum ſperat eam eſſe ſibi cōferendā : nō
exiſtimat eā eſſe ſibi conferandā preciſe ex dignita
te meritorum:ſed ex gracia et liberalitate premi-
antis/a qua et merita et merces manauerūt.neꝙ pu
tat ſe ex viribus ſuis habere facultatem conſequendi
eam. Ideo ſi magnanimus feratur in beatitudinē tā-
ꝙ̄ in premiū:aliter caliſicandus eſt appetitus /et ſi-
militer eſtimatio virium et facultatis ſue ꝙ̄ circa ho-
norem et alia bona temporalia. Ad videndum autē Quid ho
qui ſunt parui et magni honores. Aduertendum eſt nor ſit ex
ꝙ honor formaliter eſt ſignum ꝛ appetitur a magna primitus
nimo ſecundū ꝙ ſignum et ideo ex eo ꝙ honor eſt me
lius ſignum vel minus bonū ſignum : ex eo eſt maior
vel minor.ꝙ autem aliquid ſit melius ſignum poteſt
contingere tripliciter. Uno modo quia eſt ſignū me-
lioris opinionis et eſtimationis : ſicut honor tribut⁹
a viris prudentibus et virtuoſis et veridicis et hoc ip
ſum inſinuans/eſt ſignum melioris eſtimationis / ꝙ̄
honor tributus a vicioſis Et hoc habet expreſſe Arꝭ. Signum
primo rethorice. Et honor(inquit) et complacen- multifa-
tia delectabiliſſimorum propterea ꝙ ſit fantaſia vni riam dr
cuiꝙ ꝙ talis eſt ſtudioſus et magis cum inſinuet quos melius.
putat veraces eſſe.talis autem qui prope magis ꝙ̄ q̄
longe:et ſimul ꝯuerſati et noti:et ciues ꝙ̄ qui aliūde:
et exiſtētes ꝙ̄ futuri:et prudētes ꝙ̄ inſenſati : ꝛ multi ꝙ̄
pauci,maois enī veriſſime veridicos eſſe dictos cōtra
rius. Et ſequit̄:q̄n̄ quos q̄s multū ꝑuipēdit ſicut pu
eros aut beſtias nichil curat de horum honore aut
opinione ipſius opinionis gratia:ſed ſi quidem pro
pter aliquid aliud. Secundo modo ſignum dicit̄ me
lius quia indicat ꝙ eſtimatio cuius eſt ſignum ſit de
meliori ꝛ preſtantiori bono:vt honor tributus alicui
indicans ꝙ fuit iuſtus vel fortis eſt melior et melius
ſignum/ꝙ̄ honor indicans ꝙ fuit affabilis vel ma-
gnificus.quia ſecundum Ariſto.in eodem primo rhe
thorice. Neceſſe autem maximas virtutes eas eſſe que
aliis honoratiſſime/ſi quidem eſt virtus potentia be
nefactiua.propter hoc fortes ꝛ iuſtos maxime hono
rant:hic quidem enim in bello:hic autem ꝛ in bello ꝛ
in pace vtilis eſt. Tertio modo ſignum dicitur meli⁹
quia diuturnius eſt ꝛ incorruptiuis.ꝛ hoc modo incli
nationes capitis genuflexiones et ſimilia que tran-
ſeunt et nichil relinquunt ſignum ſunt et minora bo-
na. Illa vero que per vitam durant vt alimenta pu-
blica ſunt adhuc maiora:Illa vero que ad poſte-
ritatem tranſmittuntur vt imagines monumen-
ta et alia huiuſmodi / ſi ſint ſigna boni eque magni
adhuc ſunt maiora. Dixi autem ſi ſint ſigna ꝛc.quia
forte alimēta publica et triūphus tribuebātur tātū

pro maximis beneficiis in republicã ⁊ pro minoribꝰ tribuebant imagines ⁊ monumẽta ſed de his poſtea. Aliter tamen honor dicitur magnus ratione adminiſtrationis vel annexe vel antecedẽtis. Antecedentis ſi capiatur preciſe honor pro ſigno. Annexe ſi accipiatur pro dignitate habẽte adminiſtrationẽ grauem et difficilẽ, vt iudicatura prefectura conſulatus ducatus cardinalatus epiſcopatus et oĩs cura publici regiminis, magiſteriũ doctoratus regẽtia que oĩa dicunt maiora quo cura vel adminiſtratio eis annexa dicũtur eſſe difficiliora et maiora. Quod cõtingit dupliciter aut ſcdm naturã negociorũ vt cura paſtoralis ꝙ̃ prefectura: aut ſecundũ cõditionẽ circũſtantiarũ vt cura paſtoralis vno tẽpore ꝙ̃ alio ⁊ i vno loco ꝙ̃ in alio.

Nota. ¶ Quinta ꝯcluſio magnanimitas eſt circa id quod eſt in vnaquaqꝫ virtute magnũ. probat primo auctoritate Ariſ. in quarto Videtur autẽ (inquit) eſſe magnanimi quod in vnaquaqꝫ virtute magnum. Secundo magnanimitas (vt dictũ eſt) eſt circa arduas et difficiles adminiſtratiões ſed huiuſmodi ardue et difficillime adminiſtrationes non poſſunt geri niſi mediãtibus magnis operibus oĩm virtutuꝫ et etiam difficillimis igitur. Confirmat qꝛ magnanimus eſt circa oĩe illud quo non poſito per eum neceſſe eſt a magnanimitate ſua cadere. ſed ſi magnanimus nõ operetur magna opera aliarũ virtutũ: neceſſe eſt eum frequẽter cadere a magnanimitate igit. ¶ Pro declaratione huius ꝯcluſionis aduerte ꝙ magnanimitas non dicitur eſſe circa omne quod eſt in vnaquaqꝫ virtute magnũ eo ꝙ oĩs magnanimꝰ iaꝫ habeat excellentiſſimos habitus aliarum virtutum. Quod patet ſic Magnanimitas facit alias virtutes maiores ergo non inuenit eas iam ꝑfectiſſimas. añs probatur ꝑ illud Ari. videbitur quidem igitur magnanimitas vt ornatus quid eſſe virtutũ: maiores eñi ipſas facit et non fit ſine illis. Neceſſe eſt eñi vt magnanimitas iam habeat multas alias virtutes, et eas maxime que ad gerendas publicas adminiſtratiões magis neceſſarie ſunt vel vtiliores. Dico ergo ꝙ magnanimitas eſt circa id quod eſt in vnaquaqꝫ virtute magnum quia inclinat ad operandũ ſecundũ vnãquãqꝫ virtutẽ magna et maxima.

Quomõ magnanimitas ẽ circa illud qđ ẽ in vnaqꝫ virtute magnũ.

Quod contingit dupliciter Vno modo quia ab ea imediate eliciatur volitio magnorum et maximorũ operum aliarũ virtutũ: et hoc modo verũ eſt magnanimitatẽ eſſe circa id quod eſt i vnaquaqꝫ virtute magnũ: volitio enim qua quis vult eſſe excellẽter iuſtus vel excellẽter temperatus et ſic de aliis a magnanimitate elicit. Secundo modo qꝛ ab eo non elicit talis volitio imediate ſed mediante actu ipſius magnanimitatis: verbi gratia magnanimus ſuſcepit magna negocia tractanda: iam intelligit ꝙ non poteſt tractare laudabiliter illud negociũ niſi ꝑ excellẽs opus magnificẽtie aut iuſticie: tũc magnanimus firmat primo in ſe animũ magnanimit operandi, et elicit mediante habitu magnanimitatis volitionem qua vult efficaciter facere magnanimit: ⁊ mediante iſto actu elicito (qui non poteſt eſſe efficax neqꝫ imperatiuus executionis niſi vel excellenter iuſte vel excellenter magnifice faciat) elicit volitionem qua vult excellenter vel iuſte vel magnifice vel forte vtroqꝫ modo facere. Et ita ſi ſint duo iuſti habentes iuſticiam ſecundum equalem gradum quorum vnus ſit magnanimus ⁊ alius non: ⁊ incũbat vtriqꝫ aliquod magnum opus iuſticie faciendũ ſic tñ ꝙ illud opus incumbat magnanimo ꝓpter adminiſtrationem aliquam ſuſceptam explendam: tunc qui eſt iuſtus ⁊ nõ magnanimus non inclinatur in illud opꝰ iuſticie niſi per habitum iuſticie: ⁊ forte inclinatione ſatis remiſſa ſi habitus ſuus non ſit multum intenſus. Ille vero qui eſt magnanimus inclinabitur tripliciter. Vno modo ab habitu iuſticie. Secundo modo ab habitu magnanimitatis inq̃tum eſt volitiuus magnorum operum in vnaquaqꝫ virtute. Tertio modo ab eodem habitu magnanimitatis inq̃tum eſt primo ⁊ immediate volitiuus ſui proprii actus ⁊ mediante eo eſt volitiuus vniuſcuiuſqꝫ actus ſine quo non poteſt actus ſuus expleri.

Nota ¶ Sexta concluſio magnanimitas eſt circa diuitias potentatum et omnẽ bonaꝫ fortunam. probatur magnanimitas eſt moderatiua delectationis prouenientis ex dictis bonis cum aſſunt aut cum ſperantur ineſſe, et triſticie ꝓuenientis ex carentia predictorum bonorũ cum non aſſunt aut cum deſperantur adeſſe ergo magnanimitas eſt circa hec omnia. antecedens eſt. Ari. in quarto cum ait ſed adhuc ⁊ circa diuitias et potentatum et omnem bonam fortunam et infortunium moderate habebit quomodocũqꝫ fiant, et neqꝫ bene fortunatꝰ vtiqꝫ gaudioſus erit neqꝫ infortunatus triſtis. Secundo quia magnanimitas eſt circa illud quod eſt cauſa honoris in magnanimo. ſed bone fortune ſunt cauſa honoris in magnanimo cum propter bonas fortunas homines eſtimantur digni honore igitur. Et hanc rationem tangit Ari. cum ait videntur autem et bone fortune conferre ad magnanimitatem nobiles enim dignificantur honore et potentes et diuites, in ſuperexcellentia enim bono autem ſuperexcellẽti omne honorabilius. Tertio circa omne illud eſt magnanimitas per quod tanq̃ per inſtrumentum quoddam opera magnanimitatis geruntur et ardua ⁊ difficilia negocia tractantur et adminiſtrantur: ſed per hec bona fortune adminiſtrantur tanq̃ per inſtrumenta quedã ardua ⁊ difficilia negocia et exequimur opera magnanimitatis igitur. maior videtur nota quia omnis virtus inclinans ad aliquod opus inclinat ad omnia ſine quibus non poteſt geri opus illud aut etiam non tam comode nec tam laudabiliter. minor probatur ꝑ Ari. in primo ita dicentem. Videtur autem et eorum qui exterius ſunt bonorũ indigens quẽadmodum diximus. Impoſſibile enim vel non facile bona operari impotentẽ tribuere exiſtentẽ. multa quidẽ enim operata ſunt (quẽadmodum per organa) per amicos per diuitias per ciuilem potentiã. quibuſdam aut deſtitui coinquinat beatitudinem vt puta nobilitate bona prole, pulchritudine. Non omnino enim felix ẽ qui ſpecie turpiſſimus vel ignobilis vel ſolitarius ⁊ ſine prole hec Ari. vbi ponit ea que exiguntur ad felicitatem. que non omnia ſunt neceſſaria ad magnanimitatem. Conſtat tamen ꝙ inter omnia opera virtutuꝫ magnanimitas ⁊ fortitudo ⁊ magnificentia maxime egent bonis exterioribus. Et hãc rõnem tangit Ari. in quarto propter quod ⁊ talia magnanimiores faciunt.

Nota. ¶ Septima concluſio magnanimitas non eſt circa pecunias tanq̃ circa id quod intendit per graues ⁊ arduas adminiſtrationes conſequi. probatur quia magnanimus non eſt contemptiuus bonorum que ꝑ opera magnanimitatis intendit cõſequi: ſed magnanimus eſt contemptiuus pecuniarum ⁊ bonorum fortune vt in ſecunda concluſione diffuſe allegatum ẽ ex Tullio igitur. Secundo qui cupiditate lucri res arduas aggredit non eſt promptior ad beneficiandum ꝙ̃ ad beneficiari: neqꝫ verecundatur cum beneficium ſuſcipit: ſed magnanimus promptus eſt ad benefaciendum aliis ⁊ beneficiatus verecũdatur. igitur. vt habet Ari. in quarto cum ait: Et potens benefacere: beneficiatus aũt verecundatur. hoc quidem enim ſuper excellentis, hoc autem ſuperexceſſi probat etiam per illud quod iam allegatum eſt. ⁊ potens poſſediſſe magis bona ⁊ infructuoſa, fructuoſis ⁊ vtilibꝰ. ¶ Octa

na concluſio magnanimitas magis eſt circa honores q̄ circa bona fortune. Probatur quia magnanimus magis dolet ꝓpter carentiam honoris q̄ ꝓpter carentiam bonoꝝ fortune. quod patet ꝑ Ari. in quarto qui poſtq̄ probauit ꝙ moderate ſe habet circa hec bona ⁊ mala fortune/⁊ ꝙ non multum gaudet ſi habeat/neq; multum triſtatur propter infortunia ſubingit. Neq; enim circa honorem ita habet vt maximum ens. Secundo magnanimus non cupit bona fortune niſi inq̄tum valent ad honorem conſequendū. igitur magis eſt circa honorem q̄ circa bona fortune. Añs probatur per Ari. ibidem Potentatus enim (inquit) ⁊ diuitie propter honorem ſunt deſiderabilia: habētes igitur ipſa/per ipſa honorari volunt. ¶ Tertio ſi vir magnanimus in adminiſtratione rerum grauium in hac conditione poſitus ſit vt ſit ſibi patiendum detrimentum in bonis fortune aut in honore ipſe ex magnanimitate ſua inclinabitur magis ad ferendū detrimentum diuiciarum cum integritate honoris q̄ detrimentum honoris cū integritate bonoꝝ fortune: vt ſatis conſtat ex multis que dicta ſunt. ergo magis eſt circa honorem q̄ circa bona fortune. ¶ Nona concluſio magnanimitas magis eſt circa arduas ⁊ difficiles adminiſtrationes q̄ circa honores. probatur q2 ſi ſit ea conditio rerum ⁊ circunſtantiarum vt vel male ⁊ vicioſe gerende ſint vel priuandus ſit honore q̄ conferri ſolet tales adminiſtrationes recte gerentibus: vir magnanimꝰ magis eligit recte et virtuoſe adminiſtrare cum priuatione honoris q̄ adminiſtrare vicioſe cum aſſecutione honoris. ergo magnanimitas magis eſt circa rectam adminiſtrationem arduorum negotiorum q̄ circa honores. ꝙ cōditio poſita in antecedente ſit poſſibilis. probatur volo ꝙ alicui bono ⁊ perito viro ſit aliqua adminiſtratio commiſſa ⁊ ſit alius in ciuitate potens admodum q̄ inſtet vehementer apud eum de modo gerendi illam adminiſtrationem qui modus ſecundum rei veritatem non ſit virtuoſꝰ ſed vicioſus/⁊ ſciat ꝙ ſi ſequatur illum modum ipſe vicioſe adminiſtrabit: ſi aūt non ſequatur per potentiam illius impedietur ab honore quem ſolent conſequi hi qui ſimiles adminiſtrationes gerūt: tunc talis ſi ſit vere magnanimꝰ magis eliget adminiſtrare virtuoſe ⁊ priuari honore q̄ adminiſtrare vicioſe ⁊ honorem aſſequi. ¶ Decima concluſio magnanimus ſic ē circa magnos honores ꝙ magis cupit ſe his dignū facere q̄ eos conſequi. probatur eſſe dignum magnis honoribus eſt ſimpliciter melius q̄ habere magnos honores: ergo magis cupit eſſe dignꝰ magnis honoribus q̄ magnos honores aſſequi probatur cōſequētia quia omnis virtus que per ſe eſt circa aliqua duo magis eſt circa id quod eſt melius. ¶ Tum ſecūdo q2 ſi magnanimus eſſet in ea neceſſitate vt altero duoꝝ priuandus eſſet minus fugeret priuari magnis honoribus q̄ hoc quod eſt eſſe dignum magnis honoribꝰ. ¶ Tum tertio quia ſit dignus magnis honoribus ꝑ excellentia opera virtutum. Sed magnanimus magis cupit excellentia opera virtutum q̄ honorem ipſum igitur. ¶ Undecima concluſio vere magnanimꝰ cum ſuſcipit dignitatem aliquam que ⁊ adminiſtrationem arduorum negotiorum et honorem magnum et etiam vtilitatem magnam annexas habet. magis cupit dignitatem propter rectam adminiſtrationem ꝙ propter amplitudinem honoris vel copiam vtilitatum. Patet ex dictis quia magnanimitas magis eſt circa rectam adminiſtrationem arduorum negocioꝝ q̄ circa vtilitates aut honores. Ex quo ſequitur ꝙ ſi in illa dignitate vnum ab aliis ſeparetur et non poſſet retinere niſi vnum ipſe magis retineret adminiſtrationem ipſam q̄ honorem vel vtilitatem. Sequitur ſecūdo ꝙ his diebus pauci ſunt magnanimi. nam pauci reperiuntur qui niſi propter vtile aut honorem annexum adminiſtrationes cupiant imo communiter retinemus nobis honorem et vtilitatem ⁊ adminiſtrationem aliis committimus vt prelati vicariis balliui locum tenentibus et ita de multis aliis. ¶ Duodecima concluſio vere magnanimus magis cupit opinionem virtutis benefactiue q̄ honorem. Probatur quicunq; ꝙ diligit aliquid vt ſignum magis diligit ſignatum ſed magnanimus diligit honorem tanq̄ ſignum opinionis benefactiue. ergo diligit magis opinionem benefactiuam. ¶ Decimatertia concluſio magnanimus magis cupit eſſe virtuoſus ſiue habere opera excellētia virtutis benefactiue. q̄ cupiat opinionē de huiuſmodi excellentibus operibus ꝓbatur quia ſecundum Ariſtotelem magnanimus magis curat veritatem q̄ opinionem et ꝙ magis appetit eſſe bonus q̄ videri bonus. ¶ Contra primam concluſionem: arguitur ſic Magnanimitas eſt circa magnos honores: ergo nō eſt circa arduas adminiſtrationes. conſequentia tenet quia vnius virtutis oportet eſſe vnum obiectum: ſ; nichil cōmune honoribꝰ magnis ⁊ arduis adminiſtrationibus eſt obiectum magnanimitatis et magnus honor eſt obiectū eius. ergo non. Et antecedens probatur per Ariſtolē in quarto capitulo de magnanimitate. Maxime quidē igitur circa honores et ihonorationes magnanimus eſt. Et paulo ante eandem ſententiā poſuit. et in eodem dicit ꝙ non ſe habet magnanimus circa honorē ſicut circa alia vt allegatum eſt in ſecunda et quarta cōcluſionibus. Secundo oīs virtus eſt circa aliquas paſſiones aut operationes. ſed ardua difficilia negocia nec ſūt paſſiōes nec operationes. ergo circa ea non cōſiſtit magnanimitas ⁊ per conſequēs nec circa adminiſtratiōes eoꝝ. ¶ Tertio negocia ardua geruntur per actus et opera omniū virtutū/cū neceſſe ſit multas virtutes cōcurrere ad geſtionē vnius ardui negocii. ergo circa horū adminiſtrationes nō eſt plus magnanimitas q̄ alia virtꝰ. ¶ Ad primam reſpondetur negando conſequentiā. Et ad ꝓbationē nego aſſumptū et dico ꝙ arduū et difficile eſt cōmune adminiſtratiōibus et honoribus magnis et poteſt hoc aſſignari eſſe obiectum magnanimitatis. Et ſi dicas ꝙ alie virtutes ſunt circa ardua et difficilia vt magnificentia et māſuetudo ⁊ iuſticia. ¶ Itē etiam quelibet virtus ſaltem ſecundū gradū perſeuerantie et heroicum eſt circa ardua. Reſpondeo ꝙ magnificētia bene eſt circa magnos quia circa magnos ſumptus: ſed non eſt circa ardua cum tales ſumptus non ſint pleni laboris et periculorū. alie etiam virtutes licet ſint circa difficilia non tamē ſūt circa ardua ſecundū ſe et tanq̄ circa obiectum cōmune q2 ſi eſſent circa ardua tanq̄ circa obiectum cōmune tunc quilibet actus earum eſſet circa aliquod arduū quod patet eſſe falſum. alie etiā virtutes ſecundū gradus dictos habent eſſe circa arduum ex circunſtātia: vt opꝰ iuſticie quod ſit non obſtante cōminatione mortis eſt arduū non ſecundū ſubſtantiā illius operis ſed ex circunſtātia cōminationis. Aliter reſpondeo ꝙ aliqua virtus dicitur eſſe circa aliqua plura dupliciter: vno modo ex equo et ſecundū eandē rationē et ſic concedo ꝙ oportet talem virtutē eſſe circa aliquid cōmune ad ea ad bonū itellectū ſcilicet eo modo quo virtutes dicuntur eſſe circa cōmunia. Alio modo aliqua virtꝰ dicitur eſſe circa aliqua iequaliter: aut quia prius ē circa vnum q̄ circa aliud. aut quia eſt circa vnū tanq̄ circa materiam: et circa aliam tanq̄ circa actū aut tanq̄ primū/aut tanq̄ circa iſtrumentū illius actus ⁊ tunc non oportet virtutem illam eſſe circa aliquid cōmune ad hec oīa. quomodo autē magnanimitas ſit diuer-

Magnanimitas circa arduas adminiſtrationes.

magnanimꝰ magis cupit opinionē q̄ honorem.

Ardua adminiſtratio.

Argumentū. ⁊. ⁊. q̄ſtiōe. 129 articlo. 1

R

Aliq̄ virtus pōt eſſe circa aliq̄ eq̄lr ⁊ ineq̄lr.

ſimode circa diuerſa dictum eſt prius in cõcluſionibus. ¶ Ad ſecundã concedo maiorẽ ſed dico ꝙ multa ſunt circa que eſt illa virtus que nec paſſiones ſũt nec operationes vtputa materia illarũ paſſionũ ⁊ operationum vt patet de liberalitate et magnificentia que ſunt circa pecunias: que licet non ſint paſſiones aut operationes ſunt tamẽ operationũ vel paſſionũ materia. et ad minorem dico primo ꝙ licet negocia magna et ardua non ſint operationes vel paſſiones: administratiões eorũ tamẽ ſunt operatiões. et circa huiuſmodi adminiſtrationẽ cadunt multe et varie paſſiones et operatiões ⁊ etiam circa honores circa quas paſſiones et operatiões verſatur magnanimitas/ deſperatio/ ſpes/ amor/ et odiũ/ delectatio/ et triſticia: nonulli enĩ ſunt qui huiuſmodi arduas adminiſtrationes amant et ſperant et in eis delectant̃. Alii vero ſunt qui deſperant ſe poſſe gerere odiunt eas ⁊ in eis triſtãtur. quarũ omniũ paſſionũ magnanimitas eſt moderatiua et directiua operationũ circa eadeȝ negotia. ¶ Ad tertiam concedo añs et nego cõſequẽtiam quia licet ardua negotia agantur per act⁹ aliarum virtutum: nulla tamẽ earum inclinat ad ſubeundum huiuſmodi adminiſtratiões vbi ⁊ quãdo et gratia cuius oportet/ aut ad fugiendũ ⁊ recuſandum vbi quando et gratia cuius oportet et ideo neceſſaria eſt magnanimitas circa huiuſmodi admĩſtrationes ſed de hoc diffuſius poſtea dicet̃. ¶ Contra tertiam conclusionẽ arguitur primo. Magnanimitas eſt ĩ vi iraſcibili: ſed honor nõ ptinet ad vim iraſcibilem ſed ad vim concupiſcibilẽ cum honor ſit cõcupiſcibile quoddam. ¶ Secũdo magnanimitas magis videt̃ ptinere ad perſecutionẽ ꝙ̃ ad figuram: cum ille dicat̃ magnanimus qui ad magna tendit: ſed illi magis laudantur qui fugiunt honorẽ ꝙ̃ qui pſequũtur igitur.

Primus et ſm argumenta facit thõe vbi ſ̃ articulo. 1. ⁊ ſequẽtia ibidẽ articulo. 2.

¶ Tertio magnũ et paruum nõ variant ſpeciem virtutis: ſed magnanimitas nõ eſt circa paruos honores. ergo neq̃ circa magnos ¶ Quarto ſicut magnanimitas eſt circa honores ita ⁊ mãſuetudo circa iras ſed non eſt de ratione manſuetudinis ꝙ ſit circa magnas iras ergo nec de ratione magnanimitatis ẽ ꝙ ſit circa magnos honores. ¶ Quito paruus honor minus diſtat a magno honore ꝙ̃ inhonoratio: ſȝ magnanimitas eſt circa inhonorationes: ergo etiam eſt circa paruos honores. ¶ Ad primã reſpondeo ꝙ ſi p vim iraſcibilem intelligatur aliqua vis anime ſenſitiua et non rationalis ſic nego maiorẽ: et dico ꝙ omnes virtutes morales ſunt in voluntate. Si autẽ intelligatur vis aliqua appetitiua que tendit in arduum concedo eam. Et ad minorem dico ꝙ concupiſcibilia ardua pertinent ad vim iraſcibilẽ: ideo nõ ſequit̃ hoc eſt concupiſcibile ergo non pertinet ad vim iraſcibilẽ

Ois moralis ĩ voluntate ſubiectat̃

¶ Ad ſecundam concedo primã partẽ antecedẽtis ꝙ̃ uis tamen ſit circa vtrũq̃ magnanimitas. Et ad ſecũdam dico ꝙ cõtingit fugere honorem dupliciter. vno mãdo antecedẽter quia ſcilicet fugimus arduas ⁊ difficiles adminiſtrationes et tunc dico ꝙ hoc interdũ eſt laudabile/ cum ſcilicet diffidimus eas poſſe bene agerẽ/ aut cum ſint alii multi qui eas bene et laudabilit̃ gerere poſſunt et nos vacare volum⁹ aliis que vel quietiorem vitam noſtram reddunt et nos contẽplationi celeſtium melius accomodant: interduȝ vero illud eſt vicioſum/ ſicut cum ſperamus nos bene poſſe gerere huiuſmodi adminiſtrationẽ et eam non fugimus cauſa alicuius maioris boni. Secundo modo fugit̃ honor in ſeipſo ſcȝ ſignum illud opinionis benefactiue/ et hoc bene fieri poteſt et male. nam ſi per fugam illam diminueretur eſtimatio et diminutio eſtimationis eſſet in detrimentũ eorum que gerenda ſunt p ipſum ita ꝙ non tanta fides vel auctoritas dictis aut

Fuga honoris mltipliciter ſit.

factis eius tribueretur: tunc fuga illa honoris non videretur cõformis recte rationi. ſi vero non eſſet detrimentum nec ſui nec aliorũ ſed ita eſſet diuinis operationibus affectus vt externa oĩa cõtẽpneret tunc poſſet bene fieri. Tertio modo fugitur honor in cõſequẽte et effectu ſuo ſcȝ in bona opinione et eſtimatione laudabili que generatur in hoĩbus p hoc ꝙ iſte honor ſibi tributus eſt. nã honor eſt ſignũ opinióis bñfactiue in his qui honorẽ tribuũt ⁊ eſt cauſa ſaltẽ mediata eſtimatiõis bone/ in his qui cognoſcũt hũc honorem eſſe ſibi a viris probis et ſapiẽtibus tributum et hoc modo fugere honorẽ nõ eſt virtuoſum ſed vicioſum ſcðm illud curam habe de bono noĩe. ſcðm illud etiam qui famã negligit crudelis eſt. Quarto modo fugitur honor quo ad dignitatẽ quãdo ſcȝ quis non vult ſe facere dignũ magnis honorib⁹ et hoc ẽ vicioſum maxime in eo qui poteſt hoc facere et iſte modus nõ multũ differt a primo et hoc eſt quod maxime intendit magnanimus ſed de hoc honoris contemptu agetur poſtea. ¶ Ad tertiam reſpõdet beatus Thomas ꝙ in virtutibus que ſunt circa paſſiones que habent principaliter inquantũ paſſiones magnã vim reſiſtendi repugnãdi rationi nõ reperiunt̃ ꝟtutes differentes ſm magnũ ⁊ puũ q2 virtutes tales nõ ponunt̃ niſi circa aliqd qð eſt magnũ eo qð appetitus ſenſitiuus in quo ſunt naturaliter ſubditur rationi. ſicut fortitudo eſt circa maximos timores ⁊ audacias. Tẽperãtia eſt circa maximaꝝ delectationũ ꝯcupiſcẽtias Et manſuetudo circa maximas iras. In virtutib⁹ vero que ſunt circa paſſiones que magnam vim habent repugnandi rationi ex ipſis rebus que ſunt obiecta paſſionum ſicut ſunt amor vel cupiditas pecunie ſeu honoris oportet differẽtiam eſſe inter magnuȝ ⁊ paruum ita ꝙ ſit vna virtus circa parua ⁊ alia circa magna vt circa pecunias liberalitas ⁊ magnificẽtia circa honores modeſtia ⁊ magnanimitas. Iſta opinio videtur michi deficere in aliquibus primo in hoc qð dicit ꝙ quedam paſſiones inquãtum paſſiones nate ſunt facere magnam reſiſtentiam rationi. Alie vero paſſiones nate ſunt facere magnam repugnãtiam rationi ratione ipſorum obiectorum: quia ſi hoc valeat conſtat ꝙ vnum membrum intelligitur cum preciſiõe alterius quia ſi vnum includeretur in alio: nulla eſſet differentia inter membra. ¶ Tunc arguo ſic quãtumcumq̃ repugnantiam rationi nata eſt facere cupiditas pecunie ex parte obiecti tãtam nata eſt facere timor ex parte obiecti ſcilicet ex parte periculorũ mortis ĩ bello: igitur diſtinctio Thome nulla: et antecedẽs probatur quia ꝙ̃tũcũq̃ pecunia ſiue parua ſiue magna eſt amabilis. tantum terribile ſiue paruum ſiue magnum eſt fugibile imo multo plus. Ita etiã arguetur de ira q2 ſicut pecunia ſiue parua ſiue magna eſt deſiderabilis: ita et parui penſio ꝙ̃ eſt obiectũ ire ſiue parua ſiue magna eſt fugibilis. ⁊ vindicta que eſt obiectum ire ſiue parua ſiue magna ẽ multum deſiderabilis. Secũdo omẽs paſſiões ĩ hoc cõueniũt ꝙ poſite ĩ appetitu reſiſtũt ratiõi ſiue obiecta ſint ſiue non ſint ⁊ nõ poſite ĩ appetitu (ſiue obiecta ſint ſiue non) nõ reſiſtũt. Obiecta etiã oĩa ĩ hoc cõueniũt ꝙ nullo modo reſiſtũt rationi niſi apprehẽſio eoꝝ paſſionem cauſauerit ĩ appetitu ⁊ oĩa etiã reſiſtũt quorum cognitio paſſionẽ cauſauit ĩ appetitu. ergo ſi aliqne paſſiones reſiſtãt vt paſſiones. ⁊ oẽs. ⁊ ſi aliquẽ reſiſtãt ratiõe obiectorum circa que ſunt et omnes etiam eodem modo reſiſtunt. ¶ Tertio timor inquãtum timor non plus reſiſtit rationi quã cupiditas ĩꝙ̃tum cupiditas. ⁊ triſticia ex parui penſione inꝙ̃tum triſticia non plus reſiſtit rationi ꝙ̃ triſticia difficultatis rerũ difficilium gerendarum. Quarto nulla obiecta riſiſtunt

Opinio thome.

Contra thomam vbi ſupra

rationi niſi ratione paſſionum ab eis cauſatarum
et oĩa que cauſãt huiuſmodi paſſionē reſiſtũt ratio
Scõm in quo deficit. ni. igitur nulla ē differētia. Secũdo deficit ĩ hoc ꝙ di
cit ꝙ circa paſſiones primi generis nõ eſt aliqua vir
tus niſi circa id quod eſt magnum. Quod probatur
ſic circa paruas cõcupiſcētias paruas iras ⁊ paruos
timores poteſt aliquis deficere ⁊ ſuperabũdare ⁊ me
diocriter ſe habere ergo circa hec oĩa eſt aliqua vir
tus ⁊ per ↄñs circa paruas cõcupiſcētias eſt ita bene
temperantia ſicut circa magnas ⁊ circa paruas iras
manſuetudo circa paruum timorem diuerſe virtutes
añs probatur parue ire poſſũt mouere ad vindictã
cõtra iudicium rationis. ⁊ parue cõcupiſcētie poſſũt
mouere ad deſideriũ rei cõcupite cõtra iudiciũ ratio
nis/ vt ſi quis per paruam cõcupiſcētiam cibi mouea
tur comedere cum eccleſia iubet aſtinere. aut propter
paruam cõcupiſcētiam moueatur fornicari adultera
ri aut aliquid hmõi imo videtur ꝙ cõcupiſcentia qua
eua et adam moti ſũt ad edēdum de fructu prohibito
fuerit multum parua. Tertio ſequeretur ꝙ peccata cõ
miſſa per iram ⁊ ĩtemperãtiã a toto genere eſſet mul
to excuſabiliora ꝙ̃ facta per appetitũ pecuniarũ vel
honorum. Et patet ↄſequētia qꝛ nõ cõmittuntur talia
peccata niſi propter vehementē temptationem. qꝛ nõ
niſi propter vehemētem cõcupiſcētiam. Sed cõſtat ꝙ
quãto tēptatio ⁊ inſultꝰ ē maior tãto magis excuſat̃
qui vicitur igitur. Quarto ſit vna cõcupiſcētia circa
adulteriũ ſatis ĩtenſa. Arguitur cõſenſꝰ in hanc totã
cõcupiſcētiã ⁊ ĩ medietatem eius ⁊ ĩ medietatem illiꝰ
medietatis eſt volicio adulterii. cum omnes he par
tes ſint eiuſdem rationis ſed harum medietatum multe
ſunt parue cõcupiſcētie igit̃. Quinto circa paruas cõ
cupiſcentias aut eſt tm̃ vitium aut tantũ virtus aut ĩ
terdum virtus et interdum vicium aut nec virtus nec
vicium. Non vltimum quia cõtingit circa tales par
uas concupiſcentias eſſe actum voluntatis ſiue volē
do ſiue nolēdo. Si tercium habetur intētum. Si ſecũ
dum aut eſt virtus volēdo aut nolendo. Si volēdo: er
go nolēdo erit vitium. Si nolēdo ergo volēdo erit vi
tium. Si primum eodem modo arguitur quia ſi cir
ca eas ſit vitium volēdo: nolēdo erit virtus: ⁊ ſi ſit vi
tium nolēdo volēdo erit virtus. Sexto vbi totũ genꝰ
aliquod eſt prohibitum ibi tam magnum ꝙ̃ paruũ
cadunt ſub prohibitione: ſed totum genus adulterii
eſt prohibitum ergo tam magnũ ꝙ̃ paruũ cadit ſub
prohibitione. Septimo tales paſſiones ſiue cauſētur
a magnis ſiue a paruis rebus nate ſunt reſiſtere rati
oni. ergo circa obiecta talium paſſionũ (ſiue ſint ma
gna ſiue parua) eſt aliqua virtus. Et antecedēs pro
batur quia tales paſſiones ſecũdũ ꝙ paſſiones repu
gnant rationi: ſed a quibuſcũqꝫ cauſent̃. ſiue a magnis
ſiue a paruis ſemper ſunt paſſiones. ergo ſemper na
te ſunt reſiſtere rõni. ¶ Non videtur itaqꝫ mihi ꝙ bea
tus Thomas aſſignet rationabilem cauſam propter
reſolutio auctoris. ¶ quam circa vnã materiã ſũt due virtutes. ⁊ circa aliã
non ſit niſi vna. Et ideo aliter reſpondeo ad ratione.
Cum dicitur magnum ⁊ paruum nõ variãt ſpeciē vir
tutis. diſtinguo aut ſi ĩtelligatur de magno ⁊ paruo
in eadem ſpecie ⁊ ſic concedo vel de magno ⁊ puo ĩ di
uerſis ſpeciebus ⁊ ſic negatur. Dico aũt ꝙ magne ad
miniſtrationes ⁊ parue differũt ſpecie/ vt eſſe dignũ
magnis honoribus ⁊ eſſe dignum paruis honoribus
differũt ſpecie. Similiter parui honores ⁊ magni vt
alimenta publica a genuflexionibus/ ⁊ prima ſedes
ab inclinatiõe capitis. Et licet pecunia magna ⁊ par
ua nõ differãt ſpecie ſicut ⁊ aliquis honor magnus et
aliquis paruus vt prima ſedes ⁊ ſecunda vel tercia.
dico tamen ꝙ magnificus ſumptꝰ magne pecunie dif
fert ſpecie a ſũptu nõ magnifico parue pecunie ⁊ ma
xime volitiones horum ſumptuũ ⁊ dictamina direc
tiua. Nõ enĩ omnis ſũptus magne pecunie ē magni
ficentia aut vitiũ magnificētie oppoſitũ ſed aliquãdo
eſt ꝓdigalitas: magnificus tamē ſumptus habet cir
cunſtantias multas que ſunt obiecta volitionum ⁊ no
litionum elicitarum a virtute magnificentie et etiam
dictaminũ directiuorum horum actuum ratiõe quorũ
Duplex obiectũ virtutis. obiectorum differũt ſpecie a ſumptibus qui pertinēt
ad liberalitatem. ¶ Nam iſti magnifici ſumptus fiũt
ꝓpter cauſas raro emergentes ſumptus liberalita
tis ꝓpter cauſas frequenter emergētes. Dico igitur
ꝙ obiecta virtutum ſunt duplicia/ quedam ſunt que
ſub ſe continent multa ſpecie differentia circa quorũ
aliqua vt plurimũ hoĩes facultatem habent bene ſe
habendi tam volendo ꝙ̃ nolendo: circa alia vero pau
ci homines etiam bene inſtituti facultatē habent be
ne ſe habendi tam volendo ꝙ̃ nolendo ita ꝙ talia ex
cedunt cõmunē facultatem hoĩm. Uerbi gratia hoc
cõmune adminiſtratio cõtinet ſub ſe aliquas admini
ſtrationes circa quas vt plurimũ homines recte poſ
ſunt ſe habere et huiuſmodi adminiſtrationes dicun
tur parue: continet etiam adminiſtratiões ſpecie dif
ferentes circa quas pauci hoĩes poſſunt recte ſe ha
bere ita ꝙ geſtio earum excedit cõmunē facultatē ho
minum. Ita etiã hoc cõmune honor cõtinet ſub ſe ali
quos honores quibus vt plurimũ hoĩes ſe dignifica
re poſſunt et continet etiam alios qui excedunt cõmu
nem horum facultatē. Ita etiam de ſumptibus magnis
et paruis/ ſumptus parui dicunt̃ quorũ recte facien
dorum facultas vt plurimũ hoĩbus conuenit magni
vero quorum recte faciendorũ facultas excedit cõmu
nem hoĩm facultatē. Philoſophi ergo inquirentes
de moribus hominũ talia obiecta in magnũ et par
uum diſtinxerunt/ et circa paruũ poſuerunt vnam vir
tutem/ circa magnũ aliam. alia vero ſunt obiecta in
quibus non reperitur hec diſtinctio vt in ira vel dele
ctabili et triſtabili ꝑtinente ad temperantiam. Nul
la enim eſt ira quin vt plurimũ homines bene inſtitu
ti habeant facultatē recte ſe habendi circa eam. Nul
la etiam eſt delectatio guſtus aut tactus circa quam
homines non bene poſſunt ſe habere tam volendo ꝙ̃
nolendo que excedant cõmunē facultatem hominum
ꝙ ſi alique triſticie ſint tales puta triſticia grauiſſi
morum ſuppliciorũ aut mortis. Tunc dico ꝙ nõ ſũt
per ſe volibiles. ſed ſi ſint volibiles: hoc eſt ne deſera
tur aliquis actus virtutis quē tenemur facere. Et tũc
dico ꝙ non conſtituunt virtutem ſub cõmuni tempe
rantia: ſed conſtituunt nouam ſpeciem virtutis puta
ſecundũ gradum heroicum ſub virtute ad quam per
tinet ille actus/ quem ne deſeramus ſubimꝰ illas tri
ſticias cõmunē facultatem hoĩm excedentes. vt ſubire
grauiſſimos dolores ne deſeramꝰ iuſticiã/ eſt ſpecies
iuſtitie heroice qꝛ ꝗ tales triſticie ſic communē facul
tatem excedētes ſunt pauciſſime et non ſunt per ſe vo
libiles: ſed tantũ ratione alterius ideo circa eas nõ
ponitur ſpecialis virtus alia a temperãtia imo tem
perantia magis inclinat ad fugã earum/ magni aũt
ſumptus/ magne adminiſtratiões/ magni honores
ſunt ꝑ ſe volibiles. ideo faciunt virtutē ſpecialem. Di
co vlterius ꝙ tales virtutes puta magnanimitas et
modeſtia et ſimiliter magnificētia et liberalitas ſũt
vna aliqua vnitate generis ſubalterni qua non ſunt
vna liberalitas ⁊ iuſticia aut magnificētia et tēpe Buridanus. qrto ethicorũ qſtiõe. 7
rantia. Patet qꝛ obiecta magnanimitatis et mode
ſtie in aliquo cõmuni obiecto cõueniunt in quo nõ cõ
ueniunt obiecta magnanimitatis et temperantie. Ex
his patet falſitas opinioĩs Buridani dicētis ꝙ ma
gnũ et paruũ bñ ↄſtituũt diuerſos modos ſub ea
dem ſpecie virtutis: ſed nõ conſtituunt diuerſas ſpeci

es et ꝙ magnanimitas et modeſtia non differūt ſpe-
cie ſed tantū per diuerſos modos. et ꝙ magnificen-
tia non eſt aliud q̄ liberalitas contracta ad magnū
ſumptum. ⁊ magnanimitas eſt modeſtia cōtracta ad
magnos honoꝛes. Nam iſti modi quibus vna differt
ab alia aut ſūt differentie eſſentiales aut accidenta-
les. Si eſſentiales. ergo vna ab altera ſpecie differt.
Si accidentales aut ſignificant accidētia intrinſeca
Cōtra buridã. ipſi virtuti aut extrinſeca: non intrinſeca quia foꝛma
ſimplex accidentalis non poteſt eſſe ſubiectum accidē-
tis. Nō eñ videtur ꝙ albedo aut dulcedo aut ſciētia
ſit cuiuſcūq; accidentis ſubiectum: tū etiā quia illa ac-
cidentia aut eſſent eiudem ſpeciei aut diuerſarum. Si
eiuſdem ſpeciei ergo q̄cunq; cōtractionē facit vnū il-
loꝝ ⁊ aliud. Si diuerſaꝝ ſpecieꝝ: tūc qua rōne obiecta
illa potuerūt cauſare diuerſitatē ſpecificā. In accidē-
tibus habituū etiā potuerūt diuerſitatē ſpecificā cau-
ſare in ipſis habitibus. tū etiā q2 illa accidentia ſunt
aut actus, aut potencie, aut paſſiones, aut habitus.
non paſſiones nec actus: q2 ſūt ꝑmanētia. nec potēcie
q2 nō inſūt a natura. ergo ſūt habitus ⁊ nō mali er-
go boni. ⁊ non intellectuales. ergo moꝛales ſed omis
bonus habitus moꝛalis eſt virtus. ergo omnia talia
accidentia ſunt virtutes et differunt ſpecie, ergo ſunt
virtutes differentes ſpē. Preterea faciunt inclinatio
nem ad aliquos actus. nā ſcðm eū ꝑ illū modū fit ꝙ li-
beralitas inclinet ad magnos ſūptꝰ. Si aūt dicatur
ꝙ ſūt accidentia extrinſeca. queritur vbi ſūt ⁊ a q̄bꝰ
cauſant̄ ⁊ q̄cq̄d dicat̄. arguit̄ ſic ſint due liberalitates
in duobus ſubiectis ⁊ in vno ſit contracta per tale ac-
cidens extrinſecum et in alio non. Arguo ſic liberali-
tas pꝛima non inclinat ad magnos ſumptus, ergo
nec ſecunda conſequentia tenet quia iſte liberalita-
tes ſunt eiuſdem ſpeciei et nichil eſt intrinſecum vni
quin illud aut ſimile ſecundum ſpeciem ſit intrinſe-
cum alteri ergo qualitercumq; vna inclinat et alia.
Nota. Secundo impoſſile eſt eſſe tranſitum de contradicto-
rio in contradictoꝛium ſine aliqua mutatione in ali-
quo pertinente ad extrema illius contradictionis, ⁊
maxime cum ad talem contradictionem verificandā
non ſufficit tranſitus tempoꝛis: ſed ante huiuſmodi
contractionem habitus liberalitatis non inclinabat
ad magnos ſumptus, et poſt contractionem inclinat
et ad verificandum ſucceſſiue hanc contradictionem
nō ſufficit tranſitus tempoꝛis. ergo opoꝛtet ꝙ ſit ali-
qua mutatio: ſed non eſt mutatio in habitu inclinan-
te cum nichil habeat quod non pꝛius habuerit. aut
deperdiderit quod pꝛius habuit: neq; eſt mutatio in
eo ad quod inclinat vt ſimiliter pꝛobaretur. ergo nul-
la eſt mutatio. ergo nec tranſitus huius liberalitatis
de contradictoꝛio in contradictoꝛium. ¶ Item queri-
tur quomodo fit talis contractio et per quid, quia vl'
fit per nouos actus vel ſine quibuſcumq; nouis acti-
bus. Si ꝑ nouos actus: aut ſunt omnino ſimiles pꝛio-
ribus aut non: ſi ſunt omnino ſimiles: ergo ſequitur
ꝙ habitus non plus contrahitur per iſtos q̄ ꝑ p̄cedē-
tes. Si non ſint omnino ſimiles tunc querit̄ vtrū dif-
ferāt eſſentialiter ⁊ ſpecifice ⁊ tūc habitus idē genitꝰ
erit ſpē diſſ. vel accidētalit̄ ⁊ tūc queritur vtrū ꝑ ali-
quid intriſecū aut ꝑ aliq̄d extrinſecū. ⁊ arguet̄ omni-
no vt pꝛius. ¶ Itē queritur a quo cauſat̄ iſta differen-
tia ſiue eſſentialis ſiue accidentalis in actibus. Pre-
terea cum liberalitate ſtat vitium oppoſitum magni-
ficentie. cum magnificentia non ſtat vitium oppoſitū
magnificentie. ergo liberalitas ⁊ magnificentia dif-
ferunt ſecundum ſpeciem. cōſequentia tenet quia quā-
docūq; aliqua ſunt eiuſdem ſpeciei. quicq̄d repugnat
vni illud repugnat alteri. Hec eadem argumēta poſ-
ſunt foꝛmari de magnanimitate et modeſtia.

¶ Ad quartā nego maioꝛē, q2 mā ſuetudo ſic eſt circa
iras ꝙ eſt circa oēs, q2 nulla excedit cōmunē faculta-
tem hoīm: ſed magnanimitas nō eſt circa oēs hono- magnimitas virtꝰ
res: ſed circa eos qui cōmunē facultatē hoīm excedūt. heroica.
¶ Ad quintū cōcedo añs ⁊ nego ꝯñam q2 interdū ea
que magis diſtant cadunt ſub eadem ſcientia, ⁊ ſub
eadē virtute ſicut materia et foꝛma magis diſtant q̄
materia phiſica ⁊ materia trāſcendēs: ⁊ tamē ſcðm
ponētes tales materias, materia phiſica ⁊ trāſcēdēs
nō ꝑtinēt ad eādē ſciētiā, ⁊ materia et foꝛma ad eādē Duplex
ſcientiā ꝑtinēt. ſilr̄ pecunia que eſt inſtrumentum ſub- materia.
ueniendi indigenti, ⁊ pecunia ſecundū ꝙ eſt inſtrumē-
tum mutui magis cōueniunt q̄ pecunia ſecundū ꝙ eſt
inſtrumentū ſubueniendi indigenti, ⁊ pecunia ſecun-
dum ꝙ eſt materia ſuperflue conſumptionis: ⁊ tamē
duo poſtrema ad eandem virtutē pertinēt, ⁊ nō duo
pꝛima. ¶ Contra quartam concluſionē arguitur ſic
honoꝛ nō eſt p̄miū virtutis. ergo magnanimitas non
eſt circa honoꝛē tanq̄ circa premiū. añs ꝓbatur quia
vel eſſet premiū condignū ⁊ ſufficiens: vel non. Non
poteſt dici pꝛimum vt patet per Ari. dicentem ꝙ vir-
tuti perfecte non fiet dignus honoꝛ. Tum ſecundo q2 hec argu.
tūc aliquis virtuoſus fieret nō ꝟtuoſus ipſo tñ ope- bona ſūt
rante virtuoſe ⁊ ꝓbat̄ ꝯña ponat̄ ꝙ aliquis honoꝛ eſſet ⁊ in par-
condignus foꝛti et foꝛtes pōt dignificare ſe illo et ꝙ te ſophi-
foꝛtes de facto non ſe dignificet illo. tunc arguitur ſic ſtica.
foꝛtes nō dignificando ſe honoꝛibus magnis quibus
eſt dignus eſt non virtuoſus ⁊ inſipiens ergo foꝛtes
non dignificando ſe illo nō eſt dignꝰ illo ⁊ vltra ergo
nō dignificādo ſe illo virtuoſe agit, ergo foꝛtes p̄ciſe
operādo virtuoſe de ꝟtuoſo fit nō ꝟtuoſus. Nec pōt
dici ꝙ ſit nō ſufficiēs p̄miū qð ꝓbatur ſic iſte honoꝛ
eſt dignꝰ iſte honoꝛ eſt p̄miū ergo iſtud p̄miū eſt di-
gnū ¶ Scðo nō eſt poſſibile ꝙ magnanimꝰ dignificet
ſe honoꝛibꝰ ſibi dignis. igr̄ honoꝛ nō ē p̄miū magna-
nimi. añs ꝓbatur q2 ponat̄ ꝙ magnanimꝰ dignꝰ ſit
aliquibꝰ certis honoꝛibꝰ tūc ſic dignificādo ſe illis o-
perat̄ ex habitu circa materiā magnanimitatꝫ. ergo
magnanimitas eiꝰ maioꝛ fit q̄ foꝛtes dignꝰ eſt maio-
ribꝰ honoꝛibꝰ hiis quibꝰ ſe dignificat. ergo nō digni-
ficat ſe honoꝛibꝰ ſibi dignis. ¶ Confirmat̄ pꝛimo q2
ſequeret̄ ꝙ quilibet magnanimꝰ in nō dignificādo ſe
ſcienter honoꝛibus ſibi dignis peccaret, ⁊ remitteret
magnanimitatē ſuā, q2 quilibet talis ſciēter recede-
ret a medio: ſed ꝯñs eſt fſm̄, ⁊ ꝓbat̄ ꝯña q2 ſi dignificet
ſe maioꝛibꝰ honoꝛibꝰ q̄ ſit dignꝰ fit caīmꝰ. Si eq̄libꝰ
ſcꝫ illis quibꝰ eſt dignꝰ, tūc intēdit magnanimitatem
ſuā in eodē gradu. Nō eñ videt̄ aliter quomō pōt cō-
ſeruare magnanimitatē ſuā in equali gradu. Tertio
ſi magnanimitas eſſet circa honoꝛē tanq̄ circa p̄miū
ſequeret̄ ꝙ aliquis poſſet recipere in duplo vel in tri-
plo plus de honoꝛe q̄ ſit dignꝰ: ſed ꝯñs eſt fſm̄. ⁊ ꝓbat̄
ꝯña q2 ponat̄ ꝙ aliquis meruit aliquē honoꝛem ſibi
inferri ab aliquo. Tūc arḡr ſic iſte meruit hūc hono-
rem ſibi īferri ab aliquo, ⁊ nō plus ab vno q̄ ab oībꝰ
ergo qua ratiōe ſibi meruit inferri ab vno meruit ab
oībus. ergo poterit recipere plus in duplo ⁊ ī triplo
de honoꝛe q̄ meruit ꝙ ſi de facto eſſent infiniti hoīes
qui oēs eſſent eq̄lis ꝯditiōis reſpectu illiꝰ: ſequeret̄ ꝙ
iſte meruiſſet īfinitos honoꝛes qui equalerēt vni ho-
noꝛi infinito. ¶ Cōfirmat̄ honoꝛatꝰ eq̄liter a duobus
recipit plus de honoꝛe q̄ honoꝛatꝰ ab vno: ⁊ honoꝛa-
tus a tribꝰ q̄ honoꝛatꝰ a duobꝰ ⁊ ſic ꝯñter: ergo hono-
ratus ab īfinitis recipit honoꝛē īfinitū. ¶ Quarto ſi
honoꝛ eſſet p̄miū magnanimitatꝫ: aut ergo eſſet pre-
miū ſoliꝰ magnanimitatꝫ: aut etiā liberalitatꝫ ⁊ ma-
gnificētie: nō ſcðm: q2 liberalitas nō verſat̄ imediate
circa honoꝛes, nec iuſticia nec magnificētia. Nec pꝛi-
mū q2 idē nō eſt materia alicuiꝰ operatiōis ⁊ pꝛimū:

ſʒ honoꝛ eſt materia magnanimitatiſ.ergo nõ pmiũ.ꝯña tenet qꝛ opʒ materiã opatiõis ⁊ pmiũ eſſe diuerſarũ ſpecierum,qꝛ ſi magnanim⁹ haberet opationẽ circa honoꝛẽ q̃ eſt pmiũ:tũc rõne illi⁹ deberet ſibi ali⁹ honoꝛ ꝓ pmio ⁊ iterũ vteret illo tanq̃ materia,⁊ ſic deberet ſibi ali⁹ ꝓ pmio ⁊ ſic eſſet ꝓceſſus in infinitũ. Cũ ſcdo qꝛ magnanimitas ſm Ari.in q̃rto eſt oꝛnat⁹ oim aliarũ ꝟtutũ,⁊ nõ fit ſine illis:ergo magnanimitati ſine aliis virtutib⁹ nõ debet honoꝛ tanq̃ pmiũ. ⁊ cũ alie virtutes poſſint fieri ſine magnanimitate ſequit q̄ aliis ꝟtutib⁹ ſine magnanimitate põt reddi honoꝛ ꝓ pmio. Cũ tertio qꝛ magnanim⁹ nõ eſt talis niſi p alias ꝟtutes ergo nõ debet ſibi honoꝛ ꝓ pmio niſi ꝓpt alias ꝟtutes.

Honoꝛ nõ ẽ ſufficiẽs ꝟtutiſ pre miũ.

¶ Ad primã iſtarũ dicit q̄ honoꝛ nõ eſt ſufficiẽs pmiũ magnanimitatis vt dicit Ari.in q̃rto ethicoꝛũ:ſed magnanim⁹ recipit ipſũ ab aliis ꝓ pmio,qꝛ illi nõ hñt aliquid mai⁹ qḋ ſibi tribuãt.⁊ hoc idẽ ꝓbant aliqui ex hoc qḋ hʒ Ari.in quīto q̄ merces exhibẽda eſt hec aũt ẽ honoꝛ ⁊ gl'ia:quib⁹ nõ ſufficiũt hec iſti fiũt tirãni. Ratio tñ poſita arguẽdo nõ ſufficit.negat ei ꝯña ⁊ ad ꝓbationẽ cũ dicit ponat aliquis honoꝛ qui ſẽt dign⁹ virtute foꝛtis,ſi foꝛtes dignificaret ſe illo.dico ad hoc q̄ foꝛtẽ eſſe dignũ aliquo honoꝛe nõ depẽdet ex hoc q̄ ſoꝛtes ſe dignificat illo:ſed ſoꝛtes rõnabilr ſe dignificat aliq̃ honoꝛe ſi ſit dign⁹ illo. Et cũ dicis ponat q̄ nõ ſe dignificet illo:admitto.⁊ cũ vltra ⁊ ar ſoꝛtes nõ dignificans ſe ⁊c̃.dico q̄ ſi honoꝛ accipiat p adminiſtratione honoꝛabili ⁊ nõ dignificare accipiat mere negatiue:tũc illa eſt falſa.doꝛmiẽdo eñ aut cũ nõ offert ſibi aliq̃ adminiſtratio honoꝛabilis,nõ dignificãdo ſe nõ peccat. Si aũt accipiat ꝯtrarie:tũc

Dupl'r q̄s ſe nõ dignificat honoꝛib⁹

hoc eſt dupliciť:vno mõ vt nõ dignificare ſit idẽ q̄ indignũ ſe eſtimare:⁊ tũc nõ dignificãdo ſe eſt inſipiens ⁊ marie ſi ſciat ſe dignũ vel faciliť ſcire poſſit,⁊ hoc mõ ꝯcedo q̄ remittit magnanimitatẽ ſuã,⁊ hʒ actũ puſillanimitatiſ:ſed in hoc nõ operat ꝟtuoſe. Si aũt nõ dignificare ſe ꝯtrie ſit idẽ q̄ recuſare:tũc aſſignate ſũt cauſe ꝓpt q̃s põt rõnobiliter recuſare ⁊ tũc ſi recuſet ꝓpt cauſã rõnabilẽ:nõ remittit ſuã magnanimitatẽ. Si aũt ſine cauſa rõnabili tũc eã remittit ⁊ vitioſe agit. Poſſet fieri eadem diſtictio de honoꝛe accepto ꝓ ſigno bñfactiue opinionis:ſed qꝛ hoc longũ eſſet: dico q̄ ſi ſe nõ dignificet cũ tenet ſe dignificare: peccat et diminuit magnanimitatẽ ſuã: ſi aũt nõ ſe dignificet cũ nõ tenet ſe dignificare:nec peccat nec magnitatẽ ſuã remittit. Et ſi dicas ad ꝓbationẽ pme ptis ponat caſus q̄ ſoꝛti parũ deſit ad hoc q̄ ſit dign⁹ aliq̃ hõre ⁊ q̄ dignificãdo ſe illo augebit magnanimitatẽ ſuã ⁊ tũc erit eo dign⁹:dico q̄ ſi parũ deſit nõ eſt eo dign⁹ ⁊ dignificãdo ſe diminuit ⁊ nõ auget magnanimitatẽ ſuam

Logica ſunt hec

¶ Ad rões aũt q̃ ꝓbãt q̄ honoꝛ ſit ſufficiẽs pmium dico q̄ nõ ꝯcludũt ⁊ ad ſillogiſmũ expoſitoꝛiũ dico q̄ nõ eſt bon⁹ qꝛ in maioꝛe dignũ dicit dignitatẽ adiacere huic rei ſm q̄ honoꝛ,⁊ in ꝯclõne dicit dignitatẽ adiacere eidẽ rei ſm q̄ pmiũ.licʒ eñ iſte honoꝛ ſit maioꝛ honoꝛ:q̃ ſibi debeat:nõ tñ eſt maius pmiũ qḋ ſibi debet,⁊ in ſil'i nõ vʒ ꝯña: nõ eñ ſequit iſte honoꝛ eſt marim⁹,iſte honoꝛ eſt pmiũ,ergo hoc pmiũ eſt marimũ. Oẽs eñ iſte ꝯñe includũt ꝯñam ab inferioꝛi ad ſuperius cũ diſtributiõe ſupioꝛis,puta iſtã hoc honoꝛe nõ eſt maioꝛ honoꝛ ergo hoc honoꝛe nõ eſt mai⁹ pmiũ ¶ Ad ſcḋam ꝓbationẽ nego añs,⁊ ad probationẽ admitto aſſũptũ ſiue accipiat honoꝛ ꝓ adminiſtratiõe honoꝛabili:ſiue accipiat ꝓ ſigno bñfactiue opinionis.et cũ vltra dicis,dignificãdo ſe illis honoꝛib⁹ opat ex habitu:ſi opari dicat opationẽ exterioꝛẽ: ꝯña nõ vʒ qꝛ põt ſe dignificare p actũ interioꝛem tñ:⁊ tũc dico q̄ quãtũcũq; augeat magnanimitatẽ ſuã per act⁹ interioꝛes nõ propter hoc eſt dignus maioꝛibus honoꝛib⁹

quia honoꝛ non reſpondet niſi operationi beneficiue qua ſcilicet de facto quis impendit vel ſaltem pro viribus impẽdere conatur beneficẽtiam,imo aliquãdo nõ ſufficit conari:ſicut triumphus nõ debet cuilibet volẽti vincere hoſtes,neq; etiã cuilibet conãti vincere:ſed ei qui de facto debellauit ⁊ ſubiugauit. ⁊ ſimiliter poſſet dici de imaginibus,primoditate ſedis oꝛationibus laudatis que ex inſtituto publico fiebãt in laudem alicuius. Dico ergo q̄ ſi operet opatione exterioꝛi ſecundũ magnanimitatem ſuã puta gerẽdo aliq̃ adminiſtrationem graue ⁊ difficilem:tũc hac geſta ipſe erit dignus nouo honoꝛe ⁊ poterit ſe illo dignificare. ¶ Ad cõfirmationem dico q̄ aliqñ nõ dignificare ſe honoꝛibus dignis impoꝛtat oppoſitũ fiducie ſcʒ diffidẽtiam,capiẽdo ſcʒ fiduciã vt eſt actus opinionis vel eſtimatiõis. Aliqñ vero impoꝛtat actũ volũtatis puta nolitionẽ vel foꝛte negationẽ actus puta nõ velle. Aliomodo vero impoꝛtat negationẽ executiõis.tũc dico ſi accipiat pmo modo:añs illud implicat quia ſignificat q̄ non eſtimat ſe dignũ honoꝛibus quibus ſcit ſe dignũ. Si ſecũdo modo tũc dico q̄ ſi habeat iuſtam cauſam nõ dignificãdi ſe,aut quia alius eſt qui melius poteſt hãc adminiſtrationem gerere,aut quia hec adminiſtratio impediret eum a maioꝛibus ⁊ magis neceſſariis adminiſtrationibus :tũc dico q̄ nõ peccat. Et ad ꝓbationẽ dico q̄ nõ recedit a medio quia recta ratio nõ dictat ſibi huiuſmodi honoꝛes eẽ ſibi ſubeũdos.⁊ cũ addit ſi dignificet ſe ⁊c̃. Dico q̄ poteſt cõſeruare magnanimitatem ſuam ĩ eodem gradu nõ agẽdo ſecũdum eam pro tempoꝛe pro quo recta ratio dictat nõ eſſe agendũ nec agẽdo etiam cõtra inclinationem quia ſi agat intendet vel minuet. ¶ Ad tertiam nego cõſequentiam ⁊ ad ꝓbationem dico q̄ dignitas magnanimi nõ naſcit ex operationibus priuatis ſed publicis per quas fit beneficentia nõ vni tñ ſed multis.ideo dico q̄ per vnã magnã beneficẽtiã meret magnanimus ſibi honoꝛẽ debitum inferri ab omnibus qui ſũt illius beneficẽtie pticipes non tantum a pñtibus ſed etiam a futuris,⁊ inde inſtituebantur imagines ⁊ alia perpetua ſigna benefactiue opinionis ⁊ dico q̄ ſi eſſent infiniti participes: ab infinitis deberet ſibi honoꝛ,⁊ honeſta recoꝛdatio quia ſicut honoꝛ exhibet ſibi ab infinitis ita etiã beneficẽtia ſua extenſa eſt ad infinitos. Dico vltra q̄ ab aliis qui nõ ſũt participes illius bñficentie poteſt ſibi exhiberi honoꝛ nõ quia ad id teneãtur:ſed qꝛ honeſtũ eſt eos viros beneficos honoꝛare nec ĩ hoc dignificabit ſe maioꝛib⁹ honoꝛib⁹ q̃ dign⁹ ſit quia hmõi honoꝛes recipit ab aliquibus tanq̃ debitos:ab aliis tanq̃ ex ſola honeſtate liberaliter oblatos. Cum etiam quia cum Ari.dicit aliquem dignificare ſe honoꝛib⁹ maioꝛibus q̃ dignus ſit,non intelligit de maioꝛitate ſecundum gradum in eadem ſpecie,ſed de maioꝛitate ſecundum ſpeciem. Neq; eſt imaginandum q̄ aliquis per opera virtutum mereatur certũ numerũ genuflexionum ⁊ ſi recipiat plures ſit caymus ſed intelligendum eſt ad ſenſum ſupradictum. ¶ Ad ſecundam concedo antecedẽs et nego conſequentiam ſed bene recipit infinitam multitudinem honoꝛum eiuſdẽ ſpeciei qui nullũ vnum honoꝛem faciunt ⁊ dato q̄ conſtituerent aliquem honoꝛem infinitum ſecundũ multitudinem partium eiuſdem rationis non tamẽ recipit aliquem honoꝛem infinitum ſecũdum perfectionem ſpecificam et primum quidẽ eſt poſſibile caſu aliquo per potenciam diuinam poſſibili poſito puta poſita infinitate recipientiũ beneficientiam vel honoꝛem deferentium ſed ſecundum non eſt poſſibile per conſimilem poſitionem non dico tamen ſimpliciter eſſe impoſſibile quia de hoc alias. ¶ Ad quartam dico q̄

Magnanim⁹ ob act⁹ interioꝛes nõ eſt dign⁹ honoꝛibus.

Vñ naſcit dignitas magnanimi.

Nota.

honor magnus eſt premiū operū elicitorum a ma-
gnanimitate vel ab ea imperatorum. Et ad proba-
tionem dico ꝙ licet idem non ſit materia ⁊ premiū
eiuſdem operationis. Idem tamen eſt materia ⁊ p̄-
mium eiuſdem virtutis ſcd̄m diuerſas eius opera-
tiones. honor eſt premium magnanimitatis ſecun-
dum operationes quibus magna geruntur ⁊ ē ma-
teria magnanimitatis ſecundum operationes qui-
bus cupiditas honoris moderatur. Et hoc modo
intelligendum eſt ꝙ oportet materiam et premium
eſſe diuerſarum ſpecierum: et cum dicitur: ſi magna-
nimus haberet operationē circa honorem ⁊c. nego
aſſumptum illa enim operatio non eſt benefactiua
ideo ratione illius non debetur ſibi honor ꝑ p̄mio
¶ Ad ſecundam probationē conceditur antecedēs,
et diſtinguitur conſequens quia vł eſt ſenſus ꝙ ma-
gnanimitati exiſtenti ſine aliis virtutibus non de-
betur honor et ſic concedo quia nulla de facto eſt
magnanimitas ſine aliis virtutibus vel eſt ſenſus
ꝙ magnanimitati nō debetur honor niſi debeatur
aliis virtutibus: et ſic diſtinguo vel niſi debeatur
eos per ſe et ex ſe et ſic ego nego. vel ſm̄ ꝙ opatio-
nes earū ſunt impate a magnanimitate: et ſic conce-
cedo ſemper intelligendo de magno honore. ¶ Ad
tertiam probationem concedo antecedens et diſti-
guo conſequens vel ꝙ non debeatur ſibi honor ni-
ſi propter alias virtutes id eſt niſi quia debet͡ pri-
mo aliis virtutibus: et ſic nego. vel quod nō debet͡
ſibi honor niſi ad imperiū eius alie virtutes operet͡
et ſic concedo. impat tamen aliquando nō virtuti-
bus ipſis ſed voluntati vt velit et mediante volun-
tate et viribus executiuis opationem aliarū virtu-
tum excedentem inclinationē et gradum taliū vir-
tutum erit. ¶ Contra quintam concluſionem argui-
tur ſic: quod in vnaquaqꝫ virtute magnū eſt ad quā-
libet aliam virtutē pertinet: ergo non ad magnani-
mitatem. Antecedens probatur quia actus magnꝰ
iuſticie pertinet ad iuſticiam: et actus magnus libe-
ralitatis ad liberalitatem. ergo non eſt magnani-
mitatem. ¶ Secundo actus magni iuſticie ſunt gn̄a-
tiui iuſticie et non magnanimitatis, et actus ma-
gni magnificentie ſunt generatiui magnificentie ⁊
non magnanimitatis: ergo nō pertinet ad magna-
nimitatem quod eſt in vnaquaqꝫ virtute magnum.
¶ Tertio ſi ſic loqueretur ꝙ magnanimitas nō eſſet
virtus a ceteris diſtincta. ſed ꝯn̄s eſt falſum igitur.
et patet ꝯſequentia quia ad eam ꝑtinent omniū a-
liarū virtutū opa magna. ¶ Ad rōnes iſtas rn̄det͡.
Ad primā nego ꝯn̄am quia idem pōt ꝑtinere ad diuer-
ſas virtutes: ad vnā caſualiter, ⁊ ad aliā regulari-
ter. Dico enī ꝙ opus magnū iuſticie regulariter ꝑ-
tinet ad iuſticiam caſualiter tamen ſiue in caſu ꝑti-
net ad magnanimitatem ſaltem imperatiue et in-
clinatiue: ⁊ hoc vel immediate vel mediāte actu ſuo
elicito. ¶ Pro quo eſt aduertēdū ꝙ ſi ſit aliqs ma-
gnanimus qui gerat aliquā adminiſtrationē gra-
uem ⁊ non poſſit eam bene gerere niſi mediāte ali-
quo magno ope iuſticie: tunc q̄tum virtus ſua ma-
gnanimitatis inclinat eū ad gerendū magnā ad-
miniſtrationē tantū etiam inclinat ipm̄ ad facien-
dum magnū opus iuſticie. quia ſi non faciat tūc ne-
ceſſe eſt ꝙ deſerat arduā illā adminiſtrationē. et ad
actum illū iuſticie ꝯcurrūt actus magnanimitatis
habitus iuſticie et volūtas. ¶ Ad ſecūdā ꝯcedo aīs
et nego ꝯn̄am quia licet non ꝑtineat ad eam regula-
riter ꝑtinet tn̄ caſualiter: qd̄ intelligo de opatiōibus
exterioribus ⁊ actibꝰ interioribꝰ impatiuis execu-
tiōis circa aliquā ꝑticularē materiā: quia actꝰ inte-
rioꝛes qbꝰ qs vult ēē excellent͡ iuſtus per ſe ⁊ regulari-
ter pertinet ad magnanimitatē. Et idem eſt iudiciū
de excellentia in aliis virtutibus. ¶ Ad tertiam nego
ꝯſequentiam: quia licet eadem opera alio tamen et
alio modo pertineant ad magnanimitatē que perti-
nent aliis virtutibus: multa tamen pertinent virtuti-
bus que nō pertinent ad magnanimitatē: vt parua
in vnaquaqꝫ virtute. et multa pertinēt magnanimita-
ti que nō pertinēt aliis virtutibus: vt magnorum bo-
norum moderatio et difficilium adminiſtrationū ge-
ſtio. ¶ Contra ſextam ꝯcluſionem arguitur ſic. Si
ſic: ſequeretur ꝙ habēs fortunas potentatus et diui-
tias magis deberet ſe dignificare honoribus q̄ non
habens eas: ſed ꝯn̄s eſt falſum. igit͡ ꝯn̄a eſt nota. et
minor probatur quia pro potētatu et diuitiis nullꝰ ho-
nor debetur. quod ꝓbat͡ quia ſi ſic tunc eſſet dabilis ali-
qua virtus pro qua nō deberetur tantus honor q̄tus
deberetur pro diuitiis: ponat͡ enim ꝙ pro virtute ali-
qua debeatur honor vt decem, ⁊ pro diuitiis vt tria:
Tunc ſic pro hac virtute debetur honor vt decem er-
go pro medietate eius non debetur honor niſi vt qn̄-
qꝫ, et iterum pro medietate illius medietatis nō debe-
tur honor niſi vt duo cū dimidio: ſed hec ſecūda me-
dietas eſt virtus, quia quelibet pars virtutis eſt virtus
ergo eſt aliqua virtus pro qua debetur minor honor
q̄ pro diuitiis. ¶ Scd̄o ſic Si virtuoſo diuiti debeat͡
honor maior quam virtuoſo nō diuiti: ſequitur quod
aliquis honor debeatur pro ſolis diuitiis ſed conſe-
quens eſt falſum vt ꝯſtat et patet ꝯſequentia: huic q̄
eſt virtuoſus ⁊ diues debetur honor vt decem. Iſti q̄
eſt eque virtuoſus et nō diues nō debetur honor niſi
vt octo: ergo cum iſte ſit eque virtuoſus ⁊ minꝰ hono-
ratus: ſequit͡ qd̄ illi virtuoſo diuiti ratiōe diuitiarū
tribuitur honor vt duo. falſitas autem conſequentis
probatur quia tunc tātus honor deberetur pro diui-
tiis ſicut pro virtute. nam ſi in iſto minuatur habitus
virtutis, ⁊ creſcant velociter bona fortune. tunc conti-
nue creſcet honor debitꝰ pro diuitiis, et decreſcet ho-
nor debitus ꝓ virtute: ergo tandem adequabitur ho-
nor debitus virtuti ⁊ debitus diuitiis immo ſi tandem
creſcentibus diuitiis corrumpatur tota virtus: ſibi
debebitur honor magnus ſine virtute. Tertio bona
fortune nō augent virtutem. ergo magnanimitas nō
eſt circa bona fortune: antecedēs ꝓbatur. Tum p̄mo
quia tunc virtus in aliquo augētur ſine operatiōe qd̄
falſum eſt. Tum ſecundo quia tunc virtus in aliquo
diminuētur eo inuito quod etiam falſum eſt: et patet
ꝯſequētia quia ſi bona fortune augent virtutem: eo-
rum ablatio etiam virtutē diminuit. ſed ablatio eti-
am poteſt fieri inuito domino igitur. ¶ Quarto ſi
ſic ſequeretur ꝙ magnanimus libenter reciperet bo-
nas fortunas: ſed hoc eſt falſum igitur. et ꝑꝫ minor
per Ariſtotelem dicentem ꝙ magnanimus beneficia-
tus verecundatur. ¶ Ad primam iſtarum rationū re-
ſpōdetur ꝙ ſi honor capiatur ꝓprie pro ſigno bene-
factiue virtutis: nego ꝯſequētiam: quia nullus fit hoc
modo dignus honoribus niſi ꝓpter aliquas operati-
ones beneficas. Si autem honor capiatur ꝑ admini-
ſtratione graui et difficili: tūc dico ꝙ ſi talis admini-
ſtratio ſit de hiis que ad eas gerendas requirit po-
tentatus vel diuitias: ille qui habet nec debet magis
ſe dignificare illis honoribus id eſt debet ſe exiſtima-
re magis potentem ad gerendum eas ceteris pari-
bus quam qui non habet. Si autem non ſit de illis
adminiſtrationibus que huiuſmodi bona fortune re-
quirunt tunc non debet magis ſe dignificare qui ha-
bet bona fortune q̄ qui non habet ceteris paribꝰ Et
ad ꝓbationē ꝯcedo aſſumptū. Dico tamē pro opera-
tione per bona fortune tanq̄ per inſtrumenta geſta
debetur honor. ¶ Ad ſecundam nego ꝯſequentiā ac-

Marginal notes (left margin, partly cut off):

Ratia / ſtutꝫ rp̄ / niū dñt / ē diuerſ / ſ.

Argumē / a t ho. ⁊ / q.179. / rticu. 4

ota ide / pus ad / al'ras x / nes pti / enē.

ſepto nomine honoris pro graui ⁊ difficili adminiſtratione diuiti enim virtuoſo debetur aliqua adminiſtratio que non debetur non diuiti eque tamē virtuoſo quando ſcȝ illa exigit diuitias ad hoc ꝙ bene geratur: et tamen nichil honoris debetur pro diuitiis. Et ad probationē admitto caſum ꝓ vtraqȝ parte accipiēdo ſemper honorē pro adminiſtratione: et nego conſequentiam: ſed dico ꝙ virtuoſo diuiti debetur honor vt decem non quia illa ſit vt decem ſed quia illa ad hoc ꝙ recte geratur virtutē et diuitias. Alteri vero non diuiti debetur honor vt octo: non quia eſt vt octo: ſed quia ad recte gerēdam eam ſufficit virtus quam habet iſte et nō exiguntur diuitie. Si autem fiat ſermo de honore qui eſt ſignum: tunc dico ꝙ debetur honor vel vt decem vel vt octo, non ꝓpter diuitias nec propter habitū ſed propter operationes virtutis benefactiue. Ex qua ſolutiōe patet ꝙ nec ad augmentū diuitiarum creſcit honor iam debitus licet talis in quo decreſcit honor, nec etiam ad decrementum earum decreſcit minus ſit operatiuus operationum benefactiuarum quibus debetur honor. ¶ Ad tertiā dico ꝙ licet bona fortune non augeant virtutē: ſunt tamen inſtrumenta operationum quibus augetur virtus. ¶ Ad quartā concedo ꝙ magnanimus libēter recipit bonos fortunas neceſſarias ad aliquā arduā et difficilem adminiſtrationem gerendā: nō quomodocūqȝ tamen eas libenter recipit, quia nō illo modo quo fit ſuperexcellentia alterius ad ipm a quo indecens putat excelli. Si tamen nō putaret indecens excelli ab illo. non credo ꝙ recipiendo beneficium ab eo triſtaretur. vt miles magnanimus non triſtatur recipiendo magnum beneficiū a rege ſed triſtaretur ſi reciperet illō ab equali ſibi a quo excelli reputaret indecens nec diligit magnanim⁹ bonas fortunas ſecundum ꝙ bone fortune ſunt: ſȝ ſecundum ꝙ ſunt vel eſſe poſſunt inſtrumenta gerēdarum grauiū et arduarum adminiſtrationum.

¶ Ad rationē ante oppoſitum ſatis patet quid ſit dicendum et dicetur poſt hoc diffuſius.

Queritur ſecundo Utrum magnanimitas ſit ſpecialis virtus. Arguitꝛ ꝙ non magnanimitas operatur in omi virtute: ergo magnanimitas nō eſt ſpecialis virt⁹ ¶ In oppoſitū eſt Ariſ. in quarto ethicoꝝ vbi eā a ceteris virtutibus diſtinguit. Pro deciſione huius queſtionis ſit prima concluſio. Magnanimitas eſt virtus. Probatur omnis habit⁹ perquē inclinamur ad nos bene habendū in his in quibus poſſum⁹ deficere ⁊ ſuphabūdare et medio modo nos habere ē virt⁹. ſed magnanimitas eſt hmōi igitur. maior ꝓbatur qꝛ oīs talis habitus eſt habitus electiuus ī medietate conſiſtens ꝓut recta ratio determinabit. Et minor ꝓbatur qꝛ in appetendis vel reiciēdis magnis honoribus (quōcūqȝ capiatꝛ honor ſiue ꝓ adminiſtratiōe ꝟtuoſa ſiue ꝓ ſigno ꝟtutis bñfactiue) nos poſſum⁹ deficere nō dignificādo ſcȝ nos qbus digni ſum⁹. Poſſum⁹ etiam ſuperhabūdare dignificando ſcȝ nos maioribus ꝙ̄ digni ſum⁹ et medio mō nos habere: habit⁹ aūt hui⁹ medietatis electiuus ē magnanimitas (vt ſuppono) nos inclinās ad hñdū nos ꝯformiter ad dictamē recte rōnis in his ſubeūdis vł reiciēdis igitꝛ. ¶ Scda ꝯcluſio. Magnanimitas eſt virtus ſpecialis. ꝓbatur oīs virtus cuius ſūt ꝓpria materia ⁊ ꝓpriu act⁹ eſt ꝟt⁹ ſpecialꝭ. ſȝ magnanimitatis ſūt ꝓpria maťia ſcȝ magne adminiſtratiōes ⁊ magni honores ⁊ ꝓpriu act⁹ ſcȝ volitiōes ⁊ nolitiōes magnanime circa hmōi maťiam, ⁊ etiā opatiōes extriores ab his actib⁹ volūtatꝭ impate. ꝙ magnanimitas eſt virtus ſpecialis. Tertia cōcluſio. Magnanimitas eſt excellentiſſima virt⁹ moralis. Probatur virtus illa que facit animū excelſū et humana cōtempnentem et defigit totum affectum hominis in excellentiſſimis virtutum omnium operationibus eſt virtus excellētiſſima; magnanimitas eſt huiuſmodi vt patet ex his que ſupra dicta ſunt igitꝛ Secundo homo maxime magnanimus eſt optimus ergo magnanimitas eſt excentiſſima virtus. Antecedens probatur per Ariſtotelem quarto ethicorū dicentem Magnanimus autem ſi quidem maximis dignus optimus vtiqȝ erit maiori enim ſemper melior dignus, et maximis optimus. ¶ Quarta concluſio magnanimitas eſt virtus cōmunis per coexiſtētiam, hoc eſt nunꝙ̄ ſola exiſtit ſed ſemper preſupponit communiter oēs alias ꝟtutes probatur magnanimitas non fit ſine aliis virtutibus vt habet Ariſ. in quarto ergo coexiſtit ſemper aliis virtutibus. ¶ Quinta cōcluſio magnanimitas eſt virtus cōmunis per adornationem et argumētationem. patet quia ipſa eſt ornatus omniū aliarum virtutum et eas adauget igitur. Antecedēs ꝓbatur per Ariſ. in quarto dicētem Videbitur quidem igitur magnanimitas vt ornatus quidem eſſe virtutū, maiores enim ipſas facit et nō fit ſine illis. Sexta cōcluſio magnanimitas eſt virtus communis per imperiū et eliticionē actuū oīm virtutum Patet quia nulla eſt virtus moralis qui aliqs actus eius magnus et excellēs ſaltem cauſaliter poſſit elici et imperari a magnanimitate igitur. Antecedēs probatur per Ariſ. in quarto dicentem: videbitur autem magnanimi quod in vnaquaqȝ virtute magnū. Et ſi dicatur ꝙ illud magnum nō eſt magnanimitatis tāꝙ̄ elicientis, ſed tanꝙ̄ imperantis. ¶ Contra omne inclinans ad aliquem actum eſt elicitiuum eius qꝛ inclinare ad actum nō eſt niſi producere actum: ſed magnanimitas inclinat ad actum magnū iuſticie vel liberalitatis et ſic de aliis, igitur eſt elicitiua. minor probatur quia quicquid inclinat ad aliquem actū: inclinat ad omnē alium quo nō poſito neceſſe eſt primū actū deſerere; ſed frequēter magnanimus in ea conditione poſitus eſt ꝙ ſi non ſit poſitus actus magnus iuſticie vel liberalitatis neceſſe erit ipſum deſerere actū magnanimitatis. ergo magnanimitas īclinat ad talem actum. Ad actum tamē illum cōcurrunt multa ſcilicet determinatio medii iuſticie et hec fit per prudentiam ipſius iuſticie ⁊ magnanimitatis. Eſt ibi etiam volitio actus iuſticie et hec elicitur tam ab habitu iuſticie ꝙ̄ ab habitu magnanimitatis in caſu dicto. Eſt etiā executio ſiue operatio exterior iuſticie, ⁊ hec ī caſu impatur ab vtroqȝ habitu ⁊ elicitꝛ a potētiis executiuis mediātibus aliquibus promptitudibus ad iuſticiam ptinētibus ſi alique tales exigātur. Secundo probatur eadē cōcluſio nā ſi poſſibile eſſet ꝙ aliquis haberet magnanimitatē ⁊ nō iuſticiam, ⁊ ꝑ magnanimitatē gereret aliquam admiſtrationē ī qua op⁹ eſſet opere iuſticie: magnanimitas iſta īclinaret ad opus iuſticie ⁊ iſte magnanimus ſentiret ⁊ expiretur ſe īclinatum ad opus iuſticie etiam tūc ꝙ̄tum ſentit ſe inclinatum ad nō deſerēdum opus magnanimitatis ſed iſta inclinatio nō fit per habitum iuſticie, quia ꝑ caſum nō habet illum: ergo iſta inclinatio ad opus iuſticie et volitio operis iuſti eſt elicita ab habitu magnanimitatis. ¶ Contra primam concluſionem arguitur multipliciter. Primo ſic omnis virtus conſiſtit in medio magnimitas non conſiſtit in medio, quia eſt circa magnos honores. ergo magnanimitas non eſt virtus. ¶ Secundo nulla virtus moralis eſt diſpoſitio corporalis: ſed magnanimitas eſt diſpoſitio corporalis: ergo non eſt virtus mo-

Noſt

Magn… mitas… tus mo… lis po… ſima,

Mag… tas n… phar… ꝟi⁹ c…

Mag… mita… circa… gnū… ꝙ̄qȝ… elici…

Ar… ta… da… et h… qſt…

ralis.minor probatꝫ per Ariſt.in quarto dicentem
ꝙ motus magnanimi eſt lentus et vox grauis ⁊ lo
cutio ſtabilis.¶ Tertio magnanimus habet mul=
tas conditiones vicioſas.ergo magnanimitas nõ
eſt virtus.añs probatur.Tũ pmo q² magnanimi ſe
cundũ Ariſto.ſunt deſpectores et contemptiui/⁊ vi
dentur ſupbi/et volunt videri excellere:quod eſt cõ
tra humilitatem.Tum ſecundo q² magnanim⁹ be=
neficiatus verecũdatur.verecũdia aũt non eſt viri
virtuoſi vt dicitur in fine quarti.Tum tertio q² nõ
habet in memoria eos a quibus bene paſſus eſt:qđ
eſt ingratitudinis.Tum q̃rto quia eſt ocioſus tar=
dus et piger.Tum quinto quia nõ bene põt ad ali
um viuere quod eſt contra politicã cõicationẽ.Tũ
ſexto quia non eſt memor mali:quod eſt cõtra pru=
dentiam ſm illud Senece libro de quatuor virtuti=
bus cardinalibus:Si prudens fueris preterita re
cordare.Tũ ſeptio magis vult poſſidere ĩfrutuoſa
fructuoſis:quod iterũ eſt cõtra prudentiã.Tũ octa
uo quia nõ curat laudari:quod eſt virtuti ſue repu
gnans.Tum nono quia non eſt humaniloquus:qđ
eſt contra eutrapeliã.Tum decimo quia eſt mani=
feſtus oditor quod eſt contra amiciciã imo et cõtra
iuſticiã.Tũ vndecimo q² vtitur ironia ad multos:
ergo magnanĩtas non eſt virtus.Tertio magnani
mitas inclinat adactus oppoſitos felicitati: ergo
non eſt virtus.Antecedens patet quia inclinat ad
non gaudendum in proſperis/et non triſtandum
in infortuniis:vt patet per Ariſtotelem in quarto
dicentẽ.Neqꝫ bene fortunatus vtiqꝫ gaudioſus erit
neqꝫ infortunatus triſtis:ſꝫ hoc eſt contrariũ felici=
tati/quia vt dicit Ar.in p²io magna infortunia tri=
bulant et cõturbant b̃m.igitur.¶ Quarto qui ha — *Arg.tho. ſc̃a ſc̃de queſt.129 art.t̃tio*
bet vnã virtutẽ habet omnes:ſed poteſt quis habe
re multas virtutes non habendo magnanimitatẽ/
vt patet per Ar.in quarto dicentẽ ꝙ qui eſt par=
uis dignus et his dignificat ſeipſum temperatus
eſt/magnanimus autem non.ergo magnanimitas
non eſt virtus.Ad primam reſpondeo diſtinguen=
do antecedens vel in medio mediatione materie vł — *Duplex ẽ medium.*
in medio mediatione rationis :concedo ꝙ omnis
virtus conſiſtit in medio mediatione rationis : id
eſt in eo quod ratio iudicat nec eſſe ſuperhabundã
tiam neqꝫ defectum/ſed mediũ inter hec.Sed nõ in
medio mediatione materie vel obiecti.honores eñ
illi vel ille adminiſtrationes quas virtuoſe cupi=
mus non ſunt medii inter honores ſed excellentes
Sed ſunt mediam per comparationem ad faculta
tem noſtram quos ratio iudicat eẽ mediocres quo
ad nos.et hoc eſt quod dicit Ar.in quarto.Eſt aũt
magnanimus magnitudine quidẽ extremus eo au
tem ꝙ vt oportet medius.eo eñ ꝙ ſecundum digni
tatem ſe dignificant hi autem ſuperhabundant et
deficiunt.¶ Ad ſecundam concedo maiorem et ne=
go minorem licet enim magnanimo iſta cõueniãt:
tamen ipſa non ſunt magnanimitas/ſed vel cauſã
tur a magnanimitate mediate vel immediate : vel
ipſa magnanimitas et ipſa accidentia ex eiſdẽ qua
litatibus corporalibus cauſantur ſaltem diſpoſi=
tiue. Secundum enim Ar.in eodem loco/acumẽ vo
cis et velocitas motus cauſantur ex hoc ꝙ quis cir
ca multa ſtudet que magna exiſtimat.ex primo eñ
contingit ꝙ ſit feſtinus/et ex ſecundo ꝙ ſit conten=
tioſus:ſed magnanim⁹ circa pauca ſtudet et nichil
magnum exiſtimat:ideo eſt ei motus lentus et vox
grauis et ſtabilis.Et hanc rationem aſſignat Ari.
ibidem cum ait.Non enim feſtinus qui circa par=
ua ſtudet nec contentioſus cum nichil magnum ex=
ſtimet:acumen autem vocis et velocitas per hoc.

¶ Ad tertiam nego añs. Et ad primã ꝓbationẽ dico
primo ꝙ magnanimi nõ ſunt ſupbi nec quicq̃ contra
veram humilitatem operantꝫ.Eſt eñ differentia inter — *Supbus et magni m⁹ drñt.*
magnanimũ et ſuperbum in hoc ꝙ magnanimus di
gnificat ſe ex virtute et eo modo quo recta ratio di=
ctat ſe debere dignificare.Supbus vero dignificat ⁊
exiſtimat ſe excellere alios ſine virtute. Et inde eſt ꝙ
tales ſunt iniuriatores nec poſſunt moderare ferre pro
ſperas fortunas et cõtempnũt alios qui virtuoſiores
ſunt/nec operãtur ſc̃dm virtutem ⁊ ideo cum ſint diſſi
miles magnanimo imitantꝫ ipſum.Et hoc habet Ar.
in quarto cum ait.Qui autem ſine virtute bona talia
habent(de bonis fortune loquitur)neqꝫ iuſte magnis
ſe ipſos dignificat: neqꝫ enim recte magnanimi dicũ
tur:ſine virtute eñ perfecta nõ ſunt hec. Deſpectores
autem et iniuriatores et talis(ſcꝫ bona fortune)habẽ
tes mali efficiũtur:ſine virtute enim nõ facile ferre mo
derare bonas fortunas non potentes autem ferre et
exiſtimantes alios ſupexcellere/illos quidem cõtem
pnunt ipſi autem quicquid continget operantꝫ: imitã
tur enim magnanimũ non ſimiles exiſtentes. Ex qui
bus verbis patet ꝙ ſupbi ſunt qui propter bona for=
tune his ſe dignificant quibus magnanimus ſe pro
pter virtutem dignificat.Et cum dicis ꝙ ſunt deſpe= — *Magni= mus nõ ẽ dſpector*
ctores/vbi etiam Aretinus habet ſuperbi.Reſpõdeo
ꝙ Ariſto.non habet ꝙ ſũt deſpectores ſed ꝙ videntꝫ
Cui autem inquit honor paruũ eſt:huic et alia.pro=
pter ꝙ et deſpectores videntur eſſe. Eodem tamen ca
pitulo vbi ponit differentiam ĩter ſupbum et magna
nimum dicit ꝙ magnanimus iuſte contempnit quod
nõ repugnat humilitati vere.Ille eñ iuſte cõtempnit
qui alium ſe magis dignificãtem q̃ꝫ oportet nõ tantũ
exiſtimat neqꝫ tm̃ dignificat/quia iudicat vere mag=
nus deuio quoqꝫ ſc̃dm veritatem glorificat enim vere
vt habet Ar.vbi tranſlatio Aretini habet nam iudi
cat ſc̃dm veritatem, quia ergo magnanimus iudicat
ſc̃dm veritatem ideo cõtempnit eum id eſt minus eſti=
mat eum qui magis dignificat ſe q̃ꝫ oportet.Ex quo
patet ꝙ magnanimitas non eſt contraria humilita
ti:nõ enim humilitatis eſt ꝙ homo de minus eſtimet
aut ſe minus dignificet q̃ꝫ ſit dignus cum humilitas
non hebetet iudicium:ſed humilitatis non eſt plus ſe
exiſtimare q̃ꝫ dignus ſit/neqꝫ ex bonis fortune ſed ex
veris virtutibus hanc exiſtimationem ſumere: et hu=
iuſmodi virtutes in auctorem ſuum referre/⁊ cogno
ſcere ſe ab eo accepiſſe et ſine eo conſeruare nõ poſſe
que omnia ſunt vere magnanimi cuꝫ iudicet ſemper
ſecundum veritatem. Neqꝫ enim placet michi ſolutio — *Tho. ſe= cunda.2. q̃ſt.129. arti.3.in ſol'.ad.4.*
Thome dicentis ꝙ magnanimitatis eſt ꝙ ſecundum
conditionem bonorum que a deo poſſidet ſe magnis
dignificet et ꝙ ſi habet virtutem magnam ad magna
opera tendat ſed humilitas facit quod homo ſeipſũ
paruipendat ſecundum conſiderationem defectuum
Similiter magnanimitas cõtempnit alios ſecũdum
ꝙ deficiunt a donis dei/ſed humilitas alios hono=
rat et ſuperiores eſtimat inq̃ꝫtum in eis inſpicit ali=
quid de donis dei.¶ Cõtra iſtam ſolutionem argui= — *Contra thomam*
tur ſic:humilitas facit ꝙ homo ſecundum conditio=
nẽ magnorꝫ bonorꝫ q̄ a deo poſſidet ſe magnis digni
ficet ⁊ ad magna opera cõformia illis bonis tendat
et magnanimitas facit ꝙ ſecundum conditionem de
fectuum ſuorũ ſe paruipẽdat: ergo nulla penitus eſt
differentia in ſe dignificando et non dignificãdo ma
gnis bonis inter magnanimum et humilem. Antece
dens pro prima parte probatur. Tum primo quia
per beatum Thomam humilitas facit ꝙ honoret a=
lios et dignificet inq̃ꝫtum in eis inſpicit aliquid de
donis dei : ergo etiã humilitas facit ꝙ ſi ſimilia vel
maiora dona dei in ſe inſpiciat:q̃ ſe per hanc cõſide

rationem magnis bonis ſignificet. Tum ſecundo
quia vel humilitas impedit ne humilis cognoſcat
bona dei eſſe in ſe que in rei veritate ſunt, vel non?
Non primum: quia humilitas non hebetat ſenſum
nec intellectum. Si primũ: ergo humilis cognoſcit
bõa dei etiã magna, aut ꝙ ſ; ea magnis bonis, hoc
eſt claris et arduis operibus quibus eſt dignus ſe
dignificat: aut non: ſi ſic ergo humilitas eodem mo-
do inclinat ſicut magnanimitas. Si non: ergo con-
trarietas ⁊ repugnantia eſt inter magnanimitatẽ
et humilitatẽ quia magnanimitas inclinat ad hoc
ꝙ ꝓpter hec magna bõa dei ſe magnis dignificet:
humilitas vero ad hoc ꝙ non ſe dignificet his ma-
gnis bonis ꝓpꝫ magna bona dei, que humilis ſcit
in ſe eſſe. Probatꝫ ſecunda pars antecedentis: quia
magnanimus iudicat ſm veritatem: ergo ſi ſint ali
qui deffectus in eo magnanimitas ſua inclinat eũ
ad minus eſtimandũ de ſe tantũ ꝗtũ illi defectus
ſunt impeditiui virtuoſarũ opationũ: alias ipſe nõ
Tho. vbi ſupra. vere iudicaret. Et eodem modo poſſet reprobari il
lud quod dicit Thomas de magnanimitate et hu-
militate reſpectu aliorũ a ſe. Secũdo ad principa-
le arguitur volo ꝙ ſit aliqua ardua adminiſtratio
committenda alicui et ſit aliquis maxime magna-
nimus ⁊ maxime humilis quẽ cives exiſtiment di-
gnũ iſta adminiſtratione: et ꝙ in rei veritate ſit di
gnus: aut ergo iſte per habitũ magnanimitatis et
humilitatis ſimul ſuſcipiet iſtam adminiſtrationẽ
et ſe dignum exiſtimabit: aut per vtrũq; ſe indignũ
Bonũ argumẽtũ. exiſtimabit et reiiciet: aut per magnanimitatẽ ſe di
gnũ exiſtimabit et per humilitatem ſe exiſtimabit
indignũ. Si primũ ⁊ ſcðm ſequitur ꝙ magnanimi
tas ⁊ humilitas habet pares inclinationes. ⁊ etia;
habetur intentũ ſc; ꝙ per humilitatem quis dign⁹
magis ſe magnis dignificat maxime ſi detur ꝑmu;
membrũ et ſi detur ſecũdum ſequitur ꝙ magnani-
mitas per coexiſtentiam humilitatis habebit incli
nationẽ puſillanimitat;. ſi detur tertiũ ſequitꝫ ꝙ ali
ꝗs ſe ſil' et ſemel dignũ exiſtimabit magnis ⁊ exiſti
mabit ſe indignũ magnis. et tunc vel vere vel falſe
Si vere: ſequitur ꝙ duo contradictoria ſimul ſunt
vera. Si falſe: ergo vl' magnanimitas vel hũilitas
inclinat ad falſa iudicia quod non videtur virtuti
convenire. Tum ſecundo quia tuncerunt ſimul ĩ eo
dem duo iudicia contraria et per ꝯñs duo contra-
dictoria. Tum tertio quia vel ſuſcipiet illã admini
ſtrationẽ: et tunc aget contra dictamẽ humilitatis
quo dictatur ꝙ nõ eſt ſuſcipienda. vel reiiciet: ⁊ tũc
aget cõtra dictamẽ magnanimitatis quo dictatur
ꝙ non eſt reiicienda ſed ſuſcipiẽda. vel neq; reiiciet
neq; ſuſcipiet ⁊ tunc aget contra vtrũq; dictamen.
Neq; põt dici ꝙ ſimul ſuſcipiet ⁊ reiiciet: ꝓpꝫ impli
cationẽ contradictionis. Sed forte reſpondebitur
ꝙ ſecundum conſiderationem bonoꝝ dei que hab;
iudicat ſe dignum: et ſecundum cõſiderationem de
fectuum iudicat ſe indignum. ¶ Contra implicat cõ
tradictionem ꝙ iſte ſimul ſit dignus et indignus:
ergo implicat contradictionem ꝙ ſecundum quaſ-
cunq; diverſas conſiderationes vere et ſimul iudi-
cet ſe eſſe dignum et ſe eſſe indignum. conſequentia
tenet quia bene ſequitur: iſte ſecundum hanc conſi-
derationem vere iudicat ſe eſſe dignum hac admi-
niſtratione. ergo eſt dignus, et ſecundum hanc con
Nota ſiderationẽ vere iudicat ſe eſſe indignus ea. ¶ Tũc
arguitur ſic: quorũcunq; conſequentia repugnant
et antecedentia. ſed hec conſequentia iſte eſt dign⁹
hac adminiſtratione et, iſte non eſt dignus hac ad-
miniſtratione repugnant. ꝙ et añtia. ſed añcedẽtia
ſũt iſta; iſte ſm c[illegible]itiones bonoꝝ que habet a deo

vere iudicat ꝙ eſt dignus hac adminiſtratione et iſte
ſecundum defectus quos habet vere iudicat ꝙ nõ eſt
dignus hac eadem adminiſtratione: ergo iſta duo
antecedentia repugnant. Secundo quia vel defectus
quos iſte magnanimus habet impediunt ne virtuo-
ſe et ad vtilitatem publicam (etiam mediantibus bo
nis magnis que habet ad eo) gerere hãc adminiſtra
tionem vel non. Si ſic ergo cũ magnanimo iſti defe-
ctus ſunt impeditiui ne hec adminiſtratio ab eo be-
ne et laudabiliter geri poſſit ſint cogniti: ſequitur ꝙ
ſecundum magnanimitatem ſuam ꝗtumcũq; etiam
conſideret bona que ſunt in eo que ĩ rei veritate ſunt
impedita ipſe non dignificat ſe illa ardua admini-
ſtratione. Si autem non ſint impeditiua: ergo ſecun
dum rei veritatem huiuſmodi deffectus non ita eum
indignificant ꝙ ſit hac adminiſtratione indignus er
go humilitas per hanc conſiderationem deffectuum
non inclinat ad non dignificandum ſe hac admini-
ſtratione qua bonis et deffectibus penſatis ipſe ad-
huc manet dignus. ex quo patet ꝙ inter humilitate;
et magnanimitatem eſt multum conſona inclinatio
ſi ſint virtutes diſtincte. quod tamen non puto. Ideo
videtur michi vel ꝙ humilitas eſt eadem omnino ma
gnanimitati vel quod eſt ſpecies magnanimitatis.
¶ Ad ſecundam probationem dico ꝙ verecundia ac Acceptio verecũdie
cipitur dupliciter vno modo pro timore ingloriatio
nis ex turpi actu: et ſic magnanimus non verecunda-
tur. alio modo pro omni timore ingloriationis vl' mi
noris gloriationis et excellentie: et hoc modo bene ve
recundatur quia cum ipſe ſciat maiorem dignitatem
eſſe in beneficiẽdo quã in beneficiari ideo recuſat be
neficiari et magis cupit beneficiare hic ergo timor ꝓ-
uenit ex appetitu excellentie ĩ virtuoſis operib⁹ quod
laudabile eſt et inde eſt ꝙ ſi beneficiatus ſit ab ali-
quo conatur ꝗtum poteſt retribuere etiam plura ꝗ
accepit. et ideo ſtatim ſubiungit Ar;. Et retributiuus
plurium ita enim erit debitor qui incipit et erit bene
paſſus. ¶ Ad tertiam probationẽ dico ꝙ habere ali
quos in memoria cõtingit tripliciter. vno modo idẽ
eſt ꝙ eos mente tenere, et non habere eos in memo-
ria idem eſt quod eorum oblivisci: et hoc dupliciꝫ vno
modo ante retributionem beneficii: alio modo poſt
retributionem beneficii. tertio modo contingit ali-
quos in memoria habere id eſt de eis et de eorum be
neficentia ſermonem facere. Et hoc modo adhuc du-
pliciter vno modo ſimpliciter alio modo per compa
rationem ad eos quibus benefecerunt. dico ergo ꝙ
magnanimus delectatur in bonis virtuoſis et excel-
lentibus operationibus. Ideo libentius et frequen-
tius memoratur et ſermonem facit de iis quibus be-
nefecit ꝗ de iis a quibus bene paſſus eſt ceteris pari
bus: quia ſi honor vel vtilitas eorum a quibus bene-
ficia ſuſcepit exigeret non dubito ꝙ vere magnanim⁹
de eorum beneficentia ſermonem faceret. dico vltra
ꝙ benefacientes eis non excidunt a memoria eorum
ante retributionem beneficii ⁊ hoc cõcludit illud Ar;.
allegatum et retributiuus plurium ⁊c. Dico preterea
ꝙ poſt retributionem facilius excidunt a memoria
ꝗ ii quibus benefecerunt, quia operationes virtutis
ꝓprie ſc; quas exercuerũt ſunt eis delectabiliores ꝗ
operationes virtutis aliene: ideo tenacius herent me-
morie. ¶ Ad quartam ꝓbationem dico ꝙ magnani-
mus in rebus arduis et ſibi cõmiſſis eſt diligentiſſi-
mus neq; quicꝗ omittit quod ſit viri probi et virtuo-
ſi: in rebus autẽ parvis quos multi miores recte ꝑſũt
gerere eſt tardus et piger quia non libenter ĩgerit ſe
earum adminiſtrationi eo ꝙ excellere in illis non exi
ſtimet venerabile immo reputet grave et onerosum ve
nerari in illis ſicut oneroſum eſt fortem eſſe id eſt ex-

ercere fortitudinē ſuā in imbecilles. ⁊ hoc eſt quod
dicit Ari. et ad honorabiliora non ire vel vbi ꝑcel-
lunt alii et ocioſū eſſe et tardū et pigrū ſed vel vbi
honor magnus vel opus. Et ſequit̄ ⁊ paucoꝝ qͥdē
opatiuū magnoꝝ aūt et noīabiliū. ¶ Ad q̄ntā ꝓba-
tionē dicó ꝙ ſi itelligat̄ ꝙ nulli poſſit ꝯuiuere ſ͛cꝫ ē
ſe intelligat̄ ꝙ nō poſſit vnū ad aliū. i. ad eos q̄ ſunt
a ꝟtutibꝰ ſuis alieni, q̄les nō ſūt hii q̄s ſecit ſibi a-
micos ꝑpt̄ ꝟtutes eoꝝ ſic ꝯcedo qꝛ ad ꝯuiuēdū iſtis
oportet hominē eē blanditorē ſiue adulatorē ⁊ lau
det eos frequenter in hiis in quibus reprehendēdi
ſunt hoc aūt facere non pōt magnanimꝰ, quia hoc
eſt ſeruile. Et hoc eſt quod dicit Ari. et ad alium nō
poſſe viuere ſed vel ad amicum. ſeruile enim ꝑpter
quod et oēs blanditores. ſeruiles ⁊ humiles blādi-
tores. vbi humiles pro obſequioſis ⁊ ſeruilibꝰ ac-
cipit. ¶ Ad ſextā ꝓbationē dico ꝙ nō eſſe memorem
mali id eſt eoꝝ que ſolent cauſare odium vel irā ad
uerſus offendentē laudabile eſt, et nō eſt imprudē
tie licet memoria ꝑteritoꝝ ſcd̄m ꝙ valent ad cauen
dum de futuris ſit laudabilis. vt vult Seneca loco
allegato. et ꝙ ita Ariſt. intellexerit magnanimum
nō eē memorē mali cū ait ī quarto, neqꝫ memor ma
li: patet ex tranſlatione Aretini. qui loco huius hꝫ
neqꝫ tenax odii. ⁊ ſequitur nō eñ magnanimi ē re-
cordari aliqualiter et mala ſed magis deſpicere: ſi
eñ ꝑuipenſus ſit vel offenſus magis eſt animi ma-
gni et excelſi hoc deſpicere q̄ huius recordari vt vl
ciſcatur. ¶ Ad ſeptimā cōcedo añs: ſed nego ꝙ hoc
ſit contra prudētiā quādo in fructuoſa honeſtiora
fructuoſis ⁊ maxie ſi in his ſit maius exercitiū vir
tutis. ¶ Ad octauā concedo ꝙ nō multū curat lau-
dari, ſed bene curat vt ſit laudatione dignus. nec
hoc eſt cōtra virtutē magnanimitatis quia lauda-
tio que ſolo ſermone ꝓlato agitur (de qua hoc in-
telligit) eſt de ꝑuis et nō de magnis honoribꝰ et iō
non multū curat de ea. ¶ Ad nonā dico ꝙ nō eſt hu-
mani loquus id eſt nō multū loquitur de hoibꝰ in
cōi ſermōe. licet ſi aliqua grauis adminiſtratio exi
gat hoc nō refugiat neqꝫ hoc eſt contra eutrapeliā
cū neminē in cōicatiōe hūana quā ſequit̄ offendat.
aut ſcd̄m Buridanū. dicitur nō eē humani loquus
nō ſimpl̄r ſed ſcd̄m reputationē vulgi qui ſolos lo
quaces reputat hūanilogos. videtur tamen michi ꝙ
humaniloquū ſi ꝑtinet ad eutrapeliā non tamen di
cit aliquā excellentiā actus in illa virtute ad rerum
grādiū adminiſtrationem multū vtilē: ideo non vi
detur michi magnanimꝰ ad illud ex virtute ſua in
clinatus, nec etiam virtus ſua inclinat ad vitiū eu-
trapelie locutioni contrarium. ¶ Ad decimam pro
bationem concedo añs et nego conſequentiam q̄a
licet odire que amanda ſunt ſit contra rationē ami
cicie odire tamen que odienda ſunt puta vitia ho-
minum et homines ſecundum ꝙ vitioſi ſūt ⁊ aduer
ſi ſiue contrarii publicarum adminiſtrationū vti-
litatibus, boni zeli eſſe videtur. ¶ Ad vndecimam
ꝓbationem concedo antecedens ⁊ nego conſequen
tiam. ironia eñ nec veritati nec cuicunqꝫ virtuti op
ponitur: imo frequentiſſime valet ad veritatem co
gnoſcendam ⁊ mores hominū deprehendēdos. Se-
cundū eñ Thomam magnanimꝰ vtitur ironia ad
multos id eſt ad vulgares. nō quia dicat aliqua vi
lia de ſe aut neget magna q̄ ſibi inſūt ineſſe: ſꝫ quia
non totā magnitudinem ſuā monſtrat multitudini
quia ſecūdū Ariſ. ad magnanimum ꝑtinet magnū
eſſe ad eos qui in dignitate ⁊ bonis fortūis cōſtitu
ti ſūt ad alios aūt moderatū, et hec ironia cōſiſtit
in occultatione veritatis vel vt alii dicunt vtitur
ironia in reꝑhenſione alienorū vitioꝝ cum ſcilicet

Left margin notes (cut off at the edge):
ſe im- / emor / li lau / ble eſt
ri. 4. / i. q̄ſti. / decia.
A
o. ſe- / la ſecū / q̄ſt. 29 / i. ter- / in ſo- / ōe ad / intum

verbis contrariū ſignificātibus vitium alicuiꝰ reprē-
hendit. vt ſi male operanti dicat q̄ bene agis. opinio
ni Thome videtur ſatis conformis. Euſtracius qꝛ to
tum illū locū Ariſ. de ironia magnanimi exponit de
occultatione ꝓpriorū bonorū ad multos. hec tamen
expoſitio nō videtur michi ſufficere ad itentionē Ariſ.
ait enim ſic Ariſ. de magnanimo loquēs. et veridicus
verūtamē q̄cunqꝫ non ꝓpter ironiā huius ſenſus eſt,
magnanimus eſt veridicus. Hec eſt generalis ſenten-
cia quomodo ſtatim limitat et reſtringit, ac ſi diceret
non dico ꝙ in oībus ſit veridicus: ſed in oībus que nō
dicit per ironiam. Ex quo textu patet ꝙ a magnani
mo aliqua dicunt̄ ironice que non ſunt vera ergo cū
ſint dicta et enuntiationes ſunt falſa. et ſubiungit ꝙ
hac ironia vtitur ad multos. Secundus modus expo
nendi non videtur michi ſatis dignus magnanimo
huiuſmodi eñ reprehenſione tam vulgata raro vtit̄.
Eſt igitur auertendū ꝙ ſcd̄m Quintilianum duplex
eſt ironia verborū ſcꝫ et ſententiarū. ironia verborū
tropus eſt que licet aliud dicat q̄ ſentit nō tñ ſimulat
vt cum dico ironice tu bene agis ego dico vnū ſcilicet
te bene agere, ⁊ aliud ſētio ſcilicet te male agere ſed
nō aliud ſimulo qꝛ ꝓpter modū proferēdi oēs audiē
tes iudicant me ſentire ꝙ ille male agit. Ironia ſentē
tiarum eſt totius voluntatis fictio qua q̄s vnum ſen-
tit et aliud ſimulat huius multe ſūt ſpecies: vna dicit̄
antifraſis a negando cum ſcilicet negamus nos face
re quod maxime facimus. vt quid ego iſtius decreta,
quid rapinas cōmemorē: et mitto illam primā libidi
nis iniuriā. altera eſt cum ſimiles imperantibus vt per-
mittētibus ſumus: vt ſequere italiā ventis. altera cuꝫ
ea que volumus videri in nobis ī aduerſariis eſſe con
cedimus vt illud meqꝫ timoris argue. quando tot ce
dis aceruos teucrorū leto tua dextera dedit. idem in
cōtrarium valet cum ſcilicet ea que in aduerſariis eſſe
videri volumꝰ nobis in eſſe dicimus: vt me duce dar-
danius ſpartā expugnauit adulter: nec in perſonis
tantum ſed et in rebus verſatur tam dicendi q̄ intelli
gendi verbis ratio. vt totum pro quinto ligario pro-
hemium, quod incipit nouum crimen. g. ceſar, ⁊ ante
hoc tempus inauditum ⁊c̄. et ille eleuatiōes videlicet
odii boni, et illud ſcilicet is ſuperis labor eſt hec fere
Quintilianus fere dixi: quia pauca verba mutata
ſunt, hi modi ſententiarum magis decent magnani-
mi qui contemptibꝰ eſt et excellere cupit. Eſt et alius
modus ironie ſententiarum qui etiam eſt fictio toti-
us voluntatis. cum ſcilicet vt inquirat ſententiam vel
voluntatem alicuius in aliqua re ſimulat ſe eſſe ali-
cuius vnius ſententie vt monachus ille qui dubitans
alium quendam luxurie ſtimulis agitari fingit et ſi-
mulat ſe eiſdem ſtimulis indies agitari quo audito
alter temptationum ſecreta ſtatim aperit et inuenit
remedium, ita etiam magnanimus in grauibus ad-
miniſtrationibus quando cū multis acturus eſt quo
rum voluntatem et intentionem frequenter ignorat:
ideo cenſet eam aliquando inquirendā eſſe per huiuſ
modi ironiam que eſt totius voluntatis fictio. vtrum
autem hoc ſit licitum vel non poſtea inquiretur cum
agetur de mendacio. Eſt etiam et alius modus ſiue
mendacio: vt cum quis vult inquirere quid alius eſſet
facturus, aut quid fecerit in aliquo graui negotio:
vt probet ſi vel bene adminiſtrauerit vel bene admi
niſtraret ſi eſſet ſibi negotium illud commiſſum.
dicet magnanimꝰ grauis viris vt Cicero Catho vel
Scipio cenſuerunt ita eſſe faciendum tunc alius au-
ctoritate horum per motus facilius quid ſentit ex-
ponet, quia ipſe credit ꝙ ille magnanimus ita ſen-
tiat ſicut illi magni viri ſenſerunt et in hac ironia eſt
ſimulatione magnanimi audiens decipitur.

Right margin notes:
Contra thomā et euſtraciū
B Ironia duplex.

f. 5.

¶ Ad tertiam nagatur antecedens: et ad ꝓbationē
negatur aſſūptū ſed inclinat ad nō gaudendū ⁊ ad
non triſtandum exceſſiue et iſta expoſitio patet ex
alia tranſlatione in qua ſic habetur / neqꝫ ꝓſperis
gaudebit nimiū nec aduerſis nimiū turbabit. ma-
gna autem infortuna conturbāt beatū moderate
et non exceſſiue alias deſineret eſſe beatus et incipe
ret eſſ miſer. ¶ Ad quartā nego maiorem. connexio
enī virtutū a recte intelligentibus eam non intelli-
gitur nec ſecundū actus virtutū nec ſcđm habitus /
ſed ſcđm principia quedā cōia prudentie. ꝙ non ſit
cōnexio virtutum ſcđm actus concedit Thomas. et
de habitibus addit ꝙ virtutes ſunt cōnexe ſcđꝫ ha
bitus in anima exiſtentes vel in actu vel in propin
qua diſpoſitione ꝗ ſolutio non ſatis conſonat ſibi
ipſi. nam ſi eſt connexio in habitibus non qui ſunt
in actu ſed in propinqua diſpōne. Arguitur ſic pro
pinqua diſpoſitio ad habitum nō eſt niſi mediante
actu generatiuo illi⁹ habitus ita ꝙ eſt prius diſpo
ſitio ad actū ꝙ̄ ad habitū ergo virtutes magis ſūt
cōnexe ſcđm actus ꝙ̄ ſecundū habitus. Sed nō ſūt
cōnexe ſcđm actus / vt dicit ꝓpter quācūqꝫ diſpoſi-
tionē ꝓpinquā ad actū. ergo nec dicentur cōnexe ſcđm
habitus / ꝓpter quācūqꝫ diſpoſitionem ad habitū
de iſta cōnexione alibi agetur. ¶ Contra ſecundaꝫ
concluſionem arguitur ſic nulla virtus ſpecialis
operatur in omnibus virtutibus. ſed magnanimi-
tas operatur in omnibus virtutibus cum ad eam
pertineat quicquid eſt in omni virtute magnū igitur
¶ Secundo magnanimitati attribuūtur actus vir
tutum diuerſarū. ergo magnanimitas nō ē ſpecialis
virtus. aiīs ꝓbatur quia ad magnanimū pertinet
nō fugere cōmouentē quod eſt actus prudentie / nec
facere iniuſta quod eſt actus iuſticie eſſe promptuꝫ
ad benefaciendū / quod eſt actus caritatis / ⁊ qđ mi
niſtrat ꝓmpte / quod eſt actus liberalitatis / ⁊ ꝙ ſit
veridicus qđ eſt actus veritatis / et quod nō ſit qđ ē
actus pacientie. ¶ Tertio omnis virtus ꝗ eſt orna
tus anime eſt magnanimitas / qꝛ ſecundū Ari. ma-
gnanimitas eſt ornatus omnium aliarum virtutū:
ſed omnis virtus eſt ornatus anime / ſcđm illđ Iſa.
lxi. induit me dñs veſtimentis ſalutis ⁊ poſtea ſub
dit quaſi ſponſam ornatā omni virtute. ¶ Ad ra-
tiōes iſtas dicitur ad primā ſi intelligatur de opa-
tione interiori imꝑatiua executionis diſtinguo ma
iorem vel regulariter ⁊ immediate et ſic concedo ⁊
nego minorē vel caſualiter ⁊ mediate ſcꝫ mediāte
actu ſuo elicito et ſic nego maiorē et concedo mino
rem. ſi aūt intelligatur de actu interiori nō imꝑati
uo executionis: ego dico ꝙ hoc eſt ꝓpriū magnani
mitati operari in vnaquaqꝫ virtute. Et beat⁹ Tho
mas negat ſimpliciter maiorem iſtius rōnis. ¶ Ad
ſcđaꝫ rñdet Thomas ꝙ hec oīa poſſūt ꝯſiderari du
pl'r vno mō ſcđm ꝙ importāt excellentiā quādā. et
ſic ꝑtinent ad magnanimitatē eē enī ꝓmtū ad bñfa
ciendū ⁊ miniſtrandū excellentie ē. qꝛ vero oīs oc-
cultatio vitatis ex timore videt ꝓcedere ⁊ eē plan-
ctiuū ex eo ꝙ qs ſuccūbit bōis exteriorib⁹ ꝗ duo de
fectū dicūt cū quo nō pōt eē excellētia magnanimo
digna Iō ē veridicus ⁊ nō planctius. ſcđꝫ hāc enim
rñſionem ꝯceditur aīs ⁊ negat ꝯña qꝛ vt dictū eſt
magnanimo attribuit quicquid eſt in vnaquaqꝫ vtute
magnū ⁊ pōt applicari ſolutio ad ꝓcedentē rōnem
data. ¶ Eſt tñ dubiū qđ itelligat ꝑ nō fugere dicūt
eī aliq ꝙ nō fugere cōmouētē idē ē ꝙ nō fugē ꝯſilian
tē ſꝫ ſibi acqeſcere hoc tñ nō videt cōſonū excellentie
magnanimi quia dare conſilium eſt ſuper excellen
tis et recipe ſuper exceſſi. ſuperexcedi autem fugit
magnanimus vt habet Ari. ideo alii dicunt ꝙ non
fugere cōmouentē ponit pro hac oratiōe / ſiue vere ſi-
ue corrupte nō cedere laceſſenti. et ideo loco hui⁹ ha
bet. Aretinus. et nequaꝗ̄ ꝯuenit magnanimo cedere
laceſſenti ꝙ ſi textus noſter videat recte trāſlatus tūc
iudicio meo per cōmouentē rogantē ⁊ deprecantē in-
telligere debemus excellētie enī eſt condeſcendere ro
gātibus ⁊ ſupplicātibus. ¶ Ad tertiam negatur ma
ior ⁊ cōceditur minor magnanimitas enī ꝯuenit cum
aliis virtutibus qꝛ eſt ornatus anime ſicut cetere vir-
tutes. ſed differt ab eis qꝛ ipſa eſt ornatus oīm aliaꝝ
virtutū / et eas maiores facit / alie autē non ſunt orna
tus aliarū / licet ſunt ornatus anime ſicut anulus eſt
ornatus anuli et digiti. ¶ Contra ſextā ꝯcluſionē ar-
guitur ſic ſi magnanimitas eliceret oīm virtutū act⁹
ſequitur ꝙ oēs alie virtutes ſupfluerēt ſed ꝯſequēs
eſt falſū igitur et patet ꝯña qꝛ virtutes nō ponūtur ni
ſi propter actus. ¶ Secundo actus ſequētes habitū
ſunt eiuſdem ſpeciei cum precedētibus ſed actus pre-
cedentes magnanimitatē nō ſunt actus aliarum vir-
tutum ſed ſūt actus magnanimitatis ergo actus ſe-
quentes nō ſunt act⁹ aliarū virtutū ſed ſūt actus ip-
ſius magnanimitas. ¶ Ad primā iſtarū rationū ne-
go ꝯſequentiā non enī dictum eſt oīm aliarum virtu-
tum actus eliciātur a magnanimitate qꝛ ſicut habet.
Ariſ. prius acquirūtur alie virtutes ꝙ̄ habeatur ma
gnanimitas ⁊ per ꝯſequens habētur multi act⁹ alia
rum virtutū ſine magnanimitate. ſed dico ꝙ ſi aliqđ
eſt excellens in aliqua virtute illud cauſaliter et non
regulariter a magnanimitate nō īmediate ſed medi-
ante actu ſuo elicito elicitur neqꝫ nego tamen qn etiā
aliquando regulariter cum ſcꝫ magnanim⁹ intendit
reddere alias virtutes ornatiores et auctiores / tunc
enim mediante actu magnimitatis pōt elicere actum
excellentem alterius virtutis ad quē tamē eliciēdum
partialiter ꝯcurret habitus illius virtutis etiam im-
mediate. ¶ Ad ſcđam concedo de actibus immediate
elicitis ab habitu: ſed nego de actibus elicitis ab ha
bitu aliquo mediante actu ſuo elicito. et ad minorem
dico ꝙ ad generādū magnanimitatē concurrūt du
plices actus ſcilicet actus ipſius magnanimitatis ⁊
actus aliarū virtutū qꝛ ſcđꝫ Ariſ. magnanimitas nō fit
ſine aliis ergo oportet ꝙ alie virtutes cōcurrēt gene
rationē magnanimitatis et nō īmediate ergo mediā
tibus actibus illoꝝ habituū ideo cū magnanimitas
ſit generata ex ꝓpriis ⁊ ex alienis actib⁹ nō eſt mira
bile ſi etiā ipſa ſit īmediate elicitiua actuū ſibi pro-
priorum ⁊ mediante actu ſuo ſit elicitiua actuū excel
lentiuꝫ aliarum virtutū. Non quidē ꝙ ſemper requi-
ratur ad eos eliciēdos imo etiā poſſunt elici excellen
tiſſimi ſine magnanimitate. ſe ad eos eliciēdos aliquā
do ꝯcurrit vna cauſa aliqñ ꝯcurrunt due que faciunt
vnā totalē cauſā. Ratio ante oppoſitum ſoluta eſt.

Q Ueritur tertio Utrum ſecūdū
magnanimitatē honores ſint magis appetē
di a magnanimo ꝙ̄ fugiēdi. arguit ꝙ non
qꝛ quicūqꝫ appetit honorē cupit laudari ſed magnani
mus nō multū cupit laudari vt hꝫ Ari. in quarto ergo
nec cupit honorē. ¶ In oppoſitū eſſe videt Ari. Pro
qſtiōe ſupponēda ſūt oīa dicta ī prima qſtiōe tā ī no-
tabili⁹ ꝙ ꝯcluſiōib⁹. Scđm aūt Ariſ. ī pmo rethorice
ſūt multiplices ptes honoris ptes aūt inqt honoris
ſūt ſacrificia recordatiōes ī metris ⁊ ſine metris cō-
ſtructio tēpli antiqꝫ pmorditas ſedis monumēta ima
gines alimēta publica ꝗ barbaroꝝ ad honores ⁊ extra
ſes dona ꝗ apđ ſinglos ꝓcioſa. alimētis publicis ſo
ciat⁹ pma ſnīa dāpnat⁹ ſe dignū eē fuit. et ideo ſecun-
da ſentētia dāpnatus eſt quod refert Cicero libro de
oratore dictū ē etiā ſupra ꝗ ſūt magni honores ⁊ pul

Margin notes (left): C. — Tho. vbi ſupra. ar. tertio in ſolutiōe ad ſcđm. — Ratiōes tho. vbi ſup. arti. quarto. — D

Margin notes (right): Pri⁹ acq̄runt virtutes alie ꝙ̄ magnanimitas. — Partes honoris.

¶ Sit igr̄. Prima ꝯclo honor tribut⁹ alicui rōne dignitatis quā adminiſtrat aut rōne gn̄is ⁊ parētele magis ab eo appetēd⁹ eſt q̄ͣ fugiēd⁹. ꝓbaꝛ qꝛ fugiēdo illud detrimētū affert dignitati ſibi cōmiſſe aut gn̄i ſuo iura ſcꝫ illoꝝ diminuēdo ꝙ peccat. Scđo qꝛ tales ⁊ maxie qui ſuſcipiūt adminiſtrationē alicui⁹ dignitatis iuramēto aſtriguntꝛ ſuare iura libertates ⁊ ꝓrogatiuas dignitatꝭ q̄ͣ ſuſceperūt adminiſtrādā igr̄. Tertio qꝛ talia iura honoꝝ et ꝑeminētiaꝝ ſi aliquo mō collapſa ſūt licꝫ in iudicio repetere imo de facto tenentꝛ ꝙ licet talia magis appetere q̄ͣ fugere. ¶ Eſt tn̄ aduertēdū ꝙ duplex pōt fieri fuga illoꝝ. vno mō cum q̄s retinēdo dignitatē vel dn̄ationē tp̄alē ꝯtēpnit honorē dignitati vel dn̄atiōi tributū ⁊ in hoc ſenſu intelligim⁹. alio mō cū q̄s nō retinet dignitatē nec dn̄ationē ſed eā relinq̄t ⁊ forte ſeculū deſerit ⁊ hoc mō nō ꝓprie ꝯtēpnūtꝛ ſed eis mai⁹ bonū anteponitꝛ. ¶ Scđa ꝯclo magnanim⁹ pōt rōnabilr̄ ꝓpᷓ bonū ꝟtutis aut in ſe aut in aliis honorē appetere ita ꝙ ſi ꝯmodius hoc bonū ꝟtutis haberi poſſit aſſequēdo honorē q̄ͣ fugiendo magis dꝫ appetere honorē q̄ͣ fugere probatꝛ qꝛ virt⁹ eſt multo mai⁹ bonū q̄ͣ honor ꝙ ſi ratio dictet eē appetendū honorē vt habeatꝛ virt⁹ in ſe aut in aliis magnanimus dꝫ magis appetere honorē q̄ͣ fugere. pōt aūt hoc dictare ratio. Nā honor eſt cauſa bone opinōis ⁊ bona opinio alioꝝ de nobis ⁊ deſideriū hui⁹ bone opinōis eſt cauſa multaꝝ bonaꝝ opationū i nobis ⁊ etiā fugiēdoꝝ vitioꝝ vt hꝫ Caſſian⁹ nā ſcđm eū cū quis ꝯſiderat hoīm opinionē de ſe qua ſanctus ⁊ īmaculat⁹ creditꝛ hac ꝯſideratiōe retūdit tēptationēꝫ fornicatiōis ſilr̄ cū auditores bonā opinionē hn̄t de ꝑdicatore aut de aliq̄ alio magis dictis ſuis credunt ⁊ hortāti ſibi obſequūtur. ¶ Tertia ꝯclo vir magnanim⁹ magis cupit bonū nomē q̄ͣ honorē. patꝫ qꝛ honor maxie delectat magnanimū qꝛ honor eſt ſignū opinionis bone de ipſo vt ſupra allegatū eſt ex Ari. ⁊ hoīes bonā opinionē hn̄tes de aliquo cū ei honorē tribuūt maxie ītendūt opinionē quā interi⁹ de hoīe gerūt ſignis quibuſdā excellētib⁹ ſigr̄e ⁊ iudicare. ¶ Quarta ꝯclo vir magnanimus ſecluſa fide aut noticia de futura btitudine dꝫ magis honorē appetere q̄ͣ fugere. ptꝫ qꝛ ſol⁹ honor apud eū eſt extrinſecū ꝑmiū ſuaꝝ excellentiū opationū, ꝙ honorē magis dꝫ appetere q̄ͣ fugere ꝯn̄a tꝫ qꝛ vnuſq̄ſq꜄ dign⁹ aliq̄ ꝑmio qđ eſt maximū qđ ſibi ꝑſtari poſſit pōt rōnabilr̄ appetere illud. Scđo ꝓbatꝛ quicq̄ delectatꝛ in aliq̄ rōnabilr̄ pōt illud rationabilr̄ appetere, ſꝫ magnanim⁹ in magnis honorib⁹ ſibi a viris ſtudioſis ⁊ bonis tributꝭ delectatꝛ vt ptꝫ ꝑ Ari. in q̄rto ethicoꝝ dicentē. ⁊ in magnis ⁊ a ſtudioſis moderate delectabitꝛ vt ꝓꝑa adipiſcēs vel etiam miora ꝟtuti eī̄ ꝑfecte nō vtiq꜄ fiet dign⁹ honor. verūtamē ⁊ adhuc recipiet in nō habendo ipſos maiora ipſi tribuere, ꝙ honor pōt ratiōabilr̄ a magnanimo appeti. ¶ Tertio ſecluſo honore felicitas humana eſt min⁹ ꝑfecta eo ꝟo poſito ipſa eſt ꝑfectior ⁊ magis hꝫ integritatē ſuaꝝ partiū; ergo honor rōnabilr̄ pōt appeti a viro magnanimo maior ꝓbatꝛ ꝑ Ari. ꝑmo rethorice ponentē honorem inter partes felicitatis ſub his verbis. et itaq꜄ eſt felicitas tale neceſſe eſt ipſius eſſe partes nobilitatē multitudinē amicorum bonorum amicitiam diuitias bonam prolem multitudinē prolis bonam ſenectutē adhuc corporis virtutes puta ſanitatem pulchritudinem robur magnitudinem potentiam agoniſticā gloriam honorem bonā fortunam virtutem autem et partes ipſius prudētiam fortitudinem temperātiam iuſticiam hec Ari. Quarto quicquid facit vitam delectabiliſſimā et maxime ſufficientem illud eſt a viro magnanimo appetēdum ſed honor eſt de his que faciūt vitam delectabiliſſimam ⁊ ſine quo vita nec delectabiliſſima eſt nec ſufficiētiſſima poſita ypotheſi cōcluſionis cū inter partes felicitatis ⁊ inter ea que vitā talem faciunt enumerentur ergo honor ē a viro magnanimo appetēdus. ¶ Quīta cōcluſio honor a viro magnanimo poteſt rōnabiliter appeti ꝓbatur oīe bonū cui⁹ vſus poteſt eſſe bonus ⁊ virtuoſus pōt a viro catholico rōnabiliter appeti: ſed honor eſt bonū cui⁹ vſus poteſt eſſe bonus et virtuoſus vt ſi propter deū appetam⁹ ip̄m aut propter maius exercitium virtutū vel in nobis vel i proximo ergo honor a viro catholico poteſt rōnabiliter appeti. Secūdo ꝑlature, diuina tp̄alia ⁊ multa alia huiuſmodi poſſūt rōnabiliter appeti imo interdū in caſu tenetur quis talia appetere. vt ſi theologus virꝓbus ⁊ doctus veriſimiliter ſciat prelatū hereticum quēpiā inuaſurū niſi prelatura receperit recipere tenetꝛ ergo ⁊ honor: ꝯn̄a tenet quia honoris vſus non eſt de ſe deterior q̄ͣ reliquoꝝ bonorū. Tertio vbicūq꜄ dabilis eſt, ſuphabūdantia, defectus, ⁊ mediocritas ibi dabilis eſt virtuoſ⁹ ⁊ laudabilis appetitus cum ſcꝫ ille mediocris eſt ⁊ ſcđm dictamē recte rōnis regulatus: ſed in appetitu magnoꝝ honorum dabilis ē ſuperhabundantia ⁊ defectus ⁊ mediocritas vt ptꝫ ex Ariſ. quarto ethicoꝝ igitur. ¶ Sexta concluſio actio magnanimi catholici melior eſt ceteris parib⁹ cū deus ſolus preſtituitur finis ei⁹ q̄ͣ cum, cū deo preſtituitꝛ honor ita ꝙ ceteris paribus ille virtuoſius agit qui magna negocia adminiſtrat ꝓpter deum tantū q̄ͣ q̄ ea adminiſtrat ſimul propter deum ⁊ propter honorem conſequendū. ꝓbatur talis operatio eſt magis caritatiua ergo eſt melior: antecedēs probatur qꝛ talis operatio magis habet deum pro fine. Secūdo ſi illa operatio haberet gradus quorum aliqui fierent propter deum ⁊ alii fierent propter honorem conſequendum conſtat ꝙ illi qui fierent propter deum eſſent meliores propter circumſtantiam finis q̄ͣ illi qui fierent ꝓpter honorē conſequendū: ergo ſi tota operatio eſſet propter deum ipſa eſſet ſimpliciter melior q̄ͣ ſi partim propter deū ⁊ partī propter proximum. Confirmatur cū operatio aliqua ſit ꝓpter deū ⁊ honorem conſequendū. aut habet diuerſas partes ſcđꝫ quarū aliquas eſt ꝓpter deū ⁊ ſecundū alias eſt propter honorem conſequendū: vel ſcđm quaſlibet partes ſuas eſt propter deū ⁊ ꝓpter honorē cōſequendū ſi primum conſtat ꝙ partes ille que ſūt propter deuꝫ ſunt ſimpliciter meliores q̄ͣ ille q̄ ſunt ꝓpter honorē conſequendum: ergo ſimpliciter melior eſſet ſi omnes partes eſſent propter deuꝫ. ſi ſcđm tunc ſic, ſicut ſe habet totum ad partem ita totaliter ad partialiter. ſed vt dictum eſt illa operatio q̄ tota eſſet ꝓpter deū ceteris paribus eſſet melior q̄ͣ illa cui⁹ pars eſſet propter deum ⁊ pars eſſet ꝓpter honorem conſequēdū: ergo etiam illa q̄ totaliter eſſet propter deū eſſet melior illa q̄ partialiter eſſet propter deum et partialiter propter honorē conſequendum. Tertio operatio q̄ fit ꝓpter amorem amicicie illius rei que ſuper omia talī amore amāda ē, eſt ſimpliciꝛ melior q̄ͣ illa que ꝑtim fit ꝓpᷓ amorē talē amicicie ⁊ partī ꝓpter amorē ꝯcupiſcētie ſꝫ illa q̄ eſt totaliter ꝓpter fit totaliter amore amicicie illius rei que ſuper omnia amanda eſt et illa q̄ partim fit propter deum ⁊ partim propter honorem conſequendum partim fit amore amicicie ⁊ partim amore concupiſcentie igitur. Quarto opatio q̄ partim fit propter deuꝫ ⁊ partim propter beatitudinem non eſt ita laudabilis ſicut illa q̄ totaliter fit propter deū. ergo operatio que partim fit propter deuꝫ ⁊ partim propter honorem non eſt ita laudabilis ſicut illa q̄ totaliter fit propter deum. conſequentia tenet quia beatitudo eſt longe excellentior finis q̄ͣ ho-

E

Nota.
F

Opus factū ꝓpter deū tm̄ eſt meli⁹ q̄ ipſūmet factū ꝓpter deū ⁊ aliꝰ

noꝛ ergo ſi eſſe partim propter beatitudinē diminu-
at de bonitate opationis eſſe propter honorē multo
magis diminuit: et antecedens videtur conceſſum ab
omnibus theologis. et probatur adhuc quia amoꝛ
amicicie dei ſimpliciter eſt melioꝛ q̄ amoꝛ ꝯcupiſcen
tie eiuſdem ergo eſſe tantū vel fieri ꝓpter deū amatū
amoꝛe amicicie eſt ſimpliciter laudabilius q̄ fieri ꝑ-
tim ꝓpter deū amatum amoꝛe amicicie ⁊ partim ꝓ-
pter deū amatum amoꝛe cōcupiſcentie. Quinto ſi ali
qua operatio partim fit ꝓpter deū ⁊ ꝑtim ꝓpter ho
noꝛem conſtat ꝙ q̄to magis erit ꝓpter deū et minus
ꝓpter honorē melioꝛabitur, ⁊ q̄to magis ꝓpter ho-
noꝛem ⁊ minus ꝓpter deū deterioꝛabit̄ vt clare pate
bit ſi ꝯtinue augeatur volitio vnius finis ⁊ diminua
tur volitio alterius aut ſimpliciter aut in hoc quod ē
eſſe cauſam illius. verbi gratia volo ꝙ hec opatio ſit
ꝓpter deum et propter honorē in principio iſtiꝰ hoꝛe
⁊ ꝯtinue ꝑ hanc hoꝛā fiat magis ꝓpter deū ⁊ minus
propter ꝓximum ⁊ in fine ſit ꝓpter deū tantū cōſtat
ꝙ cōtinue augetur bonitas iſtius operationis. ergo
ſi cetere cauſe ſint oīno pares ſequitur ꝙ in fine erit
multo melioꝛ. Similiter ſi continue in ſequenti hoꝛa
minus ſit ꝓpter deum ⁊ magis ꝓpter honorē, con-
ſtat ꝙ continue minuetur eiꝰ bonitas ergo in fine erit
etiā minus bona q̄ prius ⁊ ꝑ ꝯñs illa que eſt propter
deū tm̄ eſt ſimpliciter melioꝛ q̄ illa q̄ eſt ꝑtim ꝓpter
deum ⁊ ꝑtim propter proximum. Confirmat̄ volo vt
dictum ꝙ in principio huius hoꝛe ſit aliqua opatio
que fiat ꝓpter deum et propter honoꝛem et continue
minus fiat propter honoꝛem et magis propter deum
vſq̨ ad finem hoꝛe et in fine hoꝛe ſit totaliter propter
deum perſequentem hoꝛam incipiat eſſe propter deū
et propter honoꝛem ſic ꝙ fiat aſcenſus in hoc ꝙ eſt eā
eſſe propter honoꝛem ⁊ deſcenſus in hoc ꝙ eſt eam eſ
ſe propter deū ita ꝙ in fine iſtius hoꝛe ſit eodē modo
ꝓpter deum ⁊ propter creaturam ſicut erat in princi
pio hoꝛe precedentis tūc conſtat vt dictum eſt in pre-
cedenti rōe per primam hoꝛā iſta operatio cōtinue ſi
et melioꝛ ⁊ per ſcḋam continue diminuet̄ in bonita-
te omīs bonitas que eſt terminus ad quē aſcenſus in
bonitate ⁊ terminꝰ a quo continui deſcenſus in boni-
tate eſt maioꝛ q̄ bonitas que eſt terminus a quo eiuſ
dem aſcenſus vel terminus ad quē eiuſdē deſcenſus
ſed bonitas operationis que eſt propter deum tm̄ eſt
terminus ad quem aſcenſꝰ dicti ⁊ terminus a quo de
ſcenſus ſupradicti ⁊ bonitas operationis ꝓpter deū
⁊ honorē ſimul eſt terminꝰ a quo aſcenſus ⁊ terminꝰ
ad quē deſcēſus ergo ī operatiōe q̄ ē ꝓpter deū tm̄ eſt
maioꝛ bonitas q̄ ī illa q̄ ē ꝓpter deū ⁊ honorē ſimul.

Bonū argumētum

¶ Septima concluſio magnanimꝰ catholicus niſi ad
hoc aliqua circunſtantia aliter cogat inclinatur ī ho-
noꝛem cōtempnere. probatur q̄cūq̨ inclinatur in omī
opatione ſua operari ⁊ nō propter honorē inclinat̄
honorē contempnere. ſed magnanimus catholicꝰ in-
clinatur omnē operationem ſuā facere ꝓpter deum ⁊
nullam propter honoꝛem nec totaliter nec ꝑtialiter
niſi ad hoc cogat aliqua circunſtantia igit̄ minoꝛ ꝓ-
batur quia magnanimus ex magnanimitate ſua in-
clinatur ad ponēdū magnitudinē ⁊ excellētiā ī opera
tione ſua etiam maioꝛē q̄ poteſt. Sed catholicus ma
gnanimus ſcit ꝙ operatio ſua erit multo excellentioꝛ
ſi fiat propter deū tm̄ q̄ ſi fiat ꝓpter deum ⁊ honorē
ſimul igit̄ ⁊ dictū eſt niſi aliqua circūſtantia alit̄ co-
gat ſi enim exercitiū ꝟtutis vel ꝓprie vel aliene exi-
geret vt appeteret̄ honoꝛ aut aliq̄ alia cā rōnabilis
tūc pōt magnanimus ꝓpter honorē ꝑtialiter vel non
vltimate operari. Secundo deus in rōne finis amati
amoꝛe amicicie multo magis excellit honoꝛem q̄ ho-
noꝛ excellat laudationem vel bona foꝛtune, ſed ma-
gnanimꝰ propter honorē contēpnit laudationē neq̨
eam dignam putat quam preſtituat nec totaliter nec
partialiter opatiōi ſue. g̃ magnimꝰ catholicꝰ etiā ꝓpt̄
deū ꝯtēpnet honorē neq̨ eū dignū putabit quē vel to
taliter vel partialiter p̄ſtituat tanq̄ finē opatiōi ſue.

Magnanimꝰ īclinat̄ honorē cōtempnere.

¶ Octaua ꝯcluſio magnanimꝰ catholicꝰ cōgruentie
nō p̄cepti debito eſt honoꝛis ꝯtēptiuꝰ. ꝑꝫ iſta ꝯcluſio
ex p̄ma ſexta ⁊ ſeptiā. ¶ Nona ꝯcl̄o magnimꝰ catho
licus ex inclinatiōe magnimitatis ſue magis eſt ho-
noꝛis ꝯtēptiuꝰ q̄ appetitiuꝰ ꝓbat̄ qꝛ eiꝰ magnanimi-
tati cōuenit regularit̄ īclinare ad faciendū opationē
excellētioꝛē q̄ pōt. g̃ ſibi cōuenit regularit̄ īclinare ad
agendū ꝓpt̄ deū ⁊ nō ꝓpter honorē ꝯſeq̄ndū, g̃ ⁊ ad
ꝯtemptū honoꝛis. Opari ꝟo ꝓpt̄ honorē nō ꝯuenit
ſibi niſi caſu aliter in caſibꝰ licet ſupradictis in quibꝰ
ſcꝫ ꝑ honorē fit ꝓmotio ꝟtutis. Scḋo magnimꝰ catho
licus ſcit honorē ⁊ alia bono exterioꝛa eſſe nulla in cō
paratiōe ad deū, g̃ ex magnimitate ſua īclinat̄ ea cō
tēpnere. ¶ Tertio ꝓbat̄ auctoꝛitate Ciceronis p̄mo
libro de officiis dicēs ꝟa aūt ⁊ ſapiēs animi magni
tudo honeſtuꝫ illud qḋ maxīe natura ſequit̄ in factis
poſitū nō in gl̄ia indicat principeꝫ q̄ ſe eſſe mauult q̄
videri: etenī qui ex erroꝛe iperite multitudinis pendet
hic in magnis viris nō eſt habēdus. ¶ Quarto mag-
nimꝰ catholicꝰ ꝯtēpnit illud qḋ natū eſt impellere ad
iniuſtas opationes: ſed honoꝛ quē Cicero gl̄ie noīe ſi-
gnificāt natꝰ eſt ipellere ad iniuſtas opatiōes igr̄ mioꝛ
ꝓbat̄ ꝑ illud Ciceronis ibidē facillīe aūt ad res iniuſtas
ipellit̄ vt quiſq̨ eſt altiſſimo aīo ⁊ gloꝛie cupiditate.
Qui locꝰ ſane lubricꝰ ꝙ vix īuenit̄ q laboꝛibꝰ ſuſceptiꝫ
periculiſq̨ additis nō q̄ſi mercedē rerū geſtaꝝ deſide
ret gloꝛiā. Ecce ſententia viri nō catholici: ſed pagani
q̄ periculoſū ſit deſiderare gloꝛiā ſiue honorē tanq̄
mercedē laboꝝ ſuoꝝ. ¶ Quinto honoꝛ eſt de numero
bonoꝝ externoꝝ. g̃ honoꝛ eſt a magnimo magis ꝯtēp
nēdus q̄ appetēdus: ꝯñs ꝓbat̄ ꝑ illud eiuſdē Cicero-
nis eodē loco. Omnō foꝛtis animꝰ ⁊ magnꝰ duabꝰ rebꝰ
maxīe cernit̄ quaꝝ vna in rerū externaꝝ deſpicentia
ponit̄ ⁊c̄. Et paulo poſt. Cauſa aūt ⁊ ratio eſt efficiēs
magnos viros in prioꝛe in eo enī eſt illud qḋ excellē-
tes aīos ⁊ hūana ꝯtēpnentes facit. ¶ Sexto illud eſt
magnimo ꝯtēpnēdū qḋ libertatē eripit animiꝫ facit
eū q̄ſi ſeruilē, ſed cupiditas honoꝛis eſt hmōi igr̄. mi-
noꝛ ꝓbat̄ ꝑ illud eiuſdē. Cauēda eſt etiā gloꝛie cupidi
tas vt ſupra dixi. Erit enī libertatē ꝓ qua magnimis
viris oīs dꝫ eſſe ꝯtēptio. ¶ Septimo ꝓbat̄ per illud
Senece. Si vis honeſtꝰ fieri nō honoꝛibꝰ adiiciendum
ſed detrahendū ⁊ in alia ep̄l'a oīa iſta in que dñm ca
ſus exercet ſeruilia ſunt pecunia coꝛpus ⁊ honoꝛes, ⁊
ſtatim poſt virtuoſi aūt talia nō appetūt ſed ꝯtēpnūt
¶ Decima ꝯcl̄o magnanimꝰ nō ſic ꝯtēpnit honoꝛes
vt gratiꝫ appetat ihonoꝛatiōes. ꝑꝫ qꝛ ihonoꝛatio nec
bona eſt de ſe nec regularit̄ ad aliud valere videt̄ niſi
eſſet violēter illata tūc enī eq̄nimis eiꝰ tollerātia eſſet
multū ꝟtuoſa ac laudabilis. ¶ Cōtra quartā ꝯcluſi-
onē argr̄ ratiōibꝰ none ꝯcluſiōis ad quas inquantuꝫ
militare vident̄ ꝯ eandē quartā ꝯcluſionē rñdendum
eſt. ¶ Argr̄ p̄terea rōnibꝰ quibꝰ niti videt̄ Buridanꝰ
primo ſic opatio honoꝛantiū eſt bona ⁊ ꝟtuoſa ope
ratio, g̃ magnimꝰ dꝫ velle ſibi exhiberi honorē debi-
tū. ꝯñs tꝫ qꝛ magnimꝰ dꝫ velle quoſcūq̨ alios ꝟtuoſe
⁊ iuſte agere. ¶ Scḋo magnimꝰ dꝫ velle ꝓximū quēq̨
ad ꝟtutē incēdi ⁊ aīari ſed per hoc ꝙ ſibi reddit̄ ho-
noꝛ debitꝰ hoc faciētes ⁊ ceteri etiā hoc ipſū cognoſcē
tes ad ꝟtutē aīant̄ ⁊ incendunt̄ qḋ ꝓbari poſſet per
illud ſaluſtii in exoꝛdio belli iugurthini nā ſepe ego
audiui quītū maximū publiū ſciponē p̄terea ciuita-
tis nr̄e p̄claros viros ſolitos dicere cū maioꝝ ymagi
nes intuerent̄, vehemētiſſime ſibi animū ad virtutem

acce͂di. ſcȝ neqȝ cerã illã neqȝ figurã tantũ vim in ſe habere, ſed memoria rer geſtor eã flãmã egregiis viris in pectore creſcere nec priꝰ ſedari ꝙ virtus eorꝝ famã atqȝ gloriã adequerit. ¶ Tertio vir magnanimꝰ optare dȝ vt glorificet. ſed in exhibitiõe honoris ſeruo dei deꝰ glorificat ⁊ honorat: ergo honorẽ ſibi exhiberi appetere dȝ magnanimꝰ. ¶ Quarto ꝑ honorẽ ĩpenſũ viro magnanimo fit memoria ſibi ſuarꝝ ꝟtutũ que eſt ſibi delectabilis: ſed magnanimus appetere dȝ delectari in recordatiõe ſuarꝝ virtutũ igr̃. ¶ Quinto qcq̄d eſt cauſa amoris in ꝓximũ ⁊ incendit ad meliꝰ operandũ eſt a viro magnanimo appetendũ, ſed honor ĩpenſus magnanimo viro ab aliquo eſt cauſa ꝙ ipſe diligat honorantẽ ⁊ incẽdit ipſũ magnanimũ ad meliꝰ operandũ igr̃. ¶ Sexto magnanimꝰ dȝ appetere qcq̄d eſt ornamentũ ſue vite ⁊ cauſa ⁊ principiũ bone fame, ſed honor eſt ornamentũ vite magnanimi et ꝟtutũ ſuarꝝ ⁊ eſt principiũ ⁊ cauſa bone fame igr̃. maior ꝓbat ꝑ Ari. in de ſecretis ſecretorꝝ vbi hortat alexãdrũ vt ad bonã famã ⁊ glorioſũ nomẽ habendũ elaboret. ¶ Septimo honor ⁊ bona fama multũ proſũt ad plurima bona agenda nã ꝑ̄dicator eo plures auditores habet quo fama eiꝰ eſt maior ⁊ celebrior, ⁊ regi quo eſt melioris nois eo ſubditi magis obediũt. ¶ Ad rõnes q̄ adducte ſunt in nona ꝯcluſiõe. Ad primã dico ꝙ magnanimꝰ nõ catholicꝰ neſcit ꝙ operationẽ ſuã debeat facere ꝑpt̃ deũ nec ſit ꝙ opatio ſua eſt excellentior facta ꝑpt̃ deũ tm̃ ꝙ facta ꝑpter deũ ⁊ honorẽ ſimul aut ꝑpt̃ honorẽ tm̃ qui ſm Ari. etiã eſt ꝑpt̃ ſe appetibilis. Sed qȝ hec rõ fortiꝰ militare videt cõtra quintam ꝯcluſionẽ q̄ eſt de viro catholico. Ideo aliter rñdetur ꝙ in caſu honor eſt in exercitiũ magnarꝝ virtutũ ſicut ꝓbãt ratiões adducte ex buridano ideo in tali caſu dȝ appetere honorẽ ⁊ dico tũc ꝙ illã opatiõnẽ q̄ appetit honorẽ faciet multũ excellentẽ ſi appetat honorẽ ꝑpt̃ deũ. Dico vlteriꝰ ꝙ magnanimꝰ nõ ſemꝑ tenet facere ſm inclinationẽ ſue ꝟtutis virtꝰ enĩ aliqñ inclinat in id qḋ eſt debitũ debito cõgruentie. Aliqñ ꝟo inclinat in id qḋ eſt debitũ debito ꝑ̄cepti. Scḋo mõ faciendũ eſt ſm inclinationẽ ꝟtutis ſed nõ neceſſe primo modo ¶ Ad ſcḋam ꝯcedo añs et nego ꝯñaȝ qȝ ipſe ſcit ea eẽ multũ vtilia ad exercitiũ ꝟtutũ tã in ſe ꝙ in aliis ſcit et ea eſſe quedã ornamẽta ſue vite. Et ideo põt rõnabilr̃ appetere ad oẽs auctoritates Ciceronis rñdet ꝙ per cupiditatẽ glie ipſe ĩtelligit ĩmoderatũ appetitũ honoris vt ptȝ ꝑ rõnes quibꝰ ſuadet nõ eſſe habendã hãc cupiditatẽ ⁊ ideo ſi vir catholicꝰ ſciret ꝙ nõ niſi difficilime poſſet hũc appetitũ moderare potiꝰ deberet fugere honorẽ ꝙ appetere niſi inde eſſent ꝓuẽtura magna exercitia ꝟtutũ. ¶ Ad tertiã ꝯcedit minor de honore ĩmoderato. ¶ Ad quartã ꝯcedit añs ⁊ ad ꝯñs dico ꝙ ſm rei veritatẽ magis debẽt ꝯtẽpni ꝙ appeti hoc eſt ꝯtẽptus eorꝝ eſt laudabilior ꝙ appetitus, poſſũt tñ recte ⁊ laudabiliter appeti cũ ꝑ hec fit ad ꝟtutes ꝓmotio. ¶ Ad quintã ꝯcedo minorem de appetitu ĩmoderato ¶ Ad ſextã dico ꝙ Seneca vult dicere ꝙ ſi quis habet moderatũ appetitũ honoris nõ dȝ addere vt fiat ĩmoderatꝰ. ſed potiꝰ detrahendũ eſſet qȝ nõ tã cito nec tã malo vitio peccaret detrahẽdo ꝙ adiciendo. ¶ Ad rõnes Buridani ꝯ nonã ꝯcl'onẽ adductas. ¶ Ad primã ꝯcedo añs ⁊ nego ꝯñam. Tũ ꝑmo qȝ appetere vt alii ſibi exhibeãt honorẽ ꝑ̄ciſe vt ipi operẽt ꝟtuoſe nõ ẽ appetere honorẽ nec deſiderare receptionẽ hõris ſicut in ſimili chriſtus voluit pati iniuſtã mortem pro ſalute generis humani ⁊ tñ nunꝗ̄ cupiuit ꝙ iudei eum iniuſte occiderent. Tum ſecundo quia dato ꝙ hoc magnanimus appeteret inq̄tum ſcilicet valet ad ꝓmotionem virtutis aliene hoc tamen nõ appetit per habitum magnanimitatis ſed per habitum iuſticie que

magnanimꝰ nõ tenet ſemꝑ facere ſecũdũ inclinationem ꝟtutis ſue

ad rõnes buridani

cadit ſuper honorem ex eo ꝙ in caſu dicto honor continetur ſub obiecto iuſticie cũ cõtineatur ſub debito. ¶ Ad ſecundam concedo ꝙ in caſu vir magnanimus appetit honorẽ inq̄tum ſcȝ eſt in exercitiũ virtutis ꝓprie vel aliene. ¶ Ad tertiam dico ꝙ in tali caſu honor eſt ĩ augmentum glorie diuine ⁊ põt rõnabiliter appeti. ¶ Ad quartã dico ꝙ magnanimꝰ multis aliis modis poteſt virtutum ſuarũ recordari nec video ꝓpter hãc recordationem faciendã eſſe honorẽ appetendum ſaltem ex habitu magnanimitatis, non dico ꝙ actus quo ita appeteretur ceteris circũſtantiis bonis ⁊ laudabilibus poſitis nõ eſſet bonus. ¶ Ad quintam patet ſolutio. ¶ Ad ſextã dico ꝙ magnanimus catholicus non reponit magnũ ornamentũ vite ſue ĩ honore ſed ponit in excellentia magnorꝝ ⁊ glorioſorꝝ operũ ⁊ in amore dei et contemptu terrenorꝝ nam cũ magnanimꝰ catholicus habeat nõ tm̃ digna ſed etiã lõge excedẽtia ꝑ̄mia maximarũ virtutũ ſuarũ ⁊ ſcḋm Ari. honor ſit paruũ in operatione ad virtutes magnanimi ⁊ non ſit ſufficiẽs ꝑ̄mium ſȝ tm̃ recipit quia honorãtes nichil maius habent quod tribuãt, honorem ⁊ terrena cõtempnit ⁊ in amorẽ celeſtium premiorum totꝰ fertur. ¶ Septima ſoluta eſt. Sed quia rationes facte ad quartã cõcluſionẽ vident eſſe huic none concluſioni contrarie ideo ſoluẽde ſunt. Prima ſatis ſoluta eſt. ¶ Ad ſecundã concedo ꝙ magnanimus etiam catholicus poteſt rationabiliter honorẽ appetere dico tñ ꝙ ex habitu ſue magnanimitatis magis inclinat fugere et cõtẽpnere ꝙ appetere ⁊ delectationẽ ex honore ꝓuenientẽ magnanimꝰ paruã ⁊ exilẽ reputat ⁊ ideo non appetit eam ꝑ habitũ ſue magnanimitatis. ¶ Ad terciã nego añs ⁊ ad ꝓbationem dico ꝙ vir catholicꝰ aliter iudicat de felicitate humana imo dico ꝙ vir catholicus plus delectat in actu tollerãdi paupertatem ⁊ ſollicitudinem vite ꝓpter chriſtum ꝙ non catholicus in affluẽtia oim bonorum exteriorum. Si tamẽ acciperet felicitas humana ꝓ ſtatu quo vita ſit maxime ſibi ſufficiens ⁊ nõ ſolũ caret angoribꝰ ſed etiã his omibus que vitã anxiam reddere poſſũt tũc bene eſſẽt partes humane felicitatis aſſignate. Catholicus tamẽ magnanimus nõ tm̃ optat carere his que reddũt vitã anxiã ꝙ ipſis vite angoribꝰ ⁊ magne felicitatis humane eſſe putãt exerceri ĩ equanimi malorꝝ tollerãtia. ¶ Ad quartã dico ꝙ apud magnanimũ catholicũ honor eſt cauſa multũ parue delectatiõis imo nichil exiſtimat eũ in cõparatiõe ad ꝑ̄miũ eternũ ⁊ ad excellẽtiã opationũ magnarũ. ¶ Ad rõem añ oppoſitũ reſpondeo ꝙ magnanimus cupit laudari vbi laudatio põt eſſe in exercitiũ magnarum virtutũ aliàs non multũ cupit ſaltẽ ex inclinatione ſue magnanimitatis.

ad rõnes q̄rte ꝯcluſionis

Queritur quarto: vtrum meliꝰ

ſit honorare ꝙ honorari. Arguit ꝙ ſic honorare eſt opus virtutis honorari non eſt opus virtutis. ergo melius eſt honorare ꝙ honorari ¶ In oppoſitum arguit qui honoratur eſt melior ꝙ qui honorat ergo melius eſt honorari ꝙ honorare. ¶ Notandũ eſt ꝙ ex queſtione prima ſupponit qḋ ſit honor ⁊ quod modis accipit. Hic aũt accipit honorare ꝓ impẽſione eius rei que ẽ ſignũ opiniõis bñficiue. ¶ Tũc ſit ꝑ̄ma cõcluſio: eſſe dignum honorari ẽ meliꝰ ꝙ eſſe dignũ honorare ſicut poſſe honorari potẽtia ꝓpiqua ẽ melius ꝙ poſſe honorare. ꝓbatur virtuoſius ẽ ꝓmeruiſſe aliqḋ ꝙ ſoluere ꝓmeritũ: ſed eſſe dignũ honorari ſiue poſſe honorari potẽtia ꝓpiqua eſt ꝓmeruiſſe honorem, honorare vero nõ eſt niſi ſoluere illud igit. Secundo ad poſſe vel eſſe dignũ honorari req̄ritur excellens virtus que animũ celſũ ⁊ ma-

B

gnum faciat ſed ad poſſe honorare nō requiritur ali
qua excellēs virtus qꝛ iuſticia nō ſecūdum quemcūqꝫ
gradum eſt excellēs licet bene ſit neceſſaria. Tercio ꝗ
eſt dignus vt honoret multo plus meruit ꝙ̄ accipiat
qꝛ ſcōm Ari. in quarto virtuti ꝑfecte non fiet dignus
honor ſed qui potēs eſt honorare honorādo non tm̄
ſoluit ꝙ̄tum debet igit. Quarto melius ē bn̄feciſſe ꝙ̄
retribuere ſed aliquis eſt potēs vel dignus honorari
quia benefecit ⁊ magnū bn̄ficium ītulit. Aliquis vero
eſt potēs honorare quia paratus eſt retribuere etiaꝫ
minus ꝙ̄ accepit igitur. Quinto nullus dign⁹ eſt ho
norari niſi multis virtutib⁹ ſit excellēter adornatus
ſed honorare multi pn̄t ⁊ ꝓmpti ſūt in quibus pauce
Nota. ſūt ⁊ exigue virtutes ergo melius eſt eſſe dignū hono
rari ꝙ̄ eſſe potētem ⁊ ꝓmptuꝫ honorare. ¶ Secunda
cōcluſio honoris deliberata ſuſceptio ī magnanimo
eſt virtuoſa ⁊ laudabilis. ꝓbatur omis actio vel paſ
ſio que ſubordinat bone ⁊ virtuoſe volitioni eſt vir-
tuoſa ⁊ laudabilis ſed honoris deliberata ſuſceptio
ſubordinat ꝟtuoſe volitiōi magnimi qꝛ ſi nō eēt ꝟtuo
ſa non eſſet volitio magnanimi ſcōm ꝙ hmōi igit. Et
ne ſit vis in verbis quia forte nō haberet illud ⁊ ſtri
cto rigore ſermonis intelligo ꝑ deliberatā ſuſceptio
nem honoris magnanimi ſuſceptionē honoris omni
bona ⁊ laudabili circūſtantia veſtitā. ¶ Tertia cōclu
ſio honoris deliberata tributio viri iuſti ē virtuoſa ⁊
laudabilis ptꝫ vt precedēs qꝛ ſubordinat bone voli
tioni mētis. ¶ Quarta cōcluſio nec ꝗlibet honoratio
nec quelibet honoris ſuſceptio debiti ē bona ⁊ lau-
dabilis. ꝓbatur qꝛ honōr poteſt exhiberi ⁊ ſuſcipi ꝓ
pter multas malas circūſtācias propter finem malū
R loco ⁊ tēpore indebitis. ¶ Quīta concluſio ⁊ ſi quod
libet honorare ſit virtuoſū vel vitioſū nō tn̄ quodli-
bet honorari virtuoſū vel vitioſum cēſendū eſt. Pri-
mū patet qꝛ honorare nō pōt eſſe niſi actio delibera-
ta ꝙ ſi ſine deliberatiōe fiat iā nō eſt honorare qꝛ nō
eſt tribuere aliquid ī ſignū bn̄factiue opinionis. Se-
cūdum probat qꝛ poteſt iuito exhiberi honor, poteſt
etiā exhiberi neſcio ⁊ ignorāti ſed ī tali honorari ne-
qꝫ ꝟtuoſū ē neqꝫ vicioſū cū oīs virtuoſe ⁊ vicioſe ope
rās operet ſciēs ⁊ volēs igr̄. ¶ Sexta ꝯcluſio nō ꝗlī
bet honorare ꝟtuoſū ē meli⁹ honorāti ꝙ̄ honorari. ꝓ
batur qꝛ aliqꝺ honorare virtuoſū eſt tm̄ bonū mora
liter. aliqꝺ vero honorari virtuoſū eſt bonū meritori
um ſed ꝑ bonū meritoriū eſt ſimpliciter meli⁹ merēti
ꝙ̄ ꝑ bonū tm̄ moraliter bonū ipſi oꝑanti igit. añs ꝓ
vtraqꝫ parte ptꝫ ī caſu ī quo honorās nō eſt ī gratia
licet obſeruet omnē cōditionē requiſitā ad bonitateꝫ
moralē ſui actus ⁊ ille qui ſuſcipit honorē eſt in grā ⁊
etiā obſeruat omēs debitas circūſtantias. ¶ Septi-
ma ꝯcluſio nō quodlibet honorare meritoriū eſt me-
lius ꝙ̄ honorari. ꝓbatur volo ꝙ quis honoret preci-
ſe vt reddat quod debet. Alius vero ſuſcipiat hono-
rem tam vt honorās reddat qꝺ debet ꝙ̄ vt hoīes co-
gnoſcentes iſtū eſſe dignū honore credant ꝑ̄dicationi
ſue ⁊ reuocent a ꝑrauitātibus ſuis ⁊ fiāt prompti ad
obediētiā diuinoꝝ mandatoꝝ. Arguo ſic volitio qua
quis vult hūc populuꝫ reddere quod debet reuocari
a malis moribus ⁊ preceptis diuinis ſemꝑ īherere ē
melior ꝙ̄ volitio qua quis vult ſoluere quod debet ⁊
precipue cū illud quod ſoluitur non eſt magnum neqꝫ
Nota. difficile, ſed honorare ſubordinat ſecunde volitioni
⁊ honorari aliquod prime igitur. ¶ Octaua ꝯcluſio
honorari honore magno virtuoſe ⁊ laudabiliter eſt
melius ꝙ̄ honorare honore magno virtuoſe et lauda
biliter ceteris paribus. probatur quia qui honorat
honore magno ꝟtuoſe ⁊ laudabiliter moderat cupi
ditatem glorie neqꝫ per hmōi honorem ita extollitur
vt vel plus cupiat ꝙ̄ opꝫ, vl' efferat plus ꝙ̄ opꝫ vel mo

ueat ad aliquid iniuſtū vel vicioſū vel remittat a vir-
tuoſis ⁊ laudabilib⁹ qꝛ ſi in aliquo hoꝝ peccet tūc nō
ſuſcipit honorē ꝟtuoſe ⁊ laudabilr̄ qui ꝟo honorat
ꝟtuoſe ſoluit qꝺ dꝫ neqꝫ cauendū eſt ſibi ne ꝑ hoc effe
rat nimiū aut ītumeſcat aut ad aliquod iniuſtū īpellat
ſed ꝟtuoſius eſt moderare cupiditate honoris ⁊ glīe
ꝙ̄ cupiditatē retinēdi ꝗ ſunt alteri⁹. ꝫ hoc mō hono-
rari eſt meli⁹ ꝙ̄ honorare. Et dixi ceteris parib⁹ quia
poſſet eſſe aliq̄ circūſtantia in honorante vt puta grā
aut aliquis cert⁹ bon⁹ ⁊ excellēs finis ꝓpt' quē hono-
rare illud eſſet meli⁹ ꝙ̄ honorari. ¶ Nona ꝯcluſio pre R
ciſa honoris tributio ꝟtuoſa ⁊ laudabilis eſt melior
ꝙ̄ ꝑ̄ciſa ⁊ ſimplex honoris ſuſceptio ꝟtuoſa ⁊ lauda
bilis ceteris parib⁹ ita ꝙ in vtroqꝫ ſit idē finis ⁊ eedē
circūſtantie ſi vn⁹ velit honorare qꝛ iſte dign⁹ eſt ho-
nore ⁊ ille velit honorari qꝛ ꝓmeruit. ꝓbatur actus
quo ſoluit debitū eſt ſimpl'r melior ꝙ̄ actus quo de-
bitū recipit ceteris parib⁹ ſed iſte exhibēdo honorem
ſoluit debitū ille ꝟo recipiendo honorē ſuſcipit debi
tū igr̄. añs ꝓbat. Tū qꝛ act⁹ ſoluēdi debitū eſt diffici
lior ex natura ſua. Tū qꝛ ex natura ſua eſt penalior
licet aliqñ ex ꝑſonaꝝ circumſtantiis aliter contingat.
Scđo appetit⁹ ſiue deſideriū honorādi eſt melior ꝙ̄
deſideriū honoris: ſed act⁹ honorādi ſubordinat vo-
litioni ſiue deſiderio exhibēdi iſtū actū ⁊ receptio ho
noris ſubordinat appetitui honoris igr̄. maior ꝓba
tur qꝛ dictū eſt ſupra ꝙ in honore eſt iā parū bonita
tis ꝙ meli⁹ ⁊ virtuoſi⁹ eſt ꝯtēpnere honorē ꝙ̄ appete-
re ⁊ maxīe apud virū catholicū. Tertio volitio qua
quis vult honorare aliū eſt ſimplr̄ melior ꝙ̄ volitio ꝗ
quis vult honorari ab alio, ꝫ honoris ꝑ̄ciſa ⁊ ſimplex
tributio eſt melior ꝙ̄ honoris ꝑ̄ciſa ⁊ ſimplex ſuſce-
ptio ꝯña eſt nota ⁊ añs ꝓbat qꝛ velle retribuere be-
neficiū aliqñ eſt ſimplr̄ ꝟtuoſi⁹ ꝙ̄ velle bn̄ficiū ꝓpriū
retribui: ſed qui ꝟtuoſe honorat vult alienū beneficiū
retribuere qui ꝟo honorat vult bn̄ficiū ꝓpriū retri-
bui igr̄. ¶ Cōtra ſeptimā ꝯcluſionē ⁊ octauā argr̄ ra
tionib⁹ Buridani in quātū facere vident ꝯ dictas cō- rōnes b
cluſiones. ¶ Primo ſic bonū intrinſecū meli⁹ eſt bo- ridani.
no extriſeco qꝛ bona extriſeca ſūt oīm bonoꝝ minima ethicoꝝ
ſed honorare eſt bonū intrinſecū honorāti: honorari queſtio
ꝟo nō eſt bonū itrinſecū honorato ſed extriſecū igr̄. nona.
¶ Scđo opus ꝟtutis eſt meli⁹ honore, ſed honorare
eſt opus ꝟtutis, ꝫ honorare eſt meli⁹ ꝙ̄ honor ⁊ ꝑ ꝯñs
ꝙ̄ honorari. maior ꝓbatur qꝛ ꝟt⁹ eſt melior honore
ſed opus ꝟtutis eſt ꝟtute meli⁹, ꝫ etiā eſt meli⁹ hono-
re. minor ꝓbatur ſcꝫ ꝙ honorare eſt opus ꝟtutis qꝛ
eſt op⁹ iuſticie. ¶ Tertio honorare reddit honorantē
meliorē honorari nō reddit honoratū meliorē: ꝫ ho-
norare eſt meli⁹ ꝙ̄ honorari. maior videt certa cū ho-
norare ſit opus iuſticie. ⁊ minor ꝓbat qꝛ honorantur
mortui ſicut viui ꝑ tēploꝝ ꝯſtructionē ⁊ tn̄ conſtat ꝙ
mortui nō fiūt meliores. Tū ſcđo qꝛ cōſtat ꝙ nos red
dimur meliores cū damus gloriā ⁊ honoreꝫ deo ⁊ tn̄
de⁹ ꝑ hoc ꝙ honorat a nobis nō fit melior. Tū tertio
qꝛ cū ypocrita honorat a nobis nō ꝓpt' hoc fit meli-
or ſed pot⁹ deterior. ¶ Quarto meli⁹ eſt iuſte bene a-
gere ꝙ̄ iuſte bn̄ pati ⁊ amicabiliter bn̄ agere ꝙ̄ ami-
cabiliter bn̄ pati ⁊ gratuite bn̄ agere ꝙ̄ gratuite bn̄
pati. primū hꝫ Ari. quito ethicoꝝ ſm octauo ⁊ nono
⁊ tertiū in quarto, ſed ꝗlꝫ honorare eſt iuſte bn̄ age
re vt ſi ſit ab inferiore vel amicabilr̄ bn̄ agere vt ſi ſit
a pari vel gratuite bn̄ agere vt ſi ſit vel fiat a ſuꝑiore
ꝗlꝫ ꝟo honorari eſt bn̄ pati vel iuſte vel amicabilr̄
vel gratuite igr̄. ¶ Quīto argr̄ auctoritate Ari. dicē
tis de honore videt autē magis ſuꝑficiētior⁹ eſſe eo qꝺ
ꝗrit videt eñi in honorātib⁹ magis eē ꝙ̄ in honorato
ꝓpriū quidē ⁊ qꝺ difficile auferet diuinamus. Ex hoc
argr̄ ſic honor ꝑ honorare ſit ꝓpriū bonū honorātis

ſed ꝑ honoꝛari nõ ſit ꝓpꝛiũ bonũ honorãti ĝ vniuer-
ſaliter honoꝛare eſt meli⁹ q̃ honoꝛari. ¶ Sexto hono
rare iclĩat ad hũilitatẽ honoꝛari ỽo ad ſupbiã ſed
meli⁹ eſt qḋ inclinat ad humilitatẽ q̃ qḋ inclinat ad
ſupbiã igr̃. ¶ Ad pꝛimã iſtaꝝ rñdeo ꝙ rõ illa ſi aliqḋ
ↄcludit tñ ↄcludit ꝙ honoꝛare eſt meli⁹ q̃ honoꝛ cui⁹
oppoſitũ nõ dicit ccluſio ſed cõparat honoꝛare ad
honoꝛari. honoꝛari aũt nõ dicit ꝑciſe honoꝛẽ: ſed ſu-
ſceptionẽ ei⁹ vel eſſe eũ cui exhibet̃ ꝛ qui vult ſibi exhi
ad rões buridani ꝛ beri. ¶ Ad rationẽ tñ nego maioꝛẽ ſi vl̃r intelligat̃.
Dico ei ꝙ iſta q̃ ſũt bona extriſeca ꝛ maxie q̃ ſũt act⁹
vl̃ ꝑ aſſiões h̃it bonitatẽ ꝛ maliciã ex volitiõib⁹ ꝛ no-
litiõib⁹ itrinſecis ꝛ q̄ ↄtingit aliqñ ꝙ id qḋ eſt extrin-
ſecũ alicui ſuboꝛdinet̃ melioꝛi volitioni q̃ illud qḋ eſt
intriſecũ ideo nõ eſt vl̃r verũ ꝙ bonũ itrinſecũ ẽ me-
lius moꝛalit̃ q̃ extrinſecũ ꝛ ideo ꝑ hoc ꝙ honoꝛari ẽ
extrinſecũ honoꝛato nõ põt ccludi vl̃r ꝙ ſit min⁹ bo
nũ q̃ honoꝛare. ¶ Ad ſcḋam cõceſſo pꝛimo ↄñte ne-
gat̃ ſcḋa ↄñã q̄ honoꝛari licꝫ nõ ſit actio ỽtutꝫ eſt tñ
paſſio bone volitioni ſuboꝛdinata ꝛ aliqñ melioꝛi q̃
hõꝛari ꝙ ſi ↄpet̃ honoꝛ ſꝫ ſe ad hõꝛare ỽtuoſũ ↄcedit̃
pꝛimũ ↄñs vt dictũ eſt. Iſta autẽ rõ niſi exponat̃ ſm
ꝑciſã locutionẽ facilit̃ oñderet̃ procedere ex falſis ſm
opinionẽ arguẽtis dicit eñ ꝙ honoꝛatio tranſẽs nõ
eſt aliud q̃ honoꝛ. Si ĝ honoꝛare ſit melius q̃ honoꝛ:
honoꝛ erit melioꝛ q̃ honoꝛ, ſed vult dicere ꝙ dato ꝙ
ſit eadẽ res q̄ ſit honoꝛ ꝛ honoꝛatio ipſa tñ nõ eſt ſm
ꝙ honoꝛ op⁹ ỽtutꝫ: ſꝫ ſm ꝙ honoꝛatio ꝛ ita etiã ↄfoꝛ
miter rñdet̃ ꝑ iſtã ꝑciſiuã locutionẽ. ¶ Ad tertiã ↄcedo
de honoꝛatiõe ỽtuoſa ꝛ ad minoꝛẽ nego eã de honoꝛ
rari ỽtuoſo dico eñ ꝙ qui honoꝛẽ ſuſcipit ỽtuoſe ꝑ
hãc ſuſceptionẽ fit melioꝛ ꝛ aliqñ adhuc melioꝛ q̃ fiat
alius ꝑ honoꝛare q̄ volitio illa ỽtuoſa ſuſcipiẽdi au
get habitũ ỽtuoſũ ſuſcipiẽtis. Et ad pꝛimã ꝓbationẽ
dico ꝙ illa nichil facit ad ꝓpoſitũ q̄ illa nõ agit de
honoꝛari meritoꝛio et tñ ly q̃ ↄfundit et honoꝛari qḋ
poſt ipm ponit̃ diſtributiue. ¶ Ad ſcḋam ꝓbationẽ
dico ſimil̃r. Dico puta ꝙ de⁹ nõ eſt melioꝛabilis, imo
nec moꝛtui ſaltẽ meritoꝛie ideo ꝙ honoꝛari nõ melio-
ret eos nõ contingit q̄ ſuſceptio honoꝛis nõ nata eſt
reddere ſuſcipiẽtẽ melioꝛẽ, ſed q̄ iſti de quib⁹ arguit
nõ ſunt nati fieri melioꝛes. ¶ Ad tertiã ꝓbationẽ dico
ꝙ in ypocrita nõ eſt ſuſceptio honoꝛis ỽtuoſa, hoc ei
bñ ccludit ꝙ aliqḋ honoꝛare eſt aliquo honoꝛari me
lius ſed nõ ↄcludit ꝙ qḋlꝫ honoꝛare ỽtuoſũ ſit meli⁹
q̃ honoꝛari q̄ iſta equalet huic qḋlꝫ honoꝛare ỽtuo-
ſum eſt quolibet honoꝛari meli⁹ ꝓpt̃ ↄfuſionẽ diſtri-
butiuã factã ꝑ ly q̃. ¶ Ad quartã dico ꝙ ipſa eſt pro
vltia ↄcluſiõe. Et ita ad eã rñdet̃ ↄcedẽdo añs et ↄñs
ceteris parib⁹, ſed q̄ ille qui honoꝛat̃ põt multa lau
dabilia intẽdere ſuſcipiẽdo honoꝛẽ q̄ nõ intẽdit hono
rans: ideo in tali caſu ſuſceptio honoꝛis ꝓpt̃ voliti-
Dupliciť cõparat̃ honoꝛãs hõꝛato. M onẽ cui ſuboꝛdinatur eſſet melioꝛ q̃ honoꝛatio. ¶ Ad
quintã dico ꝙ Ari. ibi cõparat honoꝛẽ ad honoꝛantẽ
et ad honoꝛatũ et vult ꝙ honoꝛ eſt magis ꝓpꝛiũ bo-
nũ honoꝛãtis q̃ honoꝛati qḋ põt itelligi dupliciter.
Uno mõ ꝙ honoꝛ eſt ſubiectiue in honoꝛante et nõ et
ſubiectiue in honoꝛato. et hoc nõ videt̃ vl̃r verũ q̄ nõ
eſt verũ de magnis honoꝛib⁹ qui ꝑmanẽt poſt actum
honoꝛãtis ſicut ſunt ſacrificia ymagines ꝛc. talia eñ
nec in honoꝛãte ſunt nec in honoꝛato. Alio mõ põt in-
telligi ad hunc ſenſũ ꝙ honoꝛ magis eſt in poteſtate
honoꝛãtis q̃ honoꝛati ꝛ hoc veꝝ eſt quãtũcũqꝫ eñ qs
ꝓmeruerit honoꝛẽ ſibi exhiberi ab aliq̄b⁹ in poteſta-
te tñ eoꝝ eſt exhibere ꝛ frequenter nõ eſt in poteſtate
illius qui promeruit ꝙ ſibi exhibeatur. Et hoc inten-
dit Ari. et aperte pꝛobat per hoc ꝙ in honoꝛibus nõ
ↄſiſtit felicitas q̄ op⁹ qḋ eſt ꝓpꝛie felicitatis ſic dꝫ eſſe
ꝓpꝛiũ felici ꝙ ſit i poteſtate eius. Et per hoc etiã con-
cluditur q̃ debet eſſe itrinſecum. Dico autẽ ꝙ quãtũ-
cũqꝫ honoꝛari non ſit in poteſtate honoꝛati ſuſceptio
tamẽ honoꝛis ſuboꝛdinatur alicui bone volitiõi que
eſt in poteſtate honoꝛati ꝛ ſibi intrinſeca et quando
iſta volitio eſt melioꝛ q̃ illa cui ſuboꝛdinatur honoꝛa
tio tunc honoꝛari eſt melius quã honoꝛare. ¶ Ad ſex-
tam dico quod honoꝛari ſuboꝛdinatũ virtuoſe voli-
tioni iclĩat ad humilitatẽ ꝛ nõ ad ſupbiã ꝛ q̃tũcũ-
qꝫ iclinet ex ſe ſi tñ actus ſit rõne moderat⁹ nõ ꝓpter
hoc ſit deterioꝛ. ſed tãto videtur melioꝛ q̃to difficili⁹
eſt ipm ad ipm ad mediũ reducere ꝛ hoc ẽ ꝓ octaua
ccluſione. ¶ Cõtra nonã ↄcluſionẽ. arguit̃ pꝛimo ſic
quod debetur deo ꝛ maioꝛibus ſcḋm ꝙ maioꝛes ẽ me Rões buridani vbi
lius eo quod pertinet ad minoꝛes ſcḋm ꝙ minoꝛes, ſꝫ ſupra q̄ſt.
honoꝛari debet̃ deo ꝛ maioꝛib⁹ ſcḋm ꝙ maioꝛes ho nona.
noꝛare ỽo ꝑtinet ad minoꝛes ſcḋm ꝙ huiuſmodi igit̃
Secũdo quod ẽ appetibili⁹ ꝛ delectabili⁹ eſt melius
ſed honoꝛari eſt appetibilius q̃ honoꝛare q̄ videm⁹
maioꝛes ꝛ in dignitatib⁹ ↄſtitutos appetere honoꝛa
ri ꝛ nõ honoꝛare ꝛ etiã ſcḋm Ari. pꝛimo rethoꝛice ho
noꝛ eſt delectabiliſſimoꝝ igitur. Tertio magnanim⁹
magis deſiderat honoꝛari q̃ honoꝛare ergo ſimpli-
citer melius eſt honoꝛari q̃ honoꝛare añs ꝓbatur ꝑ
Ari. in quarto q̄ dicit ꝙ magnanimi deſpectoꝛes vi-
dent̃ ꝛ ꝙ magnanimus bñficiat⁹ verecũdat̃, hoc aũt
nõ eſt niſi q̄ tenetur honoꝛare beneficiãtẽ. tũ etiaꝫ q̄
magnanim⁹ vult excellere ſed honoꝛari excellentis ẽ
ꝛ honoꝛare ſupexcelſi igitur. Quarto ꝑmiũ eſt meli⁹
merito ſed honoꝛari eſt ꝑmiũ virtutis ergo eſt meli⁹
q̃ virtus ꝛ ꝑ ↄſequẽs eſt melius q̃ honoꝛare. Quinto
quod eſt liberius ẽ melius q̃ id quod eſt ſeruilius ſed
honoꝛari ẽ liberius ꝛ honoꝛare ſeruilius ergo hono
rari eſt meli⁹ q̃ honoꝛare minoꝛ ꝓbatur q̄ ſeruus te
netur dñꝫ honoꝛare ꝛ nõ ecõtra. Sexto quod cõuenit
ſoli bono eſt meli⁹ q̃ id qḋ ↄuenit tam bono q̃ malo
ſed honoꝛari ↄuenit ſoli bono. honoꝛare aũt tã bono
q̃ malo igit̃ minoꝛ ꝓbat̃ ꝑ Ari. dicentẽ ſcḋm veritatẽ
aũt bon⁹ ſolus honoꝛãdus: tam boni autẽ q̃ mali te
nentur honoꝛare ſuperioꝛes ſuos. Septimo ſi ſic ſeq̄
retur ꝙ rex deberet magis velle honoꝛare q̃ honoꝛa
ri ſed hoc ẽ falſũ quia tũc ſubuerteret̃ oꝛdo reipubli-
ce. ¶ Ad pꝛimã reſpõdeo negãdo maioꝛem ſi itelligat̃
vniuerſalit̃ ſed bene verũ eſt ꝙ illud vel eſt melius vl̃
originem habet ex aliquo melioꝛi bono. Ita eſt autẽ
ꝙ licet honoꝛare ſit melioꝛ actus q̃ honoꝛari ad ſen-
ſum vltime ccluſionis tamẽ i eo q̄ honoꝛatur eſt ali-
quid excellẽtius q̃ i eo qui tenet̃ honoꝛare. patet eti-
am inſtãtia contra maioꝛem nã ſeruũ diligi a rege ẽ
melius ſeruo q̃ regem diligi a ſeruo ſit bonum rei pu.
Aliter ſoluit Buridan⁹ ꝙ maioꝛ ẽ vera de his q̄ ma- Solutio buridani. N
ioꝛib⁹ ꝛ minoꝛib⁹ intriſece iſunt ſed nõ de his q̄ ma
ioꝛib⁹ extriſece ſũt extriſeca denoĩatiõe. ¶ Ad ſcḋam
dico ꝙ aliqḋ dicit̃ appetibili⁹ ꝛ delectabili⁹ dupliciť
vnomodo ex ꝓpꝛia bonitate ꝛ ſic cõcedo maioꝛẽ cete-
ris parib⁹. alio modo ex aliqua cauſa añcedente vel
effectu ↄñte. ꝛ ſic ego nego. Et ad minoꝛẽ dico ꝙ ho-
noꝛari virtuoſũ nõ eſt ex ſe deſiderabili⁹ nec delecta
bilius q̃ honoꝛare virtuoſum ſed tãtũ ex ↄditione ꝛ
qualitate ꝑſonaꝝ quã honoꝛari ꝛ honoꝛare ↄſequũ-
tur ſcꝫ ex eo quod eſt eẽ dignũ honoꝛari vel etiã ex ef
fectu ↄſequẽte ſicut cum dixit Ari. ꝙ honoꝛ eſt delecta
biliſſimoꝝ ſubdit cauſã q̄ ꝑ hoc fit fantaſia ꝙ ille eſt
ſtudioſus. Aliter dicit̃ ꝙ honoꝛ inter bona exterioꝛa
eſt delectabiliſſimoꝝ ſed nõ ſimpliciter q̄ opa virtu-
tũ ſũt delectabilioꝛa ſed hoc nõ ſufficit q̄ nõ compa-
ro honoꝛẽ ad honoꝛare ſed honoꝛari ỽtuoſũ ad ho-
noꝛare virtuoſũ. ¶ Ad tertiã dico ꝙ magnanim⁹ ca-
tholic⁹ nõ magis deſiderat honoꝛari q̃ honoꝛare lo
quendo ſemꝑ de honoꝛari ꝛ honoꝛare ad ſenſum ter-

ſte ꝯcluſiõis ⁊ de honorari ab hiis a quibus debet ⁊
honorare eos quos debet/ſed dico ꝙ magis deſide=
rat bñficiare ꝙ̃ bñficiari ⁊ hoc ꝯcludũt ꝓbatiões ⁊ ni
chil aliud vt pꝫ intuẽti nec verecũdatur bñficiari quia
recuſat honorare ſed quia magis appetit bñficiare
ꝙ̃ bñficiari ideo magis appetit honorari ꝙ̃ honora
B re. ¶ Ad quartã rñderet catholicus ꝙ honor nõ ẽ pre
miũ virtutis/ſed beatitudo eterna aut aliud bonum
honore maius puta gratia que dicit̃ p̃miũ ſaltem de
ꝯgruo ⁊ ſi honor ſit premiũ virtutis nõ eſt niſi premi
um accidẽtale ⁊ nõ eſſẽtiale nõ oportet autẽ tale pre=
miũ eſſe melius virtute nõ catholicus autẽ diceret ꝙ
maior veritatem habet de premio cõdigno ⁊ ſufficiẽ
te ſed nõ de inſufficiẽte. Et ad minorẽ diceret ꝙ honor
nõ eſt premiũ virtute cõdignũ ſicut expſſe habet Ari.
⁊ frequent̃ ſuperius eſt allegatũ. Uirtuti perfecte in=
quit non fiet condignꝰ honor. ¶ Ad quintã cõceditur
maior ceteris paribus ⁊ negat̃ minor de honorare ⁊
honorari virtuoſis ⁊ laudabilibus nullũ enim opus
virtuoſũ ẽ ſeruile ſed bene verũ eſt ꝙ honorari debet̃
alicui ex nobiliori ⁊ liberiore cõditione ꝙ̃ honorare.
Et propter hoc recte honorari dicitur liberius ⁊ ho=
norare ſeruilius qꝛ vnũ oritur ex beneficiare quod eſt
nobilius ⁊ aliud ex beneficiari quod eſt ſeruiliꝰ. ¶ Ad
ſextã nego maiorẽ vniuerſaliter ſed bene eſt verũ de
illo quod ponit nobiliorem ⁊ excellẽtiorem cõditionẽ
in eo cui cõuenit ꝙ̃ aliud. Et iſte oẽs rõnes ſũt ꝓ p̃ma
cõcluſione ꝓ maiori parte. ¶ Ad vltimam dico ꝙ du
plex poteſt eſſe i rege actus honorãdi vnus conueniẽs
maieſtati regie alius diſcõueniẽs de ſcđo dico ꝙ illđ
nõ eſt virtuoſum ideo de illo nõ eſt cõcluſio de primo
dico ꝙ actus honorãdi cõueniẽs regi poteſt eſſe lau=
dabilior ꝙ̃ ipſa honoris ſuſceptio. ⁊ hoc ſi cõparãtur
actio ⁊ paſſio p̃ciſe inter ſe ſcđm intellectũ vltime cõ=
cluſionis per talem aũt honorationẽ nõ ꝑuertitur or
do rei publice ſed magis ſtabilitur ⁊ augetur. Et hec
de queſtione.

P Oſt hec inquirendũ eſt de non
nullis virtutibus que ab aliquibꝰ dicunt̃
pertinere ad magnanimitatẽ vel fortitudi
nem tanꝗ̃ ꝑtes vtrũ hoc verum ſit de omibus aut de
nullis aut de quibuſdam quidem ſic aut de quibuſ=
dam non? Et primo queritur de fiducia vtrum ſit ſpe
cies magnanimitatis? ¶ Arguitur ꝙ non. Omis ma
gnanimitas eſt magnorum operatiua ſed fiducia ſe=
cundum ꝙ eſt diſtincta ab aliis partibus fortitudi=
nis non eſt magnorum operatiua cum hoc pertineat
ad magnificentiam. ergo fiducia non eſt ſpecies ma=
gnanimitatis. ¶ In oppoſitum ſunt Tullius Macro
bius et andronicus vt ſupra patuit. ¶ Notandum eſt
Fiducia quid ſit. ꝙ vt ſupra patuit fiducia non eſt aliud ꝙ̃ ſpes bene ſe
habendi circa ardua et difficilia huiuſmodi autem
ſpes importat duos actus vnum voluntatis qui eſt
P velle ſiue deſiderare operationem arduorum et diffi
cilium Alium rationis qui eſt eſtimatio firma et cer=
ta ꝙ talia ardua ⁊ difficilia ſufficiemus agere/ pri=
mus actus eſt principaliter ſignificatus per fiduciam
ideo fiducia ſicut et ſpes eſt voluntatis habitus et nõ
rationis. ſecundus eſt connotatus per fiduciã ⁊ ideo
ſecundus actus non eſt fiducia ſed eſt actus ſine quo
actus voluntatis non eſt fiducia ita ꝙ ſi quis deſide=
raret magna adminiſtrare et non eſtimaret certitu=
dinaliter ſe poſſe bene ⁊ cõmode ea adminiſtrare tũc
talis non haberet fiduciã. Dixi aũt ꝙ talis eſtimatio
debet eſſe firma qꝛ ſi eẽt tenuis ⁊ infirma non ſufficeret
ad fiduciã. Dixi aũt certa quia ſi eſſet firma et incerta
potiꝰ cauſaret temeritatẽ ꝙ̃ fiduciã ille eñi eſt temera
rius potiꝰ ꝙ̃ fidẽs qui qꝛ falſe eſtimat ſe poſſe ſuffice=
re magnis rebꝰ tractandis eas adminiſtrare deſide=
rat. Ex quibus patꝫ ꝙ fiducia eſt ꝑ quem quis optat
magna ⁊ difficilia gerere que ſe bene ⁊ laudabiliter
geſturum firmiter ⁊ certe exiſtimat: ⁊ nõ puto ꝙ Tul diffinitio
lius aliud voluerit intelligere cũ diffiniens fiduciam tullii.
ait. Fiducia eſt ꝑ quã magnis ⁊ multũ honeſtis rebꝰ
multũ ipſe animus in ſe fiducie certa cũ ſpe collocauit
vbi i proprietas quedã diffinitẽdi eſt in hoc ꝙ fiduciã
ꝑ fiduciã diffinuit ⁊ etiã ꝑ ſpem certã q̃ eadẽ fiducie ẽ tho. 2. 2ᵉ
Nã ſm thomã fiducia eſt quoddã robur ſpei ꝓueniẽs q̃ſti. 129.
ex aliqua cõſideratiõe q̃ facit vehementẽ opinionẽ de artic. 6.
bono aſſequẽdo. Ex quibꝰ ꝟbis pꝫ ꝙ fiducia includit
illa duo q̃ diximꝰ pꝫ etiã ꝙ fiducia nõ eſt aliud ꝙ̃ cer= Excuſatõ
ta ſpes cũ ſit robur ſpei. Sed parcendũ eſt Ciceroni. tullii.
Cũ qꝛ magis in diffinitiõibꝰ dãdis ornatũ oratoriũ
ꝙ̃ rigorẽ artis diffinitiue obſeruare voluit. Cũ quia
cũ fecit libros illos rethoricorũ erat iuuenis vt teſtat̃
in libro de oratore vbi nõ multũ ꝓbat hmõi rhetori= Acceptio
cor̃ libros ⁊ hoc idẽ de eo teſtat̃ Quintilianꝰ. ¶ Notã nes fidu=
dũ ſcđo ꝙ fiducia accipit̃ dupliciť. Uno mõ ꝓ oĩ ſpe cie.
certa bñ ſe habẽdi circa difficilia. ⁊ hoc mõ fiducia in
oĩ ꝟtute reperiri põt. Alio mõ accipit̃ fiducia ꝓ ſpe
certa bñ ſe habẽdi circa difficiliũ ⁊ arduarũ rerũ ad
miniſtratiões: ⁊ iſta videt̃ eſſe ꝯtenta ſub priore ſicut
inferius ſub ſuperiore. ¶ Prima ꝯcluſio: fiducia p̃mo
mõ dicta nõ eſt ſpecies magnanimitatis. pꝫ qꝛ reperit̃
in oĩ ꝟtute põt eñi aliquis certo ſꝑare ⁊ fidere ſe bene
geſturũ ea q̃ ꝑtinẽt ad iuſticiã aut ſe ꝯtinẽter victurũ/
aut ſe euaſurũ in doctũ theologũ/ aut ſe vota alicuiꝰ
religiõis obſeruaturũ. ¶ Scđa ꝯcluſio fiducia ſecũdo Nota.
mõ dicta eſt ſpecies magnanimitatꝭ. ꝓbat̃ fiducia hmõi
ꝑ ſe ad aliquã ꝟtutẽ ꝑtinet ſub qua eſſentialiť ⁊ tanꝗ̃
inferiꝰ ſub ſuperiore ꝯtinet̃: ſed nulla eſt ad quã hoc mõ
ꝑtineat niſi magnanimitas igr̃. minor eſt certa qꝛ reſtri
cta eſt ſignificatio eiꝰ ad materiã magnanimitatis, vt pꝫ
intuẽti. ⁊ maior ꝓbat̃ qꝛ actꝰ fiducie eſt actꝰ ꝑ ſe ꝟtuo
ſus/ ꝗ habitꝰ eſt ꝑ ſe ꝟtus. Aut ꝗ fiducia ſignificat ha
bitus plurimar̃ ꝟtutũ ſicut fiducia primo mõ dicta
⁊ hoc nõ cũ reſtricta ſit ad materiã magnanimitatꝭ: aut
ſignificat habitꝰ vnũ ad vnã ꝟtutẽ ſcꝫ ad magnanimita=
tẽ ꝑtinẽtes ⁊ tũc habet̃ intentũ. ¶ Tertia ꝯcluſio actꝰ
fiducie primo mõ dicte poſſunt elici ab habitu magna=
nimitatis mediate vel immediate. patꝫ ꝑ illud qđ ſupra
declaratũ eſt ꝙ ad magnanimitatẽ ꝑtinet quicquid in vna
quaqꝫ ꝟtute magnũ/ ⁊ ibi require declarationẽ huiꝰ. Tho. vbi
¶ Quarta ꝯcluſio p̃ter fiduciã nõ eſt ponenda ſecuri= ſupra. ar.
tas tanꝗ̃ aliquid ad magnanimitatẽ pertinẽs. ꝓbat 7.
ſecuritas nõ eſt aliud ſcđm Thomã ꝯ quẽ ponit iſta Q
ꝯcluſio quã ꝑfecta quies animi a timore ſed habita fi=
ducia habet̃ ꝑfecta quies a timore ꝗ p̃ter fiduciã nõ exi
git̃ ſecuritas minor ꝓbat̃ qꝛ ſi nõ habet̃ ꝑfecta quies
a timore habet adhuc timor ꝑturbãs. ſi habet̃ timor
ꝑturbãs ſiue inquietãs nõ habet̃ certa ſpes qꝛ certa
ſpes aufert timorẽ inquietatẽ ⁊ ꝑturbantẽ. ſi nõ habet̃
certa ſpes nõ habet̃ fiducia vt ex diffinitiõe fiducie ⁊
ex ſupradictis pꝫ ꝗ ſi nõ habet̃ ꝑfecta quies a timo=
re nõ habet̃ fiducia ⁊ ꝑ ꝯñs ex oppoſito ꝯñtis ſi ha=
betur fiducia habet̃ ꝑfecta quies a timore ⁊ per ꝯñs ꝯtra thõ.
habet̃ ſecuritas. Scđo ſcđm eundẽ Thomã qui hꝫ fi=
duciã hꝫ quoddã robur ſpei cũ vehemẽti opinione de
bono cõſequẽdo hec eñi ꝟba eiꝰ ſunt. ⁊ ideo inquit qꝛ
fiducia iportat quoddã robur ſpei ꝓueniẽs ex aliqua
cõſideratione qui facit vehementẽ opinionẽ de bono
aſſequẽdo inde eſt ꝙ fiducia ad magnanimitatẽ ꝑtinet.
Sed qui hꝫ robur ſpei cũ vehemẽti opiniõe de bono
aſſequẽdo: hꝫ ſecuritatẽ de aſſecutione illius boni qꝛ
tũc ceſſat timor igr̃. Tertio oẽ ꝟtuoſũ ꝑ ſe expulſiuũ
deſperatiõis eſt ſecuritas: ſꝫ fiducia vł certitudo ſpei
eſt aliquid virtuoſum per ſe expulſiuũ deſperatiõis

quia implicat ꝙ quis ſimul ſperet vł fidat et deſpe
ret. igitur dixi autē in maioꝛe ꝟtuoſū q̄a audacia ⁊
temeritas expellūt deſperationē. ſed ipa nō ſūt vir
tuoſa. Eadē aūt maioꝛ ꝓbatur ꝑ Thomā dicentē ꝙ
ſecuritas ex ɔñti ꝑtinet ad magnanimitatē inq̄tū
expellit deſperationē ſecuritas ꝗ expellit deſpatio
nē ꝗ q̄d̄lʒ ꝟtuoſū q̄d expellit eā ē ſecuritas ſʒ iſtabis
qꝛ opinio ꝓbabilis expellit deſpationē, et tñ ɔſtat
ꝙ ipa nō ē ſecuritas. Rñſū q̄re. Quarto oīs ꝑs ma
gnanimitatis eſt fiducia, magnificentia, pacientia,
vel pſeuerantia: ſed ſecuritas nec eſt pſeuerātia nec
pacientia nec magnificentia ꝗ ſecuritas eſt fiducia
maioꝛ eſt nota ex diuiſione Tullii quā etiā recipit
beatus Thomas ⁊ ſm̄ quā ꝓſequitur de ꝑtib⁹ ma
gnanimitatꝫ. ſeſi ſecuritas nec magnificētia eſt nec
pacientia nec pſeuerantia ꝗ ſecuritas eſt eadē fidu-
cie. Quinto nam idem doctoꝛ vbi agit de partib⁹
Tho. 2. 2 q̄ſti. 128. arti. viii. co. foꝛtitudinis dicit ꝙ ſecuritatē quā pōit Macrobi⁹
cōpꝛehendit Tullius ſub fiducia: ſed Macrobius ꝑ
magis ſpecialia diſtixit, ergo fiducia ē ſup⁹ ad ſe
curitatē ergo nō fuit diſtinguenda ſecuritas ɔ̄ fidu
ciam. Sexto ſecuritas aut dicit actū intellect⁹ aut
volūtatis. ſi volūtatis tunc vel eſt volitio ſimplex
rerū arduarū adminiſtrandarū, aut eſt volitio im
peratiua executionis. ſi ſcōm ipſa non eſt diſticta
a magnificentia, ſi pꝛimū tūc cū conotet ex parte i-
tellectus certitudinē quādā de adminiſtratione be
ne gerenda tunc eſt eadē ſpei. ſi aūt ſit actus intelle
ctus tūc nō videtur eſſe niſi certitudo de huiuſmodi
adminiſtratiōe gerenda ⁊ hoc eſt quod dicebamus
eē conotatū ꝑ fiduciam. Si aūt dicas ꝙ dicit excel-
lentioꝛē gradū certitudītudinis aut igitur impoꝛ-
tat gradus certitudinis ſcōm ſpēm differentes aut
non. nō pm̄ū qꝛ nō videtur rōe cuius poſſet aſſigna
ri hmōi drña ſpecifica certitudinū. ſi ſcōm ergo nō
5 differūt ſpē. ¶ Quinta cōcluſio ſufficientia quā im
portat fiducia nec diuinū nec humanū ſecludit au-
xiliū probatur pm̄ū qꝛ actus ſecluderet diuinū au-
xiliū nō eſſet fiducia ſed temeritas. tū qꝛ nullus pōt
eſſe actus magnanimitatis meritoꝛius ſine gracia
tū qꝛ ſcōm Aug. nullus pōt eſſe actus bonus moꝛa
liter ſine ſpāli adiutoꝛio dei vt loco ſuo oſtēdetur
Scđo ꝓbatur ꝑ illud ſcđo ad coꝛin. iii. Fiduciā aūt
habemu⁹ ꝑ ieſū xp̄m ad deū non ꝙ ſim⁹ ſufficiētes
cogitare aliq̄d a nobis quaſi ex nobis: ſed omnis
ſufficientia noſtra ex deo eſt. Ad cuius probationē
adducedde eſſent oēs auctoꝛitates Auguſtini. Am-
bro. Caſſiani et alioꝝ ſacroꝝ auctoꝝ quibus di
cunt nos nec tentationes ſuperare poſſe nec bonis
actibus incumbere niſi deo ſpecialiter adiuuante.
ſed quia eſt alius locus ideo nunc taceo. ſcđa pars
ꝓbatur ſufficientia audacie ⁊ ſpei non excludit hu-
manū auxiliū ergo nec ſufficientia fiducie. ɔña vide
tur manifeſta ⁊ maxime de audacia honeſta ⁊ lau
dabili de qua Ariſ. agit ſcđo rethoꝛice: ⁊ añcedens
ꝓbatur ꝑ eundē ibidē dicentē ꝙ quis ad audaciā
mouet̄ ꝓpt̄ multitudinē amicoꝝ potētū ⁊ pecunia
rum, ⁊ ſi inq̄t exiſtere ipſis pu puta plura ⁊ maioꝛa
S q̄b⁹ excedētes timendi ſūt. hec aūt ſūt mł̄titudo
Cōtra al bertum. pecuniaꝝ ⁊ robur coꝛpoꝛis ⁊ amicoꝝ. ¶ Sexta con
cluſio fiducia ſiue fidencia nō ſic ſpecialiter reſpicit
finem intentū ꝙ ꝓpt̄ bonū finis det foꝛti vł magna
nimo ſecuritatē audēdi in aggrediēdo difficilia ꝗ
ɔcluſio poſita eſt cōtra Albertū qui ꝑ hoc diſtiguit
fidētiā a magnanitate, fidentia enī ē q̄ dicta ē, ma-
gnificentia reſpicit magnitudinē difficil' ⁊ ardui di
cit autem ꝙ fiducia ⁊ ſecuritas ſūt partes fidentie
ɔfidentia aūt eadē fidentie eſt niſi ꝙ noīat eā vt di
cit aggregatum ex fiducia et ſecuritate et addit ꝙ
fiducia dicit pſūptionē ꝑueniēdi ad finē, et ſecuritas
addit certitudinē ſpei ex ɔſciētia habit⁹ boni in aīa,
fidentia vero ſiue ɔfidētia dicit vtrūqʒ. hec opinio mul
ta dicit quaꝝ quedā ſunt volūtaria q̄dā dubia ⁊ q̄dā
falſa. volūtaria ſūt q̄ ponit circa diſtictionē iſtoꝝ ter
minoꝝ, fiducia ⁊ fidentia maxime cū apud nullū au-
ctoꝛem videant̄ diſtictas habere ſignificatiōes: ⁊ pꝛe
terea videt̄ ponere idēptitatē ſignificatiōis inter fidē
tiam et cōfidētiā et tamē aliquā differētiā expꝛimit ni-
ſi qꝛ cōfidētia nominat eā vt dicit aggregatū ex vtro Differētia albertiŋter ɔfidētiā ⁊ fiduciam.
qʒ q̄d nō minus tñ facit fidentia ꝙ ɔfidentia, nec hoc
tamen ɔuenit cū hus q̄ dicūt ꝙ ɔfidētia in malū ſo-
nat: fiducia vero ſemꝑ in bonū qꝛ tamē credimus ſm̄
auctoꝛes antiquos nō eſſe int̄ fiduciā ⁊ fidentiā diſtin
guendū ideo diximꝰ fiduciā et actū volūtatis ⁊ actum
ratiōis icludere. Dubia ſunt q̄ dicit ꝙ certitudo ſpei
ex ɔſcientia boni habit⁹ in aīa generat̄, dubiū eſt enī
de quo bono habitu itelligat̄ an de vno aut de mul-
tis ſi de vno ſolo habitu itelligat puta de habitu ma
gnanitatis ſaīm eſt. nō enī aliq̄s ꝑ ſolum habitū ma-
gnanimitatis reddit̄ potēs adminiſtrare res arduas
ergo nec ex illi⁹ ſolius habit⁹ ɔſcientia generat̄ fidu-
cia. Scđo qꝛ magnanimitas generat̄ ex actib⁹ ma-
gnanimitatis ⁊ foꝛtitudo ex actib⁹ foꝛtitudinis: illi
autē pꝛimi actus non fiebāt ſine actibus fidētie qꝛ ſi
foꝛtitudo habitus nō eſt ſine fidentia habitu ita nec
actus foꝛtitudinis ſine actu fidentie. ſed conſtat ꝙ ta
les actus fidentie precedētes generationē foꝛtitudīs
habitus non habebāt certitudinē cāta ex ɔſciētia bo
ni habitus foꝛtitudinis ī aīa qꝛ talis habitus nūdū
erat genit⁹ igit̄. Si autē ꝑ habitū bonū itelligat mul
titudinē boноꝝ habituū hoc adhuc nō videt̄ verum.
T nā aliq̄s ex libertate volūtatis ⁊ virib⁹ naturalib⁹ et
ſtudioſa diligentia gerere pōt ⁊ adminiſtrare oīa que
pōt mediātibus habit⁹ naturalib⁹, alias neceſſe eſſet
ꝙ habitus precederet actū q̄d ſaīm ē. Tū ſcđo qꝛ licet
ſcōm Ariſ. magnanimitas nō ſit ſine aliis ꝟtutib⁹ non
opoꝛtet tamē habit⁹ aliarū virtutū eſſe genitos añꝙ
habeatur act⁹ magnanimitatis: ſed ideo magnanimi-
tas coexigit neceſſario alios habit⁹ qꝛ magnanimi-
tas generatur cū habent̄ actus circa materias aliaꝝ
virtutum. Preterea q̄ vel ly ex dicit cauſam preci-
ſam et adequatā vel inadequatā. Si dicat cauſam in
adequatam adhuc currit precedens ratio. Si dicat
cauſam adequatā tunc ſaīm eſt, ex cōſcientia enim oīm
coꝛum huiuſmodi certitudo fidentie ex quibus cau-
ſatur facultas adminiſtrādi recte res arduas nō oꝛi
tur ſed hmōi: facultas nō ſolū cauſat̄ ex habitib⁹ aīe
ſed etiā ex habitib⁹ coꝛpis ex diuiciis ex amicis ⁊ aliis
auxiliis. Et ideo veri⁹ cām hui⁹ certitudīs btūs Tho Thomas vbi ſupra articu. 6.
mas expꝛeſſit cum ait Robur ſpei ꝓuenire ex aliqua
ɔſideratiōe q̄ facit vehemētē opinionē de bono aſſe-
quēdo. Aliud ſaīm oſtēdet̄ in ꝓbatiōe ɔcluſiōis. ⁊ ideo
ꝓbat̄ ɔcluſio pñt eē aliq̄ duo magnanimi vel foꝛtes di-
ſpares habit⁹ aīe ⁊ coꝛpis ⁊ facultatibus agēdo ar
dua q̄ dubitāt vtrū debeāt ſuſcipere aliquā arduā ad
miniſtrationē quoꝝ vn⁹ ratiocinādo ⁊ diſcurrēdo con
cludit ꝙ bene pōt ⁊ ſufficit eā adminiſtrare, ⁊ ali⁹ ɔclu
dit ꝙ ipe nō ſufficit ⁊ tñ ɔſtat ꝙ finis ī ipis ē vn⁹ ⁊ idē
ergo certitudo aggrediēdi ardua non ꝓuenit ex bono
finis. Et hec rō ſine difficultate videt̄ ɔcludere ꝙ non
ꝓuenit ex eo tāꝙ ex cauſa adeq̄ta ita ſcʒ ꝙ nō oīs ma
gnanim⁹ ideo ſecur⁹ eſt bñ geſturū aliquā arduā ad-
miniſtrationē qꝛ eam intēdit adminiſtrare propter
bonum finē. Scđo qꝛ hoc videtur contradicere alteri
dicto eiuſdem quo dicit ꝙ hmōi certitudo prouenit
ex conſcientia boni habitus in anima. Tertio bo- Argumēta thome vbi ſup. art. ſexto ⁊ ſeptio.
nus finis eſt cōmunis oībus ꝑtib⁹ magnanimitatꝫ
et foꝛtitudinis: ꝗ fidentia nō ſpecialius reſpicit bo
num finem ꝙ magnificentia vel alia ſpecies eius.
¶ Contra ſcđam cōcluſionē. arguitur ſic fidentia di

citur a fide ſed fides eſt virtus theologia et non ſpe
cies magnanimitatꝫ ꝙ nec fidētia. ¶ Scḋo fidentia
eſt eadē ſpei ſed ſpes eſt virtus theologica igitur ⁊
fidentia. ¶ Tertio carere timore magis partinꝫ ad
fortitudinē ꝙ ad magnanimitatē ſed fiducia videt̄
eē tīori oppoſita ſm illō Iſa. xii. fiducialit̄ agā ⁊ nō
timebo. ¶ Quarto p̄miū non debetur niſi virtuti
ſed fiducie debet̄ premiū ſcḋm illud ad Hebr. tertio
nos ſumus xp̄i ſi fiduciā ⁊ gloriā ſpei vſqꝫ in finem
firmā retineamus ꝙ fiducia eſt virtꝰ diſtincta a ma
gnanimitate. Et cōfirmatur auctoritate Macrobii
q̄ fiduciā magnanimitati cōdiuidit. ¶ Quinto fidu-
cia cōnotat certitudinē. ſed magnanimitas nō con
notat hm̄ōi certitudinē ꝙ fiducia non eſt ſpēs ma-
gnanimitatꝫ. ¶ Sexto oīs magnanimitas ē volitio
magnoꝝ imparatiua executionis: ſed fiducia non eſt
volitio magnoꝝ imparatiua executionis ergo fiducia
non eſt magnanimitas. ¶ Septimo actus ſimplex
et actus imparatiuus executionis ad eandem virtutē
pertinent ergo fiducia ⁊ magnificentia non differt̄
ſpecie et per conſequēs nō ſūt diuerſe ſpecies ma-
gnanimitatis. ¶ Ad primā negatur minor ſi vni-
uerſaliter intelligatur: fides eñ accepta vt dicit ve
hementiam opinionis quomodo accipiūt eam na
turaliter loquētes nō eſt virtꝰ theologica ⁊ p̄terea
negatur ꝯña. nā q̄uis fiducia de qua Apol. loquitur
ad Hebre. 3° includat fidē theologicam: eſt tamē di-
ſtincta virtus a fide theologica ita et fiducia mora
lis a fide naturali q̄uis tñ hec cōnotat̄ per nomē fi-
ducie. ¶ Ad ſcḋaꝫ dico ꝙ ſpes accipitur tripliciter
A vnomō ꝓ firma expectatione btitudis ex gracia et
meritis. ⁊ ſic nego maiorē et cōcedo miorē. alio mō
ꝓ volitiōe op̄andi difficilia cū certitudine hñ ſe ha
bendi in hm̄ōi op̄atiōe ⁊ ſic nego tā maiorē ꝙ mio-
rem accepto noīe fiducie ſcḋomō/ tertiomō ꝓ hm̄ōi
deſiderio adminiſtrādi ⁊ gerēdi ardua cū certitu-
dine hñ ſe hñdi in hm̄ōi adminiſtratione et ſic cōce
do maiorē et nego minorē. ¶ Ad tertiā nego maio-
rem. fortitudo eñ ꝓprie dicta eſt ablatiua timoris
bellici: magnanimitas aūt timoris q̄ ꝓuenit ex ar-
duitate grauiū adminiſtrationū. ⁊ ad minorē cōce-
dit̄ ꝙ fiducia eſt oppoſita timori ꝑturbāti et diſtra
henti. ſed nō eſt oppoſita timori excitanti et ſolli
citanti nec talē timorē aufert ſpes/ imo nec ſecuri-
tas. ¶ Ad quartam concedo maiorem et minorem/
ſed ex hic non poteſt concludi niſi ꝙ fiducia eſt vir
tus et non ꝙ ſit magnanimitate diſtincta Auctori-
tas tamen Apoſ. potius videtur intelligenda de fi-
reproba ducia q̄ e ī ſpes theologica et ꝙ ly et tenetur expoſi
tur dictū tiue. nec valet quod dicit Thomas ꝙ fiducia impor
thome tat quendā modū ſpei quia fiducia eſt ſpes robo-
rata ex aliquo firma opiniōe quia poſſet queri q̄d
per modum ſpei intelligat. aut enim intelligit ipaꝫ
ſpem. aut aliud a ſpe: et ſi aliud aut intrinſecū aut
extrinſecū ⁊ faciliter deducerent̄ mēbra ego aūt vt
priꝰ dico ꝙ fiducia nō ē aliō ꝙ ſpes ſꝫ nō idētificat̄
cuiꝫ ſpei ſꝫ illi tm̄ que hꝫ certitudinē firmā ꝯiūctā ⁊
ſi hoc itelligat ꝑ modū ſpei nō ꝯdico. ¶ Ad q̄ntā di
co ꝙ argm̄ petit difficultatē illā logicā. ſi oporteat
ꝙ genꝰ ſit ꝯfuſe cōnotatiuū oīꝫ eoꝝ q̄ cōnotat̄ ꝑ q̄lꝫ
Difficul- ſpēm eiꝰ. ꝙ ſi dicat̄ ꝙ nō ꝯſtat ꝙ ꝯña argumēti non
tas logi. vꝫ. Si dicat̄ ꝙ ſic dicat̄ ꝯñter ꝙ hm̄ōi certitudo cō-
notat̄ ꝑ magnanimitatē ꝯfuſe ſicut res conotate ꝑ
ſpēs ꝯfuſe conotat̄ ꝑ gn̄a. ¶ Ad ſextā nego maiorē
imo dico ꝙ ad vnā ſpēꝫ magnanimitꝫ ꝑtinet voli-
tio ſimplex ad aliā ꝑtinet volitio imparatiua executio
nis ⁊ ꝙ ſm has volitiōes poſſunt ſūt diuerſe ſpēs
magnanimitatꝫ. ¶ Ad ſeptimā vł intelligis ꝙ ꝑtine-
nēt ad eādē virtutē ſꝫ ſpēm ⁊ ſic ego nego et dico ꝙ

illi actꝰ ſūt ſpē drñtes ⁊ ꝙ aliqd ē obm̄ vniꝰ. ſ. actꝰ
imparꝰ qḋ nō ē obm̄ alt̄ius vel intelligis ad eādem
ꝟtutē ſꝫ genꝰ ⁊ ſic ꝯcedo. ſed cū hoc ſtat ꝙ ibi ſūt di
uerſe ſpēs. ¶ Cōtra q̄rtā ꝯclōnē ar̄. ſecuritas ꝑtinꝫ
ad fortitudinē ꝙ ſecuritas ē aliqd p̄ter fiduciā aña
ꝓbat̄ q2 ſecuritas iportat q̄etē q̄dā a ꝑturbatiōe ti Arg. tho
moꝝ/ ſꝫ q̄etē a ꝑturbatiōe tīoꝝ maxie facit fortitu me. 2. 2. q̄
do igr̄. Scḋo ſecuritas ꝯria ē magnanimitati ꝙ ſe- ſtio. 129.
curitas ē aliqd p̄ter fiduciā. aña ꝓbat̄ q2 magnani- articu. 7.
mitas facit curā de rebꝰ magis ⁊ hōeſtis/ ſꝫ ſecuri-
tas hm̄ōi curā aufert cū ſecurꝰ ſm yſi. dicat q̄ſi ſine
cura. aſſūptū ꝓbat̄ ꝑ illō Apo. ii. ad thi. ii. Sollici
te cura teipm̄ ꝓbabilē exhibere deo. Tertio ſecuri-
tas ē ꝟtutꝫ p̄miū ꝙ ſecuritas nō ē ꝟtꝰ ꝯña tꝫ q2 nō ē
idē ꝟtutꝰ ⁊ ꝟtutꝫ p̄miū. aña ꝓbat̄ ꝑ illud Iob ſi ī-
q̄tatē abſtulerꝫ de foſſa ſecurꝰ dormies. ¶ Quarto
ſecuritas ī hoc ꝯſiſtit ꝙ nulli aīmi ꝑturbatiōi neqꝫ
hoī neqꝫ fortūe ſuccūbat: ſꝫ fiducia nō ꝯſiſtit ī hm̄ōi
rebꝰ ꝙ ſecuritas nō ē eadē fiducie. ¶ Quīto fiducie ꝓ-
prie opponitur deſperatio ⁊ non timor ſed ſecurita
tis ꝓprie oppōit̄ tīor ⁊ nō deſperatio. ꝙ ſecuritas nō
ē eadē fiducie. ¶ Sexto de rōe ſecuritatꝫ ē certitudo ſꝫ
de ratione fiducie non eſt certitudo ꝙ ſecuritas non ē
eadem fiducie. maior ꝓbatur quia qui nō eſt certꝰ nō
eſt ſecurus neqꝫ ab omni cura explicitus. ⁊ minor ꝓba
tur quia circa contingentia ⁊ voluntaria non eſt cer-
titudo. ¶ Ad primam negatur aña accepto noīe for-
titudinis cōiter ⁊ nomine ſecuritatis ſtricte eo modo
quo dictū eſt de fiducia et ad ꝓbationē ſupra rñſū eſt
et dictū ꝙ timor bellicus bene pertinet ad fortitudinē
ſꝫ ad magnanimitatē ꝑtinꝫ tīor q̄ incidit circa arduaꝝ
rerū adminiſtrationē ⁊ nō ſolū tīor adminiſtratiōis
imo timor mortis ē incōmodoꝝ. ¶ Ad ſecūdā nego an
tecedens de illa ſecuritate quam eandem fiducie dixi
mus. et ad ꝓbationem diſtinguo vel quod faciat curā
perturbantem ⁊ deicientem vel ꝙ facit curā excitantē
ſi p̄mum nego maiorem ⁊ ꝯcedo minorem. ſi ſecundū
concedo maiorem et nego minorem. auctoritas autē
Apoſ. intelligitur de cura excitante ⁊ non deiciente.
Ad terciam rñdetur ꝙ ſecuritas poteſt accipi dupli-
citer vnomō ꝓ ſecuritate patrie ⁊ p̄miū ꝓ p̄mio eſſen Acceptio
tiali aut cōditionibꝰ eius ſic ꝯcedo aña ⁊ ꝯña lꝫ forte nes ſecu-
ꝯña nō valeat. ⁊ ad probationē negaretur aſſumptū ritatis.
⁊ forte ab aliquibꝰ diceretur ꝙ operatiōes btifice ſūt
eque virtuoſe aut plus ꝙ nō beatifice lꝫ nō ſint eque
meritorie. ſi autē acciperet̄ ſecuritas ꝓ carētia timo
ris qui frequent̄ ꝓuenit ex hoc ꝙ minꝰ ē ſibi male cō-
ſcius/ ſicut videt̄ accipe Iob. ꝯſciā enim quam replet
iniquitas multis reꝝ difficultatibus et ꝑturbatiōibꝰ
angitur cōcedo aña de p̄mio accidētali ⁊ nego ꝯñam
et ad probationem dico ꝙ aſſūptū ē fm̄. nā ſicut vna
iniq̄tas ē detrimētū reſpectu alterꝰ ita ⁊ vna ꝟtꝰ re
ſpectu alterꝰ ſꝫ q̄cq̄d ſit ī illa auctē nō accipit̄ ſecuri-
tas p̄ciſe eomō q̄ hic accipit̄ ſꝫ videt̄ hr̄e ſignificatio-
nē magis ꝯmunē. nā q̄ abſtulerit oēꝫ īiquitatem ſecu-
rus dormiet/ nō ſolū illa ſecuritate q̄ dicta eſt ſꝫ etiaꝫ
ſecuritate q̄ haberi pōt circa reꝝ arduaꝝ adminiſtra
tionē: ꝑ hoc ꝙ talis fidētiꝰ diuinū auxiliū ſperat qḋ ē
ad res diuinas agendas ſufficiētiſſimū. ¶ Ad quartā
nego minorē licet enim ī aliis cōſiſtāt ⁊ fiducia et ſecu
ritas. nam ſi quis in adminiſtratiōe grauiū rerū vel
perturbationi/ vel homini vel fortune ſuccūbere for-
midaret ille nec ſecuritatē nec fiduciam bene gerendi
habent. ¶ Ad quintam dico ꝙ tam fiducie ꝙ ſecurita
ti opponuntur ⁊ deſpatio ⁊ timor pertur bant ac dei
ciens: neutri autem opponitur timor excitans. nam
ſi ponatur deſperatio aut timor deiciens nec habetur
fiducia nec ſecuritas. ¶ Ad ſextam dico ꝙ duplex eſt
certitudo ſcilicet naturalis ⁊ de illa negatur maior.

alia eſt moralis et iſta eſt duplex.q̄dā circa agibi-
Duplex ē certitudo lia in vniuerſali et de iſta iterum negatur maioꝛ.
alia eſt circa agibilia in particulari et de iſta con-
ceditur maioꝛ et negatur minoꝛ,ſecuritas eīm et fi-
ducia dicunt circa ꝑticulare agibile illam moralē
certitudinē q̄ de ꝑticulari agibili vt in plurimū ha
haberi poteſt q̄lis certitudo habetur in ꝓmiſſis et
obligationibus exſoluendis q̄uis tamē in his mł
to maioꝛ poteſt eſſe certitudo ꝙ in adminiſtratiōe
rerū arduarū qꝛ hmōi adminiſtratiōes ex pluribꝰ
cauſis impediri poſſūt q̄ ꝓmiſſoꝝ ſolutiones.Ad
rōnē aū oppm̄ negaꝫ maioꝛ ⁊ dico ꝙ aliq̄ magna-
nimitas eſt magnoꝝ ſperatiua ⁊ aliqua magnoꝝ
opatiua ⁊ de hoc ſatis habitum eſt in prioꝛibus.

Ueritur Utrum magnificen-
tia ſit ſpecies magnanimitatis.et videtur ꝙ
non qꝛ magnificentia eſt virtꝰ a magna
nimitate diſtincta.ergo non eſt ſpēs magnanimi-
tatis.aūs ꝓbatur per Ariſt.quarto ethicoꝝ. In op
poſitū eſt Tullius qui enumerat magnificentiā in-
ter partes magnanimitatis,hoc idem etiam facit
A Macrobius ⁊ Andronicus. Notandū eſt ꝙ magni
ficentiā accipitur dupliciter.vno modo ꝓ habitu q̄
nos bene habemus in magnis ſumptibus grat; fa
ciendis.et hoc modo magnificentia eſt virtus circa
pecunias exiſtens diſtincta a liberalitate ⁊ magna
nimitate ⁊ aliis vꝫtutibus. Secūdo modo accipiꝫ
magnificentia ꝓ virtute opatiua excellētium et ar-
duoꝝ factoꝝ vtilitatem aliquā publicam ꝯcernen-
tium.de magnificentia primo modo dicta non eſt
queſtio ſed de magnificentia ſecundomodo dicta.
¶ Prima concluſio magnificentia eſt ſpecialis vir
tus.ꝙ ſit virtus ꝓbatur rōnibus quibus ſupra de
magnanimitate ꝓbatū eſt.ꝙ ſit virtus ſpecialis ꝓ
baꝫ nā rōne materie magnimitatis ab oībus vꝫtuti
bꝰ aliis a magnimitate diſtinguiꝫ.diſtiguiꝫ ꝑterea
ab aliis ſpēbus magnanimates. magnificentia ei
ſcðm ꝙ eſt per ſe virtus eſt volitio arduarū admi-
niſtrationū impatiua executionis ;fiducia autē nō
eſt impatiua executionis ⁊ ita magnificentia habꝫ
actū exterioꝛē ꝓ obiecto ⁊ nō fiducia aut ſi habeat
nō tamē eodē modo habet qꝛ nō habet eū tanq̄ a-
ctū impatum ſed tanq̄ actū ſperatū. pacientia aūt
et pſeuerantia q̄ pn̄t impedire hmōi adminiſtratio
nem pro obiecto.ꝙ aūt magnificentia ſit impatia
executionis ꝓbatur per diffinitionem quam de ea
aſſigignat Tullius magnificentia inquit eſt rerum
magnaꝝ ⁊ excellarū cum animi ampla ac ſplendi-
da propoſitiōe agitatio ac adminiſtratio ,conſtat
eīm ꝙ nullꝰ agitat atq̄ adminiſtrat ardua niſi ſpet
adminiſtrationē arduoꝝ.Et hoc intelligit Tullꝰ ꝑ
ſplēdidā ꝓpōnē id ē ꝑ ſplēdidū ꝓpoſitū. Propoſi-
tum eīm rerū arduaꝝ ac difficiliū vꝫ ſplēdidū cū ē
executionis impatū. ¶ Scða ꝯcluſio. nō oīs magni-
ficentia eſt circa magnos ſūptꝰ. ꝓbaꝫ in xp̄o fuit ex
cellentiſſima magnificētia ⁊ illa nō fuit circa mags
ſūptꝰ igiꝫ,minoꝛ eſt certa qꝛ nō legimꝰ xp̄m mags a-
Nō oīs magnifi-tiæ circa ſūptꝰ. liq̄s ſūptꝰ feciſſe ⁊ maioꝛ ꝓbaꝫ ꝑ illō pſal. Eleuata
ē magnificētia tua ſup celos deꝰ vbi magnificentia
ꝓ natura excellētiſſime magnificat ponit ,neq̄ puto
ibi magnificētiā naturalē dignitatē ipꝰ nature ſi-
gnificare.ſꝫ ſigāt ipaꝫ excellētiſſimā vꝫtutē magnifi-
cētie ī aīa xp̄i exntē q̄ etiā hūit excellētiſſimas opa
tiōes. nā ſi aliqō opꝰ dicaꝫ arduū ex fine qꝛ.ſ.finis
eiꝰ ē bonū excellēs ⁊ mł̄tꝫ cōe nullū inꝫ oīa hūana
opa fuit magis arduū cū ꝑ opꝰ magnificū xp̄i totū
hūanum genus ereptum ſit de poteſtate rugientis
leōis collata ſint eidē oīa ſacramēta ſaluꝫ. ⁊ ꝑpa-
rata ſit ei ſufficienter eterna beatitudo. ſi ex difficul-
tate operis ꝯſtat ꝙ nullū vnq̄ fuit opus difficiliꝰ nec
eſſe poteſt de cōmuni lege q̄ ſe tot laboꝛibꝰ tot ſudo-
ribus tot cōtumeliis tot cruciatibus in tanta liberta
te ac innocētia pro alienis cōmoditatibus ⁊ nullomō
pro ſua ſe ſubdere.ideo bene ⁊ rationabiliter vocauit
hec opera ac etiā habitus ex quibꝰ manauerūt,aut q̄
per hec generati ſunt magnificentiā, ⁊ dicendo ipam
magnificentiā eleuatā eſſe ſignificauit ſimul naturaꝫ
que eleuata eſt ſup celos.et cauſam potiſſimā huꝰ ele
uationis ſcꝫ ipam magnificentiā. ⁊ hoc cōiter inten-
dunt auctoꝛes ſacri aut aliquid ſimile cū pro cōcreto
ponunt abſtractū ac ſi diceretur ꝙ eleuatio ſuper ce-
los non ꝯuenit nature ſcðm ꝙ natura eſt ; ſed ſm ꝙ ē
magnificētiſſimis operibus adoꝛnata. Scðo ꝓbatur
concluſio per illud quod habeꝫ in pſal. ſanctitas et
magnificentia in ſanctificatione eiꝰ,et exo.xv.magni
ficus in ſanctitate, conſtat auteꝫ ꝙ hec magnificētia
non cōſiſtit in magnis ſumptibus; ſed in geſtiōe ope
ris ſancti difficilimi ⁊ arduiſſimi et vtiliſſimi. Et ideo
nos in eodē pſalmo ad laudem huius magnificentie
paulopoſt idem ꝓpheta imittat ⁊ exponit opus ipm
illuſtriſſimū et magnificentiſſimū dicens dicite in na
tionibus quia dn̄s regnauit a ligno. Ex quo patet ꝙ
opus illud quod habuit in cruce fuit illud opus excel Opera xp̄i fuerē magnifica.
lentiſſime magnificentie de quo loquitur; ⁊ ideo hāc
magnificentiam eſſe dicit in ſanctificatione eius non
quidem ea qua ſanctificatus eſt ſed qua nos ſanctifi-
cauit. Et ꝑpter iſtas cauſas magnificentia fuit in eo
excellētiſſimo gradu ſcꝫ in gradu heroico qꝛ opus il-
lud magnificētie ſue excellebat nō ſolū cōmunē facul-
tatē hoīm ſed etiā facultatē eoꝛum hominū qui maxi
me inter ceteros pn̄t res arduas ⁊ illuſtres admini-
ſtrare. ¶ Tertia cōcluſio.magnificentia de qua hic lo
quimur eſt ſpēs magnanitatis ꝓbatur qꝛ magnani
mitas ſignificat oīa que ſignificanꝫ ꝑ magnificentiā
et eodē mō ita ꝙ que in recto ſignificanꝫ ꝑ magnificē
tiā etiā in regno ſignificanꝫ ꝑ magnimitatē ⁊ que in
obliquo etiā in obliquo ⁊ nō econtra qꝛ multa ſigni-
ficat magnanimitas que nō ſignificanꝫ ꝑ magnificē
tiam qꝛ magnanimitas ſignificat ea que ſignificanꝫ
ꝑ fiduciā ⁊ alias ſpecies etiam ſcꝫ deſideriū arduoꝝ
operū que tamen nō ſignificanꝫ ꝑ magnificentiam.
Scðo oīs virtus per ſe opatiua magnoꝝ operū ē ma
gnanitas.ſed magnificētia iſto mō accepta eſt virtus
opatiua magnoꝝ ergo magnificētia eſt ꝑ ſe magna-
nimitas.maioꝛ ꝓbaꝫ per diffinitionē magnimitatis
quā ponit Arꝫ.ꝑmo rethoꝛice. ¶ Quarta ꝯcluſio ma
gnificētia quā ponit Cicero partē foꝛtitudis vel ma-
gnanimitatis nō ſe habet ad magnanimitatē ſicut
ſecundaria virtus ad principalem. probatur qꝛ ipſa
eſt vt dictū eſt ſpēs magnanitatis igiꝫ. Scðo magni
ficentia ꝯuenit in materia cum magnanimitate ⁊ nō
excellitur ab ea ergo ipſa non ce habet ad magnani
mitatē ſicut ſcðaria vꝫtus ad ꝑncipalē ꝯña tenet quia Tho. 2. 2
ſm Thomā cōtra quē poniꝫ iſta ꝯcluſio ideo magni q̄ſti.134.
ficentia nō eſt ſpecies magnanimitatis vel foꝛtitudi- articu. 4.
nis qꝛ nō ꝯuenit cū ea in materia ⁊ ipa diciꝫ ſcðaria
virtus et foꝛtitudo diciꝫ principalis quia exceditur
a foꝛtitudine eo ꝙ foꝛtitudo habet difficultatem pro
pter diſpendium quod imminet perſone et magnifi-
centia propter diſpendium rerum. Et in hoc iudicio
meo decipiꝫ beatꝰ Thomas putās ꝙ Tullius ⁊ Ma
crobius et Andro. cū dicunt magnificentiā eſſe partē
foꝛtitudinis accipiāt eam ꝓ vꝫtute directiua circa ma
gnos ſumptus quod nō eſt verum. Sed accipiūt eum
mō ſupradicto in qua ſignificatiōe ꝯſtat ꝙ ipa eſt cir
ca materiā magnanitatis ⁊ nullomodo exceditur a
magnanimitate,imo q̄ ita per ſe ipa eſt magnani-

mitas ſicut homo eſt animal. ¶ Quinta concluſio.
nõ quorũlibet difficiliũ ac magnoꝝ volitio vel opa
tio eſt magnificentia. ꝓbatur vir iuſtꝰ puſillanimis
interdũ facit difficilia opera iuſticie/et ea nõ facit
per magnificentiam: ſed per habitũ iuſticie igitur.
C Secundo ſtat aliquẽ carentẽ magnanimitatẽ habe
re multas alias virtutes ſecundum gradũ excellen
Publice administratiões tem inclinantes ipſũ ad magna opera magna ⁊ di
ficilia/ergo non omnis magnoꝝ volitio et opatio
ad magnificentiam ꝑtinet: ꝙñs probabitur cũ que-
retur de cõnexione virtutum. ¶ Secunda concluſio
opera magna et difficilia q̃ pertinent ad aliquam
adminiſtrationem grauem publicam et honorabi-
lem pertinent ad magnificentiam. publicas admi-
niſtrationes appello pontificatum/ cardinalatum
epiſcopatum/imperiũ/regnũ/ducatũ/comitatũ ꝓ-
fecturã/legatio. ẽ et omnia hmõi. ¶ Pro declara-
tione huius concluſſionis. Eſt aduertendum ꝙ apud
morales phõs frequenter dubitatum: vtrum actus
aliquos exteriores ſibi proprios magnanimitas
Tho. 2.2 129. ar. 4 ſiue magnificentia haberet. Opinio Thome eſt ꝙ i
vna quaqꝫ virtute magnum opus ſcđm ꝙ hmõi ꝑti
net ad magnanimitatem vel faciendo vel qualiter
cunqꝫ operando ipſum ita tamen ꝙ circa hoc opus
magnanimitas reſpicit ſolam rõnem magnitudi-
nis. Sed alie virtutes ſi ſint ꝑfecte magnũ operan
tur non tamen principaliter dirigũt intentionem
ſuam ad magnum/ſed ad id quod eſt propriũ vni-
cuiqꝫ virtuti magnitudo aũt conſequitur ex quan-
titate virtutis. Et ita ſecundum hanc opinionẽ opꝰ
magnum iuſticie aut manſuetudinis habet duo ha
bet enĩ ꝙ ſit opus magnum et ſecundũ hoc fit a ma
gnanimitate/habet ſecundo ꝙ ſit opus iuſticie. et
hoc modo fit ab habitu iuſticie. iſta opinio non vi-
detur michi vera. tum primo qꝛ ſi ſic ſeq̃retur ꝙ oẽ
opus magnum ſcđm quod magnũ fieret a magna-
D Contra thomam nimitate aut ſaltem eſt generatiuum ꝓximeꝛ imme
diate magnanimitatis conſequens eſt falſum ⁊ cõ
tra quartam concluſionẽ. ¶ Tũ ſecundo quia ma-
gnanimus faciendo opus iuſticie per magnanimi-
tatem ſuam non ſolum cõſiderat magnitudinẽ ope
ris ſed etiã cõſiderat ꝙ eſt opus bonũ ⁊ ꝟtuoſũ ad
iuſticiam pertinẽs aut ad mãſuetudinẽ aut aliquã
aliã virtutẽ neceſſariã vel notabiliter vtile ad gerẽ
dam adminiſtrationẽ ſuſceptum ergo magnanimi
tas nõ ꝑciſe facit illud opus ſecũdũ ꝙ magnũ nec
dirigit magnanimꝰ ꝑciſe intenſionẽ ſuã ad magni
tudinẽ operis. Añs ꝓbatur qꝛ ſi magnanimꝰ ꝑciſe
ꝯſideraret rõnẽ magni in ope ſuo tũc ratio bõi eẽt
ei impertinẽs ⁊ p ꝯñs ꝑ eodẽ hẽret facere opꝰ pra
uũ ⁊ bonũ dũ tñ eẽt magnũ. Et patet ꝯña qꝛ ſi rõ
boni ſit magnanimo ſecundum ꝙ hmõi ꝑtinẽs ma
gnanimꝰ eã in ope ſuo ꝯſiderat. Tertio aut intelli-
gis ꝙ magnanimꝰ ꝓducit magnitudinẽ opis iuſti
⁊ iuſtꝰ ꝓducit ipã ſubãm opis ſm ꝙ eſt debitꝫ cir-
cũſtantiis veſtita. Et hoc nõ qꝛ magnitudo opis nõ
eſt q̃ntitas ſupaddita rei magne ſꝫ ẽ ipa opatio ma
gna ſicut arduitas opis nõ ẽ niſi opꝰ arduũ ⁊ diffi
cultas non eſt opus difficile. ergo eſt ĩm intelligi-
bile ꝙ ab vna producatur vnum ⁊ ab alia produ-
catur reliquum: aut intelligis ꝙ magnanimus pro
ducit vtrũqꝫ ⁊ iuſtus ꝓducit vtrũqꝫ: ſꝫ magnanimꝰ
nõ fert ſm ꝙ hmõi intẽtionẽ ſuã niſi ad magnitudi
nẽ ⁊ iuſtꝰ nõ fert ſm ꝙ hmõi intẽtionẽ ſuã niſi ad id
qđ ẽ ꝓpriũ illi ꝟtuti ſcꝫ ad hoc ꝙ faciat opꝰ ꝯfor-
mit ad rectã rõnẽ. Cõtra quẽ modũ dicẽdi currit rõ
ꝓcedẽs qꝛ ex hoc indiſſolubiľr ſeq̃t ꝙ magnanimꝰ nõ plꝰ
ſm ꝙ hmõi bñ opat q̃ male cũ rõ magni quã tñ in
tẽdit magnanimꝰ ſaluet tã ĩ malꝭ q̃ in bõis opatiõibꝰ

Scđo magnanimꝰ ſꝫ ꝙ magnanimꝰ ſcit opꝰ ſuũ eẽ cõfor
me rõi ĝ magnanimꝰ nõ tñ fert intẽtionẽ ſuam ad ma-
gnitudinẽ operis ſed etiã ad bonitatem. Et añs ꝓba
tur ꝑ Ariſ. i ſcđo ethicoꝝ dicentẽ ꝙ ad hoc ꝙ de ꝟtuo
ſe opereť requiriť ꝙ opereť ſciẽs ⁊ eligẽs. Tertio ma
gnanimus opans magnũ opus iuſticie attigit de fa Cõditiones ſtudioſe opantibus.
cto ſubſtãtiã operatiõis iuſte bñ circũſtãtionatã: aut
ergo attingit eã ꝑter intẽtionẽ: aut ex intẽtiõe: aut cõ
tra intentionẽ. Non tertiũ vt cõſtat qꝛ alias ois ma-
gnanimus operãs iuſte eſſet malus qꝛ intẽderet ope-
rari nõ iuſte. nec primũ qꝛ quicq̃d fit ab aliquo ſciẽter
et ex lectiõe fit ex intẽtiõe ſed magnanimꝰ ſcienť et ex
electiõe attingit ſubſtãtiã opis iuſti ergo attigit eam
ex intẽtiõe. maior eſt manifeſta ⁊ minor ꝓbať qꝛ ma-
gnanimꝰ ſcđm ꝙ hmõi attingit ſubſtãtiã operis iuſti
ex deliberatiõe ergo ſcienť ⁊ ex electiõe qꝛ aut attigit
opus illud caſualiť aut naturaľr aut ex electiõe. non
ꝑmũ nec ſcđm qꝛ magnanimꝰ nõ agit ſm ꝙ magna-
nimus caſuaľr nec naturaliť ergo ex electiõe. ¶ Pre-
terea magnanimꝰ iterdũ iudicat ꝙ ad bñ gerendam
admiſtrationẽ ſuſceptã neceſſe eſt ſibi in aliqua certa
materia facere opus arduũ iuſticie ergo magnani-
mus cũ ponit ſe ꝯformare iudicio prudẽtie directiue
operũ magnanimoꝝ põt velle facere opꝰ arduũ iuſti-
cie. ſed ois volẽs facere opus arduũ iuſticie ñ tñ diri
git itẽtionẽ ſuã ad opus ſcđm ꝙ magnũ ſed etiã di-
rigit eam ad opus ſcđm ꝙ iuſtũ igiť magnanimitas
nõ ſolũ dirigit intentionẽ ad opus ſcđm rationẽ ma
gni. Eſt tamẽ aduertẽdum ꝙ dupliciť põt intelligi ꝙ E
magnanimus dirigit intentionem ſuam in opus iu-
ſtum vel manſuetum ⁊c. vno modo ſecundum commu
nem rationem iuſti et manſueti et ſic de aliis ⁊ ſic eſt
verum. Alio modo ꝙ magnanimus per habitũ ma
gnanimitatis et prudẽtie ad eam pertinentis ponat
medium in opere iuſto et veſtiat opus illud circũſtan
tiis ſibi debitis et ſic falſum eſt quia hoc non perti-
net ad magnanimitatem ſed ad iuſticiam ⁊ alias vir
tutes/alias pro omnibus virtutibus ſufficient vna. Et
hanc puto eſſe ſententiã Thome ⁊ eum nichil aliud
voluiſſe dicere que lꝫ vera ſit tamen deficit in hoc ꝙ
ſcđm eam omne opus magnũ ſecundũ ꝙ magnũ eſt
opus magnanimitatis. ⁊ ꝯtra hoc poſita eſt hec ſe-
ptima ꝯcluſio. ¶ Pro qua eſt aduertendũ ꝙ magna
nimitas ſcđm omnes philoſophos morales et theo- Sptĩa cõcluſio. Multiplex defectꝰ i appetitu honoris.
logos eſt virtus circa honores exiſtens. Poſſumꝰ au-
tem multipliciter deficere in appetẽdo honores: vno
modo cum incubuimus alicui graui adminiſtrationi
ꝑpter quam deberetur nobis honor alicuius digni-
tatis nos tamen vel maiorem petimus vel dignã ne-
gligimus et ſcđm aliquos iſte actus magis partium
ad iuſticiam diſtributiuã ⁊ iniuſticiam oppoſitam q̃
ad magnanimitatẽ ſcđm alios vero pertinet ad ma
gnanimitatem. Alio modo cum appetimus honorẽ
annexũ alicui adminiſtrationi cui tamẽ admiſtratio
ni gerẽde nõ ſufficimus aut cũ ſufficimꝰ admiſtratio-
ni gerẽde ⁊ nihiloĩnus honorẽ ipm ꝑpter laborẽ aut
pericula aut ꝑpť diffidentiã quãdã recuſamꝰ Tertio
modo cũ iam ſuſcepimus honorẽ et dignitatẽ cui an
nexa eſt adminiſtratio ⁊ tamẽ negligẽter hmõi admi
niſtrationẽ gerimus neqꝫ q̃tum vtiliter poſſumꝰ hu-
iuſmodi adminiſtrationẽ ꝑficimus ſed per negligen-
tiam noſtram aut per torporem noſtrum res pluri-
bus cõmunis multa detrimenta ſuſcipit. Contra hec
vicia magnanimitas animũ noſtrũ firmat et ſtabiliť
et ita erigit mentẽ noſtram vt non ſinat nos neqꝫ tor
pore neqꝫ imprudentia neqꝫ paruitate deeſſe admi-
niſtrationi quam ſuſcepimus. dico ergo quod ope- Reſolutio autoris.
ra magna non pertinent ad magnanimitatem preci
ſe ſecundum ꝙ magna aut difficilia ſed ſecundum ꝙ

ſunt opa valentia ad aliquē grauē adminiſtratio=
nem quā ſuſcepimus gerendā ꝛ perficiendā ita ꝙ ſi
cauſa epiſcopatus vel legationis ſuſcepte incūbat
opus magnū iuſticie faciendū/tūc magnanimitas
legati elicit p̄mo actū quo vult legationē bene ad=
miniſtrare ꝛ gerere et nullo mō a bona adminiſtra
tione deuiare ꝛ qꝛ recta ratio dictat ꝙ ſine opere
magno iuſticie et arduo non pōt bene geri legatio
impat voluntas mediāte habitu magnanimitatis
opus excelſum iuſticie/ꝯ tūc volūtas ſi habeat ha=
bitū iuſticie inclinat̄ mediante illoꝰ habitu iuſticie
ꝑtialiter ad inquirendū mediū iuſticie in illo opeꝛ
debitas circūſtantias illius opis ꝛ rō mediāte ha=
bitu prudentie hanc inueſtigationē facit. Si autem
hos habitus nec volūtas nec ratio habeant tūc rō
mediante acumine ſuo inquirit et conſiliatur ac cō
cludit circunſtantias ꝛ mediū opis iuſti ꝛ volūtas
obtēperat et ita hoc opus iuſticie magnū eſt ꝑcepti
ue a magnanimitate ſecūdū ſcꝫ ꝙ̄ arduū eſt ꝛ valet
ad adminiſtrationē grauē gerēdā. Eſt aūt rl'arit̄ eli=
citiue ab habitu iuſticie ꝛ ab aliis viribꝰ executiuis
probatio ꝯcluſiōis
quia magnanimitas ſm Arꝫ. nō fit ſine aliis ꝟtuti
bus poſſibile eſt tn̄ in caſu ꝙ ſit a volūtate ꝛ dicta=
mine prudentiali actuali. Tūc ꝓbatur cōcluſio illa
ſola opera ꝑtinent ad magnanimitatē quibꝰ homo
dignificat ſe honoribus q̄bus eſt dignus: ſed ꝑ ſola
opa magna que ad aliquā publicā adminiſtratio=
nem ꝑtinent homo dignificat ſe honoribus quibus
dignus eſt/ergo illa ſola opa ꝑtinent ad magnani
mitatē. maioꝛ ꝓbatur per diffinitionem magnani
mitatis. et minoꝛ ꝓbat̄ opa magna que nō ꝑtinent
ad aliquā adminiſtrationē nō dependent ex aliqua
honorifica dignitate nec in opando ea operans hꝫ
reſpectū ad quēcūqꝫ honorem vel ſuſceptū vel ſuſci
piendum neqꝫ attēptando eam dicitur caymꝰ neqꝫ
non attemptādo dicitur puſillanimis quēadmodū
de opibus alicui adminiſtrationi honorabili ꝯiū=
ctis contingit. manifeſtū eſt eīm ꝙ ille quiꝰ aſſumit.
honorē cuius adminiſtrationi ſufficere nō pōt ma=
nifeſte eſt caymus ꝛ ambitioſus ille aūt qui retinet
honorē cuius adminiſtrationi negligit ſatiſfacere
licet etiā ſufficere poſſit eſt etiam caymus ꝛ ambi=
tioſus/nō dicimur aūt magnanim ab hoc ꝑciſe q̄a
facimus opus magnū alicuius virtutis puta iuſti=
cie vel manſuetudinis vel liberalitatis ꝙ̄tūcūqꝫ et i
am intentionē noſtrā ad difficultatē ꝛ magnitudi=
nem operis feramꝰ. Opoꝛtet ergo ꝙ dicamur ma=
gnanimi faciendo aliquod magnū opꝰ ad aliquā
grauē. adminiſtrationem publicā ꝑtinens. ¶ Octa
ua concluſio magnificentie virtuti non reſpondent
alique operationes exterioꝛes proprie diſtincte ab
Magnificētia pro pos actꝰ exterioꝛes non hꝫ.
operationibus iuſticie ꝛ prudentie ꝛ manſuetudi=
nis ꝛ aliaꝝ virtutū. ꝓbatur iſta concluſio q̄a quecū
qꝫ operatio magnificentie detur manifeſte oñdetur
ꝙ illa ꝑtinet ad aliquā aliā virtutē ꝛ ꝙ ad eam cau
ſandā pōt cōcurrere aliquis alioꝝ habituū morali
um vel intellectualiū. Cōfirmatur quia a phis mo=
ralibus nulla aſſignatur opatio exterioꝛ magnifi=
centie preter opatiōes aliaꝝ virtutū. poſſet etiā in=
duci ꝑ ſingulas ſpēs nā adminiſtratio epatꝰ nō exi
git aliquā opationē exterioꝛē que non ꝑtineat ad ali
quā aliā ꝟtutē nec adminiſtratio legatiōis nec di
gnitas regie maieſtatꝫ. Et ad hūc ſenſū puto ītelle
xiſſe. Arꝫ. cū ait ꝙ magnanimitati ꝓpriū ē qd eſt in
vnaqꝫ ꝟtute magnū. Dixi aūt opatiōes exterioꝛes
qꝛ magnificētia hꝫ ꝓpos actꝰ interioꝛes nō ſolū ſpē
ſꝫ etiā gñe diſtictos ab actibꝰ interioꝛibꝰ aliaꝝ ꝟtutū
q̄ hñt obiecta diſtīcta ab obiectis aliaꝝ ꝟtutū. naꝫ
ſi ſit ꝯſida aliq̄ dignitas ꝯſeqmur eā ꝯſiliando no=
bis beniuolos faciendo eos ad quos pertinet colla=
tio huiuſmodi dignitatis: hmōi autem cōſiliatio ac
cōpatio beniuolentie prudentia fit ac ſuadendi ſcien=
tia ſi quis legationē grauē ſuſcepit eam ꝑficiet opati
onibus que vel ad iuſticiā vel ad prudentiā vel ad pe=
ritiam litterarum pertinent aut his omnibus ſimul
Ex quibus oībus patet ꝙ volitio magni opis iuſti
ad magnimitatē ꝓprie ꝑtinent et volitio eiuſdē opis
ꝑtinēt ad iuſticiā lꝫ differāt ſpē vel genere: tn̄ eis eadē
opatio exterioꝛ nō ſolū ſpecie ſed etiā numero rn̄det
ptꝫ ex dictis. Dixi aūt in p̄ma pte proprie ꝑtinēs ad
Duplex volitio iuſticie.
magnanimitatē. eſt enī duplex volitio iuſticie ad ma=
gnanimitatē ꝑtinēs vna que habet oēs circūſtantias
pro obiectis puta volitio q̄ volo hoc opꝰ iuſticie dif=
ficile ꝛ arduū tanq̄ multū vtile aut neceſſariū ad lega
tionē ſuſceptā honorifice ꝑficiendā hoc loco hoc tēpe
hoc mō ꝛc. ꝛ iſta volitio ꝓprie ꝑtinet ad magnanimi=
tatē qꝛ licet ſint aliqua obiecta cōia magnanimitati
et iuſticie ſcꝫ locus tp̄s ꝑſona et multa alia/tn̄ ſūt eti=
am aliq̄ ꝓpria magnanitati puta finis primus ſcꝫ le=
gatio honorifice ꝑficienda ꝛ vtilitas vel neceſſitas ad
hanc. Alia eſt volitio q̄ nō habet iſtā circūſtātiā ꝓpriā
pro obiecto/ſed habet alias cōes nō tn̄ habet circun=
ſtantiā ꝓpriā iuſticie pro obiecto ꝛ iſta volitio ꝑtinꝫ cō
munit̄ ad magnimitatē ꝛ iuſticiā ꝛ ab vtraqꝫ pōt elici
et ſeorſū ꝯiūctim. Alia eſt volitio q̄ habet iſtas circun
ſtantias cōes pro obiectis cū hoc habet circūſtantiā
ꝓpriā ipſi iuſticie ꝛ iſta ꝑtinet ad iuſticiā ꝛ nō ad ma=
gnanitatē. Et ſi dicas ponat̄ ꝙ habeat illa volitio cir
cunſtātias cōes pro obiectis ꝛ circūſtātiā ꝓpriā mag=
nimitati ꝛ circūſtātiā ꝓpriā iuſticie tūc querit̄ ad quā
virtutē ꝑtinebit puta iſta volitio/volo hoc opus iuſtū
hoc loco et hoc tēpoꝛe vt reddatur iſti perſone qd ſuū
Nota.
eſt et vt legationē ſuſceptā honorifice perficiam. Re=
ſpondeo primo ꝙ hec volitio differt ſpecie aut gene=
re a qualibet precedentium. Dico ſecundo ꝙ ſi caſus
ſit poſſibilis et cum hoc ſit poſſibile ꝙ circunſtantie
proprie finium omnino ex equo ſe habeant quod eſt
B
michi dubium. Tunc dicerem ꝙ illa volitio ſimul per
tineret ad magnanimitatē ꝛ iuſticiam ꝛ ꝙ non de tali
imo nec forte de qua tali predicatur iuſticia eſſentiali
ter ꝛ per ſe nec etiam magnanimitas accipiēdo eſſen
tialiter ꝛ per ſe logicaliter/licet bene predicat̄ de ea
ꝑ ſe accipiēdo ꝑ ſe vt vēit in vſū moraliū philoſophoꝝ
Dico tertio ꝙ ſi circūſtātie ꝓprie finium nō ſe ex eque
habeāt ſed vna ſit principalioꝛ et altera minus ꝓnci=
palis tūc dico ꝙ volitio illa ꝑtinet ad ꝟtutē illā cuiꝰ
Argumēta thōe. ꝛ ꝛ. q̄ſti. 15. articu. 1.
ꝓprius finis eſt finis ꝓncipalioꝛ illiꝰ volitiōis. ¶ Con
tra p̄mā ptē p̄me ꝯcluſiōis ar̄ ſic magnificētia nō con
ſiſtit in medio ergo magnificētia nō eſt ꝟtus. añs pro
bat̄. Tū qꝛ magnificētia ī extremo ꝯſiſtit. Tū qꝛ ma
gnificētia ꝯriat̄ naturali inclinationi eo ꝙ hō magis
naturaliter inclinat̄ ad opera difficilia ꝓpter ſeipm̄
quapropter alterū ad cuiꝰ ꝯriū īclinat magnificētia.
Scdo magnificētia eſt recta rō reꝝ factibiliū ergo po
tius ē ars q̄ ꝟtus. añs ꝓbat̄ qꝛ ꝑ magnificētiā dirigi
mur ita bn̄ in factibilibus ſicut in agibilibus. ¶ Ter
tio magnificentia eſt dignitas quedam nature ergo
magnificentia non eſt virtus: añs probatur per illud:
eleuata eſt magnificētia tua ſup celos. ¶ Ad p̄mā rn̄=
det̄ ꝙ magnificētia ꝯſiſtit in medio ratiōis licet non
in medio materie. Et ad primā ꝓbationē concedo ꝙ
cōſiſtit in extremo materie. Ad ſcdam ꝓbationem ne
gatur antecedens. ꝛ ad probationem negatur aſſum
ptum vniuerſalr̄ intellectū/ꝯtingit enim aliqñ ꝙ illa
difficilia opa nō eſſent ſibi vtilia vbi tamē eſſent vtilia
alteri iō in tali caſu faceret ꝓpt̄ alterū q̄ nō facit ꝓpt̄
ſeipm̄ ꝯtigit etiā ꝙ illud alterū ē cōitas aliqua ꝓpter
quā etiā facere multa īclinat̄ q̄ nō faceret propter ſe.

Tū tertio inclinat hō facere multa ꝑpt deū ⁊ illa
ꝑpt alterꝝ q̄ nō faceret ꝑpt. Tū q̄rto q2 ex eo quod
facit ꝓpter alterꝝ bū ⁊ laudabiľr maius bonum ſibi
ꝯuenit q̄ȝ bonū ꝟtutis q̄ illi ꝓpter quē illud facit
neqꝫ tamen vꝫ ꝯn̄a argumenti q2 ⁊ fortitudo ⁊ fere
omnis alia virtus interdū inclinat contra natura
lem inclinationē q̄uis aliqua inclinatio dicat̄ na-
turalis multipľr ſed de hoc alias. ¶ Ad ſcðam ne
gatur an̄s quia licet per magnificentiam incline-
mur etiam interdū ad ardua factibilia eo mō quo
recta ratio dictat ea eſſe facienda nō tamē magni-
ficentia eſt recta ratio reꝝ factibiliū ſꝫ habitꝰ ille
eſt recta ratio factibiliū quo ratio iudicat qualiť ⁊
quō ſint facienda ſicut nec iuſticia nec manſuetudo
eſt recta ratio agibiliū ſed prudentia hmōi operuꝫ
directiua. ¶ Ad tertiam patet ſolutio ex dictis. Cō
tra ſecundam cōcluſionē ar̄ ſic per Ari. ethicoꝝ q̄r-
to qui magnificentiā circa magnos ſumptꝰ ponit
¶ Scðo ſic pōt contingere q̄ aliqua adminiſtratio
non pōt bene geri ſine magnis ſūptibꝰ ſicut etiā cō
tingit q̄ non poteſt geri ſine aliquo arduo opere
iuſticie ergo ſicut poſita eſt magnificētia circa ope
ra et materiā iuſticie ita poni debet circa magnos
ſumptus. ¶ Ad primā pꝫ ſolutio ex diſtinctione in
principio q̄ſtionis poſita nomē enī magnificentie a
diuerſis auctoribus diuerſimode acceptū eſt hic āt
agitur de ea vt eſt ſpēs magnanimitatis vel forti-
tudinis de ea autē alias agetur vt eſt virtus circa
magnos ſumptus immediate conſiſtens. ¶ Ad ſecū
dam conceditur an̄s et ꝯn̄s nec tamen ex hoc ſequit̄
q̄ omnis magnificentia ſic circa magnos ſumptus
quod eſt oppoſitū concluſionis. Dico tamen q̄ ſi-
cut nulla magnificentia eſt immediate circa opa iu
ſticie tanq̄ circa actum elicitum imperatiuū formali
ter executionis ita nec circa magnos ſumptus hoc
modo eſt magnificentia illa q̄ continetur ſub ma-
gnanimitate ſed ſicut magnificentia virtus eſt im-
mediate circa actum ꝓprium puta circa geſtioneꝫ

Bō tho. 2. 2. q̄ſti. 134. arti. q̄rto.

magne adminiſtrationis et mediante iſto actu eli-
cito circa aliquod opus arduū iuſticie: ita hoc mō
etiam eſt circa magnos ſumptus. Et ideo concedit̄
q̄ eodem modo eſt circa magnos ſumptus ſicut cir

H

ca opera iuſticie. ¶ Contra quartā cōcluſionē ar̄ ſic
magnificentia q̄ eſt circa ſumptus cōuenit cum ma
gnanimitate in hoc q̄ eſt circa aliquid magnum
et exceditur ab ea quia ꝑiculum circa perſonam ē
maiꝰ q̄ periculum circa res et bona ergo huiuſ-
modi magnificentia adiungitur magnanimitati ſi
cut virtus ſecundaria principali. ¶ Ad iſtam rōem
reſpondetur primo q̄ conſequens huius argumēti
non eſt contra cōcluſionē poſitam quia cōcluſio nō
eſt poſita de magnificentia q̄ eſt circa magnos ſū-
ptus ſed de magnificentia q̄ eſt ſpēs magnanimita
tis. dicitur ſecundo q̄ nec argumētum valet de ma
gnificentia q̄ eſt circa magnos ſumptus: alias enī
ſequeretur primo q̄ omnis virtus exceſſa a magna
nimitate eſſet ſecundaria virtus reſpectu magnani
mitatis q̄ eſt falſum et patet conſequentia q2 om-
nis virtus exceſſa a magnanimitate cōuenit cū ma-

Cōditiones reqſite ad ꝟtutē ſcðariam.

gnanimitate q2 oīs ꝟtꝰ cū oī ꝟtute in aliq̄ cōuenit
⁊ cū hoc excedit̄ ab ea cū ꝑcaſū ſit exceſſa ꝟtꝰ. Tuꝫ
ſcðo q2 ſeq̄ret̄ q̄ liberalitas ⁊ eutrapelia et ſic de
mľtꝫ aliis eēt ꝟtꝰ ſcðaria reſpectu iuſticie q2 hmōi
due ꝯditiōes ꝯuenīūt. Tertio ſequeret̄ q̄ iuſticia et
gn̄alit̄ oīs ꝟtꝰ cuiꝰ actꝰ requirit̄ ad grauē admini-
ſtrationē bn̄ gerendā eēt ſcðaria reſpectu magna-
nimitatꝫ que oīa ſūt abſurda. Ex q̄bꝰ pꝫ q̄ ad hoc
q̄ aliq̄ ꝟtꝰ dicat̄ ſcðaria reſpectu alteꝰ iſte due ꝯdi
tiōes non ſufficiūt ſꝫ ꝓpter has req̄rit̄ q̄ actꝰ ſcðarie

ꝟtutꝫ ſit eē nālit̄ ſubordiatꝰ ad actū ꝑncipal̄ ꝟtutis
ſic ſcꝫ q̄ ſaltem partialiter valeat ad cōſeq̄rēdū actū
principalis virtutis et q̄ regulariter non ſit alicuius
vtilitatis niſi reſpectu actus ꝑncipalis virtutis, quo
modo eubulia ſineſis ⁊ agnomy dicunt̄ ſecūdarie vir
tutes reſpectu prudētie quia ſcꝫ valent ad actū prin-
cipalem prudentie ⁊ ſine his nō poteſt haberi actus
principalis prudētie. ⁊ ſiue is nō pōt hr̄i actꝰ ꝑncipal̄
prudētie. hoc nomē tamē ſecūdaria virtꝰ equiuocū eſt
aliquādo enī ſignificat virtutē neceſſario vtilē ad ali
am aliq̄n ſignificat virtutē multū vtilē ſiue neceſſario
ſiue non. Quicquid ſit tamē ſcðm nullam nois acce
ptionē vſitatā apud philoſophos morales magnifi-
centia ſumptuū dici pōt virtꝰ ſcðaria reſpectu mag-
nimitatis. ¶ Ratio an̄ oppoſitū ſoluta eſt ex dictis.

Conſequenter determinandū
eſt de patiētia quā Tullius poſuit int̄ par
tes fortitudinis. Querit̄ ergo ꝑmo vtrū pa
tientia ſit ſpecies magnanimitatis? Arguit̄ q̄ nō ꝑ
mala illata ab extrinſeco poſſumꝰ dimoueri ab vni-
uſcuiuſq̄ virtutis opere ergo patientia in oī virtute
reperit̄. ꝯn̄a tenet q2 patiētia eſt circa mala ab alte-
ro illata. ¶ In oppoſitū arguit̄ per Tulliū vt ſupra
allegatū eſt. Pro queſtione notādū eſt q̄ patiētia ac
cipitur tripliciter: vno modo pro virtute ita firmante
animū ꝯtra mala illata vel inferēda ab extrinſeco vt
per hec non dimoueamur a geſtione alicuiꝰ grauis
et ardue adminiſtratiōis. Scðo modo accipit̄ patien

I. Acceptiones patientie.

tia pro virtute firmāte animum ī aliquo ope virtutis
ita vt nō dimoueamur ad hmōi ope ꝑ mala ab alio
illata vel inferenda. Tertio modo ꝑ virtute abſolute
firmāte animū cōtra mala ſeu ab itrinſeco ſeu ab ex
trinſeco illata. ¶ Tunc ſit ꝑma cōcluſio patiētia pri-
mo mō dicta ſpecies eſt magnanimitatis. ꝓbat̄ au-
ctoritate Tullii qui eā partē magnanimitatis ſiue
fortitudis ponit q̄d ſupra ſatis eſt declaratū. Poſſu
mus enī ab adminiſtratione ardua retrahi tam ꝓpter
bona que ꝯſecuturi ſumus non adminiſtrādo tā pro
pter mala que ꝯſecuturi ſumus vel ꝓbabiliter formi-
damus nos conſecuturos adminiſtrādo. Et iſta ma-
la aliquādo intrinſeca ſunt ita q̄ nata ſunt conſequi
opus ipſum aut ex natura opis aut ratione alicuius
circūſtantie: aut ſunt extrinſeca ⁊ illata ab alio ſi ita
firmet̄ aīmus vt neq̄ ꝓpter bona neq̄ ꝑpt mala itri
ſeca reiiciamꝰ adminiſtrationē arduā tūc ꝟtutē hoc mō
firmantē aīmū appellat. Tullius ꝑſeuerātiā. Si vero
ita firmet̄ aīmus vt nō deſerat hmōi adminiſtrationem
ꝓpter mala extrīſeca tunc virtutē hāc appellat patiē
tiam licet Ariſ. alit̄ appellaret vt ſupra patuit ⁊ ampliꝰ
etiā parebit iferius q̄ autē hec patiētia ſit ſpēs mag
nimitatis ꝓbari pōt ratiōibus q̄bus ſupra ꝓbatum

Nota.

eſt de fiducia ⁊ magnificētia. ¶ Scða ꝯcluſio patiētia
ſcðo mō dicta nō eſt ſpēs magnimitatis. ꝓbat̄ q2 eſt
ſpēs ꝑſeuerātie gradus ⁊ repit̄ in oī ꝟtute ſicut ꝑſeue
rantia gradus ſed ꝑſeuerātia gradꝰ non eſt ſpēs ma
gnanimitatis ergo nec patientia hoc mō dicta. An̄s
ꝓbatur q2 ſcðm Ariſ. in ſeptimo ethicorū. ꝑſeuerātia
gradus eſt gradus virtutis per quam fit vt non deſe-
ramus opus virtutis propter triſticias et moleſtias
intercurrentes. Et hec habet duas ſpecies vnam cum
hoc modo firmatur animus contra triſticias maloꝝ
extrinſecorum. Aliam cū firmatur animus cōtra tri-
ſticias malorum intrinſecorū. ¶ Tertia cōcluſio Pa
tientia tertio modo dicta eſt virtus moralis. ꝓbatur
oīs habitus quo nos recte habemꝰ ⁊ conformiter ad
rectū ratiōis iudiciū in tollerādis aduerſitatibꝰ mo-
re ⁊ ꝯſuetudine acq̄ſitus eſt virtus moralis ſed patiē
tia eſt hmōi igit̄. maior eſt certa q2 oīs talis habitus

eſt habitꝰ electiuꝰ imediate ꝯſiſtēs: determiata recte
rōne ꝓut ſapiēs determiabit. ⁊ mioꝛ reliquiꝛ nota ex
quid nois patiētie ab oibꝰ ꝯceſſo. Oēs eñ ꝯcedunt
patiētiā eſſe ꝙ aduerſa eq̄nimiter tolleramꝰ. Scdo ꝓ
augustinus. bat ꝑ auguſtinꝰ in libro de patiētia Xtꝰ aīmi (iquit) ꝙ
patiētia dr tā magnū dei donū eſt vt etiā ipſiꝰ ꝙ no-
bis eā largit patiētia ꝑdicet. ⁊ ibidē etiā hꝫ ꝙ patiē
tia hoīs eſt ꝙ mala eq̄ aio tolleramꝰ. aliā rōne ponit
thoi. 2. 2. beatꝰ Thōas ſub his Xbis: Xtutes moꝛales iquit oꝛ
qſti. 136. dinant ad bonū iquātū ꝯſeruāt bonū rōnis ꝯ ipetus
arti. pmo paſſionū. iter alias aūt paſſiōes triſtitia efficax eſt ad
ipediēdū bonū rōnis, ſm illud ad coꝛith. vii. ſcl'i triſti
tia moꝛtē opat. ⁊ eccl. xxx. multos occidit triſtitia et
nō eſt vtilitas in illa. vñ neceſſe eſt hre aliquē Xtutē ꝑ
quā bonū rōnis ꝯſeruet ꝯ triſtitias hoc aūt facit pa
tiētia vñ dicit Aug. in libro de patiētia ꝙ patientia
hoīs eſt ꝙ mala equo aio tolleramꝰ. i. ſine ꝑturbatiōe
triſticie ne aio iniq̄ bona deſeramꝰ ꝑ q̄ ad melioꝛa ꝑ-
ꝯ thomā. ueniamꝰ. hec rō itellecta vt iacet nimis ꝑplexa eſt qꝺ
eñ pmo ꝯcludit videt ſim ⁊ ꝯña multū obſcura. ar-
guit eñ ſic iter alias paſſiones triſticia efficax eſt ad
ipediēdū bonū rōnis ꝯ neceſſe eſt hre aliquā Xtutē ꝙ
bonū rōnis ꝯ triſticias ꝯſeruet. volūtas eñ ex liber-
R tate ſua ⁊ iudicio recte rōnis ſine quocūq3 habitu mo
rali pōt ꝯſeruare bonū rōnis ꝯ triſticias. Alias nūq̄
exire poſſet in primū actū in quā tñ multi ꝓpte ⁊ fa
cilr exeūt. Scdo dicet ꝙ foꝛtitudo ꝯſeruat bonū rōis
ꝯ triſticias ⁊ magnimitas et māſuetudo et iuſticia et
tēperātia ⁊ gñalr oīs Xtus ⁊ ita ꝑ hoc mediū ꝑciſe
nō pt ꝯcludi ꝙ ꝓter alias Xtutes ſit ponēda patiētia
Tertio qꝛ nō attigit niſi vnā paſſionē quā moderet. ſ.
triſtitiā ⁊ tñ oīs Xtus moꝛalis ꝙ eſt iter paſſiōes videt
eē duaꝝ paſſionū medietas aut ſaltē dupl'r circa eā-
dē paſſionē ſicut māſuetudo eſt medietas int defectū
⁊ exceſſū ire ⁊ aliq̄ foꝛtitudo eſt medietas inter defe-
ctū ⁊ exceſſū timoꝛis. Quarto qꝛ oīs Xtus pugnat ꝯ
triſticiā ipedientē bonū rōnis ſui directiue vt patebit
cū de gradibꝰ Xtutū aut de pſeuerantia aget. Quito
qꝛ dato ꝙ mala nullā ſint triſticiā iductura in aliquo
tñ ſm ſanctos adhuc vtilis eſſet patientia vt tolleret
inſenſibilitatē ⁊ iduceret triſticiā quā recta rō decer-
neret eſſe ſuſcipiendā ſicut etiā de facto triſticiā ſuſce
perat xp̄s cū dicebat. Triſtis eſt aīa mea vſq3 ad moꝛ
R tē. Et ideo ꝓ declaratione huiꝰ rōnis ⁊ intellectu ſit
q̄rta ꝯcluſio. Patientia nō ſolū cohibitiua eſt triſti-
ciaꝝ excedentiū ſed etiā excitatiua deficientiū. ꝓbat
ꝯcluſio ſicut ſe hꝫ māſuetudo ad iras ita patientia
ad triſtitias ex malis ⁊ aduerſis ꝓueniētes ſed man-
ſuetudo nō ſolū cohibet iras excedentes, ſed etiā ex-
citat deficiētes nā ſm Ari. inraſcibilis vituperat eo
dicēte. Defectꝰ autē ſiue inraſcibilitas quedā eſt, ſiue
quodcūq3 vituperat. Nō iraſci eñ in quibꝰ opꝫ inſipi
entis videt ⁊ multa alia addit in eandē ſententiā ꝯ ⁊
patientia ⁊c̄. Scdo oīs Xtus moꝛalis mediat inter
duo extrema: ſed patiētia eſt Xtus moꝛalis ꝯ mediat
inter duo extrema: ſed nulla extrema aſſignari pñt ni
ſi ſuꝑhabūdātia triſticie ⁊ defectꝰ triſticie ex aduerſi-
tatibꝰ ꝓueniētes igr. Et ne hec opinio noua dicat cu
ius modi dicūt hoīes nři tpis eas eſſe quas vel non
coñrmat legerunt vel etiam nō approbant adducam ad hanc
opio doc. concluſionem expꝛeſſam ſententiam gregoꝛii in moꝛ-
grego. ralibus hoc multis verbis dicentis. Nonnulli inquit
magne philoſophie conſtantiaꝫ putant: ſi diſcipline
aſperitate coꝛrepti ictus verboꝝq3 doloꝛes nō ſētiūt
nōnulli vero nimis ꝑcuſſionū flagella nō ſentiunt ita
vt imoderato doloꝛe cōmoti in exceſſū lingue labant
Sed quiſquis verā phiam tenere nitit neceſſe ē vt int
vtrūq3 gradiat. nō eſt eni pondus vere virtutis inſen
ſibilitas coꝛdis qꝛ ⁊ valde inſana per ſtupoꝛē mēbra
ſūt que inciſa dolere nō poſſūt: rurſus virtutis cuſto-
diā deſerit qui doloꝛē vulnerū vltra ꝙ neceſſe eſt ſētit
Contra inſēſibilitatē ꝑcuſſoꝛū dicit ꝓpheta. Percuſ
ſiſti eos nec doluerūt atteruiſti eos ⁊ noluerūt accipe
re diſciplinā. Cōtra puſillanimitatē aūt illoꝝ percuſ
ſoꝝ dicit i miſeriis nō ſubſiſtāt. in miſeriis nāq3 ſubſi
ſterent, ſi aduerſa equanimiter tollerarēt. Beatꝰ Job
quia vere phie regulā tenuit ꝯtra vtraq3 mira ſe equa
nimitatis arte ſeruauit vt nec doloꝛē nō ſentiens fla-
gella ſperneret nec rurſus cōtra iudiciū flagellantis
inſaniret. Unde ſurrexit' ſcidit veſtimēta ſua ⁊ tōſo ca
pite coꝛruit in terra adoꝛauit. ꝙ veſtimēta ſcidit ꝙ tō
ſo capite coꝛruit i terraꝫ mōſtrat ꝙ doloꝛem flagelli
ſenſit ꝙ adoꝛauit oſtenditq3 in doloꝛe poſitus contra
iudicium flagellantis non exceſſit nec omnino ergo
non motus eſt ne deum ipſa inſenſibilitate contem-
pneret nec rurſum omnino ē motus ne nimis dolen
do peccaret. Ex quibꝰ verbis apparet pacientiam eē
medietatē quādā inter ipaciētiā ⁊ inſēſibilitatē coꝛ-
dis. Et ex eadē auctoꝛitate poſſūt aſſumi rōnes effica
ces ad ꝓbationē ꝯcluſionis ⁊ etiā auctoꝛitates mani
feſte. Quarto ſic iſenſibilitas opponitur impatiētie
vt conſtat ⁊ nō tanq̄ virtus vitio quia vt ex dicta au
ctoꝛitate habet inſenſibilitas coꝛdis ē vituperabilis
quia iſenſibiles coꝛde ſūt qui cuꝫ ꝑcutiunt nō dolent
nec cū atterūtur recipiūt diſciplinā ergo opponitur
impatientie tanq̄ vitiū vitio ergo iter hec mediat ali
qua medietas laudabilis. hec autem dicitur patiētia
igitur. Quito ꝓbatur exemplo iob qui laudat ex eo
ꝙ nō fuit inſēſibilis coꝛde ſed ꝑcuſſus ſcidit veſtimēta
ſua ⁊ tōſo capite in terrā coꝛruit. Sexto ex iſēſibilita
te coꝛdis fit vt quis nec culpam flagellis emendet nec
per flagella ad melioꝛa ꝓuocet ergo inſenſibilitas
coꝛdis vitioſa eſt. hꝰ ꝯñs ꝓbat ex auctoꝛitate ſupꝛadi
cta. ¶ Quīta ꝯcluſio patientia non eſt i patria ope-
rationes laudabiles habitura, ꝓbat vbi nulla inci Patiētia
dit aduerſitas ibi nullus eſt actus patientie ſed in pa nō ē i pa-
tria nulla incidit aduerſitas ergo i patria non ē actꝰ tria.
patientie. minoꝛ ꝓbatur per illud iſaie. xlix. Non
eſurient neq3 ſitient neq3 percutiet eos eſtus neq3 ſol.
Confirmatur auctoꝛitate. Au. xiiii. de ciuitate dei di-
centis. videtur inq̄t ꝙ in patria nō erit ipſa patiētia
que neceſſaria nō eſt niſi vbi tollerāda ſunt mala ſed
eternū erit illud quo per patiētiam ꝑuenit. Scdo ſi
eſſet ibi actus patientie aut eſſet moderatiuus triſti-
cie aut ꝓpulſiuus ſiue impeditiuus nō moderatiuus
qꝛ ibi nulla eſt triſticia nō ꝓpulſiuus vel ipeditiuꝰ qꝛ
aut ꝓpulſaret triſticiā que eſſet infutura niſi haberet
hmōi actus patiētie aut que veriſimiliter timeret in-
futura aut ꝙ nec infutura eſſet nec timeretur infutura
non primū nec ſcdm qꝛ in patria nec pōt ineſſe triſti-
cia neq3 foꝛmidat infutura: neq3 tertiū qꝛ quod non
ineſt nec pōt ineſſe non eſt per aliquod opus virtutis
ꝓpulſandū vel impediēdū: neq3 pōt dici ſicut dicit be
atus Thomas ꝙ actus patiētie nō erit in patria i ſu M
ſtinēdo aliqua ſed in fruitione eoꝛum bonoꝛum ad ꝙ Tho. 2. 2.
ꝑuenire volebamus patiendo. Eſt enim omnino abu- qſtio. 136.
ti vocabulo patientie dicere ꝙ fruitio bonoꝝ eternoꝝ art. 1. i ſo-
quē vel eſt ſūma delectatio vel ſūme delectationi con- lutiōe ad
iuncta ſit patientia vel ſit actus patientie. Eſſet enim pꝛimum.
multo rationabilius dicere albū eſſe nigrū, ⁊ calidū
eſſe frigidū, cum he poſtreme qualitates ſe ſecūdum
aliquos in aliquibꝰ gradibꝰ ꝯpatiant. ſūma aūt de-
lectatio nullā ſecū naturalr ⁊ regularit' ꝯpatit tri-
ſticiā. Scdo actꝰ ille qui habet in patria ab omi actu
ſpecie differt qui eliciebat in via a patiētia etiā cuiuſ-
cūq3 ſpeciei eſſet illa patientia ꝯ talis actꝰ qui habet
in patria nullo mō eſt actꝰ patiētie. ¶ Tertio oī patiē
tia agimꝰ vel patimur, qꝺ nō libet. ſed in patria nil ꝯ

gim⁹ vel patimur qꝺ nō libet ꝙ in patria nō remanet
actꝰ patiētie. maioꝛ ꝓbat̃ ꝑ Bernardū in epl'is. Pa
tientia eſt pati vel agere ꝯ qꝺ libeat: ſed nō p̄ter qꝺ li
ceat. ¶ Quarto actꝰ ille qui eſt fruitio eoꝝ bonoꝝ ad
q̄ tendimꝰ ꝑ patientiā nec quicq̄ ſilr̃s vnq̄ in via di
ctus eſt patiētia ꝙ nec in patria dicēdus eſt patientia.
Neq; vz exēplū qꝺ adducit de iuſticia ſicut inq̄t iuſti-
cia nō erit in patria circa emptiōes ꝛ vēditiōes ꝛ alia
q̄ ptinēt ad vitā p̄ſentē, ſed in hoc qꝺ eſt ſubditum eſſe
deo. Nā in via eſt vna ſpecies iuſticie q̄ eſt circa ēptio
nes ꝛ vēditiōes ꝛ alia ſpecies iuſticie circa ſubiectio-
nē diuinā q̄ dr̃ religio ſm Tulliū aut ſm aliā opini-
onē vna ꝛ eadē iuſticia hꝫ oēs iſtos actꝰ in via, ideo nō
eſt mirū ſi actꝰ quo q̄s ſe ſubiicit deo dr̃ actꝰ iuſtie in
N patria ſed nō eſt ſic de patiētia qꝛ nullꝰ actꝰ patientie
in via eſt circa fruitionē bonoꝝ eternoꝝ p̄ciſe. Et dico
p̄ciſe qꝛ dici pōt rōnabilr̃ ꝙ actꝰ quo tollero aduerſa
ꝓpt̃ deū eſt fruitio dei ꝛ vſus aduerſitatꝫ p̄terea da-
to ꝙ nullus actꝰ iuſticie in via eſſet eſſe ſubditū deo:
tn̄ iſti actui in patria vere cōuenit diffinitio iuſticie. ſ.
reddere alteri qꝺ ſuū ē: ꝙ eſt v̄e actꝰ iuſticie: ſꝫ fruitiōi
diuioꝝ nō ꝯuēit diffinitio patiētie actꝰ iō tal' actꝰ n̄ p̄t
dici patiētia. ¶ Sexta ꝯcluſio. Patiētia eſt v̄tꝰ ſpe-
cialis probat̃ qꝛ hꝫ obiectū ſpeciale ſcꝫ aduerſitatē ꝛ
hꝫ actū ꝓpꝛiū nulli alteri v̄tuti ꝯuenientē ſcꝫ tollerā
tiā eq̄nimē hꝫ etiā extrema ꝓpꝛia ſicut iā in parte viſū
argumē- ꝛ diffuſiꝰ poſt hac videbit̃ igr̃. ¶ Cōtra tertiā ꝯcluſio-
ta thome nē argr̃. Virtutes moꝛales remanēt in patria: ſed pa
vbi ē eos tientia nō remanet in patria vt hꝫ quita ꝯcluſio: ꝙ pa
articulo tientia nō eſt v̄tus moꝛalis. maioꝛ ꝓbat̃ qꝛ alit̃ aliq̄
ꝑfectio deeſſet btō qꝺ implicat qꝛ tūc ſtatꝰ eiꝰ nō eſſet
oīm bonoꝝ aggregatiōe ꝑfectꝰ. ¶ Scꝺo nulla virtus
reperit̃ in malis ſed patiētia in malis iuenit̃ ꝙ patiē-
tia nō eſt v̄tus. maioꝛ eſt manifeſta qꝛ v̄tus eſt q̄ facit
hoīem bonū ꝛ mīoꝛ ꝓbat̃. Tū qꝛ īuenit̃ in auaris cū
ipſi multa mala tollerēt vt pecunias cōgregēt: ſcꝺm
illud eccl'iaſtici quīto. Cūctis diebꝰ vite ſue comedit in
tenebꝛis, ꝛ in curis multis ꝛ erumpna atq; triſtitia.
¶ Tertio patiētia eſt fructꝰ ꝛ enumerat̃ inter eos ad
gal'. quīto. ꝙ patiētia nō eſt v̄tus ¶ Quarto nichil eſt
v̄tus qꝺ oꝛdinat̃ ad vtile tanq̄ ad finē, ſed patientia
oꝛdinat̃ ad vtile tanq̄ ad finē igr̃. maioꝛ ꝓbat̃ qꝛ oīs
virtus eſt de his q̄ ꝓpt̃ ſe expetunt̃. Tū etiā qꝛ dato
ꝙ ꝓpt̃ aliud expetat̃ v̄tus nō tn̄ ꝓpt̃ vtile ſed ꝓpter
honeſtū. Alias maiꝰ bonū oꝛdinaret̃ ad minꝰ tanq̄
ad finē: minoꝛ ꝓbat̃ ꝑ Tulliū qui diffiniēs patientiā
dicit. Patiētia eſt honeſtatis ac vtilitatis cauſa reꝝ
arduaꝝ ac difficiliū volūtaria ac diuturna perpeſſio
¶ Quīto eq̄nimis tollerātia duroꝝ ac difficiliū nō ē
v̄tus ſed patiētia eſt eq̄nimis tollerātia duroꝝ, ꝙ pa-
tientia nō eſt v̄tus maioꝛ ꝓbat̃. qꝛ alias patiētia de-
fuiſſet xp̄o cū dura ꝛ difficilia nō eq̄nimiter tulerit: ſꝫ
ꝓpt̃ea ſit vſq; ad mortē ꝯtriſtatꝰ ſm illud. Triſtis eſt
aīa mea vſq; ad mortē. ¶ Ad primā nego maioꝛē vl'r
V̄tutes q̄ intellectā ꝛ maxīe de remanētia quo ad actꝰ vt p̄ꝫ de
ad actus māſuetudine ꝛ eutrapelia ꝛ affabilitate ꝛ liberalita
nō rema- te ꝛ magnificētia: imo pauciſſime remanēt quātū ad
nēt in pa actꝰ. Eſt autē alia difficultas vtrū remaneāt quantū
tria. ad habitꝰ vt ſint in oꝛnamentū p̄cioſū aīe ꝛ nō vt ali-
O quos actꝰ principiēt ſed de hoc alias. Et ad ꝓbatio-
nē dico ꝙ dupliciť pōt intelligi nullā ꝑfectionē deeſſe
btō. Vno mō qꝛ nulla eſt ꝑfectio cōpetens ſm gradū
ſue btitudinis quī habeat eā aut in ſe ꝛ foꝛmalr̃, aut
in ſuo equalēti ꝛ ſic ꝯcedo, aut qꝛ nulla ſit quī habeat
eā in ſe ꝛ foꝛalit' ꝛ ſic nego. Dico ꝙ ꝙ actꝰ patiētie nul
li gradui beatitudinis eſt ꝯpetēs. Dico ſcꝺo ꝙ bonū
quod habet beatꝰ per equiualentiā ꝯtinet omne bo-
num quod haberi poteſt habēdo actū non ſolum pa
tientie ſed etiā penitētie comeſtionis potationis cale

factionis ⁊c. ¶ Ad ſecūdam nego maioꝛē naꝫ cū vir- Virtutes
tutes nō ſint cōnexe pōt aliquis eſſe bonꝰ ſcꝺm vnam nō ſūt con
virtutē ꝛ malus ꝑ vitiū alteri virtuti oppoſitū ꝯcedo nexe.
tn̄ eā ī hoc ſenſu ꝙ virtutes nō cōueniūt malis. i. hiis
qui carent bonitate ꝛ ad minoꝛē nego eā licet eni mul
ta dura tollerēt vt cupiditatē ſuā expleāt nō tn̄ hoc ꝑ
patiētiā faciūt. ꝛ hoc habet Aug. libꝛo de patientia
Patiētes inq̄d ꝓpꝛie dicunt̃ qui mala malūt nō com
mittēdo ferre q̄ nō ferēdo cōmittere ſed in illis q̄ ma
la ſuſtinent vt mala tollerēt nec mirāda nec laudāda
patiētia q̄ nulla eſt. ¶ Ad tertiā negat̃ ꝯn̄a ꝓpter ali-
ud eīn ꝛ aliud dicitur fructus ꝛ virtus: ſed idē pōt eē
fructus ꝛ virtus ſed de hoc alias. ¶ Ad quartam di-
co pꝛimo ꝙ argumētum cōcludit tm̄ de patiētia p̄mo
modo dicta quā ipſe ponit partē magnanimitatis ꝛ
nō de patiētia tertio mō dicta q̄ eſt tm̄ cauſa honeſta
tis ꝛ nō cā vtilitatis cōſequēde niſi reſpectu p̄mii eter
ni. Dicitur ſecūdo ꝙ Tulliꝰ nō dicit ꝙ ꝑ patiētiā tol
lent dura gratia honeſtatis aut vtilitatis ita ꝙ vtili
tas ſit cauſa ſufficiens ſed gratia honeſtatis ac vtili
tatis. dico tertio ꝙ duplex eſt vtilitas vna q̄ ſeiuncta
eſt ab honeſtate vt cū quis patitur dura vt lucrum re
poꝛtet alia ꝯiuncta honeſtati vt cum quis patit̃ dura
pꝛopter deū vt ſibi ſit eterna merces que ī actibꝰ ho-
P neſtis ꝛ bonis cōſiſtit. Et pꝛopter hāc vtilitatem licet
perferre dura, vtrū aūt ꝓpter meraꝫ vtilitatē queſtio
eſt. ꝛ videt̃ ſatis ꝓbabile ꝙ ſic dū tn̄ cetere circūſtan-
tie ꝯſentiant ſcꝫ dū preter hmōi vtilitatē actus etiam
ille habeat finem actuum moꝛaliter bonoꝛum vt cum
quis ad tuendum pecuniam quā habet perferat gra-
uē ꝛ durū predonū inſultū aut ſi quis patiat̃ graues
toꝛturas vt celet theſaurū ſuū quē alicubi recōdidit. Xp̄s ha-
¶ Ad quintam nego maioꝛem. ꝛ ad ꝓbatiōnē dico ꝙ buit pati
chꝛiſto bene inſuit patiētia p̄mo ꝛ ſcꝺo modis ſcꝫ du entiam.
roꝝ tollerātiā ne opus excellētiſſimarū virtutū deſe-
reret ꝛ foꝛte etiam tertio mō qꝛ nō videt̃ ſibi ꝓpoſi-
ta fuiſſe cōditio ꝙ ſi deſiſteret ab hiis que īceperat ꝙ
tā dura non ſibi infligerent̃ qꝺ videt̃ eſſe de patiētia
pꝛimo ꝛ ſecūdo modis dicta ſed ideo hec inflicta ſunt
qꝛ vitia acriter repꝛehenderat ꝛ legem veritatis ꝛ li
bertatis p̄dicare non ceſſabat. Et dicitur vlterius ꝙ
dura equanimiter tollerauit quia licet optauerit hūc
a ſe tranſire calicem: omnia tamen abſolute volūta-
ti diuine ſuppoſuit. fiat inquit volūtas tua. Et cū di-
citur ꝙ fuit triſtis vſq; ad moꝛtem. Reſpōdetur ꝙ du Duplex
plex eſt triſticia vna deliberata et ſic negat̃. Alia ex triſticia.
appꝛehenſione penaꝝ ꝛ cruciatuū ꝛ alioꝝ maloꝝ ex
naturali nolitione eoꝝ cauſata ꝛ de illa loquebatur
xp̄s cū dicebat aīam ſuā vſq; ad moꝛtē triſtē ꝛ hec tri
ſticia poteſt dici naturalis quia nolitio q̄ cōcurrebat
ad eā cauſandā nō erat volūtaria nec deliberata ſed
naturaliter cauſata volitio aūt quā poſt habuit de-
liberata fuit ꝛ multū diminuit de triſticia quam ap-
pꝛehenſio ꝛ naturalis illa volitio cauſabāt. ¶ Cōtra Cōtra. 4.
quartā cōcluſionē arguit̃ ſic qui omīa ſuſtinet detri- ꝯcluſionē.
menta ſine quacūq; triſticia deliberata dicit̃ patiēs
ergo patientia ſolū habet extremū in ſupꝛabūdādo
ꝛ nullū ī deficiēdo. aīs ꝓbat̃ cū inſūt aduerſa ꝛ ferū
tur cū parua triſticia illa tollerātia eſt actus patien
tie. ſed hmōi triſticia cū nō ſit de ſe bona nō facit opꝰ
bonū ergo per carentiā hmōi parue triſticie nō red-
dit opus malū ꝛ per ꝯn̄s tollerātia aduerſoꝛum ſine
omnimoda triſticia eſt opus patiētie. ¶ Secūdo pati
entie tm̄ opponit̃ impatiētia, ſed īſenſibilitas nō eſt
impatiētia ergo inſēſibilitas coꝛdis non opponit̃ pa
tiētie maioꝛ p̄ꝫ qꝛ patiētia ꝛ īpatiētia opponunt̃ ꝯdi
ctoꝛie ſicut patiētia ꝛ nō patiētia ſꝫ tm̄ vnū opponit̃
vni ꝯdictoꝛie igit̃. ¶ Tertio ſi ſic ſeq̄ret̃ ꝙ aliquis
actus per aliquid mere naturale de nō v̄tuoſo fieret

virtuoſus quod falſum eſt. ⁊ pꝫ ꝯña. Sit aliquis qui
ferat dura ſine quacunqꝫ triſticia ⁊ tunc per aliquod
tēpus poſtea adueniat aliqua triſticia naturalr̄ cau-
ſata ex appꝛehēſione hmōi duroꝝ tūc iſte act⁹ nūc eſt
ṽtuoſus qui pꝛi⁹erat nō ṽtuoſus ⁊ nō aduenit aliqͩ
niſi mere naturale ſcꝫ triſtitia naturalr̄ cauſata igit̄.
¶ Quarto hmōi aduerſitates vt dāpna reꝝ ⁊ crucia
tus ſunt a viris ſanctꝫ deſiderate ⁊ affectate. legim⁹
eñ de multis qui incitabāt tirānos ad acerbioꝛa ſup
plicia inferēda ꝙ in talib⁹ tollerantia eſt ſine oī triſti-
tia: ⁊ tñ hmōi tollerantia eſt opus patientie ꝙ pōt eſſe
patiētia ſine oīmoda triſtitia. ¶ Quīto ṽtus oīs mo
ralis facit operari ꝓmpte ⁊ delectabilr̄ ſed patiētia
eſt ṽtus moralis ꝙ ei⁹ eſt opari delectabiliter ⁊ ꝑ ꝯñs
ſine triſticia. ¶ Sexto aduerſitas et tollerantia eius
aut eſt volita aut nolita. Si nolita ergo nō eā patien
ter tolleram⁹. Si volita ergo nō triſtamur in tollerā
ad rōnes. do eā. ¶ Ad primā negat̄ añs vl̄r intellectū ⁊ ꝯña nā
qui patiūtur flagella ꝓpter peccata ꝑterita ⁊ hoc ve-
riſimiliter exiſtimāt debēt triſtari ꝙ illa cōmiſerunt
ꝓpter ꝙ tam duriter caſtigant̄. negat̄ etiā ꝯña qꝛ licꝫ
in talib⁹ nō ſit deliberata triſticia eſt tñ ſenſus dolo-
ris ex quo naturaliter cauſat̄ triſtitia. Et ad ꝓbatio-
nē añtis dico ꝙ licꝫ triſticia ipſa naturalr̄ cauſata vl̄
ſenſus doloris nō ſit de ſe bona tñ ipſa poſita poni
tur aliqui boni actus in volūtate qui faciūt actū pa-
tientie eſſe bonū vt patebit in ſolutiōe tertie rationis
¶ Ad ſcđam dico ꝙ ex vſu loquēdi nomē īpatiētie re
in duplr̄ ſtrictū eſt ad ſignificādū act⁹ quib⁹ ad indignationē ⁊
capit̄. ꝑturbationē mentis mouemur ꝓpter ꝑſentiā aduer-
ſoꝝ ⁊ ad ꝓbationē dico ꝙ ly in additū ꝑ cōpaſitionē
in hoc noīe īpatientia accipi pōt negatiue. ⁊ hoc mō
Q nūqͣ accipit̄ a phis moralib⁹ nec a theologis qꝛ tūc
oē qđ nō eſt patiētia eſt īpatiētia ⁊ ita iuſticia eſt īpa
tienta ⁊ liberalitas ⁊ equus ⁊ lapis. Alio mō accipit̄
ꝯrie ⁊ tūc ſm primā ſignificationē nomis eſt cōmune
vtroqꝫ extremoꝝ ſed ex vſu auctoꝝ moraliū ⁊ theolo-
goꝝ reſtringit̄ ad aliā īpatientiā que eſt cū ſupabū
dantia triſticie ꝓpt̄ ꝑntiā aduerſoꝝ. ¶ Ad tertiā nego
ꝯñam ⁊ maxie ſi ly ꝑ dicat cauſaꝫ ꝑciſā ⁊ totalē ⁊ ad
ꝓbationē dico ꝙ ſi adueniat ꝑciſe triſticia naturalit̄
cauſata vel ſi adueniat ꝑciſe doloꝛ tūc dico ꝙ ꝓpter
hoc act⁹ ferēdi aduerſa nō fit de nō virtuoſo ṽtuoſus
vt puta act⁹ ille ferēdi aduerſa nō ē ṽtuoſ⁹ ꝓ mēſura
illa ꝓ ꝗ triſticia illa ꝑmo cauſat̄ ꝓ ꝗ mēſura nō acce-
Exēplum ptat̄ libere a volūtate nec foꝛalr̄ nec ītꝑtatiue. Et do
exēplū ſatꝫ claꝝ volo ꝙ ꝓ mēſura in ꝗ vir ſāc⁹ admo
uet̄ igni ꝑ aliꝗ parte ſui coꝛpis pars illa careat ſen-
ſu tact⁹ tūc ꝯſtat ꝙ null⁹ ſit doloꝛ. ſtati poſt ꝑ miracu
lū reperiet̄ ſenſus tact⁹ ꝑ illa pte ⁊ ſenciat vim ignis
⁊ ꝓ vtraqꝫ mēſura iſte vir ſanct⁹ habuerī volitionem
actualē tollerandi hanc aduſtionē ꝓ noīe chriſti tunc
ſtat ꝙ ſic volitio ꝓ prima parte nō fuit act⁹ patientie
ꝓ ſecūda autē parte fuit actus patiētie qꝛ pro prima
parte nō inferebat̄ nocumentū vt ſuppono. pōt enim
ita explicari caſus taliter vt admotio illa nō ſit ſibi
detrimentū ſed poſtqͣ in eo eſt renouat⁹ ſenſus dolo-
ris tūc ponūtur nolitiōes quedā ⁊ triſticie ſine quib⁹
tollerantia illa non eſſet actus pacientie. Et ſi dicas
aut poſito ſenſu doloris poſſunt nō poni huiuſmodi
nolitiones ⁊ triſticie aut nō. Si nō poſſunt non poni
ſequitur ꝙ per aliquid mere naturale de non virtuo-
ſo actu fiet actus virtuoſus. Si poſſunt nō poni tunc
adhuc videt̄ ꝙ iam actus qui nō erat virtuoſus ꝑ po
ſitionē doloris vl̄ triſticie naturalr̄ cauſate fiat ṽtuo
ſus ⁊ ita ꝑ aliqͩ mere naturale. Ad hoc rñdeo ꝙ no-
litiōes iſte deliberate poſſunt nō poni ꝗ ſi nō ponan-
tur actus nō fiet virtuoſus propter poſitionē doloris
aut triſticie vt patet ī demente exponente bꝛachiū ſu-

um igni qui dolet ⁊ triſtatur nō tñ videtur habere no
litiōes illas quas diximus ad patientiam requiri. Et
ſi queras que ſūt ille nolitiones. Reſpōdeo ꝙ ī aliis ⁊
aliis actibus ſūt alie ⁊ alie. verbi gratia flagellatur
quis egritudine ꝓpter peccata ꝑterita tūc ad hoc ꝙ
actus ſuus tollerādi equanimit̄ egritudinem ſit act⁹
patientie exigit̄ nolitio cōditionalis huius egritudi-
nis vt puta nollē egritudinem hāc ſi non eſſet ī flagel
lum iniquitatis mee aut ſi non eſſet ī cohibitionē intē
perantie mee aut in exercitiū virtutis aut ſi nō eſſet ī
augmētū premii michi futura. opoꝛtet enim ꝙ nō ſit
ſimpliciter nolita ſed magis nolita ſecundum modū
loquendi Ari. in tercio ethicoꝝ cum ait volūtaria au
tē propter hec que talia ſūt ſimpliciter autem īuolun
taria vbi diſtinctionē innuit. Volūtarioꝝ quedā eñ
ſunt volūtaria propter hec alia volūtaria ſimplicit̄.
illa dicunt̄ volūtaria propter hec ꝗ ſunt volita a no-
bis preciſe propter aliqua que per ea cōſequimur vel
fugimus vt egritudo eſt a nobis volita quia ꝑ eā cō-
ſequimur temperātiā vite aut exercitiū ṽtutis aut cu
mulatioꝛem mercedem ⁊ fugimus luxum aut intēpe-
rantiā aliam aut ſupbiā aut vitia alia aut penas pec
catis noſtris debitas. Alia vero dicūtur voluntaria
ſimpliciter que ita ſunt a nobis volita vt licet talia ꝑ
hec nō eſſemus vel conſecuturi vel fugituri tamē ad-
huc ea vellemus. Et confoꝛmiter ad hanc doctrinam
Ariſtotelis dico ꝙ vere patiens circa obiectū patien
tie debet habere volitionē propter hec ⁊ nolitionem
ſimpliciter. Sed aduerte bene ꝙ ꝑ nolitionē ſimplici
ter non ītelligo nolitionem actualem nō conditiona-
tam. ſed per nolitionem ſimplicit̄ intelligo tñ quan-
tum per hanc oꝛationem hoc eſſet nolitum a me niſi ꝑ
ipſum tale vel tale conſequeremur aut fugeremur nā
in patiente debet eſſe actualis ⁊ abſoluta volitio ad
uerſitatis ⁊ nolitio cōditionata eiuſdē que ſufficit ad
cauſandum triſticiam quam dicimus ad patiētiā re-
quiri. Dico preterea ī caſu argumēti ꝙ eſt nouus act⁹
volūtatis qui habet hanc volitionem cōditionatā ꝑ
obiectio ſicut alias in ſimili ꝓlixius declarabit̄ nam
vere patiens vult volitione ꝓpter hoc tollerare hanc
aduerſitatem quā tñ ſimpliciter vult eſſe nolitā. ¶ Ad Duplex
quartā dico vt prius ꝙ huiuſmodi aduerſitates ſunt deſideriū
deſiderate ⁊ affectate a ſāctis deſiderio ꝓpt̄ hec: ſed
non deſiderio ſimplicit̄. imo ſūt odio oppoſito noli-
te. ¶ Ad quītam nego maioꝛem ſunt enim alique vir
tutes que inclināt ad operādū cū triſticia ſed de hoc
diffuſius ſupꝛa cū de foꝛtitudine agebat̄ dictum eſt.
¶ Ad ſextā reſponſū eſt ꝙ aduerſitas ē volita volitio
ne propt̄ hec ⁊ actuali tñ ⁊ abſoluta ſedē nolita ſim
plicit̄. ſed nolitio tñ illa non eſt niſi cōditionata. ipſa
tñ dicit̄ nolita ſimplicit̄ qꝛ ſi auferrent̄ omīa extriſe-
ca ꝓpt̄ que ipa eſt volita ipſa actuali ⁊ abſoluta no-
litione eſſet nolita.

Queritur ſecūdo: vtrū patiētia

ſit ſpēs magnanimitatis. ¶ Arguit̄ ꝙ nō
patientia in omi virtute reperit̄ ergo pati
entia nō ē ſpēs magnanimitatis. añs ꝓbat̄ qꝛ ꝓ actu
arduo cuiuſcūqꝫ ṽtutis poſſum dura pati virtuoſe ⁊
laudabilit̄. ſed hmōi tollerātia ē patiētia igit̄. ¶ In
oppoſitū eſt Tullius ꝗ ponit patiētiā int̄ partes foꝛ- Acceptio
titudinis. ¶ Pro queſtione iſta ꝑmo videndū ē quid nes patiē
ſit patiētia. Pro quo notādum eſt ꝙ vt habitū eſt in tie.
precedenti qͣſtione cōtingit pati dura ṽtuoſe triplicit̄
vno mō ne deſeramus opus aliquod ardue admini-
ſtrationis ⁊ hec patiētia ſine dubio ptiꝫ ad magna
nimitatem vel foꝛtitudinem ſm illā ſpēm que eſt ar-
duoꝛum ac difficiliū adminiſtratio. Secūdo modo cō
tingit pati dura ne deſeramus opus aliqđ difficile ⁊

honeſtū vt iuſticie vel mā ſuetudinis ⁊ hoc mō patien-
tia in oī virtute reperit᷑. ¶ Tertio mō ꝯtingit pati du
ra ⁊ aduerſa nō q̄ꝛ niſi tollerem⁹ deſerem⁹ opus alicu
ius alteri⁹ v̓tutis cui pri⁹ incūbebam⁹ aut forte inten
debam⁹ incūbere: ſed q̄ꝛ honeſtū eſt ⁊ laudabile ad-
uerſa tollerare cū incūbunt. inhoneſtū autē et turpe
ꝓpt̄ hec deiici ⁊ q̄ſi cōſterni aīo vt cū egritudinē pa-
timur aut depdationē aut ꝯſūptionē bonoꝝ aut ali-
as q̄ſuis aduerſitates. ¶ Quarto mō contingit pati
aduerſa eq̄nimiter q̄ꝛ eſtimam⁹ nobis īmiſſa eſſe aut
ad caſtigationē ⁊ emēdationē nr̄am aut ad exercitiū
v̓tutis aut ad ꝓbationē aut ad manifeſtādā dei glo
riā de quib⁹ poſtea videbim⁹. terti⁹ modus eſt ꝓpriſſi
mus modus patiētie v̓tutis ei⁹ ſcꝫ q̄ eſt in ꝑfecte pati
entib⁹ q̄ꝛ in quarto mō nō videt᷑ diligi patiētia ꝓpter
ſe, hoc eſt ꝓpt̄ honeſtatē opis ſed ꝓpter vtilitatē vel
Nota ſpiritualē vel tp̄alē quā ex eis cōſeq̄mur. ¶ Aduerten-
dū eſt vlteri⁹ ꝙ in q̄rto mō patiētie aduerſitas aliq̄n
eſt volitas imo viri ſcti legūtur frequēter eā deſide-
raſſe vel ne inſoleſcāt in ꝓſperis vel vt redimant᷑ a pe
nis quas peccādo ꝯtraxerūt vel vt merces eoꝝ āpli⁹
augeat᷑ hmōi volitio tn̄ ſicut pri⁹ dictū eſt nō dr̄ voli
tio ſimplr̄ ſed volitio ꝓpt̄ hec ſcꝫ ꝓpt̄ aliud volitum
R vel nolitū ꝓſ̄ndū vel fugiendū. Eſt tn̄ dubiū vtrū in pa
tientia tertii gn̄is requirat᷑ volitio ipſi⁹ aduerſitatis
⁊ etiā in patiētia q̄rti gn̄is maxīe cū aduerſitas ipſa
nō eſt ꝓdeſiderata argumentū ꝓbabile ꝙ nō ē q̄ꝛ illō
nō eſt volitū a nobis qḋ quantū in nobis ē repellim⁹
⁊ excutim⁹ ſed vir patiēs patiētia tertii gn̄is quātū i
ſe eſt repellit ⁊ excutit aduerſitatē ſuā vt egēr egritu
dinē paup̄ inopiā depdat⁹ ſpoliationē nec pōt dici ꝙ
aduerſitas ipſa eſt nolita ſed tollerātia ipſa eſt voli-
ta eadē eīn rōe ꝓcedit ꝯ tollerantiā q̄ fiebat ꝯ aduerſi
tatē. nā qui ꝓ virib⁹ depellit egritudinē ꝓ virib⁹ nitit᷑
ne tolleret egritudinē q̄ꝛ īpoſſibile eſt ſine egritudine
egritudinē tollerare ⁊ ſine pauptate tollerare paup-
tatē ḡ nō eſt hmōi tollerātia volita. neq̄ pōt dici ꝙ pa
tiēs vult tollerare egritudinē vel alias aduerſitates
q̄ diu deo placebit. Contra hoc argr̄. tollerare hmōi
aduerſa q̄ diu deo placuerit nō eſt in ptāte nr̄a q̄ꝛ ve
lim⁹ aut nolim⁹ tollerabimus q̄ diu deo placuerit ḡ
circa hmōi tollerantiā nō eſt ponēdū vnū gen⁹ v̓tutꝫ.
Scḋo q̄ꝛ nitimur q̄ntū poſſum⁹ ⁊ q̄ citiſſime poſſum⁹
expellere aduerſitatē hmōi mō tn̄ honeſto ⁊ rōnabili
⁊ tn̄ neſcim⁹ q̄ diu de⁹ velit nos eā tollerare cū freq̄n-
ter nitamur eā auferri anteq̄ placeat deo eā eſſe aufe
Opinio quoꝝſidē. rendam. Iſti ꝯñter dicunt ꝙ patiens patientia tertii
modi nō hꝫ circa aduerſitatē neq̄ circa tollerantiam
ei⁹ niſi actū nolitiōis ⁊ circa ablationē ei⁹ actū voliti-
onis quo vult ⁊ cupit eā a ſe auferri et q̄ntū pōt nitit᷑
ad ablationē ei⁹ ⁊ ad hunc ſenſū exponūt v̓ba Ber-
nardi dicētis patiētia eſt pati ⁊ agere ꝯ qḋ libeat. i.
pati ⁊ agere qḋ diſplicet ⁊ per ꝯñs qḋ nolitū eſt. ꝙ ſi
hec opinio v̓a ſit difficile eſt vt videt᷑ aſſignare actū
patiētie. Ad hoc rn̄deo ꝙ ſm hāc opinionē act⁹ iteri-
oꝛ patiētie tertii gn̄is eſt velle ſuare aīm in ſua ma-
gnitudine ⁊ dignitate tollerando aduerſa aut nolle
deiici a ſua magnitudine ⁊ dignitate tollerādo ad-
uerſa: qḋ auctores moralis phīe ſignificauerūt ꝑ hoc
qḋ eſt velle equanimiter tollerare aduerſa nō quideꝫ
ꝙ ꝑ patientiā veli tollerare aduerſa ſꝫ q̄ꝛ ꝑ patientiā
tollerādo aduerſa volo aīm meū eq̄nimē eē. ꝙ ſi quis
dicat ꝙ ille q̄ aīo deiicit᷑ inter aduerſa licet patiat᷑ nō
tn̄ tollerat qui ſic arguit vim facit in nomine ⁊ vult ꝙ
tollerare idē ſit ꝙ equanimit̄ pati ⁊ tūc cū diffinitur
actus patiētie nō debet addi equanimiter huic qḋ eſt
tollerare quicquid ſit aūt de ſignificatione noīm hec
opinio accipit tollerare pro pati. ꝙ ſi acciperet᷑ tol-
lerare in hac reſtricta ſignificatione qua dicit᷑ ꝙ tol-
lerare eſt equanimiter pati tūc iſta concedit᷑ volo tol-
lerare aduerſa ad ſenſū ſupradictū volo patiēdo ad-
uerſa equanimē eſſe nec puto eos qui ſuadēt afflictos
ad patientiā intēdere ſuadere ꝙ patiant᷑ aduerſitatē
q̄ꝛ velint nolint opꝫ pati cuꝫ non poſſint eā reiicere a
ſe ſed intēdūt ſuadere ꝙ ferendo ⁊ patiendo nō deiici
ent᷑ animo ſed animus eoꝝ ſemꝑ maneat in ſua digni
tate ac magnitudine. ꝓbat᷑ hoc auctoritate Auguſti- Auguſti.
ni libro de patientia dicētis. Nō ſicut omnes q̄ ſciunt
participes ſūt ſciētie ita nec omēs qui patiūtur ꝑtici
pes ſūt patientie ſed qui paſſione recte vtunt᷑ hi pati
entie v̓tute laudant᷑ hi patiētie munere coronant᷑. Ex
quibus ſatis elici pōt ꝙ ꝑſuadere ad patientiā non ē
ſuadere aliquem vt patiat᷑ niſi in caſu qui ſtatim da
bit᷑. Sed ē ſuadere vt paſſione recte vtat᷑ vt ſcꝫ i patiē
do ſeruet equanimitatem animi. Actus autē exterioꝛ
patiētie eſt tenere vel ſeruare equanimitatem animi
in patiēdo quod intellexerūt auctores per hoc qḋ eſt
equanimit̄ aduerſa tollerare vel nō deiici aut nō frā
gi animo tollerando aduerſa hunc actū patiētie ex-
preſſit caſſianus collatione ſexta cū ait paucis muta- Caſſian⁹.
tis. Per hec enim eadem quibus impugnatur vir iu
ſtus dimicans velut arcu ⁊ gladio ſcuto q̄ validiſſi-
mo contra illos qui hec ingerūt cōminutus profectū
ſue patientie ac virtus acquirat ⁊ glorioſiſſimū con
ſtantie triumphū ex hoſtiū telis capiens nec ꝓſperis
efferat᷑ nec deiiciat᷑ aduerſis ſꝫ via regia ⁊ itinere pla
no ſemꝑ incedens ac trāquillo ſtatu ⁊ dexterā elatio
nis ⁊ ſiniſtram deiectionis deuitet. ecce vbi aſſignat
non deiici aduerſis pro actu patientie. Eadem colla
tione vbi probat ꝙ vir ſanctus inter proſpera ⁊ ad-
uerſa conſtitutus debet eſſe ambidexter vult ꝙ vir ſā
ctus ſic vti debet proſperis vt nō vanitatis gloria ef-
feratur, ſic aduerſis vt nulla deſperatione cōcidat et
tunc faciet tam proſpera q̄ aduerſa ad dexteram ſpi
ritualem pertinere ⁊ ex vtroq̄ ſtatu palmā victoriaꝫ
q̄ reportabit ⁊ vniuerſalit̄ fere in tota illa collatio-
ne explicat actū patientie per nō deiici non concidere
non deſperare per bene ferre ⁊ bene pati, que eadem
ſuperioribus ſunt. ¶ Sed queret aliquis: quid ē deii Queſtio.
ci vel concidere animo aut deſerere dignitatē vel ma
gnitudinem animi? Reſpondeo ꝙ deiici animo pro- R
pter aduerſa eſt ꝓpter triſticiā aduerſoꝝ incūbenti
um deſerere vel remittere illuſtres ⁊ claras affectio-
nes animi quibus prius incūbebat aut incumbere in
tendebat ſicut ſi quis incūbat cultui diuino aut ſtu-
dio ſapiētie ⁊ ſic incūbendo accidant aduerſa propt̄
que vel deſerat vel remittat cultum diuinū vel ſtudiū
ſapiētie dr̄ aīo deiect⁹ ꝑ īpatiētiā ⁊ ita ꝓprie īpatiē
tie eſt nolle incūbere bonis operib⁹ q̄bus incūbebat᷑
aut ceſſare a malis quibus ceſſabatur aut ceſſare in-
tendebatur propter aduerſorum incūbentium triſti-
ciam ⁊ diſplicentiam. ¶ Sed obiicit᷑ ꝯtra illud quod
dictum eſt ꝙ aduerſitas non eſt volita in tertio modo
patiētie nec volitione ſimpliciter dicta nec volitione
propter hec, quia q̄ propter violētiam fiunt ſecunduꝫ
Ariſtotelem ſūt volita volitione ꝓpter hec. ſed aduer
ſitas non eſt michi volita minus q̄ ea que ꝓpter vio
lentiam fiūt igit᷑. Rn̄deo ꝯcedendo maiorē ⁊ negādo
minorē. Nā cū quis ꝓpter violentiā facit aliquid ip-
ſe in hac ꝯditiōe ponit vt vel hoc faciat vel aliud for-
te deterius patiat᷑ vt patet de eo qui ꝓiicit merces in
mare ⁊ de eo qui ꝑ tormenta cogitur aliquid ꝯfiteri
talis enim int̄ duorum maloruꝫ electionē poſitus pre
ponit vnū alteri ⁊ mouet potētias executiuas ad vnū
eoꝝ operandū. Ex quo ꝯcludit Ari. ꝙ volitiōe actua
li ipſe vult illud quia principium mouendi potentias
organicas in illis opationib⁹ eſt ī poteſtate opantis
ſed in patiētia tertii generis non eſt patiens ſic inter

duo mala poſitus, nec aliquid operatur ad poſitio-
nem illius mali quod eſt aduerſitas imo quantū pōt
repugnat poſitioni illius. Et ideo ibi non poteſt ſal
uari diſtinctio de volito ſimpliciter ꝛ de volito ꝑpter
hec cum reſpectu poſitionis talis mali patiens non
ſe habeat niſi paſſiue et repugnatiue qꝛ contrantit
In patientia vero primi et ſecundi generis ſaluatur
diſtinctio illa de volito. In patientia autē quarti ge
neris etiam ſaluatur cum huiuſmodi aduerſitas eſt
deſiderata et preconcupita ꝑpter aliquā predictarū
cauſarū. Ex quibus patet ꝙ patiētia pōt multis mo
dis diffiniri. pōt enim diffiniri diffinitiōe cōmuni ſe-
Multi-plex pa-tiētie de-ſcriptio. cundum oēs modos eius. Et hoc modo diffinit eam
Tullius cū dicit. Patientia eſt honeſtatis aut vtilita
tis cauſa rerū arduarum ac difficiliū voluntaria ac
diuturna ꝑpeſſio. Si autem pro cōiūctione diſiuncti
ua ponamus copulatiuā ita ꝙ dicamus patientia ē
honeſtatis ac vtilitatis cauſa rerū arduarū ꝛc. tunc
conuenit duobus primis modis et quarto nam ꝙ pa
tiuntur iſtis modis patiūtur cauſa honeſtatis qꝛ ho
neſtum eſt ita pati et cauſa vtilitatis: qꝛ qui patiūtur
primo aut ſcđo modo cōſequūtur perſiſtētiā in ope-
re virtutis qui patiūtur quarto modo conſequuntur
vel emendationē vel maiorē mercedē vel exercitiū vir-
tutis aut manifeſtationē glorie diuine. Si autem di
catur patientia eſt equanimis tollerantia arduorū
ac difficilium cauſa honeſtatis ipſius operis gratia
hoc enī patientie genus non hꝫ aliquid extrīſecū
creatum pro fine ſicut cōtingit in aliis in quibus om
nibus aliquid reperit qđ ſit cōſequendū vel fugiēdū
tollerādo dura equanimit᷑. Dixi autē extrinſecū crea
tum qꝛ nō volo ſecludere finem increatū qui ſcđm mul
tos eſt oīs actionis moraliter bone finis inter hos
autem modos tertius michi videtur habere ꝑfectiſſi
mam rationē patientie deinde quartus cum aduerſi
tas non eſt affectata ꝑpter cauſas in eo expreſſas ſed
tantū equanimit᷑ tollereta cū vero eſt affectata aduer
Inſtat̄ ꝫ diffinitio-nē pati entie. ſitas cum quāto magis eſt volita tanto minus de ra
tione patiētie habet eius equanimis tollerātia. Sed
contra diffinitionē patientie arguitur ſic huiuſmodi
diffinitio que data eſt cōuenit māſuetudini nam mā-
ſuetus tollerat equanimit᷑ aduerſa ꝛ dura cauſa ho-
neſtatis operis tollerat enī cōuincia dāpna ꝛ parui-
penſiones alias. equanimit᷑ qꝛ nec per hec iraſcitur
nec petit vindictā. Preterea oīs virtus cohibitiua
ire eſt manſuetudo aliqua patientia eſt cohibitiua
ire puta patientia qua ego equanimit᷑ fero paruipenſi
ones illatas a pximo qꝛ ſi ego propter has mouerer
C ad iram conſtat ꝙ ego nō eſſem patiēs nec ferrē hu-
iuſmodi aduerſa equanimit᷑ Nec valet dicere ꝙ non
oīs patientia iras moderat̄ illa ſcꝫ qua tolleramꝰ
aduerſitatē cuius auctorē nec vere nec cōiectualit᷑ ſci
mus qꝛ ira vt vult Ar. ſcđo rhetorice ſemꝑ eſt con
tra perſonā particularē puta contra ſocratē vel pla-
tonem ꝛ nō contra hoīem in cōmuni. ꝛ in hoc dicit eā
differre ab odio qđ eſt aliquādo cōtra aliquid ſcđm
totum genus ſicut vt quis odit omēs ſupbos. Ex hoc
enim nō poteſt inferri niſi ꝙ patientia ꝛ manſuetudo
non ſunt idem adequate ꝛ cōuertibiliter ſed cum hoc
ſtabit ꝙ oīs māſuetudo erit patiētia ſed non econtra
ſed manſuetudo ſe habebit ad ſpeciē ſicut ſpecies ad
genus. ¶ Ad diſſolutionē huius eſt aduertēdū ꝙ mul
ti ſancti viri ꝛ philoſophi frequēter attribuerūt actū
vnius virtutis alteri virtuti ꝑpter cōnextionē que cōi
ter reperit̄ inter actus illarū virtutū. ꝛ interdū tanta
eſt cōnexio ꝙ niſi quis ſtudioſe ꝯſideret nō pōt diſti-
guere inter huiuſmodi actus. et inde eſt ꝙ multi ſan
cti cū locuti ſunt de actibꝰ patiētie poſuerūt int᷑ actꝰ
gregorius eius actus māſuetudinis caritatis ꝛ liberalitatis. vñ

Gregorius ſup Ezechielē: Patientia vera eſt que ipſū
amat quem portat. nam tollerare ꝛ odiſſe nō eſt virtꝰ
manſuetudinis ſed velamentū furoris vbi opera mā
ſuetudinis dicit amare et nō odiſſe ꝛ nomen patien- Criſoſto mus.
tie mutat in nomen manſuetudinis. Et Criſoſtomus
ſup Matheū inter patientie gradus numerat nō vin
dicare non facere vexanti hoc quod paſſus eſt nō ha-
bere eum odio diligere eum benefacere ſibi ꝓ eo ora Haymo.
re. Et Haymo ſup apocalipſim vult ꝙ patientia ve-
ra eſt que ꝛ mala proximorum equanimiter tollerat: et
eos quos male agentes portat ſincere amat. Et ideo
notandū eſt diligenter ꝙ cum malū aliquod nobis ī Cōnexio māſuetu-dis ꝛ pa-tientie.
fertur a proximo aliquo ſicut connexus eſt actus pa
tientie actui manſuetudinis ꝙ impoſſibile eſt habe-
re actum patientie ſimul habendo actū vicii oppoſi
ti māſuetudini in ſuphabūdātia puta iracundie qꝛ
ſi ſuphabūdāt᷑ iraſcatur ꝛ appetat vindicta diſcedet
animꝰ ꝑpter aduerſitatē a ſua dignitate ac magnitu
dine: neqꝫ erit equanimis tollerantia huiꝰ aduerſita-
tis. ꝛ ideo ꝑpter iſtā ꝯnexionem patientia circa hmōi
aduerſitatem vel incōmodū illatū p ſe ꝛ primo ꝛ īme
diate inclinat in actū ſuū propriū ſcꝫ ad ſeruandum
aīm in ſua magnitudine vel ad ſeruandum eqīnimita
tē eiꝰ vel ad nō deiici aīo ꝛ mediāte iſto actu elicito a
patiētia cū recta rōe dictāte ꝙ non eſt poſſibile non
deiici a magnitudine animi appetēdo vindictā incli-
nat ad nolendum vindictam de iniuriis illatis ꝙ actꝰ
eſt pmus actꝰ māſuetudinis in eo ꝙ non habet adhuc
manſuetudinem nec habuit prius nec ſcđm actuꝫ nec ſe-
cundum habitum. ꝛ per hūc modū verificat̄ illud qđ
nōnulli doctiſſimi morales dicunt ꝙ vna virtus me-
diante actu ſuo inclinat ad actū alterius virtutis cuꝫ
ſcꝫ actus vicii oppoſiti repugnat ſeu incompoſſibilis
eſt actui illius virtutis que dicitur inclinare ad actuꝫ
alterius. Et tunc ad rationes que ſunt in oppoſitum ad rōes
facte reſpondetur. ¶ Ad primam negat̄ ꝙ diffinitio
patiētie ꝯueniat māſuetudini. ꝛ ad ꝓbationē cōcedo
aſſūptū pticulariter ꝛ indefinite ſūptū. ſi tamen ītelligat̄
vniuerſaliter nego. Eſt enim aliquis manſuetus qui
propter paruipenſionē nō iraſcit̄ ita ꝙ nullam appetit
vltionem ita tamen animo conturbat̄ ꝛ deiicit̄ vt nō
equanimiter tolleret iniuriā vt conſtat per expientiā
experimur enim ꝙ quis ob iniuriā ſuſceptā licet nō
repetat penas ab iniuriante deſerit tamē benefacere
ſibi vel ita apud ſeipſū pturbatur vt non bene ſit com
pos ſui. De manſueto autē qui patiēter tollerat iniu-
riam dico ꝙ habet duarū virtutū actus: vnū patien
tie per quē ſeruat equanimitatē mentis: alterū man
ſuetudinis per quē nullam vindictā ob iniuriā repo-
ſcit ſed veniam preſtat iniurianti. talis ergo manſue
tus bene patiens eſt tamen māſuetudo eius nō eſt pa
tientia vt licet iuſtus aliquis ſit fortis, nō ꝑpter hoc Iram du plicit᷑ vir tꝰ cohibet
tamen aliqua iuſticia eſt fortitudo. ¶ Ad ſcđam dico
ꝙ aliqua virtus dicit̄ cohibitiua ire dupliciter. Uno
modo per ſe ꝛ imediate ita ꝙ cohibitio ire ſit primꝰ
actus eius ꝛ imediate et ſic cōcedo maiorē ꝛ nego mi
norem. Alio modo mediate et per aliud ſcꝫ p actum
ſuū elicitū et ſic nego maiorē et cōcedo minorē. Pa-
tientia enī non cohibet imediate iram ſed primo eli
cit actum ſuū elicitū ꝛ actus ille cū iudicio rationis
dictantis aīm nō eſſe equanimē ſi exurgat in irā cohi
bet iram nolēdo ſcꝫ poſcere vindictā ob iniurā. Sed
eſt aliud dubiū qꝛ licꝫ hec ſaluari poſſint de actu mā-
ſuetudinis quo quis non vult repoſcere iniuriā vt ſer
uet equanimitatē animi nō tñ videnť ſaluari poſſe de
actu dilectionis ꝛ beneficentie. Tum quia licet repo-
ſcere vindictam repugnet magnanimitati animi ta-
men non diligere ad bonum temporalem proximū i-
iuriantem non bene facere ſibi ꝛ multa huiuſmodi q̄

ſunt effectus dilectionis non repugnant equanimitati animi ergo iſta non poſſũt attribui patientie illo modo quo ei attribuitur actus manſuetudinis et tamen ſancti attribuũt patientie diligere iniuriãtem ergo oportet quod hoc ſit immediatus effectus patiẽtie reſpõdetur ad hoc dubiũ dupliciter. Primo quod iſte actus diligendi iniuriantem et benefaciendi ſibi nõ ſit cauſaliter per ſe a patientia nec mediate nec imediate ſed tamen ſit ab ea tanquam a remouẽte prohibẽs. patientia enim ponit immediate actũ ſuũ et mediante eo ponit actũ manſuetudinis quo mediante impedit actum iracundie et etiam actum odii qui prohibebant actum dilectionis vel beneficiente in eo qui habet habitum benefaciendi aut iudiciũ ratiõis dictantis quod bene faciendum eſt. (A)

Reſpõdeo ſecundo quod habitus virtuoſus non ſolum inclinat immediate ad actum ſuum et mediãte eo ad actũ illius virtutis cuius virtutis actus oppoſiti vicii eſt incompoſſibilis cũ actu talis habitus virtuoſi ſed etiam mediante eo inclinat ad actus virtuoſos oppoſitos viciis quorũ actus diſponunt ad impediendum virtutem illam ab actu proprio inclinat preterea mediante actu ſuo elicito et iudicio recte rationis ad omnem actum qui eſt ſaluatiuus, augmentatiuus, et manifeſtatiuus ipſius habitus. Sed vrũ nam ab actus oppoſitos actibus repugnãtibus inclinat neceſſitate naturali ſic quod poſitio illorum que dicta ſunt neceſſitate voluntatem ad volitionẽ vel nolitionẽ ad aliam virtutem pertinẽtem verbi gratia impoſſibile quod habens habitum patientie paſſus iniuriã a ſocrate et habens volitionẽ actualẽ qua non obſtãte iniuria quam a ſocrate paſſus eſt vult eſſe equanimis et cum his iudicium rationis dictantis quod ſi repoſcat vltione non erit equanimis impoſſibile eſt inquam hec omnia habere quin naturali neceſſitate ſequatur actus manſuetudinis quo voluntas nolit repoſcere volitionem. Sed in aliis voluntas primis poſitis nõ producit ſecundum illum actum neceſſitate naturali eo quod ad poſitionẽ oppoſiti illius actus non ſequitur neceſſaria conſequentia corruptio vel impedimentũ primi verbigratia ponatur quod repetitio emende de iniuria etiam que ſit auctoritate iuſticie frequenter repetitur nata ſit inclinare ad impatientiam ſiue ad non ſeruandum equanimitatem in aduerſis, tamen dico quod poſito habitu patientie et actu eius de ſeruanda equanimitate non neceſſario ponitur actus de non repetitione emẽde auctoritate iuſticie. et ideo poteſt aliquis ſeruãdo equanimitatẽ mentis repoſcere emendam de iniuria auctoritate iuſtecie ille tamen quem patiencia inclinat ad vitandũ omne illud ſiue vicioſũ ſiue virtuoſum quod frequenter repetitum inducit ad oppoſitũ actus patientie: per eãdem patientiã mediante actu ſuo elicito inclinatur ad oppoſitũ illius actus puta ad non repetendũ emendam de iniuria. Similiter habitus aliquis virtuoſus inclinat mediãte actu ſuo elicito ad omẽ illud per quod conſeruatur huiuſmodi habitus et operatio eius licet non neceſſitate naturali. Et quia per actum benefaciendi iniurianti et generaliter per omnem actum per quẽ multum receditur ab impatientia maxime conſeruatur actus et habitus patientie ideo patientia nõ immediate ſed mediante actu ſuo elicito et iudicio rõnis dictantis per actũ benefaciendi maxime recedi ab impatientia et ſeruari et augeri patientiam inclinat ad benefaciendũ iniurianti. Et ideo quando auctores ſancti et philoſophi dicunt talem actum vel talem pertinere ad patientiam vel iuſticiam, qui tamen actus ſecundũ rei veritatem eſt actus alterius virtutis ſemper diſtingui põt quia nomen talis virtutis ad quem dicitur pertinere vel accipitur pro habitu et tũc non pertinet ad talẽ virtutẽ niſi mediate vel accipitur pro actu et tunc pertinet immediate ſecundum modũ ſupradictũ. Per primũ modum ponit caſſianus originem viciorum ex viciis et virtutum ex virtutibus et virtutum quarũdã ex quibuſdam viciis vt ex iactantia et deſiderio fame interdum dicit oriri caſtitatem. Sunt tamen alii modi quibus alia naſcuntur ex aliis. ſed quia alibi inſtitui hanc materiam tractare prolixius pretereo primus modus eſt tam certus quod non poteſt rõnabiliter contradici. Secundus et tercius videntur ſumi poſſe ex doctrina auguſtini contra fauſtum. nam cum fauſtus vellet probare iuramentum omne eſſe pernicioſum ex eo quod habetur in euangelio dictum eſt antiquis non falſum iurabitis ego autem dico vobis omnino nolite iurare. (x Nõ oẽ iuramẽtũ ẽ illicitum.)

¶ Reſpondet Auguſtinus quod ex hac auctoritate non poteſt efficaciter conuinci omne iuramentum eſſe illicitum neque prohibitum ibi eſſe iuramentum tanquam aliquid illicitum ſed hoc dictum eſſe a xpo vt nos quam maxime ſe moueret a piurio. Nam vt dicit qui aſſueſcit iurare verum faciliter incidit in piurium. Ex quo patet quod ideo legiſlator rationabiliter admonuit ne etiam iuraretur omnino nõ quia iurare verum ſit malum ſed quia cõſuetudo eius inductiua eſt ad periuriũ et per conſequens vir patiens etiam iuſtus cui recta ratio dictat non bene facere ei qui intulit iniuriam eſt inductiuum ad impatientiam aut ad inductiuam per patientiam vel iuſticiam ſuam inclinatur bene facere iniurianti illa inclinatiõe qua inclinatur ad oppoſitũ illius quod eſt impeditiuũ ſue virtutis vel ad illud quod eſt conſeruatiuũ et augumẽtatiuũ et manifeſtatiuũ ſue proprie virtutis. Per hos modos poſſũt exponi infinita dicta ſanctorũ et philoſophorũ que aliter intellecta videntur virtutes et actus earum confundere. Viſũ eſt hactenus quid ſit patientia Iam videndum eſt ad quod virtutis genus pertineat patientia tercio modo dicta quam ſolam nomine patiẽtie proprie ſignificatũ diximus. De patiẽtia enim primo modo dicta dicetur cum agetur de perſeuerantia. ¶ Sit igitur prima concluſio. Patientia, que eſt equanimis tollerantia aduerſitatis gratia honeſtatis operis eſt ſpecies magnanimitatis. Probatur iſta cõcluſio ſecundũ Tullium primo de officiis vt ſupra diffuſe allegatum eſt: due ſunt ſpecies magnanimitatis. Vna eſt que eſt poſita in deſpicentia et contemptu rerum externarum. Alia in geſtione et adminiſtratione rerum arduarum que plene ſunt laboribus et periculis et quia res externe diuiduntur in duas ſcilicet in proſperas et aduerſas: ideo neceſſe eſt magnanimũ ſecundum hoc genus cõtẽpnere proſpera et aduerſa, contemptus proſperorũ cõſiſtit in euitatione elationis et inſolentie ex ſucceſſu proſperorum, contemptus aduerſorũ conſiſtit in euitatione deiectionis triſticie et deſperationis ex preſentia aduerſitatis: et inde eſt quod primũ genus magnanimitatis habet duas ſpecies vnam qua cõtẽpnuntur proſpera: et hec humilitas: aliã qua cõtemnuntur aduerſa et hec dicitur patiẽtia. ¶ Pro cuius declaratione ponitur ſecunda cõcluſio. vir magnanimus et perfectus inter proſpera et aduerſa conſtitutus eſt ãbidexter. (2.a.) hanc cõcluſionẽ in ſentẽtia ponit caſſianus collatiõe ſexta et eam multipliciter probat. (Caſſia9) Ambidexter eſt qui vtraque manu pro dextera vtitur ſed vir magnanimus et perfectus et proſpera que ad dexteram et aduerſa que ad ſiniſtram poſita dicuntur debet bono ac recto vſu ad dexterã partem facere ptinere igitur. minor probatur Nam viri ſancti dextera eſt ſpiritualis ſucceſſus ac profectus qui cõſiſtit in ſuperãdo impugnatiões et inſudando ſanctis operibus. ſiniſtra autem eius eſt ſpiritualis ruina que in turbatiõibus tẽptationũ et carnis deſideriis et aliis peruerſitatis operibus conſiſtit ſed ſi vir perfectus ſic vtatur proſperis vt non vanitatis gloria efferatur. et ſic aduerſis: vt nulla deſperatiõe concidat faciat tã proſpera quam aduerſa ad dexterã

ſpiritualē ptinere ⁊ ex vtroq̧ ſtatu palmā victoriãq̧
reportabit igr̄. ¶ Scđo pbat̄ exēplo btī iob q̄ diues
⁊ opulentus factus dextera pſperitatis coronabat̄
ex locuplete aūt factus pauperrimus ⁊ ex felice miſer
rimus incorruptam animi fortitudinē retinuit ne-
q̧ tot aduerſis premi potuit quin illud decantaret.
Si bona ſuſcepimus de manu dñi mala aūt quare
Ioſeph. nō ſuſtineam⁹. dñs dedit dñs abſtulit ſicut deo pla
cuit ita factū eſt ſit nomen dñi benedictū. ¶ Tertio
pbatur exēplo ioſeph qui in proſperis gratior pa
tri, religioſior fratribus ⁊ acceptior deo. In aduer
ſis aūt caſtus fidelis dño carceris mitiſſimus vict⁹
iniurie immemor, beneficus inimicis et inuidis, et
in fratres interfectores q̃tū in his fuit munificus.
¶ Quarto pbatur per illud ſapientis Leua ei⁹ ſub
capite meo et dextera illius amplexabitur me. p qđ
optat aduerſa aſſumi ad nos exercendos et erudiē
dos ad ſalutē ⁊ ſubiacere pncipalioribus bonis p
proſpera vero ſalutari amplexu coercere ad confo
uendā et conſeruandā ſalutē. Quinto nos erimus
ambidextri ſi rerū pſentium habūdātia vel inopia
nos nō mutauerit ſic q̧ nec habūdantia nos ad vo
luptates impulerit nec inopia ad deſperationem ⁊
murmurationē attraxerit: ſed in hoc vel in illo po-
ſiti parē de vtriſq̧ fructū referam⁹. Oportet autē
nos tales eſſe exēplo beati pauli de ſe teſtatis Ego
eñ didici in quibus ſū paul⁹ ſufficiens eſſe, ſcio hu
miliari, ſcio et habūdare vbiq̧ et in omnibus inſti-
tutus ſū et ſaturari et eſurire et penuriā pati in eo
qui me confortat. ¶ Tertia concluſio. patiētia non
pertinet ad magnanimitatem tanq̄ virtus adiun
cta. Probatur nulla ſpecies magnanimitatis per
tinet ad magnanimitatē tanq̄ virtus adiuncta: ſed
patientia eſt ſpecies magnanimitatis ergo non p
tinet ad magnanimitatem tanq̄ virtus adiuncta.
maior eſt certa ⁊ minor patet ex prima concluſione
et deductione eius, magnanimitas eñ prima diui
ſione diuiditur in virtutem qua res externas con-
tempnim⁹ ⁊ virtutem qua res arduas adminiſtra-
mus et gerimus. Primū aūt genus diuiditur ī hu-
militatem q̄ eſt contempt⁹ pſperorū, et patientia q̄
eſt cōtempt⁹ aduerſorū. Secundo omnis virtus ad
iuncta alteri tanq̄ ſecundaria principali ptinet de
ſe ad aliud genus virtutis, aut ad aliam ſpeciē eiuſ
dem generis, ſed magnanimitas et patiētia nō ſūt
diuerſe ſpēs ſub eodē genere nec patientia ptinet
ad aliud genus virtutis nō enim ptinet ad iuſticiā,
nec ad manſuetudinē, nec ad liberalitatē, nec ad tē-
perantiā ⁊ ſic de aliis virtutib⁹ igit̄ nō ſe habet ad
magnanimitatē ſicut virtus adiuncta: facte ſunt a
lie rōnes de magnificentia q̄ huic applicari poſſunt
cōcluſioni. Tertio nō omnis fortitudo ſiue magna-
nimitas eſt circa aliqua picula mortis immo aliq̄
pars fortitudinis communiter accepte eſt circa peri-
cula laborū et aliorū grauiū dānorū q̄ contingūt in
arduis adminiſtrationibus ſed patiētia nō eſt cir-
ca minora picula cū ab alienis poſſūt īferri tā gra-
uia picula q̧ grauia ānexa ſunt de ſeipſi graui ad-
miniſtrationi. Quarto ſequeretur ex rōe Thome q̧
Tho. 2. 2 patiētia nō eēt ānexa niſi fortitudini ſtricto modo
q̄ſti .136. accepte q̄ eſt ſcʒ circa pericula mortis. pʒ intuēti rō
artī. q̄rto nem ei⁹, ſʒ hoc ē ꝯ rōnē Tullii facientis eā ptē fortitu
dinis qui vt pʒ ex diffinitiōe fortitudinis accipit eā
p adminiſtratiōe rerū durarū plenarū piculis ⁊ vite et
multarū aliarū rerū q̄ ad vitā ptinēt vt pʒ p̄rio de of
ficiis vbi de fortitudine vt pʒ etiā ex diffinitiōe for
titudinis quā ponit in rethoricis ſuis. Et pʒ ꝯñaqʒ
ſʒ Thomā v̄t⁹ pncipalis ſp in aliq̄ excedit ſcđariā
⁊ iſtū exceſſū ſigt idē Tho. cū pbat patientiā eſſe ad
iūctā fortitudini ita dicēs. In malis aūt q̄ ab aliis
inferūtur pcipue difficilia ſūt ad ſuſtinēdū illa q̄ ꝯ
tinēt ad picula mortꝭ circa q̄ ē fortitudo. Et ꝯcludit
vñ pʒ q̧ in iſta materia pncipalitatē ſʒ fortitudo q̄ſi
vēdicās ſibi illā qđ ē pncipali⁹ in hac materia. Ex q̄
bus v̄bis ꝯcludit̄ apte q̧ hāc ſniam ſeq̄ns hʒ ꝯcedē
q̧ patiā nō ē v̄t⁹ adiūcta niſi reſpectu illi⁹ fortitu-
dis q̄ ē circa picula mortꝭ ⁊ ita nō reſpectu cuiuſʒ.
Scđo ſeq̄t̄ q̧ nō q̄lʒ patiā ē adiūcta fortitudini, ptʒ
ſic ē aliq̄ patiā reſpectu piculorū mortꝭ q̄ ab alio in
fert̄ ſʒ reſpectu iſti⁹ patie fortitudo nullā pncipali
tatē hʒ cū tota pncipalitas quā aſſignat ſit ī exceſ-
ſu piculi qđ ē tā graue in hac patiā q̧ graue ē ī for-
titudie igr̄. Quarto nl̄la v̄t⁹ q̄ p ſe pōt hēre actum
ſuū nl̄lo actu fortitudis circa malū mortꝭ poſito vl̄
ponēdo ⁊ ēt ſine q̄cūq̧ ꝯpatiōe ad talē actū fortitu-
dis ē v̄t⁹ ꝯiūcta ⁊ ſcđaria reſpectu illi⁹: ſʒ patiā tcii
gñis pt hēre actū ſuū nullo piculo mortꝭ poſito vl̄ po
nēdo ⁊ etiā ſine q̄cūq̧ ꝯpatiōe ad talē actū fortitu-
dis imo nec ad quēcūq̧ aliū igr̄. maior ē nota q2 v̄-
tus adiūcta ⁊ ſcđaria nō hʒ actū ſuū niſi p reſpectū
⁊ ꝯparationē ad actū illi⁹ v̄tutꝭ reſpectu cui⁹ ē ſcđa-
ria. ⁊ mior pbat̄ q2 q̄cūq̧ patit̄ īfortunium vt dep-
datiōeʒ vl̄ pditiōe bonorū ī qb⁹ tñ nullū ē piculū mor
tis pt hēre actū eq̄nimis tollerantie ſine ꝯpatione ad
quēcūq̧ aliū actū vel fortitudinis vel alteri⁹ virtutis
in quē tanq̄ in pncipalem ordinet iſtū actū equani-
mitatis tanq̄ ſecūdariū. Confirmat̄ iſta ratio qua-
lis eſt ordo habituū talis eſt ordo actuū q̧ vbi actus
nullū hñt ordine inter ſe nec habit⁹ ſed actus patien
tie tercii generis nō habet ordinē ad quēcūq̧ actū al
terius virtutis q̧ nec virt⁹ ad v̄tutē nec habit⁹ ad ha
bitum. ¶ Quinto arguit̄ ex dictis ipſius Thome. for-
titudo nō tenet pncipalitatē reſpectu patiētie ī mate
ria malorum ⁊ piculorū q̧ patientia nō eſt dicēda v̄t⁹
adiuncta ⁊ ſcđaria reſpectu fortitudinis. ꝯñā ē nota
ex doctrina ⁊ rōe Thome ad pbandū hmōi ſub ordi
nationē. añs pbatur virt⁹ q̄ eſt circa mala mortis tā
tū non ē circa maiora mala q̧ illa q̄ ē tam circa: picu
la mortis q̧ ēt circa q̄cūq̧ alia mala imo ſcđa exce-
dit p̄mā ſaltē extenſione obiecti ⁊ prima ex pte obie-
cti nullo mō excedit ſcđam. ſed fortitudo ſm eū eſt tm̄
circa mala mortis, patiētia aūt tā circa mala mortꝭ
q̧ circa q̄cūq̧ alia quod pbat̄ ex rñſione ei⁹ ad pri
mū argumentū illius articuli in quo oſtendit q̧ pati
entia ē virtus adiuncta fortitudini. ¶ Ad primū inq̄t
dicēdū q̧ ad fortitudinē ptinet nō q̄ulacūq̧ ſuſtinere, Tho. vbi
ſed illud quod ē ſūme difficile in ſuſtinendo ſcʒ ſuſti- ſupra i rſo
nere pericula mortis. ad patiētiā aūt ptinere pōt ſu- luiõe ad
ſtinentia quorūcumq̧ malorū. Ex q̄bus v̄bis ſatis ap p̄mum.
paret q̧ fortitudo magis dicenda eſt pars patientie
q̧ ecōtra. ¶ Sexto arguit̄ ex dictis eiuſdē v̄tutes ſūt
ordinande ſm ea circa q̄ pncipalit̄ ſūt ſed ea circa q̄ ē
patientia ſūt pncipaliora ⁊ difficiliora ⁊ pncipali⁹
intēta q̧ ea circa q̄ eſt fortitudo ergo fortitudo poti⁹
eſt adiūcta patiētie q̧ ecōtra. maior videt̄ manifeſta
q2 ex ordine materiarū ⁊ actuū ſumit̄ ordo habituū
⁊ minor pbat̄ nā ſcđm Thomā in rñſione ad ſcđʒ ar
gumētū eiuſdē articuli lʒ fortitudo ſit etiā circa pſen
tia mala ne ſcʒ quis deficiat pter dolorē: tñ pncipa
liter eſt circa timores ad quorū timorū (vt dicit) rōem
ptinet fugere, quod fugere vitat fortitudo. patientia
vero principalius eſt circa triſticias nā aliquis dicit̄
patiens nō ex hoc quod nō fugit ſed ex hoc qđ lauda
biliter ſe habet in patiēdo ea que pſentialiter nocēt
vt ſcilicet non inordinate ex eis triſtetur, hec ille ex
his ſic arguitur primo. Triſticia malorum preſentiū
eſt maius malū q̧ timor eorundem malorum futuro
rum, ſed fortitudo principaliter eſt circa timores et
patientia circa triſticias igitur. Scđo laudabilit̄ ſe
habere ī patiēdo mala pñtia ē act⁹ pncipalior ⁊ dif

ficilior ꝙ̄ non fugere ꝓpter futura ⁊ ī illum iſte ſcd̄s tanꝙ̄ min⁹ p̄ncipalis ī principaliorē ordinatur neqꝫ multū prodeſſet nō fugere futura mala niſi ſubſeq̄ret̄ laudabilis tollerātia preſentiū ergo ſi hec q̄ in hac ſolutiōe dicit vera ſint fortitudo magis ſubordinat̄ ⁊ adiungit̄ patientie ꝙ̄ econtra. neqꝫ poteſt diciꝙ patientia habet duplicium maloꝝ tollerātiā: quorūdaꝫ q̄ ꝑtinent ad pericula mortis. alioꝝ vero q̄ nō ꝑtinēt ad pericula mortis/patientia ꝙ̄tū ad p̄ma mala nō eſt virt⁹ adiūcta fortitudini. ꝙ̄tū ad alia vero adiungitur ſibi tanꝙ̄ ſcd̄aria p̄ncipali/hanc em̄ ſolutionē inuit Thomas eodem articulo in rn̄ſione ad terciuꝫ. Ad terciū inquit dicēdū ꝙ patiētia ꝙ̄tū ad aliq̄d ſui poteſt poni pars integralis fortitudinis ꝓut ſcilicet patienter ſuſtinet mala q̄ ꝑtinent ad ꝑicula mortis ⁊ paucis interpoſitis. ſcd̄m vero ꝙ patientia ſe habet circa q̄cūqꝫ alia mala adiūgit̄ fortitudini vt virt⁹ ſecundaria p̄ncipali. Ex hac ſolutiōe maxime ꝯfirmatur vnū aſſūptū in p̄cedētibus rōnib⁹/ſcꝫ ꝙ patientia eſt tā circa ꝑicula mortis ꝙ̄ etiā circa alia ꝑicula qd̄ ꝯcedim⁹ ⁊ p̄terea iſta ſolutio cōtinet duo q̄ videntur michi falſa/p̄mū ꝙ patiētia ꝓut ē circa ꝑicula mortꝭ ē ps itegralis fortitudis. ꝓbat̄ eī ꝙ nō patiētia q̄ eſt circa ꝑicula mortꝭ ſm doctrinā ei⁹ ē fortitudo ꝗ nō ē ps itegralis fortitudis/ꝯña lꝫ qꝛ ſm doctrinā ei⁹ oīs ꝟtus q̄ ē ps itegralis alterius ē ab ea diſtincta ⁊ hꝫ aliū actum ab actibus ꝟtutis cuius ē pars alias em̄ diceret̄ ꝙ vnaq̄qꝫ virtus eſſet pars integralis ſui ipſius. ⁊ añs probat̄ patiens martyrium vſqꝫ ad mortē pro lege xp̄i ſcd̄m iſtū doctorē eſt patiēs ⁊ fortis actu quo tollerat malū mortis/aut ꝗ eſt patiens ⁊ fortis eodē actu ⁊ tūc habet̄ intentū qꝛ ſi act⁹ nō ſint diſtincti nec hītus/aut vno actu ē patiēs et alio ē fortis et tūc querit̄ q̄ ſūt illi duo actus q̄ habent̄ circa malum mortis nō em̄ ibi ſūt due tollerātie mortis/neqꝫ ſūt duo actus volūtatis quoꝝ vnus ꝑtinet ad patiētiam et alius ad fortitudinē qꝛ nō ſūt dabiles aliqui tales act⁹ qui etiā ipſis datis de quolibet eoꝝ probaret̄ ꝙ eſſet patiētia ⁊ ꝙ eſſet fortitudo. neqꝫ pōt dici ꝙ non fugere cruciatū ⁊ mortē ē actus fortitudis ⁊ bn̄ ⁊ laudabilit̄ ſe hr̄e in tollerādo cruciatu ⁊ morte ē act⁹ patiētie. Contra hoc arguit̄ qꝛ ſi ſic ſeq̄ret̄ ꝙ aggredi et ꝑdurare laudabilit̄ ī ꝑiculis mortꝭ nō eſſet actus fortitudinis qd̄ ē cōtra eūdē doctorē eodē articulo ī rn̄ſione ad ſcd̄m dicentē ꝙ act⁹ fortitudis nō ſolū cōſiſtit ī hoc ꝙ aliq̄s ī bono ꝑſiſtit cōtra timores futurorum ꝑiculoꝝ ſꝫ etiā vt nō deficiat ꝓpter p̄ñtiū triſticiam. p̄terea actus nō deficiēdi ꝓpter p̄ñtiū malorū triſticiā nō eſt ali⁹ act⁹ ab illo quo bn̄ q̄s ſe habet ⁊ laudabiliter ī tollerādo triſticiā maloꝝ p̄ñtiū/ſꝫ bn̄ ⁊ laudabilit̄ ſe hr̄e ī malis p̄ñtib⁹ ⁊ act⁹ patiētie ꝗ ⁊ act⁹ q̄ quis nō deficit ⁊ ē ē act⁹ patiētie ⁊ ꝑ ꝯñs idē ē act⁹ patiētie ⁊ fortitudis circa malū mortis p̄ñs ſcd̄ꝫ ſitū eſt ꝙ patiēna ꝓut ē circa alia mala a malo mortis ē ꝟtus adiūcta fortitudini quia cōtra hoc ſpecialit̄ ꝓcedūt q̄ttuor p̄me rōes huius ꝯcluſiōis. Preterea ego nō video quō mō hec patiētia ſit diſtincta a magnanimitate/nā ſcd̄m Tulliū p̄mo de officiis magnanimus ſicut fortis cernit̄ in gerēdo res magnas ⁊ maxime vtiles ſꝫ vehement̄ arduas plenaſqꝫ laboruꝫ et ꝑiculorū. Tūc ſic circa eadē ꝑicula ꝟſat̄ ⁊ bn̄ ſe hꝫ patiētia circa q̄ verſat̄ ⁊ bn̄ ſe habet magnanitas/⁊ nō videt̄ q̄cūqꝫ differētia actuū ī laudabilit̄ tollerando huiuſmōi ꝑicula quoꝝ vn⁹ ſit magnanimitatis ⁊ ali⁹ patiētie igit̄. Neqꝫ pōt dici ꝙ magnanitas cōfirmat aīm ī maxis bonis ſperādis ⁊ adipiſcēdis. Patientia vero in malis tollerādis quia cum bona magna de ſe alliciant animum ad adeptionem eorum non ē opus virtute confirmante animū in his adipiſcēdis

nisi ꝓpter mala ⁊ ꝑicula q̄ contingunt in ꝓſecutione eorū ꝗ eiuſdē virtutis nō eſt firmare animū in bonis adipiſcēdis ⁊ firmare ipm̄ cōtra mala ⁊ pericula que in eorū adeptiōe tollerāda ſunt. Sed ſcd̄m Thomaꝫ patiētia facit ſcd̄ꝫ. ꝗ patiētia circa ꝑicula alia a morte nō differt a magnanimitate. Cōfirmat̄ nā eadē virtus eſt que firmat animū in recto vſu delectationum guſtus ⁊ tactus ⁊ cōtra cōcupiſcētias ⁊ illecebras ab hmōi recto vſu retrahētes. eadē etiā ꝟtus firmat animū ī ꝯfeſſiōe fidei ita ꝯſtant̄ faciēda vt pro nullo qd̄ eſt cōtra rectā rationē deſerat̄ hmōi ꝯfeſſio et ī martyrio pro fide xp̄i ſuſcipiēdo ſicut patebit cū aget̄ de martyrio. Ex quibus pꝫ ꝙ ſcd̄m modū dicēdi beati Thome difficile eſt fugere differētiā que eſt inter patientiā que eſt circa mala mortis ⁊ fortitudinē ⁊ inter patiētientiā que eſt circa alia mala ⁊ magnanimitatem. ¶ Cōtra primā ꝯcluſionē arguit̄ ſic. magnanimitas cōſiſtit in gerēdis magnis ⁊ arduis reb⁹/ſed patientia nō conſiſtit in gerēdis magnis rebus ſed ī magnis malis equanimit̄ tollerādis: ꝗ patientia nō eſt magnanimitas et ꝑ ꝯñs ipa nō eſt ſpecies magnanimitatis. ¶ Scd̄o quarūcūqꝫ virtutū eſt vnus et idem actus adequate illi ſunt eadē virtus adequate ſed patientie ⁊ magnimitatis ſiue fortitudinis generaliter dicte eſt adequate vn⁹ act⁹ ſcꝫ ſuſtinere mala ⁊ pericula igit̄. ¶ Tertio magnanitas ſiue fortitudo aliq̄ſ eſt ſine paciētia ꝗ patiēna nō ē ps magnanimitatis añs ꝓbat̄ qꝛ magnanim⁹ int̄dū nō tollerat mala ſꝫ inſurgit ⁊ aggredit̄ eū q̄ mala infert imo etiā ex hoc videt̄ ſeq̄ ꝙ vel patiētia vel magnanitas nō ſit ꝟtus ſi nō ſuſtinere mala ſit ꝟtuoſū/ſuſtinere nō ē virtuoſū ꝗ ſi magnanitas ꝑquā nō ſuſtieam⁹ mala. ſꝫ cōtra faciētē pugnam⁹ ē ꝟt⁹ patiētia nō erit ꝟt⁹. ¶ Ad primā reſpōdeo ꝙ vt dictū ē ſupra magnanimitas habꝫ duplex gen⁹ ſcꝫ ꝯtemptū reꝝ externarū ⁊ adminiſtratiunē rerū arduarū ꝯcedo igit̄ maiorē quo ad ſcd̄m genus magnanitatis ⁊ nego eā vniuerſalit̄ itellectā ⁊ q̄ ad p̄mū eius gen⁹ ꝯcedo minorē ⁊ nego ꝯſequētiam ſꝫ bn̄ ſequit̄ ꝙ patientia nō eſt adequate magnanimitas. ¶ Ad ſcd̄am nego minorem. Et ad probationē dico ꝙ ſuſtinere mala ⁊ ꝑicula nō ē act⁹ adeq̄tus patie qꝛ nō qd̄lꝫ ſuſtinere mala ē act⁹ fortitudinis/ſꝫ aliqd̄ ſuſtinere mala ē act⁹ patie ⁊ aliqd̄ act⁹ fortitudinis. ſuſtinere em̄ mala q̄ ſunt ꝑicula ⁊ deteriata bellica eſt act⁹ fortitudis ſtricte accepte/ſuſtinere mala ⁊ ꝑicula q̄ ꝯtingunt in grauium adminiſtrationem geſtione eſt actus magnanimitatꝭ ꝓ ſcd̄o ei⁹ genere. ſuſtinere vero mala nō ne deſerat̄ amiſtratio ardua vel reip. ſalus ſed qꝛ honeſtū eſt aduerſa cū incidunt equanimit̄ tollerare eſt act⁹ patiētie. Si vero argumētū fieret de patiētia ſcd̄o mō dicta aliter eſſet dicendū cū aget̄ de ꝑſeuerātia Et ſi dicatur ꝙ patiētia eſt circa mala ab alio illata ⁊ ꝑ hoc ab aliis diſtinguit̄. hoc dictū eſt vulgatū ſine magna ratiōe ⁊ ſatis leuiter qd̄ male itellectū generat multiplicia impedimenta cognoſce veritatis in hac materia. patitur enim quis egritudinē ex principiis cōplexionantibus ex nocumento: ab alio illato vtrobiqꝫ equanimiter fert non video ꝙ ſi ſcd̄us dicatur patiēs in equanimit̄ ferendo quin etiā primus patiens dicatur. Similit̄ argueret̄ de corruptione edificiorum ab alio illata et ex vetuſtate prouenientē. ſimiliter in fortitudine conſtat ꝙ pericula frequentur inferūtur ab alio puta ab hoſte et a proditoribus ⁊ ab aliis maliuolis. Sed vt videatur ob quā cauſā introducta eſt p̄dicta diſtinctio. ¶ Eſt aduertendū ꝙ auctores qui p̄mo eam poſuerūt nō voluerunt per eā diſtinguere inter patientiā ⁊ fortitudinē/ſed voluerūt diſtinguere inter diuerſas ſpecies fortitudinis vel

Reprobatio thome vbi ſupra articulo. 1.

Ubi... ticu...

Sul... rem... ē ac... tus...

magnanimitatis. Pro quo notandū eſt ꝙ negotia
magna ⁊ ardua. imo ⁊ q̄cunq; alia difficilia habēt
duplicia pericula, quedā ex natura et circunſtātiis
negotii q̄ ſcʒ regulariter et vt in pluribus ex nego-
tio oriri ſolent ⁊ a viro prudente et ſollicito preui
deri potuerūt. ⁊ iſta dicuntur picula vel mala intrī
ſecus orta q̄uis etiā oriantur a pſonis ſeiūctis et
alienis ſicut eſt hoſtis in bello et cōciuis in ciuitate
alia vero ſunt q̄ non oriuntur ex natura negotii et
circūſtantiarū regulariter et in pluribus, ſed ex a-
liquo quod eſt alienū a natura negotii et ab aliis
circunſtantiis eius et hec pericula dicūtur eſſe ab a-
lio illata. Eiuſdē aūt rōnis nōnulli putant ea peri
cula q̄ coīter ⁊ vt in pluribus a viro prudenti ⁊ ſol
licito p̄uideri non potuerūt. Circa primā pericula
ponitur vna ſpecies fortitudinis circa alia altera.
Ad tertiam concedo aītis et nego ꝯñam non eīm ſe-
quitur animal pōt eſſe ſine homine. ergo hō non eſt
pars animalis intelligendo ſemp de parte ſubie-
ctiua ſed bene ſequitur ergo hō et animal patiētia
et magnanimitas nō ſunt idem adequate ⁊ conuer
tibiliter. Et ſi dicatur ꝙ totū nō poteſt eſſe ſine per
te negatur de toto vniuerſali ⁊ pte ſubiectiua. Ad *Logica ſunt hec.*
pbationem concedo aſſūptū et ad id quod addi
tur ſi non ſuſtinere mala ⁊c. nego ꝯñam. non voue-
re enim paupertatem virtuoſum eſt ⁊ tamē vouere
paupertatē virtuoſum eſt et tamen vouere pauper
tatem eſt etiā virtuoſū. poteſt eīm q̄s virtuoſe omit-
tere opus conſilii ⁊ idem virtuoſe opus illud idem
conſilii perficere, ita etiam poteſt quis in eum qui
mala infert nō inſilire et pōt etiam virtuoſe in eum
inſilere. ꝙ patet per Auguſtinū dicentē ꝙ precepto
patientie nō cōtrariantur rei p. bono pro quo ſeruan
do contra inimicos pugnat ꝙ ſi ille iniurie cēnt in *Auguſtinus*
deū tunc ea tollerare non eſſet patientie virtus, ſed
impietas et irrelegio vt vult Criſo. ſup illud Ma.
vade ſathanas dicens in iniuriis propriis patien
tem eſſe laudabile eſt in iniurias autem dei patien
ter ſuſtinere nimis impium.

Criſoſtomus.

Queritur cōſequēter. Utrū pa-
tiētia poſſit haberi ſine gratia. arguitur
ꝙ non p illud ab ipſo patientia nr̄a. In
oppoſitū. arguitur oīs virtus moralis poteſt hēri
ſine gratia: ſed patientia eſt virtus moralis igitur
aīs pbatur qꝛ nulla eſt virtus moralis quam non
poſſit infidelis acquirere. Ad hanc queſtionē rn̄det
beatus Thomas queſtiōe de patiētia articulo ter-
tio ſub aliquibus dictis, primū ꝙ nullus exercetur
opus patientie niſi propter aliquid magis volitum
et amatum q̄ ſit illud bonū cuius priuationē p patien-
tiam tollerat. ſecundū nō poteſt aliquis exercere pa
tientiam tollerādo equanimiter p̄uationē bonorū na-
turaliū pro bono gratie et caritatis: ſine caritate et gra
tia gratum faciente. terciū dictū licet nō poſſit aliq̄s
exercere patientiā tollerādo p̄uationem bonorū na
turaliū pro bono politice virtutis ſine auxilio dei ſpe
ciali et gratia gratis data hoc tū pōt ſine gratia gra
tū faciente. Iſta duo vltima dicta ponit Thomas in *Reprobatio thome*
ſolutione ad ſcōm argumētum. Cōtra hec dictum ſine
gratia ⁊ caritate pōt aliquis multa tollerare propter
bonum ſanitatis. vltimū dictum michi videt verum
extenſo nomine patientie qꝛ ſi acciperetur terciemō
actus ille quo quis tollerat mala propter bonum ſani
tatis non eſſet patiētia nec etiam actus illi quos aſſi-
gnat in tercio et quarto dictis: tercium dictum pro pri
ma parte videtur michi verum et pro ſecūda pbabilius
q̄ oppoſitum eius. ſed tū videtur dependere ex vno du
bio alibi terminando. vtrū quis poſſit bene moraliter
agere ſine auxilio dei ſpeciali: primū dictū nō michi
videtur verū vniuerſaliter intellectū ſicut idē doctor
videtur intelligere ⁊ etiā probare nititur ex auctori-
tate Aug. nā ſupra poſiti ſunt multi modi patiētie ⁊
dictum eſt ꝙ patientia tercii generis nō tollerat ad-
uerſa propter aliquid aliud magis volitū ꝯſequēdū
ſed quia honeſtū eſt aduerſa equanimiter tollerare
cum incumbunt ⁊ quia de hoc viſum eſt plurimus ſupe
rius, et hmōi genus patientie maxime reſplendunt in
Iob ideo deſſiſtimus ab vlteriori pbatiōe: ſed tantū
reſpōdēdū ē ad auctoritatē Aug. quā pro ſe beatus Tho
mas inducit, ait enī Auguſtinus libro de patiētia vi
deſideriorum facit tollerantiā laborum ⁊ dolorū et nemo *Ad auctē Auguſti*
niſi pro eo qd̄ delectat ſponte ſuſcipit ferre qd̄ cruciat.
¶ Ad hāc auctoritatē reſpondeo ꝙ patiētia ē equa-
nimis tollerantia malorū ideo dico ꝙ duplex eſt pa
tientia. vna eſt in qua tū ipſa tollerātia ꝙ ipſa equa
nimitas eſt ſpōtanea et volūtaria ita ꝙ in poteſtate
noſtra eſt non tollerare hmōi dura ⁊ etiā pdere bo-
nū illud quod tollerando dura ſumus cōſecuturi ⁊ ve
rū eſt ꝙ omis talis fit ratione alicuius boni cōſequen
di vel mali fugiendi. et hoc genus patientie ſignifica
uit Aug. per ſponte ſuſcipere qd̄ cruciat, ⁊ hec patiē
tia ꝯtinet patientiā p̄mi et ſcōi generis et patientiā
quarti generis cuʒ pro cauſis ibi expreſſis aduerſitas
deſiderata eſt aut amata. alia eſt patientia in qua li
cet equanimitas ſit ſpontanea et volūtaria nō tamē
ipſa aduerſitas imo vt dictū eſt ipſa eſt nolita et diſ-
plicet nobis ⁊ q̄tum in nobis eſt vius congruus ⁊ rō
nabilius a nobis eam deuicimus ⁊ repellimus vt cū
incidimus in egritudines in varia infortunia in peri-
cula mortis non quidem vt deſeramus aliqd̄ bonū ra
tionis cui incūbere incūbebamus aut incumbere in
tendebamus ſed cū hec nobis etiam nichil agētibus
aut agētibus aliquid quod ē oīno impertinens acci
dūt, licʒ enim diabolus efficiens Iob multis dāpnis
et aduerſis intenderet diſtrahere et reuocare Iob a
multis bonis ⁊ laudabilibus operibus non tamē ppo
ſita eſt ipſi Iob hec conditio. Si vis deſiſtere ab ope
ribus virtutū nō inferentur tibi hec aduerſa ſicut ppo
nitur martyribus ꝙ ſi vellent diffiteri fidem aut nega
re xp̄m ꝙ non cruciabunt ſed multis muneribus do-
nabunt. Si q̄s vellet negare iſta diuerſa genera pa-
tiētie iudicio meo ipſe negaret ea que vnuſq̄ſq; apud
ſe experit, et neſcio quo mō hoc patientie genus a bea
to Thoma p̄termiſſū eſt. Et hec ſit prima cōcluſio. ex *Cōtra Sthomā.*
ercet multi opus patiētie virtutis ⁊ nō pro aliqd̄ aliud
bonū creatū magis amatū q̄ ſit bonū illud cuius p̄ua
tionē p patiētiā tolleramus. hec ꝯ° ſatis michi videt p
bata ex ſuperioribus. ¶ Scōa ꝯcluſio pōt aliq̄s exercē opus
patiētie pro bono grē ⁊ caritatis ꝯſeq̄ndo ſine grā gra
tū faciēte cū auxilio ſpali dei. pbat pōt aliq̄s actus
hmōi patiētie eē bonus moraliter ⁊ nō meritorius vite et
ne q̄ pōt aliq̄s talis actus patiētie elici ſine grā ⁊ carita
te ꝯñā tʒ qꝛ oīs actus elicitus mediāte grā ⁊ caritate eſt
bonus meritorie ⁊ nullus talis ē tm̄ bonus moraliter ⁊ aīs
videt maifeſtū ⁊ ampli⁹ patebit ex pbatiōibus ſequētibus
Scōo oīs hñs hitū moralē ſummū ⁊ itēſū et dictamen
prudētiale directiuū illius habitus in opus cū auxilio dei ſpa
li pōt elicē actū ⁊ exercere opus illius habitus, ſʒ poſſibi
le ē ꝙ aliq̄s hēat hitū hūius patiētie cū hʒ grām ⁊ cari
tatē ḡ poſſibile ē ꝙ ſine grā ⁊ caritate exeat in actum
hmōi patiētie. maior videt maifeſta nulla eīm ē virtus
alia a caritate q̄ nō poſſit exire in opus ſuū cū auxilio
dei ſine caritate ſʒ bñ verū ē ꝙ illd̄ opus nō ē merito-
rium vite eterne. Et probatur manifeſte minus vide-
tur ꝙ fides et ſpes poſſunt exire in actus ſuos ſine ca
ritate q̄ quecunq; patientia, cum fides et ſpes reſpe-
ctu boni increati minus habeāt de naturalitate ⁊ ma-

gis de ſupnaturalitate ꝙ patiētia. Tū ſcđo qꝛ ſi ha
bitus ille nō poſſit exire in op⁹ ſine grā gratū faciē
te ⁊ dependeat in agendo a gracia/hoc ē aut qꝛ ſine
caritate nō habet recta cognitio de malo tollerando
aut qꝛ iſte habitus nō habet impetū ⁊ inclinationem
in opus/non pͥmū qꝛ caritas nō eſt habit⁹ cognitiu⁹.
Tuꝫ ſcđo quia ſine caritate poteſt haberi fides ⁊ oīs
cognitio naturalis ⁊ ſupnaturalis reqſita ad dire-
ctionē operis illius patientie. nec ſcđm qꝛ de ratione
cuiuſcūqꝫ habitus non impediti eſt facere impetum ⁊
inclinationē in opus minor vero eiuſdem rationis ꝓ
batur volo ꝙ aliquis habēs gratiam habet multos
actus patiētie per quos generet in eo habitus patiē
tie de qua eſt qͦſtio quo genito ⁊ etiā multum intenſo
peccet mortaliter ⁊ perdat gratiā conſtat ꝙ per pec
catum mortale non corrūpetur habitus ille patiētie
imo nec diminuetur igitur poſſibile eſt ꝙ aliquis nō
habens gratiā habeat habitum patientie. dicet for-
te ad iſtam rōnem ꝙ Thomas intelligit ꝙ nō poteſt
haberi actus iſtius patientie niſi habeatur vel pri⁹
habita ſit caritas vel gratia ita ꝙ gratia neceſſari a
eſt ad generationem iſtius habitus ſcꝫ ad pͥmos act⁹
generandos. ¶ Contra hanc ſolutionē arguit pͥmo
quia hec nō videtur intentio Thome vt patet ex rōe
ſua q̄ equaliter concludit de actibus p̄cedentibus ha
bitū ⁊ ſequentibus/nō enī habens actū patiētie pre
fert bonū gratie omnib⁹ naturalib⁹ bonis plus per
tho. 2. 2. actus p̄cedentes habitū ꝙ per actus ſeq̄ntes. cū ergo
q̄ſti. 136. hoc ptineat ſcđm Thomā ad dilectiōem dei ſup om-
arti. 3. nia ⁊ ad caritatem ſequitur ꝙ ſcđm eū ſine caritate
nullus poteſt haberi actus patiētie ꝓbat̄ p̄terea con
tra dictā ſolutionē ꝙ patiētia dicta nec quo ad act⁹
precedentes nec quo ad act⁹ ſequētes exigat neceſſa-
rio gratiā gratuꝫ facientē ⁊ hec ſit tercia ratio ad cō
cluſionē. omnis creatura rationalis habens actuale
iudiciū quo iudicat gratiam eſſe p̄ferendā omnibus
bonis naturalibus ⁊ pro ea ferendā eſſe equanimit̄
omnium bonorum naturaluꝫ puationem poteſt me-
diante libertate voluntatis ⁊ auxilio dei ſpeciali cō-
formiter velle ad illud dictamen: ſed ſine gratia ⁊ ca
ritate p fidem informē acquiſitā poteſt haberi hm̄oi
iudicium dato etiā ꝙ nunꝙ prius ſit habita caritas
igitur. maior videtur certa quia volūtas ex libertate
ſua ⁊ auxilio dei ſpeciali pōt ſe conformare cuicūqꝫ
recto dictamini niſi p illud dictamē importet aliqd
reqſitū ad actū neceſſario quod nō eſt ī poteſtate vo-
luntatis quod ideo dictū eſt propter iſtud dictamen.
Elemoſina hunc pauperi danda ē meritorie aut aliō
cōſimile/nā iſtud dictamen ꝓpter hunc terminū meri
torie importat caritatem ⁊ gratiā que non eſt in pote
ſtate voluntatis ꝙ ſi quis vellet ſuſtinere aſſumptuꝫ
ſine illa exceptiōe/tunc diceret ꝙ nulluꝫ dictamē tale
eſſet rectum imo frequenter eſſet ſtultum ⁊ temerariū
ſiue tamen ſi ſiue aliter: conſtat tamen ꝙ hoc dicta-
men eſt tollerandus cruciat⁹ ꝓ bono gratie vel cari-
tatis non includit aliquid quod nō ſit ī poteſtate vo
luntatis auxilio dei ſpeciali adiute neqꝫ aliquis ter-
minus ibi poſitus importat caritatem vel gratiā tā
ꝙ aliqd neceſſariū ad hoc ꝙ volūtas ſe cōformet di-
Argumē- ctamini. ¶ Quarto arguit̄ multi gētiles habuerunt
tū thome virtutē patiētie ⁊ ꝓ bono ꝟtutis. aut ſalute reip. mul
vbi ſupra ta mala corpalia tulerūt et tamen nō habuerūt gra
tiam gratum facientem vt conſtat igitur antecedens
poteſt probari per multas hiſtorias vt de ſocrate et
de platone ⁊ multis romanis et īdis et perſis. ¶ Ad
hanc rationem reſpondet Thomas per tertium di-
ctum ꝙ bonum politice virtutis eſt naturale/ bonuꝫ
autem gratie eſt ſupernaturale. ideo poteſt voluntas
pro bono politice virtutis ſponte mala ſubire corpo
ris cum auxilio ſpeciali non tamen poteſt ea ſubire
pro bono gratie quod non eſt nature commenſura-
tū. ¶ Contra hanc reſponſionē arguit̄. cōmēſuratio S. thomā.
boni amati ad naturā eſt omnino imptinēs ad hoc qꝺ
ꝓpter ipſū ſint eq̄nimit̄ mala tollerāda imo ꝓpria
ratio hui⁹ tollerātie ē amor hui⁹ boni ꝓpter quā ex
ercemus patiētiā ſꝫ ad hunc amorē ſufficit cū liberta
te volūtatis ⁊ auxilio dei ſpeciali eq̄nimis iudicium
rationis iudicātis hec bona eē nobis multo magis bo
na ꝙ priuatio bonorū corporaliū vel preſentia ma-
lorum oppoſitoruꝫ ſit mala/g ſiue iſta bona ſint cō-
menſurata ſiue non ſiue ſint naturalia ſiue ſupnatu
ralia. nihilominus pro his poterit voluntas tollera
re equanimiter mala corpalia ſi ratio iudicet ea eſſe
nobis magis bona ꝙ mala illa q̄ patimur ſint ma-
la/ſed ſine caritate pōt ratio ita iudicare: g ſine cari
tate poteſt haberi huiuſmodi patientia et tendere in
bonū gratie et caritatis per malorū equanimē tolle Argumē-
rantiam. ¶ Quinto ꝓbatur poteſt quis mala multa tū thome
corporalia pro bono ſanitatis cōſequēdo aut ꝓ ma vbi ſupra
iori malo corporali vitando laudabiliter ⁊ virtuoſe
tollerare g multo plura pōt tollerare ꝓ bono gratie
et caritatis. aīs ptꝫ de patiētibus iciſiōes mēbrorū ⁊
aduſtiōes et reliq̄ hm̄oi. ¶ Ad hāc rationē rūdet btūs
Thomas ꝙ amor ſanitatis ꝓcedit ex amore q̄ ho-
mo diligit carnē ſuam. pacientia autem de qua ar
guitur ꝓcedit ex amore ſupnaturali. Sed hec ſolu-
tio omnino impugnatur eodem modo ſicut p̄cedēs
¶ Sexto ſi ſic ſequeretur ꝙ nullus exn̄s in peccato
mortali poſſꝫ velle pati cruciatus ⁊ tormēta corpo Bonū ar
ris pro xp̄o ſed ɔn̄s/videtur falſū igitur. ⁊ ꝓbatur gumētū.
minor de hereticis quibuſdā qui perſiſtunt in here
ſi ⁊ moriuntur nō tamē ſūt ſufficienter per iudices
eorū conuicti de falſitate ſuarū aſſertionū qui etiā
licet habeant pro opinione ſua rationē multū ap-
parentem ⁊ forte apparentiorem quam ſit aliqua
earū que cōtra eos affertur nō tamen quanta po-
tuerūt ſollicitudine inueſtigauerūt veritatē ſed cō-
tenti vnius doctoris aut duorū traditionibus non
perueſtigauerūt ſufficienter ſacros libros nec etiā
aliorū autorū volumia quorū copiā habere potue
runt ⁊ maluerūt tales auctores negligere ⁊ contē-
nere ꝙ ignotam ꝟitatē eorū volumina plegēdo in
uenire: quales hac noſtra tempeſtate inueniunt̄ ta-
les enī ita errando per contētum ꝓborū auctorū et
negligentiā inueſtigatiōis peccant mortalit̄ ⁊ mul-
ti eorū patiunt̄ cruciatus ⁊ tormenta reputant pro
chriſto ⁊ tamē carent caritate et gratia. Nec valet
dicere ꝙ ſm̄ ꝟitatem non patiūtur pro xp̄o qꝛ ſuf
ficit ꝙ credāt ſe pati pro xp̄o. ¶ Item ponat̄ aliqs
qui pro fide catholica ſubit cruciatus ⁊ mortē nō ē
dubiū ꝙ ſubeūdo hm̄oi cruciatus pōt habere cōſciē
tiam alicuius peccati mortalis ⁊ cōplacentiā ī pec
cato qꝺ ſcit eſſe mortale/ergo caret caritate ergo a
liquis carens caritate poteſt habere patientiā ſu-
pradictam. ¶ Contra pͥmā ɔcluſionē arguit̄ rōibus Thomas
Thome nullus patitur virtuoſe mala niſi ꝓpt̄ ali vbi ſupra
quem finē aut ergo ille finis eſt magis amat⁹ ꝙ bo
na oppoſita malis que patimur aut minus. ſi pͥmū
habetur intentū. nec pōt dici ſcđm quia tūc hunc fi-
nī p̄ferremus bona oppoſita malis q̄ patimur aīs
ꝓbatur qꝛ triſticiaꝫ ⁊ dolorē ſꝫ ſe abhorret anim⁹
Ad hanc rōnē diſtinguo aīs vel loquendo de pati-
entia duplici volitione ſpontanea ſcꝫ volitiōe ma-
li ⁊ volitione equanimitatis ⁊ ſic cōcedo aīs ⁊ ɔn̄s
vel loq̄ndo de pacientia ſpōtanea tm̄ ex pte equa-
nimitatis ⁊ ſic ego diſtinguo vel loquēdo de fine in
creato et ſic hoc eſt dubiū de quo alibi propter qꝺ
etiā in cōcluſione facta eſt mentio de bono creato vel

loquendo de fine creato alio ab opere honeſto et ſic iterū ego nego vel loquēdo de fine creato ſine illō ſit honeſtas operis vel aliqō aliud bonū creatū et ſic cōcedo. et ad ꝓbationē dico ꝙ ille finis eſt magis amatus ſed q2 non eſt finis extrinſecus operi patientie iō nichil ad ꝓpoſitum et ad ꝓbationē aſſūptis dico ꝙ nemo eligit triſticiā aut dolorē quem poteſt ſubire niſi ratione alicuius boni extrinſeci magis amati ſed circa dolorē aut triſticiā quā fugere nō pōt bñ eligit eā ſeruitatē ratione ⁊ gratia honeſtatis opis et ſine intuitu cuiuſcūq3 alterius boni creati ſed tñ nō ē neceſſe ¶ Cōtra ſcḋam cōcluſionē arguit̄ ſic nullus pōt preferre bonū gratie oībus bonis naturalib⁹ ſine caritate ſed oīs patiens mala pro bono caritatis ꝓfert bonū gratie oībus bonis naturalibus niſi diligēdo deum ſup omīa ſed non poteſt diligere deū ſup oīa ſine caritate igitur. ¶ Secūdo arguitur per illō apoſtoli. i. ad corin. xiii. caritas patiens eſt. ¶ Ad primaꝫ reſpōdet̄ negādo maiorē ⁊ minorē et dico ꝙ aliquis

B

habens fidem informē mediāte auxilio ſpeciali ⁊ libertate voluntatis. poteſt ꝓferre deum oībus bonis naturalibus et multo magis ſi habeat habitū diligendi deum ſup omīa ex multis actibus acquiſitum et ad probationē maioris nego primā partem aſſumpti id enī dico de dilectione dei ſuper oīa. minor etiā negata eſt quia patiens pro chriſto vel pro bono caritatis non ſemp patitur priuationē oīm bonorū naturalium ſed aliquando vnius boni aliquādo alterius boni priuationē ſuffert ⁊ tollerat ideo non poteſt cōcludi vniuerſaliter ꝙ omnis patiens prefert deū omībus bonis naturalibus imo ſicut poſſibile eſt eſſe iuſtum in vno gradu ⁊ non in alio ita ⁊ patientē et reperti ſunt multi qui patienter tollerauerūt carceres ⁊ priuationem bonorum fortune pro chriſto ſed cum deuentū eſt ad tollerātiā mortis a vera ꝯfeſſiōe reſipuerūt

Aliquis ſine charitate pōt diligere deum ſuper omnia.

Queritur conſequēter: vtrum

Opatientia ſit potiſſima virtutum. ¶ Arguitur ꝙ ſic per illud Jacobi primo. patiētia opus perfectū habet. ¶ In oppoſitum arguitur patientia non enumerat̄ inter quattuor virtutes principales quas enumerauit Grego. xxii. moraliū et Aug. libro de moribus eccleſie igitur. ¶ Pro queſtiōe notandum eſt ꝙ hic ego nō cōparo patientia ad virtutes theologicas fidem ſpem et caritatē ſed tantuꝫ ad virtutes naturales ꝯ morales q2 nō intendimus pro nunc cōpare habitus cognitiuos ad effectiuos quaꝫ cōpationē Ariſ. in tertio ethicorum vno verbo expediuiſſe videt̄ cum ait. Eſt autē difficile quādoq3 iudicare quale pro quali eligendū et quid pro quo ſuſtinendū adhuc autē difficilius immorari cognitis. cōparāda eſt igitur patientia ad iuſticiā et fortitudinē et temperantiā. ¶ Prima cōcluſio non ideo iuſticia ꝑfectior ē patientia q2 conſtituit hoīem in bono et patiētia tātum impedit ea que a bono retrahunt. ꝓbatur patiētia nō tm̄ impedit ea que a bono retrahūt ſed etiam cōſtituit aīm in bono ꝑncipalit̄ ꝓprie ⁊ per ſe igitur aſſūs ꝓbatur q2 equanimitas eſt excellēs bonū mētis vt cōſtat / ſed patiētia ꝯſtituit hoīem in equanitate a qua ꝑ aduerſa frequēter diſtrahit̄ ergo patiētia ꝯſtituit hoīem in bono. Scḋo patiētia ꝯſtituit hoīem in bono ratiōis igit̄. aſſūs ꝓbatur ꝙcquid iclinat hoīem ad ſequēdū regulā rationis cōſtituit hoīem in bono rationis. ſed patientia inclinat hoīem ad cōſequēdū regulam rationis ergo patiētia ꝯſtituit hoīem in bono rationis neq3 eſt verum id in quo videtur opinio. Thome fundata ſcilicet ꝙ virtutum quedā ſunt q̄ conſtituunt hoīem in bono vt iuſticia et prudentia. Alie vero impediunt ea que retrahunt a bono vt fortitudo ⁊ tēperantia. fortitudo enī impedit triſticias periculorum mortis / tēperantia vero delectatiōes guſtus et tactus fortitudo enim cōſtituit animū in bono ꝓpter quod ſubimus pericula mortis tēꝑantia vero cōſtituit aīm in recto vſu delectationū guſtus ⁊ tact⁹ neq3 opus eſt pugnare cōtra delectationes hmōi niſi vt animus pugnādo ⁊ obluctādo oblectationibus in recto vſu delectationū cōſtituat̄. Et hec ſit tertia ratio. Quarto nō omīs virtus cōſtituens hoīem in bonum eſt excellentior virtutibus impedientibus ab his que retrahunt a bono igitur. maior ꝓbatur nam ſm̄ omēs fortitudo eſt excellentior affabilitate ⁊ eutrapelia et veritate que conſtituunt hominē in bono cōmunicationis humane. ſimiliter manſuetudo eſt excellentior illis eiſdem et tamē ſcḋm opinantē nō cōſtituit hoīem in bono ſed tantū impedit iracundiā ⁊ inſenſibilitatē que a bono retrahūt. Cōfirmat̄ q2 impedire ea que retrahūt a magnis ⁊ excellentibus bonis eſt multo preſtantius q̄ꝫ cōſtituere in paruis ⁊ exiguis bonis ꝗ nō eſt vl'r verum ꝙ virtutes que cōſtituunt in bono ſunt excellentiores virtutib⁹ impedientib⁹ ab his que retrahūt a bono. ſed ſi hoc veritatē habere debeat hoc intelligi debet reſpectu vnius et eiuſdē boni.

Contra thomā. 2. 2. q̄ſti. 136 artic. 2.

¶ Secunda concluſio non ideo fortitudo eſt excellentior q̄ꝫ patientia quia fortitudo impedit pericula mortis ne retrahant a bono. patientia autē nō ꝓbatur q2 patientia vt dictum eſt etiā firmat animuꝫ cōtra pericula mortis cum incūbūt. aſſūs ꝓbat̄ q2 pericula mortis inter aduerſa numerāda ſunt ſed patientia īpedit oīa aduerſa ne abducant a bono igitur Patet etiam idem aſſūs ex Thoma articulo quarto queſtionis de pacientia vbi expreſſe det̄minat ꝙ pacientia eſt tam circa pericula mortis q̄ꝫ circa alia et hoc ſupra allegauimus contra eundem vbi ꝓbauim⁹ ꝙ pacientia nō ē virtus adiūcta fortitudini. Quo ſuppoſito pꝫ ꝙ hec ꝓpoſitio Thome plus a bono retrahūt pericula mortis circa que eſt fortitudo q̄ꝫ aduerſa circa que ē pacientia ex rigore logice infert cōtradictoria ſicut iſta homo melior eſt q̄ꝫ animal. Iſta eīm exponitur per iſtas homo eſt bon⁹ animal eſt bonū ⁊ nullum animal eſt tam bonū q̄ꝫ bonus eſt homo ex qua iterū ſequit̄ ꝙ nullus homo eſt tam bonus q̄ꝫ bonus eſt homo que cum iſta homo eſt bonus implicat contradictoria ita etiaꝫ ex iſta plus a bono retrahūt pericula mortis q̄ꝫ aduerſa ſequitur ꝙ pericula mortis retrahunt a bono ⁊ tñ nulla pericula mortis tm̄ retrahunt a bono q̄ꝫtum retrahunt pericula mortis. Prima enim pars eſt vna de exponentibus et ſecunda ſillogiſtice concluditur accepta pro maiore tercia exponente nulla aduerſa tantum retrahunt a bono q̄ꝫtuꝫ pericula mortis: ſed omīa pericula mortis ſūt aduerſa ergo nulla pericula mortis tantuꝫ retrahūt a bono q̄ꝫtum pericula mortis. Sed quia iſte vie rigoroſe argumentationis multis diſplicet qui nō ſūt exercitati in dialetica propt̄ quam iperiti aꝫ multos incurrunt errores iō tranſeam⁹. Ne tñ contra Thomam ſophiſtica importunitate vti videamur et veritatem plane explicemus. Eſt aduertendum ꝙ hec ꝓpoſitio Thome plus retrahūt a bono pericula mortis circa que eſt fortitudo q̄ꝫ aduerſa circa que eſt pacientia habet duplicem ſenſum ſecundum ꝙ iſte orationes circa que eſt fortitudo et circa que eſt pacientia poſſunt teneri implicatiue et reſtrictiue et poſſunt teneri copulatiue et non reſtrictiue. Si teneantur reſtrictiue argumentatio facta non procedit contra eam quia maior ſillogiſmi non ſequitur ex tercia exponente et tunc ſignificat peopoſitio. ꝙ periculorum mortis et etiam aduerſorum illa magis retrahunt a bono circa que eſt fortitudo q̄ꝫ illa circa que eſt pacientia. Si autem teneatur copula-

Propō thome in rigore logices falſa.

ſunt ch a Logice.

ſiue et non reſtrictiue tunc ſignificat ꝙ fortitudo eſt circa pericula mortis et patientia circa aduerſa et pericula mortis plus retrahūt a bono ꝙ̄ aduerſa ꝙ ſecundū veritatem contradictionē implicat manifeſtam ſuppoſito illo quod ex doctrina Thome probatum eſt ſcilicet ꝙ a pericula mortis ſunt aduerſa. Et ſi queras in quo ſenſu poſuit Thomas predictam propoſitionem videtur michi ſalua meliori opinione ꝙ ꝓpoſitio de rigore ſermonis habet ſcōm ſenſum q: ad hoc ꝙ ſit partitio illa quā exprimit primꝰ ſenſus oportet ꝙ terminus poſitus in prima parte repetatur in ſecūda qđ tñ non fecit ſed in prima parte poſuit pericula mortis ⁊ in ſcđa aduerſa ꝙ ſi dixiſſet hoc modo ꝑicula circa que eſt fortitudo plus retrahunt a bono ꝙ̄ pericula circa que eſt patiētia īdubitāter fuiſſet deſignatus ꝑmus ſenſus. Scđo michi videtur ꝙ etiam in ſenſu ſcđo Thomas dictā ꝓpoſitionem poſuit qui ibi diuidit equiualent᷑ et patet intuenti hoc cōmune retrahens a bono ī periculo mortis et aduerſa/ꝑicula mortis tribuit fortitudini ⁊ aduerſa patientie. que diuiſio nō michi videtur rationabilis ſi pericula mortis int᷑ aduerſa numeranda ſint q: nunꝙ̄ ſpecies diuidit᷑ ꝯtra ſuū genꝰ. Alias vnū membrorum diuidentiū eſſet contentū in alio et reciperet vniuerſaliter et per ſe predicationē eius et non eſſet ſibi formaliter oppoſitum. ¶ Aduertēdū eſt tñ ꝙ queſtiones iſte de cōparatione virtutū ſunt multū difficiles q: nulla virtus eſt que non ſub ſe ꝯtineat multos actus diuerſarū ſpecierū quoꝝ alii ſunt aliis perfectiores. oportet ergo cōparare vel ſummū ad ſummū vel aggregatū ex oībus habitibus facilitantibus in oēs actus eiuſdem generis ad aggregatū ex habitibus facilitātibus ad oēs alterius virtutis. alias enī cōcederetur patiētia eſt patientia ꝑfectior et iuſticia eſt iuſticia ꝑfectior ita cōcederetur ꝙ patiētia eſt fortitudine et fortitudo patiētia ꝑfectior. ¶ Sit igit᷑ tertia concluſio: accepto noīe patiētie cōmunit᷑ ad quattuor modos et collectiue pro aggregato oīm habituum qui ſunt patientia: patientia eſt oībus aliis virtutibus ꝑfectior. ꝓbatur patientia hoc modo reperitur ī oīni genere virtutis ſcđm illam partē ſcđm quā ſit exercitiū illius virtutis cum paſſione et tollerātia durorum ſed in oīni virtute multo difficilior eſt actꝰ ille qui exercetur cum paſſione durorū retrahente ꝙ̄ ille qui exercetur ſine paſſione: aut cum paſſione delectabiliū retrahentiū vt declarabitur cum ager᷑ de cōparatione patientie ad temperantiā igitur. Secūdo excellentiſſimi gradus in vna quaqꝫ virtute ſunt ꝑſeuerantie gradus et heroicus. ſed patiētia cōmunit᷑ accepta cōtinet iſtos gradus et ipſa in oī genere virtutis reperit᷑ igit᷑. ¶ Alia ꝯcluſio erit de patientia ꝑmo modo dicta. ¶ Quarta ꝯcluſio patiētia primo modo dicta eſt extēſiue ꝑfectior ꝙ̄ fortitudo ſtricte accepta. ꝓbatur oīs fortitudo hoc modo accepto nomine eſt patientia primo modo/cū oīnis fortitudo ſit paſſio durorū in adminiſtratione grauiū et arduorū negociorum ſcꝫ bellicorū ⁊ tamē nō oīs patientia eſt fortitudo ſtricte accepta puta tollerātia durorū ptinentium ad magnanimitatē ꝓut diſtincte accipitur a fortitudine igit᷑ hoc modo patientia eſt ꝑfectior extenſiue ꝙ̄ fortitudo. ¶ Quinta ꝯcluſio fortitudo nō eſt ꝑfectior intenſiue ꝙ̄ patientia hoc modo accepta. patꝫ quia oēm ꝑfectionē ꝙ̄ continet fortitudo continet patientia: cum fortitudo ſit ſub patientia ſicut magis cōmune ſub minus cōmuni. ¶ Sexta cōcluſio fortitudo non eſt perfecior intēſiue ꝙ̄ patientia quarti generis licet patiētia ſit ꝑfectior extēſiue. Añs ꝓbatur q: aut illa ꝑfectio attenderet᷑ ex parte periculoꝝ et triſticiarum aut ex parte finis aut ex parte ſpontaneitatis: non primū q: patientia quarti generis eſt eq̄ bene circa pericula ⁊ tollerātiā mortis ſicut fortitudo. nec ſcđm q: pro quocūqꝫ fine honeſto pōt q̄s fortiter ferre pericula pro eodē aut ſimi omīno pōt patienter tollerare dāpnorū triſticias. nec tertium q: oīs ſpontaneitas vel non ſpontaneitas que reperitur in fortitudine ſcꝫ reſpectu tollerantie et periculoꝝ ⁊ reſpectu equanimitatis poteſt reperiri in patientia quarti generis et ſicut fortiter deſerendo actum fortitudīs poteſt reiicere a ſe pericula ita et multotiens in patientia quarti generis aduerſitates ipſe ſunt deſiderate ſicut dauid pro ſalute populi ſollicitus orabat vt in ſe diuine vltionis gladius verteretur. ¶ Cōfirmatur fortitudo habet aliquid quod difficultatē ⁊ triſticiā lenit ſcꝫ ꝯtrapugnationē ⁊ ſpem euadēdi ꝑicula ꝯtra pugnādo viriliter ſed hoc non habet patiētia quarti generis ⁊ illa que leniūt triſticiā in patientia quarti generis etiam poſſunt lenire triſticiam in actu fortitudinis igitur. ¶ Secunda pars concluſionis ꝓbat᷑ quia patientia quarti generis eſt multo extenſior ꝙ̄ fortitudo bellica vix enim vllus eſt bonus et iuſtus q̄ ſe eximere poſſit a patientia quarti generis a fortitudīe autē bellica ꝙ̄ plurimi. ¶ Septima ꝯcluſio fortitudo eſt intrinſece ꝑfectior ꝙ̄ patientia tercii generis. probatur iſta cōcluſio per fortitudinem duo difficilia fiunt ſpontanea ⁊ volita per patientiam vero tercii generis tm̄ vnum eorum fit ſpontaneum ⁊ adhoc illud cuius ſponteneitas eſt facilior ergo fortitudo eſt intrinſece perfectior ꝙ̄ patientia. antecedēs probatur per fortitudinem pericula fiunt volita volitione propter hec et etiā ipſa equanimitas in periculis ita ꝙ vere fortis nec deiicitur per deſperationem nec erigit᷑ per temeritatem ſed in patientia tercii generis ipa aduerſitas non fit volita nec ſimpliciter nec volitione propter hec ⁊ fit tantū volita ipſa equanimitas cuius volitio eſt facilior ꝙ̄ volitio ipſiꝰ aduerſitatis. nam multo facilꝰ eſt equanimē eſſe inter aduerſa accidentia ꝙ̄ velle huiuſmodi aduerſa. nam qui vult aduerſa faciliter inter ea eſt equanimis ſed multi ſunt equanimes inter aduerſa qui aduerſa nollēt. ¶ Octaua ꝯcluſio pacientia eſt perfectior tēperantia. probatur ſecundum Ariſtotelem difficilꝰ eſt pugnare contra triſticias quam cōtra delectationes. ſed pacientia eſt pugnatiua cōtra triſticias/ temperantia vero contra voluptates igitur. Antecedēs probatur pro prima parte. Si quis incumbat bono operi puta iuſticie tunc ab illo poteſt retrahi per voluptates ⁊ generaliter per ea que delectant puta p ītemperantiam vel munera poteſt etiā retrahi per cōminationes ⁊ cruciatus corporis ⁊ cōſtat ꝙ cruciatꝰ ⁊ dampna rerum multo vehementius retrahunt ab hmōi bono opere ꝙ̄ blanditie vel alia que cōcupiſcūtur a nobis. Ex quo contra Thomam infertur ꝙ delectationes tactus non plus retrahunt a bono ꝙ̄ aduerſa circa que eſt pacientia. Ego enim vt in pluribꝰ credo contingere ꝙ cum quis temptat᷑ deſerere bonum aliquod tā per aduerſa ꝙ̄ per blandimēta multo vehementius ⁊ violentius temptatur per aduerſa ꝙ̄ per proſpera. quod ſic probatur nam omnium vulgata vox ac ſententia eſt ꝙ q̄s pōt rationabiliter omittere bonum etiam magnum ad quod tenebatur etiam facere malum quod erat ſibi ꝓhibitum ſi aſſit timor ꝓbabilis cadens in conſtantem virum ⁊ tamē nullus diceret ꝙ̄ hec eadem poteſt ꝓpter concupiſcētiam vel propter delectationem guſtus et tactus nec etiam propter vtile ergo ſignum eſt ꝙ̄ temptatio et retractio a bono per aduerſa eſt multo efficatior et violentior ꝙ̄ per proſpera et delectabilia. Sunt tamen attendende varie hominum complexiones ⁊ di

Expō dicti thome

D

Cōparatio virtutū ē difficilis.

Patientia ē fortitudīe intēſiue pfectior.

Fortitudo ē pacietia itriſece pfectior.

Tho. 2. 2. qſt. 136 articulo. E

uerſi mores ſm quos alii vni paſſioni alii vero alte-
ri facilius ſuccumbunt. Et ideo quod dictum eſt ſecū
dum naturam ipſarum paſſionum intelligendum ē
que tñ paſſiones in vno impediri pñt ⁊ in alio adiu
uari. ¶ Nona concluſio: paciētia ē perfectior iuſticia

Iuſticia ē īpfectior paciētia.

probatur melius eſt eſſe pacientem ⁊ carere iuſticia
ꝙ eſſe iuſtum ⁊ carere pacientia ergo pacientia me-
lior eſt ꝙ iuſticia: conſequentia tenet quia ſi iuſticia ē
melior ꝙ pacientia tunc carere iuſticia erit deterius
ꝙ carere pacientia ergo aggregatum ex pacientia et
carentia iuſticie erit compoſitum ex minori bono et
maiori malo ⁊ aggregatum ex iuſticia ⁊ carentia pa
cientie erit aggregatū ex maiori bono et minori ma
lo ergo nō erit melius eſſe paciētem ⁊ carere iuſticia
ꝙ eſſe iuſtum et carere pacientia quod eſt oppoſitum
añtis. ꝙ ſi dicatur ꝙ iuſticia eſt eque bona ſicut paci
tia idem omnino ſequit̄. et antecedens ꝓbatur quia
qui eſt paciens et caret iuſticia habet patiētiā et ē di
ſpoſitus ad iuſticiā ⁊ ad māſuetudinē ⁊ oēm honeſtā
cōmunicationē. ꝗ vero habet iuſticiā nō tñ ē diſpoſit⁹
ad pacientiā cū multi iuſti ſūt in aduerſis impaciētiſ
ſimi. et hic loquor de iuſticia ad ꝓximū et nō de iuſti
cia ad deū que inclinat ad omniū mandatoꝝ obſer-
uantiā. Scdo qui habet iuſticiā et caret pacientia nō
eſt diſpoſitus ad vllam ꝟtutem ſm gradum pſeuerā
tie niſi pmo inclinetur per iuſticiam ſuā ad actū pa-
cientie. ſed qui habet pacientiā etiā ſine iuſticia diſpo
ſitus eſt ad omnē virtutem ſm gradum pſeuerantie
igitur. ¶ Decima concluſio. Pacientia eſt ꝟtus tnc̄
omnes ad excellentem in omni gradu virtutis facie-
dum virum aptiſſima et ad vitā humanā gerendam
conuenientiſſima. Ego tamen non volo hic compara-
re pacientiā ad humilitatē qꝛ de hac ɔparatiōe poſt
ea aget̄ ſed potius eā cōiūgo cū pacientia. ꝓbat̄ iſta
cōcluſio pmo auctoritate Ciceronis pmo de officiis

Cicero.

qui cū enumeraſſet duas res in quib⁹ maxime cernit̄
fortis ⁊ magn⁹ anim⁹ quarū vna i rerū externaꝝ de
ſpicentia ponitur. Altera in gerendis magnis ⁊ ma
xime vtilibus reb⁹. Statim poſt ſubiūgit. Earū dua
rum rerū ſplendor omnis amplitudo eſt. addo etiam
vtilitatem in poſteriore. Et ſequitur cauſa autem
⁊ rō eſt efficiens magnos viros in priore In eo enī
eſt illud quod excellentes animos ⁊ hūana cōtēpnē
tes facit. Et paulopoſt Nā ⁊ ea que eximia ple-
riſqꝫ ⁊ preclara videtur parua ducere, eaqꝫ rōe ſta
bili firmaqꝫ contēnere fortis animi magniqꝫ dicen
dum eſt. Et ſequit̄ et ea que vident̄ acerba que mul
ta et varia in hominū vita fortunaqꝫ verſantur ita
ferre vt nichil a ſtatu nature diſcedas nichil a di-
gnitate ſapientis robuſti animi eſt magne que con
ſtantie. Et ſequitur ad ꝓbationem cōcluſionis hui⁹
⁊ etiam non eſt autē conſentaneū qui metu nō fra-
gatur non frangi cupiditate nec qui inuictum ſe a
labore preſtiterit vinci a voluptate. Eandē ſenten-
tiā frequenter repetit. Secundo probatur auctori
tate. Cipꝛiani epiſtola xviii. dicētis nec inuenio fra

Cipꝛianus

tres dilectiſſimi inter ceteras celeſtis diſcipline vi
as quib⁹ ad cōſequenda fidei ac ſpei nr̄e pmia di-
rigimur qd̄ magis ſit vel vtilius ad vitam vel ma-
ius ad gl'iam ꝙ ꝗ pceptis dominicis obſeqo tioris
ac deuotiōis innitimur patiētiā maxīe tota obſer-
uatiōe tueamur. Tertio hec ꝟtus maxīe reddit ho-
minem ſimilē deo igit̄ et ad hūanā vitā gerendā con
uenientiſſīa añs ꝓbat̄ nā inter oēs ꝟtutes maxime
elucet in deo patiētia, nā cū totiēs ⁊ tā grauit̄ offē-
dat̄ ab hoīb⁹ etiā p ſacrilegā ydolatriā nō tñ deſūt
bñficia ſua tā bonis ꝙ mal' coiter largiri ⁊ mauult
tollerādo patient̄ nos ɔuerti ꝙ iuſticie ſue ſeueritā
tē in nos exercere vt pꝫ p illō Apo. an nō opulētiam
bonitatis ei⁹ ⁊ ſuſtētatiōis ⁊ lōganimitatꝫ ɔtēnis
ignorans ꝙm patientia ⁊ bonitas dei ad peniten
tiam te adducit. tu autē ſcdm duriciā tuā et cor im-
penitēs theſaurizas tibi irā in die ire ⁊ reuelatio-
nis iuſti iudicii dei qui reddet vnicuiqꝫ ſcdm opera
ſua ⁊c. ſcdo probat̄ idem añs nā datis preceptis ſa
lutis ⁊ maxime de dilectione inimici ſubiunxit ſta
tim chriſtus. eſtote itaqꝫ vos pfecti ſicut pater vr̄ ce
leſtis perfectus eſt et hanc ſimilitudinē dicit eſſe in
hoc ꝙ diligimus eos ꝗ oderūt nos diligere aūt odi
entes nos nō niſi p patientiā fieri pōt. Tertio ꝟt⁹
patientie maxime fulſit in chriſto ⁊ per eā maxime
expreſſit mirabilia iudicia ꝙ in eo eſſet diuina ma
ieſtatis igitur. añs ꝓbatur nā p patientiā deſcendit
de illa ſublimitate celeſti ad terrena, carnē homis
induit ⁊ innocens ipſe exſiſt⁹ aliena pctā portauit,
baptiſat̄ a ſeruo, eſurit, ſitit, temptatur, aploꝝ pe
des lauat, pditorē ſuſtinuit, pauit ⁊ oſculat⁹ eſt iu-
deos inimicos ſuos fouit a ꝗb⁹ ɔtumelias ſputa fla-
gella crucifixionē poculum aceti falſa teſtimonia ⁊
tādē mortē patiētiſſime tollerauit poſtꝙ tanta ſce-
lera illis eccleſiā ſuā aptā reliquit. Quarto pīrar-
che ⁊ ꝓphete et iuſti oēs ꝗ figurā xp̄i gerebant nul-

In ꝗbus floruit patientia.

lam ꝟtutē magis coluerūt ꝙ patientiā, nā abel pa
tienter tulit mortē a frē illatā et Abraham in obla
tione filii mira patientia diuino precepto obſequi
tur et yſaac filius qn̄ offertur domino mirabiliter
patiens fuit floruit in Jacob patientia cū fugebat̄
a fratre in ioſephum a fratribus venditus eſt ⁊
relegatus in moyſe cū ab ingrato populo cōtēnit̄
et quaſi lapidatur. In Dauid cū eum ſaul pſequit̄
quē traditum ſibi noluit occidere ⁊ in occiſorē eius
vltus eſt. In tot ꝓphetis ⁊ martyribus ꝗ pro xp̄o
interfecti ſunt. Quinto nos lege diuina ita naſcimur
in hoc mūdo vt maxime preſſuris ⁊ cōflictationib⁹
laboremus ꝗ patientia eſt ad vitā hūanā gerendā ma
xime accomoda. añs ꝓbatur p illud Geneſis. quia
audiſti vocē mulieris tue ⁊ manducaſti ex illa arbo
re de qua ſola preceperā tibi ne manducares male
dicta terra erit in oībus operib⁹ tuis, in triſticia et
gemitu edes ex ea oīb⁹ dieb⁹ vite tue ſpinas et tri
bulos eiciet et edes pabulū agri; in ſudore vult⁹ tui
edes panē tuū donec reuertaris in terrā de qua ſū
ptus es quia terra es et in terram ibis. Et hec ſen-
tentia declaratur in omnib⁹ hoībus quorū initiū
vite eſt cū lacrimis ⁊ pceſſus et exitus cum gemitu
dolore ⁊ anxietate ſed iſtis difficultatibus ⁊ anxie
tatibus vite per nichil eque bene ſubueniri poteſt
ſicut p patientiētiā igitur. Confirmat̄ per illud xp̄i
hec locutus ſū vobis vt in me pacē habeatis, in ſe-
culo aūt preſſurā habebitis ſed fidite qm̄ ego vici
mūdū. Ex quo ſic arḡ xp̄s apoſtolos ſuos et eos ꝗs
deſtinauit ad maiora bona ſpiritualia vt ad ſemi
nandum fidē et plantādū eccleſiam maxime inuuit
per patientiam ⁊ eis preſſuras ⁊ tribulationes ꝗs
paſſuri ſunt predicit vt contra hec omnia animum
per patientie virtutem confirment ergo patientia
ad excellentem in omni virtute gradum conſequen
dum maxime idonea eſt. Sexto patientia eſt maxi-
me accommoda ad fructum fidei ⁊ ſpei conſequen
dum et ad caritatis officia exercendū igitur. ante-
cedens ꝓbatur de fide et ſpe fructus fidei ⁊ ſpei eſt
viſio et fruitio ſed viſionem et fruitionem per pati
entiā expectamus quia ꝙ nō videmus et ſperamus

Paulus

id patiēter expectamus. De caritate probatur per
apoſtolum qui et inter cetera patientiam coniun-
xit. Caritas inquit magnanima eſt, caritas beni-
gna eſt, caritas non emulatur, caritas nō inflatur
non irritatur non cogitat malū omnia diligit oīa

credit omnia ſperat omnia ſuſtinet vbi apoſtolus/
enumeratis multis que ſunt effectus mediati pati
entie ſcꝫ benignum eſſe nō emulari non inflari nō ir
ritari non cogitare malū tandē ꝓpꝛiū actus ei⁹ ex
plicat mediante quo cauſa eſt predictoꝝ cum dicit
caritas omnia ſuſtinet. ¶ Confirmatur illud qđ eſt
potiſſima cauſa perſeuerandi in caritate eſt aptiſ
ſimū ad vitam humanā honeſte tranſigendā: ſꝫ pa
tientia eſt potiſſima cauſa perſeuerandi in carita=
te igitur. minoꝛ pꝛobatur ex apoſto. qui ait. ſuſtinē
tes inuicē in dilectione ſatis agētes ſeruare vnita
Cipꝛianus tem ſpiritus in cōiunctiōe pacis vbi oſtendit ſm Ci
pꝛianū apoſ. nec veritatem ſeruari poſſe nec pacem
niſi ſe inuicē fratres mutua tollerantia foueant et
concoꝛdie vinculū patientia intercedente cuſtodiāt
hec Cipꝛianus Septimo illud qđ eſt maxͤ idoneū
ad implenda p̄cepta ⁊ ꝯſilia amplectenda eſt aptiſ
ſimū ad vitā humanā honeſte pagendā ſed patiētia
eſt huiuſmōi igr̄. nam ſi habem⁹ patientiā neqꝫ iura
mus neqꝫ maledicim⁹ q̄ ad p̄cepta ptinent nec abla
ta repetimus ⁊ alapā tradenti alterā maxillā p̄be=
mus fratri in nos peccanti nō ſolū ſepties oīa di=
mittim⁹ diligim⁹ inimicos nr̄os ꝓ aduerſariis p̄=
ces fundim⁹ q̄ facere nō poſſumus ſine patientie v̄=
tute. hoc eñ fecit Stephanus cū dicebat. dñe ne ſta
tuas illis hoc pctm̄ qui in hoc fuit dñice lenitatis ⁊
patientie imitatoꝛ. Octauo habita patientia care
mus ira diſcoꝛdiis ⁊ ſimultatibus et ſi inſurgere tē
tauerint ſtatim ꝑ patientiā excutiētur/ ſed hec vitia
maxīe debent eſſe a xp̄iano aliena vt domiciliū pa
cificū pſeueret in mēte noſtra ſm illud oīs amaritu
do ⁊ ira ⁊ indignatio ⁊ clamoꝛ ⁊ blaſphemia au
ferant a vobis igitur. Nono nichil vtili⁹ eſt nobis
contra varia incōmoda ⁊ infirmitates ⁊ duros cru
ciatus coꝛpoꝛis patientia ſed his incōmodis gen⁹
humanū aſſidue fatigatur. ⁊ ad vitam humanā trā
ſigendā nichil eſt vtilius patientia. minoꝛem ꝓbat
quia ex peccato hominis non ſolū perdita eſt im
moꝛtalitas ſed etiam firmitas coꝛpis: ⁊ ſemꝑ luctā
dum eſt et cōgrediendū eſt cū rebus aduerſis. ¶ De
Job. cimo ad iuſticiam hominis examinādā ⁊ ꝓbandā
nichil efficacius ē patientia q꞉ patientia hōꝓbaꝛ ſi
cut aurū ⁊ argentū igne. et Job hac virtute patien
tie examinatus et ꝓbatus ad ſūmum laudis culmen
erectus eſt. Examinatus eſt eñ in ſanitate in diui=
tiis in pignoꝛibus in amicis quas oēs tētationes
victrice patientia ſupauit. ſed hoc examē ⁊ hec per
aduerſitates ꝓbatio eſt in hoīb⁹ frequētiſſima. nā
Job vt dictū eſt his tentatus eſt et Thobias ocu=
loꝝ amiſſione. Undecimo impatientia eſt malum q̄
thobias. maxime nocuū et ꝯriū humane vite igitur patiētia
virtus eſt q̄ maxime ad humanā vitam vtilis. añs
ꝓbat Cypꝛianus/ nā diabolus impatiēter tulit ho
minē factū eſſe ad imaginē dei vñ et periit pꝛius et
ꝑdidit/ ⁊ adam q꞉ cōtra p̄ceptū diuinū fuit ipatiēs
cibi ſine pomi moꝛtiferi in moꝛtē cecidit. Chain per
Mala q̄ impatientiā muneris fratris fratrē pemit. Eſau ꝑ
cōſequūt impatientiā lentis pmogenitura amiſit. Judaicus
ipſā ipa= popul⁹ per impatiētie crimē a deo vero receſſit/ ꝓ
tientiam phetas ⁊ iuſtos ſuos quoqꝫ pemit. Per impatiētiā
fuit heretici in eccleſia ⁊ compellit eos ad odia ho
ſtilia et furioſa igitur. Iſtis rōnibus quas poſt ſe=
cūdā poſui p̄dictā cōcluſionē Cipꝛianus diffuſe ad
modū pꝛobat epiſtola. xviii. q̄s epilogādo his pau
cis verbis cōpꝛehendit. patiētia eſt que nos deo re
cōmēdat ⁊ ſeruat ipa eſt q̄ irā tēperat que linguā
frenat mentē gubernat pacē cuſtodit diſciplinā re=
git libidinis impetū frangit timoꝛis violentiā cō=
pꝛimit incendiū ſimultatis. extinguit coercet poten
tiam diuitū inopiā pauperū refouet/ tuetur in vir=

ginibus beatā integritatē in viduis laborioſā caſti
tatē/ in cōiunctis ⁊ maritatꝫ indiuiduā caritatē fa=
cit humiles in pꝛoſperis et in aduerſis foꝛtes et cō
tra iniurias ⁊ cōtumelias mites docet delinquen=
tibus cito ignoſcere ſi ipſe delinquas diu ⁊ multū
rogare tentationes expugnat pſecutiones tolerat
paſſiōes ⁊ martiria cōſūmat ipa eſt que incremēta
ſpei ſublimiter ꝓuehit ipſa actum dirigit vt tenere
poſſum⁹ viā xp̄i dū ꝑ eius tollerātiā gradimur ipa
efficit vt pſeuerem⁹ filii dei dū patientiam patris i
mitamur. Hec Cipꝛianus quibus nichil lucidi⁹ eſſe
poteſt ad concluſionē ſupꝛapoſitā ꝓbandā. Ad hec
aūt oīa exponēda et intelligenda neceſſe eſt ad me=
moriā reuocare varios illos modos q̄s ſupꝛa po=
ſuimus de effectib⁹ ⁊ actib⁹ alicui⁹ hit⁹. nā aliquos
hoꝝ actuū cauſat imediate patiētia. alios v̄o medi
ante actu ſuo ꝓpꝛio ſicut ſupꝛa diffuſius declaratū
eſt Duodecio ar ꝑ illud Jacobi pꝛio patiētia opus pfectū hꝫ. Sꝫ ad hoc rn̄det btūs Thomas q̄ patiē=
tia dicit habere op⁹ pfectū nō ſimpliciter ſꝫ in ad=
uerſis tollerandis. Ex quib⁹ pꝛimo ꝓcedit triſtitia
quam moderat patientia. ſcđo ira quā moderatur
māſuetudo. tertio odiū quod tollit caritas. quar=
to iniuſtū nocumentū quod tollit iuſticia tollere au=
tem p̄cipiū vniuſcuiuſqꝫ eſt pfectius non tamē ſequi
tur pꝛopter hoc q̄ patientia ſit ſimpliciter perfectioꝛ
ego nō multū curo de oꝛdine hic poſito inter triſtitiā
iram ⁊ odiū ⁊ iniuſtū nocumentū qui tamen non vi=
detur bene poſitus. Nam cum ira ſit appetitus vin=
dicte et per conſequēs nocumenti iniuſti ira ſine quo
cūqꝫ medio fert in iniuſtū nocumētum ſꝫ ex hac ſolutio
ne Tho. arguo ſic ē multo difficili⁹ recte ſe hēre cir=
ca aduerſa in tota vita hūana q̄ circa ꝓſpera: ſꝫ i ad
uerſis tollerandꝫ patiētia ē pfectioꝛ ceteris vt decla
rat ipē Tho. maioꝛ ꝓbatur tū q꞉ aduerſa frequētius
multo ꝯtingūt q̄ ꝓſpera: tū q꞉ in ipſis ꝓſperis mul=
ta aduerſa ꝯtingūt i carendo in acq̄rendo ſeruādo ⁊
vtendo in ipſo motu quē faciunt in animum tēptan=
do ⁊ alliciendo in odiis ⁊ inimiciis q̄ occaſione eoꝝ
oꝛiunt in quibus omnibus opus ē pacientia. minoꝛ
pꝛobatur. Tum ex ipſo Tho. Tum quia habita pa=
cientia nec triſticia habet nec ira nec odiū nec iniuſtū
nocumentū inferimus habita vero iuſticia adhuc ha
bet odium ira ⁊ triſticia. habita caritate adhuc habe
tur ira ⁊ triſticia habita vero māſuetudine adhuc ha
betur triſticia. quod autē dixi de caritate itelligo q̄=
tū eſt ex natura habituū ⁊ non q̄tū eſt ex inſtitutione
cauſe pme iſtitueītis caritatē eſſe cuicū q̄ peccato moꝛ
tali incōpoſſibilē ¶ Confirmat q̄cquid habet op⁹ ita
perfectum et habens ipm in nullo deficiat eſt pfectiſ
ſimū ſimpliciter. ſed pacietia ſic hꝫ op⁹ perfectum q̄
habens ipm in nullo deficit ergo ſimplicit ⁊ vniuer=
ſaliter eſt pfectioꝛ virtus. maioꝛ ꝓbat quia ſi aliqua
alia v̄tus ſit pfectioꝛ tūc ea non habita licet habea=
mus patientiam et opus eius adhuc deficiemus i ali
quo ſcꝫ in opere illius virtutis pfectioꝛis. ⁊ minoꝛ ex=
pꝛeſſe habetur in textu beati Jacobi vbi allegatus ē
paſſus. ¶ Decimo tercio arguit ꝑ illud Luce. xxi. In
pacientia veſtra poſſidebitis animas veſtras. ¶ Sꝫ Tho. vbi
ad hoc reſpondet beat⁹ Thomas q̄ per pacientiā ſupra.
dicimur poſſidere animas noſtras in q̄tum ipſa ra=
dicitus euellit paſſiones aduerſitatū. ¶ Contra hāc
ſolutionem arguitur ſimiliter vt pꝛius ſit aliqua vir
tus perfectioꝛ pacientia etiam circa pꝛoſpera ea nō
habita non poſſidemus animas noſtras ſed habita
pacientia poſſidem⁹ animas noſtras vt declarat ibi
dem Thomas ergo nulla ē v̄tus pfectioꝛ pacientia.
maioꝛ ptꝫ q꞉ poſſeſſio impoꝛtat q̄etū dominiū ſed qui
caret aliqua v̄tute pfectioꝛe paciētia nō hꝫ q̄etum do
miniū ſuꝑ aīam ſuā nec mouet eā vt vult ſm iudiciū

Tho. 2. 2. q̄ſti. 136 arti. pmo ad

Thomā

rationis igitur. ¶ Decimo quarto ſcḋm Gregoriū in quadā omelia patiētia eſt radix ⁊ cuſtos oīm virtutū ideirco inqͥt in omelijs de martyribus poſſeſſio aīe i virtute patiētie ponit̄ q̄a radix et cuſtos oīm virtutū eſt patiētia. Et hugo de clauſtro aīe dicit eā baſē virtutū .i. ſicut baſe ſuppoſite colūnis materialibus portauit edificij pondus ſic patiētie virtus edificij ſpiritualis ſuſtinet onus ergo eſt maxima virtutū. ¶ Reſpondet thomas ꝙ eſt radix oīm virtutū nō eas directe efficiendo ſed ſolū remouēdo ꝓhibens. ¶ Contra hoc arguit̄ volo ꝙ aliquis habeat patiētiā ꝑfectā et noticiā agendoꝝ ⁊ careat oīi alia virtute. Tūc ſic talis recte aget in materia illꝰ virtutis quā nō habet quod ꝓbatur qꝛ nō peccabit in materia iuſticie niſi aut odio aut amore aut aliqua cōſimili paſſione. Si odio tunc peccat qꝛ non pōt ferre ꝓſperitatē eius quē odit. Si odio vel cupiditate tunc peccat qꝛ nō poteſt ferre aduerſitatē ſuam vel amici. Et eodem modo argueretur de alijs affectiōibus in manſuetudine peccabit qꝛ non pōt ferre paruipēſiones in fortitudine: qꝛ non pōt ferre dura ſi ꝑ timorē. Si vero per audaciam qꝛ non poteſt ferre dilationē conflictus vel glorie vel prede. In temperātia qꝛ non poteſt ferre abſētiam voluptatū vel preſentiā triſticiarū guſtus ⁊ tactus. non dico tamē ꝙ circa oīes virtutes patientia ſe habeat effectiue. Sed verū eſt ꝙ circa aliquas tm̄ remotiſ ꝓhibens quo remoto volūtas a ratiōe directa cauſat opus in alijs autē cauſat opus mediante actu ſuo elicito. hoc autē ſcilꝫ reſpectu oīm aliarū virtutum a ſe. ſe habere radicaliter vel remouēdo prohibens vel effectiue cauſando nulli alteri virtuti morali conuenit ideo patientia eſt ceteris ad vitā humanam trāſigendā accomodatior. ¶ Sed cōtra octauā concluſionē arguit̄ ſic appetitus deordinatus delectationū eſt turpior et nociuior q̄ꝫ impatiētia ergo ⁊ temperātia eſt ꝑfectior q̄ꝫ patientia cōſequētia iſta videtur tenere ex Ariſ. ſecundo priorū vbi dicit q̄ꝺ maius eſt maiori opponitur. Et aīs ꝓbatur qꝛ concupiſcentia eſt deterior ira. ſed ira eſt deterior impatientia cum ira preter īpatientiā addat appetitū vindicte igitur. ꝙ autem concupiſcentia ſit turpior ⁊ nociuior ira habet. Ariſ. ſeptimo ethicorū ⁊ ꝓbat multipliciter Tum qꝛ iratus aliqualiter obedit rationi ⁊ aliqualiter aduerſat̄ concupiſcens vero nullo modo obedit. Tum qꝛ ira eſt magis naturalis et difficilior cōcupiſcentijs maxime ſuꝑabūdātibus ⁊ nō neceſſarijs Tū qꝛ operātes ꝑ ꝯcupiſcētiā ſunt magis inſidiatores, operātes vero ꝑ iram magis apti et manifeſti quod per illud quod venerē vocant doloſam cyprigenam ⁊ tribuunt ei corrigiā variam. et Homerus vocat deceptionem que furata eſt itellectū ſpiſſe ſapiētis. ¶ Ad hanc rationē reſpōdet̄ negādo ꝯſequētiā. et ad ꝓbationem dicitur ꝙ aliquid dicit̄ oppoſitū dupliciter. Uno modo priuatiue vel negatiue ⁊ ſic cōcedo ꝙ illud quod maius eſt maiori opponit̄ qꝛ quanto aliq̄d eſt melius tanto priuatio eius eſt deterior. deterius enī eſt priuari maiori bono q̄ꝫ minore ⁊ ideo carētia patientie deterior q̄ꝫ carētia tēperātie. Alio modo aliquid dicitur opponi maiori contrarie et tunc negat̄ ꝙ oppoſitum maiori bono ſemꝑ ſit deterius. nā magnanimitas eſt excellētior virtus q̄ꝫ affabilitas et tn̄ puſillanimitas nō eſt deterius viciū laſciuia adulatione contētiōe ſiue litigio et diſcolia. Similiter māſuetudo eſt excellentior virtus eutrapelia ⁊ tamen inſenſibilitas non eſt deterior ſcurrilitate ⁊ deriſione Cum his tamen ſtat ꝙ carentia patiētie eſt deterior q̄ꝫ carentia temperātie. nolo tamē dicere vniuerſalit̄ ꝙ ſi aliqua virtus vel perfectio ſit maior altera ꝙ priuatio maioris ſit deterior priuatiōe mīoris hoc enim eſt falſum in ꝑfectiōibus quarū vna includit aliam ſicut bene eſſe includit eſſe. in his enim priuatio mioris ſemꝑ includit priuationē maioris et ita priuatio minoris eſt deterior vt deterius eſt non eſſe q̄ꝫ nō bn̄ eſſe qꝛ non eſſe infert non bene eſſe. quia tamen iſta latiorem declarationē requirſit, ideo pro nunc ſuꝑſedeo: ſatis eſt pro nūc intelligere ꝙ illa ꝓpoſitio Ariſ. nec ī oppoſitis cōtrarijs nec in priuatiue oppoſitis ſit vniuerſalit̄ vera. ¶ Contra nonā concluſionē arguit̄ ſic iuſticia eſt preclariſſima virtutū ergo patiētia nō eſt perfectior iuſticia. aīs ꝓbatur per Ariſ. quinto ethicorum dicentem ipſa quidem igitur iuſticia virtus eſt perfecta ſed non ſimpliciter ſed ad alterū ⁊ propter hoc multotiens preclariſſima virtutū eſſe videtur iuſticia. et neqꝫ heſperus neqꝫ lucifer ita admirabilis.

Tho. vbi ſupra.

M Aliq̄d oppōit̄ alteri dupliciter.

¶ Ad hanc rationē reſpōdet̄ ꝙ Ariſ. ibi cōparat iuſticiam ad virtutes que ſunt ad alterū non ad oēs ſimpliciter ideo cōcedo ꝙ inter virtutes que ſunt ad alterum et non ad ſe iuſticia eſt ꝑclariſſima ⁊ maxime neceſſaria ad conſeruandā policiā cum quo ſtat ꝙ patientia que eſt virtus ad ſe. i. ad regimen habentis vitalis ac neceſſaria ſit ꝑfectior iuſticia. nā ſi haberet̄ patiētia ſcḋm oēs gradus ſuos nō eēt multū opꝰ iuſticia habita etiā iuſticia ſcḋm oēm gradū ſuum adhuc multū egemus patiētia qꝛ q̄uis nō moueamur ꝑ iniuſticiam ad retinendū quod ē alterius. poſſumꝰ tamē per impatientiam moueri ſi priuemur ꝓſperis vel aduerſis afficiamur. ¶ Secūdo arguitur ad idē aggregatum ex iuſticia et impatientia eſt melius q̄ꝫ aggregatum ex patientia et iniuſticia melius eſt enim eſſe iuſtū et impatientē q̄ꝫ eſſe patientē ⁊ iniuſtū ergo iuſticia eſt melior patiētia. ꝯña iſta tenet per regulā Ariſ. de eligibilitate et fuga quā ponit libro priorū. ¶ Ad hanc rationē reſpōdet̄ negādo aīs ſi impatiente ⁊ iniuſtum ſumant̄ negatiue aut priuatiue melius eſt enī habere patientiā ⁊ eſſe iniuſtū q̄ꝫ habere iuſticiā ⁊ carere patiētia. Si aūt ſumant̄ poſitiue ⁊ contrarie cōcedo aīs et nego ꝯñam. et ad ꝓbationē dico ꝙ regulam ſuam. Ariſ. intellexit de oppoſitis cōtradictorie aut priuatiue et nō de oppoſitis ꝯtrarie vt patet per exemplum ſuum quia enim inquit melius eſt velle benefacere et non facere q̄ꝫ facere bene ⁊ non velle ideo velle benefacere eſt melius q̄ꝫ benefacere vbi clare patet ꝙ ipſe accipit oppoſita contradictorie ⁊ nō contrarie. ¶ Contra vltimam concluſionem arguitur ſic in aliquibus rōnibus eius ſumitur pacientia primo ⁊ ſecūdo modis ī aliquibus quarto mō in paucis vero tertio modo ⁊ in aliquibꝰ etiā extēſius q̄ꝫ ſint acceptiones ſuprapoſite vt cū carentia voluptatū et delectationum et generaliter eorum que placent dicitur ꝑtinere ad pacientiam ergo ex illis non pōt cōcludi ꝙ pacientia tertij generis ſit ad vitam humanam tranſigendam aptiſſima.

I Iuſticia īter virtutes q̄ ſūt ad alt'ū ē potiſſima

¶ Ad hanc rationem reſpondetur cōcedēdo aīs et negando ꝯñam: qꝛ patientia tertij generis diſponit ad omnes modos patientie: nam qui didicit tollerare aduerſa equanimiter diſpoſitꝰ vt equanimiter ſe habeat ad omniū aduerſoꝝ et triſticiaꝝ equanimem tollerantiā et ita diſpoſitus eſt vt tolleret labores ⁊ triſticias que cōtingunt in magnis periculis in magnis adminiſtrationibus in operationibus difficilibus in flagellis diuinis et probatione ac examinatione et etiam in carentijs rerum concupiſcibilium ¶ Ad rationem ante oppoſitum reſpondetur ꝙ patientia non eſt vnum genus virtutum cardinalium, ſed eſt contenta ſub altera earum ſcꝫ ſub fortitudine et enumeratur iter eas illa enumeratione qua ſpecies enumeratio genere ſuo enumerari dicitur.

QUeritur: vtrum equanimis
temptationū tollerātia ad patiētiā ptine
at. Arguit̄ ꝙ ſic oīs eq̄nimis tollerātia rei
moleſte nobis ē patiētia ſꝫ eq̄nimis tollerātia tēpta
tiōis ē hmōi igit̄. ¶ In oppoſitum argui̊ qꝛ tollerā
tia tēptationis ptinet ad virtutē illam contra quam
tēptamur ſed multotiēs temptamur contra aliā vir=
tutem ꝙ contra patientiā igitur. ¶ Notandū ꝙ qui=
R dem volunt ꝙ patientie generaliter accepte ſūt quat
Spēs pa tuor ſpecies vna eſt rei indifferentis cū ſcꝫ aliquid pa
ciētie. ti poſſumus ⁊ virtuoſe et vicioſe vt cū quis patit̄ ſupe
riorē lauare ſibi pedes. Et hanc dicunt indifferentē.
Alia eſt patiētia culpabilis qua ea patimur que nō
ſunt patieda, vt cum patimur vicina creſcere in proxi
mis que exterminare tenemur. Tertia eſt patiētia di
ſciplīne, vt cum maiorū et preceptorū noſtroꝝ incre=
pationes et flagellatiōes equanimiter ſuſtinem⁹. Se
cundū illud qui odit increpationes odit animā ſuam
Et ait Paulus ad hebreos quis filius quem nō cor=
ripit pater ꝙ ſi extra diſciplinā eſtis ergo adulteri ⁊
non filii eſtis. Et hieronim⁹ ait radices diſciplīe ama
Hieroni= ri ſunt fructus autē dulciſſimi. Quarta eſt patientia
mus. rei aduerſe: hanc eni quadruplicem ponūt patimur
eni res aduerſas interdū a deo interdū a diabolo in
terdum ab homine interdum a nobiſmetipſis, a deo
flagella patimur a diabolo tēptationes, ab homine
pſecutiones, a nobis volūtarias caſtigationes. Ad
hoc autē ꝙ flagella dei patienter feramus quattuor
requirūtur primum vt non murmuremus. ſecunduꝫ
vt nos accuſemus et deum iuſtificemus. tertiū ꝙ emē
demur. Quartum ꝙ miniſtro non indigemus de tē
ptationibus dicunt ꝙ eas tollerare debemus et non
orare vt auferantur a nobis ſed eas vincere ⁊ ſupera
re non conſentiendo. res autem aduerſas ſiue ab ex=
traneis ſiue a proximis inferantur ſic tollerare debe
mus vt nec manu nec ore nec corde contra inferentes
moueamur. ꝙ ſi quis poſſit non reddere iniuriā pro
iniuria magna patientia eſt, ſi poſſit non redde=
re pro iniuria cōtumeliā maior patientia eſt. Si poſ
ſit nō reddere iram pro iniuria maxima addunt ꝙ ī
iniuriis pſequentiū nos patientiā habere debem⁹ p=
pter tres cauſas. Prima eſt ne dei ordinationi reſi=
ſtamus. Secūda ne officiū dei preſumamus. Tertia
ne occulto temptatori cōſentiam⁹ hec pro magna pte
falſa ſunt et ſibi cōtradicentia. Et ideo contra predi
Ɔ quoſdā cta ponunt alique ppoſitiones. Prima eſt nulla vi=
cioſa tollerantia eſt patiētia. pbatur qꝛ ſcdm philo
ſophos et ſanctos patientia ꝙ̄tūcunqꝫ generaliſ ac=
cipiatur ſemꝑ eſt nomen virtutis, et licet ſancti et phi
loſophi vtantur noīe paſſionis ad ſignificandū tolle
rancias indifferētes vel culpabiles nō tamē noīe pa
tientie niſi aliqd addant per quod alienant terminū
a ſignificatiōe ſua, et exemplū de lotione pedū eſt oī=
no impertinēs cū nū̄ aliquis ſuit qui circa hoc patiētiā
poneret. ex quo patet ꝙ prima et ſcda ſpecies nō ſūt
ſpecies patientie ex quo vlterius infert̄ ꝙ diuiſio pa
tientie ſibi poſita eſt omnino inutilis: tum qꝛ enume=
rat que nō ſunt enumerāda: tum qꝛ tacet que non fue
runt tacenda vt patet in modis patientie ſupra poſi
tis. ¶ Scda ppoſitio diuiſio poſita de paſſione rerū
aduerſarum non eſt bona pbatur qꝛ aut intelligit ꝙ
patimur a deo imediate tantū et tunc diuiſio eſt om
nino inſufficiens, nam cum corruit noſtra dom⁹ aut
inundatione fluminis meſſis. deſtruit̄ patimur rem
aduerſam et tamen nō a nobiſipſis nec ab hoīe nec
a diabolo nec a deo. cum hoc deus nō agat ſine cau=
ſa ſcda. Si mediate vel imediate tunc oīa patimur a
deo. tum ſcdo qꝛ flagella nō ſolum a deo patimur ſꝫ
ab hoībus ⁊ a demonibus, nec ſolū temptationes a
demonib⁹ ſed ab homib⁹ et a nobis ipſis et a reb⁹
oīb⁹ que affectū mouere poſſunt patimur. ¶ Tertia p
poſitio Ad patientiā nō exigitur accuſatio noſtri nec
iuſtificatio dei. ptꝫ qꝛ hec nō ſunt act⁹ patiētie ſꝫ alia
rū virtutū niſi eomō quo ſupra dictū eſt cū ſcꝫ aliqua
virtus mediāte actu ſuo elicito inclinat ad id per qḋ
cōſeruari pōt. nā p actū ſe accuſādi ⁊ iuſtificādi deum
ꝯſeruat̄ patiētia nec requirit̄ etiā emēdatio moꝝ ad
hoc ꝙ actus aliqs ſit patiētia licet patientiā noſtraꝫ
quā habemus in flagellis diuinis pferendā ordina=
re debeam⁹ ad emēdationē morū. ¶ Quarta ppoſi=
tio ad patiēter tollerādū res aduerſas non ſufficit ꝙ
nec manu nec ore nec corde contra inferentē mouea=
mur. ptꝫ qꝛ iſta ptinent ad māſuetudinē ⁊ non ad pa
tientiā. tū ſcdo qꝛ ſtat aliquē habere oīa iſta et eſſe
impatientē qꝛ licet nec manu nec ore nec corde contra
inferentem moueamur ita tamē apud ſe pturbatur ⁊
afficitur triſticia vt deiciat̄ animo a dignitate ſua ⁊
deſerat multa bona opera quibus vel icumbebat vel
incumbere tenebat. ¶ Quinta ppoſitio non ideo qͥs
eſt patiens qꝛ pro iniuria non reddit iniuriā nec ideo
eſt patiens qꝛ pro iniuria nec iniuriā nec cōtumeliaꝫ
nec iram reddit. pbatur prima pars et ſcda qꝛ null⁹
pro iniuria reddēs ꝯtumeliā aut iram eſt patiēs: ſed
ſtat aliquē nō reddere pro iniuria iniuriā ⁊ tamē red=
dere iram et ꝯtumeliā ⁊ ſimiliter ſtat aliquē non red
dere pro iniuria contumeliā et tñ reddere iram id eſt
appetitum vindicte igitur. tertia pars probatur qꝛ
ſtat aliquē non inferentē pro iniuria nec iniuriā nec cō
tumeliā nec iram eſſe impatientē: ergo non eſt neceſſe
talem eſſe patientiſſimum. antecedens pbatur qꝛ ſtat
talē decidere aīmo ⁊ ꝯtriſtari contra rōnē ppt̄ ad
uerſa licꝫ nullā penit⁹ vindictā appetat. tertio pbat̄
ppoſitio p opināte ſm eū eīm res aduerſas ſic tol=
lerare debem⁹ vt nec manu nec ore nec corde ꝯ infe
rētes moueamur. ḡ dicere ꝙ vnū coꝝ reddit hoīē
patiētē ⁊ duo patientiorē ⁊ tria patientiſſimū eēt
ſibiipſi ꝯdicere. Nec tñ ad patiētiā ſufficiūt illa tria
ſicut iā deductū eſt licꝫ ſufficere videant ad māſuetudi=
nem. ¶ Notandum eſt vlteri⁹ ꝙ ſꝫ aliquos tres ſūt
Proprieta= pprietates patiētie. Prima eſt ꝙ ſit radix ⁊ cuſtos
tes patiē= omniū virtutū. Scda eſt ꝙ opus habeat perfectū.
tie. Tertia eſt ꝙ per ipſam eſt poſſeſſio animaꝝ ſed tñ
cū exponūt hoc ita lōge diſcedūt a ppoſito ꝙ ea q̄
ſūt ppa patiētie aliis tribuūt volūt eīm ꝙ patiā ſit
radix ⁊ cuſtos ꝯ ipugnātia ꝙ hēat opꝰ pfectū ppter
eq̄nimitatē pſeuerātie in difficili ⁊ laborioſo ope ⁊
ꝙ per eā ſit poſſeſſio aiarū eo ꝙ cohibet iraſcibilē
a motibus moderatis ire ⁊ pturbatiōis. Sed vltra
dicūt ꝙ caritas eſt radix omniū virtutum ex eo ꝙ
oīs virtus formata ex amore ſūmi boni incremen=
tum trahit. ⁊ ſit r fides ex eo ꝙ omnē accedentē ad
deum opꝫ credere ꝙ ſit remūerator. Et ſit iter man
ſuetudo ſm illud xpi diſcite a me qꝛ mitis ſū ⁊ hu
milis corde: et preterea ſingulis virtutibus cōuenit
ꝙ ſint poſſeſſio aīe inquantū q̄libet ponit eā in ꝗete
ſui actus. ¶ Sed contra hanc opinionem ſit prima
ppoſitio. Sola patientia eſt prima radix v̾tutum. M
pbatur qꝛ illud ex quo nata eſt pullulare oīs v̾tus
eſt radix omnium virtutum. ſed patientia ſola ē ex
qua nata eſt pululare oīs virtus igit̄. maior ē ma=
nifeſta ⁊ minor pbatur qꝛ ex cōtēptu a moleſtie et
difficultatis quā ingerit nobis opatio v̾tutis nata
eſt pullulare oīs virtus qꝛ cū creatura rōnalis ſit na
turaliter inclinata ad opationes v̾tutis ⁊ nichil re
trahat eā niſi moleſtia ⁊ labor opis poſito cōtenti
a moleſtie ⁊ eq̄nimitate circa hmōi triſticiā inde pue
niente exſurgit in omne opus virtutis, ſed patien=

tia ponit hmõi cõtemptū et eq̄nimitatē.ſi accipiat
nomē patientie cõmuniter ⁊ patiētia tertii gn̄is ad
huc omnia diſponit igitur. Pꝛo hac rõne eſt aduer
tendū q̄ omnes homines in agibilibus obedirent
rõni et virtuoſe oparentur niſi impedirentur ꝓpter
aliquā triſticiam q̄ in operando cõtingit:aut ꝓpter
ea q̄ ſunt extranea operationi aut intranea,⁊ ido
ſi quis habeat virtutē patientie qua ſit diſpoſitus
ad omnes hmõi triſticie cauſas cõtēnendas ad tol
lerandū eā equanimiter q̄ retrahunt ab opere v̄tu-
tis ille habet radicē omniū virtutū ex qua omnis
virtus pullulare poteſt.hec ratio etiam melius in-
telligeretur ex cõcluſione ſeq̄nte.¶ Secunda ꝓpoſi
tio patientia eſt potiſſima cuſtos omnium virtutū
ꝓbatur illd quo ſupamus ac vincimus omnia que
contrariant̄ ⁊ aduerſantur cuiuſcūq̄ virtutis opa
tioni eſt omniū virtutū cuſtos,ſed ꝑ patientiā ſupa
mus ⁊ vincimus omnia q̄ aduerſātur cuiuſcūq̄ vir
tutis opationi ergo patientia eſt cuſtos omniū vir
tutū.maioꝛ eſt certa ex quid nominis cuſtodis.mioꝛ
ꝓbatur qꝛ omnia que aduerſanter virtuti.aut ſunt
delectabilia aut triſtabilia.ſi triſtabilia tūc illa ſu
perantur per patientiā.ſi delectabilia.Tūc ſic nul
lum delectabile vincit nos q̄ diu equanter tollera
mus carentiā eius aut vſus exceſſiui:ſed hec equa-
nimis tollerantia ptinet ad patientiā cū hmõi tol-
lerantia nõ ſit difficilis niſi ꝓpter triſtitiam inde
cauſatā igitur.Uerbi gratia aliquid allicitur ad i
tēperantiam a facti delectabili,talis cū habeat rõ
nem ad melioꝛa depcātē nūq̄ cõſentiret tentationi
niſi carentia rei delectabilis.aut vſus eius eſſe. ſi-
bi moleſta.Et ideo ſi quis haberet virtutē qua om
nem talē carentiā rerū delectabiliū et generaliter
omnẽ moleſtiam equaniter tolleraret ipe haberet
virtutē omnium virtutū cuſtodem et conſeruatricē.
¶ Tertia propoſitio habere opus perfectum maxi
me conuenit patientie.ꝓbatur omnis ꝑfectio opis
virtuoſi eſt ſcd̄m gradū heroicum aut ſecundū gra
dum temperantie:ſed nullus poteſt habere gradū
heroicū niſi per patientiā nec etiā poteſt q̄s habere
gradū tempantie niſi per patientiā ergo patientia
habet opus perfectū.maioꝛ eſt manifeſta quia iſti
ſoli duo gradus in omni virtute ſunt grad⁹ ꝑfecti
et minoꝛ ꝓbatur quia ad gradum heroicū exigitur
tollerantia coꝝ que pꝛo ſua difficultate excedūt cõ
munē hominū facultatem.ad gradū vero tempan-
tie exigitur tam diuturna rerum aduerſarū tolle
rantia et etiam carentie rerū delectabiliū,q̄ iam
paſſiones nõ plus notabiliter exurgant contra iu-
dicium rõnis.hec autem tollerantia ſine patientia
haberi non poteſt.¶ Quarta propoſitio patiētia
eſt per quā eſt animarū poſſeſſio ꝓbatur patientia
eſt per quā vnaqueq̄ virtus habetur ſcd̄m gradum
temperantie ſed in ſolo gradu tempantie habetur
animarū poſſeſſio igit̄.maioꝛ pꝫ ex ꝓcedēti ↄcluſ-
ſione.minoꝛ ꝓbatur poſſeſſio anime conſiſtit in q̄e-
te et pace et tranſquillitate anime cum ſcꝫ tanta eſt
in anima quies vt nec appetitus contra voluntatē gregori⁹
nec volūtas contra rõnē exſurgat,q̄ patet ꝑ Greg.
dicentē aīas poſſidere eſt in omnibus recte viuere ⁊
cunctis motibus mentis dn̄ari,ſed hoc tantū habe
tur in gradu tēpantie in quo anima tam quieta eſt
vt omnis motus et oīs ſtimulus contra rõnem pe-
rierit ita q̄ in hoc gradu non exſurgant motiones
ſaltē notabiles ↄ rõnē. ſed diuturna conſuetudine
vincēdi hmõi mod⁹ oīs ſtimul⁹ ↄfract⁹ eſt ig̃ pati
entia ē ꝑ quā hētur aīaꝝ poſſio.Ex his oīb⁹ infert̄
hec ↄcluſio.Predicte ꝓpꝛietates ſūt ꝓpetates pa-
tientie ig̃.cnō ꝓ pma pte ꝓbat̄ de pma ꝑ gloſā ſu-
per illd Luce in patiētia vr̄a ⁊c.patiā inq̄t radix ē
⁊ cuſtos oīm v̄tutū de ſcd̄a ꝑ illd Jaco.patiā opus
ꝑfectū hꝫ.de tertia ꝑ illud luce.xxi.in patiētia vr̄a
poſſidebitis aīas veſtras.¶ Cõtra pmā ꝓpoſitionē
ar̄ ſic.caritas eſt pꝛia radix oīm v̄tutū ꝗ nõ patiā
an̄s ꝓbat̄ qꝛ oīs v̄tus foꝛmata ex amoꝛe ſūmi bo-
ni incremētū recipit:ſꝫ amoꝛ ſūmi boni ex caritate arg.tho.
eſt ig̃.Scd̄o fides ē pma radix oīm v̄tutū igit̄ non 2.2.q̄ſt.2
patientia.an̄s ꝓbatur per illud apoſ.accedentem ad art.qotu
deum opoꝛtet credere q̄ inquirētibus ſe ſit remune-
ratoꝛ.¶ Tertio humilitas eſt pꝛima radix oīm virtu
tum igitur an̄s ꝓbat̄ ꝑ illud Gre.quaſi puluerē invē-
tum colligit qui alias virtutes ſine humilitate ↄag
gregat.¶ Ad pꝛimā rationē negatur an̄s nā virtutes
moꝛales poſſūt haberi ſine caritate ⁊ fide ⁊ ideo nul N
la earū eſt radix virtutū.Tum ſcd̄o qꝛ nec act⁹ carita Nec act⁹
tis nec actus fidei haberi pſſit ſine patiētia,nõ carita fidei nec
tis qꝛ nemo põt ꝑponere amoꝛe dei amoꝛi ſui et reꝝ charitatꝫ
ſuarum niſi mediāte equanimi tollerātia multoꝛum ſine patiē
difficiliū,nõ fidei qꝛ null⁹ põt captiuare intellectū ſu tia habet̄
um vt credat que nec ſcit nec ītelligit imo ↄtra q̄ fre-
quēter putat habere rationē.firmā multa etiā crede-
re iubemur quoꝛū opatiões a nobis exigunt̄ multa
etiā que ſūt nobis foꝛmidini ⁊ terroꝛi.ad ꝓbationem
autē ↄceditur an̄s ⁊ negat̄ ↄn̄a multa eni valēt ad au
gmētū virtutū que non habēt radicis nec germis ra-
tionē q̄ ſi in aliq̄b⁹ auctoꝛib⁹ reperiat̄ eam appella
ri radicē aut matrē virtutū hoc intelligendū eſt non
q̄tū ad rationē virtutis:ſed q̄tum ad rationē meriti
qꝛ nulla virtus ꝓducit actū meritoꝛiū niſi mediāte ca
ritate.¶ Ad ſcd̄am negat̄ an̄s ⁊ ad ꝓbationē dico q̄ fi
des reſpectu actus meritoꝛii habet rationē germis
caritas aūt habet rationē radicis ſed nõ q̄tū reſpe-
ctum actus virtuoſi ſcd̄m q̄ hmõi.et hoc ſignificauit
apo.ꝑ hoc qd ait accedētibus ad deū.Et ſi dicas q̄
nullus actus põt eſſe moꝛalit̄ bon⁹ niſi habeat debi
tam circūſtātiā vltimi finis ſic qd opans ꝓpter deum
opetur.ſed hec cognitio nõ põt haberi niſi ꝑ fidē igi
tur.Ad hoc reſpõdet̄ q̄ pꝛo nunc cõceſſo illo ꝑncipio
de quo alibi videbit̄ ad oēm actū moꝛaliter bonum
exigitur act⁹ aliq̄s cognitiõis ſīl̄is fidei q̄ tamē nõ eſt
actus fidei infuſe nec fidei acq̄ſite licet ſit generatiuus
fidei acq̄ſite reſpectu ei⁹ de obiecti cõplexi,actus ſcilꝫ
quo credo ꝓpter deū oīa opanda eſſe:⁊ iſte act⁹ ha
betur a nobis mediante auxilio dei ſpeciali,ſed hic
actus nõ eſt ille quo credo oīe ↄtētū in ſacra ſcriptu
ra eſſe verū,q̄ ſi talis act⁹ ſit vocādus actus fidei ↄce
do tunc q̄ fides habet rationē germis ⁊ patiētia ha-
bet rationē radicis ideo manet ꝓpoſitio pꝰus poſita
in veritate.¶ Ad tertiā negat̄ an̄s ratio enī radicis
patiētie potius q̄ humilitati tribuēda eſt.Pꝛo intel
lectu tamē eſt aduertēdū q̄ humilitas facit nos recte
habere i ꝓſperis nõ ſolū tpalib⁹ ſed etiā ſpiritualib⁹
Nam ſcd̄m caſſianū ex incremēto aliquaꝝ virtutū vt Caſſianū
caſtitatis ⁊ tēpantie frequēter cõtingit q̄ quis ſtume
ſcat ⁊ nimiū efferat̄ q̄ elatio ꝑ humilitatē impeditur
Et ideo bene dicit gregoꝛi⁹ q̄ qui ↄgregat alias vir
tutes ſine humilitate ille quaſi cineres invētū colli-
git qꝛ ſi non aſſit humilitas ſtatī intumeſcit homo et
exaltat̄ in coꝛde ſuo,ſed ex hoc nõ habetur q̄ humili
tas ſit radix.ſed bene q̄ ſit cuſtos virtutum nec repu
gnat v̄tutes duos aut tres cuſtodes habere ſꝫ q̄ ha
bent duo aut tria ipugnātia illa q̄ ſūt coꝛruptiua ea
rum q̄ ſi repiat̄ in ſacris doctoꝛib⁹ hūilitatē appel-
lari radicē oīm virtutū tunc hoc nõ repugnat ꝑoꝛib⁹
eo q̄ euiſdem virge ⁊ arboꝛis pſſit eſſe multe radices
patientia tñ eſt ꝑncipalioꝛ ꝓpter cauſam ſupꝛa aſſi-
gnatā.¶ Cõtra tertiā ꝓpoſitionē arguit̄ ſic oīs virt⁹
poteſt habere eē ītēſum ſine patiētia ſed oīs v̄tus in

Duplex i[n]tenſio v[ir]tutis.

teuſa nata eſt facere opus pfectũ/ ergo nõ ſola patiẽ
tia habet opus pfectũ. ¶ Ad hanc ratione rñdet q̄ i
virtutibus repitur duplex intẽſio. vna ſcdm gradus
eiuſdẽ ſpeciei. alia ſcdm gradus diuerſa[rum] ſpecierum
ſcda itẽſio fit cũ virt[us] trãſit de gradu cõtinẽtie ad gra
dũ tẽpantie aut de altero iſto[rum] ad gradũ heroicum.
non q̄ ſit eadẽ virt[us] que p̄mo ſit ſub vno gradu ꝛ poſt
ea ſub altero: ſed q̄ virtus vni[us] gradus ſuccedit alte
ri/ hmõi tñ v[ir]tutes ſpẽ differunt loq̄ndo de his q̄ pp̄e
ſunt v[ir]tutes: ſi itelligat ſcdo mõ ꝯſtat q̄ minor eſt fal
ſa: ſi intelligat p̄mo modo ipa etiã videtur falſa pro
pter ratione ſupra poſitã nõ eni videtur aliquis poſ
ſe acquirere virtutẽ aliquã ſcdm gradũ cõtinentie. q̄n
habeat multas paſſiones retrahẽtes ab ope virtutis
in quibus vincẽdis opus eſt labore ꝛ patiẽtia qua tol
lerant equanimiter nõ ſolũ triſticie rerũ aduerſarũ
ſed etiã carentie delectationũ. ¶ Cõtra quartã ppoſi
tionẽ arguit ſic p vnã quãq̄ virtutẽ habetur aia[rum] poſ
ſeſſio. ergo tertia ppꝛieta[s] vnicuiq̄ v[ir]tuti ꝯuenit. añs
pbatur poſſidere animã eſt in oĩbus recte viuere/ ſed
in oĩbus virtutis recte viuit igit in oĩbus virtutib[us] eſt
poſſeſſio aĩe. Scdo vnaq̄q̄ virt[us] ponit animã in quie
te ſui habitus ꝛ actus q̄ in vnaquaq̄ virtute eſt poſſeſ
ſio aĩe. ¶ Ad primã reſpõdet negando añs ꝛ ad pba
tionem cõcedit. prima p[er] aſſumpti ꝛ ſcda negat con
ſequẽtia ppter malã ſubſumptionẽ ſub maioꝛe q[uia] lz
in oĩbus virtutibus recte viuat non tamen per quãli
bet virtutẽ in oĩbus recte viuitur. nam per iuſticiã nõ
recte viuitur in oĩbus q[uia] nõ in materia tẽpantie nec ĩ
materia liberalitatis nec magnificẽtie. patiẽtia autẽ
ſola eſt p quã in oĩbus recte viuit/ in materia eni iuſti
cie nõ poſſum[us] vi[ve]r[e] recte viuere niſi auxilio patiẽ nec ĩ
materia foꝛtitudis nec ĩ materia tẽpantie nec ĩ mate
ria cuiuſcũq̄ alt[er]ius virtutis. Et ideo errat Albertus
credens ppter illã rationẽ q̄ eſſe poſſeſſionẽ aĩe cuili
bet virtuti ꝯuenĩat. Et ſi dicas q̄ ſi per ſolã patientiã
in oĩbus recte viuatur patientia ſufficiet ad regimen
vite et alie virtutes ſupfluãt. reſpõdet q̄ iſta ppoſitio
per ſolam patientiã in oĩbus recte viuitur habet du
plicem ſenſũ vnũ rigoꝛoſum ꝛ iſte eſt verus/ ꝛ ẽ iſte ſẽ
ſus viuitur recte in oĩbus per patientiã ꝛ nulla ẽ alia
virtus a patientia per quã recte viuat in oĩbus. Ali[us]
ſenſus eſt q̄ patientia ſufficit ad viuendũ recte in oĩ
bus ita q̄ ipſa eſt vnicum totale et ſufficiens directi
uum in oĩnibus et iſte ſenſus eſt falſus p̄mo mõ nõ va
let ꝯſequẽtia q[uia] patiẽtia nõ eſt qua totaliter recte viui
tur in oĩbus: ſed ſcdm mõ partialit. nã in maťia iuſticie
per patiẽtiã ꝛ iuſticiã ꝛ prudẽtiã recte viuit ſilr in ma
teria tẽpantie p patientiã tẽpantiã et prudentiã recte
viuitur et ſic de aliis in quib[us] oĩbus patientia eſt ne
ceſſaria ppter tollerãtiã labo[rum] ꝛ difficultatũ et etiã
carentie rerũ delectabiliũ. ¶ Ad ſcdm diſtinguo an
tecedẽs vel tanq̄ cauſa totalis ꝛ ſic nego. ſed vt dictũ
eſt opus eſt patientia vel tanq̄ cauſa ptialis ꝛ ſic ꝯce
do ꝛ nego ꝯſequẽtiã q[uia] cũ poſſeſſio aĩe ſit recte viuere
in oĩbus/ eſſe in quiete vni[us] habitus nõ ſufficit ad poſ
ſeſſionem anime. Cum etiã q[uia] hmõi quies vni[us] habi
tus non poteſt fieri ſine patientia vt dictum eſt. ¶ Eſt

Nota.

tamen aduertẽdũ q̄ añs huius argumẽti eſt multum
iꝓpꝛiũ videtur eni ſignificari per ipm q̄ vnaqueq̄
virtus habeat habitũ et habit[us] quietẽ in qua quiete
ponatur habitus ipſe p virtutẽ cuius eſt/ que imagi
natio eſt oĩno falſa nam nec virtus eſt alia ab habi
tu nec quies habitus alia ab vtroq̄. Poteſt tamẽ ha
bere ſenſum impꝛopꝛiũ ſic q̄ per quietẽ habitus itel
ligatur gradus temperãtie ĩ qua ceſſat oĩnis paſſio
num motio/ et tunc ſignificat q̄ oĩs virtus ponit ſe in
quiete habitus id eſt oĩs virtus cogit ꝛ cooperat
per frequentẽ electionẽ operis ad hoc q̄ gradu con

tinentie vel heroico ſuccedat gradus tẽpantie et hoc
verũ eſt partialit vt dictũ eſt. ¶ Aduerte tamẽ q̄ i oĩ
bus accipit nomẽ patiẽtie multũ cõiter/ patiẽtia ta
men tertii generis diſponit ad oĩa que dicta ſunt.
¶ Pro reſpõſione ad queſtionẽ ſit p̄ma ꝯcluſio acce
pto noĩe patiẽtie cõiter ad quattuoꝛ mõs ſupra poſi
tos eq̄nimis tollerãtia tẽptionis ad patiẽtiã ptinet
pbatur oĩs equanimis tollerãtia laboꝛis aut rei cu
iuſcũq̄ difficultãtis opus v[ir]tutis ad patiẽtiã hoc mõ
ſumptã ptinet: ſed oĩs tẽptatio ẽ res difficultãs op[us]
virtutis igitur. ¶ Secũda ꝯcluſio. nõ oĩnis eq̄nimis
tollerãtia temptationũ ad patiẽtiã tertii generis pti
net. pbatur q[uia] ad eandẽ virtutem ptinent tollerare
equanimiter tẽptationẽ ꝛ eam vincere/ ſed vincere tẽ
ptationẽ ptinet ad virtutẽ illam quã impugnat ipſa
temptatio ergo ꝛ tollerare eã equanimiter. mioꝛ p
batur q[uia] pertinet ad gradũ cõtinẽtie in illa virtute/
aut ad gradũ heroicũ ſi temptatio ſit tam excellens
q̄ excedat cõmunẽ hoĩm facultatẽ. vincere eni tempta
tiones impedictes opus iuſticie ptinet ad iuſticiã/ et
vincere tẽptationes impedictes opus tẽpantie perti
net ad tẽpantiã. Scdo oĩs tollerãtia equanimis ili[us]
rei que ſi eſt volita ideo eſt volita ppter augmẽtũ ali
cuius virtutis ptinet ad virtutẽ illã. ſed temptatio ſi ẽ
volita: eſt volita ppter augmentũ virtutis quã impu
gnat ergo equanimis tollerãtia eius ptinet ad virtu
tem quã ipſa ipugnat. ¶ Tertia ꝯcluſio. aliqua equa
nimis tollerãtia tẽptatiõis ptinet ad patiẽtiã tertii
generis. pbat oĩs equanimis tollerãtia temptatiõis
pertinet ad virtutem quam impugnat/ ſed aliqua tẽ
ptatio impugnat virtutem patiẽtie tertii generis er
go tollerantia equanimis talis temptationis perti
net ad patientiam tertii generis. Et ſi dicas q̄ tunc
patientie eſſet patientia. reſpondetur negando con
ſequentiam ſed bene ſequitur q̄ reſpectu temptatio
tionis contra patientiam bene eſt patientia q̄uis ta
men de conſequente poſtea videbitur: nichil enim vi
detur repugnans q̄ in patientia ſint diuerſi gradus
quo[rum] vnus dicat patientia vel perſeuerãtia reſpectu
alterius. Rationes ſolute ſunt ex dictis.

Q Ueritur cõſequẽter de humilita
te. ꝛ p̄mo. Utrũ humilitas ſit ipẽs magna
nĩtati? Arguit q̄ nõ auctoꝛitate oĩm pe
ne aucto[rum] quo[rum] nullus humilitatẽ ſub magnanĩtate
poſuiſſe videt. ¶ In oppoſitũ arguit ſm Tulliũ pri
mo de officiis cõtẽptus re[rum] externarum pſpera[rum] ad
magnanimitatẽ ſiue foꝛtitudinẽ ptinet/ ſz humilitas
eſt hmõi rerũ cõtẽptus igit. Notãdũ ẽ q̄ ſm beatum Tho. 2. 2.
Thomã humilitas ẽ v[ir]t[us] que tẽpat ꝛ refrenat anim[um] q̄ſti. 161.
ne imoderate tẽdat ĩ excelſa/ vult eñ q̄ bonũ arduũ articu.
hz ĩ ſe rationẽ boni p quã attrahit appetitũ ꝛ hz ali
q̄d retrahẽs ſcz ipſã difficultatẽ adipiſcẽdi. ſm p̄mũ
iſurgit mot[us] ſpei ꝛ ſm aliũ mot[us] deſpatiõis circa mo
t[us] aũt appetitiõis q̄ ſe hñt p modũ ipulſiõis oꝛ ẽẽ vir
tutem moꝛalem retrahentem ꝛ refrenantẽ/ circa mo
tus autem retractiõis opoꝛtet eſſe virtutẽ firmãtem
ꝛ impellentem. Et ideo circa appetitum boni ardui
neceſſaria duplex eſt virtus. vna que refrenet animũ
aĩm ne imoderate tẽdat in excelſa ꝛ hec dr̃ hũilitas.
Alia que firmat animũ contra deſpationẽ et impel
lit ipm ad pſecutionẽ magno[rum] ſecũdũ rectam ratio
nẽ. Et hec eſt magnanimitas. ꝛ in hoc differt humili
tas a magnanimitate. ¶ Sed contra hanc opinionẽ
ſit prima concluſio. Humilitas non eſt a magnani S. thome.
mitate in hoc diſtincta q̄ ipſa frenat aĩm ne immo
derate tendat in bonum arduum. magnanimitas au
tem firmat et impellit animũ ad pſecutionẽ magno
rum. probatur omnis v[ir]tus qua frenatur animus ne

ſe dignificet hiis quibꝰ dignus non eſt, eſt magnanimitas ſed omnis virtus frenans animum ne immoderate tendat in bonum arduum frenat animum ne dignificet ſe hiis quibus dignꝰ nō ē ergo omnis talis virtus eſt magnanimitas. ergo humilitas in hoc non diſtinguitur a magnanimitate. maioꝛ ꝓbatur ꝑ Ari. quarto ethicoꝛum. Uidetur autem magnanimꝰ eſſe qui magnis ſeipm̄ dignificat dignus exn̄s qui eñ non ſecundū dignitatem id facit inſipiens. Secundo omnis medietas inter caimotē ⁊ puſillanimitatem, eſt magnanimitas. ſed virtus qua retrahimur ne immoderate tendamus in ardua ſiue ne nos dignificemus hiis quibus non ſumus digni eſt mediocritas īter caymorē ⁊ puſillanimitatem ergo talis virtus ē magnanimitas. Tertio eiuſdē virtutis eſt afficere pena conuictū de crimine ⁊ abſoluere nō conuictum ergo etiam eiuſdem ꝟtutis eſt dignificare ſe quibus ē dignus et non dignificare ſe quibus non eſt dignus. Confirmatur volo ꝙ aliquis deliberet an dignificabit ſe aliquo certo honore ⁊ ꝙ non agat vicioſe nec ꝑ virtutem moꝛalem niſi per magnanimitatem ⁊ rōne huius inquirat an ſit dignus illo honore ⁊ inueniat ꝙ non. Tunc ſic Talis vel dignificabit ſe vel nō dignificabit ſe illo honore quia inter hec non eſt medium ſi dignificet ſe vicioſe faciet et non per magnanimitatem quod eſt contra caſum. ſi nō dignificet ſe ergo cum non eliciat actum niſi per virtutē magnanimitatis ſequit̄ ꝙ non dignificare nos quibus digni non ſumus ꝑtinet ad magnanimitatem ergo nō differt humilitas a magnanimitate modo ſupradicto. Quarto omnis virtus que opponitur directe et formalit̄ ꝓſumptioni eſt magnanimitas. ſed humilitas eſt virtus directe oppoſita ꝓſumptioni. ergo humilitas eſt magnanimitas. maioꝛ ꝓbat̄ q꞉ ſecundū Thomā magnanimitati opponit̄ ꝓſūptio. ⁊ mioꝛ ꝓbatur quia ſecundum eundem Thomam preſumptio eſt qua quis aſſumit ad agendum ea que excedunt facultatē ſuam. humilitas autem eſt virtus qua quis refugit agere vel retrahitur ne agat ea que excedunt facultatem ſuam. Hec autem directe ⁊ formaliter opponuntur vt cōſtat. Cōfirmatur hec ratio ex dictis eiuſdem Thome q̄ſtione. Clxii. articulo pꝛimo in reſpōſione ad tercium ꝙ ſicut ad magnanimitatem pertinet impellere animum ad magna contra deſperationem ita ad humilitatem pertinet retrahere animum ab appetitu magnoꝝ contra ꝓſumptionem ex quibꝰ verbis apparet ꝙ humilitas directe opponitur preſumptioni. ¶ Sed ad hanc rationē reſpondetur ſecūdum ꝙ pretendere videtur idem doctoꝛ loco preallegato ꝙ magnanimitas ⁊ humilitas ſunt diſtincte ꝟtutes et quelibet earum habet duo vicia ſibi oppoſita diſtincta vnum in ſuperhabundantia aliud in defectu. magnanimitas habet in ſuꝑhabundantia caymotem ſiue preſumptionem ⁊ in defectu puſillanimitatem ſecūdum vnam ſignificationem acceptam humilitas habet in ſuperhabūdātia ſuperbiam et in defectu puſillanimitatem ſecundū aliā ſignificationē acceptam. Magnanimitas eſt qua ſuſcipimꝰ magna quibus digni ſumus: humilitas eſt qua retrahimur ab appetitu iordinato magnoꝝ. ꝓſumptio eſt qua ſuſcipimꝰ magna qbꝰ digni non ſumus ſuꝑbia aliquādo importat habitum quo aſpernamur et aliquādo īportat habitū quo iordinate ad magna tēdimꝰ ſuꝑbia p̄mo modo opponit̄ hūilitati ⁊ ſcd̄o mō opponitur magnanimitati. puſillanitas īportat ſm̄ vnā ſignificationem defectū a ꝓſecutione magnoꝝ ⁊ ſic ꝓpꝛie opponit̄ magnanimitati. aliqñ vero īportat applicationē animi ad aliqua viliora q̄ deceat ⁊ ſic opponitur humilitati ſm̄ defectū, hec iudicio meo eſt ſnīa Thome q̄ nō videt̄ michi ſufficiens ad ītētionē ſuam fundandā ſcȝ ad ponendum humilitatē extra genus magnanimitatis et ſub modeſtia vel temperantia. Pꝛimo enim deficit in hoc ꝙ ponit ad retrahendum a magnis que ſunt ſupꝛa facultatem noſtram vnam virtutem et aliam ad impellendum ad magna moderate quia hec ad vnam virtutem pertinent ſicut iam probatum eſt multiplicite(r). Secundo deficit in hoc ꝙ dicit ꝙ ſuꝑbia ſm̄ ꝙ aſpernat̄ ſubiectionem opponitur humilitati. ſcd̄m vero ꝙ tendit immoderate ad magna opponit̄ magnanimitati q꞉ ſuꝑbia ſiue hoc ſiue illo mō accipiatur ſemꝑ vtrīq; opponit̄. probatur quicūq; magnis ſe dignificat quibus non eſt dignus eſt caymus vt patet per diffinitionem Ariſto. de caimo. ſed quicunq; aſpernatur ſubiectionem et maxime reſpectu magnoꝝ dignificat ſe magni q̄bus non eſt dignus q꞉ dignificat ſe magna libertate qua non eſt dignus: ergo oīs talis eſt caymus ergo ſuperbus ſcd̄m ꝙ aſpernat̄ ſubiectionē eſt caymus ⁊ ꝑ conſequens ſuꝑbia ſcd̄m ꝙ eſt aſpernatiua ſubiectionis opponitur magnanimitati. ꝙ etiā ſuꝑbia ſcd̄m ꝙ tēdit immoderate in magna opponat̄ directe hūilitati ꝓbatur nō ſtat aliquē tendere in magna immoderate ⁊ eſſe humilē, ſȝ ſtat aliquē tendere in magna īmoderate ⁊ nō aſpnari ſubiectionē eoꝝ quibꝰ tenet̄ eſſe ſubiectus ergo ſuꝑbia ſcd̄m ꝙ tendit in magna īmoderate ꝑ ſe directe īmediate ⁊ nō rōne alterꝰ opponitur hūilitati iſta ꝯñā probatur q꞉ q̄ nō ſtant ſimꝉ ſȝ repugnāt illa ſūt oppoſita ergo q̄ nō ſtant ſimul ſed repugnāt quocūq; alio qḋ pōt videri eſſe cauſa repugnantie ſecluſo illa ex ſe ⁊ directe repugnant ſed ſuꝑbia ſcd̄m ꝙ tendit in magna ſecluſa aſpnatiōe ſubiectionis quā ſolā aſſignat Thomas pro cauſa repugnantie ſuꝑbie ad hūilitatē repugnat ipſi humilitati ergo ſuꝑbia hoc modo accepta per ſe repugnat humilitati. Nec valet dicere ꝙ qui hoc modo tendit in magna trāſgreditur mandatū dei ⁊ per ꝯñs aſpernatur dñium dei, hoc nichil eſt. Tū pꝛimo q꞉ tūc oīne pctm̄ eſſet oppoſitū hūilitati neq; ſtaret aliquē eē humilem ⁊ peccare contra legem dei qḋ eſt patent̄ falſum. alias eīn ſuꝑbia eſſet in omni pctō moꝛtali foꝛmaliter incluſa. Tū ſcd̄o q꞉ non oīs caymus peccat moꝛtaliter ⁊ per ꝯñs nō oīs talis tranſgredit̄ mandata dei. Añs ꝓbatur per Ariſ. dicentē ꝙ licet caymi peccēt nō t̄n ſūt mali nec iniuſti nec malefactoꝛes ſȝ inſipiētes ſūt ⁊ ſeipſos ignoꝛantes q꞉ conantur ad honoꝛabilia tanq̄ digni exn̄tes. Tertio deficit hec opinio ī hoc ꝙ dicit puſillanimitatē opponi magnanimitati ſm̄ ꝙ eſt defectus a ꝓſecutione magnoꝛū ſcd̄m vero ꝙ eſt applicatio ad aliqua vilia que non decent hominē ſic opponit̄ hūilitati. ¶ Contra hoc arguit̄ ſic magnanimitas ſufficienter inclinat ad fugiendū ea que pro ſua vtilitate dedecent eum ergo puſillanimitas illa qua quis applicat ſe ad vilia que nō decent hominē eſt oppoſita magnanimitati. Añs ꝓbat q2 non ſtat aīm eē magnū tā habitu q̄ actu ⁊ applicare ſe ad talia vilia et indigna hoīe. ¶ Scd̄o oīs habitus ꝟtuoſus inclinans ad cōtēnendū ꝑuos honores inclinat ad cōtēnēdū vilia ⁊ indigna hoīe, ſȝ magnanimitas inclinat ad cōtēnēdū ꝑuos honores ergo ⁊ ad cōtēnendū vilia. maioꝛ eſt manifeſta ⁊ mioꝛ ꝓbat̄ magnanimitas inclinat magnanimū ad fugiendum illud quo ipſe eſt nō dignus vt patebit in auctoꝛitate que ſtatim allegabitur ad ꝓbationē minoꝛis ſȝ magnanimus multo minus eſt dignus viſibus que dedecent eū q̄ ꝑuis honoꝛibꝰ cum vilia ſint multo magis elōgata a dignitate magni q̄ ꝑui honores igit̄ mioꝛ ꝓbat̄ per Ari. in q̄rto ethicoꝝ dicentē. Maxime q̄dē igit̄ circa honores ⁊ inhonoꝛatiōes magnanimus ē

tho. 2. 2. q̄ſti. 130. ar. 1.

thomas ī materia de ſuꝑbia

Q ↄ thomā

ↄ thomā.

et in magnis ⁊ a ſtudioſis moderate delectbitur et
parū poſt cum aūt qui in cōtingentib⁹ ⁊ in paruis
omnino parūpēdet non eſt hiis dignis. ¶ Tertio
quicunq̧ ſecundū habitū ſuum inclinatur ad iudi-
candū ſcḋm veritatē de rebus pertinētib⁹ ad digni
tatē hoīs ⁊ ad huiuſmodi iudiciū ſequendū ille in-
clinatur cōtenere vilia que eo indigna ſunt, ſꝫ ma-
gnanimus ſcḋm habitū ſuū inclinatur ad vere iudi
candū de hiis que ſpectant ad dignitatē homis ⁊
ad hm̄oi iudiciū ſequēdū ergo magnanimus ex ha
bitu ſuo inclinat̃ ad contēpnendū vilia. minor ꝓba
tur per ariſto. quarto ethicorum magnanim⁹ autē
iuſte contēpnit, gl̃ificat eīn vere: q̄ ſi dicas q̄ hic lo
quitur de cōtēptu ⁊ glorificatiōe hominū, hoc nihil
eſt q̄ꝛ homines nō ſunt contempnendi vel glorifican
di niſi ꝓpter ea que ſibi aſſunt vel deſunt ḡ ſi vere cō
tempnit ⁊ glorificat hoīes vere iudicat que res ſūt
digne contemptu ⁊ que res ſunt digne gloria.
¶ Quarto magnanimitas inclinat ad contempnē
dū omne illud quo homo fit minor dignitate ſiue ī
dignior: ſꝫ per applicationē ad vilia homo fit idi-
gnior. ergo magnanimitas inclinat ad fugiendū
applicationē ad vilia maior probat̃ p illud ariſto.
in quarto de magnanimo vult autē ſuperexcellere
minor eſt manifeſta. ¶ Confirmatur quia ſecundū

Magnanimitas īclinat ad fugam vilium.

Ariſto. ibidē magnanim⁹ nō habet ī memoria eos
qui ſibi beneficiū impenderunt eo q̄ minor eſt q̄ bñ
patitur q̄ꝫ qui bene facit ergo cum applicatio ad vi
lia hominem multo minorem reddat q̄ꝫ receptio q̄
cunq̧ beneficii ſequitur q̄ magnanimus multo ma
gis fugit applicationem ad vilia multe alie ratio-
nes formari poſſent decurrendo per textū Ariſto.
¶ Quinto omnis virtus inclinans ad inclinandū
id ſolum eſſe bonum quod eſt honeſtum in inclinat
ad contempnendum ea que pro vtilitate ſua dede-
cent hominē ſed magnanimitas eſt huiuſmodi igi
tur. minor probatur p tuliū primo de officiis vbi
de magnanimitate loquēs ita dicit id autē ipm̄ cer
nitur in duobus ſi ⁊ ſolū id q̄ honeſtum ſit bonum
iudices et ab omni animi perturbatione liber ſis.
¶ Sexto omnis dignificans ſe minorib⁹ q̄ꝫ dignus
ſit ē puſillanis puſillanitate oppoſita magnani-
mitati ſꝫ q̄ applicat ſe ad vilia q̄ eū dedecent digni
ficat ſe minorib⁹ q̄ꝫ dignus ſit igitur minor eſt cer-
ta ⁊ mai ꝓbatur p diffinitionē puſillanimi quam
ponit ariſto. in q̄rto ethicoꝝ dicēs, q̄ aūt minorib⁹
q̄ꝫ dignus ſit puſillanimis. Ex ſupradictis pꝫ q̄ hu
militas nō diſſicta a magnanimitate mō aſſigna
to p beatū Thomā. ¶ Ad videndū aūt q̄d ſit humi

R

litas. Eſt aduertēdum q̄ hūilitas extenſo noīe ad
hūiliationē accipit̃ multipl'r. Vno mō p degreſſiōe

Acceptiones hūilitatis.

alicuius ⁊ flagellatiōe cū ſcꝫ ea ab eo auferunt ex q̄
bus nata eſt erigi vel ea ſibi inferunt̃ ꝓpter quoꝝ
abſentiā inſolere hoīes vt plurimū ꝯſueuerunt. et
hoc mō accipit hūiliari ꝓpheta cū ait hūiliauerūt
in compedib⁹ pedes ei⁹. ⁊ alibi quoniā pſecutus eſt
inimicus animā meā humiliauit in terra vitam me
am, de eadem eſt illud qui ſe exaltat humiliabitur
et in parabolis ſuperbum ſuſcipiet hūilitas et hu-
milem ſpiritu ſuſcipiet gloria. Secundo modo ac-
cipitur humilitas pro ſeruilitate ſiue obſequioſi-
tate quomodo accipit ariſto. in quarto, ꝓpter q̄ꝺ
⁊ omēs blanditores ſeruiles ⁊ omēs humiles blan
ditores. Et hec humilitas ſcḋm ariſto. ibidem vide
tur repugnare magnanimitati. Tertio modo ac-
cipitur humilitas ꝓ exhibitione ſignorum exterio
rum vere humilitatis vt pro inclinatione capitis
pro verbis et factis motu geſtu et habitu quibus
contēptū noſtri ⁊ rerum proſperarū ſignificamus.

Quarto modo accipitur humilitas p cōpleētu ſiūi
morū et rationabili earū reꝝ q̄ communiter ab om-
nibus eximie ⁊ preclare videntur vt ſcꝫ ꝓpter pre-
ſentiam earū non erigatur animus eius ſupra di-
gnitatem ſuam nec ſe ſupra ſe ꝓpter hec extollat ⁊
de hūilitate hocmodo accepta hic intendius. Tūc
ſit ſecunda concluſio humilitas quarto modo ac-
cepta eſt virtus probatur omnis habit⁹ inclinans
hominem ad dignificandum ſe quantū dignus eſt
et non dignificandū ſe quantū dignus nō eſt eſt vir
tus ſed humilitas eſt hm̄oi igitur. Scḋo ſic oīs ha
bitus inclinans nos ad recte cōtēpnendū illas res
quarū contēptus facit magnos et excellētes viros
eſt virtus ſed humilitas eſt habitus inclinane nos
ad recte contēpuendū eas res quarum cōtemptus
efficit magnos viros ſcꝫ res externas ꝓſperas igr̃
minor probatur par Ciceronē primo de officiis q̄ *Cicero*
poſtq̄ꝫ poſuit duas res quibus fortis et magnus
animus cernitur, quaꝝ vna eſt in rerū externarum
deſpicentia, paulo poſt ſubiūgit. cauſa aūt ⁊ rō eſt
efficiēs magnos viros in priore in eo eīn eſt illud
quod excellentes aīos ⁊ hūana contēpnētes facit.
¶ Tercia concluſio humilitas eſt ſpecies magna-
nimitatis generaliter accepte. probatur q̄ꝛ vt ha-
bitum eſt ſupra cū de patientia agebatur duo ſūt
genera magnanimitatis. vnū quod eſt poſitū ī de
ſpicentia rerum externaꝝ. alterū quod eſt poſitum
in adminiſtratione rerū arduarum que plene ſunt
laboribus et periculis. Primū autem gen⁹ in pa-
tientiā et humilitatē diuiſum eſt ſcḋm q̄ res exter-
ne ſunt duplices ſcꝫ aduerſe et ꝓſpere circa aduer-
ſas eſt patientia circa proſpas eſt humilitas. Ad
preſentiā eīn hm̄oi reꝝ proſperaꝝ hoīes vt in plu-
ribus nati ſunt inſoleſcere et intumeſcere ideo no
bis multū vtile eſt ineſſe virtutē aliquā per quam
hm̄oi res ſic contēpnamus q̄ nō appreciemur eas
niſi q̄ꝫtū recta ratio diffinit et decernit eas appre-
ciādas eſſe quo cōtēptu habito nec īſoleſcimus nec
inflamur ad hm̄oi proſperarū reꝝ preſentiā vel ex
pectationē probabilē. Scḋo probat̃ ꝯcluſio aucto
ritate. Tulii primo de officiis qui. cū agit de ma-
gnanimitate ſiue fortitudine et enumerat vitia im
pedientia eam enumerat ſuperbiam ſed conſtat ſe
cundum omnes q̄ ſuperbia eſt oppoſita hūilitati
ergo humilitas eſt ſpecies magnanimitatis. añce
dens probatur per illud q̄ꝺ habetur primo de of-
ficiis atq̧ etiam in rebus proſperis et ad volunta
tem nr̃am fluentib⁹ ſuperbiā magno opere faſti-
gium arrogātiamq̧ fugiam⁹ nam vt aduerſas res
ſic ſecundas immoderate ferre leuitatis eſt p̄clara
que eſt equabilitas in oī vita ⁊ idē ſemper vultus
eademq̧ frons vt de ſocrate idem de. S. lelio acce-
pimus. Et paulo poſt ſequitur vt precipere vi-
deantur qui mouent vt quanto ſuperiores ſumus
tanto nos geramus ſubmiſſius ecce vbi habes leui
tatis eſſe immoderate ferre res ꝓſperas, cōſtat autē
leuitatem magnitudini animi repugnare ⁊ quod
intendat ſuadere ad humilitatē patet per illud tā-
to nos geramus ſubmiſſius. hoc enim vt cōſtat fit
per humilitatem. Tertio omnis habitus quo quis
non dignificat ſe nec plus nec minus q̄ꝫ eſt dignus
eſt magnanimitas: ſed humilitas eſt habitus quo
quis non dignificat ſe nec plus nec minus q̄ꝫ dign⁹
ergo humilitas eſt magnanimitas antecedens ꝓ-
batur quia ſecundum ariſtotelem in quarto ethico
rum magnanimus ſecundum veritatem glorifi-
cat et ſe alios et non curat de opinione hominum
ſed magis de veritate. ¶ Quarto omnis habi-
tus quo q̄s appetit ſe facere vere dignū honorib⁹

magnis eſt magnanimitas: ſed humilitas eſt habi
tus quo quis appetit ſe facere vere dignũ honori
bus magnis igiť. miñoꝛ ꝓbatur quia humilitas eſt
habitus quo quis contẽpnit que ſunt vilia τ cadu
ca τ appetit que ſunt vere bona. Quinto oĩs habi
bitus per quẽ quis moderate ſe habet circa bonas
foꝛtunas vtputa circa diuicias potẽtatũ τ reliqua
hmõi ita ꝙ nõ multũ gaudet ꝓpter preſentiã eoꝛuꝫ
neqꝫ multũ triſtať ꝓpter abſentiã eſt magnanimi
tas: ſꝫ hũilitas eſt hmõi ergo hũilitas ẽ magnanimi
tas. minoꝛ ꝓbať per Ariſto. quarto ethicoꝝ dicen
tẽ. Sꝫ adhuc circa diuitias τ potẽtatũ τ omnẽ bonã
foꝛtunã τ infoꝛtuniũ moderate hab.bit quõcunqꝫ
fiant τ neqꝫ bene foꝛtũat⁹ vtiqꝫ gaudioſus erit neqꝫ
infoꝛtunat⁹ triſtis. Sexto oĩs habit⁹ inclinans ad
contẽptum laudis τ opinionis hoĩm eſt magnani
mitas: ſꝫ humilitas eſt hmõi igiť. maioꝛ ꝓbatur ꝑ
Ariſto. vbi prius qui de magnanimo loquens neqꝫ
hũaniloquus neqꝫ eñi de ſeipõ loquitur nec de alio
neqꝫ eiꝰ vt laudeť cura eſt ſibi neqꝫ vt alii vituperenť.
¶ Quarta ꝯcluſio. ꝓprius actus hũilitatis ẽ equa
bilitas ſiue eq̃nimitas animi in reb⁹ ꝓſperis id eſt
in his oĩb⁹ rebus que a nobis deſiderari ſolent. ꝓ
batur p̄io hec ꝯcluſio auctoꝛitate Cice. adducta in
ſcõa rõne precedẽtis ꝯcluſiõis in qua per equabili
tatẽ ſignificat actũ ꝓpriũ hũilitatis. Scõo ꝓbatur
iſta equanimitas eſt actus alicui⁹ virtutis τ nõ põt
aſſignari cui⁹ ꝟtutis ſit niſi hũilitatis igitur. ma
ioꝛ pꝫ qꝛ eſt act⁹ voluntatis deliberat⁹ recte ratio
ni cõſentaneus. minoꝛ ꝓbať inducendo ꝑ ſingulas
virtutes alias a magnanimitate. ¶ Eſt aũt aduer
S tendum ꝙ ea q̃ deſiderantur a nobis τ ex quib⁹ lau
dẽ τ gloꝛiã τ delectionẽ querere poſſum⁹ ſunt ĩ tri
plici differẽtia. Quedã ſunt bona ſimpľr vt virtu
triplicia tes τ dona dei gratũ faciẽtia. Alia ſunt mala ſim
ſunt deſi pliciter vt intẽperantia iniuſticia iracũdia τ gñali
derabi lia. ter oĩne vitiũ. Alia ſunt indifferẽtia τ hec duplicia
q̃dam ſunt q̃ ab aliis habem⁹. alia ſunt q̃ habem⁹
a nobis. ab aliis habem⁹ oĩa bona nature/robur/
pulchritudinẽ/ſanitatẽ/ingeniũ/laboꝛis patiẽtiã/
agilitatẽ/generoſitatẽ/ſiue nobilitatẽ τ illa bona
foꝛtune q̃ dono vel hereditaria ſucceſſiõe cõſeq̃mur
a nobis habem⁹ diuitias laboꝛe τ ĩduſtria noſtra
partas: ſciẽtias artes vel liberales vel mechanicas
Eoꝛũ aũt que a nobis habem⁹ q̃dã ſunt q̃ totaliter
a nobis habem⁹: alia ſunt q̃ partim a nobis partĩ
alioꝛũ auxiliis vel beneficiis ſum⁹ ꝯſecuti. diuitias
eñi potẽtat⁹ τ dignitates frequẽter alioꝝ auxiliis
conſeq̃mur. ſcientias τ artes adiumẽto preceptoꝝ
τ eoꝛũ qui nos introduxerunt. aut qui nos cum acq̃
rebamus aluerunt habemus. interdum autem in
uentione aut induſtria noſtra. Preterea hoꝛum bo
noꝛum que habemus a nobis: quedam ſunt que ta
lia qualia habem⁹ habemus a nobis libere operã
tib⁹ ita ꝙ in poteſtate noſtra fuit talia facere τ nõ
facere ſic etiam ꝙ potuiſſemus facere ea aliter vel
alia vt contingit de omnibus que ſubſunt libero
arbitrio τ induſtrie noſtre: alia ſunt que nõ ſic ſub
ſunt arbitrio τ induſtrie noſtre vt bona ꝑſes quam
Ariſto. inter partes felicitatis p̄io rethoꝛice enu
merat. nullũ eſt hoꝝ quin ꝑ illud hoĩes niſi reſiſtãt
ad inſolentiã τ tumoꝛẽ moueanť de bonis foꝛtune
τ nature cõſtat tã apta experientia vt nullus ꝯdice
re poſſit de bono ſciẽtie τ alioꝝ habituũ intellectua
liũ patet ꝑ illud: ſcientia inflat: caritas edificat de
Caſſian⁹ bono ꝟtutis pꝫ per Caſſianũ collatione q̃dã q̃ dif
fuſe oſtẽdit ꝙ caſtitas τ alie ꝟtutes oppoſite vitiis
cordinalib⁹ nõ ſunt ꝯnexe cũ aliis ꝟtutib⁹ ſꝫ poti⁹
per eas hõ inducitur ad iactãtiã τ ſuperbiã. de ma
lis culpe pꝫ per illud pſalmiſte. Quid gloꝛiaris in ma
licia q̃ potens es in iniq̃tate. τ ꝓpter hoc multũ vti
le eſt habere ꝟtutẽ aliquã que inclinet nos iter hec
ꝓſpera ſeruare equabilitatẽ animi vt non in tume
ſcamus nec ſupbiam⁹ nec extollamur ſupra nos.
¶ Aduertãdum eſt vlteri⁹ ꝙ ſcõm quoſdã hũilitas
oꝛitur ex vera noſtre fragilitatis cognitiõe. hec au
tem fragilitas ſiue infirmitas ex q̃nqꝫ cognoſcitur
ex indigẽtia noſtra q̃ cõſiderata cognoſcim⁹ multa C.
bona nobis deeſſe. ſcõo ex miſeria noſtra quã late
cognoſcim⁹ ex ipſis malis q̃ videm⁹ nobis ineſſe.
tertio ex impotẽtia noſtra per cui⁹ ꝯſiderationẽ co
gnoſcim⁹ non a nobis eſſe bona q̃ habem⁹. quarto
ex bonoꝝ noſtroꝛũ inſtabilitate per quã perdere
poſſumus bona que habem⁹. quinto ex cõparatiõe
noſtra ad diuinã bonitatẽ per quã cognoſcim⁹ pe
ne nichil nos eſſe in ꝯparatiõe ad diuinã bonitatẽ
Sꝫ ſaluа eoꝛũ reuerẽtia hec nõ ſufficiũt ad ꝑfectã ꝯ quoſdã
originẽ humilitatis in nobis tã reſpectu dei q̃ re
ſpectu hoĩm. ꝓbatur vera humilitas nõ conſiſtit in
hoc ꝙ homo ſe infra oẽs homines deiciat τ poſtre
mum ac viliſſimum oĩm iudicet. Sed ad veram hu
militatẽ pertinet ꝙ homo ſe deiciat hiis quib⁹ ſe
deicere debet: τ in illis rebus in q̃bus ſe deicere dꝫ
ſecundũ veritatẽ: τ ſe preferre hiis quib⁹ ſecunduꝫ
veritatẽ preferẽdus eſt τ in illis rebus in quibus ſe
cundũ veritatẽ precellit: ſꝫ iſta nunq̃ haberẽtur ex
cõſideratiõe ꝑmiſſoꝝ igiť maioꝛ pꝫ qꝛ ſecundũ bea
tũ thomã. Ille peccat cõtra verã humilitatẽ pecca
to puſillanimitatis q̃ applicat ſe ad vilia q̃ eum nõ
decẽt puta ſi erudit⁹ in ſacris litteris applicaret ſe
totaliter ad ſeruilia τ mechanica opera q̃uis tñ ad
hec alii ſe virtuoſe applicare pñt. ergo ad verã hu
militatẽ exigiť cognitio eoꝛũ. q̃ hoĩem decẽt ſm bo
na τ ꝑfectiões quas habet. Cũ ſcõo quia ſequereť
ꝙ in ſacris litteris erudit⁹ peccaret ꝯtra hũilitatẽ
preferendo ſe in p̄dicatione verbi dei ſimplicib⁹ in
eruditis ꝑſonis. Hec eñi q̃ dicta ſunt multũ valent
ad humiliandũ nos corã deo. nam cũ bona que ha
bemus a deo ſint: ꝓpter hec non in elationem men
tis ſed in gratiarum actionẽ moueri debem⁹: quia
etiam ex tot malis in quibus ſumus ſine eius auxi
lio eripi non poſſum⁹ ſibi deuotũ animũ τ aſſidui
tate oꝛationis eum deprecationem non ſuperbiẽtẽ
debemus. ex malis enim culpe in quibus et naſci
mur τ creſcimus τ deficimus nullus nos preter eũ
liberat ex vilitate conditionis noſtre nullus nobis
dignitatem cariſmatum diuinoꝛũ τ excellentiam
ſacroꝛum munerũ preter eum dare poteſt quibus
ſuperemus vilitates illas quas traximus cum con
ciperemur cum in vtero volueremur cum naſcere
mur τ cum infantiã τ vniuerſam vitã nr̃am decur
rimus. Ex malis pene que per totam vitam no
ſtram ab initio vſqꝫ ad finem tranſcurrũt ſolus de
us per immoꝛtalitatem τ impaſſibilitatem libera
re poteſt. valet etiam ad hoc impotẽtia noſtra per
quam ſine eo nichil poſſumus boni: mali autẽ plu
rimum. ex inſtabilitate quia ſi ſuperbiamus timen
dum eſt nobis ne nos deſerat et ſtatum coꝛruamus
et amittamus bona que nobis materiam ſuperbi
endi dederunt: ex comparatione noſtra ad deum.
nam in hoc ſanctos patres ſequi debemus abra
ham enim poſtq̃ cum domino locutus eſt ſe cinerem
et puluerem vocabat. et ezechie. propheta poſtq̃ di
uinam viſionem vidit in faciem ſuam cecidit. τ Job
dicebat ſi aſtra non ſunt munda in conſpectu eius
quanto minus nos quoꝛum vita temptatio eſt et
qui habemus domos luteas et terrenum funda
mentum ſed de his poſtea.

¶ Quinta cõcluſio licet vera humilitas ptineat ad
primũ genus magnanimitatis ipſa tamẽ mediãte
actu ſuo elicito inclinat virũ magnũ ad magnani-
mitatẽ ſecundi generis. ꝓbatur primo auctoritate
Tullii primo de officiis iam frequenter allegata.
Tullius. cauſa autem ꝛ ratio eſt efficiens magnos viros in
priore in eo eñ eſt illud quod excellentes aĩos ꝛ hu
mana ꝯtẽpnentes facit. Secũdo oĩs habitꝰ per quẽ
vere iudicamꝰ de nobis ꝛ huiuſmodi iudiciũ ſequi-
mur in magno viro exiſtens inclinat eũ ad dignifi
candũ ſe honoribus magnis quibꝰ dignus eſt/ſed
hũilitas primi generis in magno viro exiſtens icli
nat eũ a.l ṽe iudicãdũ de ſe et hmõi iudiciũ ſeq̃ndũ
nat eũ ad dignificandũ ſe magnis honoribꝰ quibꝰ
dignus eſt. ¶ Tertio oĩs habitꝰ bonus quo res ex-
ternas ꝯtẽpnimꝰ vt diuitias ꝛ gloriã inclinat virũ
magnũ habentẽ eũ ad arduaꝝ rerũ adminiſtrati-
onẽ/ſed humilitas inclinat habentẽ ad contemptũ
rerũ externarũ igr̃. maior ꝓbatur potens admini-
ſtrare magna ꝛ carens vitiis quibꝰ ĩpeditur huiuſ-
modi adminiſtratio et hec cognoſcens inclinatur
adminiſtrare magna/ſed magnꝰ vir ꝛ humilis ſcit
ſe poſſe adminiſtrare magna qꝛ eñ eſt humilis iu-
dicat de ſe ſecundũ veritatẽ ꝛ ideo ſi ſit magnus et
humilis ſcit ſe poſſe ſufficere ad adminiſtrationem
magnorũ ꝛ ſcit ſe carere vitiis quibus magnoꝝ
adminiſtratio ĩpediri ſolet adminiſtrationẽ enim
magnorũ ĩpedit pecunie cupiditas ꝛ etiã cupiditas
glorie quas Tullius dicit eſſe cauendas magnas
res adminiſtrantibus. ꝛ pecunie ĩquit fugiende cu
piditas nichil eſt eñ tam anguſti animi tãq; parui
ꝙ amare diuitias nichil honeſtiꝰ magnificẽtiuſq;
ꝙ pecuniã contempnere ſi nõ habeas/ſi habeas ad
beneficentiã liberalitatẽq; conferre ꝛ ſequit̃ cauẽ-
da eſt etiã glorie cupiditas vt ſupra dixi. eripit eñ
libertatẽ pro qua magnanimis viris oĩs debet eſſe
contentio. ¶ Sexta concluſio nõ oĩs humilitas in-
clinat eũ in quo eſt ad magnanimitatẽ ſecundi ge-
neris probatur oĩs inclinatus per aliquẽ habitum
ad magnanimitatẽ ſecũdi generis eſt vir magnus
magnis honoribus dignus ſiue potẽs magnas ad
miniſtrationes gerere/ſed nõ oĩs in quo eſt humi-
litas eſt huiuſmodi cũ humilitas nõ repugnet viro
ſimplici ꝛ inerudito ꝛ imperito magnarũ admini-
ſtrationũ gerendarũ igitur. Ex his patet reſpõſio
ad queſtionẽ. ¶ Contra primã concluſionẽ. Arguit̃
ſic nõ eſt eadẽ virtus que moderat animũ ꝛ refrenat
circa appetitionẽ boni ardui ꝛ que impellit ad ap-
petendũ bonũ arduũ moderate ſed magnanimi-
tas impellit ad appetendũ moderate bonũ arduũ
ꝛ humilitas refrenat immoderatũ appetitũ igitur
in hoc differt humilitas a magnanimitate. maior
ꝓbat̃ qꝛ virtus impellens ad appetendũ bonũ ar-
duũ, habet ꝓ obiecto dignitatẽ pſone ad bonũ illud
virtus vero que refrenat habet pro obiecto in di-
gnitatẽ pſone ad bonũ illud/ſed quorũcunq; actuũ
ſunt diuerſa obiecta illi differũt ſpecie ꝛ oẽs habitꝰ
differunt ſpecie q̃ꝝ actꝰ differũt ſpẽ igit̃. ¶ Scõo vel
le ꝛ nolle differũt ſpecie ſed actꝰ hũilitatis ẽ nolle q̃
ſupra nos ſunt. Actꝰ vero magnanimitatꝫ eſt velle
quibus digni ſumus ergo actus humilitatis ꝛ ma-
gnanimitatꝫ differũt ſpecie ꝛ per cõſequẽs magna
nimitas ꝛ hũilitas ꝛ nõ poteſt aſſignari i q̃ differãt
niſi in eo quod dictũ eſt igitur. ¶ Ad primã reſpon-
detur ꝙ dato ꝙ nõ ſit eadẽ virtus numero aut ſpe-
cie/dico tamen ꝙ eſt eadẽ virtus genere/hoc eſt vir
tutes ꝑ q̃ ãs iſta ſiũt pertinent ad idẽ genus virtu-
tis. Et ad minorem dico ꝙ aliqua magnanimitas
impellit ad modera[te] appetendum bonũ arduũ et
aliqua magnanimitas refrenat nos ab appetitu
bonoꝝ viliũ et nõ ſolũ/imo et externoꝝ oĩm. aliqua
etiã refrenat nos ab appetitu magnaꝝ adminiſtra
tionũ quibus digni nõ ſumus et qꝛ humilitas ali-
quos vel aliquẽ iſtorũ actuũ habet ideo humilitas
recte ponitur ſpecies magnanimitatis et quia oĩs
propoſitio ſignificans ſpeciẽ differre a genere ter
minis perſonaliter ſumptis eſt falſa qꝛ genus vni
uerſaliter predicatur de ſpecie ideo propoſitio ſi-
gnificans humilitatẽ differre a magnanimitate eſt
falſa. ſi tamen acciperet̃ magnanimitas pro ma-
gnanimitate ſecũdi generis tũc bene ꝯcedendũ eẽt
ꝙ humilitas differũt a magnanimitate ſpecie licꝫ
tamen ſub eodẽ genere ſcꝫ ſub magnanimitate cõiter
dicta ꝯtineãtur. ¶ Ad ſcðam cõceſſis prima et ſcða
partibꝰ antecedẽtis dico ꝙ aliquis actus magna-
nimitatis ẽſt velle et aliquis actus magnanimita-
tis eſt nolle quibꝰ indigni ſumꝰ: aut q̃ nobis ĩdigna
ſunt. et ex hoc nõ argr̃ niſi ſuperioritas magnani-
mitatis ad humilitatẽ. Per primã tamẽ rationem
ꝓbaret̃ ꝙ humilitas qua recuſamꝰ que ſupra nos
ſunt differt ſpecie ad humilitate qua recuſamꝰ que
ꝓ ſua vilitate nõ ſunt digna nobis qꝛ ibi eſt diuer-
ſitas obiectoꝝ/quod argumentũ puto ꝯcludere de
his habitibꝰ humilitatis qui ſunt primo et per ſe
boni qꝛ tales variãtur ſpecie ex variatione ſpecifi-
ca actuũ et actus ex variatione obiectoꝝ. ¶ Contra
ſcðam ꝯcluſionẽ argr̃ virtutibꝰ nõ ꝯtingit male vti
ſed humilitate male vtimur ergo humilitas nõ eſt
virtus. minor probatur. Cũ primo quia quis pro-
pter humilitatem quam in ſe iudicat eſſe ſuperbire
poteſt. Tum ſecũdo per illud Eccleſiaſti. xxix. eſt qui
neq̃ter ſe hũiliat. ¶ Scðo nulla virtꝰ eſt malũ pena
le ſed hũilitas ẽ malũ penale ꝗ hũilitas nõ ẽ virtꝰ.
minor ꝓbatur ꝑ illud pſalmiſ. humiliauerunt in cõ
pedibus pedes eius. ¶ Tertio virtus eſt diſpoſitio
perfecti/ſed humilitas eſt imperfectorũ et inde eſt
ꝙ hũilitas non attribuitur deo ꝓpt̃ ſũmã eiꝰ per-
fectionem igitur. maior patet per Ariſto. ſeptimo
phiſicorum. ¶ Quarto omnis virtus moralis eſt
circa actiones vel paſſiones: ſed humilitas nec eſt
circa actiones nec circa paſſiões igitur. minor pro
prima parte probatur quia ſola iuſticia eſt circa a-
ctiones. pro ſecunda parte patet quia non enume-
ratur ab Ariſto. inter virtutes que ſunt circa paſſi
ones. ¶ Quinto omnis virtus moralis mediat in-
ter duo extrema vitia ſed humilitas non mediat in
ter duo extrema vitia igitur minor probatur quia
nullũ videtur habere vitiũ ſibi oppoſitũ ſecundum
defectum. ¶ Ad primã iſtarum rationũ diſtinguo
maiorẽ vel ꝙ nõ ꝯtingat male vti virtutibus tanq̃
habitibꝰ id eſt vtendo eis ſecundũ inclinationẽ eaꝝ
ꝛ ſic ꝯceditur vel tanq̃ obiectis id eſt habẽdo actũ
volitionis vel nolitionis cõplacentie vel diſplicen
tie circa eas ꝛ ſic negatur ꝛ in hoc ſenſu ꝓcedit pri-
ma probatio. ¶ Ad ſecundam probationem dico ꝙ
accipiẽdo humilitatem quarto modo nullus ſe ne-
quiter humiliat ſed bene accipiendo eã tercio mo-
do. poteſt quis enim nequiter et fallaciter exhibere
ſigna exteriora humilitatis ita ꝙ cor eius et ani-
mus intumeſcet cum corpus inclinabitur vel aliud
ſignum cordis humilis fictum et falſum exhibebit.
¶ Ad ſecundam conceditur maior et minor de hu-
militate primo modo accepta de qua procedit pro
batio ſed negat̃ de humilitate quarto mõ accepta
¶ Ad tertiã ꝯceditur maior de perfectione morali
in qua tamẽ morali perfectione ponũtur gradꝰ nõ
ſolũ numero ſed etiã ſpecie differentes/ꝛ ad miorẽ
dico ꝙ libet hũilitas ſit ĩpfectoꝝ. i. eoꝝ qui non hñt

ſum̄ nā ꝑfectionē ſicut de⁹ eſt tamē ꝑfectorū mora-
liter ꝙuis etiā poſſit eſſe imꝑfectorū moraliter id
eſt eoꝝ quibus deficit aliqua ꝑfectio moralis nec eſt
incōueniēs aliquid eſſe moraliter ꝑfectū ſcđm vnum
gradū ⁊ īꝑfectū ſcđm aliū. ¶ Ad quartā iā dictū eſt
ꝙ hūilitas ꝯtinet ſub magnanimitate ⁊ ꝙ eā Ari.
⁊ Tu. ſub magnanimitate ꝯprehēderūt ⁊ eſt ꝓprie
circa paſſionē cupiditatis ꝓprie exaltatiōis. ¶ Ad
5. ꝯcedo maiorē ꝙuis tamē inſtātia videat̄ de iuſti-
cia ⁊ nego minorē ⁊ dico ꝙ mediat inter ſignificare
ſe pluſꝙ dignū ſit qđ eſt vitiū ſuꝑhabūdātie ſigni
ficatū noīe ſuꝑbie ⁊ ſignificare ſe min⁹ ꝙ dignū ſit
quod eſt vitiū defect⁹ cui nō eſt nomē impoſitū. pōt
tamē ipſū ſignificare nomē deiectiōis vel alio con-
gruo noīe nō eſt tamē de noībus multū curandū dū
Argumē- tamē de re cōſtet. ¶ Cōtra tertiā ꝯcluſionē argr̄ ſic
ta thome ois mēſuratio vel moderatio ꝑtinet ad modeſtiam
ſcđa q̄ſtio ſed hūilitas eſt mēſuratio vel moderatio ergo hu-
ne. 161. militas pertinet ad modeſtiā ⁊ nō ad magnanimi-
articulo tatē minor ꝓbat̄ per origenem ſuꝑ Luc. dicentē. Si
quarto. vis nomē hui⁹ audire v̄tutꝫ quo etiā a philoſophis
appellet̄ auſculta eandē eſſe hūilitatē quā reſpicit
de⁹ que ab illis dicit̄ id eſt mēſuratio vel moderatio
¶ Scđo ois virtus refrenans vel reprimens motus
aliquarū affectionū pertinet ad tēperantiā ſed hu
militas reprimit motū alicui⁹ affectionis ſcꝫ motū
ſpei qui eſt motus ſpirit⁹ in magna tendētis. ergo
humilitas eſt pars tēperātie. ¶ Tertio ꝓbat̄ aucto
ritate Ari. tertio ethicoꝝ dicētis ꝙ ille qui tēdit in
parua ſcđm modū ſuū nō eſt magnanim⁹ ſed tēpe-
rat⁹. ¶ Quarto magnanimitas ⁊ humilitas ꝯue-
niūt in materia ⁊ differūt in modo ſed eoꝝ q̄ diffe-
rūt in modo ꝙ̄uīs ſint circa eandē materiā vnū
nō eſt ꝯtentū ſub altero igit̄. maior ꝓbat̄ ꝓ prima
parte qꝛ vtraqꝫ eſt circa ardua. Pro ſcđa parte ꝓ-
batur qꝛ magnanimitas eſt circa ardua īpellendo
moderate appetitū in ea humilitas vero refrenādo
5 ¶ Ad iſtas rōnes ſūptas ⁊ collectas ex dictꝫ Thōe
Ad primā nego maiorē modeſtia eñ tantū eſt cir-
ca mediocres honores, mēſuratio autē ⁊ modera-
tio reperitur tā in magnis honorib⁹ ꝙ in paruis
⁊ tā ī honorib⁹ ꝙ extra honores. habet eñ magna-
nim⁹ menſurationē dignitatis ⁊ facultatis ſue ad
adminiſtrationes honorabiles quas ſuſcipit ⁊ oē
opus virtutis mēſurationē habet ad dictamē re-
cte ratiōis ⁊ moderandū eſt ſcđm circūſtantias ꝑ-
ſonaꝝ ⁊ rerū ad op⁹ illud ꝯcurrentiū. ¶ Ad ſcđam
nego maiorē alias eñ patiētia ꝑtinet ad modeſtiā
⁊ fortitudo bellica ⁊ magnanimitas. nā oēs iſte re
primūt paſſiones vel triſticie vel timoris et auda-
cie imo etiā fortitudo ⁊ magnanimitas reprimūt
motū ſpei tendētis in ardua. cū ois audax ⁊ omnis
chaymus huiuſmodi ſoem habeat magnanimitas
etiā reprimit motū deſperatiōis qui eſt in puſilla-
nimo vt vult etiā Thomas vbi ponit differentiam
A inter magnanimitatē ⁊ hūilitatē. ¶ Ad tertiā rñdeo
ꝙ tēperātia vel tēperat⁹ accipit̄ duplr̄. vno° ꝓprie
etiā ꝓut eſt virtus cardinalis ⁊ hoc modo nō acci-
pit ibi Ari. Alio modo ꝯmuniter pro quacūqꝫ mo-
deratiōe ⁊ hoc modo accipit Ari. et ꝙ ita accipiat
ꝓbat̄ ex dictis ipſius Thome in cōmēto ſuper illo
paſſu dicētis. Ille eñ qui eſt dign⁹ paruis ⁊ his ſe
dignificat ꝑt dici tēperat⁹ ꝓut tēperātia ſumit̄ pro
Duplex quacūqꝫ moderatiōe. Aliter dico licet idē in ſentē-
virtus. tia ꝙ ſm Ari circa honores eſt duplex virt⁹ vna cir
ca magnos q̄ dicit̄ magnanimitas. aliā circa me-
diocres quā ipſe dicit inoīata cū ait innoīata autē
exiſtēte medietate vt deſerta vident̄ dubia eſſe extre
ma, ⁊ qꝛ inoīata erat ⁊ eſt moderatio q̄dā id hūtes

tācū agit de magnanimitate appellauit tēperatū
⁊ nō ſolū in illo loco imo etiā cū agit de illa eadem
virtute ita dicēs. Eſt aūt quādo amatorē honoris
laudam⁹ vt virilē ⁊ amatorē boni ⁊ nō amatorē ho
noris vt moderatū ⁊ tēperatū vt ſupra dixim⁹ ⁊ ꝙ
Ari. ibi itelligat nō tēperātiā ꝓprie dictā ſed illam
virtutē q̄ eſt circa mediocres honores ꝓbr̄ ex trāſla
tione Aretini qui loco tēperati in vtroqꝫ paſſu ꝯ
modeſtū ſed dico ꝙ hec modeſtia nō eſt pars tēpe-
rātie. Et ſi dicas ꝙ ex hoc ſaltē ſequit̄ ꝙ hūilitas eſt
pars modeſtie nego ꝯñam qꝛ vt ſupra dictū eſt cō-
tēpnere res ꝓſperas externas ⁊ nō ſe appciari niſi
quātū dignū eſt nō eſt mēdiocris ſed magni animi ⁊
excellētis ideo hūilitas magis aſſignanda eſt pars
magnanimitatis ꝙ modeſtie. ⁊ ſi dicas ꝙ humilis
aliquū nō eſt dign⁹ niſi paruis honorib⁹ et admini-
ſtratiōibus ꝙ ad modeſtiā ⁊ nō ad magnanimita-
tē ꝑtinet hūilitas. Reſpōdet̄ negādo ꝯñam qꝛ licet
hūilitas nō ꝑtineat ad magnanimitatē ſecūdi ge-
neris que poſita eſt in adminiſtratiōibus arduis ⁊
difficilib⁹, ipſa tamē ꝑtinet ad magnanimitatē pri-
mi generis q̄ ꝯſiſtit in rerū ꝓſperaꝝ ꝯtēptu. ¶ Ad
vltimā dico ꝙ aliq̄ magnanimitas ſcꝫ ſecūdi gene-
ris ⁊ hūilitas differūt in materia ⁊ aliq̄ magnani-
mitas et humilitas nec ī materia nec in mō differūt
illa magnanimitas ſcilicet que eſt poſita in contē-
ptu proſperorum. dico vlterius ꝙ ſi per modos il-
los intelligamus impulſionē ⁊ repreſſionē ꝙ ma-
gnanimitas ⁊ humilitas non differūt ī modo, ſed
ſicut impellit in aliquod bonū arduū ita ⁊ ab ali-
quo retrahit magnanimitas ita etiā ſicut retrahit
ab aliquo. ⁊ ita et impellit ī aliquod humilitas ſcꝫ
in bonū ſcđm facultatem hoīs proportionatū non
eñ minus videtur eſſe humilitatis impellere in id
qđ decet ꝙ retrahere a nimis vili qđ nō decet ſicut
eadē humilitas retrahit eruditum theologum ab
opere ſeruili et impellit ad opus predicationis.
¶ Ratio ante oppoſitum ſoluta eſt ex dictis.

Queritur ſecundo: Utrum ho-

mo debeat ſe omnibus ſubicere per hu-
militatem? Arguitur ꝙ ſic per illud ad
philippenſes ſecundo. In humilitate ſuperiores ſi-
bimīcē arbitrantes. ¶ In oppoſitū arḡ. Nulla vir
tus inclinat ad id quod eſt contra rectam rationem
ſed contra rectam rationem eſt quod quis ſe cuili-
bet ſubiciat. igitur. ¶ Notandum pro queſtione ꝙ alicꝫ ꝑt
aliquis poteſt ſe ſubicere alicui tripliciter. vno mo ſe ſubice-
do per obedientie promptitudinem. Secundo mo- re triꝑha-
do per appciationem ⁊ eſtimationem. Tertio mo- riam.
do per actualem exhibitionem ſignorum exterio-
rum ſubiectionis. Quarto modo per ardue digni-
tatis vel adminiſtrationis ſuſceptionem. ¶ Tunc
ſit prima concluſio non inclinat humilitas haben-
tem ipſam vt vnicuiqꝫ ſe ſubiciat per obediētie ꝓ-
ptitudinem. probatur non quilibet habet auctori-
tatem nec etiam facultatem vere precipiēdi aut hor
tandi ſiue admonendi reſpectu vere humilis vt pa
tet de ſimplicibus perſonis reſpectu eruditorum
virorum ergo humilitas iſtius viri eruditi non in-
clinat ipſum ad hoc ꝙ cuilibet ſe per obedientiam
ſubiciat. ¶ Secunda concluſio vera humilitas in-
clinat habentem vt cuilibet recte precipienti vel
admonenti ſe per obedientie promptitudinem ſub
mittat. probatur auctoritatē apoſtoli ante oppoſi
tum adductā. Scđo vera hūilitas inclinat ad am-
plectendū ⁊ nō cōtēpnendū id qđ ſm rectam rōnem
contempnendum eſt ſed recte admonēs ſm rectam
rōnē nō eſt cōtēpnēdus ſed ꝑ obedientie obſequium
amplectendus igitur. Ad idem poteſt induci textus

Ariſt. quarto ethicoꝝ vbi ſic habet: ⁊ nequaq̄ vtiq̄
cõgruit magnanimo fugere ꝯmouentẽ. ḡ cũ oīs humi
lis ſit magnanimꝰ ſequit̃ ꝙ dʒ ſe ſubmittere recte
ꝯmouẽti. Sed iſta rõ eſt minꝰ efficax ꝓpt̃ trãſlatio-
nẽ Aretini q̄ aliũ ſenſũ explicat huiꝰ littere, hʒ eñ
⁊ nequaq̄ vtiq̄ ꝯuenit illi cedere laceſſenti. ¶ Ter-
tia ꝯcluſio. nõ inclinat vera hũilitas habentẽ eã vt
vnicuiq; ſimplr̃ ſe ſubiciat ꝑ appreciationẽ ⁊ eſtia-
tionẽ. ꝓbat̃ vera appreciatio ſumẽda eſt ſm ꝯpa-
rationẽ bonoꝝ ad bona ⁊ maloꝝ ad mala ſiue de-
fectuũ ad defectꝰ. ſed pt̃ vere hũilis ſe cõparare ad
aliquẽ quẽ patẽter ⁊ late excedit in bonis, ⁊ a quo
patẽter ⁊ late excedit̃ in malis ⁊ defectibꝰ ḡ nõ icli-
nat̃ ex hũilitate ſua ad minꝰ appciandũ ſe q̄ illum
¶ Scḋo aut pt̃ vere hũilis in aliq̄ ſe magis appre-
ciari q̄ aliũ aut in nullo. Nõ eſt dicendũ ꝙ in nullo
q2 ꝯſtat ꝙ hũilis theologꝰ ſm rectã ratiõem magis
dʒ appciari ſe in ſciẽtia theologica ⁊ plus eſtimare
de ſe q̄ de ſimplici vetula, aut viro oīno inerudito
alias ꝑſumeret ſi aſſumeret officiũ ꝑdicãdi cum nõ
vnuſquẽq; magis deberet eſtimare poſſe meliꝰ exer-
cere officiũ illud q̄ ſe. Si in aliq̄ ḡ qua rõne in vno
eadẽ rõne ⁊ in tribꝰ ⁊ in q̄tuor ⁊ in pluribꝰ ⁊ q̄ rõne
in bonis eadẽ rõne ⁊ in malis ⁊ defectibus ⁊ ꝑ ꝯñs
ſimplr̃ pt̃ plus eſtiare de ſe q̄ de petro vel iohãne. ⁊

tho. 2. 2e q̄ſti. 16. 1. cap. 3.

hec eſt ſentẽtia expſſa bti Thome dicẽtꝭ nõ aũt hoc
hũilitas reqrit vt aliqs id qḋ eſt dei in ſeipſo ſubi-
ciat ei qḋ apparet eẽ dei in altero, hoc eſt nõ exigit
hũilitas vt qs bona que hʒ a deo eſtimet minora q̄
bona q̄ aliꝰ habere videt̃ a deo. Sed ſine ꝑiudicio
hũilitatis dona q̄ ipſi acceperunt a deo pñt ꝑferre
donis q̄ alii acceperũt a deo. nam illi qui dona dei
ꝑticipãt cognoſcũt ea ſe hr̃e a deo ſm illud ꝑme ad
coꝛ. ii. vt ſciamꝰ q̄ a deo donata ſũt nobis. ⁊ de defe
ctibꝰ ſubiũgit idẽ doctoꝛ. Similiter etiã nõ hoc reqͥ
rit vt aliqs id qḋ eſt ſuũ. i. defectꝰ ſuos ſubiciat ei qḋ
eſt ꝓximi. i. defectibꝰ ꝓximi. Subiciũtur aũt defectꝰ
nr̃i defectibꝰ alioꝝ qñ exiſtimamꝰ defectꝰ nr̃os eſſe
maiores defectibꝰ ꝓximoꝝ. ⁊ ꝓbat alioquĩ oporte-
ret ꝙ humilis ſe reputaret maiorem peccatorẽ quo
libet alio. ¶ Quarta concluſio humilitas vera ha-
bentem eam inclinat vt defectus ſuos ſubiciat per
appreciationẽ ſiue magis per deteſtationeʒ bonis
laudabilibus que veriſimiliter eſtimat eſſe in alio.
Probatur quia vere humilis omnia que faciunt ad
dignitatẽ et contemptũ hominis vere dignificat ⁊
contemnit. ſed ſecundũ veritateʒ mala et defectus
in quocunq; ſint ſunt vituperanda. bona vero ſunt
appreciãda et laudanda ergo vera humilitas in-
clinat habentẽ ad hoc ꝙ defectus proprios deteſte-
tur et bona alioꝝ laudet et apprecietur. ¶ Quinta
concluſio vera humilitas interdum inclinat haben-
tem vt aliquos de defectibus ſuis ſubiciat defecti-
bus aliorum et alios non ſubiciat. Probatur quia
ſecundum rei veritatem aliquando contigit quod
vnus aut duo defectus qui ſunt in viro humili ſunt
aliquibus defectibus qui ſunt in alio multo maio-
res et aliquibus aliis notabiliter minores. ſed ſe-
cundum quod dictum eſt vere humilis vere iudicat
q̄tum poſſibile eſt igitur. ¶ Sexta cõcluſio vere hu
milis ſecundũ inclinationem ſue humilitatis ali-
quãdo ſe ſubicit per appreciationẽ et deteſtatio-
nem ei qui minus eſt et magis defectuoſus. probo
pono ꝙ ſit aliquis ipocrita qui habeat ſigna mul
tum euidentia multarum virtutum ⁊ nulla aut pau
ciſſima iudicia vitiorum et defectuum. ¶ Tunc ar-
guitur ſic iſte humilis de iudicat bonis et malis a-
lienis ſecundum ſigna que exterius apparent. ſed
huiõi ſigna ꝓbabiliter multũ demõſtrãt illũ habe-

¶ nõ omẽs defectus ſuos alterius defectibus, humilis ſubicit.

ſe multo plura ⁊ maiora bona q̄ iſte habeat ⁊ mul-
to pauciores defectus ḡ plus dʒ eũ appreciari q̄
ſe q̄uis ſm ꝟitatẽ nõ ſit magis appreciãdus. et hoc
argumentum eſt efficatius ſi addatur caſui ꝙ non
habeat aliqua cõiectura nec ſuſpitio de falſitate il
loꝝ ſignorum exteriorum. ¶ Secundo vera iuſticia
inclinat vt eũ eſtimemus bonum quẽ neſcimus pro
babiliter eſſe malũ et vt facta proximoꝝ in melio-
rem partẽ interpretemur ḡ etiã vera humilitas in
clinat vt eũ magis appreciemur ⁊ nobis ipſis pre-
feramus quem ſigna exteriora indicant ⁊ arguunt
eſſe meliorem. ¶ Tertio ad hoc ꝙ humilis magis
apprecietur alterũ q̄ ſe aut requiritur ꝙ ille alter
ſm rei veritatẽ ſit eo melior, aut ſufficit ꝙ ſcḋm ſi-
gna exteriora que nõ ſunt ſuſpecta falſitatis appa
reat melior. Si ſcḋm habet̃ intentũ cum aliquis fre
quẽter appareat talis q̄ ſcḋm rei veritatẽ nõ eſt ta
lis. Nec põt dici primum q2 non poſſumus ſcire de
aliis a nobis ꝙ ſint boni vel mali niſi per ſigna ex
teriora bonitatis et malicie interioris que poſſunt
eſſe falſa. ¶ Septima concluſio vere humilis ſm in
clinationem ſui habitus non ſe oībus ſcḋm appre
ciationẽ ſubicit qui ſunt eo ſcḋm rei veritatem me
liores. ꝓbatur ſicut precedẽs q2 contingit frequen
ter ꝙ aliquis habens excellentẽ bonitatem nullis
ſignis exterioribus eã manifeſtat. Scḋo q2 contin-
git aliqñ ꝙ multas imperfectiones ſignis manife-
ſtat exterioribus, ſicut legimus de quibuſdã ſapiẽ
tibus viris qui ſimulauerũt inſaniã et de quibuſ-
dã doctis qui ad tẽpus ſimulauerũt ignorantiam
ſecundũ illud Catonis ſtultitiã ſimulare loco ſũma
prudentia eſt. ¶ Octaua concluſio licet vera humi-
litas exigat vt habens eã cuilibet alteri ſe ſubici-
at in ea re in qua ſe inferiorẽ eo iudicat non tamen
exigit vt in qualibet alia ſe ſubiciat. ꝓbatur q2 vt
dictũ eſt poteſt aliquis eſſe inferior altero in vno ⁊
ſuperior eo in alio putã abbas eſt aliquo religio-
ſorum ſuorum inferior in cognitione ſacrarum lit-
terarum, et quo tamen eſt ſuperior auctoritate ⁊ di
gnitate. et ideo licet per veram humilitatem ab-
bas debeat ſe ſubicere illi id eſt minus de ſe exiſti-
mare quantum ad cognitionem ſacrarum littera-
rum non tamen quantum ad auctoritatem regen-
di et adminiſtrandi ſed ſine preiudicio ſue humili-
tatis ſe poteſt illi preferre in ea re in qua eum ex-
cellit. ¶ Nona concluſio. Vera humilitas inclinat
habentem eam vt exhibeat ſigna inferioritatis et
ſubiectionis congrua et competentia rei in qua ſe
inferiorem cognoſcit illi quem in tali re inferioreʒ
iudicat niſi ex hac ſignorum exhibitione aliene ſa-
lutis periculum veriſimiliter timeatur. Probatur
quia omnis magnanimus vere glorificat et virtu-
tem alterius declarat et manifeſtat: ſed non poteſt
manifeſtare perfectionem aut virtutem alterius
niſi per ſigna exteriora igitur cum vere humilis ſit
vere magnanimus ſequitur ꝙ vere humilis incli-
natur per habitum ſuum exhibere ſigna exteriora
ei a quo exceditur. Dicitur autem in iſta concluſio-
ne ſigna conuenientia illi rei in qua alius excellit,
quia hominibus ſecundum diuerſas excellentias
diuerſa ſigna honoris exhibemus vt dignitati et
auctoritati primam vel ſecundam ſedem ſcientie
audiendi promptitudinem vel gradum conuenien-
tem. Nec exigit humilitas ꝙ propter vnã excellen-
tiam tribuatur ſignũ alterius, q̄uis tamen aliquã
ſigna ſint cõmunia que indifferẽter ꝓ diuerſis ex-
cellẽtiis tribuũtur. Dicitur ꝑterea in ꝯcluſione niſi
ex hac ſignoꝝ exhibitione ⁊ cetera. quia ex ſi tali
exhibitione ſignoꝝ veriſimiliter timeret̃ ꝑiculũ ali

hũilis nõ ſe oībus minꝰ appreciat.

D

ne ſalutis quod tamen non timeretur non exhibē-
do talia ſigna tunc vere humilis pocius ceſſare de
ber'ab huiuſmodi ſignoꝝ exhibitione ꝙ ea exhibe
revt ſi vereſimiliter timeretur ꝙ ꝓpter hanc exhibi-
tionem ſignoꝝ ille cui exhiberentur moueretur ad
auguſtinus. ſuperbiā ⁊ faſtum ⁊ ad cōtemptū exhibētis vel alio
rum. ⁊ hec eſt humilitas quā nimiā appellat Augu
ſtinus in regula ſua cū ait. Nedū nimiū ſeruaꝛ hūi
litas regendi frangatur auctoꝛitas. Poſſet etiam
ex hoc contingere ꝙ huiuſmodi exhibēs contēpnere
tur non ſolū ab eo cui exhibet hmōi ſigna ſed etiā
ab alijs quibꝰ prodeſſe ad ſalutē ſolet. qui ꝑ talia
ſigna intelligētes ꝓlatum ſuū quē putabāt doctiſſi
mū ab alio quē parū doctū putāt ſuperatū eſſe mo
nebūtur ad minus eſtimanduꝫ de prelato ſuo ⁊ ad
cōtempnādū predicatiōes ſuas aut eas ſurdioꝛibꝰ
auribus recipiēdū ⁊ tūc in iſtis caſibus ſufficeret ꝙ
apud ſe ſe ſubiceret alteri eū magis appꝛeciando ⁊
non opoꝛteret ꝙ appꝛeciationē ſuam interioꝛē ſi-
gnis exterioꝛibus expꝛimeret. ⁊ hec eſt intētio bea-
ti. Thome dicētis q. clxi. articulo tertio in rūſione
ad tertiū ꝙ humilitas ſicut ⁊ cetere v̓tutes in aīa
cōſiſtit. ⁊ ideo poteſt homo ſcōm interioꝛē actū aīe
alteri ſe ſubicere ſine hoc ꝙ occaſioneꝫ habeat ali
cuius qđ ꝑtineat ad detrimētū ſue ſalutis. addit ſi
G tamen aliquis qđ debet faciat ⁊ alij ex hoc occaſio
nem ſumant peccati nō imputatur humiliter agen
ti qꝛ ille nō ſcandaliſat ꝗuis alij ſcandaliſentur
¶ Decima cōcluſio vera humilitas nō inclinat ha-
bentē vt quēlibet aliū in rerū arduarū ac difficili-
um adminiſtratiōe aut honoꝛabiliū graduū ade-
ptione ſibi ꝓferat. ꝓbaꝛ qꝛ vere humilis cognoſcit
multos alios a ſe indignos eſſe tali adminiſtratio
ne aut gradu ⁊ iudicat ꝙ ſi tali indigno eſſet cōmiſ
ſa tam grauis adminiſtatio vel aīarū vel aliq̄rum
rerū publicarū ſalus reipublice in grauia diſpen-
dia vocaretur ergo ſcōm iudiciū recte rōnis non dꝫ
eos ſibi in talibꝰ preferre. ¶ Undecima ꝯcluſio. ve-
Humilis ra humilitas exigit vt habēs ipſam quēlibet aliuꝫ
cuilibꝫ ſu quē ſcit ſuperioꝛē ſe in illis rebus ⁊ ꝑfectionibus
perioꝛi ſci- que ad gerendā adminiſtrationē illā requiruntur
to tali ſe ſibi preferat ꝑ appꝛeciationē nō tñ per dignitatis
ſubicit. vel adminiſtrationis geſtionē ⁊ aſſecutionē. hoc eſt
nō tenetur facere vel niti ꝙ alius adipiſcatur ⁊ non
ipſe. Prima pars eſt nota ⁊ ſecūda ꝓbatur ī caſu
in quo vtriꝙ eoꝝ ſufficeret ad gerendā hmōi admi
niſtrationē nō eīn teneꝛ vere humilis ſemꝑ cuiti vt
ſufficientiſſimꝰ oīm gerende adminiſtratiōi ꝓferaꝛ
vbi aūt vnꝰ ſic excederet ꝙ ſufficeret ad gerendam
adminiſtrationē aliꝰ v̓o nō ſufficeret tūc v̓a hūilitas
exigeret vt ī dignitatꝫ vl̓ admiſtatōis adeptōe aliū
ſibi ꝓferet. ¶ Duodecīa ꝯ. Uera hūilitas exigit vt
hñs ipſam vnicuiꝙ ſibi cognito quo ad ꝑfectiones
vel impꝑfectiōes vel quo ad vtrūꝙ de quo tamen ꝓ-
babiliter dubitat an ſimplꝛ excedat eū aut excellaꝛ
ab eo ſe ſubiciat ꝑ appꝛeciatiōnē ⁊ eſtimationē et
per ſigna exterioꝛa hanc appꝛeciatiōeꝫ iudicantia
niſi caſus ſupꝛapoſitꝰ impediat. ꝓbaꝛ qꝛ vera hu-
militas hoc exigit vt de bonis nr̄is partius. de ma
lis vero latius ꝙ fieri poſſit iudicemꝰ ita ꝙ ſi q̄ bo-
na videamur habere, anteꝙ iudicemꝰ ita eſſe diſcur
ramus an habeant integritatē oīm circunſtantiaꝝ
vl̓ oīm ꝯditionū ad talia bona requiſitaꝝ ⁊ ſi q̄ mala
ſint ī nobis aut eē videāꝛ de quoꝝ ꝗtitate nō ſumꝰ
oīno certi vera hūilitas exigit vt dubitemꝰ ea eſſe
multo maioꝛa ꝙ putamꝰ ⁊ nos nondū cōſideraſſe
aliquas circūſtātias vel ꝯditiōes ꝓpter quas maio
ra redduntur imo etiā debemus dubitare eſſe ī no-
bis nōnullos defectꝰ quos nondū aduertimꝰ debe-
mus etiā fctā nr̄a in deterioꝛē partē ſꝑ interpꝛeta-

ri. Econtra aūt circa bona alioꝝ nos habere debe F
mus nā ſi appꝛehēdamꝰ aliqua bona in primo de-
bemꝰ eſtimare poſſe eē in eo multa alia q̄ ſunt oc-
culta ⁊ ignota nobis. Et ſi appareant aliq̄ defectꝰ
debemꝰ eſtimare poſſe eē eos nō eſſe vel tantos vel
tam multos ꝗti vel ꝙ multi ſignis exterioꝛibꝰ eſſe
oſtēdunꝛ ⁊ facta alioꝝ ⁊ maxime dubia in melio- alioꝝ facta ſunt
rē partē interpꝛetari ergo vera humilitas exigit in
tali nos modis dictis ſubiciamus. ¶ Decima ter- melioꝛē interp̄tanda.
tia cōcluſio cū probabiliter eſtimamꝰ alium pro bo
nis que in eo ſunt aliquaꝫ honeſtā adminiſtratio-
nem poſſe bene gerere, ⁊ de nobis ne id facere poſſi
mus foꝛmidamꝰ nos illi alteri q̄ ad adminiſtratiōis
ſusceptionē ſubicere ex vera humilitate debemus.
Pꝛobaꝛ qꝛ non eſt conſentaneum rationi humili-
tatis ꝙ quis ſe dignificet honoꝛibꝰ quibꝰ neſcit ſe
eſſe dignū qꝛ per hunc moduꝫ poſſet ſe dignificare
honoꝛibꝰ quibꝰ ſꝫm rei veritatē non eſſet dignus. ⁊
tunc in caūm ꝯtem non in magnanimitatem labere
tur. ⁊ ad hunc ſenſum ⁊ etiā ad ſenſum pꝛecedentis
cōcluſionis maxime intelligitur illud apoſtoli ad
philippēſ. ſcđo. Superioꝛes inuicem arbitrantes
vbi gloſa non hoc ita debemus eſtimare vt nos
eſtimare fingamꝰ ſed vere eſtimemus eſſe poſſe ali-
quid occultū in alio quo nobis ſuperioꝛ ſit ſi bonū
noſtruꝫ quo illo videmur ſuperioꝛes eſſe non ſit oc-
cultum. ¶ Contra predictas cōcluſiones arguitur.
et pꝛimo contra cōcluſionē pꝛimā arguitur aucto- Paulus
ritate apoſtoli ad phil̓. ſcđo in humilitate ſuperio
res ſibi inuicem arbitrantes. ¶ Secundo nullus eſt
in quo nō ſit poſſibile eſſe aliquod occultū bonū ex
cellentius bono quod eſt in nobis. ꝗ nullus eſt quē
nobis preferre nō debeamus. ¶ Tertio arguiꝛ ꝑ il
lud. i. pe. ſcđo. Subiecti eſtote oī hūane creature ꝓ- Petrus.
pter deum. ¶ Ad primam reſpondeo ꝙ apoſtolus
mouet eos ad hoc ꝙ alter alterum ſuperioꝛē arbi-
tretur inter quos nō eſt certa ⁊ notabilis differen-
tia excellentie ⁊ qui pro excellētie paritate vel ſcōm
veritatem vel ſꝫm cōmunē hominum eſtimationem
poſſunt depꝛimitate ⁊ grauium ac arduarū rerum
adminiſtratione contēdere, tales eīn decet vt alter
alterū ſibi pꝛeponat ſcōm ꝙ dictū eſt in. xii. et. xiii.
concluſionibus. ¶ Ad ſcđam dico ꝙ dupliciter pōt H
contingere ꝙ ſit aliquid occultū in aliquo. vno mō duplr aliquid eſt oc-
ſine probabili cōiectura: ſed ſolum ex hoc ꝙ ꝓpter cultum
bonitatē diuinā eſtimamus deū ſpergere occulte ⁊
ſecrete dona ſua ⁊ multis ea cōferre in quibus ea
eſſe neſcimꝰ. ⁊ hec eſtimatio ſufficit ad hoc ꝙ ſi du-
bitamus ꝓpter alias perfectiones que apparēt in
eo an ille ſcōm veritatem ſit nobis preferendus ad
hoc ꝙ nos eū preferamus nobis ſed non ſufficit ad
hoc ꝙ illū nobis pꝛeferre teneamur quē ſcōm ea q̄
apparent exterius patēter ac nobiliter excedimus
alio mō poteſt hoc contingere cum coniectura ꝓba
bili ⁊ tunc poteſt eſſe coniectura tam vehemens et
de tanto bono ꝙ humilitas exigeret ꝙ eum nobis
pꝛeponeremꝰ. ſed qꝛ hoc nō reperitur in vno quo-
ꝙ imo foꝛte in paucis ideo non exigit humilitas vt
noꝫ vnicuiꝙ ſubiciamꝰ. ¶ Ad tertiam dico pꝛimo
ꝙ auctoꝛitas illa intelligiꝛ ſcōm pꝛeparationē ani
mi. aliter dico vt ptꝫ ex deductione petri ipſe non
intelligit ꝙ quilibet cuilibet debeat eſſe ſubiectus
ſed vult ꝙ vnuſqſꝙ exhibeat ſubiectionē creature
habenti in ſe auctoꝛitatem vel dominiū vel aliud
ius excellentie quod ptꝫ ex deductione ſue ꝓpoſitio
nis. ſubiecti eſtote omni creature ꝓpter deum regi
tanꝙ pꝛecellenti ſiue ducibꝰ tanꝙ ab eo miſſis ad
vindictam maloꝝ laudem autem bonoꝝ. et paulo
poſt ſerui ſubiecti eſtote in timoꝛe dominis non tā
tum bonis ⁊ modeſtis ſed etiā diſcolis. ⁊ in pꝛinci-

ꝓ ſequentis capituli, ſimiliter ⁊ mulieres ſubdi-
te ſint viris ſuis ⁊c. Ex quo textu patꝫ ꝙ apoſtolus
Petrus nõ intẽdit precipere ſubiectionẽ vniuerſa-
liter ad oẽm creaturã, ſꝫ ad oẽm eam q̃ ius ⁊ aucto
ritatẽ habet in nos. ¶ Cõtra tertiã ꝯcluſionem ar-
guitur ſic p̄io ꝑ illud Apoſtoli ad phili. ij. ſuperio
res inuicẽ arbitrãtes: ⁊ gloſa ibidẽ dicit ꝙ nõ hoc
ita debemꝰ eſtimare vt nos eſtimare fingamus. ſed
vere eſtimemꝰ poſſe aliq̄d occultum in alio eẽ q̃ no-
bis ſit ſuperior. ¶ Ad iſtas duas auctorites rñdet
vt ſupra rñſum eſt. ¶ Cõtra duodecimã ꝯcluſionem
arguitur ſm ordinẽ caritatis magis tenet nos di-
ligere q̃ ꝓximũ. ergo in caſu in quo dubitamꝰ de ꝓ
ximo ⁊ nobis quis ſit preſtãtior debemꝰ magis ap
preciari nos q̃ ꝓximũ. ¶ Secundo nulla virtꝰ in
clinat ad falſũ: ſꝫ poſſibile eſt ꝙ ſtante tali dubieta-
te et toto caſu poſito in ꝯcluſiõe ꝓximꝰ ſm rei verita
tem ſit inferior nobis ergo nõ ſemꝑ in tali caſu humili
tas inclinat ad magis appreciandũ ꝓximũ q̃ nos
ipſos: ⁊ pꝫ ꝯña ponatur ꝙ in rei veritate ꝓximus ſit
nobis inferior: tunc ſic ꝑ inclinationẽ humilitatis
mee dico ego iſte eſt melior vel preſtãtior me vel aliũ
ſignũ facio idipm̄ ſignificãs vel in mente habeo cõ
ceptionẽ mentalẽ ſignificãt illũ eſſe meliorẽ me. ſed
hec oĩa ſunt falſa. ergo humilitas inclinat ad fal-
ſum. Tertio oĩs actus bonꝰ moraliter eſt directus
a prudẽtia ⁊ ſibi cõformis, ſed iſte actus nõ eſt dire-
ctus a prudẽtia ſꝫ potiꝰ ab errore ergo non eſt bo-
nus moraliter ⁊ ꝑ ꝯñs nõ eſt actus hũilitatis. ¶ Ad
primã cõcedo añs ⁊ nego cõſequentiã qꝛ cũ maiori
dilectiõe noſtri ſtat maior appreciatio ꝓximi vt cõ-
ſtat imo ex maiore dilectiõe noſtri potius contigit
ꝙ nos minus appreciemur in caſu dicte ꝯcluſionis.
¶ Ad ſcðm dico ꝙ virtus intellectualis qꝛ eſt cir-
ca verum nõ inclinat ad falſum: ſꝫ virtus moralis
eſt circa bonũ et non circa verũ ideo nõ eſt incõueni
ens ꝙ inclinet interdũ ad falſuꝫ iuſticia enim incli-
nat interdũ ad ferendũ ſecundũ ſtm qꝛ inclinat ad
ferendum eam ſm allegata et ꝓbata que aliquan-
do ſunt falſa. ⁊ ſimiliter ipſa inclinat ad interp̄tan
dum in melius facta ꝓximorũ q̃ dubia ſunt ⁊ tamẽ
multociẽs ꝯtingit ꝙ illa interpretatio eſt falſa. Et
liberalitas inclinat interdũ ad dandũ elemoſinaꝫ
huic qꝛ pauper ⁊ tñ cõtigit aliquãdo ꝙ ille ſm rei
veritatem non ſit pauper. et eodẽmõ de humilitate
dicimus. ¶ Sꝫ ad iſta forte dicet ꝙ licet iſta ſit fal-
ſa iſte eſt melior: iſta tamẽ eſt vera eſtimo iſtũ melio
rem. hoc aũt ſcðm eſt actꝰ hũilitatis. ¶ Cõtra bene
ſequit̃ ego eſtimo eũ meliorẽ. ergo in me eſt aliqua opi-
nio qua ego opinor vel eſtimo eũ meliorem aut er-
go illa opinio eſt vera vel falſa. ſi vera hoc eſt con-
tra caſũ. ſi falſa habet intẽtũ: ille enĩ q̃ dicit credo
xp̄m natũ de virgine hꝫ duos actꝰ vnũ directũ cadẽ
tẽ ſuꝑ illud obiectũ qð eſt xp̄m natũ eſſe de virgine
⁊ aliũ reflexũ cadẽtẽ ſuꝑ primũ actũ et põt eſſe ſcðs
actus verus extẽ ſo verbo credẽdi primo non exiſtẽte
vero. ¶ Ad tertiũ ꝯcedo maiorẽ ⁊ nego minorẽ dico
enĩ ꝙ humilitas in caſu predicto hꝫ iſtũ ſillogiſmũ
prudẽtialẽ cuiꝰ ꝓmiſſe ſunt vere ⁊ ſilr̃ ꝯclꝰo oĩs pro
ximus quẽ veriſilr̃ dubito eſſe meliorẽ me eſt a me
plus app̄ciandꝰ ſed iſte ꝓximꝰ eſt talis ergo ipſe eſt a
me plꝰ app̄ciandꝰ. ꝓmiſſe enĩ huiꝰ ſillogiſmi ſũt ve
⁊ ꝯcluſio etiã eſt vera ⁊ actus ſeq̄ns eſt ꝯclꝰo ſilli huius
ius prudẽtialis ꝯformis. Et ſi dicat ex veris nunq̃
põt ſequi niſi verũ. ſed eſtimatio ſequẽs q̃ eſt actus
hũilitatis eſt falſa. ergo ꝯclꝰo illius ſilli eſt falſa. reſpõ-
det ꝙ ex aliquo ſequit̃ aliquid duplr̃ vno modo il-
latiue et ſic ꝯcedo maiorẽ ⁊ nego ꝙ actꝰ ille ſequa
tur ex ꝓmiſſis illis vel ex ꝯcluſione illatiue alio mõ
cãliter ⁊ effectiue ⁊ ſic ego nego maiorẽ ⁊ dico ꝙ di

argumẽ-
tũ thome
vbi ſupra
ꝯ argumẽ-
to tertio.

M
Duplex
virtus. ſ.
moralis
⁊ intelle-
ctualis.

J

etiam et verũ põt eẽ cã effectiua ꝑtialis alicuiꝰ opinio-
nis falſe quod cõtingit in caſu de quo eſt queſtio.

Queritur tertio. Utrũ vera hoĩs app̄ciatio ex oĩm bonoꝝ ⁊ maloꝝ ꝯſide-
ratione ſumẽda ſit? ¶ Argr̃ ꝙ ſic oẽ bo-
nũ eſt app̄ciandũ ergo oẽ hñs bonũ aliqð ꝑ illud eſt ma-
gis app̄ciandũ. ⁊ ſilr̃ oẽ malũ eſt deteſtandũ ergo oẽ
hñs aliquod malum ꝑ illud eſt minꝰ app̄ciandum
¶ In oppoſitũ argr̃ ex his nõ eſt ſumẽda hoĩs ap-
p̄ciatio q̃ ſm verã hũilitatẽ ꝯtẽpnẽda ſũt ſed bona
multa ſũt q̃ ſm verã hũilitatẽ ꝯtẽpnenda ſunt ſicut
ſunt externa bona. ergo ſm talia nõ eſt ſumẽda hominis
app̄ciatio. ¶ Pro q̃ſtione notandũ eſt ꝙ ſm Caſſi-
anũ i hoc mũdo tria ſũt bonũ, malũ, ⁊ mediũ ſo- Caſſianꝰ
la virtꝰ bonũ p̄cipale eſt qꝛ ſola virtꝰ nos ad diui
na ꝑducit et facit imutabili bono iugit̃ inherere. et
ſolũ vitiũ malũ p̄ncipale eſt qꝛ ſolũ vitiũ nos a deo
ſeparat ⁊ copulat diabolo. media aũt ſũt q̃ in vtrã
q̃ partẽ ꝓ affectu ⁊ arbitrio vtētis diriuari ⁊ ap-
plicari poſſunt ſicut diuicie applicantur ad bonuꝫ
cũ de eis facimus nobis theſauros in celo ⁊ cũ eas
cõicamꝰ idigentibꝰ ſm ꝯſiliũ apoſ. applicant autẽ
ad malũ cũ vel recõdunt ad cupiditate vel emittũt
et ꝓfundunt ad luxuriã. ſilr̃ ꝑtas honor robur ſa-
nitas pñt applicari ad bonũ ſicut applicauerunt
multi in veteri teſtamento q̃ hñtes talia bona deo
fuerũt acceptiſſimi pñt etiam applicari ſicut fit ab
his q̃ hec oĩa detorquẽt ad miſeriã ſue iniquitatꝫ
ſilr̃ mors ⁊ vita de mediis bonis ſut. nã de natiui-
tate Jo. dr̃ in natiuitate eiꝰ multi gaud būt de na-
tiuitate inde bonũ erat ei ſi natꝰ nõ iuiſſꝫ hõ ille. de
morte ſctõꝝ dr̃ p̄cioſa in ꝯſpectu dñi mors ſanctoꝝ
eiꝰ. de morte vero pctõꝝ habet̃ illud mors peccatoꝝ
peſſima deducit ide de īfirmitate egeſtate ⁊ aliis ꝑ-
ſecutionis. Ex quibꝰ infert̃ ꝙ ſcðm virtutes ſolas
ſumus appreciandi, ſcðm vitia ſola vituperandi, ſe
cundũ vero alia nec appreciãdi ſumus nec vitupe-
randi ſed ſcðm vſum eoꝝ. ¶ Aduertendũ eſt vlteriꝰ R
ꝙ quadrupliciter poſſumꝰ appreciari nos vel ali-
quem. vno mõ appreciatiõe ſimpliciter dicta qꝛ ſcꝫ
eſt bonꝰ ⁊ virtuoſus. ſcðo mõ qꝛ vtilis. tercio mõ qꝛ
iocũdus. quarto mõ qꝛ in ꝑuerſitate excellens ⁊ iſta multiplex
quarta eſt ſimpliciter mala alie due ſunt apprecia- appreci-
tiones ſcðm quid oẽs iſte appreciatiões variantur tio.
ſcðm quantitatẽ ⁊ multitudinẽ rerũ ſcðm quas fit
app̄ciatio due medie ꝯiungũtur prime ita ꝙ q̄s eſt
vtilis ⁊ iocũdus ſiue delectabibilis vel ſibi vel alte
ri modis tñ honeſtis et laudabilibꝰ et ſic reddunt̃
maioris eſtimationis ⁊ p̄cii. aliq̃n vero cõiungũtur
quarte ſcꝫ ꝑuerſitati vt cũ quis affert ſibi vel alteri
vtilitatẽ ex dãpno alterius aut leticiã ex cõuicio al-
terius ſicut ꝯtingit in deriſoribꝰ ⁊ aliis qui contra
verã eutrapeliã aut affabilitatẽ delectatiõnẽ hoĩbꝰ
procurãt ⁊ tũc reddũtur male et ꝑnicioſe. ¶ Ex hoc ſic ſte
prima ꝯcluſio. põt aliquis ex iclinatione humilita-
tis appreciari ſe ⁊ alios appreciatione ſimpliciter
dicta et ꝑfecta ꝓbat̃ põt aliquis vere humilis ha-
bere bona vere ⁊ ſimpliciter app̄ciabilia ⁊ vere hu
milis põt cognoſcere in ſe ⁊ in aliis eſſe talia bona
vere: ergo põt ſe et alios app̄ciari a; ppreciatione ſim
pliciter dicta. ¶ Scða cõcluſio. In appreciatiõe ſui
vel alteriꝰ ꝓpter bona virtutũ poteſt quis cõtra ve
ra humilitatẽ ⁊ ſuperhabũdando ⁊ deficiendo aber
rare. ꝙ ſuperhabũdãdo ꝓbatur qꝛ poteſt quis exi-
ſtimare ſe habere aliqua vera bona que nõ habet.
Scðo qꝛ exiſtimare ſe habere maiora q̃ habet. Ter
tio qꝛ põt ſe exiſtimare habere a ſe que a ſe nõ ha-
bet. Quarto qꝛ põt exiſtimare ſe talia ex ſe poſſe cõ
ſeruare que non põt ex ſe ꝯſeruare cum talia bona
potiſſime auxilio diuino ⁊ habeamus ⁊ cõſeruemꝰ

Quinto q2 pōt talia appciari nō propter deū ſed
ppꝛ vanitatē laudis glie. Sexto iuſtificādo ſe per
hec et eſtimādo ſe dignū de rigore iuſticie premiis
eťnis. Septimo putando ſe p hec dignū aliqua re
muneratione tpali que virtutib⁹ ſuis non cōpetit.
Octauo cōtempnendo alios qui nō tot bonis vir-
tutū habūdant. Nono preferendo ſe vel equando
melioribus. Decimo preferendo ſe equalib⁹. Unde
cimo preferendo ſe vel equādo hiis quos pbabili-
ter dubitat eē maiores vel equales. Duodecimo cō
tēpnēdo eos quos pbabiliter dubitat eſſe dignos
laude ⁊ premio, deficiēdo vero cū non eſtimamus
bona nobis ineſſe que inſūt vel nō talia vel non tā
ta vel non tā multa propter quā eſtimationē multa
bona omittim⁹ que ſi aliter de nobis ſentirem⁹ fa
ceremus de aliis etiā vtroqꝫ modo peccare poſſu-
L mus. ¶ Tertia concluſio vere hūilis pōt deteſtari ⁊
deuicere ſe ⁊ alios ſcōm mala ſimpliciter ſiue mala
culpe ſunt vere ⁊ ſimpliciter deteſtabilia ergo ve-
re humilis pōt ⁊ ſe ⁊ omnē habentē hmōi mala de
teſtari ⁊ deuicere. ¶ Quarta cōcluſio i hmōi deteſta
tione pōt quis ꝯtra verā humilitatē aberrare ſcōm
ſuperhabūdantiā ⁊ defectū. q ſcōm ſuperhabūdā
tiā ptꝫ q2 pōt quid eſtimare ſe habere malū qđ nō
habet vt cū quis eſtimat ſe vel ſimoniacū vel vſura
riū aut ſacrilegū qui in rei veritate non eſt talis po
teſt etiā quis eſtimare ſe vel maiorē mala vel plu-
ra habere q̄ habeat, ⁊ nō ſolū hec de ſe imo etiam
M de aliis eſtimare pōt. ſed frequenter hec eſtimatio
de eſtimante facit peccare cōtra veram humilitatē
vbi de aliis facit peccare cōtra verā humilitatem. ⁊
in hac re videtur michi regula ſatis certa dari poſ
ſe q hec eſtimatio de aliis habita non eſt cōtraria
humilitati in oī caſu i quo facta proximoꝝ ſunt in-
terpťanda in deteriorē partē tūc iſta exiſtimando
per argumēta tā pbabilia q vt in plurib⁹ ꝯcludūt
talia vel tā magna mala ineſſe ei cui inſunt ſigna il
la ex quib⁹ ſumunť argumēta nō peccareť ꝯtra ve
rā humilitatē. Ego aūt pro nūc ſuppono tres caſ⁹
tres caſ⁹ in qb⁹ facta proximorū nō ſūt in meliorē partē interpretāda. Primus cū certū eſt qualia vel quāta facta primo
rū ſunt. Scđs cū occurrēdū eſt alicui icomodo. Ter
tius eſt cū pcurandū eſt aliqđ comodū vel īponen-
da aliqua adminiſtratio. in tali eñ caſu ego poti⁹
cōmitā eā ei in quo nulla percipiunť exteriora ſi-
gna vitioꝝ impedientiū debitā geſtionē illi⁹ admi
niſtrationis q̄ ei qui habet multa talia ſigna q̄uis
ſcōm veritatē pmis ſit turpior ⁊ magis infect⁹ illis
vitiis q̄ ſcđs. aberrať ēt ſcōm defectū aut eſtimādo
i ſe nō eē mala q̄ iſunt aut nō eſſe tāta q̄ta ſunt, aut
non eſſe tā multa q̄ multa ſunt, aut nō ex nobis in
eſſe ex ſed ſeductione alioꝝ que ex nobis inſunt aut
q2 nō deteſtamur eo fine quo deteſtari debem⁹ vt ſi
deteſtemur ea nō pp̄ter deū nec q2 turpia ſunt ſed ex
accuſatiōe noſtri laudē et gloriā aucupemur. ¶ Eſt
tñ aduertendū q reſpectu virtutū propriaꝝ regula
riter frequenti⁹ peccamus ſuperhabūdādo q̄ defi
ciendo in vitiis deficiēdo q̄ ſuphabūdando reſpe-
ctu vero virtutum alienaꝝ econtra. neqꝫ nego mul-
tos enumeraui modos alios habundandi et defi-
ciendi vt puta cū quis pp̄ter mala que hꝫ non eſti-
mat ſe dignū pena aut nō vult ſed refugit ſubiere
penā qua eſt dign⁹, aut cū gloriā ⁊ laudē nō in ipſa
deteſtatione maloꝝ noſtrorū: ſed in rememoratiōe
⁊ recitatione eoꝝ querim⁹ ſcōm illud qđ gloriaris
in malicia qui potēs es in equitate. ¶ Quinta con
cluſio vere hūilis pōt paria bona virtutū i hiis ma
gnis appciari qui bonis nature ⁊ fortune ⁊ donis
aliis gratuitis dei magis ſuperhabūdat maxime
quo ad alios ſi nō conſteť ei de malo vſu. pbať vbi

cunqꝫ pares virtutes de potētia pxima pňt habere
magis exercitiū ⁊ nichil eſt quo veriſimiliter exiſti
meť oppoſitū ibi pares virtutes ſunt ratio maio-
ris appciationis. ſed virtutes in habūdantib⁹ ſu
pradictis bonis pňt de potētia pxima habere ma
ius ⁊ frequentius exercitiū. cū hec bona ſecundum
Ariſ. ſint inſtrumēta ⁊ virtutis ⁊ felicitatis et non
cōſtat de oppoſito vt ſuppono igitur. ¶ Sexta con N
cluſio vera hūilitas inclinat humilē ſe habentē mi
norē virtutē cū bonis indifferentib⁹ neceſſariis vel
multū vtilib⁹ ad adminiſtrationē aut dignitatem
aut dignitatē aliquā grauē gerendā preferat etiaꝫ
magis virtuoſo hmōi bono carēti. pbať q2 admi-
niſtratio hmōi melius geriť cū mediocri virtute et
bonis neceſſariis vel multū vtilib⁹ ad eā gerendaꝫ
q̄ cū maiori virtute ⁊ carētia hmōi bonoꝝ. ¶ Septi
ma ꝯcluſio vera hūilitas inclinat habētem vt non
ſe pp̄ter hmōi bona indifferētia ſed tñ pp̄ter bonū
vſum eoꝝ magis appreciet. pbať bona talia ſunt
de ſe indifferentia nec hňt rationē appetibilitatis
niſi pp̄ter bonū vſū ⁊ honeſtū ergo ipa nō reddūt
ſcōm ſe hoiem magis appreciabilē, ſed tñ ratiōe
boni vſus. Scđo que ſcōm ſe contēpnēda ſunt tātū
laudibilia ſunt ⁊ appreciabilia pp̄ter bonū vſum
ſed hmōi bona ſecluſo bono vſu contēpnenda ſunt
ergo nō reddūt ſcōm ſe hoiem magis appciabilem
¶ Octaua cōcluſio vera humilitas exigit vt homo
minus appreciet ſe cū hmōi bonis ⁊ malo vſu eoꝝ
q̄ ſine hmōi bonis. Probatur malus vſus bonorū
eſt magis mal⁹ q̄ bona illa ſint bona q2 hmōi bo-
na nō ſunt bona moris, malus aūt vſus eoꝝ eſt ma
lū moris. ¶ Nona cōcluſio. Cōtra verā hūilitatē eſt
vt quis pp̄ter bona indifferentia cū minori virtute
ſe ſimpliciter ⁊ vniuerſaliter apprecietur magis q̄
aliū qui maiorē virtutē habet et bona indifferētia
pauciora. Dico aūt cū ſimpliciter et vniuerſaliter
magis appciari qui iudicať perfectior et cenſetur
eſſe in oī re honorabili ꝯſequenda pferendus pba-
tur minimus grad⁹ virtutis ſine ꝯparatione excel
lit totā multitudinē bonoꝝ indifferentiū ergo ha-
bēs maiorē virtutē cū paucioribus bonis indiffe-
rentibus eſt alteri preferend⁹. ¶ Decima concluſio
vera hūilitas exigit vt pp̄ter bona dubia que pro
babiliter quis dubitat eſſe in ſe ⁊ pximo ceteris pa
ribus magis appreciet pximū q̄ ſe. pbatur q2 bo-
na que pbabiliter dubitat eſſe in pximo magis de
bet eſtimare eſſe in eo q̄ nō eſſe. de ſe aūt ecōtra eo
q facta proximoꝝ dubia in meliorē partē interpre
tāda ſunt: noſtra aūt in deteriorē. ¶ Cōtra primā
concluſionē. Arguiť ſic vere humilis debet ſe deiice
re ⁊ contēpnere ergo nō debet ſe appciari. ¶ Scđo
vere humilis dꝫ ſe reputare maiorē pctōrē de mun
do ergo vere humilis nō dꝫ ſe appreciari. ¶ Tertio
vere humilis dꝫ minus eſtimare de ſe q̄ ſcōm veri-
tatē ſit: ſed non eſt maior ratio q minus eſtimet de
ſe in vno q̄ in alio ergo in oib⁹ debet minus eſtima
re de ſe ergo nullo modo ſe appreciari debet. ¶ Ad
primā reſpōdeo q pt tripľr itelligi q vere hūilis de O
bet ſe deiicere ⁊ ꝯtempnere. Unomodo per cōpara
tionē ad eſtimationē hoim de ſe bene opinantiū et
ſic cōceditur hoc eſt minus dꝫ eſtimare de ſe q̄ ho-
mines boni ⁊ pbi per exteriora quedā ſigna de eo
indicātes de eo exiſtimēt q̄uis eñ hmōi ſigna exte
riora ſunt fallacia per ea tñ boni ⁊ probi viri de eo
aliqua bona iudicāt que ipſe humilis dubitat an
ſibi inſunt aut ſcit q non ſibi inſunt q2 facta alioꝝ
ſemp in meliorē partē interpretanda ſunt. Secūdo
modo pōt hoc intelligi per cōparationē ad verita
tē. ⁊ hoc dupliciter. Unomodo per cōparationē ad

in qb⁹ ſe appciať vere hūilis.

Nota.

Humilis multipľr ſe deiicere poteſt

veritatē q̄ tñ incerta eſt ⁊ dubia ⁊ ſic iterū cōceditur qꝛ in nobis de dubiis in debiliorē aut deteriorem partē iudicare debem⁹. Scd̄o modo per comparationē ad veritatē certā ⁊ cognitā. ⁊ ſic negaꝶ imo ad oppoſitū poti⁹ inclinat humilitas. Tertio modo poteſt intelligi ꝑ cōparationē ad cupiditatem ⁊ auiditatē ꝓprie laudis ⁊ glorie que cōiter in hoib⁹ inſurgit ⁊ hoc modo cōceditur qꝛ ſi obtēperamus hmōi nō ſolū attribueremus nobis bona q̄ dubitam⁹ an inſint ſed etiā laudē pateremꝰ eoꝝ q̄ ſcim⁹ nō ineſſe ⁊ ex bonis in exiſtētibus attribuerem⁹ nobis laudē ⁊ gloriā quā ipa nō ꝓmerenꝶ ſicut habūdantia diuiciaꝝ non ꝓmereꝶ laudē doctorat⁹ vel pōtificatus ⁊ ſic de aliis. ¶ Ad ſcd̄am nego añs humilitas eñ nō inclinat ad errorē manifeſtū ⁊ hec eſt ſententia. Thome qui hoc ꝯñs tanq̄ incōueniens īfert vt ſupra allegatū eſt. ¶ Ad tertiū cōcedo in caſu in quo aliqua ſibi ſcd̄m veritatē ſunt que ꝓbabiliter dubitaꝶ an inſint, et cū dicis q̄ nō eſt maior ratio de vno ⁊c̄. negaꝶ qꝛ de vno conſtat ſibi q̄ ineſt et de alio non ꝯſtat. ¶ Cōtra ſcd̄am ꝯcluſionē Arguitur ꝓbando q̄ ꝯtra verā humilitatē nemo poſſit deficiendo aberrare in ap̄ciatiōe ſui qꝛ vel talis ſcit talia bona ſibi ineſſe ⁊ tūc non aberrat deficiendo qꝛ nō eſtimat ſibi ea nō ineſſe vel neſcit: ſed vel dubitat an inſint vel putat ea nō ineſſe ⁊ tūc cū per ſuperi⁹ dicta in tali caſu debeat minus eſtimare de ſe q̄ ſit ſcd̄m veritatem ſequitur q̄ nō aberrat deficiendo.

thomas ſcd̄a ſcd̄e que. 161. articulo tertio

¶ Ad hanc rationē reſpōdeo q̄ aliquis pōt deficere tripliciter. Vno modō per eſtimationē mētis nō eſtimando ea ſibi ineſſe que in rei veritatē inſunt qꝛ nō habeat ꝓbabilē ignorantiā: ſed ꝓpter negligētiā in cognitione ⁊ conſideratione ſui ad quā vnuſq̄ſq; videꝶ obligari. ¶ Scd̄o modō per applicationē ſui ad opus qꝛ q̄uis ſciat ſe poſſe illud tñ aut ꝓpter fugā laboꝝ ⁊ periculoꝝ aut ꝓpter timorē ingr̄ationis recuſat. ¶ Tertio modo deficit qꝛ nō ſatis ꝯfidit de diuino auxilio nec eſtimat ſibi facienti quod in ſe eſt diuinū auxiliū ad ꝯplementū rei adeſſe ⁊ hoc intelligendū eſt in eo qui ratiōe donorū vel ingenitorū vel acquiſitoꝝ ad illud opus vr̄ ſatis apt⁹ q̄uis tñ vbi illud op⁹ eēt oīmode neceſſitatis ⁊ nullus eſſet ali⁹ qui ſuſcipet tūc ds magis poſſet de diuino ꝯfidere auxilio ⁊ inde viſū eſt frequēter q̄ de⁹ per ſimplices ⁊ ideotas acutiſſimos hereticos conuicit.

quis multipharie deficiēdo in humilitate aberrat.

¶ Tūc ad rationē dico q̄ ſi talis ſciat bona illa ſibi ineſſe pōt deficere non ſubeundo ea que hmōi bonis cōueniūt. ſi vero neſciat ꝓpter ignorātiā ⁊ ipſe eſt ſibi cauſa ignorātie deficit ⁊ aberrat non qꝛ ita iudicat ſtante ignorātia: ſed qꝛ ſtat ignorātia cū iudicare dꝫ. ſi vero neſciat ꝓpter dubitationem eodē modo dr̄ ſi ſit cā ſibi dubitandi ⁊ preterea dico q̄ ī aliquo caſu ipſe peccat qꝛ minus eſtimat vel ꝯfidit de diuino auxilio q̄ debet. ¶ Cōtra quintā concluſionē Arguiꝶ ſic aut cū diuerſitate bonorū nature fortune ⁊ induſtrie remanet adhuc paritas virtutū, aut non. ſi nō ergo ille virtutes ſimul ſunt pares ⁊ non ſunt pares. ſi ſic ergo nō ſunt magis appreciāde q̄ primo. ¶ Ad hanc rōnē reſpōdeo q̄ ille virtutes remanēt pares ſi nō accedat nou⁹ vſus eaꝝ ⁊ negaꝶ ꝯñā qꝛ appreciatio nō tm̄ attendiꝶ ex v̓tutibus quas ds habet: ſꝫ etiā ex maiori primitate ad vſū ⁊ qꝛ pares virtutes in habūdātib⁹ ſupradictꝭ bonis ceteris parib⁹ ſunt vſui primiores q̄ in carentibus eo q̄ hmōi bona ſunt inſtrumenta bonaꝝ operationū ideo ſunt magis appreciāde. ¶ Cōtra ſextā cōcluſionē. Arguiꝶ ſic pōt eē primitas ad vſū ſine vſu: ſed virtutes ſunt magis ap̄ciabiles propter primitatem ad vſum ergo aliquis magis appreciaꝶ ſe propter bona indifferētia ⁊ nō tm̄ ꝓpter vſum. ¶ Ad iſtā rationē neggaꝶ ꝯñā qꝛ licet nō ſemper maior appreciatio fiat ꝓpter vſum qui ī eſt aut infuit, fit tñ ſemꝑ ꝓpter vſum vel q̄ ineſt vel qui infuit vel qui primius pōt ineſſe. ⁊ hoc intendit ꝯcluſio cū denotat appreciationē fieri nō ꝓpter bona idifferentia ſed ꝓpter bonū vſū eoꝝ. ¶ Contra decimā cōcluſionē arguiꝶ vnuſquiſq; eſt ſibi ipſi magis notus q̄ primus ꝫ de bonis de quib⁹ dubitat magis pōt certificari reſpectu primi. ꝫ ſm talia bona dꝫ plus appreciari ſe q̄ proximū. ¶ Ad hanc rōnē concedo añs et primā ꝯñam cū ꝯñte eius ⁊ nego ſcd̄aꝫ qꝛ licet poſſit facilius certificari reſpectu ſui q̄ primi tñ q̄ diu ſtat dubitatio mei⁹ debet eſtimare de primo q̄ de ſe. et hoc cōcludit hec ratio qꝛ eñ eſt facilius ſibi certificari de ſe q̄ de primo eo q̄ in ſe et interiora ⁊ exteriora cognoſcit de primo aūt exteriora tm̄ qꝛ ergo eſt ſibi facilius ⁊ nō eſt certificat⁹ ſed adhuc dubitat ideo minus eſtimare debet de ſe q̄ de primo. nā vbi maior inquiſitio nō minuit dubitationē auget eā. ¶ Ad rationē ante oppoſitū negaꝶ ꝯñā qꝛ ap̄ciatio rei ⁊ ap̄ciatio hñtis eā ſunt diuerſaꝝ rōnum ideo ex vna nō poteſt inferri alia.

minus eſt amādū ē de ſe q̄ d proximo

Q Ueriꝶ. Utrū hūilitas magis ꝯſtat circa apetitū q̄ circa iudicium rōnis? ¶ Arguiꝶ q̄ non qꝛ vt dictū eſt ſupra hūilitas ꝯſiſtit inſtimatiōe ⁊ editione: ſed iſta magis ꝑtinēt ad iudiciū q̄ ad appetitū igiꝶ. ¶ In oppoſitū ar̄ ꝑ Au. dicentē ī libro de patiētia q̄ hūilis eſt q̄ magis eligit abiici ī domo dñi q̄ habitare in tabernaculis pctoꝝ: ſed electio ꝑtinet ad appetitū igiꝶ. ¶ Ad hanc q̄ſtionē rñdet beatus Thomas ſub duab⁹ ꝓōnib⁹. vna eſt hūilitas ꝯſiſtit circa actum cognitiū tanq̄ circa regulam directiuā appetitus probat ad humilitatē ꝓprie ꝑtinet vt aliq̄s regmat ſeipſum ne feratur in ea que ſūt ſupra ſe. ad hoc autē neceſſariū eſt vt aliquis cognoſcat id ī quo de ficit a ꝓportione eius quod ſuam virtutē excedit. et ideo cognitio proprii defectus ꝑtinet ad humilitatem ſicut regula quedā directiua appetit⁹. Secūda eſt humilitas ꝯſiſtit eſſentialiter in ipſo appetitu ⁊ hoc relinquit notū ex auc̄te Au. adducta poſt oppoſitū ipſa oppinio nō videtur mihi ſatiſfacere. et iō eſt aduertandū q̄ aliqua virtus dicitur eſſe circa aliquem actū quintupliciter. Vno modō tanq̄ circa actū directiuū. Secūdo modō tanq̄ actū directū ⁊ elicitum Tertio modō tanq̄ circa actū directum ⁊ imperatum Quarto tanq̄ circa actum repreſſum ⁊ cohibitum Quinto modō tanq̄ circa actū impeditū ſicut liberalitas eſt circa dc̄ime prudētiale tanq̄ circa actū directiuū ⁊ circa volitionē liberalē tanq̄ circa actum elicitum ⁊ circa elargitionē actualē tanq̄ circa actum imperatū. ¶ Tunc ſit prima cōcluſio. humilitas eſt circa actus intellectus tanq̄ circa actū directum probaꝶ omnis virtus moralis. eſt circa actus prudētie tāq̄ circa actū directiuū: ſed actus prudētie eſt actus ītellectus igitur. maior ꝓbatur per diffinitionem virtutis. Uirtus eſt habitus electiu⁹ immediate cōſiſtēs determinata recta ratione ⁊c̄ hoc idē concludit ratio per beatū Thomā ad primā ꝓpoſitionē inducta. ¶ Secūda cōcluſio humilitas eſt circa actū voluntatis tanq̄ circa actū elicitum ꝓbatur omnis virtus moralis eſt circa actū volūtatis tanq̄ circa actū elicitū: ſed humilitas eſt virtus moralis ſcd̄m omnis igitur. maior probatur qꝛ omis virtus moralis eſt elicitiua actus in potētia in qua eſt. ¶ Tertia cōcluſio diſtinguēdo appetitū a volūtate hūilitas eſt circa actū appetitus tanq̄ circa

thomas ſcd̄a ſcd̄e q̄ſtiōe 161 articulo ſecundo.

Q

Multipliciter virt⁹ verſatur circa actum.

actū moderatum ⁊ repreſſum. ꝓbatur q2 hūilitas
reprimit actū appetit⁹ quo quis appetit plus ap=
preciari ꝙ ſcđm rei veritatē ſit appciād⁹. ¶ Quar=
R ta ꝯcl'o hūilitas eſt circa actū appetit⁹ nō tm̄ tanꝙ
circa actum repreſſum ſed etiam tanꝙ circa actum
directum imperatū. probatur q2 per humilitatem
nō ſolum fit vt act⁹ appetit⁹ ſenſitiui quib⁹ qs ap=
petit haberi in ꝓcio reprimant̄ ne cōtra iudiciū rō=
nis impellant: ſed etiā fit per eā vt actus cōformes
elicitis cauſent̄ in appetitu ſenſitiuo pfecte eīn ex=
ercitat⁹ in humilitate nō ſolū vult ſed etiā appetit
appetitu ſenſitiuo non plus appreciari ꝙ apprect
andus ſit alias nō eſſet pfecta obediētia virium in=
feriorū ad ſupiores/ꝯſtat eīn ꝙ vere hūilis vere iu=
ſtus vere liberalis hñt in appetitu ſenſitiuo actus
humilitatis iuſticie et liberalitatis recte rationi
cōformes illi autem non ſunt actus eliciti a iuſticia
liberalitate aut humilitate nec actus repreſſi quia
nūꝙ illis actibus appetitus contre rectā rationez
inſurrexit ergo ſunt actus īperati. ¶ Quinta con=
cluſio hūilitas eſt circa actū intellectus tanꝙ circa
actū īperatū. probat̄ eſtimare de ſe tm̄ vel tm̄ ſiue
dignificare vel appreciari ſunt actus imperati ab
humilitate: ſed iſti actus ſunt actus intellect⁹ ⁊ nō
Nota. volūtatis nec appetitus igit̄. ¶ Ut aūt hec apper=
tius declarent̄. Eſt aduertendū ꝙ appreciari vel di
gnificare ſe tm̄ vel tm̄ non eſt actus directiu⁹ humi
litatis/ſed dictamen prudētiale quo vere humilis
dictat ego tm̄ me debeo dignificare et act⁹ directi=
uus ad quod dictamen rectū habendū exigitur co=
gnitio bonoꝝ que in hoīe. et ex quib⁹ et quomodo
⁊ quanta accipiat̄ ab eis dignificatio. ſimiliter exi
gitur cognitio maloꝝ ꝓpter q̄ diminuit̄ de digni=
tate vel precio hoīs. ad hoc aūt dictamen rectificā=
dū concurrūt oēs iſte noticie ⁊ cū hoc mediate vel
īmediate cōcurrunt queдā generales volitiones et
cōmunia deſideria circa verum actum humilitatis
volitiones aūt oppoſite rectitudinem hmōi dicta=
minū īpediūt p hoc eīn ꝙ qs vult multū dignificare
ſe faciliter īducitur ad eſtimandum in ſe aliqua bo
na eſſe que nō ſūt ⁊ aliqua mala deeſſe ſibi que nō
deſunt/⁊ ꝓpterea ad credendū ꝙ ꝓpter aliqua bo
na ſibi inexiſtētia multo magis ſit ap preciādus ꝙ
ſit ſcđm veritatē et ita ad rectitudinē iſtoꝝ dictami=
cōcurrunt mediate vel immediate hmōi communes
volitiones/habitis aūt iſtis dictaminibus rectis
habetur magis propria et particularis volitio ſue
dignificationis/qua habita habet̄ actus dignifi=
candi ſe tm̄ ꝙtum recta ratio dictabit. ¶ Sexta cō
cluſi humilitas eſt circa actum exteriorē tanꝙ circa
actū imperatū probatur volūtas eius qui vere hu
milis eſt non ſolum imperat appreciationē ſiue di
gnificationem conformē recte rationi/ſed etiā im=
perat ſigna exteriora hmōi eſtimationē ſuam re=
preſentantia puta ſedē ſibi congruam ſumptus et
preparationes cōuenientes: ſed hec oīa ſunt actus
exteriores igit̄. Et confirmatur auctoritate Andro
Andronicus. nici dicētis ꝙ hūilitas eſt habit⁹ nō ſuphabūdans
ſūptibus ⁊ ꝑparationib⁹. ¶ Septima ꝯcl'o. hūili=
tas. eſt circa act⁹ tā volūtatis ꝙ appetitus ꝙ ītel=
lect⁹ ꝙ ēt exteriores tāꝙ circa act⁹ ꝓhibitos. ꝓba=
tur quia habitus oppoſiti humilitati poſſunt ha=
bere actus tā ī ꝙ voluntate ꝙ in appetitu ſenſitiuo
ꝙ in intellectu ꝙ etiā exteriores humilitati oppoſi
tos: ſed oēs tales actus impedit humilitas igitur.
¶ Contra primam ꝯcluſionem. Arguitur ſic actus
directiuus humilitatis nec eſt effectus humilitatis
nec materia eius/ergo humilitas nō eſt circa talem
actū. ¶ Ad hanc rationē negatur cōſequentia licet
enim nō ſit effectus ei⁹ nec materia eſt tamē regula
ipſius. ⁊ ideo eſt ipſa circa ipſum tanꝙ circa actuz
directiuū: ſed ratio bene cōcludit ꝙ nō eſt circa ipſū Olcam
tanꝙ circa actū directū. Aliter tamē dici poteſt ne=
gando antecedēs ⁊ maxime ſecūdū illos qui dicūt
ꝙ dictamē prudentiale eſt obiectū actus ⁊ habitus
per ſe virtuoſi/ſecundū enim iſtos actus directiu⁹ argumē=
eſt materia hmōi habitus humilitatis ¶ Contra ſe ta thome
cūdā ⁊ ſextam cōcluſionē. Arguitur ſic ſuperbia ma ſcđa ſcđe
xime cōſiſtit in his que ꝑtinēt ad cognitionē ergo ⁊ qſtiōe ibi
humilitas que ſibi opponitur. antecedēs probatur argumē=
per. Gregoriū viceſimo quarto moraliū dicētem ꝙ to ſcđo.
ſuperbia cū exterius vſqȝ ad corpus extēditur/pri⁹
per oculos iudicatur. Secūdo per illud pſalmiſ. do
mine non eſt exaltatū cor meū neqȝ elati ſunt oculi
mei/conſtat autē ꝙ oculi maxime deſeruiūt cogniti
oni. ¶ Ad hanc rationē cōceditur antecedēs et con=
ſequens/ ſed tamen auctoritas nō eſt ad propoſitū
ſed eſt pro ſexta cōcluſione q2 extollētia oculorū eſt
ſignū ſuperbie ideo ſuperbia cōſiſtit in actu oculo=
rum tanꝙ in ſigno ſuperbie īterioris. et ſimiliter re
preſſio ⁊ demiſſio oculoꝝ eſt ſignū humilitatis. ideo
etiam humilitas cōſiſtit circa actū oculorum tanꝙ
circa ſignū interioris humilitatis. Et eodēmō reſ= argumē=
pondetur ad ſecundum. ¶ Contra quartā cōcluſio= ta thome
nem. Arguitur ſic ad humilitatē nō pertinet repri= vbi ſupra
mere appetitū arduoꝝ igitur humilitas nō eſt cir= argumē=
ca actū appetitus tanꝙ circa actū repreſſū. antece= to eodē.
dēs probatur nihil quod in diſciplina criſtiana con
tinetur eſt cōtrariū humilitati. cum ſecundū Augu=
ſtinū libro de virginitate humilitatis pene tota di
ſciplina xp̄iana eſt: ſȝ ī diſciplina xp̄iana admone=
mur appetere meliora ſcđm illō ꝑme ad corin. xiiii.
Emulamini cariſmata meliora igitur. ¶ Scđo ad
magnanimitatē ꝑtinet ſupfluū motū appetitus cir
ca magna refrenare ꝙ nō ad hūilitatē/ꝯña eſt nota
et aña ꝓbatur quia ad eandē virtutē pertinet refre
nare ſuperfluū motum et firmare animū ꝯ ſupfluaȝ
reſtrictionē ſicut eadē fortitudo refrenat audaciam
⁊ firmat animū ꝯtra timorem. ¶ Ad primā rūdeo ꝙ M
cōtigit appetere ardua tripliciter. vno mō cōtingit
appetere ardua id eſt arduorū geſtionē ⁊ oppera=
tionē et tūc dico ꝙ hoc magis eſt magnanimitatis
ꝙ humilitatis. ſed dupliciter cōtingitur hoc mō ar
dua vel q̄ ſupra nos ſunt appetere. vno mō ꝯfidētia
ꝓpria viriū ⁊ tūc hoc eſt preſumptionis nec id face
re ſacre nos ſcripture docent. alio mō cōfidētia au=
xilii diuini/⁊ hoc nō eſt vitioſum ceteris debitis cir
cūſtantiis cōcurrētibus quod dico quia circūſtātie Multiplr
poſſent eſſe tales ꝙ cōfidere de diuino auxilio teme ardua
ritatis eſſet ⁊ nō humilitatis nec magnanimitatis appetūt
Si autē circūſtantie tales eſſent ꝙ poſſent quis cō=
fidere de diuino auxilio hoc virtutis. eſſet quia vt
habet. Auguſ. libro de patientia aliud eſt leuare ſe
ad deum/aliud eſt leuare ſe cōtra deū qui ante illuȝ
ſe proicit ab illo erigitur qui aduerſus illū ſe erigit
ab illo proicit̄. Secūdo mō contingit appetere ar=
dua id ē appetere eſtimari precii magni imo maio=
ris ꝙ ſit ⁊ hoc nō eſt virtuoſum nec cōſultū per apo
ſtolū. Tertio contingit appetere ardua. i. deſidera=
re creſcere in perfcōe ⁊ precio ſiue valore et hoc eſt
laudabile ⁊ ab apoſtolo conſultū in illis verbis et
hūc appetitū humilitas nō reprimit ſed priorē qui T
eſt humilitati contrarius. ¶ Ad ſecūdam reſpōdet thomas
beatus Thomas ꝙ ad fortitudinē bene pertinet re vbi ſu=
frenare audaciā ⁊ firmare animū contra timorem pra.
quia eadē eſt ratio vtriuſqȝ ex hoc ſcilicet ꝙ homo
debet bonū rationis periculis mortis preferre et
ꝗtamē eadē virtus non refrenat preſumptionē ſpei

⁊ firmat animuꝫ cōtra deſperationē: ſed primū per
tinet ad humilitatē ⁊ ſecūdū ad magnanimitatem
qꝛ horū duorū nō eſt eadē ratio/ ſed ratio firmādi
animū cōtra deſperationē eſt adeptio proprii bo-
ni ne ſcilicꝫ deſperādo homo ſe indignū reddat bo
no quod ſibi cōpetebat/ ſed in reprimādo preſum-
ptionē ſpei ratio principua ſūitur ex reuerētia di-
uina ex qua cōtingit vt homo nō plus ſibi attribu-
at ꝙ ſibi cōpetat ſecūdū gradū quē a deo ſortitꝰ eſt
Hec ſolutio beati Thome eſt multū pulchra ⁊ ſub-
tilis: ſed tamē nō videtur michi vera/ qꝛ aut intelli
git de eadē ratione cōmuni aut de eadē rationē pro
pria. ſi de eadē ratione cōmuni tūc ſicut eſt eadē ra-
tio refrenādi audaciā ⁊ firmādi animū cōtra timo
rem ita etiā eadē eſt ratio refrenādi preſūptionem
⁊ firmādi animū cōtra deſperationē que ratio eſt
bonū rationis vel dignificare ſe ꝗtū dignū eſt. hāc
enim rationē deſtruit tam ille qui preſumit contra
humilitatē ꝗ etiā ille qui deſperat vt dicit cōtra ma
gnanimitatē qꝛ ille qui preſumit dignificat ſe plus
ꝙ dignū eſt ille vero qui deſperat non dignificat ſe
ꝗtū dignū eſt. ſi aūt intelligatur de ratione vnicui
qꝫ ꝓpria tūc ꝯſtat ꝙ hic et ibi eſt alia et alia ratio
naliter ſi eſſet propria alicui ſed cōis pluribꝰ ſicut
propria ratio firmādi animū ꝯtra timores eſt nol-
lē deſerere defenſionē reip vel fidei vel iuſticie pro-
pter pericula mortis. Ratio autē propria refrenā-
di animū cōtra audaciā nolle incōſulte ⁊ temerarie
ſe periculis obicere/ ita ſimiliter circa humilitatē
⁊ ponūtur due rationes. vna reprimēs appetitū in
debite. exiſtimationis vel appreciationis eſt nō plꝰ
exiſtimari vel reputari a ſe vel ab aliis ꝙ dignū ſit
ratio firmās eſt que ꝯ deſperationē eſt nō minus ex
iſtimari vel reputari a ſe vel ab aliis qui dignū ſit
Secūdo: cōtra opinionē nō eſt verū ꝙ hec ratio aſſi
gnata a Thoma ſcꝫ ꝙ homo debet preferre bonum
rationis periculis mortis ſit vtriqꝫ cōis quia licet
firmet animum cōtra timores tamē nullomō refre-
nat audaciā immo magis excitat nunꝗ enim quis
ab audēdo retrahitur per hoc ꝙ iudicat bonū ra-
tionis eſſe preferendū periculū mortis. Terᵒ quia
ratio quā aſſignat ad firmādū animū cōtra deſpe-
rationē eſt cōis ⁊ valet ſiue inducit ad refrenādū ꝑ-
ſumptionē ſpei. nā iudicās ꝙ bonū ꝓpriū ⁊ debitū
eſt adipiſcēdū inclinatur ad appetēdū ipm ⁊ refugi
endū illud quod eſt indignū. ꝙ ſi hec ratio nō ſufficit
ad de excluſionē ⁊ ſufficiet ſolū bonū ꝓpriū eſt adi-
piſcēdū Quarto alia ratio quā aſſignat ex reuerē
tia diuina eſt vterqꝫ cōmunis. nā ſicut ex reuerentia
diuina fit ꝙ quis nō plus ſibi attribuat ꝙ ſibi com
petit ſecūdū gradū quē eſt a deo ſortitus ita ex eadē
reuerētia fit ne oculte cōtempnat ⁊ negligat bona
que habet a deo ⁊ p. ꝯñs ex eadē fit vt homo attri-
buat ea ꝗbus dignus ſecūdū gradū quē eſt a deo ſor
titus ego autē ſum vſus terminis ꝗbus beatꝰ Tho
mas vſus eſt vt in ꝓbando opinionē ſuā accōmoda
rem me ſuo modo loquēdi magis enī ꝓprii termini
eſſent ſi quis vſus fuiſſet terminis dignificationis
eſt autē duplex dignificatio. vna ꝑ appreciationem
et iſta cōuenit humilitati ſi recta ſit ⁊ viciis oppoſi
tis ſi cōtra rectā rationē alia eſt dignificatio ad ge
ſtionē alicuius magne et multū honorabilis admi
niſtrationis/ ⁊ iſta pertinet ſecūdo generi magna-
nimitatis ⁊ ita humilis dignificat ſe ꝗtum dignū
eſt. ſuperbus vero plus ꝙ dignū eſt/ oppoſitus minꝰ
ꝙ dignum eſt. ¶ Sed nunc reſpondendum eſt ad ra
tionem conceditur antecedens maxime intelligen-
do per magna/ arduas adminiſtratiōes ergo non
⁊c. conceditur cōſequens in eodem ſenſu/ quamuis

Contra thomam

duplex dignifi.

Reſpōſo;

tm̄ nō valeat ꝯñā qꝛ arᵗ a gn̄e ad ſpeciē añte exiſtente
affirmatio ⁊ ꝯñte exiſtenti negatiuo: dictū eſt enī ꝙ
hūilitas eſt ſpēs mḡnitatis. ſed ponatᷣ ꝙ accipiatᷣ
magnimitas ꝓ magnitate ſcōi generis. Tunc rn̄de
tur duplᷣr primo ꝯcedēdo añs ⁊ ꝯñs in ſenſu ſupra
dicto qꝛ repſſio appetitꝰ ab arduis adminiſtratio
nibus non eſt actus hūilitatis ſed magnagnimita
tis ſcōi generis/ ſed repreſſio appetitus ab exceſſi-
ua dignificatiōe ſui per eſtimationē ⁊ appreciatio
nē eſt actus humilitatis. Aliter reſpondetur negā-
do ꝯñam. ¶ Pro quo eſt aduertendū ꝙ ſicut dictuꝫ
eſt priꝰ ⁊ eſt frequēter ꝯſiderandum in moraliphia
aliquis habitus ad aliquē actū inclinat dupliciter
Unomodo imediate ⁊ tūc nō inclinat niſi ad actus
ſimiles illis ex quibus genitus eſt qꝛ hic loquimur
de habitibus acqſitis ⁊ tūc habitus vnius virtutis
nō inclinat in actus alterius virtutis. Aliomō ha-
habitus inclinat i aliquē actū nō imediate ſed me-
diāte actu ſuo elicito ⁊ tunc dictū eſt ſupra ꝙ habi
tus vnius virtutis pōt inclinare in actus aliarū vir
tutū. Terciomodo aliqs habitus inclinat in actuꝫ
aliquē nō imediate nec mediāte actu ſuo elicito pro
prio tm̄: ſed etiā mediāte actu canto partialiter ab
illo actu elicito. tunc dico ꝙ humilitas inclinat ad
volitionē dignificationis ꝓprie rectā ⁊ rōni cōfor-
mē primo mō inclinat ſcōo modo ad dignificatio-
nē ſui reſpectu arduaꝝ adminiſtrationum inclinat
terciomō ad refrenandū appetitū imoderatū ꝓuꝰ
dignificationis qꝛ mediātibus duabꝰ volitionibus
prioribꝰ ⁊ ita loquēdo de inclinatiōe primomō vi
cta aut ſcōomodo negatᷣ ꝯñā: habitus ois moralis
inclinat primo in actū propriū ⁊ mediāte illo incli
nat in actus appetitꝰ ſenſitiui ꝯformes ⁊ in repreſ
ſionē diſſormiū/ habitus vero moralis qn̄ median
te actu ſuo ꝓprio iclinat in actū alterꝰ virtutis tūc
inclinat in actū appetitꝰ ſenſitiui: mediātibus duo
bus actibus ſcꝫ mediāte actu ꝓprio ⁊ mediāte actu
volūtatis qui eſt alterꝰ virtutis/ puta hūilitas in
clinat imediate i nolle appreciari ſe plus ꝙ dignū
ſit ⁊ mediāte iſto actu ad nolle gerere adminiſtra-
tiones que ſupra ſe ſunt ⁊ iſti ſunt duo actꝰ volūta
tis quoꝝ vnus eſt imediate elicitus ab habitu hūi-
litatis et ſcōs mediate ſcꝫ mediādte primo. Eadem
hūilitas mediāte primo actu inclinat ad non appe
tere appreciari plus ꝙ dignū ſit/ medidianbus vero
duobꝰ primis iclinat ad non appetere geſtionē ad
miniſtrationū que ſunt ſupra ſe. Et ſi dicas ꝙ ſecū
duo actus volūtatis ſufficienter iclinat ad iſtū q̄r-
tū actū. Rn̄detur ꝙ ſic ſufficienter inclinat ꝙ ſi ille
actus ſcōs volūtatis eſſet poſitꝰ ineſſe ſine primo
defecto inclinaret in illū actū appetitꝰ ſenſitiui. ſꝫ
qꝛ per caſū nō ponitᷣ ineſſe niſi mediante p̄mo ideo
habitus dᷣ inclinare in quartū actū mediantibus
iſtis duobꝰ actibꝰ qꝛ ab habitu non pōt tanꝗ a cā
mediata procedere iſte quartus actus niſi duo illi
actus medii primi cauſarentᷣ/ ⁊ ita habitus eſt cau
ſa primi actus ⁊ primꝰ actus ſcōi ⁊ ſcōs iſtius quē
quarto loco poſuimus qꝛ non eſt neceſſe terciū me-
diare inter ſcōm ⁊ quartū. Aliter rn̄deo ſed in idem
redit ꝙ aliquis actꝰ appetitꝰ ſenſitiui de quo argu
mentū ꝓcedit ꝑtinet ad aliquē habitum dupliciter
Unomō mediāte actu ꝓprio illiꝰ habitus. Aliomo
do mediāte actu alieno. Tūc dico ꝙ hmōi refrena-
tio partiū primomō ad magnanimitatē/ ſed ſcōo-
modo ꝑtinere pōt ad humilitatē/ per actū aūt pro
priū alicuius habitꝰ ego intelligo actū illū qui im
mediate natꝰ ē elici ab habitu et eiuſdē rōnis cum
actibus ex quibꝰ acquiſitus eſt ille habitꝰ: per actū
alienū ego intelligo actū cuius elicito regularis et

Nota.

X

ꝗs actꝰ ꝓprius

vt ita dicta vnigenea pertinet ad habitū ſpecie diffe
rentem nec pꝛioꝛi in operando ſuboꝛdinatū illa ſub=
oꝛdinatione qua operatio appetitus ſenſitiui ſuboꝛ
dinata eſt operationi volūtatis. ¶ Contra quintā cō
cluſionem. Arguitur ſic impoſſibile eſt eundē actū eē
directiuū et directum ſed humilitas eſt circa actū in=
tellectus tanq̄ circa actū directiuū ergo non eſt circa
actum intellectus tanq̄ circa actū directum ſed oīs
actus imperatus eſt directus ergo non eſt circa actū
intellectus tanq̄ circa actum imperatum. ¶ Secūdo
poſito illo actu directiuo humilitatis in intellectu i=
poſſibile eſt ꝙ in eodem intellectu ſit actus contrari⁹
actui quē debet imperare humilitas: ſed nec hūilitas
nec virtus aliqua poteſt eſſe circa aliquem actū tanq̄
circa actū imperatū niſi circa illum qui poteſt poni
et pōt nō poni ergo humilitas non eſt circa actū itel=
lectus tanq̄ circa actum imperatū. Pꝛima pars an
tecedentis pꝛobatur qꝛ actus directiuus humilitatis
eſt dictamen quo quis dictat ꝙ ſe tantum dignifica=
re debet: ſed cum iſto dictamīe impoſſibile eſt eē actū
eiuſdem intellectus quo quis ſe plus vł minus digni
gnificet ſiue appꝛecietur q̄ debet ꝙ ꝓbat̄ omnis di=
ctans ꝙ ſe tantū debet dignificare vel appꝛeciari et
non plus neq̄ minus iudicat ꝙ ipſe eſt tanti pꝛecii et
non pluris vel minoꝛis ſed oīs plus ſe dignificās vel
appꝛecians per actū intellectus iudicat ꝙ eſt pluris
pꝛecii, ſed iſta iudicia ſūt ꝯria ſū pluris pꝛecii et non
ſum pluris pꝛecii igit̄. Tertio ſi ſic ſequeretur ꝙ aliq̄
operatio intellectus eēt pꝛaxis quia hmōi operatio
intellectus ad dictamen intellectus haberet reſpectū
poſterioꝛitatis et confoꝛmitatis. Ad pꝛimā negat̄ ma=
ioꝛ vł̄ intellecta nam dictamē quo ego dico ꝙ oīe
dictamen mentis eſt cōſeruandū per horā eſt ſimul a
ctus directiuus et directus quia virtute illius dicta=
minis ⁊ confoꝛmitate volūtatis ad ipſum ego conti
nuo illud idem dictamē per horā, ſed qꝛ in hac maio=
re non conſiſtit difficultas argumēti. Ideo aliter di
co negando pꝛimā ꝯñaz qꝛ humilitas lz ſit circa actū
intellect⁹ tāq̄ circa actū directiuū ⁊ circa actū itellect⁹
tāq̄ circa actū directū nō ē tñ idē act⁹ intellect⁹ circa
quē ē tāq̄ circa actū directiuū ⁊ act⁹ circa quē eſt tāq̄
circa directū ſ3 act⁹ directiu⁹ ē dictū de eſtiatione vł̄
appꝛeciatiōe ſui. Actus vero direct⁹ eſt eſtimatio vel
appꝛeciatio ſui. ¶ Ad ſecundā nego pꝛimā partē an=
tecedentis dico eñ ꝙ cū dictamīe de tanta appꝛecia
tione ſui ſtat eſtimatio maioꝛ vel mīoꝛ. Ad pꝛobatio
nem nego ſecūdā partē aſſumpti ⁊ ad pꝛobationem
nego maioꝛem ſcʒ ꝙ omnis dictans ꝙ debet ſe tantū
appꝛeciari et non plus vel minus iudicet ꝙ eſt tanti
pꝛecii et non pluris neq̄ minoꝛis quia ſicut ſupꝛa di
ctum eſt licet in rei veritate aliquis ſit alicuius ma=
gni pꝛecii quia tamen dubitat debet dictare ſe eſſe
minoꝛis pꝛecii quia ergo dictamen appꝛeciationis
ſui directiuum humilitatis ſemper debet eſſe ex cer=
tis. Iudicium autem hominis aliquando colligitur
tam ex certis q̄ ex dubiis ideo cum dictamine quo q̄s
dictat ſe debere tantum a ſeipſo appꝛeciari et nō pl⁹
neq̄ minus ſtat iudicium quo quis iudicat ſe eſſe ma
ioꝛis pꝛecii ſe illud iudicium non eſt iudicium humili
tatis ſed potius iudicium ſuperbie. iudicium vero hu
militatis id eſt imperatum ab humilitate eſt illud iu
dium quod eſt dictamini illi confoꝛme quo ſcilicet q̄s
tantum appꝛeciatur et non plus neq̄ minus. Ad pꝛi
mum aūt iudicium inclinat appetitus excellētie etiā
contra dictamen rationis et ideo aliquando poſito
dictamine rationis per impꝛeſſionem appetitus ex=
cellentie ponitur illud iudicium ad cuius contrariū
inclinat humilitas ¶ Ad terciā concedo ꝯſequēs nec
oppoſita videtur habere quācunq̄ apparentiam ve
ritatis ſed potius innititur ſignificationi terminoꝛuʒ
non quā inſtituerūt veteres auctoꝛes ſed quam ipſi
ad defenſionem ſententie ſue confingunt. ¶ Ratiōes
ad q̄ſtionem ſolute ſunt ex concluſionibus.

Idē act⁹ directiu⁹ & direct⁹.

act⁹ directiu⁹ ſui.

Act⁹ itel=lect⁹ eſt practicus

Queritur. Utrū humilitas ſit potiſſima virtutum.

¶ Arguitur ꝙ ſic humi=
litas eſt maxime cauſa exaltatiōis homi=
nis & hūilitas ē potiſſima ꝟtutū. ꝯña tʒ qꝛ ꝟt⁹ ē cā ex
altatiōis hoīs & q̄ eſt maxia ꝟtus ē cauſa maxie ex=
altationis. ¶ In oppoſitum arguitur per illud coll̄.
3°. Super omīa caritatem habete. ¶ Ad hanc queſtio
nem beat⁹ Thomas reſpōdet ſub aliq̄bus ꝓpōnib⁹
Pꝛima eſt virtutes theologice ſunt potioꝛes humili
tate. ꝓbat ꝟtutes theologice habent vltimū finē pꝛo
obiecto ergo ſunt oīm potiſſime. aūs eſt certum ⁊ cō=
ſequentiā ꝓbat qꝛ bonū humane ꝟtutis in oꝛdine rō
nis conſiſtit que quidem p̄ncipaliter attenditur reſpe
ctu finis. ¶ Secunda ꝓpō iuſticia ē ꝑfectioꝛ humilita
te. ꝓbatur quod facit in appetitu ꝑfectioꝛem ꝑticipa
tionē oꝛdinationis eoꝝ que ſunt ad finē eſt virtus ꝑ=
fectioꝛ, ſed iuſticia et p̄ſertim legalis facit in appeti
tu perfectioꝛem participationem oꝛdinationis eoꝝ
que ſunt ad finē q̄ humilitas. maioꝛē hui⁹ rationis
ꝓbat quia bonū virtutis ſecūdario attenditur pꝛout
ſcðm rōem finis oꝛdinant̄ ea que ſūt ad finē que oꝛdi
natio eſſentialiter cōſiſtit in ipſa ratione participa=
tiua in appetitu per rōem oꝛdinato. Sed hmōi oꝛdi=
nationē iuſticia vniuerſalit̄ facit p̄ſertim legalis hu
militas aūt facit hoīem eē bñ ſubiectū hmōi oꝛdina
tioni. ¶ Tertia ꝓpō ꝟtutes intellectuales ſūt potio
res humilitate. pꝛobat qꝛ bonum rationis cōſiſtit eſ
ſentialit̄ in rōe ꝑticipatiua hūilitas aūt tm̄ in appe
titu per rōem oꝛdinato. ¶ Quarta ꝓpō humilitas ē
potioꝛ omībus ꝟtutibus aliis a theologicis ⁊ intel=
lectualibus ⁊ iuſticia. ꝓbat quia humilitas facit ho
minem bene eſſe ſubiectum oꝛdinationi rationis vni
uerſalit̄ q̄tum ad oīa ſed alie ꝟtutes a p̄dictis faci=
unt ipm̄ eē bñ ſubiectū q̄tū ad aliquā ſpālem materi
am tm̄. Iſta opinio nō videt̄ michi ī omni p̄te ꝯtine=
re veritatē. Rō eñ adducta ad ꝓbandū ꝙ iuſticia eſt
ꝑfectioꝛ humilitate videt̄ michi multiplicit̄ deficere.
Pꝛimo in hoc ꝙ dicit ꝙ iuſticia oꝛdinationē facit eo
rum que ſunt ad finem vniuerſaliter. Pꝛimo quia eti
am iuſticia facit oꝛdinationē rationis que eſt circa fi
nem. patet ſunt alique leges inſtitute de ipſo. fine vt
ꝙ deus eſt colendus ſūmo cultu, ꝙ deus eſt ſumme di
ligendus a creatura rationali, ſed iuſticia et pꝛeſer=
tim legalis facit appetitum eſſe participem huius oꝛ
dinationis ergo non tantum iuſticia facit in appeti
tu oꝛdinationem rationis, qua ſecundum rationem
finis oꝛdinantur ea que ſunt ad finem minoꝛ pꝛoba
tur quia iuſticia legalis facit vniuerſaliter oꝛdina=
tionem cuiuſcunq̄ legis cui habens eam eſt ſubiect⁹
participari ab appetitu. quod pꝛobatur quia bene ſe
quitur iſte non eſt oꝛdinatus ſecundum oꝛdinationē
huius legis qua nunc tenetur eſſe oꝛdinatus ergo eſt
iniuſtus. Secundo humilitas facit hominem eſſe ſub
iectum cuicunq̄ legi diuine vel humane ſiue ſit de fi=
ne ſiue de hiis que ſunt ad finem ergo ſi iuſticia non
faciat appetitum eſſe participem omnium huiuſmo=
di oꝛdinationuʒ humilitas faciet vniuerſalioꝛem oꝛ
dinationem rationis q̄ iuſticia quod nō concederet
opinans. Tertio iuſticia facit habentem eam vniuer
ſalit̄ eſſe ſubiectū oꝛdinatiōi ſicut humilitas & reſpe
ctu illi⁹ oꝛdinatiōis nō hñt iuſticia ⁊ humilitas dr̄am
quam aſſignat. Aūs pꝛobatur quia vel iuſtum eſt ho
minem eſſe ſubiectum oꝛdinationi illi aut nō non pōt
dici ꝙ nō quia iuſtum eſt hominem eſſe ſubiectū omī

tho. 2. 2e. q̄ſt. 161. art. 5. A

ꝯ thomã

legi obligantis eſt. ſi ſic ergo cum omne iuſtū ſit a iu-
ſticia ſequitur ꝙ iuſticia facit hominē eſſe ſubiectum
hmōi ordinationi. Quarto iuſticia non inclinat ad
opera legis niſi quia tenemur ad ipſa et ſumus legi
ſubiecti ergo iuſticia non aliter facit appetitū parti-
cipem huius ordinatiōis rōis ꝙ̄ humilitas. Quinto
humilitas facit appetitū participem multaꝝ ordina-
tionū rōnis quarū non facit eum pticipem iuſticia ⁊
per oppinantē humilitas facit eū pticipē omnium q̄-
rum facit eū pticipē iuſticia ergo hūilitas vniuerſa-
lius facit appetitū pticipem ordinationū rōnis ꝙ̄ iu-
ſticia. Scḋa pars aiītis eſt nota et prima probaṫ q͛
hūilitas facit hoīem eſſe ſubiectū ordinationibꝯ rō-
nis tam hiis que ſunt legis et p̄cepti tā hiis que ſūt
conſilii. conſtat enī ꝙ tribuere ſe totaliter in obedien
tiam alterius et volūtatē ſuā ſubmittere alterius vo
lūtati. Similiter abdicare oīm bonoꝝ temporaliū
dominiū ex humilitate ꝓuenit ⁊ non ex iuſticia cū ad
hoc non teneamur. Sexto iuſticia et humilitas faci-
unt appetitū participē ordinationū rōnis, aut ergo
eodemmodo aut diuerſimode. Si diuerſimode deṫ
varietas modoꝝ ⁊ queciq̃ dabitur illa faciliter re-
futabitur. Si eodē modo in hoc iuſticia nō ē humili-
tate potior. Dico ſecūdo ꝙ rō inducta ad probandū
virtutes intellectuales eſſe potiores humilitate nul-
la eſt. Supponit enī vnū falſū ſcilꝫ ꝙ̄ omne in quo ē
eſſentialiter ordinatio rōnis eſt potius ꝙ̄ illud in q̄
eſt tm̄ participatiue. ꝙ aūt hoc ſit falſū ꝓbaṫ ſtat ali
quid habere ordinationem rōnis eſſentialiter et eſſe
malū culpabiliter ſed nō ſtat aliquid habere ordina
tionem rōnis pticipatiue et eſſe malū culpabiliter ergo
non oē quod hꝫ ordinationē rōis eſſentialiter ē po-
tius eo quod habet ipſam tantū participatiue. Pri
ma pars aītecedentis probatur ſtat dictamen rectum
rōnis fieri propter vanam gloriā aut habere aliquā
aliam malā circumſtantiam ꝓpter quā reddatur ma
lum moraliter, hmōi aūt dictamē eſt quod habet or-
dinationem rōnis eſſentialiter. Secunda pars ꝓbaṫ
omnis actus conformis dictamini prudentiali ē bo-
nus moraliter et nullus culpabilis ſed oē habens or
dinationē rōnis pticipatiue illo modo habendi quo
habent iuſticia ⁊ humilitas eſt actus conformis di-
ctamini prudentiali ergo non ſtat aliquē talem actū
habere ordinationem rōnis pticipatiue ⁊ eſſe culpa
bilem. Secūdo illud in quo eſt eſſentialiter ordinatō
rōnis non eſt bonū moraliter niſi ſit impartū ab aliq̄
quod habet ordinationē rōnis participatiue quia i
actibus intellectus non eſt bonitas moralis niſi rōe
bonitatis moralis alicuꝯ actus volūtatis, ergo non eſt
verū ꝙ illud quod habet ordinationē rōnis eēntialiṫ
eſt potius ⁊ meliꝯ eo q̄ḋ hꝫ eā participatiue. Tertio
velle bene agere eſt melius ꝙ ſcire vl' dictare quomo
do bene agendum eſt ſed in ipſo velle non eſt ordina
tio rationis niſi participatiue in ipſo vero actu ſciē-
di vl' dictandi eſt ordinatio rationis eſſentialiter igi
tur. Antecedens probatur velle bene agere et neſcire
quomō bene agendū eſt et melius ꝙ̄ ſcire quomodo
bene agendum eſt et non velle bene agere ergo velle
bene agere eſt melius ꝙ̄ ſcire quomodo bene agendū
eſt. iſta conſequentia tenet per regulam Ariſto. de eli-
gibilitate et fuga in libro eleuthorum poſitā. Quar-
to actus qui habet ordinationem rationis eſſentiali
ter eſt gratia illius qui habet eam participatiue er-
go ſecundus eſt potior primo. Aīs probatur quia iu
dicium practicum eſt gratia praxis et ſcientia pra-
ctica eſt gratia operis directi et hoc habet Ariſtote.
ſexto ethicorum tractatu vltimo. electionem quidem
igitur rectam facit virtus, quecūq̃ aūt gratia illius
nata ſunt fieri non ſunt virtutis ſed alterius poten-
tie et ſtatim poſt loquens de illis que nata ſunt fieri
gratia virtutis agit de demotica ⁊ prudētia. ꝓpter
hec motiua non michi videntur rōnes beati Thome
cōcludere quod intēdit. et ideo aliṫ ad queſtionē re-
ſpondendū eſt. ¶ Pro quo ſit prima cōcluſio. Humi
litas eſt v̄tus potior virtutibꝯ intellectualibꝯ. Pro
baṫ oīs v̄tus qua īmediate bene beateq̃ viuiṫ ē vir
tutibus intellectualibꝯ potior. ſꝫ humilitate īmedia
te bene beateq̃ viuiṫ igiṫ. maior patet q͛ cū omibus
virtutibus intellectualibꝯ ⁊ actibus eoꝝ ſtat nec bene
nec beate viuere. ¶ Scḋa cōcluſio. humilitas ē potior
iuſticia. Probaṫ p̄mo de iuſticia legali rōe ſuprapo
ſita cōtra thomā q͛ humilitas ſequiṫ ⁊ facit vniuer
ſaliorem ordinationem rationis ꝙ̄ iuſticia legalis ſi
cut deductum ē. Secundo ꝓbaṫ de iuſticia pticulari
q͛ magis ⁊ difficilius ē vincere cupiditatem glorie ⁊
exaltatiōis ꝙ̄ opū et diuiciarū ſed ꝑ humilitatē ſupe
ramus cupiditatem glorie ⁊ exaltatiōis, per iuſticiā
cupiditatē opū: vt patet per vniuerſos modos iuſti
cie cōmutatiue igiṫ. maior ꝓbatur quia glorie ⁊ lau-
dis appetitus eſt nobis magis ingenitus ꝙ̄ opum.
Omēs enim vt ait Cicero ſtudio laudis ducimur. Et
p̄mo de officiis promptiores eſſe debemꝯ ad noſtra
pericula ꝙ̄ ad communia. dimicareq̃ paratiꝯ de ho
nore ⁊ gloria ꝙ̄ de ceteris commodis. ⁊ ſequitur in-
uenti etiam multi ſunt qui non modo pecuniā ſed eti
am vitā profundere pro patria parati eſſent iidem
glorie iacturam ne minimā quidem facere vellēt nec
rep. quidē poſtulāte, facillime aūt ad res iniuſtas im-
pellitur vt animo quiſq̃ eſt altiſſimo ⁊ glorie cupidi
tate. qui locus eſt ſane lubricus ꝙ vix inuenitur q̄ la-
boribus ſuſceptis, ꝑiculis ꝙ additis nō quaſi merce
dem rerum geſtaꝝ deſideret gloriā. Et ſi dicas ꝙ iu-
ſticia pticularis eſt etiāꝫ circa honores puta iuſticia
diſtributiua et humilitas eſt etiam circa diuicias in
ꝙ̄tuꝫ ſcilicet homo per eas redditur amplioris p̄cii.
¶ Arguitur ſic et ſit ſecunda ratio ad concluſionem.
quecunq̃ virtutes ad eoſdem actus bonos impellūt
et eoſdem malos reprimunt illa que excellentiori mo
do impellit ad bonos et diſtrahit a malis eſt excellē
tior ſed humilitas multo excellentius hec facit ꝙ̄ iu-
ſticia igitur. minor probatur: quia humilitas hoc li-
berius facit ꝙ̄ iuſticia, quia in iuſticia eſt aliud retra
hens ab iniuria ſcilicet ille cui aliter faciendo pate-
retur iniuriam. Tum ſecundo quia humilis ī dubiis
contra ſe cenſet et pro alio quod non facit ſemper iu
ſticia imo in dubiis recurrere poteſt ad iudicem. Ter
tio ſi omnes eſſent vere humiles non eſſet opus iuſti
cia particulari nec commutatiua nec diſtributiua ſꝫ
ſi omnes eſſent iuſti adhuc opus eſſet humilitate er-
go humilitas potior eſt iuſticia particulari. Antece-
dens probatur pro prima parte ſi omnes eſſent ve-
re humiles eſſet in omnibus contemptus rerum pro
ſperarum rationi conformis, ſed ſi in omnibus eſſet
talis contemptus non eſſet īordinata cupiditas ea-
rum, ſi non eſſet inordinata cupiditas non eſſet opꝯ
iuſticia ergo ſi omēs eſſent vere humiles non eſſet o-
pus iuſticia. Secunda probatur q͛ ſtat aliquem ha-
bere nolle alienū et tamē ita cupere ⁊ appreciari bo
na tempalia vt pro eis conſequendis magis ſe defa
tiget ꝙ̄ pro ↄſequendis bonis ſpiritualibus ⁊ hoc
ꝓpter defectuꝫ vere humilitatis quia credit talia bo
na eſſe maioris precii et excellentie ꝙ̄ ſint ſecundum
veritatem. Quarto humilitas cum iniuſticia eſt me
lior ꝙ̄ iuſticia cum ſuperbia ergo humilitas eſt meli
or ꝙ̄ iuſticia. cōſequētia iſta videtur tenere ex doctri
na Ariſ. libro eleuthorū de eligibilitate et fuga. Et
antecedens probatur. Tum primo q͛ publicanus q̄
iniuſticiam habuit cum humilitate iuſtificatus eſt

B

Nota.

Reſp
auctō

Cice

2. ra

phariſeus aũt qui iuſticiam habuit cum ſuperbia re
probatus. Tum ſecundo ꝓbatur per Criſoſto. ibideꝫ
dicentem ꝙ ſi mixta delictis humilitas tã facile cur-
rit vt iuſticiam ſuperbie cõiunctam tranſeat ſi iuſti-
cie coniunxeris eam quoniã ibit aſſiſtet ibi tribunali
diuino in medio angelorũ. ¶ Ad hanc rõnem reſpon
det beatus Thomas ꝙ Criſoſtomus nõ prefert hũi-
litatem iuſticie, ſed prefert humilitatem iuſticie cui ſu
perbia coniuncta eſt que iam deſinit eſſe virtus ſicut
econtrario peccatũ per humilitatem remittitur. Sed
hec ſolutio iudicio meo non ſatiſfacit. nam non videt
veriſimile ꝙ vera iuſticia per aduentũ ſuperbie deſi
nat eſſe iuſticia ſed bene verũ ꝙ ſi actus aliquis obe
diendi legi habeat inanem gloriam pro circunſtãtia
ille actus nec eſt nec vnq̃ fuit iuſticia loquendo de a-
ctu iuſticie q̃ per ſe eſt iuſticia. Quod ꝓbatur pono ꝙ
aliquis habuerit multos veros actus iuſticie quibus
obediuit legi ⁊ nunc addat circunſtantiam ſuperbie
vel extollat ſe ꝓpter illos actus. Arguo ſic aut nunc
ita eſt ꝙ illi actus fuerunt cõformes recte rationi aut
difformes. Si conformes ſemper fuerunt actus iuſti
cie. Si difformes nunq̃ fuerunt actus iuſticie. Tum
ſecundo quia hec ſolutio non videtur conformis in
tentioni Criſo. qui in hoc intendit magis preconiis
humilitatem efferre que eſt magna laus humilitatis ſi
excellat iuſticiam apparentem que potius eſt iniuſti
cia q̃ vera iuſticia. Tum etiam qꝛ ex hoc ꝙ humilitas
cõiuncta peccato excedit et tranſit iuſticiam cõcludit
ꝙ humilitas ſi fuerit coniuncta iuſticie ipſa aſſiſtet tri
bunali diuino in medio angeloꝝ vbi aſcenſum illũ
ad tribunal diuinum magis videtur attribuere hũili
tati q̃ iuſticie. Tertio quia ſm Criſoſtomum humili
tas ibi non pertranſit iuſticiam propter fragilitatẽ
iuſticie ſed propter molem ⁊ tumorem ſuperbie ergo
Criſoſtomus non intendit ibi loqui de iuſticia que ꝓ
pter ſuperbiam coniunctam deſinit eſſe iuſticia. An-
tecedẽs ꝓbatur p Criſoſtomũ ibidẽ geminas bigas
michi accomodes. Alteram quidẽ iuſticie et ſuperbie
Alteram vero peccati et humilitatis et videbis pctm̃
peruertens iuſticiam non propriis ſed humilitatis vi
cere viribus. Aliud vero par videbis deuictũ nõ fra-
gilitate iuſticie ſed mole et tumore ſuperbie. Tum q̃r
to humilitatis vincit ſuperbiam, ſuperbia vincit iu-
ſticiam ergo humilitas vincit iuſticiam et per. conſe-
quens eſt potior. conſequentia nota eſt. et partes an-
tecedentis ex auctoritate allegata patent. Ideo alit
reſpondetur ad rationem negando conſequentiã et
ad probationem rñdetur ꝙ regula Ari. tenet in op-
poſitis contradictoriis et non in oppoſitis contrariis.
Hec ſolutio ſupra poſita eſt ſed tamen potius eſt fu-
ga q̃ ſolutio quia ſi aſſumentur contradictoria ꝓcõ-
trariis curret argumentum, humilitas eſt cũ caren-
tia iuſticie eſt melior q̃ iuſticia cum carentia humili-
tatis ergo humilitas eſt melior q̃ iuſticia. ꝯña ẽ nota
et aña pro vtraq; parte probatur per ea q̃ dicta ſunt
in tertia ratione ad cõcluſionem. ¶ Tertia concluſio
humilitas eſt virtus potior aliis virtutibus morali-
bus patientia. probatur hoc ex multis auctoritatibꝰ
Ceceronis que ſuperius cum de pacientia agebatur
inducte ſunt in quibus Cicero laudat rerũ proſpera
rum contemptũ quem maxime facit humilitas. Se-
cundo illa virtus que vniuerſalius et perfectius facit
nos eſſe participes ordinationis rationis eſt virtus
perfectior ſed humilitas eſt huiuſmodi vt patuit cõ-
cluſione ſecunda. Tertio iuſticia eſt perfectior aliis
virtutibus moralibus ſed humilitas eſt perfectior iu
ſticia igitur. ꝙ ſi quis diceret vel temperantiam vel
aliquam aliam ꝟtutem eſſe perfectiorem humilitate
poſſunt faciliter induci rõnes que ſcḋs concluſione

[Left margin notes: Arg. tho. 2.2. queſt. 161. art. 5. — ꝯ thomã. — E — Criſoſto. — Hũilitas iuſticia potior. — Solutio doctoris. — patiẽtia hũilitate potior — F]

de iuſticia inducte ſunt. ¶ Quarto probatur p Augu
ſtinum libro de verbis dñi dicentẽ. cogitat magnam
fabricã conſtruere celſitudinis de fundamento prius
cogita humilitatis. Ex qua auctoritate ſic arguit hu
militas eſt fundamẽtũ ceterarũ ꝟtutũ ergo ẽ ceteris
potior. Ad hanc reſpõdet beatꝰ Thomas ꝙ illud di
citur fundamẽtũ virtutũ quod ẽ pmũ i acquiſitione vir
tutũ. Aliquid aũt dicit eſſe pmũ dupliciter. Uno mõ p
modũ remouentis ꝓhibens et ſic humilitas pmũ lo-
cum tenet inq̃tũ excellit ſupbiã cui deus reſiſtit. ſcḋꝫ
illud deus ſupbis reſiſtit, humilibus aũt dat grãm.
Alio mõ aliquid dicitur primum directe p quod ſcꝫ
iam ad deũ attingit ⁊ ſic fides pmũ locũ tenet ſecun
dum illud apl'i ad heb. xi. accedentẽ ad deũ oportet crede
re hec ſolutio nõ euacuat rõem. primo qꝛ cõcluſio nõ
comperat humilitatẽ niſi ad alias ꝟtutes morales.
fides aũt nõ eſt ꝟtus moralis et iõ bene dicit aplus.
Accedentẽ ad deũ qḋ intelligendũ ẽ de acceſſu p actũ
meritoriũ. ¶ Secũdo arguit principaliter cõtra opi
nionẽ in hoc qḋ dicit qꝛ humilitas nõ eſt fũdamẽtum
virtutũ niſi qꝛ remouet ꝓhibens. Pro quo ſuppoñt
tur ꝙ humilitas mediat inter viciuꝫ ſupabũdãtie et
viciũ in defectu. Tũc arguit ſic quocienſcũq; aliquibus
duobus conuenit vna rõ fundamenti et ꝓpter illam
rõem vnũ eoꝝ non ẽ fundamẽtũ nec aliud. ſed remo-
uere ꝓhibens acquiſitionẽ ꝟtutũ ſcꝫ ſupbiã cõuenit ita
bene vicio oppoſito humilitati ſcḋm defectũ ſicut hu
militati qꝛ illud viciũ ꝯtrat ſupbie et ꝓpter illã ra-
tionẽ viciũ illud nõ dicit fundamentũ virtutum ergo
nec ꝓpter illam rõem humilitas dicitur ꝟtutũ fũda-
mentũ. ¶ Tertio illud qḋ inclinat in actus oim̃ ꝟtu-
tum eſt poſitiue ⁊ directe fundamentũ virtutũ ⁊ non
tm̃ qꝛ remouet prohibens ſed humilitas iclinat me
diãte actu ſuo elicito in actus oim̃ ꝟtutũ igit. maior ẽ
certa et minor ꝓbat qꝛ cõtemptus rex pſperaruꝫ et
ſui inclinat in iuſticiã in manſuetudinẽ in liberalita-
tẽ ⁊ ſic de omibus aliis. nã qui iraſcit. ꝓpter paruã-
penſionẽ traſcitur immoderate quia nimis apꝓciat
rem in qua ꝑpenſus eſt ⁊ qui non elargit cui opꝫ et
quando opꝫ ideo non elargitur qꝛ nimis apꝓciat pe
cuniã, et hoc ſuppoſita rectitudine rõis. Quito ꝓba
tur concluſio: illa ꝟtus cui magis debet pmiũ eſt oĩꝫ
maior ſꝫ humilitati mais debet pmiũ, qꝛ qui ſe ex-
altat humiliabit vt dicit Luce. xiiii. ¶ Ad hanc rõem
reſpondet beatꝰ Thomas ꝙ humilitati ꝓmittit exal
tatio non qꝛ ipſa ſola eã mereat. ſꝫ quia eius ẽ ꝓpriũ
contẽpnere ſublimitatẽ terrenã. Ex hac ſolutione vi-
det manifeſte concludi intẽtũ nã illa ꝟtus q̃ ſibi ap-
propriat maximũ pmiũ ẽ maxima ꝟtus ſꝫ hũilitas
appropriat ſibi maximuꝫ pmiũ ſcꝫ exaltationẽ igit.
Scḋo ꝟtuti cui cõuenit excellẽtiſſimꝰ actus illa ẽ ma
xima ꝟtus ſed inter oẽs ꝟtutes morales humilitati
ꝯuenit excellẽtiſſimꝰ actꝰ igit. mĩor pꝫ qꝛ vt dicit be
ne hũilitati ꝯuenit cõtẽpnere ſublimitatẽ trenã q̃ ꝯtẽ
ptus videt actꝰ excellẽtiſſimꝰ int actꝰ ꝟtutũ moraliũ
Sexto ꝟtus illa quã xp̄s maxie nobis imitãdã ꝓpo
ſuit ẽ maxia int ꝟtutes morales ſꝫ xp̄s maxie nobis
ꝓpoſuit hũilitatẽ imitãdã igit. minor ꝓbat p Aug. li
bro de vera religione dicentẽ ꝙ tota vita chriſti in ter
ris per hominem quam ſuſcipere dignatus eſt diſci
plina morum fuit precipue humilitatem ſuam imitã-
dam propoſuit dicens Mathei xi. Diſcite a me quia
mitis ſum et humilis corde. Secundo probatur per
illud Gregorii in paſtorali argumentum redemptio
nis noſtre inuenta eſt humilitas dei. ¶ Ad hanc
rationem beatus Thomas ꝙ chriſtus humilita-
tem ſuam maxime imitandam propoſuit non
quia ipſa immediate faciat liberum acceſſum ad
ſpiritualia et diuina bona ſed quia remouet im-

[Right margin notes: Argumẽtũ thome vbi ſupra — Primuꝫ multiphariã dicit. — ꝯ thomã — G — Argumẽtũ thome vbi ſupra — Argumẽtũ thome vbi ſupra]

pedimentū huiuſmōi acceſſus ſcilicet exteriorem celſi
tudinem cuius ipſa eſt contemptiua, et ita ipa nō eſt
H niſi ſicut diſpoſitio ad perfectionem vere excellentie
Sed iſta ſolutio refutatur ſicut p̄cedentes, argumen
tum eū concludit ꝙ ſaltem humilitas eſt perfectior
aliis virtutibus moralibus. Tum etiā qꝛ contēptus
celſitudinis terrene eſt actus maxime excellens inter
actus virtutum moraliū de quibus loquit̄ cōcluſio.
¶ Sed contra predicta arguitur. Et primo cōtra illḋ
quod dictum eſt ꝙ ratio concludens virtutes intelle
ctuales eſſe potiores humilitate nō eſt ſufficiens. Ar-
rō thome vbi ſupra guitur primo omnis virtus tanto eſt excellentior q̄ꝫ-
to ꝑfectius hꝫ ordinationē rōnis ſed virtutes intelle
ctuales perfectius habent ordinationē rōnis q̄ꝫ mora
les igitur. Maior eſt nota qꝛ bonū et perfectio ꝟtutꝫ
conſiſtit in ordinatione rōnis. Minor ꝓbatur: qcq̄d
habet eſſentialiter ordinationē rōnis habet eam per
fectius q̄ꝫ illud quod habet eam ꝑticipatiue. ſed vir-
tus intellectualis habet ordinationē rōnis eſſentiali
ter et virtutes morales non habent eā niſi ꝑticipati-
ue igitur. Prima pars aſſumpti ꝓbat̄ quod hꝫ ordi
nationē rōnis eſſentialiter ſemꝑ hꝫ eam ⁊ ſemꝑ eſt or
dinatum, quod vero habet eam ꝑticipatiue non ſem-
Solutio. per habet eā nec ſemper eſt ordinatū igitur. ¶ Ad hāc
rōnem rn̄detur. Pro quo eſt ad aduertendū ꝙ ſecun-
dum Ari. in ſexto ethicoꝝ oportet rōnem veram eē et
appetitū rectū ſi electio debeat eſſe ſtudioſa et eadē
hanc quidē dicere hunc aūt proſequi et paulo poſt ꝓ
pter quod neqꝫ ſine intellectu et mente et neqꝫ ſine mo
rali habitu electio bona. vn̄ ordinatio rōnis eſt actꝰ
virtus quo dictatur de agendo vel fugiendo habitus
intellectualis inclinat ad ordinationem rōnis facien
dam. i. ad vere dictandum de agendo vel fugiendo.
Ordīatio rōnis. Actus moralis inclinat ad conformandū ſe hmōi or
dinationi. i. ad ꝓſequendū quod dictatur eſſe proſe-
quendū et fugiendū quod dictatur eſſe fugiendum et
ſtat ꝙ ordinatio ipſa ſit vera et tamen nō ſit bona bo
nitate moris qꝛ electio mediante qua imperatur eſt
vicioſa: aut rōne finis aut rōne alicuiꝰ alterius circū
ſtantie, ⁊ quia inter omnes bonitates actuū bonitas
moralis eſt excellentior qꝛ cum ea nō ſtat culpa que ē
ſūmū malum ideo bonitas appetitus eſt ſimpliciter
melior q̄ꝫ bonitas intellectiue partis que nō eſt aliḋ
I q̄ꝫ veritas. ¶ Ad rōnem ergo rn̄detur ꝙ aliquid dicit̄
habere ordinationē rōnis dupl'r. Uno modo tāq̄ꝫ di
ctamen veꝝ. Scḋomō tāq̄ꝫ proſecutionem aut fugā,
primomō habet eam, primo intellectus ſcꝫ mentalis
conceptio, ſcḋo vox, tertio ſcriptura. ſcḋomō hꝫ eam
et primo actus volūtatis, ſecundo actus aliaꝝ potē-
tiarū ſiue appetitus ſenſitiui ſiue intellectus qui me-
diante actu voluntatis conformi poteſt eſſe cōformis
dictamini eiuſdem intellectus. Dico ergo ꝙ ſimplici
ter loquendo perfectius eſt habere ordinationem rō-
nis tāq̄ꝫ ꝓſecutionē vel fugam q̄ꝫ habere eā tāq̄ꝫ verū.
et ideo cōcedo maiorē ⁊ nego minorē. ⁊ ad ꝓbationē
dico ꝙ bonū et perfectio virtutis intellectualis hꝫ ꝙ
hmōi conſiſtit in ordinatione habendo eam ſecundū
ꝙ vera et virtutis moralis habendo eā ſcḋm cōformi
tatem ꝓſecutiōis aut fuge. ſimpl'r aut dico ꝙ cōſiſtit
Ecce in q̄ cōſiſtit or dinatio rōnis. in ordinatione rōis habendo eam ſm̄ cōformitatem
proſecutiōis aut fuge. Et ad ꝓbationem minoris cō
cedo primam partē aſſūpti de eo quod habet eā ſcḋm
ꝙ ꝓſecutio aut fuga ⁊ hoc mō hꝫ eā ꝑ ſe ⁊ eēntialiter
electio ꝑmo ꝯ ꝑ ſe bōs. Et ad ſcḋaꝫ ꝑtē dico ꝙ ꝟtꝰ in
tellectual' hꝫ ordīatiōeꝫ rōis vt verā eēntialit' aut ma
gis ꝓprie ipa ē ordīatio rōis ſꝫ nō hꝫ eā vt ꝓſecutioneꝫ
aut fugā niſi ꝑticipatiue ⁊ mediāte ꝟtute morali aut
actu eius. Ad probationē prime ꝑtis aſſūpti cum dr̄
q̄ꝺ habet ordinationē rōnis eſſentialiter ſemꝑ habet
eam nego iſtam quia non accipitur ibi habere eſſenti
aliter pro habere in primomō dicendi per ſe, ſed pro
habere a ſe ⁊ nō ab alio quō oratio mētalis dicit̄ ha
bere ꝟitatem a ſe. i. nō mediāte alia orōne vera ⁊ vo
calis ⁊ ſcripta dicit̄ habere ꝑticipatiue. conſtat autē
ꝙ eadem ordinatio rōnis que nunc ē vera per muta
tionem rei fiet falſa ⁊ vlterius dico vt iam dictū eſt ꝙ
electio nō habet ordinationē rōnis ꝑticipatiue. i. ele-
ctio non eſt ordinata ꝓſecutio rōne alicuius alterius
actus qui prius eſt ordinata ꝓſecutio ſed ipſa per ſe
eſt ordinata ꝓſecutio et omnis alius actus ſiue appe
titus ſiue intellectus q̄ eſt ordinata ꝓſecutio per eam
hꝫ ꝙ ſit ordinata ꝓſecutio, imo electio ꝑmo ⁊ per ſe
bona minus nob. aliter ſe habet ad eſſe ordinatū q̄ꝫ
conceptio mētalis, quod eget longiori declaratione
quam deo dante faciemus cū agemus de actibus ꝑ
ſe et primo bonis ⁊ malis. ¶ Rationes queſtionis ſa
tis ſolute ſunt dictis.

QUerit̄. Utrū ſint. xii. gradus

humilitatis? ¶ Arguit̄ ꝙ non qꝛ ſm̄ Ari.
in ſeptimo ſunt tātū tres gradus ꝟtutis
ergo cum humilitas ſit ꝟtus, ipa in tres ⁊ nō i duo-
decim diſtinguēda eſt. ¶ In oppoſitū arguit̄ auctori
tate Beati Benedicti in regula ſua. xii. gradus humi Btūs benedictus
litatis ponentis. ¶ Notandū eſt ꝙ ſicut ſupra dictū
eſt humilitas ſpecies eſt magnanimitatis nec pōt eē
perfecta niſi in eo cuiꝰ animus iam ſuꝑ terrena poſi-
tus eſt et ideo verus et proprius actus voluntatis eſt
volitio vel deſideriū vel proſecutio eoꝝ que vere ho-
minē dignum magnis reddunt ex quo ſtatim ſequit̄
contemptus terrenoꝝ bonoꝝ que nō vere dignificant K
et deſiderium ac proſecutio bonoꝝ ſpiritualium que
vere dignificant hominem ex quo etiam ſequitur cō-
temptus vel appreciatio ſui ſecundū preſentiam vel
carentiam bonoꝝ ſpiritualium ⁊ rara ac tenuiſſima
appreciatio ſecundum preſentiam bonoꝝ tempora-
lium. et ideo ſeruando moduꝫ Ari. humilitas poteſt Tres gradꝰ hūilitatis ari.
diuidi in tres gradus: in humilitatē ſecūdū cōtinen-
tiam in humilitatē ſm̄ temꝑantiā et humilitatem he
roycam. Humilitas ſm̄ continentiam diuidit̄ i duas
ſcꝫ in humilitatē ſecundū continentiam ꝓprie dictaꝫ Hūilitas ſm̄ ꝯtinētiam.
et humilitatem ſecundū ꝑſeuerantiam humilitas ſe-
cundū continentiam eſt qua quis vincit paſſiones de
lectationū inſurgentiū et impedire intēdēti opus hu-
militatis q̄ ī paſſiones hmōi ſunt vt eos homines
ſuperant frequent̄. Humilitas ſecundū ꝑſeuerantiaꝫ Hūilitas ſm̄ ꝑſeuerātiam.
eſt qua quis paſſiones triſticiaꝝ intēdētes impedire
opus humilitatis vincit et opus humilitatis perficit
que tamē paſſiones hmōi ſunt vt homines eas vin-
cant frequent̄. humilitas ſcḋm temꝑantiā eſt q̄ tam ꝑ Hūilitas ſm̄ temꝑātiam.
fecta eſt ꝓpter longū vſum et exercitiū vt nullis iam
paſſionibus quas homines frequenter ſuperant nec
delectationibꝰ nec triſticiꝰ impugnetur. Humilitas Hūilitas heroica.
heroyca eſt qua quis opus illud humilitatis exequit̄
quod aūt ex natura operis aut ex circunſtantiis ē ſu-
pra communē hoīm facultatem. Exemplū primi vt ſi
humilis temptetur ad exaltationem immoderatam
vt ꝓmoueatur vel diuitiis habundet et frequent̄ vi-
cat hmōi temptationē acquirit humilitatem ſm̄ gra
dum continentie. Exemplum ſecundi vt ſi humilis tē
ptet̄ ad exaltationē qꝛ laborioſū ē ⁊ moleſtū omibꝰ
ſubiici vel obedire obſeq̄ ac familiari tūc erit hūili-
tas ſm̄ ꝑſeuerātiā frequent̄ vīcēdo. Exēplū tercii vt
cū qs ita i opibꝰ hmōi hūilitatis ita exercet̄ vt fran-
gat impetꝰ paſſionū ⁊ ita debilitet eas vt nō amplius
notabilit̄ inſurgant. Exemplum quarti vt cum quis
excellens gradu ſciētia dignitate et omni genere vir
tutis ſe velit omniū infimum gerere et deſerit digni

tatem ipſam non q2 moleſtum ſit ei exercicium vl' oc
cup⸗tio circa dignitates ſed vt per humilitatē ſe vbe
omnibus ſubiciat quod ſi fiat rōnabiliter erit opus
ſupꝛa cōmunē facultatē hominū rōne circūſtantie per
L 2 ſone. ¶ Notandū vlterius ꝙ doctores ſacri qui ma⸗
xime humilitati ſtuduerunt aſſignant gradus hūili⸗
tatis ex aliquibus. Uno modo per compationē ad ſi⸗
gna exterioꝛa. Secūdo modo per comparationē ad
delectationes retrahentes ab operibus humilitatis
dehoꝛtando ab eis. ¶ Tertio modo per ꝯparationē
ad triſticias retrahentes ab operibus humilitatis
hoꝛtando ad eas. ¶ Quarto modo per cōpationes
ad aliquos actus excellentes ad quos inclinat medi
ante actu ſuo humilitas vel etiam per quos ipſa con
ſeruatur. ⁊ ſm hoc Benedictus ponit in regula ſua
xii. gradus humilitatis. Pꝛimus eſt coꝛde ⁊ ſemper
humilitatem oſtendere defixis in terram oculis. naꝫ
ꝗuis humilitas habeatur in coꝛde ſi tñ oculus vel a⸗
lia pars ſuperbe exigatur vocabitur in piculum coꝛ
dis humilitas et maxime ſi hoc frequēter fiat. Et iſte
gradus pertinet ad ſigna exterioꝛa humilitatis. Se
2.gradꝰ. cundus vt pauca verba et non clamoroſa voce loqua
tur aliquis, et iſte gradus etiam ptinet ad ſigna exte
rioꝛa. nam paucitas verboꝝ ⁊ ſubmiſſꝰ ſermo ſignū
eſt ꝙ quis humiliter de ſe ſentit ⁊ auditoꝛes multum
3.gradus appꝛeciatur. Tertius eſt vt nō ſit facilis in riſum, fa⸗
cilitas enī riſus ſignū ē inepte leticie que cadere nō
4.gradꝰ poteſt in eo qui habet pfectū contemptū ſui. Quartꝰ
eſt taciturnitas vſq; ad interrogationē nā precipita
tio locutionis vel reſponſionis ſignū eſt arrogantie
et econtra taciturnitas moderata hūilitatis ſignū ē
5.gradus Quintus eſt tenere ⁊ obſeruare quod habet cōis mo
naſterii regula et ad hoc inclinat humilitas aut tan
ꝙ in pꝛopꝛiū actum quia facit hominē ſubditū legi
aut mediante ꝓpꝛio actu quia per eā fit vt plus eſti⸗
memus de legiſlatoꝛe ꝙ de nobiſipſis et per ꝯñs ꝙ
nos regule et legi totaliter ſubdamus. Sextus ē cre⸗
6.gradꝰ. dere et pꝛonūciare ſe omnibus viliorē. quod contin⸗
git multiplr. Uno modo quia nullus eſt ꝗtūcūq; im
M perfectus qui non in aliquo nos ſupꝫ ꝙ in rei vitate
frequenter contingit. Secūdo mō pōt cōtingere com⸗
parando nos ad eos de quibus pbaliter dubium eſt
vtrū ipſi nos, vel nos ipſos excedamus. Tertio mo⸗
do comparando nos vniuerſaliter ad oēs nō ſolū ſe
cundū aliq̄d vnū in quo vel ab illo vel ab iſto ſupera
mur, ſed etiam quo ad excellētiam ſimpliciter aut ꝓ
pter auxilia que habuimꝰ in conſequendo pfectiōes
quas habemus ⁊ quibus illi caruerūt aut ꝓpt impe
dimenta que ipſi habuerūt et quibus caruimus aut
ꝓpter carentiam multoꝝ bonoꝝ que dubitamus eos
habere et ſcimꝰ nobis deeſſe aut ꝓpter preſentiā mlͭ
toꝝ maloꝝ pene que ſcimus eis ineſſe ⁊ nobis nō in⸗
eſſe. vbi gratia ego ſum caſtus et ille eſt libidini da⸗
tus ego tamen non pꝛopter hoc me etiam in caſtita⸗
te excellentioꝛem putabo. Tum quia ſcio ꝙ paucos
ſtimulos libidinis paſſus ſum. ille vero foꝛtiſſimos
et frequentiſſimos. Tum quia ſcio me habuiſſe mul⸗
tos cohibentes in me luxuriam illum vero habuiſſe
multos excitantes. Tum quia ille frequentem diſpli⸗
centiam de luxuria ſua patitur ego non. Tum quia
pꝛopter eam frequenter exigitur in deum et veniam
clamat et contēnit et deteſtatur ſeipſum et vitam ſuā
ego autem non. Tum quia nec tam diligenter laudo
deum pꝛopter conceſſam caſtitatem ꝙ diligēter con
tennit ſe pꝛopter luxuriam. Tum quia ego video euꝫ
affectū multis penis q̄ foꝛte ſibi infliguntur pꝛopter
luxuriam ſuā ego aūt non ſum cōſimilibus affectus
pꝛopter has ⁊ multas alias rationes ego poſſū eſti
mare me vilioꝛē altero etiam in illo in quo omnibus
certū eſt eum eſſe a me ſupatum. ꝙ autē dixi de adiu
mentis ⁊ impedimentis intelligo tam de extrinſecis
ꝙ de intrinſecis. Septimus eſt ad oīa indignum ſe ⁊ 7.gradꝰ.
inutilē confiteri. nam vere humilis ſcit ⁊ cognoſcit ꝙ
omnis bona operatio ſua a deo dependet non tantū
ſicut a generali ⁊ communi omniū cauſa verum etiā
ſicut a ſpecialiter adiuuāte ſcit preterea ſe ita deo in
omni bono et omni conatu ſuboꝛdinatum vt nichil
poſſit ī eo permanere niſi eo conſeruante nichil etiā
poſſit conari niſi eo auxiliante, quicumq; enī vere et
perfecte ſe ſummittit deo quod pꝛimum eſt in humili
tate ille ſe ad omnia indignum ⁊ in vtilem confiteri
habet. Octauus eſt confeſſio peccatoꝛum nā vere hu⸗ 8.gradꝰ.
milis ſcit ꝙ vera appꝛeciatio ⁊ valoꝛ creature ratio
nalis conſiſtit in copia bonoꝝ ſpūalium et carentia
vitioꝛum. econtra autē vera vilitas in pſentia pecca
toꝛum ⁊ carentia bonoꝝ ſpiritualium et quia vt di⸗
ctum eſt vere humilis eſt verā appꝛeciationē et digni
tatem appetere et veraꝫ vilitatem aſpernari ideo vt
careat peccatis et vilis eſſe deſinat inclinatur ab hu
militate mediāte actu eius elicito peccata confiteri,
ꝗtūcūq; enim firmiter ego volo deſinere eſſe vilis ⁊
eſſe appciandus tñ firmiter ego volo pconfeſſionem
exſpuere peccata ex quibus oꝛiebatur vilitas ⁊ indi⸗
gnitas mea. Nonus eſt ꝓ obediētia in duris et aſpe
ris patientiam amplecti, q2 enim obedientia vt plu⸗ 9.gradꝰ.
rimum eſt in difficilibus que pꝛopter moleſtiā retra
hunt ab actu obediētie, ideo ſuademur amplecti pa
tientiam contra duroꝝ ⁊ aſperoꝛum moleſtiam, et
iſte actus ꝙ diu remanet impetus et inſultus mole⸗
ſtie et aſperitatis contra bonum obedientie pertinet
ad humilitatem ſecundum perſeuerantiam quando
vero diuturna victoꝛia ita confracta eſt harum paſ⸗
ſionum vis vt non plus notabiliter contra rationeꝫ
inſurgāt tunc opus illud humilitatis pertinebit ad
humilitatem ſecundum gradum temperantie. Deci⸗ 10.gradꝰ.
mus eſt vt cum obedientia ſe ſubdat maioꝛi ita ſcili⸗
cet ꝙ velit ſibi obtemperare ⁊ obedire in omnibus ꝗ
nec ſcit nec ſcire tenet eſſe iniqua aut ex natura actus
aut ratione alicuius circunſtantie. Quod enim quis
ſubmittat ſe omnino voluntati alterius hoc maxime
pꝛouenit ex hoc ꝙ quis ſe parum appꝛeciatur ⁊ mul
tum contempnit. Et iſte actus pertinet ad humilita⸗
tem ſecundum temperantiam aut ſecundum perſeue
rantiam modo nūc ante expꝛeſſo et poſſibile eſt ꝙ ra
tione circūſtantie pertinebit ad humilitatem heroi⸗
cam vtputa ſi circunſtantia aliqua in actu obedien⸗
tie poneretur talis ꝙ redderet actum tā difficilem vt
eſſet ſupꝛa communem hominum facultatē. Undeci⸗ 11.gradꝰ.
mus eſt vt voluntatem ꝓpꝛiam nō delectetur imple
re. Iſte actus videtur pendere ex precedenti. nam qui
ita ſe parū appꝛeciatur vt ſe maioꝛi ſubiciat per obe
dientiā deſinit velle adimplere ꝓpꝛiā voluntatē ⁊ ꝓ
ſequens talis non delectat in adimplendo ꝓpꝛiam
volūtatem, et videt ꝙ per hunc gradū faciliter erigi
poſſit humilitas ad gradū tēperantie q2 quanto mi
nus quis delectat iadimplendo pꝛopꝛiam volunta
tem tāto magis ſine difficultate ſe ſubmittit per obe
dientiam voluntati alterius. ad verificandū autē iſtā
non delectoꝛ in adimplendo ꝓpꝛiam voluntatē non
exigit ꝙ ego habeam pꝛopꝛiā voluntatē ⁊ ꝙ ego ad
impleam eam, ſed hmōi adimpletio nō fit michi cau
ſa delectatiōis. Sed dico ꝙ illa negatiua habet tres
cauſas vitatis quaꝝ q̄libet ſufficit reddere eā veraꝫ. Nota.
Pꝛima ē q̄ dicta ē. Scda ē ꝙ habeā ꝓpꝛiā volūtatē: N
ſed tantum ego nō adimpleo eā ⁊ ideo non delectoꝛ ī
ea adimplenda. Tertia eſt ꝙ non habeo pꝛopꝛiam
voluntatem ideo nec impleo pꝛopꝛiā voluntatem nec
in ea implenda delectoꝛ, et hoc eſt potius in humi⸗

litate quiꝰ gradus ⁊ excellentius p̄mū vero impfe
ctius. Et ideo iſte gradus ſecundum potiſſimā eiꝰ poꝛ
tionē eſt ita ſe ſubmittere in rebus agendis alteri vt
nichil ex nobiſipſis velimus deinde ſi aliquid velimꝰ
ex nobiſipſis nō tamē id velimꝰ volitiōe īperatiua ex
ecutionis id tamē exequādo potius triſtemur ꝙ non
volūtatē noſtrā in hac re ſuperiori ſubmittimꝰ q̄ de=
lectemur ꝙ volūtatē ꝓpriam adimplemus et hoc ter
tium non puto ad humilitatē pertinere maxime ſi ve
riſimile eſſet ꝙ volūtas noſtra nō eſſet volūtas ſupe
rioꝛis. Aut quāuis ad ipſum fuiſſet voliturus ſuperi
oꝛ non vult tamen ꝙ eo incōſulto et ex nobiſipſis ve=
duodeci= limus. Duodecimus gradus vt deū timeat ⁊ memoꝛ
mꝰ gdus. ſit omniū que precepit, per hunc autē gradū hūilis
ſe totaliter ſubmittit deo ⁊ mandatis eius tam per
fecte vt nullomodo ea pꝛeterire vel tranſgredi velit,
et qui varius eſt timoꝛ ſcilꝫ ſeruilis ⁊ filialis, ⁊ filia=
lis eſt multo perfectioꝛ q̄ ſeruilis imo ſeruilis imper
fectus eſt licet iter pꝛebeat ad filialē ideo in hoc gra=
D du duodecimo poſſūt duo gradus ſubſtingui vnꝰ eſt
quo humilis timet deū ⁊ memoꝛ eſt mandatoꝝ eius
ꝓpter ſupplicia que cōminatus eſt tranſgredientibꝰ
mandata eius. alius quo timet deum timoꝛe filiali ⁊
Duo gdꝰ memoꝛ eſt mandatorum eius ita ꝙ perfecte vult ad=
timoꝛis fi= implere ea non propter timoꝛem pene ſed propter ti
lialis. moꝛem offenſe hoc eſt non vult omnino offendere euꝫ
nec amicitia eius fruſtrari. Anſelmus libꝛo de ſimili
tudinibus ponit ſeptem gradus humilitalitis. Pꝛi=
Septē g= mus eſt contēptibilē ſe eſſe cognoſcere hoc eſt cogno=
dus hūili ſcere ſe eſſe in multis defectuoſū ⁊ hic eſt ꝓpꝛius actꝰ
tatis ſm humilitatis. Hic aūt defectus contingit multiplicit̄,
anſelmū. aut ꝓpter defectū bonoꝝ, aut ꝓpter malū vſū eoꝝ,
aut pꝛopter inſufficientiam boni vſus, aut pꝛopter
mala quibꝰ inuoluimur ſiue ſint mala pene ſiue ma
la culpe. Secūdus eſt de hoc doloꝛe. dixi enim ſupꝛa
2. gradꝰ. ꝙ non tantū ad humilitatē pertinet cognoſcere vili=
P tatem ſuam ſed etiam appetere veram ſignificatio=
nem ⁊ appꝛeciationem que impeditur per defectus
vilitatem et contentibilitatē in nobis qui autē appe=
tit veram appꝛeciationē ⁊ cognoſcit ſe eſſe vilem ⁊ cō
tentibilem dolet de huiuſmōi vilitate ſua. Et iſte do=
loꝛ eſt nolitio vilitatis et cōtemptibilitatis que ineſt
Tertius vel triſtitia inde cauſata. Tertius vilitatem ⁊ contē=
gradus. ptibilita. ē ſuam confiteri vbi nō accipit̄ confeſſio vt
eſt pars penitentie ſed accipitur confeſſio pro vocali
aſſertione huius modi vilitatis ꝙ contingere pōt du
pliciter vno modo vbi defectus ꝑticularit̄ eſt publi=
ce notus et tunc humilis poteſt confiteri vilitatē ſuā.
aliomodo vbi defectus non eſt publice notus ſed eſt
ſecretus et occultus et tunc non videtur humilitas in
clinare ad confeſſionem pꝛopꝛiam vilitatis id eſt ad
confeſſionem defectus ſecreti et occulti niſi in caſu in
quo vocaretur ad adminiſtrationem aliquam geren
dam cuius iſte defectus eēt notabiliter impeditiuus
et non poſſet alio modo reicere a ſe huiuſmodi admi
niſtrationem niſi per confeſſionem defectus occulti.
Aliomodo poteſt fieri confeſſio non pꝛopꝛia ſed com
munis nichil ſcilicet ſignificādo particulariter de de
fectu ſuo ſed communiter fatendo ſcilicet ſe eſſe vilem
et contemptibilem perſonam, ⁊ ad hanc confeſſio=
nē bene inclinat humilitas. ꝙ pꝛobatur ſic vera hu=
militas inclinat habentem ipſam non ſolum ad hoc
ꝙ non appꝛecietur ſe ſed etiam ad hoc ꝙ alii non ap
pꝛecientur eum pluſq̄ dignum eſt ſed ſi non cōfiteat̄
vilitatem ſuam alii appꝛeciabuntur eum pluſq̄ di=
gnum eſt, cum cognoſcant multa laudabilia eſſe in
eo et ignoꝛabunt vilitatem et defectum facientem
diminutionē in pꝛecio vero eiꝰ. Quartus gradus eſt
4. gradꝰ. pſuadere hoc vt alii velint credere. Iſte gradus fūda

tur in ratione nuper adducta quid eni ꝓdeſſet dicere
⁊ confitere aliis vilitatem ſuā niſi ipſi credant qꝛ ta=
lis eſt ſi enī nō crederēt non minꝰ eū appꝛeciarent̄, ꝑ
hoc enī ꝙ confitetur ita eſſe ⁊ ſuadet declarat mani= 5. gr
feſte ꝙ nō vult magis appꝛeciari q̄ dignū eſt. Quintꝰ
vt patienter ſuſtineat hec dici vere eni humilis habet
contemnere pſpera et ſecundū Ariſ. in quarto ethi
coꝝ magnanimus nō curat de opinione hominum ſꝫ
magis de veritate ⁊ ideo humilis qui ē vere magna
nimus vult ꝙ cognoſcat̄ vilitas ſua ⁊ ꝙ ēt dicat̄, ē et
alia rō quia per hoc ꝙ vilitas ſua creditur ⁊ dicit̄ ip
ſe magis mouetur a ſe vilitatem reiicere ⁊ contraria
dignitate pficere. Sextus ē vt patiat̄ ſe contēptibilit̄ 6. gr
tractari. Nam vere humili placet ꝙ tractet̄ eodē mō
quo iudicat ſe eſſe dignū tractari, ſed vere humilis ſe
iudicat contēptibilem ⁊ eſſe tractrandū contemptibi
liter ergo vere humilis debet pati ſe contemptabilit̄
tractari. Eſt ⁊ alia omniū iſtoꝝ ratio vere humilis
ſcꝫ per publicationē ſue vilitatis ⁊ ꝑ vilem tractatio
nem ſui ipſe fit minus vilis: ſed vt iam dictū eſt vere
humilis dolet de vilitate ſua et quantū poteſt nitit̄ 7. gr
vt indies fit minus vilis igit̄. Septimus vt hoc amet.
naꝫ pfecte humilis amat illud maxime quo perit ſua
vilitas: ſed ꝑ tollerātiā equanimē tractationis vilis
per publicationem ſue vilitatis diminuitur ⁊ tandē
perit ſua vilitas ergo vere humilis debꝫ amare ⁊ de
ſiderare ꝙ cōtemptibiliter tractet̄. hi autem gradus
ſe habent ſcd̄m imperfectum ⁊ perfectū. Imperfectꝰ Grad
enim gradus eſt cognoſcere vilitatē ſuam deinde do ſecu
lere de vilitate ſua: tertio hoc confiteri, quarto pſua
dere vt credatur, quīto patient̄ ſuſtinere vt dicatur,
ſexto pati contēptibiliter ſe tractari, ſeptimo hoc de
ſiderare ⁊ amare. Iſti autem gradus nō vident̄ egre
di a natura et conditione pꝛopꝛii actus humilitatis
ſicut multi pꝛioꝝ ⁊ quidem eoꝛum ꝑtinent ad humi=
litatem ſcd̄m continentiā. alii ad humilitatē ſecundū
perſeuerantiā ⁊ hoc in imperfectis. in perfectis vero
ad humilitatem ſcd̄m gradum temperātie. alii aſſi= Tre
gnant tres gradus. pꝛimꝰ eſt ſubdere ſe maioꝛi et nō dꝰ ſe
pꝛeferre ſe equali quam humilitatem dicunt eſſe ſuf alio
ficientem. ſecundꝰ eſt ſubdere ſe equali nec pꝛeferre ſe
minoꝛi et hec dicitur habundās tertiꝰ eſt ſubdere ſe
minoꝛi in quo ē omis iuſtitia, ⁊ hec habet gloſa Ma
thei. iii. Iſti tres gradus continent ſeptem pꝛeceden=
tes. nam qui ſe ſubdit maioꝛi quod fit per pꝛimum ⁊
equali quod fit ſecundū et minoꝛi quod fit per terciū
ſubdit ſe cōtemptibilem exiſtimat et hoc confitet̄ ⁊ ꝑ
ſuadet vt credatur non tantū verbis: ſed etiam acti=
bus ſubiectionis et obedientie et non ſolum patiēter
ſuſtinet hoc dici ſed etiam operibus dicta alioꝝ cō=
pꝛobat patitur ſe contemptibiliter tractari et amat
quia ſemetipſū ſubdit et ſubicit minoꝛi quod ad tra
ctationem contemptibilem pertinet et dolet ſe eſſe cō
temptibilem quia vt dictum eſt vere humilis amat cō
temptibiliter tractari eo ꝙ quo magis contemptibi=
liter tractatur eo magis deperit contemptibilitas
ſua et vere dignioꝛ efficitur. Iſti tamen tres gradus
non tam diſtincte explicant ea que explicantur per
ſeptem gradus pꝛecedentes, ſed verbis cōmunioꝛibꝰ
et magis confuſis. Similiter per duodecim gradus
pꝛioꝛes explicantur aliqua ſigna exterioꝛa vere hu=
militatis et cum hoc explicātur aliqui alii actus ali
arum virtutum ad quos humilitas inclinat median
te actu ſuo vt defigere oculos in terram pauca lo=
qui, non loqui niſi interrogatus, non eſſe facilem ſign
ad riſum. Hec enim ſunt ſigna exterioꝛa vere hu= terio
militatis, cōfeſſio peccatoꝝ eſt actus penitētie ad hūil
quē inclinat humilitas. Et ſi queras ad quā virtutē
moꝛalē pertinet penitētia, dico ꝙ ad illā virtutem

cui opponitur peccatū cōfitēdū quia cōfeſſio illa nō
eſt niſi ſignū nolitionis et deteſtatiōs peccati. De-
teſtatio autē i iuſticie pertinet ad iuſticiam ⁊ iracū-
die ad māſuetudinē exprimūtur etiā in illis duode
cim gradibus aliqui excellētiores actus ꝙ per hos
S tres vt puta ſe ꝓnunciare omnibus viliorē. ꝙ ſi re-
cte fiat eſt act⁹ excellēs humilitatis. Ex his patz re-
ſponſio ad queſtionē. ¶ Sed cōtra ea que dicta ſunt
Arguitur primo ſic nulla virtus inclinat ad falſaz
opinionem/ſed ſi quis credat ſe omnibus viliorem
aut ſe indignum ⁊ impotentē ad omia habebit fal
argumē. ſam opinionem cū non quilibet humilis ſit omni-
thome. bus aliis vilior nec ſit ad omnia impotens igitur.
2.2. que. ¶ Secūdo cōfeſſio peccatoꝝ obedientia ⁊ patientia
argu.6. pertinet ad alias virtutes: ſed i iſtis gradibus enu
merantur cōfeſſio peccatorum obedientia ⁊ patien
tia ergo iſti nō ſunt gradus humilitatis. ¶ Tertio
humilitas ab interioribus ad exteriora ꝓcedit ſi-
cut ⁊ cetere virtutes ergo incōueniēter in premiſſis
gradibus premittſitur ea que pertinēt ad exterio-
res gradus his que pertinēt ad iteriores ¶ Quar
to ſecūdū Auguſtinū libro de virginitate menſura
humilitatis cuiqꝫ ex menſura ipſius magnitudinis
data eſt cui e: periculoſa ſuperbia que ampli⁹ am
plioribus inſidiatur: ſed mēſura magnitudinis hu
mane nō poteſt ſub certo numero graduum deter-
minari ergo nō ſunt aſſignādi certi gradus humili
tatis. ¶ Ad primā dico ꝙ vt ſupra patuit ad iudici
um aliquod quod ſecūdū rei veritatē eſt falſū incli
nat aliquādo virtus moralis vt patet de iuſticia q̄
virtus in inclinat ad interpretādū facta ꝓximoꝝ in meliorez
clinat ad partem ⁊ de hoc ſupra ſatis. Dicit tamē Thomas
falſum. ꝙ quis poteſt ſe credere ⁊ pronunciare omnibus vi
liorez abſqꝫ falcitate ſecūdū defect⁹ occultos quos
in ſe recognoſcit ⁊ dona dei que in aliis latēt. ſi di
xiſſet beatus Thomas ꝙ quis poteſt hoc credere ſi
ne mēdatio/ego faciliter cōceſſiſſem ſed nō videtur
mihi verū ꝙ ſine falcitate hoc poſſit. Pater ſūt de
cem viri boni ⁊ humiles. Tūc arguo ſic quilibꝫ iſto
rum credit ſe omnibus viliorē aut ergo ita eſt ꝙ q̄
libet eſt omnibus aliis vilior aut non. ſi non ergo
Contra multi eoꝝ falce iudicāt ſi ſic tūc arguo ſic ſequitur
thomam quilibet eſt omnibus aliis vilior ergo primus eſt ſe
cūdo vilior ⁊ vltra ergo nō eſt ſecūdus vilior primo
⁊ vltra ergo nō quilibet eſt omnibus aliis vilior. ſe
cunda ꝯſequentia ꝓbatur da oppoſitum ꝯñtis ſe-
cundus eſt vilior primo. Arguo ſic ſecūdus eſt vili-
or primo ſed prim⁹ eſt vilior ſecūdo/ergo prim⁹ eſt
vilior ſeipſo/cōſequēs implicat ⁊ ſecūda pars an-
tecēdētis eſt conceſſa ergo prima eſt falſa ⁊ incom
poſſibilis ſecūde. Dices ꝙ licet ſecūdus nō ſit ſim-
pliciter vilior primo/eſt tamen in aliquo vilior hoc
non impedit quia nō ſequitur iſte eſt in aliquo vili
or ergo eſt vilior/ſicut non ſequitur ego ſum in ali
quo te doctior ergo ego ſum te doctior/et hoc ꝓpt
negationem īcluſam in cōparatiuo. Et preterea di
co ꝙ poſſunt dari duo tres ⁊ quatuor ⁊ multo plu-
T res quoꝝ vnus excedit alios in omni perfectione q̄
eſt in ipſis ⁊ exceditur ab eis in omī vitio ⁊ defectu
qui in eis reperit̄. Et ſi q̄raſque ꝯcurrūt ad faciēdū
iudiciū de vilitate maiori ⁊ minori. Dico ꝙ bōa ⁊ ꝑ
q̄vilior al fectiones cōſiderāde ſunt tam ſecūdū multitudinē
tero dr̄. ꝙ ſcḋm excellātiā ⁊ defectus ⁊ vicia tā ſcḋm multitu
dinē ꝙ magnitudinē ſiue excellentiam. nam ſi ali-
qui ſint pares in perfectionibus et impares in de-
fectibus ille eſt vilior in quo ſunt plures defectus
vel grauiores/et ſi aliqui ſint pares in defectibus
ille eſt vilior qui excedit in perfectionib⁹ aut ſcḋm
numerū aut ſcḋm magitudinē. Nam vnus aliquan

do habet plures ꝑfectiones ꝙ alius/et poteſt etiaz
fieri ccomparatio perefectionum ſecundum nume-
rū ad perfectiones ſecundum magnitudinē. Nam
vnus aliq̄ſi habet plures perfectiones ꝙ ali⁹ et ta
men alius hꝫ tres aut quattuor in excellenti gra-
du ⁊ ſimiliter ꝯtingit in defectibus. ¶ Ad ſcḋam di
co de cōfeſſione pctōꝝum ⁊ obedientia ſcḋm opinio
nem quoꝝūdā ꝙ licet non ſint actus imediate elici-
ti ab habitu humilitatis ſunt tñ actus eliciti ab ea
mediāte ſcꝫ mediante actu ſuo elicito vt frequenter tho ſcḋm
dictū eſt. Et in hāc ſolutionē ſatis cōuenit a beat⁹. ſcḋe q̄ſtio
Thomas ita dicens. nō eſt aūt incōueniens ꝙ ea q̄ ne ibi ſo-
ad alias virtutes. ꝑtinent humilitati aſcribant̄ q2 lutiōe ad
ſicut vnū vitium oritur ex alio ita naturali ordine ad ꝑmū.
actus vnius virtutis ꝓcedit ex actu alteri⁹. De pa
tientia aūt dico ꝙ non partiū ad aliud genus vir-
tutis: ſed facit ſpeciē ſub hūilitate et ꝑtinet ad gra
dum ꝑſeuerantie/non deſiſtere em̄ ab opere virtu-
tis. ꝓpter tollerātiā duroꝝ humilitas eſt ſcḋm per
ſeuerantiā vt ſatis ptꝫ ex diſtinctione ⁊ modis pati
entie ſupra poſitis. Ad tertiū reſpondet btūs Tho R
mas ꝙ hō ad humilitatem ꝑuenit per duo. primo
quidē ⁊ principaliter ꝑ gratie donū ⁊ ſic tū ad hoc i
teriora precedūt exteriora. alio modo per humanū
ſtudiū per quod hō pri⁹ exteriora cohibet vt poſt ꝯtra tho
modū ꝑtingat ad extirpandū iteriorē radicē ſcḋm mam.
quem modū hic aſſignant̄ hūilitatis modi. ¶ Con-
tra hanc ſolutionē Arguitur ſic non eſt bonitas in
actu exteriori i ſi ꝓpter bonitatē actus interioris/q̄
ſiue hō perueniat ad humilitatē ꝑ gratie donū ſi-
ue per humanū ſtudiū neceſſe eſt tñ ꝙ prius habe-
at actū interiorē ꝙ bonū actū exteriorē. ¶ Scḋo co
hibitio illa exterioꝝ aut imperata eſt mediāte ali
quo bono actu interiori hūilitatis vel nō ſi nō q̄ nō
eſt bona nec ad humilitatē pertinet. ſi ſic ergo inte
riora ꝓcedunt exteriora in acquiſitiōe humilitais
per ſtudiū humanum. Reſpondet̄ ad iſta ꝙ beatus
Thomas non vult negare quin ſemper boni actus
interiores precedāt exteriores tā in humilitate ꝙ i
aliis ſed vult dicere ꝙ per illos actus interiores pri
mo debent cohiberi exteriora ſigna ſuperbie ꝙ poſ
ſit extirpari mala radix. ¶ Contra hoc ſic arguitur
primo quia contingit humilitatē in multis acquiri
per humanum ſtudium in quibus nihil ē radicis cō-
trarie vt ſi quis ſtatim poſt annos diſcretionis et an
teꝙ vllo modo allectus fuerit ad ſupbiam det ope-
ram per exercicia continua humilitati acquirēde er-
go talis non procedit ab exterioribus ad interiora.
¶ Secūdo i primo gradu habet̄ ꝙ prim⁹ grad⁹ ē cor
de et opere ſēper hūilitatē oſtēdere defixis in terraz
oculis et cōſtat ꝙ non oſtenditur humilitas que non Opinio
ineſt quia tunc eſſet falſum et fictum ſignum ergo o doctoris
ſtenditur humilitas que ineſt/ſed nō ineſt humili-
tas niſi corrupta ſit radix cōtraria igit̄ ꝑus eſt ra-
dicē corrūpi q̄ exteriora cohibere. dico igr̄ alit̄ con
cedēdo āñcedēs ⁊ negādo ꝯſequētiā q2 illi gradus
priores licet reſpiciant exteriora quedā tanꝙ actus
imꝑatos vel cohibitos/reſpiciūt tñ iteriora ſcilicꝫ
volitiones et nolitiones tanꝙ actus ab humilitate
elicitos qui primi ponūtur quia faciliores ſunt et V
ab humilitate minores gradus poſſunt producere
¶ Ad quartū concedo āñs et vult ibi dicere Auguſti
nus ꝙ gradus humilitatis ſunt tanto excellentiores
quāto maior fuerit ꝑſona que illum actum humilita
tis exercet. Et ideo quilibet illoꝝ duodecim gradum
ad hec poſſunt ſubdiuidi diuiſione ſūpta ex magni-
tudine ⁊ conditione perſonaꝝ. et cū dicitur ꝙ menſu
ra magnitudinis humane non poteſt ⁊c̄. Dico ꝙ ma-
gnitudines ſpecie differentes diffrentia notabili et

ſenſibili poſſunt cõprehendi ſub certo numero / ſiue
tamen ſic ſiue non. Dico ꝙ oẽs gradus humilitatis
ſumpti ex iſtis magnitudinibus hominũ comprehẽ-
duntur ſub iſtis duodecim gdibus / quilʒ tñ gradus
adhuc poterit diuidi diuiſione ſumpta ex circũſtã
tia perſone ſicut ille habebit maiorẽ humilitatem
primi gradus qui cũ ſit perſona excellẽtior et ma-
ior ⁊ dignior / nichilominus defigit eque oculos in
B terrã ſicut alius qui eſt notabiliter minor / ⁊ hoc ſi
aliud nõ obſtet. Ad rationẽ ante oppoſitũ negatur
ꝯña q2 iſti duodecim gradus in illis tribus cõtinẽ-
tur / neqꝫ eſt incõſuetũ ꝙ aliquid idẽ aliqñ i duo mẽ
bra aliqñ in tria aliqñ in ſex vel plura diuidatur
ſcðm ꝙ diuiſio ſit ꝑ terminos magis vel min⁹ cões
quãto eñi termini diuiſiõis ſunt min⁹ cões tãto ne-
ceſſarie eſt vt diuiſio plura membra contineat.

Conſequitur inquirendũ eſt de perſeuerãtia quã multi putant eſſe partẽ fortitudinis vel magnanimitatis. Queritur ergo primo. Utrũ perſeuerantia ſit pars fortitudinis? ¶ Arguit ꝙ ſic auctoritate Tulii in rhetorica ſua qui ponit eã partẽ fortitudinis. In oppoſitũ arguit perſeuerantia eſt ſcðm Ariſt. gradus virtutis qui in oĩ virtute reperit ꝗ perſeuerantia non

pſeuerãtia capit triphariam. A

eſt pars fortitudinis. ¶ Pro queſtione eſt notãdũ ꝙ perſeuerare accipitur quadrupliciter. Uno modo pro ꝑfecta continuatiõe operis virtuoſi qua tã diu inſiſtit operi ꝗ diu recta ratio dictat eſſe inſiſtendũ ⁊ hoc ſiue difficultatẽ patiamur in cõtinuatione operis ſiue nõ et ſic hñs temperantiã gradũ bene perſeuerat q2 talis cõtinuat opus virtutis lʒ non patiat notabilẽ difficultatem. Scðo modo accipitur perſeuerãtia pro cõtinuatione operis virtuoſi nobis difficilis qua taʒ diu inſiſtitur operi ꝗ diu recta ratio dictat eſſe inſiſtendũ ⁊ hoc ſiue difficultas ꝓueniat ex hoc ꝙ retrahimur ab opere virtutis ꝓpter aliqua delectabilia ſiue ꝓpter aliqua triſtabilia. Et hoc mõ hñs ꝯtinentiã gradum ſcðm eã perſeuerat i opere. Tertio modo accipit perſeuerantia pro cõtinuatione operis virtuoſi difficilis nobis ꝓpter triſticias ab hmõi opere retrahentes ⁊ hoc ſiue ille triſticie ſint infra cõmunem hoim facultatẽ ſiue nõ hoc modo hñs gradũ heroicũ virtutis ſcðm eũ perſeuerare põt. Quarto mõ accipitur pſeuerãtia pro inſiſtentia operi virtuoſo qð eſt difficile nobis ꝓpter triſticias ab hmõi opere retrahentes que ſunt infra cõmune facultatẽ hoim ita ꝙ frequẽter hoies vincũt tales triſticias et frequẽter ab eis vincunt. Et hoc mõ nec heroicus nec tẽperatus nec ꝯtinẽs cõtinuando actus ſuos pſeuerare dicunt. Nõ tẽperatus q2 tẽperato / opus virtutis non eſt difficile. nõ heroico q2 difficultas quã patit eſt ſupra cõmunẽ facultatẽ hoim nec tales difficultates frequẽter hoies vincũt lʒ raro nõ ꝯtinẽs q2 op⁹ nõ eſt ei difficile ꝓpter triſticias retrahẽtes: ſed ꝓpter delectationes in ꝯtrariũ allicientes. hos varios modos ego fui coact⁹ ponere ad ꝯcordationẽ di-

B uerſoꝝ auctoꝝ: cõſtat tñ oẽs qui periti ſunt i moralibus phia. Ariſ. ꝙ Ariſ. tñ accepit pſeuerantiã quarto mõ vt ptʒ vbiqꝫ in ſeptimo ethicoꝝ. ¶ Pro cuius declaratiõe ponunt aliq̃ ꝓpões. Prima eſt de rõne pſeuerãtie ſcðm Ariſ. eſt ꝙ ſit pugna / ⁊ retractio ab ope virtutis. ꝓbat vbicũqꝫ eſt ꝯtenẽtia ibi eſt pugna ⁊ retractio ab ope: ſed in oĩ pſeuerantie ſcðm Ariſ. eſt ꝯtenẽtia igit. maior eſt certa q2 ſi non eſſet ⁊ pugna ibi retractio nõ eẽt ibi ꝯtenantia. ⁊ minor

ꝑſe orare quid.

ꝓbatur per Ariſ. in ſeptimo ethicoꝝ. Perſeuerare eſt enim in eo quod eſt cõtratenere. Ubi Euſtratius perſeuerare enim eſt indetinere id eſt in non laxare .i. nõ vinci a vehementibus triſticiis a quibus multi vincuntur. Et paulo poſt deficiens autem id eſt victus a triſticiis ad quas multi fortes ſunt et contra tendunt et poſſunt ſuperare ipſas mollis eſt. Et beatus Thomas in cõmento perſeuerare enim dicitur aliquis ex eo quod tenet ſe cõtra aliquid impellens. ¶ Secũda ꝓpoſitio de ratione perſeuerantie ſecũdũ Ariſ. eſt ꝙ hmõi pugna et retractio ſit a triſticiis. ¶ Tertia ꝓpoſito ꝙ opʒ ꝙ hmõi triſticie ſint vehementes. ¶ Quarta ꝓpoſitio ꝙ hmõi triſticie nõ debẽt eſſe ſupra cõmunẽ facultatẽ hominum ꝓbãtur iſte ꝓpoſitiones per. Ariſ. in principio eiuſdem capl'i ita dicentẽ. Circã aũt inqt que per tactus et guſtũ delectationes et triſticias ⁊ cõcupiſcẽtias ⁊ fugas cira quas ⁊ intemperãtia ⁊ tẽperãtia determinata eſt prius / eſt quidẽ ſic habere vt vinci et quibus multi meliores eſt autẽ ſuperare et quibus multi minores hoc eſt cõtingit vinci ab his delectationibus ⁊ triſticiis quas multi ſuperant / contingit etiam ſuperare ⁊ vicere eas delectationes et triſticias quibus multi ſunt miores id eſt a quib⁹ multi ſuperantur hoꝝ autẽ hic circa delectationes id ẽ ille qui vincitur a delectationibus. incõtinẽs autem hic id eſt ille qui ſuperat hmõi delectaciones dicit cõtinẽs. Et ſequitur circa triſticias mollis ille ſcilicet qui vincitur / hic autem ſcilicet qui vincit perſeuerans vbi Thomas ſuperatus a delectationib⁹ tactus quas multi ſuperant eſt incõtinẽs ſuperans vero delectationes tactus a quibus multi ſuperantur dicitur cõtinẽs / ſed circa triſticias ꝯrias hic ſcilicet ſuperatus ab his quas multi ſuperãt dicitur mollis ſuperãs autẽ eas a quibus multi ſuperãtur dicitur perſeuerãs. eãdem ſentẽciã habet Euſtracius loco eodẽ. ex quibus patet ꝙ ſecũdũ. Ariſ. oportet ꝙ pugna illa et retricio fiat a triſticiis quia ſi fieret a voluptatibus ⁊ delectationib⁹ tũc virt⁹ qua ſuperamus eſſʒ cõtinẽtia oportet etiam ꝙ hmõi triſticie ſint vehemẽtes quia oportet eas eſſe tãtas ꝙ ab eis multi ſuperantur. ideo dicit textus quibus multi minores ⁊ hoc patet etiam ex Thoma ⁊ Euſtra. oportet etiã ꝙ nõ ſint ſupra cõmunẽ hominem facultatẽ quia oportet eas eſſe tales vt eas multi ſuperẽt ſed nõ ſuperãt eas multi que ſunt ſupra cõmunẽ hominũ facultatẽ igitur. Per primũ ⁊ tercium difert pſeuerãtia a temperãtia gradu quia vel in ea nõ eſt pugna vel ſi ſit pugna nõ eſt vehemẽs. per ſecũdũ difert a cõtinẽtia / per quartũ differt a virtute heroica. vtrum autem hec quarta acceptio ſit propria acceptio perſeuerãtie vel non dependet ex vſu auctoꝝ veterũ Aretinus tamen trãſferando libros Ariſ. loco pſeuerãtie vſus eſt nomine ꝯſtantie et ſecundũ rei veritatem cõſtantia magis videtur iportare cõtra tenẽtiã ſiue cõtra ſtantiã ꝗ perſeuerãtia ꝗuis Tullius nomine cõſtãtie aliter vtatur appelãdo cõſtantiam cum dicta aut facta poſteriora dictis aut factis prioribus cõcordãt. Sed paulo poſt de rigore ſignificationis terminoꝝ dicitur. ¶ Sit pũa cõcluſio nõ omnis perſeuerãtia pertinet ad fortitudinẽ quomodocũqꝫ accipiatur perſeuerãtia. probatur immanẽtia in opere virtuoſo vel cõtinuatio operis virtuoſi nõ eſt aliud ꝗ opus ipſum virtuoſũ vel habitus inclinans ad illud ſicut immanẽtia in opere iuſticie non eſt aliud ꝗ ipſum opus iuſticie. ſi ſit immanentia actualis / vel habitus iuſticie⁊ ſi ſit immanẽtia habitualis. ſed perſeuerãtia non eſt aliud ꝗ immanẽtia actualis vel habitualis in opere virtuoſo / vel cõtinuatio operis ſecũdũ alios igitur. ¶ Pro intellectu tamẽ huius rationis et ſignifica-

Marginal notes (right column): 2. ꝓpoſi. (beside "pellens. ¶ Secũda ꝓpoſitio…"); 5. ꝓpoſi. (beside "ſint vehementes. ¶ Quarta…"); 4. ꝓpoſi. (beside "ꝓbãtur iſte ꝓpoſitiones…"); C (beside "immanẽtia habitualis…").

tione termini. Eſt aduertandū ꝙ multi putant ꝙ ꝑ
ſeuerantia dicat cōtinuationē operis virtuoſi. Et
in hanc ſignificationem multi viſi ſunt nomine pſe
uerantie, ſed ſecūdū Ariſ. nō eſt ita, ſed dicit perſe-
uerātia immanētiā dictamini rationis de agendo
vel fugiendo ⁊ electōi recte huiuſmodi dictamini cō
foꝛmi vnde cū quis agit virtuoſe reperiunt ibi tri
a dictamen rectū elcōnem diriges, elcō recta dicta
mini cōfoꝛmis ⁊ opus mediante electione impera-
tum quod eſt executio electionis. Dico ergo ꝙ con-
In opere virtuoſe tria repe riuntur. tinētia ⁊ pſeuerētia ⁊ etiā cōſtantia dicūt immanē
tiam rationi qꝛ ſcilicet per eā iclinamur eligere cō-
foꝛmiter dictamini recte rationis nō obſtantibus
impulſionibus a vehemētibus delectationibus aut
triſticiis factis vt dictamē rationis deſideramus
dicunt etiā immanentia electioni, nā multi eligunt
ieiunare aut cōtinere qui hmōi electioni nō imma-
nent ꝑpter delectationes aut triſticias ad oppoſi-
tum impellētes. Hec intētio Ariſ. explicātur apertiſ
ſime in ſeptimo ⁊ vltimo capitulo tractatꝰ pˀmi vbi
inquit que immanentia requiritur ad cōtinentiam
ſub qua cōtinētia ipſe cōpꝛehēdit perſeuerātiam ſi
cut cōſtat eū feciſſe in pꝛimo capitulo libꝛi eiuſdem
cum tres gradus virtutis enumerauit vbi ita dicit
Ariſ. vtrū autē cōtinēs eſt qui qualicūqꝫ rōni et q̄li
cūqꝫ electioni īmanet vel q̄ recte ⁊ incōtinēs autē q̄ nō
immanet qualicūqꝫ electioni ⁊ q̄licunqꝫ rationi vel q̄
falſe rationi et electioni nō immanet quēadmoduꝫ
dubitatū eſt pꝛius ⁊c. vbi patet ex terminis queſtio
nis quā immanētiā vel immoꝛationē impoꝛtēt hec
nomina et id frequēter repetit per totū capitulum,
hoc etiam ꝓbatur per illud quod de hmōi immanē
tia et immoꝛatione habetur in tertio. Eſt autē inqt
difficile quandoqꝫ iudicare in quale pꝛo quali eligē
dum et qui pꝛo quo ſuſtinēdū. ⁊ ſequitur adhuc au
tē difficilius immoꝛari cognitis vbi Aretini trāſla
tio eſt autē difficilius in ſentēcia permanere poſtꝗ̄
cognoueris. His ſuppoſitis ꝓbatur ſecūdo conclu
ſio omnis habitus inclinās voluntatē ad hoc ꝙ cō
foꝛmet electionem ſuam dictamini rationis ⁊ exeq̄
tur cōfoꝛmiter huic electioni eſt perſeuerantia ge-
neraliter accepta; ſed omnis virtus moꝛalis incli-
nat volūtatē vt ſe ꝯfoꝛmet dictamī recte rōis ⁊ icli
natē eā ad executionē operis cōfoꝛmiter ad hmōi
electionē ergo omnis virtus eſt perſeuerantia. ꝙ ſi
quis dicat pꝛoterui ādo ꝙ perſeuerantia impoꝛtat
cōtinuationē operis virtuoſi hoc nō impedit quia
vel recta ratio dictat eſſe cōtinuandū vel nō. ſi ſic er
go cōtinuando immanet recte rationi ⁊ recte electi
oni ⁊ nō cōtinuando nō immanet. ſi nō ergo nō con
tinuando nō omittit cōtra rectam rationē. ¶ Secū
da cōcluſio perſeuerantia generaliter accepta non
eſt aliud ꝗ̄ virtus perſeuerās accipiendo virtutem
Perſeue rātia et actus ꝑ ſeuerās cōmuniter ad actum ⁊ habitū ptꝫ qꝛ vt iam dictum
eſt omnis virtus eſt perſeuerantia ergo perſeuerā-
tia nō eſt aliud ꝗ̄ virtus perſeuerās. Secūdo perſe
uerantia eſt virtus, aut ergo eſt virtus perſeuerās
aut alia. ſi pꝛimū habetur intentū. ſi ſecundū tūc ſic
illa alia virtus poteſt habere opus cōtinuatū ⁊ po
teſt quis in ea perſeuerare aut ergo perſeuerantia
eius erit eadem ipſi aut alia virtus. ſi pꝛimuꝫ ergo
pari ratione ſtandū fuit in pꝛima. ſi ſecūdū iteruꝫ
quereretur de perſeuerātia illius alterius perſeuerā
tie ⁊ ſic erit pꝛoceſſus in infinitū vel ſtabitur tādem
in aliqua, ſed ratione ſtatur in vna ſtari poterat in
pꝛima igitur. Tertio poſito recto dictamine ⁊ ele-
ctione recta et opere imperato iuſticie cōtinuato ꝑ
aliquod certū tēpus quibuſcūqꝫ aliis virtutibꝰ re-
motis ponitur perſeuerātia iuſticie ergo perſeuerā
tia iuſtice nō dicit quācūqꝫ aliā virtutē moꝛalē a iu
ſticia ergo nec pſeuerantie aliarū virtū dicūt aliā
virtutē ab eis. Quarto iuſticia inclina ad eligendū
cōfoꝛmiter recte rationi ⁊ exequēdū ꝯtinuandū cō
foꝛmiter tā diu ꝗ̄ diu recta ratio dictat eſſe cōtinu
andum ⁊ ſilr q̄libet alia virtus ergo vnaqueqꝫ vir
tus ſufficit ad hoc ꝙ in opere eius perſeueret ergo
nō eſt neceſſaria pꝛeter virtutes ceteras ponēda ꝑ-
ſeuerantia añs ꝓbatur per Ariſ. in ſcḋo vbi ponit
cōditiones operis virtuoſi ex parte ipſius operā-
tis opꝫ enī ꝙ operet ſciens ⁊ eligēs ⁊ eligens ꝑpter
hoc firmiter ⁊ imobiliter, ſed cōſtat ꝙ ſi eligit ⁊ ope
retur firmiter ⁊ immobiliter vult operari ꝗ̄ diu re
cta nō dictat eſſe operandū igit. ¶ Tertia ꝯcluſio
pſeuerantia nō eſt virtus adiūcta foꝛtitudini pluſ
ꝗ̄ alie virtutes moꝛales ꝓbat qꝛ vt dictū perſeue-
rantia nō eſt virtus ſpēalis ab aliis diſtincta igit
¶ Quarta cōcluſio accipiēdo pſeuerantiā quarto
mō nō q̄libet virtus eſt pſeuerantia. ꝓbatur qꝛ iuſti
cia ſcḋm gradū tēperantie nō eſt perſeuerantia q̄r
tomodo nec iuſticia ſm gradū cōtinētie ſtricte ac-
cepte eſt pſeuerantia nec iuſticia ſm gradū heroi-
cū eſt perſeuerantia ꝗ nō oīs virtus eſt perſeueran
tia hoc modo accepta. Añs ſatis ptꝫ ex his que di-
cta ſunt, iuſticia enī ſm gradum tēperantie non hꝫ
pugnam ex vehementibus paſſionibus iuſticia ſm
gradū ꝯtinentie non hꝫ pugnā ex triſticiis ſed ex de
lectationibꝰ iuſticia ſcḋm gradū heroicū hꝫ pugnā
ex triſticiis excedentibꝰ cōem facultatē hoīm, ſed ꝑ
ſeuerantiā habet pugnā ex triſticiis vehemētibꝰ in
fra tñ cōem facultatē hoīm poſitis igitur. ¶ Quin
ta cōcluſio. perſeuerātia quarto modo accepta eſt
magis ꝓpꝛia foꝛtitudini ⁊ magnanimitati ꝗ̄ cui-
cūqꝫ alteri virtuti. pꝛobat qꝛ in oī ope foꝛtitudinis
⁊ magnanimitatis eſt difficultas ex parte triſticia
rū retrahētiū ab opere nō ſolū ꝑpter diuturnitatē
ſed etiā ꝑpter grauitateꝫ laboꝝ ⁊ periculoꝝ ita ꝙ
difficilimū eſt in actibus foꝛtitudinis et magnani-
mitatis que eſt circa adminiſtrationes graues tm̄
exerceri ꝙ q̄s perueniat ad gradū tēperantie ⁊ hāc
puto eſſe cauſā ꝑpter quā poſuit. Cicero pſeueran-
tiā pte foꝛtitudinis qꝛ eſt maxime ꝓpꝛia foꝛtitudi-
ni ⁊ ſibi maxime neceſſaria. ¶ Sexta cōcluſio. Per E
ſeuerantia foꝛtitudinis eſt pars foꝛtitudinis ꝓba
tur oīs gradus foꝛtitudinis eſt pars foꝛtitudinis
ſed pſeuerātia foꝛtitudīs eſt gradus foꝛtitudinis ſi
cut pſeuerantia iuſticie eſt gradus iuſticie igit. ma-
ioꝛ ⁊ minoꝛ ꝓbātur qꝛ foꝛtitudo ſicut alie virtutes
hꝫ tres gradus ſpecie diſtinctos ſcꝫ cōtinentiā, tē-
derantiā, ⁊ heroicā foꝛtitudinē, ⁊ cōtinentia gradꝰ gradꝰ ꝟtutis ſpe diſtigūt.
diuidit in duos ſcꝫ in ꝯtinentiā ꝓpꝛie dictā qua in
clinamur ad vincendū delectationes retrahentes
nos ab opere foꝛtitudinis que ſunt infra cōem fa-
cultatē hoīm, vt ſi quis tēptaret non pugnare pꝛo
patria ꝑpter delectationē ciboꝝ ⁊ potuū aut vene
roꝝ quibꝰ allicit inciſibere tpē pugneaut. que ſperā
tur ceſſando a pugna ſicut legit feciſſe achilles ⁊ in
perſeuerantiā qua inclinamur īmanere rōni ⁊ ele-
ctioni recte cōtra triſticias vehemētes nos retrahē
tes. Ex his conſtet ꝙ aliqua foꝛtitudo eſt perſuerā
tia foꝛtitudinis ⁊ non oīs foꝛtitudo eſt pſuerantia
foꝛtitudinis ergo pſeuerātia foꝛtitudinis eſt pars
foꝛtidudinis. ¶ Cōtra pꝛimā coacluſionē arguitur
ſic quicquid firmitatē ſuat ꝯ difficultatē diuturni-
tatis ptinet ad foꝛtitudinē, ſed perſeuerantia ſer-
uat firmitatē cōtra difficultatē diuturnitatis ꝗ per
tinet ad foꝛtudinē. ¶ Scḋo quicq̄d moderat timo-
rē fatigationis aut defectus ꝑpter diuturnitatis
operis pertinet ad foꝛtitudinē qꝛ foꝛtitudo eſt mo-

deratiua timoris ⁊ audacie/ſed pſeuerantia moderatur timorē fatigatiōis ꝓpt̄ diuturnitatē operis igitur partiū ad fortitudinem. ¶ Tertio oīs virtus adiuncta fortitudini ſicut ſcđaria principali partium ad fortitudinē/⁊ perſeuerātia eſt adiūcta fortitudini ſicut ſcđaria principali ꝗ perſeuerātia partiū ad fortitudinē. minor probat̄ oīs virtus cuius laus ꝯſiſtit in ſuſtinēdo aliqđ difficile eſt adiuncta fortitudini ſicut ſcđaria principali qꝛ fortitudo firmat aīm vt ſuſtineat pericula mortis in quib⁹ vt cōſtat difficilimū eſt perſiſtere et ideo ipſa eſt principalis cū exerceat illud quod eſt in materia ſua difficilimū. Alie aūt que exercent ea que ſunt min⁹ difficilia ſcꝫ tollerantiam alioꝝ difficiliū ſunt minus principales ⁊ annexe/ſed perſeuerantia facit ſuſtinere difficultatē ꝗ prouenit ex diuturnitate operis igit̄. ¶ Quarto arguitur auctoritate. Ciceronis in rethorica ſua qui ponit perſeuerantiā partē fortitudinis. ¶ Ad primā nego maiorē nā iuſticia firmitatem ſeruat contra difficultatē diuturnitatis ⁊ tēperantia vt puta in ieiunio ⁊ quelibet virtus moralis ſaltem ſm aliquem gradum eius. aliqua enim recta ratio iuſticie directiua dictat operandum eſſe iuſte et neqꝫ pro labore neqꝫ pro diuturnitate ceſſandum eſſe ab opere iuſticie/imo aliquando dictat ꝙ nec ꝓ quocūqꝫ detrimento vel periculo ceſſandum eſſe. Cōſtat autem ꝙ ſicut ratio prudentialis poteſt ita dictare ita ⁊ habitus iuſticie poteſt conformiter inclinare ergo iuſticia ſaltem in aliquo gradu ſuo inclinabit ad ſeruandum firmitatem contra difficultatem diuturnitatis. ¶ Ad ſcđam ⁊ nego maiorem et minorem. et ad probationem dico ꝙ fortitudo non eſt cuiuſcunqꝫ timoris moderatiua nec omnis virtus moderatiua timoris eſt fortitudo/ſed tantum illa que moderatur timorem periculorum mortis in bello aut timorem deficiendi in arduis et grauibus adminiſtrationibus nam illa virtus que moderetur timorem inopie non eſt fortitudo aut que moderatur timorem offendendi in legem ſicut contingit in epikea eſt fortitudo. Et ſimiliter nego minorem/et ad probationem nego ꝙ perſeuerantia moderetur timorē fatigationis ꝓpter diuturnitatē ſed moderat̄ triſticiā fatigatiōis vel triſticiā ex diuturnitate opis ꝓuenientē. Cum ſcđo qꝛ vt dictū eſt perſeuerātia nō neceſſario dicit ꝯtinuationē opis ſed dicit immanentiā vel rōni vel electiōi recte ſicut ſupra declaratum eſt. ¶ Ad tertiā nego minorē/et ad probationē nego primā ptē aītis/alias eñ oīs virtus eſſet adiūcta fortitudini ſicut ſcđaria principali. cū oīs virtus ſit circa difficile ⁊ aīm firmū cōtra aliquid difficile. Et ad probationē dico ꝙ aſſūptum non hꝫ apparentiā niſi de virtutibus circa eādem materiā exiſtibus. Et adhuc vtrū hoc ſufficiat queſtio eſt. Et cum dr̄ ꝙ perſeuerantia facit ſuſtinere ⁊c̄. Dico ꝙ perſeuerantia iuſticie facit ſuſtinere difficultatem que prouenit ex diuturnitate operis iuſti/et fortitudinis operis fortis/⁊ tēperātie opis tēperati. ſed nulla vna pſeuerantia etiam gñe facit ſuſtinere oēm difficultatē que ꝓuenit ex cuiuſlibet operis virtuoſi diuturnitate. ¶ Ad q̄rtū rñſū eſt in quinta cōcluſione. ¶ Cōtra ſcđam ꝯcluſionē arguit̄ ſic. primo vbicunqꝫ occurrit ſpecialis ratio difficultatis vel boni ibi eſt ponenda ſpecialis virtus ſed in oī ope virtutis pōt occurrere ſpēalis rō difficultatis ⁊ boni ex ipſa diuturnitate/ꝗ vincere hmōi difficultatē ptīs ad aliquā ſpēalē ꝟtutē ⁊ nōē alia ꝟt⁹ ad quā ptineret ꝙ pſeuerātia ꝗ pſeuerātia ē ꝟt⁹ ſpēalis maior ꝓbat̄ qꝛ ſm Ariſ. ſcđo ethi. ꝟtus eſt circa difficile ⁊ bonū. ⁊ minor ꝓbat̄ qꝛ op⁹ ꝟtutis

Rō thome ſcđa ſcđe q̄ſtio ne. 137 articulo. 4°.

argumētū thome vbi ſupra

nō oīs ꝟt⁹ moderatiua timoris eſt fortitudo

argumētū thome vbi ſupra argumēto pmo.

poteſt habere bonitatē ⁊ difficultatē ex duob⁹. vnō modo ex ſpē ipſius actus que accipit̄ ſecūdū rationem ꝓprii obiecti. Aliomō ex diuturnitate ipſius temporis nā hic ipſum quod eſt iā diu inſiſtere alicui difficili ſpecialē difficultatem habet. ¶ Secūdo omnis virt⁹ moralis ꝗ amitti nō poteſt alia eſt a ꝟtutibus moralibus que poni cōſueuerūt qꝛ quilibꝫ talis amitti poteſt/ſed pſeuerātia amitti nō poteſt igitur. minor ꝓbatur ⁊ ſimiliter maior auctē Aug. libro de pſeuerātia dicētis ꝙ pſeuerantiam nullus poteſt amittere alias aūt virtutes homo poteſt amittere. ¶ Tertio nullū impfectū in genere virtutꝫ eſt pfecta virtus ſed pſeuerantia eſt imperfectum in genere virtutis ergo nō eſt virtus pfecta et per ꝯñs nō eſt virtus perſeuerās. maior videtur manifeſta et minor ꝓbatur per Ariſ. in vii. qui dicit ꝙ cōtinentia eſt perfectior ꝙ̄ pſeuerantia/ſed cōtinētia nō eſt virtus ergo nec pſeuerantia. Tum ſecūdo qꝛ mala tactus et guſtus ſunt tm̄ illi mala ⁊ difficilia qui nō habet pfectā virtutē qꝛ tpato nō ſunt multū difficilia eo ꝙ nec multū triſtatur ꝓpter pñtiam hmōi malorum nec multū delectatur ꝓpter preſentiā bonorū oppoſitoꝝ ſcꝫ ciborum ⁊ potuū ⁊ alioꝝ tāgibilium ⁊ guſtabiliū. ¶ Qurto perſiſtere diu in opere virtutis eſt opus alicuius virtutis et nō eſt cōmune omni virtuti ergo eſt opus alicuius virtutis ſpecialis ⁊ nō videtur cuius niſi pſeuerātie igitur ſecūda pars aītis ꝓbatur quia nō cuilibet virtuti cōuenit diu pſiſtere in opere. Tum ſecūdo qꝛ ſi hoc eſſet omni virtuti cōmune tunc nullus actus eſſet ꝟtuoſus niſi in quo diu perſiſteretur ꝯñs eſt falſum. Orare enim ꝗuis parū duret poteſt eſſe actus virtutis/flectere genu/diſcoprire caput ⁊ multa ſimilia poſſunt eſſe act⁹ virtutis ꝗuis parū durēt. ¶ Quinto ſic omnis habitus ordināſ nos ad bene faciēdū aliquid vel obmittendū eſt virtus ſpecialis ſed perſeuerātia eſt hmōi igitur. minor ꝓbatur auctoritate Andronici dicētis ꝙ pſeuerātia eſt habitus eorū quibus immanēdū ⁊ nō immanendū ⁊ neutrorum ¶ Sexto quicqđ ſpecialiter percipitur eſt virtus ſꝫ de pſeuerantia eſt ſpeciale preceptū igitur. minor ꝓbatur. Cū primo quia in leuitico precipitur vt caput ⁊ caudā offeramus vbi per caput initiū opis ſignificatur et per caudā pſeuerantia. Tum ſecundo per illud euangelii. Nō qui incipit ſed qui perſeuerauerit hic ſaluus erit. Tum tertio quicquid neceſſarium eſt ad ſalutē preceptū eſt per chriſtū vel ei⁹ apoſtolos ſed pſeuerātia neceſſaria eſt ad ſalutē/cū ſine ea nō ſit ſalus. ¶ Septimo lōganimitas eſt virtus ſpecialis ergo perſeuerantia. ꝯña tenet qꝛ idem ſunt. ⁊ aīs ꝓbatur per Apoſtolum qui inter fruct⁹ ſpiritus enumerat lōganimitatē Ambroſius autē dicit ꝙ ea que enumerat ibi Apoſtolus virtutes ſūt ¶ Octauo quicquid retribuitur pro meritis in hoc ſeculo eſt virtus ſpecialis/ſed deus perſeuerantiā nobis tribuit pro meritis in hoc ſeculo. Nam gloſa ſuper illud pſal. Retribuet michi d. ſecūdū m. m. aīt ꝙ pro meritis bona ſpiritualia tribuit hic in pñſenti ſcꝫ per perſeuerātiā ¶ Nono ſi cōcluſio eſſet vera ſequeretur ꝙ quis haberet tot pſeuerātias quot habet virtutes ſed ꝯñs eſt falſum igitur minor patꝫ quia ſicut in eodē corpore ſecūdū eandē partē non poſſunt eſſe due albedines ita nec ī eadē aīa due perſeuerantie. ¶ Decimo. Sophiſtice arguit quidē doctor antiquus: ſi quis perſeuerat in omni bono ſuo perſeuerantia eſt omīa bona ſua/aut ergo eſt aliquod de iſtis/aut nullū. ſi nullū ergo nichil eſt ſi aliquod ergo cū ipſa ſit omnia bona illa ſimul ē vnum et plura ¶ Undecimo arguit alius doctor an

argumē. tho. vbi ſupra articulo. 1.

argume. thome. 161. ar. 3.

th. ar. 6.

argumē. tho. vbi ſupra articulo. 1.

argu. ſophiſticū.

doctor antiqu⁹. martin⁹.

Aquinonomine martinus. deciſio eſt quedā pꝛopꝛie
tas in actu qui eſt ex eo ꝙ aliqd eſt ⁊ non erit ḡ etiā
perſeuerantia eſt quedam ꝓpꝛietas in actu q̄ eſt ex
eo ꝙ aliquid eſt ⁊ erit. ꝯñam ꝓbat qꝛ ſi affirmatio
pꝛeſentis et negatio futuri ſufficiant cauſare aliq̄
pꝛopꝛietatē in actu ſcꝫ deciſionē multo magis due
affirmationes vna pn̄tis ⁊ alia futuri pꝛopꝛietatē
in eōdē actu cauſare ſufficient. ¶ Cōſfirmat pꝛopꝛie
tas iuſticie non ineſt iuſto eo ꝙ eſt et erit iuſtus ſed
ex eo ꝙ eſt iuſtus ergo pꝛopꝛietas que ineſt iuſto ex
eo ꝙ eſt et erit iuſt⁹ eſt alia a iuſticia ſed hmōi pꝛo-
pꝛietas eſt pſeuerantia ḡ perſeuerātia in operē iu-
ſticie eſt alia ꝓpꝛietas a iuſticia. ¶ Duodecimo per
ſeuerantia nō eſt virtus ergo pſeuerantia nō eſt vir
tus pſeuerās. añs pꝛobať quicūq; hꝫ caritatē habꝫ
oēm virtutē ſed multi habēt caritatē qui nō habēt
perſeuerantiā igiť pſeuerantia non eſt virtus. ma-
ioꝛ ꝓbatur qꝛ quicūq; hꝫ vnam virtutē habet oēs.
Tum ſcđo qꝛ perſeuerantia finalis non eſt neceſſa
ria ad ſalutē, ergo nō eſt virtus. Antecedens pꝛo-
batur quicunq; habet caritatē habet oē neceſſariū
ad ſalutem ¶ Ad pꝛimā q̄ videť eſſe potiſſima ratio
Reſpō ad rationes Thome. qua coactus eſt Beatus Tho. ponere perſeueran-
tiam virtutem ab alijs diſtinctam. Reſpondeť mul
tipliciter. Pꝛimo ꝙ iſta ratio ſi aliquid concludat
non ſolum concludit ꝙ perſeuerantia eſt virtus di
ſtincta ab alijs ſed ꝙ ſcđm quālibet circunſtantiam
que poteſt afferre difficultatē in opere ponenda eſt
virtus diſticta nō ſolū ſpē ſed etiā genere ſcꝫ capiē
do maioꝛem Thome pꝛo maioꝛe, et ſub ea aliā mi-
noꝛem ſubſumendo. verbi gratia vbicunq; accidit
ſpecialis rō difficultatis ⁊ boni ibi eſt ponēda ſpe-
cialis virtus, ſed ex circūſtātia loci, ex circūſtantia
modi agēdi, ex circūſtātia ſis, ex circūſtātia pſone ī
in oī virtute accidit ſpēalis rō difficultati boni nā
multo difficilius eſt ꝯtinere irā cū pꝛeuipenſus es ī
publico q̄ in pꝛiuato, cū a ſeruo q̄ cū a domino vł
ſocio. Similiter difficilius eſt exercere iuſticiam cō
tra potentem q̄ contra pauperem et pꝛo tēpoꝛe ꝓ
quo eges auxilio eius contra quē laturus eſt ſentē
tiam q̄ pꝛo tēpoꝛe pꝛo quo non eges eius auxilio.
Scđo ſicut ſpecialis accidit difficultas ex diutur-
nitate tempoꝛis ita etiam ſpecialis accidit difficul
tas ex frequenti repetitione operis vt patet in ie-
iunio. xl. quod ſpecialem difficultatem habet ex eo
ꝙ frequenter repetendū eſt hmōi ieiuniū ⁊ tn̄ bea
tus. Thomas non ponit aliquā virtutē ſpecialē ꝓ-
pter difficultatē pꝛouenientē ex frequēti repetitio-
ne operis igiť. ¶ Rn̄deo tn̄ ſm veritatē ad maioꝛē
ꝙ ſi ꝑ ſpēalem virtutē ipē intelligat virtutē tā ſpē q̄
genere diſtinctā a virtute illa q̄ eſt circa obiectū qđ
vocat pꝛopꝛiū obiectū actus ſic ego nego maioꝛem
Si aūt per ſpēalē virtutē ipſe intelligat virtutē nō
genere ſed ſpecie diſtinctam ab illa virtute que eſt
ex difficultate ipſius actus ſcđm ſe et non ex diffi-
cultate ipſius diuturnitatis vel alterius circūſtan
tie et ſic concedo maioꝛem et quicquid inde infer-
tur per bonam cōſequantiā. dico enim ꝙ eſt vna v̄-
tus iuſticie qua ego volo iuſte facere et non iniuſte
qꝛ recta ratio dictat aut ꝓpter deū et habit⁹ icli-
nās in talē actum nō ſcđm aliam circunſtantiā eſt
bonus ⁊ laudabilis, ego volo etiā iuſte facere quia
recta ratio dictat cū intētione nō deſerēdi opus ꝓ
difficultate aut triſticia ꝓueniēte ex diuturnitate o
peris ⁊ habitus inclinās in hunc actū eſt bonus et
laudabilis ⁊ melioꝛ pꝛecedēte ⁊ diſtinctus ſpecie a
pꝛimo quia habet aliquid pꝛo obiecto ſcꝫ circūſtan
tiam triſticie ⁊ diuturnitatis quod nō habet pꝛioꝛ
Ego etiam volo facere iuſte quia recta ratio dictat
cum intētiōe nō deſerēdi opus pꝛo quocūq; vtili vł
delectabili ꝓpter quod recta ratio dictat non eſſe
deſerendū ⁊ habitus inclinās in iuſtū actū ⁊ ſimi-
les eſt bon⁹ ⁊ laudabilis ⁊ ſpecie diſtinctus a pꝛio
ribus quia habet delectationes pꝛo obiectis quas
non habet alius actus. Ego poſſum etiā velle face
cere iuſticiā cū intētiōe nō deſerūdi eā pꝛo quocūq;
quod eſt cōtra rectā rationē hoc eſt pꝛo quocūq; ſi-
ue triſtabili ſiue delectabili pꝛo quo recta ratio di
ctat ipſum opus iuſticie nō eſſe deſerandū ⁊ habi-
tus inclinās ad iſtum actū ⁊ conſimiles adhuc eſt ex
cellētioꝛ tribus pꝛioꝛib⁹, ⁊ cū vna recta ratione in
clinat mediāte actu ſuo elicito ad actū ſecūdi habi
tus et cū alia recta rōne ad actū tertii habit⁹. Ego
poſſum pꝛeterea habere actū quo ego volo facere
iuſticiam cū intētione nō deſeradi eā pꝛo quocunq;
quod eſt cōtra rectā rationē etiā nec pꝛo moꝛte qui
actus ſit foꝛmaliter ⁊ nō tantū equiualēter impera
tiuus executionis reſpectu moꝛtis ſuſtinēde ne de-
ſeratur tale opus ⁊ ille actus ⁊ habitus inclinans
in ipſum dicitur heroic⁹ ⁊ eſt excellētiſſimus ⁊ ſpe-
cie diſtinctus ab omnibus alijs pꝛecedētibus acti-
bus. Dico tamen ꝙ omnes iſti habitus continentur
ſub habitu iuſticie qꝛ omnes iſti actus habēt vnum
obiectū cōe ſcꝫ facere iuſticiā a quo obiecto cōmuni
reponitur actus ſub genere iuſticie. Dico pꝛeterea
ꝙ omnes iſti act⁹ ſunt diſtincti ſpecie. Patet quia
aliquid eſt obiectū in poſterioꝛibus quod nō eſt ob
iectū in pꝛimo, ⁊ ſecūdus tertius quartus ⁊ quint⁹
habēt diuerſa obiecta. Et pꝛeterea nunq̄ vni⁹ iſto-
rum habituū tantū poſſet intendi ꝙ immediate in
clinaret in actū alterius ⁊ quilibet eoꝝ immediate
tn̄ inclinat in ꝓpꝛiū actū. pꝛim⁹ habitus eſt iuſticia
ſed nō cōſtituta in gradu ⁊ poteſt vocari ſimplex. ſe
cūdus eſt iuſticia in gradu cōtinentie diſtincte acce
pto cōtra gradū pſeuerātie. Tertius eſt iuſticia cō
ſtituta in gradu pſeuerētie. Quartus eſt iuſticia cō-
ſtituta in gradu cōtinētie cōmuniter accepte ad con
tinētiā pꝛopꝛie dictā ⁊ pſeuerātiā. Quintus habi-
tus eſt iuſticia ī gradu heroico cōſtituta Ad id aūt
quod arguendo cōtra. Thomā dicebam⁹ ꝙ ſeque-
retur ꝙ ſecundū quālibꝫ. circūſtantiā que poſſet af-
ferre difficultatē in opere ponēda eſſet ſpecialis v̄-
tus. ¶ Ad hoc reſpondeo ꝙ ſecūdū quālibet circun
ſtantiā facientē difficultatē ponēda eſt virtus ſpecie
diſtincta a virtute ſimplici ita ꝙ per illā circūſtan-
tiam difficultatē opis virtutis cōſtituitur ī aliquo
gradu. Et ſi queras in quo? Dico ꝙ vel illa circūſtā
tia difficultat actū per modū oblectātis ⁊ tunc con
tinetur ſub cōtinētia gradu aut per ꝑ modū cūſtri-
ſtātis ⁊ tunc cōtinetur ſub perſeuerētia gradu ⁊ ma
xime ſi pugna ⁊ temptatio nō ſuperet cōem faculta
tem hominū verbi gratia locu⁹ vel perſona eſt ta-
lis vt per eā aut in eo habeat copioſū vſū volupta
tum ſuaꝝ que retrahunt a laboꝛe pꝛerequiſito ad co-
gnoſcendū in cauſa aut que alliciūt eū vt in cauſa
cognita cōtra iuſticiā ſentētiet et tūc eſt cōtinentia.
aut locus eſt talis aut pſona vt ab eis patiať mul-
ta aduerſa ſi inſiſtat operi iuſticie ⁊ tunc erit iuſti-
cia ſm perſeuerantiā. Eodem modo dicendum eſt
de difficultate que pꝛouenit ex frequēti repetitione
operis. talis enim facit actum ſub perſeuerantia.
¶ Ad ſcđam concedo maioꝛem. et nego minoꝛē ac-
cipiendo perſeuerantiam eo modo quo ſupꝛadictū vbi ſup.
eſt eam accipi. Et ad pꝛobationē rn̄det beat⁹ Tho articu.4.
ꝙ Augu. non accipit ibi perſeuerantiam pꝛo habi in ſolutō
tu ſed pꝛo actu cōtinuatio vſq; in finē ſcđm illō Ma ne ad pꝛi
thei. xxiiii. Qui perſeuerauerit vſq; in finē hic ſal- mum.
uus erit. Cōtra aūt rōnem perſeuerātie ſic accepte

eſſet vt amitteretur in qua ſolutiōe Tho. dicit tria
bene notāda. Primū eſt ꝙ Augu. non accipit ibi ꝑ-
ſeuerātiam pro habitu. Nā dato quocunqꝫ habitu
qui eſſet perſeuerātia talis poſſꝫ amitti per ceſſatio
nem ab actib⁹. nā poſito ꝙ aliquis frequēter elici-
endo actū volūtati perſeuerare in fide vſqꝫ in finem
aggeneret habitū qui dicatur perſeuerātia conſtat
ꝙ iſte habitus poteſt deperdi per ceſſationē ab acti
bus. Dicit ſecūdo ꝙ accipit perſeuerātiā pro actu
continuato / ꝙ ſi acciperet terminos ꝓprie beatus.
Thomas nō ſecūdum ſentirē quia pauci ſunt qui
habeant actū aliquē vel fidei vel ſpei vel alteri⁹ vir
tutis vſqꝫ in finē cōtinuatū. cū neceſſe ſit ꝓpter natu
re multiplices neceſſitates hmōi actus interrumpi
ſed credo ꝙ intelligit per actū cōtinuatū actus ſibi-
inuicem vſqꝫ in finē ſuccedētes aut actū vere cōtinua
tum vſqꝫ in finē ſicut eſt ille quē paulo ante finē inci-
pim⁹ ⁊ credo ꝙ alterū ſufficit ad ꝑſeuerātiā. Dicit
preterea ꝙ perſeuerātia nō poteſt amitti. Probat
qꝛ ponat ꝙ actus ille q̄ fuiſſet ꝑſeuerātiā ſi fuiſſet cōti
nuatus amittatur vel deſinat eſſe. Arguo ſic ille act⁹
nec eſt nec vnq̄ fuit ꝑſeuerātia / ergo nō qꝛ ille actus
deſinit eſſe perſeuerātia amittitur / ita ꝙ ſic arguit
aut actus ille nō deſinit et per ꝯñs nō amittit ꝑſeue
rantiā aut deſinet ⁊ per cōſequēs nunq̄ fuit ꝑſeue-
rantia. Et ſi dicas añ finē verū eſt dicere ꝙ ille per-
ſeuerat in fide ergo aliquis actus eius multo tēpore
precedēs finem vite eſt perſeuerātia ſed ille actus a
liquādo nō ſolū deſinit / ſed etiā amittit ita ꝙ nullū
ſibi debetur premiū vt ſi ille qui habuit decedat in
peccato mortali / ergo iſta eſt poſſibilis perſeuerā-
tia amittitur. Primū autē añs ꝓbatur poſt finem
vite verū eſt dicere de eo qui deceſſit in gratia iſte
ꝑſeuerauit ergo aliquādo fuit verū dicere iſte ꝑſe-
uerat. ꝯña tenet quia omnis ꝓpoſitio de preterito
vera infert aliquā de preſenti fuiſſe vera. ¶ Ad hoc
argumētum iudicio meo nō poteſt rūderi niſi alte-
ro duorum modorū. primo negādo iſtam cōſequen
tiam hec eſt vera iſte ꝑſeuerauit ergo hec aliquādo
fuit vera iſte perſeuerat et ſecundum rei veritatē ꝗc-
quid ſit de iſta aliqua tamē multe ei ſimiles nō va-
let verbi gratia iſta non valꝫ iſta eſt vera iſte perſe
uerauit a xx. anno vſqꝫ ad lx. in fide ergo aliquando
hec fuit vera iſte perſeuerat a viceſimo anno vſqꝫ ad
ſexageſimū in fide / quia nullus actus eius durauit
a viceſimo vſqꝫ ad lx. ⁊ dato ꝙ duraſſꝫ tñ tamē nec
in principio temporis hec fuit vera iſte perſeuerat
vſqꝫ ad lx. nec in medio temporis quia tunc / cū nec
ſit in xx. nec in lx. anno nō perſeuerat a xx. vſqꝫ ad lx
nec in fine qꝛ tūc licꝫ ſit in lx. nō eſt tamē in xx. ſequit
autem iſte perſeuerat a xx. ergo eſt in xx. hec tamen
poſſet ſaluari per ampliationē factam ratione hu
ius verbi perſeuerat. Si enim diceremus ꝙ iſta ꝓ-
poſitio iſte perſeuerat a xx. vſqꝫ ad lx. annū in fide e
quiualet iſti orationi / iſte accepit fidem in xx. anno
que ⁊ vſqꝫ nunc in eo durauit et durabit vſqꝫ ad lx.
tunc perſeuerare ampliabit ad preteritum ⁊ futurū
ſed qui tenerent hmōi ampliationem nō negarent
iſtam conſequentiam iſta eſt vera iſte perſeuerauit
vſqꝫ in finem ergo iſta aliquando fuit vera iſte per
ſeuerat ⁊ ideo negādo ampliationē negatur illa cō
ſequentia et dicitur ꝙ iſta de preterito iſte perſeue
rauit eſt vera et tamen nunq̄ habuit aliquam de p̄
ſenti ex eiſdē terminis veram / ſicut iſta eſt vera al-
bum fuit nigrum / meretrix fuit virgo / currens fuit
quieſcēs / et iſte de preſenti nunquam fuerunt vere
album eſt nigrum / meretrix eſt virgo currēs eſt qui
eſcens. Secundo poteſt reſponderi concedendo con
ſequentiam ⁊ ꝯñs. ſcꝫ ꝙ aliqñ iſta fuit vera iſte ꝑ-

Nō ſq̄ꝫ
pōni de p̄
ſenti v re
corrñdet
de ieē va

ſeuerat in fide aut in ope iuſticie ⁊ equiualet vni co
pulatiue ex vna de pñti ⁊ altera de futuro cōpoſite
iſti ſcꝫ iſte hꝫ opus iuſticie ⁊ totiens eſt ipſū habitu
rus quotienſcūqꝫ recta rō dictauit eē habendū et cū
infers ergo aliqs actus ei⁹ eſt ꝑſeuerantia etiā an-
te finē vite cōcedo. ⁊ cū dicis ꝙ ille act⁹ aliqñ amit-
titur ⁊c. nego iſtā de ineſſe ⁊ dico ꝙ non eſt cōpoſſi-
bilis precedēti / ſed bene cum precedenti cōcederem
iſtā / iſte actus pōt amitti. Et ſi dicas ponat ineſſe.
Dico ꝙ ſi ego ponā ineſſe iſtam de poſſibili ego de
ſtruam precedentem que eſt iſti incōpoſſibilis. Et ſi
dicas precedens nō pōt deſtrui cum ſit de pñti / iſta
ſcꝫ actus eſt perſeuerātia ergo alia de poſſibili nū
q̄ pōt poni ineſſe ⁊ per ꝯñs illa de poſſibili non fu
it vera. Reſpondeo negando añs ſcꝫ ꝙ illa de pñti
non poſſit deſtrui. Dico enī ꝙ ſunt alique de pñti
mere ſimpliciter que non dependent a futuro / ſunt
alique que non ſunt mere ſimplr̄ de pñti. Et iſtarū
alique ſunt que depēdent a preterito et pñti tm̄ vt
iſta iſte ceſſat loqui depēdet ab iſtis duabus iſte lo
cutus eſt. et nunc non loquit. Alique ſunt que depē-
dent a pñti ⁊ futuro tm̄ vt iſte incipit moueri depē
det ab iſtis duabus iſte nō mouetur ⁊ ſtatī poſt mo
uebitur. Alie ſunt q̄ depēdent a p̄terito ⁊ futuro vt
iſte mouet dependet ab iſtis duab⁹ iſte immediate
ante hoc inſtās mouebat ⁊ immediate poſt hoc in-
ſtans mouebit nec requiritur ꝙ in hoc inſtanti mo-
ueatur / qꝛ in inſtāti non eſt mot⁹. Alie ſunt q̄ depē-
det tam a pñti q̄ a preterito q̄ a futuro / vt in iſto
continuat palloꝛ depēdet ab iſtis tribus in iſto im
mediate ante hoc inſtans fuit palloꝛ ⁊ nūc in eo eſt
palloꝛ ⁊ imediate poſt hoc inſtās in eo erit palloꝛ.
Tunc dico ꝙ propōnes que ſūt mere ſimplr̄ de pñ-
ti ſic ſcꝫ ꝙ depēdēt tm̄ a pñti aut que depēdent tm̄
a preſenti ⁊ preterito neceſſario ſunt vel fuerūt vere
ſed quecūqꝫ dependēt a futuro contingēti ſiue cum
hoc dependeāt a pñti tm̄ ſiue a preterito tm̄ ſiue a
preſenti ⁊ preterito ſunt mere cōtingēter vere ſicut
ꝓpoſitio illa de futuro a qua dependēt / nā ex tali-
bus ad vnū de futuro eſt bona ꝯña ſed nullus bone
ꝯñe cuius ꝯñs eſt cōtingens añs eſt neceſſariū igit.
Dico ergo ꝙ iſte oēs ſunt vere / iſte ꝑſeurat / iſte act⁹
eſt ꝑſeuerantia: ſed tñ iſte cōtingēter perſeuerat et
iſte actus ꝯtingenter eſt vel fuit perſeuerantia. Idē
enī eſt iudiciū / ⁊ ideo poſſibile eſt ꝙ iſte nec perſeue
ret nec vnq̄ ꝑſeuerauerit / ⁊ ꝙ iſte act⁹ nec ſit nec vnq̄
fuerit perſeuerātia. Ex quo patꝫ ꝙ beatus Thomas
habet alterū duoꝝ concedere / aut ꝙ nō ſequit iſta
eſt vera poſt finē vite iſte ꝑſeuerauerit ergo hec ali-
qñ fuit vera iſte perſeuerat ⁊ hoc ſi non ponat no-
men vel verbū ꝑſeuerantie eſſe ampliatiuū / aut ꝙ
iſta iſte perſeuerat ſic eſt nūc vera ⁊ ꝙ poteſt nunq̄
fuiſſe vera. vtrū aūt eodē modo dicendū eſſet de ha
bitu perſeuerādi ⁊ de actu interiori eius inquire.
¶ Ad tertiā dico ꝙ in genere virtutis alicui⁹ aliqd
dr̄ imperfectū dupl'r. Uno modo ob defectū gradu
um eiuſdē rōnis ꝓpter quē defectū mundū hꝫ firmi
tatē ⁊ imobilitatē requiſitam ad habitū virtutis ⁊
ſic cōcedo qꝛ tale impfectū non eſt qualitas de dif-
ficili mobilis a ſubiecto ſed eſt diſpoſitio q̄dam ad
hmōi qualitatē. Et in hoc ſenſu ego nego perſeue-
rantiam eē impfectū in genere virtutis. Alio modo
aliquid dr̄ iperfectū in genere virtutis qꝛ ad gra-
dum perfectionis alicuius alterius ſpeciei eiuſdē
generi nō attingit ſicut equus dr̄ qd iperfectū in ge
nere aīaliū qꝛ non attingit ad perfectionē hoīs et
in hoc ſenſu nego maiorē / lꝫ enī equ⁹ ſit quid iper-
fectum in genere animalis ad illum ſenſum / equus
tamen eſt perfectum animal nec ſibi quicq̄ deeſt ad

multipl
ces ꝓpō
ne v pñ

N

impf
inſtiꝗ

ꝙ ſit animal ita etiam licet perſeuerantia ſit quid imperfectum in genere virtutis quia non attingit ad ꝑfectionem temperantie licet ad eam diſponat vt ētā perfecta ſicut continentia vt vult ari. in ſeptimo ethicoꝛum eſt tamē perfecta virtus nec ſibi quidꝙ̄ de eſt quod pertineat ad rōnem perfecte virtutis imo ē perfectioꝛ ꝙ̄ virtus ſimplex ꝗ̄tūcūqꝫ intenſa. Et ad mioꝛem nego eam in pꝛimo ſenſu et concedo in ſecundo. Et ad pꝛobationem minoꝛis dico ad ſecūdā partē ꝙ cum Ariſtoteles dicit continentiam non eſſe virtutē ipſe nomine virtutis intelligit temperātiam ſicut frequenter nomine malicie intelligit intemperantiā vt patet in pꝛincipio ſeptimi et frequenter alibi accipiēdo ergo virtutem generaliter pꝛo omni habitu electiuo immediate conſiſtente ⁊c̄. continentia eſt virtus. Accipiendo vero virtutem pꝛo habitu qui iam tā firmus eſt aſſiduis operationibus, ⁊ victoꝛia paſſionū tam ſtabilitus vt paſſiones non plus notabiliter cōtra rationem inſurgant ſic continētia non eſt virtus nec etiam perſeuerantia de qua hic loquimur, licet ꝑſeuerantia aliqua de qua dicit Chꝛiſtus. Qui perſeuerauerit vſqꝫ in finem hic ſaluus erit, bene ſit virtus

N ¶ Ad quartam dico ꝙ perſiſtere diu in opere iuſticie eſt opus iuſticie perſiſtere diu in ope manſuetudinis eſt opus manſuetudinis nullus tamen virtutis opꝰ eſt quodlibet perſiſtere in ope virtuoſo. Et iō ad rōeꝫ conceditur ꝯn̄s in rigoꝛe ſermonis ad minoꝛē tamen dico ꝙ licet nullum ꝑſiſtere cōe ſit om̄i virtuti cuilibꝫ tamen virtuti ſm̄ genus cōuenit diu perſiſtere in ope illius virtutis, hoc eſt quodlꝫ genus virtutis cōtinet ſub ſe aliquos habitus inclinātes ad diu perſiſtendū in opere talis virtutis vt genus iuſticie continet ſub ſe aliquos tales habitus et genus foꝛtitudinis et genus manſuetudinis et ſic de aliis. non tamen dico ꝙ ſit commune omni virtuti ſecundum ſpeciem et indiuidua, quia non eſt vniuerſaliter verum ꝙ oīs habitus, inclinet cum illa circunſtantia. Ad quintā dico ꝙ iſta pꝛopoſitio ꝑſeuerantia eſt virtus ſpecialis hꝫ duplicem ſenſum, unum de rigoꝛe ſermonis et in illo ſenſu ipſa eſt vera. nam perſeuerantia iuſticie eſt virtus ſpecialis id eſt vna ſpecies virtutis diſtincta a ꝗ̄libet alia que non eſt perſeuerautia iuſticie, et perſeuerantia manſuetudinis eſt vna virtus ſpecialis et ſic de aliis. Alium habet ſenſum ſecundum intentionem ponentium eam, qui ponentes eam volunt dicere ꝙ perſeuerantia eſt vnum genus virtutis commune multis ſpeciebus et ſub nullo genere virtutis contentum et in hoc ſenſu negamus eam. et ideo ad rationem concedo maioꝛem accipiendo virtutem confoꝛmiter ad pꝛimum ſenſum ⁊ concedo etiam concluſionem eodem ſenſu. Sed accipiendo confoꝛmiter ad ſecundum ſenſum nego maioꝛem. Aliter enim ex ea poſſet concludi de quacunqꝫ ſpecie virtutis ꝙ ipſa eſſet virtus ſpecialis id eſt eſſet vnum genus virtutis ſub nullo genere virtutis contenta quod falſum eſt vnde autem ſumātur genera virtutis et vnde ſpecies nō eſt hic dicendum. ¶ Ad ſextam dico ꝙ argumentū ꝓcedit contra eos qui negant perſeuerantiam eſſe virtutem contra quos infertur ꝙ perſeuerantia eſt virtus et ꝙ pꝛecepta eſt perſeuerantia id eſt ꝙ pꝛeceptum eſt nobis vt in bonis operibus perſeueremꝰ id eſt ꝙ ea faciamus ꝙ̄ diu et quotiens recta ratio dictat ea eſſe facienda et ſimiliter concedo illud perſeuerantia ne neceſſaria eſt ad ſalutem id eſt ad ſalutem neceſſariū eſt vt in bonis operibus perſeueremus.

Perſeuerantia eſt virtꝰ ſpecialis duplicē habet ſenſū.

¶ Ad ſeptimā dico ꝙ longanimitas non eſt ſic virtꝰ ſpecialis ꝙ ſit vnū genus ꝟtutis ſub nullo alio cōtētum ſed dico ꝙ eſt aliqua lōganimitas ſub genere iuſticie contenta ⁊ aliqua ſub genere foꝛtitudinis ⁊ ſic de aliis et eodēmodo de ꝑſeuerātia quomodo tamē ſe habeat ꝑſeuerantia ad longanimitatē poſtea videbitur. ¶ Ad octauā negatur maioꝛ accipiēdo virtutem ſpecialem pꝛimo modo. ¶ Ad nonam ſi inferatꝰ concluſio de ineſſe negatur conſequentia, ſi inferatur de poſſibili ⁊ ꝙ ly quot non numeret niſi genera virtutum concedo ⁊ conſequentiam et conſequens licet in quolibet genere virtutis poſſet reperiri ſpecies et gradus perſeuerantie non tamē quelibet ſpecies virtutis eſt ꝑſeuerantia vt patet de ſimplici ꝟtute et de continentia et de virtute heroyca. et ad pꝛobationeꝫ negatur ꝯſequentia quia due albedines ſunt qualitates coꝛpoꝛales eiuſdem ſpeciei. ſed ꝑſeuerantia nō eſt qualitas coꝛpoꝛalis nec ꝗ̄libet due perſeuerantie ſunt eiuſdem ſpeciei. ¶ Ad decimā dico ꝙ caſu poſito ꝙ quis habeat plura bona opa ⁊ in omnibꝰ perſeueret nulla perſeuerantia eius eſt omnia bona ſua ſed vna eius ꝑſeuerantia eſt vnū bonum opus et alia aliud et ſic de ſingulis et cum dicis ergo eſt aliquod de iſtis aut nullum. Dico ꝙ aliqua ē aliquod ⁊ alia aliquod ſꝫ nulla ē quodlibet nec oīa. ideo inferendo falſum ſupponit cum dicit ergo cū ipſa ſit oīa ⁊c̄. qꝛ nulla eſt omnia illa bona. ¶ Ad vndecimā dico ꝙ pꝛopꝛietas accipitur dupliciter. vno modo ꝓ qualitate reali que ineſt alicui ⁊ ſic negaꝶ antecedens ſcꝫ ꝙ deſitio ſit aliqua talis pꝛopꝛietas. ſi enim eſſet aliqua talis pꝛopꝛietas tūc quereretur in qua re eſſet illa deſitio nō in re que deſinit quia illa nō ē cū deſinit nec in alia re quia tūc illa deſineret eſſe. Sed alio modo accipiꝶ ꝓpꝛietas pꝛo termino oꝛdinate et non eſſentialiter pꝛedicabili ſm̄ ſe vel ſecundum ſuum concretū de alio. ⁊ hoc modo concedo hec enim eſt vera hec res deſinit et in hoc ſenſu concedo ꝙ perſeuerantia eſt ꝗ̄dam pꝛopꝛietas. Nam de opere dicitur, hoc opus ē perſeuerans et de homine iſte homo ꝑſeuerat in opere iuſticie et non ſolum concedo ꝙ perſeuerantia hoc modo eſt pꝛopꝛietas ſed etiam pꝛimo modo, quia in rei veritate perſeuerantia eſt qualitas menti inexiſtens. Et ad pꝛobationes dico ꝙ affirmationes et negationes nec deſitionem cauſant nec perſeuerantiam licet ad taliter eſſe et non eſſe ſicut ſignificatur per affirmationem et negationem ſequatur a pꝛioꝛi rem aliquam deſinere eſſe et ad taliter eſſe ſicut ſignificatur per aliquas affirmationes ſequatur a pꝛioꝛi perſeuerantiam eſſe. Sequitur enim iſte operatur ⁊ operabitur iuſte ergo perſeuerabit ī iuſticia. Iſte tamen affirmationes non faciunt perſeuerantiam ſed voluntas perſeuerantis et habitus ad perſeuerandum inclinans et potentia exequens. ¶ Ad confirmationem dico ꝙ ſi accipiaꝶ perſeuerantia pꝛeciſe pꝛo continuatione boni operis concedo antecedens pꝛo vtraqꝫ parte et nego conſequentiam. eadem enim ratione pꝛobarem ꝙ homo non eſt animal ſic, animal non dicitur de ſoꝛte ex eo ꝙ habet animam ſenſitiuam et rationalem ſed ex eo quod habet animam ſēſitiuam. ergo quicquid dicitur de ſoꝛte ex eo ꝙ habet animam ſenſitiuam et rationalem eſt aliud ab animali ſed hō vel animal rationale dicitur de ſoꝛte ex eo ꝙ habet animam ſenſitiuam et rationalem ergo homo vel animal rationale eſt aliud ab homine nego conſequentiam et dico ꝙ ſicut habere animam ſēſitiuam eſt ſuperius ad habere animam ſenſitiuam et rationalem ita animal eſt ſuperius ad hominem. Et hoc argumentum bene concludit ſicut enim omne habens animam ſenſitiuam et rationalem habet animam ſenſitiuam et non econtra ita etiam homo eſt animal et non econtra ita etiam dico ꝙ ſicut eſſe iuſtum eſt ſuperius ad eſſe et foꝛe iuſtum. nam omne qđ ē ⁊ erit iuſtū ⁊ iuſtū ⁊ nō eꝫ ita iuſticia ē ſupiꝰ ad ꝑſeuerātiā iuſticie: ⁊ māſuetudo ad ꝑſeuerātiā manſuetudīs ⁊ iō ſi in ꝑdicto argumēto ꝓpꝛetas iuſticie ⁊

Ad argu. ſophiſti.

O Acceptiones ꝓpꝛietatis.

P

K.i.

ꝓprietas perſeuerantie capiant ſcđe intentiõaliter
argumẽtũ hũ ↄcludit q̄ vna nõ eſt alia ſicut nec iſte
terminꝰ hõ eſt iſte teriꝰ aĩal. Si autẽ accipiatur ꝑme
intentiõaliter nichil concludit vt clare patuit inſtan-
tia. ¶ Ad vltimũ negaꝶ ↄñs ⁊ ad ꝓbationẽ nego ma
Uirtutes iorem/nego etiã q̄ q̄cunqꝫ habet vnã ꝟtutẽ habet oẽs
nõ ſũt cõ- Et ſi dicas q̄ q̄cũqꝫ habet caritatẽ habet omnẽ ꝟtu
nexe. tem neceſſariã ad ſalutẽ ſꝫ aliq̄s hꝫ caritatẽ qui non
hꝫ pſeuerãtiã ẽ pſeuerantia nõ eſt virtus neceſſaria
ad ſalutẽ. Dico q̄ ſcđm illos qui ponunt cũ caritate
oẽs ꝟtutes infũdi duplicẽ pſeuerantia. vna infuſa.
alia acq̄ſita hic aũt agimꝰ de acq̄ſitis ꝟtutibus Sed
aliq̄ ꝟtꝰ dꝫ hꝛi tripl'r. Unomõ in hitu. Scđomõ ĩ prõ
P ptitudine animi. Tertiomõ in vſu. Tũc dico q̄ pſeue
rantia acq̄ſita nõ ē ſimpl'r ad ſalutẽ neceſſaria q̄tũ
ad habitũ nec q̄tũ ad vſũ nec q̄tũ ad ꝓmptitudinem
animi. Patet de pueris nouiter baptiſatis ⁊ ſtatim
decedẽtibꝰ. Dico ſcđo q̄ pſeuerantia nõ ē neceſſaria
q̄tũ ad vſũ nec q̄tũ ad habitũ in habẽte ãnos diſcre
tiõis. ꝓbaꝶ q̄ꝛ poſſibile ē q̄ aliq̄s poſt tꝑus diſcretio
nis inchoet aliq̄d bonũ opꝰ ⁊ ↄtinuet ꝑ aliq̄d puſũ tẽ
Perſeue puſ ita q̄ nulla in eo oꝛiaꝶ difficultas ex diuturnita-
rãtia nõ ē te opis ⁊ ſic ↄtinuãdo vel moriaꝶ vel incipiat doꝛmi-
neccĩa q̃ re ⁊ doꝛmiẽdo moriaꝶ/ↄſtat q̄ talis nõ hꝫ pſeueran-
ad actũ vł tiã nec in hitu nec in vſu. Dico tertio q̄ in diuturno
habitum tꝑe viuẽte poſt ãnos diſcretiõis nõ ē neceſſariũ ad ſa
lutẽ hꝛe pſeuerantiã in vſu ⁊ ope ꝓ mẽſura q̄ q̄s dece
dit. pꝫ q̄ꝛ poſſibile eſt q̄ q̄s hñs caritatẽ doꝛmiẽdo de
cedat. Scđo q̄ꝛ poſſibile ē q̄ aliq̄s in extremis ↄfites
tur ⁊ ↄteraꝶ ⁊ ꝑ puſũ tꝑs poſt decedat ſeu doꝛmiendo
ſeu vigilãdo/talis autẽ non habet pſeuerantiam in
vſu vt conſtat accipiẽdo pſeuerantiam eo modo quo
accipit beatus Thomas Dico quarto q̄ in tali neceſ
ſaria eſt perſeuerantia in prõptitudine animi actua
liter vel habitualiter. patet quia talis debet eſſe prõ
ptus ⁊ paratus q̄ ſi recta ratio dictet ſibi eſſe perſe-
uerandum et non ſit impedimentũ q̄ ipſe perſeueret
Dico quinto q̄ perſeuerantia eſt neceſſaria ad ſalu-
tem per remotionẽ vitioꝝ oppoſitoꝝ. i. ad ſalutẽ ne-
ceſſariũ eſt ne quis deſerat opus propter triſticiã la-
boris aut diuturnitatis pro tꝑe pro quo recta ratio
dictat non eſſe dimittendũ et ad hũc ſenſũ puto intel-
ligendũ eẽ illud xpi qui perſeuerauerit vſqꝫ in finẽ hic
ſaluus erit non q̄ precipiat vnũq̄qꝫ debere habere a-
ctum virtutis immediate ante inſtans deſitionis ſue
q̄ tunc nullus qui añ deceſſũ ſuũ careret vſu rõis ſal
uaretur ſed potius ꝓhibetur mollicies q̄ eſt carẽtia
pſeuerãtie ꝓ tꝑe ꝓ quo rctã rõ dictat de necitate ſalu
tis eẽ pſeuerãdũ. Rões ad q̄ſtionẽ ſolute dictis.

Queritur ſecũdo. Utrũ perſe-
uerantia impoꝛtet tantũ difficultatẽ ꝓue
nientẽ ex diuturnitate opis. Arguiꝶ q̄ ſic
aliquis ideo dicitur tñ perſeuerare quia diu pſeue-
rat obꝰſuũ ẽ cũ pſeuerare impoꝛtet difficultatẽ aliq̄
ſeq̄tur q̄ ipoꝛtat tñ difficultatẽ ꝓuenientẽ ex diutur-
nitate opis. In oppm̃ aꝶ ꝫ ari. pſeuerare ē ↄtenere ẽ
in oĩ ope ē pſeuerantia in q̄ ↄ triſticias et moleſtias
tho. 2. 2. tenemꝰ ⁊ ↄtinuamꝰ Notãdũ ē q̄ ſm btm̃ Tho. pſeue
q̃ſtio. 137. rãtia ⁊ ↄſtãtia ↄueniũt ⁊ dr̃ũt. ↄueniũt ĩ hoc q̄ ad viꝝ
articu. 2. qꝫ pertinet pſiſtere firmiter in aliq̄ bono. ſed dr̃ũt ſm
eã q̄ difficultatẽ afferũt ad pſiſtẽdũ in bono. nã ꝟtus
pſeuerãtie ꝓpe facit pſiſtere hoĩem in bono ↄ diffi-
cultatẽ q̄ ꝓuenit ex diuturnitate opatiõis. conſtãtia
vero facit firmiter pſiſtere in bono ↄ difficultatem q̄
ꝓuenit ex quibuſcunqꝫ aliis impedimentis exterioꝛi
bus eſt difficile improbare hanc ſentẽtiã quia depẽ-
det ex impõe terioꝝ quã difficile eſt probare/conſtat
tñ q̄ hoc nõ eſt dictũ ↄfoꝛmiter ad intẽtionem ari. aꝶ
S. thomã tñ contra opinionẽ ſic inchoet aliquis opus foꝛtitu

dinis ⁊ cum diu ↄtinuauit ꝓpter moleſtiã diuturnita
tis et nõ ob aliã cauſã deſerat tũc ſic ↄſtat q̄ t'lis nec
perſeuerãs ē nec cõſtans ⁊ tñ nõ retrahiꝶ ab ope niſi
ꝓpꝶ moleſtiã diuturnitatꝫ igꝶ. ¶ Scđo arguiꝶ auc'te
Ari. in. vii. ethi. expꝛſſe diffinientis q̄ pſeuerãtia ē cũ q̄s
ↄtra vehemẽtes triſticias tactꝰ ⁊ guſtꝰ q̄s multi vicũt
pmanẽt aut ĩ rõne ⁊ electiõe recta ↄſtat aũt q̄ ꝑter tri
ſticias diuturnitatis ſũt multe alie vehemẽtioꝛes. q̄
ſi q̄s dicas q̄ Tho. dicit expꝛſſe ſe aliꝶ accipere pſeue- vbi
rãtiã q̄ Ari. acceperit: hoc nõ ſufficit q̄ꝛ ĩ vſu ꝶminoꝝ art
nos debemꝰ maxĩe ↄfoꝛmare doctoꝛibus antiq̄s niſi
cõſtet de abuſu q̄ ſi ꝓprietatẽ ⁊ oꝛtũ ꝶmĩ cõſideremꝰ
nõ hẽbiꝶ ex hoc q̄ pſeuerãtia dicat tñ hmõi diuturni
tatis difficultatẽ pſeuerãs a ſeueris maxĩe videꝶ du-
ci ⁊ flecti/⁊ iõ ſicut ſeuerꝰ ē q̄ nõ moueꝶ acerbitate mo
leſtie ne vex rigoꝛẽ legis ĩ alterũ exerceat ⁊ idẽ ſeuerꝰ
ſm hugu. q̄ſi ſatis verꝰ ⁊ pſeuerãs ē q̄ nulla moleſtia
pene aut triſticie a veritate rõis ⁊ rectitudine electio Sri
nis retrahiꝶ. q̄ ſi dicas q̄ pſeuerare ex ꝑ et ſeuerare ca ſ
cõponiꝶ hoc nõ adiuuat q̄ꝛ ſeuerare q̄d nõ ē ĩ vſu nõ
aliđ ſignificat q̄ ↄpoſitũ eiꝰ q̄ loco ipſiꝰ ſcꝫ vtimur aſ
ſeuerare. aſſeuerare aũt diuturnitatẽ nec ↄtinuatio-
nẽ opatiõis ſꝫ magis idẽ q̄đ aſſerere ⁊ affirmare ſigꝶ
lꝫ foꝛte aliud ↄnotet. aſſeuerare enĩ ē inꝶ ipa argumẽ
ta ꝓbatiõeſqꝫ admiſcere vim aĩ ac motũ vt facꝰ idi- Re
gnũ. dico ẽ ꝓbabiliꝶ q̄ iſta q̄tuoꝛ ſtabilitas lõgani-
tas pſeuerãtia et ↄſtãtia hoc mõ dr̃ũt nã ſtabilis dꝶ il
le q̄ pſiſtit ĩ ope bono ĩchoato nec ab eo retrahiꝶ ꝓ-
pter. aliud opꝰ bonũ ꝓpꝶ q̄đ recta rõ dictat ꝑmũ non
eẽ deſerẽdũ ⁊ iõ vocamꝰ eos iſtabiles q̄ vix vno ĩchoa
to aliud ĩchoãt ꝑmo derelicto ↄ iudiciũ rõis lõgani
mitas ē q̄ ꝑs pſiſtit in ope bono ↄ moleſtias ex diu-
turnitate opis ꝓuenientes. ⁊ iudicio meo lõganimitas
ꝓpꝛie ſignificat id q̄đ beatꝰ Thom. dicit ſignificari
ꝑ pſeuerãtiã: pſeuerãtia ē qua q̄s pſiſtit ĩ ope bono ↄ
triſticias vehemẽtes ĩfra facultatẽ hoĩs poſitas ab
ope retrahẽtes ſiue ille ex natura opis ſiue ex diutur
nitate ſiue ex loco ſiue ex mõ ſiue ex alia q̄uis circũſtã
tia ſiue ab intrĩſeco ſiue ab extrĩſeco ꝓueniãt. ⁊ hoc ſi
ue in pſiſtendo firmꝰ ſit ſiue mutet ac vacillet cõſtan-
tia videtur michi addere tria ſup pſeuerãtiã: ꝑmũ eſt
firmitas in pſiſtendo ita q̄ q̄ eſt vere ↄſtans perſiſtit
nec tamẽ pſiſtendo mutat aut vacillat alterũ ē q̄ꝛ ꝑ
pſeuerãtiã ſolũ pſiſtimꝰ ĩ ope ↄ triſticias ꝑ ↄſtãtiã ve
ro tã ↄ triſticias q̄ contra delectationes tã etiã ↄtra
perſuaſiões retrahẽtes ab ope perſiſtimꝰ ita q̄ mar
tires non ſolũ dicebanꝶ conſtãtes q̄ꝛ non flectebanꝶ
terroꝛibꝰ ſꝫ etiã q̄ꝛ nõ dimouebanꝶ ꝑmiis ⁊ muneri-
bus/tertiũ q̄ꝛ pſeuerãtia nõ certat niſi ↄ triſticias q̄
ſũt ĩfra ↄmunẽ hoĩm facultatẽ ⁊ q̄s multi vincũt. ſed
ↄſtantia certat ↄ triſticias ⁊ delectatiões ſiue ſint ſu
pra cõem facultatẽ hoĩm ſiue ĩfra ⁊ iõ de glioſis mar
tiribꝰ canit eccleſia. O ↄſtãtia martirum laudabilis.
¶ Prima ↄcluſio omnis longanimitas eſt pſeueran
tia ⁊ non econtra. ꝓbatur ſicut ſe habet obiectum ad
obiectum ita ⁊ habitus ad habitum ⁊ ipſa habituũ
nomina. ſiue ſigna/ſed triſticia ex diuturnitate infra
communẽ hoĩm facultatem poſitaꝫ que eſt obiectum
longanimitatis eſt inferius ad triſticiam infra cõem
facultatem hoĩm poſitã ẽ ⁊ longanimitas eſt inferi
us ad pſeuerantiã/⁊ ita oĩs longanimitas ē pſeuerã
tia ⁊ nõ ecõtra. Aduerte tñ q̄ ſi diceref q̄ longanimi
tas cõnotaret triſticiã ex diuturnitate ſiue illa triſti-
cia eſſet infra cõem hoĩm facultatẽ ſiue non tunc ↄſe-
quẽter loquendo aliter dicẽdũ eſſet tũc enĩ lõganimi
tas ⁊ perſeuerantia nõ ſe haberent ſicut ſuperius et ĩ
ferius nec obiecta eoꝝ ⁊ ꝑdicarenꝶ de ſeinuicẽ par-
ticulariter et ĩdiffinite ⁊ neutrũ de altero vniuerſaliꝶ
¶ Secũda cõcluſio licet aliqua pſeuerantia conſtan-

-tia ſit non tamen oīs perſeuerātia eſt conſtantia nec
omnis conſtantia pſeuerantia eſt.prima pars ꝓbaṫ
perſeuerantia qua quis firmiter ⁊ ſine vacillatione ī
ſiſtit operi contra triſticiā retrahentē eſt conſtantia
igitur.ſcōa pars patet qꝛ pſeuerantia qua quis inſi
ſtit operi eidē cōtra ſimilē triſtitiā/ſed cū vacillatione
multa p̄cedente non eſt cōſtantia.tertia pars ꝓbatur
quia conſtantia que eſt circa triſticiā excedentē cōem
facultatē hoīm nō eſt perſeuerantia nec illa etiā cōſtā
tia q̄ eſt circa delectationē retrahentē ab opere bono
eſt perſeuerantia ſed magis cōtinentia.¶ Tertia cō-
cluſio perſeuerantia nō dicit de ratiōe ſua continua-
tionē actus boni vſqꝫ in finem vite.probatur cōcluſio
quia vt dictū eſt de ratione perſeuerantie nō ſūt niſi
cōditiōes pſeuerātie — quattuor.primū ſcilicet perſiſtentia in actu virtuoſo
ſecūdū ꝙ ſit pugna ex triſticiis.terciū ꝙ ille ſint vehe
mentes.quartū ꝙ ille ſint infra cōmunē hominū fa-
cultatem.Sed hec quattuor nec diuiſū nec ꝯiūctū in-
ferunt ꝙ ad perſeuerantiā exigatur cōtinuatio actus
boni vſqꝫ in finē.Secundo aliquis frequenter habet
actū interruptū qui pſeuerare dicitur vt patet de ie-
iunēte in quadrageſima q̄ interrūpit ieiuniū ⁊ deſcit
a ieiunio dieb⁹ dn̄icis.patet etiam de perſeuerante ī
fide qui aliquando tamen interrumpit actū fidei pu
ta dormiendo vel alia negociando qꝛ tamen non in-
terrūpit per actum contrariū ſed per ceſſationē ab a
ctu ideo dicitur perſeuerare in fide.¶ Aduertendū eſt
tamen ꝙ ſecundū beatū Thomā queſtione de perſe-
uerantia articulo primo in reſponſione ad ſecūdū eo
dem nomine aliquādo nominatur virtus ⁊ actus vir
tutis vt cum ait Auguſtin⁹ ſup ioh̄ā.fides eſt credere
quod non vides/pōt tn̄ contingere ꝙ aliquis hꝫ ha-
bitum virtutis q̄ non exercet actū ſicut aliquis paup
habet habitū magnificentie et tamē nō habet actum
quandoqꝫ vero aliquis habens habitum incipit qui-
dem exercere actum ſed non perficit puta ſi edificator
incipiat edificare et non compleat/addit ſic ergo di
cendum eſt ꝙ nomen perſeuerantie qn̄qꝫ ſumiṫ ꝓ ha-
bitu quo q̄s eligit pſeuerare/qn̄qꝫ ꝓ actu quo q̄s per
ſeuerat et qn̄qꝫ hn̄s hitū pſeuerātie eligit pſeuerare
⁊ icipit exeq̄ aliq̄ diu pſiſtendo nō tn̄ cōplet actū q̄a
non pſiſtit vſqꝫ in finem.eſt autem duplex finis vnus
qui eſt finis opis/alius aūt qui eſt finis humane vite
Per ſe aūt ad pſeuerantiā pertinet vt aliquis pſeue
ret vſqꝫ ad terminū virtuoſi opis/ſicut ꝙ miles perſe
ueret vſqꝫ in finē certaminis ⁊ magnificus vſqꝫ ad cōſū
mationē operis.ſūt aūt quedā ꝟtutes quarū actus p
totā vitā durare debent ſunt fidei ſpei et caritatis qꝛ
reſpiciunt vltimum.finē totius humane vite. ⁊ ideo
reſpectu harū ꝟtutū q̄ ſunt p̄ncipales nō cōſummaṫ
actus perſeuerantie niſi vſqꝫ ad finē vite.et ſm hoc di
cit Au.libro de pſeuerantia ꝙ nullus poteſt dici per-
ſeuerantiā habere q̄diu viuit.ex iſtis verbis apparet
ꝙ in aliquib⁹ actib⁹ bonis nō ē de rōe pſeuerantie ꝙ
cōtinueṫ act⁹ vſqꝫ in finē vite:ſꝫ ſufficit ꝙ ꝯtinueṫ vſqꝫ
in finē opis hoc ē vſqꝫ in finē quē ſm rectā rōnē dꝫ ha-
bere opus qꝛ cū oē opus ꝯtinuatū ꝯtineṫ quouſqꝫ de
Correla. — ſinat niſi ita exponereṫ ſequeretur ꝙ in omni opere
expoſitōe — virtuoſo ſaltē cōtinuato pſeuerareṫ vſqꝫ ad finē opis
ſeq̄ntia. — ſiue hec opinio vera ſit ſiue fr̄a non volo multū iſta-
re cōtra eā quia oneroſū eſt diſputare de ſignificatio
terminoꝝ.ſeq̄ntes tn̄ p̄dictā opinionē iudicio meo ha
bent cōcedere que ſequuntur.primū eſt ꝙ de aliqua a
ctu vere dicitur aliq̄n ꝙ fuit perſeuerantia de quo tn̄
nunq̄ fuit verū dicere prius ꝙ eſt pſeuerātia et de ali
qua creatura rōali verū eſt aliq̄n dicere perſeuerauit
in operib⁹ caritatis de qua nūq̄ prius fuit veꝝ dice-
C — re hec creatura pſeuerat in opere caritatis.Scđo ſe-
quiṫ ꝙ per aliq̄d mere nature et qđ nullomō eſt i po-
teſtate operantis aliquis act⁹ qui nunq̄ fuit pſeuerā
tia incipit fuiſſe pſeuerātia.pꝫ qꝛ mors q̄ eſt termin⁹
vite eſt aliq̄d mere naturale q̄ nō eſt in ptāte operan-
tis ante aūt inſtans mortis actus ille amādi deum cā
ritatiue nunq̄ fuit pſeuerantia ⁊ tn̄ in inſtāti mortis
incipit fuiſſe perſeuerantia.Tertio ſequiṫ ꝙ aliquis
act⁹ bonus ⁊ laudabilis iperatus ab aliqua virtutē
mediāte actu ei⁹ elicito ꝓ tpe ꝓ quo ſm omnē circun-
ſtantiā bene fit nō ſortieṫ denominationē illi⁹ ꝟtutis
a qua impatur vel cui⁹ electioni eſt ꝯformis pꝫ quia
talis actus pſiſtēdi in ope caritatiuo impaṫ a pſeue-
rātia ⁊ tn̄ nō denoiaṫ eſſe pſeuerantia niſi in fine vite.
Quarto ſequiṫ ꝙ pſeuerātia ē virtus ⁊ tn̄ eius opa-
tio ꝟtuoſa ⁊ laudabilis nō pōt eē opatio pſeuerantie
patet qꝛ vel eēt operatio pſeuerantie anq̄ eſſet ⁊ hoc
nō vt conſtat vel qn̄ eſt ⁊ hoc non qꝛ tūc non habetur
adhuc finis opationis vel poſtq̄ fuit ⁊ hoc nō qꝛ ip̄a
nō ē.tū etiam quia cum operatio non eſt nullus pſeue
rat ergo nulla operatio tunc ē perſeuerantia.Quin-
to ſequiṫ duorū hominū omnino vniformiū tā in ra
tione q̄ in electione volūtatis q̄ in opere exteriori vſ
qꝫ ad aliquod inſtans de vno vere diceṫ ꝙ perſeuera
uerit et de alio vere dicetur ꝙ non pſeuerauerit patet
moriaṫ vn⁹ in illo inſtāti ⁊ non alius.Iſta ſunt que
michi videnṫ ſeq̄ ex p̄dicta opinione/ad quā tamē po-
nendā nec rō nec auctoritas cogere videṫ.¶ Quarta
C
conclusio perſeuerātia non dicit de p ſe ⁊ de ratione
ſua continuationē actus vſqꝫ in finē nec vite nec ope- — ꝫ thomā.
ris primum patet ex p̄cedenti cōcluſione/ſcōm patet
quia aliq̄n aliquis vere pſeuerauiſſe diciṫ qui nō cō-
pleuit opus ſed impedit⁹ fuit p interuētionem mor-
tis vt patet de multis q̄ templa magnifica inceperūt
ante quorum complementū ex hoc ſeculo trāſierūt.ſe
cūdo patet de his qui per violentiā impediūtur ne ex
pleant quod inceperunt.¶ Quinta concluſio perſe-
uerantia nō dicit de ratione ſua ꝙ opus tādiu conti-
nuetur q̄diu recta ratio dictat eſſe continuandū.ꝓba
tur ſi recta ratio dictet alicui ꝙ debet ieiunare p.xl.
dies ⁊ velit ieiunare per.xl.dies et continuet iſtud ꝓ-
poſitum ⁊ opus conforme per tres dies tunc iſte ve-
re dicitur perſeueraſſe in ieiunio p tres dies ⁊ tn̄ non
ieiunauit.nec ieiunabit tādiu q̄diu recta ratio dicta
uit eſſe ieiunandum igitur.Secūdo actus exterior ha
bet totaliṫ bonitatē ⁊ malitiā tā ſcōm gen⁹ q̄ ſm ſpe
ciē q̄ etiā ſm gradū ad actu iteriore ſꝫ ꝓpoſituꝫ ſiue
electio volūtatis quā iſte habuit ē vera pſeuerātia in
terior ab habitu pſeuerātie elicita ⁊ hꝫ ꝓ obiecto q̄-
dragita dies ſicut ⁊ dictamē ip̄m ḡ ⁊ act⁹ ieiunādi p
pmū diē ē pſeuerātia ⁊ act⁹ ieiunādi p ſm ⁊ p tertiū ⁊
gn̄aliter oīs act⁹ iperat⁹ mediāte electiōe volūtatis
rōni cōformi.¶ Sexta ꝯcluſio ſi recta rō cadat ſuper
circūſtātiā diuturnitatis tēporis ⁊ nō electio op⁹ ex-
teri⁹ etiā q̄tūcūqꝫ duret nō erit pſeuerantia ꝟbi grā
recta rō dictat egroto ꝙ ē vacādum a ſtudio p q̄tuor
horas egrot⁹ ꝓponit nō ceſſare niſi p tres ⁊ nichilo-
min⁹ ceſſat p q̄tuor nō credēs ceſſare vel vacare a ſtu
dio niſi p tres.Dico ꝙ iſta ceſſatio a ſtudio nō ē op⁹
pſeuerātie aut dictat rō alicui ꝙ ē abſtinēdū a cibo p
itegrū diē ⁊ eligit abſtinere p mediū tm̄/⁊ nichilomi
n⁹ aut qꝛ nō repitcibū aut qꝛ ipediṫ abſtinet p itegrū
diē dico ꝙ iſte act⁹ abſtinētie nō ē pſeuerātia.ꝓbaṫ ſic
talis nō īmanet electiōi recte qꝛ nō hꝫ rectā electionē
vt ꝯſtat nec īmanet libere ⁊ ſpōte rōi recte qꝛ īmanen
tia libera rōni nō fit niſi p electionē rōni ꝯformē iſte
aūt nō hꝫ electionē rōni ꝯformē igiṫ.¶ Septia ꝯ°lꝫ
ille q̄ p ptē tpis īmanet electiōi recte dicaṫ pſeuerare
niſi tn̄ īmaneat q̄diu recta rō dictat eē īmanēdū/taṫ
nō dr̄ pſeueraſſe q̄diu teneṫ aut q̄tū honeſtū ē eū pſe
uerare pmis ps ptꝫ talis īmanet ꝓ aliq̄ tpe rationi et

electionĩ recte igitur ꝑ aliquo tp̃e pſeuerat ⁊ pſeuera
uit. Scđo ꝓbatur q2 talis tenet̃ inſiſtere opi ꝑ xl. dies
aut per aliquod certũ temp⁹ vt dictat recta ratio et
non inſiſtit: ergo nõ pſeuerat q̃diu tenet̃ vel honeſtũ
eſt eũ pſeuerare. ¶ Octaua cõcluſio in aliquibus opa
tiõibus ad diuturniorẽ pſeuerãciã tenemur q̃ ĩ aliis
ꝓbatur recta rõ dictat aliqua opa eẽ diutius ꝯtinuã
da ⁊ frequenti⁹ eẽ facienda q̃ alia igitur. aſis p3 ſatꝫ
ex eo qđ allegatũ eſt ex Thoma de magnifico opere ⁊
de actibus ſpei fidei ⁊ caritatis. actus enĩ caritatis ĩ
deũ eſt frequenter eliciend⁹ ⁊ nũq̃ interrũpend⁹ per
actũ ꝯriũ licet neceſſe ſit ipm̃ interrũpi ꝑ ceſſationem
ab actu. nõ puto tñ hoc eſſe verum de omni actu cari-
tatiuo ⁊ maxie de eo qui eſt ad ꝓximũ ⁊ reſpectu bo-
ni tp̃alis nã actus quo ego volo ꝓximũ bonũ aliqđ
S. thomas. temporale eo q᷑ recta ratio dictat michi q᷑ per illud
bonũ tp̃ale erit proximo ſimplr̃ melius ad ſalutẽ a-
ctus enĩ ille finaliter ꝓpter deũ factus eſt caritatiu⁹
et tamẽ ſi poſtea cõſtet michi q᷑ per illud bonũ ẽ ſibi
deterius ad ſalutẽ ego poſſũ rõnabiliter interrũpere
actũ illũ caritatiuũ per actũ ꝯriũ quia prim⁹ deſinit
eſſe caritatiuus ⁊ ſcđs incipit eẽ caritatiuus act⁹ ſcꝫ
quo nolo ſibi illud bonũ temporale. Idem eſt iudiciũ
de aliquo actu fidei. nã actus fidei quo ego credo an
tixp̃m eẽ venturũ aliqñ interrũpetur in viro fideli ꝑ
actũ ꝯriũ poſtq̃ ſcilicet venerit ſicut actus quo aliqñ
credebatur xp̃m eſſe venturũ interruptus eſt per actũ
cõtrariũ cum hereticũ ſit nunc credere aut aſſerere xp̃ꝫ
eſſe venturũ. Ex quibus p3 q᷑ aliqui actus virtutum
x theologicarũ pñt interrũpi per actũ ꝯriũ. non obſtã
te q᷑ reſpiciant vltimũ finẽ. ex hoc eodem etiam p3 q᷑
actũ aliquẽ reſpicere vltimũ finẽ vel nõ reſpicere non
eſt cauſa q᷑ ſit vel nõ ſit per totã vitã cõtinuend⁹. ſed
ꝓxima cã eſt dictamẽ recte rõis dictantis hoc mõ vel
vel aliter actũ eẽ cõtinuãdũ. Recta aũt ratio fundat̃ ĩ
obligatione vel honeſtate. ſũt autẽ quedã p̃cepta que
obligant ſemꝑ et pro ſemꝑ vt nõ occides nõ furtũ fa-
cies. ſunt alia que obligant ſemꝑ ſed nõ ꝓ ſemꝑ vt co
lere deũ diligere ꝓximũ, ſperare, credere, credere tri
nitatẽ pſonaꝝ. alia ſũt que obligãt ſꝫ nec ſemꝑ nec ꝓ
ſemꝑ vt velle ꝓximũ omne bonũ qđ ego michi volo
credere antixp̃m eſſe venturũ. talia nõ obligant niſi cũ
actus circa ea eſt virtuoſus ⁊ bonus q2 ergo in caſu
dabili diligere ꝓximũ ad tale bonũ non eſt actus ca-
ritatiuus, credere antixp̃m futurũ aliquando non erit
actus fidei ideo tunc non obligant, et poſſunt imo de
bent interrũpi per actũ contrarium. eodẽ modo dicẽ-
dum eſſet de honeſtate. aliqui enĩ actus ſunt qui q̃cũ-
q3 tp̃e fiant cum eiſdem circunſtantiis. honeſti ſunt ⁊
boni. aliqui vero qui vno tp̃e ſancti honeſti ſunt alio
vero tp̃e ſunt inhoneſti et praui. ¶ Contra p̃mã con-
cluſionẽ arguitur ſic nulla res eſt inferior vl' ſupior
ad aliã. ergo nec obiectũ longanimitatis ad obiectũ
pſeuerantie nec habitus longanimitatis ad habitũ
perſeuerantie. ¶ Scđo aliquis heroicus eſt lõgani-
mus ſed nullus heroicus eſt pſeuerans ergo aliqs lõ
ganimus nõ eſt perſeuerans ⁊ per ꝯñs lõganimitas
non eſt inferior ad perſeuerantiam. ¶ Ad p̃mã con
cedo ãtecedens de re que non eſt ſignũ. ſuperioritas enĩ
⁊ inferioritas ſũt paſſiões terĩorũ q̃ ſũt ſigna, et nego
ꝯñaꝫ q2 inferius ⁊ ſupius faciunt terĩos qb⁹ addun
tur teneri ꝓ ſignis ſignificantibus ⁊ non ꝓ rebus ſi-
r gnificantis. Et ideo in predictis ꝓpoſitionibus obie
ctum ⁊ habitus tenẽtur ꝓ terĩs res que ſũt obiecta
⁊ que ſũt hãitus ſignificãtibus. ¶ Ad ſcđam dico q᷑ ſi
lõganimitas accipiat̃ vt cõnotat diuturnitatẽ cuius
difficultas ĩfra facultatẽ hoĩs poſitã ẽ nego maiorẽ
ſi aũt accipiat̃ gñalit̃ vt ꝯnotat quãcũq3 diuturnitatẽ
retrahẽtẽ ab opꝫ ſcit concedo maiorẽ ⁊ cõcluſionẽ.

¶ Contra ſcđam ꝯcluſionẽ arguit̃ ſic. oĩs conſtantia Argu. th. 2. 2. q. 137. ar. 3.
eſt patientia q2 cõſtantia ad patiẽtiam pertinet: ſꝫ nul
la perſeuerãtia ẽ patiẽtia: ergo nulla pſeuerantia eſt
ꝯſtantia ergo iſta eſt falſa aliq̃ ꝯſtantia eſt perſeue-
rantia. ¶ Scđo q2 vel pſeuerantia ſe habet vt ſuperi
us ad ꝯſtantiã et tũc oĩs conſtantia ẽ pſeuerantia vel
vt inferi⁹ ⁊ tũc oĩs pſeuerãtia ẽ conſtãtia vel vt equa
le et tũc vt vnũ de altero vl'r affirmat̃ vel vt extrane
um ⁊ tũc iſta eſt falſa aliqua pſeuerantia ẽ conſtãtia.
¶ Tertio ꝯſtãtia eſt in opib⁹ magnis tñ pſeuerãtia.
aũt in paruis: ergo nulla ꝯſtantia ẽ pſeuerantia. pri
ma pars ꝓbat̃ q2 cõſtantia tñ ĩ illis opibus eſt ĩ qui
bus difficile ẽ ꝯſtantẽ eẽ. ¶ Ad p̃mã dico q᷑ ſi patien-
tia accipiat̃ p̃mo et ſecundo modis ſupius poſitis cũ
agebat̃ de patientia. maior eſt vera ⁊ minor falſa. ſi
vero accipiat̃ tertio mõ tũc minor vera eſt et maior
falſa. ¶ Ad ſcđam dico q᷑ pſeuerãtia nec eſt ſuperius
ad ꝯſtantiam nec inferius nec equale nec vt extraneũ
ſed vtrumq3 ꝑticulariter excedit alterũ aliqua ei per
ſeuerantia ẽ q̃ nõ eſt ꝯſtantia et aliqua ꝯſtantia eſt q̃
non ẽ pſeuerantia. quomõ ſe hñt albũ ⁊ dulce. aliqđ
enĩ dulce eſt albũ ⁊ aliqđ albũ non eſt dulce et aliqđ
dulce non ẽ albũ. ¶ Ad tertiã negat̃ p̃ma pars añtis
accipiendo magna opera ꝓ illis operibus q̃ ſunt ſu-
pra cõmunẽ hominũ facultatem. et ad probationem
dico q᷑ in operib⁹ paruis id eſt poſitis intra cõmunẽ fa
cultatem hominũ conſtantẽ eſſe frequent̃ difficile eſt.
¶ Cõtra tertiã cõcluſionẽ arguit̃ ſic pſeuerãtia cadit
ſub p̃cepto ſꝫ nõ adiplet̃ pſeuerantie p̃ceptũ niſi ꝯti-
nuet̃ bon⁹ act⁹ vſq3 in finẽ vite cũ ſoli tali ꝓmittatur
ſal⁹ ſcđm illud qui perſeuerauerit ĩ finẽ hic ſalu⁹ erit
¶ Secundo de ratiõe pſeuerãtie ẽ q᷑ continuetur tam arg. tho. vbi ſupra art. 4.
diu q̃diu recta rõ dictat eam eſſe continuandã. recta
ratio dictat aliqua opa eſſe ꝯtinuanda vſq3 in finem
vite: ḡ de ratione pſeuerantie ẽ q᷑ cõtinuet̃ vſq3 in finẽ
vite. minor patet de actu caritatiuo reſpectu dei quẽ
recta ratio dictat nunq̃ interrũpendũ eſſe ꝑ actũ cõ-
trariũ. ¶ Tertio aliud ẽ manere ĩ caritate ⁊ aliud ꝑ
manere in caritate quia licet ille maneat in caritate
qui continuat eam per tempus non tamen permanet
in caritate niſi continuet eam vſq3 in finem: ergo ſimi
liter nullus perſeuerat in caritate niſi continuet op⁹
vſq3 in finem. ¶ Ad primam dico q᷑ aliqua perſeue- §
rantia cadit ſub precepto illa ſcilicet cuius actus ca-
dit ſub precepto ⁊ aliqua nõ illa ſcꝫ cui⁹ act⁹ non ca-
dit ſub p̃cepto ſed bñ ſub ꝯſilio. Et ad minorẽ dico q᷑
p̃ceptũ aliquod dicit̃ adimpleri dupliciť. Uno mo- Nõ oĩs pſeuerãtia ẽ de precepto.
do adimpletione faciente ſimpliciť ceſſare obligatio
nem ad illud p̃ceptũ ⁊ ſic cõcedo minorẽ de aliquib⁹
p̃ceptis ſcꝫ de p̃ceptis ſemꝑ obligantib⁹. Alio modo
dicit̃ p̃ceptũ impleri adimpletione ꝓ qua ſatis fit p̃
cepto pro aliqua menſura tẽporis. ſicut laic⁹ confitẽs
in feſto paſche omnia peccata ſua ad implet p̃ceptuꝫ
hoc mõ nõ quia ſit totaliť ⁊ ſimpliciť ꝑ actũ illũ de
obligatus a p̃cepto ſed q2 ꝑ actũ ꝓ aliquo tẽpore il-
lo ſatis fecit p̃cepto. Per idẽ enim argumẽtũ ꝓbare
tur non ſolum q᷑ nichil eſſet perſeuerantia niſi conti
nuaretur vſq3 in finem: ſed etiam probaretur q᷑ nul⁹
amor dei caritatiuus eſſet amor dei caritatiuus niſi
continuaretur vſq3 in finem quia nullus talis adim-
pletur niſi vſq3 in finem continuetur q2 nõ ceſſat obli
gatio ante finem ⁊ quocienſcunq3 interrumpitur per
actum contrarium interrumpens demereret̃ penaꝫ
eternã. ¶ Ad ſecundã nego p̃mã partẽ añtis, ſꝫ ſuffi-
cit q᷑ ſit propoſitum cõtinuãdi eã q̃diu recta rõ di-
ctat eſſe ꝯtinuanda ⁊ q̃diu manet illud propoſitum
efficax. manet perſeuerantia cũ ope exteriori manet
perſeuerantia ſi autem manet ꝓpoſitum et op⁹ exte-
rius impedit̃ tũc manet in interiori actu perſeuerãtia q2

electio īmanet rationi recte. ſi autem ceſſet ꝓpoſitū ⁊ opus exterius tunc ceſſat perſeuerantia tam in actu exterioꝛi ꝙ̄ interioꝛi. ſi aūt ceſſet propoſitū ⁊ manet opus exterius tūc ceſſat etiā pſeuerantia virtuoſa q̄a licet actus exterioꝛ immaneat rōni qꝛ tamē nō imma net mediante electiōe recta iō actus ille exterioꝛ nō ē perſeuerantia virtuoſa ⁊ laudabilis. Exemplū expo nitur aliquis igni pro fide xp̄i hic poſt aliquantā tol lerantiā ex nimietate cruciatus reuocat ꝓpoſitū men tis ⁊ iam nō vult pati penā ignis ꝓ fide xp̄i ⁊ clamat quantū pōt vt ab igne eripiatur ⁊ foꝛte negat fidē ni chilominus relinquit̃ cruciatui iſte actus tollerandi cruciatū ignis eſt confoꝛmis recte rōni / ſed qꝛ nō eſt volūtarius nec ſpontaneus ideo non ē pſeuerantia. ¶ Ad tertiam dico ꝙ ꝙ̄tūcūq̧ differāt manere ⁊ per manere in caritate / ꝑmanere tñ non includit in ſua ſi ſignificatione manentiā vſq̧ in finē: ſed tm̄ perfectam manētiā q̄ pfectio pōt cōtingere aut ex perfectiōe gra duali ipſius caritatis aut ex perfectiōe alicu9 magni operis caritatiui aut ex laudabili ⁊ foꝛti reſiſtentia quā ꝓ tunc habuimus ꝯ paſſiōes impugnātes in no bis opus caritatis ideo nec pſeuerare includit in rōe ſua ꝯtinuationē actus vſq̧ in finē ſi eñi hoc includerꝫ cū dixit xp̄us q̄ perſeuerauerit non addidiſſet vſq̧ in finem. ex his eñi verbis apparet ꝙ aliqḋ eſt perſeue rare quod non eſt vſq̧ in finem. ¶ Contra q̄rtā cōclu ſionē arguitur ſic actus ieiunantis per tres dies non eſt actus ꝯfoꝛmis iudicio recte ratiōis ergo talis nō īmanet recte rationi per ieiunium tertiū dierū ergo ieiuniū illud tertium dieꝝ nō eſt pſeuerantie añs ptꝫ qꝛ ieiunare ꝑ tres dies tm̄ nō ꝯfoꝛmat ſe rōi dicenti ꝙ ieiunādū eſt per xl. ¶ Scḋa talis nō hꝫ ꝓpoſitū ie iunandi tam diu ꝙ̄ diu recte ratio dicat eſſe ieiunan dum ḡ talis nec rōi nec electiōi recte īmanet ⁊ añs ꝓ batur qꝛ recta rō dictat eſſe ieiunādū ꝑ xl. dies ⁊ non habetur ꝓpoſitū ieiunādi niſi per tres. ¶ Ad primā rō nem dico ꝙ aliquis actus ōr ꝯfoꝛmis recto dicami ni ⁊ etiā recte electiōi dupl'r. Vnomō ſimpl'r ⁊ ſm oēꝫ circūſtantiā q̄ eſt obiectū rōnis dicantis et volūtatis eligentis ⁊ ſic concedo ꝙ circumſtantiā rōis dictātis ⁊ voluntatis eligentis eſt circūſtantia. xl. dierū ⁊ ieiu niū nō eſt niſi triū dieꝝ. Aliomō ſm omnē circumſtan tiā rōnis dictantis ⁊ volūtatis eligentis nō vniuerſa liter ſed q̄ pōt cōuenire actui ꝓ menſura illa ꝓ q̄ dicit̃ exercitus et hoc mō dico ꝙ ieiunium triū eſt rōi ⁊ ele ctioni confoꝛmis. dictans eñi eſſe ieiunandum per xl. dies dictat eſſe ieiunandū per pmū ſcḋm tertiū q̄r tum ⁊ ſic de alijs / ⁊ in trib9 ꝯſtat ꝙ nō pōt eſſe ieiu niū xl. dieꝝ ſꝫ qꝛ de facto exercet̃ ieiuniū tm̄ ⁊ tā diu turnū exigit rectū illḋ dictū rōis exerceri ꝑ illos tres dies. iō dico ꝙ in ieiunio iſtoꝝ triū dieꝝ ſe ꝯfoꝛmat ie iunās rōi. Ex ſuppono ſꝑ ꝙ per illos tres dies aſſit ꝓ poſitū ieiunādi ꝑ xl. dies. ¶ Ad ſcḋaꝫ diſtinguo añs qꝛ vł'li tā diu in pma pte determinat hoc ꝟbū hꝫ. ⁊ in ſe cūda li dictat / ⁊ tūc ē ſenſ9 ꝙ ꝓpoſitū ieiunādi nō du rat in eo tāto tpe quāto tpe durat dictamē quo dicta tur eē ieiunādū ⁊ tūc ſiue ſic ſiue nō negat̃ ꝯña qꝛ nō opꝫ dictā ⁊ electionē tpe ꝯmēſurari. Vel in vtraq̧ hoc aduerbiū tādiu ꝙ̄diu determinate ꝟbū ieiunādi ⁊ ſic ē ſenſ9 talis nō ꝓponit ieiunare tādiu ꝙ̄diu ieiunāduꝫ eē recta rō dictat ⁊ ſic negat̃. pōt dari etiā terti9 ſen ſus ſꝫ ꝙ in pma li tādiu determinat hoc ꝟbū hꝫ ⁊ ī ſcḋa ieiunādū ⁊ ſic iterū nichil ad ꝓpoſitū vł'eꝫ. In ſcḋa determinat hoc ꝟbū dictat: ⁊ in pma ieiunādi ⁊ ſic nihil ad ꝓpoſitū. ¶ Cōtra ſextā ꝯcluſionē. Arḡ ſic volo ꝙ rctā rō dictet eē ieiunādū ꝑ xl. dies ⁊ pma die volūtas eli gat ieiunare per primū diem non eligat tamen ieiu nare per xl. ſimiliter ſecunda die eligat et tertia et quarta et ita cōtinuet per quadragita dies. Tunc ſic

A

iſte perſeuerauit ī ieiunio. xl. dierum ⁊ tamē nūꝙ̄ ha buit ꝓpoſitū ieiunandi per. xl. dies igit̃ ſtat ꝓpoſitū non cadere ſup totā circūſtanciā diuturnitatis ⁊ tñ opus exterius eſſe pſeuerantiā. ¶ Ad hanc rōnem re ſpondeo q. vꝫ iſte in pꝛia die et ſimiliter in ſcḋa ⁊ ī ter cia cū volitione cadente ſuper ieiunium pme diei ha bet nolitionē cadentē ſup. xl. dies qua ſcꝫ nolit poſiti ue ieiunare ꝑ. xl. dies vel cum hmōi volitione ieiunit ꝓ prima die non habet hmōi nolitionē ſed etiam ne q̧ volitionem ieiunii xl. dierū. ſi primuꝫ dico ꝙ agit poſitiue contra iudiū recte rationis et ſe illi iudicio difformat quia recte ratio dictāt eſſe ieiunandū per per. xl. dies ⁊ iſte habet nolitionē ieiunādi per. xl. di es. ſi ſcḋm dico ꝙ neq̧ immanet foꝛmaliter recte ra tioni dictandi eſſe ieiunādū per. xl. dies neq̧ ſe poſiti ue et difformat quia poſitiua difformitas fit per no litionem eius quod dictatū eſt eſſe a recta ratione / ⁊ foꝛte iſte equiualent̃ ſe confoꝛmat recte rationi / quia in fine habet tot propoſita ieiunandi per vnum dieꝝ ꝙ equiualent vni propoſito ieiunandi ꝑ. xl. dies / hoc agunt modo multi nouicii ⁊ incipientes in via religi̇ ſe vite q̄ ſi vno ꝓpoſito complecterent̃ omīa p̄cepta regule vel aliquod graue p̄ceptū ſcḋm quālibet pte in eius / ſtatim mole ⁊ pondere p̄cepti obruerent̃ ⁊ ideo diuidūt ea per ptes ita ꝙ ꝓpoſitum ꝯfertur ſupra partes ſibi inuicē ſuccedentes ⁊ ꝑ multa ꝓpoſita ad implent que per vnū adimplere non potuiſſent. Om̄e enim quod ſimul totū ferre non poſſumus eſt ꝑ par tes diuidendū et ferendū. et cū dicis talis pſeuerat ī ieiunio. xl. dieꝝ. iſtam ego nego de rigoꝛe ſermonis lꝫ eñi talis in ieiunio. xl. dieꝝ perſeueret qꝛ pſeuerat in in ieiunio iſtius diei ⁊ pſeuerat in ieiunio illius diei ⁊ ſic de alijs tñ non perſeuerat in ieiunio. xl. dierum ¶ Pro quo eſt aduertendū ꝙ ad veritatem iſtius iſte perſeuerat in ieiunio. xl. dieꝝ exigit̃ ꝙ ſit aliqua vna perſeuerantia qua perſeueret in ieiunio. xl. dierū aut multe pſeuerantie vnaꝫ integrantes: ſed non pōt eſſe vna neq̧ multe vnā integrantes niſi vnū ſit ꝓpoſituꝫ reſpectu ieiunii. xl. dieꝝ / ideo cum iſte nō hēat ex caſu aliqḋ vnū ꝓpoſitū ieiunādi ꝑ. xl. dies ideo nec iſte ꝑ ſeuerat in ieiunio. xl. dierū. ſed ad veritatē iſtius iſte ī ieiunio. xl. dieꝝ pſeuerat non exigit̃ vnū ꝓpoſitū neq̧ aliqua vna pſeuerātia neq̧ multe vnā integrātes / ſꝫ ſufficit ꝙ ꝑ quēlibꝫ diē. xl. dieꝝ habuerit ꝓpoſitū ie iunādi ⁊ ita ſūt ibi multa ꝓpoſita ⁊ multe pſeuerā tie neq̧ ꝓpoſitū vnū neq̧ pſeuerātiam vnā faciētes. ¶ Contra pmā pte. vii. ꝯcluſionis argui̇t ſic ſm Au. null9 ꝙ̄ diu viuit poteſt dici hēre pſeuerantiā ḡ ille q̄ īmanet recte rōni ꝓ pte tēpoꝛis nō ē dicēd9 pſeuera re. ¶ Scḋo ſi ſic ſeq̄ret̃ ꝙ pſeuerātia poſſet amitti ſi cut ⁊ alie ꝟtutes ſed ſcḋm Augu. eodē libꝛo null9 pōt pſeuerātiā amittere igit̃. ¶ Ad primā reſpōdeo ꝙ du pliciter pōt ītelligi ꝙ null9 pōt habere pſeuerātiā ꝙ̄ diu viuit. Vno mō ꝙ nullus ꝙ̄diu viuit poſſit habere actū q̄ eſt pſeuerantia ⁊ ſic negat̃. Alio mō ꝙ nullus poſſit habere pſeuerātiā habitione de obligāte eum ab actu pſeuerandi et hoc eſt verum maxime ī p̄ceptꝭ ſemper obligantibus. Sed quia eodem modo poteſt dici de actibus aliaruꝫ virtutum nullus enim poteſt habere caritatem habitione de obligante eum ab actu caritatis. ideo poteſt dici ꝙ perſeuerātia poteſt accipi dupliciter. Vnomodo pro ipſo habitu perſe uerandi ſecundum ꝙ eſt virtus et actu a tali habitu elicito. Et hoc modo poteſt quis habere perſeueran tiam et amittere dum viuit. Alio modo poteſt accipi pro actu talis habitus durante vſq̧ ad moꝛtem hoc eſt non interrupto per actum contrarium et de tali loquitur Augu. Hanc diſtinctionem ponit fere Tho mas queſtione de perſeuerantia articulo quarto.

B

Appellatio.

Argu. th. q̄ſt. vbi ſupra art. 1.

Tho. art. 2.

C

¶ Ad alīa ſimplr̄ rñdet accipiēdo eſſ̄ pſeuerātiā pro actu pſeuerandi durāte uſqꝫ in finē vite hoc mō nomē perſeuerātie ſicut et illud ꝯplexū ꝯnotat ꝯtinuationē actꝰ nō tm̄ in futurꝫ ſꝫ etiā uſqꝫ in finē. ⁊ hoc modo accipiēdo nullꝰ pōt ꝑdere eā ſicut ſupra declaratū ē. ſed pōt dupliciter intelligi ꝙ nlꝰ hēat eā dū viuit vnoº ꝙ nullꝰ hēat eā habitione trāſeunte in preteritū dū viuit qua habētur alie ꝟtutes. aliquis eī ſic eſt iuſtus ꝙ impoſſibile eſt poſt hoc inſtans eū nō fuiſſe iuſtum ⁊ hoc mō non pōt haberi perſeuerantia ꝗ̄diu viuitur aliomō aliqd dicitur habere habitiōe non tranſeunte in preteritū ſꝫ ſemꝑ a futuro dependēte ꝗ̄diu viuit. Et hoc modo pōt hrī perſeuerātia cū viuit. Primo modo aūt loquitur Augꝰ ꝙ autē poſſet haberi ſecūdo modo pꝫ volo eī ꝙ detur aliqs actus caritatiuus q̄ nunꝗ̄ interrūpetur per actū cōtrariū neqꝫ ꝑ omiſſionem culpabilē. Arguo ſic: iſte eſt actus caritatiuus q̄ durabit uſqꝫ in finē ergo iſte actus pſeuerantie uſqꝫ ī finem. ⁊ hoc argumentū vꝫ ponendo ꝙ pſeuerare ē cōnotatiuū futuri modo dicto. ſi aūt non eſſet hoc modo cōnotatiuū tunc dicendū eſſet ſicut ſupra dictū eſt ⁊ ſimpliciter concedendo ꝙ nullus ꝗ̄ diu viuit habet pſeuerantiam ⁊ ꝙ nullus pōt amittere perſeuerātiā. Rōes aūt oppoſitū ſolute ſunt ex dictis.

Queritur tertio. vtrū ad perſeuerandū indigeamus auxilio grē.

Arguitꝰ ꝙ nō oīs virtus ſufficicienter inclinat in actū
arg. tho. 2-2. queſt. 137. ar. 4. ſuū: ſed perſeuerātia eſt ꝟtus igitur ad pſeuerandum nō indigemus auxilio gratie. In oppoſitum eſt Augu. libro de pſeuerantia dicens. Aſſerimꝰ donum dei eſſe pſeuerantiā qua uſqꝫ in finem pſeueratur ī xp̄o. Circa hanc queſtionem non intendo multū immorari quia radix alibi tractabitur cum ſcꝫ agetur an ꝗs bene poſſit moraliter agere ſine auxilio dei ſpeciali.

D

¶ Pro queſtione tamen aduertendū eſt ꝙ pſeuerātia poteſt accipi duplr̄. Uno modo pro habitu ipſo perſeuerantie inclinante ad immanendū rōni ⁊ electiōi recte contra vehementes paſſiones triſticie retrahentes a bono opere infra tamen cōem hoīm facultatem poſitas. Alio modo accipitur pro actu et hoc duplr̄ vno modo pro actu elicito mediante tali habitu ſiue duret uſqꝫ in finem vite ſiue non. Secūdo mō pro actu durante uſqꝫ in finem vite. Et hoc adhuc dupliciꝫ. vno modo pro actu inchoato ab initio legis chriſti ſuſcepte ⁊ cognite ſicut contingit in eo qui nunꝗ̄ culpabiliter mortaliter interrūpit perſeuerantiā. Scdo modo pro actu durāte in finē vite inchoato a tempe quo quis per deteſtationē lapſus ſui chriſto conciliatꝰ quod frequenter contingit multū ꝓpe finē vite. Quando aūt accipitur pro habitu adhuc dupliciter. Uno mō pro habitu infuſo. alio modo pro habitu acquiſito ⁊ generato ex actibus. ¶ Tūc ſit prima concluſio. Perſeuerātia habitꝰ infuſus indiget dono habitualis grē nō ex natura rez ſed ex inſtitutiōe dei qui ita ordinauit ſe nulli creature rōnali infundere perſeuerantiam habitū nec alias ꝟtutes morales niſi ſimul grām infundat. Sed tn̄ ꝯſtat ⁊ ꝙ grām ſine aliis ꝟtutibus ⁊ alias ꝟtutes ſine grā pōt infūdere. Hec concluſio eſt ſancti Thome de qua alias diffuſiꝰ dicetur. ¶ Scda cōcluſio. Perſeuerātia habitus acquiſitus lꝫ indigeat

E

gratia gratis data nō tamen indiget grā gratum faciente. Prima pars probatur quia pſeuerātia habitus acquiſitus indiget vt ſit actibus bonis generatus ſed hmōi actus indigēt auxilio dei ſpeciali vt alibi dicetur igitur. ¶ Tertia concluſio. Perſeuerantia actus inchoatus ab initio legis ſuſcepte et cognite et uſqꝫ in finem durans indiget gratia gratis data ſine auxilio dei ſpeciali maxime in eo qui per longa tempora victurus eſt. probatur quia non videtur naturaliter poſſibile inter tot ⁊ tā varias temptationes ꝙ aliquis poſſit euadere immunis a culpa et ſēꝑ tēptationes magis ac magis inſurgētes vincere ſine auxilio dei ſpēali ſed de hoc alias. ¶ Quarta concluſio. Omnis perſeuerātia qui eſt actus bonus poſitiuus indiget auxilio grē gratis date. patet qꝛ vt alias oſtendetur nullus actus poteſt eſſe moraliter bonus ſine auxilio dei ſpeciali ꝙ̄ nec pōt eſſe aliqs bonꝰ actus perſeuerantie ſine grā gratis data. ꝯña tenet Arguit th. 2.2. qſti. 137. ar. 4.
qꝛ omē auxiliū ſpēale eſt grā gratis data. ¶ Contra tertiā ⁊ quartā cōcluſionē arguitꝰ. Omis habitꝰ ſufficienter inclinat in actū ꝓpriū. ſed pſeuerātia ē habitus. cū ſit ꝟtꝰ ꝙ̄ de ſe ſufficient̄ in actū ſuum inclinat. maior pꝫ qꝛ ꝟtus vt Tullius dicit in rhetorica ſua agit modo nature. ¶ Secūdo ante pctm̄ homo ſic cōditus fuit vt poſſet pſeuerare per id quod acceperat ſed donū grē chriſti eſt maius ꝗ̄ nocumentū qđ adaꝫ intulit ergo homo repatꝰ per donū grē chriſti pōt in bono pſeuerare. ¶ Tertio opa peccati qnqꝫ ſunt difficiliora ꝗ̄ opera virtutis. vñ ex pſona impiorꝫ dicitꝰ ſapientie quinto. ambulamꝰ vias difficiles. ſed aliqꝗ pſeuerant in operibus peccati abſqꝫ alteriꝰ auxilio igitur et in operibus virtutum homo perſeuerare poteſt abſqꝫ auxilio gracie. ¶ Quarto nullꝰ eſt actꝰ inchoatus ⁊ c̄. qui ſit pſeuerantia ergo ad talē actum non exigitꝰ auxiliū grē dei. Aña pꝫ quia talis vel eſſet genitus ex aliquo habitu vel alicuiꝰ habitꝰ generatiuus. ſed nullum eſt dicendum qꝛ ſequeretꝰ in caſu ꝙ ille habitꝰ eſſet et non eſſet generatus ex actibus perſeuerantie quod implicat contradictionem. et patet cōſequentia ponatur ꝙ ex multis talibus actibus perſeuerandi generetur habitus talis pſeuerantie et tamen ꝙ poſt habitū genitum operans per actum contrarium interrumpat etiam uſqꝫ in finem vite actum perſeuerandi. Tunc ſic Illi actus nunꝗ̄ fuerunt actꝰ perſeuerandi cum nunꝗ̄ iſte fuerit cōtinuaturus uſqꝫ in finem ergo ille habitus non fuit genitus ex actibus perſeuerandi et tn̄ fuit ex caſu genitus ex actibꝰ perſeuerandi igitur fuit et non fuit ille habitus genitus ex actibus perſeuerandi. ¶ Quinto ponatur ꝙ aliquis parum ante finem vite conteratꝰ de peccatis ſuis et cōfiteatur ⁊ ſtatim poſt incipiat dormire ⁊ dormiēdo vitā finiat. Tūc ſic Nō ē neceſſariū auxiliū dei nunꝗ̄ niſi ad actū poſitiuū faciēdū vel vitādū. ſꝫ iſte nec exercet actū poſitiuū pſeuerātie. cū nō tm̄ dicitꝰ pſeuerare qꝛ nō īterrūpit bonū actū ꝑ actū culpabilē cōtrariū. Nec habet vitare malū actū poſitiuum. cum non temptetur vt ſupponitꝰ ad aliquē malū actuꝫ vt ſupponitur igitur. ¶ Ad primam rñdet beatus Thomas ꝙ virtus perſeuerantie ꝗ̄tum eſt de ſe īclinat ad perſeuerandum quia habitus eſt quo quis operatur dum vult ſed nō ē neceſſarium ꝙ habens habitū virtutis immobiliter vtatur eo uſqꝫ ad mortē. hec ſolutio nō videtꝰ michi ſatiſfacere qꝛ nemo dubitat ꝙ opꝰ ꝟtutis nō ē de neceſſitate elicitum. qꝛ ſi eēt neceſſariū S. thom.
F
nō eēt meritoriū. Eſt ꝙ̄ queſtio ꝯceſſo ꝙ nō ē neceſſariū ꝙ hñs habitū ꝟtutis imobilitꝰ vtatꝰ eo uſqꝫ ad mortē vtrū tn̄ poſſit vti habitu ſuo cuꝫ auxilio dei generali uſqꝫ ad mortē ſi nō vñ ꝓuenit ⁊ maxīe cū pōt ꝑ vnum diē ⁊ ꝑ duos ⁊ ꝑ tres vti eo ⁊ vſus habitꝰ ꝑ vnū diē ⁊ duos ⁊ tres ſemꝑ augeat ⁊ fortificet habitū ⁊ non debilitet. Ideo aliter reſpōdeo negando ꝙ habitus bonus ſufficienter inclinet voluntatem in actum ſuū. Per peccatum enim primi parentis ſic vulnerata eſt voluntas vt ad preſentiam habitus non ſufficiat exire in actum ſuum bonum ſed corrigitur altera cauſa ſcilicet ſpecialis dei motio ſine qua voluntas non poteſt actum bonum cauſare. Et cum dicitur ꝙ ſecundum Tullium ꝟtus agit mō nature con

cedo/ſed dico ꝙ nõ agit niſi tanꝙ̄ cauſa partialis
ſicut reſpectu volitionis obiectũ agit modo nature
vel cognitio obiecti et tñ ad pñtiam obiecti vel co=
gnitionis eius non neceſſario ponit̃ volitio qꝛ defi=
cit concurſus volũtatis qui eſt mere liber. Et cũ di=
cebat̃ ꝙ poterat per vnũ diem ⁊ per duos ⁊c̃. nego
imo nec per hoꝛa nec per momentũ. ¶ Ad ſcđam cõ
cedo pꝛimã partẽ añtis ⁊ ſcđam/⁊ etiã ꝯñs quod i=
fertur ſcꝫ ꝙ hõ reparatus per donũ gratie xp̄i po=
teſt perſeuerare. Sed dico ꝙ inter dona gr̃e xp̄i enu
meratur auxilium ſpẽale quod deus confert omni=
bus bene operantibus. Ex quo patet ꝙ non valet
iſta ꝯña hõ reparatus per donũ gratie xp̄i põt per=
ſeuerare/ergo hõ reparatus ſine ſpẽali auxilio põt
Auguſt. perſeuerare. Unde ſm Augu. in libꝛo de coꝛrectione
et gratia inter pꝛimũ hoĩem ⁊ alios in auxilus pſe
uerantie differentia eſt in hoc ꝙ pꝛimo homini da=
tum eſt nõ vt perſeueret ſed vt perſeuerare ſed vt p=
ſeuerare poſſet per liberũ arbitrium qꝛ nulla coꝛ=
ruptio tunc erat in natura humana que perſeuerã
di difficultatem afferret ſed nunc pꝛedeſtinatis per
gratiã xp̄i nõ ſolũ datur vt perſeuerare poſſint ſed
etiam vt perſeuerent. Unde pꝛimus homo nullo ter
rente contra dei imperiũ libero vſus arbitrio non
ſtetit in tãta felicitate cũ tanta non peccandi facili
tate. Iſti aũt ſeuiẽte mũdo ne ſtarent ſteterũt in fi=
de. Hec verba Aug. poſſunt tripliciter exponi. Uno
modo ꝙ deus nũc in pꝛedeſtinatis mediantibꝰ do=
nis ſuis totaliter cauſet actũ perſeuerãdi ita ꝙ vo
luntas non ſe habeat cauſaliter libere reſpectu pꝛo
ductiõis eiꝰ. In pꝛimo x̄o parenti dederit ea dona
quibꝰ poterat cauſari partialiter ſed cum his exi=
gebatur cauſalitas voluntatis. et hoc eſt falſum ꝓ
pꝛima parte qꝛ ad quẽlibet bonũ actum voluntas
noſtra concurrit effectiue libere. Secundo modo po=
teſt intelligi ꝙ dedit pꝛimo parenti vt perſeuerare
poſſet ⁊ non vt pſeueraret. i. dedit pꝛĩcipia q̄ cũ libe
ro arbitrio poterãt eſſe cã pſeuerandi ⁊ tñ nõ fue=
rũt cã pſeuerãdi ſed electis dat pꝛincipia nõ ſolum
que poſſunt eſſe cauſa pſeuerandi ſed etiã que de fa
cto ſunt cã perſeuerandi. et in hoc ſenſu verum eſt.
Tertio modo põt intelligi ꝙ pꝛimo hoĩ dederit
aliqua pſeuerandi pꝛincipia remota cauſa ſcꝫ cum
volũtate non ſufficiebãt cãre actũ pſeuerãdi/nobis
aũt dedit pꝛĩcipia ꝓpinqua pſeuerãdi q̄ ſcꝫ cũ volũ
tate poſſũt eſſe ſufficiẽtia pꝛĩcipia pſeuerandi ⁊ hoc
falſum eſt quia tunc homini pꝛimo defuiſſẽt aliqua
ad ſalutẽ neceſſaria quod non videtur catholicum.
Dico ergo ꝙ pꝛimo hoĩ data ſunt pꝛincipia q̄ cum
voluntate erant ſufficientia ad perſeuerandũ qꝛ ta=
men in nobis vulnerata eſt ideo nobis plura neceſ
ſaria ſunt quia cum gratia gratum faciente ⁊ alııs
quibuſdam donis neceſſarium eſt nobis ad ſingu=
los actus auxilium dei ſpeciale quod pꝛimo paren
ti non erat neceſſarium. ¶ Ad tertiam reſpondet
beatus Thomas ꝙ homo per ſe poteſt cadere ĩ pec
catum/ſed nõ poteſt per ſe reſurgere a pctõ ſine au
xilio gratie/⁊ ideo ex hoc ꝙ cadit in peccato q̄tum
eſt de ſe facit ſe perſeuerantẽ niſi gratia dei libere
tur/nõ aũt ex hoc ꝙ facit bonũ facit ſe perſeuerãtẽ
in bono quia de ſe potens eſt peccare et ideo indi
get auxilio gratie ad perſeuerandum in bono. Nec
ꝯ thomã ſolutio non michi videtur ſatiſfacere quia ſuppo=
nit vnum cuius contrarium argumentum nitit̃ ꝓ=
bare nec tñ illud ſolutio euacuat/ſupponit enim ꝙ
homo de ſe poteſt peccare et tamen non põt pſe re
ſurgere a peccato imo nec bonũ facere cõtra quod
directe ꝓcedit argumentum quo arguitur ꝙ opera
peccati difficilioꝛa ſunt q̄ opera virtutis ideo vi=
detur michi ꝙ̄ niſi ad hoc reſpondeatur nõ eſt ſuf=
ficienter ſolutum. Reſpondeo ergo ꝙ opera peccati *Solutio*
eſſe difficilioꝛa ꝙ̄ opera virtutis poteſt intelligi du *articulo=*
pliciter. vno modo ꝙ opera peccati ſint minus in *rum.*
poteſtate peccatis ꝙ̄ opera virtutis in poteſtate be
ne operantis ⁊ ſic falſum eſt immo opera ſunt hoc
modo difficilioꝛa quia ad opera peccati ſufficiunt
potentie et noticie obiectum cũ generali dei influen
tia. Ad opera vero virtutis pꝛeter hec exigitur ſpe
cialis concurſus dei. Alio modo poteſt intelligi ꝙ
ꝑa peccati ſint difficilioꝛa. i. laboꝛioſioꝛa ꝙ̄ opera
virtutis ⁊ hoc eſt verum de aliquibus operibꝰ pec
cati vt laboꝛioſius eſt cõmittere homicidiũ ꝙ̄ ceſſa
re pꝛocurare adulterium et hoc intelligi volo de la
boꝛe coꝛpoꝛis quia foꝛte anxietas mentis que eſt ĩ
abſtinendo ab adulterio eſt difficilioꝛ ad toleran
dum ꝙ̄ laboꝛ qui habetur in pꝛocurando adulteri
um vel homicidium: licet enim requiratur ad actuꝫ
virtutis aliquid ſupꝛa nos et quod facultatem no
ſtram excedit: quia tamen illud deus gratiſſime cõ
fert cuiqꝫ petenti ideo ſine multo laboꝛe habetur ⁊
per cõſequens non facit opus virtutis tam laboꝛio
ſum ꝙ̄ laboꝛioſa ſunt multa opera virtutuꝫ. ¶ Ad
quartam negatur aſſumptum maxime tenẽdo am=
pliationẽ termini modo ſupꝛadicto. Ad ꝓbationẽ
dico ꝙ vtrumqꝫ poſſibile eſt. Ad impꝛobationẽ ne=
go conſequentiam. ⁊ ad pꝛobationem dico ꝙ talis
habitus maxime generatur ex actibꝰ interioꝛibus
qui nõ deſinunt eſſe actus perſeuerantie interioꝛis
per interruptionẽ ſequẽtem licꝫ actus exterioꝛes
nec ſint nec fuerint actus perſeuerantie ſi ante moꝛ
tem interrumpantur per actum contrariũ. ¶ Ad q̄n
tam dico ꝙ talis ſi bene cõtritus eſt non ſolum de=
teſtatur mala pꝛeterita ſed etiam ꝓponit vitã mu=
tare ⁊ emendare ⁊ in hoc habet actum poſitum p=
ſeuerantie qua inmanet recte rationi per electionẽ
confoꝛmem. illud autem ꝓpoſitum bonũ nõ poteſt
habere ſine ſpeciali dei auxilio. ſed bene verum eſt
ꝙ ad hoc ꝙ iſte actus non interrumpitur per actũ
cõtrarium pꝛo tempoꝛe pꝛo quo non habet vſum
libꝛi arbitrii vel nullam temptationem patitur nõ
exigitur concurſus dei ſpecialis. ¶ Ratio ante op=
poſita ſoluta eſt.

Conſequenter agendum eſt de *argumẽ=*
martirio quod multi opinantur ad foꝛti= *ta thome*
tudinem ſolam pertinere. Et pꝛimo queri *ſcđa ſcđe*
tur vtrum martiriũ ſit actus virtutis? ¶ Arguitur *q̄ſti. 124.*
ꝙ non. Omnis actus virtutis eſt volũtarius ſed nõ *articulo*
omne martirium eſt voluntariũ ergo nõ omne mar *pꝛimo.*
tirium eſt actus virtutis. minoꝛ patet de innocenti
bus occiſis pꝛo chꝛiſto de quibus dixit. Hilarius
ſuper Ma. ꝙ infirmitatis perfectum per martirii
gloꝛiam efferebantur. ¶ In oppoſitum arguitur.
Pꝛemium eterne beatitudinis non debetur niſi a=
ctui virtutis ſed martirio debetur pꝛimũ virtutis
ſecundum illud. Ma. quinta Beati qui pꝛoſecutio
nem patiuntur pꝛopter iuſticiam quia ipſoꝛum
eſt regnum celoꝛum ¶ Pꝛo queſtione ſciẽdũ ꝙ mar
tirium accipitur tripliciter Uno modo generaliter
et ſic eſt moꝛtis violẽtie perpeſſio ne deſeramus
opꝰ aliquod virtuoſum vel perpetremus turpe q̄d
recta ratio nec deſerendũ eſſe nec cõmittendum pꝛo
moꝛte dictat. Secundo mõ minus cõmuniter ꝓut
eſt violente moꝛtis pꝛo chꝛiſto perpeſſio et hoc ſiue
ſit ibi cõtrapugnatio ſiue non. Tercio modo ſtricti
us et ſic eſt violente moꝛtis pꝛo chꝛiſto ſine cõtrapu
gnatione perpeſſio. Exemplum pꝛimi vt ſi almeon
noluiſſet interficere matrem et hoc a fratre vel tyrã

exceptiones martyrii

non fuiſſet occiſus/⁊ hoc ſuppoſito ꝙ nolitio illa ꝑ auxilium ſpẽale dei fuiſſet virtuoſa. Exemplū ſecū di vt milites pro chriſti fide pugnando morientes. Exemplum tertii vt martires qui cōmuniter venerantur ab eccleſia qui mortē pro chriſto ſine cōtra pugnatione paſſi ſunt. Voco aūt hic contrapugnationem qua manu decertat ⁊ viribus. Pro horū declaratione aduertendū eſt ꝙ ſunt aliqua opera honeſta ⁊ virtuoſa tam ſtricti precepti vt pro loco et tēpore nullo modo deſerēda ſint nec etiam pro morte ita ꝙ ſi alicui pro tempore ⁊ loco debitis offerat cōditio vel deferendi illud opus vel ſuſtinendi grauiſſimos cruciatus ⁊ mortē ipſe potius debet eligere tollerantiam grauiſſimorū cruciatuum ⁊ mortis ꝙ opus illud tā ſtricti precepti deſerē. Poteſt preterea eſſe aliquod opus tante honeſtatis vt recta ratio dicte opus illud eſſe dignum vt neq; pro morte deſeratur vt quis ſub pena mortis prohiberetur ne venditis oībus conſiliū paupertatis amplecteret aut religionem ingrederet/licet enī talis ſub pena pc̄ti nō teneret pati mortē ne deſereret ingreſſum religionis quod intelligo ante votū quodcunq; emiſſum poſſet/tamen virtuoſe agendo eam equaminiter pati vt pueri religionis effectum cōfirmaret. pōt preterea aliquod op⁹ eſſe tā turpe et tā inhoneſtum vt recta ratio dictet eſſe potius inter grauiſſima ſuplicia moriēdum ꝙ illud turpe faciēdū vt recta rō dictat potius eſſe moriendum ꝙ idolis ſacrificandū/aut moriendū eſſe ꝙ mortem ſpōte necare ita ꝙ ad talia malus rationabiliter cogi non poteſt per quecūq; ſupplicia ⁊ penas. vnde ſm̄ Ariſ. tertio ethicoꝝ vbi agit de violēto. alique operationes facte propter metum ſunt laudabiles. Alique vituperabiles/alique digne venia/⁊ alique nō. Honeſte ſunt qn̄ aliquid turpe aut triſte ſuſtinet ꝓ reb⁹ magnis ⁊ honeſtis vt cū ſuſtinet virgo verbera et ꝯtumelias ⁊ ꝑditionē tp̄aliū bonoꝝ vt pudicitiā cōſeruet. vituperabiles ſunt qn̄ aliquid multū turpe aut triſte pro nullo aut modico bono ſuſtinetur vt qui ſuſtineret deflorationem parui lucri conſecutione aut ꝗ ſuſtineret ſe plagis indecentibus affici vt mulierem vxorem ſe digna ſimularet et accedentes ad eam deciperet/ſicut fecit vlixes ſcḋm ꝙ recitat euſtratius ſuper illum locum/digne venia ſunt qn̄ aliquis facit aliqua que non oportet vt euitet quedam que triſticia et tam doloroſa ſunt vt humana naturam excedant ⁊ que nullus ſuſtineret vt ſi quis propter metum grauiſſimoꝝ tormentorum reuelaret amicū querentibus eum/ hec enim operatio nō laudatur ſed tn̄ dat venia/nō digne venia ſūt cū quis propter metū ſuppliciorum vel mortis facit opationē ad quā faciendā nullis ſuppliciis debet cogi ſicut almeon qui matrē ſuam occidit vt in patrem pietatem ſeruaret qui patefactus ab ea in bellum certo vt dicebat moriturus proficiebatur.

opera non digna venia.

Exemplum etiam hui⁹ eſt ſi quis metu mortis idolis ſacrificet aut fidem diffiteatur. hec que multum notanda ſunt ponit Ariſ. ſub his verbis in operationibus autem talibus qn̄q; ⁊ laudantur quando turpe aliqd vel triſte ſuſtinent pro magnis et hoīs cum aūt econuerſo vituperantur turpiſſima enim ſufferre pro nullo bono aut modico praui aliquibus aut laus quidē non fit ſed venia/qn̄ ꝓpt̄ hec talia opat aliquis que non op; que humanam naturam excedunt ⁊ que nullus vtiq; ſuſtineret. Quedā aūt fortaſſis non eſt cogi ſed magis moriēdum patientem duriſſima. etenim euripedis almeona deriſoria videntur cogētia matrē occidere ex quibus verbis patent que dicta ſunt. ¶ Si igitur pͥma concluſio. Martirium eſt actus virtutis. Probatur pͥmo quia omnis perpeſſio mortis pro chriſto actus virtus ſed vt dictum eſt martiriū eſt perpſſio mortis pro chriſto ergo martirium eſt actus virtutis. Secundo omnis actus quo tollerantur duriſſima etiam que facilitatem cōmunē hmōi tranſcendūt pro reb⁹ maximis et honeſtiſſimis eſt actus virtutis vt patet ex his que de Ariſ. paulo ante allegata/ſunt ſꝫ martirium eſt perpeſſio duriſſimorum et grauiſſimorum cōmunem hominū facultatē trāſcendentiū ergo martirium eſt actus virtutis. Tertio omnis ꝑſiſtentia in veritate et iuſticia eſt actus virtutis/ſꝫ martirium eſt perſiſtentia in veritate et iuſticia igitur. ¶ Secunda concluſio. Martirium in gradu excellentiſſimo virtutis cōllocatū eſt. Probatur omnis virtus heroica in gradu excellētiſſimo virtutis collocata eſt ſed martirium eſt virtus heroica et diuina igitur. Maior ꝓbatur ex. Ariſ. in principio ſeptimi ethicorum vbi heroicā virtutē diuinā appellat propter excellentiſſimā eius ⁊ minor ꝓbatur qꝛ martirium eſt act⁹ qui aut ex natura ſua aut ex circunſtantia excedit omnem facultatē hominū quia eſt actus quo grauiſſima ſupplicia ⁊ mortē ipſam tolleramus ne fidem ⁊ iuſticiam deſeram⁹. ¶ Secūdo nō ſunt ſecundū Ariſ. niſi tres gradus virtutum continētia/tēperantia/⁊ heroica virtus/ ſed cōſtat ꝓpter rationem nuper dictam ꝙ heroica virtus excellit continentiā et tēperantiā ergo cū martirium pertineat ad heroicam virtutē ſequitur ꝙ collocat in excellētiſſimo gradu virtutis. ¶ Tertia cōcluſio. Martirium non exigit actualē perpeſſionē grauiſſimorum ſuppliciorū ⁊ mortis ꝓ chriſto. Probatur quia alias ſequeretur ꝙ duo omnino equales in ꝓpoſito grauiſſimorum ſuppliciorum ſuſcipiendoꝝ ꝓ chriſto in hoc ſolū differentes ꝙ furor tiranni ſeuit in vnum et nō in alium ſic in merito differrēt ꝙ vn⁹ eſſet martir et nō alius ſed ꝯñs eſt falſum quod probatur ſic. quorumcūq; actus interiores ſunt eiuſdē rationis ⁊ intenſionis eorū merita ſunt eiuſdē rationis et equalia ſed actus interiores iſtoꝝ duorū ſunt eiuſdē rationis quia in vtroq; eſt volitio ſuſtinendi grauiſſima terribilia ne deſeratur fides aut ne idola colantur que volitio in vtroq; eſt formaliter imperatiua executionis/ ſuppono enī ꝙ vterq; admoneatur a tiranno vt neget fidem ⁊ colat idola aut ꝙ grauiſſimis ſuppliciis afficietur/ꝙ vterq; reſpondeat ſe nequaꝙ negaturū fidem ſed ad quecunq; grauiſſima ſupplici paratiſſimum/ꝙ vterq; preterea ducatur ad locum tormētorū/ ⁊ cū cruciatur vnus ſi ex ipſa perpeſſione augeatur voluntas martirii in eo qui patitur ꝙ etiam augeatur in alio videndo ſocium patientē addatur caſui ꝙ cum ille primus inter tormenta emittit ſpm̄/ tūc aut ꝓpter euidentiam miraculoꝝ aut ꝓpter mortem tiranni relinquatur alius tunc nō videtur quid deſit iſti quod ad martirium requiritur. Secūdo niſi ſic ſequentur ꝙ per aliquid mere violentum quod non eſt in poteſtate virtuoſe operantis aliquis de non martire fieret martir ſed cōſequens eſt falſum igitur. Et patet ꝯña quia per tollerātiam mortis violente ꝗ non eſt in poteſtate martiris de martire fieret martir. Tertio pauper nō habens quid erroget liberalis eſſe poteſt ergo etiam fidelis non habens qui eū pſequatur aut cruciet pro fide chriſti. nō eſt tamen ſimile de liberalitate et martirio quia pauper dicitur eſſe liberalis per actum qui non eſt formaliter imperatiuus executionis ſed tantū equiualenter fidelis autē non poteſt eſſe martir niſi per actum formaliter imperatiuum executionis qui actū

Martirium nō reqrit martir.

hec articula ſoluit maioris qſti. ſeu termionꝝ diſſi. 49.

differt a primo nõ tantũ numero ſed ſpẽ. τ ideo ma
gis proprium eſt exemplũ de diuite qui videns ali=
quẽ quem credit pauperẽ extrahit pecuniã vt ero=
get/pecunia aũt extracta per aliquã circũſtantiam
apparet ſibi manifeſte eũ non eſſe pauperẽ ſed ma
gis ſimulatorem paupertatis talis eñ hꝫ actũ li=
beralitatis formaliter ĩperatiuũ executiõis. Quar
to oĩs hñs actũ ĩmediate natũ elici ab habitu mar
tirii eſt vere martir ſed talis hꝫ actũ ĩmediate natũ
elici ab habitu martirii τ nõ ab alio habitu ǵ talis
eſt vere martir. Minor probaꝫ qꝛ lꝫ iſte actus forã
liter ĩperatiuus executiõis reſpectu mortis τ gra=
uiſſimi cruciatus tollerandi poſſit cauſari median
te actu alicuius alteri⁹ habit⁹ vt ptꝫ de primo actu
martirii q̃ nõ elicit ab habitu martirii qꝛ mũdũ il=
le habitus eſt genit⁹ nullus eſt tñ dabilis habitus
alius ab habitu martirii a quo poſſit elici ĩmedia=
te iſte act⁹. Quinto oĩs act⁹ ex quo frequẽtato nat⁹
ẽ gñari ĩmediate habit⁹ martirii/ẽ act⁹ martirii ſꝫ
ex iſtis volitionibus forãliter ĩperatiuis executiõs
etiã ſecluſa morte per modũ qui ſupradictis eſt na
tus eſt generari habitus martirii igit. Minor pro
batur qꝛ habitus martirii aut ſufficienter genera
tur ex huiuſmodi volitionibus et tunc habetur in=
tentum aut ad hoc ꝙ aliqua volitio generet habi=
tum exigitur tollerantia τ perpeſſio mortis/et tũc
ſequitur primo ꝙ nunq̃ in aliquo viatore erit habi
tus martirii. Sequit ſcd̃o ꝙ impoſſibile erit natu=
raliter habitũ martirii ex plurib⁹ volitionib⁹ gña
ri ſed ſemper ex vna. Sequitur tertio ꝙ null⁹ habi
tus martirii acquiſitus inclinabit in actum marti=
rii/et patet conſequentia quia talis non eſt plus ca
pax actus martirii cum iam ſit mortuus. ¶ Quar=
ta concluſio Ad martirium non ſufficit quelibet vo
litio grauiſſimorum ſuppliciorum et mortis etiam
N ꝙtumcunq intenſa. Probatur ad martirium exi=
gitur volitio grauiſſimorum ſuppliciorum et mor=
tis pro chriſto formaliter imperatiua executionis
ſed multe ſunt volitiões mortis pro chriſto que nõ
ſunt formaliter imperatiue executionis vt volitio=
nes quas hñt xp̃i ꝯfeſſores cũ abeſt tyrãnus τ fidei
aut iuſticie pſecutor igit. ¶ Quĩta ꝯcl'o. Nemo tan
q̃ martir ab eccl'ia venerãd⁹ eſt niſi pro xp̃o mortẽ
efficaciter ptulerit. Probaꝫ qꝛ de nullo eccl'a certa
eſt ꝙ habuerit volitionẽ mortis pro xp̃o formal'r ĩ=
peratiuã executiõis niſi eũ de facto inter ipſos cru=
ciatus τ mortis dolores viderit in cõfeſſione fidei
perſiſtere lꝫ eñ qs in abſentia grauiũ ſuppliciorũ
velit ferre mortẽ ꝑ xp̃o/dolor tñ cruciatuũ ꝑñtiũ
ita affligit vt frequenẽ deſinat miles xp̃i velle qđ vo
luit τ qꝛ mors ipſa ſemp acerba iudicaꝫ et vitã no=
ſtrã vt plurimũ nimiũ diligim⁹ ideo nõ ſufficit ma
nere in hmõi confeſſione inter cruciatus niſi etiam
cõſtanter mortem feramus ad hoc ꝙ certa ſit eccle=
ſia ꝙ iſte habuit actum circa mortem pro chriſto ꝑ
fecte imperatum executionis. ¶ Sexta concluſio.
Ad martirium non exigitur vniuerſaliter in eo q̃
O martir dicitur volitio mortis pro chriſto. probatur
innocentes fuerunt vere martires τ tñ non habue=
runt volitionem mortis pro chriſto igitur. prima
ps añtis probaꝫ primo aucte eccl'ie que ſolẽnitatẽ
martirii eorum celebrat ſm ꝙ habet Auguſtinus
in ſermone innocentium hodie fratres illoꝝ infan=
tium natalem colimus quos ab herode iterfectos eẽ
euangelii textus eloquitur. Minor ꝓbatur qꝛ non
habuerunt vſum rõnis. τ ideo in eodem loco habet
Auguſtinus. ſi quidem ante vite ꝑpetue adepti ſunt
dignitatem q̃ vſum preſentis acciperent. Secundo
probatur auctoritate iohannis epiſcopi in ſermo=
ne eiuſdem diei. Probat nouos excercitus Chriſt⁹
legiones lactantes victoria perpetrata coronat/ſi
unt pro chriſto victores qui et vite fuerant coequa=
les ſiunt ſine certamine fortes ſine pugna victores
mercantur pena martirium gloriam ſanguine cõ=
parant ecce/ex his verbis patet primo ꝙ innocen=
tes ſiunt victores et cognorantur τ cõſtat ꝙ non vo
lendo mortem ſed moriẽdo. patet ſecundo ꝙ tales
pena nõ volẽte mercati ſunt martirium et gloriam
¶ Tertio probatur auctoritate Seueriani in ſer=
mone innocentum dicẽtis. Hoc loco attendat audi
tor et intelligat martirium non cõſtare per meritũ
ſed venire per gratiam in paruulis que voluntas
qđ arbitriũ vbi captiua fuit et ipſa natura ¶ Quar
to ꝓbatur auctoritate beati Auguſtini in ſermone
de epiphania. O pulli beati modo nati nunq̃ tem
ptati nõ habebatis etatem in qua paſſuro chriſto
crederetis ſed habebatis carnem in qua pro paſſu=
ro chriſto paſſionem ſuſtineretis. Quinto ꝓbatur
auctoritate Benardi in eorundẽ ſermone Ille pro
chriſto crucidatos infãtes dubitet coronari qui re
natos in chriſto non credit inter adoptionis filios
generari. Et ſicut tũc circũciſio nunc vero baptiſm⁹
ſine vllo ꝓprie voluntatis vſu ſufficit ad ſalutẽ ſic
pro chriſto ſuſceptum martiriũ illis ſufficit ad ſã
ctitatẽ in quibus verbis Benardus videtur expreſ ad marti
ſiſſe cõcluſionem poſitam et efficaciſſimã rationem rium nõ
eius. Et ideo ſexto ꝓbatur cõcluſio non magis ad exigitur.
martirium/exigitur actus ꝓprie voluntatis q̃ ad volũtas.
baptiſmum ſed cõſtat ꝙ ſine quocũq actu volunta
tis aliquis verum baptiſmum ſuſcipit et eſt ita ve=
re baptiſatus ſicut ille qui per motum ꝓprie volun
tatis baptiſatur ergo etiam poteſt aliquis eſſe ve
martir ſine quocũq actu ꝓprie voluntatis. maior
ꝓbatur ex auctoritate beati Benardi in preceden=
ti ꝓbatione adducta. Cum ſecundo quia ad id per
quod ſit quis de familia chriſti nõ exigitur vniuer=
ſaliter actus ꝓprie volũtatis. alias ad baptiſmũ
exigeretur/ſed per martirium nõ exiſtens prius de
familia chriſti ſit de familia chriſti cũ tales vt te=
net eccleſia in ſanguine ſuo baptiſãtur igitur. Ter
cio non plus exigitur actus ꝓprie volũtatis ad eẽ
de milicia chriſti q̃ ad eſſe de familia ſed vt conſtat
ad eẽ de familia non exigitur actus ꝓprie volunta
tis ergo nec ad eẽ de milicia. Maior probatur quia
quecũq ratio dabitur ad ꝓbandum quod ad eſſe
de milicia chriſti exigitur actus ꝓprie voluntatis il
la eque faciliter cõuertetur ad probandũ ꝙ hoc idẽ
exigitur ad eſſe de familia. Septimo chriſtus eſt lõ
ge miſericordior q̃ quicunq rex temporalis terre
nus q̃tũcũq prudens ſit aut bonus/ſed a gere tem
porali bono τ prudente τ pio poteſt inſtitui lex per
quam omnes in quos furor hoſtium ſuorũ ſeuierit
iubebit honorifice ſepeliendos et parentes eorum
magnis honoribus remunerandos etiã ſiue actum
habuerint reſpectu ꝓprie voluntatis horum maloꝝ
ſiue non ergo veriſimile eſt ꝙ a chriſto optimo τ pi
iſſimo chriſtiane militie principe etiam ſit inſtitu=
ta lex de martirio eorũ qui ꝓ nomine ſuo paſſi ſunt
ſiue etiam actum proprie voluntatis habuerint ſi= correla.
ue nõ. Ex qua cõcluſione infertur primo ꝙ nõ eſt ve=
riſimile ꝙ in innocentibus chriſtus accelerauerit
vſum rationis quẽ ſibi relicti pro etate habere nõ
dum poterant. Patet hoc auctoritatibus auguſti=
ni τ aliorum ſacrorum doctoꝝ ad precedẽtem cõclu
ſionem adductis. alias enim accepiſſent vſum pre=
ſentis vite quod eſt cõtra Auguſtinum/nec fuiſſent
facti fortes ſine certamine nec victores ſine pugna
quod eſt contra iohannẽ epm nec pena ſola fuiſſent

mercati martiriū cuius oppoſitū itēdit idē/⁊ veni
ret martiriū per meritū ꝓprie volūtatis et nō per
gratiā quod eſt cōtra ſeuerianū q̄ itēdit aꝑte nega
re fuiſſe in eis acceleratū vſu proprie rōnis cum ait.
In paruulis que volūtas quod arbitriū. Neqꝫ di=
xiſſet Bernardus/⁊ ſicut tunc circunciſio nunc vero
baptiſmꝰ ſine vllo ꝓprie voluntatis vſu ſufficit ad
ſalutē ſic pro xp̄o ſuſceptū martiriū illis ſufficit ad
ſanctitatē. Scd̄o nichil quod cōſiſtit in facto aſſeren
dum eſt in ſacris litteris niſi de hoc expreſſa habea
tur auctoritas/aut rō certa/aut experientia euidēs
ſed de miraculo accelerationis vſus rōnis nullum
predictoꝝ habeꝫ igiꝫ. Tertio poſſet eque faciliter di
ci ꝙ non eſt batiſmus ſine vſu rōnis ⁊ ꝙ in oī baptiſ
mo deus miraculoſe accelerat vſum rōnis ⁊ volun
tatis ꝑ quē credit et vult ea que credere et velle ad
baptiſmū neceſſariū eſt. Neqꝫ etiā hec rñſio placet
beato Thome queſtione de martirio articulo pri=
mo in rñſione ad primū cū ait. ¶ Ad primū dicēdū
ꝙ quidā dixerūt ꝙ in innocētibꝰ accelerat⁹ eſt mira
culoſe vſus liberi arbitrii ita ꝙ etiā volūtarie mar
tiriū paſſi ſunt/ſed qꝛ hoc ꝑ auctoritatē ſcripture
non probatur ideo meliꝰ dicendū eſt ⁊c̄. Sequitur
ſcd̄o ꝙ innocētes non ſolū aſſecuti ſunt gloriam vel
coronam martirii ſed etiā verū martirium nec aſſe
cuti ſunt hmōi gloriā per dei gratiā ſic ꝙ ſecludaꝫ
rigor legis inſtitute a xp̄o. Cuius oppoſitū videtur
ſentire beatus Thomas loco nuper allegato illa
dicēs. Ideo melius dicendū eſt ꝙ martirii glīa quā
in aliis ꝓpria voluntas mereꝫ illi paruuli occiſi ꝑ
dei grām ſunt aſſecuti nā effuſio ſanguinis propter
xp̄m vicē gerit baptiſmi. vnde ſicut pueris baptiza=
tis per grām baptiſmalē meritum xp̄i operaꝫ ad
gloriam obtinendam ita ⁊ occiſis propter xp̄m me
ritū martirii xp̄i opaꝫ ad palmā martirii ꝯſidā. vn̄
Augu. dicit in quodā ſermone de epiphania quaſi
eos alloquēs. ille de vr̄a corona dubitabit i paſſio
ne pro xp̄o qui etiā paruulis baptiſmū nō exiſtimat
prodeſſe chriſti non habebatis etatem qua in paſ=
ſurum xp̄m crederetis/ſed habebatis carnē in qua
pro paſſuro xp̄o paſſionē ſuſtineretis/hec Thomas
Ex quibus verbis ptꝫ ꝙ licet nō neget aperte fuiſſe
in innocētibus verū martiriū tn̄ non cōcedit expreſ
ſe eis niſi gloriā martirii ⁊ ideo ꝓbo primo correſ
lariū. paruuli baptiſati hn̄t verū baptiſmū ergo ⁊
paruuli occiſi ꝓ xp̄o hn̄t verū martiriū. Scd̄o ſuſce
ptio baptiſmi cum fide et volitione eccleſie eſt me=
ritoria vite eterne ergo et effuſio ſāguis pro chriſto
in paruulo cum fide et volitione eccleſie eſt merito=
ria corone et palme martirii. ¶ Pro declaratione
tamen ſecunde partis eſt aduertendum ꝙ non intē
do negare gloriā martiriū dari nō ſolū puulis ſed
etiam adultis ex mera gratia chriſti quia non ſunt
condigne paſſiones huius ſeculi ad futuram gloriā
que reuelabitur in nobis imo ipſa lex de coronatio
ne martiriū eſt ex mera grā xp̄i/ſꝫ hic ego voco gra
tiā q̄ ſecludit rigore legis illā gratiā qua ſi aliquod
p̄miū vel donū tribuiꝫ alicui ꝙ ſi p̄ci ſe ageret ſcd̄m
legē iā poſitā illō non ſibi tribuereꝫ. Dico ḡ ꝙ ſicut
lex eſt poſita de baptiſmo paruuloꝝ ita ⁊ de effuſio
ne ſanguinis eorūdē/⁊ ſicut baptiſmꝰ paruuloꝝ eſt
meritorius vite eterne ita et eorum ſanguinis effu=
ſio cum fide ⁊ volitione eccleſie. Scd̄o omnis actio
vel paſſio acceptata a deo ad vitam eternā eſt me=
ritoria vite eterne: ſed effuſionē ſanguinis paruulo
rum acceptat deus ad vitam eternā ḡ ipſa eſt meri
toria vite eterne et per ꝯn̄s preter gloriā vite eter=
ne habuerūt innocētes et martiriū: ⁊ martirii me=
ritum. Aut aliter formatur ratio iſta omnis actio
vel paſſio que in aliquibus eſt accepta a deo ad vi=
tam eternam et in quibuſcunqꝫ etiam ſimilibꝰ ac=
ceptaretur de facto ad vitam eternā eſt meritoria
vite eterne de rigore legis poſite ſed paſſio innocē
tum eſt accepta a deo ad vitam eternā/⁊ in quibuſ=
cunqꝫ ſimilibus etiā acceptatur ſimilis paſſio ad
vitam eternā ergo hmōi paſſio ⁊ effuſio ſanguinis
pro Chriſto eſt de rigore legis meritoria vite eterne
Tertio ſecundū Thomā effuſio ſanguinis pro xp̄o
vicem gerit baptiſmi ergo ipſa eſt meritoria omni
um quoꝝ eſt meritorius baptiſmus/ſed baptiſmꝰ
eſt meritorius vite eterne igitur. ¶ Contra primam
cōcluſionem. Arguitur ſic nullum illicitum eſt actꝰ
virtutis: ſed martirium eſt illicitum ergo martiri=
um non eſt actus virtutis minor ꝓbatur quia occi=
dere ſeipſum eſt illicitum ſed aliqua martiria cele=
brantur in eccleſia quibus martires ſeipſos interi
merunt recitat enim Auguſtinus primo de ciuitate argumē. tho. vbi
dei ꝙ quedam ſancte femine tempore perſecutiōs ſup. 2.2.
vt in ſectatores ſue pudicicie deuitarēt ſe in fluuiū 174. q̄ſti.
deiecerunt eorumqꝫ mō defuncte ſunt: earum tamē articu. 1.
materia celebrantur in eccleſia. ¶ Confirmatur nō
licet occidere ſe pro quocūqꝫ malo fugiēdo ergo nec
licet ſe alteri ad occiſionem exhibere pro quocunqꝫ
malo fugiendo/ſed martires ſe tirannis exibēt oc=
cidendos ergo martirium eſt illicitū ¶ Secūdo lau
dabile eſt ꝙ aliquid offerat ſe ad exequendū actum
virtutis: ſed nō eſt laudabile ꝙ aliquis ſe martirio
ingerat/ſed magis videtur preſumptuoſum ⁊ peri
culoſū ergo martirium nō eſt actus virtutis. ¶ Ter
tio pono caſum ꝙ tirannus cogens martirem ad
ydolatriam det ei hanc cōdictionem ꝙ ſi ſteterit an
te ydolum reputat eū coluiſſe ydolum quicq̄d verbo
dicat incōtrarium neqꝫ pro cultura petit aliud ab
eo niſi ꝙ ſtet ante ydolum. in circuitu autē eius fact
at ꝓfundiſſimā foueam in qua non ſit poſſibile ca=
dere ſine morte. tunc ſic iſte aut ſtabit añ ydolum ⁊
tunc ipſe adimplebit omnia que pertinet ad cultū
ydoli ⁊ ſic erit ydolatria aut nō et tūc mittet ſe in p̄
cipitium et ita ſe occidet ¶ Ad primā reſpondet bea
tus Thoma ꝙ vt ibidem dicit Auguſ. nō eſt impoſ=
ſibile ꝙ aliquibus fide dignis teſtificationibus di
uina auctoritas perſuaſit eccleſie vt dictarum ſan=
ctarum memoriam honoret. ſed cū hac ſolutiōe ad
huc ſtat vis rationis quia ſi occiderunt ſe actum il=
licitum ⁊ nō martirium habuerūt. Reſpondeo er= ſolutio auctoris
go aliter negando minorē ⁊ ad ꝓbationem dico ꝙ
iſta eſt diſtinguenda/occidere ſe eſt illicitum vel oc=
cidere ſe intentione quod eſt facere actum aliquā
ad quem ſequitur mors ⁊ faciendo eum intēdere ꝙ
mors cōſequatur ⁊ ſic cōcedo ꝙ occidere ſe eſt illici
tum vel occidere ſe preter aut cōtra intenſionem eſt
ſcilicet nos facimus actum aliquem ad quē ſequiꝫ
mors/nos tamen faciendo actum illum vitam no=
ſtram ſaluere intēdimus aut ſaltē nō intēdimus ꝙ
mors cōſequatur vt patet de eo qui fugiens hoſtes
mittit ſe fluuium. ⁊ vltra dico ꝙ femine ille mitten=
tes ſe in fluuium nō intendebātꝙ mors inde ſeque= alia ſolu
retur ſed tantum intendebāt pudiciciam ſuam con
ſeruare. Poteſt etiam aliter reſponderi ꝙ licet oc=
cidere ſe omnino ſit illicitum tamē aliquando fit ꝑ
ignorantiam huius iuris ⁊ legis/ne illa occiſio im
putetur ad demeritum ideo licet mulieres ille intē=
diſſent ſe mittendo in fluuium occidere vt pudicici=
am propter deum conſeruarent et in hoc rem illici
tam facerent/tamē ignorantia huius iuris de quo
apud multos ſapiētes aliqñ dubitatū eſt virū lici=
tū eſſet vel non fecit vt non imputaretur ad demeri=
tū quod alias fuiſſet ad demeritum imputatum eſt

ad hanc ignoꝛantiã faciebat circunſtãtia feruoꝛis
et vehemẽtie q̄ erat in cuſtodia pudicitie per quam
etiã vbi alias cognouiſſent ꝙ illud eẽt illicitũ tunc
tũ nõ ꝯſiderabãt imo nec foꝛte cõſiderabãt ꝙ eſſent
ſe mittẽdo in aquã moꝛiture. ¶ Ad confirmationẽ
dico ꝙ dupliciter poteſt intelligi ſe altrri exhibere
ad occiſionẽ. Uno mõ vt idem ſit ꝙ exhibere ſe alte
ri principaliter vt occidat ⁊ hoc modo ꝯcedo ꝯñs.
Aliomodo vt idẽ ſit ꝙ exhibere ſe alteri vt in defẽ-
ſione opis honeſti moꝛs inferat equanimiter tolle
retur ⁊ hoc modo nõ eſt illicitũ martires aũt nõ ſe
exhibẽt tyrãnis occidẽdos primomõ, ſed ſe exhibẽt
veritatꝪ ⁊ iuſticie defẽſoꝛes paratos moꝛtẽ tollera
re equanimiter ſi iferat. ¶ Ad ſcđam dico ꝙ ad ali
quos actus virtutũ laudabile eſt ſe offerre, ad ali-
quos aũt nõ eſt laudabile vt ad gerendũ principa-
tũ vel põtificatũ ⁊ maxie vbi ſũt multi li alii q̄ vel co
modꝰ vel eq̄ comode id gererẽ ⁊ admĩſtrare poſſũt
Ad minoꝛẽ dico ꝙ aliquẽ ſe ingerere martirio põt
intelligi dupľr. Uno mõ vt idẽ ſit ꝙ ingerere ſe ſup
pliciisq̧ cruciatibꝰ ⁊ petere ⁊ ſibi inferãt hmõi ſup
plicia ⁊ cruciatꝰ ⁊ ſic hoc nõ eſt regulariter lauda-
bile. Aliomõ vt idẽ ſit ꝙ ingerere ſe actu ꝓpter quẽ
ſolet iferri ſupplicia ⁊ cruciatꝰ cũ volũtate tollerẽ
di eos ſi inferat. ⁊ hoc mõ dico ꝙ hoc eſt laudabile
ſi circũſtãtia perſone aut loci aut tp̄is aut aliq̄ alia
non obuiet. Et ſi dicas ꝙ hõ nõ debet dare alteri
occaſionẽ iniuſte agendi. ſed ſe ingerẽs hoc mõ dat
occaſionẽ iniuſte agendi igit. Reſpondetur negan-
do minoꝛẽ ſed alius ex prauitate ſua ex occaſiõe bo
ni data ſcilicet conuerſionis ſue ⁊ emendatiõis, oc
caſionem mali non datũ elicit. ¶ Ad tertiam admit
to caſum ⁊ dico ꝙ nulla conditio ſibi propoſita a
tiranno poteſt facere ꝙ illa ſtatio eius ſit adoꝛatio
ydoli cum et mente ⁊ voce ydolum deteſtetur et ex-
ercet et ideo ſi multitudo aſtans non inde offenda
tur poteſt ſecurus ante ydolum ſtare. Si aũt multi
tudo inde offenderetur ⁊ crederet illũ adoꝛaſſe ydo
lum ex eo ꝙ ſtat ſcđm conditionem tiranni ⁊ nõ pa
teat ſibi alius regreſſus tunc poteſt ſe in foueã mit
tere vt non moꝛiatur ſed vt ydolatriam et euerſio-
nem multitudinis fugiat confidens in dño qui po-
tens eſt a durioꝛibus eripere ⁊ paratus etiam moꝛ
tem equanimiter tollerare ſi accidat. nam ⁊ ſancti
martires gaudentes incedebant ad locum ſuppli-
cioꝛum nec ob hoc ſeipſos dicebãtur occidere. ¶ Cõ
tra tertiam concluſionẽ arguitur ſic eis tm̃ conue-
nit martirium quibus ꝯuenit aureola martirii ſed
ſolis moꝛtem paſſis conuenit aureola martirii igi
tur. maioꝛ patet qꝛ cum deus ſit iuſtiſſimus et miſe
ricoꝛdiſſimus iudex illis ſolis conuenit meritũ qui
bus conuenit et premium ſed aureola eſt martiriũ
premium igitur. ¶ Secundo nulla volitio eſt actus
martirii niſi ſit volitio moꝛtis pro xp̄o foꝛmaliter
efficaciter imperatiua executionis: ſed non eſt foꝛ-
maliter imperatiua executionis niſi moꝛs cõſequa
tur igitur. ¶ Tertio eccleſia nullum veneratur tan
q̄ martirem niſi paſſus ſit moꝛtẽ pro xp̄o ꝗ nullus
eſt vere martir niſi paſſus ſit moꝛtẽ pro xp̄o, ꝯña te-
net qꝛ oẽm verũ martirẽ põt eccľia venerari tanq̄
martirẽ. ¶ Quarto martiriũ coꝛona eſt purpurea
ꝗ ad martiriũ exigit ſanguis effuſio añs ꝓbatur ꝑ
illud Cipriani i epiſtola ad martires. O beatã ec-
cleſiã noſtrã quã ſic honoꝛ dignatiõis illumĩat quã
tempoꝛibus noſtris gloꝛioſus martirium ſanguis
illuſtrat erat ante in operibus fratrũ cãdida nũc fa
cta eſt in martirum cruoꝛe purpurea, floꝛibus eius
nec roſe, nec lilia deſunt, certent nũc ſinguli ad vtri
uſq̧ honoꝛis ampliſſimam dignitatẽ accipiant co-
ronas vel de opere candidas vel de ſanguine pur
pureas. ¶ Ad primam reſpondetur dupliciter ad
primam negando maioꝛem, ſecũdũ enim aliquos
aureola eſt premiũ accidẽtale debitũ actui interio
ri nõ cuilibet ſed ei tantũ quẽ de facto cõcomitatur
actus exterioꝛ. Secũdo mõ reſpondetur negando
minoꝛẽ licet enim nõ cuilibet volenti moꝛi pro chri A
ſto debeatur aureola martirii, cuilibet tamẽ volẽ-
ti moꝛi pro chriſto volitione foꝛmaliter imperati-
ua executionis dato etiã ꝙ executio aliunde ſit im-
pedita datur aureola martirii. ¶ Ad ſecundã nego
minoꝛem ⁊ dico ꝙ aliqua volitio quã non cõſequi
tur moꝛs aliquãdo eſt foꝛmaliter imperatiua exe-
cutionis quia impeditur executio nõ ab eo qui pa-
ratus eſt pati ſed vel ab eo qui volebat moꝛtẽ infli
gere vel a deo vel ab aliquo alio ſecũdum ꝙ deus
diſpoſuit ¶ Ad tertiã ꝯcedo niſi aliquo legitimo do
cumento ſibi cõſtiterit de volitione imperatiua ex-
ecutionis puta ſi diuina reuelatione aut alio certo
teſtimonio ⁊ hoc ideo eſt quia naturaliter non eſt
poſſibile eccleſiam habere certum legitimũ ⁊ ſuffi
ciens documentũ de actu interioꝛi martirii niſi per
paſſionem exterioꝛem moꝛtis ⁊ ad ꝓbationẽ nego
aſſumptum ꝓ tẽpoꝛe quo deſũt eccleſie legitima do
cumẽta ⁊ teſtimonia quibꝰ efficaciter ꝓbetur ꝙ fu
it vere martir ¶ Ad iiii. ꝯcedo añs ⁊ nego ꝯñam ſꝫ
ſufficit volitio effuſionis ſanguinis foꝛmaliter im
peratiua executionis volitio tamẽ nõ eſſet efficiter
imperatiua executionis ſi nullo impedimẽto poſi-
to non tollerarẽ de facto moꝛtẽ ⁊ actualiter ſangui
nem vel vitã ꝓfunderet. ¶ Contra quartã cõcluſio-
nem Arguitur ſic omne martiriũ eſt volũtariũ er-
go quod non eſt volũtariũ non eſt martirium ergo
ad martirium exigitur volitio moꝛtis pro chriſto
maioꝛ ꝓbatur omnis actus virtutis eſt volũtarius
martirium eſt actus virtutis ergo martiriũ eſt volũ
tariũ. maioꝛ eſt Ariſ. tertio ethicoꝝ, ⁊ minoꝛ in p̄- X
ma cõcluſione ꝓbata eſt. ¶ Secũdo omne martiriũ
eſt meritoꝛiũ ergo quod nõ eſt meritoꝛiũ nõ eſt mar
tirium. ſed nichil nõ volũtariũ eſt meritoꝛium ergo
nihil nõ voluntariũ eſt martiriũ. ¶ Ad iſtas ratio-
nes. Ad primã nego maioꝛẽ ſi intelligatur ꝙ ſit vo
luntarium volũtate eiꝰ qui patitur, licꝫ ſit bone vo
luntate eius qui patitur vel eccleſie aut parentũ ſi-
cut cõtingit de baptiſmo. Ad probationẽ nego ma
ioꝛẽ vniuerſaliter intellectã ſi intelligatur de volũ
tario voluntate eius qui agit aut patitur. Et ad.
Ariſ. dico ꝙ loquitur de his q̄ contingũt ſecũdũ
regionem ⁊ curſum cõmune moꝛalis honeſtis, non
de his que cõtingũt ſecundũ miſericoꝛdiã ⁊ benefi
centiã paſſionem noſtram pie ad premiũ acceptan
tis. ¶ Ad ſecũdã cõcedo añs ⁊ ad ꝓceſſum vlterioꝛẽ
nego ꝙ illud quod nõ eſt voluntariũ voluntate pro
pria non ſit meritoꝛiũ Et dico ꝙ chriſtus aliquas
paſſiones ⁊ etiã aliquas ſuſceptiones duxit acce-
ptare ad premium ⁊ ita voluit eſſe meritoꝛias quis
nõ eſſent voluntarie voluntati eoꝝ qui patiebãtur Triſoſto
vel ſuſcipiebãt. ¶ Contra primũ coꝛrelariũ arguit
auctoꝛitate Johannis epiſcopi in ſermone innocẽ
tũ ita dicẽtis. Fiũt pueri ſine magiſtro diſcreti do
cti ſiue doctoꝛe eruditi ſine eruditoꝛe agnoſcũt chri
ſtum predicãt dominũ nõ quẽ pſuaſio humana do-
cuerit ſed quã diuinitas inſpirabat. ¶ Ad hanc au
ctoritatem reſpondeo ꝙ ſi Johãnes epiſcopus acci
piat verba in ſenſu ꝓprio tũc ſibi in hac parte non
credimus cũ aſſerat aliquid de facto cuius nec ra-
tionem habet nec auctoꝛitatẽ. ſi autem accipiat in
ſenſu in propꝛio ita vt dicat infantes agnoſcere et
predicare quia ita patiuntur ac ſi predicarent et aco

gnoſcerent tunc conceditur ⁊ nichil contra conclu-
ſionem, quod autem accipiat agnoſcere hoc modo
patet quia eodem modo videtur accipere agnoſce-
re ⁊ predicare: ſed cōſtat ꝙ non accipit p̄dicare pro
prie cū innocētes nullā vocē de xp̄o cū occidebātur
emiſerint ꝙ̃ nec proprie accipit agnoſcere. accipit
ergo agnoſcere ⁊ predicare nō ꝓ actu cognoſcendi
et loqendi ſed pro operibus aut paſſionib⁹ que ſm̄
regularē curſum actus cognoſcendi ⁊ loquēdi con
comitari ſolent. Contra vnum ſuppoſitum in tota
queſtione ſcilicet ꝙ in habentib⁹ vſū rōnis ad mar
tirium exigit̄ volitio mortis. Contra hoc arguitur
ſic matres innocentū fuerūt martires ⁊ tñ non ha
buerūt volitionē mortis pro xp̄o igitur maior pro
bat̄ auctoritate Criſoſ. dicētis erāt videre maiorē
dolorē ī matrib⁹ remanētibus q̄ in paruulis morie
tib⁹ vnū quidē paruuli ſuſtinebāt dolorē eñ nōdū
ſciebāt mortis timorē, matres vero duplicē patie-
bant̄ vnū q2 interfici filios ſuos intuēbant̄ alterū
quoq ꝙ a filiis ipē deſolabāt̄ ī puulis deniq mors
btā ſinē faciebat doloris. In matrib⁹ aūt puulorū
meōria ſp erat renouatio doloris. Scd̄o idē ꝓbat̄
Seueria nus. auctoritate. Seueriani dicentis in martirio filiorꝫ
matres paſſe ſunt. nam gladius filiorum pertrāſi-
ens mēbra ad corda matrū deuenit ⁊ neceſſe eſt vt
ſint premii cōſortes que fuerūt ſocie paſſionis mar
tirii matres tulerūt quicquid augoris extitit ⁊ do
loris ⁊ ideo nō carebunt martirii gaudio lacrime
quas fuderūt. ¶ Ad primā reſpōdeo negādo maio
rem ad hūc ſenſū ſcilꝫ ꝙ in tollerātia mortis filiorꝫ
fuerūt martires ⁊ hoc ſatis ꝓbāt auctoritates ad
ducte q2 ex eis ptꝫ ꝙ dolebāt in morte filiorꝫ et non
tollerabāt mortē eorꝫ equanimiter neq volebāt eā
ſed ſi potuiſſent obſiſtere obſtitiſſent, credo tñ ꝙ de
us nō reliquit eas irremuneratas ⁊ poſſibile eſt ꝙ
poſtea alique earꝫ martiriū paſſe ſunt pro xp̄o: ſed
dico ꝙ paſſio mortis filiorꝫ nō fecit eas martires.
¶ Ad primā auctoritatē cōcedo ꝙ matres maiorem
triſticiā patiebant̄ q̄ filii. ſed ex hoc nō pōt īferri ꝙ
tollerātia illius triſticie reddiderit eas martires.
¶ Ad auctoritatē Seueriani ꝯcedo ꝙ matres gra-
uē triſticia paſſe ſunt ⁊ pie credendū eſt ꝙ de⁹ fecit
eas ꝯſortes p̄mii id eſt eterne beatidudinis ſicut fe
cit eas cōſortes ⁊ ſocias paſſiōis ⁊ cū dicit vlterius
ꝙ nō carebūt martirii gaudio, ꝯcedo hoc ad rigo-
rē ſermōis q2 matres gaudebūt in martirio ⁊ p̄mio
martirii filiorꝫ ſuorꝫ, ſed nō habebūt gaudiū marti
rii proprii niſi aliunde pro chriſto paſſe ſunt.

¶ Rationes ſolute ſunt ex dictis.

Q Ueritur ſecūdo. vtrū martiriū
ſit act⁹ maxime pfectiōis? Arguit̄ ꝙ non
q2 act⁹ caritatis eſt maioris pfectionis q̄
martiriū igit̄. In oppoſitū videt̄ eē Aug. q̄ martiriū
virginitati p̄fert ī hoc ſatis denotās martiriū eſſe
tho. ſcd'a ſcde q̃ſti. 174. arti culo 3°. actū maxie pfectionis. ¶ Opinio bti Thome eſt ꝙ
martiriū ꝯpatū ad v̄tutē elicietē ipm̄ nō eſt act⁹ pfe
ctiſſim⁹ v̄tutis. ꝓbat q2 martiriū hoc mō ꝯſiſtit in
debita tollerātia mortꝭ: ſꝫ tollerare mortē non eſt
ſm̄ ſe laudabile, ſꝫ ſolū ſm̄ ꝙ ordinat̄ ad aliqd̄ bo
nū qd̄ ꝯſiſtit ī actu virtutis puta ad fidē ⁊ dilectio-
nē dei: ⁊ ideo act⁹ illi⁹ virtutis cū ſit finis eſt melior
martirio. ſꝫ martiriū ꝯparatū ad primū motiuū
qd̄ eſt amor caritatis ex q̄ q̄dē caritate ꝯuenit actui
ꝙ ptineat ad pfectionē vite martiriū inter ceteros
ꝯ thomā. act⁹ hūanos eſt pfectiſſimus actus ſcd̄m genus ſuū
q2 eſt maxime caritatis ſignum. Iſta opinio nō vi-
detur michi veritatē cōtinere. Et ideo arguit̄ ſic cō-
tra eam idem eſt martirium quod elicit̄ ꝓprie ab
aliqua virtute ⁊ ꝯ̄ quod primo mouet caritas ſed
martirium ad quod primo mouet caritas inter hu
manos actus eſt perfectiſſimus ergo martirium ſe
cundum ꝙ elicitur ꝓprie ab aliqua virtute eſt per-
fectiſſimus actus. ¶ Ad hāc rōnē reſpōdebitur for-
taſſis ꝙ male cōcluditur inferādo cōcluſionē de ſe-
cundum ꝙ eo ꝙ nulla permiſſarum eſt ſecūdū ꝙ ſed
tantū poteſt inferri mere cathegorica cōcluſio ergo
martirium quod elicitur ꝓprie ab aliqua virtute
eſt perfectiſſimus actus cum qua ſtat ꝙ non ſit per
fectiſſimus actus ſecundū ꝙ cōparatur ad virtutē
ꝓprie elicientem. ¶ Cōtra hāc ſolutionē ſic. Argui
tur virtus eliciens ꝓprie martirium aut elicit tolle
rantiā mortis ſecundū ſe ⁊ hoc non quia vt dicit i-
dem doctor hoc nō eſt laudabile aut elicit tollerā-
rantiā mortis ſecūdum ꝙ ordinatur ad fidē ⁊ dile-
ctionē dei et tunc elicit martirium per cōparationē
ad primū motiuum eius ergo per cōparationē ad
virtutē elicientē que elicit martirium ꝓpter fidē et
dilectionē dei martiriū inter humanos actus eſt ꝑ
fectiſſimus. ¶ Secūdo ſecūdū eandē opinione mar
tiriū nō eſt pfectiſſimus actus niſi q2 ſignū maxime
perfectionis ſcilꝫ maxime caritatis, ſed perfectum
in ratione ſigni nō eſt niſi extrinſeca denominatio
ne perfectum ergo ex hoc ꝙ eſt eſſe ſignū maxime ca
ritatis ne poteſt probari ꝙ martiriū ſit perfectiſſi
mus actus inter humanos actus. et patet hoc per
exemplum nā licet muſca ex nihilo creata ſit ſignū
perfectiſſime potētie ſcilꝫ creatiue nullus tamē ex hoc
cōcederet ꝙ ipſa eſſet perfectior q̄ equ⁹ ex equo ge-
nitus. ¶ Sit igitur Prima cōcluſio omnis actus q̄
eſt martirium eſt regulariter ceteris paribus om-
ni alio actu qui non eſt martiriū perfectior ego au
tem hic non voco martirium paſſionē illā exterio-
rem mortis ſed actum interiorē formaliter impera
tiuum tollerantie huius paſſionis. ꝓbatur cōcluſio
actus caritatis quo ita diligitur de⁹ vt ꝓ nullo qd̄
eſt cōtra rectam rationē nec etiam ꝓ morte velit di
mittere eum eſt actus heroicus ſuperans cōmunem
facultatem hominum actus autem caritatis in om
nibus iſti ſimilis preter hoc ꝙ non habet hanc voli
tionis mortis imperatiuā formaliter executionis
nō eſt actus heroicus ergo primus eſt perfectior ſꝫ
martirium in omni actu ponit volitionem mortis
imperatiuam executionis ergo omis actus qui eſt
martirium eſt ceteris parib⁹ omni alio actu qui nō
eſt martirium perfectior Secūdo omnis actus qui martiriū act⁹ per fectiſſi.
pro ſua excellentia et difficultate addit cōdictionē
cōſtituentē eū ſupra cōmunē hominum facultatem
eſt melior et perfectior ceteris paribus eo qui non
addit hmōi cōdictionē ſed actus qui eſt martirium
addit hmōi cōditionem quia addit vniuerſalē recti
tudinē ⁊ imperium vniuerſaliter circa omnia que
nata ſunt hmōi rectitudinem impedire etiam circa
mortem et duriſſimos cruciatus igitur. Confirman
tur iſte rationes per illud Ioh. xv. maiorem carita
tem nemo habet vt animā ſuā ponat quis pro ami
cis ſuis: ſed ꝑ actum martirii quis imperat forma
liter animā ſuā poni pro amicis ſuis ergo martiri
um eſt actus excellentiſſim⁹ neq ego itelligo ꝙ mar
tirium ſit actus quo quis feratur actualiter in vo-
litionem mortis ſecundū ſe quia vt dicit Thomas
hoc nō eſt laudabile. ſed dico ꝙ per martirium ego
habeo volitionē alicuius excellētis operis aut no-
litionem alicuius turpis ⁊ quia ꝓponitur michi cō
dictio vel deſerādi illud opus excellēs vel admittē
di aliud turpe aut patiendi mortem et graues cru
ciatus per actum qui eſt martirium ego ita volo il
lud opus honeſtum vel nolo opus illud turpe ꝙ ma
lo pati mortem ⁊ grauiſſimos cruciatus q̄ vel deſe

rere illud vel admittere iſtud et quia actualiter ē mi-
chi ꝓpoſita cōditio illa ego actualiter impo tollerā
tiam mortis quorūcū crucιatuū. Conſtat aūt ꝙ da
to quocū actu ꝗtūcū excellēti qui nō habeat iſtā
conditionē qua eū formaliter imparius tollerantie
mortis ⁊ grauiſſimoꝝ cruciatuū. ſi detur alius actus
habens omnia q̄ habet precedens/⁊ cum hoc iſtā cō-
dicitionem reponentē eū in genere. virtutis heroice
ꝙ iſte ſcd̄us actus eſt longe perfectio pmo neq volo
dicere ꝙ vnus et idem actus interioꝛ primo ſit ca-
rens iſta conditiōe et nō heroicus ⁊ poſtea hꝫ iſtā cō-
ditionē et ſit heroicus imo iſti actus nō ſolū numero
ſed etiā ſpecie differūt quia aliquid eſt obiectum ſe-
cundi qd̄ non eſt obiectū primi. ſꝫ dico ꝙ vni actui pōt
alius ſuccedere et ꝙ ſecundus ſemper ſit perfectioꝛ
primo.

¶ Scd̄a concluſio pōt eſſe aliquis actus qui nō marti
riū actu qui eſt martiriū perfectioꝛ. ꝓbatur nā actus
ille quo beata virgo diligebat deū propter ſe erat ꝑ
fectioꝛ eo quo eleazarus nolebat etiam pro morte vti
cibis prohibitis in lege nolitiōe impatiua executiōis
nam aliquis actus aliquando ex obiecto cōi ſiue vt
alii dicūt ſm ſpē ſuā tātā hꝫ ꝑfectionē ꝙ ei alius act⁹
propter ꝑfectionē obiectū nō cōmunis ſiue circūſtan-
tia actus exterioris in perfectione equari non poteſt
et ideo notāter in ꝓcedenti cōcluſione dicebatur cete-
ris paribus. intendo eñ ꝙ oīa que poſſunt facere ad
perfectionē primi actus ſint in ſcd̄o ⁊ ſcd̄m addat ſu
per primū grauiſſimoꝝ ſuppliciorꝝ ⁊ mortis formali
ter imperatam tollerantiam. ¶ Tertia cōcluſio mul-
ti habitus a quibus non elicitur actus qui eſt marti
rium nec mediate nec imediate ſūt aliquibus habiti
bus a quibus mediate elicitur martiriū ꝑfectiores
ꝓbatur pmo cōcluſio per precedentē cōcluſionem qa
aliqui actus qui nō ſūt martiriū ſūt actu qui eſt mar
tirium perfectiores ꝗ et habitus eliciti pmoꝝ actuū
ſūt interdū ꝑfectiores hītibus elicitis ſcd̄oꝝ/ habit⁹
eñ ille a quo beata ꝟgo elicuit excellētiſſimū graduꝫ
dilectiōis dei erat excellētioꝛ habitu a quo Eleazar⁹
eliciebat conſeruationē legis cū volitione mortꝭ for-
maliter impatiua executionis. Scd̄o poſſibile erat ⁊
forte de facto ita fuit ipē eleazari ꝙ alicꝰ habuerit
tam perfectū habitū iuſticie legalis ꝗ perfectū habu
it. Eleazarus cui ſi de facto fuiſſet ꝓpoſita ꝯditio q̄
fuit ꝓpoſita eleazaro de morte ſuſcīpienda aut deſeren-
da a lege ipſe potius paſſus fuiſſet mortē ⁊ mille tor
menta ꝗ legem deſeruiſſet qꝛ tñ tali nō fuit hmōi ꝓ-
poſita conditio/eleazaro aūt ꝓpoſita fuit ideo ex hī
tu ſuo eleazarus elicuit actū martirii et non alius ꝗ
ſtat habitū ex quo nō elicitur act⁹ martirii eſſe eque
perfectū ⁊ etiā interdū ꝑfectiorē habitu illo ex q̄ eli-
citur actus martirii. Tertio volo ꝙ eleazar⁹ ⁊ alter
vt prius habeant hītus iuſticie legalis equalis et ꝙ
ille alius per multos actus ab habitu elicitos inten
dat habitum Eleazarus autē non ſed propter condi
tionē ſibi ꝓpoſitā eliciat actum martirii. ¶ Et ſic ar-
guitꝰ ſic pm⁹ hꝫ habitū ꝑfectiorē ꝗ ſcd̄s ⁊ tñ pm⁹ nō
elicit actū martirii ⁊ ſcd̄s elicit igitur. Sꝫ ne miſererꝭ
ꝙ hic aſſignam⁹ duos habitus a quoꝝ vno elicitur
martiriū ⁊ nō ab alio. ¶ Aduertēdū ꝙ hoc id̄ nō con
tingit qꝛ actu martirii nō poſſit elici ab alio/qꝛ vt di
ctū eſt ſi hnti aliū habitū oblata fuiſſet ꝯditio mor-
tis aut deſerēde legis hēbat habitū per quē cōſerua
tionē legis cū tollerantia mortis elicuiſſet actum for
maliter impatiuū executionis hoc ergo non ideo cō-
tingit quia non poteſt elici actus martirii ab alio
habitu/ſed quia defuit circunſtantia ſcilicet condi-
tio mortis vel legis deſerende. ¶ Aduertendum pre
terea ꝙ concluſio dicta intelligi poteſt comparan-
do habitus martirii inter ſe. aliquando vero compa-
rando duos habitus inter ſe quorū nullus eſt habi-
tus martirii verbi gratia/ſunt duo quib⁹ frequēter
ꝓpoſita eſt conditio deſerende fidei aut mortis tolle
rande ⁊ iſti duo quotienſcun hec cōditio eis ꝓpoſi-
ta fuit elicuerunt actum circa cōſeruationem fidei et
tollerantiam mortis formalitꝰ imperatiuā executio-
nis per quos quidā actus frequētatos elicuerunt in
ſe habitus conſeruande fidei ⁊ volitionis mortis pro
fide conſeruanda/ꝯſtat ꝙ iſti habit⁹ ſunt habit⁹ mar
tirii ꝓptitudinē ad ſimiles actus facientes. Tunc
volo ꝙ tirannus vnū eorū munerib⁹ velit allicere ad
deſerendū fidem ⁊ alium velit cogere per ꝯditionem
mortis ſibi propoſitā/conſtat ꝙ ille cui ꝓponitꝰ ꝯdi-
tio mortis ex habitu ſuo eliciet actū martirii/ſecun-
dus ex conſimili habitu eliciet actuꝫ qui non erit act⁹
martirii quia ſibi non ꝓponitur conditio mortis. Et
ſi dicas ꝙ virtute habit⁹ martirii non eliciet ille de-
fenſionē fidei ⁊ contemptū munerū ſed tantum eliciet
defenſionē fidei ⁊ contemptū mortis. ¶ Ad hoc reſpō
detur ꝙ iſte habitus martirii eſt duplex vnus eſt qui Habitus
non habet vniuerſalem rectitudinē verbi gratia voli martyrii
tio qua quis vult defendere fidem non obſtante cōdi- duplex
tione mortis propoſite ⁊ potius vult tollerare mor-
tem actu formaliter imperatiuo executionis ꝗ deſe-
rere fidem. Et de iſto concedo ꝙ ab iſto habitu nō eli
citur immediate cōtemptus munerū ne deſeratꝰ fides
elicitur tñ ab eo mediate ita ꝙ iſte habitus median-
te actu ſuo elicito inclinat ad primū actum habit⁹ cō
temptuꝫ munerum ꝓ defenſanda fide. Alius ē habi-
tus martirii qui habet vniuerſalem rectitudinē ver-
bi gratia habitus quo quis vult defēdere fidem ⁊ ꝓ
nullo quod eſt contra rectā rōem eam deſerere non ꝓ
morte non propꝛemiis nec pro quouis alio quod ē cō
tra rectam rōem ⁊ iſte habitus inclinat in actū cōtē-
ptus pmioꝝ ⁊ muneruꝫ vt conſeruetur fides. poteſt
tamē iſte habitus haberi cum vniuerſali rectitudine ⁊
nullo mō ꝑticulari/⁊ tunc tantū inclinaret mediate D.
in actū martirii ⁊ etiā in ꝯtemptū munerū. pōt etiaꝫ
haberi cum vniuerſali rectitudine ⁊ particulari vna
vel pluribus/⁊ tunc inclinat immediate in actū oēm
cui⁹ ꝑticularem rectitudinē ꝯtinet ⁊ mediate ī alios
alitꝰ tñ ⁊ per alium modū ꝗ ꝓcedens. ¶ Quarta con
cluſio nō oīs martir eſt quolibet nō martire in excel-
lentiori vite gradu ꝯſtitutus ꝓbatꝰ beata ꝟgo maria
eſt in excellentiſſimo vite gradu conſtituta ⁊ tamē ip
ſa nō fuit martir igitur. Secundo quia licet martiri
um ſit ceteris paribus actus excellentioꝛ tamen vt di
ctum eſt dabilis eſt aliquis actus virtutis actu mar
tirii excellencioꝛ ⁊ ſimiliter de habitibus ergo non
martir poteſt eſſe in excellentiori gradu vite conſtitu
tus ꝗ martir. Tertio conſtat ꝙ multi fuerunt marti-
res qui non acceſſerunt ad excellētem gradum illum
vite in quo fuit Johannes euangeliſta conſtitut⁹ qui
tamen non fuit martir cum ipſe ſeipſum appellet di
ſcipulum quem diligebat Jheſus. ¶ Contra primaꝫ
concluſionem arguitur ſic ꝓpter vnuꝫ quodq tale et
illud magis: ſed tollerantia mortis in qua conſiſtit
martiriuꝫ non eſt laudabilis niſi ꝓpter aliud magis
amatum ꝗ oppoſitum mortis ſcꝫ vita vel magis odi
tū ꝗ ipſa mors ergo volitio illius rei magis amate
vel nolitio alterius rei magis odite eſt laudabilioꝛ
ꝗ actus martirii. ¶ Secundo velle aliquid volitione
pertinente ad gradū tēꝑantie eſt perfectiſſim⁹ act⁹
ꝟtutis qui circa eandē materiā haberi poſſit: ſed nō
omis actus martirii eſt volitio ꝑtinēs ad gradū tē-
perantie ergo non omnis actus martirii eſt ꝑfectioꝛ
actus eo qui non eſt martirium. maioꝛ probatur qꝛ
volitio que ſit ſedatis omnibus paſſionibus ita ꝙ.

non plus notabiliter inſurgere poſſunt contra ratio
nem eſt pfectiſſima volitio hec aũt eſt volitio ptinens
ad genus temperantie. ⁊ minoꝛ pbatur qꝛ multi mar
tires paſſi ſunt interdũ vehemẽtes impulſiones a tri
ſticiis cruciatuũ ⁊ moꝛtis interdũ ex delectatiõibus
pmiſſionũ ⁊ donoꝝ. ¶ Tertio moꝛs pugnando con
tra hoſtes fidei ſuſcepta eſt virtuoſioꝛ ꝙ moꝛs ſuſce-
pta per martiriũ quod fit ſine contrapugnatõe ergo
actus foꝛtitudinis ceteris paribus eſt pfectioꝛ ꝙ a-
ctus martirii. añs pbatur quia per moꝛtẽ illã ſimul
defenditur fides ⁊ oppugnat̃ ac debilitatur hoſtes fi
dei. ¶ Ad primã nego ꝯñam argumẽtũ eñ pcedit ac

E

ſi vno actu quis vellet finem, et alio aliquid pꝑter fi-
nem non ſic autẽ eſt hic. ſed vno eodem actu quis vult
fidem vel honoꝛẽ diuinũ ⁊ moꝛtis tollerantiã ne de-
ſerat fidem aut honoꝛẽ diuinũ alteri tribuat, act⁹ ei
martirii nec dicit volitionem fidei tñ, aut nolitionẽ
ydolatrie tñ, nec volitionẽ moꝛtis tñ, ſed actus mar
tirii eſt volitio fidei aut nolitio peccati tam firma vt
neqꝫ pro moꝛte velit deſerere fidem aut admittere a-
liquid contra legẽ impatiuã foꝛmaliter executionis
reſpectu tollerantie talis mali pene ne vel bonum de
ſeratur vel culpa admittatur. ¶ Ad ſecũdam dico ꝙ
virtus accipitur tripl'r. Vno modo generaliter p om
ni habitu electiuo immediate conſiſtente ⁊c. ⁊ hoc ſi
ue actus ad quẽ inclinat ille habitus ſit ſuper facul-

Acceptiones ꝟtutiſ

tatem coẽm hoim ſiue non ſiue in electione actus ſui
patiat̃ pugnã paſſionũ ſiue nõ ⁊ hoc mõ gd⁹ heroic⁹
eſt virtus continentia etiam eſt virtus ⁊ ſimilit̃ perſe
uerantia. Scdo accipit̃ ꝟt⁹ min⁹ cõit̃ p hitu electiuo
immediate ꝯſiſtẽte ꝗ medietas nõ excedit coẽm hoim
facultatẽ: ſiue tñ hmõi hitus hẽat paſſiões ꝯ ſe impu
gnãtes ⁊ ꝑturbãtes ⁊ ipedimẽtũ ꝯ electiõem act⁹ ſui
faciẽtes ſiue nõ. ⁊ hoc mõ heroicus gdus nõ dꝛ ꝟt⁹ ſꝫ
dꝛ eſſe ſupꝛa ꝟtutẽ: ſꝫ ꝯtinẽtia ⁊ pſeuerantia ſũt ꝟtu-
tes. Tertio mõ accipit̃ ꝟtus ſtrictiſſime p habitu ele
ctiuo in medietate ꝯſiſtente nõ excedẽte coẽm faculta
tẽ hoim neqꝫ etiã turbato in electionib⁹ actuũ ſuoꝝ
pugna ⁊ rebelliõe paſſionũ. Et hoc mõ ariſt. vocat tẽ
perãtiã ꝟtutẽ ⁊ negat ꝯtinẽtiã eẽ virtutẽ in vii. ethico
rũ cũ ait. Poſt hec aũt dicẽdũ aliõ faciẽtes pncipiũ
qm̃ circa moꝛes fugiẽdoꝝ tres ſũt ſpecies: malicia: in
continentia: beſtialitas. ꝯria aũt duobus manifeſta.
hoc quidẽ eñ ꝟtutẽ hoc aũt ꝯtinẽtiã vocam⁹. ad be-

Virt[us he]roica et cõtinẽtia nõ ſũt virtutes ſm phm.

ſtialitatẽ aũt maxĩe vtiqꝫ ꝯgruit dicere ſup nos ꝟtu-
tem heroicã quãdã ⁊ diuinã: ecce vbi ari. diuidit ⁊ be
ſtialitatẽ ⁊ ꝟtutẽ que eſt oppoſitũ malicie ꝯ ꝯtinẽtiã
et virtutẽ heroicã que eſt virt⁹ ſup nos exiſtẽs. ⁊ ideo
hoc mõ accepto noĩe ꝟtutis virtus heroica non ẽ di-
cenda virtus ſed virtus diuina quia ipſa excedit fa-
cultatem communem hominum nec cõtinentia eſt di
cenda virtus quia adhuc patitur pugnam et impe-
tum paſſionum. ſi ergo accipiatur virtus tertio mõ
conceditur maioꝛ et negatur ꝯña eo ꝙ martirium nõ
eſt actus virtutis: ſed eſt actus virtutis heroice. nec
ſequitur eſt actus virtutis heroice ergo eſt actus vir-
tutis pꝛopter alienationem termini a ſua ſignifica-
tione. hec enim determinatio heroica alienat no-
men virtutis a ſua ſignificatiõe. ſi autem accipiatur
ſecundo modo virtus conceditur maioꝛ et minoꝛ et ſi
militer negatur conſequẽtia pꝑter eandem cauſam
ſi accipiatur tertio modo negatur maioꝛ et dico ꝙ vo
litio pertinens ad gradum temperantie eſt volitio
que nec ſecundũ ſe nec ſecũdũ actum exterioꝛem nec
ratione actus nec rõne circunſtantie excedit cõmunẽ
facultatem hoim. actus aũt martirii aut ex natura
ſua aut ratione alicuius circunſtantie communẽ ho-
minum facultatẽ excedit. et ad pbationem nego pri
mã ptẽ aſſũpti ſi intelligat̃ vniuerſaliter qꝛ ſi volitio

illa. ſit infra coẽm hoim facultatem tunc aliqua alia
volitio eiuſdem rei que excedet coẽm facultatem ho-
minũ erit excellentioꝛ ⁊ idõ in illa prima pte añtis de
bet addi hec clauſula ceteris parib⁹ que qꝛ nõ addit̃
ideo vl'r intellecta negãda eſt. ¶ Ad tertiã dꝛ negãdo
añs imo dico ꝙ moꝛs ſuſcepta p martiriũ eſt virtuo
ſioꝛ tñ quia ceteris parib⁹ ipſa eſt doloꝛoſioꝛ qꝛ vbi
eſt ꝯtrapugnatio ſicut ꝯtingit ĩ actu foꝛtitudinis ibi
eſt actio ſicut paſſio ⁊ inuaſio actiua ſicut paſſiua ra
tione cui⁹ actiõis diminuit̃ doloꝛ patiẽdo tñ etiã p-
pter calefactionẽ ſanguinis. Tũ propter diuiſionem
cogitationis ad inuadendum ratione cui⁹ minus col
ligunt̃ vires in appꝛehẽſione leſionũ ⁊ p ꝯñs minus
eſt doloꝛ. Tũ preterea qꝛ vbi eſt contrapugnatio ibi
eſt ſpes euadẽde moꝛtis que nõ habetur niſi foꝛte te-
nuiſſima ⁊ debiliſſima in martirio. ⁊ ideo pꝑter has
cauſas opus martirii eſt difficilius ⁊ per ꝯñs ceteris
paribus ꝟtuoſius. Et ad pbationẽ nego ꝯñaꝫ quia
ſtat minoꝛ ꝟtus cũ maioꝛi vtilitate ⁊ ecõtra. Cõtigit
tñ frequent̃ ꝙ per martiriũ ſpõte ſuſceptũ magis de
fenditur ⁊ multiplicat̃ fides ⁊ magis debilitant̃ ho
ſtes ꝙ per cõtrapugnationẽ, Nã ſi cõtrapugnando
hoſtes fidei vincat contẽpnit fidem ⁊ de ꝟtute ſua ſu
pꝛa modũ ſupbit. Raro aũt ꝯtingit in martirio qui
per ꝟba ⁊ per facta martirũ ⁊ per multitudinem po
puli cõuerſi hoſtis fidei retũdatur et cognoſcat ſe nõ
tm̃ potuiſſe in toꝛquẽdo ꝙtum martir potuit in pati
endo. ¶ Cõtra ſcdãm cõcluſionẽ arguit̃ ſic aut marti
rium ſm ſpẽm ſuam eſt quolibet alio actu perfecti⁹
aut per accidens tm̃, ſi ſcdm ſpẽm ſuam ergo nullus
actus qui non eſt martiriũ eſt actu qui eſt martirium
perfectioꝛ: ſi per accidẽs ergo non ẽ neceſſe ꝙ omnis
actus q eſt martirium ſit quolibet alio q non eſt mar
tiriũ pfecti⁹. ¶ Secũdo arguit̃ per illud Joh. xv. ma
ioꝛ eſt caritatem nemo habet vt aĩam ſuaꝫ ponat qs
pro amicis ſuis, ergo vl'r martiriũ eſt perfectius ope
quod non ẽ martiriũ. ¶ Ad pmam dico ꝙ martiriuꝫ
nec p ſe nec per accñs nec ſcdm ſpẽm ſuam eſt quodli
bet actu pfectius qꝛ nõ ẽ de facto quolibet actu pfecti
us. S[e]d dico ꝙ martiriũ ſm ſpeciẽ ſuam eſt quolibꝫ
actu habente cetera omia paria pfectius, ⁊ cũ infert̃
ꝗ null⁹ act⁹ q nõ ẽ martiriũ ⁊c. nego ꝯñaꝫ ſꝫ debet in
ferri ꝗ null⁹ act⁹ q nõ ẽ martiriũ hñs cetera paria ꝑ
terꝙ ꝙ ĩ vno ẽ volitio moꝛtis foꝛmalit̃ ĩpatiua execu
tiõis ⁊ ĩ alio nõ ẽ martirio pfecti⁹. ¶ Ad ſcdãm dico
ꝙ aliq̃ caritas dꝛ eẽ qua ponit̃ aĩa p amicis ſuis du
plicit̃. vno mõ actualit̃, alio mõ ſm pparationẽ ani-
mi ⁊ pꝛõptitudinẽ: pmo mõ nõ ẽ verũ vniuerſal'r ꝙ ca
ritas illa ſemp ſit maioꝛ ꝗ actualit̃ ponit̃ aĩa ſiue vi
ta p re amata ꝙ ea qua nõ ponit̃ ſic actualit̃, naꝫ in
beata ꝟgine fuit maioꝛ caritas ꝙ ĩ aliq̃ martire ⁊ tñ
ipſa nõ poſuit aĩam p amicis ſuis ſicut fecerũt mar
tires. Scdo mõ dico illud eẽ verũ vniuerſalit̃ niſi im
pediat diſpoſitio ſubiecti. nã ſi caritas quam habuit
btã ꝟgo nõ reddidiſſet aĩam ei⁹ pꝛõptã ⁊ paratã ad
hoc ꝙ vbi fuiſſet ſibi oblata ꝯditio moꝛtꝭ q̃ oblata ẽ
aliis martirib⁹ ipa potuiſſet aĩaꝫ p amicis ſuis actu
foꝛmal'r ĩpatiuo executiõis ponere ipa nõ fuiſſet tãta
quãta fuit alioꝝ martirũ caritas. Cũ q tñ ſtat ꝙ duo
rũ vn⁹ hẽbit maioꝛẽ caritatẽ ꝙ ali⁹ ⁊ tñ qꝛ cetera in
eis nõ erũt paria puta vnus erit durioꝛ ⁊ patientioꝛ
ali⁹ erit delicatioꝛ ille q hẽbit minoꝛẽ caritatẽ ponet
aĩaꝫ pꝛo amicis ſuis ⁊ nõ ali⁹, aut ppt̃ grauitatem
ſuppliocioꝝ qꝛ ſcꝫ vni cũ moꝛte cfferunt̃ grauioꝛa ſup
plicia ⁊ alteri min⁹ grauia aut ppt̃ flexibilitatẽ ar-
bitrii qꝛ caritas ꝙtũcũqꝫ magna ſit nõ cogit nec ne-
ceſſitat liberũ arbitriũ ſꝫ ſemp ipꝫm ĩ libertate ſua re-
linquit, aut pꝛopt̃ magis auxilium ſpeciale vni con-
ceſſum q alteri quod habet rõem cauſe efficiẽtis reſpe

ctu bone volitionis ⁊ opationis ſequentis.¶ Sꝫ arguitur iterū contra primā cōcluſionē. Actus obediētie eſt perfectioꝛ actu martirii igitur. Aīs ꝓbatur qꝛ per obedientiā daꝶ aliquis aīaꝫ ſuam deo, per martiriū autē tm̄ dat proprium corpus. Cn̄ ſecūdo ꝓbatur per Grego. vltimo moraliū dicentē ꝙ obediētia cunctis victimis prefertur.¶ Scd̄o actus docendi eſt perfectioꝛ ꝙ̄ actus martirii igitur. Aīs ꝓbatur quia melius eſt aliis prodeſſe ꝙ̄ ſeipm̄ in bono conſeruare, ſed qui docet proficit multis, ꝙ̄ martiriū ſuſtinet ſibi ſoli prodeſt igitur.¶ Ad primā ꝯn̄a non valet qꝛ dato ꝙ obedientia eſſet ſꝫ ſe perfectioꝛ martirio hoc non ē contra dicta, ſed dico ꝙ obedientia que ē martiriū ſemp eſt perfectioꝛ ꝙ̄ obedientia que non martirium. Ad aīs tn̄ r̄ndet beatꝰ Thomas ꝙ martiriū eſt perfectius obedientia quia martirium complectitur id quod eſt ſūmū in obedientia ſcilicet vt aliquis ſit obediens vſqꝫ ad mortē.¶ Ad probationem autē aītis dico ꝙ martir ⁊ animam ⁊ corpus dat dn̄o ꝑfectius ꝙ̄ per obedientiam detur. Ad ſecundā probationem dicendū ꝙ Grego. loquitur de victimis ꝗ non habent id quod eſt ſummū in obedientia qualis victima eſt martirium.¶ Ad ſecundam dico ꝙ vt prius ꝙ actus docendi ꝗ eſt martirium quoquis ſcꝫ ne deſerat actum docendi et inſtruendi populum dei in fide ⁊ moribus eccle ſie vult ſuſcipere mortem eſt melioꝛ ꝙ̄ actus docendi ſine martirio. Dico vlterius ꝙ martirium pro fide vel iuſticia ſusceptū eſt perfectioꝛ actus ꝙ̄ actus docēdi ſecundum ſe. Et ad ꝓbationē dico primo ꝙ licet meliꝰ ſit ſeipſū ꝯſeruare in bono ⁊ aliis prodeſſe ꝙ̄ ſeipſum conſeruare in bono tantū tn̄ nō ē melius id eſt virtuoſius aliis ꝓdeſſe ꝙ̄ ſeipſū cōſeruare qꝛ ſeipſū conſeruare ⁊ non ꝓdeſſe aliis eſt vnicuiqꝫ ſimpliciter eligibilius ꝙ̄ prodeſſe aliis ⁊ nō cōſeruare ſe in bono ergo per regulā Ari. prioꝝ poſitā ſeipſū ꝯſeruare in bono eſt operanti melius ꝙ̄ aliis prodeſſe. Et ſi dicas ꝙ ſm̄ Ari. bonū vnius gentis eſt melius ꝙ̄ bonū vnius hominis concedo quando illud bonū eſt eis eodemmodo bonū, ſed ſi ſit eis diuerſimode bonū non opꝫ. Ita eſt aūt ꝙ conſeruatio ſui eſt ei qui ſe conſeruat bonū honeſtū ⁊ virtutis. Actꝰ aūt docendi non eſt genti bonū virtutis ſed tm̄ bonū vtile ad virtutem tn̄ ordinabile ideo nichil poteſt ex hoc concludi. Non eſt dubium eīn ꝙ conſeruatio totius ciuitatis in virtutē eſt ſimpl'r melioꝛ ꝙ conſeruatio vnius hominis in virtute et tamen virtus vnius hominis eſt ſimpl'r perfectius bonū ꝙ̄ pax aut immunitas vnius ciuitatis. Dico vlterius ꝙ iſta ꝯn̄a nō valet hoc eſt melius ergo eſt a me magis appetendū vl' procurandū, ꝯn̄a enim forte teneret in his bonis quibus quis poteſt carere ſine detrimento ſalutis eterne, in aliis aūt non ſicut magis teneoꝛ ꝯſeruare me ab adulterio vel idolatria ꝙ̄ totā ciuitatē ⁊ inde ē ꝙ ſi offerreꝶ michi ꝯditio ꝙ ſi ego vellē ydolatrare tota ciuitas ſequereꝶ fidē xp̄i ⁊ ꝯfrigeret ydola, ego nō deberē hoc velle vt ego ciuitatem ab ydolatria preſeruarē. Dico preterea ad argumētū ꝙ multi ꝑ martirium ꝓfuerūt multis ⁊ nō ſolū ſibi ⁊ m'lto plus patiendo ꝙ̄ ipſi vel aliqui alii p̄dicatores veritatis docendo. Et ſi dicatur cōtra cōcluſionē ponaꝶ ꝙ aliqs ꝓ fide xp̄i velit pati grauiſſima ſupplicia nō tn̄ mortē, aliꝰ aūt velit pati mortē ꝓ fide ſꝫ nō h̄eat volitionem circa ſupplicia grauiſſima. p̄riꝰ iſtoꝝ nō eſt martyr, et ſcd̄s ē martir, ⁊ tn̄ videꝶ ꝙ actus p̄mus ſit difficilioꝛ ⁊ virtuoſioꝛ ꝙ̄ ſcd̄s qꝛ difficilius eſt in tormentis viuere ꝙ̄ ſine tormentis cito mori igitur.¶ Ad hāc rōnem r̄ndetur ꝙ vel in vtroqꝫ eſt nolitio eiꝰ qd̄ non eſt volitū vel nō, ſi ſit nolitio tūc aut recta rō dictat ꝙ ꝓ fide xp̄i vtraqꝫ ſūt tollerāda ⁊ tūc neutriꝰ actꝰ ē bonꝰ qꝛ neuter ē cōformis recte rōni. Si aūt nō ſit nolitio eis quod non eſt volitum, tunc dico ꝙ ſecundus actus eſt martirium ⁊ non primus et ꝙ regulariter difficilioꝛ eſt volitio mortis formalit' imparatiua executionis ꝙ̄ volitio grauiſſimorū cruciatuū licet forte apud aliquem ſcd̄s ſit difficilioꝛ, ⁊ cuꝫ infertur ergo aliquis actus qui nō eſt martiriū ceteris paribus eſt martirio perfectioꝛ nego cōſequētiā qꝛ ad hoc ꝙ cetera eſſent paria opoꝛteret ꝙ primus eſſet volitio cruciatuum ⁊ non mortis. Secūdꝰ vero eſſet volitio cruciatuum ⁊ mortis alias cetera nō eſſent paria.¶ Ad rationem ante oppoſitū nego ꝯn̄am qꝛ dato quocūqꝫ actu caritatis qui non eſt martiriū ille eſt imꝑfectioꝛ ꝙ̄ actus caritatis qui eſt martiriū ceteris paribꝰ ⁊ conſequi dicendo negatur aīs ſi intelligatur de oī actu qui eſt vel pōt eſſe martiriū quō intelligiꝶ q̄ſtio.

Queritur ſecundo. Utruꝫ martiriū ſit actꝰ fortitudinis?¶ Arguiꝶ ꝙ ſic auctoritate ſanctoꝛuꝫ qui martires fortes appellant. tho. 2. 2e q̄ſti. 124. arti. 2.

¶ In oppoſitum arguiꝶ. Martiriū vt dictū ē eſt v̄tus heroyca ꝫ aliquod martirium eſt actꝰ iuſticie ⁊ aliquod actus alteriꝰ v̄tutis.¶ Notanduꝫ ꝙ opinio Thome ⁊ aliorū multorum eſt ꝙ martiriū ē actꝰ fortitudinis. Probat Tho. fortitudo ꝯfirmat hominem in bono v̄tutis contra pericula mortis et maxime eius que eſt in bello, ſed per martiriū homo confirmaꝶ in bono virtutis dum fidem ⁊ iuſticiam nō deſerit ꝓpter imminentia pericula mortis que etiaꝫ in quodam certamine ꝑticulari a perſecutoribus imminent ergo martiriū eſt actus fortitudinis. minorē probat per illud Cipriani in quodam ſermone vidit admirans preſentium multitudo celeſte certamē, et in prelio ſtetiſſe ſeruos chriſti voce libera mente incorrupta virtute diuina. Probat ſecundo per illud qd̄ de martiribus canit eccleſia fortes facti ſunt in bello hec opinio non michi videtur vera nec ſufficienter ꝓbata. Et ideo eſt vlterius aduertendum ꝙ ſecūdum altiſſiodoreñ quinqꝫ fuerūt genera martiriū, qdā eīn fuerūt martires pro p̄dicatione v̄itatis ſicut iohannes baptiſta ⁊ ꝓphete in veteri teſtamento. Quidaꝫ ꝓ defenſione legis diuine vt machabei. Quidaꝫ pro defenſione fidei ſicut beatus ſtephanꝰ qui diciꝶ ꝓthomartir nō quia nō fuerūt ante euꝫ martires: ſed quia nullus fuit ante ipſū ſic martir ſcilicet pro fidei defēſione. Quartomodo fuit ſpecialiter chriſtus martir ſcilicet pro redemptiōe generis humani, vnde inter paſcha ⁊ penthecoſtem in feſtis martirum cantat eccleſia. Filie iheruſalem venite ⁊ videte martirē xp̄m ſcilicet cum coꝛona ſupple martirum qua coronauiꝶ eum ⁊c. verum ꝙ̄tum ad hoc cum corona ꝑtinet antiphona ad feſtum. Quintomodo fuerunt martires innocentes in quorum quolibet credebaꝶ occidi chriſtus. Primi fuerunt teſtes veritatis, ſecundi legis diuine, tertii fidei, quarti ſumme dilectiōis dei patris qua mundum ſic dilexit vt vnigenitum ſuum daret ꝓ nobis innocentes vero fuerunt teſtes malicie tirānorum et crudelitatis. Proprie tamen ſtricte dicuntur m'rtires ꝗ paſſi ſūt ꝓ fide xp̄i: ſicut beatꝰ ſtephanꝰ dr̄ ꝓthomartir, hec altiſſiodoreñ. ¯S thomā. Altiſſiodorēſis libro. 3. tractatu ſeptimo ca. penūltimo. K ¶ Notādū ē p̄terea ꝙ licet iſte doctoꝛ nō enumeret niſi quinqꝫ genera martiriū p̄nt tn̄ eſſe plura vt ſi alicui dictaret recta rō ꝙ debet ſub pena dānationis eterne pugnare pro patria ⁊ prohiberet hoc aliqs magnꝰ p̄nceps ſub pena capitis tūc ſi talis nollet deſerere pugnā pro ꝑiculo capitis actu formalit' imꝑatiuo executionis talis videretur eſſe dicendꝰ martir ſi mortē pateretur. Similiꝶ ſi quis iubereꝶ occidere matrē ſuam ſub pena capi-

tis ⁊ mallet hanc penā ſubire ꝗ̄ matrē occidere tunc
talis ſi eſſet de familia chriſti ⁊ haberet actio ſua oēꝫ
aliam circumſtantiā requiſitam ad bonā ⁊ laudabilē
operationem talis videtur eſſe dicendus martir. Eo-
dem modo videretur dicendum de iudice cui propo-
neretur vel tollerandi mortē grauiſſimā vel faciendi
iniuſticiam. Ex omnibus tamen iſtis videtur eſſe po-
nenda duo martirij genera. quoddam eſt genus mar
tirij in quo paſſio martirij infertur tanꝗ̄ pena ali-
cuius facti vel omiſſi ſicut cum beato iohāni baptiſte
illata eſt trūcatio capitis propter reprehenſionē ſcꝫ
herodis ⁊ p̄dicationem veritatis, ita ſcꝫ ꝙ tunc nō ē
¶ Duplex martirii genus. plus in poteſtate martiris fugere penam illam Aliud
eſt genus martirij in quo paſſio martirij proponit̄
martiri ſub cōditione ſcꝫ ſi non deſtiterit ab aliquo
opere quod prohibetur ſibi aut fecerit aliquod opꝰ
quod ſibi precipitur et tunc martir eligit perſeuera-
re in opere non obſtante quacūq; pena illata vel in-
ferenda vel etiam non facere ſimiliter aliud opus qd̄
iubetur, et tunc pena martirij eſt in poteſtate libera
ipſius martiris quia ſi obediat tiranno nō patietur
mortem, ſi non obediat patietur. ¶ Primū genus ad-
huc diuiditur quia martir cum facit opus virtuoſum
vel omittit opus turpe pro quibus mors ⁊ cruciatus
grauis pro pena poſtea repoſciter aut tūc ſciebat ve
riſimiliter ſibi imminere mortē pro tali opere ſicut
chriſtus de facto ſciebat ꝙ propter predicationē iu-
dei ſūma inuidia aduerſus eū mouerentur et eū mor
ti traderent, ⁊ etiam vt puto iohānes baptiſta hoc p̄
ſciebat. et iſtud genus martirij non puto differre a ſe
cūdo quia volitio equanimitatis in morte que poſt-
ea infertur non pertinet niſi ad executionem precedē
tis volitionis qua volebat martir predicationem ve
ritatis aut defenſionē fidei ita ꝙ nec pro morte nec
pro quocunq; cruciatu eſſet eam dimiſſurus aut ille
tunc neſciebat mortem et alia ſupplicia ſibi debere
imminere pro opere ꝟtutis facto aut opere vicij pre
termiſſor ⁊ de iſto aliter michi videtur dicēdum ꝗ̄ de
primo. ¶ Tunc ſit prima concluſio, Equanimis tolle
M rantia mortis et cruciatus que inferuntur alicui pro
opere virtuoſe facto vel omiſſo, que tamen faciens
neſciebat ꝟiſimiliter eſſe ſibi inferenda pro hoc ope
commiſſo vel omiſſo, nec vnꝗ̄ volitionem circa tale
opus non obſtantibus penis ⁊ cruciatibus formalr̄
vel equiualenter imperatiuam executiōis non ē mar
tirium ꝓprie dictum. Probatur: oīe martiriū pro
prie dictum eſt actus virtutis heroyce ⁊ excedit com-
munem facultatem hominū ſed hec equanimitas nō
eſt actus virtutis heroyce nec excedit communē facul
tatem hominū: imo plures ſapientes viri cum vidēt
ſe non poſſe fugere penam que eis infertur, ſe per pa
tientiā ad equanimem tollerantiā preparāt ⁊ tanto
magis ꝗ̄to actus pro quo patiuntur fuit virtuoſior
et laudabilior. ¶ Secunda concluſio hmōi martirij
genus ad patientie virtutem pertinet. Probat̄ quia
eſt equanimis tollerantia aduerſorum que pro tunc
nō ē in ptāte tollerātis. Contingit tñ interdū ꝙ boni
viri in patiēdo habent paſſiōes equalētes martirio
puta cū nō obſtāte pena que eis infert̄ nō dolet nec pe
nitet eos de bono ope ſed placet eis opꝰ nō obſtanti
bus oībus penis, et ꝓponunt ꝙ ſi eſſent facturi ad-
huc facerent. Iſte eīm ſunt volitiones que vel ſūt mar
tiria interiora vel equiualēt martirijs, et iſte volitio
nes nō ptinēt ad ꝟtutē patiētie ſꝫ ptinēt ad ꝟtutē illā
ad quā pertinet cōmiſſio vl̄ omiſſio operis pro qua
plectūtur. Quo ptꝫ oīs complacentia in actu virtu-
tis ptinet ad illū actū virtutis qui nobis placet, ſed
huiuſmodi volitio nō eſt niſi cōplacentie de actu ꝟtu
tis igit̄. ⁊ pōt hec cōplacentia pertinere ad gradum

heroycum illius virtutis. ¶ Tertia concluſio Marti
rium in quo paſſio martirij proponitur martiri ſub
conditione modo ſupradicto aliquādo ad iuſticiā p-
tinet, aliquādo ad temperantiā aliquādo ad aliquā
aliam virtutem. Probatur prima pars de martirio
eius qui cogitur ſacrificare idolis aut penam duriſſi
mam pati. Secunda pars patet de martirio mulie-
ris cui proponit̄ conditio adulterij aut mortis. Ter-
tia probatur de martirio eius cui proponitur condi
tio paſſionis et dominij aut mortis, ſicut contingit ī
eo qui contra voluntatem alicuius potentis vult a ſe
abdicare omne dominiuꝫ ⁊ ſeq̄ xp̄m. ꝙ autem primū
pertineat ad iuſticiam. probatur volitio iuſticie apd̄
deum qui exhibet̄ per religionē tā firma ⁊ ſtabilis vt
nec pro morte nec pro quocūq; cruciatu velit eam de
ſerere, eſt actus iuſticie. ſed huiuſmodi martiriū men
tale non eſt aliud ꝗ̄ volitio religionis ad chriſtum tā
firma ⁊ tam ſtabilis vt nec ꝓ quocunq; cruciatu nec
pro morte velit eam dimittere ergo eſt actus iuſticie.
Maior ꝓbatur omnes volitiones que habent idē ob
iectum commune ⁊ eodem modo pertinent ad idē ge-
nus ꝟtutis licet propter diuerſas circūſtantias que
ſe habent vt obiecta ptialia reſpectu volitionuꝫ ⁊ no
litionum poſſint pertinere ad diuerſas ſpēs ſed voli
tio iuſticie abſolute et ſine conditione mortis, et voli
tio iuſticie cum conditione circumſtantie mortis ⁊ gra
uiſſimorꝫ cruciatuum habent idem obiectum commu
ne ſcꝫ opus iuſticie quod cuilibet actui iuſticie eſt cō-
mune ergo ptinent ad idem genus ꝟtutis, licet etiam
mors et cruciatus ſint obiectū in ſecunda ⁊ non ī pri
ma ſed p̄ma volitio vt cōſtat ptinet ad iuſticiaꝫ ergo
et ſecūda. Secundo volitio cum contemptu mortis ⁊
cruciatuum ne deſeratur iuſticia imperatiua forma-
liter executionis, aut pertinet ad iuſticiaꝫ tm̄, aut ad
fortitudinem tm̄, aut ad vtrūq;. Si ad iuſticiam tātū
habetur intentum. Nec poteſt dici ꝙ ad fortitudinem
tm̄ quia virtus fortitudinis non inclinat ad actuꝫ iu
ſticie per ſe ⁊ immediate, ille autem actus eſt volitio
iuſticie. Nec poteſt dici ꝙ ad vtrunq;. Tum primo qr
ille actus eſt vnus ergo pertinet ad vnum genus vir-
tutis ⁊ nō ad duo. Tum ſecundo quia omnis actus q̄
fertur in aliqua duo in vnum tanꝗ̄ in ſubſtantiā actꝰ
⁊ in alterum tanꝗ̄ in circumſtantiam ille ptinet ad il-
lud genus ꝟtutis ad quod ptinet ſubſtantia actus:
ſed iſta volitio que dicta eſt fert̄ in opus iuſticie tan-
ꝗ̄ in ſubſtantiā actꝰ ⁊ tanꝗ̄ in obiectū primū ⁊ p̄nci-
pale et fertur in mortē ⁊ cruciatꝰ contempnēdo ſcilicꝫ
tanꝗ̄ in circūſtantiā actus quia vt ponitur in caſu fa
cienti iuſticiam ꝓponitur conditio mortis ⁊ cruciatu
um ergo iſte actus non ad fortitudinē ſed ad ſolā iu-
ſticiaꝫ pertinet. Maior probatur quia alias idē actꝰ
poteſt rōne ſubſtantie eius pertinere ad vnuꝫ genus
virtutis ⁊ ratione vnius circumſtantie ad aliud ⁊ ra
tione alti ad aliud quod eſt oīno abſurdū ⁊ contra
omnem doctrinā philoſophorum moralium ⁊ ſan-
ctorum q̄ in doctrinis ſuis declarant manifeſte actuꝫ
virtutis per nullas circumſtantias variare genꝰ vir-
tutis. Tum tertio omnis actus qui eſt circa duo, cir-
ca vnuꝫ tanꝗ̄ circa finem ⁊ circa aliud tanꝗ̄ circa id
quod eſt ad finem pertinet ad illud genus virtutis
ad quod pertinet actus ille qui eſt circa finem vt vel-
le adulterari cauſa diuitiarum acquirendaruꝫ quod
pertinet ad auariciam et velle furari vt intemperate
viuatur ad intemperantiam. Similiter velle repete
re ſuum vt pauperibus erogetur ad liberalitatem ⁊
velle potentatum vt iuſticia adminiſtretur ad iuſticiā.
hanc maiorem habet Ariſtote. expreſſe quarto ethi-
corū iꝫ volitio iuſticie vel religionis cum contemptu
mortis ⁊ grauiſſimorum ſuppliciorum habet opus

iuſticie pꝛo fine et contemptum moꝛtis tanꝙ mediū
ad finem ergo huiuſmodi volitio pertinet ad iuſtici
am. minoꝛ eſt expꝛeſſe poſita a beato Thoma q̄ſtiōe
de martirio articulo tertio ita dicentem in reſpōſiōe
ad articulum/ et ſic nō poteſt eſſe ꝙ martiriū quod cō
ſiſtit in debita tollerantia moꝛtis ſit perfectiſſimꝰ in
ter virtutis actus quia tollerare moꝛtem nō eſt lau-
dabile ſecundum ſe ſed ſolū ſecundum ꝙ oꝛdinatur
ad aliquod bonū quod conſiſtit en actu virtutis pu-
ta ad fidem ⁊ dilectionem dei/ ⁊ ſequitur vnde actus
ille virtutis cum ſit finis melioꝛ eſt Aduerte tamen ꝙ
maioꝛ iſtius rationis multa diſcuſſione indiget quia
tamen frequentiſſime ea vtitur doctoꝛ cuius opinio-
nem recitauimus ideo eadem contra ipſū vſi ſumus
Quarto ſecundū Ariſtotelem circa moꝛes fugiēdo-
rum ſunt tres gradus q̄bus opponuntur tres gradꝰ
circa moꝛes pꝛoſequendoꝝ ſ; malicia/ incontinentia
beſtialitas quibus opponuntur iſti tres gradus vir
tutis/ virtus continentia/ et virtus heroica: ſed con
ſtat ꝙ vnus iſtoꝛum graduum ſc; malicia pluribꝰ ge
neribus vicioꝛum eſt cōmunis ⁊ ſimiliter gradus op
poſitus ſcil; virtus ergo et ali gradus poſſunt eſſe
communes ſed qua rōne ꝓbatur ⁊ defenditur coītas
virtutis heroice ad plura genera virtutum eadem rō
ne pꝛobari vel defendi poteſt cōmunitas martirii ad
omnem virtutē in qua reperitur actus quē pꝛo moꝛ-
te nō deſerendum eſſe recta ratio diffinit et determi-
nat ꝙ autē heroica virtus ſit multis virtutibus con-
munis. ꝓbatur per euſtra. ſuper ſeptimo ethicoꝝ ita
dicentē. Heroica autem ⁊ diuina virtus eſt cū aliq̄s
dirigit omnem virtutē ſuper omnē hominē puta cu;
quis dirigit amoꝛem hominum ſuper omnem amo
rem hominum dicitur talis virtus heroyca ⁊ diuina
⁊ cum quis dirigit temperantiā ſuper omnē tempe-
rantiā dicitur talis virtus heroyca et diuina. Silr
aūt ⁊ ſi q̄s foꝛtis fiat ſuꝑ oē; foꝛtē talis foꝛtitudo q̄ ē
ſuꝑ oēm ē heroica ⁊ diuīa q̄ ſm rei xitatē nō ē aliud
ꝙ id q̄ ſupꝛa diximꝰ ꝙ ſc; ḡdus heroicꝰ ē actꝰ xtu-
tis cōem facultatē hoīm excedens vel habitꝰ ad tale;
actū inclinans que dr̄ diuīa q; diis ⁊ hoībus ꝯgruit
Heroica q; hoībꝰ q̄ ſemidei ſūt ꝯuenit/ admirabilis
⁊ ſuꝑnaturalis q; cōem hoīm facultatē excedit. vel dr̄
diuīa q; per eā maxime hoīes appꝛopinquāt ad deū
Ex his ſic arguit. Temperantia eleuata ſuꝑ oēm tē
perantiā que ſcil; ſolet in hominibus reperiri perti
net ad genus temperantie/ ⁊ iuſticia ſuper omnē iu-
ſticiā eleuata que cōmuniter ſolet in hominibꝰ repe-
riri ꝑtinet ad genus iuſticie ⁊ ſic de ceteris ergo om-
nis virtus heroica pertinet ad genus aliquod virtu-
tis et vna ad vnum et alia ad aliud. Et omnino eodē
modo arguitur de martirio iuſticia eleuata ſuꝑ oēm
iuſticiam pertinet ad iuſticiam ⁊ temperantia eleua-
ta ſuꝑ omnē temꝑantiā eſt temperantia ſed aliquod
martirium non eſt aliud ꝙ iuſticia eleuata ſuper oē;
iuſticiam ⁊ aliquod non eſt niſi temperantia eleuata
ſuper omnē temperantiam et ſic de aliis ergo marti
rium aliq̄d ad vnam virtutē pertinet et aliq̄d ad aliā
et aliquod ad aliam. Quīto ad omne; xtutē in aliquo
gradu conſtitutā ꝑtinet vincere oēm difficultatē que
ei conuenit ſm gradū illū vt ad virtutem ſcōm gradū
continentie pertinet inclinare vt vincantur difficulta
tes ꝓuenientes a delectationibus ⁊ ad virtutē ſcōm
gradū perſeuerantie conuenit inclinare vt vincat oēs
difficultates cōtra actū ſuū ꝓuenientes ex triſticiis.
ergo etiā ad oēm virtutē in gradu heroico ꝯſtitutā ꝑ
tinet inclinare habentē ipſā vt vincat oēs difficulta-
tes impediētes actū eius/ ſed ex cōditione moꝛtis pꝛo
poſita ꝓuenit difficultas in actu heroico que non pōt
vinci niſi per contemptū moꝛtis ergo ad iuſticiā ī ex
cellentiſſimo gradu ſuo cōſtitutā pertinet facere con
temptū moꝛtis impedientis eam ab actu illo excellē
tiſſimo. Ex qua rōe patet īpꝛobatio fundamenti ꝑdi
cte opiniōis. Opinatur enī pꝛedictꝰ doctoꝛ ꝙ in mar
tirio tria ſunt ſc; actus pꝛo quo ſuſcipimus martiri
rium puta pꝛedicatio veritatis/ defenſio legis/ aut fi
dei confeſſio. et iſte actus non pertinet ad foꝛtitudinē
Aliud eſt firmitas animi cōtra periculū moꝛtis immi
nentis ⁊ hec eſt quā ipſe dicit ad foꝛtitudinē pertine
re. Tertiū eſt confirmatio in bono virtutis cōtra pe-
ricula ⁊ pꝛecipue moꝛtis/ et hoc videtur ex duobꝰ ꝑo
ribus dependere: quia enim aliquis firmatus eſt in
bono xtutis alicuius ⁊ habet firmitatē animi con-
tra pericula moꝛtis ipſe confirmatus eſt in bono vir
tutis cōtra pericula moꝛtis. ¶ Cōtra hūc modū dicēdi
ſit quarta ꝯcluſio. Nō oīs confirmatio in oꝑe iuſticie
cōtra ꝑicula moꝛtis ē opꝰ foꝛtitudinis. ꝓbat primo
ex vltima rōe ꝑcedentis cōcluſionis pꝛobat ſcdō q; ſi
ſic ſequeret ꝙ foꝛtitudo haberet oēs materias xtu-
tū pꝛo obiecto nō ſolū ꝑtiali ⁊ circunſtantionali ſed
etiā ꝓ obiecto cōi ⁊ pꝛincipali ſed ꝯñs ē falſū ⁊ cōtra
auctoꝛes moꝛalis phīe q̄ foꝛtitudini ꝓpꝛiā materia;
tribuūt ⁊ nō extēdunt eā ad materias alia; xtutu;
niſi foꝛte aliq̄n in materiā foꝛtitudinis tanꝙ circūſtā
tie veniāt. ꝓbat ꝯñia confirmatio hoīs in bono iu-
ſticie aut fidei cōtra ꝑicula moꝛtis nō ē aliud ꝙ voli-
tio iuſticie non obſtāte conditione moꝛtis ꝓpoſita fa
cienti iuſticiā ſed cōſtat ꝙ hec volitio ē directiſſime vo
litio ꝑtinēs ad iuſticiā/ ⁊ ꝙ moꝛtis ꝯditio non ſe ha-
bet niſi tanꝙ circunſtantia igitur. Tertio omīs xtꝰ
inclinat ad tollendū omne illud quod impedit actu;
ſuum ergo cū timoꝛ moꝛtis interdum impediat iuſti
cie actū ſequit ꝙ iuſticia inclinat ad tollendū timoꝛē
moꝛtis nō quemlibet ſed impediētē actum ſuū: ſ; vo-
litio iuſticie cū ſublatiōe timoꝛis moꝛtis ē ꝯfirmatio
in bono iuſticie contra periculū moꝛtis ergo ad iuſti
ciam ꝑtinet cōfirmare hominem in bono iuſticie con-
tra ꝑiculum moꝛtis. Maioꝛ pꝛobat quia omnis xtꝰ
ꝙtum inclinat in actum ſuum tm̄ inclinat mediante
actu ſuo elicito in oppoſitum illius quod repugnat
actui ſuo et ipſum impedit/ ſed timoꝛ moꝛtis impe-
dit actum iuſticie cum pꝛoponitur cōditio moꝛtis fa
cienti iuſticiā ergo iuſticia in tali caſu iclinat in ſubla
tionem hmōi timoꝛis ſiue in contemptū moꝛtis qui
opponitur timoꝛi moꝛtis. Ad hanc concluſionē poſ-
ſunt reduci ⁊ applicari omnes rationes pꝛecedentis
concluſionis. ¶ Quinta cōcluſio. Foꝛtitudo ſiue ma-
gnanimitas multū facilitant actu; martirii. ¶ Pꝛo
qua concluſione eſt aduertendum ꝙ in magnanimita
te ſiue foꝛtitudine communiter dicta reperit duplex
genus ſicut ſupꝛa dictū eſt vnum quod eſt poſitu; in
contemptu rerum externarum ⁊ vite quo fit vt nec ali
quas res externas nec vitam noſtram plus appꝛecie
mur ꝙ appꝛecienda ſunt ⁊ hoc magnanimitatis ge-
nus facit vniuerſalem contemptu moꝛtis et habens
ipſum faciliter ad modum confirmatur in operibus
xtutum contra ꝑicula moꝛtis. Aliud genus eſt quod
eſt poſitum in adminiſtratione difficilium rerum/ et
iſtarum rerum difficilium quedam ſunt bellice in qui
bus frequenter eminet moꝛtis periculum cum cōtra-
pugnatione tamen. Alie ſunt non bellice. ⁊ iſte etiam
ſunt pene laboꝛum ⁊ periculoꝛum rerum et moꝛtis/ ⁊
iſtud genus foꝛtitudinis non facit vniuerſalem con-
temptum moꝛtis ſed vnum facit contemptu; moꝛtis
que contrapugnando cōtingere poteſt aliud facit cō
temptum moꝛtis que in huiuſmodi arduis admini-
ſtrationibus poteſt euenire ſine bello et cōtrapugna
tione et frequenter experimur ꝙ aliquis eſt inclina-
tus ad contemptū moꝛtis vno mō ⁊ nō alio et aliqui

Virtꝰ heroyca cōmunis.

C

D

ſunt inclinati ad ɔtēptū mortis iſtis duobus vltimis
mōis qui non ſūt inclinati ad vniuerſalē contemptū
mortis. Dico ergo ꝙ habitus inclinās ad vniuerſalē
contemptū mortis multū facilitat actum iuſticie he-
roice ⁊ gnāliter oēm aliū actū ad cuius elicitionē exi
gitur hmōi contemptus mortis. non tñ eſt elicitiuus
hmōi actus iuſticie vel alterius virtutis etiā ꝑ tpē ꝑ
quo offertur ɔditio mortis facilitanti. Alie vero ſpe
cies magnanimitatis diſponūt ad actus heroicos et
ad actus martirii ſed remotius qꝛ non faciūt vniuer
ſalem contemptū mortis; contra autē actus iuſticie
vel alterius virtutis heroice multū diſponūt ad con
temptū mortis ⁊ vniuerſalē et ꝑiculoſē nec iſta ſunt
reputanda extranea qꝛ ſm doctores ſacros vna vtꝰ
oritur ⁊ generatur ex alia quod exponit beatus Tho
mas ⁊ bene ꝙ vna virtus mediante ſcꝫ actu ſuo elici-
to inclinat ad actū alterius virtutis. ⁊ ꝓpt hanc cāꝫ
forte mlti crediderūt ꝙ martiriū ꝑtinet ad fortitudi
nem cōmuniter acceptam nō quidē tanꝙ ad virtutē
ꝓprie elicientem, ſed tanꝙ ad virtutem facultante a
ctum martirii. ¶ Sexta concluſio. Martiriū non eſt
actus fidei. ꝓbaꝛ quia oīs actus fidei eſt actus cogni
tiuus ſed martirium nō eſt actus cognitiuus ſꝫ ē actꝰ
volūtatis ergo martiriū non eſt actus fidei. Et ſi di
cas ꝙ aliquod martiriū eſt cōfeſſio fidei ſed cōfeſſio
fidei eſt actus fidei actꝰ ſcꝫ exterior igiꝛ. Rñdeꝛ nego
miorē. ſꝫ dico ꝙ actꝰ fidei cū actꝰ extior reſpectu voli
tiōis ɔfeſſiōis fidei ſicut patebit cū de fide ageꝛ. Se-
ptia ɔclō. Aliquod martiriū nō eſt actus caritatis
probaꝛ aliquod martiriū quod eſt actus bonꝰ mo
raliter tm̄ ⁊ non meritorie, ſed tale non eſt actꝰ ca-
ritatis, cū a caritate nec imperatū ſit nec elicitum
ergo aliquod martiriū non eſt actus caritatis. et
añs videꝛ per ſe notū. probaꝛ tñ poteſt exiſtens in
pctō mortali nolle deſerere fideꝫ xpi ꝑ morte nec ꝑ
quocūꝗ cruciatu actu īperatiuo execu tiōis, ſed con
ſtat ꝙ exiſtēs in pctō mortali non habet caritatem
igitur. ꝙ ſi dicas ꝙ ſicut baptiſato daꝛ gr̄a et re-
miſſio pctōꝝ ita ⁊ morienti pro xpo. ſi hoc intelli-
gaꝛ vniuerſaliter nō videꝛ verū qꝛ forte ponit obi-
cem ſi tñ ita ſit tūc caritas illa ſequiꝛ naturaliꝛ actū
martirii, nec ſe hꝫ ad ipm imperatiue nec electiue.
Octaua cōcluſio. Aliquod martiriū eſt actus cari-
tatis tanꝙ totaliter per modū habitꝰ vel actus icli-
nantis ⁊ aliquod eſt actus caritatis tanꝙ partiali-
ter per modū habitus vel actus inclinātis. probaꝛ
prima pars de martirio eius qui ſuſtinet mortem
qꝛ nō vult deſerere actū dilectionis caritatiue ni-
chil enī videꝛ elicitiue concurrere ad illū actum per
modū habitꝰ vel actus volūtatis niſi caritas. dico
per modū habitus vel actus qꝛ volūtas bene cōcur
rit ſed non per modū actus vel habitus ſed per mo
dū potētie. Scda pars ꝓbatur de martirio eius qui
exiſtēs in caritate ſuſtinet mortē qꝛ non vult deſere
re actum iuſticie ad quam inclinat habitus iuſticie
quē hꝫ. actus enī martirii in tali cauſaꝛ inclinati-
ue et elicitiue tā ab habitu caritatis ꝙ ab hitu iu-
ſticie vt ſupponitur pro nūc; ⁊ alibi probabitur, con
curſus caritatis ad omnem actum vite eterne merito
rium. Nona cōcluſio. Martirium ſtricte acceptū nō
eſt actus patientie ſtricte accepte. Probatur in patiē
tia ſtricte accepta pena non eſt in poteſtate noſtra vt
patuit cum agebatur de patientia, ſed pena marti-
rii eſt in poteſtate noſtra quia ſi velimꝰ deſerere opꝰ
pro quo proponitur ɔditio mortis liberamur a mor
te, illud aūt opꝰ deſerere eſt in poteſtate nr̄a igiꝛ. Di
xi autem in concluſiōe martirium ⁊ patientiā ſtricte
accipi propter varias acceptiones martirii et patiē-
tie ſupra poſitas. ¶ Contra terciaꝫ concluſionem ar

guitur primo ratione Thome poſita poſt argumen
ta queſtionis. ¶ Secundo arguitur per illud Cipria-
ni in epiſtola ad martires et cōfeſſores O beati mar-
tires quibus vos laudibus predicem O milites for-
tiſſimi robur corporis veſtri quo preconio vocis ex-
plicem. ¶ Tercio omnis virtus firmās nos cōtra pe-
ricula mortis in bello eſt fortitudo, ſed martyriū fir-
mat nos contra pericula mortis in bello ergo mar-
tiriū ad fortitudineꝫ pertinet. Minor probatur quia
in martirio eſt pugna et certamen in quibus eminet
mors vt pꝫ ex auctoritate ſupra allegata. ¶ Quar-
to arguitur auctoritate Leonis pape qui vt Cipri-
anus vocat martires fortiſſimos. ¶ Ad primam re-
ſpondeo negando maiorem vniuerſaliter et dico ꝙ
fortitudo non confirmat hominem in bono virtu-
tis alterius a fortitudine: ſed dico ꝙ fortitudo fa-
cit vt homo mediocriter et bene ſe habeat circa terri
bilia ⁊ auſibilia vt ſcilicet timeat timenda ⁊ aude-
at audenda. ⁊ ad minorem concedo eaꝝ pro primis
partibus; ſꝫ nego pro vltima ſcꝫ ꝙ illa ꝑicula mor
tis cōtra que firmat animū martiriū ſint vel cōtin-
gāt in bello. ¶ Pro quo eſt notandū ꝙ bellum ac- B
cipitur dupliciter. Uno mō ꝓprie ꝑ bello in quo eſt
pugna ⁊ cōcertatio manibus ⁊ viribus corporis ꝑ
acta ⁊ hoc eſt bellū quod exigitur ad fortitudinem
acceptā ꝓprie. aliud eſt bellū ſimilitudinarie dictū
in quo eſt pugna nō manibus ſed ligua nō viribus
ſed verbis per acta, ſicut in vita martirū bene le-
gimus cōtentionem que facta eſt inter martires ⁊ ti
rānos cū inter ſe aut de fide aut de lege diſputabāt
⁊ hoc bellū nō ſufficit ad fortitudinē ꝓprie dictam
ſufficit tamē ad ſimilitudinariā fortitudinē quomō
accipiunt ſancti Cipria. Leo Auguſ. Jheroni. for-
titudinem cū appellāt martires fortes ⁊ per hoc ſol
uuntur omnes auctoritates ad hoc adducte. loquū
tur enim de fortitudine nō ꝓprie ſed ſimilitudina-
rie dicta quomodo etiaꝫ ſecundū Ariſ. milites ſtrē
nue pugnātes vt cōſequātur honores vel euitēt op-
probria vocātur fortes nō ad fortitudinē ꝓprie di- arg. tho
cta ſed ſimilitudinarie. ¶ Contra ſextā concluſionē vbi ſupra
arguitur ſic martirium eſt actus illius virtutis cuiꝰ arti. i.
eſt teſtimoniū ſed martiriū eſt teſtimonium fidei er-
go eſt actus fidei. maior ꝓbatur quia martir in gre
co dicitur quaſi teſtis in latino. et minor ꝓbatur ꝑ
illud actuum primo Eritis michi teſtes in iheruſa-
lem. ⁊c̄. ¶ Secūdo martiriū ſicut dictum eſt per-
tinet ad illam virtutē ꝑ cuius actu mortē patimur
ſed martir pro actu fidei mortē patitur ſicut beatꝰ.
Stephanus fuit martir ꝑ fide chriſti igitur. ¶ Ter
tio. Arguitur auctoritate Maxi. in quodā ſermone arg. th
martir inquit martirii fides catholica eſt in qua il- vbi ſu
luſtres athlete ſuo ſanguie ſubſcripſerūt ergo mar
tirium pertinet ad fidem. ¶ Ad primā dico ꝙ quan-
do eſt eadem virtus in cuius actu ꝑſiſtere volumus
non obſtāte cōditione mortis nobis ꝓpoſita ⁊ cui
teſtimonium dare volumus tūc martiriuꝫ eſt actus
virtutis illius cuius eſt teſtimonium quia eſt actus
illius virtutis in qua perſiſtere volumus, ſi autem
hec virtus ſit alia ab illa tunc in tali caſu maior eſt
falſa. Exemplum primi vt cum ſuſcipimus martiriuꝫ
pro cultu diuino tunc eidem cultui etiam per marti-
rium teſtimonium damus ⁊ ita martirium eſt actus
iuſticie et religionis cui actui dat teſtimonium. In ꝓ
poſito autem cum pro confeſſione fidei martiriuꝫ ſu-
ſcipimus nos damus teſtimonium fidei quia tamen
fides eſt virtus intellectualis confeſſio autē fidei vel
defenſio eſt virtus volitiua ideo martiriū eſt teſtimo
nium vnius virtutis ⁊ actus alterius non nego tamē
quin martiriū in tali caſu ſit etiam teſtimoniū virtu

tis voliſiue ſed dico ꝙ non eſt verũ vniuerſalit̃ ꝙ cu-
iuſcũq; v̾tutis martir eſt teſtis eiuſdẽ mãrtiriũ ẽ act⁹
¶ Ad ſcðaʒ nego minorẽ ⁊ dico ꝙ martir nõ patit̃ ꝓ
actu fidei ſed pro defenſione aut cõfeſſione aut vo-
litione fidei ſiue volitione actus credendi. ſi eñi pro
poſita. cõditione ſibi ceſſaret a cõfeſſione vel defen
S ſione fidei ꝗ̃tũcunq; crederet non pateret. Aliter re
ſpondet̃ ꝙ martir dicitur pati mortem pro dupli-
ci actu ſcʒ pro actu habẽte circũſtantiã mortis pro
obiecto cuius eſt formaliter contẽptiuus et de iſto
vera eſt maior. Scðo pro actu non habẽte hmõi cir
cunſtantiã mortis ꝓ obiecto cuius formaliter ſit cõ
tẽptiuus ⁊ de tali maior nõ eſt vera. ꝑrimus act⁹ eſt
volitio cõfeſſionis fidei nõ obſtante morte ꝓpoſi-
ta formaliter iperatiua executionis. ſcðs eſt ipſum
credere vel aliquid tale. ¶ Ad terciam ⁊ ad primã
reſpõdet beatus Thomas ꝙ martiriũ cõparatur
ad fidẽ ſicut ad finẽ in qua aliqs firmat̃, ad fortitu-
dinẽ ſicut ad virtutẽ elicientẽ. Jſta ſolutio nõ mihi
vr̃ ſufficere. Tũ q2 fl̃a. Tũ q2 nõ ſatiſfacit fl̃a quiõ
q2 nõ ideo qs firmat̃ ĩ fide q2 ꝓ fide ſuſcipit martiri
um ſed ecõtra q2 firmatus eſt iam in fide ideo pro
Jthomã. fide ſuſcipit martiriũ. Eſt aũt inſufficiẽs q2 dato ꝙ
fides ſit finis martirii non propter hoc tñ ſequit̃ ꝙ
ſit mater, q2 mater nõ eſt ꝓpter quã res eſt ſed per
T quã res eſt. Dico ergo ꝙ fides dicit̃ martirii mater
nõ proxima ⁊ immediata ſe mediata. Fides eñi eſt
cauſa dictaminis quo dictat itellectus quo nũc de
neceſſitate vel pro vtilitate ſalutis confitenda eſt fi-
des, ⁊ iſtud dictamen ⁊ habitus ille voluntatis ad
quã pertinet fidei cõfeſſio efficiũt ⁊ cauſant volitio
nem martirii que eſt martiriũ mentale ꝙ ſi nondũ
ſit genitus ille habit⁹ tũc volũtas ex libertate ſua
cũ dictamine rationi ⁊ ſpeciali motiõe dei cauſant
hmõi volitionẽ quã ſpecialẽ motionẽ neceſſariã pu
to de cõmuni lege etiã ſi aſſit habitus ille ¶ Cõtra
ſeptimã cõcluſionẽ. Arguitur actus laudabilis eſt
actus illius virtutis que ad ipſuʒ inclinat ab ipſo
argu. tho manifeſtatur, ⁊ ſine qua non valet ſed martirium
me vbi ſu iſtis trib⁹ modis ſe hʒ ad caritatẽ ergo oẽ martiri-
pra argu um eſt actus caritatis. Minor probat̃ pro prima
mẽto pri parte per illud Maximi in quodã ſermone. Cari-
mo. tas xp̄i in mẽbris ſuis vicit, Pro ſcða parte proba
tur per illud Johannis. xv. maiorẽ dilectionẽ nemo
habet ꝗ̃ vt aĩam ſuã ponat pro amicis ſuis. Pro
tertia parte ꝑ illud. i. ad Chorinthe. xiii. Si tradi-
dero corp⁹ meũ ita vt ardeã caritatẽ aũt nõ habue
ro nichil michi ꝓdeſt. ¶ Ad tertiã cõcedo maiorem
no tm̃ per modũ iperantis vt cõcedit Thomas ſed
etiã per modũ elicientis q2 vt poſtea dicetur cari-
tas elicitiue cõcurrit ad oẽm actũ meritoriũ conce-
cedo vlterius ꝙ oẽ martiriũ meritoriũ eſt a carita-
te inclinatiue ⁊ elitiue aut totaliter aut partialiter
⁊ ideo cũ hoc ꝙ ad caritatẽ pertineat ſtat ꝙ etiam
ad aliquẽ aliam virtutẽ pertineat patet de multis
actibus meritoriis. Dico preterea ꝙ q2 non omne
martiriũ pro qualibet parte tp̄is pro qua eſt mar
riũ eſt meritoriũ ideo nõ eſt verũ vniuerſaliter ꝙ oẽ
martiriũ ſit hoc mõ a caritate ne ad tale martiriũ
caritas iclinat, neq; ꝑ ipſũ manifeſtatur quia nul
la caritas eſt in tali martire quod intelligo de cari
V tate infuſa. Et cũ dicis ꝙ ſine caritate tale martiri
um nõ valet. verũ eſt ꝙ nõ valet ad meritũ eterne vi
te, ꝙ ſi poſtea ꝯferatur caritas et gratia ſicut ſit in
terdũ per attritionẽ tunc martiriũ non. cõparatur
ad eam ſicut ad virtutem elicientem ſed ſicut ad do
nũ quoddã per ipſum tributũ, niſi martir ꝑſiſteret
adhuc in actu martirii ⁊ tũc caritas ꝓ mẽſura illa
ad actũ martirii iclinatiue ſiue effectiue ꝯcurreret.

¶ Rationes ſolute ſunt ex dictis.

Queritur quarto. Utrũ mors
ſit de ratione martirii. Arguitur ꝙ non
quia tũc nullus eſſet martir dum viuit cũ
nulli viuẽti mors inſit ſed cõſequens eſt falſũ igit̃
Jn oppoſitum arguitur auctoritate Maximi di-
centis in quodam ſermone de martire ꝙ vicit pro
fide moriendo qui tamẽ vinceretur ſine fide viuendo
Hec queſtio pro maiori parte iam abſoluta eſt ĩ p̄-
mũ queſtioni de martirio ¶ Ad hanc queſtionẽ Reſ
põdet beatus Thomas ꝙ ad perfectam rationem
martii requiritur ꝙ aliquis mortem ſuſtineat pro
pter Chriſtũ. probat ad martirium requirit̃ ꝙ ho
mo ſic teſtetur fidem ꝙ opere oſtendat ſe cuncta pre tho. ſcða
ſentia cõtemnere vt ad futura inuiſibilia bona ꝑ ſe de q̃ſti.
ueniãt quia martiriũ dicitur quaſi teſtis fidei xp̄ia 174. arti
ne per quã nobis viſibilia pro inuiſibilibus cõtem culo. 4°.
nẽda proponuntur vt dicitur. Hebre. vndecimo ſʒ
ꝗ̃diu remanet vita corporalis hominũ nonduʒ oſtẽ
dit opere ſe cuncta cõtemnere. cum homines cõſue
uerint et cõſanguineos et omnia bona poſſeſſa con
temnere et etiam dolores corporis vt vitem cõſer
uent. vnde et ſahan cõtra Job induxit pelleʒ pro pel
le et cuncta que homo habet dabit pro anima ſua er
go ad perfectam rationem martirii requiritur ꝙ a
liquis morteʒ ſuſtineat propter Chriſtum. Hec opi
nio non placet michi Et ideo ſit prima cõcluſio nul cõtra tho
la volitio vel nolitio eſt martirium niſi ipſa ſit con
temptus grauiſſimorum ſuppliciorũ mortis actua
liter imperatiua executionis Jſta cõcluſio probata
eſt ſupra prima queſtione de martirio et eã probat
efficaciter ratio per Thomam adducta nunc. Pro
bat̃ preterea ad hoc ꝙ aliquis actus voluntatis
ſit martirium mentale opʒ ꝙ homo per ipſum ſic
velit perſiſtere in actu vĩrtutis ꝙ pro nullo quod cõ
tra rectam rationem velit deſiſtere ab illo ⁊ forma
liter imperet executionem illius alias non eſſet ſu-
pra cõmunem hominũ facultatem quia in abſcẽtia
ſuppliciorũ ⁊ mortis ꝓponere perſiſtere, ⁊ perduca
re in actu bono eſt pluribus cõmune. Martiriũ au
tem vt dictũ eſt cũ ſit actus virtutis heroice eſt act⁹
ſupra cõmunẽ hominũ facultatẽ poſitus ergo opor
tet ꝙ ſit formaliter iperatiuus executiõs circa mor
tem maxime quia forte aliorum nõ ꝓponitur cõdi-
tio. ¶ Ex qua cõcluſione ſequitur. Secũda concluſio
Uolitio vel nolitio que eſt contẽptus integritatis
carnis pro chriſto et nõ mortis imperatiua forma X
liter executionis nõ eſt martirium. Probatur q2 ta
lis volitio nec rectitudinẽ vniuerſalẽ rationis ha-
bet nec imperatiua executionis circa id quod inter
cõtemptabilia pro. Chriſto precioſiſſimũ quod eſt
vita corporalis. Hoc idem tenet Thomas ⁊ probat
queſtione de martirio articulo quarto in reſpõſio
ne ad ſecũdum. D. ꝙ in muliere que perdit integri-
tatem carnis occiſione fidei chriſtiane vel ad perdẽ
dum eã dãpnatur, nõ eſt apud homines manifeſtuʒ
Utrũ hec mulier patiatur ꝓpter amorem fidei chri
ſtiane vel magis pro contẽptu caſtitatis. Et ideo a-
pud homines per hoc nõ redditur teſtimoniũ ſuffi
ciens, vnde hoc nõ habet ꝓprie rationẽ martirii ſʒ
apud eũ qui corda ſcrutatur poteſt hoc ad premiuʒ
deputari ſicut Lucia. Jſta ratio beati Thome reli dubia in
quit multa dubia. Primuʒ quod eſt precioſus vel ratione
integritas carnis vel vita quod tamen petebat ar- tho. icõtẽ
gumentum ad quod hic reſpondet. Secundũ quod ta.
eſt teſtimonium illud ſufficiens quod requiritur ad
rationem martirii, ⁊ cui⁹ eſſe debet teſtimoniũ Ter
tium apud quã debet exhiberi hmõi teſtimonium.

Quartū ſi de facto mulier illa patiatur ablatione
integritatis corporis ꝓpter Chriſtū Utrū ipſa ſit
vere martir apud deū. ¶ Ad primū dico ꝙ vita cor
poralis eſt precioſior ꝗ integritas corporis nec cre
do ꝙ recta ratio dictaret alicui ꝙ debere ⁊ cōtēpne
re vitā corporalem pro integritate corporis ſed po
tius ecōtra niſi ꝓbabiliter timeret ꝙ ex corruptio
ne integritatis ſequeret̄ delectatio et ex delectatio
ne cōſenſus in quo caſu deberet contēpnere vitam
corporalē non ꝓ integritate corporis ſed pro odio
peccati quod ꝓbabiliter inde timeretur ſequi ⁊ ita
credo illas mulieres feciſſe de quibꝰ arguit Tho
mas argumēto ſcdo illiꝰ articuli. ¶ Ad ſcdam que
ſtionem reſpōdeo ꝙ ad rationē martirii requiritur
ꝙ det teſtimonium ꝙ vniuerſaliter omnē rem pro
Chriſto ⁊ fide eiꝰ ꝯtēpnit ſiue viſibilē ſiue inuiſibilē
cuiꝰ ꝯtēptus nō eſt cōtra legē dei/ de re viſibili hoc
dicit Thomas de inuiſibili vt ꝯſtat de ſapiētia et
multis donis gratuitis q̄ ſi poſſent a nobis aufer-
ri deberemus potius pati ablationē illoꝝ ꝗ deſe-
rere fidem imo etiā de actibus virtutū pro tēpore
pro quo non cadunt ſub precepto. Ad hoc aūt ꝙ il
lud teſtimoniū ſit ſufficiens videtur exigi ꝙ teſtifi-
cans iperet actualiter ⁊ efficaciter executionem cir
ca tollerantiā mortis oīm maloꝝ que ſibi proponū
tur vt fidē deſerat/ ⁊ id ſignis exterioribus indicet
nō fallacibus nō duplicibꝰ ſed proprijs de quibus
rationabiliter dubitari non poſſit quibꝰ ſint vera
⁊ certa ſigna cōtēptus iſtoꝝ. Dixi circa tollerantiā
mortis qꝛ qui tollerat mortē pro fide dat ſufficiēs
teſtimoniū ꝙ eſſet oīa alia mala propter Chriſtum
tolleraturus. Dicit̄ ꝙ iudicet ſignis exteribus qꝛ nō
eſſet īperiū actuale efficax niſi ad exteriores actus
procederet. Dicit̄ non fallacibus ꝓpter ſigna que
licet nō ſint duplicia nō tn̄ ſignatum inferunt. aut
propter ſigna ficta et non vera/ ſicut ſunt verba ⁊ di
cta multoꝝ quibus proteſtantur ſe potius velle mo
ri ꝗ Chriſtum et fidem eius deſerere. Dicitur du-
plicibus propter ſigna illa que indifferenter plu-
ra ſignata repreſentant ſicut ſecundum beatum
Thomam perdere integritatē corporis aliquādo
ex amore fidei eſt aliquando ex contemptu caſtitatis
Tho. vbi ſupra articulo 2°. ⁊ ita aliquādo hoc aliquādo illud repreſentat. ¶ Ad
tercium videtur Thome ſentētia ꝙ de ratione marti
rii eſt ꝙ illud teſtimoniū fiat apud homines. Arguit
ſic Thomas Ad martirium pertinet vt homo opere
teſtificetur ſe cuncta preſentia propter fidem contem
pnere/ non hoc autem ſufficienter oſtendit ꝗdiu re-
manet vita corporalis. Et ex hoc concludit ꝙ marti
rium de ratione ſua requirit ꝙ aliquis mortem
ꝯ thomā. ſuſtineat propter Chriſtum· ſi minor rationis in-
telligat̄ ꝙ talis non oſtendit hoc ſufficienter nec apd̄
deum nec apud homines falſa eſt quia deus ſcruta
tur corda et renes/ ideo per ſolam elicitionem vo-
litionis bone contēptiue mortis ⁊ oīm preſentium
propter Chriſtum ſufficienter oſtendit et teſtificatur
apud deum. Si autem intelligatur ꝙ talis nō oſtē
dit ſufficienter apud homines hoc nichil ad propo
ſitum vel de intētione ſua eſt ꝙ de ratione martirii
eſt ꝙ ſit teſtificatio apud hoīes. Et iō in reſponſio-
ne ad ſcdm argumentū hoc magis exprimere videt̄
cū ait de muliere q̄ ꝑdit integritate corporis ꝓ Chri
ſto non apud hoīes manifeſtum. vtrum hec mulier
patiatur propter amorem fidei aut propter contē-
ptum integritatis. Et ſtatim poſt ideo inquit apud
hoīes non eſt reddit̄ per hoc ſufficiens teſtimoniū
et ex hoc cōcludit ꝙ hoc nō habet proprie rationē
martirii ⁊ ſtatim ſubiūgit. Sed apud deū qui cor-
da ſcrutatur poteſt hoc ad premiū deputari. nō ta

men dicit ad martirium nec ad premium martirii
ex eo ꝙ nō fuit facta teſtificatio ſufficiens apud ho-
mines. ¶ Ad quartū reſpondeo ꝙ ſi mulier illa non
patitur ad aliud ꝙ non eſt dicenda martir accepto
ꝓprie nomine martirii nec apud deū nec apud ho-
mines: ſed de hoc poſtea. ¶ Tertia cōcluſio cōtem-
ptus carceris pro fide chriſti ad quē carcerē mors
ſequitur que tamē nō fuit prius ꝓpter fidei cōfeſſio
nem cōtempta nō eſt martirium ꝓbatur in tali non
eſt vniuerſalis cōtemptus omnium rerū contēptabi
lium pro fide chriſti nec formaliter nec īterpretatiue
nō formaliter vt cōſtat nec interpretatiue qꝛ nō ha
bet actualē cōtemptū eius quod homo inter omnia
talia bona reputat precioſiſſimum ſcilicet vite nec
eius quod inter omnia talia mala reputat terribi-
liſſimū ſcilicet mortis ſi enim talē haberet veriſimi
liter interpretaretur habere contēptū omniū alio-
rum. huic autē cōcluſioni videtur cōtradicere Tho-
mas dicens in reſponſione ad tertiū argumentum
quarto articulo queſtionis de martirio ꝙ nec mar-
tirium ꝓprie dicetur pro ſola tollerantia carceris
vel exilii vel ratione diuiciarum niſi forte ſecundū
ꝙ ex his ſequitur mors. ꝙ eſt verum ſi vbi videt ꝙ
carcer incipit diſponere ad mortē ꝙ eā contēpnat
actu imperatiuo executionis ſicut cōtempſit carcerē
aut ſibi cōplaceat in actu bono nō obſtante circun-
ſtantia mortis cū tam eſt diſpoſito neceſſitatis ꝙ ſi
carcer alienauerit in eo vſū rationis tunc tolleran
tia mortis virtute violentis precedentis carceris ſi
non affuit nolitio actualis mortis habet rationem
martirii. ſed ſi nō habeat vſum rationis nec tamen
cum vidit mortē cōſequi ad carcerē habet actualem
contēptū mortis tunc non videtur hmōi tollerantia
habere rationē martirii. ¶ Quarta cōcluſio ꝗuis
ad martirium exigatur contēptus mortis actuali-
ter imperatiuus executionis nō tamen ad rationē
martirii exigitur vniuerſaliter tollerātia mortis.
prima pars ſatis patet ex dictis. ſecunda ꝓbatur
poteſt eſſe perfecta volitio vel dilectio fidei cū con-
temptu vite ꝓpter eam formaliter imperatiua exe
cutionis indicata ſignis exterioribus nō fallacibus
nec duplicibꝰ ſed tam certis ꝙ nullus apprehēdēs
huiuſmodi ſigna rationabiliter poterit dubitare
talem contēpnere mortē actualiter et interpretati-
ue omnia alia que dicit bona preſentia ꝓ bono fi-
dei ſine actuali tollerātia mortis. ſed poſitis prio
ribus ponitur perfecta ratio martirii ergo ad per
fectam rationē martirii non exigitur vniuerſaliter
acutalis tollerantia mortis. Maior videtur mani
feſta quia omnibus illis poſitis eſt ſufficiens teſti-
ficatio non tantū apud deū ſed etiā apud homines.
minores probatur volo ꝙ tirānus ſe habeat ad vi
rum catholicū omnio eodē mō ſicut ſe habuit Abra
ham ad Iſaac filiū ⁊ quod ſicut angelus impediuit
Abrā. volentem occidere filiū ſuū in olocauſtū/ ita
etiam impediat tirānum extēdentē brachium ſuum
ad occiſionē viri catholici oīmode preparati et iam
collum extendētis ad ſuſceptionē mortis. Tunc ſic.
Abra. per illud factum teſtificatus eſt ſufficiēter tā
apud deū ꝗ apud homīes ſe crediđiſſe deo ⁊ Iſaac
ſe obediuiſſe/ ſed factū iſtiꝰ viri fidelis eſt omnino
ſimile ⁊ cōtinet tot ⁊ tāta et tā euidentia argumen
ta dilectionis fidei ſue et cōtemptus mortis ſue ſi-
cut factum. Abra. et Iſaac ergo eſt ſufficiēs teſtimo
nium ꝙ iſte cōtempſit vitā et omnia alia bona pre
ſentia ꝓpter amorē fidei xpi. Secundo ſi ad ratio-
nem martirii exigatur de neceſſitate tollerātia mor
tis. aut actus martirii erit poſt mortē. ⁊ hoc nō qꝛ
actus martirii eſt meritorius/ poſt mortē aut nō eſt

martirii eſt meritori⁹:poſt mortē aūt non eſt actus
meritorius aut in inſtanti aliquo p̄cedente inſtans
mortis ⁊ hoc nō q̄ inter tale inſtās ⁊ inſtans mor-
tis eſt tēpus mediū ergo pōt naturaliter vel ſuper
naturaliter non conſequi mors/ponatur ꝙ non cō
ſequatur per potentiam diuinā ſequit̄ tūc vel ꝙ ad
martiriū non exigitur actualis tollerantia mortis
vel ꝙ actus iſte qui cōceſſus eſt fuiſſe martiriū nūq̄
fuit martirium quod non concederet opinans.ſi in
tp̄e precedenti tunc idem ſequitur q̄ in ſcda medie
tate eius poterit impediri per potentiā diuinā ne
ſequatur mors et tn̄ in prima medietate actus ille
fuit martiriū ergo actus qui fuit martiriū pōt nū-
q̄ fuiſſe martiriū quod nō concederet opinans.nec
pōt dici ꝙ in inſtanti mortis q̄ tunc nō eſt plus via
tor et per ꝯn̄s nec tunc habet actū meritoriū. ¶ Ad
iſtā rationē repōdet beatus Thomas vbi ſupra in
reſponſione ad quartū argumētū ꝙ meritū marti
rii non eſt poſt mortē:ſed in ip̄a volūtaria ſuſtinen
tia mortis ꝓut ſcʒ aliquis volūtarie patitur infli-
ctionē mortis. ¶ Sed ꝯtra hanc ſolutionē oīno eoꝝ
mō argui et querit̄ qn̄ eſt inflictio mortis merito-
ria merito martirii aut ante inſtans mortis.aut in
inſtāti mortis aut poſt inſtans mortis ⁊ proſequat̄
vt prius.Et ſubdit cōtingit tn̄ q̄nq̄ ꝙ aliquis mor-
talia vulnera ſuſcepta ꝓ xp̄o vel alias quaſcūq̄ tri
bulationes cōtinuatas vſq̄ ad mortē patitur ꝓ fi-
de xp̄i dum viuit in quo ſtatu actus martirii meri-
torius eſt etiā ip̄o eodē tp̄e q̄ hmōi afflictiones pati
tur. ¶ Cōtra hoc oīno ſilr̄ arguit̄ q̄ vel hmōi tolle-
rantia afflictionū eſt actus martirii meritori⁹ ꝓ in-
ſtāti termināte cōtinuationē eaꝝ ad mortē ⁊ hoc nō
q̄ tale inſtās eſt inſtans mortis in quo non conce-
deret opinās actū creature ratiōalis eſſe meritori
toriū vel in inſtāti vel in tp̄e precedente et hoc non.
Tū primo q̄ tunc nō eſt tollerantia mortis. Tum
ſcdo q̄ poſſibile eſt per potētiā diuinā ꝙ impediat̄
mors ne ſequat̄:ḡ actus qui fuit martiriū poterit
nunq̄ fuiſſe martiriū.Tum tertio q̄ ſi de facto im
pediret̄ ne mors q̄ ex illis naturaliter ſecutura erat
ſequeretur ſicut in multis martirib⁹ queritur vtrū
eſſet talis martir aut non:ſi non ergo ad martiriū
nō ſufficit tollerare afflictiones q̄ naturaliter con
tinuāde ſint morti.ſi ſic ergo ſine tollerantia actua
li mortis pōt eſſe martiriū. ¶ Quarta cōcluſio Nul-
lus act⁹ eſt martiriū niſi ad ipſum rl̄ariter et vt in
pluribus ſequatur tollerantia mortis. ¶ Probatur
q̄ oīs actus qui eſt cōtēptus mortis formaliter im
peratiuus executionis teſtificat⁹ ſignis exteriorib⁹
nō fallacib⁹ nec duplicib⁹ et iuſtis eſt act⁹ ad quē
regulariter ⁊ vt in plurib⁹ ſequit̄ tollerātia mortꝭ
ſed martiriū eſt hmō act⁹ ḡ null⁹ actus eſt martiriū
niſi ad ip̄m ⁊ quēlibet cōſimilē regulariter ⁊ vt in
plurib⁹ nata ſit ſequi tollerantia mortis. ¶ Cōtra
primā cōcluſionē.Arguit̄ btā virgo fuit martir ⁊ tn̄
nūq̄ habuit ꝯtēptū mortis ꝓ fide Chriſti actualiter
impatiuū executiōis igit̄.p̄ma ps āntis ꝓbat̄ p Je-
ronimū i ſermōe de aſſūptiōe virginis ita dicentē.
Recte dixeri ꝙ dei gēitrix vgo ⁊ martir fuit. ¶ Se
cūdo Arguit̄ auctoritate Grego.dicētis q̄uis oc-
caſio pſecutiōis deſit hʒ tn̄ pax ſuū martiriū q̄ ⁊ ſi
carnis colla ferro nō ſubicim⁹ ſpūali tn̄ gladio car
nalia deſideria trucidam⁹. Ad iſtas duas rōnes re
ſpondet beat⁹ Thomas ⁊ bene ꝙ ille auctoritates
et ſi que ſimiles inueniantur loquūtur de martirio
per quādā ſimilitudinē. ¶ Contra ſcdam concluſio
nem Arguitur ſic integritas corporalis eſt precio
ſior q̄ vita corporalis ergo ſi tollerantia mortis ꝓ
Chriſto faciat martirē tollerātia corruptionis in

[...gumē- / ...thome / ...a ſcōe / ...1.124. / ...ticulo / ...arto.]

[...gumē- / ...thome / ...is.]

tegritatis faciet martirē.āñs probatur quedā mu-
lieres leguntur vitā contēpſiſſe ꝓ integritate cor-
porali ergo apud eas maiores precii erat integri-
tas corporis q̄ vita corporalis. ¶ Secūdo Arguit̄
de beata Lucia que tirāno mināti ꝙ eam ꝓſtitueret
niſi deſereret.fidē ⁊ ydolis ſacrificaret.reſpondit ꝙ
illud duplicaretur ſibi ad coronā ergo ipſa intēde-
bat ꝙ tollerātia huius coronationis erat ſibi pro
futura ad coronā martirii. ¶ Tertio tollerātia cor-
ruptionis integritatis ne fides deſeratur eleuat a
ctum religionis ſupra cōmunē hominē facultatē er
go eſt act⁹ martirii. ¶ Ad primā nego āñs.Et ad ꝓ
batione reſpondetur multipliciter.primo ꝙ ille mu
lieres nō pretulerūt integritatē corporis vite cor-
porali ſed pretulerūt innocētiā vite corporali timebant
enim veriſimiliter ꝙ ex corruptione carnis ſe
queretur delectatio ⁊ ex delectatione cōſenſus ⁊ ita
peccatū. Secūdo reſpondetur ꝙ ſi pretulerūt inte-
gritatem corporis vite corporali hoc nō fuit ex di-
ctamine rationis recte ſed errātis errore nō inuin-
cibili ſimpliciter.ſed inuincibili aut ꝓditione p-
ſonarū aut pro circūſtantia tēporis quia tūc per-
ſecutores nō ſinebant eas cōſiderare quid pro quo
eſſet faciendū. ¶ Ad ſecūdam dico ꝙ in beata Lucia
erat rectitudo vniuerſalis qua pro nullo quod eſſet
generaliter cōtra rectā ratione voluit fidē deſerere
nec pro corruptione integritatis nec pro grauiſſi-
mis ſuppliciis nec pro morte ⁊ ideo in ea cōtempt⁹
integritatis erat martirium Tum quia erat cōiun
ctus contēptui mortis actualiter imperatiuo execu
tionis. Tū quia manebat ex rectitudine vniuerſali.
¶ Ad tertiā negatur āñcedens ⁊ dicitur ꝙ hoc non
excedit cōmunē facultatē hominū cū etiā multi con-
temnant integritatē corporis pro minori bono q̄
ſit fides nō quidē minori tantū ſecundū veritatem
etiam ſecundū eſtimationē ſuaʒ Et dato ꝙ ita eſſet
adhuc nō valet cōſequentia quia non omnis actus
virtutis qui eleuat virtutē ſupra facultatē hominū
eſt martiriū ſed oportet ꝙ ſit teſtificatio quedā apđ
homines ꝙ talis ꝓpter fidē contēpnit omnia bona
preſentia formaliter vel interpretatiue nullus au-
tem actus eſt talis teſtificatio niſi ſit cōtēptus mor
tis formaliter et actualiter ſignis exterioribus nō
fallacibus ſed certis indicatus Et ita patet ꝙ q̄uis
talis actus eleuaret religionis virtutē ſupra cōmu
nē hominū facultatē nō tamē eſſet martiriū. ¶ Con
tra tertiā cōcluſionē. Arguitur ſic vbi propter car-
cerem ſequitur mors ibi eſt apud homīes ſufficiēs
teſtimoniū ꝙ talis contēpnit vitam et per cōſequēs
omnia bona preſentia pro fide. Chriſti ⁊ eſt ibi tol-
lerātia mortis ergo ibi ſūt omīa requiſita ad mar-
tirium. ¶ Ad hāc rationē reſpondeo ꝙ ſi in tali ſit
cōtemptus mortis cū videtur diſpoſitio nō neceſſi-
tans aut etiaʒ neceſſitās ad mortē tūc eſt ibi verum
teſtimoniū ⁊ martiriū. Si autem hec non in ſit tunc
nō eſt ibi verū teſtimoniū nec verū martiriū ¶ Con
tra quartā cōcluſionē Arguitur ratione Thome do
poſita poſt argumēta queſtiōis Secūdo vel mors
eſt de ratione martirii vel nō ſi ſic habetur intētum
ſi nō ergo ad rationē martirii nō exigitur cōteptus
mortis ſignis exterioribus certis iudicatus. Ter-
tio de beato. Martino canit eccleſia. O felix animā
quā licet gladius perſecutorū nō inuenit palmā ta-
mē martirii nō amiſit ¶ Ad primā cōcedo maiorem
et nego minorē ⁊ dico ꝙ per ſigna exteriora nō mē
dacia neq̄ duplicia ſed certa etiam ſecluſa tollerā
tia mortis id poteſt et apud deū ⁊ apud homīes ſuf
ficienti teſtimonio oſtendi vt patuit in caſu ad cōclu
ſionē adducto. ¶ Ad ſecundā dico ꝙ contemptus

mortis imꝑatiuus actualiter executiõis eſt de rõne
martirii ſed nõ eſt de rõne martirii vniuerſaliter ꝙ
mors tolleretur ſicut multis rationibus oſtenſū eſt
¶ Ad tertiā dico ꝙ in beato Martino fuit mortiri
um per equiualentiā ſꝫm ſcꝫ preparationē ꝛ ꝓmpti-
tudinē animi fuerūt etiā multe volitiones contēpti
ue mortis equiualēter imꝑatiue executiõis ſed non
formaliter. Et ideo lꝫ eccleſia non veneret eū tan-
ꝙ martirē pie tñ credit ꝙ ei eſt merces ꝛ palma tā-
ta quāta eſt martiribus qꝛ tñ nõ effudit ſanguinem
pro xp̄o nec viſus eſt habuiſſe cõtemptū ſanguinis
et vite formaliter imperatiuā executionis. ideo ec-
cleſia non aſſignat ei coronā purpureā ſicut ceteris
martiribus. Cõtra quintā cõcluſionē Arguit. rõne
ſcḋa poſita ad quartā ꝯcluſionē. ¶ Ad illā rõnē re-
ſpõdeo ꝙ cū primū volitio vel nolitio ꝯtēptiua mor
tis ꝓpter Chriſtū formalit̄ imꝑatiua executiõis eſt
ſufficiētib⁹ ſignis certis ꝛ manifeſtis īdicata. ipſa ī
cipit eſſe martiriū ꝛ qꝛ hoc eſt ꝑ aliqḋ inſtās et tp̄s
etiā añ mortē ideo do ꝑtē illā diuiſionis. ꝛ cū dicis
poſſibile eſt ꝙ ad hec ſigna nõ ſequat̄ mors / ꝯcedo
ꝛ ſi nõ ſeqt̄ nõ erit martiriū nego / ꝛ dico cõformit̄
ad ea q̄ dicta ſūt poſtꝙ illa volitio eſt ſufficiētib⁹ ſi-
gnis teſtificata ſiue ſequat̄ mors ſiue nõ ꝙuis tñ re
gulariter ꝛ in plurib⁹ nata ſit ſequi ipſa dr̄ marti-
riū. Et cū dicis ponat̄ ꝙ null⁹ aſſit q̄ hmōi ſigna ap
D prehēdat i tali caſu nõ erit teſtificatio aliqua apud
hoīes: ḡ nõ erit martiriū. Ad hoc rñdet̄ ꝙ aliqua fa
cta dicuntur nõ eſſe ſufficiētes teſtificatiões dupl'r.
Vnomõ qꝛ nõ ſufficiūt ad cauſandū teſtimoniū de
re illa in creatura rationali apphendēte ea et hoc
mõ vbi deficit teſtificatio ibi deficit ratio martirii.
Aliomõ qꝛ licet ꝙtum ex ſe nata ſunt facere ſufficiē
ter fidē apphendētibus qꝛ tñ non eſt qui apprehen-
dat ideo nõ faciunt nec cauſant fidem aliquā. ꝛ hoc
modo non oportet ꝙ vbi deficit teſtificatio ꝙ ibi
deficiat martirium alias enim mortem in occulto
ſuſtinens pro chriſto non diceretur martir qḋ non
eſt verum nec rationi conſentaneum.

Queritur quinto. Utrū per ſola fi-

de ſit tollerandū martiriū? ¶ Arguit̄ ꝙ
ſic qꝛ nõ patimur rõnabil'r martiriū niſi
ꝓpter veritatē q̄ nobis ꝑ xp̄m inotuit: ſed oīs virt⁹
que ꝑ xp̄m nobis inotuit ad fidē ꝑtinet ḡ ꝑ ſola fide
tollerādū eſt martiriū. ¶ In oppoſitū ar̄ per illud
Math. v. btī q̄ ꝑſecutionē patiunt̄ ꝓpt̄ iuſticiā. ſed
hmōi ꝑſecutio eſt martiriū ḡ ꝓpt̄ iuſticiā lꝫ tollera-
eſſe mar- re martiriū. ¶ Notandum ꝙ ſicut ſupradictum eſt
tirii quinqꝫ de cauſis ꝯtingit pati martiriū / ꝑ p̄dicatio
ne veritatis pro defenſione fidei / pro defēſiōe legis
pro redemptiōne generis humani ꝛ pro xp̄o quem
quis in martire putat occidere ſicut contingit de in
E nocentibus. ¶ Notandum vlterius ꝙ veritas fidei
ſunt duplices quedam ſunt formaliter practice vt
non eſt adulterandū nõ eſt furandū ſanctificandū
eſt ſabbatū. alie ſunt virtualiter practice que lꝫ ſcꝫ
non ſint dictamina formaliter directiua operis: ex
his tñ ſequant̄ alie veritates q̄ formaliter ſunt pra
ctice / vt iſta tantum eſt vnus deus nõ eſt formaliter
Vitas cre- practica ex ipſa tamen ſequitur iſta veritas tñ vnū
dibilium eſt ſumma veneratione colēdum. alie ſunt que nec
formaliter nec virtualiter ſunt practice vt ꝙ in di-
uinis vna perſona eſt genita et alia eſt procedens
ille que ſunt formaliter practice habent rationem
fidei et rationem legis ſecūdum ꝙ fide iubemur eis
aſſentire credendo / ſecundum ꝙ leges debemus eis
obedire operando et adimplendo. ille que nec for-
maliter nec virtualiter ſunt practice habent tan-
tum rationem fidei ꝛ ſufficit eis aſſentire credendo
alie habent vtrāqꝫ rationem aut ſecūdū ſe aut ſecū
dū regulas practicas in eis incluſas qui ergo pati
tur martiriū pro veritate catholica ſecūdū ꝙ veri-
tas eſt ex eo ſcꝫ ſecūdū ꝙ aſſerit aliquid eſſe verū qḋ
alii negatur eſſe verum / ꝛ per teſtificationē huiuſ-
modi veritatis morti ſe exponit ꝛ eā tollerat talis
dicitur pati martirium pro fide ſicut ſancti marti-
res dicebāt gentiū ydola nõ deos eſſe ſed demonia
ꝛ in teſtificationē huius veritatis ſe morti firmiter
ꝛ intrepide exponebāt. qui vero patitur martiriū
quia inſiſtit operi legis. aut vitat opus prohibitū
a lege quod tamē ſibi nevl̄ faciat illḋ vel iſtud omit
tat ſub pena mortis iubetur talis dicitur pati mar-
tirium pro lege / ſicut feciſſe legitur Eleazarus. ita
etiā ꝓponeretur alicui cõditio mortis niſi adultera
retur ꝛ ille eligeret fugere adulteriū nõ obſtāte cir
cūſtantia mortis ſibi ꝓpoſite tūc talis diceretur pa
ti pro lege Chriſti martiriū. Contingit autē interdū
ꝙ quis ſimul patitur martiriū pro fide et pro lege
Chriſti vt martires quibus ꝓponebatur cõditio vl̄
colēdi ydoli vel ſubeūde mortis ſimul patiebantur
pro fide ꝛ ꝑ lege. ꝑ fide quia tirāni nitebātur vt ipſi
abnegarent veritatē catholicā de vnitate dei / de dei
tate Chriſti / ꝛ cõfiterētur tanꝙ verū ꝛ indubiū falſi
tatē de deitate ydolorū ſuorū. Pro lege vero quia
iubebāt eos facere opus lege Chriſti prohibitū ſci
licet ſacrificare ydolis. Interdū patitur quis pro le
ge ꝛ non ꝑ fide cū ſcilicet opus quod iubetur cõcedi
tur a tirāno eſſe vera et equiſſima lege ꝓhibitū aut
quod prohibetur eſſe vera lege preceptū. nihilomi-
nus tamē volunt ꝙ illud quod ſciunt ꝓhibitum fiat
aut quod ſuit preceptum omittatur vt cū tirānus ꝓ
hibet ne iuſticia fiat / aut iubet enecationē innocen-
tium / aut oppreſſionē populi. Pro fide autē contin-
git pati tripliciter. Vno modo ꝑ virtute quā apud
omnes recipientes fidē cõſtat eſſe veritatē fidei ꝛ hoc B
modo pro fide paſſi ſunt fideles martires ab infide-
libus. Secūdo modo pro veritate quā multi reci-
pientes fidem negāt ad fidē pertinere / ꝛ hoc mõ paſ
ſi ſūt catholici martires ab hereticis. Tercio modo
pro veritate aut falſitate que ſecundū veritatē non
pertinet ad fidē multi tamē recipientes fidē dicunt
eam ad fidem pertinere / ꝛ iſtis duobus modis paſſi
ſunt catholici martires ab hereticis vt patuit in ꝑ
ſecutionibus eccleſie per hereticos procuratis ꝛ fa
ctis. Exēplū vltimi vt vicel' ſi hereticus aſſerebat ꝙ ſe
cūdum fidē ꝛ doctrinā traditā a chriſto eccleſia nõ
poterat habere dominiū temporale: ꝙ nõ debēt cõ
ſtrui tēpla deo ꝙ omnis fidelis tenetur ſub vtraqꝫ
ſpecie ad cõmunicandū ꝛ ſic de multis aliis. catho
lici autē fideles talia nec vera eſſe nec ad fidē pertine
re ꝛ de multis oſtendūt ꝙ oppoſita ad fidē pertinēt
Hec tamē exempla nõ ponim⁹ niſi vt itelligatur id
quod dicere intendim⁹. Dico ergo ꝙ aliquis aliquā
do patitur martiriū cõtradicēdo aſſertioni vere nõ
quiḋ aſſerādo ꝙ falſa ſit denegādo ꝙ ad fidē perti-
neat nā vt fidei nihil eſt detrahēdū ita etiā ne quid fidei ni-
addamus ei ꝓhibem⁹. Si ergo aliquis diceret ꝙ chil de-
ſecūdum doctrinā fidei paruulus baptiſatus ab he trahēdū
retico eſt rebaptiſandus ergo poſſum cõtradicere vel addē-
dupliciter. Vno modo negando talem paruulū eſſe dum.
rebaptiſandū. Secūdo modo dicēdo ꝙ ꝙuis eſſet
rebaptiſandus hoc tamen nõ eſt ex doctrina Chri-
ſti nec poteſt ex doctrina chriſti cõuinci talē eſſe re
baptiſandum ꝙuis etiam oppoſitum non poſſit ex
doctrina chriſti cõuinci. Ex quo patet ꝙ non ſolum
pro veritatibus fidei pati poſſumus martirium ſed
etiam pro aliquibus que non ſunt fidei. Contingit

preterea adhuc tripliciter pati pro fide. Uno modo
pro cōfeſſione fidei ſicut multi ſancti martires qui iu
bebantur a principibus terre abnegare fidē cōſtan-
tiſſime eā confitebātur ⁊ cōfitendo inter grauia tor-
h menta vitā finiebāt. Scđo mō pro publicatione ve-
ritatiſ fidei ⁊ exhortatione populi ad ita credenduꝫ
⁊ cōformiter ad credulitatē ſuā operandū ſicut le-
gitur in actibus apoſtoloꝝ capitulo quarto ꝙ ſa-
cerdotes ⁊ magiſtratus populi ⁊ ſaducei doluerūt
ꝙ apoſtoli docerēt populum et annunciarent in ie
ſum reſurrectionem et iniecerunt in eos manus et
poſuerunt eos in cuſtodia vſqꝫ in craſtinum et poſt
nonam vocantes eos denunciauerunt ne omnino
loquerent neqꝫ docerent in noīe ieſu quibus petrus
et iohānes dixerūt/ſi iuſtum eſt in cōſpectu dei vos
potius audire ꝙ deū iudicate non eī poſſumꝰ que
vidimus et audiuimus non loqui ꝙ ſi paſſi fuiſſent
ꝓ hac cauſa/martiriū paſſi fuiſſent non pro aſſer-
tione catholice veritatis qꝛ nō prohibebāt eos ita
credere aut hmōi veritates apud ſeipſos confiteri
ſed paſſi fuiſſēt ꝓ publicatiōe hmōi vitatis quā pri
cipes ⁊ magiſtratꝰ eis prohibebant/nec nego eos
etiam paſſos fuiſſe in predicto dum pro lege xpi qꝛ
cū eſſet in eis iuſſum a xpo vt predicarent euangeli
um oī creature/prohibebātur predicare iudeis euā
gelicam doctrinā. Tertio cōtingit pati pro verita-
te fidei nō qꝛ publicaꝛ et predicaꝛ veritas fidei ab-
ſolute ſed qꝛ ita predicaꝛ in hmōi predicatione in-
telligatur reprehēſio quorūdam moꝝ cōtrariorum
doctrine ⁊ regule fidei ſicut iohānes baptiſta paſſꝰ
eſt martiriū qꝛ predicabat ꝙ nō licebat alicui ha-
bere vxorem fratris ſui ⁊ reprehendebat herodem
propter herodiadē quā tulerat fratri ſuo vxorē. et
i iſtud martiriū dicitur eſſe proprie propter reprehē
ſionem vicioꝝ/que reprehēſio quomodo debeat fie
ri non eſt hic dicendū. ⁊ ita ſi aſpiciatur ad id pro-
pter quod talis proxime patitur non patitur pro-
veritate fidei ſed patitur pro veritate particulari
que nec eſt cōtenta in ſacris litteris nec eſt ex verita
tibus ſacrarū litterarū deducibilis nec patitur qꝛ
falſum dixerit/crimen eī eſt notorium/ſed qꝛ dixit
quod non placuit maieſtati principis eſſe dicendū
qꝛ non vult vitia ſua reprehēdi/hoc modo paſſus
eſt Chriſtus ſi inſpiciamus ad motiuū eorum per
quos paſſus eſt ꝓpter ſcꝫ reprehenſiones phariſeo
rū et ſcribarū per quas reprehēſiones cōcitati ſūt
in inuidiam et odium aduerſus eū poſſet fieri fere
cōſimilis de martirio cā legis ſuſcepto, patiꝛ enim
aliquis ꝓ defenſione vel ꝓmulgatione legis. ⁊ hoc
nō pono multū differre a martirio pro fide. patitur
ſcđo alius ꝓ lege qꝛ dicit nō pertinere ad legē xpi
qđ alii pertinere ſed falſo dicūt. Et iſtū modū etiaꝫ
pono differre a martirio pro fide. Patitur tertio
pro lege qꝛ propoſita conditiōe mortis inſiſtit ope
ribus per legem preceptis: vel omittit opera a le-
ge prohibita. Quarto patitur aliquis pro lege pri
uata puta pro priuilegio ſicut ꝓ libertate eccleſia-
ſtica et pro immunitatibus eccleſie/quo modo paſ-
ſus eſt beatus Thomas cantuarienſis. Et ita extē-
dendo nomen legis poteſt eſſe quadruplex lex pro
qua quis poteſt pati martirium ſcilicet conſulens
precipiens/prohibens et lex priuata ſcilicet priui-
legium/pro libertate enim eccleſiaſtica poteſt quis
decertare rationabiliter vſqꝫ ad mortem.
k ¶ Prima concluſio. Non pro ſola fide tolleran-
dum eſt martirium. Probatur poteſt aliquis tol-
lerare martirium vt dictum eſt pro operibus le-
gis non quia negetur lex/ſed quia non placet prin
cipi hmōi opera fieri igitur Antecedēs ſatis patet

ex dictis. Secūdo qui patitur pro reprehēſione vi-
cioꝝ que perſone reprehēſe ſciūt ⁊ cōfitetur eſſe vi
cia nō patitur pro fide ſed multi hoc modo paſſi ſūt
ſicut iohannes baptiſta ⁊ multi alii igitur ¶ Secū
da cōcluſio nō. Pro qualibet veritate catholica po
teſt ſe quis rationabiliter exponere martirio Pa-
tet nō quelibꝫ veritas catholica ſcita eſt eſſe catho
lica nec quālibet catholicam veritatē tenetur quis
ſcire eſſe catholicam veritatem ſed pro ſola verita
te catholica quāquis ſcit vꝉ tenetur ſcire eſſe catho
licam tenetur ſe exponere martirio/igitur. Minor
patet quia ſecūdum auguſtinum ſuper geneſim tā
diu aliquid nō pertinet ad fidē quādiu id nō certiſſi
ma ratione mōſtratur ad fidē pertinere. Maior pro
batur quia non quelibet veritas catholica ſcripta
eſt in canone biblie ſed multe ſunt que deducuntur
ex ſcriptis ſed cōſtat ꝙ interdū cōſequentie per q̄s
deducūtur ſunt multe dubie ⁊ incerte/interdū etiā
propoſitiones biblie que aſſumūtur pro anteceden
te deductionis habent multos ſenſus ⁊ in vno con
ſequentia eſt bona et in altero nō valet et dubium
eſt in quo ſenſu pertineāt ad fidē. Interdū etiam di
ſcurſus fit ex vna que pertinet ad fidem ⁊ ex altera
probabili tantū ⁊ cōſtat ꝙ nullus predictorū pro-
ceſſum facit certitudinē ꝙ propoſito de qua queriꝛ
pertineat ad fidem igitur. ¶ Itē cōſtat ꝙ circa ma-
teriam fidei ſunt multa probleumata et multe aſſer
tiones doctorū quorum probleumatum altera ps
eſt catholica et altera repugnat fidei ⁊ tamē docto
res pro hmōi aſſertionibus nō exponerēt ſe marti-
rio quia nō certi ſunt ſed tantū probabiliter opinā
tur ꝙ ad fidem pertineāt. ¶ Tertia cōcluſio. ſicut ꝓ
qualibet veritate catholica poteſt quis ſciens eaꝫ
eſſe catholicā ſe exponere martirio: ita pro quali-
bet non catholica poteſt ſciens eam nō eſſe catholi
cam ſe exponere martirio. Probatur quia ſicut ca
tholica veritas poteſt negari ab aliquo eſſe catho-
lica et proponere ſcienti eam catholicā conditionē
ꝙ vel neget eam eſſe catholicā vel mortē ſubeat Ita
eam nō catholica poteſt ab aliquo cōcedi et reputa
ri catholica ⁊ ſcienti eā non eſſe catholicā propone
re cōditionem ꝙ cōfiteatur eam tanꝙ catholicā aut
morteꝫ ſubeat ſed in vtroqꝫ caſu vir catholicus nec
debet eam catholicā negare nec debet nō catholicā
tanꝙ catholicā cōfiteri licet poſſit eam cōfiteri tanꝙ
veram quia ſicut blaſphemiū eſt detrahere deo qđ
ſibi cōuenit etiā tribuere quod nō ſibi cōuenit ita ſa
crilegum eſt impiū et fidei detrahere quod ſuū eſt ⁊
ſibi tribuere quod nō ſuū eſt ¶ Quarta ꝯcluſio Nō
poteſt quis rationabiliter ſe exponere martirio ꝓ
veritatibus nō catholicis quo earū veritati teſtimo
nium afferat. Probatur ſoli veritati que ſecūdum
pietatē eſt poſſumus reddere teſtimoniū noſtris cor
poralibus paſſionibus vſqꝫ ad mortē ſed veritates
aliarum ſcientiarū nō ſunt ſecūdum pietatē qꝛ oīs
veritas que eſt ſecundum pietatem pertinet ad cul-
tum diuinitatis ⁊ nobis per chriſtum innoteſcunt
ergo pro veritatibus non catholicis ſiue aliarum
ſcientiarū nō debet ſe quis exponere martirio. Hāc
rationē innuit beatus Thomas ſecūda ſecūde que-
ſtione de martirio articulo quinto in reſponſione
ad ſecundū. Ad ſecūdum inquit dicendū ꝙ veritas
aliaꝝ ſcientiaꝝ nō pertinet ad cultū diuinitatis et
ideo non dicitur eſſe ſecundū pietatē: vnde nec eius
confeſſio poteſt eſſe directa cauſa martirii ¶ Quin
ta cōcluſio. Non quelibet veritas ſiue catholica ſi-
ue nō catholica poteſt ratione mēdatii vitādi quod
negādo eam incurreretur eſſe cauſa martirii. Pro
batur primo quia vt cōſtat ſecūdum omnes multe

ſunt veritates catholice de quibus non ſumus ſuffi
nõ pro q̃libꝫ ꝓpoſitione patiẽdũ ẽ martirium.
cienter certi nec tenent̃ eſſe ſufficiẽter certi q̃ ſint ca-
tholice, et ſunt multe alie veritates de quibus etiã
non ſolum ſufficienter certi ꝙ ſint veritates ſed tñ
iſta cognoſcimur per quaſdam perſuaſiones ⁊ pro
babiles rationes que nõ faciũt certitudinem, ergo
talibus nõ debemus dare teſtimoniũ vſq; ad mor-
tem. Probatur cõſequentia. Oĩs qui ex forma teſti
monii ſui dicit ſe eſſe certum de eo quod non eſt cer
tꝰ ⁊ forte ſcit ſe nõ eẽ certũ q̃uis magis putet ita eẽ
eſt falſus ⁊ mendax ⁊ pertinax ſed reddens teſtimo
niũ alicui veritati per paſſiões corporales vſq; ad
mortẽ q̃tum eſt ex forma teſtimonii ſui non ſolũ di
cit ita eſſe ſed dicit etiam ⁊ operibus ⁊ paſſionibꝰ
ſuis oſtẽdit ſe eſſe certum et indubiũ ꝙ ita eſt ergo
ſi non ſit certus ⁊ indubius ipſe eſt falſus ⁊ mẽdax
ꝙ autem ſit pertinax probat̃ quia pertinax non ſo
lum ille eſt qui perſiſtit in tenendo quod non eſt te-
nendum, ſed etiam qui perſiſtit in tenendo aliquid
aliter q̃ debeat tenere ſed qui pro veritate proba
bili et dubia patitur vſq; ad mortẽ perſiſtit in tenẽ
pertinax quis eſt.
do aliquid aliter q̃ debet tenere q; veritatẽ quã de
bet tenere tãq̃ probabilẽ tenet tanq̃ certã ⁊ indubi
am ⁊ in hoc inter cruciatus duros etiã vſq; ad mor
tem ꝑſiſtit ergo talis eſt pertinax et non martir. De
veritate aũt non catholica certa ⁊ indubia probat̃
eadẽ cõcluſio, q; ſi nõ eſt catholica pro nullo tẽpore
neceſſaria eſt ad ſalutẽ. ſi pro nullo tp̃e neceſſaria
eſt ad ſalutẽ ꝓ quocũq; ſiue hmõi veritatis cognitio
ne põt eſſe ſalus, ergo pro ea aſſerenda vel teſtificã
da nõ debet ſe vir doctus exponere martirio, ſed de
bet cũ oĩ diligẽtia verbis etiã apertiſſimis expone-
re etiã rationẽ vel rationes quibus facta eſt ſibi de
hmõi veritate certitudo ⁊ dubia ſi que circa eam ex
planare habeãt, qui ſi cõſenſerint bene actum eſt.
Si eo nõ cõſenſerint potius debet eos in errore eo-
rũ relinquere, et cedere furori ac impetui cecorum
⁊ errantiũ q̃ ſe pro tali veritate que nunq̃ ad cul-
tũ diuinitatis ꝓfutura eſt exponere martirio. Ex
quibus ſequit̃ ꝙ nec abiuratio nec cõiuratio faciẽ
da eſt in aſſertiõe probabiles tñ ſiue catholice ſint
ſiue non. Sequit̃ ſcdo ꝙ nec faciẽde ſunt in aſſertio
nes non catholicas q; in quãcunq; aſſertionẽ lꝫ cõ-
iurare vel abiurare pro ea lꝫ pati martiriũ ſed de
his diffuſius dicemus cum agemus de iuramento.
¶ Sexta cõcluſio. Ne abiurent̃ doctrine vniuerſali
ter de quarꝫ nullis aut paucis aſſertionibus cõſtat
ꝙ ſunt aduerſe catholicis veritatibus. Ne etiã con
iurent̃ in doctrinas de quarũ oĩbus aſſertionibꝰ
non conſtat eas eſſe catholicas poteſt quis ſe expo
nere martirio. Probatur q; taliter abiurare vel
cõiurare eſt actus hereticalis ⁊ in auctoribus abiu
rationis ⁊ coniurationis hereticali deterior q; au
ctores taliũ abiurationũ ⁊ ꝯiurationũ nõ ſolũ ſũt
heretici ſed ⁊ hereſiarche vt loco ſuo oſtẽdemus, ſed
pro vitando actu hereticali poteſt quis ſe expone-
re martirio igitur. ¶ Septima concluſio. Non pro
quolibet virtutis opere poteſt vir catholicus ſe ex-
ponere martirio. Probatur quia quedã ſunt ope-
ra virtutis tam parue neceſſitatis ⁊ vtilitatis ꝙ nõ
licet ſcd̃m dictamen recte rationis pro eis ſe expo-
nere morti, ſed recta rõ dictat ꝙ cedendũ eſt violen
tie ⁊ ĩpetui, ⁊ ꝙ talia bona ꝓ tp̃e ſunt intermittãda
hec eſt expreſſa ſententia Ariſtotelis in tertio ethi-
corũ vbi loquitur de his que propter violentiã ſũt
nõ ſẽp ꝓ opere virtutis dicendũ martirium.
facienda vel omittenda. ⁊ ſententia textꝰ eſt talis ꝙ
in his que per violentiam agimus aliquando lau
damur quando aliquid doloroſum ſuſtinemꝰ pro
magnis bonis, quandoq; aũt vituperamur cũ pro
nullo aut modico bono turpiſſima ſuffer imus quã
doq; nõ laudamur ſed datur venia cũ talia agimꝰ ꝓ
pter mala et doloroſa que humanã naturã excedũt
et que nullus ſuſtineret quãdoq; autẽ ad ea que vo-
lunt nos cogi ſunt talia ꝙ magis moriendũ eſt du-
riſſima patiendo q̃ ad talia cogi. Ex quibus verbis
apparet ꝙ nõ pro quolibet opere virtutis patiẽdũ
eſt vſq; ad mortẽ. Secundo pro operibus eutrapelie
nemo ſapiens ſe debet exponi morti nec pro operi
bus affabilitatis. Similiter neq; pro paruis operi
bus miſericordie ⁊ liberalitatis et maxime cuꝫ eis
cui volumus dare neceſſitatẽ nõ patitur. Tertio que
iuſte ⁊ rationabiliter prohiberi poſſunt a ſuperio-
ri quia nata ſunt eſſe cauſa egritudinis in faciente
illa propter timorẽ mortis non ſolũ intermitti poſ
ſunt ſed debent, ſed aliqua opera virtutis rationa
biliter prohiberi poſſunt alicui perſone quia in eo
nata ſunt eſſe vel de facto ſunt cauſa egritudinis er
go ſi immineret mors nobis facientibus illa tenemur
et debemus intermittere. Maior videtur certa quia
ſi ad fugiendũ minus malũ aliquid poſſit rationa
biliter pretermittit ⁊ ꝓhiberi illud poterit ꝓhiberi
ad fugiendũ maius. Et minor probatur per Grego
rium in regiſtro indictione quarta epiſtola xv. quã
ſcribit ad marinũ epm rauenne vomitũ ſanguinis
patientẽ que incipit. Venientes quidã rauennates
homines grauiſſimo me merore percuſſerũt qui fra
ternitatẽ tuam retulerũt de ſanguinis vomitu egro
tare. Narrat poſtea quomodo cõſuluit ſtatim do-
ctos medicos ⁊ infra. propterea nec hortor nec ad
moneo ſed diſtricte precipio vt ieiunare minime pre
ſumas, quia dicunt medici huic moleſtie valde eſſe
contrarium, niſi forte ſi gradis ſolẽpnitas exigit
quandoq; in anno vicibus cõcedo. Idem precipit de
vigiliis ⁊ de precibus ⁊ expoſitionibus euangeli-
orum que circa paſchalem ſolẽnitatẽ in rauennati
ciuitate dici ſolent et vult ꝙ per aliũ fiat. ¶ Octaua
cõcluſio. nõ pro quolibet opere magno virtutis te-
netur vir catholicus ſemper expone martirio. Pro
batur omne opus virtutis quod pro vno tẽpore fa
ctum veriſimile eſt vergere in magnũ detrimẽtũ cri
ſtiane religionis aut illius rei propter quod debet
fieri rationabiliter poteſt intermitti ⁊ in aliud tem
pus differri ſed aliquando cõtingit ꝙ reſiſtere ma-
lo totius religionis chriſtiane quod ſecundũ ſe eſt
magnum bonũ aliquo certo tempore nõ poteſt fieri
niſi cũ diſpendio totius religiõis chriſtiane ⁊ nõ re
ſiſtendo facilius ⁊ melius procuratur vtilitas chri-
ſtiane religionis q̃ reſiſtẽdo attẽtis circũſtãtiis ꝓ
tunc occurrẽtibus ergo in tali caſu vir catholicus
non debet ſe exponere martirio pro reſiſtẽdo malo
ſed potius debet facere ea per que ſcd̃m iudiciũ recte
rationis melius procurabitur vtilitas chriſtiane re
ligionis. Minor iſtius rationis probatur auctori
tate gregorii in regiſtro indictione vndecima epi-
ſtola ſexageſima prima quã ſcribit ad mauricium
imperatorẽ qui inter ceteras leges ſuas ſanxierat
vt quiſquis publicis adminiſtratiõibus fuerit im-
plicatus ei in monaſterio omnino cõuerti non lice-
at vt nulli etiã qui manu ſignatus eſt ĩ monaſteriõ
conuerti liceat et requiſitus eſt ab imperatore Gre
gorius vt hãc legem per eccleſias ⁊ monaſteria pu
blicaret qui cum ſciret eam iniquã ⁊ pernicioſã chri
ſtiane religioni non contradixit, nec ſe morti expo
ſuit ſed publicari fecit. Quod ita expreſſit in fine e-
piſtole. Ego quidẽ inquit iuſſioni ſubiectus eandẽ
legẽ ꝑ diuerſas terrarꝫ ꝑtes trãſmitto ⁊ q; lex ipſa
omnipotenti deo minime cõcordet ſcio ego per ſug-
geſtionis mee paginã sereniſſimis dñis meis nũciã

Utrobiq; ergo que debui exſolui quia et imperatori obedientiam prebui ⁊ pro deo quod ſenſi minime tacui. Arbitratus eſt enim vir ſanctus ⁊ prudens ſe magis poſſe flectere animum imperatoris ſibi obediendo ⁊ nichilominus hortando ⁊ ſuadendo in oppoſitum ꝙ a perte reſiſtendo. Sunt eñi multa opera virtutum que remotis quibuſdam circunſtantiis opera virtutum ſunt. Ipſis autem poſitis deſinūt eſſe opera virtutis: de quibus circunſtantiis reſpectu multorum operum vna eſt periculum mortis veriſimiliter immineus. ¶ Nona concluſio. Pro quolibet opere virtutis quod non obſtante circūſtantia periculi mortis pretermiſſum: inimiciciam dei et eterne dampnationis periculum inducit debet vir catholicus ſuſcipere martirium. Probatur quia omnia talia ſūt de genere illorum de quibus dicit ariſtoteles in tertio ethicorum. Quedam autē nō eſt cogi: ſed magis moriendū eſt patientiā duriſſima. ꝓpter irriſoria videntur

Ariſtoteles.

euripedis almeona cogentia matrē occidere. Et ſi queras que ſūt illa que ſunt talia. Reſpondeo ſicut reſpondet ibidē Ariſtoteles eſt autē difficile quandoq; iudicare quale pro quali eligendū et quid ꝓ quo ſuſtinendum. Adhuc difficili⁹ immorari cognitis rationem aſſignat. Eteñi in multis eſt que quidē exſpectantur triſtia que autem coguntur turpia vbi vult dicere ariſtoteles ꝙ cum proponitur alicui conditio vel committendi aliquod turpe vel patiendi detrimētum bonorū vel vite quādoq; eſt difficile iudicare qd pro quo eligendum ſit: aut quid pro quo ſuſtinendū ſit: hoc eſt quod triſte pro hoc vł illo turpi ſit ſuſtinēdum: et quia illud quod timemus nos paſſuros ſi nō obedimus cogentibus eſt triſte ⁊ doloroſum id vero ad quod cogimur eſt turpe ⁊ inhoneſtū ideo adhuc ē difficilius immorari id eſt perſiſtere cognitis id ē iudicio rationis dictantis hoc vel illud eſſe pro illo ſuſtinendum vel eligendū.

F

Dico tamen ꝙ pro nullo triſti: nec etiam pro morte debemus cogi ad oppoſita preceptorū diuinoꝝ negatiuorum quia illa obligant ſemper ⁊ pro ſemper. De preceptis autē affirmatiuis dico ꝙ pro tempore et loco licet: ſed nō ſemper vbi ſcilicet obſeruatio precepti non eſſet magne vtilitatis ⁊ tamen non fieret niſi cum mortis periculo. Ex quibus ſequitur ꝙ conſeruatio boni publici poteſt eſſe cauſa martirii. Probatur quia interdum conſeruatio boni publici cadit ſub precepto diuino. Tum ſecundo quia interdum fit conſeruatio boni q̄ dependet ex aliquo quod eſt ex precepto diuino: vt reſiſtendo oppreſſoribus ⁊ opprimentibus pauperes ⁊ iudicia peruertentibus. Si tamen probabile eſſe defēſionem rei publice nec in toto nec in parte profuturā imo potius offuturam ⁊ probabiliter ſperaretur ꝙ poſtꝙ foret vtilius eidem intendere ſapientis eſſet diſſimulare et ſe ad tempora magis congruentia reſeruare.

G

Pro opere cōſilii pōt pati martirium.

¶ Decima concluſio. Pro conſeruandis nonnullis operibus conſiliorum poteſt ſe quis exponere martirio: licet ad hoc non teneatur. Probatur quia poteſt aliquis vere apud ſe iudicare ꝙ vita quam ducit eſt turpis et inhoneſta et ꝙ magis vult carere vita ꝙ in tali conſuetudine turpis vite perſeuerare: et ꝙ ex viribus ſuis et auxiliis diuinis que communiter habet viuendo ciuiliter vt conſueuit non poteſt vitā ſuam turpem relinquere: ſperat tamen et confidit ꝙ per ingreſſum religionis ſe ab hac vite turpitudine faciliter abſoluet. ergo ſi aliquis prohibere nitatur eum ab ingreſſu religionis ſub pena mortis poterit non obſtante circunſtantia imminentis mortis ingredi religionē: ſed ingreſſus religionis eſt opus conſilii igitur. Secundo ſecundum Augu. libro contra Fauſtum licet non periurare ſit de precepto non iurare tamen non eſt niſi de cōſilio, quia enim per conſuetudinem frequenter iurandi verū faciliter inducimur ad periurium. Ideo non ſolum ꝓhibuit chriſtus periurare ſed etiā ne omnino iuraremus conſuluit.

Auguſti.

Tunc volo quod aliquis ꝑnceps edictum faciat in domo ſua ꝙ nullus dicat ſibi verū niſi illud cum iuramento affirmet ſub pena mortis: et ꝙ ſit aliquis qui alias per conſuetudinem verum iurandi inductus eſt in conſuetudinem periurandi a q̄ cum maxima difficultate recipit ⁊ ꝙ iſti non liceat familiam regis egredi ⁊ cum eo rex frequentem habeat ſermonē tunc videtur ꝙ iſte poteſt ſe exponere morti ne incidat in periculum periurii alias volens ac ſciens ſe precipitabit in laqueum peccati mortalis ⁊ eterne dampnationis. Eodemmodo dicendum de integritate et caſtitate corporis vbi probabiliter timeretur in corruptione conſenſus et in conſenſu peccatum. Sed in hoc eſt grauis queſtio ſi dato ꝙ ex ipſo opere conſilii nec vtilitas alius nec periculum peccati ſibi probabiliter ſecuturum videretur vtrū poſſet quis rationabiliter ſe ꝓ tali opere exponere martirio.

Pro virginitate pōt q̄s pati martirium.

Verbi gratia virgo non formidat in corruptione conſenſum nec peccatum: iudicat tamen ꝙ premiū quod conſecutura eſt ex virginitate conſeruata nō obſtante circunſtantia conditionis mortis ꝓpoſite ſibi niſi permitteret ſe corrumpi eſt maius bonū: ⁊ etiam ipſe actus virtutis qui per hāc circūſtantiā fit heroycus et eleuatus eſt ſupra omnem virginitatem ſecundum modum loquendi euſtracii eſt maius bonum ꝙ vite per paruum tempus prolongatio ⁊ ita eligendo ſeruare virginitatem non obſtante tali circunſtantia videtur maius bonum minori bono preferre ſed hoc eſt laudabile: igitur ſe exponens martirio pro opere conſilii modo ſupradicto virtuoſe facit. Iſta ratio ē multum apparens non tamen videtur ſufficiēt demonſtrare intentum. alias enim ſequeretur ꝙ pro vitando mendacio iocoſo aut officioſo ego poſſē me exponere morti. Similiter pro actu eutrapelie: pro dicto faceto ⁊ huiuſmodi actibus virtuoſis parue tamen vtilitatis ſecluſo merito ego poſſum me exponere martirio quod iudicio meo nullus rationabiliter diceret. Ideo dico probabiliter: ꝙ recte conſilians quid pro quo poteſt vel debet eligere.

Reſo. do.

Debet comparare primo malum quod ſibi proponitur ad actum omittendum vel committendum de quo deliberat et vult ⁊ videre ſi ſecluſo merito: quia adhuc de merito eſt queſtio: afferatur per omiſſionem vel commiſſionem plus vtilitatis vel boni ꝙ ſit malum quod facienti vel omittenti proponitur. Si ſic tunc inſiſtendo actui non obſtante circunſtantia mortis erit laudabile et meritorium. ſi non nec laudabile erit nec meritorium. Et hic loquor in commiſſionibus vel omiſſionibus conſiliorum quia forte in preceptionibus et prohibitionibus aliter eſſet dicendum. Verbi gratia per dictum facetum et iocundum ego delecto conuiuentes et nichilominus comminatur michi quis mortē ſi ego in eum vel in alium facete loquar: conſtat ꝙ cum mors mea ſit multum maius malum ꝙ ſit bonum oblectatio conuiuentium: recta ratio nunꝙ dictabit ꝙ huiuſmodi actui eutrapelie ego poſſim inſiſtere cum circunſtantia mortis propoſite. In hoc videtur eſſe fundatum Gregorii dictum quod ſupra retulimus de prohibitione ieiunii: videbat enim quod ieiunium operabatur macerationem quandam corporis que in aliquib⁹ eſt laudabilis: operabatur etiā

Gregori.

grauem egritudinem ⁊ periculū vite: quia ergo egri-
tudo et periculū vite eſt maiꝰ malū ꝗ̄ maceratio cor-
poris eſt bonū, ideo ieiunium fuit prohibendū ne in-
curreretur mors. ita etiam diceretur ꝙ ſecluſo conſē-
ſu et peccato corruptio clauſtrorū pudoris non eſt tā
mala nec integritas corporalis eorū tam bona ꝗ̄ ma-
la eſt corruptio vite. et ideo ſecluſa prohibitione vel
precepto mors non eſſet pro hmōi integritate ſubeū-
da et per conſequens contra rectam rōnē eſſet ꝙ quis
mortem pro integritate corporali ſubiret, quare nec
Arg. tho. 2.2. q̄ſtio. 124. ar. 5. meritorium eſſet ita faciendum, immo vituperabile po-
tius eſſet iudicandū. ¶ Contra primam concluſionē
arguitur primo per illud prime Petri quarto. Ne-
mo veſtrum patiatur quaſi homicida aut fur, aut a-
liquid huiuſmodi. Si autem vt chriſtianus non eru-
beſcat glorificet autem deum in iſto nomine: ſed ex hoc
vr aliꝗs xpianꝰ ꝙ tenet fidem xpi ꝗ̄ ſola fides chriſti
dat patientibus martirij gloriā. ¶ Secundo aliquis
dicitur martir quia teſtimoniū reddit veritati. Aut
ergo reddendo cuicunq̧ veritati teſtimoniū poteſt di-
ci martir ⁊ tunc poſſet quis ſe exponere martirio ꝓ
veritate geometrica vel pro veritatibus aliarum ſci-
entiarū ſpeculatiuarū, Aut reddendo teſtimonium ve-
ritati diuine tantū: ergo cum omnis talis ſit veritas
fidei ſequitur ꝙ ſola fides eſt cauſa martirii. ¶ Ad p̄-
mam dico ꝙ beatus petrus in illis verbis hortatur
chriſtianos vt nō demereantur ſibi penam legis ciui-
lis infligi ſicut fures ⁊ homicide ſed patiantur tanꝗ̄
chriſtiani, qui pro actibus bonis ⁊ laudabilibus et
quos ſecundū legem chriſti faciunt cruciantur. Chri-
ſtianus autem aliquis dicitur dupliciter. vno modo
ex eo ꝙ eſt de familia chriſti quod fit per ſuſceptio-
nem primi ſacramenti et talis dicitur chriſtianus nō
T tantum quia fidem ſed quia ſacramentum primum
et conſequenter fidem et caritatem et alias virtutes
ſuſcepit. ¶ Secundo modo aliquis dicitur chri-
ſtianus quia ſpiritu chriſti non ſolum in actum fidei
Xpianus dupliciť capitur. ſuſcepto ſed etiam ad opera virtuoſa procedit ſcḋm
illud ad roma. octauo. Si quis ſpiritum chriſti non
habet hic non eſt eius, et imitando chriſtum peccatis
moritur ſecundum illud ad gal. v. Qui chriſti ſūt car-
nem ſuam crucifixerunt cum vicijs et concupiſcētijs
et ideo nō ſolum ille qui patitur pro chriſti confeſſio-
ne que fit per verba patitur vt chriſtianus, ſed etiam
qui patitur pro quocunq̧ bono opere faciendo vel ꝗ̄-
cunq̧ peccato vitando propter chriſtum pro quo ſcꝫ
faciendo vel vitando mors rōnabiliter ſuſcipi ꝑteſt
quia totum pertinet ad fidei proteſtationem. In fide
enim reperit̄ ipa credulitas que eſt actus mētalis et
reperit̄ fidei ꝓteſtatio que interdū fit ꝑ vba ⁊ ſic dr
fieri confeſſio Interdum factis ⁊ operibus ſecūdum
illud Jaco. ſecundo. Ego oſtendam tibi ex operibus
fidem meam contra quod de quibuſdam dicitur ad
titum. i. confitentur ſe noſſe deū factis autem negant
¶ Ad ſecundam dico dicitur martir non ꝓciſe qꝛ red-
V dit teſtimonium veritati, ſed quia reddit teſtimoni-
um veritati diuine. Diuine quidem aut quia forma-
liter in diuinis litteris contenta, aut quia ex illis cō-
conſequentia neceſſaria deducitur aut quia ex illis
formaliter elicita, cum ſcilicet fit aliquid quod facien-
dum eſt: aut omittitur aliquid quod omittendum eſt
ſecundm diuinas leges. ⁊ cum infertur ꝙ ſola fides
et cetera. negatur conſequentia quia huiuſmodi veri-
tas non eſt diuina nec primo nec ſecundo modo, ſed
tantum tertio. ¶ Contra tertiam concluſionem et ma-
xīe ꝯtra ſcḋaꝫ ptē aꝛ ſic. Veritas que non ē catholica
nullo ꝑdictorū modorū ē diuia ꝗ̄ ꝓ ea nullꝰ ſe dꝫ expo-
nere martirio. ¶ Scḋo qꝛ qui patit̄ ꝓ tali vitate nec
patit̄ ꝓ fide xpi nec ꝓ opibꝰ legis xpi nec ꝓ redēptiōe
generis humaani nec pro xpo ꝗ̄ tollerātia ſue paſſio-
nis non eſt martirium.
¶ Ad primam concedo aſis et nego ꝯñam quia licet
ipſa non ſit veritas diuina, eam tamen non eſſe veri-
tatem diuinam et catholicaꝫ eſt veritas diuina ⁊ cū
infertur ergo pro ea nullus ⁊c. diſtinguo vel ꝙ nullꝰ
ſe debet exponere pro ea martirio vt prohibet et te-
ſtificetur eam eſſe veritatem ⁊ ſic concedo vel vt teſti-
ficetur eam non eſſe veritatem diuinam ⁊ ſic ergo ne-
go. ¶ Ad ſecundā dico ꝙ talis patitur ⁊ pro fide chri-
ſti et pro operibus legis. Pro fide quidē chriſti vt in
puritate ſua remaneat ⁊ nichil ſibi miſceatur alienū
quia vt ſupra dictum eſt ad integritatem fidei perti-
net ꝙ nichil detrahatur et etiam ꝙ nichil addatur ⁊ X
ita ſicut alienum a fide eſt dicere catholicum non eſſe
catholicū, Ita et dicere non catholicum eſſe catholi-
cum. ¶ Dico etiam ꝙ talis patitur pro operibus le-
gis, quia lex eſt ꝙ qui detraxerit vel diminuerit ver-
bis voluminis huius anathema ſit. ¶ Contra quin-
tam concluſionem arguitur ſic. Omne mendacium ē
peccatum diuine legi contrarium ergo vt videt̄ men-
daciū poteſt quis pro cuiuſcūq̧ veritatis teſtimonio
martiriū ſubire. ¶ Secundo quia aut pro nullo men-
dacio vitando licet ſubire martirium: Aut pro quoli-
bet, aut pro aliquo ſic ⁊ aliquo non. Si pro quolibet
habetur intentum. Nec poteſt dici ꝙ pro nullo quia
tunc aliquis licite timore probabili mortis poſſet di-
cere falſum teſtimonium et deierare et fallere. Nec
poteſt dici ꝙ ꝓ aliquo ſic ⁊ ꝓ aliquo non, quia cum
quodlibet ſit deordinatum eſt eadem de quolibet ra-
tio. ¶ Ad primam reſpondeo dupliciter ꝑmo negan- Y
do antecedens mendacia enim iocoſa ⁊ officioſa nō
ſunt peccata diuine legi contraria intelligendo per
hoc totum peccatum mortale, quia adhuc non cōſtat
ꝙ peccatum veniale ſit diuine legi contrarium. Nec
adhuc etiam conſtat ꝙ omne peccatum eſt peccatum
veniale vel mortale. Aliter reſpōdeo ꝙ licet omē mē-
dacium ſecluſa circunſtantia alicuiꝰ exceſſiue triſtis alia ſolū
⁊ doloroſi ſit peccatū mortale vel veniale. multa ta-
men ſunt que nec mortalia ſūt nec venialia poſita cir-
cunſtantia alicuius exceſſiue triſtis et doloroſi ſicut
grauium cruciatuum aut incomodorum aut mortis.
Et ſi dicas oppoſitum aſſertū eſſe ab Euſtracio ter- Euſtrac
tio ethicorum cōmento ſcḋo qui poſtꝗ̄ recitauit opi-
nionem dicentium mendacium eſſe turpe: ſed ſi ꝓ vti-
litate fiat non turpiter fieri, ⁊ miſceri aliene eſſe tur-
pe. ſed ſi pro tiranni oblatione non turpe ſubiungit.
Chriſtiana autem religio fatetur ⁊ tenet non eſſe pec-
candum alicuius incomodi vitandi gratia. Unde cū
mentiri et aliene vxori miſceri vtrūq̧ ſit peccare neu-
trum eſt aliquomodo faciendum. et ſequitur vnde ſu-
perior doctrina, non doctrina ſed error eſt. non enim
faciēda ſunt mala peccati vt eueniant bona ſed ma-
la pene tolleranda ſunt. ¶ Ad hoc reſpondeo ꝙ do-
ctrina quam reprobat Euſtracius eſt erronea et chri-
ſtiane religioni contraria quia ipſe loquitur de mē-
dacio pernitioſo quod ſemper eſt peccatum nec ꝑ cir-
cunſtantiam conditionis mortis fit vt non ſit pecca-
tum. ſimiliter etiam de commixtione cum aliena que
cadit ſub prohibitione diuina, ſed dico ꝙ nichilomi-
nus ſunt aliqua que ſecluſa conditione mortis aut
alicuius alterius exceſſiue doloroſi eſſent peccata ꝗ̄
non ſunt peccata hac conditione poſita. Et hoc mo- Z
do forte diceretur de appellatione pauli ad ceſarem
paganum in cauſa fidei que fuit licita propter cir-
cunſtantiam periculorum imminentium que per hu-
iuſmodi appellationem vitata ſunt et tamen ſeclu-
ſa huiuſmodi circunſtātia fuiſſet illicita. Idem dicē-
dum eſſe videt̄ de occultatiōe vitatis in multis caſibꝰ

Tho. vbi ſup. ar. 5. ¶ Contra ſeptimam concluſionem arguitur ratione Thome in omni opere bono quod fit, et in omni opere malo quod vitatur propter chriſtum fit proteſtatio fidei, ſed pro proteſtatione fidei licet ſe exponere martirio ergo pro quolibet bono opere faciendo et malo vitando propter chriſtū licet ſe exponere martirio. ¶ Ad hanc rationem concedo antecedens τ nego conſequentiam quia eſt aliquod bonū opus ſecluſa circunſtantia mortis quod poſita huiuſmodi circunſtantia deſinit eſſe bonum vt opus eutrapelie et opus ieiunii, eſt etiam aliquod malum opus ſecluſa circunſtantia mortis quod eadem poſita non eſt malum opus vt verbum occioſum mendacium iocoſum occultatio veritatis vt de abraham qui ſororem vxorem eſſe dixit et tacuit eam eſſe coniugem.
A ¶ Ad rationem ante oppoſitum dico q ſicut dictū eſt q aliqua veritas dicitur diuina tripliciter ita et aliqua veritas nobis innoteſcit per chriſtum tripliciter ſed non quelibet que aliquo iſtorum trium modorum innoteſcit per chriſtum eſt veritas fidei.

Queritur ſexto Utrū ſācti martires meruerint paſſiones ſuas? Arguitur q ſic per illō quod habetur in actibus apoſtolorum. Ibant apoſtoli gaudentes a conſpectu conſilii quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati: ſed conſtat q non erāt digni niſi ex merito ergo ſancti martires meruerunt paſſiones ſuas. ¶ In oppoſitū arguitur ſanctis martiribus datum eſt non ſolum vt credant in deum ſed etiam vt pro deo patiantur vt vult apoſ. ad phil. ergo ſancti non meruerunt paſſiones ſuas. Pro dubio eſt aduertendum q queſtio iſta poteſt intelligi de duplicibus meritis ſcilicet de bonis τ de malis. ſi de bonis tunc eſt queſtio. vtrum ſancti bene operando meruerunt q pro xp̄o paterentur: ſi de malis tunc q̄ſtio eſt. vtrum ſancti martires per malas operationes et demerita ſua digni erant pena illa quam pro chriſto paſſi ſunt: Quantum ad primum reſpondet
altiſſio. libro tertio tractatu ſeptio .c. penultio. altiſſiodorēſ. q martires non merentur paſſiones ſuas ſed bene merentur conſtantiam fidei τ aliarum virtutum robur et firmitatem et omnes auctoritates que videntur ſonare q ſancti meruerunt paſſiōes ſuas exponit de conſtantia et robore in ipſa paſſione. Probat altiſſiodorēſ. quia duplex eſt gratia tantū vna eſt prīa ſcz virtus que nō cadit ſub merito. alia ē gratia ſecūda que cadit ſub merito que ſcilicet eſt virtutis augmentatiua. Uirt⁹ eñ nata meretꝛ augeri vt aucta mereatꝛ τ pfici. Cū ꝙ virt⁹ paſſiōis ptineat ad
ƺ altiſſio. grām pmā τ cōſtātia ad ſcdām graꝫ ſequitꝛ q paſſio martirꝫ non cadit ſub merito ſed corꝫ in ipſo paſſione ꝯſtātia. Iſta opiō nō michi videtꝛ oīodā vitatē ꝯtinere. Ideo ſit prīa ꝯcluſio Multi ſācti martires potuerunt p bonos actus ſuos mereri vt paterentꝛ pro xp̄o
B diffinitio meriti. ꝓbatur potuerūt facere aliq̄s actus bonos ꝓpt q̄s de⁹ daret eis pati p xp̄o ꝙ potuerūt mereri vt paterē tur p xp̄o, ꝯña iſta videtꝛ nota ex diffinitione meriti. Meritū eñ eſt bon⁹ act⁹ ꝓpt quē datꝛ aliud, τ añs videtꝛ notū. ꝓbatꝛ tñ potuerūt impēdere obſequiū patiētib⁹ p xp̄o ſicut Sebaſtian⁹ q̄ ꝯfortabat ſub aſcōſo clamide martirū aīos potuerūt hēre ardentiſſimū deſideriū τ zelū circa defenſionē fidei, potuerūt itrepide ſe gerere rñdēdo tirānis que ſm fidē rñdendāda ſūt, τ ꝓpt iſta pōteis dare de⁹ vt patiantꝛ p xp̄o igr ¶ Scdō potuerūt ſancti p actus remiſſos aut alios demereri ne paterentꝛ pro xp̄o ergo potuerunt etiam per bonos actus τ feruentes mereri vt paterentꝛ pro chriſto. Antecedens probatur de beato regulo ſil-
Regulus. uanectenſium epiſcopo qui vt habetur in legenda ſua ideo non eſt datuꝫ ei pati pro Chriſto quia timuit inter minas perſequentium fidem et fugit ergo ex contrario actu poteſt quis mereri vt patiatur p Chriſto. ¶ Tertio poteſt quis mereri continentiam τ caſtitatem ergo etiaꝫ poteſt quis mereri p Chriſto, cōſequentia iſta videtur nota. Et antecedens probatur quia poteſt quis orare deum vt det ſibi caſtitatem et ad preces et ad orationes ſuas poteſt et deus eaꝫ dare, aut viriliter etiam certando contra temptatiōes incontinencie que omnia legitur feciſſe beatus Thomas de aquino et multi alii ſancti. ¶ Quarto Paulus orauit pie τ perſeueranter vt pateretur p xp̄o et oratio ſua audita eſt a domino ergo paulus meruit vt mereretur pro chriſto. arg. altiſ. ¶ Ad hanc rationem reſpōdet Altiſſiodorenſis q ſi Paulus oraret dominum vt daret ei pati pro Chriſto, aut non oraret competenter. aut de conſtantia habenda in martirio intelligeret τ non de ipſa paſſione. ¶ Iſta reſponſio ſatis michi videtur extranea, et maxime propter fundamentum in quo videtur eaꝫ fundare quia ſcilicet paſſio ſiue martirium eſt prima virtus et conſtantia nō videtur niſi quoddam augmentum. Et ideo martirium non cadit ſub merito, ſed bene conſtantia in martirio. Ideo Arguitur ſic. Pro illo poſſumus preces rationabiliter fundere quod nobis orantibus poteſt deus dare et concedere. Sed pati pro nomine Chriſti et primas gratias et primas virtutes poteſt deus nobis orantibus concedere et dare ergo pro his rationabiliter poſſumus preces fundere. Minor probatur. Nan in oratione dominica oramus vt faciamus voluntatem dei quod eſt primum in omni virtute. Dicimus enim Fiat voluntas tua ſicut in celo et in terra. ¶ Cōfirmatur quia eccleſia orat vt det nobis ſpē fidem et caritatem que ſunt prime virtutes et non ſolum vt det nobis perſeuerantiam. ¶ Confirmatur ſecundo quia orare poſſumus deum vt det nobis caſtitatem et pro ea conſequenda debemus ieiuniis vigiliis operi et lectioni iugiter intendere nō q ſperem⁹ nos eam poſſe conſequi exercitio huiuſmodi rerum, ſed quia horum contemplatione et intuitu ſperam⁹ q diuina largitas nobis eam concedet vt vult Caſſianus collatione duodecima. Ex quibus concludit q pro perpetuitate eius indefeſſis orationibus inſtare debemus. ¶ Tertio ibidem Caſſianus aperit modum perueniendi ad perfectam puritatem caſtitatis ſcilicet inflammari deſiderio caſtitatis totam puritatem ſuam diuine largitati tribuere, ieiuniis, vigiliis operi, lectioni, ac orationibus iugiter intendere, Sꝫ conſtat q iſte nonē modus perueniēdi effectiue τ cauſaliter ergo eſt modus perueniendi tantum meritorie. ¶ Quinto ad principale bonum omne quod poteſt a deo mere liberaliter dari nobis, poteſt a deo nobis dari tanq̄ merces τ premium actuum noſtrorum bonorum, ſed pati pro Chriſto et quelibet virtus poteſt nobis dari a deo mere liberaliter ergo etiam pōt nobis a deo dari p noſtris bonis actibus τ per conſequens poſſumus talia mereri. Maior ꝓbatur quia deus ē mere liber non ſolum in dando bona ſua: ſed τ etiam in modo dandi τ maxime ſi ille modus non ſit ſibi repugnans: ſicut dare neceſſario aut dare dependēter ergo in mera libertate ſua eſt dare ea vel mere liberaliter vel p bonis actib⁹ nr̄is. Et ſi Arguas ꝯtra iſtā rōnē retēta eadē maiore ſic ſubſumēdo: ſꝫ pmā grām de⁹ pōt mere liberaliter dare ergo primam gratiam poteſt deus nobis dare p meritis noſtris. ¶ Ad hoc Reſpondetur quicqd ſit de cōcluſione illata qꝫ de ea videbitꝛ ſoluēdo argumenta contra concluſionem. ¶ Dico tamen q conſequentia non valet τ q dialeticus diceret q in argumento eſt

manifeſte fallacia figure dictionis qꝛ mutatur quid
in quale/eo ꝙ ly prima gracia non tantum ſignifi-
cat gratiam. Sed ſignificat gratiā aliqualiter ſe ha
bentem ſcilicet ante quam nulla licet ergo illā gra-
tiam poſſit deus dare nobis pro bonis actibus no-
ſtris/non tamen quando eſt prima quia ſi datur pro
bonis actibus noſtris eam preceſſerunt boni actꝰ no
ſtri. Sed actus noſtri non fuerunt boni niſi deus no-
bis aliquis gratuitum contulerit. ꝙ eā preceſſit aliq̄
gratis ergo nulla gratia que datur nobis a deo pro
bonis actibus noſtris eſt prima gratia. ¶ Secūda cō
cluſio. Multi ſācti martires meruerūt paſſiōes ſuas
Probatur quia multi ſancti martires habuerunt
feruētiſſimū zelum fidei/et ſolacium preſtiterūt patiē
tibus pro chriſto ⁊ frequenter deprecati ſunt deum
vt daret eis pati pro chriſto. Et propter hec omnia
aut aliqua eorum. deus dedit eis pati pro chriſto igi
tur multi meruerunt paſſiones ſuas. Secundo argui
tur auctoritate inducta ante oppoſitū. Ad idem po-
teſt applicari auctoritas poſt oppoſitum inducta q̄a
datum eſt ſanctis pati pro chriſto vt vult Apoſtolus
ad Phili. et hoc non eſt prima gratia ergo datū eſt
eis pro meritis ſuis. ¶ Ad hec omnia reſpondet. Al-
tiſſiodoreñ. ꝙ iſte auctoritates non cōcludunt niſi ꝙ
apoſto. digni fuerunt dignitate meriti non quidē pa
ti ſed habere in paſſione conſtantiam. Et ſimiliter a-
lia auctoritas vt dicit intelligendo eſt de conſtantia
habita in paſſione. ¶ Cōtra hanc ſolutionem poſſūt
fieri replice que poſite ſunt in precedenti concluſione
Specialiter tamen ſic arguitur aut apoſtolus Petrꝰ
⁊ nero ex equo ſe habuerunt quantum ad dignitatē
et indignitatem pati contumeliam pro xp̄o aut nō. nō
eſt dicendum ꝙ ſic quia nimis durum videretur ꝙ a-
liquis qui tot ſudores ⁊ labores et tam feruentem
zelum habuerit pro defenſione legis xp̄i nec dignior
nec minus indignꝰ eēt pati pro chriſto ꝙ̄ ille qui ſem
per chriſtum ⁊ legem eius perſecutus eſt. Si non aut
ergo petrus eſt dignus et nero indignus et tunc ha-
betur intentum. aut petrus et nero indigni: ſed petrꝰ
minus indignus ꝙ̄ nero. Et tunc arguitur ſic ꝙ Pe-
trus ſit minus indignus ꝙ̄ nero non eſt hoc niſi aut
ex bonis actibus Petri aut ex actibus malis nero-
nis. Si ex malis actibus neronis/ergo Petrꝰ ex bo
nis actibus ſuis reddetur dignus. ꝙ ſi nō oportet di
cere ꝙ Petrus habuit malos actus. ſed quia nō fue
runt tam mali ꝙ̄ mali fuerunt actus neronis: ideo pe
trus non eſt tam indignus ꝙ̄ nero. Si dicatur ꝙ ex
bonis actibus petri. Cuius ſic Per quoſcunqꝫ a-
ctus tollitur paulatim indignitas ad aliquid per eoſ
dem frequenter repetitos ponitur dignitas ad illud
ſed per bonos actus Petri tollitur. indignitas re-
ſpectu huius quod eſt pati pro chriſto ergo per bo-
nos actus frequenter repetitos ponitur dignitas re
ſpectu eiuſdem. Quod ſi dicatur ꝙ Petrus et nero
nec digni ſunt pati pro xp̄o nec indigni ſūt contrarie
licet indigni ſint negatiue: ergo Petrus et Nero ex
equo ſe habent ad dignitatem et indignitatem reſpe
ctu huius quod eſt pati pro chriſto/quia nullus ē di-
gnus nullus etiam eſt indignus capiendo indignum
contrarie ſed ſunt eque indigni capiendo indignum
negatiue/et ita per malos nullus indiſponit ſe ad
hoc ꝙ patiatur pro chriſto/et per bonos actus nul
lus ſe diſponit ad hoc ꝙ pro chriſto patiatur. ¶ Se-
cundo argumentum fundatum in ſecunda auctorita
te ſcilicet in auctoritate. Apoſtoli ad Phili. equali-
ter concludit de voluntate patiendi ſicut de conſtan-
tia in paſſione. Patet ſic voluntas patiendi pro chri
ſto eſt data a deo et non tanquam prima gracia cum

altiſſio-
dorenſis
vbi ſupra

huiuſmodi voluntas ſequatur graciam aliam datā
a deo que partialiter et ſpeciali quodam mō huiuſ-
modi voluntatem effecit ergo huiuſmodi voluntas
data eſt a deo pro meritis equaliter enim concludit
de ipſa paſſione ſicut de conſtancia in paſſione ergo
vel non concludit de conſtancia vel concludit de ip-
ſa paſſione. ¶ Tertia concluſio. Multi ſancti marti-
res non meruerunt paſſiones ſuas. Probatur quia
multi ſancti martires paſſi ſunt antequam haberēt
vſum rationis ergo tales non meruerunt paſſiones
ſuas. Antecedens cum conſequentia nota ſunt. ¶ Se
cunda deus eſt liberaliſſimus dator qui in dando a
nullis cauſis dependet ergo ſicut pro actibus bonis
poteſt dare alicui ꝙ patiatur pro Chriſto ita et po-
teſt dare et de facto dat et dedit illud multis ſanctis
martiribus mere liberaliter ⁊ ſine quibuſcūqꝫ bonis
actibus. Ex his patet quid ſit dicendum de queſtione
in primo ſenſu. Pro ſecunda autem ſit. ¶ Quarta cō
cluſio. Paſſio martirum non eſt debita peccato ori-
ginali. Probatur quicquid eſt debitum peccato ori-
ginali illud eſt commune omnibus qui naſcendo pec
catum originale contraxerunt/ſed paſſiones marti-
rum non ſunt communes omnibus qui peccatum ori
ginale contraxerunt ergo paſſiones martirum non
ſunt debite peccato originali. ¶ Quinta concluſio ⁊
et ſi mors martirum non ſit debita peccato origina
li ſecundum ꝙ per tales paſſiones et a cauſa extrin-
ſeca illata/eſt tamen debita peccato originali ſecun-
dum ꝙ eſt anime a corpore diſſolutio. Primum pro
batur quia ſi ſic ſequeretur ꝙ omnes per conſimiles
paſſiones ex vi peccati originalis deberent ⁊ obliga
ti eſſent mori/ſed conſequens eſt falſum cum non om
nes ſic moriantur. Secundum patet quia ex peccato
originali omnes ſubditi ſunt legi mortis ⁊ neceſſita
ti moriendi ergo mors martirum ſecundū ꝙ eſt ani-
me a corpore diſſolutio eſt peccato originali debita.
¶ Secundo nullum malum impunitum eſt pena le-
gis diuine: ſed ſecundum legem diuinam mors eſt pe
na peccati originalis ergo peccatum originale eſt pu
nitum in beato laurentio morte/ſed conſtat ꝙ non ni
ſi morte accelerata et per grauiſſimas paſſiones illa
ta quia nullam aliam mortē paſſus eſt ergo tali mor
te peccatum originale in beato Laurentio punitum
eſt/ſed conſtat ꝙ non eſt punitum ea ſecundum ꝙ per
tales paſſiones illata ergo punitum eſt ea ſecundum
ꝙ eſt diſſolutio anime a corpore. ¶ Sexta concluſio.
Multi martires de meritis actualibus paſſiones ſu
as demeruerunt. probatur multi martires fuerunt q̄
fecerunt malos actus pro quibus deus voluit ꝙ eis
multi cruciatus infligerentur vt liberius et celerius
martirii palma potirentur ergo multi martires de-
meritis actualibus paſſiones ſuas demeruerunt.
¶ Septima concluſio. Multi martires de meritis
actualibus paſſiones ſuas non demeruerunt. Proba-
tur primo de illis qui nondum vſu rationis ſuſcepto
martirium ſuſceperunt. Secundo probatur de illis
qui ante martirium ſanctiſſime vixerunt et adhuc in
hac ſanctitate vite ſe ieiuniis/laboribꝰ/vigiliis/ora
tionibus/continuis afflixerunt/talibus enim nō fue
runt paſſiones propter demerita illate. ¶ Octaua cō
cluſio. Paſſiones martiribus quadruplici de cauſa
illate ſunt ſcilicet/aut probationis/aut emendatio-
nis/aut glorie dei manifeſtande gratia. Probatur
ex tot cauſis poſſunt inferri paſſiones martiribus
ex quot tribulationes hominibus augendo gloriam
patiētis/ſed ex huiuſmodi cauſis cōmuniter inferūt
tribulatiōes homis igitur. Minor patet de p̄ma de
Abraham Job et multis ſanctis qui vt probarētur

Hec o[…]
ꝫ altiſſi[…]
vbi ſup[…]

arg. al[…]
vbi ſup[…]

multas et varias tribulationes paſſi ſunt Patet eti-
am per illud quod in Deuteronomio legitur. Et re-
cordaberis cuncti itineris illius per quod adduxit te
dominus deus tuus quadraginta annis pe deſertuꝫ
vt affligeret te ⁊ temptaret vt nota fierent que in tuo
animo verſabantur. Utrum cuſtodires illius manda-
ta an non. ¶ Tertio ꝑ illud Pſalmiſte probaui te
ad aquas contradictiõis. ¶ Quarto per illud domi-
ni ad Job. An putas me tibi aliter locutũ quã vt ap-
pareas iuſtus. Pro ſecundo parte probatur ꝑmo ꝑ
illud Multe tribulationes iuſtorum interdũ enim vt
inquit Caſſianus Juſtos pro paruis et leuibus deli-
ctis humilians variis temptationibus tradit vt eos
humiliet. ¶ Secũdo per illud. Fili noli negligere di-
ſciplinã dei neqꝫ fatigeris cũ ab eo increparis, quẽ
enim diligit dominus corripit, flagellat eũ omnem
filium quẽ recipit. Tertio per illud apocalipſis Ego
quos amo arguo ⁊ caſtigo. Quarto ꝑ illud iſaie cor-
ripe nos deꝰ verũ tamẽ in iudicio ⁊ non in furore tuo
Pro tertia parte probatur per illud euangelii. Ne-
qꝫ hic peccat neqꝫ parentes eius ſed vt manifeſtentur
opera dei in illo. Secũdo per illũ Infirmitas hec nõ
eſt ad mortem: ſed pro gloria dei quia ſecundũ quan-
titatem paſſionum augetur gloria ⁊ merces patien-
tium et inde eſt ꝙ qui maiora et grauiora paſſi ſunt
Illi tamen glorioſiores ab eccleſia venerant. Ad glo-
riam autem dei eſt cum hee paſſiones immittũtur ad
multiplicandam fidem ⁊ augendam xpianã religio-
nem. Ex his patet reſponſio ad queſtionem. ¶ Cõtra
primam concluſionem. Arguitur ſic, Nulla virtꝰ ca-
dit ſub merito: ſed paſſio martirum eſt virtus ergo
arg. altiſſiodo. vbi ſupra. non cadit ſub merito. Maior probatur. Nulla prima
gracia cadit ſub merito: ſed tantum augmentũ gra-
tie, ſed omnis virtus eſt prima gratia ergo nulla virtꝰ
cadit ſub merito. ſed tantũ augmentũ virtutis. Secũ-
do nullũ malũ eſt premiũ bonorũ operum quia pre-
mium bonorum operũ debet eſſe bonum, ſed paſſio
martirum ⁊ mors eorum eſt acerbiſſimũ malũ ergo
non cadit ſub merito. ¶ Tertio nichil quod ẽ ſuppli-
cium demeriti eſt premiũ bonorũ operũ ſed in omni-
bus martiribus mors eſt ſupplicium et pena pecca-
ti originalis et ĩ multis cruciatꝰ ⁊ tormẽta ſũt pene
pctĩ actualis ergo in nullio ſũt premia bonoꝝ operũ
¶ Ad primam negatur maior. Ad probationẽ dico
B ꝙ gratia accipit dupl'r. Uno mõ pro q̃lꝫ dono gra-
tis dato. Alio modo pro dono gratum faciente. Si
accipitur gratia ſecundo mõ ſic ego nego ꝙ pria grã
Oppoſitũ huiꝰ con p̃le pbat maiorꝫ. 4 ſentẽtiaꝝ diſtinct. 3. non cadat ſub merito. Nam et Cornelius ⁊ Auguſti-
nus precibus et orationibus primam gratiam me-
ruerunt. Cornelio enim dictum eſt Corneli exaudita
eſt oratio tua. Et de Auguſtino patet ex legenda ſua
et multi etiam meruerunt primam gratiam in parẽ-
tibus et cognatis vt Martinus in matre et beata
Agatha in marito et fratre. Similiter lapſus in pec-
catum mortale per attritionem meretur ſibi graciaꝫ
reſtitui Si autem accipiatur gratia primo modo tũc
concedo antecedens quia nullum opus humanuꝫ eſt
bonum niſi ad ipſum concurrat aliqua ſpecialis mo-
tio dei que motio dei eſt donum gratis datum. Et
ideo prima motio vel primum donum gratuitum
non cadit ſub merito quia non eſt meritum niſi ali-
quod donum tale preceſſerit. ¶ Ad ſecundam con-
cedo maiorem de malo quod non eſt bonum. Et ad
minorem dico ꝙ paſſio illa cum ſit pro Chriſto eſt
D malum pene ſed eſt excellens bonum virtutis. habet
enim huiuſmodi paſſio duo, vnum quod ſit afflictiua
aliud ꝙ pro Chriſto tolleretur. Ex meritis ergo bo-
nis interdum contingit quod hoc afflictiuũ pro chri-
ſto tolleretur. ¶ Ad tertiam nego maiorem et di-

co quod huiuſmodi paſſio et mors martirum habet
duo ſcilicet quod ſit afflictiua et quod ſit pro Chri-
ſto tollerata. Et ideo ſecundum quod afflictiua
poteſt eſſe ſupplicium demeriti et ſecundum quod ꝓ
Chriſto tollerata poteſt eſſe meritoriũ merces et pre-
mium, ¶ Contra quintam concluſionem Arguit ſic. Argu. altiſſio. vbi ſupra.
Omnis mors hominuꝫ qui peccato originali fuerũt
infecti eſt pena peccati originalis, ſed mors martirũ
talibus paſſionibus et a cauſa extrinſeca illata eſt
huiuſmodi mors, ergo mors martirum talibus paſ-
ſionibus inflicta eſt pena peccati originalis. Secũdo
beatus Laurentius aliquam mortem ex peccato ori-
ginali debitam ſoluit, ſed non ſoluit niſi mortem tã
grauibus paſſionibus inflictam igitur. Tertio iſta
cõña non valet. Peccatum originale punitum eſt in
beato Laurentio morte accelerata et acerba q̃ mors
accelerata ⁊ acerba debebat pctõ originali Antece-
dens probatur a ſimili. Non ſequitur peccatum mor-
tale punitur pena contritionis, ergo pena contritio-
nis debita eſt pro peccato mortali quia pctõ morta-
li debetur pena eterna, non temporalis tamen domi-
nus commutat penam eternam in temporalẽ ne pec-
catum remaneat impunitum. ¶ Ad iſtas rationes.
Ad duas primas concedo cõcluſiones illatas quia
ſunt mere cathegorice et non ſpecificatiue nec contra-
dicunt concluſioni que ſpecificatiua eſt ⁊ non mere re-
duplicatiua. Nam iſte multum differunt Johannes
baptiſatus damnatur, et Johannes ſecundum quod
baptiſatus damnatur. ¶ Ad tertiam opinio Alti-
ſiodorũ eſt quod mors martirum que ſcꝫ eſt cum ve-
hementibus paſſionibus non debetur peccato origi-
nali, quia peccato originali tantum debetur mors
que prouenit ex neceſſitate moriendi Martirum aut
mors non prouenit ex neceſſitate moriendi ſed ẽ cau-
ſa extrinſeca illata. ¶ Iſta opinio michi videtur diffi-
cilis ad intelligendum. Neqꝫ poſſum bene videre quõ Altiſſio.
peccatum actuale vel originale puniatur aliqua pe-
na que nec in ſe nec in equiualenti ſit ei debita, quẽ-
admodum pena minor eſt debita peccato in equiua-
lenti cuꝫ eidem peccato eſt debita pena maior. Ideo
reſpondeo ad rationem negando antecedens ſcili-
cet ꝙ illa conſequentia non valeat accipiendo con-
ſequens mere in ſenſu cathegorico. ¶ Ad probatio-
nem nego aſſumptum. Et reſpondeo dupliciter. Pri-
mo quod pena contritionis debetur peccato morta-
li actuali vel in ſe vel in equiualenti quia in pena eter-
na que equiualet omnibus peccatis temporalibus.
¶ Secundo reſpondeo ꝙ peccato mortali viatoris
debetur diſiunctiue pena duplex ſcilicet eterna et cõ-
tritionis et quam diu eſt viator ſufficit ſoluere vnã. I
¶ Si autem non ſoluat penam contrictionis quam-
diu eſt viator tunc quia iam impoſſibile eſt eam ſol-
uere ideo tenetur ſimpliciter ſecundum legem ad pe-
nam eternam. Et ſi dicas ꝙ ſecundum hoc iſta non
eſſet ſimpliciter concedenda peccator eſt dignus pe-
na eterna quia peccator dignus duabus penis diſ-
iunctim eſt obligatus ad nullam earum ſimplici-
ter. ¶ Reſpondeo quod ad quamlibet earum eſt
in ſolidum obligatus ſed ſoluta vna abſoluitur ab
altera. Soluta enim pena contritionis ſecundum le-
gem miſericordie dei abſoluitur a pena eterna et pre-
ter hoc adhuc quamdiu non conteritur in via ſim-
pliciter concedendum eſſe videtur quod eſt obliga-
tus ad penam eternam quia quamdiu eſt in via ⁊ nõ
conteritur cum poſſit conteri cenſetur nolle conteri ⁊
per conſequens cenſetur teneri et obligari ad penaꝫ
eternam. ¶ Aut tertio. Reſpondeo et melius
credo quod pena eterna eſt debita peccato mor-
tali, eſt tamen in poteſtate eius qui peccauit vt

faciat eam non eſſe debitā, ſed pro ea faciat penā te-
poralem in ſe debitam peccato mortali, cum ſcilicet
voluntate efficaci vult cōteri de peccato ſuo, et ita nū-
quam punitur peccator pena que nō ſit peccato ſuo
debita. ¶ Contra ſextam concluſionē ar̄ ſic Job nō
arg. altiſſiodo. vbi ſupra. eſt demeritus meritis actualibus paſſiones ſuas: er
go nec martiren. Antecedens probatur Job non de-
meruit tantam penam quam paſſus eſt igitur. Ante-
cedens patet per illud eiuſdē. Non eque iudicia agis
mecum. ¶ Secundo per illud eiuſdem. Utinam pecca
ta mea appenderentur in ſtatera et cetera vbi expreſ
ſe vult Job ꝙ pena ſua eſt maior quam demeritū ſuū
¶ Ad hanc rationem poteſt reſponderi primo negā-
do conſequentiam quia multi martires multo plus
peccauerunt quam Job. Ideo multis martiribus po
tuit infligi pena grauis in ſupplicium demeritoꝛuꝫ
que Job ideo fuit inflicta niſi probationis vel glorie
ſue augende cauſa. Et ad ꝓbationem ꝙ vt vult Altiſ
ſiedorēſ. dicunt aliqui ꝙ Job in illis verbis pecca-
uit: ſed poſtea penituit ſed hoc eſt falſū quia circa pri
cipium dicitur. In omnibus his nō peccauit Job la-
biis ſuis. Et ideo reſpondet aliter quod cum Job di-
cit non equo iudicio contendis mecum ipſe intelligit
non equo iudicio quantū ad merita mea ſed equo ꝙ
tum ad dei iudiciū. Quod ſi altiſſiodorēſ. intelligat
quod iudiciū dei in penis infligendis eſt duplex. Unū
eſt punitiuum aut caſtigatiuum et tale ſumitur per
comparationem ad demerita. Aliud eſt ꝙ nō eſt pu-
R nitiuū: ſed fit: aut probationis: aut glorie augende
aut glorie dei manifeſtande aut exempli cauſa: et tale
eſt equuꝫ iudicium et tamē non eſt per cōparationem
ad demerita ſumptum. Si inquam hoc modo intelli
gat placet opinio eius. Et ad confirmationē huius cō
ſequenter addit: vtinam appenderent peccata mea i
arg. artiſſio. vbi ſ. ſtatera et cetera. ¶ Contra quartam concluſionem
arguitur ſic. Nulla pena tempalis eſt grauior mor-
te: ſed mortis penam deus infligit pro peccato origi
nali, ergo ⁊ quamlibet aliā penā etiā martiribus in
fligit pro peccato originali, ⁊ per conſequens paſſio
martirium eſt peccato originali debita. ¶ Ad hanc
rationem. Reſpondet Altiſſiodorenſis qꝺ taxata eſt
pena dominus infligere poteſt pro peccato origina-
li de iuſticia. Unde non poſſet infligere quantaꝫ licet
M penam pro originali, quantā tamē poſſet. ipſe nouit
Credimus tamen quod non poſſet tantam quantam
Job ſuſtinuit. ¶ Aliter tamen dico quod licet mors
ſit inter omnes penas tēporales cuius ipa nō eſt ꝑs
maior pena. Tn̄ aggregatū ex morte ⁊ ꝗuiſſimis cru
ciatibꝰ ē maior pena quā mors, ⁊ qꝛ mors ſēp ſoluit
ꝓ pctō originali, ideo pro eo alie pene nō ſoluuntur.
Neqꝫ etiam pro eo infliguntur.

Ueritur Utrū paſſiōes ſācto
rum ſint vite eterne meritorie. Arguit qꝺ
nō qꝛ paſſiōes ſūt eiuſdem rationis in ra-
tionabilibus et irrationalibus. Sed in irrōnabilibꝰ
nō ſūt meritorie vite eterne: ergo nec in ratiōabilibꝰ.
In oppoſitū arguitur ſcḋm Pſalmiſtā Mors ſan-
ctorū precioſa eſt in conſpectu dn̄i, ſed hoc non ē ꝓ-
pter tp̄ale pciū ergo hoc eſt ꝓpter pcium vite eterne.
¶ Circa hanc queſtionē. Opinio altiſſiodorenſis eſt
qꝺ paſſiones ſanctoꝝ nō ſūt meritorie vite eterne nec
faciunt dignū vita eterna. Quia quāuis ſubiaceant
quodā modo libero arbitrio qꝛ ſi vellēt negare xp̄m
ꝫ altiſſio. nō paterentur: tamen nō ſūt ex libero arbitrio tanꝙ
opus eius imo a cauſa extrinceſa et corruptiōe corpo
ris procedunt. Iſta opinio non videtur michi vniuer
ſalit̄ vera io dico ꝙ duplices ſūt paſſiōes: qdā ſūt voli
te a nobis: alie ſūt q̄ nō ſūt volite a nobis. Exemplū

pmi vt cū qs deſiderat pati vt per hmōi paſſiones pu
niantur delicta ſua. Et per hoc liberetur a penis fu-
ture vite. Exemplum ſecundi vt cum quis vult confi- N
teri fidem non obſtante circunſtantiis grauiſſimorum
cruciatuum et mortis. Exemplū aliud vt ſi beata Lu
cia fuiſſet corrupta paſſio illa corruptionis non fuiſ
ſet ab ea volita. Circa primas paſſiones habet vir
bonus triplicem volitionem vnam circa id quod eſt
finis harum paſſionuꝫ. Uult enim liberationem a fu
turo ſupplicio. Aliud eſt circa ipſam paſſionem vult
enim ipſam paſſionem volitione propter hoc vt Ari
ſtotelis terminis vtar non volitione ſimpliciter.
Habet tertio volitionem circa equanimitatem in tol
lerando quia vult non deiici a vera dignitate homi
nis propter tollerantiam huiuſmodi paſſionum. In
aliis autem paſſionibus non ſunt niſi duo volita.
Habetur enim volitio actus cui non obſtante preſen
tia paſſionum volumus incumbere, habetur ſecūdo
volitio equanimitatis in tollerando huiuſmodi paſ
ſiones ſed non habetur volitio huiuſmodi paſſionis
ſicut volunt prepoſitiuus et altiſſiodorēſis. Tunc ſit
prima concluſio. Omēs predicte volitiones nate ſūt
eſſe eterne vite meritorie, probatur quia omnis actus
intrinſece bonus ſecundum ſe vel ſecundū ſimilem in
ſpecie natus ē eſſe eterne vite meritorius, quia omnis
talis natus eſt elici a caritate, ſed omnes huiuſmodi
volitiones ſunt bone ergo nate ſunt eſſe eterne vite
meritorie. ¶ Secunda concluſio. paſſiones martirum
pro chriſto caritatem habentiū que ſunt ab eis voli
te non ſunt intrinſece eterne vite meritorie, probatur
quia vt nunc ſupponitur actus exterior non eſt intrī
ſece bonus, ſed tantum extrinſece ſcilicet a bonitate
actus interioris ſed huiuſmodi paſſiones ſunt actus
exteriores igitur. Tertia concluſio, paſſiones huiuſ-
modi ſunt extrinſece meritorie vite eterne, probatur.
Omnis actio vel paſſio volita recte rationi confor- O
mis quam eliciendo vel ſuſtinendo intendimus nos
conformare recte rationi et vitam eternam mereri ē
meritoria vite eterne ſi fiat vel ſuſtineatur ab haben
te caritatem ſine qua non eſt meritum vite eterne ſed
huiuſmodi paſſiones ſunt volite conformiter ad
rectam rationem, et eas ſuſtinendo intendimus
nos recte rationi conformari et vitam eternam me
reri igitur. ¶ Dicitur autem in maiore volita
propter paſſiones non volitas, dicitur quam eliciē
do vel ſuſtinendo quia actus interior bonus nō, deno
minat quemlibet actum exteriorem ſibi conformē bo
num moraliter quia non denominat actum creature
irrationalis licet (etiam ſit ſibi conformis) bonū, pu
ta recta ratio dictat ꝙ bonū eſt aſinum facere fedita
tem ſuam extra eccleſiam et percutiat ita iudicans aſi
num vt egrediatur eccleſiaꝫ, ille egreſſus aſini et ſter
coratio extra eccleſiam eſt cōformis recte rationi, qꝛ
tamen aſinus ita faciendo non intendit ſe conforma
re recte rationi. Ideo actus eius non eſt bonus mora
liter. Similiter ſi dictet ratio ꝙ lapis propter cultū
diuinum eſt quadrandus quadratio paſſiua non eſt
ſecundum ꝙ huiuſmodi bona moraliter, quia lapis
non intendit per hanc quadrationem ſe conformari P
recte rationi. ¶ Quarta concluſio paſſiones ſancto-
rum non volite nec intrinſece nec extrinſece ſūt meri
torie, patet quia nichil eſt meritorium niſi ſit volun-
tarium, ſed huiuſmodi paſſiones nec intrīſece nec ex
trinſece ſunt volite ergo huiuſmodi paſſiones nec ex
trinſece nec intrinſece ſunt meritorie. Secundo Ta-
les paſſiones non ſunt recte rationi ipſius ſuſtinētis
conformes ergo nō ſunt bone moraliter et per con-
ſequēs nec meritorie, antecedēs ꝓbat qꝛ nulla recta
ratio dictabat lucie ꝙ deberet ſuſtinere corruptio-

nem coꝛpoꝛis licet recta ratio bene dictabat ꝙ mi-
nus erat fugiēda hmōi coꝛpoꝛis coꝛruptio quā ab
negatio fidei, dictabat etiā recta ratio lucie qꝺ ſi
ꝓpter fidē inferret ſibi coꝛruptio coꝛpalis itegrita
tis, quod ipſa debet ſeruare equanimitatē mentis
nec propter hanc a vera hominis dignitate deiici
¶ Quinta concluſio, Suſtinentia hmōi paſſionum
nec intrinſece nec extrinſece ē meritoꝛia, probatꝛ
qꝛ tollerantia hmōi paſſionum non eſt plus volita
quam ipſa paſſio oīs volens ſuſtinere aliquā paſ-
nem vult modo, volēdi talem paſſionē ergo in qui-
bus paſſio non eſt volita nec ipſa ſuſtinentia paſ-
ſionis eſt volita. ¶ Scḋo aliquas tales paſſiones
nolle ſuſtinere eſt virtuoſum ergo aliquas tales vel
le ſuſtinere eſt viciosum, ceteris paribus remanenti
bus ergo ſuſtinētia reſpectu talium non eſt merito-
ria vite eterne. aīs patet. ¶ Nam erat in lucia vir-
tuoſum nolle ſuſtinere coꝛruptionem integritatis
coꝛpoꝛalis ergo ipſa nunq̄ voluit ſuſtinere coꝛru-
argumē- ptionem integritatis coꝛpoꝛalis. ¶ Tertio eadem
tū altiſſi- eſt virtus ⁊ diſcretio oppoſitoꝝ liberalitas eñ eſt
odoꝛeñ. in nō dare non dāda, ſicut in dare danda ergo etiā
eadē patientia eſt in ſufferendo ſufferēda ⁊ non ſuf
ferendo non ſufferenda ſed multe tales paſſiones
non ſunt ſufferende ergo virtus que eſt circa eas nō
eſt in ſufferendo ſed in non ſufferendo, minoꝛ patet
de illis que ſunt in honeſte ⁊ turpem exitum habēt,
in quarū ſufferētia dicit altiſſiodoꝛeñ. non conſiſte
re virtutem ſed in recuſando eas, et in hoc prepoſi
ꝓpoſitus tiuū ſequitur. Ita dicens Solutio ſicut prepoſitiuꝰ
altiſſio- diſtinxit quedā ſunt paſſiones que ſcḋm naturā ſu-
doꝛenſis am in turpem vergunt exitum ſicut violenta coꝛru
vbi ſ. ptio virginitatis violenta penaꝝ ſuſceptio cum
quis cogitur adoꝛare ydolum. Alie ſunt paſſiones
que ſcḋm naturam ſuā inducunt honeſtatē vel vtili
tatē ſicut flagelloꝝ ſuſceptio pro fide xp̄i, dicimus
ergo cū ꝓpoſitiuo qꝺ patiētia duos hꝫ vſus ſcꝫ ſuf-
ferre ſufferenda ⁊ reſpuere reſpuenda licet nō ſit no
ꝛpꝛoba- minata niſi ſcḋm alterum iſtoꝛum. ¶ Unde concedi
tur dictū mus quod in predicto caſu non merebꝛ ſancta lucia
ꝓpoſituꝫ ex ſufferentia paſſionis ſed recuſatione ⁊ rebella-
⁊ altiſſio tione ⁊ ita non ex voluntate non patiendi ſed ex vo
doꝛenſis luntate nō patiendi merebatur. ¶ Iſtud dictum eſt
eſt multum rationabile, ſed iudicio meo poteſt addi
adhuc vnū membꝛū diuiſioni ſcilicet ꝙ quedā ſunt
paſſiones que nec honeſtatem nec vtilitatem habēt
nec etiam exitū turpem. ſicut cū quis patitur. flagel
la pro fide xp̄i nec tñ ſperat per hoc cōuerſionē ho-
minuꝫ aut aliqꝺ aliud qꝛ foꝛte patiꝛ in loco ſecreto
nec per hoc magis defenditꝛ fides quam ſi non pate
retꝛ eo ꝙ nō eſſet ſibi ꝓpoſita patiēdū ꝯditio, ⁊ ita
libꝰ poteſt velle ſuſtinentiā paſſionis, poteſt etiam
nolle, dum tñ ſemper magis velit fugere negatio-
nem fidei quam tollerantiā paſſionis non tñ placet
michi quod idem doctoꝛ concludit ⁊ in eadem que
ſtione frequenter repetit niſi accipiat ſuſtinentiam
ꝓ actu interioꝛi ſcilicet pro volitiōe qua volo paſ
ſionem tollerare propter deum. Nec video aliter
quomodo differant paſſio ⁊ tollerantia paſſionis
nec video poſſibile eſſe quod aliquis nollit pati fla
Q gella vel moꝛtem et tamen velit ſuſtinentiam flagel
loꝛum et moꝛtis. ¶ Sexta concluſio velle minus fu
gere huiuſmodi paſſiones quam ydolatriam aut
negationem fidei eſt eterne vite meritoꝛium maxi-
me ſi ſit ab habente caritatem. Patet quia huiuſ-
modi velle eſt actus confoꝛmis recte rationi dictā-
ti quod minus male ſemper eſt minus fugiendum.
¶ Septima concluſio non fugere huiuſmodi paſſio
nes cum proponuntur in comparatione ad ydola-

triam vel negationem fidei vel iniuſticiam eſt me-
ritoꝛium vite eterne, probatur quia tale nō fugere
eſt ſub oꝛdinatum bone volitioni et meritoꝛie ergo
eſt meritoꝛiū vite eterne extrinſece, licet nō intrinſe
ce et hoc foꝛte intelligebat altiſſiodoꝛeñ cū dicebat
ꝙ ſuſtinentia hmōi paſſionū erat vite eterne merito
ria ⁊ nō ipſe paſſiones. ¶ Contra tertiā cōcluſionē
arguitur ſic, hmōi paſſiones nō ſunt ex libero arbi
trio tanq̄ opus eius immo procedūt a cauſa extrin
ſeca et ex coꝛruptione coꝛpoꝛis ergo non ſunt meri
toꝛie vite eterne. ¶ Secūdo doloꝛ ex preſētia ignis
aut vehementia ictuū cauſatur mere naturaliter ſi
cut ⁊ laboꝛ ex opere predicationis ⁊ fatigatio ex o-
pere peregrinationis ergo iſta nō ſūt in libera po
teſtate facientis ergo nō ſunt meritoꝛia vite eterne
¶ Tertio ſuſtinere paſſionē eſt meritoꝛiū ergo ſuſti
nere maioꝛē paſſionē eſt magis meritoꝛiū ſed conſe
quens eſt falſum igitur. Minoꝛ probatur. Uolo ꝙ
duo velint ſuſtinere penas eiuſdē quantitatis vnꝰ
tamen ex minoꝛi caritate alius ex maioꝛi. Tunc ſic
Ille qui vult ſuſtinere penā tante quātitatis ex me-
ioꝛi caritate magis meretur ⁊ tamē minus patitur
ergo minoꝛē penam ſuſtinet ergo nō eſt veruꝫ quod argumē.
ſuſtinere maioꝛē penā ſemper ſit magis meritoꝛiū. altiſſio-
¶ Quarto. Uolo ꝙ aliquis propter demerita duca doꝛeñ vbi
tur ad patibulū et quod ei iniūgat ſacerdos quod in ſupꝛa.
remiſſionem peccatoꝛum volūtarie ⁊ equanimiter
ſuſtineat penā ⁊ oppꝛobriū ſuſpēſionis tūc ſic talis
ſuſtinētia eſt volita et tamē non eſt meritoꝛia vite
eterne Tum primo quia nō eſt ſatiſfactoꝛia ꝓ pec-
catis ſuis quia alias ſtatim euolaret ad celuꝫ Tuꝫ
ſecundo quia fur velit nolit ſuſtinet hmōi paſſioneꝫ
Tum tertio quia ille qui eſt in purgatoꝛio quāuis
velit pati vt cicius euolet ad celū tamē patiēdo nō
meretur quia velit nolit patitur. Ad primā dico qꝺ
aliquid dicitꝛ opus liberi arbitrii q̄druplicit er. vno R
modo tanquā elicitum ⁊ ſic nō valet cōſequētia qꝛ
tunc nullus actꝰ alterius potētie a volūtate eēt nec
intrinſece nec extrinſece meritoꝛius vite eterne. Se
cundo tāq̄ imperatum ⁊ hoc tripliciter vno modo
tanq̄ imperatum vt fiat et de tali nego etiam conſe
quentiā. Alias enim tollerātie paſſionū que ſecun-
dum naturā ſuā honeſtatē habent vel vtilitatē non
eſſent meritoꝛie vite eterne cuiꝰ oppoſitū dicit ideꝫ
altiſſiodoꝛenſis cuius ratio hic ſoluitur. ¶ Tertio
modo tanq̄ imperatū vt ſuſtineatur. Quarto mō
tanq̄ imperatū vt nō fugiatur dico ergo ꝙ ad hoc
ꝙ aliquid dicatur opus liberi arbitrii ſufficit ꝙ ſit
volitio ꝙ cōtingit ſi imperantur fieri vel ſuſtineri
Si autem imperantur vt nō fugiantur quia cū hoc
ſtat ꝙ nō ſint volite ideo etiā ſtat ꝙ nō ſint merito-
rie. Nō fugere tamē eas quod eſt actus imperatus
eſt meritoꝛiū vite eterne. ¶ Ad ſecundam cōcedo an
tecedens ⁊ nego cōſequētiā quia licet nō ſit in libe-
ra poteſtate merentis vt cauſa applicata non agat
eo ꝙ naturaliter agit quia tamē eſt in libera eiꝰ po
teſtate vt cauſa nō ponatur ideo eſt ſimpliciter con
cedendū ꝙ ⁊ laboꝛ et doloꝛ et defatigatio ſunt in S
poteſtate merentis. Ad tertiam poſſet faciliter di-
ci ꝙ ꝯñā nō valet eo ꝙ ſtare poteſt ꝙ ferens paruā
penā ſponte nō fert maioꝛē niſi inuite. Sed qꝛ hoc
non euacuat difficultatē Ideo dico ꝙ aliqua pena
poteſt dici maioꝛ pena quā altera quadrupliciter
vno modo cōparando penam ad penaꝫ abſolute ſi
cut ieiunium triū dierum eſt maioꝛ pena quā ieiuni quo mō
um vnius vel quā peregrinatio vnius hoꝛe. Secun vna pena
do modo comparando penā ad ſuſcipientem ſicut eſt maioꝛ
ieiunium vniꝰ diei eſt maioꝛ pena colerico quā fleg altera.
matico. Et hoc tripliciter quia vel maioꝛitas illa

ꝓueniſt ex bonis aut malis naturalibus vel for-
tuitis Exemplum primi ſicut colerico ex cõplexione
ſua magis penale eſt ieiunare per vnum diem quã
flegmatico. Exemplum ſcdi ſicut regi propter copi
am diuitiarũ min⁹ penale eſt dare tria quã vetule
pauperi ꝓpter pauptatẽ ſuã aut ꝓuenit maioritas
illa ex bonis ⁊ malis moris, ex bonis ſicut haben-
ti multã intenſã caritatẽ aut habitũ tẽperantie mi-
nus penale eſt ieiunare per tres dies quã hos habi
tus nõ habenti aut habẽti ſed minus intenſos. Ex
malis habẽti habitũ auaricie intenſũ magis pena
le eſt dare tria quã talem habitũ malũ nõ habenti.
Ideo ad argumentũ concedo ꝙ ſuſtinere maiorem
penã libere et ſpõte maioritate ſumpta ex ꝯpara-
tione pene ad perſonã ſuſcipientis ꝓueniẽte ex bo-
nis vel malis naturalibus vel fortuitis ſed non ꝓ
ueniẽte ex bonis aut malis moris eſt magis merito
rium q̃ ſuſtinere et mortẽ ceteris paribus. Non ex
bonis qꝛ nulli ſua ſtrennuitas ob eſſe debet. Nõ ex
malis qꝛ nulli ſua malicia debet prodeſſe Argumẽ
tũ aũt procedit de bono moris ſcʒ de bono carita-
tis ⁊ ideo non ꝯcludit. ¶ Ad quartã dicit altiſſiodo
renſ. ꝙ ſuſtinentia pene nõ eſt meritoria plene libe-
Cõtra altiſſiodo- rationis licet valeat ſuſtinẽti. Hec ſolutio non mi
rẽſ. li- chi ſatiſfacit. Tum qꝛ ſi valeat ſibi admunitionem
broʒ tra- pene cũ pena nõ ſit infinita ſed finita tũc poſſet tñ
cta. 7°. ĩ tẽdi hec volitio ⁊ diuini poſſent circũſtantie pcti
capi° an- ꝙ valeret ad plenã liberationẽ. Tũ ſcdo qꝛ poſſibi
tepenulti- le eſſet quod nõ ſciret ſe adiudicatũ morti ⁊ ideo in
mo. tali caſu tñ valeret acſi oĩno mere libere pateret.
Et ideo dico ꝙ vel talis ſcit ſe irreuocabiliter adiu
dicatũ morti vel non. Si nõ eodẽ modo dicẽdũ eẽt
acſi nõ eſſet adiudicatus. Si ſic aut talis in actu ex
teriori habet circũſtantiam iudicii pro obiecto qꝛ
ſcilicet videt ſe nõ poſſe euadere mortẽ propter iudi
ciũ factum vult de neceſſitate virtutem facere et tol
lerare penam cui adiudicatus eſt equanimitatem
ſeruare et hoc eſt multum meritorium licet non va-
leat ad remiſſionem totalem illius pene que voli-
tionem mere liberam et talem circunſtantiam non
habentem poſſet totaliter dimitti ymo etiam ꝑ ali
quanto minorem penam. Et in hoc caſu bene dicit
maior pe- altiſſiodorẽſ. Et ideo ſcdm eum non valeat iſta con
na nõ citi- ſequentia Iſte ſuſtinet penam iniunctam et minor
us libe- illi ſufficeret ad plenam liberationẽ ergo per iſtã
rat q̃ mi- penam plene liberatur quia non ſuſtinet volunta-
nor. te plena libera. ¶ Aut in actu interiori non habet
A huiuſmodi circunſtantiam pro obiecto, aut ſi ha-
bet gaudet eam habere et ſibi placet huiuſmodi cir
cunſtantia vt digne puniatur in eo delictum quo
legem trãſgreſſus, et liberetur totaliter a pena cui
eſt per hanc tranſgreſſionem obligatus. ¶ Eſt in
iſto caſu videtur michi quod non eſt minus merito
ria. Et ad primam probationem dico quod ſi non
habeat aliud peccatum ſtatim euolat ad celum.
¶ Ad ſecundam probationem dico quod licet velit
nolit ſuſtineat tamen ita vult ſuſtinere in iſto caſu
acſi in poteſtate ſua eſſet non ſuſtinere. ¶ Ad terti-
am dico quod ille qui eſt in purgatorio extra ſtatũ
argumẽ- merendi. Et ideo ſiue pati poſſit ſiue non non mere
ta altiſſi- tur per illam paſſionem, q̃uis tñ a pena cui erat
odorẽſis obligat⁹ patiendo liberetur. ¶ Cõtra quartam et
vbi ſup. quintã concluſionem arguitur primo argumento
poſt oppoſitum. Secũdo arguit gaudendũ erat ſã
ctis de ſuis paſſionibus ⁊ nõ propter vtilitatẽ ali-
quã tpalem ergo ꝓpter vtilitatẽ eterne vite ergo
huiuſmodi paſſiones ſunt eterne vite, antecedens
probatur primo ꝑ illud iacobi Omne gaudium exi
ſtimare fratres cũ in varias temptationes incide
ritis ergo cum paſſiones martirii ſint grauiſſime
temptationes ſequitur quod de hmõi paſſionibus
eſt ſanctis gaudendũ. ¶ Tum ſecũdo per illud actũ
ibant appoſtoli gaudẽtes a cõſpectu cõſilii quoniã
digni habitati ſunt pro nomine iheſu contumeliaʒ
pati. ¶ Tum tertio per illud appoſtoli ad philipen
ſes. gaudete quia datum eſt vobis nõ ſolum vt cre-
datis in eũ ſed etiã vt patiamini ꝓ eo. Tertio ſancti
meruerũt aureolam martirio ſuo, aut ergo volun
tate patiendi aut ipſa paſſione. Non volũtate pa
tiendi quia ipſam volũtatẽ habebãt ante martiri-
um ⁊ tamẽ nõ merebantur aureolam. Tum etiam
quia in caſu nõ habẽt voluntatẽ reſpectu hmõi paſ
ſionum quia cõcluſio expreſſe poſita eſt de paſſioni
bus nõ volitis ergo martires aureolã meruerũt ip
ſa paſſione martirii. ¶ Quarto omnis paſſio que
eſt actus bonus ⁊ voluntarius recte rationi cõfor-
mis eſt meritorius, ſed hmõi paſſio eſt actus bonus
cum ita patientes laudẽtur et voluntarius quia ſi
non vellẽt nõ paterẽtur igitur ſũt meritorie ¶ Quĩ
to tã actiones q̃ paſſiones ſpirituales ſunt merito
rie vt ſũt amor, ſpes, gaudiũ ergo ⁊ paſſiones cor
porales ¶ Sexto ſi beata Lucia fuiſſet corrupta fu
iſſet duplicatum meritũ ſue caſtitatis ſecũdũ illud
ꝙ ipſa reſpondit tirãno Si inuitã me violaueris ca
ſtitas michi duplicabitur ad coronã, ⁊ hoc qꝛ meri
to caſtitatis additũ fuiſſet meritũ patientie ſed cõ-
ſtat ꝙ beata Lucia nõ meruiſſet voluntate patien-
di corruptionẽ ergo meruiſſet ipſa paſſione corru-
ptionis. Minor patet quia tũc nõ fuiſſet inuita cor
rupta. ¶ Ad primã reſpondet Altiſſiodorẽ ꝙ mors
ſanctorum dicitur precioſa ratione ſuſtinentie cui altiſſio-
ipſa mors eſt annexa frequẽter enim vt dicit attri- dorenſẽ.
buitur paſſioni quod cõuenit motui cui paſſio eſt an
nexa, ſed quia hoc eſt cõtra quintã concluſionẽ ideo
aliter dicendũ eſt ꝙ mors ſanctorũ dicitur precio-
ſa ꝓpter bonos motus ⁊ puritatẽ conſciẽtie quam B
habẽt ſancti cũ moriuntur ¶ Secũdo dico ſi aucto-
ritas intelligatur tantũ de ſanctis qui pro Chriſto
aut fide eius occidũtur tunc mors eorũ precioſa dici
tur ſi ſit ab eis ꝓpter aliq̃ cauſã rationabilẽ voli
ta ſicut contingebat in Apoſtolo cũ dicebat, cupio
diſſolui ⁊ eſſe cum Chriſto ꝙ ſi nõ ſit volita dicitur
precioſa quia precioſum eſt ⁊ laudabile minus fu
gere eã q̃ ydolatriam vel aliud minus malũ ¶ Ad Marti.
ſecundã dico ꝙ ſanctis eſt gaudendũ de ſuis paſſio de paſſio
nibus. tum primo ſi ꝓpter aliquã rationabilẽ cau nib⁹ gau
ſam nõ ſint volite. tum qꝛ actus interior ꝯcomitãte dent.
paſſione eſt meritorius alicuius premii cuius non
erat meritorius nõ concomitante paſſione. tum ter
tio quia frequenter per actum patiendi augetur ⁊
intenditur actus interior qui ꝓprie ⁊ per ſe eſt me
ritorius. tum quarto quia in preſẽtia paſſionis fre
quenter multi boni motus et laudabiles habentur
qui ſine ea nõ haberẽtur. Tum quinto quia hoc qđ
eſt nõ fugere paſſionẽ eſt laudabile et meritorium
ſaltẽ extrinſece. ¶ Ad tertiam dico ꝙ duplex eſt vo-
luntas patiẽdi vna eſt imperatiua executionis for
maliter Et nõ loquẽdo de tali voluntate dico ꝙ cũ
martir vult paſſionẽ ſuam ipſa volũtate patiendi Y
meretur aureolam quia omnẽ talẽ voluntatẽ cõco
mitatur paſſio. Alia eſt que non eſt formaliter im-
peratiua executionis ⁊ de tali voluntate cõceditur
ꝙ non meretur per eam aureolam ſicut bene cõclu
dit prima. probatio ¶ Ad ſecundã ꝓbationem dico
ꝙ in caſu cõcluſionis tales nõ merentur voluntate
patiendi ſed merẽtur aureolã aut voluntate defen
dendi fidem vel iuſticiam non obſtante circũſtantia
paſſionis aut voluntate non fugiendi hmõi paſſio

nem per deſertionē fidei vel iuſticie formaliter ipe
peratiua executionis hec ſolutio ſatis eſt cōformis
ſolutioni altiſſiodoreñ.ita dicētis. ¶ Ad tertiū di-
co q martires merentur aureolam volūtate pati-
endi τ non ipſa paſſione. Sed diſtinguenda eſt du-
Duplex vo-
luntas.
plex volūtas vna eſt precedens paſſionem. Alia cō
comitās voluntate prima nō meretur ſanctus au-
reolam ſed voluntate cōcomitante meretur qm̄ effi
cacioꝛ eſt volūtas cōcomitans et ſtrenuioꝛ propter
operis excellentiā τ priuilegiū. Et ideo aliquid per
eam meretur quod non merebaṫ ante paſſionem/ſi
cut predicatoꝛ in actu predicatiōis mereṫ aureolā/
Declara-
tio opini
onis al-
tiſſiodo-
renſis.
quā tn̄ nō meretur ſi nō predicaret τ hoc propter ex
cellentiā τ priuilegiū predicatiōis. Si iſta opinio
intelligaṫ ad ſenſum iam dictū ſi ſcꝫ q per volunta
tem antecedentē intelligaṫ volūtas non imperati-
ua formaliter executionis τ per concomitantē in-
telligaṫ volūtas vel volitio formaliter imperatiua
executionis eſt vera. Si aūt intelligatur vt videnṫ
ſonare verba q ſcilicet eadē voluntas ſiue ſcḋm nu
merū ſiue ſcḋm ſpeciē ſit primo preuia actu vel ope
ri exteriori τ poſtea ſit cōiuncta actui τ per coniun
ctionē ad actum ipſa nec ſcḋm ſpeciem nec ſcḋm in
tentionem mutata ſit meritoꝛia alicuius premii cu
ius ipſa prius non erat meritoꝛia cuius etiam ipm
opus non eſt meritoꝛiū non videtur michi rationa
biliter dictū niſi hoc totaliter attribuereṫ inſtitu-
tione cauſe premitiue τ nō nature actuū cuius tn̄ vi
detur oppoſitū dicere cum dicit q hoc habet volun
tas cōcomitans propter excellentiā et priuilegium
operis. ¶ Dico ergo q voluntas formaliter impe-
ratiua executionis differt ſpem et merito a volun-
tate que nō eſt formaliter iperatiua executionis. Et
ideo tali volūtate mereṅ aureolā et nō alia. ¶ Ad
quartā cōcedo maioꝛē τ nego minoꝛē. Talis enim
paſſio nō volita nec eſt actus bonus nec volūtari⁹.
Et ad probationē cū dicit ſi nō vellent non paterē
tur Dico q iſta ꝓpoſitio eſt trūcata τ ad eā reſpō-
dendū diuerſimode ſm q diuerſimode pfici poteſt
vno mō pōt ſic perfici ſi nō vellent pati non paterē-
tur. τ ſic ego nego qꝛ de facto ita eſt q nō volūt pa
ti τ tn̄ patiūtur. Alio modo ſic q pro conſtructibi-
li ponatur terminus ſignificans rem principaliter
volitā puta iuſticiā vel fidei defenſionē vel aliquid
ſimile ita q ſit ſenſus ſi nō vellent fidei defenſioneꝫ
vel ſi non vellent minus fugere paſſionem q̄ nega-
tionem fidei non paterentur τ ſic concedo. ſed nego
conſequentiā qua infertur/ergo volūt pati/τ cum
diciṫ q ita patientes laudātur/dico q laudanṫ nō
propter paſſionē ipſam quā nō volunt ſed propter
multas alias cauſas quas aſſignamus cū oſtendi
mus cauſas ꝓpter quas eſt eis eſſe gaudēdū ex paſ
ſionibus ſuis. Ad quintā reſpōdet altiſſiodoreñ. ne
Solutio
altiſſio-
doreñ.
gādo ꝯñam qꝛ paſſiones ſpūales ſunt voluntarie/
ſed nō paſſiones coꝛpoꝛales/diſtiguit tn̄ de paſſio-
nibus ſpūalibus quedā ſunt q̄ ſimul ſunt paſſiones
τ actiones ſiue agēs vt amoꝛ dei q̄ ſimul illate ſūt
τ inferūt Illate quidē a deo τ inferūt delectationē
τ iocūditatē/tales ſunt meritoꝛie ſuis motibus nō
ſm q paſſiones ſed ſm q actiones/ſunt alie paſ-
ſiones q̄ pure paſſiones ſunt vt ſuauitas ꝯſcientie
iocunditas mentis et tales non ſunt meritoꝛie qꝛ li
cet ſubiaceāt libero arbitrio non tamē ſunt opus
liberi arbitrii imo dulcedo dei cauſa eſt illarum/
ſicut dulcedo cauſata ex guſtu mellis non eſt a gu-
ſtu ſed a melle. Iſta ſolutio non michi placet quia
Altiſſio
doreñ.
ſiue paſſio ſit paſſio tantum ſiue ſimul ſit actio et
paſſio ipſa tamen eſt voluntaria et meritoꝛia vel
demeritoꝛia dum tamen ipſa ſecundum ſe vel ſe-
cundum ſuas cauſas pꝛoximas ſit in poteſtate vo-
luntatis immo ſecundum ariſtotelē ſecundo ethico
rū omnis virtus eſt circa delectationes τ triſticias
τ tamē cōſtat q cauſe delectatiōis naturaliter cau
ſant eam nec in poteſtate voluntatis eſt q oppoſi-
tis cauſis delectationis nō ponaṫ delectatio. Ideo
aliter dico ad argumētum q ſi antecedens intelli-
gatur vniuerſaliter falſum eſt ſicut enim paſſionū
coꝛpoꝛalium alique ſunt meritoꝛie τ alique nō ita
τ paſſionū ſpiritualiū triſticia enim pꝛouenjens ex
paſſione coꝛpoꝛali non volita nō eſt meritoꝛia ſicut
nec ipſa paſſio coꝛpoꝛalis τ delectatio mētalis ꝓ-
ueniens ex coꝛpoꝛali paſſione nō volita nō eſt meri
Solutio
auctoꝛis
toꝛia. ¶ Ad ſextā concedo maioꝛem. habuiſſet enim
meritū caſtitatis/habuiſſet propterea velle minus
fugere coꝛruptionē coꝛpoꝛis q̄ fidei habuiſſet pre-
terea meritum recuſationis coꝛpoꝛalis coꝛruptio-
nis τ cū dicis q nō meruiſſet voluntate patiendi cō
cedo aſſūptū τ nego cōſequentiā quia multis aliis
volitionibus vel nolitionibus meruiſſet ſcilicet nō
patiendi/pꝛeferendi fidē coꝛruptiōi coꝛpoꝛis ¶ Con
Ratio q̄
re dupli-
cata fuiſ
ſet coꝛo-
na liniē.
tra ſextam τ ſeptimā cōcluſiones arguitur ſic. Su
ſtinere hmōi paſſiones nō meritoꝛiū vite etrne ergo
nec fugere hmōi paſſiones eſt meritoꝛiū vite eterne
Antecedēs eſt notum ex cōcluſione quinta τ p pro
batione cōſequentie ſupponitur q tota cauſa pro-
pter quā hmōi ſuſtinentia nō eſt meritoꝛia eſt quia
non eſt volita. Tunc ſic bene ſequitur Tu negabis
fidem vel ſuſtinebis acerbiſſimā moꝛtē ſed non ne-
gabis fidem ergo ſuſtinebis acerbiſſimā moꝛtē ſed
añs eſt a te volitum ergo τ ꝯñs τ per conſequēs tu
vis ſuſtinere moꝛtē acerbiſſimā ne fidem neges Se-
cundo bene ſequitur Tu nō fugies moꝛtē ergo ſuſti
nebis moꝛtem ſed antecedens eſt a te volitū ergo et
cōſequens Tertio ſecūdum ariſtotelē que per violē
tam fiunt ſunt magis volita q̄ nolita quia ad talia
mouemus potentias oꝛganicas quarum motus eſt
in poteſtate noſtra ſicut patꝫ de pꝛoiiciente merces
in mare ergo licet ad talia violentemur hoc tamē
non impedit quin ſint volita. Quarto volitio cōdi
tionata ſufficit ad meritum τ demeritū ſicut ad tri
ſticiaꝫ τ delectationē ſed in martiribus fuit volitio
conditionata reſpectu ſue paſſionis. Si enim non
poterāt euadere negationē fidei aliter q̄ patiendo
volebant pati ergo in eis erat volitio paſſionis ſuf
ficiens ad meritum τ per cōſequens paſſio ipſa erat
ſufficienter volita vt eſſet meritoꝛia. ¶ Ad pꝛimaꝫ
negatur cōſequentia et ad pꝛobationē cōcedo aſſū
ptum q bene ſequitur. Et cum dicis q antecedens
eſt a te volitum negatur/licet enim vna pars ante-
cedentis ſit volita ſcilicet non negare fidem tamen
altera nō eſt volita ſcilicet vel negare fidē vel ſuſti-
nere moꝛtem acerbiſſimam. ¶ Ad ſcḋam nego añs
ſcilicet q bene ſequatur In multis enim antecedēs
eſt verū ſcilicet in his in quibus nō eſt pꝛopoſita cō
ditio ſupꝛadicta et tamen cōſequēs eſt falſū. ¶ Et
ſi dicas q cōſequentia ē bona vt q nūc ſcilicet reten
to caſu ſupꝛadicto. dico dupliciter Pꝛimo q dato
q ꝯña ſit bona τ nunc ſcilicet poſito caſu et añs ſit
volitum quia tn̄ caſus ex quo partialiter depen-
det ꝯña nō eſt volitus. ideo hoc nō infert ꝯñs eſſe vo
litum Secundo dico q in omni ꝯña que nō tenet ni
ſi caſu poſito pꝛopoſitio expꝛimens poſitionē ca-
ſus eſt pars añtis. et ideo negatur q antecedens ſit
volitum. qꝛ caſus nō eſt volitus. ¶ Ad tertiam dico
q eoꝛum que per violentiaꝫ fiunt quedā ſunt que a
nobis fiunt. alia ſunt que nō fiūt a nobis ſed reſpe
ctu eoꝛum nō habemus nos niſi paſſiue. Exemplum
pꝛimi vt cū ad pꝛeſentiaꝫ tēpeſtatis ꝓiicio merces

ī mare ⁊ de talibus ꝯcedo ꝙ ſunt volita. Alia aūt
reſpectu quoꝝ nō habem⁹ nos niſi paſſiue ſunt du-
plicia. quedā ſunt quoꝝ tollerātia pōt a nobis eſſe
rationabiliter volita. vt in punitionē delictorū no
ſtroꝝ poſſumus rōnabiliter velle nos pati grauia,
ſupplicia. ⁊ ſi eēt nobis certū aut veriſimile ꝙ pati
endo ⁊ tollerādo mortem pro fide augeretur nota
biliter fides, poſſumus rationabiliter velle tollerā-
tiā mortis, ſicut xp̄s voluit paſſionē ⁊ mortem ſuā.
qꝛ ſciebat genus humanū eē per eam redimendo ⁊
talia poſſunt eē. volita a nobis. Non eſt tamē neceſ
ſe ꝙ quotienſcunqꝫ tolleramus ea ꝙ ea velimus.
Alia ſunt quoꝝ tollerantia non pōt eē a nobis ra-
tionabiliter volita licet rationabiliter poſſum⁹ vel-
le ea non fugere ſicut corruptio integritatis corpo
ris non eſt a nobis volita. Aliqn̄ tn̄ conditio rerum
eſt talis ꝙ eā nolimus fugere qꝛ non patet nobis ꝑ
tunc via fugiendi eā niſi deſerendo aliquid ad cui⁹
conſeruationē magis tenemur. Et hec ſunt que al-
tiſſiodoreū. ⁊ prepoſitiuus dicunt habere turpē ex-
itum. ¶ Ad quartā dico ꝙ non omnes martires ha
buerunt huiuſmodi volitionē cōditionatā. ſed mul
ti habuerūt volitionē tn̄ circa fide cōfeſſionē. nō ob
ſtante circūſtantia mortis propoſite q̄ nō erat niſi
magis velle fugere negationē fidei ꝙ̄ tollerantiā
mortis ⁊ quicqd ſit de morte: tn̄ de paſſionib⁹ que
turpē exitum habebant hoc eſt magis manifeſtum.

SEd circa materiaꝫ de martirio publicum.
adhuc ſūt duo dubia. Primū eſt vtrū mar
tiriū ſit de conſilio aut neceſſitate ꝑcepti.
Ad hoc dubiū reſpondet ꝙ martiriū aliqn̄ ſuſcipi-
pitur ne quis ꝯtraueniat ꝑcepto. Aliqn̄ vt obſequa
tur cōſilio. verbi gratia pro pauptate amplectēda
aut ꝓ virginitate ſeruāda. Primo modo dupliciť.
Uno mō ne cōtraueniať ꝑcepto negatiuo Alio mo-
do ne ꝯtraueniať ꝑcepto affirmatiuo ego hic prece
ptum affirmatiuum includens negatiuum, reputo
negatiuum vt in precepto quo precipitur colere vnū
deum includitur non colere deos alienos. Tum di
co ꝙ martirium ſuſceptum ne quis contraueniat
precepto negatiuo cum neceſſe eſſet aut eidem pre-
cepto contrauenire. aut ſubire grauiſſimos crucia-
tur et mortem eſt de neceſſitate precepti. probatur
quia quanta neceſſitate ſubimus preceptum tanta
B neceſſitate ſubimus id ſine quo cadimus a prece-
pto, ſed in caſu iam dicto ſine martirio cadimus a
precepto ergo in tali caſu martirium cadit ſub pre
pto. Tunc enim quis obligatur ad martirium cum
conditio rerum talis eſt vt vel ipſum ſubeundū ſit,
vel contraueniendum. ſit precepto ad quod pro tūc
de neceſſitate ſalutis obligamur. ¶ Dico ſecundo
ꝙ martirium ſuſceptum ne contraueniatur prece-
pto affirmatiuo ſecundum illud quod affirmatum
eſt in eo non eſt ſemper de neceſſitate precepti. pro
batur quia preceptum affirmatiuum non obligat
pro ſemper ſed tantum pro loco et tempore. Dixi
autem ſm̄ id quod affirmatum eſt in eo quia in mul
tis preceptis affirmatiuis affirmatur vnum et pro
hibetur ſiue negatur aliud vt in hoc preecepto ſab
bata ſanctifices precipitur opus ſanctum et prohi
betur opus ſeruile, ⁊ quia horum vnum eſt affirma
tum et aliud negatū ideo in nulla pte diei domini
C ce faciendum eſt opus ſeruile licet in multis parti-
bus poſſit quis ab opere ſancto ceſſare. ¶ Tertio
dico ꝙ huiuſmodi martirium pro loco et tempore
eſt de neceſſitate precepti ptꝫ qꝛ pro loco et tēpore
obligat ſub periculo ſalutis eterne. ¶ Quarto di-
co ꝙ ſi violentās intēdat vt per hoc irritet preceptū
ita ꝙ faciat in contemptum precepti ꝙ̄ martirium nono mō
pro eo ſuſceptum eſt de neceſſitate ſalutis. probať ꝑceptum
quia licet preceptum nō obliget ꝓ ſemper ad faciē affirma-
dum quod eo precipitur, tamē obligat pro ſemper tiuū obli
ad non cōtempnendū ipſum ergo obligat pro ſem get ſemp
per ad nō faciendū vel omittendū aliquid quod fa
ciendū vel omittendū iubetur vt cōtempnatur ⁊ ir-
ritetur preceptū. ¶ Quinto dico ꝙ ſi in obſeruatio
ne precepti veriſimiliter inſit vtilitas tā magna vt
equipolleat neceſſitati ſubire martirium eſt de ne-
ceſſitate precepti vt ſi per cōfeſſionem fidei nō obſtā-
te circūſtantia duriſſimoꝝ cruciatuū veriſimiliter
vna tota regio cōuertanda eēt ad fidē ille cui ꝓbabi
liter de hoc cōſtaret teneretur ad cōfitendū fidē non
obſtante tali circūſtantia, ⁊ ꝯſequens ad ſubeun-
dum martiriū ſi eēt ſibi ꝓpoſita denegatio fidei cō
ditio ¶ Sexto dico ꝙ martirium aliquando neceſt
de precepto nec de cōſilio ſed potius cadit ſub pro-
hibitione. probatur ſi quis veriſimiliter cognoſce-
ret ꝙ manifeſtando ſe ⁊ palā fidē cōfitendo magn⁹
popolus nōdum in ſatis fide firmatus deſiſtere a fi
de exſpectando tem ⁊ differendo poſſet nō ſolū iſtū D
populum ſed multos alios ſtabilire in fide Tunc re
cta ratio nō dictaret tali ꝙ deberet palā cōfiteri fi-
dem ⁊ ſe exponere martirio: ſed potius debet diſſi
mulare paululū. Eodē modo videtur feciſſe Paul⁹
qui ne reperetur ad ſuppliciū ꝓ fide ceſarem appel
lauit Eodē modo feciſſe legūtur multi ſancti qui ca
ptiuoꝝ animos ī agone ꝓ fide diſſimulato habitu
confirmabāt ⁊ roborabāt. ¶ Septimo dico ꝙ ali-
quando martiriū eſt de ꝯſilio cum ſcilicet ad id nec
neceſſitate, nec vtilitate equipollente neceſſitati co
gitur nec ab eo ꝓpter detrimēta inde ſecutura rati
onabiliter ꝓhibetur iſtud ſatis patet ex dictis.

DUbiū ſecundum Utrum mar
tir qui durius reſpondendo tiranno paſ dubium.
ſione ⁊ mortē accelerat peccet. ¶ Reſpon
deo ꝙ vel tirannus ꝓcedit ex ſimplicitate ⁊ ignorā
tia ⁊ quadā affectione ad patrum nō leges ſed cor
ruptiones ⁊ in tali caſu decet martirē eē circūſpe-
ctum vt potius nitatur, ⁊ tentet inſtruere eū in his
que ſunt fidei et rationabilitate eorum ſicut fecerūt
multi martires qui aliquādo ita fideꝫ tirānis expli
cauerunt vt partim erudicione partim miraculoꝝ
euidentia cōuerteretur ad fidē Si ſecūdo mō tunc di
co ꝙ aliqua reſpōſio vel ꝓpoſitio dicitur dura du
pliciter. Uno modo quia nimis acuta ita ꝙ acumi E
ne ſuo confūdit aduerſariū qua confuſione incen-
ditur ad ſuppliciū reſpondentis eo ꝙ nō pōt hmōi
reſponſionem ratiōe con futare. Et tūc dico ꝙ hoc
modo martir non modo non peccat ſed multū mere
tur ⁊ ꝓuocat non credētes ad fidem ⁊ in credenti-
bus eam auget Secūdo modo aliqua reſponſio di
citur dura qꝛ tiranno non impēditur honor a mar
tire, qui eidē a ceteris cōmuniter impēditur Et hoc
non videtur faciendū ſine multa diſcretione ⁊ niſi
poſtꝙ̄ martir multipliciter temptauit reuocare ti
rannū rationibus apertis et manifeſtis ab errore
ſuo. Tertio modo aliqua reſpōſio dicitur dura cū
in ea ponuntur conuicia ⁊ cōminationes ⁊ reprehē
ſiones varie de reprehenſionibus vt fecit Johānes
cum reprehendebat herodem ꝓpter herodiadem,
de conuiciis vt idem cū dicebat genimina viperaꝝ
quis vos liberabit a ventura ira vbi etiam cōmina
tio poſita eſt ¶ Item de cōminationibus vt ſiluester
tarquino penā mortis cōminatus eſt Et hmōi repre
henſione dura non videtur vtendum cum nota eſt ⁊
manifeſta pertinacia tiranni ⁊ totaliter deſperať

de conuerſione eius ad fidem. Et adhuc cōſideran-
dum eſt ſi aſtātes ex talibꝰ verbis duris offendūtur
ad fidē excitanť. Si veriſimiliter offenderentur nō
ēēt eis indulgēdū. Si aūt ad fidē excitarenť/ cū etiā
valeant ad excitamentū ⁊ confirmationē reſpōdē-
tis videtur melius eis vtendū. Et ſi dicas ꝙ mollis
reſponſio frangit irā. Reſpondeo ꝙ in tali caſu nō
tm̄ ira frangēda eſt ſed etiam furoꝛ ⁊ pertinacia q̄
frangi nō poſſunt molli reſpōſione. Similiter nō ſo
lum attendendū quomō ſe dari poſſit tirānus. ſed
etiā quomō melius ⁊ fidei ⁊ multitudinis ſaluti ꝯſu
letur/ ⁊ ſm̄ hoc vel molli vel dura reſpōſione vtēdū
Et hec de martirio dicta ſunt ⁊ per ꝯñs vniuerſali
ter de virtute foꝛtitudinis ⁊ ſpēbus eiꝰ. Nūc dicen
dū eſt de vitiis oppoſitis per ordinē. Et pꝛimo.

Q Uerit̄. Utrū caymotes ſit vi-
tiū magnanimitati oppoſitū. ¶ Arguit̄
ꝙ nō qꝛ ſcd̄m ariſ. quarto ethicoꝝ. Cay-
mus non eſt malus ergo caymotes non eſt vitium.
¶ In oppoſitū arguit̄ auctoꝛitate eiuſdē ariſ. loco
eodē qui hoc expꝛeſſe diffinit. ¶ Notādū ꝙ ſub foꝛ-
titudine ꝯmuniter dicta ſicut ex ſupꝛadictis appa
ret ꝯtinet̄ foꝛtitudo ꝓpꝛie dicta/ ⁊ magnanimitas
ſub magnanimitate ꝯtinenť fiducia/ magnificētia/
patiētia ⁊ humilitas. Nam de perſeuerātia ⁊ mar
tirio dictū eſt ꝙ ſub nulla virtute cōtinenter ⁊ ꝙ fa
ciūt gradꝰ ī virtutibꝰ ⁊ ꝙ ariſ. nō aſſignat inter vi
tia magnanimitati oppoſita niſi caymotē ⁊ puſil-
lanimitatē/ extēdenda videnť iſta noīa ad hoc ꝙ cō
tineant oīa vitia oppoſita ſpēbus magnanimita-
B tis. ¶ Notādū ẜ ꝙ caymotes eſt ſupħabundās ap
petitus honoꝝ. Ea autem q̄ cōmuniter nata ſūt ap
peti tāꝙ honoꝛabilioꝛa ſunt in multiplici differen
tia. quedā ſunt opa honeſta ardua et magna. Alia
ſunt res ſiue adminiſtrationes honoꝛabiles cir-
ca quas hm̄ōi opa honeſta verſanť. Alia ſunt glo-
ria ſiue opiniones honoꝛabiles ex hm̄ōi honoꝛa-
tionibꝰ cauſate. Alia ſunt excellentie que oꝛiuntur
ex bonis in hoībus exiſtētibꝰ. Alia ſunt ſigna ope
rū honoꝛabiliū ⁊ maxime benefactiuoꝝ vt genufle
xo laudatiua oꝛatio ſiue ſoluta ſiue numeroſa ima
gines pꝛimitas ſedis et reliqua huiuſmod. Circa
que omnia poteſt eſſe caymotes extenſo noīe. Unde
vera et per ſe honoꝛabilia ſunt opera honeſta ⁊ ha
bitus ex quibus cum bonis nature vel gratie huiꝰ
modi opera honoꝛabilia procedunt. Et ideo reli-
qua omnia ſunt appetenda per ꝯparationē ad hu
iuſmodi opera honoꝛabilia et per comenſuratio-
nem ad ipſa. Honoꝛabiles enim adminiſtartiones
ſunt appetēde ſecundum cōmenſurationem bono-
rum nature vel gratie vel moꝛis in nobis exiſtenti-
um per que reddimur potentes tali adminiſtratio
ni ſatiſfacere. Et ita ſupħabundat pꝛimo ī appetē
do qui appetit dignitates et adminiſtrationes vi-
res et facultatem ſuam excedentes quas ſcilicet nō
poteſt bene et comode ⁊ ad vtilitatē publicā gerere
Scd̄o cū quis appetit hm̄ōi dignitates quas licet
bene poſſit gerere ⁊ adminiſtare/ tamen honoꝛ di-
gnitati coniunctus notabiliter excedit qualitatem
perſone/ aut ſimpliciter ſibi diſconuenit vt ſi nō no
bilis aſſumeret ⁊ ſibi dignitatem vel officium quod
ſoli nobilibus committi poſſet aut ſi laicꝰ aſſumere
ſibi dignitatē vel officiū eccl'iaſticū vel ecōtra ꝯuis
in ſcd̄o videret̄ ēē quedā ſpēs puſillanimitatis. Ter
tio cū quis non aſſumptus ad dignitatē vel officiū
exercet ſine legittima auc̄te actus illius/ aut attri-
buit ſibi honoꝛes ei debitos vt ſimplex ſacerdos vl̄
archidiaconus vſurparet vel officia vel ſedem vel

aliquem aliū n honoꝛem epiſcopi. Et iſtis oībus
modis cōtingit dupliciter/ vel quia talis ſine qua
cunqꝫ deliberatione appetit et ꝓſequitur iſta nec
multum cogitat aut deliberat vtrum poſſit ſatiſ-
facere Aut vtrū talia ſint vel poſſent ēē rationabi
liter debita vel de talibus deliberat/ ⁊ eſtimat licꝫ
falſa ꝙ talia nō excedūt facultatē ſuam. Et hec e-
ſtimatio aliquando eſt viſibilis aliquando non et
quomōcunqꝫ fiat ſemper erit caymotes ſecundum excessus ī
vnam ſpeciē eius que dicitur pꝛeſumptio Sed be- appetitu
ne verū eſt ꝙ ſi erroꝛ nō ſit vincibilis tunc pꝛeſum- honoꝛis
ptio illa non imputatur ad culpā Ex quo patet ꝙ multi.
pꝛeſumptio opponitur directe fiducie. Cōtingit ꝑ-
terea excedere in appetitu honoꝛis ratione/ finis
ratione medioꝝ ratione quātitatis. Ratione finis
dupliciter. Uno modo quia facit honoꝛem finē illa
rum rerū que ſecūdū rei veritatē debēt eſſe finis ho
noꝛis vt quia appetit res honoꝛabiles non vt eas
bene adminiſtret nō vt aliis pꝛoſit ſed vt earū aſſe-
cutione honoꝛetur. Secūdo modo cū non refert ho C
noꝛem in finem in quem referendus eſt vt quia hono
rem ſibi cupit non referendo in deum ſed totaꝫ glo
riam honoꝛis ſui vſurpendo ſibi. Ratione medioꝝ
vt cuꝫ quis largitionibus pꝛecibus/ ambitu/ taliis
falcis modis hm̄ōi honoꝛabiles res ſibi pꝛocurat.
Ex parte numeri vt cū quis reperitur inſatiabilis
circa hec ⁊ vno vel duobus hābitis ad alia cupidiſ
ſime inhiat. Conſtat enim talē ſuperhabundare in
honoꝛibus appetendis ⁊ eū ēē caymum ſecundum
illā ſpēm caymotis que dicitur ambitio. Pꝛeterea
circa excellentie appetitū cōtingit multipliciter ſup
habundare. Uno modo cū quis eſtimat ſe plus ex-
cellere. Et multipliciter. Uno modo cum quis eſti-
mat ſe bana habere excellentia que nō habet Secū
do modo cū quis eſtimat ſe malis carere quibus nō
caret aut ea non tāta habere quanta habet Tertio
modo cū quis ſibi ex aliquibus bonis excellētiam
tribuit que non ſunt nata cauſare xcellentiam aut multiplr̄
ſaltem que non ſunt nata cauſare excellentiam tā- fit aliqs
tam quantā ſe per hec habere putat. Quarto mo- caymus.
do cum nō habet eo modo talia bona quomō putat
ſe habere puta cū nō habet totaliter a ſe ſed parti
aliter ab alio cum non ex meritis habet ſꝫ ex dono
mere gratuito aut cū habet ea defectibiliter q̄ ſta-
biliter ſe habere credit. Quinto modo cū ex bonis
alicuius ſibi excellentiam magnā tribuit vt qui ex
generoſitate aut diuitiis aut ſapientia parentum
ſe excellentes maxime putant Sexto modo cum qs
ex his que nata ſunt cauſare detectionē ſe excellen- D
tem eſſe putat iſta autem excellentia poteſt appeti
dupliciter. vno modo ab ſolute cum quis eſtimat ſe
eſſe magne excellentie. alio modo comparatiue vt
cum quis putat ſe alio excellentioꝛē ēē ⁊ tūc ex om-
nibus ex quibus ſe excellentem putat ex eiſdē con-
trario modo dictis eſtimat aliū minus excellentē
⁊ quomocūqꝫ hoc fiat cauſatur caymotes ſecundū
ſpeciē illam que eſt ſuperbia que quidē eſt cōtraria
humilitati. De inde habundat quis in honoꝛibus
appetendis cum in oꝛdinate fertur appetitus eius
in ea propter que honoꝛes appetuntur ⁊ que imme
diatiſſime excellentiā repꝛeſentant ſicut ſunt bona
openio et gloꝛia Propter hec enim appetūtur ho
noꝛes vt habeatur bona opinio/ vt quis appareat
gloꝛioſus gloꝛia autem ⁊ bona opinio immediate
repꝛeſentāt perſone excellētiam. Et licet omnis ap
petens honoꝛes appetat gloꝛiā quia pꝛopter glo-
riam ⁊ bonam opinionem ſecūdū. Ariſ. ſecūdo rhe
toꝛice. Honoꝛ eſt delectabilis nō tamen manis glo
ria eſt ambitio. Nam qui appetit gloꝛiam per ho-

nores eſt ambicioſus qui autez non per honores ſz modis qui infra dicendi ſūt ille eſt inani gloria re perſus qui aūt ſe plus iuſto excellere putat aut aliū ſuperiorē vel equalem et/interdum inferiorem inordinate eſtimat antecellere ille dicend⁹ eſt ſup- bus. Ex quibus oībus pz diſtinctio inter preſum- ptionē/ambitionē/ſuperbiā/ꝛ inanē gloriā q̄ mul- tam affinitatē inter ſe habere videnť adeo vt inter dum cōfundanť ab auctorib⁹ et alio pro alio vtanť Quot modis aūt puſillanimitas ex oppoſito dica- tur videbiť cū agetur de his vitiorū ſpecieb⁹. ¶ Tūc ſit cōcluſio reſpōſiua. Caymotes eſt vitiū magnani mitati oppoſitū. Probať qꝛ magnanimus digni- ficat ſe honoribus quib⁹ ꝑper que quo modo ꝛ qua liter eſt dignus ꝛ propter finē ꝑpter quē dignū eſt ſe dignificare honorib⁹/ſed oīs caymus ſe dignifi- cat honorib⁹ vel quibus non eſt dignus vel nō pro pter que vel nō quomodo vel qualiter eſt dign⁹ vel nō propter finē ꝑpter quē oportet ſe dignificare ho noribus vt ex deductione ſuperiori latius pz ergo oīs caymotes eſt vitiū magnanimitati oppoſitum

¶ Sed ꝯtra cōcluſionē. Arguiť primo rōne ante op poſiti. ¶ Scđo ſic ſumme appetere honorē nō eſt vi tium ergo nec caymotes non eſt vitiū/ꝯñia tenet qꝛ caymotes cōſiſtit in ſummo adpetitu honorꝝ. Añs ꝓbatur nullus appetitus eſt malus qui nos vehe- mēter incitat ad opera virtutū/ſed ſumme appete re honorem nos vehementer incitat ad opera vir- tutū. Cū ſolis operib⁹ virtutū debeať honor igiť. ¶ Tertio. Nō eſt vitioſum ꝙ quis apetat honores quibus non eſt dignus ergo caymotes non eſt viti- um. Añs ꝓbatur qꝛ quis rationabiliter appetit vir tutes quas nō habet: ſed ꝑ hmōi virtutes fiet dign⁹ honoribus quibus non eſt nunc dignus : ergo non eſt vitioſum ꝙ quis appetat honores quibus nō eſt dignus. ¶ Quarto nichil quod eſt ignorantia fit vitioſe fit: ſed caymus ex ignorantia appetit hono res quibus non eſt dignus cum de eo et de puſilla- nimo dicat ariſ. ꝙ eſt inſipiens. ¶ Quinto nullus vitioſus eſt dignus honoribus: ſed caymus eſt di- gnus honoribus cum ſm ariſ. aliquis non ſit cay- mus qꝛ q̄uis magnis dignus ſit honoribus maio- ribus tñ ſe dignificat q̄ꝫ dignus ſit. ¶ Sexto ſi cay- motes ſit vitium vel eſt deterius q̄ꝫ puſillanimitas vel minus malum. non ſcđm vt patet per ariſ. qui ex preſſe diffinit puſillanimitatem eſſe deteriorem. nec primum qꝛ caymotes magis accedit ad ſuperbiam et puſillanimitas ad hūilitatē. Tū ſcđo qꝛ caymo- tes magis declinat ad iniuſticiā ſcilicet ad depreſ- ſionem aliorum. Tum tertio quia vt patet ex textu ariſ. caymus eſt indignus honoribus et puſillani- mus eſt indignus ergo caymus eſt deterior puſilla nimo. ¶ Ad primam dico ꝙ malicia accipitur tri- pliciter. Uno modo pro iniuſticia qua aliquis iniu riam affert alteri. Et hoc modo accipit ariſ. cū ait caymum non eſſe malum qđ patet ex cauſa q̄ꝫ aſſi- gnat. Non enim malefactores. Secundo modo ac- cipitur malicia pro vitio in gradu oppoſito gra- dui temperantie/et ſic conſummatus in caymote eſt malus. Tertio modo accipitur malicia pro om- ni habitu inclināte in opus recte rōni difforme. et hoc modo caymus eſt mal⁹. Et ideo ſubiungit ariſ. Non enim malefactores/pecantes autem.

¶ Ad ſecundam nego añs ꝛ ad ꝓbationē nego añs ꝛ dico ad opera virtutū poſſumus et bene et male incitari/bene/cū incitamur ad ea vel ꝑpter deū vel propter honeſtatem operis/male/cū incitamur ad ea ꝑpter honorem vel propter lucrū vel libidinem licet enim penitentia ſit bona ꝛ ad eam nos pecca- tum incitet nō tamē peccatum eſt bonū. Et ad mino rem dico ꝙ caymi magis appetunt apparere vir- tuoſi q̄ꝫ eſſe. Et ad ꝓbationem dico ꝙ licet honores debeantur ſolis virtuoſis: tamē tribuūtur defacto nō ſolū nō virtuoſis: ſed etiam multis peſſimis mo rib⁹ īfectis/lenonib⁹ adulatorib⁹/ꝛ pſonis ridicu loſis etiam ꝑpter ipſa ridicula. ¶ Ad tertiam dico ꝙ licet non ſit virtuoſum vt quis appetat honores quibus nō eſt dignus faciendo ſe dignuz illis et vt habeant poſtq̄ꝫ fuerit illis dignus/ tamē vitioſum eſt ꝙ quis appetat habere honores quibus non eſt dignus etiā propter tēpore pro quo nō eſt illis di- gn⁹ quod facit caymus. ¶ Ad quartā nego maiorē de ignorātia craſſa aut affectata ſi autem ſiat igno rantia inuicibili vitioſum eſt tamē nō imputabile ¶ Ad quintā nego minorē. Nam cū nō quolibet viti- um cuilibet virtuti repugnet ideo ſtat aliquē eſſe vi tioſum vno vitio/ꝛ virtuoſum virtute nō repugnā te illi vitio ꝛ ratione illius virtutis erit dignus ho noribus/ſed bene verum eſt ꝙ nō eſt virtuoſus ſecū dum ꝙ dignus honoribus. Et ad minorem dico ꝙ licet nō ſit caymus ſecūdum ꝙ caymus dignus ho- noribus/eſt tamen caymus aliquis ꝑpter aliquam virtutem benefactiuā quā habet honoribus dign⁹ ¶ Ad ſextam dico ꝙ ſecundū. Ariſ. in quarto ethi- corū puſillanimitas eſt deterior q̄ꝫ caymos. Et ad primam ꝓbationē dico ꝙ aliqua caymotes bene ē ſuperbia/ſed nulla puſillanimitas ē humilitas q̄ꝫ- tumcūqꝫ ſimilitudinē habeat. Auaricia enim ma- gis accedit ad perſimoniā q̄ꝫ ꝓdigalitas et tamen auaricia eſt prodigalitate deterior. ¶ Ad ſecūdam ꝓbationem dico ꝙ licet caymotes inclinet ad iniuſti- ciam/tamen ipſa nō eſt iniuſticia ſicut luxuria aliqñ inclinat ad ydolatriā ꝛ tamē ipſa nō eſt ydolatria. ¶ Ad tertiam ꝓbationem nego aſſumptum/ſed be ne verum eſt ꝙ caymus eſt indignus honoribus q- bus ſe dignificat quia dignificat ſe maioribus q̄ꝫ dignus ſit Dico preterea ꝙ dato ꝙ caymus ſit in- dignus honoribus/ꝛ puſillanimus dignus. qꝛ ta- men non habet hanc dignitatez a puſillanimitate ideo nihil cōcludit ſicut nō ſequitur iſte iniuſtus eſt dignus honoribus quia habet aliā virtutez ꝑpter quam ſit dignus. Iſte bomolochus non eſt dignus honorib⁹ ergo bomolochia eſt deterior iniuſticia. ¶ Iam agēdū eſt de ſpeciebus caymotis Et primo de preſumptione.

Q Ueritur primo Utrum Preſū ptio ſit peccatum. ¶ Arguitur ꝙ nō Nō eſt peccatū tēdere in ea que ſunt ſupra ſe ergo nec preſumptio eſt peccatū quia tendimus in ea que ſunt ſupra nos. Añs ꝓbatur per illud apo. ad phil. iii. que retro ſunt obliuiſcēs ad anteriora me extendo ¶ In oppoſitū arguitur per illud eccle ſiaſtici xxxvii. O preſumptio nequiſſima vnde tan- ta es. Ubi reſpondit gloſa de mala volūtate crea- ture/ſed omne quod ꝓcedit ex mala voluntate eſt peccatum ergo preſumptio eſt peccatum. Notāduz eſt ꝙ preſumptio eſt qua quis aſſumit ſibi aliquaz rem honorabilem facultatē ſuā excedētē. accipitur autem res honorabilis dupliciter. Uno modo pro dignitate honorabili arduam aliquā adminiſtra- tionem habente. Secundo modo accipitur ꝓ hono re aliquo magno vel actu honorabili. Primo mo- do contingit dupliciter ꝙ res aliqua honorabilis facultatē excedat. vno mō ex parte adminiſtratiōis ſicut doctoratus theologie excedit facultatē gram matici vel dialetici qꝛ purus grāmaticus vel diale

ſicus non poſſet ſufficere lecture theologice Sc̄d'o mō ex parte honoris ſicut doctoratus ex p̄te honoris ex- cedit facultatem laici etiā ꝑiti in ſacris litteris. Si autē accipiatur pro honore vel actu tunc etiā contin git p̄ſumere dupliciter ſicut patuit in precedenti que ſtione. ¶ Sc̄do Notandū ꝙ aliquādo aliquis preſu mit qui tamen non aſſumit aliquid quod facultatem ſuam excedat: ſed ideo p̄ſumit quia non ſatis ſibi cō- ſtat quod illud quod aſſumit ſit infra facultatem ſuā poſitum. Et ita quātū eſt ex modo aſſumendi⁹ preſu mit quia procedendo modo quo ꝓcedit aſſumeret rē excedentē facultatē ſuam ſicut non excedentē. Et huic
B ſimile eſt cum quis ſine meditatione reſpōdet ad in- terrogata non curans nec ſciens vtrū vere vel falſe re ſpondeat. Talis eñ licet aliquando verum dicat tñ mentitur. quia non eſt ſufficienter certus de eo quod affirma/ et ſi non fuiſſet ita ſicut affirmat nichilomi nus eque affirmaſſet ſicut affirmat/ Anteq̄ eñ quis aſſumat vel procuret rē aliquā honorabilē debet di- ligenter conſiderare q̄ adminiſtrationē habet ⁊ qui bus opus ſit ad eā bene gerendā ⁊ deinde debet con- ſiderare vires ſuas ⁊ videre ſi habeat omnia que re quirūtur ⁊ ſufficiūt ad adminiſtrationē talē bene ge rendā ⁊ ideo qui deficit in hac conſideratione et rem honorabilē non preuia ſufficienti deliberatiōe preſu
alius mo- d⁹ pſūpti onis. mit ⁊ aſſumit ¶ Notandum tertio ꝙ preter quattuor modos p̄ſūptionis eſt adhuc vnus modus quo quis confidit ſe aliquā grauē adminiſtrationē bene gere- re imo etiam quodcūq; bonū opus facere ſine fiducia diuini auxilii quia talis p̄ſumit de viribus ſuis ⁊ cre dit eas ꝑ ſe ſufficientes vbi tamen per ſe ſunt ineptiſ ſime ⁊ hec eſt ſententia beati Thome. Et ideo inquit nō eſt p̄ſumptuoſū ſi aliquis ad aliquod opus v̄tuo ſum faciendum tendat. Eſſet autem preſumptuoſū ſi ad hoc aliquis tenderet ab ſed fiducia diuini auxilii. Nam ſecluſo diuino auxilio nō habentur oīa que re quiruntur ad opus illud perficiendū. Et hoc ē peſſim genus p̄ſūptionis quod oēs virtutes pariter necat/
tho. 2. 2. q̄ſt. 30. ar ti. 1. in di- ſpoſitiōe ad tertiū. non enim eſt poſſibile in eo qui ita preſumit eē aliq̄d bonum virtutis opus. Sed de hoc latius dicimus cū agemus de ſuperbia. Tunc ſit prima concluſio. Oīs preſūptio eſt peccatum/ ꝓbatur omnis aſſumēs ſibi aliquid vel aliquo modo quod vel q̄modo recta ratio dictat non aſſumendū eſſe peccat/ ſed omnis p̄ſumēs aſſumit ſibi aliquid puta dignitatem vel officium vel actum aut dignitatis vel officii quod recta ratio di- ctat non eē a ſe aſſumendū. Aut eo modo aſſumet quo modo recta ratio dictat non eē aſſumēdum puta vel ſine ſufficienti premeditatione vel ſine confidentia. diuini auxilii ergo preſūptio eſt peccatum. ¶ Secun- da concluſio. Preſumptio ſimplex non eſt omnium peccatorum grauiſſimum/ appello autē preſumptio- nem ſimplicem eam qua quis ſine multa p̄meditatio
D ne aſſumit ſibi aliquam rem honorabilē cui nō ſuffi cit ſed tamen ſic aſſumendo nec eſt blaſphem⁹ in deū nec iniurius in ꝓximum. Nam qui vſurpat honorem vel actū non ſibi ſed alteri debitū eſt iniurius in pro ximum qui autem bonum opus attentat ſine fiducia diuini auxilii eſt blaſphemus in deum probatur q̄a huiuſmodi preſumptio ſimplex non eſt tam vitioſa ſicut puſillanimitas vt dicit Ariſtote. Tum ſecundo quia tales preſumptuoſi ideo preſumunt quia igno rant aut vires ſuas aut rei ſuſcepte grauitatem ⁊ dif ficultatem/ et ideo Ariſtote. dicit eos ig̃rātes/ ig̃rant aūt q̄ nō conſiderāt Tertio iſte p̄ſūptuoſus nō ē ita vitioſus ſicut ambitioſus igit̃ añs ꝓbat̃ q̄ ambitio
Differentia int p̄ſūptuo- ſū ⁊ ſup. ſus aſſumit rem honorabilē ꝓpter honorē nec multū curat de adminiſtratiōe coniūcta dignitati vel honori Preſumptuoſus vero non aſſumit eam ꝓpter hono

rem ⁊ iuuitur quātum ꝑ oteſt ſatiſfacere adminiſtrati oni q̄uis nō poſſit nec ſufficiat. Et inde eſt ꝙ res pu- blice frequent̃ grauia detrimēta capiūt ꝓpter hmōi p̄ſumptionē eorū qui eis p̄ſunt. Ideo difficile ē re- perire p̄ſumptuoſū qui nō afferat dampnū rei cui p̄- fertur q̄ tñ res publica eū preficit. aut habēs auctori tatē eius nec ipſe intendit damnū inferre ſed vtilita- tē: ideo non dicit̃ ꝓprie iniuriam facere. ¶ Cōtra pri
mam cōcluſionē. Argui ſic hoīes debēt appetere q̄ ſupra ſe ſūt ergo nō ē p̄ſūptio vitioſa qua que ſupra nos ſunt appetimus. Añs ꝓbatur ꝑ Ariſ. pmo ethi- corum dicentē. Oportet autē non ſcd'm ſuadentes hu mana ſapere hoīem neq; mortalia mortalē/ ſed inq̄n- tū cōtingit immortalē facere. Et p̄mo methaphiſice dicit ꝙ homo debet ſe trahere ad diuina q̄ntum pōt ſed immortalia ⁊ diuina ſūt ſup nos igit̃. ¶ Secūdo q̄ vel homo debet reputare ea eē infra facultatē ſuā que poteſt mediāte ſpeciali auxilio dei vel ea tñ que poteſt ſine huiuſmodi auxilio ſpeciali ſi p̄mum tunc cū oīa poſſit homo cū tali auxilio ſequit̃ ꝙ nichil de bet eſtimare eē ſupra facultatē ſuam. Si ſecūdū tunc cum nullū bonū poſſit ſine hmōi auxilio ſequit̃ ꝙ nul lum bonū debet eſtimare eē infra facultatem ſuā. Et confirmat̃ ꝑ illud Apoſtoli. ii. ad corintheos. x. Non ſumus ſufficiētes cogitare aliquid ex nobis quaſi ex nobis ergo nichil bonum cogitandum ſufficimus er go attentare aliquod bonū cogitare erit p̄ſumptio ¶ Tertio opus virtutis ꝑfecte eſt ſupra vires eius q̄ non h̄z virtutē niſi impfectā ſed habēs virtutē ipfectā poteſt appetere op⁹ v̄tutis ꝑfecte/ cū vnuſquiſq; de beat ſemꝑ proficere in melius ergo attentare aliquid ſupra vires ſuas nō ſemꝑ eſt vitioſum. ¶ Ad primū
D diſtinguitur antecedens quia aliqua dicuntur eſſe ſu pra hominē dupliciter. Vno modo ſicut res dicitur eē ſupra rem ratione dignitatis ⁊ grad⁹ altioris. Alio modo ſicut operatio dicitur eſſe ſupra cauſam efficiē tem. Primo modo res vna dicit̃ eſſe ſupra aliam q̄ eſt dignior ⁊ excellentior ⁊ hoc modo poſſumus ap- petere res que ſunt ſupra nos/ nō quidē vt operemur eas ſed vt operemur circa eas vt cognoſcamus ſcilꝫ ⁊ diligamus. Sc̄d'o modo res aliqua dicit̃ eſſe ſupra nos ſicut op̄atio d̄r eē ſ̄ cāz efficiētē ⁊ ſic illō d̄r eē ſu pra nos qd̄ ē op̄atio quā viribꝰ n̄ris cū auxilio dei ſpe ciali quod ſcilꝫ ſolet regulariter tribuere ſic operan- tibus facere non poſſumus/ ⁊ ſic non debent homīes appetere que ſupra eos ſunt niſi ad hoc ſpeciali in ſtictu aut reuelatione diuina moueantur ſicut contin gebat in apoſtolis et aliis ſanctis qui in teſtimoni- um veritatis fidei mortuos ſuſcitabant aut alia que uis miracula faciebant/ et hec ſolutio ſatis confor- matur ſolutioni Thome dicentis. Et ſecundum hoc
approba- tur ſolutio thome. dicit phus ꝙ oportet hominem ſe attrahere ad īmor talia ⁊ diuina/ nō q̄dē vt opet̃ ea q̄ decet deū facere ſꝫ vt ei vniat̃ ꝑ intellectū ⁊ volūtatē. ¶ Ad ſcd'm dico ꝙ bona opa q̄ pōt facere mediantibꝰ viribꝰ ſuis ⁊ auxi lio dei ſp̄ali qd̄ regulariter īmittit talibꝰ et taliter op̄antibꝰ debet reputare eē ifra facultatem ſuā/ ⁊ ea etiā i quibꝰ op̄andis ſe vel inſtictu diuino vel reuela- tiōe diuina cōfidit ſibi adhuc ſpecialiꝰ auxiliū diuinū affuturū aut illa ad īterceſſionē ſuā deū eē facturum. Non eñ p̄ſumpſerūt ſancti cum ea attentabant que non niſi diuina op̄atione fieri poterant. Et ad ꝓbati onem dico ꝙ non omnia poteſt homo cū auxilio dei ſpeciali quod regulariter immittit talibus ⁊ taliter operantibus. Quod ſi arguatur de auxilio ſpecialio ri tunc oportet ꝙ habeatur vel reuelatio de eo/ vel q̄ dam diuinus inſtinctus. ¶ Ad confirmationem cōce- do ꝙ ſi excludatur ſpeciale auxiliū dei ꝙ ad nullum bonum ſufficimus/ ſed dico ꝙ ſine preſumptione at

tentare poſſumus omne illud quod virtibus noſtris et
ſpeciali auxilio dei tali quale diximus perficere poſ-
ſumus. Et in hac ſolutione ſatis conuenit btūs Tho
mas dicens ꝙ que per alios poſſumus per nos quo-
dammodo poſſum⁹, et ideo qꝛ cogitare ⁊ facere bo-
num cum auxilio diuino hoc nō totaliter excedit fa-
cultatem noſtram. ¶ Ad tertiam dico primo ꝙ ma-
ioꝛ eſt falſa loquendo de virtute moꝛali. Nam nullo
modo habens virtutem nec perfectā nec imperfectā
poteſt ex arbitrii libertate et noticia rerum agenda-
rum exiri in actum perfectiſſime virtutis. Et ad mio
rem dico ꝙ poteſt dupliciter intelligi. Uno modo ſic
ꝙ aliquis poſſit rationabiliter appetere ꝙ pro tem-
poꝛe ꝓ q̄ habet virtutem imperfectam habeat opus
perfectiſſime virtutis ⁊ in hoc ſenſu multi hoc falſū
eſſe dicerent. Alio modo ſic ꝙ aliquis poſſit dū habꝫ
virtutem imperfectam appetere opus ꝑfectiſſime vir
tutis: non quidē ꝙ appetat exire in actū ꝑfectū dum
habet virtutē imperfectam: ſed quia dū habet ꝟtutē
imperfectā appetit eam perfici ⁊ virtute perfecta in
opus exire perfecte virtutis et hoc eſt verū. Et hec ſo
lutio concoꝛdat cū beato Thoma queſtione. cxxx. ar-
ticulo pꝛio in rñſione ad pꝛimū. Sic etiam michi vitio
ſum eēt ⁊ pꝛeſumptuoſū ꝙ aliquis exiſtēs in ſtatu im
perfecte virtutis attentaret ſtatim aſſequi ea que ſūt
perfecte virtutis, ſed ſi quis ad hoc tēdat vt perficiat
in virtutem ꝑfectam hoc nō eſt ꝑſumptuoſū nec vitio
ſum. Et hoc modo apoſtolus ſe in anterioꝛa extende-
bat ſcilicet per continuū ꝓfectū. Hec ſolutio ꝓ ſecun-
do mēbꝛo michi placet, ꝓ pꝛio vero non ſine difficul-
tate eſt. Nam pꝛimū mēbꝛū ad intellectū beati Tho.
videtur innuere duo. Pꝛimū eſt ꝙ nullus exiſtens in
ſtatu imꝑfecte virtutis pōt ſtatim attentare actū ꝑfe
cte ꝟtutis ſine pꝛeſūptiōe quod ſi intelligatur, vꝫ nō
michi videtur verꝫ nec hiſtoꝛiis eccl'iaſticis nec moꝛa
li ratiōi cōſonū. Non quidē hiſtoꝛiis eccleſiaſticis cū
legamus multos qui erant in ſtatu imꝑfecto volaſſe
ad heremum, aut religionē ingreſſos ⁊ vitam maxi
me auſteram ⁊ perfectā duxiſſe. Alios ſe ꝓ fide Chꝛi-
ſti expoſuiſſe martirio quod eſt opus excellentiſſime
virtutis. Rationi moꝛali. nā cuiuſlibet virtutis moꝛa
lis actus eſt in plena facultate liberi arbitrii adiuti
ſpecialiter a deo maxime ſuppoſita cognitiōe requi-
ſita ad actum illum, ita ꝙ habitus nō facit vt liberū
arbitrium poſſit quod pꝛius nō poterat licet reddat
facilitatem ⁊ ꝓmptitudinē in operante ergo exiſtens
in ſtatu imperfecte virtutis pōt appetere opus perfe-
cte virtutis. Tertio poſt habitū virtutis iꝑfecte ge
neratur opus iꝑfecte virtutis ⁊ non per actus imꝑ
fectos ergo per actus perfectos ergo op⁹ ꝑfectū ꝑce-
dit habitū ꝑfectū ꝙ op⁹ perfectū habetur ꝓ tēpoꝛe ꝓ
quo non habetur adhuc niſi habitus imperfectus ꝙ
non eſt pꝛeſumptuoſum vniuerſaliter ꝙ aliquis ha-
bens imꝑfectum habitum attentet opus perfecte ꝟtu-
tis. Aduerte tamen ꝙ opinio Thome magnā appa-
rentiā hꝫ. Pꝛo cuius intellectu dico pꝛimo ꝙ regula-
riter ⁊ vt in pluribus contingit ꝙ pꝛeſumptuoſū eſt
ꝙ hñs habitū imperfecte virtutis attentet opus vir
tutis ꝑfectiſſime, licet in paucis in quib⁹ ſcilicet ē ſpe
ciale auxilium maius ⁊ efficacius, ⁊ quedā impul-
ſio diuina ⁊ inſtinct⁹ de cōfidentia diuini auxilii, hoc
non ſit ꝑſumptuoſū. Dico ſecundo ꝙ ſi opus illud ſit
op⁹ adminiſtratoꝛiū ⁊ pertinēs ad vtilitatē publicā
qꝺ hoc eſt pꝛeſūptuoſū ¶ Dico tertio ꝙ ſi op⁹ ſit op⁹
ꝟtutis intellectualis ſicut ē op⁹ ꝑdicatiōis aut lectio
nis ꝙ hoc vt in plurib⁹ ē ꝑſūptuoſū qꝛ difficile eſt ꝙ
parū erudit⁹ doceat ⁊ exponat res difficilimas.
Dico quarto ꝙ hoc veritatem habet cum ſit attenta
tio operis quod cum difficultate graui multam diu

Declara-
tio opio-
nis tho-

turnitatem habet vt annua tollerātia duri cruciatus
Si quis etiam habens virtutē imperfectam ſtatim ꝓ
fiteret̄ duriſſimam religionem hoc nō videretur pꝛe
ſumptione carere niſi eſſet ſibi inſtinctus diuinus de
confidētia diuini auxilii.
¶ Ex quib⁹ patet ꝙ regulariť ⁊ vt in plurib⁹ habēs
imperfectam virtutem ſine impulſione diuina nō de
bet attentare opus perfectiſſime virtutis. Poteſt
tamen licet raro ⁊ extra caſus dictos. ¶ Ad rationē
ante oppoſitum de antecedente dictū eſt ſupꝛa. ¶ Di
co enim ꝙ pꝛeſumptuoſū eſt tendere in ea que ſūt ſu-
pꝛa facultatem noſtrā ad intellectū iam datum. Et
ad Apoſtolum dico ꝙ Apoſtolus non tendit in ea q̄
ſunt ſupꝛa facultatem ſuam ſpeciali auxilio dei ad-
iutam ſed bene tendit in anterioꝛa id eſt in opera ꝑ
fectioꝛa ⁊ excellentioꝛa q̄ꝫ erant ea quibus pꝛius in-
tenderat. Nec hoc eſt tendere ſupꝛa facultatem ſuam
Sed eſt vſus facultatis ſue excellentioꝛ et melioꝛ qꝛ
vt ſupꝛa dictum eſt opoꝛtet ꝙ actus excellētioꝛes ha
bitus pꝛecedant ipſū habitum loquendo de habiti-
bus acquiſitis. alias nunq̄ꝫ poſſet quis pꝛoficere de
gradu in gradum virtutis. Licet enim tale opus exce
dat gradū habitus tamen quia tale opus eſt in ple
na facultate liberi arbitrii ſpecialiter adiuti etiam ſi
ne quocunqꝫ habitu ꝑfecto vel imperfecto ad quod
tamen habitus imperfectus diſponit ⁊ inclinat licet
imperfecte. ideo ſimpliciter concedendū eſt illud op⁹
non eſſe ſupꝛa facultatem operantis.

Queritur ſecundo vtrum pꝛe-

ſumptio opponatur magnanimitati ſecū
dum exceſſum. Arguitur quod non quia ſi
ſic ſequeretur quod aliquid eſſet oppoſitum pꝛeſum-
ptioni quod opponeret̄ magnanimitati ſecundū def-
fectum ſed conſequens eſt falſum igitur. ¶ In oppo
ſitum arguitur. Pꝛeſumptio opponitur magnani-
mitati et non ſecundum deffectū vt ex dictis patet er
go ſecundum exceſſuꝫ. Notandū quod pꝛeſumptio ac
cipitur dupliciter vno modo generaliter pro quocū-
qꝫ actu vel habitu quo aſſumitur aliquid honoꝛabile
ſiue magnū ſiue paruum facultatem aſſumentis exce
dens aut vt facultatem aſſumentis excedens. Secun
do modo accipitur pꝛeſumptio pꝛo actu vel habitu q̄
aſſumitur aliquid multuꝫ honoꝛabile facultatem aſ
ſumētis excedēs aut vt huiuſmodi dico aūt aut vt fa
cultatem et cetera propter eum qui aſſumit aliquid
quod in rei ꝟitate nō excedit facultatē ei⁹ ſed tū aſſu
mēs credit qꝺ facultatem ſuā excedat aut ſaltem non
eſt ſufficienť certus certitudine moꝛali qꝺ facultatem
ſuā nō excedat. Quilibet eīn taliū lꝫ aſſumat rē q̄ nō
excedit facultatē ſuā ſic tū aſſumit eaꝫ ac ſi excederet
facultatē ſuā excederet nichilominꝰ tamen eam aſſū-
pſiſſet. ¶ Pꝛima cōcluſio, pꝛeſumptio pꝛmo modo di
cta nō opponitur adequate magnanimitati, pꝛobatť
quia pꝛeſumptio illo mō dicta continet ſub ſe ꝑſum-
ptionē oppoſitā magnanimitati ⁊ pꝛeſumptionē op-
poſitam modeſtie ſicut eīn i appetitu magnoꝝ hono
rū ꝯtigit ꝑſumere ita ⁊ i appetitu paruoꝝ. hoc tū dif
fert qꝺ rect⁹ appetit⁹ honoꝛū magnoꝝ ⁊ paruoꝝ nō
eſt nominat⁹ vno noīe ſꝫ diuerſis, pꝛim⁹ eīn dť magna
nimitas, ſcꝺs modeſtia. Inoꝛdinat⁹ tū appetit⁹ tam
magnoꝝ quā paruoꝛū honoꝝ ē vno noīe noīat⁹ ſcꝫ
noīe ꝑſūptiōis ⁊ ideo ꝑſūptio opponitur adequate
alicui ꝯmuni magnanimitati ⁊ modeſtie. ¶ Secūda
ꝯcluſio, ꝑſumptio ſcꝺo mō dicta opponiť magnani
mitati ſecundum exceſſum, pꝛobatur. Omis magna-
nimitas inclinat ad appetendū magnos honoꝛes q̄
ſciuntur eſſe intra facultatem ipſius appetentis ſed
pꝛeſumptio inclinat ad appetendum magnos ho-

B
Ipſis ꝟ…
tē iꝑfec…
nō atti…
ardua …
pera,

S
Pꝛeſum…
ptio dup…
citꝫ accip…

L

nores qui neſciuntur eſſe infra facultatem appeten
tis ⁊ hoc eſt ſuperhabūdare in appetendo ergo p̄ſum
ptio hoc modo dicta opponitur magnanimitati ſm̄
exceſſum: minor iſtius ratiōis ſatis patet ex his que
ſupra dicta ſunt et intelligenda eſt ad ſenſū ſupradi-
ctum: nec tamen intelligo quod preſumptio ſit oppo
ſita magnanimitati ſcd̄m omnē ambitū ſuū: ſed tan-
tum proprie ſecūdū ſpeciē illā magnanimitatis que
Excedentes appetitu honoris.
eſt fiducia. ¶ Scd̄o poſſet probari inductiue per oēs
ſpecies preſumptiōis: conſtat enī quod ille qui appe-
tit res honorabiles habentes adminiſtratiōnē ali-
quam vires ſuas excedentē excedit in appetendo ho
nores Similiter ille qui appetit res honorabiles ha
bentem honorē excedentē conditionem perſone appe
tentis: excedit in appetendo honores magnos. Silr̄
qui appetit honorem vel opus illi rei honorabili ꝓ-
prium que non eſt ſibi adhuc cōmiſſa quamuis etiā
dignus ſit vt ſibi cōmittatur excidit in appetēdo ho
norem. Similiter ille qui appetit rem honorabilē vł
honorem quo neſcit ſe eſſe dignum excedit in appetē
do honorem. Deinde ille etiam q̄ appetit rem aliquā
cui ex viribus ſuis credit ſufficere excedit in appeten-
do honorem quia talis directe et precedens peccant
cōtra fiduciam quia talis aliqualiter putat ſe dignū
qualiter nō eſt dignus quia putat ſe etiam nō ſpecia
liter adiutum dignum ⁊ ipſe nō ſpecialiter adiutus a
non eſt dignus. ¶ Tertia cōcluſio. Omnis preſūptuo
ſus peccat ignorans probatur: oīs preſūptuoſus pu
tat rem quā appetit eſſe infra facultatē ſuā aut neſcit
eam eē ſupra facultatem ſuam que tamen ſecundū rei
veritatē eſt ſupra facultatem ſuam ergo oīs p̄ſūptuo
ſus eſt peccans ignorās. ¶ Scd̄o oīs preſūptuoſ⁹ vł
credit facultatē ſuā eē maiorē quā ſit vel rem honora
bilem quā appetit eē minorē quā ſit, minorē quidē aūt
in adminiſtratione aut in honore aut de facto caret
deliberatione ⁊ inquiſitiōe qua cōpet vere rem quā
appetit ad vires ſuas. Sed oīs talis peccat ignorās
igitur. Et ſi dicas ꝙ aliquis eſt preſumptuoſus qui
appetit rem honorabilē quam ſcit excedere vires ſu-
as. Et quam ſcit ſe nō debere appetere ergo aliquis
eſt preſūptuoſus nō ignorans. ¶ Ad hoc rn̄deo quod
ſi aliquis appetat rē honorabilem cui ſe nō poſſe ſuf
ficere iudicat, ipē nō appetit eā ratiōe adminiſtratio
nis neq ꝓprie dignificat ea ſed eam appetit rōne ho
noris ānexi ⁊ ita eſt magis ambitioſus q̄ p̄ſumptuo
ſus. Et ſi dicas ꝙ talis appetit eā vt exerceat ſe ī opi
bus ad que nō ſufficit adhuc ⁊ ſe exercitādo fiat ſuf-
ficientior ⁊ cū hoc tū ipſe iudicat ꝙ non debet appe-
tere qꝛ plures detrimētū patiūtur ꝓpť inſufficiētiā
¶ Ad hoc rn̄deo ꝙ talis p̄ſumptuoſus raro ⁊ in pau
cis reperitur. concluſio aūt que poſita eſt ꝯformiť ad
Ois p̄ſūptuoſus ignorans
doctrinam ariſt. veritatē habet vt in pluribus ſicut ⁊
reliqui ſermones vniuerſales ad quos vt determiāt
ariſto. libro primo ethicorum nō exigitur neceſſaria
veritas ſed ſufficit ꝙ vt in pluribus veri ſint. proba-
tur p̄terea concluſio per ariſt. in quarto ethicoꝝ dicē-
tem caymi autē inſipientes et ſeipſos ignorantes ex
hoc manifeſtum vt enī digni exiſtentes ad honorabi
Euſtraci⁹
lia conanť deinde redarguūtur. Ubi Euſtracius inſi
pientes aūt manifeſte ſeipſos ignorantes ſūt, p̄dicāt
enim vel in mediū ferūt ipſoꝝ inſipientiam cōnantes
ad ea que honorabilia quoꝝ nichil ipſius ineſt ꝓpter
qđ ⁊ velociť manifeſte ſiūt. Ex quibus verbis appa-
ret ꝙ caymi ⁊ ignorātes ſūt ⁊ inſipientes: aut vt vult
alia trāſlatio demētes qđ idē ē qꝛ demētia ē ignorātiā
ſuā ī publicum afferre qđ faciūt caymi, puſillanimi
aūt ignorantes ſūt ſed nō inſipientes ꝓpť contrariam
cauſā dicente de puſillanimo Ariſto. ſed et ignorare
ſeipſum, appeteret enim quibus dignus erat bona

exiſtencia, nō tamen inſipientes videnť eſſe ſed ma-
gis pigri. ¶ Quarta concluſio. Et ſi non omnis pre-
ſumptuoſus maiorem honorem appetit q̄ magna-
nimus. Omnis tamen preſumptuoſus ſuperhabun-
dantius appetit q̄ magnanimus Probatur prima
pars Uolo ꝙ ſint duo inequales notabiliter in facul
tate ⁊ virib⁹ ⁊ aliis bonis que poſſunt eſſe principia
arduarū operationū ⁊ iſti appetant aliquam rē ho-
norabilem habentem difficilem adminiſtrationem q̄
nō excedat facultatē vni⁹ ⁊ tū excedat facultatē alte-
ri⁹. Tūc ſic. Iſtorū vn⁹ ē magnanim⁹ ⁊ alt⁹ eſt preſū
ptuoſus et tamen ambo equalem honorem appetūt
ergo preſumptuoſus non ſemper appetit maiorē ho
norem q̄ magnanimus. ¶ Secunda pars. Probať
nullus magnanimus appetit rē honorabilē ſupra vi
res ſuas exiſtentem. Sed omnis preſūptuoſ⁹ appetit
rem honorabilē ſupra vires ſuas exiſtentē ergo oīs
preſūptuoſ⁹ ſuphabūdanti⁹ honorē appetit quā ma-
gnanimus. Secundo in oīni preſūptuoſo eſt ſupha-
bundantia appetit⁹ rerum honorabiliū ſed in nullo
magnanimo eſt ſuperhabundantia appetitus rerū
honorabiliū igitur. Unde multū differt dicere iſte ap y.
petit maiorem honorē quam ille et iſte ſuphabundā
tius appetit honorē q̄ ille. In prima enim iſtud com
paratiuū maiorē non dicit ꝯparationem honorū ap
petitorū ad facultatem appetētiū ſʒ tm̄ cōparationem
honoris appetiti ab vno ad honorem appetitum ab
alio. Sed in ſecunda hoc aduerbiū ſuphabūdantius
non dicit cōparationē vnius honoris ad aliū ſʒ tātū
dicit cōparationem ⁊ proportionem ipſoꝝ honorum
ad facultates appetentium ⁊ ſignificat ꝙ honor ap
petitus per iſtum magis excedit vires ſuas quam ho
nor appetitus per illū excedat vires illius. ¶ Quin-
ta concluſio. Et ſi preſumptuoſi vt in pluribus ſint ſu b
perbi poteſt tamen reperiri ſine ſupbia preſumptio
Pro iſta concluſione eſt aduertendum quod ad ma-
gnanimum pertinet comparare vires ſuas ad rē ho
norabilem aſſumendā ⁊ ſi cōparatione debite facta
inueniat ꝙ nec ex ſe nec ratione alicuius circūſtantie
res honorabilis excedit facultatem ſuā poteſt eā aſſu
mere ſi inuenit quod excedat debet eā relinquere. Ad
huiuſmodi autē comparationē exigiť duplex cogni- Cōpatio magnanī āteq̄ op⁹ aggrediatur.
tio ſcilicet cognitio facultatis proprie q̄ cōſiſtit in bo
nis nature, in bonis gratuitis ⁊ ī bonis acqſitis taꝫ
volūtatis quā intellect⁹ quā etiā potētiaꝝ executiua
rū ⁊ etiā ī bonis fortune tāquā ī auxiliis q̄buſdā vir
tuoſarū operationū. Et generaliť oīa cōſiderāda ſūt
que poſſūt eē principia arduaꝝ operationū aut etiā
impeditiua earuꝫ. Et hoc ſiue illa nobis inſint ſiue ꝑ
aliquos nobis aliqua neceſſitudine coniūctos ſint ī
ꝑtāte nr̄a qꝛ ſcd̄m ariſtotelem ea per nos poſſum⁹ q̄
ꝑ amicos poſſum⁹. ¶ Exigiť etiā cōſideratio rei ho-
norabilis aſſūpmende tā ſcd̄m adminiſtrationē quā
hꝫ ſcd̄m honorē ei annexū. Tūc ꝓbať p̄ma pars ꝯclu
ſiōis. In plurib⁹ ꝯtingit qđ aliq̄s p̄ſūptuoſe appetit
rē honorabilē ex eo ꝙ credit facultatē ſuā eē maiorē
quam ſit ⁊ ex eo qđ credit ꝙ ex aliquibus bonis ex-
terioribus oriatur excellentia et facultas et appreci
atio in homine que ſecundum rei veritatem non ori
untur ſicut diuites credūt ꝙ ex diuiciis ſuis oriatur
excellentia et appretiatio et facultas bene admini-
ſtrandi rem aliquam, que tamen potiſſime oritur ex
ꝟtutib⁹ ſiue acqſitis ſiue gratuitis ſʒ eſtimare ſe excel
lētiorē quā ſit aut ex illis reb⁹ habere excellētiā q̄ nō
ſunt nate facere excellentiam ſuperbie eſt igitur. Se-
cunda pars probatur aliquis non plus eſtimās de
facultate ⁊ viribus ſuis quā eſtimare debeat poteſt
preſumptuoſe aſſumere ſibi rem honorabilē vires ſu
as notabiliter excedentē ex hoc ꝙ nō ſufficient inqui

ſtinet pondus ⁊ difficultatẽ adminiſtrationis illiꝰ rei
aut magnitudinẽ honoris ãnexi illi rei/ſed cõſtat ta=
lem eē ꝓ̃ſumptuoſũ ⁊ tamen non eſt ſuperbus qꝛ non
plus eſtimat de excellentia ſua quã ſit eſtimandũ igr
¶ Sexta concluſio bona fortune ſine virtute perfecta
Bõa fortu ne ad ꝓ̃ſũptionẽ īducunt.
in exiſteſtinata ſũt habentẽ ad ꝓ̃ſũptionẽ inducere
et ad ſupbiã ⁊ petulãtiã ꝓbaṫ qui hñt bona talia ſi
ne virtute perfecta eſtimant ſe ſuperexcellere alios ⁊
attentant in differenter quaſcunqꝫ admininationes
etiam que facultatem ⁊ vires ſuas excedunt cũ nõ ha
beant virtutẽ perfectam qua huiuſmodi inclinationi
reſiſtant qua etiam grauibus adminiſtratiõibus ge
rendis ſufficiant igiṫ: ſine eñ virtute perfecta vt ha=
bet ariſtoteles nõ facile ferre moderate bonas for=
tunas: nec etiã res graues debite adminiſtrare ¶ Se
cũda pars ⁊ tertia ꝓbatur qꝛ hñtes hmõi bonas for
tunas ſine virtute ſunt deſpectores. i. ſuperbi ⁊ iniu=
riatores. i. petulantes vt habet alia tranſlatio. Scđo
tales imitantur magnanimũ et quantum poſſunt co
nantur vt appareant magnanimi et magnis hono=
ribus digni/ſed non poſſunt imitari eũ in arduis o=
perationibus et adminiſtrationibus iniuſſo contem=
ptu, indignorum et vera glorificatione indignorum ergo
cũ oporteat qꝺ habeant aliquas operationes accedẽ
tes ſecundũ apparentiam ad operationes magnani
neceſſe eſt vt attentent adminiſtrationes quibꝰ nõ ſuf
A
ficiũt per preſũptionem ⁊ cõtemnant meliores et pre=
ſtãtiores ꝑ ſuperbiam et eis conuiciẽtur ⁊ iniuriã affe
rant ꝑ petulantiam Et hanc concluſionem cum ratio
nibus ſuis videtur poſuiſſe ariſtoteles quarto ethico
rum cũ ait. Qui autẽ ſine virtute bona talia habent
neqꝫ iuſte magnis ſe ipſos dignificãt neqꝫ recte ma
gnani dicũtur. Sine virtute enim perfecta nõ ſũt hec:
deſpectores autem et iniuriatores et talia habentes
malt efficiuntur: ſine virtute enim non facile ferre bo=
nas fortunas moderate nõ potẽtes aũt ferre ⁊ exiſti
mãtes alios ſuperexcellere: illos qđẽ ꝯtemnũt ipi aũt q̄
cũqꝫ vtiqꝫ ꝯtinget operanṫ. imittanṫ eñ magnanim
nõ ſimiles exiſtẽtes hec aũt opantur in quibꝰ poſſũt
que quidem igitur ſecũdũ virtutẽ non operanṫ con=
tempnũt aũt alios: magnanimꝰ autem iuſte contem
pnit: glorificat enim vere multi autem contingenter.
¶ Septima cõcluſio. Non ſolũ ſecũdum apparentiã
ſed ſecũdũ rei veritatem preſũptuoſus ſe habet in ex
ceſſu ad magnanimum Preſũptuoſus ſic ſe habet ī
omni actu ſuo reſpectu appetitus rei multũ honora
bilis q̄ ſi idem ipſe eēt vere magnimꝰ et circũſtantie
eēnt omnino pares ipe non appeterit illam et iudica
re ſe ſic appetendo ſuperhabundare ⁊ excedere ergo
preſumptuoſus ſemꝑ in exceſſu ſe habet ad magnani
mum añs poſſet probari inductiue in omnibꝰ actibꝰ
preſumptuoſi. ¶ Secũdo ſi nõ hoc maxime ideo eēt
qꝛ preſũptuoſus in multo precio habet bona exterio=
ra que magnimꝰ reputat parua ⁊ quaſi nullꝰ precii
Tho. 2. 2. q. 130. ar. 2
ſed nõ ob hoc ſe habet preſumptuoſus in defectu ad
magnanimũ igitur/prima pars antecedẽtis eſt tho=
me qui ex hoc infert quod preſũptuoſus ſcđm rei ꝟi=
tatem quandoqꝫ deficit a magnanio ſed ſcđm appa=
ꝓ̃ſũptuoſꝰ excedit magnanimũ appetitu honorꝫ
rentiã in exceſſu ſe habet. Et ſecunda pars ꝓbatur q̄
nullꝰ ꝑ ſe ex hoc eſt preſũptuoſus qꝺ diuitias multi
facit ſed ſi per hoc credat ſe excellere aut velit haberi
in maiori precio quam docti ⁊ virtuoſi eſt ſuperbꝰ et
ſi etiam velit ad arduas dignitates pre ceteris bo=
nis ⁊ virtuoſis ꝓmoueri eſt preſũptuoſus/et in hoc
ſuperhabundat in appetitu honorꝝ. Tertio ſi ſic hoc
maxime eēt quia preſũptuoſus appetit precioſis ve=
ſtibꝰ indui deſpicit alios ⁊ iniuriaṫ eis q̄ nõ ſũt ma
gni ſcđm ꝟitatẽ ſed ſm opinionẽ ſtultorꝝ/ſʒ ꝓ̃ſũptuo
ſus in hoc nõ deficit a magnanio ſed ſe habet in exceſ=

ſu reſpectu eius igitur. Minor patet qꝛ iſta duo nul=
lum reprehendere ⁊ reprehendere omnes indifferen
ter tam bonos quã malos ſe habent ſecundũ defectũ
⁊ exceſſũ ⁊ primũ quidẽ ſecundũ deffectum ⁊ ſecũdũ
ſecundũ exceſſũ ⁊ inter eſt medietas quedã ſcilicet re
prehendere reprehendendos et ꝯtempnere contẽpnẽ
dos que eſt magnanimi. Tũc ſic nullũ reprehendere
ſe habet ſcđm veritatẽ vt extremũ in defectu reſpectu
huius medietatis que ꝑtinet ad magnanimũ ergo in
differenter omnis reprehendere ſe habet ſecundũ ve
ritatem vt extremũ in ſuperhabũdãtis reſpectu me=
dietatis pertinẽtis ad magnanimũ. Et eodem modo
argueretur de precioſitate veſtiũ. ¶ Secũdo probaṫ
Seneca.
auctoritate ſenece libro de quatuor ꝟtutibꝰ quam ꝓ
ſe inducit beatꝰ thomas/magnanimitas inquit ſi ſe
ſupra modũ ſuũ extollat faciet virum minantem in=
flatum turbidũ inquietũ ⁊ in quaſcunqꝫ excellentias
dictorũ factorumqꝫ neglecta honeſtate feſtinum/vbi
ſeneca non dicit ſi ſe infra modum ſuum deiiciat ſed
ſi ſe ſupra modũ ſuum extollat. ¶ Contra primã con
arg. tho. 2. 2. q̄ſtio. 130. art. 1.
cluſionẽ arguiṫ ſic nullum peccatũ in ſpiritũ ſanctũ
opponitur magnanimitati quia quodlibet tale op=
ponitur caritati ſed preſũptio eſt peccatum in ſpiri
tum ſanctũ ergo nõ opponitur magnanimitati. Se
arg. buri. 4. ethi. q. 12.
cundo nullũ peccatum ex ignorantia opponitur ma
gnanimitati ſed ꝓ̃ſumptio ſiue caymotes ſecũdũ ari
ſtotelem eſt peccatum ex ignorantia/quia ſecundum
eum caymi inſipientes ſunt et ignorantes. Tertio vi=
tium oppoſitum ſecundum exceſſum magnanimitati
non eſt magnum cum ſit minus puſillanimitate ſecũ
dum ariſtotelẽ quarto ethicorum ſed preſumptio eſt
peſſimum vicium et multo magis deteſtandum quã
puſillanimitas ergo preſumptio non opponitur ma
gnanimitati ſecundum exceſſum. ¶ Ad primã reſpon
Nõ oīs ꝓ̃ſũptio eſt pctm̃ i ſpũ ſanctum.
det beatus thomas q̄ non quelibet preſumptio po=
nitur peccatum in ſpiritum ſanctum/ſed illa qua qs
diuinam iuſticiam contempnit ex inordinata confidẽ
tia diuine miſericordie/et talis preſumptio ratione
materie inq̄tum ſcilicet per eam cõtempniṫ aliquid
diuinum opponiṫ caritati vel pocius dono timoris
cuiꝰ eſt deum revereri, inq̄tum tamen talis contem=
ptus excedit proportionẽ ꝓprie facultatis poteſt op
poni magnanimitati. ¶ Hanc ſolutionem pro nunc
Solutio tho. nec reprobatur nec approbatur.
non reprobo nec approbo qꝛ alibi terminandum eſt
quid ſit peccatum in ſpiritum ſanctum/et an ſit aliq̄
talis ꝓ̃ſũptio q̄lis hic deſcribiṫ ⁊ ſi ſit aliq̄ talis vtrũ
opponaṫ magnanimitati qꝛ nõ videṫ qꝺ aliqs cõtẽ=
ptũ illũ diuine iuſticie affectat tãq̄ rẽ honorabilem
B
nec ſm ꝟitatẽ nec ſm apparẽtiã. Ideo ſi aliq̄ ſit ta=
lis ꝓ̃ſũptio ipa nõ eſt illa q̄ ē ſpẽs vicii oppoſiti ma=
gnanimitati nec etiã ꝓpe caritati/ſʒ magis ſpei ſm
qꝺ ait Thomas q̄ſtionibꝰ de malo q̄ ꝓ̃ſũptio eſt in
ordinata ſpes. q̄ ſi dixiſſet beatꝰ Thomas q̄ ꝯfiden
tia illa īordinata de diuina miā fuiſſet ꝓ̃ſũptio ꝓpe
habuiſſet maiorẽ apparẽtiã eo q̄ ꝓ̃ſũptio opponiṫ
ordinate fiducie q̄ ē ſpẽs magnanitatis/⁊ tñ ad huc
ita nõ eſſet qꝛ fiducia illa q̄ ē ſpẽs magnanitatis ē re
ſpectu rerũ arduarũ ⁊ difficiliũ agendarꝝ/ꝯfidentia
aũt illa de diuiã miā ī extrēo iudicio nõ ē reſpectu re
rũ agẽdarꝝ ſʒ ē reſpectu īpunitatꝫ. ¶ Ad ſcđaʒ negaṫ
maior aliqs eñ īterdũ ex ignorãtia ꝯfidẽtiã hʒ alicu=
ius rei ardue agẽde qꝛ nõ ſatis cognoſcit facultatem
ſuã vel difficultatẽ rei agẽde ⁊ huiuſmõi ꝯfidẽtia me
diãte tali ignorãtia ſuſcepta ē ꝓ̃ſũptio/⁊ minor rõ=
nis vniuerſaliṫ ītellecta ē falſa. Et ad ꝓbationẽ dico
q̄ lʒ caymi ignorãtes ſint ⁊ īſipiẽtes lʒ etiã ignoran=
tes peccent non tamen ex ignorantia peccant/aliud
eſt enim peccare ignoranter et aliud peccare ex igno
rantia vt declarat ari. in tertio ethicorum. ¶ Ad ter

ſtiam dico ꝙ ſicut ſupra dictum eſt vna ſpecies preſū-
ptionis eſt maxime deteſtanda/ſed de ea non eſt locu
(peccare) tus ariſt. nec eam forte cognouit. Similiter pſūptio
(ignorant) eſt peſſima ſecundum vitia illa ad que regulariter i-
(peccare) clinat ſed vt dictū eſt preſumptio ſimplex non eſt tā
(ignorā) vitioſa ꝙ̄ vitioſa eſt puſillanimitas. ¶ Contra quar
tam concluſionem arguitur ſic Nullus magnanim⁹
appetit honorem ſupra facultatem ſuam oīs preſū
ptuoſus appetit honorem ſupra facultatem ſuam er
go omnis honor appetitus a preſumptuoſo eſt ma-
ior ꝙ̄ honor appetitus a magnanimo. conſequētia
tenet quia honor qui eſt ſupra facultatē appetentis il
lum eſt maior ꝙ̄ honor qui non eſt ſupra facultatē il
lum appetentis. Ad hanc rōnem nego primam conſe
quentiam et ad ꝓbationem nego aſſumptū quia ꝙ
aliquis honor ſit ſupra facultatem appetentis/con-
tingit interdum ex magnitudine honoris vbi ſcilicet
C eſſet paritas facultatum. Aliquando cōtingit ex par
uitate facultatis verbi gratia vbi eſſet paritas hono
rum appetitorū. Et ideo argumentū illud non cōclu-
dit niſi ꝙ preſumptuoſus ſuperhabūdantius appe
tit ꝙ̄ magnanimus ſicut iſta conſequētia nō valꝫ. iſte
eger plus comedit quam poſſit digerere. Iſte ſanus
non plus cōmedit quā poſſit digerere/ergo iſte eger
pluri cibo vtitur quam ſanus. Conſtat ꝙ conſequen-
quentia non valet. Sed bene ſequitur ergo iſte eger
ſuperhabundantius commedit vel plus excedit in cō
medendo quam ille ſanus. Contra ſeptimā concluſio
nem arguitur rōnibus quas innuit thomas/preſum
o.2.2 ptuoſus excedit magnanimū in appetitu bonoꝝ exte
ſupra riorum/ſed huiuſmodi bona nō ſunt maiora aliis ſe
cūdum veritatē ſed tantū ſecundū apparētiā igitur.
Secūdo preſumptuoſus excedit magnanimū in ap-
petitu ornatus exterioris ſed ornatus exterior nō eſt
maior ſecundū veritate bonis que appetit magnani
mus ſed tantū ſecundū opinionem ſtultoꝝ igit. Ter
tio preſūptuoſus appetit deſpicere bonos et eis iniu-
riari/magnanimus aūt nō deſpicit niſi malos et re
prehenſibiles ſed primū non eſt maius ſecundo ſcōm
veritatem ſed tantū ſecundū apparentiam ꝛ opinio
nem ſtultorum igitur quāq̄ preſūptuoſus non ſe ha-
bet in exceſſu ad magnanimū ſecundū veritatem ſed
ſolū ſecundū apparentiam. ¶ Ad primā dico qḋ ali
liquid dicitur appetitu ab aliquo dupliciter vnomo-
D do tanquā finis. Alio modo tanquā ordinatū in finē
dico ꝙ preſumptuoſus nō appetit diuitias/precioſū
ornatū reprehenſionē bonoꝝ tanquā finem ex cuius
ſcilicet appetitu dicatur preſumptuoſus ſed appetit
ea tanquā quedā ordinata in finem quia enim caret
virtutib⁹ qb⁹ ſolis debet honor ꝛ ex quib⁹ vera excel
lentia naſcit necesse ē qḋ ipē ſibi falſis artib⁹ appa-
rentē excellentiā ꝯparet vt ea ꝯparata ꝓuehat ad ho
nores qb⁹ ē indign⁹ ꝛ ad grauiſſimaꝝ rerū adminiſtra
tiones. Et iō licet iſta que apetit tāq̄ media non ſint
maiora his que appetit ver⁹ magnanim⁹ honor tn̄
quē intēdit p hec ſibi ꝯparare magis excedit facul-
tatem ſuā ꝙ̄ honor quē appetit magnanimus facul
tatem magnanimi excedat nō tm̄ ſcōm apparētiā ſꝫ eti
am ſm veritatē: dico preterea ꝙ hec oīa que appetit p-
(ta) ſūptuoſ⁹ etiā ſcōm veritatē ſūt maiora quā illa eiuſdē
(E) gn̄is que appeteret ſi ipē eēt magnanim⁹ puta ſi cete
ris parib⁹ ipē eēt magnim⁹/nec tātas pecunias nec
tā p̄tioſas veſtes nec tot ꝛ tā graues rephēſiōes appete
ret neq̄ vꝫ iſta ꝯſīa/aliq̄ q̄ appeti pſūptuoſus ſūt mlͭ
to minora ſꝫ veritatē his que appetit magnim⁹ ꝙ̄ ma
gnim⁹ quīꝫ ſm veritatē pſūptuoſū excedit in appetēdo
qꝛ lꝫ hec ſint miora illis qꝛ tn̄ p hec miora pſūptuoſ⁹
tēdit in alia maiora qꝛ excedūt facultatē ſuā: magni
mus autem non tēdit in aliqua que facultatem ſuaꝫ

excedāt/ideo preſūptuoſ⁹ ſemper ſe habet ſecundum F
veritatem in exceſſu ad magnanimū. Aduerte tamen
ꝙ facultas honoris que appetitur poteſt dupliciť cō
parari ad facultatem appetentis vno modo cū vnū Duplex
abſolute cōparat ad aliud. Alio modo cum ſit cōpa- ꝯparatio
ratio vnius ad aliud ſecundū circūſtantias occurren
tes. Contingit enim interdum ꝙ in preſūptuoſo eſt
ſimpliciter maior facultas agendi et adminiſtrandi
et ꝙ in eo ſunt plura ꝛ excellētiora principia ardua
rū operationū quam in magnanimo ꝛ tamen honor
appetitus ab vtroq̄ eſt equalis et nichilomin⁹ q̄ ha
bet minorem facultatem in eo appetendo eſt magna
nimus et qui habet maiorē facultatem in eo appetē
do eſt preſūptuoſus ꝓpter circunſtantias occurrētes
ꝓpter quas principia agendi in vno ſint īpedita no G
tabiliter ꝛ non in alio/aut propter egritudinem/aut Nō omīs
propter aliarū rerū adminiſtrationē/aut propter ꝓ appetens
hibitionem alicui⁹ potentis/aut propter alias cau- honorem
ſas que īfinite poſſunt accedere/poteſt etiam dari ca quo nō eſt
ſus in quo quis aſſumit rem honorabilem quaꝫ ſcit dign⁹ eſt
eſſe ſupra facultatem ſuam et tamen in hoc eſt ma- pſūptioſ⁹
gnanimus et non preſūptuoſus Caſus eſt talis/ſi ſit
ꝓuidendū alicui grauiſſime dignitati adminiſtratio
nem difficilem habenti et nullus ſit qui eam ſufficci-
at gerere. Tunc ill⁊ qui eſt maioris facultatis inter
ceteros licet non ſufficiat per conſenſum aliorū po-
teſt eam cum confidētia diuini auxilii ſuſcipere/quo
auxilio tanto magis eum indigere conſtat quāto mi-
nus ad dignitatem illam gerendam ſufficit.

Queritur tertio. Utrum cuili-
bet preſūptiōi ſua puſillanimitas oppo-
natur. Arguitur ꝙ non/preſūptioni que ē
ex viriū ſuarū confidentia nulla puſillanimitas op-
poſita eſt cum virtuoſum ſit in nullo de viribus ſu-
is confidere igiť. In oppoſitum arguiť quod modis
contingit ſuphabundare tot modis contingit deffice
re ergo quod ſunt modi pſumptionis tot ſunt modi H
puſillanimitatis. ¶ Notandum ē ꝙ ſicut plures ſunt modi pu-
modi ſiue ſpecies preſūptionis ita ꝛ puſillanimita- ſillanimita-
tis. Contingit enim ꝙ aliquis recuſet rem honorabi tis.
lem quia quāuis ſufficiat adminiſtrationi et honori
diffidit tn̄ de virib⁹ ſuis et ꝓpter metū deficiendi ꝛ fu
gā laboris ſine inquiſitione ſufficiente iudicat ſe nō ſuf
ficere. Secūdo quia quāuis ſciat probabiliter ſe ſuf
ficere tn̄ fugit honorem et magis vult agere priuatā
vitā ꝛ ſectari ociū ſicut habet tulius pmo de officiis
quāuis tamen honor ille ſibi propter conditionem p
ſone debeatur. ¶ Tertio cum quis aſſumptus ad di-
gnitatem vel officiū nō exequitur ea que ſunt digni-
tatis vel officii ſui neq̄ attribuit ſibi honores ad di
gnitatē vel offitiū ſuum ptinētes nō quidē humilita
tis aut exempli cauſa ſed ꝓpter quādam incuriam.
Quarto recuſat aliquis rē honorabilē eo ꝙ ipſe cer
titudinaliter ſcit ꝙ ſine auxilio diuino nō pōt bene ge
ri qꝛ tamē diffidit de auxilio ſpeciali qḋ de⁹ regula
riter ſolet immittere inuocantibus euꝫ. Ideo eſtimat
ſe non ſufficere ꝛ recuſat. ¶ Tunc ſit concluſio prima
Cuilibet preſūptiōi ſua puſillanitas opponiť/poſ-
ſet ꝓbari ꝯcluſio inducēdo p ſingulas ſpecies pſum
ptionis. ¶ Scđa cōcluſio/Prima ſpecies puſillani-
mitatis eſt deterior preſūptione ſibi oppoſita/pro-
batur. ¶ Puſillanim⁹ ex vi ſue puſillanimitatis nul I
lo etiā vicio alio addito pu̇tat ſe multꝫ et laudabilib⁹
exercitiis p q̄ꝫ ꝯtinuationē poſſet de vtute i vtutem
ꝓficere ꝛ bōas artes ꝛ diſciplinas q̄s hn̄t ꝯtinue au
gere pſūptuoſ⁹ aūt ex vi ſue pſūptiōis ſe bonis arti
bus et diſciplinis licet in re que facultatem ſuam ex-
cedit ſe continue exercet igitur. Secundo vicium pu-
ſillanimitatis eſt communi⁹ et magis iniſtū ꝛ ꝯplā.

Puſilla nimitas ⁊ peioꝛ ē p̄ſūptione.

ratū nobis vt vult euſtracius ergo eſt deteriꝰ. Et con
firmatur per ariſtotelē quarto ethicoꝝ. Opponit au
tem magnanimitati puſillanimitas magis quā cay=
notes ⁊ ſit magis ⁊ deteriꝰ eſt vbi euſtratiꝰ dicit pu
ſillanimitatē eē nobis magis a natura ꝯplantatam
¶ Tertia ꝯcluſio Secunda ſpecies puſillanimitatꝭ
eſt deterioꝛ p̄ſumptiōe ſibi oppoſita ꝓbatur vt p̄ce=
dens. ¶ Quarta ꝯcl'o tertia ſpecies puſillanimitatꝭ
eſt minꝰ viciū quam p̄ſumptio, ꝓbatur qꝛ preſūptio
nūquā eſt ſine iniuſticia qꝛ per ipſā vſurpat̄ vl' actus
vel honoꝛ ad aliū pertinēs. ¶ Quita ꝯcluſio, preſū=
ptio oppoſita quarte ſpeciei eſt deteerioꝛ puſillani=
mitate. Pro probatione Aduerte qꝙ tam puſillani
mus quā p̄ſūptuoſus ſcōm iſtā ſpeciē detrahūt deo
bñficium qꝙ eſt hominibꝰ largiturū ſcꝫ ſpecialē aſſi
ſtentiam in rebus difficilibꝰ ⁊ bonis qꝛ preſūptuoſꝰ
dicit ſe nō egere illo beneficio, puſillanimꝰ dicit ſe in
dignū eo ⁊ ideo nō habiturū eū. Sed in hoc differūt
quia preſūptuoſus detrahit bñficium illud tanꝙ̄ eo
nō egeat et tanꝙ̄ ſibi ipſi ſufficiat, puſillanimꝰ vero
confitetur illud eſſe ſibi neceſſariū ſed qꝛ putat ſe non
ꝓmeruiſſe illud iō detrahit tanꝙ̄ nō ſit habiturus eū
Ex quibus ſatis patet veritas ꝯcluſionis qꝛ p̄ſūptuo
ſus preſumit de viribꝰ ſuis qꝙ nō facit puſillanimus
imo q̄tū ad hoc recte ſe hꝫ puſillanimꝰ, p̄ſūptuoſꝰ eſt
blaphemꝰ in deū in hoc qꝙ dicit auxiliū ſuū nō eſſe
nobis neceſſariū in bonis opatiōibus, puſillanimꝰ
nō blaphemat in hoc ſed recte ſentit, puſillanimꝰ di
cit ſe indignū diuino auxilio qꝙ frequēter verū, p̄ſū=
ptuoſꝰ dicit ſe tali nō egere, puſillanimꝰ diffidit di
uinū auxiliū ſibi adeſſe in quo grauiter peccat, p̄ſum
ptuoſꝰ vero nec diffidit nec ſperat qꝛ dicit illud nō eē
ſibi neceſſariū. ¶ Cōtra p̄mā ꝯcluſionem arguit̄ ſic.
Tertius ſūt poſite quinqꝫ ſpēs p̄ſūptiōis ſed hic nō po=
nitur niſi q̄tuoꝛ ſpēs puſillanitatis igr̄. Ad hūc rōnē
Rñdetur ꝙ p̄ma species puſillanimitatis opponit̄
p̄me ⁊ quarte ſpēi p̄ſūptiōis, qꝛ q̄rta ſpēs ob hoc cō=
tingebat qꝛ nōdū ſatis ꝯſtabat appetēti ꝙ illꝰ quod
appetebat eēt infra facultatē ſuā, cuiꝰ oppoſitꝰ de=
fectus ſatis cōtinetur in p̄ma ſpē. ¶ Contra ſcōam cō
cluſionē. Arguitur ſic. Caymi ſm Ariſto. inſipientes
ſūt ⁊ ſeipſos ignorantes, ⁊ puſillanimꝰ eſt ignorās
ſeipſum ſed nō inſipiens ergo caymꝰ ſiue p̄ſumptuo
ſus eſt deterioꝛ puſillanimo. ¶ Secūdo caymi rōnabi=
liter redarguūtur puſillanimi nō redarguūtur igitur
¶ Tertio. Preſūptuoſi oꝛnātur veſtibus precioſis et
manifeſtant bonas fortunas ſuas exterius; et de ſe
ipſis magna dicūt vt per hoc videant̄ honorabilio=
R res: pullanimi vero his oībus abſtinent igitur. ¶ Ad
primam concedo antecedens et nego conſequentiam
quia pullanimus licet non ſit inſipiens: eſt tamen ig
rans et piger dicente Ariſtotile nō tamen inſipiētes
tales videntur eſſe magis pigri: dicta autē eſt ſupra
cauſa propter quam dicuntur caymi inſipiētes quia
ſcilicet ignorantiam ſuam publicant. ¶ Ad ſecundā
concedo antecedens et nego conſequentiam quia ꝙ
illi redarguantur et non illi nō eſt quia illi vicioſi ſit
et non iſti: ſed quia illi ignorantiam et defectus ſuos
publicant et non iſti Publicatio autem vicii antece
dit ſemper redargutionem que fit a multitudine.
Ad tertiam nego conſequentiam quia licet puſilla=
nimi non habeant iſta: habent alia que ſunt his de
teriora ita dicente Ariſtotele de puſillanimis. Talis
autem opinio videtur deteriores facere. Singuli enī
appetūt que ſcōm dignitatē. Et diſcedūt aūt et ab opa
tionibus bonis et ab inuentionibꝰ vt indigni exiſtē=
tes. Similiter ⁊ ab exterioribus bonis. Ecce quomō
puſillanimus vi ſue puſillanimitatis ſe multis ⁊ ma
gnis bonis priuat. Et hec de queſtione.

Conſequētet. Queritur de am
bitione. Et primo. Utrum ambitio ſit pctm̄
¶ Arguitur ꝙ nō appetitus honoris non ē
peccatum cū honoꝛ ſit maximū bonū int̄ externa bo=
na ſed ambitio nō dicit niſi appetitū honoris g̃ am
bitio non ē peccatū. ¶ In oppoſitū arguitur p illud
apl'i ad coꝛin. xiii. caritas nō eſt ambitioſa nō querit
que ſua ſūt, ſed quicq̄d repugnat caritati eſt peccatū
ergo ambitio ē pctm̄. ¶ Notādū ꝙ ſcōm beatū Tho A
mam. q. c. xxxi. articulo p̄mo tripliciť contingit appe
titum honoris eſſe inoꝛdinatū. Unomō p hoc ꝙ ali=
quis appetit teſtimoniū de excellencia quam nō ha=
bet quod eſt appetere honorē ſupra ſuā ꝓpoꝛtionē.
Secūdo modo per hoc ꝙ honorem ſibi cupit nō refe
rendo in deū. Tertio mō per hoc ꝙ appetitus eiꝰ in
ipſo honore q̄eſcit nec refert ipm ad vtilitatē alioꝝ
⁊ qꝛ ambitio impoꝛtat iordinatū appetitū honoris
ideo manifeſtum eſt ꝙ ambitio eſt peccatū. Iſta opi=
nio aſſignat tres modos ambitiōis ſed videnť mihi
eſſe alii preter iſtos ideo magis placet diuiſio ſupra Diuiſio
poſita. Dico ergo ꝙ appetitū honoris ꝯtingit eē in= thome iſ
oꝛdinatū quadruplicite: ſcꝫ rōnē q̄titatis, rōne finis: ſufficiens
⁊ ratiōe medioꝝ, ⁊ rōne vehemētie. Rōne quātitatis
dupliciter. Unomō ſm magnitudinem. Aliomō ſcōm
multitudinē. Scōm magnitudinē cōtingit dupliciter
Unomō ſcōm magnitudinem abſolute quādo honoꝛ
quē appetit excedit cōditionē appetētis ⁊ ē ſignū ex=
cellentie alicuiꝰ quā non habet appetēs vt ſi inerudi
tus in ſacris litteris appeteret magiſteriū in theolo
gia. Et iſte eſt primus modꝰ quē ponit ſanctus Tho. tho. 2. 2.
Alio mō ſm magnitudinem rōne alicuiꝰ circūſtātie. q̄ſtio. 131.
Et hoc dupliciter. Unomō ratione circumſtantie debi articu. 1.
ti iuſti ⁊ ſimpliciť obligatorii. Alio mō rōne circūſtā
tie debiti moralis ſiue ſm moralē honeſtatē. Verbi
gratia ſi ſit honoꝛ aliquis diſtribuēdus quē ticiꝰ ap
petit qui honoꝛ ſm rei veritatē nō excedit excellentiā
ticii, eſt tamen aliquis alius ita excellēs (aut magis)
ſicut ticius qui multis officiis in rē publicā aut alio=
modo promeruit iſtū honorē, titius aūt nullis. Tūc
ſm iuſticiā diſtributiuā iſte honoꝛ nō debetur ticio ſꝫ
debet̄ alteri ⁊ ticius appetens ipm ambitioſus ē. Si
vero ſit alius multis cōditionibꝰ ticiū excellēs puta
ſcientia nobilitate virtutibus, licet etiā nō ꝓmeruerit
honorē iſtū vllis officiis ſicut nec ticiꝰ petit tñ, iudica
bit̄ ticiꝰ ambitioſus ſi ſe velit alteri p̄ferri nō qꝛ ho=
noꝛ excellat ſimpliciter ⁊ abſolute ſꝫ qꝛ excellit ex cir
cūſtantia aut quia alius notabiliter excellit cui ticiꝰ
nō poteſt ſine ambitione velle ſe p̄ferri. Secūdū nu=
merū contingit etiā dupliciter. Uno mō abſolute cū Ambicio
quis appetit multitudinem honorū quoꝝ quolibet ſus ſm nu
ſeoꝛſum eſt dignꝰ non tamē eſt ſimul omnibꝰ dignꝰ. merū.
Et iſte modus cōtinetur ſub primo modo beati Tho
me. Scōo mō ex circūſtātia vt cū q̄s cupit honoꝝ mul
titudinē qbꝰ ⁊ diuiſim ⁊ ꝯiūcti ē dignꝰ multi tñ ſunt
digni honore etiā eque aut plꝰ q̄ iſte, et qꝛ iſte ambit
oēs multi alii priuant̄ honoribꝰ qbꝰ vel ſine iniuria
vel ſine i honeſtate carere nō p̄nt. iō i tali caſu q̄ mul=
titudinē honoꝝ appetit ē ambitioſꝰ. Rōne finis ꝯtin Primus
git appetitū honoris eē dupliciť ioꝛdinatū. Unomō modꝰ au
cū id qꝙ debet eſſe finis honoris non appetimus tan ctoris.
q̄ finem honoris; ſed potius appetimus ipſum pro=
pter honorem tanꝙ̄ propter finem vt cū honoꝛ habet
adminiſtrationē publicā ⁊ appetimꝰ adminiſtratio
nē ꝓpter honorē ⁊ nō ecōtra tūc ſuphabūdamꝰ i ap
petitu honoris. Et iſte ē terciꝰ modꝰ quē ponit Tho=
mas. Et hic peccat̄ qꝛ honoꝛ nō refertur in finē p̄ticu
larē in quē referri debet. Scōo mō cū nō referimꝰ ho
norem in finē vniuerſalē in quem referendus eſt ſcꝫ in
deum neqꝫ in eo ſuſcipiendo de excellentiis diuinis ſꝫ

de noſtra magnificanda cogitamus. Et iſte eſt ſcd̃s
modus beati Thome. Bone medioꝝ appetitꝰ hono
(ſcd̃s modꝰ authoꝛis.) ris eſt inoꝛdinatus cū ꝗs ſiue dignus ſiue indignꝰ
ꝓcurat ſibi res honoꝛabiles ꝑcibus ambitu ⁊ aliis
falſis aut ſubdolis artibus ſcd̃m ꝙ ait. Saluſtius
bonus ⁊ Jgnauꝰ gloꝛiā honoꝛē ⁊ imperiū ſibi expe
tūt: ſed ille vera via nitit̄ iſte qꝛ bone artes deſunt
dolis ac fallaciis cōtendit. Et hoc genere ambitio
nis captus videbatur ille qui dicebat ꝙ nō niſi pro
īperio fides frangēda eſt. Quarto modo cōtingit
(Quartꝰ modꝰ auctoꝛis.) rōne vehemētie cum ſcꝫ vehemētius ⁊ ardentiꝰ ho-
noꝛem etiā ſibi debitū ꝙ idē ſit appetendꝰ cupit ac
deſiderat. Oibus eñi rebus ſuus modꝰ addendus
eſt. ¶ Pꝛima cōcluſio. Oi ambitio eſt pctm̄. Pꝛo-
batur ois ambitio eſt appetitꝰ inoꝛdinatus hono
(M) ris ergo omis ambitio eſt pctm̄. ¶ Scd̃a concluſio.
Non cuilibet ambitioni ſua puſillanimitas oppo
ſita eſt. Pꝛobat̄ qꝛ ambitioni ex parte finis nulla
eſt puſillanimitas ex parte finis oppoſita cū liceat
totaliter honoꝛes in deum et ꝓpter deū in vtilita
tem publicā referre neqꝫ eñi puſillanimus ideo eſt
puſillanimus qꝛ totaliter refert honoꝛē in deum et
nullo modo ꝓpter ſe honoꝛem appetit. ¶ Tertia cō
cluſio. Cuilibet reliquoꝝ modoꝝ ambitionis ſua
opponitur puſillanimitas. ꝓbatur ambitioni ſcd̃m
ꝗtitatē opponitur puſillanimitas ſcd̃m ꝗtitatem
qua ſcꝫ vel non tm̄ honoꝛē vel non tot appetimꝰ ꝙ
tū vel tot recta rō dictat nos debere appetere. Si-
militer ambitioni ex parte medioꝝ opponit puſil
lanimitas qua mediis veris ⁊ honeſtis ⁊ bonis ar
tibus honoꝛē proſequi nolumus, ⁊ ambitioni ſcd̃m
vehemētiā opponit̄ puſillanimitas qua remiſſius
ꝙ oportet honoꝛē appetimus, cū ſcꝫ volitio eſt tam
remiſſa vt nō poſſit eſſe regulariter pꝛincipiū actio
nis, aut cū pro tpe pro quo debet eſſe īperatiua exe
cutionis ipſa non eſt īperatiua executionis, aut eſt
ita remiſſa ꝙ aliqua parua bona nolumus expo-
nere periculo ꝓ honoꝛe cōſequendo que tm̄ recta ra
tio dictat eſſe periculo exponenda. ¶ Cōtra primā
(argumēta thome ſcd̃a ſcd̄e q̄ſtiōe. 131 argumēto pꝛimo) cōcluſionē. Arguit̄ ſic quilibet abſqꝫ vitio pōt appe
tere id quod ſibi debet̄ ꝓ premio, ſed honoꝛ eſt pre
mium virtutis vt vult Phūs primo ſcd̃o ⁊ octauo
ethicoꝝ ergo appetitus honoꝛis non eſt peccatum.
¶ Scd̃o ois honoꝛ ꝗtuſcunqꝫ ſit eſt imperfectū pre
miū virtutis, ſed tm̄ tribuimus virtuoſo qꝛ nō ha-
bemus aliqd maius quod ſibi inferamus vt habet
ariſ. quarto ethicoꝛum ergo nullus virtuoſus exce
dere poteſt in appetitu honoꝛis. ¶ Tertio michi ꝓ
quod hō ꝓuocatur ad bonū ⁊ reuocatur a malo eſt
pctm̄ ſed per appetitū honoꝛis hō ꝓuocat̄ ad bonū
et reuocat̄ a malo ergo nullus appetitus honoꝛis
eſt pctm̄. minoꝛ ꝓbatur per ariſ. quarto ethicoꝝ di
centē ꝙ foꝛtiſſimi vident̄ eſſe apd̄ ꝗs timidi īhono-
rati foꝛtes aūt honoꝛati Et Tuliꝰ ī libꝛo de tuſcula
nis q̄ſtionibus ait ꝙ honoꝛ alit artes. ¶ Ad primā
reſpōdet beatus Thomas ꝙ honoꝛ nō eſt premium
virtutis quo ad ipm̄ virtuoſum ſed btitudo eterna
ſed eſt premiū virtutis ex parte honoꝛantiū qui nō
hñt aliud maiꝰ qd̃ tribuāt cꝫ ex hoc ipō magnitudi-
nem hꝫ ꝙ ꝓhibe teſtimoniū virtuti ⁊ ita nō eſt ſuffi-
ciēs ꝓmiū. ¶ Hec ſolutio nō michi pplacet. Tū pri-
(ꝯ thoma) mo qꝛ nō eſt verū ꝙ cuiuſlibet virtutis btitudo eter
na ſit premiū ſed virtutis meritoꝛie. Actui eñi bono
(N) moꝛaliter ⁊ nō meritoꝛie nō debet̄ beatitudo eterna
pro premio. Dico ꝓterea ꝙ ſolutio non eneruat ar
gumentum ſed coꝛroboꝛat. nā ſi honoꝛ ſit premium
inſufficiēs virtutis ⁊ nichil aliud obſtet hmōi īſuffi
cientia nō cōcludit ꝙ appetitꝰ eius ſit inoꝛdinatus
⁊ vitioſus ſed magis oppoſitū imo ſi nō aliud ob

ſtet videtur ex hoc ſequi ꝙ ꝗtuſcunqꝫ honoꝛ appe- (ſolutio auctoꝛis.)
ti poteſt tanꝙ premiū ab habēte exiguiſſimā virtu
tem cū hmōi exigua virtute honoꝛ maximus ſit in-
dignus. Jdeo aliter reſpondeo ⁊ concedo maioꝛem
⁊ minoꝛem et nego cōſequētiā ſed tantū poteſt con
cludi ex illis premiſſis ꝙ quilibet poteſt abſqꝫ vitio
honoꝛem appetere quod eſt verū ſed tamē cū hoc
ſtat ꝙ appetando ipſum poteſt quis ſuperhabun-
dare et deficere modis ſupꝛa dictis ſicut licet ꝗ-
libet ſine vitio poſſit appetere beatitudinē que eſt ꝓ
mium virtutis meritoꝛie poteſt tamē quis appeten
do beatitudinē ſuperhabūdare vt ſi quis appete-
ret eam ſine meritis aut ex viribus ꝓpꝛiis aut ali-
ter ꝙ recta ratio dictat eam eē appetēdam ꝙ ſi ad
rigoꝛem ſermonis reſpondendū ſit maioꝛ eſt falſa
rebus ſtantibus vt ſtant quia homines aliqui ſunt
boni quibus debetur premium aliqui vero ſunt ma
li quibus nihil premii debetur quia tamē ſimplici
ter poſſibile eſt omēs eē bonos ideo ſimpliciter hec
concedēda eſt quilibet poteſt appetere abſqꝫ vitio
id quod ſibi debetur ꝓ premio. ¶ Ad ſecundā con-
cedo añs ⁊ nego ꝯñaꝫ quia licet honoꝛ ꝗtuſcūqꝫ ſit
minus bonus ꝙ virtutis premium nō tamē quilibꝫ
honoꝛ eſt cuiuſlibet virtutis ꝓmium ſꝫ ſolū illiꝰ eſt
virtutis premiū cuius eſt ſignū exhibetur enim in
teſtimoniū excellentie ideo ſi aliquis habens vnaꝫ
virtutem appetat honoꝛem qui ſolet exhiberi in te
ſtimonium alterius virtutis peccat ī appetēdo. Et (O)
ideo ſcd̃m Tho. peccat ꝗs appetēdo honoꝛē cū ap-
petit teſtimoniū illiꝰ excellētie quā nō habet ⁊ cir-
ca honoꝛē ꝗ eſt dignꝰ adhuc multipliciter peccare
cōtingit ſicut dictū eſt ¶ Ad tertiū nego maioꝛē. Of
fenſa eñi dei ꝓuocat hominē ad iploꝛādū diuinam
miſericoꝛdiā ⁊ tm̄ offenſa dei eſt peccatū. Dico ſcd̃o
ꝙ lꝫ appetitꝰ moderatꝰ honoꝛis ꝓuocet ad bonum
⁊ reuocet a malo. nō tm̄ appetitꝰ ioꝛdinatꝰ honoꝛis
qꝛ lꝫ īterdū ad aliq̄ bona ꝓuocet ⁊ reuocet ab aliq-
bꝰ malis puta a malis ex qbꝰ pōt iudicari īdignꝰ
honoꝛe ⁊ ab hoꝛribꝰ repelli ſimpliciter tm̄ ad plura
mala ꝓuocat ꝙ reuocet ⁊ etiaꝫ ad deteriora ſm̄ ꝙ
declarat Saluſtiꝰ ī catilina ꝙ ex ābitione ⁊ auari
cia omia mala oꝛta ſūt. Dico tertio ꝙ appetitꝰ in
oꝛdinatꝰ honoꝛis nō ꝓuocat ad verū bonū ſꝫ ad oſtē
tionē ⁊ ſimulationē boni qꝛ bona ꝗ ſūt cauſa ho-
noꝛis nō ſūt vera bona ſicut nec ſm̄ ariſ. q̄rto ethico
rūꝫ qui foꝛtes ſunt ꝓpter honoꝛem et premia non (P)
ſunt vere foꝛtes nec reuocat a malis pꝛopꝛie ſed tā
tum occultat mala, et reuocat a publicatione eoꝛū.
Aliter autem de appetitu oꝛdinato honoꝛis ¶. Cō
tra ſecundā cōcluſionē arguitur ſic vbi cūqꝫ contin
git ſuperhabundare ⁊ medio modo ſe habere ibi
contingit deficere, ſed ambitionē ex parte finis con
tingit ſuperhabundare ⁊ medio mō ſe habere ergo
in ambitione ex parte finis cōtingit deficere. ¶ Se-
cundo ille deficit ex parte finis ī ambitione qui ap
petit hoꝛnoꝛē inoꝛdinate inoꝛdinatiōe finis ſed cō-
ſtat ꝙ quis poteſt appetere honoꝛē inoꝛdinate ex ꝑ
te finis ergo poteſt eē aliqua puſillanimitas oppo
ſita ambitioni ex parte finis. ¶ Ad primā dico pri
mo ꝙ cōceſſis maioꝛe ⁊ minoꝛe ꝯñs non valet quia
plus cōcluditur in cōcluſione ꝙ aſſumatur in maio
re. Jn maioꝛe enim aſſumebatur ꝙ in tali cōtinge-
bat deficere, ⁊ in concluſione cōcluditur ꝙ in tali ex
parte finis cōtingit deficere ¶ Dico ſecūdum ꝙ ſi in (duplex diſtributio cōis.)
maioꝛe ſit diſtributio ꝓ ſingulis generum ipſa eſt
ſimpliciter falſa quia ſignificat ꝙ omis actus qui
poteſt eē ſuperhabūdans ⁊ moderatus poteſt eſſe
actus deficiēs ⁊ hoc eſt falſum quia nullus actus ꝑ
ſe bonus poteſt eē malus, nec vllus per ſe ſuperha-

ex eo qđ nō eſt vt ſi auarus de liberalitate aut luxu
rioſ⁹ de caſtitate aut tirānus de iuſticia gl'iam q̄re
ret. de eo qđ nō eſt gl'ia dignū hoc ꝯtingit duplicit̄
vno mō ſimpl'r ⁊ ex natura ⁊ gn̄e rei Alio mō ex cir
cūſtātia ꝑmo mō tripl'r. vno mō qꝛ ſm veritatē illđ
de quo q̄rit̄ gl'ia nō eſt gl'ia dignū vt cū de re fragi
li ⁊ caduca aut de actu ad modū facili gl'a q̄rit̄ ſcđo
modo cū illud eſt gl'a dignū ſed nō tāta q̄ta q̄rit̄ vt
Alexā. v̄tutes erāt gl'a digne ſed nō tāta q̄tā quere
bat nec poterat anim⁹ ei⁹ gl'ia ſaciari q̄ cū audiſſet
anaxarchū dicentē infinitos eſſe mundos ſe miſerū
dixit q̄ nec vno quiđ adhuc eſſet poti⁹. tertio mō cū
illud ꝑ qđ q̄ritur gloria dignū eſt ſupplicio aut in-
famia ſm illud pſal. qđ gloriaris in malicia qui po
tens es iniquitate ſicut cum luxurioſus ex luxuria
ſua gl'iant̄ ⁊ potentes ex oppſſionib⁹ quomo pau-
ſani⁹ ſe futurū clarū ⁊ glorioſum credidit ſi philip
pū occidiſſet. ⁊ ob hanc ſcelerate glorie cupiditatē
eū interemit ⁊ quidā alius ſe gl'ioſum futurū arbi-
trabat̄ ſi diane epheſie tēplū incēdiſſet. Cꝫ circum-
ſtātia aūt vt Caius fabius qui cū in ede ſalutis pa-
rietes ꝑ inxiſſet nomē ſuū his inſcripſit vt eſſet gl'ia
ꝑpetua tanti⁹ eni vir cui⁹ familia tot ꝯſulatib⁹ ſa
cerdotiis ⁊ triūphis ornata fuerat ex tā ſordido la
bore non debeat. gloriā petere. Ex pte v̄o ei⁹ q̄ qs
gloriam querit puta hoīs cui⁹ iudiciū non eſt certū
hoc contingit multipliciter intelligere. Vno mō q̄
oīs illa gloria ſit vana q̄ apud hoīes q̄rim⁹ qꝛ iu-
diciū hoīm nō eſt certū. Et de hoc modo dicemus in
q̄ſtionibus. alio modo q̄ nō a quibuſcūqꝫ hoībus
debemus gloriam querere ſed a bonis ſapiētibus
et nō a vulgo qꝛ iudiciū vulgi eſt incertū. et hoc ad
huc dupliciter ꝯtingit intelligere vno modo q̄ oīs
gloria vana ſit quam ab hoībus incerti iudicii que
rimus ⁊ hoc monſtrabit̄ eſſe falſum in queſtionib⁹
ſcđo modo ſic q̄ cū boni ⁊ ſapiētes contrariat̄ iu-
dicando de aliqbus rebus vulgaribus nos non de
bemus contra iudiciū bonorum et ſapientū quere-
re gloriā a vulgo ex illis rebus vel factis quas vul-
gares cōprobant ⁊ ſapientes ac boni reprobāt vel
non laudāt ⁊ hoc eſt verū qꝛ hoc eſſet querere glori
am ex rebus que nō ſunt gloria digne. exemplū hu
ius non debet quis querere gloriā ex loquacitate
ſed potius ex dictis diſciplinatis qꝛ licet vulgus re
putet loquaces ſapientes et doctos. Tum qꝛ neſci-
unt diſcernere inter dicta pertinentia vero ⁊ appa
renter. Tum quia in multitudine frequenter cōtin-
git q̄ vnum aut plura eorum placet audientibus.
tamen ſapientes et docti que huiuſmodi dicta di-
ſcernere queunt non ita reputant. Tertio modo in
quit Thomas ex parte eius qui gloriaꝫ appetit qꝛ
ſcꝫ appetitū glorie ſue non refert in debitū finē ma-
luiſſet hic dicere cōtingere q̄ ſit gloria vana ex par
te finis qꝛ ſcꝫ gloria non refertur in finem in quem
referri debet tam creatum q̄ increatum. Increatū
quidem quia non refertur in deum. Creatum quia
non refertur in vtilitate et proximi de quo dicetur
in concluſionibus. Michi autem videtur q̄ preter
iſtos modos ſunt alii modi vane glorie. vnus eſt cū
quis proſequitur gloriam ſuam cū detrimēto glo-
rie aliene vt cum quis non putat q̄ de eo poſſit ha-
beri fama honeſta niſi cum diffamatione alterius
niſi aut detrahat gloriam alteri. Et hoc dupliciter
Vno modo cum detrahit alteri gloriam qua tamē
eſt dignus. Alio modo cum detrahit gloriam et
in ſe refundit quam tamen voluit exhiberi alteri
quomodo de cupiditate glorie reprehendunt non-
nulli Ariſtote. q̄ poſtq̄ donauit rethorice artis li-

D

Alexāder nō poterat glīa ſaciari.

pauſani⁹ occidit philippū

Caius fabius.

tho. vbi ſ

Opinio authoris

ariſtote-le ſumma honoris cupidus.

bros Theodoto diſcipulo vt ederet in lucē poſtea mo
leſte tulit eoꝝ titulū alteri ceſſiſſe. ob hoc vt hāc glo
riā Theodoto detraheret ⁊ in ſe refunderet in alio
quodā volumine adiecit plani⁹ de his in Theodo-
ti libris dictū eē ꝑ quod ſignificauit libros illos nō
a Theodoto ſed a ſe cōfectos fuiſſe. Alius modus
eſt cū gloriā ardētius ⁊ cupidi⁹ q̄ oportꝫ. ⁊ res glo
ris preſtātiores appetimus vt Temiſtocles interro
gatus que vox ſibi eēt auditu grauiſſima r̄ndis fer
tur. eius a quo artes mee optime canētur. Ecce quo
modo inter cetera maxime deſiderio glorie teneba
tur ali⁹ cū ſubdolis artib⁹ et non veris gloriā que
rit ſicut qui adulatoꝝ officiis famā et gloriā ſibi cō
parant. aut qui ſimulatione contēptus glorie glori
am querūt ſicut cōtingit de his qui voluminibus q̄
ſcribūt de contēpnenda gloria nomina ſua inſcri-
bant ſed hii ad primū modum reducēdi videtur qꝛ
de eo qđ nō eſt gloriā q̄rūt. ¶ Prīa ꝯcl'o nō oīs ap
petitus glorie eſt peccatum ꝓbatur qꝛ ſi cupiditas
glorie eſt peccatum hoc ideo eſt qꝛ vel malū eſt hr̄e
bona gloria digna et hoc nō vt cōſtat imo malū eſt
his carere aut qꝛ malū eſt bona ſua a ſe cognoſci.
et hoc nō cū dicat Appoſtolus prima ad Corinthe-
os ſcđo. Nos aūt nō ſpiritū huius mūdi accepim⁹
ſed ſpiritū qui ex deo ē vt ſciam⁹ q̄ adeo donata ſūt
nobis tū etiā qꝛ illa verū eſſe maxima hoīs ſapiētia
ſeipſuꝫ cognoſcere. necꝫ malū eſt q̄ bona noſtra ab
aliis ꝯgnoſcūtur ſcđm illud mathei quinto. luceat
lux veſtra corā hominibus Tū etiam qꝛ bona no-
ſtra poſſunt eſſe principiū et cauſa beneviuēdi aliis
pro hoc q̄ ab eis cognoſcūtur ⁊ approbātur ergo
nō omnis cupiditas glorie eſt peccatum Secūdo qc
quid ad multa laudabilia et honeſta eſt vtile ratio
nabiliter appeti poteſt ſed gloria eſt vtilis ad mul
ta laudabilia et honeſta puta ad amicicias cōpa-
randas ad opiniones virtuoſas ⁊ ad alia multa.
primum patet per. tulium ſecūdo de officiis ita di-
centem vehementer aut amor multitudinis commo
uetur ipſa fama et opinio liberalitatis beneficen-
tie iuſticie fidei omniūqꝫ earum virtutum que perti
nent ad māſuetudinē morū ac facilitatē Secundum
probatur per illud eiuſdē in queſtionibus tuſcula-
nis omnes ad ſtudia impellimur gloria videm⁹ e-
tiam q̄ omnes qui laudem de aliqua virtutis ope-
ratione ſuſcipiunt multum incenduntur ad cōſimi-
les operationes. ¶ Tertio Iſtud qđ eſt merces bo-
num operum ſiue perfecta ſiue imperfecta poteſt ſi
ne vitio appeti ſed gloria eſt hmōi vt patet per apo
ſtolum ad ro. ii. his qui ſecundum patientiam boni o
peris gloriam et honorē. ¶ Quarto illud quod eſt
ſummū bonū quod debēt ſubiecti regibus ⁊ preter
quod nihil debent ab eis requirere poteſt ſine vicio
appeti ſed gloria eſt huiuſmodi vt patet ꝑ ariſtote
lem quīto ethicorū dicētem Eſt aūt princeps cuſtos
iuſti ⁊ paulo poſt merces q̄ quedā dāda hec aūt ho
nor et gl'ia q̄bus aūt nō ſufficiēt hec iſti fiūt tirāni.
¶ Quinto illud quod iubemur diligenter ꝓcurare
nobꝫ pōt ſine vitio appeti ſꝫ gl'ia ē hmōi igit̄ ¶ Sex
to omē illud pōt ſine vitio appeti qđ directe et ꝑ ſe
⁊ regularit̄ pōt eē cū ſalutis pximi ſꝫ gl'ia eſt hmōi
Nā ꝑ hoc q̄ ille q̄ p̄dicat eſt bene fame ⁊ hꝫ glorio-
ſū nomē auditores libēti⁹ eū audiūt magis ſibi cre
dūt ⁊ eū ſequūtur ¶ Secūda ꝯcluſio gl'a pōt lauda-
biliter appeti tā pp̄ter finē creatū q̄ pp̄t finē icrea
tū de fine icreato ꝓbat̄ q̄cq̄d p̄t laudabiliter appeti
pōt laudabiliter appeti pp̄ter deum ſed vt dicit p̄-
cedēs concluſio gl'ia poteſt appeti q̄ gl'ia poteſt lau
biliter appeti pp̄ter deum. De fine creato patet qꝛ
poteſt appeti pp̄ter ſalutez pximi vt dictum eſt nec

temiſto-cles.

C

Cicero.

gl'ia pōt appeti cite.

enim opus eſſet vt lux noſtra coꝛam hominibus lu
ceret niſi per ſplēdoꝛē lucis noſtre homines ad me
lioꝛa adduci poſſe viderentur hoc eſt modo temi=
ſtocles ꝯfeſſus eſt ſe ad virtutes excitatū fuiſſet tro
pheis nulciadis/ Interrogatus enim quid inquie=
tas noctes tranſigeret reſpondiſſe fertur quia me=
trophea nulciadis de ſōpno excitant. Cōfirmatur
auctoꝛitate gregoꝛii ſuper ezechielem / gloꝛia in=
quit predicatoꝛis eſt pꝛofectus auditoꝛis vtraqꝫ eti
am ꝓbatur per gregoꝛium libꝛo.xix.moꝛalium di=
centē aliq̄ſ ſancti etiam coꝛā hoībus cōpellūtur bo
na facere aut etiā hoībus ſua bona facta narrare
gregoꝛiꝰ sed ad eū finē referunt oīa vt nō ipſi eiſdē opibus ſꝫ
deus gloꝛificetur dū eñ ſancta pꝛedicant ipſa eoꝝ
pꝛedicatio foꝛte deſpicitur quoꝝ vita neſcit̄ cōpel=
lunt̄ ꝙ vitā ſuā dicere vt auditoꝝ ſuoꝝ valeant vitā
mutare et facta ſua referunt et venerari appetunt
vt reuerēter audiant. Scriptū quippe eſt aīalia ele
uabunt̄ ſimul et rote qꝛ videlicet cum auditoꝝ men
tes pꝛedicantiū vitam cōſpiciunt neceſſario ⁊ ī pꝛe
dicatione admirant̄/ hinc eſt ꝙ boni honoꝛē ꝓpter
elationē fugiunt/ ⁊ honoꝛari ꝓpter imitationē vo
lūt/ ⁊ libꝛo.xx. Sepe omp̄s deus electos ſuos cū do
nis interioꝛibus etiā honoꝛibus ſubleuat cūqꝫ eos
pꝛeferēdo ceteris honoꝛibꝰ latiꝰ reddit latius imi=
F tabiles oſtēdit. ¶ Tertia cōcluſio. Et ſi ī ſolo deo
gloꝛiari ſit cōſilii ⁊ magne ꝑfectionis. In bonis tñ
queqꝫ nō ex ſolo deo habet gloꝛiari pōt quis ſine
pctō/ ꝓbat̄ pꝛima pars multis auctoꝛitatibꝰ ſctōꝝ
ait eñ ambꝛoſius de iaco. libꝛo pꝛimo non habeo
vnde gl'iari poſſum in opibꝰ meis/ nō habeo vñ me
ambꝛoſiꝰ iactē. Et iō me gl'iaboꝛ ī xp̄o/ nō gl'iaboꝛ qꝛ iuſtꝰ. ſum
ſed qꝛ michi remiſſa ſunt pctā. non gloꝛiaboꝛ qꝛ ꝓ
fui cuiꝙ neqꝫ qꝛ pꝛofuit michi quiſꝙ ſed qꝛ pꝛo me
apud patrem aduocatus eſt chꝛiſtus qꝛ pꝛo me xp̄i
ſāguis eſt effuſus facta eſt michi culpa mei merces
redemptionis ꝓpter quā xp̄s aduenit pꝛopter me
chꝛiſtus moꝛtem guſtauit fructuoſioꝛ culpa quam
innocentia arrogantem culpe ſubiectum reddidit.
G ¶ Aduerte tñ quod hi auctoꝛū ſermones nec ampli
andi ſunt nec ſemꝑ in extremo ſermonis rigoꝛe ac=
cipiendi. ¶ Nam hec pꝛopoſitio fructuoſioꝛ culpa
quā innocētia de rigoꝛe ſermonis ſignificat quod
omni inocētia aliqua culpa eſt fructuoſioꝛ quod tñ
non intendit ambꝛoſius, innocentia eñ chꝛiſti aut
marie nulla culpa fuit fructuoſioꝛ ſed vult dicere ꝙ
aliq̄ culpa eſt aliqua innocentia fructuoſioꝛ verbi
gratia/ do culpam pꝛopter quā quis ꝯteritur et ſe
ſubditum reddit ⁊ do innocentiam ꝓpter quā quis
Non ſēꝑ gloꝛiatur ſuperbit ⁊ arogātioꝛ redditur ꝯſtat ꝙ il
innocētiā le ex culpa ſua maioꝛē fructū cōſequitur quam iſte
melioꝛ eſt ex innocentia ſua. Eadē cōcluſio ꝓbatur auctoꝛita
culpa. te pauli dicentis abſit michi niſi in cruce dñi noſtri
ieſu chꝛiſti gl'iari. tertio mō pꝛobat̄ aucto. Bernar
di. ſuper cantica ſer.xiii. nemo velit laudari in iſta
vita qꝛ quicquid hic fauoꝛis captas qꝺ ad deū non
retulerꝭ ipſi furaris eñ tibi vñ gl'ia putride puluis.
Si ſanctitate fulges ſpū eſt ꝙ ſāctificat ſpūs dico
nō tuꝰ ſed dei ſi ꝓdigus ⁊ ſignis effulgeas q̄ ī ma
nu tua fiūt ſed ꝟtute dei. Et idē ī eodē ſecurꝰ gl'ioꝛ
ſi teſte ꝯſcia de gl'a ꝯditoꝛis nichil michi vſurpo ſe
curꝰ plane qꝛ nō ꝯ dñm ſed ī dño hec gl'iatio nō ſo=
lū ꝓhibet̄ ſꝫ ſuadet̄/ reuera eñ ī ſolo deo gl'iari eſt.
¶ Aduertēdū tñ ꝙ ꝯtingit gl'iari in dño tripl'r vno
H mō ꝯtingit gl'iari in dño qꝛ gl'iamur de bñficiis q̄
totaliter a deo recipimus. Et hoc mō gloꝛiādū eſſe
vult in dño ambꝛoſius in auctoꝛitate allegata ad
pꝛobationē huius ꝯcluſiōis. Scđo mō ꝯtingit glo=
riari in dño hoc eſt apud deū cū maxime petimus.

eum eſſe cōſciū et appꝛobationē factoꝛū noſtroꝛū
Et hoc mō accepit gl'iari in dño benardꝰ ſuꝑ cāti
ca ſermone xxvi. cū ait. Nō pōt q̄cquid deo eſſe ac= in domīo
ceptius ymagine ſua ſi ꝓpꝛio fuerit decoꝛe veſtita gloꝛiari
ꝓpterea ⁊ oīs gl'ia ſanctoꝝ intꝰ nō foꝛis ē hoc eſt multi=
nō in floꝛe frui ⁊ oꝛe vulgi ſꝫ in dño vñ dicit gl'ia no pharia;
ſtra hec eſt teſtimoniū ꝯſciētie nr̄eqꝫ ꝯſcientie nr̄e ar cōtingit.
biter ſolꝰ ſit deꝰ cui ſoli placere deſiderat ⁊ cui ſo=
li placere ſola vera ⁊ ſincera gl'ia eſt. Tertio modo
ꝯtingit gl'iari ī dño qꝛ de gl'ia nr̄a ſemꝑ aliquid e
tiā qꝺ eſt in ea potiſſimū deo tribuimꝰ ⁊ hoc modo
gl'iari ī dño nō ꝯcilii tñ ſꝫ etiā pꝛecepti qꝛ nullū ve
re bonū hr̄e poſſumꝰ niſi deo ſpecialiter adiuuāte.
Quarto mō ꝯtingit gl'iari ī dño qꝛ ꝓpter deū glo
riamur Et hoc dupliciter vno mō qꝛ gl'iaꝫ noſtram
ſicut ⁊ virtutes nr̄as in deū tāꝙ in vltimū finē refe
rimꝰ Scđo mō qꝛ gloꝛiā nr̄aꝫ ꝓpter dei gloꝛiā fina
liter querimꝰ iſtos varios modos poſui qꝛ ſancti ⁊
auctoꝛes antiq̄ nō ſemꝑ eodē viſi ſunt in iſta aūt cō
cluſione ergo accipio gloꝛiari in dño pͥmo mō ⁊ nō
aliis modis. Et ideo ꝓbatur illa ps pꝛima rōne il
lud eſt ꝯcilii ⁊ ꝑfectionis ⁊ nō pꝛecepti qꝺ ideo ſua
demur facere tñ vt ab eo qꝺ pſe malū eſt ⁊ ꝓhibitū
magis elōgemur ſicut ſcđm Auguſtinū ꝯtra fauſtū
nō iurare veꝝ nō p̄cepti qꝛ ideo tātū ſuademur nō
iurare veꝝ vt elōgemur a piurio ⁊ ne ꝑ ꝯſuetudinē
iurandi verū in ducamur in facilitatē piurii ſꝫ ſua
demur nō gloꝛiari de bonis q̄ ꝓtim dicūtur eē nr̄a
ſed tñ de his que tñ a dea habemꝰ niſi vt per hoc
elōgemur ad inoꝛdinato gloꝛie appetitu igr̄ glo=
riari in ſolo deo illo mō nō eſt p̄cepti ſed ꝯſilii ⁊ per
fectionis. Secūda ps ꝓbatur per gloſā inditū ſecū
do dicētē Iuſtū eſt vt qui dei fruetur amoꝛe ab om
nibꝰ habeat̄ dignꝰ honoꝛe Tū per illud gloſe ſuꝑ
ꝑ ſalmos penitentiales. Gloꝛia eſt honoꝛū actuum gloſa ſuꝑ
frequēs laudatio de qua iuſti letēt̄ in cubilibꝰ ſuis per pſal
id ē in cōſciētia nō illud gregoꝛii ī regiſtro. Quid mos peni
me os dñi q̄d lucernā dicitis ꝙ loquēdo multis pꝛo tētiales.
peſſe multiſqꝫ lucere ꝓhibetis eſtimationē meam in
dubietatē maximā ꝑuexiſtis cōſidero eñ q̄s ſim et
nihil ī me ex his bonis depꝛehēdo cōſidero etiā qui
eſtis ⁊ vos mētiri poſſe nō arbitroꝛ Cū ꝙ credere vo
lo qꝺ dicitis ꝯtradicit mihi infirmitas cū diſputa=
re volo qꝺ in laude mea dicitur ꝯtradicit mihi ſan
ctitas vr̄a ex q̄bus patet ꝙ in his q̄ habemꝰ mediā
te libertate arbitrii nr̄i ꝯcurrēte tñ deo ſpecialiter
licet gloꝛiari ſicut ſunt opationes virtuoſe ⁊ lauda
biles. Quarto ꝑ illud ſenece in homīe id laudādū
eſt qꝺ ipſiꝰ ē familiā foꝛmoſā habꝫ ⁊ domū pulchꝛā
multū ſit multū fuerat nihil in chꝛiſto ſꝫ circa ipſum Seneca.
lauda in xp̄o qꝺ nec eripi nec dari pōt qꝺ ꝓpꝛiū eſt
hominis. ¶ Quarta cōcluſio Et ſi in alio quā ī deo
gloꝛiari poſſumꝰ ſcđo mō talis tñ appetitꝰ gloꝛie
eſt multū piculoſꝰ ꝓbatur pͥma ps qꝛ poſſumꝰ glo=
riari etiā licite de opationibꝰ nr̄is nō tñ apud de
um ſꝫ etiā apud homies ⁊ poſſumꝰ cupere nō ſolū
habere deū teſtē operi nr̄um bonoꝝ ſꝫ etiā homies
vt ſupꝛa ꝓbatū eſt Scđa ꝓbat̄ qꝺ in homibꝰ eſt ma
xie naturale illꝺ facile ſit ioꝛdiatū ſꝫ appetitꝰ gl'ie
eſt homibꝰ ꝙ maxime naturalis igr̄ minoꝛ habet̄
a cicerone ī multis locis ab ariſtotele etiā in mul=
tis locis imo ꝓpter hoc dicit ſudoꝛ/ victoꝛias/ ho=
noꝛes. ⁊ c̄. hmōi eē delectabilia qꝛ ī eis ſit opinio ex
cellētie Secūdo ꝓbatur ꝑ illud Criſoſtomi in epi=
ſtola ad hebꝛeos quā valde appetēs eſt gl'ie genus
hūanū ꝓpterea oppꝛobꝛii etiam facile captiuatur
¶ Tertio ꝑ illud Auguſtini libꝛo decimo tertio de
ciuitate capitulo tredecimo Poeta dicit / oēs ho=
mies ſeſe laudari optāt. ¶ Scđo q̄d natū eſt coꝛ=

[illegible] nō niſi periculoſe appetit/ ſed glīa na
ta eſt corrūpere bonos mores ſicut et honores ſe=
cūdū illud Radulphi ſup leniticū. Solent vt dr̄ ho
Radulphꝰ nores corrūpere mores. ¶ Tertio bonū eſt glorioſū
eſſe ꝫ eſt piculoſum gloriā appetere/añs eſt certum
etiā apud eos q̄ gloriam appetūt/⁊ ꝯña probaṫ qꝛ
glīa quo magis appetiṫ eo magis fugit ⁊ quo mi=
nus appetiṫ eo minꝰ habeṫ qḋ probaṫ primo ꝑ ber
nardū in epiſtola ad epiſcopos acquitanie dicente
quo glīa plus affectaṫ tāto minꝰ apprehēdi depre
hendiṫ. Quid deniqꝫ tā in gl'iuꝫ ꝙ deprehendi gl'e
cupidū. Scḋo ptꝫ ꝑ illud theophili ſup marcū ꝙtū
fuges gloriā tm̄ ipa ꝓſequtur ⁊ ſi tu ipſā ꝓſeqr̄ʒ ipa
Theophilus. te fugiet. Tertio ꝑ illḋ ꝯtēpne glaʒ ⁊ eris glorioſꝰ
¶ Quarto quicq̄d faciliter nos iducit ad vſurpādū
gloriā deo debitā facile ſit inordinatū ⁊ illa nō ni=
ſi cū periculo appetiṫ ſed appetitꝰ glorie nos facili
ter inducit ad vſurpādū glīā deo debitē ꝫ non niſi
cū periculo glīa appetiṫ/minor ꝓbaṫ naꝫ ꝓpt' hoc
ſacri doctores cupidos glorie tāq̄ vſurpatores glo
Caſſianꝰ. rie diuine rephēdūt/qḋ ꝓbaṫ ꝑ caſſianū ſup pſalmi
ſtam. xlvi. dicentē hō zelat gloriā ſuam ⁊ deū audet
velle fraudare de ſua quaſi nō zelātē/audi quid di=
cat gloriā meā alteri nō dabo/et maior probaṫ per
illud yſidori de ſūmo bono. nulla eſt iniquitas ma=
Iſidorꝰ. ior ꝙ nō in deo ſed in ſe velle quēpiam gl'iari. Con
firmatur hec rō qꝛ appetitꝰ gl'ie faciliter iducit hies
ad hoc ꝙ glorientur in bonis ſuis ac ſi nō acceperit
ea/ſed ſint totaliter ab eis ſed hoc eſt vicioſū vt ptꝫ
ꝑ illud bernardi de diligēdo deū Si accepis qḋ glo
Bernardus. riaris q̄ſi nō accipis nō ait ſimpl'r ad gl'arʒ q̄ſi nō
accepis vt aſſerat rephēſibilē nō qui in habitis ſed
q̄ tāq̄ in nō acceptʒ gl'iaṫ. Quīto ois appetitꝰ in q̄
veriſil'r timeṫ ꝯfuſio ⁊ detrimētū ſalutis eſt piculo
ſus ſed appetitꝰ gl'ie in alio ꝙ in deo eſt hmōi igiṫ/
maior eſt certa. Et minor probeṫ primo per gloſā
ſuper mathei. v. ca. Quāto qs de laude hoīm letaṫ
tm̄ de opprobrio triſtaṫ que laus extollit vitupera
tio deprimit vbi qs q̄rit gloriam ibi timet confuſio
nē qui querit tm̄ gloriā apud deū nō timet ⁊ ſūdi in
ꝯſpectu hoim. Scḋo per illud Criſoſto. ſuper ma=
Criſoſtomus. theū/ꝙtum quis de laude hoim letaṫ tm̄ de vitupe
ratione triſtaṫ q̄ vero gloriā ꝯcupiſcit in celo oppro
bria nō timet in terris. Tertio ptꝫ idē per illud au=
Auguſtinus. guſti in ſermone die conſecrationis ſue/ Laudari
a male viuentibus nolo ⁊ deteſtor/ laudari autē a
bene viuētibꝰ ſi dicā nolo mētior ſi dicā volo timeo
ne ſim humanitatis appetentior ꝙ ſoliditatis.
Quid ꝫ dicā/ne plene volo nec nolo/non plene vo
lo in laude humana periclitari/non plene nolo ne
ingrati ſint quibꝰ p̄dico. Confirmaṫ per illḋ grego
Gregoriꝰ rii in paſtorali Cū recto operi laus tranſitoria q̄riṫ
eterna retributiōe res digna vili p̄cio vēditur. Sex
to ois appetitꝰ eſt periculoſus ⁊ faciliṫ fit inordi=
natꝰ ꝙ maxime inducimur ad ſtatuēdū operationi
bꝰ noſtris finē a quo pdēt oēm rōnē bonitatʒ ſʒ ap
petitus gl'ie faciliter inducit nos ad hoc ꝙ operemur
ꝓpṫ gloriā tāq̄ ꝓpt' finē vltimū qḋ ſi faciamꝰ opa=
tio nr̄a nō erit bona nec laudabilis/⁊ deum gloria
ſibi debita fruſtrabimur igiṫ/maior ꝓbaṫ qꝛ ſicut
actꝰ fortitudinis ꝓpter honorē factus finaliter nō
eſt fortitudo ita nec opus factū finaliṫ ꝓpt' gloriā
eſt virtuoſū ⁊ ideo in bonis opibꝰ tutius eſt multo
ꝙ laus ſubſequaṫ quā appetaṫ ſm illud gloſe ma=
thei quinto. Cū bona opera facis laus hoim nō de
bet appeti ſed ſubſequi. Septimo quicquid incli=
nat ad appetēdū falſam ⁊ vanā gloriā illud eſt pi=
culoſū ſed appetitꝰ glorie etiā vere iclinat ad fl'am
et vanā gloriam ſicut ꝯſuetudo iurādi verum incli=
nat ad periuriū igiṫ/maior ꝓbatur qꝛ falſa glīa
eſt fugiēda ſcḋm illud Ceſarieſis laudes ſi vere ſint
preconia ſūt ſi falſe conuitia Cū etiā ꝑ illud auguſti
ni ꝯfeſſionū libro. x. Qui laudari vult ab homibꝰ
vituperāte te nō defēditur ab hominibꝰ iudicāte te
nō eripietur dāpnante te. Ex quibus omnibꝰ appa
ret euidētur ꝙ periculoſū eſt appetere gloriā ab oī
bus ſiue laudari in alio ꝙ in deo. ¶ Quinta cōcluſi
o. Et in deo gloriari pmo mō ſit tutiſſimū gloria tm̄
ex virtutibꝰ ⁊ bōis opibꝰ rōnabiliter ⁊ ordinate ſu
ſcepta eſt vtuoſo magis ꝓpria ꝓbaṫ qꝛ qui gloria
tur in dn̄o hoc eſt de bn̄ficiis totaliter a deo ſuſce=
ptis de bn̄ficio et opere bono alieno gloriaṫ et taṫ
cōmēdādo hmōi bōa aliena laudat q̄ vo recte ⁊ or=
dinate de vtutibꝰ ſuis gloriaṫ nō laudat totaliter
aliena. Cū nichil ſit magis ꝓpriū homini ꝙ vtutis
opꝰ igr̄. Scḋo glorioſꝰ eſt bn̄ egiſſe ꝙ bn̄ paſſū eſſe
ſʒ dicto mō gloriaṫ in dn̄o tm̄ gloriaṫ ꝙ bn̄ paſſum
ſit q̄ vero gloriaṫ de virtutibꝰ ſuis gloriaṫ ꝙ bene
⁊ laudabiter egit igr̄. Tertio gloria q̄ eſt cōmunis
tā bonis ꝙ malis nō eſt ita ꝓpria vtuoſo ſicut glo
ria que cōuenit vtuoſis ⁊ bois tm̄ ſʒ gloria que eſt
in dn̄o ꝯuenit tā bonis quā malis/ nā mali redēpti
ſunt ſicut boni et malis interdū remittūtur pecca=
cata ſua et mali apud patrē hn̄t chriſtū advocatuʒ
ſicut boni ⁊ effuſꝰ eſt ſanguis. Chriſti in terra pro
malis ſicut ꝓ bonis Et ſi queras quid ergo voluit
ambro. alii ſancti doctores cū dixerūt tm̄ eſſe glo=
riandū in chriſto illo primo mō vt patuit in aucto=
ritate ſupra allegata ¶ Reſpōdeo ꝙ dupliciter vno
modo ꝙ ſancti doctores voluerūt nos ex intētione
reuocare et retrahere ab appetitu inordinato lau
dis hoc aūt maxime cōſequimur cum gloriamur in
dn̄o ſiue primo ſiue ſcḋo ſiue tertio mōis maxie tm̄
cū gloriamur in dn̄o primo mō qꝛ ille modus glori
andi nullo mō inducit nos ad appetitū inordinatū
glorie Et ideo miſi ſūt nobis qui i lubrico verſamur
ſuadere vt tātū in dn̄o gloriamur Dico ſcḋo ꝙ Am
broſius ⁊ alii ſancti dicūt ꝙ tātū mō in chriſto glo
riandū eſt iſto primo mō intelligūt de laudibꝰ ore
nr̄o exprimēdū quātacūq̄ eī virtute ⁊ ſcientia pol
leremꝰ. laus noſtra in dn̄o nō ſolū in ore noſtro nō
ſorde erit ſʒ etiā nūq̄ ſatis a nobis ꝓpellari poteſt
hec eīn eſt quā ꝑ theatra ꝑ vicos et plateas inſati=
gabili deuotione ꝓpallare debemus Et ita ꝑ iſtos
duos modos diſſoluuntur multe auctoritates que
forte multis viderētur extranee. ¶ Sexta cōcluſio
pōt ordinate qs appetere gloriā ꝓpter nullū finem
creatū aliū a ſe. ꝓbatuʒ quicq̄d ſecluſa oī vtilita
te poteſt eſſe ornamentū habētis illud poteſt appe
ti ꝓpter nullū finē creatū aliū ab appetēte ſed glo=
ria ſecluſa vtilitate eſt ornamentū habētis cū etiā
multo excellentius ꝙ ſit pulchritudo corporalis er=
go gloria pōt appeti mō dicto. ¶ Secundo quicq̄d
eſt ſimpliciter in quocūqꝫ meliꝰ ipſum quā nō ipſuʒ
poteſt ꝓpter nullū finē creatū aliū ab appente ra=
nabiliter appeti ſʒ gloria ſimpliciter ⁊ in quocūqꝫ
eſt melior ipſa quā nō ipſa vt cōſtat igitur Dixi aūt
in predicta ꝯcluſione ꝓpter nullū finē creatū qꝛ non
nego omnē appetitū glorie eſſe in deū tāq̄ in finem
increatum referēdum dixi aliū ab appetēte qꝛ orna=
natꝰ ſecūdū ꝙ hmōi appetiṫ ꝓpter eū qui eo orna=
tur ¶ Septima cōcluſio. Gloria de ꝓpriis virtutibꝰ
eſt ſimpliciter magis fugienda quā appetēda pro=
batur illud cuius appetitꝰ ſcḋm naturam eſt peri
culoſus magis fugiendū quā appetēdum ſed glo=
rie appetitꝰ eſt hmōi vt patuit in quarta concluſiōe
et multis rationibus ꝓbatum eſt. Cuilibet etiā pn̄t
addi alie omis appetitus inclinans et inducēs ad

periculoſus/maioꝛ probatur quia qui detrahit alte=
ri laudem eſt iniuri⁹. Et minoꝛ probatur quia vt plu
rimum homines non ſibi videntur ſatis magna glo
ria affecti niſi alii qui gloria digni ſunt reddantur in
glorioſi. Secundo quicquid impedit fugere laudem
cum recta rõ dictat eã eſſe fugienda illud eſt piculoſũ
ſed appetitus laudis eſt huiuſmodi igitur/minoꝛ ꝓ=
batur per illud gregorii in regiſtro. Neſcit laudẽ cũ
ſuppetit fugere qui ad hanc didicit cum deeſſet anhe
lari. Tertio quid inclinat ad exceſſiuam delectationẽ
illud eſt periculoſum ſed appetitus glorie eſt huiuſ=
modi igitur/minoꝛ probatur per illud gloſe. i. theſſa.
ii. quas vires nocendi habeat humane glorie amoꝛ
non ſentitur niſi ei bellum indicetur quia et ſi nunq̃
facile ſit laudem non cupedum negatur difficile tamẽ
eſt ea nõ delectari cum offertur. Hec dicta ſint de ap=
petitu glorie/de inani autem gloria dicetur in ſequẽ
tibus. ¶ Contra primam concluſionem et etiam con
tra ſextam arguitur. aucto. yſidori de ſũmo bono nul
la eſt iniquitas maioꝛ q̃ non in deo ſed in ſe velle quẽ
piam gloriari. Secundo arguitur. per auguſtinũ li=
bro x. confeſſionum video me non laudibus meis pro
pter me ſed propter proximi vtilitatem moueri opoꝛ
tere. Tertio arguitur. per illud virtuoſum non decet
honoꝛes petere ſed et non petenti dandi ſunt. multa
alia poſſent adduci contra iſtas concluſiones que pͥ=
us adducta ſunt/ſed his diſſolutis ſatis patebit eo=
rum intellectus. Quarto/omnis appetitus periculo=
ſus periculo ſpirituali eſt peccatum; ſed appetit⁹ glo
rie ſaltem niſi in deo eſt periculoſus periculo ſpiri=
tuali igitur; maioꝛ probatur qui ſe exponit periculo
pcti peccat licet oĩs hũs appetitũ piculoſũ ſe exponit
piculo peccati ergo omnis talis peccat. Ad primã di
Iſidorus co ꝙ auctoꝛitas yſidori intelligitur de gloriari ĩ deo
Tertio modo: qui enim gloriatur et non in domino il
lo. Tertio modo furatur id quod eſt dei et ſibi ipſi il
lud attribuit: ideo omnis talis peccat. ¶ Ad ſecundã
concedo ꝙ auguſtinus et alii ſancti viri mouebantur
laudibus non propter ſe ſed propter ꝓximi vtilitatẽ
non quia malum erat appetere gloriam tanq̃ oꝛna=
tum quendam: referendo tamen in deum ſed quia ap
petitus quo appetitur gloria propter vtilitatem pro
ximi erat perfectioꝛ et excellentioꝛ quam ille quo ap
petitur vt oꝛnatus quidam appetentis: ſancti enim
Drña inter appete honorẽ ⁊ petere. viri qui iam cacumen perfectionis conſcenderant nõ
ſolum fugiẽda eis eſſe mala: ſed etiam maioꝛa bona
minoꝛibus eſſe preferenda ſenſebant. ¶ Ad tertiam
conceſſo añte negatur conſequentia qꝛ petere honoꝛẽ
plus impoꝛtat q̃ appetere: licet enim ego nõ poſſim
petere honoꝛem poſſum tamẽ appetere honoꝛem da
ri michi etiam non petenti. petere enim honoꝛem vl=
tra appetere impoꝛtat proſecutionem ⁊ ſolicitudinẽ
quandam de honoꝛe habendo impoꝛtat etiã ꝓpriaꝝ
laudũ recitationẽ que tamen in oꝛe ꝓprio ſoꝛdeſcunt
nullus enĩ honoꝛẽ petit quin curis ſibi debeatur re=
ferat. Dico vlterius quod ſicut ſupra allegatum eſt li
cet etiam in caſu ſe laudare et ita etiam gloriam pe=
M tere ſed non regulariter. ¶ Ad quartam nego maio=
rẽ vniuerſaliter intellectam/et ad probationem di
co ꝙ duplex eſt periculum ſcꝫ obruens et circũſtãs cõ
ceditur aſſumptũ de periculo obruenti et confunden
ti ſed negatur de periculo circunſtanti ⁊ maxime cuꝫ
is qui ſubit illud periculũ videt quomodo ſit illd̃ eua
ſurus. Et ad ſcd̃aꝫ ptẽ aſſũpti dico ꝙ piculũ illd̃ nõ ẽ
obruẽs ⁊ ꝯfũdẽs ſꝫ ẽ piculũ circũſtãs tm̃. Cõtra ſecũ
dam partẽ tertie concluſiõis ar̃ auctoꝛitatib⁹ ꝓ pri=
ma pte adductꝭ. Ex pͥma enĩ auctoꝛitate habet qd̃ nõ
hẽm⁹ vñ gl̃iari poſſum⁹ ĩ o pib⁹ nr̃is ⁊ ꝙ nõ ẽ michi
gl̃iandũ ꝙ iuſt⁹ ſũ: aut ꝙ ꝓfui cuiq̃. Ad has oẽs au
ctoꝛitates: rñdeo tripl̃r: pͥo ꝙ mlt̃e earũ intelligẽꝺ
de ſunt de gloriatione que oꝛe noſtro fit/et hoc ſigni
ficauit ambroſius qui poſtq̃ dixit/non habeo vnde
gloriari poſſim in operibus meis ſtatim ſubiunxit/
non habeo vnde me iactam. ¶ Secundo dico ꝙ ſan=
cti dehoꝛtantur a gloria propꝛiorum operum non qꝛ
mala ſit ſed quia conſuetudo eius faciliter iclinat ad
gloriam falſam et inanem. Tertio dico ꝙ multe ea=
rum intelliguntur de gloria in propꝛiis operibus q̃
non refertur in gloriã dei et per quaꝫ deo gloria ſua
quam etiam ex propꝛiis operibus noſtris debemus
ſubſtrahitur vt expreſſe patet ex auctoꝛitate bernar=
di ad eandem concluſionem adducta. ¶ Contra ſe=
xtam concluſionem. Arguitur. Non poteſt quis ra=
tionabiliter appetere gloriam niſi propter gloriam
dei ſed gloria dei eſt quid creatum igitur Secundo
gloria que non oꝛdinatur in aliquem finem creatum
eſt vana et inanis ſed nulli licet vanam gloriam ap=
petere ergo nulli licet propter nullum finem creatum
gloriam appetere. Tertio probo ꝙ licet etiam pro=
pter nullum finem tam creatum quam increatuꝫ glo
riam appetere. Cuius oppoſitum in eadem concluſio
ne dicitur. quia ſecundum ariſ. primo ethicoꝛum/ho=
noꝛ eſt propter ſe eligibilis ergo et gloria cum gloria
maius ſit bonum quam honoꝛ ⁊ per conſequens glo Acceptiones glorie dei.
ria poteſt appeti propter nullum finem tam creatum
quam increatum. ¶ Ad primaꝫ dico ꝙ gloria dei ac
cipitur dupliciter. vno modo pro bonis diuinis in= O
noteſcentibus actualiter vel aptitudinaliter et ſic cõ
cedo maioꝛem et nego minoꝛem quia huiuſmodi bo=
na diuina ſunt increata cum ſint ipſe deus/ſecundo
modo accipitur gloria dei ꝓ noticia huiuſmodi bo=
noꝛum diuinoꝛum et ſic nego maioꝛem et concedo mĩ
noꝛem. ¶ Ad ſecundum nego antecedens quia ſtat ꝙ
non oꝛdinetur in finem creatum et tamen ꝙ debite in
finem increatum referatur/et nichil glorie deo ſub=
ſtrahatur. ¶ Ad terciam dico ꝙ ſi ly propter ſe exclu
dat omnem finem tam creatum quam increatum ſic
ego nego maioꝛem/ſi autem excludat finem creatum
ſic ego concedo/et ꝙ iſta ſit intentio ariſtotelis patet
ex probatione ſua/nullo enim adueniente eligerem⁹
vnumquodq; ipſoꝛum. Ex quo patet ꝙ ariſtoteles Ariſtote.
non vult dicere niſi ꝙ poſſumus eligere honoꝛem eti
am ſi nichil boni debeat nobis per ipſum euenire cõ
ſtat autem ꝙ ea que poſſunt euenire non ſunt creata
vel creabilia tantum. Et ibidem cum probat ꝙ iſta
etiam propter aliquid eliguntur aliquãdo ſe ipſi ma
nifeſte explicant ꝙ aliquando eliguntur propter ali
ud bonum creatum. Eligimus autem inquit et felici=
tatis gratia conſtat autem quod felicitas de qua lo
quitur ariſtoteles eſt bonum creatum. Et hec ſolutio
confirmatur: quia quod dicit de honoꝛe idem dicit de
voluptante et intellectu et omni virtute. ¶ Reſpon=
deo ſecundo ꝙ vbi ariſtoteles oppoſitum aſſereret
non eſſet ſibi credendum quia hec veritas quod om= P
nium bonoꝛum appetitus et amoꝛ in deum referen=
dus eſt eſt veritas que non ex principiis aut traditio
nibus philoſophie moralis accipitur ſed inſpiratio
ne diuina ſanctis viris potius reuelata eſt quam ab
eis vi naturalis inquiſitionis inuẽta: ideo ſi qui paſ
ſus Ariſtotelis videretur in oppoſitum ſonare meli=
us eſt eos benigne interpꝛetari quam per hos huic Arg. 2. 2
veritati contradicere. ¶ Contra vltimam concluſio= q̃ſti. 132.
nem. Arguitur primo: nichil per quod homo deo aſſi artic. 1.
milatur et ipſum imitatur eſt fugiendum ſed in hoc
ꝙ quis querit gloriam imitamur deum ergo gloria
eſt magis appetenda quam fugienda: maioꝛ proba=
tur quia Apoſtolus ad epheſeos quinto. Suadet
vt ſimus imitatoꝛes dei/et minoꝛ probatur quia

deus ab hominibus querit gloriam ſuam ſecundum illud yſaie.xliii. omnem qui inuocat nomen meum in gloriam meam creaui eum. ¶ Secundo illud non eſt fugiendum per quod quis prouocatur ad bonum ſed per appetitum glorie prouocantur homines ad bonum ergo appetitus glorie non eſt fugiendus, minor probatur per illud tullii. Omnes ad ſtudia impellimur gloria. ¶ Tertio illud quod promittitur tanquã merces bonorum operum non eſt fugiendum ſed gloria promittitur pro bonis operibus ſecundum illud ad romanos ſecundo hiis qui ſunt ſecundum pacientiam boni operis gloriam et honorem.

Quarto appetitus laudabilis fame non eſt fugiendus ſecundum illud eccleſiaſtici.xli. Curam habe de bono nomine et ro.xii. prouidentes bona non ſolum coram deo ſed etiam coram hominibus ſed gloriam non eſt niſi laudabilis fama ſecundũ illud tulii in ſua retho. Gloria eſt frequens de aliquo fama cum laude. Tum etiam ſecundum illud ambroſii. Gloria ẽ clara cum laude noticia. ¶ Ad primam dico ꝙ imitari deum querentem gloriam in omnibus creaturis nomen ſuum conſitentibus non eſt querere gloriam noſtram in bonis noſtris ſed in eis gloriã diuinã q̃rere ſecundo dico ꝙ duplicia ſunt in quibus imitari poſſumus deum quedam ſunt que ſine periculo imitari poſſumus ita ꝙ in tali imitatione non eſt periculum aut ſi eſt rarum eſt et faciliter euitabile et in talibus vult apoſtolus ꝙ deum imitemur ſicut in ſuſceptione ſacramentorum in operibus preceptorum et interdũ conſiliorum alia ſunt que ſine periculo imitari non poſſumus aut ſaltem periculum eſt frequens ⁊ graue et talia non ſunt imitanda aut ſine neceſſitate aut ſine magna et diligenti cautela ſine neceſſitate vt ſi hoc exigat euidens vtilitas proximi ſine magna cautela ne per hoc inducamur in ſubſtranctionẽ honoris diuini aut in appetitum glorie inanem et pernicioſum.

B Ad ſecundam nego maiorem et dico ꝙ prouocantia ad bonum ſunt duplicitia, quedam ſunt que prouocant ad bonum et non ad malum per ſe et directe, et de talibus concedo, alia ſunt que prouocãt ad bonũ et cum hoc etiam ad mala quedam, et iſta ſunt duplitia quia quedam ſunt in quibus bona excedunt mala aut magnitudine multitudine, alia ſunt in quibus econtra mala excedunt bona et de iſtis vltimis dico ꝙ appetitus eorum eſt pericoloſus de quorum numero ſunt honor ⁊ gloria. Et ideo talium appetitus melius fugitur quam habetur niſi neceſſitas aut euidẽs vtilitas cogat et tunc in huiuſmodi appetitu magna cautela adhibenda eſt. ¶ Ad tertiam nego maiorem quando illud eſt tale ꝙ appetitus eius eſt pericoloſ⁹ et dico ꝙ aliquid dicitur merces bonorum operũ dupliciter, vno modo ex preſtitutione operantis ⁊ ſi nõ habetur ꝙ gloria ſit merces, alio modo ſubſecutione

S muneris et ſic bene conceditur gloria enim mun⁹ q̃dam eſt quod non debemus preſtituere operibus noſtris tanquam finem ſed datur etiam nobis non q̃rẽtibus tanꝙ premium imo tanto magis datur quanto magis fugiemus.

¶ Ad quartam dico ꝙ aliquid dicitur eſſe fugenduꝫ dupliciter, vno modo tanquam malum et culpabile et ſic concedo maiorem, alio modo tanquam pericoloſum et faciliter inductiuum in culpam et ſic ego nego et hoc modo diximus gloriam eſſe magis fugiendam quam appetendam, quomodo aũt laudabilis fama appeti poſſit poteſt ſatis apparere ex hiis que dicta ſunt de appetitu glorie propter deum enim ꝑpter gloriam diuinam propter vtilitatem proximi, propter noſtram et poſtremo tanquam ornatus quidam virtuoſi poteſt appeti dum tamen in deum finaliter referatur.

Queritur ſecundo vtrum omnis gloria vana ſit quam ab hominibus querimus. ¶ Arguitur ꝙ ſic, omnes homines ſunt incerti iudicii ⁊ frequenter laudant non pro opinione ſed pro adulatione non pro veritate ſed ꝓ amore inordinato ergo omnis gloria eſt vana quaꝫ ab hominibus querimus.

¶ In oppoſitum ſunt multi doctores ſacri qui vt allegatum eſt in precedenti queſtione volunt ꝙ ſaltem cauſa et gratia vtilitatis proximi poteſt appeti gloria ab hominibus. Notandum eſt ꝙ in hac queſtione maxime inquirendum videntur modi inanis glorie hoc eſt appetitus inordinati glorie, et procedem⁹ per modos poſitos in precedenti queſtione. L

¶ Prima concluſio omnis appetitus glorie quo de eo quod non habemus gloriã petimus, aut de eo q̃d non eſt dignum tanta gloria tantam gloriam petimus, aut de eo quod ſupplitio aut infamia dignum eſt petimus gloriam eſt inordinatus, primum patet quia illud non poteſt fieri ſine mendatio pernicioſo, ſecundum patet quia inter gloriam petitam ⁊ id pro quo petimus non eſt conueniens proportio ſicut qui pro opere diurno peteret mercedem duorum dierum. Tertium etiam patet ex ſe, in omnibus enim hiis eſt mendatium vel formaliter vel equiualenter, primus enim dicit ſe habere quod non habet, ſecundus bonum quod habet maius eſſe quam ſit, tertius dicit malum eſſe bonum et preter hoc deſiderium et vehementem delectationem in malis operibus ſuis, probatur eadem concluſio quo ad omẽs partes ſuas auctoritate bernardi in epiſtola ad petrum cardinaleꝫ dicentem de vniuerſali vanitate in eſt nobis et velle laudari cum ſumus vituperabiles et nolle laudare quos ſcimus eſſe laudabiles ſed et hoc vanum ẽ quia noſtra plerumqꝫ ignorantia et tacetur quod eſt ⁊ predicatur quod non eſt, laudamur mendaciter delectamur inaniter vt vani ſint qui laudantur et mẽdaces qui laudant, alii laudant quod ſciunt et ficti ſunt, alii laudant quod putant et falſi ſunt, alii vtrorumqꝫ preconiis gloriantur et vani ſunt. Bern

¶ Secunda concluſio non omnis gloria quam apud homines querim⁹ vana eſt licet ſit pericoloſa, iſta cõcluſio probabatur diffuſe in precedenti queſtione cõcluſione quarta. ¶ Tertia concluſio, omnis appetitus glorie apud eos homines qui ſunt incerti iudicii contra ſententiam eorum qui ſunt vt plurimum certi iudicii eſt inanis et vanus quod intelligo de re in qua ſunt incerti iudicii. Exempluꝫ huius eſt vt ſi quis gloriam diſputationis quereret ab idiotis et ſimplicibus et non a ſapientibus ſicut faciunt loquaces et litigioſi, probatur tales non querunt gloriam verã et ſolidam et in operibus verarum virtutum fundatam ſed apparentem tantum nam cum quedam ſint virtutes quibus aliqua vicia ſunt multum ſimilia, ſicut auaritie frugalitas, diſputationi loquacitas, magnanimitati arrogantia, humilitati puſillanimitas de talibus non eſt querẽda apud eos gloria quorum vis iudicandi eſt debes et obtuſa ſed a doctis et ſapientibus et bonis viris et qui ab aliis gloriam captat ita affectat gloriam vt idem ſit ſibi de bonis et de malis operibus, bonitatis tamen apparentiam habentibus gloriari quod vanum eſt. ¶ Quarta cõcluſio, omnis appetitus glorie quo gloria non propter deum queritur eſt vanus, probatam eſt iſta con

Diſpu tio XI

cluſio in precedenti queſtione.
¶ Quinta concluſio omnis appetitus glorie quo gloriam ita nobis querimus vt quod habetur deo ſubſtrahamus eſt vana et pernitioſa patet ex precedenti queſtione.
¶ Sexta concluſio omnis appetitus glorie eſt vanus et inanis quo gloriam finaliter propter minꝰ bonum querimus vt qui gloriam appetit propter honorē aut propter diuicias patet quia talis ordinem rerum pſtitutiōe voluntatis puertit. ¶ Septima concluſio oīs appetitus glorie eſt vanus quo quis gloriam ſibi cū detrimento glorie aliene qrit probatur quia talis cupit gloria cum iniuria proximi. ¶ Octaua concluſio oīs appetitus glorie quo ardentius q̄ debemus aut mediis quibus non debemus qrimus gloriam ē inanis patet quia hoc mō cupit gloriam non adhibet actui ſuo oēs circumſtātias debitas ineſſe. Ex ſupra dictis patet ꝙ non omnis gloria vana eſt quam ab hominibus qrimus licet frequenter ſit periculoſa ſicut probatum in precedenti qſtione. ¶ Contra primā cōcluſionem arguitur ſic gloriam querere per contemptum glorie non eſt inane et vanum quia contemptꝰ glorie dignus eſt gloria et tamen hoc eſt querere gloriam de eo quod non eſt quia qui querit gloriam nō contempnit ſecundum veritatem gloriam igitur querere gloriam de eo quod non eſt, non eſt vanum ⁊ inane. Secundo non eſt vanum querere gloriam quia non ineſt luxuria aut furtum idolatria ergo non oīs appetitus glorie de eo quod non eſt: eſt inanis et vanus. ¶ Tertio de bono quod non ineſt ſed ineſſe poteſt quis appetere gloriam vt predicator de predicatione non quam de facto facit: ſed quam facere poteſt ergo non omnis appetitus glorie de eo quod nō eſt: eſt inanis. ¶ Ad primam dico ꝙ hec eſt implicans contradictionem iſte qrit gloriam per contemptum glorie quia ſequitur iſte qrit gloriam ⁊c. ergo querit gloriam et vltra ergo non contempnit gloriam ⁊ vltra ergo non per contemptum glorie qrit gloriam, et ex altera parte ſequitur iſte contempnit gloriā ⁊c. ꝗ ptēpnit gl'iam ⁊ vltra ꝗ nō qrit gloriā ⁊ vltra ꝗ nō p contemptum glorie querit gloriam et ita iſta propoſitio includit ii as contradictiones iſte querit gloriam et non querit gloriam iſte contempnit gloriam ⁊ nō contempnit gloriam, et infert contradictoriam ſuam ſcilicet iſte non per contemptum glorie querit gloriam. Et ita reſpondendo ad formam cōcedo maiorem quia eſt negatiua cuius ſubiectū pro nullo ſupponit. nullus enim eſt nec poteſt querens gloriam p contemptū glorie. ⁊ nego minorem nullum enī eſt tale querere gloriam. Et ſi dicas ꝙ auctores reprehēdunt illos qui per contemptū glorie querūt gloriā. Nam vt dicit Iſido. de ſūmo bono libro ſecūdo ſepe vanam gloriam contempnēdo in aliud genus elationis inciditur ſiue in ſe quiſꝗ gloriatur eo ꝙ ab omnibus laudem contempnat. Reſpōdeo primo ꝙ aliud eſt querere gloriam per contemptum glorie et aliud eſt ex conſideratione contemptus glorie quem ſecundum veritatem quis habuit, et laudatur efferri ⁊ gloriari quia primum implicat et non ſecundum. Et de ſecundo loquitur Iſido. Secundo reſpondeo ꝙ auctores non reprehendunt illos qui per contemptum glorie querunt gloriam ſed illos qui per ſimulationem contemptus glorie qrunt gloriam ⁊ hoc eſt querere gloriam de eo quod non eſt quia querūt gloriā de contemptu glorie quem tamen non habent.
¶ Ad ſecundam concedo antecedens ſi fiat cum debitis circumſtantiis et nego conſequentiam quia ille qui querit gloriam de eo quod nō ineſt luxuria ſi ordinate querit caret luxuria, et ſibi ineſt hoc bonum quod eſt carentia luxurie. Et ſi dicis ꝙ luxuria ſua non eſt concendo nec de luxuria gloria ſed de carentia luxurie que eſt bonum inexiſtens. ¶ Ad tertiam nego añs et ad pbationem nego aſſumptū, predicator enim nunꝗ querit gloriam de predicatione quā poteſt facere: ſed de facultate predicandi huiuſmodi autem facultas predicandi iam ineſt.
Contra terciam concluſionem arguitur ſic Omīs appetitus glori' propter vtilitatem primi eſt bonus et ordinatus: ſed aliquis appetitus glorie apud homines incerti iudicii fit propter vtilitatem proximi ergo aliquis talis eſt bonus ⁊ ordinatꝰ. ¶ Secundo dolo ꝙ aliquis gl'iam appetat apud vulgares de predicationibus ſuis quia vt dicit vtilia populo ⁊ modū tradendi ⁊ declarandi pueniencem popularibus habeat quem tamen ſapientes cenſeant eſſe parue vtilitatis et parum fructuoſum et volo ꝙ hmōi gloriam iſte ordinet ad vtilitatem proximorum. Tunc ſic iſte appetitus glorie eſt talis qualis deſcribitur in tertia concluſione et tamen non eſt inordinatus igit. ¶ Ad primam nego maiorem vtilitas enim proximi ſicut ⁊ noſtra non dolis fallacus ⁊ mendaciis querenda ē: ſed bonis et honeſtis mediis. ¶ Ad ſcdam admitto caſum vſqꝫ ad illam partem qua dicitur quē tn̄ ſapiētes ⁊c. dico ꝙ iſtud pōt dupliciꝰ intelligi. Uno mō ꝙ ſapientes dicant pdicationes eſſe parue vtilitatis qꝛ iſte pdicator veritatibus immiſcet errores. Et hoc modo magis credendum eſt ſapientibus q̄ vulgaribus. Alio mō ꝙ ſapientes dicant ideo predicationes eſſe parue vtilitatis quia non alta ⁊ ſubtilia pdicat ⁊ in hoc credendum eſt ſapientibus ſed non tamen eis ppter hoc eſt credendum ꝙ ſint parue vtilitatis. Tertiomodo ꝙ ſapientes dicant modum exprimendi et declarandi non eſſe conuenientem popularibus non propter errores immixtos ſed pp̄ter genꝰ ⁊ modum doctrine ⁊ tunc magis videtur eſſe credenduꝫ vulgaribus q̄ ſibiipſis conſcii ſunt de conuenientiaꝰ modi tradendi et de fructu per huiuſmodi predicatiōes ſuſcepto. ¶ Ad rationē ante oppoſitū dico ꝙ triplex ē certitudo iudicii ſcꝫ ſūma naturalis ⁊ moralis. Et p oppoſitum triplex eſt incertitudo pcedo ergo ꝙ homines ſunt incerti iudicii incertitudine oppoſita certitudini ſūme. ſunt tn̄ in multis certi iudicii certitudine naturali et in multis certitudine morali.

Queritur tertio. Utruꝫ inanis gloria opponatur magnanimitati. ¶ Arguit ꝙ non iactātia ⁊ inanis gl'ia idē ſūt ſed iactātia opponit veritati ⁊ nō magnanimitati ꝗ nec inanis gl'ia magnanimitati opponit. ¶ In oppoſitū arguitur inordinatꝰ appetitꝰ honoris opponit magnanimitati ergo ⁊ inordinatꝰ appetitꝰ gl'ie ergo ⁊ ianis gl'ia. ¶ Ad hāc qſtionē rn̄det beatꝰ Thomas ꝙ inanis gloria opponitur magnanimitati pbatur gloria eſt quidam effectus honoris et laudis ex hoc enim ꝙ aliquis laudatur vel quecunqꝫ ei reuerentia exhibetur redditur clarus in noticia aliorum et quia magnanimitas eſt circa honorem vt dictum eſt conſequens eſt vt ſit circa gloriam vt ſcilicet ſicut moderate vtitur honore ita et moderate vtatur gloria et ideo inordinatus glorie appetitus directe opponitur magnanimitati. Iſta ratio non videtur michi bene concludere licet concluſio vera ſit. iſta enim conſequentia non valet hec ſe habent ſicut cauſa et effectus ergo ad eandem virtutem pertinent qꝺ tamen pſupponit ratio. Fortitudo enim bellica ē cauſa ꝙ huic diſtribuatur honor, et tamen fortitudo bel

Marginalia: Iſidorus; Carentia luxurie bonū inexiſtēs; equocatio multiplex; Tho. 2. 2e. qſti. 132. arti. 2.

ſtica et diſtributio honoris non pertinent ad eandem
virtutem quia diſtributio honoris pertinet ad iuſti-
ciam diſtributiuam ad quam non pertinet honor: ſi-
militer oīs v̄tꝰ eſt cauſa p̄mii et tamen non omnis
appetitus premii pertinet ad virtutem que eſt cauſa
premii talis. ¶ Sic igitur prima cōcluſio. Inanis glo
ria opponitur magnanimitati probatur omnis ap-
petitus inordinatus alicuius magne dignificationis
opponitur magnanimitati. ſed aliqua inanis gloria
eſt appetitus inordinatus alicuius magne dignifica
tionis ſcilicet alicuius magne glorie qua eſt indige-
nus aut quomodo aut qualiter nō eſt dignus igitur
aliqua inanis gl'ia opponitur magnanimitati. Pro
iſta concluſione eſt aduertendum ꝙ aliquis poteſt ſe
dignificare aliquo dupliciter. Unomodo tāꝙ eo quo
C eſt dignus debito iuſticie/ ſicut fortis dignificat ſe p̄-
mio ſtabilito ⁊ in inſtituto fortiter facientibus. Et hu-
iuſmodi dignificatio ordinata pertinet ad iuſticiam:
inordinata autem ad iniuſticiā. Secundo modo tan-
ꝙ eo quo eſt dinus debito moralis honeſtatis et ta-
lis dignificatio ſi ſit res multum honorabilis perti-
net ad magnanimitatem. ſi ſit paruus pertinet ad mo
deſtiam/ et hoc in ordinatis dignificationibus. in in-
ordinatis autem pertinet ad vitia oppoſita/ conſtat
aūt ꝙ cum quis dignificat ſe gloria non dignificat ſe
aliquo quo ſit dignus debito iuſticie ſed tantum de-
bito moralis honeſtatis. ideo cū gloria qua quis ſe
degnificat eſt magna huiuſmodi dignificatio ordina
ta pertinet ad magnanimitatem cum autem eſt ī ordi
nata pertinet ad vitia oppoſita. ¶ Secundo omnis
appetitus inordinatus alicuius rei multum honora
bilis opponitur magnanimitati. ſed aliqua inanis
gloria eſt appetitus inordinatus alicuius rei multū
honorabilis vtputa opinionis de aliqua magna vir
tute aut de aliquo bono multum arduo ergo aliqua
inanis gloria opponitur. ¶ Secunda concluſio. Ali-
qua inanis gloria opponitur modeſtie et nō magna
nimitati. probatur aliqua inanis gloria eſt appeti-
tus inordinatus parue glorie vt cum quis appetit ꝙ
eſtimetur induſtrioſus in aliquo ludo aut liberalis
aut mediocris artifex lignarius aut mediocris can-
tor in quibus non poteſt eſſe magna gloria nec mag̃
dignificatio. ¶ Tertia cōcl'o. Inanis gloria repugnat
magnanimitati primi generis ⁊ nō ſecūdi. q̄ hmōi au
tem ſint generis dictum eſt cum magnanimitate age-
batur. probatur ꝙ magnanimitati primi generis
conuenit contemptus rerum caducarum et exterinarū
ergo eidē magnanimitati repugnat huiuſmodi res
ita appreciari vt de eis quis gloriam magnam que-
rat. Similiter repugnat magnanīo ꝙ de eis que nō
ſunt glorietur. Nam ſecundum Ariſto. in quarto ma
gnanimus magis curat veritatem ꝙ opinionem. Si
militer repugnat magnanimo ꝙ glorietur in teſtio-
nio laudis hominum in re in qua ſunt incerti iudicii
Obiectio D quia in his magis viget opīo ꝙ veritas. Et ſi dicas
ꝙ ſecundum Ariſto. quarto ethicorum non eſt mag-
nimo cura vt laudetur: ergo omnis gloria que tribui
tur magnanimo ex teſtimonio hominum eſt reputā-
da inanis cuius oppoſitum dictum eſt ſupra.

¶ Ad hoc reſpondetur negando primam conſequen
tiam. Nam ſecundum Ariſto. ſecundo rhetorice glo-
ria eſt maius bonum ꝙ honor cum ideo delectet ho
nor ꝙ ille cui tribuitur eſtimat per hoc quod creditur
bonus et beneficus ac huius qui tribuitur et ita
gloria preſtituitur rationabiliter ad honorem tan-
ꝙ finis honoris: laus autem et ſi ſit ſignum etiam
glorie/ eſt tamen ſignum magis caducum et tranſito
rium quia laus in propoſito non eſt niſi laudatiua
oratio que cito tranſit. Similiter eſt ſignū glorie ma
gis ficticium et mendax quia multi homines ore fre-
quenter laudant quod mente vilipendūt: ſed graues
adminiſtrationes et honores permanentes ſunt ma
gis veracia ſigna glorie et magis permanentia. Et Laus & glia ...
ideo iſta ꝯña nō valet. Iſte non curat de laude hoīm/
ergo non curat de gloria ex hominum teſtimonio qꝛ
homines habent multa alia ſigna glorie certiora et
permanentiora. Hoc dixi propter opinionem Tho. q̄
in hoc articulo ſecundo de inani gloria videtur ex in-
tentione probare ꝙ omnis gloria eſt inanis quam
quis per teſtimonia hominum querit/ quod etiam di
xiſſe videtur primo articulo ꝙuis tamen etiam dixiſ-
ſe viſus ſit oppoſitum in his verbis. Similiter autē
non eſt peccatum ꝙ aliquis velit bona ſua approba
ri ab aliis. Dicitur enim Ma. v. luceat lux veſtra co-
ram hominibus/ ex quibus verbis pꝫ ꝙ nō oīs gl'ia
q̄ſita ex teſtimonio hominum eſt peccatum/ ergo non
omis eſt inanis/ ꝯña tenet quia ſm̄ Tho. oīs inanis Tho. 2.2.
gloria eſt peccatum. ¶ Quarta concluſio inanis glo q̄ſt. 132.
ria opponitur magnanimitati ſm̄ exceſſum non ſo- arti. 3.
lum ſecundū eſtimationem ſed etiam ſcḋm veritatem
probatur quia cupidus inanis glorie ex aliquibꝰ bo
nis etiam dignis magna gloria cupit maiorem glo-
riam ꝙ dignum ſit ⁊ ex his que non ſunt digna glo-
riam querit/ magnanimus autem ex poſtremis non
quereret gloriam et ex primis non tantā gloriā que
reret ergo inanis gloria ſecūdū rei veritatem oppo-
nitur magnanimitati ſcḋm exceſſum. ¶ Ad hanc rati
onem poſſunt adduci ratiōes ſupra de pſumptiōe po
ſite ¶ Contra primam concluſionē. Arguitur ſic glo Arg. tho. vbi ſupra arti. 2.
riari in his que non ſunt pertinet ad falſitatem glo-
riari in rebus terrenis et caducis pertinet ad cupidi
tatem/ ⁊ gloriari in teſtimonio hominum quorū iu
dicium eſt incertum pertinet ad imprudentiam ergo
inanis gloria non opponitur magnanimitati. ¶ Se
cundo gloſa ſuper illud phil'. ii. nichil per contentio
nem aut inanem gloriam (dicit) erant autem aliqui in
ter eos diſſentientes inquieti inanis glorie cauſa con
tendentes ſed conſtat ꝙ contentio non opponit̃ ma
gnanimitati igitur nec inanis gloria. ¶ Tertio vitia
oppoſita magnanimitati ſunt circa magnos hono-
res et magnā gl'iā: ſed oīs gloria inanis eſt parua ⁊
caduca ergo inanis gloria non opponitur magna-
nimitati. maior probatur qꝛ magnanimitas eſt tātū
circa magnos honores. ¶ Ad primā nego ꝯſequētiā C
ſicut enim quedā v̄tutes ad executionem ſui actus ali-
as coexigunt ita et vitiorū quedā coexigunt alia et ta
men non ꝓpter hoc hec virtus eſt illa aut hoc vitium
illud. Pro declaratione huiꝰ ſolutiōis aduerte ꝙ ap
petere gloriam de his q̄ nō ſūt/ eſt actꝰ īterior/ ⁊ glori
ari de his que non ſūt eſt actꝰ exterior q̄ fit aut ver-
bis cum quis de ſe dicit aut procurat dici bona que
non ſunt factis cum quis ea facit que vt plurimum ſi
gna ſunt aliquorum bonorū inexiſtentiū que tñ de fa
cto non ſibi inſunt. Dico ergo ꝙ velle iſta dicere vel
facere eſt velle mentiri dicere vel facere iſta mentiri ⁊
non eſt dubium ꝙ iſte operationes repugnant veri-
tati. appetere autem gloriam per iſta non eſt menti-
ri formaliter nec velle mētiri formaliter ſed per equi
ualentiam quia ille actus ſimplex equiualet duobꝰ
actibus quorum vnus eſt appetitus glorie. alius eſt E
velle mentiri vt habeatur gloria. Dico vltra ꝙ ſicut
non eſt inconueniens ꝙ idem actus exterior pertine-
at ad duas virtutes ita nec eſt inconueniens ꝙ idem
actus exterior malus pertineat ad duo vitia. Et ſicut
non eſt inconueniens ꝙ idem actus exterior pertine-
at ad duas virtutes ad vnam formaliter ⁊ ad aliā p

equiualentia, ita nec de vitiis, ſ; ſicut eſt inconueniens
ꝙ idem actus interior pertineat ad plures virtutes
per ſe et formaliter ita ⁊ ſimiliter de actu interior in
uitioſo continget. vtrum autem actus appetendi glo
riam per mendacia pertineat ad vitia oppoſita ma-
gnanimitati vel veritati dicetur poſt. ¶ Ad ſecundam
partem eiuſdem argumenti nego eam non enim cupi
ditatis eſt gloriari in rebus terrenis ſed magis aua
ricie. Nego etiam tertiam partē vitium enim impru-
dentie eſt vitium intellectiue partis ſicut prudentia ē
Contēptio et inanis gloria differunt.
intellectiue partis virtus huiuſmodi autem gloriari
non eſt vitium partis intellectiue ſed affectiue.
¶ Ad ſecundam reſpondetur ꝙ contentio non eſt idē
ꝙ inanis gloria; ſed eſt effectus cupiditatis glorie, q;
enim quis cupit gloriam inaniter ideo contentioſus
redditur vt contempnendo vincat aut appareat ha-
bere in ſe bona digna. Quod autē dicit philoſoph⁹
ꝙ magnanimus non eſt contentioſus non dicitur q̄a
contentio eſt obiectum immediatum magnanimita-
G
tis ſed quia magnanimo ſua magnanimitas aufert
cauſam contentionis eo ꝙ per magnanimitatem ſuā
am nichil eſtimat magnum et inde eſt ꝙ non conten
dit. ¶ Ad tertiam concedo maiorem. Et
ad minorem dico ꝙ aliqua gloria dicitur inanis du
pliciter. Unomodo quia inaniter appetita et concipi
ta et ſic concedo. Secundo modo quia appetitur ſe-
cundum exilem gradum et ſic ego nego verbi gratia
viro multū iuſto debetur gloria vt decem eſt aliquis
ſimulator iuſticie qui appetit gloriam vt duodecim
et de facto appetit reputari iuſtior q̄ reputetur ille
vere iuſtus gloria quam appetit iſte eſt magna hoc ē
appetit gloriam ſecundum magnum et excellentem
gradum et tamē gloria ſua eſt inanis id eſt infructuo
ſa inutilis et in inutiliter appetita.
¶ Contra omnis gloria vera ſecundum q̄tumcunq;
paruum gradum eius eſt ſimpliciter maior q̄ falſa
gloria ſecundum q̄tumcunq; magnum gradum eius:
ſed inaniter appetens gloriam non appetet niſi fal-
ſam gloriam. alius autem veram gloriam appetit
igitur.
¶ Ad hanc rationem dico ꝙ gloria accipitur dupli-
N
citer. Unomodo abſolute et tunc gloria non eſt aliud
q̄ eſtimatio laudabilis de aliquo que dicitur maior
Acceptiones glie.
alia gloria aut ex parte obiecti cum habetur eſtima
tio de maiori bono aut de pluribus bonis, aut ex pꝫ
te ſubiecti cum plures aut ſapientiores aut magis in
tali reperti eſtimationem huiuſmodi de illo habent
et tunc gloria vera eſt eſtimatio vera, et gloria falſa
eſt eſtimatio falſa cum ſcilicet aliquis eſtimatur ha-
Ambroſi⁹
bere aliqua bona que non habet. Et hocmodo acce-
pto nomine glorie nego antecedens imo aliquando
gloria falſa eſt maior q̄ vera. Scdō modō accipit glo-
ria connotatiue et tunc gloria ſignificat huiuſmodi
eſtimationem et cōnotat ꝙ illa bona que eſtimantur
ineſſe inſint. Et hoc modo accepiſſe videntur gloriam
qui eam diffiniunt per noticiam quia nulla eſtima-
tio eſt noticia niſi vera, et gloria hoc modo dicitur
maior et minor dupliciter, ſcilicet tam ex parte obie
cti q̄ ex parte ſubiecti. Sed gloria vera eſt gloria q̄ vi
detur eſſe gloria et eſt ⁊ gl'ia fl'a eſt eſtimatio que ap
paret eſſe gloria et non eſt gloria. Et hocmodo acci-
Dr̄ſit va gl'ia ⁊ va na gloria
piēdo gloriā ꝯcedo antecedens quia gloria falſa nō
eſt gloria. Primomodo autem gloria, falſa eſt vere
gloria licet non ſit vera gloria ſicut dialetici conce
dunt ꝙ propoſitio falſa vere eſt propoſitio quia ſibi
conuenit perfecta ratio propoſitionis et tamen non
eſt propoſitio vera ſillogiſmus autem falſus non eſt
vere ſillogiſmus nec verus ſillogiſmus quia non ſi-
bi cōuenit pfecta diffinitio ſillogiſmi q; ſillogiſmus
nō ſolum ſignificat duas aut tres ꝑpoſitiōes ſ; cōno
tat ꝙ ſic ordinate ſint ꝙ tercia ex neceſſitate ſequat̄
ex duabus p̄mis. Hoc eodē mō capiendo gloriā pri-
mo modo falſa gloria eſt vere gloria q; perfecta ra
tio glorie conuenit falſe glorie, et tamen non eſt vera
gloria q; gloria ſiue eſtimatio laudabilis eſt ſignū
rei de qua habetur eſtimatio et vera gloria eſt verū
ſignū cū ꝙ falſa gloria nō ſit verū ſignū iō falſa gl'ia
nō eſt vera gloria. Exemplū huius ē aliqs ē vere hō
qui tū eſt falſ⁹ hō. i. ſm ꝙ mendacē ⁊ doloſum falſum
dicimus. Nō oīm iſtorum quia in omnibus iſtis vere
propoſitio, vere gloria, vere homo, li verum ſignifi-
cat veritatem entis importati p p̄dicatū ꝯuenire rei i
portate p ſubiectū. ſ; in iſtis vera ꝑpoſitio vera gl'ia
ver⁹ homo, li verū ſigt v̄itatē enūtiatiōis ⁊ ꝯuenire
rebus iportatis p ſubiecta. differenter tamen in duo
bus primis et in poſtremo, quia in poſtremo ſigni-
ficat huiuſmodi veritatem adiacere homini tanq̄;
enuncianti ⁊ dicenti, in duob⁹ primis tanq̄ ſignis.
Aduerte preterea ꝙ gloria primo modo et gloria ſe
cundomodo ſcilicet connotatiue accepta differunt q;
gloria primo modo ſignificat bonum extremum tan
tum quia ſignificat tantam illam eſtimationem que
ſiue aliquid intrinſecum ſibi reſpondeat ſiue non ip
ſa ſemper dicitur gloria. Sed accipiendo gloriam
connotatiue, tunc ipſa partim eſt bonum externum
et partim bonum intra eum, externum quidem quia
eſt res extra eum cuius eſt ipſa: ſed tamen partim eſt
bonum intraneum quia ipſa eſtimatio ad hoc ꝙ ſit
gloria dependet ex bonis intraneis ita ꝙ ſi nō aſſint
huiuſmodi bona eo modo quo eſtimantur adeſſe ip-
ſa non eſt gloria ſi aſſit ipſa eſt gloria et hoc eſt pro-
pter connotationem nominis. aliquando tamen ac-
cipitur gloria pro bonis ipſis laudabilibus et tunc
connotat ꝙ de eis habeatur clara noticia vel eſtima
tio. hocmodo accepiſſe videtur honorem Bernardus Bernar.
cum ait. honor verus virt⁹ eſt animi, et Criſoſto. vbi
oſtendit ꝙ nemo leditur niſi a ſeipſo, honor inquit
neq; a ceſaribus preſtatur, neq; adulatione acquiri-
tur, neq; pecunia comparatur, nichil ficti habet, ni-
chil occulti, huius honoris nullus eſt accuſator null⁹
ingratus, hic honor temporibus non mutatur neq;
tirannos patitur nec picturam tabule metuit aliquā
do delendam. ¶ Contra ſecundam concluſionem Ar- Tho. vbi
guitur ſic rationibus Thome. Omnis gloria eſt effe ſup. ar. 2.
ctus honoris: ergo omnis inordinatus appetit⁹ glo
rie opponitur magnanimitati. ¶ Secundo arguitur
auctoritate Tullii primo de officiis dicentis. Cauen Cicero.
da eſt cupiditas glorie eripit enim animi libertatem
pro qua magnanimis viris omnis debet eſſe contē-
ptio ¶ Ad primam iam reſponſum eſt negando conſe
quentiā quia non oportet ꝙ cauſa et effectus ad ean
dem virtutem pertineant nec ad idem vitium. Aliter R
etiam reſpondetur negando conſequentiā quia nō
oīs honor ꝑtinet ad magnanimitatē ſ; tm̄ honor ma
gn⁹ iō etiā nec oīs gl'ia ad magnanimitatē ꝑtinet ſed
tm̄ gl'ia magna. ¶ Ad ſcd̄am dico primo ꝙ Tulli. ibi
loquit̄ de cupiditate magne glorie vt ſatis patet ex
textu. Dico ſcd̄o ꝙ ſicut magnanimitas iclinat i ali-
quos actus imediate in alios mediate actu ſuo elici-
to ita etiā magnanimitati aliqua vitia opponuntur
dupliciter vnomō imediate aliomō mediate q; ſ. ſūt Duplex op-
ipeditiua actuū ipſi⁹ magnanimitatis ſicut i iuſticia poſitio
impedit magnanimitatem ab elicitione ſui proprii actuum.
actus ⁊ hoc ſcd̄o modo cōcedo ꝙ cupiditas gl'ie op-
ponitur magnanimitati ſed nō p̄mo mō, ꝯſtat aūt ꝙ lo
quimur de oppoſitione p̄io modo, legenti eīn textū
Tulii in eodem loco conſtat ꝙ ipſe enumeratur mul
ta que cauēda ſunt magnanimo que tamē nō opponūt̄

immediate magnanimitati imo enumerat arroganti-
tiam inter cauenda et humilitatem inter amplecten-
da et tamen ſecundum Thomam nec humilitas con-
tineur ſub magnanimitate nec arrogantia magna-
nimitati opponitur. ¶ Contra primam partē quarte con
cluſionis arguitur ſic. Inani glorie nichil eſt oppoſi-
tum ſm defectū ergo nec inanis gloria opponit ma
gnanimitati ſecundum exceſſum, cōña tenet quia omne
vitium oppoſitum virtuti ſecūdū exceſſū habet aliud
vitium et ſibi et etiam eidem virtuti oppoſitum ſecū
S. tho. vbi ſupra dum defectum vt caymotes habet puſillanimitatem
¶ Contra ſecūdam partē arguitur rōnibus Thome
cupidus glorie gloriatur in hiis q̄ magnimus paruā
exiſtimat ergo ſcōm veritatē cupidus glorie deficit
a magnanimo. Añs patet cupidus glorie gloriā quā
appetit reputat magnā et eam magnanimus paruā
eſtimat. ¶ Scōo illa que appetit magnanimus ſunt
maior aꝙ que appetit inanis glorie cupid⁹ ergo ina-
nis glorie cupidus deficit ſecundū veritatem a mag-
nimo, antecedens probatur. Tum primo quia mag-
nimus appetit virtutes q̄ ſunt maiora bona ꝙ gl'ia.
Tum quia magnanimus appetit veram gloriam q̄ ē
maius bonum ꝙ gloria falſa. Ad primam nego an-
tecedens et dico ꝙ inani glorie opponitur non appe
tere gloriā quando et vbi et quomodo appetenda eſt
Et ſi dicas ꝙ defectus in appetitu inanis glorie non
eſt vitium dico ꝙ inanis glorie appetitus habet in-
uolutum in ſuo nomine vitium ideo defectus ei⁹ ꝛ me
diocritas non eſt ſumenda ſub nomine huiuſmodi
R vitium inuoluente ſed ſub nomine importante rem
ſine eadem inuolutione ſicut defectus oppoſitus pro
digalitatis non eſt defectus ꝓdigalitatis ſed eſt de-
fectus dationis pecunie vbi quādo et quomodo opꝫ
qui defectus ſignificatur per hoc nomē illiberalitas
¶ Ad primā contra ſcōam partem concedo antece-
dens et nego ɔñam et dico ꝙ vitium in exceſſu ſcōm
veritatem non attenditur in hoc ꝙ illud quod appe-
titur a vitioſo eſt ſecundum veritatem maius q̄ illud
quod appetitur a virtuoſo ꝟtute oppoſita illi' vitio
ſed attenditur in hoc quod ipſe vitioſus ſcōꝫ inclina
tionē ſui vitii apetēs appetit aliqd mai⁹ ꝙ appeteret
ſi ceteris parib⁹ appeteret ſm inclinationē virtutis
oppoſite verbi grā iſte cupidus inanis glorie appe-
tit gloriam vt ſex ꝛ magnanim⁹ vt duodecim et licet
duodecim excedant ſex tamen iſte vitioſus ſcōm ꝟita
tem ſe hꝫ in exceſſu reſpectu magnanimi non quia illō
quod appetit ſit maius: ſed quia ſi appeteret ſecun-
dum inclinationem magnanimitatis et cetera in eo
eſſent paria non appeteret tantam gloriam. Et ad ꝓ
bationē concedo aſſūptū ꝛ nego conſequētiā. ¶ Ad
ſcōam concedo añs ꝛ nego ɔñaꝫ ꝓpter cauſā dictam
in p̄cedenti ſolutiōe ꝙ licet enī falſa gloria ſit mi-
nus bonū ꝙ vera gloria ſi tamē cupidus inanis glo
rie appeteret ſcōꝫ inclinationē magnanimitatis ꝛc.
in eo eſſent paria nō appeteret falſā gloriā aut nō tm̄
de gloria appeteret ꝙtum de facto appetit.

arg. tho Queritur quarto Utrum oīs
inanis gloria ſit pctīn mortale: Arguitur
ꝙ ſic q꜄ inanis gl'ia mercedē eternā exclu-
dit ergo inanis gloria eſt peccatū mortale. añs probat
per illud Mathei vi. attendite ne iuſticiam veſtram
faciatis coram hominibus vt videamini ab eis. ¶ In
oppoſitum arguitur auctoritate Criſo. ſuper Math.
dicentis ꝙ cum cetera vitia locum habeant in ſeruis
diaboli inanis gloria locū habet etiam in ſeruis xpi
ſed in ſuis xpi nullū eſt peccatū mortale igit non oīs
inanis gloria eſt peccatum morte. ¶ Ad hanc que-
ſtionē reſpondet beatus Tho. ſub aliquibus propo

ſitionibus. Prima eſt inanis gloria que contraria- tho. 2. 2
tur caritati eſt peccatum mortale que autem non con q̄ſti. 132
trariatur caritati non eſt peccatum mortale iſtā ſup arti. 3
ponit beatus Tho. Secunda propoſitio inanis glo- 2
ria non contrariatur caritati ꝙtum ad dilectionem
proximi. Hanc etiam ſupponit beatus Tho. Tertia 3
inanis gloria qua quis de falſo gloriatur contraria
tur caritati ꝙtum ad dilectionem dei, probatur quia
contrariatur diuine reuerentie ſcōm illud Eze. xxviii.
Eleuatum eſt cor meum et dixiſti deus ego ſū. Quar
ta propoſitio inanis gloria qua quis ita de aliquo 4
bono gloriatur tanꝙ non acceperit contrariatur ca-
ritati probat quia etiam contrariatur diuine reuerē
tie ſcōm illud Corin. tercio. qui habes qō non acce-
piſti quid gloriaris quaſi non acceperis. Quinta ꝓ
poſitio inanis gloria qua quis bonum temporale de 5
quo gloriatur prefert deo contrariatur caritati pro
batur per illud Iere. ix. non glorietur ſapiens in ſa-
pientia ſua nec fortis in fortitudine nec diues in diui
ciis ſuis ſed in hoc glorietur qui gloriatur ſcire et no
ſce me. Sexta propoſitio inanis gloria qua quis pre
fert teſtimonium hominum teſtimonio dei contraria 6
tur caritati probat per illud qnod contra quoſdam
Ioh. xii. dicitur qui dilexerunt magis gloriam homi
num ꝙ dei. Septima propoſitio inanis gloria qua 7
glorians refert intentionem ſuam ad gloriam tanꝙ
ad vltimum finem ad quem ordinat opera ſua virtuo
ſa et pro illa conſequenda nō pretermittit facere ea eti
am que ſunt contra deum eſt peccatum mortale pro- Auguſ
bat per Auguſ. v. de ciuitate dei dicentem ꝙ hoc vi-
tium ſcilicet amor humane laudis tam inimicum eſt
pie fidei ſi maior ſit in corde cupiditas glorie ꝙ dei
timor vt dominus diceret Iohan. quinto quomodo
poteſtis credere gloriam ab inuicem expectantes et 8
gloriam que a ſolo deo eſt non querentes. Octaua ꝓ
poſitio ſi amor humane glorie ꝙuis ſit inanis non
repugnat caritati neqꝫ ꝙtum ad id de quo eſt gloria
neqꝫ ꝙtum ad intentionem gloriam querentis non
eſt peccatum mortale ſed veniale non oēs iſte propo-
ſitiones michi videntur vere. ¶ Et ideo ſit prima con
cluſio. Inanis gloria interdum contrariantur cari-
tati ꝙtum ad dilectionem proximi, probatur omnis
inanis gloria qua ita nobis appetimus gloriam vt
gloriam qua dignus eſt proximus ſibi ſubſtraham⁹
contrariatur caritati ꝙtum ad dilectionem proximi
ſed aliqua eſt, inanis gloria qua ita nobis gloriam
cupimus vt gloriam proximo debitam ſubſtraha-
mus igitur. minor probatur multis exemplis. nam
contingit frequenter ꝙ aliquod magnū opus a duo
bus factum eſt et tamen ꝙ vnus totam gloriam hu-
ius rei ſibi tribuat. In quo caſu cōſtat ꝙ iſte qui glo
riam totam ſibi tribuit ledit proximum et maius af
fert ſibi detrimentum ꝙ ſi priuaret eum veſte vel pe-
cunia. Alius caſus eſt vt ſi ſit aliquod egregium op⁹
ſuper euangelia ab aliquo magno doctore compo-
ſitum et alius furtim ſublato opere tanꝙ ſuum pu-
blicet et gloriam et titulum operis ſibi tribuat con-
ſtat ꝙ grauiter offendit proximum et facit opus con
trarium inclinationi caritatis in dilectionem ꝓximi S thom
Confirmatur quia ſecūdum Thomā illa inanis gl'ia
qua quis priuat deū gloria totā gloriam ſibi tribu-
endo contrariatur caritati ꝙtum ad dilectionem dei
ergo etiam illa inanis gloria contrariatur caritati
ꝙtum ad dilectionem proximi qua quis fruſtrat et
priuat proximum gloria ſibi debita. ¶ Secunda con
cluſio non omnis inanis gloria qua quis de falſo
gloriatur contrariatur caritati ꝙtum ad dilectio-
nem dei probatur iſta concluſio in omni iactantia
qua quis fingit de ſe bona non inexiſtentia glorie

cauſa eſt inanis gloria qua quis de falſo gloriatur
inanis quidem gloria quia fingit talia ſibi ineſſe
glorie cauſa. de falſo autem gloriatur quia fingit
et ſimulat glorie cauſa ea bona ſibi ineſſe que non
inſunt/ſed aliqua iactātia eſt qua quis fingit de ſe
bona non inexiſtentia aut maiora ꝙ̃ inſint glorie
cauſa igitur aliqua inanis gloria qua quis de fal
ſo gloriatur non eſt contraria caritati ꝙ̃tum ad
dilectionem dei. minor ꝓbaṫ per Ariſ. quarto ethi
ariſtoteles. corum cap. de veritate dicentem. maiora aūt exiſtē-
tibus fingens nullius gratia prauo quidē aſſimula
tur ⁊c̃. ⁊ ſtatim poſt ſi autem gratia alicuius ꝗ̄ qui
dem glorie vel honoris non valde vituperabilis vt
iactator vel vt habet alia trāſlatio vt oſtentator.
Ex quo ſic arguitur omnis peccans moraliter et ſi
militer omnis actus contrarius caritati eſt multū
vituperabilis: ſed talis iactator non eſt multum vi
tuperabilis nec actus eius igitur talis non peccat
mortaliter nec hꝫ actum cōtrarium caritati. Con-
Euſtrati⁹. firmaṫ auctoritate Euſtra. dicentis ꝙ tam ille ꝙ̃ nul
lius gratia ꝙ̃ qui gratia glorie aut honoris ꝙ̃ qui
gratia lucri iactatores ſunt ⁊ ꝓprie primi⁹ vltimus
autem aliquid hꝫ iniuſticie ergo ſcōm eum ſcōus ni
chil iniuſticie habet ergo actus ſuus non contrari-
atur diuine reuerentie. ¶ Tertia concluſio. non om
nis inanis gloria qua quis ī bono creato quod ha
bet gloriatur eſt peccatum mortale probatur quia
ſicut dictum eſt in precedenti. Non omnis inanis
gloria qua quis gloriatur in bono quod nō habet
eſt peccatum mortale ergo multominus inanis glo
ria qua quis gloriatur ī bono temporali quod ha-
bet. Secūdo poteſt quis gloriari in bono qd̄ hꝫ etiā
inaniter puta iactādo aut oſtēdando ⁊ tn̄ nec deum
nec ꝓximum mortaliṫ offendere vt puta ſi ardenti⁹
procuret ſibi gloriam de his bonis ꝙ̃ debeat/aut ſi
non loco aut tp̄e aut importunius hoc fecerit ꝙ̃ opꝫ
igitur. Tertio poteſt quis ſine peccato gloriari in
bonis tēporalibus vt in ſapientia ⁊ fortitudine et
tali bono actui poteſt addi circunſtantia tn̄ venia
lis puta aut bono fini miſcendo malū finē venialr̄
aut propter circunſtantiā ſermonis aut loci aut tem
poris ergo aliqua inanis gloria qua quis de bonis
tēporalibus gloriatur eſt peccatū veniale. Et ſi di-
catur ꝙ beatus Thomas. non negat hoc ſed addit
qua quis bonū tēporale de quo gloriatur prefert
deo reſpondeo ꝙ auctoritates per eum adducte ni
chil penitus dicunt de hoc addito. Item aliquid di
citur preferri deo ab aliquo dupliciter. Uno modo
cum conditio rerum eſt talis vt vel deus vel illud de
ferendum ſit pro tēpore ꝓ quo ipſe tenetur deū nō
deſerere ⁊ tn̄ hoc nō obſtāte ipe adhereret rei tp̄ali
⁊ tūc certū eſt ꝙ ꝑ hoc facit peccāt mortaliṫ. Tertio
mō aliqs dr̄ preferre ⁊c̃. qꝛ de facto amat ⁊ diligit
actualiṫ rē illā tp̄alē ⁊ nō diligit actualr̄ deū ⁊ tūc
dico ꝙ iſta ꝑlatio rei tp̄alis deo non ſemꝑ eſt pctm̄
mortale. ¶ Quarta cōcluſio. non oīs inanis gloria
qua quis prefert teſtimoniū hoīm teſtimonio dei
eſt pctm̄ mortale probatur omni appetitu glorie
inanis prefert quis teſtimonium hoīm teſtimonio
dei; ſed ſm Tho. non omnis appetitus inanis glo
rie eſt peccatū mortale ergo non omnis inanis glo
ria qua qs ⁊c̃. maior ꝓbaṫ qꝛ ſtat de gl'a inani non
q̄riṫ teſtimoniū apd̄ deū ꝗ q̄riṫ tn̄ teſtimoniū apd̄
hoīes oīs enī inanis gl'ie cupid⁹ magis vult lauda
ri apud homines ꝙ̃ apud deum. Si apud deum
laudari vellet tunc non eſſet cupidus inanis glo-
rie ſed vere et ſolide veruntamen aliquis dicitur
preferre teſtimonium hominum teſtimonio dei tri
pliciter/vno mō qꝛ pro tēpore pro quo pōt ꝓcurare
ſibi teſtimoniū dei ꝓcurat ſibi teſtimoniū hominuꝫ
Et hoc mō cōſtat ꝙ preferre teſtimoniū hominū teſti
monio dei nō eſt peccatū mortale Secūdo qꝛ ꝓ tem
pore ꝓ quo tenetur ſub pena peccati mortalis ꝓcu multipliˢ
rare teſtimoniū dei hoc eſt facere bonū actuꝫ ⁊ lau honorꝫ
dabile ꝓcurat ſibi teſtimoniū hominū et nō dei fa- teſtimo-
ciendo ſcilicꝫ actum hominib⁹ apparentē bonū qui niū pfer-
tn̄ nō eſt bon⁹ et hoc mō eſt peccatū mortale qꝛ omit tur diui-
tit facere actū ad quē tenetur tertio mō cōtingit qꝛ no.
vtro ꝗ ſimul ꝓpoſito talis iudicat teſtimonium ho
minū eſſe melius teſtimonio dei ſicut forte cōtingit
in habente habitū vane glorie ſcōm gradū in tēpo
re antie Et hoc videtur peccatū mortale. Quarto
quia talis iudica illud eſſe ſibi vel delectabilius vel
facilius et hoc mō nō eſt peccatū mortale. ¶ Quin-
ta cōcluſio Omis inanis gloria qua quis tā arden
ter affectat gloriā vt ꝓ ea ꝯſequenda promptus ſit
facere ꝯtra precepta diuina eſt peccatū mortale ꝓ-
baṫ hec concluſio ꝓbatione thome ſeptima ꝓpōne
poſita: Tū ſecūdo qꝛ talis inanis gloria repugnat
caritati ergo eſt peccatū mortale ¶ Sexta cōcluſio
Omis vana gloria qua qs de neqtia mortali glo-
riatur et ſe iactat eſt peccatū mortale/ ꝓbatur oīs
delectatio moroſa in peccato mortali eſt peccatuꝫ
mortale ſꝫ oīs vana gloria qua qs. ⁊c̃. eſt delectatio
moroſa in peccato mortali igiṫ ꝓbatur ſcōo aucto-
gregorii libro vii. moraliū dicētis omni culpa gra
uius eſt de cōmiſſo vicio ſuperbie. Nā ꝙ̃uis de virtu gregori⁹.
te naſci elatio ſoleat nōnūꝙ̃ tn̄ ſtulta mēs de perpe
trata malitia ſe exaltat vbi licꝫ loq̄tur de ſuperbi
re tn̄ rō etiā cōcludit de gloriari/ꝓbatur tertio au-
ctoritate bernardi ſuper cātica ſermone. xvi. dicen bernar-
tis nōnūꝙ̃ audiuim⁹ quoſdā religioſis remiſci et dus.
iactare impudētiſſime mala ſua preterita que ver-
bi gratia vel fortiter gladiatorie vel actiue littera
torie geſſerūt ꝙ eſt ſcōo mūdi vanitatē fauorabile
ſcōm aīe ſalutē nociuū et ſecularis animi īdiciū Et
paulo poſt nōnulli talia ꝙ̃ſi dolendo et penitendo
rememorāt ſed gloriā intētionē captātes commiſſa
ſua nō diluūt ſed ſeipſos illudūt. ¶ Cōtra primam
cōcluſionē Arguitur ſic Inanis glorie appetit⁹ eſt
tm̄ reſpectu ſui ⁊ nō reſpectu ꝓximi ergo nulla ina
nis gloria ꝯtrariatur caritati ꝙ̃tū ad dilectionē ꝓ
ximi. Ad hāc rationē reſpondeṫ ꝙ ſicut dictū eſt per
inordinatū appetitū glorie aliquādo leditur proxi
mus in hoc ꝙ proximo ſubſtrahitur gloria ſibi de
bita et lꝫ hmōdi appetit⁹ nō ſit reſpectu ꝓximi tāꝙ̃
reſpectu eius cui deſideratur gloria eſt tn̄ reſpectu
ꝓximi tā reſpectu ei⁹ cui gloria ſubtrahitur et qui
gloriā inaniter appetendo leditur. ¶ Contra ſcōm
concluſionē arguitur ſic Omnis act⁹ quo qs falſo arg. tho.
gloriatur ꝯtrariaṫ diuine reuerētie ꝗ oīs talis cō- vbi ſup. ⁊
trariaṫ caritati ꝗ eſt peccatū mortale. Secūdo omē eiſdē in
mēdatiū pniciosū eſt peccatū mortale ſꝫ ꝗ de falſo materia
gloriaṫ pnicioſe mētiṫ igiṫ minor ꝓbaṫ qꝛ tali nec de iactā-
ocioſe nec officioſe mētitur ꝗ pnicioſe ¶ Ad primaꝫ tia.
nego maiorē et ſi ꝓbes ꝑ illud ezechiel eleuatum eſt
cor meū. ⁊c̃. dico qd̄ oīs ꝗ ita eleuaṫ vt dicat ſe eſſe
deū peccat mortaliter quia blaſphemādo irrogat
irreuerētiam deo ſed dico ꝙ nō omnis qui de falſo
gloriatur ſe eſſe deū dicit immo plurimi tales dicē
tē ſe eſſe deū deteſtātur. Ad ſcōam ꝯcedo maiorē et
nego maiorē Et ad ꝓbationē dico ꝙ talis mētitur
officioſe qꝛ ꝓpter argumētū glorie ſue ⁊ nō pnicio
ſe qꝛ nec deū ita mētiendo ledit nec ꝓximū Si quis
enim iactaret ſe cauſa lucri talis iactācia ſcōm ari
ſto. eēt multo deterior ꝙ̃ ſi ſe iactaret cauſa glorie
vel honoris ⁊ tn̄ ſcōm thomā q̄ſtionē c. xii aliqs pōt
iactare ſe cauſa lucri ⁊ nō peccare mortaliter vt pu

ra ſi intendat lucrū ⁊ pcuret ſine detrimento pxi-
mi ita etiā cū aliqs cupit gloriā de hoīs que nō hȝ
⁊ nō affert detrimētū pximo nec alia circūſtantia
mortalis addit̄ talis nec peccat mortal'r nec mētit̄
pniccioſe ſed officioſe. Eſt tñ multiplex mēdaciū offi
cioſū ſicut alibi dicet̄. ¶ Cōtra tertiā cōcluſionem.
Arguit̄ ſic Quicūqȝ pfert bonū creatū deo peccat
mortal'r ſed quicūqȝ gloriat̄ ianiter in bono crea
to pfert bonū creatum deo ḡ oīs talis peccat mor-
liter. ¶ Scđo nullū bonū creatū a nobis habemus
ergo de nullo bono creato gl'iari debemus. ¶ Ter-
tio Cū quis gloriat̄ de bono creato, aut totā glo-
riā ſibi tribuit ⁊ tunc peccat mortal'r aut nō et tūc
non gloriat̄ inaniter. Ad primā dico qđ ſicut cōtin
git quadrupliciter pferre teſtimoniū hoīm teſtimo
nio dei ita et bonum creatum bono increato, pri-
mo et vltimo modis nō eſt peccatum mortale ſecū
do et tertio modis eſt peccatum mortale. ¶ Ad ſe-
cundam nego antecedēs ſaltem partialiter, ⁊ con
cedo quod de his bonis que non habemus tota-
liter a nobis non debemus gloriari tanq̄ tota-
liter auctores horum bonorum. De his autem
q̄ non habemus a nobis nec totaliter nec partiali-
ter non debemus gloriā auctoris appetere ſed glo
riari poſſumus in caſu gloria ſuſcipentium. Et idō
apoſtolus non reprehendit quod gloriemur in hu-
iuſmodi bonis ſed gloriemur quam ſi non accepe-
rimus. ¶ Ad tertiam concedo quod ſi totam glori-
am ſibi tribuat peccat mortaliter ⁊ cū dicis ſi non,
nō gl'at̄ inanit̄ nego ↄñam q̄r licet nō totam glori
am ſibi tribuat tñ tribuit ſibi maiorem quam de-
bet aut ardentius aut importunius aut non loco
argumē-
ta thome
vbi s.
et tempore debitis aut nō pter finē debitū gl'iat̄
⁊ ita inaniter gloriat̄. Cōtra quartā ↄcluſionē ar-
guitur ſic primo p illud q̄ ↄtra quoſdā dicit̄. io. xii
qui dilexerūt magis gloriam hominum quā dei.
¶ Scđo, oēs tales auertuntur a deo ⁊ ↄuertūtur
ad bonū ↄmutabile ḡ peccāt mortaliter. ¶ Ad pri
mā dico q̄ multa in ſacra ſcriptura reprehēduntur
que non ſunt peccata mortalia, poteſt tñ diſtingui
de hoc quod eſt magis diligere gloriā hoīm quam
dei ſicut diſtinctū eſt de preferre teſtimoniū homi-
num teſtimonio dei. ¶ Ad ſcđam dico q̄ duplex eſt
auerſio vna eſt que ſit per negationem actus volen
di ita q̄ oīs ille dicatur auerti a deo qui non vult
S
duplex a
uerſio.
deū et de tali dico q̄ non oīs eſt peccatū mortale.
Alio mō eſt auerſio que fit p actū nolendi et de iſta
argumentū eſſet pbabilius ſed non opȝ q̄ talis a-
uerſio ſit in omni tali appetitu inanis glorie, fit
enī in taliter appetente auerſio a deo non q̄r nolit
vel odiat deū, ſed q̄r intenſa volitione fertur in bo
nū creatū ⁊ tūc vel remittit volitionem in deum vel
argumē-
ta thome
vbi ſupra
articulo
tertio.
eam ſuſpendit. ¶ Contra ſeptimā ↄcluſionē arguit̄
ſic. Quicūqȝ ſurripit ſibi illud q̄ eſt ppriū dei pec-
cat mortaliter ſed per appetitū ianis glorie aliqs
ſibi ipſi tribuit q̄ eſt ppriū dei ſm illud. i. thi. i. ſoli
deo honor et gloria ergo inanis gloria eſt pecca-
tum mortale, maior pbatur per illud yſa. xlii. glo-
riam meā alteri nō dabo. Scđo oē peccatum qđ eſt
maxime periculoſū ⁊ nociuum eſt peccatuȝ mortale
ſed oē pctm̄ inanis glorie eſt hmōi igitur probatur
Auguſti.
minor primo per gloriaȝ auguſtini ſuper illo pmi
ad theſſ. ii. Deus qui pbat corda noſtra dicentis
quas vires nocēdi habeant hūane gl'ie amor nō ſē
cirſoſto.
tit niſi qui bellū ei indixerint et cetera vt ſupra alle
gatū eſt. Cū ſcđo p illud Chriſoſt. ſuper iii. cap. vi.
inanis gloria occulte aggredit̄ et oīa que intus ſūt
inſenſibiliter aufert. ¶ Ad primaȝ ↄcedo maiorem
et nego minorē et ad probationē cōcedo q̄ ſoli deo
debetur gloria impendens et tanq̄ auctoris inde-
pendētis ſed creature bene habetur gloria depen-
dēs. Et ideo bene dicit thomas in ſolutiōe hui⁹ ar
gumēti q̄ nō omnis qui eſt inanis glorie cupidus
appetit ſibi illā excellētiā que cōpetit deo ſoli. Alia
enim eſt gloria que cōpetit ſoli deo ⁊ alia que debe
tur homini virtuoſo vel diuiti. ¶ Ad ſcđm dico q̄ a
liquod peccatū dicitur piculoſum dupliciter vno
mō pter grauitatē ⁊ enormitatē ſui et ſic cōcedo
q̄ omē tale peccatū ē mortale, alio mō aliquod pec
catū dicitur piculoſū pter inclinationē quā facit
in peccāte. Et hoc mō inanis gloria dicit̄ piculoſiſ
ſimū peccatū q̄r p hoc inclinatur homo ad preſum
ptionē ⁊ cōfidētiā ſui, ⁊ ad priuationē interiorū bo
norū ⁊ ad hoc q̄ fruſtretur deū gloria ſibi debita
ſicut dictū eſt ſupra vbi oſtenſū eſt quā piculoſus eſt
appetit⁹ glorie etiā ordinat⁹. ¶ Ad rationē āte op
poſitū dico negādo antecedēs, licȝ enī inanis glo-
ria ſicut nec peccatū veniale mereatur vitā eternaȝ
q̄r null⁹ peccādo vitā eternā meret̄ nō tñ excludit eā
q̄r ſi aliunde ſit debita peccādo venialiter nō perdi
tur. Et ad pbationē dico q̄ nō probat aliud niſi qđ
inanis gloria nō meretur vitā eternā et nō probat
q̄ eā excludat niſi ſit illa inanis gl'ia que eſt pecca
tū mortale ſicut eſt illa qua quis ita gloriat̄ vt glo
riam vel deo vel proximo debitū ſubtrahat.

Queritur quinto Utrum ina-
nis gloria ſit viciū capitale. Arguitur
q̄ nō Inanis gloria ſemper ex ſuperbia
oritur ergo nō eſt viciū capitale cōſequentia tenet
tho. ii. ii.
queſtio.
173. arti.
4.
quia nichil quod ſemper ex altero oritur eſt viciū
capitale ¶ In oppoſitum arguitur auctoritate gre
gorii. xxxi. moraliū. Inanem gloriā inter ſeptē vi-
cia capitalia enumerātis. ¶ Notādū q̄ vt refert be
atus thomas de viciis capitalib⁹ aliqui loquūtur
dupliciter. ¶ Quidā enim ponūt ſupbiam vnū de
ſuperbia
viciuȝ ca-
pitale.
viciis capitalib⁹ ⁊ hi nō ponūt inanē gloriā inter
vicia capitalia. Gregorius autē in xxxi. moraliū ſu
perbiam ponit reginā omniū viciorū ⁊ inaneȝ glo
riam que ab ipſa immediate oritur viciū capitale.
Et hoc rationabiliter Superbia enim vt infra di
cetur importat inordinatū appetitū excellentie, ex
omni aūt bono q̄ quis appetit quandā perfectionē
⁊ excellentiā cōſequit̄. Et ideo fines omniū viciorū
ordinātur in finē ſuperbie. Et pter hoc videtur q̄
habeat quandā generalē cāliſatē ſuper alia vicia
⁊ non debeat cōputari inter ſpiritualia viciorū pri
cipia que ſunt vicia capitalia. Inter bona aūt que
per excellētiā homo cōſequitur pcipue ad hoc ope-
rari videtur gloria inq̄tum importat manifeſtati
onem bonitatis alicui⁹ Nā bonū naturaliter ama
tur ⁊ honoratur ab omnib⁹ Et ideo ſicut p gloriā
que eſt apud deū cōſequitur homo gloriā in rebus
diuinis ita ⁊ p gloriā hominū cōſeqtur excellētiaȝ
in rebus humanis. Et ideo pter pinquitatē ad
excellētiam quā homines maxime ↄſiderāt ↄñs eſt
q̄ ſit multū appetibilis ⁊ q̄ ex eius inordinato ap
S. thom
petitu multa vicia oriantur ⁊ ita inanis gloria eſt
vicium capitale hec beat⁹ thomas. Iſta opinio nō
videtur mihi in omnibus punctis ↄtinere veritatē,
primo enim nō placet michi q̄ ait q̄ finis omniū vici
orū ordinatur in finē ſuperbie. ¶ Finis enim puſil-
lanimitatis timoris luxurie accidie ⁊ hmōi nō ordi
nō ſem
ex. ape
ſeqtur
fectio.
nantur in finē ſupbie ſcȝ in excellētie appetitū ſȝ de
hoc dicetur poſterius cū de ſuperbia tractabit̄ nec
verum eſt q̄ ex omni bono quod quis appetit quā-
dam perfectionē etiā excellētiā cōſequit̄ q̄r vel hoc
eſſet ſcđm veritatē aut ſcđm opinionē opināntis, nō

ſcōm veritatē quiſper omnē appetitum inordina
tum boni delectabilis vel vtilis quis ſit imperfecti
oꝛ ſcōm veritatē, nec ſcōm opinionē qꝛ ꝯcupiſcēs cō
cupiſcētia carnis aut auaricie opinatꝰ ſe ꝑ hec eſſe
imꝑfectiorē ⁊ inde eſt ꝙ corā hoibus iſta refugit fa-
cere ſciēs ꝙ minꝰ eſtimabit̃ apud deū et hoies ſi in
hec vicia fuerit ꝓlapſus Et ꝯñr loquēdo, ſupbia nō
videt̃ michi dicēda regina oim vicioꝝ ꝓpter cauſā
a dico doctore aſſignatam, non michi ꝑterea videt̃
differentia inter ſupbiā ⁊ inanē gloriam aſſigna-
ta in hōc ſcilicet ꝙ ſupbia eſt inordinatꝰ appetitus
excellētie. Inanis aūt gloria iportat manifeſtatio
nem hmōi excellentie ſufficere qꝛ ſuperbꝰ aut appe
tit eſſe excellēs ſcōm veritatē aut appetit videri ex-
cellens. Si appetit eſſe excellens ſcōm veritatē hoc
non videtur malum qꝛ eſſe excellentem ſcōm verita
tem eſt realiter habere multa bona et excellentia ⁊
carere mágnis et multis malis. Si appetit videri
excellens tunc non appetit niſi manifeſtationē ex-
cellentie ſeu quam hʒ ſeu quā non habet ſeu quomō
non habet ⁊ ita non differt a cupido inanis glorie
thomas. Ex quo patet ꝙ ille doctoꝛ non ſufficiēter aſſignat
differentiā inter ſupbiā ⁊ inanē gloriā. Et ideo etiā
nō eſt mirū ſi cā quā aſſignat ad ꝓbādū ꝙ ſuperbia
eſt regina oim vicioꝝ nō eſt ſufficiens. Sed de his
poſterius differetur lacius. Sed pro queſtione ſit.
Prima ꝯcluſio Inanis gloria non eſt viciū capi
tale reſpectu vicioꝝ carnaliū, ꝓbat̃ nichil ꝙ regu-
lariter inclinat ad actus oppoſitos vicijs carnali-
bus eſt viciū capitale reſpectu vicioꝝ carnaliū qꝛ
illud nō inclinat regulariť ad vicia carnalia ſed
inanis glŕia regulariter iclinat in actus oppoſitos
vicijs carnalibꝰ ergo inanis gloria nō eſt reſpectu
taliū vicioꝝ viciū capitale maioꝛ eſt certa ex diffi-
nitione vicij capitalis ⁊ minoꝛ ꝓbat̃ qꝛ inanis glo
rie cupidꝰ inclinat̃ ad ſequēdū ea ꝑ que aliqđ pote-
rit gloriā ſicut lucri cupidꝰ ad ſequēdū illud ꝑ quod
lucrū ꝯſequet̃, ſed ꝑ actus oppoſito vicijs carnali-
bus ꝯſequit̃ gloriam ⁊ actus hmōi vicioꝝ deperdit
ergo inanis gloria regulariter inclinat in actus
Caſſianꝰ oppoſitos vicijs carnalibus. Secundo probat̃ iſta
concluſio auctoritate caſſiani collatione quīta vbi
expreſſe et ex intentione ꝓbat ꝙ de octo vicijs que
enumerat duo poſtrema ſcʒ iactātia ⁊ ſupbia nō ſūt
ſiſi ſocietate cū ſex prioribꝰ ꝯnexa ſed ab eis peni-
tus diſtinguit̃, ꝙ ꝓbat qꝛ nullā ex eis occaſionē ſue
gñationis ſuſcipiūt ſed etiam mō ꝯrio atqꝫ ordine
generāt̃. Nā ſex prioribꝰ corruptꝭ ⁊ euulſis hec duo
vehemētiꝰ ⁊ viuatiꝰ pullulāt ⁊ fructificāt ita ꝙ cū
ſumꝰ victores i alijs tūc maxie i hec īcidimꝰ. Et ſi
dicas ꝙ ex iſta ꝓbatione ſeqt̃ ꝙ ſupbia ⁊ iactātia
nō eſſent vicia capitalia qꝛ nō ſūt niſi octo vicia quo-
rū ſex nō oriūt̃ ex iſtis duobꝰ ꝗ nulla ex iſtis duobꝰ
oriunt̃ ⁊ ꝑ ꝯñs nō ſunt vicia capitalia. Ad hoc re-
ſpondet̃ ꝙ iſta vicia primo ⁊ immediate inclinant
in actus ſuos et ſcōm talem inclinationem nō hñt
ꝙ dicant̃ vicia capitalia, aliā inclinationem hñt
mediantibus actibus ſuis. Et iſta eſt duplex quedā
eſt que totaliter ſit ab huiuſmodi vicijs et rōne dic
tante de aliquo medio ꝯſequendi gloriā, ⁊ hoc mō
inclinat in opus caſtitatis caſtrimargie et alios a-
ctus alijs vicijs oppoſitos Inclinant etiā interdū
in ypocriſim et ſimulationē huiuſmodi actuum et
productionem in ablationē glorie ꝓximi ⁊ glŕie di-
uine aliqñ vero cōcurrit cum huiuſmodi actu appe
tendi gloriā cognitio glorie de non conſecute vel de
tracte vel aliquid huiuſmodi, et tunc inclinant̃ in
iram in triſticiam in ſublationē beneficioꝝ et ope-
rum que propter gloriā ꝯſequendā facere ſolēt nū-

quam tamē videtur inclinare i vicia carnalia quia
nō ſtat quod ꝑ appetitū glorie quis inclinetur ad
illa vicia ex quibꝰ nō niſi diffamationē ꝯtēptum ⁊
vituperium cōſequitur. ¶ Secūda cōcluſio. Inanis
gloria eſt viciū capitale reſpectu multorū aliorum
viciorū, ꝓbatur. Omne viciū regulariter inclinās
in multa vicia genere differētia eſt vicium capitale
reſpectu illorū ſed inanis gloria regulariter incli-
nat in multa vicia vt nuper deductū eſt igr̃.. ¶ Ter- A
cia cōcluſio. Inanis gloria eſt viciū capitale reſpe-
ctu ſuperbie ꝓbat qꝛ ex hoc ꝙ quis appetit gloriā
⁊ eam ꝓcurauit ſibi mōis omnibꝰ poſſibilibꝰ pro-
uenit ꝙ ipſe adequet ſe aut preferat maioribs ⁊ me
lioribꝰ. Scđe ex hoc enim ꝙ lucifer vidit ſe laudabi
lē ⁊ glorioſum ⁊ multis bonis clarū ⁊ fulgētem qō
iactacie fuit ipſe in illā temeritatē prorupit ꝙ dice
ret aſcendā in celū ⁊ ero ſimilis altiſſimo Secūdo ꝓ
batur aucto. caſſiani collatione quinta qui ita ina caſſian
nē gloriam et ſuperbiā cōnectit vt incremētū prio-
ris ſcʒ inanis glorie ſit origo poſterioris ſcʒ ſuper-
bie. Nam vt dicit ad aucta iactācia oritur ſuperbia
Tercio quicqđ diminuitur ex diminutione alterius
originatur ab eo ſed ſuperbia diminuitur ex dimi
nutione inanis glorie ergo ſuperbia oritur ex inani
gloria. Et ideo caſſianus eadē collatione dicit ꝙ ſi
cut hec vicia incremēto precedētiū generātur ita et
eorum diminutione purgatur. Nā ſi ſit ſuperbia ex
cludēda prouocāda eſt iactantia. Et ita ſemper ꝓ
oribus ſuperatis poſteriora cōquieſcūt. Et ne quis
me reprehēdat ꝙ in hoc deuio a traditione cōmu-
ni aduertat hāc ꝯcluſionē nō eſſe meā ſed caſſiani do
ctoris quidē in morū et religionis inſtitutione ex-
cellentis ¶ Quarta ꝯcluſio Inanis gloria eſt viciū
capitale, patet ſatis ex dictis, ꝓbatur ſecūdo aucto
ritate gregorij poſt oppoſitū ꝓbatur tercio gloria
inter bona externa eſt maxime appetibilis ergo ap
petitus eius inordinatus in multa vicia inclinat er-
go ex inordinato appetitu eius nata ſunt multa vi
cia oriri ergo inanis gloria eſt viciū capitale ¶ Cō
tra primā cōcluſionē ¶ Arguitur ſic quicqđ eſt in ex
cellētiam appetentis illud in gloriā eius cedit, ſed
omne bonū appetitū ⁊ ꝯſecutū eſt in excellētiā ap-
petentis ergo ⁊ in gloriā ⁊ per ꝯñs bonū carnis qđ
per vicia carnalia ꝯſequimur cedit in gloriā appe
tētis ſed inanis gloria inclinat in omne illud quod
cedit in gloriā appetentis ergo inanis gloria eſt
viciū capitale reſpectu viciorū carnaliū Secūdo ſe
quitur ꝙ vtile eſt incipientibus viā honeſtatis labi
in viciū inanis glorie ſed ꝯñs eſt falſum. Et patet
ꝯñs qꝛ ſatiꝰ ē aliqꝙ iactātie vicio pulſari quā incide
re i fornicationē a qua vix valleat poſt ruinā reſur
gere a qua tamen fornicatione cū teptatꝰ eſt per ia
ctanctia ſe liberat vt puta cum ꝯſiderat dignitatē
officij ſacerdotalis qua inſignitꝰ eſt vel opinionem
hominū qua ſanctus ⁊ immaculatꝰ creditur que o
pinio dimittitur per hmōi vicia carnis. Tum ſcđo
quia minus malū cōſulte aſſumitur vt maiꝰ fugia-
tur Tum tertio quia iactantia ſic hominē infatiga
bilem reddit vt faciat ieiunia biduana ⁊ triduana
ab eo nō ſentiri vt patet ꝑ experiētiā ergo iactātia
poteſt refrenare corruentē in fornicationē añs pro
batur auctoritate macharij abbatis qui interro machari
gatus quare in cenobijs ꝯſtitutū carētia cibi ſine la us:
bore quinis diebꝰ tollerāt. Ipſi aūt in heremo po-
ſiti tanta fame vrgentur vt vix poſſint cotidianum
ferre ieiuniū. Reſpondit ꝙ in heremo nullus eſt ieiu
nij teſtis qui te ſuis laudibꝰ nutriat atqꝫ ſuſtētet In
cenobio autem lingue hominū ⁊ iactantie refectio
ſanguinant, ¶ Ad primā nego minorem Sunt enim

quedam bona appetita et deſiderata que tendunt
ad infamiam appetentis quia ſunt in honeſta.
¶ Quod ſi reſtringat bonum ad bonum honeſtum
tunc bonum carnis inordinate appetitum non eſt
bonum ſed malum. ¶ Ad ſecundam poteſt reſpon-
deri dupliciter/ vnomodo concedendo ꝯñs ſicut cō
cedit ipſum caſſianus collatione quinta vbi probat
B ꝙ ab incipientibus carnalibus adhuc vitiis īpli-
catis et ſolum ad hec iactantia vtiliter aſſumit.
Et probat rationib⁹ arguendo adductis ꝙ ſi ali-
Opinio caſſiani. cui nō placeat hec ſolutio. Reſpōdeo aliter negādo
ꝯñam. Et ad primā probationem ꝯcedo aſſumptū
exponendo ſatius id eſt minus malū et nego ꝯñam
qꝛ nō eſt neceſſe nec in hoc nec in illud īcidere/ aliter
aūt non valet ꝯña niſi vbi in alterutrum vrget ne-
ceſſitas. ¶ Ad ſcḋam probationē cōcedo aſſumptū
vbi necē eſt in alterutrum incidere. ¶ Ad tertiā cōce
do aſſumptū ⁊ ob hoc bene dictū eſt ꝙ inclinat ad
actus oppoſitos viciis carnis et cū infertur ꝙ vtili-
ter aſſumitur nego ꝯñam qꝛ nunꝙ̄ eſt vtilis aſſum-
ptio mali vt inde bonum eueniat/ aliam rationem
addit idē caſſianus fundatam in quadam figura ſū
pta ex libro regū ſed qꝛ talia argumenta non ſunt
multum efficatia ideo nō eſt opus eam repete vt ſol
uatur. Quod ſi queras vtrum opinio illa caſſiani
ſuſtineri poſſit. Reſpōdeo ꝙ caſſianus vult dicere ꝙ
ſimpliciter melius eſt hoīem eſſe cupidū manis lau
dis ⁊ carere fornicatione et caſtri margia quā ha-
Defēſio caſſiani. bere fornicationē ⁊ caſtrimargiam et carere iactā-
tia. Dicere vlterius ꝙ ad hoc ꝙ in moribus de duo
bus alterum eligatur non eſt reſpiciendum ad ne-
ceſſitatem ſimpliciter nec ad neceſſitatem naturalē
ſed ad neceſſitatem moralem qꝛ hoc vel illud dicitur
neceſſarium eo ꝙ penſata conditionem hominum
vt in pluribus hoc vel illud eueniet ex tali enim ne-
ceſſitate diceretur ꝙ penſanda eſſet moralis vtili-
tas diceretur preterea ꝙ ſicut ariſtoteles in ſecūdo
ethicorum et omnes expoſitores cum eo conſulunt
ꝙ habenti vnum vicium et volenti ſe abſoluere ab
illo expedit vt tranſeat in vicium oppoſitum. Ita
etiam non videtur inconueniens ꝙ implicatus vi-
ciis carnalibus trāſeat in deſiderium vane laudis
vt ab his eripiat cum ſecundum documentum ari
ſtotelis vtile ſit ſibi tranſilire in vitia oppoſita vi-
tiis carnalibus. Diceret preterea ꝙ iactantia vel
manis gloria eo tantum fine aſſumpta vt ab aliis
grauioribus viciis liberemur et tandem vt deo im
maculato corpore ſeruiamus vt conſtat non eſt pec
catum mortale. Et ſi eſt peccatum veniale eſt mul-
tum remiſſum ⁊ debile ⁊ bene poſſet ſuſtineri quod
in tali caſu nec mortale peccatum eſſet nec veniale
ſed actus bonus et laudabilis. Sed tunc etiam con
cedēdum eſſet quod non eſſet manis gloria ſed eēt
appetitus glorie qui alias id eſt remota huius fi-
nis circumſtantia eſſet manis. ¶ Nam ſi propter
vtilitatem proximi ego poſſum rationabiliter ad-
petere laudē ⁊ gloriā quare nō potero cū rōnabili-
ter appetere ꝓpter vtilitatē meā moralē vt ſcꝫ per
hāc ego ad virtutes. Inciter ⁊ auicus detrahat cum
ego ſim magis obligat⁹ ad ſalutem meā ꝓcurādā
quā ad ſalutē ꝓximi. Et iō opinio caſſiani nō vr̄ eſſe
leuiter reprobāda in hac pte ſicut nōnulli putāt que
cūꝙ̄ eīn ratio hꝫ apparentia ꝯtra hanc opinionē
tantam apparentiā ꝯtra opinionē ariſtotelis dicē
tis ꝙ volenti fugere vnum viciū tranſeundum eſt in
oppoſitū vicium. ¶ Cōtra tertiā cōcluſionē Argue-
tur cum agetur de ſupbia. ¶ Cōtra quartā cōcluſio
nem Arguit ſic nullum viciū ꝙ ſemper ex alio vicio
oritur eſt viciū capitale ſed manis gloria ſemper ex
altero oritur. Tū quia ex ſuperbia. Tum qꝛ oritur
ex aliquo aut ergo ex bono aut ex vicio/ nō ex bono rationē
vt ꝯſtat/ cū originatum ſemper ſequatur cōditionē tho. vb
originis ⁊ cuius radix ſancta eius ⁊ rami ſancti ſūt ſupra
ergo originātur ex vicio. Secūdo ambicio nō eſt vi ticulo.
cium capitale ergo nec manis gloria ꝯña tenet qꝛ
honor circa quē eſt ambicio eſt aliquid principali⁹
gloria circa quā eſt manis gloria. Tertio omne vi-
cium capitale habet aliꝙ̄ principalitatē ſcilicet aut
in grauitate peccati aut ī appetibilitate obiecti ſui
ſed manis gloria nō habet aliꝙ̄ talem principalita
tem nō in grauitate peccati qꝛ nō ſemper eſt morta
le peccatū nec in appetibilitate obiecti qꝛ gloria hu
mana eſt qui fragilet extra hominē exſtēs ¶ Quar
to omne viciū capitale eſt mortale dūꝫ omne tale ſit
periculoſiſſimū ſed nō omnis manis gloria eſt pec
catū mortale vt ſupra dictū eſt ergo manis gloria
non eſt viciū capitale. Quinto ex vicio capitali om
nia vicia nata ſunt oriri ſed nō omia vicia nata ſūt
oriri ex mani gloria cum ſicut ſupra dictū eſt nō ori
antur ex ea vicia carnalia. Ad primā negat maiorē
beatus thomas quia vt dicit omnia vicia etiā capi D
talia ex ſuperbia oriunt ſed vt dictū eſt hec opinio
non videtur vera. Ideo dico ꝙ viciū capitale poteſt
dupliciter diffiniri vno mō ꝑ affirmationē ⁊ nega-
tionē ſcilicet per nō eſſe ab alio vicio et eſſe a quo a
lia/ ita ꝙ viciū capitale ſit vicium quod nō regulari
ter ⁊ vt in pluribus originat ab alio ſed a quo mul
ta vicia genere differentia regulariter ⁊ vt in pluri
bus originātur ⁊ ſic ꝯcedo maiorem. Secūdo mo-
do poteſt diffiniri per affirmationē tantum et tunc deſcri
vicium capitale eſt a quo multa vicia genere diffe- ptio vi
rentia nata ſunt regulariter ⁊ vt in pluribus origi capital
nari ⁊ ſic nego maiorem. Et ad probationē nego mi
norem. Et ad primā ꝓbationē nego aſſūptū. Et ad
ꝓbationē ſecūdā ꝯcedo ꝙ originātur alii ex aliquo
puta ex cōgnitione alicuius excellentie vere vel ap-
parentis ⁊ teptationem vel impulſū ad hmōi manē
gloriam que teptatio nō habet rationem vicii ſꝫ cō
ſenſus in teptationem nec rationē virtutis ſed diſ-
ſenſus a teptatione ideo propter loquēdo nec ex bo
no nec ex malo oritur loquēdo de bono ⁊ malo mo
ris. Ad ſecundā ꝯcedo aīs ⁊ nego ꝯñam. Et ad pro
bationem nego aſſumptū imo extra gloria cū ſit fi
nis ꝓpter quē appetitur laus ⁊ honor eſt aliquid
principalius ⁊ melius hōnore. Et ſi dicatur ꝙ cauſa
ſemper eſt melior effectu dico ꝙ licet ratio cauſan-
di ſic potior quā ratio huius ꝙ eſt cauſati: tamē en
titas que eſt effectus in genere cauſe efficientis ali-
quādo eſt melior ꝙ̄ entitas que cauſa quia talis ef
fect⁹ aliquādo eſt cauſa finalis que ſemper eſt pott
or his que ſunt ad finē. Ad tertiam nego minorem
quicqd ſit de maiore gloria enim habet quādaꝫ pri
cipalitatē in appetibilitate non quia ex inclinatio
ne recte rationis ſed ex inclinatione nature ratio-
nalis create/ aliquid enim dicitur habere principa
litatē in appetibilitate dupliciter vno mō quia re-
cta ratio principaliter inclinat ad appetēdū illud
alio mō qꝛ natura hominum aut creature rationa
lis vt ſibi derelicta ad appetitū illius vehementer
inclinatur. Et hoc ſecūdo modo intelligitur princi
palitas glorie in appetibilitate. Et ad probationē
ꝯcedo aſſumptū ⁊ nego ꝯſequentiā loquēdo de pri
cipalitate ſecūdo modo dicto licet bene ꝯcludat de
principalitate primo modo. ¶ Ad quartā nego ma
iorem immo oppoſitum eius ſcilicet ꝙ non eſt mor
tale eſt veriſimilius qꝛ videtur eſſe magis rationa-
bile concedere ꝙ in viciis ſicut et in virtutib⁹ ꝓ
ceditur a minorib⁹ ad deteriora ꝙ̄ ecōtra ſicut rur⁹

vt in pluribus eſt maior ſonte et ideo non multum
dupplex probabilis videtur opinio eorum qui dicũt ꝙ a ſu
ortus vi: perbia omnia vicia oriuntur niſi intelligatur ad
ciorum. ſenſum poſterius declarandum. ¶ Ad quintam ſi i
telligatur de ortu regulari et vt in pluribus negetᷣ
maior. Si autem intelligatur tam de ortu regula:
ri quã non regulari tam in pluribus quam in pau
cioribus/tũc cõcedo maiorẽ et nego minorẽ. Sunt
enĩ vt dictũ eſt quidã qui gloriãtur in malicia ⁊ in
voluptatibus ſuis etiã carnalibus ⁊ per hoc ꝙ ia:
ctant ſe de viciis carnalibꝰ querunt gloriã de ali:
quibus bonis carnalibus ⁊ qui gloriatᷣ de luxuria
vel de ingluuie magna de virtutibus ſuis aut pul:
chritudine aut affabilitate gloriã querere videtur
ſed hoc nõ contingit niſi in paucioribus et in his
qui iam viciis ipſis corrupti ſunt.

Q Ueritur. Sexto vtrum inobe
dinetia ypocriſis contenſio pertinatia
diſcordia et nouatatum preſumtio conue:
nienter dicantur filie inanis glorie. ¶ Arguitur qꝺ
non. Hec omnia ex aliis oriũtur quam ex inani glo:
ria ergo nõ ↄueniẽter dicuntᷣ filie ianis gl'ie. In op
5 poſitum eſt gregoriꝰ.xxxi.moraliũ. ¶ Notãdum ꝙ
ſcd̃m ariſtotelem ethicorum quarto. Jactator eſt ꝗ
eſt ſimulatiuus glorioſorum et non exiſtẽtiũ ⁊ ma:
iorũ quã exiſtũt/quod ↄtingit tripliciter/verbis/o
perationibꝰ/⁊ fictiõe. Verbis vt cũ quis voce expri
mit aliqua laudabilia ſibi ineſſe que non inſũt aut
maiora ineſſe quam inſunt operationibus vt ſi ꝗs
frequentãdo loca diſputationũ ſimularet ſe doctũ
aut frequentᷣ legẽdo theologiã ſe theologũ ſimula
ret aut frequẽter laudãdo religioſã vitã ſeu religio
nem amare et deſiderare fingerent Tertio fictio:
ne ſit ⁊ yronia vt qui vilitate veſtis fingũt ſe et glo:
riam reliqua humana ↄtempnere vt latomi/tales
enĩ ſimulãt cõtẽptũ vt inde vel gloriam vel lucrũ cõ
ſequantur/⁊ hmõi ſimulatio iactãtia eſt. Nam vt ibi
dem dicit ariſtoteles. Et enĩ ſuperhabũdantia et val:
tho. ſcd̃a de id eſt minimus defectus iactantium/ Ex quibus
ſcd̃e q̃ſti. patet falſum eſſe ꝙ iactãtia ſit tantũ verbis vt vult
132. arti- thomas. Inobedientia eſt qua quis recuſat ad im
culo q̇nto plere que ſibi a ſuperiore p̄cepta ſunt/ypocriſis eſt
deuotionis ⁊ religionis religioſorꝫ factorũ imita:
Duplex tione ſimulatio. Contentio eſt duplex vna opinio:
contenti. num ⁊ eſt verbis et argumentis clamoroſis de veri
tate peracta aliqua diſſentio/alia honoris aut lu:
ptinatia. cri vt cum duo de officio aliquo vel dignitate vt lu
cro ↄtendunt ptinatia eſt in ſententia vel electione
diſcordia cõtra rationẽ immoratio. Diſcordia eſt ois aiorꝫ
etiã ſi verbis ↄtentioſis non ſit explicata diſſentio.
Nouitatũ preſumptio eſt rerũ nouitᷣ inuentaꝝ et a
nouitatũ ↄmuni hoĩm ſenſu alienarũ quarũ nõ dũ ſatis per
p̄ſũptio. ſpecta eſt ratio aſſeueratio vel publicatio/pro nũc
ſimus iſtis diffinitionibꝰ ↄtẽti inq̇ſituri de eis cũ de
predictis ſuis locis ſingulatĩ dicemꝰ. nec placet ꝙ
tho. vbi ſ̃ ait thomas de ptinatia ꝙ ad ĩtellectũ ptinet cũ ip
ſe ponat eã oppoſitã vicio molicie ⁊ virtuti perſe:
uerantie que ſunt habitꝰ appetitiue ptis ⁊ non ĩtel
lectiue. Notandum eſt ſcd̃o qꝺ ſm̃ ariſtotelem loco
ſupradicto ↄtingit: fingere maiora in exiſtentibus
6 tripliciter/aut gratia nulliꝰ cũ ſcꝫ ꝗs hoc fingit nõ
vt lucrũ nec vt gloriam/aut aliq̇d aliud aſſequatur
ſed qꝛ ita habituatus eſt ⁊ delectatᷣ in hmõi opera
tionibus etiam ſi nichil de conſecutus videatur.
Scd̃o mõ gratia gl'ie vel honoris. Tertio mõ gra:
tia lucri. Ex quibus patet ꝙ triplex eſt iactãtie ſpe
cies. Eodem modo dicendũ eſt de ↄtentione ypocri
ſi ⁊ reliquis/qꝺ interdũ ſiunt gratia nulliꝰ interdũ
gratia honoris et glorie iterdũ gracia lucri ¶ Eſt
ſit. Prima cõcluſio Sex predicta cum gratia lucri
aut nullꝰ fiũt nõ ſunt filie inanis glorie/probatur
quorum finis nõ gloria illa nõ ſunt filie inanis glo
rie ſed predictorũ finis nõ eſt gloria vt ſatis ↄſtat
ergo nõ ſũt filie inanis gl'ie hoc idẽ etiã patꝫ de ino
bediẽtia cũ ſit ꝑpter conſecutionẽ delectabilis aut D
fugam triſtabilis. ¶ Secũda ↄcluſio Sex predicta
cũ fiunt gratia glorie ſunt filie inanis glorie /pro:
batur Omnia vicia. in que nos appetitꝰ glorie im
pellit ſunt filie inanis glorie ſed omĩa predicta ſũt
vicia i que nos appetitus glorie impellit ergo om:
nia predicta ſunt filie inanis glorie. ¶ Tertia ↄclu:
ſio Sex predicta que ſunt filie inanis glorie ſpecie
differũt a ſex predictis que nõ ſunt filie inanis glo:
rie/ꝓbatur Sex filie inanis glorie habẽt gloriã ꝓ
obiecto ſed illa que nõ ſunt filie inanis glorie non
habent gloriam pro obiecto igitur/minor ꝓbatur
actus ⁊ habitus per ſe bonus vel malus habet finẽ
et qualibet circũſtantiã actus exterioris que facit
bonitatem vel maliciã in actu ꝓ obiecto ſed gloria E
eſt finis hmõi actuũ in aliis aũt gloria nec eſt finis
nec circunſtãtia igitur. Quãtum aũt ad maiorẽ hu:
ius rationis Eſt aduertendũ ꝙ ſi accipiatur nomen
filie ꝓ originato ſiue ſit eiuſdẽ generis ſiue nõ dicta
maior eſſe vera. Si aũt acciperetur nomẽ filie ꝓ ori
ginato ab alio quod eſt eiuſdẽ nature ſpecifice vel
ſaltem generice cũ eo/tunc maior illa nõ eſſe vniuer
ſaliter vera ſed eſſet limitanda ⁊ modificãda. ¶ Cõ
tra primã ↄcluſionẽ Arguitur ſic. Cũ predicta fiunt
gracia lucri hñt ꝓ fine gloriã ⁊ adhuc ſunt filie ina:
nis glorie antecedẽs ꝓbatur quia ideo fiunt mani:
feſtetur excellentia aliꝗ in faciente vt ea manifeſta
ↄſeq̇tur lucrum ſed manifeſtatio excellẽtie nõ eſt niſi
ſi gloria vel gloriatio igitur. Ad hãc rationẽ nege
tur añs loquendo de fine principali ⁊ vltimo licꝫ be
ne de fine ſubordinato Et ad ꝓbationem cõcedo p̄
mam patet aſſumpti Et ad ſecũdam dico ꝙ eſt glo
riatio ſubordinata lucro ⁊ ꝙ habet etiã gloriã pro
fine ſubordinato ſed non ꝓ fine vltimo/finis autem
vltimus eſt gratia cuius cetera fiunt ¶ Contra ſecũ arg. tho.
dam ↄcluſionẽ Arguitur ſic primo de iactãtia ſcd̃m vbi ſupra
gregoriũ eſt ſpecies ſuperbie ſed ſuperbia nõ oriẽ artic. 5.
ex inani gloria ergo nec iactantia. Scd̃o arguitur
de cõtentione ⁊ diſcordia. Cõtentio et diſcordia o
riuntur ex ira ergo nõ ex inani gloria ↄñia tenet qꝛ
ira eſt viciũ capitale inani glorie cõdiuiſũ. Tertio
arguitur de inobedientia qꝛ inobediẽtia vel eſt ſu:
perbia vel ſuperbie filia ergo nõ inanis glorie Cõ
firmatur quia in obediẽtia frequẽter ↄtingit ex in:
firmitate vel fragilitate humana et in obediens iu
dicatur cenſet ſe magis dignum vituperio quã glo
ria nec in obediendo quãcunqꝫ excellentiam vel pre
tendit vel manifeſtat igitur nõ eſt filia inanis glo:
rie ¶ Quarto ſcd̃m Criſoſ. ſuper Ma. vana gloria
vbiqꝫ eſt malum ſed maxime in philantrophia. i. in
miſericordia vel elemoſina: ſed preſumere elemoſi
nã non eſt preſumere nouitatẽ aliquã cũ elemoſina
non ſit in admiratione ſed in ↄſuetudine hominuꝫ
igitur. ¶ Ad primã dico ꝙ ſi iactantia ordinetur vt
quis alteri equali vel ſuperiori preferatur ſic eſt ſu F
perbie filia ſed ſi iactantia que ordinatur ad mani
feſtationẽ bonorũ que nõ inſunt vl' maiorũ ꝙ inſũt
vt inde gloriã ⁊ laudem reportet ſic eſt filia inanis
glorie. ¶ Ad ſecũdã dico ꝙ aliqua cõtencio ex ira ⁊
nõ ex inani gloria oritur vt cum quis iraſcitur ⁊ cõ
tẽdit quia paſſus eſt diſpẽdiũ. in bono vtili vel de
lectabili ⁊ talis non eſt filia inanis glorie. aliqua vero
oritur ex ira ⁊ inani gloria vt cũ quis ↄtendit quia

paſſus eſt ab alio diſpendiū glorie ⁊ qꝛ in tali ira ⁊ vindicta ordinant̃ in gloriā ideo dr̃ filia inanis glorie. alia vero ex gloria ⁊ nō ex vindicta alia ex cupiditate lucri. alia ex nullo horū oritur. Nec puto verum quod ait Tho. ꝙ ira non cauſat ꝯtentionem ⁊ diſcordiam niſi cū admixtiōe inanis glorie. Nā vt dictū eſt cū venit ira ex diſpēdio lucri non fit cōtentio de gloria ſed de de lucro et elumento. Nec talis ꝯtendit qꝛ glorioſū reputat nō cedere volūtati alterius ſed qꝛ nō cedendo ſperat lucrū qḋ cupit aut ꝑpter lucrū impeditū litigat ⁊ ꝯuiciatur. ¶ Ad tertiā ꝯcedo añs de aliqua inobediētia ſed non de qualibet ⁊ adhuc ꝯña non valet qꝛ ſicut ſupradictū eſt ſuperbia naſcitur ex inani gloria. ¶ Ad confirmationem concedo ꝙ talis inobedientia non eſt filia inanis glorie ⁊ hoc eſt ſatis conforme hiis que ſupradicta ſunt. ¶ Ad quartā dico ꝙ opus mīe propter vanā gloriā nō eſt preſumptio nouitatū. ſed preſumptio nouitatū eſſet ſi quis vellet ⁊ proponeret ꝑpter ſummā perfectionē ſuam paſti ſolo cibo ſibi diuinitus allato. aut crederet ſe tante pefectionis vt nichil ſibi nocium putaret etiā ſi ſe precipitē daret quorum exēpla recitat. Caſſi. preſumptio nouitatum eſt ſi quis falſa pro veris communi omniū ore et ſermone detritis publicet. aut ſi q̇s cōtra omnium doctorum ſcolaſticorum vſum ⁊ ꝯſuetudinem ꝓhibeat aliquarū probabiliū opinionū impugnationē ⁊ aliarū magis ꝓbabiliū mutationē qḋ nōnulli diebus noſtris feciſſe dicunt̃ qui cū alios velut nouitatum preſumptores accuſabant in preſūptioſiſſimū genus nouitatis inciderūt. Pro intentione tamen Chriſo. quis parum ſit ad propoſitū dico ꝙ vanam gloriam maxime malum eſſe in opere miſericordie poteſt intelligi dupliciter. Uno modo quia ipſa maius malum ſit in tali opere ꝙ̄ in alijs et hoc non videtur verum. Nam ſi eſt malum in elemoſina vt dicit Thomas quia prefert vanā gloriam vtilitati proximi/ erit multo deterior in cultu diuino quia per ipſam prefertur vana gloria honori diuino conſtat etiam ꝙ vana gloria qua quis ſurripit gloriā deo aut primo adhuc eſt deterior. ¶ Alio modo poteſt intelligi quod maxime ſit ⁊ c. quia frequentius incidit in opere miſericordie. Incidit enim in omni opere alias bono et laudabili/ ſed adhuc plus in opere miſericordie ꝙ̄ in alijs qꝛ vix aliquis eſt qui non deſideret nomen et opinionem beneficentie et liberalitatis glorie cauſa/ ideo in operibus pijs que ſuccioris beneficentie ſunt maxime eſt malū vana gloria quia frequentius ab eis bonitatem ſurripit et aufert ꝙ̄ ab alijs. Et hoc maxime in viris xp̄iana religionē ꝓfeſſis ꝙ̄ vehementer ad huiꝰ opera mīe inſtigat et ſtimulat.

(Margin: ſ. thomā ...)

Queritur conſequenter de ſuperbia eo ꝙ affinitatem habet cum ſupradictis eo ꝙ ratio eius in quodam excellentie appetitu poſita eſt. Circa quam. Queritur primo Utrum ſit pctm̄. ¶ Arguit̃ ꝙ nō nullū vitiū cōtrariat̃ ſupbie ꝗ ſupbie nō eſt pctm̄. ꝯña tȝ qꝛ cuilibet pctō non ſolū virtus ſed etiam peccatum cōtrariū eſt. In oppoſitum eſt illud quod habet̃ thobie quarto ſuperbiam nūꝗ̄ in tuo ſenſu aut tuo verbo dominari ꝑmittas. Circa hanc queſtionē declarat beatus Tho. primo quid ſit ſuperbia. Scđo ex hoc ſoluit q̄ſtionē. Et ita eiꝰ ꝑma ꝓpoſitio eſt ſuperbia noīat̃ ex hoc ꝙ aliq̇s ꝑ volūtatē tendit ſupra id qḋ eſt ꝓbat̃ auctē Iſi. dicentis in libro ethimo. ſuperbus dictus quia ſuper vult videri ꝙ̄ eſt/ qui enim vult ſupgredi quod eſt ſuperbus eſt. Secūda ſuperbia eſt peccatū ꝓbat omē quod aduerſatur rationi recte eſt peccatū ſuperbia aduerſatur rationi recte ergo ſuperbia eſt peccatum minor ꝓbatur qꝛ recta ratio habet vt feratur vnius cuiuſꝗ̄ voluntas in id quod eſt ſibi ꝓporcionatū. Hec opinio nō michi videtur in toto vera ¶ Ideo ſit prima ꝯcluſio. Superbia ſtricte accepta nō eſt diffinitiue volūtas vel appetitus quo aliquis tēdit ſupra id quod eſt ꝓbatur preſumptio eſt qua quis tēdit ſupra id quod eſt quo ad adminiſtrationes/ ambitio eſt qua quis tēdit ſupra id quod eſt quo ad honores. Inanis gloria eſt qua quis tēdit ſupra id quod eſt quo ad gloriaȝ ergo hec diffinitio eſt qua quis tendit ſupra id quod eſt nō eſt diffinitio ꝓpria ſuperbie ſed eſt ſibi et omnibꝰ predictis cōmunis. Secūdo ſi ſuperbia eſt diffinitiue voluntas qua quis tēdit ſupra id quod eſt aut hoc eſt quo ad aliquod predictoꝝ: aut quo ad omnia ſimul. aut quo ad aliquid aliud ab hiis. ſi ꝑmum tūc ſuperbia erit aliquod predictoꝝ. ſi ſecūdū tūc nō erit niſi aggregatū ex omnibꝰ. ſi tertiū tunc nullū tale videtur niſi excellentia/ aut ergo tēdit in excellentiā maiorē ꝙ̄ habeat aut i manifeſtaionem. ſi ſecundū tunc nō videtur diſtingui ab inani gloria ſecūdū eundē doctorem ꝗ rationē eius ponit in manifeſtatione excellētie ſue. ſi primū tūc non videtur poſſe intelligi niſi dupliciter. vno modo ꝙ tēdat in maiorem excellentiā id eſt ꝙ laboret ⁊ nittatur fieri excellentior ꝙ̄ ſit/ ⁊ hoc nō eſt vitii ſed virtutis. ſecūdo mō ꝙ exiſtimet ſe excellētiorē ꝙ̄ ſit ⁊ hoc bene cōuenit ſuperbo ⁊ eſt frequēter iniciū ſuperbie/ ⁊ etiaȝ ꝯuenit alijs. Nam vanus ſeut plurimū glorioſiorē ꝙ̄ ſit extimat ⁊ ambitioſus maioribus honoribus dignū/ ⁊ preſumptuoſus grauioribus adminiſtrationibus. ¶ Eſt tamē aduertendū ꝙ diximꝰ in ꝯcluſione ſupbia ſtricte accepta/ qꝛ ſuperbia accipitur dupliciter. Uno mō ꝯmuniter ⁊ hoc modō ꝯtinet ſub ſe/ preſumptionē/ ambitionē/ inanē gloriā/ iactanciam/ ⁊ ſuperbiam ſtricte acceptam. Alio mō accipitur ſtricte ⁊ vt eſt vitium omnibꝰ predictis ꝯdiſtinctum. Et de ſuperbia hoc nō intēdimꝰ hic/ vt tamē videatur nomē ſuperbie frequēter a doctoribus ſacris acceptum eſſe cōmuniter. ¶ Sit ſcđa concluſio. ¶ Superbia communiter accepta eſt voluntas qua quis tendit ſupra id quod eſt. Probatur primo per illud Auguſ. ſupra geneſim quid eſt ſuperbia niſi ꝑuerſe celſitudinis appetitꝰ. ſecūdo ꝓbatur auctoritate. Ber. in epiſtola ad ſenoñ. diuidētis ſuperbiam in duas ſpecies ſcilicet in cecā ⁊ vanā. cecā dicit vicium mētis quo q̇s ſe eſtimat eē bonū ꝙ nō ē vl' ſe eē q̇ſ ē. vanā dicit vitiū quo q̇s tā de eo qḋ ē ꝙ̄ de eo qḋ nō eſt ſuis magis laudibꝰ ꝙ̄ dei delectat̃ In iſtis autem ꝯſtat ⁊ vanā gloriā ⁊ multa alia vitia contineri. ꝓbatur tertio auctoritate. Hugo. libro de ſacramentis li. ii. parte tertia ca. i. dicentis. ſuperbia eſt amor ꝓprie excellentie. Cuius duo ſunt genera vnū intus aliud foris/ itus eſt ſuperbia/ foris eſt iactantia. ſuperbia in elatione cordis iactātia in oſtētione operis/ ecce vbi primo diffinit ſuperbiaȝ ⁊ diuidit ⁊ facit eā mēbrum diuiſionis ⁊ ita oportet ꝙ eaȝ accipiat in eadem ſentētia equiuoce ſcȝ cōmuniter ⁊ ſtricte. ꝓbatur quarto auctoritate. Ber. ponētis triplicē ſuperbiam cordis quādo homo in oculis ſuis magnus eſt/ oris qui iactancia dicitur operis quādo homo quadā ſuperbia/ agit vt magnus appareat. Ex quibus auctoritatibꝰ ſatis apparet ꝙ ſuperbia a doctoribꝰ ſacris accipitur cōmuniter ad inanē gloriam ⁊ iactāciā ⁊ ambicionē ⁊ preſumptionem. ¶ Tertia ꝯcluſio. Superbia eſt inordinatꝰ amor excellentie cōtemptiuꝰ. Pro qua concluſione aduertendū ꝙ omnibus predictis cōmune eſt amor

(Margin notes: Tho. ſcđa ſcđe q̄ſti. 162. articulo primo — auguſti. — bernar. — duplex. ſupbia. — hugo. — triplex. ſupbia.)

inordinate excellentie preſūptuoſus in adminiſtra-
tionibus ambitioſus in honoribus. vanus in gloria
et ideo per inordinatum amorē excellentie non diſti-
guitur ſuperbus a reliquis ſed ſuperbus habet ſibi
ꝓpriū ꝙ cōtemptiuus eſt maiorum equaliū ⁊ minorū
quod nulli aliorū ex ratione ſui habitus cōuenit. Cō-
tempnit enī ſuperioritatē in maioribus/ equalitatem
in equalibus/ ⁊ inferioritatem in minoribus. Dico ꝙ
ꝙ ſuperbia eſt inordinatus amor excellentie nō cuiuſ
libet ſed illius que inclinat per ſe ⁊ immediate ad cō
temptū ⁊ hoc eſt quod contemptiue deſcribit nobis
excellentie genus ꝙ quam ſuperbus inordinate affe-
ctat eo ꝙ non aliter nobis ſatis competenter innote
ſcit. Eſt enī quidem appetitus excellentie qua ꝗs vult
videri magnus et etiam maior ꝙ ſit vt contingit in
iactatore glorie/ in ambitioſo ⁊ frequenter in pſum-
ptuoſo/ ſed tamen appetitus excellentie in eis nō in-
clinat eos tam ꝓxime ad contemptū aliorū ſicut' in-
Drēt pſū ptuoſ9 ā- bitioſ9 p̄ſūptuoſ9 ⁊ vanus. clinat in ſuperbo/ ꝙ vt diſtinctionē inter hec magis
aduertamus appetitus excellentie eſt his omnibus
cōmunis. Sed pſumptuoſus appetit opinionē excel-
lentie ꝓpter adminiſtrationes et non appetit admi-
niſtrationes propter excellentiā. Ambitioſus appe-
tit opinionem excellentie propter honores et nō ho-
nores propter excellentiam. Vanus appetit excellen-
tiam propter gloriam et non econtra. Superbus ve
ro excellentiam propter ſe appetit/ gloriam autē ho
nores ⁊ adminiſtrationem propter excellentiam non
quālibet ſed contemptiuam: ꝙ autē ſuperbia ſtricte
accepta dicat appetitum excellentie contemptiue ꝓ-
Auguſti. P batur primo auctoritate Augu. de verbis domini in
ſermone liiii. prior eſt in vitiis ſuperbia ſed ſuperbia
parit inuidiā nō enī inuidet niſi amor excellētie. Pro
hac auctoritate. Eſt aduertēdū ꝙ inuidia ꝓprie nō eſt
aliud ꝙ nolle alteri bonū nō q2 malē michi illud ſeē
ſed quia nullo ſibi bene eē qđ ſingulariter ꝯtingit ex
eo ꝙ ego appeto excellere ipm. Tunc formatur ſic rō
oīs appetitus excellētie tā inordinat9 vt inclinet ad
nolendū bonū ꝓximo ē appetitus excellentie cōtēpti
duplex ex cellētie ap petitus. ue: ſed ſuperbia eſt hmōi vt patet ex auctoritate alle-
gata igitur. Nota tamen ꝙ vt dictum eſt duplex eſt
appetitus excellētie vn9 nō cōtēptiu9 ⁊ iſte eſt regu-
lariter prior in vitiis et eſt cōis vitiis contrarius ma
gnanimitati de quibus iam dictum eſt et eſt ſupbia
communiter dicta. Alius eſt cōtemptiuus et iſte ori
tur ex primo ſicut appetitus qui eſt ſuperbia ſtricte
accepto nomine oritur ex apetitu excellentie qui ē ſu
perbia nomine cōmuniter accepto. Secundo nullum
vitium eſt cunctis importabile niſi contēptiuū ſed ſu
perbia eſt viciū cunctis importabile. ꝙ eſt contēptiuū
ergo cum ipſa ſit appetitus inordinatus excellentie
ipſa eſt inordinatus appetitus excellentie ꝯtemptiue
maior videtur nota quia nichil ita excitat in iram et
odium ſicut contemptus. et minor probat̄ p Innocē.
Innocen. li. de miſeria hominis. ſuperbia cunctis: importabil'
eſt ⁊ omnibus odioſa. Tū per illō eiuſdem omnis ve
vitioſus diligit ſibi ꝯſimilē/ ſupbus aūt odit elatum
Tertio ꝓbatur ꝯcluſio oīs habit9 inclinās ad appe
tendū inſolita faſtidiendū cōſueta ad recuſandū ⁊ ne
gandū ea que ſūt in honorē ⁊ ꝯſolationē eoꝝ cū qb9
verſatur ad imperioſe ſe habendum erga eos eſt ap
petitus excellentie cōtēptiue/ q2 multa pars iſtorum
pertinet ad contemptū: ſed ſuperbia eſt hmōi igitur
minor probatur per eundem Inno. li. eodem dicēte/
ſuperbus inſolita geſtit cōſueta faſtidit: magnū re-
putat ſi loqui dignetur/ maximū ſi ſurgat ⁊ amplexe
tur eſtimat dignitatē plus ab ipſo ꝙ ipm aſſecutū ex
dignitate nunꝙ vult vti affectu paternitatis ſed ſem
per vult vti impio dominātis. Quarto omnis habi-
tus appetitiuus excellentie inclinās hītem ad hoc ꝙ
ſe doctiorem exiſtimet hiis qui doctiores ſunt et eos
quaſi ex auctoritate docere pſumat eſt appetitiuus ex
cellentie contemptiue: ſed ſuperbia eſt huiuſmodi igi
tur. minor probatur per Gre. li. xii. moralium dicētes
hūt hoc omnes arrogantes ꝓpriū vt ꝙ tumlꝫ parum
ſenſerint in vſuꝫ hoc elationis inflectant/ ꝓpter qđ vn
de per intellectum ſemetipſis altiores fiunt inde p tu
morē in foueaꝫ elationis cadunt/ ſe doctis doctiores
exiſtimant/ reuerentiam ſibi a melioribus exigunt et
docere ſuperiores quaſi ex auctoritate ꝯtendūt. Quī
to probat̄ auctoritate eiuſdē Gre. li. mor. xxxiii. cun-
ctis inquit. ſuperbia apud ſe cogitatione tumentib9
ineſt clamor in locutione/ amaritudo in ſilentio/ diſ
ſolutio in hilaritate/ furor in triſticia inhoneſtas in
imagine/ erectio in īceſſu/ rancor in rñſione hoꝝ mēs
ſemp ē ad erogandas contumelias ad tollerandas
infirma ad obediendū pigra ad laceſſendum alios ī
importuna ad ea que facere debet ⁊ preualet ignara
ad ea autē que facere nec debet nec preualet parata
in id quod ſponte non appetit nullis exhortationib9
flectitur. ad hoc autem ꝙ latenter deſiderat querit vt
cogatur q2 dū renuit ex deſiderio ſuo vileſcere optat
vim ipam voluntate tollerare. Sexto ꝓbatur aucto-
ritate Auguſ de penitentia dicentis/ humiles celum Auguſti.
petunt dum ſe infra alios deiciunt. ſuperbi infima pe
tunt dum deſpiciūt ceteros iſti dum ſe deſpiciuꝫ cele-
ſtibus iunguntur illi dum ſe erigunt a ſuperioribus
diuiduntur. Septimo p eundē ibidē. ſuperbia inquit
aliter prepoſitos aliter ſubditos temptat. Et paulo
poſt viles ⁊ inutiles eos qui ſubiecti ſunt oſtendit ita
vt nullū iam quaſi dignum reſpiciat cui equanimiē
loquatur/ vnde mox mentis tranſqllitas ī irā vertitur
q2 cunctos deſpicit ⁊ tanto irrefrenatius ſe in iracū
diam dilatat quanto eos qui ſibi commiſſi ſunt eſſe Gregori9
ſui idignos putat. Octauo auctoritate Grego. xxiii.
li. moralium dicentis ſancti viri aliena opera etiam
praua mirantur: ſua vero etiā magis deſpiciunt aut
contra arrogantes aliena etiā magna deſpiciūt ſua
ꝙ etiā parua mirantur ⁊ pleriqꝫ de ſuis malis bona
eſtimant de alienis autem bonis male ſentire nō ceſ-
ſant. Ex quibus omnibus patet ꝙ ſuperbia eſt appe
titus excellentie contemptiue et deſpectiue. ¶ Quar-
ta concluſio. Excellentia quam appetit ſuperbus eſt
alterius rationis ab excellentia quā appetunt pſum
ptuoſi/ ambitioſi ⁊ vani. patet quia omnis excellen
tia que ſcđm ſe et ꝓxime eſt contemptiua eſt alterius
rationis ab ea que non eſt ſcđm ſe et proxime contē-
ptiua: ſed excellentia ſuperborum eſt contemptiua vt Nota.
probatum eſt. aliorum autem non igitur. ¶ Pro in-
tellectu huius cōcluſionis eſt aduertendum ꝙ qui pro
preeſt ſuperbus ille eſt opinione ſui timidus ⁊ inſla-
tus ⁊ opinionem ſue magnitudinis et excellentie ſe a
maiorum ſubiectione ſubſtrahere contendit/ ⁊ alios
nititur ſibi ſubicere/ non ꝓ officio aut dignitate aut
adminiſtratione ſuſcepta: ſed ſolum ꝓ opinione ſue
excellentie ita ꝙ ſicut videm9 ꝙ propter officium aut Conditiones ſupbi
dignitateꝫ rationabiliter alter alteri ſubditur vt mo
nachus priori/ et prepoſitus balliuo/ etiam interduꝫ
propter officium alter ab altero eximitur/ neqꝫ etiaꝫ
propter officiuꝫ vnuſquiſqꝫ ſubicitur alteri quia vnū
quodqꝫ officium limites ſuos habet. ſuperbus exiſti-
mat ſimiliter ꝙ propter excellentiam quam de ſe
eſtimat nulli debeat eſſe ſubditus aut ſaltem nō cui
libet cui tamen decet eum eſſe ſubditum et vult ali-
os ſibi obſequi obedire et in nullo contradicere.
¶ Et cum ſint duo obedientie genera vnum iu- N
ris aliud moralis honeſtatis ſicut et duo domi-
nis, ſuperbus autem ſe ab obedientia iuris ſubſtra

hitet ceteros ſibi ſubici vult ſubiectionē moralē ho-
neſtatē emētiendi et idcirco oēs cōtempnit ⁊ omnib⁹
ſit importabilis. excellentia eñi qua appetit ſupbus
eſt que dicta eſt: nec iudicio meo competentius poteſt
explanari. nā ſicut per dignitates honorabiles et po
Cōpatio. tentatū quis acquirit ius quoddam prelationis ſup
alios et ab aliquoꝝ aliorū ſubiectione ſubſtrahitur.
ita per opinionem quam habet ſuperbus de excellē-
tia ſua ſe a ſubiectione eorū quibus et iure et morali
honeſtate ſubiectus eſſe debet ſubtrahit. et alios mł-
tos qui nec iure nec morali honeſtate ſubiecti ſūt ſibi
ſubicere contēdit. Et ſicut vanus per teſtimoniū ho-
minū vult gloriam aſſequi ita ſuperbus hmōi teſtio
nio neglecto per ſolam opinionē quā ipſe de ſeipſo
habet vult haberi glorioſus ⁊ propter hec vanus ſe
lenē ⁊ blandum ſimulat ſuperbus vero crudelem. ſup
bus timeri vult van⁹ amari quod expreſſit Hugo de
Hugo. ſacramentis li. ii. pte. iii. ca. i. dicens. Superbus eo ꝙ
ſibi placet alienū teſtimoniū deſpicit. iactātia autem
vt magis ſibi placeat alienū teſtimoniū requirit ſibi
iactantia ſe lenē ⁊ blandū ſimulat. Superbia vero cru
delem ſe demōſtrat. ſuperbia eñi timeri vult. iactan
tia amari. Ex quibus verbis ꝓbatur ſcða concluſio.
Excellentia inclinans ad famā ꝓcurandā lenitatē ⁊
blanditiē et ad amorem verū vel apparentē eſt al-
terius rōnis ab ea que in omni ad cōtraria inclinat:
ſed appetitus excellentie in iactatore vano inclinat
in hec oīa. In ſuperbo aūt contraria horū oim vt pꝫ
ex verbis allegatis. eadem minor pōt ꝓbari de am-
Innocēti⁹ bitione ſicut de iactantia auctoritate Innocen. libro
de miſeria hoīs dicentis ambitioſus ſemper pauid⁹
ſemꝑ attentus quid ne dicat vel faciat quod in oculis
hoīm diſpliceat humilitatē ſimulat honeſtatē menti
S tur affabilitatem exhibet benignitatē oñdit ſubſequi
tur obſequitur cunctos honorat vniuerſis ſe incliat
optimatibus aſſurgit ⁊ amplexat applaudat ⁊ adu
latur ꝓmptus ⁊ feruidus vbi placere cognouerit re-
miſſus et tepid⁹ vbi diſplicere putauerit. His verbis
Innocen. exprimit conditiones ambitioſorū que ta-
Cōditiōes men omnino contrarie ſunt conditionibus ſuperbo-
ābitioſi. rum per Hugonē et alios poſitis. Tertio appetitus
excellentie eſt alterius rationis in illis in quibus ha-
bet contrarios effectus. ſed appetitus excellētie in ſu
perbis inclinat ad fugiendum omnia que videntur
ſeruilia etiam ſi per ea multa et magna poſſint bōa
acquiri. In aliis autem inclinat ad hec omnia quan
do bona que appetunt poſſūt per hec obſequia ⁊ ſer
uilia adipiſci igitur. Scða pars minoris patet ex au
ctoritatibus iam allegatis de iactatoribus ⁊ ambi-
Ariſtote. tioſis. Prima vero pars ꝓbatur etiam pariſto. in
quarto ethicorū ita dicentem Deſpectores autem ⁊
iniuriatores vbi alia tranſlatio habet ſuperbi autē
et petulantes et talia habentes mali efficiuntur. ſine
virtute enim non facile ferre moderate bonas fortu-
nas non potentes aūt ferre et exiſtimantes alios ſu-
perexcellere illos quidam cōtempnunt ipſi aūt qðs-
cunqꝫ vtiqꝫ contingit operantur imitātur enim ma-
gnanimū non ſimiles exiſtentes et ſtatum poſt ſequi-
tur contempnunt autem alios. Ex quo textu appa-
ret primo pro concluſione precedente ꝙ in ſuperbo ē
appetitus excellentie contemptiue. Ad propoſitū au-
tem ſic arguitur. ſuperbus quantum poſſibile eſt imi
tatur magnanimum: ſed magnanim⁹ fugit hec oīa
ſeruilia vt blandicias adulationes obſequia vt ha-
bet Ariſto. eodem capitulo. cum ait. Et ad alium nō
poſſe viuere ſed vel ad amicum. ſeruile enim propter
quod ⁊ omnes blanditores ſeruiles ⁊ humiles blā
ditores igitur. ¶ Quinta concluſio. Superbia
ſtricte accepta eſt peccatum. probatur omnis appe-
titus inordinatus excellentie contemptiue eſt pecca-
tum: ſed ſupbia eſt appetitus inordinatus excellētie
contemptiue ergo ſupbia eſt peccatum. Ad hanc ꝯcluſio
nem poſſent adduci multe auctoritates ſupra allega
te. ¶ Sexta cōcluſio. Supbia habet viciū ſibi ſm de T
fectū oppoſitū ꝓbat quia omne viciū oppoſitū vtu-
ti ſcðm exceſſū habet viciū ſibi oppoſitū ſm defectuꝫ
ſed ſupbia opponitur humilitati ſm exceſſū: ergo ha
bet aliud vitium ſibi oppoſitū ſm defectū. Et ſi que
ras quod eſt illud vitium. Rñdet beat⁹ Tho. ꝙ hu-
militati opponit puſillanimitas q̄ importat appli- tho. 2. 2.
catione animi ad aliqua viliora q̄ꝫ hominem deceat. q̄ſti. 162
Michi autem videt ꝙ ꝓprie oppoſitū humilitatis ⁊ ar. i.
ſupbie ſecundum defectum eſt amor deiectionis ap-
preciatiue qua ſic quis paſſim indifferenter ⁊ ſine cō- Opi. dox.
ſideratione ſe ſubicit omnibus vt ſi que bona habeat
vel dignitates vel officia veniāt in ꝯtēptum nec pro
pter quecunqꝫ bona que habet erigat aīm ad veram
dignitatē ⁊ mediocritatem eius. cetera aūt q̄ in aliis
ſūt ita eſtimet vt ea multi faciat ⁊ ſupra rōnem ap-
preciet. nam ſicut ſuperb⁹ ſua appreciatur et aliena
ꝯtempnit ita ꝑ oppoſitum iſte puſillanimus excedit
in contēpnendo ſe et ſua ⁊ in ap̄pciando aliena. ſiue
deficit in ap̄pciando ſe ⁊ ſua et in cōtempnendo alie
na. ſuperbus pluris facit ſcientiam ſuam q̄ꝫ aliorum
vtutes ⁊ diuicias ſuas q̄ꝫ alioꝝ ſciētiam ⁊ ſe per hec
multo excellentiorē q̄ꝫ ſit exiſtimat alios vero non exi
ſtimat eſſe alicui⁹ excellentie ꝓpter bona que hñt ecō
tra autē iſte puſillanim⁹ bona ſua nullius p̄cii putat Differētia
nec ſe per hec cuiuſcunqꝫ excellentie exiſtimat. alios ſupb⁹ et
autē omnes magnis et multis bonis ⁊ ſine cōpatio puſillani
ne maiorib⁹ refertos arbitratur ⁊ plus exiſtimat di mus.
uicias eoꝝ vel alia tpalia bona q̄ꝫ bona corpalia nō
mouet officiis non dignitate. aut alio publico mune
re. vt aliquid quod auctis eſt in alios exequatur non
quia putet ſe nō poſſe bene exequi vel aut quia laborem
vel piculū formidet ſed quia indignū putat vt vir de
iectus ⁊ vilis quicq̄ꝫ exerceat iuris aut honeſte actio
nis que maioritatē ꝓtendere videat in eos quos cre Nota.
dit digniores ⁊ excellentiores pro ſimplicitate ſua. ꝙ
autē ſit aliqua hmōi deiectio etiam nimis deficiēs a
vera humilitate ꝓbatur primo vbicunqꝫ eſt certa mē
ſura ſeruanda ibi poteſt eſſe exceſſus ⁊ defect⁹. ſed in
humilitate eſt certa menſura ſeruanda: ergo in humi
litate poteſt eſſe exceſſus ⁊ defectus. minor ꝓbat per Ambro.
beatum Ambro. ſup beati imaculati grāde eſt inquit
in omnibus humilitatis tenere menſurā. Scðo ꝓba-
tur per illud duodecimo de miſtico ſōnio. humilis eſt
q̄ ſeipſū apud ſe veraciter contempnit. humilior aūt
qui ſe contempni ab aliis nō refugit. humillimus au-
tē qui contemptum ſuum non ſolum non contempnit
ſed ad modū concupiſcit. Tertio ꝓbatur auctoritate
Gre. in moralib⁹ li. xxvi. dicentis. dum p̄latus pluſq̄ꝫ Gregori⁹
decet deicit ſubditorum vitam ſtringere ſub diſcipli-
na non poteſt. ex qua auctoritate patet primo quod
contingit ſe deicere pluſq̄ꝫ decet. Scðo patet quod in
de detrimentū conſequatur. Quarto ꝓbatur aucto-
ritate Grego. in regiſtro dicentis. ſic ſeruanda ē vir-
tus humilitatis vt non ſoluantur iura regiminis. ne
dum p̄latus pluſq̄ꝫ decet deicit ſubditorū vitaꝫ reſtri
gere ſub diſcipline vinculo non poſſit. Quinto ꝓba
tur auctoritate eiuſdē Gre. in paſtorali dicētis ſūt nō
nulli qui ex ſola humilitate refugiunt ne eis quibus
impares ſe eſtimant preferantur quoruꝫ profecto hu
militas ſi ceteris virtutibus cingit tunc ante dei ocu
los vera eſt cum ad ſuſcipiendum hoc quod vtiliter
precipitur pertinax non eſt. neqꝫ enim vere ē humilis
qui ſuperni nutus arbitrio vt decet preeſſe intelligit
et tamen preeſſe contempnit. ſed diuine diſponi ſub

ſitus atq; a vitio obſtinationis alienus cum ſibi regiminis culmen imperatur et ex corde debet fugere et cunctis obedire. Ex p̄dictis infero ꝙ applicare aīm ad res viles que non decent hominem nō pertinet īmediate ad puſillanimitatē oppoſitā ſupbie vt vult Correla. Thomas ꝓbatur primo ex dictis quia deiectio app̄ciatiua eſt illa puſillanimitas oppoſita ſuperbie: ſed hmōi applicatio animi non eſt deiectio appreciatiua cum poſſit eſſe hmōi deiectio ſine quacūq; tali applicatione. Secūdo vitiū oppoſitū in defectu ſupbie poteſt conſūmari ſine quocunq; corpoꝛali miſterio: ſed huiuſmodi applicatio ad res viles non poteſt cōſummari ſine quocūq; corpoꝛali miniſterio ergo hoc non eſt illud minoꝛ eſt certa quia non pōt cōſummari ſine rebus vilibus ⁊ maioꝛ ꝓbatur q2 ſupbia pōt cōſūmari ſine materia exterioꝛi ergo et hūilitas et vitiū ſibi in defectu oppoſitū aſſumptū probatur per Caſſia. Caſſianꝰ. collatione quinta ꝓbantē iactantiā et ſuperbiā ſine vllo corpoꝛali miniſterio conſūmari poſſe vt probat de luxuria luciferi que fuit tantū animo et cogitatione concepta ac conſūmata. Et ſi dicas ꝙ ſine corpꝛali miniſterio poteſt eſſe volitio huiuſmōi applicationis Rñdeo ꝙ cōſūmatio non dicitur in omnibus pfecta volitio: ſed hmōi volitionis executio ille eñ nō dicit̃ conſūmaſſe luxuriam vl̃ caſtrimergiam qui perfectā volitionem luxurie et conſenſū habet ſed ꝗ ope compleuit quod mente concepit, non eſt autē ſemp neceſſaria in conſūmatione luxurie operis executio. Tertio hmōi applicatio animi interdūvenit ex auaricia aut ex voluptate carnali ergo nō eſt vniuerſaliter vitium ſuperbie oppoſitū. añs notū eſt ꝑ experientiā. Quarto hmōi puſillanimitas quando ex defectu magnanimitatis venit eſt vitiū directe oppoſitū preſūptioni. ergo nō eſt vitiū directe oppoſitum ſuperbie, conſequentia tenet q2 ſcđm Tho. preſūptio et ſuperbia ſunt vitia ſpecie diſtincta. Et añs ꝓbatur q2 huic qđ eſt adminiſtrare ea que ſūt ſupꝛa. vires directe opponitur illud: qđ eſt adminiſtrare illa que ita ſūt intra vires ⁊ dignitatē hoīs vt ꝓ vilitate ſua hoīez deiciāt ⁊ cōtemptibilē reddant. ¶ Cōtra primam cōcluſionē arguitur pmo aucto. Iſido. ſupra per Tho. allegata Scđo ſuperbia non eſt aliud ꝙ inoꝛdinatus appetitus excellentie ſed ꝗcūq; inoꝛdinate appetit excellentiā appetit ſupꝛa id qđ eſt et ecōtra: ergo ſupbia diffinitiue eſt tendere ſupꝛa id qđ eſt. Tertio cōtemptiuū eſt cōnotatiuū extriſeci ꝗ aliquid ꝓpꝛiū ſuperbie prius dicitur de ſuperbia ꝙ cōtemptiuū ſed illud non videtur eſſe niſi excellentia: ergo diffinitio ſupbie ē īoꝛdinatus appetitus excellentie. ¶ Ad primā reſpōdeo ꝙ Iſi loquitur de ſuperbia coīter dicta ad inanē gloriam ⁊ ambitionē ⁊ p̄ſūptionē ⁊ ſuperbiā ſtricte acceptam concluſio aūt eſt de ſuperbia ſtricte accepta ¶ Ad ſcđam concedo añs de ſupbia cōiter accepta. ¶ Ad tertiam nego añs. ad ꝓbationē rñdeo dupliciť pmo cōcedēdo pmā ptē ⁊ negēdo ſcđam licet eñ aliquid ꝓpꝛiū ſupbie pus de ſupbia dicatur q2 tū illud nobis eſt incognitū iō ſunt ꝑ p̄dicata cōnotatiua extriſeci circūloq̄ndū. Rñdo ſcđo negādo ꝯñam q2 ſupbia eſt accidens ſimplex ſicut ⁊ quodl3 aliud qđ non eſt diffiniendū ꝑ p̄dicata cōnotatiua prius intrinſecarū q2 in accidētibus vel nō ſūt ptes vel oēs ptes ſūt eiuſdem rōnis. Et ideo neceſſe eſt ꝙ diffiniant̃ ꝑ predicata que extrinſece cōnotāt neq; opoꝛ3 eſſe alia predicata prioꝛa ꝓpa diffinitio intrinſece cōnotantia. ¶ Cōtra tertiā concluſionē arguitur ſic. ſuperbia eſt inoꝛdinatus amoꝛ excellentie appreciatiue. ergo non eſt inoꝛdinatus amoꝛ excellentie contemptiue. conſequentia tenet quia eadem excellentia non eſt contemptiua et appreciatiua. ¶ Secundo ſi ſic ſequeretur ꝙ nullus ſupbus eſſet laudatiuus nec blādītoꝛ nec luxurioſus, ſed ꝯñs eſt falſum ⁊ patet ꝯña quia omnes tales ſunt appreciatiui eoꝛum quibus blandiant̃ quos laudant cum quibus luxuriantur. falſitas conſequētis patet per experientiam. Confirmatur. Superbia eſt origo omniū vitioꝛū ergo ſupbia inclinat in actꝰ omnium vitioꝛum ergo inclinat ad appreciationes alioꝛum inoꝛdinatas. ¶ Tertio de ratione ſuperbie non ſunt niſi duo ſc3 excellentia ⁊ contēptus: ſed iſta duo cōueniūt puſillanimitati oppoſite: ergo hec duo nō ſufficienter diffiniunt ſuperbiam. ¶ Quarto in ſuperbo non ponuntur niſi duo ſc3 amoꝛ excellentie ꝓprie ⁊ contemptus aliene: ſed iſta duo non oꝛiuntur ex aliqua eadem cauſa. nec primum ex ſcđo nec ſcđm ex primo igit̃. minoꝛ ꝓ prima parte probatur quia illud ex quo naſcerentur aut eſſet pꝛopꝛium ſuperbie et tunc eſt aliquid pꝛopꝛiū ſupbie preter iſta duo iſtis duobus primus per quod fuit diffiniēda ſupbia aut eſt cōe ⁊ tūc illud conuenit ſuperbie et multis aliis et per conſequens iſta duo etiam multis aliis a ſuperbia ꝯueniunt et ita iſta diffinitio nonē pꝛopꝛia diffinito pꝛo tertia parte patet q2 multis ieſt pmū qbꝰ nō ieſt ſcđm vt ābitioſo iactatoꝛi p̄ſūptuoſo ꝓ ſcđa pte pꝫ q2 in ē multis ſcđm qbꝰ nō ieſt pmū vt iuido iracūdo ⁊ oditoꝛio ꝗnto ambitioſꝰ ⁊ iactatoꝛ ſūt ꝯtēptiui ergo eis ꝯuenit diffinitio ſupbi añs ꝓbat̃ tū pmo ꝑ experientiā tū ſcđo q2 oē iclinās ad aliꝗd ꝯſequēdu3 iclinat ad oē illud qđ ꝑtinuare ꝯſecutionē illiꝰ ſ3 ꝯtēptus alioꝝ ⁊ diminutio gloꝛie iuuat ad hoc ꝙ ābitioſus ꝯſequat̃ honoꝛē ⁊ iactatoꝛ ſiue vanꝰ gl̃iam igit̃. ¶ Sexto ira ē appetitus excellētie ꝯtēptiue ꝗ hic oꝛatio hec nō bñ diffinit ſupbiā añs probatur ꝙ ſit appetitus excellentie omis ille cuius cōtemptus cauſat in eo triſticiā habet appetitū excellentie: ſed in irato contemptus ⁊ paruipenſio cauſat triſticiam vt patet ex Ariſ. ſcđo rheto. igit̃. ꝙ excellentia eiꝰ ſit contēptiua pat3 q2 eſt vindicatiua ergo ē ꝯtēptiua ꝯña tenet q2 ſi appreciaret̃ eū non vlciſceret̃ Tū q2 ꝯtēptus ē viuus vlciſcendi modꝰ. ¶ Ad pmā rñdeo ꝙ ſupbia eſt appreciatiua ⁊ ꝯtēptiua app̄ciatiua bonoꝛū ꝗ ſuperbus habet, contemptiua bonoꝝ alienoꝛum. app̄ciatio ipſa ſignat̃ cū dicitur ꝙ eſt amoꝛ excellētie hoc eñ euident̃ impoꝛtat ꝙ appreciatur ſua, ꝑ hoc aūt ꝙ addit̃ cōtēptiue ſignificat̃ cōtemptꝰ alienoꝛum. Et ideo vt iſta diuerſa ſignificent̃ melius dicit̃ ꝙ eſt amoꝛ excellentie contēptiue ꝙ appreciatiue. nec valet conſequentia ē amoꝛ excellentie appreciatiue ꝗ nō contemptiue q2 eadē excellētia eſt ſuoꝝ appreciatiua ⁊ alioꝝ contemptiua. ¶ Ad ſcđam nego ꝯñam ſ3 bene ſequit̃ ꝙ ſupbus nō eſt inq̄tū ſupbꝰ laudatiuus nec adulatiuus ſed q2 contingit ꝙ ſupbꝰ aliqñ ſit iactatoꝛ aut ambitioſꝰ per habitū ſuperbie inclinat̃ ad contemptū ⁊ ꝑ habitū ambitionis inclinatur ad adulationē ⁊ ad multa ſeruilia minꝰ tamē inclinat̃ ad hec ꝙ ambitioſꝰ nō ſupbus eo ꝙ frequēter iſtarū iclinationū vna impedit aliā. idē etiā diceret̃ de ſupbo auaro ꝙ ſcilicet ꝑ habitum auaricie inclinat̃ ad actꝰ appreciandi ſeruiendi ⁊ obſequēdi. a quibꝰ tamē diſtrahit̃ per habitū ſupbie. Et ideo in tali ē frequēter grauis pugna ꝓpt̃ huiuſmodi inclinationes contrarias. Ad cōfirmationē quicꝗd ſit de añte q2 poſtea dicetur de hoc. rñdeo ꝙ aliꝗs habitꝰ dicit̃ iclinare ad aliꝗd dupliciť. vno mō immediāte. alio mō mediāte actu ſuo elicito hoc mō ꝯtingit dupl̃r. vno mō mediante actu ſuo p̄rime. alio mō mediāte actu ſuo remote. Primo mō ſupbia iclinat in actū ſuū. Secundo modo inclinat in actum ambitionis puta ſuperbia inclinat primo in volitionem excellentie et appreciationis et q2 iudicat ſe magis appreciandum ſi conſtituatur

Iſidorus

ſin magno honore vult aliquem magnum honorē cō-
ſequi quod eſt ambitionis quia ſupponitur ꝙ eo nō
ſit dignus. Mediante autē iſto actu et iudicio quo iu-
dicat ſe non niſi adulando aut obſequēdo ⁊ laudan-
do eos a quibus dependet huiuſmodi honor talē ho
norem poſſe conſequi inclinat in huiuſmodi actus.
Dico ergo ꝙ proximum inclinans ad huiuſmodi ap
preciationes inordinatas eſt actus ambitionis cū iu
dicio ſupradicto remotum eſt actus ſuperbie remoti
us eſt ipſa ſuperbia. Ad tertiam concedo antecedēs
ꝓ prima parte et nego pro ſecunda. nō enim illa ap-
preciatio que cōuenit ſuperbo conuenit puſillanimo
B oppoſito quia ſuperbo cōuenit appreciatio ſui ⁊ ſuo
rum puſillanimo aūt alienoꝝ nec illa deſpectio q̄ cō-
uenit ſuperbo ꝯuenit puſillanimo qꝛ ſuperbo ꝯuenit
deſpectio ſiue cōtemptus alienoꝝ / puſillanio aūt cō-
temptus inordinatus ſui et ſuoꝝ. Et ſi dicas ſupbus
⁊ puſillanimus eadem ꝯtēnūt et eadem appreciant̄
ergo eſt in eis eadem appreciatio ⁊ idem contemptꝰ
aūs probatur volo ꝙ ſint duo vnus ſuperbus et aliꝰ
puſillanimus / petrus ſcꝫ et iohannes. Tūc ſic petrꝰ
per habitū ſuperbie appreciatur bona que ipſe petrꝰ
habet et eadem bona etiam appreciatur Jo. per ha-
bitum ſue puſillanimitatis et idem petrus deſpicit
bona que habet iohānes et eadem bona iohānes eti
am deſpicit per habitum ſue puſillanimitatis ergo
ſuperbus puſillanimus eadē appreciantur ⁊ eadē cō
temnūt. Ad hanc rōnē concedo aūs ⁊ nego ꝯñam qꝛ
non appreciantur et cōtēpnūt eadem ſcd̄m eandē rō-
nem / nam bona que appreciantur ſuperbus ſcd̄m ꝙ
ſua ſunt appreciatur / puſillanimꝰ ſcd̄m ꝙ aliena ita
ꝙ ſi eadem eſſent in eo ipſe ea cōtēpneret / et bona q̄
deſpicit ſuperbus ſecundum ꝙ aliena / deſpicit puſil
lanimus ſecundum ꝙ ſua ſunt. ¶ Ad quartam nego
minorē pro tertia parte et dico ꝙ ex inordinato amo
re excellentie ꝓprie oritur cōtēptus aliene. Et ad pro
bationem nego aſſūptū et dico ꝙ cuicū; ineſt amor
excellentie ꝓprie eiuſdem rōnis illi que appetitur
a ſuperbo eī ineſt et cōtemptū excellentie aliene. Et
ad probationem dico ꝙ vt iam dictum eſt ꝙ in iacta
tore ⁊ ambitioſo et preſūptuoſo nō eſt amor excellen
tie eiuſdem rationis illi que eſt in ſuperbo. Ad quītā
nego ꝙ ſint ꝯtemtiui per habitū iactantie ⁊ ambitio
nis. Ad primam ꝓbationē concedo ꝙ aliqñ experiūtur
ꝙ ambicioſus et iactator ꝯtēpnūt alios ſed non expi
untur ꝙ hoc faciant per habitum ambitionis vł ia-
ctancie. Ad ſecundam probationem dico ꝙ quando
aliqua duo poſſūt equaliter iuuare ad conſecutionē
alicuius et eque faciliter poſſit haberi et nō plus iu-
uant ambo q̄ vnū eorū tunc dico ꝙ habitus ille non
C inclinat in quodlꝫ illorū iuuantiū ſimul et copulatiue
ſed tm̄ diſiunctiue qꝛ ſi non valeant equaliter ſꝫ vnū
ſine altero nō ꝑſit ecōtra autē bene tunc inclinat in il
lud ꝙ pōt ꝑ ſe iuuare. Ita eſt aūt ꝙ ꝯtemptꝰ nō iuuat
ſine detractione / ⁊ detractio bene iuuat ſine ꝯtēptu ⁊
facilius pōt haberi quā ꝯtēptus qꝛ ꝯtēptꝰ exigit iudi
ciū ⁊ eſtiatonē que frequēter nō ita in ꝓtāte nr̄a ſicut
obliqui et detrahere idō dico ꝙ iactātia ⁊ ābicio ma-
gis inclināt oblocutionē diffamationē ⁊ detractio-
nē quā ad ꝯtēptū. ¶ Ad ſextū nego aūs / ad ꝓmā dico
ꝙ aliud ē appetere excellētiē ⁊ triſtari de ꝓpeſiōe ſi-
ue ꝯtēptu lꝫ ſibi vicina ſint. Jdō etiā aliud ē ſupbia ⁊ ira
licꝫ ex ſe inuicē frequēt᷑ oriant. Jdō rñdēdo ad formā ne
D go ſimplr̄ maiorē aſſūptā / ad ꝓbationē aūtis ad ꝓ-
bationē ſcd̄e ꝑtis nego ꝯñam nec eī vindicta ē contē
ptus / nec exigit de neceſſitate contemptum. Et ad ꝓ-
bationem primā nego aſſumptum. Eſt tamen duplex
appreciatio vna amicitie et caritatis et de illa conce
do alia eſtimationis et de illa nego multi enim vlci-
ſcuntur in eos quos magnos ſciunt eſſe et iudicant.
¶ Ad ſecundam ꝓbationem concedo aſſumptū ⁊ ne-
go conſequētiā / nam cū cōtēpnere ſit vnus modus vl
ciſcēdi preter quē ſūt alii plures apparet ſatis ꝙ nō
valuit hec conſequētia eſt vindicatiua ergo ꝯtēptiua
nec conſequētia valet eſt cōtēptiua ergo vindicatiua
quia contēptiuꝰ multociens aſſumitur ꝓpter aliam
cauſam quam ꝓpter vindictam. ¶ Contra quartam
concluſionem. Arguitur primo ſic. Superbus appe-
tit excellentiam glorie ſicut vanus excellentiam hono
ris ſicut ambitioſus et excellentiam adminiſtratio-
num ſicut preſumptuoſus ergo excellentia quam ap
petit ſuperbus non eſt alterius rationis ab excellen
tia quam appetunt alii. Secundo Si eſt alterius ra-
tionis hoc eſt aut quia ſuperbus appetit videri ex-
cellentior quam ſit et hoc non quia talem excellenti-
am etiam vanus appetit / aut quia appetit aliquam
excellentiam quam non habet et hoc non quia ambi
tioſus appetit etiam excellentiam quā non habet ſcꝫ
honores quos nō hꝫ et ⁊ ꝓſūptuoſꝰ ad miniſtratio
nes quas non habet aut quia de facto eſtimat ſe ex-
cellentiorem quā ſit et hoc non quia etiam predicti ſe
excellentiores eſtimant quam ſint ergo non videtur
ꝙ excellentia appetita per ſuperbum ſit alterius ra-
tionis ab excellentia appetita per alios. ¶ Ad pri-
mam dico ꝙ ſuperbus non appetit ſecundum ꝙ ſup-
bus predictas excellentias niſi ſecundum ꝙ ſunt que
dam media ad excellentiam quam principaliter ap-
petit qꝛ ei paruꝰ que ſūt in eo magna ideo ſe exiſti-
mat dignum omnibus illis / omnia tamen hec ordi-
nat in excellentiam illam quaꝫ principaliter appetit.
¶ Ad ſecūdā dico quod nec ſic nec ſic ſed qꝛ excellētie Arg. tho.
ſue amor eſt contemptiuus ſiue deſpectiuus et pro- 2.2. q̄ſti.
pter huiuſmodi excellentiā cetera appetit excellentia 132. ar. 4.
quam alii appetunt non eſt talis. ¶ Contra quintaꝫ
concluſionem. Arguitur ſic primo nullum peccatum
eſt repromiſſum a deo ſed ſuperbia connumeratur ī
ter promiſſiones diuinas ergo ſuperbia non eſt pec-
catum / maior probatur quia deus non repromittit
niſi ea quorū ipſe eſt actor ſed deus non eſt actor pec-
cati igitur minor ꝑꝫ per illud yſa. lx. ponā te in ſup-
biam ſeculorum gaudiū ī gñatione et generationem
Secundo non eſt peccatum appetere diuinam ſimili-
tudinē cū hāc q̄libet creatura naturalit᷑ appetat et in
hoc optimū eiꝰ ꝯſiſtat ꝙ fiat deo ſiſis ſꝫ ꝑ ſupbiā ap
petit quis diuinā ſimilitudinē qꝛ vt hꝫ ī libro ſē
tentiarū / proſperi ſuperbia eſt amor proprie excellē
tie deꝰ aūt omnium eſt excellentiſſimus igitur. Ter-
tio appetere ſe eſſe excellentem non eſt peccatum ſed
ſuperbia eſt amor proprie excellentie igitur ſupbia
non eſt peccatum. Quarto in bonitate ⁊ aliis perfe-
ctionibus ꝯſiſtit excellentia ſꝫ amor huiuſmodi per-
fectionum eſt huiuſmodi ergo amor proprie excellen
tie nō eſt peccatum. ¶ Ad ꝓmā reſpondeo dupliciter
vno mō negando minorem. Et ad auctoritateꝫ dico
ꝙ in illis vbis dñs nō ꝓmittit ſupbiā / ſꝫ ꝓmittit ex
altationem. Ju. i. ꝯtra ſupbiā ſeculorum. i. vniuerſo
rum populorum / Scd̄o reſpōdeo ꝙ ſupbia accipitur 2. ſolutio
dupliciter / vno modo ꝓ exceſſu regulā rōnis excedē-
te et hoc mō eſt peccatū ſꝫ nō accipitur ſic in auctori-
tate allegata / alio mō pro omni exceſſu bonorꝫ qui
exceſſus vocatur ſuperbia eo ꝙ natus ſit in multis in
clinare ad ſuperbiam et hoc modo accipitur ī aucto.
Sed de ſuperbia hoc modo accepta nō intelligimus
cū dicimus eam opponi humilitati. Et hec ſolutio ſa
tis cōcordat cū ſolutione tho. ¶ Ad ſecundam reſpō-
deo ꝙ appetere diuinam ſimilitudinem cōtingit du-
pliciter / vno mō cum quis vult et optat imitari deuꝫ
in his in quibus eſt a creatura rationali imitabilis

Et hoc modo appetere diuinã ſimilitudinẽ nõ ẽ peccatũ ſ; virtuoſũ. Alio modo cum quis vult ⁊ eſtimat ſe eẽ ſimilem deo aut multum appropinquare ad pfectionẽ diuinã ⁊ hoc eſt graue peccatũ. Et ad minorez nego eam quia ſuperbus inordinate appetit excellẽtiam ſuam deus aũt ordinatiſſime: ſuperbꝰ amat excellentiam deſpectiuam: deus aũt excellentiam excellentie cõitatiuam. Superbus mala ſua bona eẽ exiſtimat in deo aũt omnia ſunt excellentiſſima. Supbus non ſolũ mala aliorũ deſpicit ſed etiã bona contemnit: deus aũt a malis reuocat et bona approbat et munerat. ¶ Ad tertiam concedo maiorẽ ſed minor nõ eſt debite ſubſũpta ſub maiore quia ſuperbus nõ appetit ſe eſſe excellentem ſ; amat ſe eſſe excellentẽ excellentia contemptiua/ nõ valet aũt conſequẽtia ꝗ amat ſe eſſe excellentem: aliter reſpondeo ꝙ cõtingit dupliciter appetere ſe eẽ excellentem ſc; ordinate ⁊ hoc non eſt peccatũ ⁊ inordinate ⁊ hoc eſt peccatum amare excellentiã ſuam ordinate eſt amare bona et eo modo quo ex eis vera excellentia naſcitur et hoc nõ facit ſuperbus inordiate eſt amare bona quibus non naſcitur excellentia aut ſaltẽ non tanta et per ea ſe nichilominus excellentem exiſtimare et hoc facit ſuperbꝰ ¶ Ad quartã concedo maiorẽ et minorẽ et concluſionem ſc; ꝙ aliquis amor ꝓprie excellentie non eſt peccatum cũ quo ſtat ꝙ amor inordinatus excellencie eſt peccatum et ꝙ amor excellentie contemptiue eſt pctm̃ Contra correlariũ quinte concluſionis. Arguitur ſic applicare ſe ad res magnas et facultatem hominis excedentes ad ſuperbiam pertinet ergo applicare ſe ad res viles que non decent hominẽ ptinet ad puſillanimitatem ſupbie oppoſitam. Scðo poſita huiuſmodi puſillanimitate habituali poſita eſt cauſa ſufficienter inclinans ad huiuſmodi puſillanimitatẽ ergo huiuſmodi applicatio eſt actus illius puſillanimitatis conſequentia tenet q; nulla cauſa ſufficienter inclinat ad actum alicuius habitus niſi ipſe habitus. ¶ Ad primam nego añs et dico ꝙ illud ptinet ad preſumptionem ideo oppoſitum pertinet ad puſillanimitatem preſumptioni oppoſitam. Et ſi dicas ꝙ ſuperbi eſt cõiter attentare tractare res vires ſuas excedentes hoc ego concedo nõ quia hoc pertineat ad ſuperbiam ſed quia vt plurimũ ſuperbi ſunt pſumptuoſi et in ſuperbo non preſũptuoſo ſuperbia cõiter inclinat ad primũ actum preſumptionis. ¶ Ad ſcðam nego antecedens puſillanimitas enĩ habitualis oppoſita ſuperbie non inclinat ſufficienter ad illum actum ſed inclinat mediante actu ſuo et adhuc ad ſufficienter inclinandũ non ſufficit talis actus puſillanimitatis ſed exiguntur multa alia puta ea que inclinare ſolent ad actũ oppoſitũ pſũptiõi in defectu.

Queritur ſecundo. Utrũ ſuperbia ſit pctm̃ mortale.

Queritur ſecundo. Utrũ ſuperbia ſit pctm̃ mortale. Arꝯ ꝙ non quia ſi ſic tũc oẽ pctm̃ eẽt mortale cũ in oĩ pctõ includatur ſuperbia ſed conſequens eſt falſum igitur. In oppoſitũ arguitur Superbia a doctoribus ſacris dicitur inſania ſed nullum peccatũ veniale appellatur inſania ergo ſuperbia eſt peccatum mortale. ¶ Prima concluſio Superbia non ideo ſecundum genꝰ ſuũ eſt peccatũ mortale quia importat defectũ ſubiectionis hominis ad deum ſecundũ ſc; quod aliquis ſe extollit ſupra id quod eſt ſibi prefixũ ſecundũ diuinam regulã vel mẽſurã vt declarat thomas: pbaꝛ prio nõ oĩs ſe nõ ꝯformãs legi diuĩe peccat mortalꝛ ꝗ nõ oĩs q̄ ſe extollit ſupra id qð eſt ſibi pfixũ ſm̃ regulã diuinã peccat mortaliꝛ. ꝗ hoc nõ eſt ſufficiẽs rõ vt ſupbia ſit pctm̃ mortale: maior pbaꝛ peccãs venialiꝛ tm̃ nõ ſe ꝯformãt legi diue cũ oĩs in extenſione ſe ꝯformãs legi diuine bene agat et meritorie ſi ſit in gratia ergo nõ ꝯformans oĩs ſe nõ legi diuine peccat mortaliꝛ ſecundo vanꝰ ⁊ ambitioſus peccant aliqñ venialiꝛ ⁊ tñ ita peccando vanus non appetit gl̃iam nec ambitioſus honores ſcðm id ꝙ eſt eis prefixum ſcðm regulam et menſurã diuinã ergo hoc non eſt ſufficiens ratio propter quã aliqð peccatu; ſit mortale. Tertio ſtat aliquẽ eſtimare de ſuperbia id ꝙ ẽ ſibi conſtitutũ ſcð; regulam diuinã et nõ peccare mortaliter ergo hec ratio non eſt ſufficiens ratio peccati mortalis in ſuperbia antecedens probatur quia ſtat aliquẽ hoc modo ſic de ſe eſtimare ⁊ ꝯtra nullũ pceptũ diuinũ peccare ſed omẽ peccatũ mortale eſt contra aliqð de diuinis preceptis igitur: aſſumptum probaꝛ inducendo p ſingula pcepta diuina. ¶ Quarto nõ qðlibet auerti a deo eſt peccatũ mortale ergo nec oĩs defectus ſubiectionis ad deũ eſt peccatum mortale: añs pbatur q; non quelibet auerſio a deo ſit p actũ nolendi ſ; aliqua ſit p negationem actus volendi in re ⁊ ꝓ tempore ĩ qua ⁊ ꝓ quo non tenemur conuerti ad deũ ſub pena peccati mortalis. ¶ Secunda ꝯcluſio. Supbia nõ habet ꝙ ſit ſcðm genus ſuũ peccatũ mortale ex hoc ꝙ ipſa eſt contemptus dei et mãdatorũ ipſius: probaꝛ non oĩs ſupbia eſt contemptꝰ dei et mãdatorũ ipſiꝰ ergo non omnis ſupbia ex illa cauſa ꝯſtituiꝛ peccatũ mortale antecedẽs pbaꝛ ſtat aliquem nullo mõ contemnere deũ amplius quã auarus cõtempnit eũ ⁊ tamẽ deſpicere ꝓximũ: et forte prelatũ ſuũ aut pñcipẽ ſuũ ergo non reperiꝛ in oĩ peccato ſupbie ꝯtẽptꝰ poſitiuus dei. Et ſi dicas ꝙ cum deꝰ dederit preceptum de obediẽtia ad prelatos nõ põt quis contempnere platũ niſi contempnat deũ ⁊ pceptũ eius. Reſpondeo ꝙ licet vbi preceptũ prelati eſt rõnabile nõ poſſit preterire preceptũ prelati quĩ preterea pceptũ diuinum tñ põt ꝯtẽpnere pceptũ plati non ꝯtẽpnẽdo pceptum diuinũ. Nã deſpiciẽdo platũ male eſtimãdo de probitate ſua poterit faciliter induci vt credat prelatu; potius cũ auaricie quã alia rõne pceptum illud inſtituiſſe et ita faciliter incidet in contẽptũ plati ⁊ precepti cum quibus ſtat ꝙ iudicet deũ eſſe optimũ et iuſtiſſimũ et nichil inſtituiſſe niſi qð ẽ rõnabile ⁊ ita omibꝰ pceptis ſuis cenſebit eſſe obediendum. Et ita hoc mõ ſuperbus contempnet prelatum et preceptum eius ⁊ tñ nõ contẽpnet deũ et eiꝰ pcepta niſi illo generali cõtemptu qui in omĩ peccãte mortaliter ponitur. Secũdo volo ꝙ deꝰ et platus idem precipiant et ꝓ aliquo tempore ſciat ſuperbus illud eſſe preceptũ a prelato ſed ꝓ tunc neſciat eſſe preceptum a deo tũc ꝓ illo tempore nullo mõ moueatur ſupbus ꝓ precepto prelati nec minus agat quã ſi prelatus nõ precepiſſet immo tãto magis vt oñdat ſe deſpicere prelatũ poſtea cognoſcat hoc eẽ a deo preceptũ ⁊ incipiat velle deſiſtere ab eo illud ꝙ agebat puta a comeſtione carnium ĩ xl. qð tãtũ dico gratia exempli nichilominus tamen vincat in firmitatẽ tẽptatio et ꝯtinuet vt priꝰ. Tũc ſic Iſte cõedẽdo carnes ait cõ pceptũ diuinũ ex ĩfirmitate ⁊ nõ ex cõtẽptu dei ꝯ̃ vero plati pceptũ agit ex ꝯtẽptu plati ⁊ pcepti ſui igiꝛ poſſibile ẽ ſupbũ ꝯtẽpnere platũ ⁊ nõ cõtẽpnere deũ ⁊ p ꝯñs nõ habet oĩs ſupbia ex cõtẽptu dei ꝙ ſit peccatum mortale. ¶ Tertia cõcluſio oĩs ſupbia in deũ ẽ peccatũ mortale: pbaꝛ et ſuponiꝛ ꝙ ſupbia in deũ ẽ amor excellẽcie ꝓprie cõtẽptiue dei ⁊ mãdatorũ ſuorũ. Tũc arguiꝛ ſic oĩs habitus cõtẽptiuus dei ⁊ mandatorum ſuorũ eſt peccatũ mortale ſ; oĩs ſupbia in deũ ẽ habitꝰ ꝯtẽptiuꝰ dei ⁊ mãdatoꝝ ſuoꝝ ergo oĩs ſupbia ĩ deũ ẽ peccatũ mortale. Scðo oĩs ſupbus in deũ vel ſimpliciter vel abſolute contempnit deum et bona eius ⁊ mãdata eiꝰ aut

Margin notes: B — tumẽ. vbi ꝑ q̄nto, — h. ſcðs … q̄ſti. … arti … q̄nto — B — D — Non oĩs ſupbꝰ poſſitiue deũ odit. — Supbꝰ ꝯ… latꝰ ꝯtem pnẽdo ꝑ… nõ ꝯtẽpnere deum. — J

bona que habet a ſe habere exiſtimat: nō a deo/aut
ſi habere ſe a deo fateat tamē ſe ex meritis ſuis ha-
bere gloriatur/ſꝫ oīs talis peccat mortaliter cū oīs
talis ſit impius in deū ꝛ blaſphemus ꝛ ꝯtēpnat gra
ciam et beneficia dei in homines/et neget deū eē ī eiſ
beneficiū. Tertio quicquid eſt maxime abiectiuū gra-
cie illud eſt peccatū mortale ſed ſuperbia in deum eſt
maxime priuatiua et abiectiua gracie ergo eſt peccatū
mortale. Quarto illud qđ eſt ꝯtrariū virtuti illi que
eſt vniuerſaliter ꝛ in omnibus efficaciſſima ad grāꝫ
ꝓmerendā retinēdā ꝛ recuperandā ꝛ ſine qua nō pōt
ꝓmereri retineri ꝛ recuperari illud eſt pctm̄ mortale
ſed ſuperbia in deū opponitur timori in deū qui ē hu
iuſmodi igitur: minores iſtarū duaꝝ rōnū ꝓbantur
bernard⁹ auctoritate bernardi in ſermone dicentis in veritate
didici nichil eque efficax eſſe ad grāam dei ꝓmerēdā
retinendā ꝛ recuperandā quam ſi omni tempore corā
deo inueniaris nō alterū ſapere ſed timere beat⁹ ho
mo qui ſemper eſt pauid⁹ time ergo cū arriſerit grā
time cū abierit time cū denuo reuertetur et hoc ē ſem
per eſſe pauidum cum arriſerit grā time ne indigne
operis ex ea. Unde apoſtolus/videte ne in vacuū gra
Paulus. ciam dei recipiatis: ſed ſi receſſerit gratia tunc mlt̄o
magis timendū eſt quod vbi deficit gracia deficis et
tu: ſine me enim nichil poteſtis facere dicit dominus
time ergo ſubſtracta gratia tanquā mox caſurus nec
dubites in te eſſe ſuperbiā etiam ſi nō appareat etiā
ſi nil tibi conſcius ſis qđ enim tu neſcis deus ſcit. Niſi
quid q̄ humilitatē dat graciam humili auferet datā
ergo argumentū ſuperbie priuatio eſt gracie quāq̄
interdum ſubſtrahatur non ſuperbia que retinet: ſed
que futura eſt niſi ſubſtrahatur. ¶ Unde apoſtol⁹ ſti
mulos carnis ſuſtinebat intuitu non quia extolleret
ſed ne extolleretur ſed ſi gracia recuperata redierit
multo amplius timendū erit ne forte contingat reci-
diuū pati. Ex quibus verbis apparet pro minore p̄-
mi argumenti ꝙ abiectio gracie argumētū eſt ſuper-
bie. Tum quia gracia ſuperbiā abiicitur. tum quia
ne ſuperbia inſit gracia aliquando abiicitur. Quin
to quicquid affert iniuriam deo eſt peccatū mortale
ſed ſuperbia in deum affert iniuriam deo igitur mi-
nor patet per gloſam ſupra pſalmū. xviii. Superbia
nichil pōt eſſe deterius ſuperbia eñi a dei iniuria in
cipit nam ſi ſuperbia in homines ad iniuria dei inci
pit ſequitur manifeſte ꝙ ſuperbia in deū: deo affert ī
iuriam. Sexto ſuperbia qua quis arrogat et attri-
buit ſibi bonitatem ſuam eſt peccatum mortale ergo
et omnis ſuperbia in deum conſequentia videtur ſa-
tis nota. Et antecedens probatur Illō quo homo ſit
peſſimus hominum eſt peccatum mortale ſed tali ſu
perbia ſit homo peſſimus hominum: ſecundum illud
bernard⁹ bernardi ſuper cantica ſermone. lxxxv. ex eo quiſq̄
peſſimus quo optimus eſt ſi hoc ipſū ꝙ optimus eſt
aſcribis ſibi. Et ratio huius dici poteſt eſſe: nā ſi ma-
lum eſt arrogare ſibi bonitatē humanā arrogare ſi-
bi maiorem. eſt deterius ꝛ arrogare maximam ē peſ
ſimum. Quarta concluſio Superbia in homines eſt
peccatum mortale: probatur omnis actus ꝯtrarius
caritati ad ꝓximū eſt peccatū mortale ſed ſuperbia
in homines eſt actus cōtrarius caritati ad proximū
igitur minor patet quia eſt actus cōtemptiu⁹ bono-
rum proximi qđ eſt contrariū caritati. Secundo pro
Gregori⁹ batur per illud gregorii in moralibus li. xxxii. Conſi
deret homo quid in terra mereatur ſi prelatus ange
bernard⁹ lus in celo proſternitur. Tertio probatur aucto. ber-
nardi ſup cātica ſmōe lxx. loq̄ntꝫ de ſupbia pmi āge-
li ꝛ hoīs: dñe ne in furore tuo arguas me ſicut āgelū
extollētē ſe ī celo: neq̄ in ira tua corripias me ſicut ho
minē in padiſo: ābo ſi q̄dē inq̄tatē meditati ſūt altitu-
dinē affectātes ille potētie iſte ſcie. Et ſeq̄t oīs altitudo
cuꝫ terra ē inflat ꝛ pcipitat. Quarto oē viciū ꝙ ꝓpt
magnitudinē ſuā ī īſania ē ē pctm̄ mortale: ſꝫ ſupbia ꝓ
pter magnitudinē ſuā ē īſania ſm̄ illud gloſe ad co-
rintheos. v. oīs ſupbia habet velut īſania. Quīto ꝓ
bat p illud gloſe ſup pſalmū. xviii. Supbia nichil ēt
eē deterius/ſupbia eñi a dei iniuria incipit que ſubli
miū mētes inhabitat ſub cinere latitās et cilitio. Se
xto omē viciū ꝙ diuidit ꝛ ſeparat a ſupiorib⁹ ē pec-
catū mortale/ſꝫ ſupbia in hoīes eſt hmōi igit/minor
ꝓbat p auguſtinū libro de penitētia loq̄ntē de humi Auguſti.
libus ꝛ ſuperbi. Iſti ſcꝫ humiles dū ſe deſpiciūt celeſti
bus iungūtur. Illi ſcꝫ ſupbi dū ſe erigūt a ſupiorib⁹
diuidunt. Septimo oē viciū quo hō deputat eternis
ſuppliciis eſt peccatū mortale ſed ſupbia eſt hmōi vi
ciū igit/mior ꝓbat p bernardū ī apocalipſi ve ſemel
ve iterū portātib⁹ crucē criſti ꝛ non ſequētibus criſtū Bernar.
duplici ꝯtritiōe ꝯterent q̄ hōmi ſint qꝛ ꝛ hic ꝓ tēpali
glīa tēpalit ſe affligūt et ī futuro interna ſupbia ad
eterna ꝯtrahat ſupplicia laborāt cū criſto ſꝫ nō re-
gnabūt cū criſto lugēt nūc ſed poſtea nō cōſolabunt.
Octauo ꝓbatur p gregoriū: xxxiii. moraliū dicentem
ꝙ euidentiſſimū reprobor ſignum ſupbia ē aut ꝯtra Gregori⁹
humilitas electorum ſꝫ hoīes nō fiūt reprobi ꝓ pecca
tis venialib⁹ ergo ſupbia ē peccatū mortale. ¶ Quī
ta ꝯcluſio. Supbia eſt peccatū ſpeciale/ ꝓbat primo
auct. auguſtini libro de natura et gratia dicētis/ que Auguſti.
rat ꝛ inueniat ſm̄ legē dei ſupbiam eē peccatū diſcre
tū ab aliis viciis ergo cū gen⁹ nō diſtinguat a ſuis
ſpecieb⁹ ſupbia non eſt peccatū generale ſed ſpecia-
le. Scđo oē peccatū quod hꝫ ꝓpriū obiectū et propri
um actū eſt ſpeciale pctm̄/ſꝫ ſupbia hꝫ ꝓpriū obiectū
ꝛ ꝓpriū actū/obiectū ſcꝫ excellētiā propriam ꝯtēpti-
uā/actum amare excellētiā ſuā hec tñ ꝯcluſio intelli-
gitur de ſpecialitate diſtinctionis non de ſpecialita-
te actiue originis. Supbia enī eſt peccatū ſpeciale id R
eſt diſtinctum cōtra cetera genera peccatorum ꝛ non Duplex
omnibus generibus peccatorū cōe eſt tñ cōe ꝛ vlē cō ſpeciali-
tate originis actiue qꝛ ab eo omē gen⁹ peccati origi tas act⁹.
nari pōt vt poſtea patebit. ¶ Cōtra primā ꝯcluſionē
Arguit p illud apoſtoli/ nos autē non in imēſū glīa arg. tho
mur/ ſed ſcđm mēſurā quā menſus eſt nobis de⁹ ergo vbi ſupra
appetere excellentiā ſupra id ꝙ regula diuina nobis articu.
ꝯſtituit ē peccatū mortale. Scđo regula diuina vlīter
eſt obligatoria ſub pena peccati mortalis ergo quiſ-
cūq̄ appetit excellenciā ꝓpriam ſupra mēſuram per
regulam diuinam conſtitutā peccat mortalit: antece
dens probatur aliqua regula diuina eſt obligatoria
ſub pena peccati mortalis et non eſt maior ratio de
vna quam de alia ergo vniuerſaliter quelibet regu-
la diuina eſt obligatoria peccati mortalis. ¶ Tertio
ſic. Omnis apoſtaſia a deo eſt peccatum mortale ſed
omnis appetens excellentiam propriam ſupra id
quod ſibi per regulam diuinam conſtitutum eſt apo
ſtatat a deo igitur. minor probatur per illud eccleſi-
aſtici Initium ſuperbie hominis eſt apoſtare a deo.
¶ Quarto omne peccatum eo eſt peccatum mortale
quo contrariatur diuine dilectioni: ſed ſuperbia eo
contrariatur diuine dilectioni quod non ſe ſubicit di
uine regule ergo ſuperbia eo quod eſt peccatum mor
tale ꝙ gloriam propriam amat ſupra id quod eſt ſi-
bi a deo conſtitutum. ¶ Ad primam. Reſpondeo qđ
auctoritas illa ſi concluderet magis concluderet de
inani gloria quam ſuperbia de ſit peccatum morta-
le: nec oportet ꝙ omne ꝙ diſſuadet apoſtolus ſit pec
catū mortale aliqua diſſuadent ſancti qꝛ ſūt peccata
mortalia alia qꝛ ſūt venialia: alia qꝛ ſunt inductiua
faciliter in peccata mortalia vel venialia: alia quia
ſunt impeditiua a maiorib⁹ bonis. ¶ Ad ſcđāꝫ nego

añs. Et ad ꝓbationẽ nego ſcðam partem aſſumpti
voluit eñ deus aliq̃ eſſe obligatoria ſub pena pec
cati mortalis ⁊ nõ aliã ideo vna ſub tali pena obli
gat ⁊ nõ alia. ¶ Ad tertiã ꝯcedo maiorẽ ⁊ maxime
qñ apoſtaſis ĩportat diuiſionẽ vel retroconuerſio
nem ꝑ actũ volitionis ⁊ ad hunc ſenſũ nego mino-
rem. Et ad ꝓbationẽ ꝯcedo aſſumptũ ⁊ nego ꝯñam
nõ eñ nego ꝙ ſuperbiã et apoſtaſiã a deo eſſe pctã
mortalia ſed nego ſuperbiã eſſe pctm̃ mortale pro
pter cauſam dictã a thoma ꝙ ſi apoſtaſia aliter ac
ciperetur aliter reſpondendũ eſſet. ¶ Ad quartã cõ
cedo maiorẽ ⁊ nego minorẽ q2 alias ſequeret̃ ꝙ oẽ
pctm̃ eſſet pctm̃ mortale. Dico ergo ꝙ pctm̃ non eo
cõtrariat̃ diuine caritati q2 nõ ſe ſubicit diuine re-
gule ſed q2 peccãs habet nolitionẽ poſitam non ſe
ſubiciendi diuine regule eũ ſub pena peccati mor-
talis obligãti ⁊ maxime quã ſcit aut ſcire tenet̃ eẽ
des talem. ¶ Cõtra ſudam cõcluſionẽ. Arguit̃ primo ꝑ
ſcða boetiũ dicentẽ ꝙ cũ oĩa vicia fugiant a deo ſola ſu
q̃ſti. perbia ſe deo opponit. Scðo Illud pctm̃ cui deus
arti maxime reſiſtit eſt ꝯtẽptus dei/ſed ſupbia eſt hmõi
expro cũ de ſupbis ſingulariter dicat̃ ꝙ deus eis reſiſtit
ſcðm illud iacobi quarto deꝰ ſupbis reſiſtit. ¶ Ter
tio quicquid ꝑ ſe ptinet ad ſuperbiã ꝯuenit ſibi ſcðz
genus ſuum ſed ꝯtẽptus dei ⁊ mandatoꝝ eius ꝑ ſe
pertinet ad ſuperbiã ꝗ ꝯuenit ſupbie ſcðm genꝰ ſu
um/minor ꝓbat̃ q2 ꝓpriꝰ actꝰ ſupbie ⁊ ꝯtẽptus dei
⁊ mãdatoꝝ eiꝰ vt ſatis pz ex auctoritatibꝰ boetii ⁊
iacobi hic arguẽdo allegatis. ¶ Ad primã reſpon-
deo dupl'r/primo ꝙ boetiꝰ loquit̃ non de qualibet
ſuperbiã ſed de vna ſpecie eius ſcz de ſupbiã ĩ deũ.
Aliter reſpondeo ꝙ ꝯtingit dupliciter ſupbiã ſcðm
genus ſuũ ſe opponere deo de vno mõ ꝑ inclinatio
nẽ imediatã ab habitu ſupbie ⁊ ſic ego nego ſi in-
telligatur de qualibet/alio mõ ꝑ inclinationẽ ĩme
diatã vel mediatã ⁊ ſic ꝯcedo. Superbia ĩ deũ ime
diate inclinat in ꝯtẽptũ dei ⁊ mãdatoꝝ ſuoꝝ. Sup-
bia vero ĩ ꝓximũ imediate ĩclinat in ꝯtẽptũ ꝓximi
⁊ mediate ĩ ꝯtẽptũ dei ⁊ mãdatoꝝ eius ⁊ q2 habitꝰ
nõ ſemp eſt genitꝰ ex actibꝰ ad quos mediate incli
nat ideo nõ habet̃ ex iſta mediata iclinatione ꝙ ſu-
perbia ſcðm genꝰ ſuũ ſit talis. ¶ Ad ſcðam dico ꝙ
deꝰ nõ maxĩe reſiſtit pctõ ſupbie ſcðm genꝰ ſuum q2
tũc nõ magis reſiſteret pctõ vniꝰ ſpeciei ſupbie quã
pctõ alterius ſed dico ꝙ maxĩe reſiſtit pctõ ſupbie
per ꝯparationẽ ad alia pctã hoc eſt nulli pctõ alte-
rius generis a ſupbia eque reſiſtit ſicut pctõ ſuper-
bie. Inter tñ peccata ſuperbie plus vni quam alteri
reſiſtit/plus eñ reſiſtit ſuperbie in deũ que eſt con
temptus dei ⁊ mandatoꝝ ſuorum de qua ſuperbia
dicit pſalmiſta. Superbia eorũ qui te oderũt aſcẽ-
dit ſemper deinde magis reſiſtit ſupbie in ꝓximum
Tũ ꝓpter ꝯtemptũ creature quã deus et appreciã-
dam ⁊ amandã precepit. Tũ ꝓpter inclinationem
quam actus illius ſpeciei ſuperbie facit ĩ actũ ſup-
bie prime. ¶ Ad tertiã ꝯcedo maiorẽ ⁊ maxime ſi in
telligatur de ꝯſcitate primi aut ſecundi modi et ne
go minorẽ niſi intelligat̃ ꝙ ptinet inclinatiue me-
diate vel immediate et in iſto ſenſu concedo ꝙ eſſe
ꝯtẽptiuũ dei ⁊ mandatoꝝ eius conuenit omni ſup-
bie ſed tñ q2 non ideo habitus eſt peccatum morta-
le quia inclinat in actum peccati mortalis q2 etiam
habitus venialiter malus inclinat in actum pecca
ti mortalis ſed quia eſt ex actibꝰ malis mortal'r ge
nitus io nõ ꝯuenit propter illã cauſam ſupbie ꝙ ſm
totũ genꝰ ſuũ ſit peccatum mortale. ¶ Cõtra quar
tã ⁊ quintã ꝯcluſionẽ. Arguitur ſic. Superbia eſt
vl'e peccatum omni peccato commune ergo ſupbia
nec in deum nec ꝓximũ eſt peccatum mortale con

ſequentia tenet/quia nullũ peccatũ mortale eſt cui
libet peccato cõmune Secũdo omne peccatũ morta arg. tho.
le ꝯtrariatur caritati ſz ſuperbia nõ ꝯtrariatur ca 2. 2. q̃ſtio
ritati neq3 inq̃tum ad dilectionẽ dei neq3 inq̃tum ad 162 arti.
dilectionẽ ꝓximi q2 nõ omne ꝙ quis ꝑ ſuperbiã ap 5.
petit ꝯtrariatur honori dei aut vtilitate ꝓximi igi
tur. Tertio nullũ peccatũ mortale oritur ex virtu-
te ſed ſuperbia oritur ex virtutibus ergo ſuperbia
nõ eſt peccatũ mortale minor ꝓbat̃ ꝑ illud gregorii
moraliũ. xxxiiii. aliquando homo ex ſũmis celeſti-
buſq3 virtutibꝰ intumeſcit ergo ſuperbia nõ eſt pec
catum mortale. Quarto nullus motus imperfe-
ctus iudiciũ ⁊ deliberationẽ rationis preueniẽs eſt
peccatũ mortale ſed ſuperbia aliqñ eſt motus imꝑ
fectus iudiciũ ⁊ deliberationẽ rationis preueniẽs
ergo ſuperbia nõ eſt peccatum mortale/maior pa-
tet de primis motibꝰ adulterii ⁊ fornicationis qui
nõ ſunt peccata mortalia. ¶ Ad primã dico ꝙ ali-
quod peccatũ poteſt dici vniuerſale dupliciter vno
modo quo ad cõmunitatẽ predicationis ⁊ ſic nullũ
peccatũ eſt vniuerſale peccatũ ſed cõmunis cõceptꝰ
peccati eſt vniuerſale peccatũ ſicut cõmunis conce-
ptus hominis eſt vniuerſalis homo/hec eñ deter-
minatio vniuerſale additũ iſtis termĩs facit ꝙ nõ
accipiatur terminis cui additur pro re ſigãta per
ipſum/alio modo aliquod peccatuz dicitur vniuer
ſale per originẽ. Et hoc dupliciter vno mõ ꝑ origi-
nem actualẽ ⁊ tunc ſi aliquod eſt peccatũ a quo om
nia alia originãtur actualiter ⁊ de facto illud dici
tur peccatũ originale alio mõ per originẽ potẽcialẽ duplex o
quia ſcilicet ab eo poſſunt regulariter omnia alia rigo pcti
peccata oriri/⁊ hoc modo ꝯcedit thomas ſuperbi-
am eſſe originale peccatũ dicens ꝙ ſuperbia nõ eſt
vniuerſale peccatũ quo ad ſuã eſſenciam ſed quãdã
redundãciam inq̃tũ ſcz ex ſuperbia omnia alia pec
cata oriri poſſunt/vnde non ſequitur quod omnia
peccata ſint mortalia ſed qñ oriuntur ex ſuperbia
ꝯpleta/vtrũ tamẽ hoc ſit verum vel nõ dicetur po-
ſtea. ¶ Ad ſecundã ꝯcedo maiorẽ ⁊ nego minorem
⁊ ad probationem dico ꝙ illud quod quis appetit
per ſuperbiaz ꝯtrariatur dilectioni dei aut ꝓximi
Nam per ſuperbiã in deũ appetitur excellencia cõ
teptiua dei et mãdatorũ quod cõtrariatur dilectio
ni dei Et per ſuperbiã in ꝓximũ appetitur excellen
cia deſpectiua proximi quod ꝯtrariatur caritati ad
proximũ ¶ Ad tertiã Reſpondet beatus thomas ꝙ tho. vbi
ſuperbia nõ oritur ex virtutibus ſicut ex cã per ſe ſz ſupra.
ſicut ex cã per accidens inq̃tum ſcz aliquis ex virtu
tibus occaſiones ſuperbie aſſumit/nihil autẽ pro-
hibet vt dicit vnũ ꝯtrariũ eſſe cauſa per accidẽs al
teriꝰ. hec aũt autẽ ſolutio nõ placet mihi ⁊ huiꝰ ra
tio poſtea dabitur Ideo aliter reſpondeo negãdo
maiorẽ Dico eñ ꝙ peccatũ per ſe oritur ex nõ pec- ꝯ thomã.
cato alias eſſet proceſſus in infinitũ ⁊ aliquãdo ex
virtutibus ⁊ aliquãdo ex peccato alio et hoc accipi
endo originẽ ꝓ cauſa per ſe peccati Teptatio enim
eſt per ſe cã ꝯſenſus et peccati/et tñ teptatio non eſt
peccatum et ꝯgnitio aliqñ eſt cauſa peccati que ta- mltiplex
men nõ ſemper eſt peccatũ ſz de hoc poſtea diffuſi- origo pec
us dicetur. ¶ Ad quartã ꝯcedo maiorẽ ⁊ nego mino catorum
rem ⁊ dico ꝙ tales motus imperfecti nõ ſortiũtur
nomina vicioꝝ ſed ſortiũtur nomina primorũ mo-
tuum in vicius reſpectu quorũ ſunt primi motꝰ ſicut
primus motus in adulteriũ nõ eſt adulterium/nec
primus motus in fornicationẽ eſt fornicatio quia
omnia talia dicũt actus liberos quales nõ ſunt hu
iuſmõi primi motus. ¶ Cõtra quintã ꝯcluſionẽ. Ar
guitur primo auctoritate auguſtini libro de natu-
ra ⁊ gracia dicentis ꝙ ſine ſuperbie appellatione

ſuperbis nullũ pctm̃ inuenit. ¶ Scđo aucto. pſperi
libro de vita ɔtẽplatiua dicẽtis ꝙ nullũ pctm̃ abſ-
qꝫ ſupbia põt vel potuit aut poteri eſſe. ¶ Tertio oẽ
pctm̃ eſt transgreſſio legis diuine ⁊ celeſtiũ inobe-
diẽtia mãdatoꝝ ſed ois talis trãſgreſſio eſt ſupbia
ergo quodlibet pctm̃ eſt ſupbia maior eſt ambro. ⁊
minor ꝓbat per gloſã ſuper illḋ iob. xxxiij. vt auer
tat hoiem ab iniq̃tate dicentẽ ꝙ ſupra ɔditorẽ ſup-
bire eſt ei⁹ precepta peccãdo trãſcẽdere. ¶ Quarto
oẽ pctm̃ qḋ oib⁹ virtutib⁹ opponit eſt cõmune ⁊ nõ
ſpeciale ſed ſupbia oibus virtutibus opponit ſcḋm
gregoriũ. xxxiij. moraliũ. Supbia nequaq̃ eſt vni⁹
virtutis extinctione ɔtenta per cũcta aie mẽbra ſe
erigit ⁊ quaſi gñalis ac peſtifer morbus corpus oẽ
corrũpit. Et yſidorus libro de ſũmo bono dicit ꝙ ẽ
ruina oim virtutũ. ¶ Quinto oẽ pctm̃ hꝫ ſpecialem
materiã ſed ſuperbia non hꝫ ſpecialẽ materiã igit
mior ꝓbat per illud gregorij. xxxiiij. moraliũ auro
intumeſcit alter. alter eloq̃o. alter infimis ⁊ terre-
nis reb⁹. alter ſummis celeſtibuſqꝫ virtutib⁹. ¶ Ad
primã ⁊ ſcḋm reſpõdet beatus thomas ꝙ hmõi au-
ctoritates intelligẽde ſunt de ſuperbia q̃tũ ad ex-
terio rẽ effectũq eſt tranſgredere p̃cepta qḋ inuenit
in oi pctõ ſed non q̃tũ ad interiorẽ actũ qui eſt ɔtẽ-
ptus p̃cepti qꝛ nõ quodlibet pctm̃ fit ex ɔtemptu ſꝫ
qñqꝫ peccat ex ignorãtia qñ ex infirmitate. Nec ſo-
lutio nõ videt michi vera qꝛ non cõcedimus omnē
ſuperbiã eſſe cõtẽptiuã dei ⁊ mandatoꝝ eius Ideo
reſpõdeo ɔformiter ad precedẽtia ꝙ ſuperbia acci-
pitur dupl'r vno mõ gñaliter pro oi inobedientia
ad deũ et precepta eius et ſic ſuperbia omni pecca-
to cõmunis eſt nec eſt ſpeciale peccatum. alio modo
accipit ſuperbia ſpecialiter ꝓ oi amore proprie ex
cellentie ɔtẽptiue formaliter dei aut ꝓximi. Et hoc
modo nõ accipit ſupbia a dictis auctorib⁹ nec ois
inobedientia ad precepto eſt ɔtẽptus precepti. naꝫ
qui ex infirmitate tranſgreditur preceptũ nõ obe-
dit preceptũ et tñ non contẽpnit. ¶ Ad tertiã diſtin-
guit minor oĩno ſimiliter. ¶ Ad quartam reſpon-
det beatus Tho. ⁊ bene ꝙ aliquod pctm̃ poteſt cor-
tho. vbi ſ̃ rũpere virtutẽ dupliciter vno mõ ꝑ directam cõtra
rietatem et in ɔpoſſibilitatẽ ad virtutem. et hoc mõ
ſuperbia ſolam humilitatem corrũpit. Secũdo mõ
abijciendo ipſã virtutẽ ⁊ ſic corrũpit ſuperbia quã
libet virtutẽ inq̃ntum ſcilicet ex ipſis virtutib⁹ ſu
mit occaſionem ſuperbiendi ſicut ⁊ q̃buſlibet alijs
rebus ad excellentiam pertinentibus ꝙ intelligo ꝙ
ſi ſint virtutes alique in aliquo et de hijs habens
eas intumeſcat abijciuntur et deſinunt eſſe virtu-
tes. Iſtos duos modos ponit thomas addo terti-
um. Tertio modo igitur aliquod peccatũ põt cor-
rumpere virtutẽ per hoc ꝙ in actu cuiuſlibet virtu-
tis inclinat ad aliquam circunſtantiam qua poſita
actus ille non eſt actus virtutis qui tamen alias eſ-
ſet actus virtutis. Et hoc mõ ſuperbia extingit cor
rumpit et depaſcit omnẽ virtutẽ qꝛ ſuperbia incli-
nat ſuperbum vt in oi opere alias bono agat ad ex
cellentiam propriam manifeſtandam que vel dei
vel proximi ɔtemptiua eſſet in hoc ſenſu puta ſan-
ctos maxime fuiſſe loquutos ¶ Ad quintam cõcedo
maiorẽ ⁊ nego minorem. ⁊ ad probationem dico ꝙ
aurum eloquium res terrene et virtutes conueniũt
in hoc cõmuni obiecto quod eſt res excellẽs aut res
faciens excellentiam in hñte. et hoc ſm veritatem
vel opinionem et illud eſt obiectum ſuperbie.

Queritur tertio Utrum ſupbia ſit
pctoꝝ oim grauiſſimũ. ¶ Arguit ꝙ nõ beſti
alitas eſt omnium peccatoꝝ grauiſſimũ
ḡ nõ ſupbia aiis ꝓbatur qꝛ heroica virtus eſt oim
excellentiſſima ergo beſtialitas que eſt oppoſitum
eius eſt peccatorũ omniũ grauiſſimũ. ¶ In oppoſi-
tum eſt glo. ſuper illud pſal. ſuperbi inique agebãt
vſqꝫ quaqꝫ dicens maximũ peccatũ in homĩe eſt ſu
perbia. Notãdum ꝙ opinio. Tho. ɔſiſtit in duabus
propoſitonib⁹. Prima eſt ſuperbia nõ. habet ꝙ ſit
grauiſſimũ peccatorum ex parte cõuerſionis ad bo
num. ꝓbat quia celſitudo quã ſuperb⁹ appetit ſecũ
dum ſuã rationẽ nõ habꝫ maximã repugñtiã ad bo
nũ virtutis. Scḋa ꝓpoſitio ſuperbia ex parte auer tho. 2. 2.
ſionis a deo habet maximã inter peccata grauita- q̃ſtio. 162
tem. ꝓbat quia in alijs peccatis homo auertitur a artic. 6.
deo vel propter ignorantiã vel ꝓpter infirmitatẽ
vel ꝓpter deſideriũ alicuius alterius boni ſed: ſup
bia habet auerſionẽ a deo ex hoc ipõ ꝙ nõ vult deo
⁊ regule eius ſubici. Pro iſtis duabus ꝓpoſitioni
bus primi ſit ꝙ in peccato duo ſunt attendẽda ſcilꝫ
ɔuerſio ad cõmutabile bonũ ⁊ auerſio a bono in-
cõmutabili quod eſt formaliter ratio ⁊ completiua
peccati. ex his cõcludit tertiã ſcꝫ ꝙ ſimpliciter ſuper
bia eſt omniũ peccatorũ grauiſſimũ quia ex eo ꝙ ſi
bi inẽ ad rõem ſuã formalẽ pertinet habet ꝙ pecca
torũ grauiſſimũ. quicq̃d ſit de iſtis ꝓpoſitionibus
rationes tamẽ ad eas adducte nõ ɔcludũt. diceretur
enĩ ad primã ꝙ celſitudo ſiue excellẽtia dei et hoim
cõtẽptiua habet maximã repugñtiam ad bonũ virtu
tis. neqꝫ ratio facta ad ſecũdã valet qꝛ in alijs pec-
catis a ſuperbia cõtigit peccare ex malicia ⁊ in eis
reperit gradus malicie ſiue intẽperãtie ſicut in ſu-
perbia ergo in eis nõ peccatur tñ ex ignorãtia aut
infirmitate. Cum etiã qꝛ peccare deſiderio vel amo
re alicuius alterius nõ boni nõ cõcludit peccatũ nõ
eſſe ex malicia aut non eſſe ex contẽptu cũ ex deſide
rio vnius boni oriatur aliq̃ñ cõtemptus alterius. ⁊
preterea dictum eſt frequenter ꝙ auerſio cõtempti
ua dei ⁊ omniũ preceptorũ nõ ɔuenit ſuperbie ſecũ
dum totũ genus ſuũ ſed ſolum ſecũdum ſpẽm illam
que eſt ſuperbia in deũ. vtrũ autẽ in omni peccato
reperiãtur illa duo et quõ q̃ḋlꝫ eorũ ſit peccatũ ali duplex
bi dicetur. ¶ Pro reſponſione ad queſtionẽ. Notã- grauitas
dum eſt ꝙ in peccato dicitur eſſe duplex grauitas. peccati.
ſcilicet culpe. ⁊ inclinationis. grauitas inclinatio
nis eſt duplex ſecundũ ꝙ peccatũ aliq̃ñ inclinat ad
poſitiones malorũ aliq̃ñ vero inclinat ad corrupti
ones bonorũ. ¶ Tunc ſit prima concluſio. ſuperbia
ſecũdũ ſupremã eius ſpẽm que eſt amor excellentie
ꝓprie cõtẽptiue formaliter dei ⁊ mãdatorũ eius eſt
excepto dei odio grauiſſimũ grauitate culpe inter
omnia peccata que regulariter inueniũtur in crea
tura rationali. Iſtã vltimã clauſulam addidi pro
pter abſolutũ odiũ dei q̃ḋſi ſit poſſibile non tamen odiũ dei
regulariter in creatura rationali inuenitur. ꝓbat eſt oiũ ſce
iſta cõcluſio primo auctoritate. Boe. dicẽtis ꝙ cum lerũ gra
omnia vicia fugiant a deo ſola ſuperbia ſe deo op uiſſimũ.
ponit. ſecũdo ꝓbatur cõtemptus dei ⁊ mãdatorũ
eius eſt grauiſſimũ peccatũ: ſed amor excellẽtie cõ-
temptiue dei ⁊ mãdatorũ eius includit contẽptum
dei. ⁊ habitus inclinãs in hmõi eſt genitus ex acti-
bus contẽptiuis dei nõ ſolũ iclinatiue. ſed etiã actu
aliter. alias ſuperbia in homines nõ differret a ſu
perbia in deũ ergo ſupbia in deũ eſt peccatorũ om
nium grauiſſimũ. maior ꝓbatur cõtemnere legem
humanã ⁊ legiſlatorem eſt peccatũ grau⁹ quolꝫ pctõ
p̃ciſe contra legẽ illam cõmiſſe quod nõ includit for
maliter vel equiualenter hmõi contẽptum ergo cõ-
tempnere deũ et mãdata eius eſt omni peccato q̃ḋ
ſit in deũ ⁊ mandata eius grauius non ɔtinẽte for
maliter hmõi cõtemptũ: ſed nullũ peccatum regula
riter in creatura rationali repertũ cõtinet formalr

ter hmõi contēptuȝ niſi ſuperbia ergo ſuperbia eſt
oim pctõꝝ grauiſſimū. dices φ furtū in cōtemptū le
gis humane factū eſt grauius pctm̄ q̄ ↄtēptus le-
gis qꝛ primū includit ſcōm ⁊ cū hoc aliud ergo etiā
adulteriū q̄ ↄtēptus dei ⁊ legis diuine factū ē gra
uius q̄ contēptus dei ⁊ legis diuine ⁊ per ↄn̄s gra
uius eſt ſuperbia in deū. ¶ Ad illā rōnem concedo
an̄s ⁊ primū ↄn̄s: ſed nego ſcðam ↄn̄aȝ qꝛ ſuperbia
in deū non preciſe contēptū dicit dei ⁊ legis diuine
ſed etiam dicit amoꝛe pꝛopꝛie excellentie contem-
ptiue dei et legis diuine. dico ergo φ amoꝛ habitu
lis excellentie ꝓpꝛie contēptiue dei cauſatus vt di-
ctū eſt ex actibus quoꝝ quilibet equalet amoꝛi pro-
pꝛie excellentie ⁊ ↄtemptui dei eſt grauius pctm̄ q̄
adulteriū in cōtemptū dei ⁊ diuine legis factum qꝛ
licet adulteriū iſtud ſit factū in contēptū nō tm̄ incli
nat in hmōi cōtēptū: ſed amoꝛ excellētie contēptiue
inclinat foꝛmaliter in contēptū dei ſicut amoꝛe ex-
cellētie ꝓpꝛie contēptiue hoim inclinat foꝛmaliter
in cōtēptum hoim. Tertio ois amoꝛ repugnās foꝛ
maliter ⁊ ex natura rerū actui caritatiuo in deum
eſt grauiſſimū oim pctōꝛum: ſed iſte amoꝛ excellen-
tie pꝛopꝛie contēptiue dei ⁊ mādatoꝝ eius maxime
repugnat foꝛmaliter ⁊ ex natura rei caritati in de
um cū iſti actus oīno ſint ex natura rei incōpoſſibi-
les diligere deū caritatiue ⁊ amare excellentiā pꝛo
pꝛiam contemptiuam dei et mandatoꝛum eius.
¶ Scða concluſio ſuperbia i pꝛoximū eſt ceteris pa
ribus grauiſſimum pctm̄ grauitate culpe inter oīa
pctā q̄ ſunt in pꝛoximū odio pꝛoximi excepto. ꝓbat̄
ſimilibus rōnibus qbus ꝓbatū eſt de ſuperbia i de
um ſicut eī nullo magis offenditur deꝰ q̄ cū dili-
gimus ꝓpꝛiā excellentiā vt ipm̄ ⁊ mandata eius de
ſpiciamꝰ ita nullo magis offendit̄ ꝓximus q̄ cum
ita diligimus excellentiā noſtrā vt eū ⁊ oīa q̄ in eo
ſunt ↄtēpnamus ⁊ deſpiciamꝰ. Ex quo pȝ φ nullū
ſupbia oīū pctōꝝ grauiſſimum. eſt pctm̄ qð magis ↄtrariet̄ dilectiōi ꝓximi. Tertia
cōcluſio ſuperbia eſt grauiſſimū pctm̄ per oꝛigina
tionē vitioꝝ ꝓbatur pmo auctoꝛitate Inno. de mi
ſeria hois vbi de ſuperbia loquēs ait. nam oē pec-
catū te ardēte cōmittitur, te recedēte dimittit̄ ꝓba-
tur ſcðo per Gre. in moꝛalibus li. xxxiii. oſtendentē
Gregoriꝰ mala que ex ſuperbia oꝛiunt̄ dicēte cūctꝭ ſuperbia
cogitatiōe tumētibꝰ, ineſt clamoꝛ in loquutione, a-
maritudo in ſilētio ⁊c. vt allegatū eſt qnta rōne ad
tertiā ↄcluſionē pme queſtionis de ſupbia adducta
Tertio pꝛobat̄ auctoꝛitate Gre. xiii. moꝛaliū dicē-
tis de ſuperbia regina vitioꝝ demotum in. vii. pꝛi-
cipalibus vitiis hoiem quaſi quibuſdā ſuis viribꝰ
deuaſtandū trahit. Quarto pꝛobatur auctoꝛitate
Auguſti. Aug. li. de patiētia dicētis. ſupbia malis oibꝰ dete-
rioꝛ eſt nulla quippe mala ad publicū ꝓdirent niſi
hec mētē in occulto ↄſtringeret. Quinto ex illo vi-
tio maxime oꝛiunt̄ vitia per qð remouent̄ plura et
maioꝛa impedimēta vitioꝝ ſed per ſuperbia remo
uentur plura ⁊ maioꝛa īpedimēta vicioꝛū ergo ſup
bia eſt hac grauitate pctōꝝ grauiſſimū. maioꝛ pꝛo
batur qꝛ noſtre fragilitas habet multa et magna
īpellētia eā ad omē genus vicii ergo ſi ſint remota
īpedimenta vicioꝛū faciliime in nobis oīa vitia pul
lulant. minoꝛ ꝓbat̄ maxime impedimenta vitioꝛū
oim ſunt amoꝛ dei ⁊ hoim ⁊ timoꝛ dei et hominuȝ
ↄſtat eī φ his poſitis in hoīe nō faciliter ſuccūbit
homo, his autem remotis nichil eſt q̄ retineat ipȝ
quin in omē genus vitii ſtatim ruat, ſed ſuperbia
aufert amoꝛem et timoꝛē dei et hoim cū ponat con
temptū vtroꝛūqȝ qui eſt ⁊ amoꝛi ⁊ timoꝛi icōpoſſibi
lis igit̄. Sexto qð maxime demeret̄ vt deſeramur
a deo illud eſt potiſſima vitioꝛū oꝛigo et oim virtu
tutum extinctio ſed vt ſuperbia maxime demeret̄ vt
deſeramur a deo ergo ſupbia eſt potiſſima oꝛigo
vitioꝝ et virtutū omnium extinctio maioꝛ pꝛoba-
tur qꝛ contra temptationes que in nobis frequen-
tiſſime ſunt maxime nos innocētes ſeruat ſaluat au
xilium manutenentia ⁊ aſſiſtentia dei ſine qua non
reſiſtimus ſed vincimur ſemper. minoꝛ ꝓbatur qꝛ
vicium quo maxime alterius auxiliū nobis neceſſa
rium cōtempnimꝰ maxime demeretur vt ab illo de
ſeramur cuius auxiliū cōtēpſimus ſed ſuperbia eſt
tale viciū igitur ¶ Quarta ↄcluſio ſuperbia eſt gra
uiſſimū peccatū per extinctiōem virtutū ꝓbatur pꝛi
mo per. Au. de penitētia xxiiii. dicentē. alia vitia de
ſtruunt tātū virtutes oppoſitas vt ira, patientiā, gu
la, abſtinentiā, ſuperbia autē quā vicioꝝ reginā di
cimus omne virtutū coꝛpus coꝛrūpit. Secūdo omē
vitiū quod ex ipſis virtutibꝰ faciliter naſcitur ⁊ na
ſcendo virtutes necat eſt maxime virtutū extinctiuū
ſed ſuperbia naſcitur ex ipſis virtutibꝰ imo etiā ex
virtute ſibi oppoſita ſcȝ ex humilitate ⁊ naſcendo
virtutes ipſas necat ergo ſuperbia eſt virtutū ma-
xime extinctiua. maioꝛ videtur nota ⁊ minoꝛ ꝓbat̄
pꝛimo auctoꝛitate. Au. ſuper pſal. liiii. dicētem om
nia vitia tm̄ in malefactis timēda ſunt ſuperbia in be
nefactis plus timenda. tertio ꝓbatur per illud. Iſi.
de ſūmo bono. quiſqs ex deteriori iam melioꝛ eſſe
cepit caueat de acceptis extolli virtutibus ne gra-
uius per virtutes coꝛruat q̄ pꝛius ex lapſu vicioꝛuȝ
iacebat ꝑ quod ſatis pꝛobatur vtraqȝ pars minoꝛ- auguſtꝰ
ris. Quarto pꝛobatur ꝑ illud eiuſdē ſepe vanā glo
riam cōtempnendo in aliud genus elationis inci-
ditur dum in ſe quiſqȝ gloꝛiatur eo φ ab omnibus
laudē ↄtempnat. Quinto ꝑ illud. Au. ad paulinum
fit miris modis in anima hominis vt de ſalſa humili-
tate magis infletur q̄ ſi apertius ſuperbiret. ꝑ ſe-
cūda autē pte pꝛobatur omnis virtus relata ad ex
cellentiā ꝓpꝛiā ↄtemptiuā deſinit eſſe virtus ſed cū
ex virtutibꝰ naſcitur ſuperbiā virtutes ad excellen
tiam ꝓpꝛiā ↄtemptiuā referuntur qꝛ ad illā referū
tur excellētiā quā ſuperbꝰ amat ḡ oēs tales deſinūt
eſſe virtutes Secūdo aut poſita hmōi ſuperbia na
ta ex virtutibus cōtinuet quis in opere virtutis ſic
relato operationem quam pꝛius. Arguitur ſic. hec
operatio nō eſt operatio virtutis ⁊ ſi ſuperbia nō
ineſſet hec operaratio eſſet operatio virtutis ergo
ſuperbia maxime extiguit virtutes. maioꝛ ꝓbatur
qꝛ hec operatio refertur in excellentiā ꝓpꝛiā contē
ptiuā. Tunc ſecūdo hec operatio habet finem malū
ſcȝ excellentiā ꝓpꝛiā contēptiuā ergo nūc eſt mala.
Tū tertio hec operatio ꝓcedit ex radice ſuperbie.
ergo eſt mala, ⁊ ↄn̄s tenet per Gre. ſuper Eze. omel iſidoꝛus.
xviii. dicētē quis erit ante deū fructus boni operis
ſi ex radice ꝑdiderit elationis. Sexto ꝓbatur hec cō
cluſio cū precedēte ꝑ. Iſi. libꝛo de ſūmo bono capi-
tulo xxii. dicentē dei ſeruus ſemper fallētis diabo-
li debet ꝓuidere inſidias ⁊ magis in bonis operi-
bus debet adhibere coꝛdis cautelā ne per vanā glo
riā perdat ſemetipſū. cūcta opoꝛtet bona amittat
qui eam inter agēda optinuerat Septimo ꝓbatur
per. Auguſ. in regiſtro dicētem alia quecunqȝ iniq-
tas in malis operibꝰ exercetur ſupbia vero inſidia
tur bonis operibꝰ vt pereāt. Octauo omē vitiū qð
maxime mentē excecat eſt ⁊ vicioꝛū oꝛigo ⁊ virtutū
extinctio qꝛ ſine rectitudine rationis nō eſt virtus:
ſed ſuperbia maxime mentē excecat igitur. minoꝛ
ꝓbatur pꝛimo ꝑ illud vulgare dictū amice ſūt ſem
per ſibi falſitas ⁊ ſuperbia veritas et humilitas.
Secundo per illud Gre. in moꝛalibus aliena ſemꝑ
a veritate ſuperbia. Tertio ꝓbatur per Gre. in regi

ſtro. quiſq̄ ſuperbie in tirannidē captiuus mēte ſuā
ſcepit hoc primū damnū patitur ꝙ clauſo cordis
oculo iudicii equitatē pdit. nam cūcta que ab aliis
vel bene geruntur diſplicent ⁊ ſola ipſe q̄ vel praue
egerit placent. Quarto per Aug. de vera innocen-
augusti. tia dicentem humilitas deo iungit: iactantia autē
oculos quibus videri poſſit claudit ꝙ ſi hoc de ia-
ctantia multo magis de ſuperbia. ¶ Contra primā
et ſecundā concluſionem arguitur ſic primo. pecca-
ta cōtra naturam ⁊ idolatria ſunt grauiora pecca
ta q̄ ſuperbia ḡ ſuperbia ſiue in deū ſiue in hoīes
non eſt ceteris pctīs grauiꝰ. aīs pbatur qꝛ iſta vidē
tur maxime ꝓhibita in ſacra ſcriptura ꝓ his gra-
uiſſimas punitiones deus legitur ſemper intuliſſe.
¶ Scdo tirannis eſt grauiꝰ pctm̄ q̄ ſuperbia igit.
aīs patet qꝛ tirannis eſt vitium in rēpublicā, ſuper
bia aūt non. tū ſcdo qꝛ tirānis eſt armata iniuſticia
ſuperbia aūt non. ¶ Tertio quanto aliquod pecca
tum difficilius. cauetur tanto videtur eſſe leuiꝰ, ſed
argumē- ſuperbia difficilime cauetur ḡ ſupbia eſt oīm pctō-
ta tho. ſe rum leuiſſimum. minor ꝓbatur ꝑ Aug. in regula di
cūda ſcde centem cetera peccata in malis operibus exercētur
q̄ſt. 172. vt fiant ſuperbia vero bonis operibus īſīdiatur vt
articulo pereant. ¶ Quarto maius malū maiori bono op-
ſexto. ponitur: ſed ſuperbia nō opponit̄ maiori qꝛ oppo
nitur humilitati que nō eſt maxime virtus imo cū fi
des ſpes et caritas ſīt maiora bona q̄ humilitas
ſequitur ꝙ infidelitas deſperatio odiū dei ⁊ homi
cidium ſunt grauiora peccata q̄ ſuperbia. ¶ Quin
to maius malū non punitur per minꝰ malū. ſꝫ ſup-
bia interdū punitur per alia peccata ſm illō apo.
ad Ro. i. Ubi propter elationē traditi ſunt ī repro
bū ſenſum vt faciant q̄ nō ꝯueniunt. ¶ Ad primam
negatur aīs. ſuperbia eīn in deū excedit in grauī-
tate pctm̄ contra naturam cū minus ſit ordinē per
uertere nature q̄ deum et mādata eius cōtēpnere.
ſuperbia etiā in deū eſt grauior idolatria cū minꝰ
graue ſit plures deos colere q̄ verū ⁊ oīpotētē deū
cōtēpnere. Et ad probationē dico ꝙ grauitas pcti
superbia non eſt attēdenda ex grauitate punitionū tpaliū q̄
pctī ꝯtra pro his īfligunt̄ ſꝫ ex grauitate penaꝝ eternaꝝ pu
natur am nitiones eīn tpales interdū infligunt̄ vt refrenetur
grauiꝰ ē. vehemēs inclinatio ⁊ aſſiduitas q̄ eſt ad illud pctīs
interdū etiā ad ꝯſeruandū bonos in virtutibꝰ op-
poſitis qui niſi punitionibꝰ deterrerētur eſſent ca
ſui ꝓpinqui ¶ Ad ſcdām nego aīs ⁊ ad ꝓbationē
ꝯcedo aſſūptū ⁊ nego ꝯñam lꝫ eīn tirānꝰ magis no
ceat aliis. ſupbus tū ſibiipſi ob grauitatē culpe ma
gis nocet. Tū etiā qꝛ bona q̄bus ſe deſtituit et ꝑuat
ſupbus ⁊ mala q̄ ī eo ex ſupbia oriunt̄ ſūt maioris
nocumēti q̄ detrimēta q̄ tirānꝰ infert. Ad aliā ꝓba
Tho. vbi tionē nego ꝯñam. ¶ Ad tertiā rn̄det beatus Tho. ꝙ
ſupra. duplex eſt difficultas vitādi pctm̄. vna eſt ꝓpter ve-
hemētiā īpugnatiōis ſicut ira vehementer īpugnat
ꝓpter eiꝰ īpetū. Et adhuc difficiliꝰ reſiſtere ire ꝓpt̄
eiꝰ ꝯnaturalitatē vt dr̄ ſcdo ethi. ⁊ de tali ꝯcedit ꝙ
diminuit pctm̄ qꝛ q̄to aliq̄s minoris tētationis īpe
tu cadit tāto magis grauiꝰ peccat vt dicit Auguſ.
alia eſt difficultas q̄ ꝓuenit ꝓpter latētiā pcti ⁊ hoc
auguſti. modo difficile eſt cauere ſupbiā qꝛ vt allegatū eſt
ex au. ſuperbia inſidiatur bonis operibꝰ ⁊ in pſal.
dr̄ in via hac qua ambulabā abſcōderūt ſuperbi la
queum michi. dicit ꝯſiter ꝙ ꝓpter hāc difficultatem
motus ſuperbie occulte ſubrepēs nō habet maxi-
mā grauitatē añq̄ per iudiciū rōnis dephendatur
poſtq̄ vero ꝑ rōnē depꝛehēſus fuerit facilime vita-
tur. Tum etiam ex ꝯſideratiōe ꝓprie īfirmitatꝫ ſm
illō eccl̄. x. q̄d ſupbit terra ⁊ cinis. Tū ex ꝯſideratio
ne magnitudinis diue ſm illō Job. xv. q̄d timet con

tra deū ſpūs tuus. Tū etiā ex īperfectiōe bonoꝝ de
quibus homo ſuperbit ſcdm̄ illud. Iſa. xl. omis ca-
ro fenū ⁊ omis gloria eius quaſi flos agri ⁊ infra
lxiiii. q̄ſi pannꝰ mēſtruate vniuerſe iuſticie. nr̄e hec
Th. oī ſētētia hec ſolutio habꝫ vnū qd̄ nō videt̄ mi S. thomā
hi auctoribꝰ ſacrorū dictis ꝯſonū ſcꝫ ꝙ ſupbia co
gita facilime vitatur ait eīn Gre. in moralibus li-
bro xxiiii. vitiū ſuperbie mox ab ipſa radice obſer
uandū eſt vt cū latenter oritur tunc vigilanter ab-
ſcindatur nec prouecta vrgeat ⁊ vſu roboretur dif
ficile enim q̄ſq̄ inueteratū in ſe ſuperbiā depꝛehen
dit quia q̄to magis hāc patimur tāto minus vide
mus quippe ſic in mēte ſuperbia ſicut in oculis ca
ligo. nam quo ſe hec latiꝰ dilatat eo vehemētius lu
men anguſtat. hec auctoritas bene probat ꝙ ſup-
bia difficiliter cognoſcit̄ ⁊ latēter admodū pugt.
ſꝫ ex hoc arguit̄ ſic. q̄cq̄d magis ac magis rōnē exce-
cat vt nō percipiatur illud ſimpliciter difficilie ca-
uetur cū caueri nō poſſit niſi depꝛehēdatur ſed ſu-
perbia ꝯtinue magis ac magis oculū mētis excecat
ergo ſuperbia ſimpliciter. eſt ad cauendū difficili-
ma. Tertio mō motus ſuperbie eſt vnicuiq̄ cō na-
turaliſſimus ergo ſuperbia etiā cognita difficilime
cauetur aīs ꝓbatur qꝛ vnuſq̄ſq̄ naturalius fertur
in amorē ſui et excellētiſſime ꝓprie q̄ in cōcupiſcen
tiam vel q̄olibꝫ aliud. tertio nō ſolū prima difficul
tas, ſed etiā ſecūda diminuit de grauitate peccati
ergo diſtinctio illa nō ſoluit. aīs ꝓbatur qꝛ ſi ſint
due temtationes ad vnū peccatū eque fortes et vna
ſit latens ⁊ altera patēs ⁊ cetera ſint paria ꝯſtat
ꝙ ſuccūbens latenti tētationi minus grauiter pec
cat q̄ ſuccūbens temtationi patenti. Solutio tamē
illa Tho. eſt pulchra ⁊ bene defenſabilis. ſed ſi ali-
cui nō placeat poteſt aliter reſponderi. dicitur er-
go ꝙ maior eſt vera ceteris paribus. ſi eīn ſint duo
peccate que omnia habeant paria p̄terq̄ ꝙ incidi-
tur in vnū per patētem temtationē ⁊ ī aliud per la
tentē. ſecūduꝫ eſt minus graue q̄ primū in ſuperbia
autē ⁊ aliis nō ſunt cetera paria qꝛ excellētia ꝓpria
contēptiua quod eſt obiectū ſuperbie habet mino-
rem rationē diligibilis ſecūdū rectā rationē q̄ ob
iecta aliorū. ¶ Ad quartā negatur minor de virtu omī vicio
tibus nō theologicis qꝛ etiā hic nō cōparamus ſu- theolo.
perbiā niſi ad vicia nō theologica ⁊ adhuc nō vide deterior
tur eſſe theologicū deterius ſuperbia in deū. deſpe ē ſupbia.
rans eīn nō cōfidit de deo ſupbꝰ ī deū cōtēpnit deū
⁊ hoc eſt qꝛ ſupbia illa directiſſie ⁊ formaliſſie op
ponitur diſcōibꝰ caritatiuis. īfidelis nō credit iis q̄
a deo reuelata hominibꝰ ſunt qd̄ minus eſt q̄ con-
temnere deū. odiū dei ſine cōtemptu poteſt eſſe nos
aliq̄ñ odimus eos quos magni p̄cii cenſemꝰ odiū
dei ſi cōtingat aut propter ſupplicia que ꝓ pecca-
tis infliguntur aut ꝓpter aliarū viciarū, cōtemptꝰ
autem ꝓpter amorē excellētie ꝯtēptiue dei omici
dium ſuſcipitur interdū ex vtilitate interduꝫ vltio
nis cauſa interdum ꝓpter odiū: ſed i vnū aut pau
cos cōtemptus autē ſuperbie fere in omnes extendi
tur de quorū excellētia cōiectura haberi pōt. ¶ Ad tho. vbi
quintam reſpondet beatus Tho. ⁊ bene ꝙ ſicut in ſupra.
ſimilis ducētibus ad impoſſibile quandoq̄ aliq̄s
cōuincitur ꝑ hoc ꝙ ducitur ad incōuenIens magis
manifeſtū. ita etiā ad cōuincendū hominē ſuperbuꝫ
deus aliquis punit permittēs eos ruere ī peccata
carnalia que ⁊ ſi ſint minora tamē manifeſtiorem
turpitudinē cōtinent vnde ⁊ Iſi. dicit li. de ſūmo bo
no omī vicio deteriorē eſſe ſuperbiā ſeu ꝙ a ſūmis iſidorus.
⁊ primis ꝑſonis aſſummitur ſeu ꝙ de opere iuſticie
⁊ virtutis oritur interdū quia culpa eius nō ſenti-
tur, luxuria vero carnis ideo notabilis omibus eſt

quoniā ſtatim per ſe turpis eſt ⁊ tñ diſpenſate deo ſupbia minor eſt/ſed q̄ detinet̄ ſupbia ⁊ nō ſentit labitur in carnis luxuriā vt p hāc humiliat⁹ a ↄfuſſione exſurgat. addit ſimile beat⁹ Tho. ſicut inq̄t medicus ſapiēs in remediū maioris morbi patit̄ infirmū in leuiorē morbū incidere ⁊ ita etiā p hoc pctm̄ ſupbie grauit⁹ oſtendit̄ ex hoc ipſo ꝙ pei⁹ remedia deus pmittit ruere hoīem ī alia peccata. Ex qua ſolutione pulchra et ſubtili poſſum⁹ accipere vnā diſtinctionē ꝙ duplex eſt punitio/quedā eſt p modum ſupplicii ⁊ vltionis diuine. alia eſt p modū caſtigationis ⁊ emēdatiōis/ↄcedo ḡ maiorē de punitiōe primo mō accepta/⁊ nego minorē de punitiōe ſcd̄o mō facta q̄uis tñ ſimplr̄ ↄcedēdū ſit ꝙ punit ſemp maius malū p minus malū eo ꝙ oē malū culpe eſt maius malo pene. ſed hic appello mai⁹ ⁊ min⁹ ⁊ equale q̄ talia ſūt. ꝙ ſunt vel ſm naturā rerū vel ſm diſtributionē iudicis ſūmi/ꝓ demeritꝭ diſtribuēti penas ſcd̄m quē modū aliqua pena dr̄ eē equalis/aliqua maior/aliqua minor q̄ culpa. ¶ Cōtra tertiā cōcluſionē arguit̄ ſic ſm Caſ. collōe. v. c̄. allegatū eſt ſupbia naſcit̄ ex iactātia ⁊ nō ecōtra. incremētū eñ vt dicit iactātie iudiciū eſt ſupbie ergo nō eſt verū ꝙ ex ſupbia oriūtur oīa vitia. ¶ Scd̄o vt idē eadē collatione hꝫ ex virtutib⁹ oppoſitis aliis ſex vitiis cadimus in iactantiā ⁊ ſuperbiā/⁊ iactantia ac ſuperbia elongāt nos ab aliis vitiis et maxime a vitiis carnalib⁹ ḡ ex ſupbia nō oriunt̄ hmōi vitia carnalia. ¶ Tertio nichil repugnās excellētie contēptiue orit̄ ex ſupbia: ſed vitia carnalia repugnāt excellentie cōtēptiue ḡ vitia carnalia nō oriūt̄ ex ſupbia minor ꝓbat̄ q̄ quāto aliq̄s eſt magis vitiis carnalibus īplicatus tāto magis ſcit ſe eē min⁹ excellentē et min⁹ eſt alioꝝ ↄtēptiuus. ¶ Quarto vitia in que pmittit de⁹ ſupbū cadere vt deſerat ſupbiā ſuā. aut ne in ſuperbiā cadat nō oriūtur ex ſupbia: ſed deus permittit ſuppbū cadere in vitia carnalia vt reſipiſcat a ſupbia ſua permittit etiā īnocentē aliq̄n cadere in eadem vitia ne de innocentia ſua ſuperbiat igitur. ¶ Quinto vitiū a q̄ cetera originant̄ eſt primū ſed ſupbia nō eſt primū vitioꝝ cū ſit grauiſſimū igitur. minor probatur q̄ nemo a ſummo incipit. ¶ Sexto ſi ſic ſequeretur ꝙ ſuperbia enumeranda eēt inter vitia capitalia ſed hoc eſt fīm vt pꝫ p gre. xxxi. moralium ḡ ſupbia nō eſt a qua cetera vitia originant̄. Septimo cū hūilitate ſtat multitudo vitiorū ſed ↄſtat ꝙ illa vitia nō originant̄ a ſuperbia q̄ in tali non eſt ſuperbia cū ibi ſit hūilitas q̄ eſt ſupbie incōpoſſibilis igit̄. Notandū ꝙ q̄ſtio q̄ his argumētis agitat̄ eſt difficilis propter ↄrias vt videt̄ auctoꝝ ſententias. nā expreſſe Caſ. diffinit loco ſupra allegato ꝙ iactantia ⁊ ſuperbia nō hn̄t connexionē cū aliis vitiis imo diſparationē ⁊ quaſi ↄrietatē vt diffuſe deducit ⁊ aliquantulum ſupra tactū iactantia vero ſcd̄m eū originat ſupbiā ⁊ non econtra. alii vero opinātur oīa vitia oriri ſaltem potentialiter ex ſuperbia et inde ſuperbiā reginā vitiorū vocant. ſm vero Iſi. li. de ſūmo bono iactantia quā ipſe ibi vocat arrogantiā oritur de ſupbia ⁊ nō ecōtra/de ſuperbia inq̄t naſcitur arrogātia nō de arrogātia ſupbia. nā niſi p̄ceſſerat occulta elatio mētis non ſequitur aperta iactantia laudis/ita ergo ī culpa preponit̄ ſupbia arrogātie ſicut pleriq̄ prefertur origine. Ideo notādū videt̄ ꝙ aliq̄ vitia poſſint dici originātia vel originata multiplr̄. vno mō ꝓpter ↄnexionē quā hn̄t iter ſe ⁊ ordinē q̄tum eſt ex natura ſua. ⁊ hoc mō dr̄ mihi ſentētia caſ. ſequēda ꝙ ſcꝫ iactantia ⁊ ſupbia hn̄t diſſocietatem et diſſeparationē ab aliis et maxime a carnalibus vitiis ex quibus ſingl'ari ſtatio infamia ⁊ turpis opinio redundat facienti. ſupbia etiā hoc modo oritur ex iactātia q̄ naturalis ordo eſt talis ꝙ in ↄnexis malis deterius vt plurimū naſcitur ex minus malo. ſecundo mō aliqua vicia dicūtur oriri ex aliquo propter cōnexionē quā habēt nō ex natura ipſoꝝ ſed ꝓpter aliquas circūſtantias interuenientes/ſecūdū quē modum in virtutib⁹ ex fortitudine aliq̄n oritur tēperātia cū. aliq̄n circūſtātia rerū ſit talis ꝙ pro tēpore pro quo quis ꝓponit vacare intemperātie faciēdū eſt fortiter ꝓ patria/⁊ q̄ nō poteſt ↄtingere vtrūq̄ ſimul ideo in tali ꝓpter circunſtātiā rerū actus fortitudinis inclinat in actum tēperātie ꝓpter autem eandē circūſtantiā ↄtingere poteſt vt actus vitii oppoſiti tēperātie inclinet in vitiū oppoſitū fortitudini. tertio mō poteſt ↄtingere ꝓpter ordinationē vnius ad finē alterius ita ſcꝫ ꝙ vnius vitiū valet ad finē alterius vitii cōſequendū quo ex inani gloria originatur ambitio quia ↄſequutio honorū valet multū ad finē vane glorie ↄſequendū ſcꝫ ad manifeſtationē glorie ⁊ iactantia originatur ex ambitione q̄ ad ↄſequendos honores valet ⁊ pficit manifeſtatio bonorū ſuorum. ⁊ hoc vel ſcd̄m veritatē vel ſecundū eſtimationē operantis. quarto mō poteſt ↄtingere ꝓpter ſublationē impedimentorū/⁊ hoc mō illud vitiū per quod auferūtur ea q̄ impediebāt ortū aliorum vitioꝝ dicitur eſſe originās/⁊ alia q̄ oriuntur his impedimētis ablatis dicūtur originata his duob⁹ modis ex ambitione oriuntur ſeruilitas et adulatio. Tū quia iſta valent ad ↄſequendū finē illius ſcꝫ honores. Tum quia per ambitionem aufertur libertas mentis ⁊ animi vera mgnitudo que īpediebat ⁊ phibebat adulationē ⁊ ſimilia ſeruilitatis vitia. quinto mō cōtingere poteſt ſed forte nō ita ꝓprie ex diſpenſatione diuine. miſericordie q̄ permittit nos cadere in vnū viciū vt reuelemur ab alio ſi habeamus vel ne cadamus in ipſum in quod fuiſſemus alias caſuri. ¶ Tunc ſit prima concluſio Et ſi nō omnia vicia oriuntur primo mō ex ſuperbia multa tñ oriūtur ſaltē potentialiter ex ea. patꝫ omne viciū quod regulariter valet ad excellētiā cōtemptiuā oriri poteſt ex ſupbia: ſed multa ſunt talia vicia igitur. minor patꝫ ad hmōi excellentiā valent regulariter ambitio inanis gloria preſūptio ira crudelitas inuidia q̄ ſemper vt allegatum eſt ſupra ex Auguſ. ſemper eſt cōnexa ſuperbia ⁊ filia ei⁹ pro prima autē parte patꝫ que ſunt aliqua vitia q̄ non valēt regulariter ad hmōi excellentiā cōtēptiuam vt luxuria/gula/accidia. ¶ Secūda ꝓpoſitio omne vicium poteſt ſcd̄o mō oriri ex ſuperbia ꝓbat̄ omnia enim vitia que oriunt̄ primo mō ex ſuperbia oriri poſſunt ſecūdo mō quia q̄ ſecūdū naturā ſuā valent ad excellentiā cōtemptiuam omnia talia valere pñt frequenter p interuentū aliquarū circūſtātiarum. de aliis autē patet nā ſuperb⁹ reprehēſus de exquiſito cibo ꝓpter circūſtantiā reprehēſionis faciliter moueri poteſt vt exquiſitiore vtatur ꝓpter circūſtantiā etiā alterius perſone ↄtra eū de excellētia ↄtendētis poteſt ad exceſſionis ſumpt⁹ ⁊ apparatus moueri ſimiliter ſuperb⁹ poteſt moueri ad luxuriam propter circūſtātiam reſiſtentie vl' ad raptum enim ꝙ diminuitur de excellentia ſua ſi quis ei reſiſtat aut ſi quis ei nō dicā rogāti ſed pene cogitāti ſtatī nō obtemperet ⁊ ideo ſi ei reſiſtatur neꝫ rationis pudoris neq̄ infamie habet quin ſtatim excellere velit ⁊ vincere in eo qd̄ primo cupiuit/ inclinat tamē hoc modo magis in viciū ↄtra naturā. nam poſita circūſtantia tētationis ad luxuriā ⁊ nollitione in ſaie facilit̄ iclinat̄ ī luxuriā ↄtra naturā q̄ ē occultior

rōeſt tho. vbi ſ articulo 7º.

Caſſian⁹.

vnū viciū aliud originat.

cū nō poſſit manifeſtari ſine ſumma turpitudine ꝑ
ſone cōluxuriantis aut qꝛ īterdū ſine alia perſona
exercetur. ¶ Tertia propoſitio. oē viciū qđ regula
riter aut in caſu pōt oriri. Tertio mō ex ſupbia. ptꝫ
qꝛ nullū eſt viciū qđ nō poſſit rl̃ariter vel in caſu or
dinari ad finē ſuperbie ſcꝫ ad excellentiā contēptiu
uam ſicut ſatis pōt patere ex precedētibꝰ ꝓpōibꝰ et
hic eſt modꝰ be. Tho. q̄ vult oīa vicia oriri poſſe ex
ſuperbia, addiciū rl̃ariter vel in caſu qꝛ vicia car
nalia nō valent regulariter ad finē ſupbie ſed tm̄ in
caſu. ¶ Quarta propō ex ſuperbia pōt oriri oē ali
ud viciū quarto mō ꝓbaꝶ. obediētia ad deū ⁊ amor
dei ⁊ ꝓximi ſunt īpedimēta reſpectu oīm vicioꝝ ꝑ q̄
cohibemur ⁊ retrahimur ab oībꝰ aliis viciis: ſed ſu
perbia directe tollit hmōi obediētiā et amorē tam
in deū q̄ in ꝓximū igitur. ¶ Quinta ꝓpō ex ſupbia
potiſſime qnto mō oriꝶ luxuria ⁊ alia manifeſta pec
cata, hoc pōt ꝓbari multꝭ auctibus ſ̄ allegatis. hꝫ
eīn au xiiii. de ciui. dei audeo dicere ſuperbis eē vti
le cadere in aliquod manifeſtum pctm̄ vnde ſibi di
ſpliceāt q̄ iam ſibi placēdo ceciderāt ſalubrius eīn
ſibi petrꝰ diſplicuit qn̄ fleuit q̄ ſibi placuit qn̄ preſū
pſit. Et Iſi. li. de ſummo bono ait. ex culpa, ſupbie
pleruꝙ in abominandam carnis immundiciā rui
mus alterum enim dependet ex altero ſicut autem
per ſuperbiam itur in proſtitutionem libidinis ita
per humilitatem mentis ſalua fit caſtitas carnis
deus aūt nōnunꝙ occultā delicit mētis ſuperbiam
per carnis manifeſta ruinā. multis aliis ſanctorum
dictis pōt idē probari. ¶ Sexta ꝓpoſitio nō eſt ita
inter vicia ponenda ⁊ intelligēda origo q̄ vicium
originatū ncīo preexigat originans ꝓbaꝶ qꝛ q̄tū
cunꝙ ponatur q̄ iactantia originet ſuperbiam vel
ſuperbia iactātiam, tm̄ ſuperbia habet tēptationē
ſibi propriā ſine iactātia, ⁊ iactātia etiā habet tēta
tionem ſibi propriā ſine ſupbia cui ſi quis ſuccūbat
erit ſuperbꝰ et non iactator aut iactat or ⁊ nō ſup
bus. et ꝓpter hāc cauſā in ꝑdictis ꝓpōibꝰ dictū eſt,
pōt oriri, ⁊ nō eſt dictū oritur, ⁊ ī hoc Tho. ſequitur
ſi eīn ita eēt ſequereꝶ q̄ qđlibet ꝑticulare viciū ꝯtē
tum ſub vicio originato orieꝶ de facto ex vicio ori
ginante cuius oppoſitum dicit Tho. q. c. lxii. arti
culo. vii. in rn̄ſione ad primū ita dicēs. ad primū ꝙ
dicendū q̄ ſuperbia dicitur oīs peccati initiū non
qꝛ quodlibet peccatū ſingulariter ex ſupbia oriaꝶ
ſed qꝛ quodlibet genus pctī natum eſt ex ſuperbia
oriri. ¶ Septima ꝓpō nō repugnat vicia eē ſibiīuī
cē originantia quatuor poſtremis mōis pōt indu
ci per ſingulos modos, pn̄t eīn mutuo auferre ſibi
impedimenta pōt rōne circūſtantiarū ex vno īcidi
in aliud ⁊ ꝓpter circūſtātias cōtrarias vel diſpara
tas ecōtra ⁊ de duobꝰ qbuſlibet pōt deus ꝑmittere
caſum in qđlibet vt reſurgaꝶ ab altero maxime ī q
bus caſus poteſt eſſe manifeſtus ⁊ diffatorius po
teſt etiam de duobus quodlibet ordinari ad finem
alterius vt inanis gloria ad honores et ambitio ad
inanem gloriam. ¶ Octaua ꝓpoſitio. cū vnū vici
um dr̄ oriri ex altero non opꝫ q̄ qđlꝫ viciū ꝯtētum
ſub vicio originato oriatur ex vicio originante, ptꝫ
hoc ex ſexta propoſitione ⁊ deductione eius. ¶ Ad
primā ergo rōnē rn̄deꝶ q̄ primo mō ſupbia oritur
ex iactātia ⁊ nō ecōtra: ſꝫ aliis modis oīa vicia poſ
ſunt ex ſupbia oriri. Idē rn̄detur ad ſecundā ¶ Ad
tertiam dico q̄ lꝫ regulariter vicia carnalia repu
gnant excellentie cōtēptiue in caſu tm̄ nō repugnant
imo cōſeruant ⁊ augēt: aut ſcḋm veritatē: aut ſcḋm eſti
mationem operātis. maior etiā eſt rn̄ſa de oriri duo
bus vltimis modis. ¶ Ad quartā negaꝶ maior de
ortu quarto ⁊ quīto mōis et tertio etiā ī caſu ¶ Ad

Tho. ſcda ſcde q̄ſti. 162. arti culo ſepti mo.

quintam que tāgit ordinē durationis ſuperbie ad
alia vicia vitāda eſt opinio Tho. que eſt q̄ ſupbia ē
principiū omniū peccatoꝝ, ⁊ primo omniū in cāīn
do ⁊ vltimū in recedēdo ꝑ quod et per alia ibidem
poſita apparet q̄ Tho. nō loquitur de primitate
grauitatis qꝛ non diceret q̄ eſt vltimū in recedēdo:
ſꝫ de ꝑmitate ⁊ vltime durationis Iſtaꝫ opinione
ꝓbat beatus Tho. ratione ⁊ auctoritatibus Ratio
eſt talis auerſio a deo cōplet rationē peccati ſuper
bie ⁊ pertinet ad eam per ſe ⁊ ad alia tm̄ ex ꝯn̄ti er
go nullum eſt aliud peccatū ſine ſuperbia lꝫ bene e
ꝯtra ergo ſupbia eſt primū omniū peccatorū. ſecun
do ꝓbat ꝑ illud quod dicitur eccl̄. x. iniciū oīs pec
cati ſuperbia, tertio per gloſam ſuper illud pſal.
Emundabor a delicto maximo dicentē hoc eſt a de
licto ſuperbie q̄ eſt vltimū redeūtibꝰ ad deū ⁊ pri
mum recedentibꝰ. Iſta opinio nō videtur michi ve
ra. dico eīn q̄ inter peccata nō eſt aliquis ordo du
rationis neceſſarius ⁊ q̄ in vno poteſt reperiri qđ
libꝫ eorum ſine alio. poteſt enim reperiri gula ſine
luxuria ⁊ eꝯ. ⁊ ſine iſtis ira et inuidia, ⁊ ſuperbia ⁊
hec ſine illis qꝛ illectiua eorū ſunt diſtincta et ſeor
ſū ⁊ ſeparatim pn̄t illicere lꝫ inter aliqua eorū ſecū
dum ea que regulariter ⁊ vt in pluribꝰ ꝯtingūt ſit
aliqua cōnexio que nō eſt inter alia. dico ſecūdo q̄
non eſt mihi veriſimile q̄ ſupbia ſtricte accepta q̄ eſt
peccatū grauiſſimū ſit in vno quoꝙ primū ꝑmita
te durationis de qua hic intelligo imo puto q̄ mul
to plures reperiūtur in fecti aliis viciis q̄ iſto ſup
bie vicio. Nec auctoritates adducte Tho. aliqđ con
cludūt quia tm̄ loquūtur de ſupbia generaliter ac
cep̄ que eſt omni vicio ꝯīs pro vt omnis actus vel
omiſſio ꝯ mandata dei dicit ſupbia de qua veriſſim
eſt q̄ eſt vltimū redeūtibus ⁊ primū recedētibus ſe
quitur enim iſte eſt pctōr ergo eſt ſuperbꝰ: ſed nō ſe
quitur iſte eſt ſuperbꝰ ergo eſt peccator: ſed hec pri
oritas nō eſt durationis ſed nature. Ad rationem
autē inductā ꝑ beatū Tho. Reſpondeo primo negā
do ꝯn̄am nō eīn ſequitur mortale ꝯplet rationē ani
malis quod eſt homo ergo nullum eſt aīal morta
le niſi ſit homo. cōplentia eīn rationē alicuius ſunt
duplicia quedā ſunt ꝯuertibilia cū eo cuius ratio
nem cōplent. Et de illis ꝯn̄a eſt bona. alia ſunt que
non ſunt ꝯuertibilia: ſed in plus ſe habēt q̄ ea quo
rum rationē cōplent ⁊ de illis ꝯſtat q̄ ꝯn̄a nō valet
auerſio autē ſi cōpleat rationē ſuperbie nō tamen
eſt ꝯpletiuum ꝯuertibile ſed nō ꝯuertibile. ¶ Eſt ta
men aduertē pro antecedente rationis Tho. q̄ du
plex eſt auerſio ſicut ſupradictū eſt. Quedā eſt que
fit per negationē conuerſionis cū tenemur cōuerti ⁊
iſta eſt communis omni peccato ⁊ nō ꝯplet rationē ſu
ſuperbie. alia eſt per actū volitionis ⁊ iſta nō eſt cō
munis omni peccato nec etiā ꝯplꝫ rationē ſuperbie
Cum etiam cōueniat aliquibꝰ aliis peccatis. Voli
tionū eīn dei ⁊ mādatorū eius. alia eſt cōtēptiua a
lia nō. Contemptiua eſt illa que ꝯuenit ſuperbie et
adhuc nolitio contēptiua dei ⁊ mandatorū eius nō
complet rationē ſuperbie cū non cuilibet ſuperbie
ꝯueniat contēpnere deū ⁊ mādata eius ſꝫ ſi cōpleat
ꝯplet tantum rationē vnius ſpēi eius q̄ eſt ſuperbia
in deū nec adhuc rationē illius ſpēi ſuperbie tanq̄
ꝯpletiuum ꝯuertibile ſed tanq̄ cōpletiuum nō con
uertibile qꝛ ſi eſſe talis nolitio cōtemptiua et nō in
eēt ꝓpter amorem ꝓprie excellētie ipſa non eſſet ſu
perbia ſed abſolutus dei cōtemptus. Et ſi dicas a
uerſio a deo ineſt per ſe ſuperbie et ex ꝯn̄ti aliis ſed
nihil eſt peccatum niſi ſit auerſio a deo ergo nihil
eſt peccatum niſi tunc inſit ſuperbia ꝯn̄tia tꝫ quia
quotienſcūꝙ aliquid ineſt duobus ⁊ eorū vni per

Ztho. vbi ſupra.

ſolutio. arg. tho.

duplex auerſio.

alterum nūꝗ̄ illud ineſt illi cui ineſt per alterū niſi in
ſit illi cui ineſt per ſe ergo cū auerſio inſit omni pec=
cato per ſupbiā nō inerit alicui peccato niſi inſit pri
mo ſuperbie ergo vbi non eſt ſupbia ibi nullū eſt pec
S. thomā catū. Et hanc rōnē videtur innuere thomas cū ait in
coꝛpe q̄ſtiōis ꝙ auerſio ꝑtinet per ſe ad ſe ſuperbiā
ad alia aūt ex ↄ̄ñti. Iſta ratio non bene cōuenit cū a
lijs dictis thome in eodē articulo/habet in rñſiōe ad
primū argumentū ꝙ ſupbia dicit̄ eē oīs peccati ini
tium non q2 q̄ðlibet peccatū ſingulariter oꝛiatur ex
ſuperbia ſ3 quia quodl3 genus peccati natū eſt ex ſup
bia oꝛiri. Ex qua ſolutiōe apparet ꝙ ſunt multa pec=
cata ſingularia q̄ nō oꝛiuntur ex ſupbia capiendo ꝗ̄
aliqð tale. Arguo ſic. In iſto peccato qð nō eſt oꝛtū ex
ſuperbia eſt auerſio a deo aut ꝗ̄ hoc pctm̄ h3 ex ſe et
primo hmōi auerſionē aut ex ↄ̄ñti ꝛ mediāte ſupbia
tm̄. Si primū tunc falſū eſt ꝙ alia peccata nō habēt
auerſionem a deo niſi ex ↄ̄ñti ꝛ mediāte ſupbia q̄ ea3
habet per ſe. Si ſcðm ergo eſt oꝛiginatū a ſupbia cu
ius oppoſitū ſupponit̄. Et patet ↄ̄ña q2 vel iſtud pec
catū eſt omnino diſpatū a ſupbia nullā habitudinem
ad ipm̄ habens et tunc nō h3 auerſionē ſuā a ſupbia
Aut h3 habitudinē aliquā ꝛ illa videt̄ niſi habitudo
effect⁹ ad cauſā cū nō ſit inter hec habitudo toti⁹ ad
partem nec econtra nec contenti ad continēs nec ecō=
ra nec alia queuis et tunc conſtat ꝙ erit oꝛiginatū a
ſuperbia. ¶ Ad rationem autem nego primam par
tem añtis nam ſi auerſio accipiatur priomō tūc ieſt
per ſe omni peccato cum ſit de diffinitione peccati ī
cōmuni Quicquid eñ eſt de diffinitione ſuperioꝛis
per ſe ineſt cuil3 inferioꝛi. Si aūt accipitur pꝛo auer=
ſione nolitiua tunc nō ī eſt cuilibet pctō ſi ꝓ aduer
ſione contemptiua tunc etiam non ineſt omni pecca
to quibus tamen ineſt non ineſt per ſuperbiam niſi
in illis que ſingulariter oꝛta ſunt ex ſuperbia. Si
pꝛo auerſione contemptiua ex amoꝛe pꝛopꝛie excel=
lentie pꝛocedente tunc ſoli ſuperbie ineſt. ¶ Tunc ad
foꝛmam quinte rationis pꝛincipalis dico ꝙ ſi oꝛigi=
naliter dicat actum/et cetera diſtribuat pꝛo ſingu=
lis generum nego maioꝛem quia nullum vicium
a quo cetera hoc mō oꝛiginant̄ ſi aūt oꝛiginant̄ di
cat aptitudinē ꝛc. diſtribuat pꝛo generibus ſingu=
loꝝ tunc etiā negatur maioꝛ q2 non op3 illud genus
Solutio tho. vbi ſupra. vicij a quo de ſingulis generibus poſſunt aliqua vi
cia oꝛiri pꝛecedere oīa vicia. ¶ Ad ſextam reſpon=
deo pꝛimo negādo cōſequentiam q2 illud viciū dicī
tur capitale a quo nō oīa ſed aliqua genera vicioꝝ
nata ſūt oꝛiri ꝛ ideo ſupbia q̄ oīa alia nā ſūt oꝛiri
dicit̄ non capitale vicium ſed regina vicioꝝ. Et hec
ſententia thome aliter tñ dici pōt negādo minoꝛē.
Caſſianus eñ ꝛ multi alij ꝛ doctrina cōis catholi=
coꝝ enumerat ſupbiā inter vicia capitalia. ꝙ autem
Gre. non ita enumerauit hoc nō fecit q2 ſm̄ verita=
tho. ſcða ſcðe q̄ſti. 162. articulo ſeptimo. tem nō eſſe capitale ſed q2 cū hec appellatio eſſet ſu
perbie ꝛ alijs cōmunis voluit eā ꝓpꝛia appelatiōe
ſignificari dicēdo ipſā vicioꝝ reginā. Poteſt autē
dici vicioꝝ regina ſm̄ thomā ꝓpter influentiā quā
habet in oīa alia vicia/q̄ influētia pōt intelligi du
pliciter. Vnomō ſm̄ oꝛiginationē ita ſc3 ꝙ eſt pꝛīci
piū oꝛiginatiuū reſpectu oīm alioꝝ ꝛ in hoc ſenſu

videt̄ accipere thomas ꝛ bñ. Aliomō de influentia
impulſionis ꝛ directiōis ſi ita liceat loq̄ et hoc etiā
eſt verū nā ſi in eodē ſubiecto cum ſupbia ꝛ reliqua
vicia/cetera vicia dicunt̄ ipulſu ꝛ ipetu ſupbie ꝛ nō
ecōtra ꝛ habens ea oꝛdinat ea ad finē ſupbie et nō
ſuperbiā ad finē alioꝝ/ꝛ hoc cū res vel circūſtantie
exigūt oꝛdinationē vni⁹ in alterū ꝛ maxime niſi ſu
perbia ſit ita remiſſa vt cetera notabilr̄ eā excellāt
ob hoc enim ſupbia potiſſima regina vicioꝝ dicē
da eſt pꝛimo mō potī⁹ dicēdū eſſet parēs ꝙ regina.
¶ Ad ſeptimā ↄcedo pmā partem añt3. ꝛ ſcðam ꝛ ne
go ↄ̄ñam q2 q̄ dicta ſunt de oꝛiginatione vicioꝝum
a ſupbia nō intelligūtur de oꝛiginatione actuali ꝛ
ꝓ ſingulis generū ſ3 de oꝛiginatione apetitudina=
li ꝛ ꝓ gñib⁹ ſinguloꝝ. ¶ Ad rationē añ oppōm iā
rñſum eſt. Vr̄ tñ pōt rñri ꝙ ſicut virtus heroica eſt
grad⁹ ꝛ nō gen⁹ ꝟtutis ita beſtialitas ē grad⁹ nō
genus vicij que etiā in ſupbia reperitur. Ideo dico
ꝙ ſuperbia ſecundum gradum beſtialitatis excedit
omnem beſtialitatem alterius generis ſicut humili
tas ſecūdum gradū heroicū excedit omnē heroicū
gradum alterius generis.

Q Ueritur quarto Utrum ſuper
bia ſit in vi appetitiua aut cognitiua Ar
guitur ꝙ in cognitiua Oīs cecitas mētis
eſt in vi ↄgnitiua ſed ſupbia eſt cecitas mētis vt in=
fra patebit igitur. In oppoſitū arguitur hūilitas
eſt in vi appetitiua ergo ꝛ ſupbia. Notandū ꝙ ſup
bia impoꝛtat pꝛincipaliter amoꝛē ꝓpꝛie excellētie/
ꝛ cū hoc impoꝛtat contēptum aliene qui actus na=
ti ſunt cauſare in intellectu eſtimationē inoꝛdinatā
de ꝓpꝛia excellētia ꝛ etiam inoꝛdinatā eſtimationē
de aliena Sicut enim humilitas impoꝛtat pꝛincipa
liter deiectionē oꝛdinatā ſui ꝛ appciationē alioꝝ
oꝛdinatā que nate ſunt cauſare eſtimationes cōfoꝛ=
mes in intellectū ita ꝛ ſuperbia. ¶ Pꝛima cōcluſio
ſuperbia eſt in vi appetitiua. ꝓbatur oīs amoꝛ ex
cellentie ꝓpꝛie ꝛ cōtēptus aliena eſt in vi appetiti=
ua ſed ſuperbia eſt alter iſtoꝝ duoꝝ actuū vel am
bo vel aliquis vtriq3 equiualēs ergo ſuperbia eſt in
vi appetitiua. maioꝛ ꝓbatur per ea ſupꝛa multipli Effect ſu
citer allegata ſunt que nō eſt neceſſe repetere. ¶ Se perbie.
cūda ↄcluſio Superbia cauſat in vi cognitiua mul
tas falſas eſtimatiōes. ꝓbatur quia cauſat eſtima
tionē falſā de pꝛopꝛia excellētia et eſtimationē fal=
ſam de delectione aliena qui eſtimationes falſe de
pēdet ex mult3 alijs falſis q̄ ēt ꝑtialit̄ cauſant̄ a ſu=
pbia Eſtiat eñ ſupb⁹ ſe habere bōa excellētia q̄ nō
h3 vel tot ꝛ tāta habere q̄t ꝛ quanta nō h3 Eſtiat ſe
nulla hēre mala ꝛ cōtēptibilia q̄ tñ h3. Aut nō tot ꝛ
tāta q̄t ꝛ quāta h3 Eſtimat aliq̄ bōa q̄ h3 eē multū
appciabilia ꝛ eē cā magne excellētie q̄ nec mltū ap
pciabilia ſunt nec ſūt magne excellētie cā Eſtiat ꝓte
rea ſe ſolū vl̄ potiſſimū aliq̄ habere q̄ nec ſolus nec
potiſſie h3 Eſtiat ſe q̄ h3 hēre a ſe ꝛ poſſe ſibi ipi cō
ſeruare q̄ nec a ſe h3 neq3 ſibi ipi ↄſeruare ſufficit Eſti
mat iterdū ſe bōa q̄ h3 hēre ex meritis ꝛ ſe etiā maio
rib⁹ dignū q̄ nec ex merit3 h3 nec minia eoꝝ parte
dign⁹ ē. Ccōtrarias eſtimatiōes h3 de alijs a ſe hāc
ↄcl'onē ꝓbāt oēs auctoꝛitates ſupꝛa allegate q̄ru3
multe dicūt ꝙ ſupbia excecat multe ſītas eſt amica
ſupbie. que oīa iō dctā ſūt ad doctoꝛib⁹ ñ q2 ſt'a eſti
matio ſit ſupbia vl̄ ps ſupbie ſ3 q2 eſt effect⁹ ſupbie
Et ad iſtū ſēſū exponēde ſūt auctoꝛitates doctoꝝ ſi
aliq̄ ſonare videat̄ ꝙ ſupbia ſit mētes cecitas. Pꝛo Anſelm⁹
hac ↄcl'one eſt aug. lib. de pnīa dicēs Sepe repꝛobi
ꝑ hoc ꝙ vnū vl̄ minimū bonū icaute aſpiciūt mlta et
gūia mala i q̄b⁹ ſūt nō agnoſcūt. ꝛ ſepe electi ꝑ hoc
ꝙ ad tenuiſſimū malū ſuū ifirmari deputāt, magna
bona ad q̄ ꝓuecti ſūt nō admittūt. ¶ Ad iō ē grego.
xxii. moꝛaliū. Nōnūꝗ̄ iḡt extollimur q2 nos alijs
nō recte ↄparamus. Si eñ alijs volumus ↄpare ea Gregori⁹
tm̄ ↄſiderare debemus qui in nobis a nobis ſūt nō
a deo quaſi ꝑſtita nobis. Sic nāq3 eſt qui de bonis
a deo pꝛeſtitis ſup alium extollit̄ velut qui veſtibus
alienis indut⁹ gloꝛiatur. Nō ꝗ̄ hec alioꝝ bonis cō=
parare debemus ſed mala tm̄ noſtra q̄ a nobis ha

bemus ꝙ ſi mala noſtre bonis aliorum ↄparemus nos inferiores oibus nobis ipſis videbimur. Et ſequit. Cõtra qḋ qꝛ ſupbi faciũt et ſi oib⁹ deteriores ſunt cũctis ſe iudicãt eē meliores ſua eñ bona attēdētes alioꝝ malis ↄparãt quoꝝ mala nullaten⁹ cõſiderare debent. Et ↄñter oñdit quot mala inducit aliene culpe ↄſideratio. Tertia ↄcluſio ſuperbia nõ eſt in vi appetitiua ſenſitiua, ſed intellectiua ſcꝫ in volũtate. Probat primo qꝛ oē viciũ qḋ primo et ꝑ ſe eſt viciũ morale eſt in volũtate, ſuperbia eſt hmōi igit. Scḋo in demonib⁹ eſt ſupbia ⁊ cõſtat ꝙ nõ eſt in eis appetitiua ſenſitiua igit. Tertio. obiectũ ſuperbie excedit obiectũ appetit⁹ ſenſitiui. Obiectum eñ ſupbie ſm thomã eſt arduũ ſiue ſit ſenſibile ſiue ſpūale ergo ſupbia ad illã potētiã ptinet q̃ in hmōi obiectũ ſm ſuũ totũ ambitũ ferri põt ſed talis appetitiua potētia eſt volũtas ſiue appetitus intellectiuus ꝗ ſupbia eſt in appetitu intellectiuo vtrũ autē ſit in iraſcibili aut in ↄcuſcibili ex alio que pēdet ideo pro nũc nichil dico. ¶ Cõtra primã cõcluſionē. Arguit p̄mo auctoritate gregorii. xxiii. moraliũ dicētis obſtaculũ veritatis timor mētis eſt qꝛ dũ inflat obnubilat, ſed ↄſtat ꝙ cognitio veritatis nõ ptinet ad vim appetitiuã ſed ad vim cognitiuã igit. Secũdo ſupbia ꝓcedit ex idebita ↄſideratione vite aliene et proprie vt pꝫ ex auctoritate gregorii ad ſcḋm cõcluſionē allegata ſed cõſideratio pertinet ad vim cognitiuã ⁊ nõ appetitiuã igit. ¶ Tertio arguitur expreſſa auctoritate bernardi ī epiſtola ad ſenoneñ. expreſſe dicētis ꝙ vna ſpēs ſupbie eſt viciũ mentis. Ait eñ ſuperbia in duas ſpecies diuiditur in cecaꝫ et vanam que quidem aliis nominibus appellari poſſunt contumacia et vanitas quorum prior intellectiue poſterior voluntatis viciũ eſt quia ⁊ illa fallitur rationis oculus et ex iſta male afficit voluntatis appetitus. Ceca ſuperbia ſeu contumacia eſt vicium quo ſe exiſtimat aliquis vel eſſe bonum quod non eſt a ſe eſſe qḋ eſt, aut qui in ſe in dño gl'iatur. Vana ſuperbia ſeu vanitas eſt vicium que quis tã de eo quod eſt q̃ de eo quod non eſt ſuis magis q̃ dei laudibus delectatur. ¶ Ad primã reſpõdet beatus thomas et bene ꝙ ſuperbia indirecte impedit cognitionem veritatis ſpeculatiuam ſubſtrahendo ſcꝫ cauſam ſuperbus eñ nõ ſubicit intellectũ ſuum deo vt ab eo veritatis cognitionem accipiat.
Ideo deus abſcõdit ſibi huiuſmōi cognitionem ſm illud Mathei. xi. Abſcondiſti hec a ſapientibus et prudentibus. i. a ſuperbis qui ſibi ſapientes et prudentes videntur et reuelaſti ea paruulis id eſt humilibus neqꝫ etiam ſuperbi dignentur addiſcere ab hominibus cum tamen dicatur eccleſiaſtici ſexto.
Si inclinaueris aurē tuã ſcꝫ hũiliter audiēdo excipies doctrinã. Ipſa aũt directe ipedit cognitionē veritatꝭ affectiuã qꝛ dũ ſuperbi delectant in ꝓpria excellentia excellentiã veritatis faſtidiũt ſcḋm illud gregorii. xxiiiᵒ. moraliũ. Superbi ⁊ ſecreta intelligēda percipiũt ⁊ eoꝝ dulcedinem experiri non poſſunt ⁊ ſi nouerint qñ ſunt ignorãt quõ ſapiunt, vñ ⁊ prouerbioꝝ. xi. dicit vbi humilitas ibi ſapientia, preter iſtos modos eſt vn⁹ ali⁹ quo ſupbia cauſat cecitatē mētis oppoſitã cognitiōi vere excellētie tam proprie q̃ aliene ſcilꝫ ardentiſſimus amor huiuſmodi excellentie quo fit vt incidant in omēs falſas eſtimatiões q̃ ſupra recitate ſunt. Nã ſicut captus amore vicioſo ex vehementia paſſionis frequenter putãt ſe audire aut videre quam nec audit nec videt ita capt⁹ amore ꝓprie excellētie tenebras ſuas eſtiat eſſe lucem ⁊ lucē alioꝝ tenebras putat.

¶ Ad formã ergo rationis rñdet negãdo ↄñaꝫ qꝛ qḋ eſt in vi cognitiua põt ipediri ab eo qḋ ē in vi appetitiua. ¶ Ad ſcḋam ſilr negat ↄña ſꝫ tñ ſequit ꝙ ſupbia cãm ſuã hꝫ in vi cognitiua. Eſt tñ aduertendũ ꝙ hmōi iordiata ↄſideratio vite aliene ⁊ ꝓprie, ⁊ act⁹ ſupbie ſunt ſibi inuicē cauſe, hmōi eñ iordiatio cõſiderationis etiã ſcḋm tho. ex inordiato appetitu ꝓprie excellētie ꝓcedit qꝛ qḋ aliqs vehemēter deſiderat facile credit Et iõ ſupb⁹ ꝓpter appetitũ inordinatũ excellētie ꝓprie ⁊ contēptũ aliene facile de ſe magna eſtimat, ⁊ pua de aliis. Similiter hmōi eſtimatio cauſat actũ ſuperbie ⁊ ꝑ eam fit vt ſupbus amet excellētiã ſuã ſuper alios ⁊ in ea delectetur nec intelligo hmōi mutuã cauſalitatē ſcḋm eodē actus in numero ſed ſcḋm eoſdē actus ſcḋꝫ ſpēm ¶ Ad tertiã dico ꝙ bernardus in illa epiſtola accipit ſuperbiam cõmuniter ad p̄ſumptionē, ambicionē vanã gloriã ⁊ ſupbiã ꝓprie dictã. Et ſupbia ceca ↄprehēdit p̄ſumptionē ⁊ ambitionē ⁊ ſupbiã ꝓprie dictaꝫ qꝛ oñes iſte excecãt. Tertia aũt magis. Aliaꝫ autē vocat vanã ⁊ nõ cecã qꝛ vel nõ excecat ſi excecat hoc eſt rarius. Dicit autē ſupbiã cecã eſſe vitiũ mētis nõ quia actus ille vel habit⁹ qui eſt ꝓprie ſupbia ſit viciũ mētis, ſed qꝛ hmōi ſupbia eſt naturaliter cauſatiua hmōi eſtimationis que eſt viciũ mētis ⁊ tale eſtimationē vocat ſuperbiã nõ qꝛ in rei veritate ſit formaliter talis ſed qꝛ eſt effectus quaſi connaturalis hmōi ſupbie. Aut dicit eã viciũ mētis qꝛ ſilr ⁊ affectũ ⁊ rationē corrũpit. Alia aũt dicit viciũ voluntatis qꝛ nõ corrũpit niſi volũtatē. Ratio ante oppoſitum ſoluta eſt ex dictis.

Q Uerit quito Utrum ſuperbia tribus gradib⁹ ſicut ⁊c̄. vicia diſtincta.

Arguitur ꝙ nõ qꝛ vt allegatũ eſt ſupra ex benardo ſupbia nõ habet niſi duas ſpēs ſcꝫ cecã et vanã igit nõ ē trib⁹ gradib⁹ diſtincta. In oppoſitũ arguit qꝛ nõ videt eē maior ratio de vno vicio ꝙ ſit trib⁹ gradib⁹ diſtinctũ q̃ de alio ꝗ ſi alia ſint his gradib⁹ diſtīcta ⁊ ſupbia Notãdũ ꝙ gregori⁹ xxiii moraliũ aſſignat q̄tuor ſpēs ſupbie ita dicēs. Quatuor quippe ſũt ſpēs q̄bus oñis tumor arrogãtiū demõſtrat cũ bonũ aliqḋ a ſemetipſis habere ſe exiſtimãt aut ſi ſibi datũ de ſup credũt ꝓ ſuis hoc acce piſſe meritis putãt aut cũ iactãt ſe habere qḋ nõ habent aut deſpectis ceteris ſingulariter videri appetũt. hãc aũt diuiſionē ſupbie bonũ eſſe ac ſufficiētē ꝓbat tho. dicēs ꝙ q̄lꝫ excellētia ↄſeq̄tur aliqḋ bonũ habitũ qḋ quidē põt ↄſiderari tripliciter ¶ Uno mõ ſcḋm ſe vt cũ q̄s attribuit ſibi maius bonũ q̃ hꝫ ⁊ ſic eſt tertia ſpēs qua aliqs iactat ſe habere qḋ nõ hꝫ. ¶ Alio mõ ex pte cauſe inquãtũ eſt excellēti⁹ ꝙ aliqḋ bonũ inſit alicui a ſe q̃ ab alio. Et hoc dupliciter qꝛ vel ex pte cauſe efficiētis ⁊ ſic ē p̄ma ſpecies ſupbie qua q̄s eſtiat ſe bonũ ſuũ habere a ſe ⁊ nõ ab alio effectiue vel ex parte cauſe meritorie ⁊ ſic eſt ſcḋa ſpecies qua quis eſtimat bonum quod habet ab alio ſe habere ex meritis ſuis: ¶ Tertio mõ ex parte modi habēdi ꝓ vt aliqs excellētior reddit ex hoc ꝙ aliqḋ bonũ excellenti⁹ ceteris poſſidet, et ſcḋm hoc mouet aliqs ad inordinatũ maiorē ſue excellētie et ſic eſt q̄rta ſpecies ſupbie qua aliqs deſpectis ceteris vult videri. Hec opinio tho. ē pulchra ⁊ bene moralis. ſed tñ videt calũniabilis multiplicit Primo qꝛ nõ videt ꝙ gregori⁹ ī loco illo poſuerit ſpēs ſupbie ſꝫ tñ poſuit ſpēs arrogãtie q̄ arrogãtia eſt ſupbie ſpecies et nõ eadem conuertibiliter ſibi imo eã diſtinguit yſidorus libro de ſummo bono a ſuperbia ſicut ſpeciem a ſpē et dicit arrogantiã ex ſuperbia naſci et

Gregori⁹
ſpecies ſupbie
tho. ī. ſ
q̄ſt. 16
articulo

non ecõtra. Et confirmat̃ quia ſtat aliquē eē vere ſup
bum et tamē nichil ſibi arrogare. Verbi gratia aliquis
eſt doctus theologus et doctior ceteris q̄ ſecū verſant̃
etiam notabiliter/confitetur tñ ſe non a ſe nec ex meri
ſ thomã. tis ſed munere dei hanc tantã ſcientiam accepiſſe ⁊ ni
chilominus quia ſcd̄m eã excellit ceteros notabiliter
mouetur a maiorem proprie excellentie contemptiue
et deſpic ceteros tanq̄ nichil ſcientes. Iſte opinione
ſui eſt tumidus et elatus et ceterorũ deſpectiuus et ita
ſuperbus et tñ nichil. ſibi arrogat. ¶ Preterea volo q̄
aliquis impudenter iactz bona que habet ex amore
proprie excellentie et in contemptũ aliorũ ſimilia bõa
non habentium. Tunc ſit talis eſt vere ſupbꝰ et tamē
nichil ſibi arrogat ergo nõ oĩa ſupbia eſt arrogãtia.
¶ Secũdo non michi videtur thomas bene fundaſſe
iſtos arrogãtie ſpẽs hec enĩ eiꝰ verba ſũt. Eſt autem
conſiderãdũ q̄ quelz excellẽtia ↄſequit̃ aliqđ bonum
quod quidem bonũ põt conſiderari tripliciter ⁊c. ec
ce vbi thomas ponit p̄io duo ſcz excellẽtiã ↄñtē bo
nũ habitũ ⁊ bonum ipm̃ ex quo conſequit̃ excellẽtia
Et tunc ex triplici aut quadruplici conſideratiõe bõi
ex quo conſequit̃ excellentia aſſignat q̄ttuor ſpes ar
rogantie et ex primo mõ conſiderandi accipit tertiam
ſpeciem qua quis iactat ſe habere bonũ quod nõ ha
bet. Contra hoc arguitur/volo q̄ aliquis ſit multum
diues ⁊ ꝓpter diuitias ſuas putet ſe excellentiorem
aliis doctis et bonis et deſpiciat eos ⁊ ↄtēpnat ſicut
multi faciunt. tūc ſic talis ſibi arrogat excellentiam
quã nõ habet et ē arrogãs ſcd̄m tertiã ſpēm ⁊ tñ con
ſtat q̄ nichil arrogat ſibi ex parte boni qđ conſequi
tur excellentia q̄ꝛ nõ credit ſe ditiorem q̄ ſit volo enĩ
q̄ de multitudine et copia diuitiarũ ſuarũ recte eſtimet
ergo arrogat ſibi illo tertio mõ ex pte excellẽtie q̄ bo
num habitũ conſequit̃ falſe putans q̄ illud bonũ a
liqua magna excellentia conſequat̃. Et ego ſatis opi
nor q̄ iſte modꝰ arrogãdi vel ſupbiẽdi ſit ceteris cõ
munio inficiens pro magna parte diuites nobiles et
potentes qui credũt q̄ ex iſtis bonis externis q̄ nulla
ſũt in ↄparatiõe ad bona aliq̄ magna excellẽtia naſcat̃
¶ Cõfirmatur q̄ꝛ defenſio peccatorũ rebellio libertas
peccãdi ↄſuetudo ſm̃ bernardũ ꝑtinēt ad ſupbiã cum
ſint gradus ſupbie ⁊ tñ nõ oĩs qui defendit pecca
ta ſua aut libere facit qđ vult aut conſuetudinē pec
cãdi habet arrogat ſibi aliquod bonũ in q̄ fundatur
excellẽtia ſed hec aliq̃n ↄtingit q̄ꝛ talis ex bonis que
vere habet arrogat ſibi excellẽtiã quam nõ hz ⁊ q̄ nõ
eſt nata ſequi bona que hz. Ideo mallē modo ſequē
ti rõnē illiꝰ diuiſionis quadrimẽbris aſſignare. Oĩs
arrogãs falſe arrogat ſibi aliquid. Aut ergo arro
gat ſibi fl̃e bonũ ex q̄ ↄſeq̃t̃ excellẽtia ⁊ tūc arrogat
ſibi bonũ qđ nõ hz aut arrogat ſibi fl̃e excellẽtiã na
tã ſed ex bono qđ hz. Et hoc tripl̃r/aut arrogat ſibi
fl̃e bonũ illđ p independẽtiã ab alio/⁊ ſic eſt p̃ma ſpeci
es qua q̄s eſtimat bonũ quodlz a ſe et nõ ab alio ha
bere. Aut arrogat ſibi falſe rõne debiti/et ſic eſt ſecũ
da ſpẽs qua quis eſtimat bonum qđ habet etiam ab
alio eſſe meritis ſuis debitũ aut rõne ſingularitatis
habendi quia ſcz vel ſolus habet tale bonũ vel preci
pue habet illud ⁊ ſic eſt quarta ſpẽs. ¶ Notãdũ ſcđo
Anſelmꝰ q̄ anſelmꝰ exaltationē ſiue ſuperbiam diuidit in ex
altationē cordis qua quis ſe magnũ eſtimat et mul
tum excellentē. ¶ Oris qua quis de excellẽtia ſua ia
ctando inordinate loquitur. Et operis qua quis ſi
gnis ⁊ factis electionem mẽtis exterius inordina
te demonſtrat de qua diuiſione dicit beatatus tho
mas q̄ accipitur ſecũdũ procurſum peccati: quod
primo corde concipit̃. ſcđo ore ꝓfert̃. tertio ope per
ficitur. Quđ ſi intelligat de ꝓcurſu illo cõiter repert

tur in aliis pctĩs nõ michi videt̃ cõuenientis dictum tho. vbi.
vt puta in pctõ luxurie eſt p̃mo interior cõſenſus. Se ſupra.
cũdo executio q̄ p̃exigit collocutionē: vt habeat con
ſenſus alteriꝰ. Tertio ſeq̄tur opꝰ ſcz exterior luxu
ria. Et iſta luxuria exterior eſt directe ſubordinata
volitioni luxurie ⁊ nõ alicui alteri volitiõi ei ſubor
dinate. Tunc ſic arguo ſic nullũ opus immediate ſub
ordinatũ volitiõi q̄ ſubordinata ē volitiõi q̄ p̃mo ⁊
per ſe ē volitio ſupbie ē opꝰ p qđ ꝑficitur ꝓcurſus ſu
pbie. ſz ſupbia opis q̄ cõſiſtit ĩ exhibitione quorũ fa
ctorũ q̄ ſunt ſigna ſupbie ⁊ ſubordinata immediate
volitioni alicui que eſt ſubordinata volitio que p̃i
mo ⁊ ſe eſt volitio ſupbie igit̃. minor ꝓbatur. quia
facta que ſunt ſigna ſupbie ſubordinãtur ĩmediate
volitioni hmõi factorũ q̄ volitio factorũ ſubordinat̃
volitioni excellẽtie que p̃mo ⁊ p ſe eſt volitio ſupbie
igitur ¶ Scđo nullũ opꝰ ad quod nulla volitio que
primo et p ſe eſt volitio ſupbie nõ inclinat niſi me
diante iudicio rationis xõ vel erroneo ⁊ alia voli
tione illi cõformi eſt opus p quod ꝑficitur ⁊ cõſum
matur illa p̃ma volitio ſed ad hmõi opus exterius
quod eſt ſignum excellentie non inclinat volitio ex
cellentie immediate ſed tantum mediãte iudicio ve
ro vel erroneo quo iudicatur q̄ p talia facta ſigni
ficabitur vel procurabitur excellentia et mediante
volitione huiuſmodi factorum igitur. Tertio/ſi q̄s
diuideret luxuriam in luxuriam cordis/oris/⁊ ope
ris intelligendo per luxuriem cordis conſenſum
actualem in luxuriam/per luxuriã oris collocatio
nem de turpibus ⁊ luxurioſis rebus/per luxuriam
opis cõuerſationē cũ luxurioſis pſonis aut freq̄nta
tionē locorũ luxurioſiorũ. Aut facta aliq̄ p que indi
caretur luxuria cordis/cõſtat q̄ illa diuiſio nõ acci
peret̃ ſcđz ꝓcurſum peccati luxurie q̄ꝛ opꝰ iſtud non
eſt illud opus qđ proprie correſpondē cõſenſui in lu
xuriã ſiue coitum. Cum tali cõſenſui proprie corſpõ
deat coitus ipſe tanq̄ opus exterius in quem coitum
ĩmediate inclinat ipſe conſenſus actualis et parti
cularis. Sed diuiſio ſupbie q̄ poſita eſt oĩne ſimulis
huic diuiſiõi ſupbie ergo hec diuiſio ſupbie nõ eſt ſcđz
pta ſecũdum procurſum peccati ſupbie. ¶ Quarto
quotieſcũq̄ diuiſio alicuiꝰ pcti ſumit̃ ſm ꝓcurſum
pcti tũc res ſignificate p mẽbra diuiſiõis ſũt ſibi in
uicē ſubordinate ſcz ſm p̃mo ⁊ tertiũ duobꝰ ſz ſup
bia opis nullomõ ſubordinat̃ ſupbie oris cũ nullo
mõ oporteat q̄ q̄ vult ſupbiã oſtendere factis q̄ p̃mo
oſtẽdat eã verbis. ¶ Quinto oē illđ opꝰ p qđ perficit̃
aliqđ pctm̃ eſt finis volitionis q̄ primo et per ſe eſt
pctm̃/ſed opus ſupbũ quo ſcilz ſignificatur excellen
tia contẽptiua nõ eſt finis excellentie contemptiue
q̄ꝛ nõ ideo amo excellentiã vt ſupbe faciam et ope
re ſed econtra ergo ſupbe facio ⁊ opero vt ſupemi
neam ⁊ excellens videar ergo ⁊c. Maior ptz. Nã tu
vis luxuriari vt luxurieris et non econtra tu nõ luxu
riaris vt velis luxuriari. Et ſi queras quod eſt illud
opus per qđ perficit̃ ⁊ ↄſumat̃ ſupbia. Rñdeo q̄ ali
quid dicit̃ eſſe ſupbia dupliciter. Uno mõ primo et
ſic inordinata volitio excellentie contẽptiue dr̃ eſſe
ſuperbia ⁊ de tali dico q̄ ſicut allegatũ eſt ſupra ex
caſſia perficitur ⁊ ↄſummat̃ ſicut ⁊ iactãtia ſine ma
teria exteriori ⁊ ꝓpter defectũ huiꝰ ↄſiderationis ſuperbia
videt̃ michi erraſſe beatꝰ thomas. ¶ Alio modo ali dupliciť
quid dicitur ſupbia ſecũdario et hoc mõ manifeſta capitur.
tio hmõi excellentie cõtẽptiue diceret̃ eſſe ſuperbia
ſecundario ſcz ⁊ tunc dico q̄ hmõi manifeſtatio ex
cellentie põt fieri per verba ⁊ tūc ipſa dicit̃ ſupbia
oris que ſubordiatur volitioni hmõi verborum q̄ꝛ
ſcz ego volo talia verba ſupba ⁊ ↄtẽptiua põt ēt fie

ri huiuſmodi manifeſtatio per facta et opera que fa-
cta et opera ſubordinãtur volitioni taliũ opeꝝ ⁊ iſta
dicitur ſuperbia operis. Et ſi dicas ꝙ ſuperbia incli
nat per ſe in contemptũ et per ꝯñs in dicta et facta ſu
perba etiam ſecluſa omni manifeſtatione. Dico ꝙ ſi
hoc concedatur quẽadmodũ conceditur de luxuria ꝙ
inclinat in verba turpia et oſcula et tact⁹ turpes ⁊ im
pudicos, tamẽ ſemper conſtat ꝙ ſuperbia oris nõ de
pendet a ſuperbia operis nec econtra. Sicut nec ver-
ba turpia ab oſculis luxurioſis nec ecõtra et ꝑ ꝯñs q̃
litercunqȝ dicatur ſꝑ tñ habebitur ꝙ illa diuiſio non
ſumitur penes ꝓcurſũ peccati: ſꝫ ſumitur penes actuꝫ
interiorẽ et exteriorem. Actus interior dicitur ſuper-
bia cordis. Act⁹ exterior eſt duplex vn⁹ eſt act⁹ oris:
alius eſt per alias potentias executũ, ſicut ſunt corre
ctiões q̃ magis ex ſupbia q̃ ex fraterna caritate ꝓce-
Duodeci- dunt ſcðm illud. ſuperbi prelati ſemꝑ inuenire optant
m⁹ grad⁹ quod rigide feriant. Actus oris dr̃ ſupbia oris. Alia-
ſupbie ſꝫ rum potentiarũ actus dicitur ſuperbia opis ¶ No-
bernardũ tandũ tertio ꝙ bernadus ponit duodecim grad⁹ ſu-
perbie duodecim gdib⁹ hũilitatꝭ correſpõdẽtes vt di
cit tho. Prim⁹ ẽ curioſitas, leuitas, inepta letitia, ia
ctantia, ſingularis, arrogãtia, preſũptio, defenſio pec
catorũ, fallax et ſupbia ꝯfeſſio, rebellio libertas, pec
candi conſuetudo peccandi. Curioſitas opponit̃ prio
gradui humilitatis quo quis defixis in terrã aſpecti
bus humilitatẽ oſtendit. Nam qui vbicunqȝ ſtat am-
bulat oculis vagatur caput erectum et aurus ſuſpen
ſas portat ⁊ curioſus in aliorũ rebus cognoſcere dũ
2. gdus. videtur et tumidus. ¶ Secũdus gradus ſcilicet leui-
tas animi que ſignificatur ex leui motu oculorũ leui-
tate ſermonis q̃ in multitudine et clamore et in conſi
deratione conſiſtit opponitur ſecũdo gradui humili
tatis quo pauca verba et non clamoroſa voce loqui-
mur, per hanc autẽ leuitatẽ contẽpnimus eos cũ qui
3. gradus bus loquimur ⁊ verſamur. ¶ Tertius gradus ſcilicet
inepta leticia qua leta ſemꝑ appetim⁹ et triſtia fugi
mus opponiter gradui humilitatis quo riſus facili-
tatem fugimus. Iſti tñ gradus nõ videntur pertinere
ad perfecte ſuperbos de quibus dicit ariſtoteles in
quarto ethicoꝝ ꝙ imittantur magnanimũ q̃tũ poſ-
ſũt: et maxime in ſignis exterioribus magnanimita-
tatis magnanimi aũt conſtat graues ſunt in aſpectu
in inceſſu in ſermone et in omni geſtu nec faciliter mo
uentur in riſũ. ¶ Quartus eſt iactantia qui opponit̃
4. gdus. taciturnitati quarto humilitatis gradui q̃uis tamen
iactantia nõ adequate et ꝑ ſe opponatur taciturnita
ti vſqȝ ad interrogationẽ Cũ etiam ſine iactãtia poſ
ſit perdi taciturnitas ordinata. ¶ Quintus ſingula
ritas per quã intelligũtur hi q̃ vltra ceteros appare
ant plus ceteris agũt quib⁹ nõ ſufficit monaſterii re-
gula ⁊ in operibus ſuis ſingulares ⁊ q̃ſi diuiſus et
ſeparatus vult ieiunare cũ alii nõ ieiunant vult ora-
re vbi alii non orant vult refectionẽ ſeparatim ſũere
et ſemꝑ aliquid agere per quod videamur aliquã ex-
cellentiam ſuper ceteros obtinere Et ideo humilitas
eſt obſeruare que habet cõmunis monaſterii regula
ſed tñ interdũ vera virtus ꝓ vicio ſingularitatis nõ-
nullis offert̃. Cõtingit eñ interdũ ꝙ viri docti ⁊ inge
nio vigentes non ſequũtur cõmunes ⁊ vulgares aucto
rum opiniones ſed ab his certis et multũ manifeſtis
rõnibus dimouent̃ ⁊ ꝓpter hoc viciũ ſingularitatis
obiicitur ⁊ falſo quidẽ quia cũ nõ ſint ad hmõi alioꝝ
opinioes vulgares obligati habent certitudinẽ rões
in oppm̃ ⁊ patenter cogñſcũt ꝙ rões vulgate opiniõis
ſophiſtice ſũt ⁊ nulli⁹ efficacie. Tũ et q̃in his q̃ ꝓba
bilia ſũt oĩno liberũ vt vniciuqȝ rõ indicat ſẽtiri et iõ
in hoc nõ ſinglaritas ſꝫ vera ingenii libertas nõ ẽ ſin-
glaritas ſꝫ falſitat, declaratio nõ ẽ ſinglaritas ſed

falſarum opinionum emendatio. neqȝ enim errare
tenor cum illis quos etiam vera docentes ſequi non
obligor niſi id certa et euidenti ratione manifeſtum
fecerint. ¶ Sextus eſt arrogantia qua ſibi et me- 6. grad⁹.
ritis ſuis oĩa bona q̃ habet imo etiam plura que nõ
habet arrogat cõtra ſextũ hũilitatis gradũ quo qs 7. grad⁹.
exiſtimat ſe oĩbus viliorẽ. ¶ Septim⁹ ẽ pſũptio qua
quis eſtimat ſe ad multa et ardua ſingulariter poſſe
ſufficere. Et ideo rñdit frequẽter nõ vocat⁹ ꝓcedit nõ
miſſ⁹ reordinat ordinata reficit iã facta ⁊ nichil eſti-
mat bñ factũ niſi qð ipe fecerit ꝯtra ſeptimũ hũilita
tis gradũ quo qs ſe ad oĩa indignũ ⁊ impotentẽ pu-
tat. ¶ Octauus ẽ defẽſio peccatoꝝ, Supbus eñ egre 8. grad⁹.
fert ſi reprehẽdat̃. ⁊ iõ vbi nõ pôt negare factũ defen
dit id a ſe recte factũ eſſe ꝯtra octauum humilitatis
gradũ q̃ ẽ peccatoꝝ ꝯfeſſio. ¶ Non⁹ ẽ fallax ⁊ ſupba 9. grad⁹.
ꝯfeſſio, cõfeſſio dicit̃ fallax qua qs mẽte nõ contritus
ſe contritũ ſimulat, ⁊ id ore deteſtatur ad qð adhuc
corde ⁊ aĩo afficit̃. Dicitur aũt confeſſio ſuperba qua
quis nõ vult patiẽter ferre ⁊ amplecti penã illã quaꝫ
peccatis ſuis ꝓmeruit ⁊ iõ ordinat illã ſimulationeꝫ
ꝯtritiõis ⁊ doloris ⁊ excutit a ſe lachrimas vt iã ſa-
tis dediſſe penarũ videat̃ ⁊ ne ampli⁹ quicq̃ ſuppli
cii inferat̃. cõtra nonũ humilitatis gradũ quo ꝓ obe
dientia in duris ⁊ aſperis patiẽtiam amplectimur.
¶ Decim⁹ ẽ rebellio, ꝯñs eſt eñ vt q̃ nõ vult patiẽtiã 10. grad⁹.
durorũ amplecti nec pôt eã ꝑ ſimulatiões ꝯtritiõis et
emẽdatiõis fugere qð ꝯtra ꝓpoſitũ eã ſuſcipit aut cõ
tra ſuperiorẽ ſit rebellis ⁊ a pte ꝯtradicẽdo fugere ni
tat̃ qð diſſimulãdo reiicere a ſe tẽptauerat cõtra de
cimũ hũilitatis gradũ quo iubemur nos maioribus
cũ obediẽtia ſubiicere et eis i oĩbus obedire. ¶ Unde 11. grad⁹.
cimus ẽ libertas peccãdi. Nã q̃ ꝓpter rebellionẽ obe
diẽtiã ſuperioris ⁊ pñtiam ac auctoritatẽ ei⁹ effugit, cũ
nõ habeat q̃ eũ coherceat iã libere ⁊ ſine timore repre
henſionis peccat ⁊ q̃ ſe ab obediẽtia alterius exemit
ꝓpriã volũtatẽ libere ⁊ cũ delectatiõe adimplet con
tra vndecimũ humilitatis gradũ quo cũ delectatiõe
ꝓpria volũtate prohibemur implere. ¶ Duodecim⁹
eſt conſuetudo peccãdi poſtq̃ prima flagitia impuni 12. grad⁹.
tas ſequitur experta voluptas libenter repetitur, re
petita blanditur ratio ligatur, et timore dei ac reue-
rentia preceptorum ſuorum ſublatis conſuetudo pec
candi inducitur, contra duodecimũ humilitatis gra
dum quo admonemur ſemper timere deum ⁊ manda
ta eius revereri et in memoria habere. Notandum
quarto ꝙ ſuperbia ſicut et cetera peccata poteſt di- Tres gra
uidi in tres gradus, in ſuperbiam incontinentie, ſu- d⁹ ſupbie
perbiam malitie ſiue intemperancie, et ſuperbiam be
ſtialitatis. Superbia incontinẽtie eſt amor inordina
tus excellentie proprie cõtẽptiue infra communem fa-
cultatem hoĩm poſit⁹ ꝯtra quem ſupb⁹ patitur ſtimu
los conſciẽtie reluctantis ⁊ ad meliora deprecantis.
Et iſte gradus diuinus iter in incontinentiam ꝓprie
dictam et perſeuerantiam. Superbia malicie ſiue in
temperantie eſt amor inordinatus excellẽtie proprie
cõtẽptiue infra cõmuneꝫ hominũ facultatẽ poſit⁹ ꝯtra
quẽ ſupbus nullos patit̃ conſciẽtie ſtimulos nec rent
ſum rõnis ſicut cõtingit in his qui iã per longam con
ſuetudinem ita obdurati ſunt vt in ſcelera ſua exele-
ctiõe ⁊ cũ magna delectatiõe ferant̃ ſine vllo remor
ſu cõſciẽtie. Supbia beſtialitatis ẽ inordinat⁹ amor
excellẽtie ꝓprie cõtẽptiue q̃ aut ex natura act⁹ aut rõe
alicui⁹ circũſtãtie ẽ extra cõmunẽ facultatẽ hoĩm ita
ꝙ nulli ſunt aut rari q̃ nõ ꝓpt̃ vel abiectionẽ vel ſũ-
mam maliciã tales act⁹ eũ abhorreãt ⁊ eũ exercentur
ſicut ẽ ſupbia i deũ per actualẽ ⁊ poſitiuum contem-
ptum eius et mandatoruꝫ ſuorũ. ¶ Tc ſic ꝯcluſio re
ſponſiua ad q̃ſtionẽ Superbia cõueniẽter diuidit̃ in

tres gradus Patet ex dictis. nec obſtat ꝙ bernard⁹ ponit duodecim gradus et alii ponūt tres qꝛ iſta vltima diuiſio cōpꝛehēdit oīa q̄ cōtinentur in aliis diuiſionibus. Iſta aūt vltra gradus poſitos a bernardo videtur cōtinere ⁊ cōpꝛehēdere ſuperbiā beſtialē quā nō ponit bernardus qui tm̄ loquiẗ de ſupbia monachoꝝ inter quos foꝛte hic tercius ſupbie gradus non fuerat expertus quo tamen infectus fuiſſe videẗ Iulianus apoſtata qui veluti certamen aduerſus criſtum per incredibilem ſuperbiam ſuſcepiſſe vltimū vite ſpiritum exſuflans ait. Viciſti galilee viciſti. Sed de ſupbia mouentur aliqua dubia Primū dubiū in quo ſit tollerabilioꝛ ſuperbia vel in paupere docto vel in diuite indocto ceteris paribus. Arguitur ꝙ in paupere docto quia in eo magis tollerabilis eſt amoꝛ excellētie pꝛopꝛie qui maioꝛē excellentiam habet ſed paup doctus habet maioꝛē excellentiā q̄ diues indoct⁹ cū ſcientia ſit bonū excellentius diuitiis igitur In oppoſitū arguitur per illud vulgatū et tritum ꝙ pauper ſuperbus eſt vna de abuſionibus ſeculi. Ad dubiū reſpon-

Nota. detur ꝙ ſuperbia eſt tollerabilioꝛ in diuite indocto q̄ in paupere docto huius ratio eſt quia ſuperbia ē amoꝛ excellentie contemptiue qua quis ſe eſtimat ita excellentē vt ceteris non indigeat ſed eos potius contempnat et ſpernat. Ita eſt aūt ꝙ paupertatē ſuam maxime debet cognoſcere ſe indigere aliis cum pauper dicatur cui deſunt etiam alimenta aut ſaltē cui deſunt neceſſaria aut ad vitam aut etiam ad decētiā et honeſtatem diues autē indoctus non caret niſi doctrina q̄ carentia doctrine non ita conuincit eū indigere aliis ſicut paupꝛtas pauperē et ideo ſuperbia in paupere docto eſt intollerabilioꝛ q̄ in diuite indocto ¶ Secūdo paup doctus nichil habet incitans eū ad ſuperbiam. Nam q̄uis doctrina nata ſit excitare ad eam inq̄tum eſt excellentia quedam tamen vt videtur q̄tum excitat tm̄ etiā diſtrahit inq̄tum eſt ablatiua cecitatis inq̄tū etiam habet paupertatē circūſtantē q̄ maximā habet inclinationē contra ſuperbiā diues autē indoct⁹ habet diuitias que nate ſunt excitare q̄ non habent aliquod retractiuū aut īpeditiuum eo ꝙ eſt indoctus et per ꝯñs cecitati mentis ꝓximioꝛ ideo paup doct⁹ ſupb⁹ eſt intollerabilioꝛ q̄ diues indoct⁹ Pꝛobaẗ tertio auctoꝛitate bernardi ſup cātica ſmo mone. lv. dicentis. Quis nō tollerabilioꝛē in diuite ſuperbiā q̄ in paupe dicat ve michi ſi tā dure in potēte illo aīaduerſū eſt ꝓeo ꝙ eleuatū eſt coꝛ ill⁹ nec ei ꝓfuit quod cognata potentib⁹ eſſe cognoſciẗ ſuperbia quod de me exigendū eſt ⁊ miſero et ſuperbo.

Secundum dubium vnde eſt ꝙ ſuperbia vt ſacri doctoꝛes aſſerūt vicina ē ⁊ ꝯgnata potētibus. ¶ Ad hāc queſtionem reſpondet ariſtoteles q̄rto ethicoꝝ capitulo de magnanimitate ibi deſpectoꝛes autē vbi ariſtoteles oſtendit hoc eſſe verum de potentibus qui ſūt ſine v̾tute cuius vis rōnis cōſiſtit in hoc oēs q̄ habēt bonas ⁊ ꝓſperas foꝛtunas quas non poſſūt ferre moderate credunt ſe excellere alios ⁊ ſūt deſpectoꝛes et ſuperbi, ſed potētes ſine virtute exiſtētes habent bonas foꝛtunas ſcȝ potētatus ⁊ diuicias ⁊ eas nō poſſūt ferre moderate quia ſine virtute non eſt facile moderate ferre bonas foꝛtūas ꝗ tales credūt excellere alios ⁊ ſūt deſpectores ⁊ ſuperbi. Añs ꝓbaẗ qꝛ oēs tales ſunt contēptiui alioꝝ ⁊ cū ſint magnanimo diſſīles conātur imitari magnimū imitanẗ aūt eū ī ꝯtēptu ⁊ deſpectiōe alioꝝ ſȝ nō vere qꝛ magnanim⁹ vere cōtēpnit ⁊ vere gloꝛificat iſti autē indifferenter omnes contempnunt. ¶ Secundo pōt pꝛobari quia potentes qui carēt v̾tute credūt ſe nullis idigere, ceteros aūt idigere auxilio ſuo ꝗ omnes tales faciliter fiunt ſuperbi. Antecedens patȝ qꝛ licet eis deſint bona ſcientie et virtutis, tamē quia ſūt ſine virtute nō credūt ſe egere illis nec cognoſcūt dignitatem vtilitatem et neceſſitatem hoꝛum bonoꝛū imo putant ꝙ omis humane vite neceſſitas ⁊ ſubuentio ſit in diuitiis poſita ideo faciliter fiunt cōtēptores ⁊ deſpectoꝛes ceteroꝛū. ¶ Confirmanẗ iſta aucte platonis q̄ interrogat⁹ a Dyoniſio tirāno quid ſit ꝙ phī frequentāt limina pꝛincipum ⁊ pꝛincipes nō frequētant ſcolas phoꝝ. Rn̄diſſe fertur qꝛ phī intelligūt ſe egere bonis tirānoꝝ ſcȝ diuiciis, ſȝ tirāni nō intelligūt ſe egere bonis phoꝛū puta ſciētiis ⁊ v̾tutib⁹. Ex q̄bus v̾bis apparet ꝙ indigētia bonoꝝ foꝛtune magis ſēſibilis ⁊ ꝑ ꝯñs magis repꝛeſſiua a ſupbia q̄ indigētia bonoꝛū alioꝛū. Similiẗ etiā vtilitas ⁊ fruct⁹ bonoꝝ foꝛtune ē magis ſēſibilis q̄ vtilitas ⁊ fruct⁹ bonoꝝ alioꝝ ⁊ ideo ſunt magis excitatiua ad ſupbiā ⁊ elationē cū incidūt in eo qui v̾tute caret. Et quo infertur. ꝙ gloꝛioſū ē potentibus vincere ſuperbiā. patȝ qꝛ hoc eſt multum difficile. ⁊ ob hoc Ber. in epiſtola ad ſenoñ. ait. In alto poſito non alta ſapere difficile eſt ⁊ omnino inuſitatū ſed quāto difficili⁹ tanto gloꝛioſius. Sequitur ſcd̄o in diuite indocto ē tolerabilioꝛ q̄ in diuite docto, patȝ qꝛ in diuite docto ē excitatiuum ad ſuperbiam nō repꝛeſſū. In diuite vero docto illud excitatiuū ꝑ doctrinā repꝛimitur et q̄uis doctrina ſcd̄m ꝙ excellēs bonū incitet ad ſupbiā tm̄ ſm̄ ꝙ ē ingenii lumē et claritas ⁊ oculos mētis apit magis repꝛimit q̄ excitet ⁊ ē repꝛeſſiua nō ſolū reſpectu ſui, ſȝ etiam reſpectu ꝯditiōis ꝓſpere foꝛtune.

Queritur conſequenter de vitiis oppoſitis patiētie ſcȝ de impatientia. Queriẗ ergo. Vtrū ipatiētia ſit pctm̄. Arguiẗ ꝙ nō qꝛ aliq̄ impatiētia non ē pctm̄ ꝗ nulla. añs ꝓbaẗ qꝛ aliq̄ ira nō ē pctm̄ alias nō diceret pſal. iraſcimini ⁊ nolite peccare. ¶ In oppoſitū arguitur impatiētia opponitur v̾tuti ſcȝ patie ꝗ ipatiētia ē pctm̄ ¶ Notandū ꝙ vt ex ſupꝛadictis patȝ patia ē v̾t⁹ q̄ hō inter aduerſa eq̄bilitatē animi ſeruat ita ꝙ ꝓpterea nullomō a vera hoīs deiciẗ dignitate hoc tm̄ nō ſufficit ad patiam ꝓpꝛie dcām qꝛ vt ſupꝛa. oñſū ē patientia habet vitiū in defectu qd̄ Gre. appellat iſēſibilitatē: ꝯſtat autē ꝙ iſenſibilis nō deiciẗ a vera hominis dignitate ꝓpter aduerſa: ita ſi illud ſufficeret ad patientiā iſenſibilitas eēt patia qd̄ fłm ē, ideo ſicut dictū eſt ſupꝛa ad patiam ꝓpꝛie dictā ⁊ tercii generis exigiẗ triſticia ꝓueniens ex eo ꝙ talia accidunt requiriẗ eīn aliq̄ nolitio aduerſoꝛuȝ ⁊ ideo ſi q̄s affectet hmōi aduerſa vt euitet ſupplicia eꝛna aut vt emēdeẗ aut vt maioꝛē retributionē hēat lȝ tolerātia eoꝝ ſit patiētia vel p̄mi vel ſcd̄i vel q̄ti generis. nō tm̄ ē patiētia tercii generis ⁊ adhuc ī talib⁹ eſſet triſticia ideſt nolitio aliq̄ qua ꝯditionata, puta ſi hec aduerſa nō eſſet ī emēdationē meā nollē ea aut aliq̄ ꝯſimilis. Dico ꝗ ꝙ cū aduerſa icūbūt tolerāda eomō quo ī tertio gñe patiētie cōtigit ille q̄ nullā nolitionē eoꝝ hȝ nec abſolutaȝ nec ꝯditionatā imo nec nitiẗ eis reſiſtere aut reſarcire incōmodū ⁊ ex tolerātia nō ē aliquā comoditatē ſuſceptur⁹ aut ſaltē de hoc nichil cogitat talis dr̄ iſēſibilis ⁊ deficit nō ī eq̄bilitate: ſȝ ī triſticia quā ſm̄ rectum dictamē rōis teneẗ ſuſcipe. ille aūt q̄ tātā triſticiā ſuſcipit vt ab ea vicaẗ ⁊ eq̄bilitatē mētis ꝑdat dr̄ īpatiēs q̄ vero moderate ſe hȝ ī hmōi triſticia ita ſcȝ vt nec iē ſuā negligat nec dānū ſuū ita ferat vt oīno nō ꝯtigerit nec tm̄ eq̄bilitatē mētis ꝑdat ſȝ maneat ſp̄ firma ⁊ ſolida mēs vt et agenda ⁊ fugienda cognoſcat et incognitis etiā oīno vt pꝛi⁹ ꝑſiſtat tunc talis dr̄ v̾e patiēs Tūc ſit p̄ma ꝯcluſio. Impatiētia ē vitiū patȝ rōe. poīt

oppoſitū. Scḋo oīs ꝑturbatio mentis eſt vitium: ſed
impatiētia eſt perturbatio mētis ergo ipatia ē vitiū.
maior ē nota ⁊ mior ꝓbaꝫ q̄r aufert eq̄bilitatē a mēte
¶ Scḋa concluſio impatia eſt viciū piculoſiſſimū ꝓ-
batur oīe vitiū inclinans ad vitia multa et grauia
eſt periculoſiſſimū ſed impatia ē hmōi igitur. mior ꝓ
baꝫ q̄r inclinat ad iram / inuidiam / odiū / homicidiū
vitionē inclinet ad blaſſemiā diuini noīs / execratiōes
cōteptū dei / preceptoꝝ ⁊ ꝯſilioꝝ eius. ſcḋo ꝓbatur oē
illud per qḋ aduerſitas ꝗuiſſima nocumēta affert eā
immoderate ferentibus eſt viciū piculoſiſſimū: ſꝫ im
patientia eſt hmōi / ⁊ ecōuerſo ē patia hus qui habēt
eā igiꝫ mior ꝓbatur ꝑ Ber. in quadā ep̄la dicentem ꝙ
dign⁹ ſiue quē mod⁹ odit. i. ⁊ per malā famā a dextrꝭ
et ꝑ bonā a ſiniſtris xp̄i miles graditur nec extolliꝫ
laude nec vituperatiōe frangiꝫ nō diuicijs tumet non
ꝯfūditur paupꝑtate ⁊ leta cōtēpnit ⁊ triſtia. Et ſequiꝫ
ſicut ſanctis ⁊ electis tribulatio opatur patiaꝫ patia
ꝓbationē / ꝓbatio ſpē / ſpes aūt mortē aū ꝯfūdit. ſic
dānatis ⁊ reprobis tribulatio ecōuerſo parit puſilla
nimitatē / puſillanimitas turbationē turbatio deſpa
tionē / deſpatio aūt interemit vbi ꝑ puſillanimitatē
cōtrariū patiē qḋ ē impatia intelligit. Tertio ꝙcquid
pꝛiuat nos omnib⁹ bonis que nati ſumus aſſequi per
patientiā ⁊ affert nobis oīa mala ꝯ̄ria eſt piculoſiſſi
mum vitiū ſed impatientia eſt hmōi. maior pꝫ q̄r bo
na q̄ aſſeq̄mur per patiam ſunt magna et mala ꝯ̄ria
multū grauia. Per patiētiā eñ corrigimur a vicijs
ꝑteritis ⁊ tranſimus ad virtutes ſm illud Hierony.
ſup Joel. ſepe fit diuā ꝓuidētia vt q̄ nō coꝫuerſit deū
in proſperis ⁊ qui delicijs abuſi ſunt ad ꝟtutes per
patientiā corrigantꝫ / ecōtra aūt ſi impatia habeatur
volūtate in delicijs manem⁹ nec vitia deſerim⁹ nec ad
ꝟtutes tranſimus ſed deteriora flagicia in tuo q̄ bōi
fuerunt ſi in aduerſis fuerint impatiētes a ꝟtutibus
ad vitia trāſeūt. patia tribulatū facit magnū. impia
ꝟo dilectiſſimū. pm̄ū pꝫ ꝑ illud Ber. de ꝯſideratione
ad euge. magnus eñ qui incidēs in aduerſa nō exci-
dit vel parū a ſapia. patia ꝯfert tribulatio ad cōtē-
plationē diuinā ꝯ̄rio aūt ipia retrahit imo ad blaſ
femiā inducit. pm̄ū pꝫ per Gre. xiii. moraliū dicentis
fit miro oīpotentis dei moderamie vt cū in hoc mun-
do mēs iuſti aduerſitatib⁹ plus laborat ſe ad aucto-
ris ſui ꝯtēplādū faciē amplificat patia tribulatum a
pctō mūdat ⁊ fortiorē reddit / ecōtra aūt impatia ma
gis inquīat ⁊ ſordidat ⁊ reddit debiliorē. pm̄ū pꝫ au-
ctoritate Sene. li. de ꝓuidētia. auida ē inq̄t piculi vir-
tus ⁊ quo tēdat nō q̄d paſſa ſit cogitat gubernatorē
in tempeſtate in acie militē intelligas. calamitas ꝟtu
tis occaſio ē nos ꝟberat. nos lacerat fortūa. patimur
nō eſt ſeuicia certamē eſt qḋ ſi ſepius adierimus for-
tiores erimus ſolidiſſima pars eſt corporis quā fre-
quens vſus agitauit ꝓbaꝫ etiā ꝑ glo. ſup pſal. ix. di-
centē / fornax tribulatiōis ligna / vitie ꝫ cinerat ⁊ au
rū ꝟtutū purgat / vn̄ malos vitiat / bono purgat qḋ
intellige malos ꝑ impatientiā bonos vero ꝑ patiam
¶ Tertia ꝯcluſio inſenſibilitas eſt vitiū oppoſitū pa
tiētie. pmo ꝓbaꝫ auctoritate Gre. ſupi⁹ iductavbi de
patia agiꝫ. Scḋo oē illḋ q̄ quis amplectitur aduerſi
tatem. cū ſm dictū recte rōnis nō ē amplectēda ē vitiū
ſꝫ inſenſibilitas ē hmōi igiꝫ. maior ꝓbaꝫ q̄r aduerſi-
tas nō ſemꝑ amplectenda eſt vt pꝫ per illud Gre. xxxi
moraliū. valde ꝑceps ē qui ſemꝑ aduerſis ſe obijcit ⁊
valde pauid⁹ eſt q̄ ſe ſꝑ abſcōdit neq̄ eñ ille dux ſa-
piēs ē q̄ ꝯ̄ hoſtiles cuneos exercitū ꝑceps mouet neq̄
eñ ille dux fortꝭ eſt q̄ ſꝑ hūc ab hoſtis facie cauendo
ſubducit. Cōfirmatur ſi qs ita eēt in aduerſitatib⁹ inſē-
ſibiliꝫ ꝙ cū videret domū ſuā ꝓpinquā cōbuſtiōi eo ꝙ
iā dom⁹ vicini inceſa eēt ⁊ nō occurreret incōmodo ⁊

futuro detrimēto ꝓpꝫ inſenſibilitatē q̄r ſcꝫ non plus
auget eū nec ꝯtriſtat pn̄tia aduſitatis ꝙ abſētia ille
ab oib⁹ merito vitupareꝫ. ſicut etiā iure vitupaꝫ quī
dam cātor pariſieñ q̄ vt refert Gerard⁹ odonis incen
ſa domo ſua cū turba incencinue clamaret ad ignem
magis triſtat⁹ ē ꝓpꝫ clamorē incōpoſitū ⁊ inſuauem
ꝙ ꝓpꝫ ꝯbuſſionē dom⁹ ſue ⁊ magis voluit occurrere
clamori īpoſito ꝙ domum peūti ⁊ ita cū dom⁹ ſua igne
abſūereꝫ turbā ſꝫ qualitatē vocis diſpōebat ⁊ tā ar-
monice ⁊ cōtinue clamare docebat nemo ē q̄ talē non
dicat poti⁹ ſtultū ꝙ patiētē aut humana ſm mode-
rationē rōnis ꝯtēnetē. Ex q̄b⁹ ſatis pꝫ ꝙ iſēſibilitas
eſt vitiū. ¶ Cōtra ſcḋam ꝯcluſionē. Arguiꝫ ſic ipatien
tia iclinat ad deſperationē ꝗ nō iclinat ad mala de-
clarata i eadē ꝯcluſione. aūs ꝓbaꝫ aucte Ber. allega
ta ſcḋa rōne. ¶ Ad hāc rōem rñdeꝫ ꝙ impatia noiat
triſticiā auferētē eq̄bilitatē mentis ⁊ deiectionē infra
dignitatē hois. iſta aūt deiectio ⁊ ineq̄bilitas hꝫ va
rios effect⁹. aliq̄ñ eñ hꝫ ꝑ effectu ceſſationē a bonis
opib⁹ quib⁹ pm⁹ incūbebat aut incūbere itēdebat
⁊ tūc impatiēs ſe hꝫ velut fract⁹ iacēs ⁊ lāguid⁹. ali
q̄ñ ꝟo cū hmōi deiectiōe hꝫ in motū ꝯ̄riū eoꝝ ab q̄ in-
clinat patia ⁊ tūc ipatiēs deiect⁹ ſi mal⁹ ē fit i mali-
cia ꝑtinacior ⁊ ſi ꝓpoſuerit aū aduerſitatē reſipiſce
re / nūc poſt impatiētiā ꝓponit ꝑſiſtere. Si aūt pmus
bon⁹ erat poſt ipatiētiā eā durante ꝯtingit aliq̄ñ ꝙ
nō ſolū ceſſat a bonis opib⁹ ſꝫ etiā malis icūbit aut
incūbere ꝓponit ⁊ i vtroq̄ ē turbatio ⁊ deſperatio.
¶ Cōtra tciā ꝯcluſionē Arguiꝫ ſic hmōi iſenſibilitas
aut ē puſillanitas: aut caymotes nō caymotes cū nul
lomō dignificat ſe honorib⁹ / imo magis idignificat:
nō puſillanitas q̄r vt iā allegatū ē Ber. impatiam ſi
bi ꝯ̄riaꝫ puſillanitatē vocat. ¶ Scḋo inſēſibilis aut
ꝑdit eq̄bilitatē mētis / aut nō. Si ſic ꝗ ē ipatiēs. ſi non
ꝗ ē patiēs / cū aduerſa nō auferāt ab eo mētis eq̄bili
tatē. ¶ Tertio oēs ſācti ⁊ phi ſuadere nituꝫ vt nō tri
ſtemur ꝓpter aduerſa ſꝫ eūdē vultū inter proſpera ⁊
aduerſa geram⁹ ꝗ iſēſibilitas aduerſitatꝭ apd phos
⁊ ſāctos reputata ē vera ꝟt⁹ ⁊ ꝟa patiētia. ¶ Ad pri
mā dico ꝙ in vitijs oppoſitis patiētie nō reperiꝫ ita
ꝓprie caymotes ⁊ puſillanitas ſicut i ambitiōe aut i
ani glīa aut pſūptiōe ac ſupbia. Poſſum⁹ tū ꝯſide-
rare ipatiētē tcōm affectiōem exceſſiuā quādā itenſā
quā hꝫ ad bona exteria ꝓpꝫ quā affectionē frāgiꝫ et
deiicit a vera hois dignitate cū eis ꝑuaꝫ ⁊ ecōtra in
ſenſibilē ſm ꝙ caret oī affectiōe etiā ordinata ad ea
inq̄tū ſcꝫ valet vel ad neceſſitatē vel ad verū ornamē
tū ⁊ decorē vite ⁊ tūc ipatiēs diciꝫ caym⁹ ⁊ inſēſibi-
lis diciꝫ puſillanim⁹. alio mō ꝯſideranꝫ ꝙtū ad de-
iectionē ipſā quā facit aduerſitas impatieꝫ tolerata
quā tū̄ deiectionē nō facit in inſenſibili ratiōe cui⁹ in-
ſenſibilis hꝫ modū ſperātis ⁊ ipatiens deſꝑantis et
ſic iſēſibilitas diciꝫ caymotes ⁊ ipatia dr̄ puſillani-
mitas. Et inde ē ꝙ Ber. volēs oſtendere ꝙ ipatientia
mouet ad deſꝑationē ipatiētiā appellauit puſillani-
tatē. neq̄ ē inq̄t icōueniēs ꝙ in his q̄ aliq̄b⁹ noib⁹ nō
ꝓprie ſꝫ ꝑ trāſlationē appellanꝫ aliq̄d fortiaꝫ appel
latiōes ꝯ̄rias ꝓpter diuerſas ꝯſiderationēs i talibus
ab affirmatiōe vni⁹ ad negationē alteri⁹ valet ꝯña.
¶ Ad ſcḋam dico ꝙ iſēſibilis nō ꝑdit eq̄bilitatē men
tis ꝓpꝫ aduerſa q̄r eā nō habet. ad eq̄bilitatē eñ mē
tis ita ꝑtinet ꝯtēnere extīa vt tū̄ ea curem⁹ ꝙtū recta
rō aut ꝑ neceſſitate aut vero ornamēto vite iubet ea
eē curanda. Ex q̄ pꝫ ꝙ nō valet iſta ꝯña iſenſibilis ꝓ-
pter aduerſa nō ꝑdit eq̄bilitatē mentis ꝗ eſt patiēs.
¶ Ad tciā dico ꝙ duplex ē triſticia quedā eſt conſum-
mens ⁊ vincens ⁊ illa cum ob aduerſa ſuſcipiꝫ dicitur
triſticia impatientie. Alia eſt inſultans et excitans et
hec eſt quā diximus ad patientiā exigi contra primā

grauibꝰ ſentētiis phi et ſernici deſeruerūt nō contra
ſcđam Et ſi dicas ꝙ ſocrates laudatur qꝛ in proſpe-
ris et aduerſis eundē vultū gerebat. ¶ Rūdeo ꝙ tri-
ſticia q̄ in tanto viro ſicut ſocra. fuiſſe tanta vt vultū
ꝯmutaſſet et alteraſſet fuiſſet forte nimiū exceſſiua qc
quid ſit tamen hoc non arguit eū nullā triſticiā pro-
pter aduerſa ſuſcepiſſe ſʒ eā quā ſuſcipiebat ita mode
raſſe vt nulla in exterioribꝰ indicia cāret vł impⁱmeret.

Conſequenter queritur de cay
mote et puſillanimitate vtrum cuilibet ma
gnanimitati ſit ſua caymotes ⁊ puſillani-
mitas oppoſita. Arguitur ꝙ nō qꝛ nō oīs magnani-
mitas eſt circa honores vt patet de humilitate ⁊ pa-
tientia ſed oīs caymotes et puſillanimitas ſūt circa
honorē igitur. In oppoſitum arguitur perˀ ea dicta
ſūt ſupra. Notādū ꝙ iſta q̄ſtio nota eſt, ideo tātū vt ī
paucis recolligantur aliqua que de caymote ⁊ pu-
ſillanimitate dicta ſūt ſicut eñ habitū eſt ſupra duo
ſunt gñā magnanimitatis vnū eſt quod eſt poſitū in
rerū extrenaꝝ cōtēptu alterū quod eſt poſitū in rerū
arduaꝝ deſiderio aut adminiſtratiōe. Primū genus
diuiſū eſt in duo ſcđm diuiſionē rerū externarū. q̄dā
eñ ſūt pſpere et in taliū ordinato cōtēptu ꝯſiſtit hūi
litas, alii ſūt aduerſe et in taliū moderato ꝯtēptu cō-
ſiſtit patientia ſcđꝫ aūt genus cōſiſtit in adminiſtra
tione ⁊ deſiderio rerū arduarū ſicut magnarū admi-
niſtrationū ⁊ honoris et gl'ie et ſecūdum hec diuerſē
ſpecies magnanimitatis ſumūtur ⁊ diuerſe etiā cay-
motis ⁊ puſillanimitatꝫ differentie magnanimitati
eñ q̄ eſt rerū arduarū, ordinate adminiſtratia oppo
nitur caymotes excedēs in adminiſtratiōe ⁊ puſilla-
nimitas in eadē adminiſtratiōe ſuſcipienda deficiēs
magnanimitati q̄ ꝯſiſtit in honoꝝ ordinato appetitu
opponitur caymotes q̄ eſt ſupabūdātia in honoꝝ ap
petitu ⁊ puſillanimitas in honorū appetitu magna-
nimitati que ē ordinatꝰ gl'ie ⁊ bone opinionis appo
nitur opponit̄ caymotes que poſita eſt in exceſſu ⁊ ſu
perabūdātia appetitꝰ gl'ie ⁊ puſillanimitas que eſt
poſita in defecu inordinato euiſdem appetitus: mag
nimitati pⁱmi gñis q̄ ꝯſiſtit inordinato cōtēptu reꝝ p
ſperaꝝ ⁊ excellentia opponit̄ caymote ⁊ ſupbie q̄ ꝯſi
ſtit ī amore īordinato excellētie cōtemptiue ⁊ puſilla
nimitas que conſiſtit in inordinato cōtēptu eiuſdē ex
cellentie magnanimitati eiuſdem gñis q̄ ꝯſiſtit inor-
dinato cōtemptu rerū aduerſarū opponitur caymo-
tes. Impatiētie q̄ ꝯſiſtit in ſupabūdāti odio aduerſo
rū ⁊ puſillanimitas inſenſibilitatis que ꝯſiſtit ī de-
fectu odii aduerſoꝝ. Tūc ſit pⁱma ꝯcluſio. Cuilꝫ mag
nimitati opponit̄ ſua caymotes ⁊ etiā ſua puſillani
mitas. pꝫ ex dictꝫ. Scđa ꝯcluſio oīs puſillanimitas ē
vitiū. pꝫ qꝛ oīs puſillanimitas ē oppoſita ꝟtuti. Cō-
tra ſcđam ptē pⁱme ꝯcluſionis. aꝛ ſic pⁱmo igrātia op-
ponit̄ prudētie: ſʒ puſillanimꝰ oīs ē igrans vt hꝫ ari.
q̄rto ethi. igit̄ puſillanimitas opponit̄ prudētie. Se-
cūdo Ma. xxv. ſeruus q̄ ppt puſillanimitatē noluit
vti pecunia vocat dñs malū ⁊ pigrū ⁊ Ari. q̄rto ethi.
dicit ꝙ puſillanimi vident̄ pigri: ſʒ pigricia opponit̄
ſollicitudini, q̄ ē actꝰ prudētie. Tertio puſillanimitas
pcedit ex tiore ſʒ illđ Iſa. xxxv. dicite puſillanimes cō
fortamini ⁊ nolite timere: ſʒ inordinatio tioris oppōit̄
fortitudini ⁊ nō magnitati igr̄ Quarto puſillanitas
pcedere videt̄ ex iordiata ira ſʒ illđ ad colloceñ. tertio
pꝛes nolite īdignatione pꝛouocare filios vr̄os vt non
puſillanio aīo fiāt: ſʒ ira oppōit̄ māſuetudini igr̄. Ad
pⁱmā ꝯcedo maiorē ⁊ miorē ⁊ nego ꝯñaꝫ ſʒ tm̄ ſequit̄
ꝙ puſillanimꝰ hꝫ aliq̄d oppm̄ prudētie. Ad ſcđam cō
cedo añs ⁊ nego ꝯñam qꝛ licꝫ puſillanimus ſit piger
puſillanimitas tamē non ē pigritia. Ad tertiꝫ dico
ꝙ puſillanimitas nō tantum procedit ex timore imo
ipa eſt timor et negatur minor vniuerſaliter ītellecta
qꝛ ſolus, timor bellicus inordinatus opponitur for
titudini et non quilibet timor īordinatꝰ. Ad quartaꝫ
ſimiliter negatur ꝯña qꝛ licet cauſa puſillanimitatis
ſcꝫ ira opponatur māſuetudini nō tm̄ ipa puſillanimi
tas manſuetudini opponitur. Utrum autē puſillani
mitas procedat ex ira q̄ſtio eſt et dicit beatus tho. ꝙ
non procedit puſillanimitas ex ira ſecūdū rationem
proprii motus ire hoc eſt ſcđm ꝙ per eam quis extol
litur in vindictam ſed ira hoc modo magis aufert
puſillanimitatem ſed ira ratione, cauſaruꝫ que ſunt
iniurie illate ex quibꝰ deiicitur animus patientis in-
ducit puſillanimitatē ex hoc eniꝫ ꝙ iuuenis nimis fre
quenter, reprehenditur et ea que fere bene egit vili-
penduntur inducitur iuuenis in verā puſillanimitatē
qua nichil audeat difficile et arduū attentare nam q̄
totiens reprehenſus eſt et correptus eſt tanq̄ defici-
ens in facilibꝰ non confidit ſe poſſe aliquid difficilite
laudabiliter tractare. et ad hanc puſillanimitatē ira
filiorū pꝛouocata a parentibꝰ maxie inducit qꝛ nō eſt
filii ꝓpter hm̄ōi irā moueri ad appetitū vindicte ideo
oportet ꝙ moueant̄ ad deſperationē ⁊ puſillanimita
tem. ¶ Contra ſecūdā cōcluſionē arguit̄ ſic oīs vitio
quis efficitur malꝰ: ſed puſillanimꝰ non eſt malus vt
habet Ariſ. in quarto ethicorū igit̄ maior patet qꝛ
omī virtute qs efficit̄ bonꝰ. ¶ Secundo nullꝰ ē dignꝰ
magnis bonis niſi ꝟtuoſꝰ: ſʒ puſillanimꝰ ſcđm Ariſ.
ī quarto ē dignꝰ magnis bonis ergo puſillanimꝰ ē bonꝰ
⁊ ꝟtuoſus. ¶ Tertio initiū oīs pcti ē ſupbia: ſʒ puſil
lanitas nō pcedit ex ſupbia cū ſupbꝰ ſe extollat ſup
id qđ ē ⁊ puſillanimꝰ ſe deiiciat igr̄. ¶ Quarto di-
gnificāt ſācti ſe miioribꝰ q̄ ſint digni q̄ ſūt puſillani-
miˀ ⁊ p ꝯñs puſillanitas nō ē vitiū. pⁱma ꝯña tenet per
diffinitionē puſillanimi, ⁊ añs pbat̄ de Moyſe q̄ hu
milit̄ recuſauit officiū ſibi iniūctū a dño vt hēt̄ exodi
iii. ⁊ Ihe. ix. ¶ Ad pⁱmā rñſū eſt ſupra p diſtinctionē de
malicia. ¶ Ad ſcđam cōcedit̄ totū argumētū. puſillani
mꝰ eñ ē ꝟtuoſus ⁊ tm̄ habet habitū vitioſū qꝛ nō vti
tur ꝟtute ⁊ facultate ſua vbi ⁊ qñ opꝫ. nō eñ quodlꝫ
vitiū cuilꝫ ꝟtuti repugnat: ſed detrimētū detrimēto.
¶ Ad terciā ꝯcedo de initio potētiali, ꝯcedo etiā ꝙ pu-
ſillanimitas procedere pōt ⁊ de facto aliq̄n pcedit ex
ſupbia ex hoc ſcꝫ ꝙ aliquis ꝓprio ſenſui nimis innit̄
⁊ credit plus ſibi de ſe q̄ ſapiētibꝰ ſcđm illud pꝛuer-
biorū. xxvi. Sapiētior ſibi piger videt̄ vii viris loquē
tibꝰ ſentēcias. ⁊ Gre. in paſtorali. dicit de moyſe ꝙ ſu
pbꝰ fortaſſe eēt ſi ducatū plebis ſue ſine trepidatiōe
acciperet, ⁊ rurſū ſupbꝰ exiſtet ſi auctoris imperio obe
dire recuſaret. ¶ Ad q̄rtā dico ꝙ ſācti ꝯſiderantes p
prie infirmitatis inſufficiētiā dignificāt ſe miioribꝰ q̄ di
gni ſūt cū auxilio diue grē ⁊ ſm̄ hūc modū ſe reputa
uerūt īdignos moyſes ⁊ Ihere. hoc tm̄ nō fecert ex pu
ſillanimitate nec etiā fecerūt ꝯtumaciꝰ qꝛ alias ī ſup
biam lapſi fuiſſent.

Conſequēter agēdū eſt de mol
licie ⁊ pertinacia viciis oppoſitis pſeuerā-
tie ⁊ ſm̄ extenſionē nōis etiā oppoſitis cō-
tinētie ⁊ martirio. Querit̄ ergo pⁱo vtrū mollicies
ſit viciū oppm̄ pſeuerantie. Aꝛ ꝙ nō qꝛ mollicies eſt
ſpēs luxurie ergo nō eſt viciū oppoſitū pſeuerātie In op
poſitū eſt ariſtoteles vii. ethi. Notandū ꝙ mollicies
eſt equiuocū aliq̄n eñ accipit̄ mollicies vt eſt nomen
vicii de qua Apo. i. ad corinth. quito nec adulteri nec
molles vbi gloſa hoc eſt muliebria patiētes hoc mō
eñ eſt ſpēs luxurie de qua poſtea dicit̄. Aliq̄n vero ē
nomē gñāle vitii et tūc accipit̄. Uno cōiter ⁊ tūc mollis
qꝛ q̄ ꝑꝑ vehemētes paſſiōes triſticiaꝝ diſcedit a ſnīa

acceptio- vel electione quibus recta ratio immanẽdũ eẽ dicta-
nes molli bat et hoc ſiue ille paſſiones excedant cõem hominuꝫ
ciei. facultateẽ ſiue nõ et tunc mollicies opponit̃ tam pſe-
uerantie ꝙ martirio. ¶ Scḋo modo accipitur mollici
es proprie ꝓ vicio quo quis propter paſſiones vehe-
mentes triſticiaꝝ non tamẽ excedentes cõem faculta-
tem hoīm diſcedit a ſententia vel electione quib⁹ rctã
ratio dictat eẽ immanẽdũ. Et hoc modo de mollicie
loquitur ariſt. vii. ethicoꝝ et dicit eam opponi perſe
uerantie ꝑ hoc qḋ dicit triſticiarũ ſe includitur incõ-
tinentia que diſtrahit per paſſiões delectationũ per
hoc quod dꝛ non tamẽ excedẽtes ⁊c. ſecluditur molli-
cies oppoſita martirio ꝗ tamen vt dicit thomas nõ
proprie debet appellari mollicies eo ꝙ molle ꝓprie
dꝛ ꝙ facile cedit tangenti ⁊ nõ iudicatur aliquid mol
le ex eo ꝙ cedit fortiter impellenti. Nam parietes ce
dunt machine percutienti et tamẽ non dicũt̃ molles.
Et ideo philoſophus dicit. vii. ethi. ꝙ ſi quis a forti-
bus et ſup excellentibus triſticiis vincat̃ quas pauci
homines vincant talis non dr̃ mollis nec eſt mirabi-
le ſed condonabile ſi contra tendat. Uult autem btũs
tho. ꝙ ſcḋm phĩ proprie mollis dꝛ qui recedit a bo
no propter triſticias cauſatas ex defectu et carentia
delectationũ probatur qꝛ mollis dꝛ quaſi cedens de
bili mouenti ſed triſticia ex carentia voluptatũ eſt de
bilius mouens retrahendo ꝙ voluptas attrahendo
et eſt etiam debilius mouẽs ꝙ metus periculoꝝ. ergo
mollis dꝛ qui recedit a bono ex defectu ⁊ carentia vo
luptatũ ⁊ delectationũ minorẽ probatur pro prima
parte quia carentia voluptatis eſt purus defectus ꝓ
ſcḋa aũt parte probat per tulliũ .i. de officiis dicentẽ
non conſentaneũ qui metu nõ frangitur eũ frãgi cu-
piditate nec qui inuictum ſe a labore preſtitit vinci a
cupiditate. Iſta opinio nõ michi videtur conformis
ſententie ariſto. ſcḋm eñ ariſtotelem in ſept. circa ca-
S. thomã. lorem ⁊ frigus eſt mollicies ⁊ tamen conſtat ꝙ caloꝛ
et frigus nõ dicunt abſentiã delectationũ ſed etiam
poſitionẽ maloꝝ cauſantiũ triſticiam igitur. Scḋo
ſcḋm ariſto. in eodẽ ſept. ꝙ eſt circa delectationes in
continentia illud eſt circa triſticias mollicies ſed con
ſtat ꝙ ſunt alie triſticie guſtus et tactus ꝙ carẽtia de
lectationũ et circa huiuſmõi triſticias non eſt inconti
nentia ꝗ circa eas eſt mollicies. Tertio ꝗ pmittet pen
dere in lutum extremitates veſtis ſue vt nõ habeat tri
ſticiam ⁊ moleſtiã in leuando ille dꝛ mollis et deli-
catus ſed qui eſt huiuſmõi nõ ſolũ habet triſticiam ex
carentia voluptatum ſed etiã malo poſitiue affligen
te igitur maioꝛ pꝫ per ariſt. ibidem exemplificantẽ de
molli et delicato et dicentẽ qui retrahit veſtimentuꝫ
vt nõ laboret ſecũdũ eam q̃a leuare triſticia talis ſcꝫ
dr̃ mollis. Et ſi dicas ꝙ in eodem capitu. ariſto. expſſe
dicit ꝙ mollicies cauſatur a triſticia ꝗ eſt ex defectu
concupiſcentie ſub his verbis nõ eligẽtiũ aũt hic q̇-
dem ducit̃ ꝓpter delectationẽ hic aũt ꝓpt̃ fugere tri
ſticiã que ẽ a ꝯcupiſcentia ⁊ in hoc ponit drñaꝫ inter
incõtinentiã ⁊ molliciẽ. Rñdeo ꝙ recedere a bono ꝓ-
pter fugã triſticie ꝓuenientis ex abſentia delectatiõis
bene eſt mollicies nec hoc negam⁹. Sꝫ dico ꝙ nõ oĩs
mollicies ẽ talis imo aliq̃ eſt qua recedit̃ a bono ꝓpt̃
fugã triſticie ꝓuenientis aliquo ex afflictiuo ⁊ ſi exten
cõditiões datur nomẽ ꝓpt̃ fugã cuiuſcũq; triſticie q̃ttuoꝛ con-
mollicie[i]. ditionib⁹ additis pma eſt ꝙ illa nõ excedat cõem fa-
cultatẽ hoĩm. Scḋa ꝙ hmõi triſticia non ſit obiectuꝫ
principale illius boni actus a quo receditur ſecun-
dum totam ſpeciem ſuã non quilꝫ qui deſerit bonum
fortitudinis propter fugam periculorum et triſticie
ex illis periculis ꝓuenientis dr̃ mollis. Et ita etiam
de magnanimitate diceretur. Tertio ꝙ nõ ꝯueniat ta
li vinci propter naturam generis. Quarto ꝙ nõ pro

pter egritudinem. Et iſtas duas vltimas cõditiones
ponit Ariſtoteles in ſeptimo dicens ita ſed ⁊ ſi quis
a quibus multi poſſunt abſtinere et ab his vincitur
et non poteſt contendere non propter naturam gene
ris vel egritudinem puta in ſit harum regib⁹ molli
cies propter genus et vt femininum a maſculino di-
ſtet vbi euſtracius dictus igitur a q̃ſi nullis triſticiis
non propter naturam generis vel propter egritudi-
nem mollis eſt. Tunc ſit prima concluſio. Non om-
nis mollis dicitur qui recedit a bono propter triſti-
cias cauſatas ex defectu delectationum probatur ꝑ
tertiam et quartam conditionem hic poſitas. Secun
do ſecundum ariſtotelem in ſeptimo ſunt alique de-
lectationes neceſſarie ſed qui propter carentiam hu-
iuſmodi delectationum recedit a bono non eſt mol-
lis igitur non omnis eſt mollis qui recedit a bono ꝓ
pter triſticias cauſatas ex defectu delectationum mi
noꝛ patet quia vincere huiuſmodi carentiam delecta
tionum neceſſarium excedit communem facultatem
hominum et multo difficilius ꝙ vincere delectatio-
nes ipſas aut etiam res alias triſticias per preſenti
am ſuam inferentes et maioꝛ eſt ariſtotelis in ſepti-
mo vbi ait quia autem quedam delectationum neceſ
ſarie ſunt hec autem non et vſq; ad quem ſuperabun
dantie autem neq; defectus. Et ſtatim poſt eum vult
dare differentiam inter intemperatum incontinen-
tem et mollem non loquitur niſi de ſuperabundanci
is delectationum et non de delectationibus neceſſa-
riis. Secunda concluſio aliquis eſt mollis quia rece-
dit a bono propter triſticias cauſatas poſitiue a re
bus triſtabilibus patet auctoritatibus parum ante
allegatis. Secũdo inter huiuſmodi triſticias ſũt ali
que que non excedunt communem facultatem homi-
num hoc eſt quas homines vt in plurimum ſuperant
quas tamen fugiunt nõ propter electionem ſed quia
vincuntur ab eis ille autẽ qui vincitur ab eis autem
incontinens aut mollis aut intemperatus aut beſtia
lis aut eſt et condonabile non incontinens quia ta-
lis non vincitur a delectatione nec intemperatus qꝛ
talis non fugit propter electionem ſed quia vincitur
nec beſtialis quia talis fuga non eſt ita vilis vt deii-
ciat hominem infra communem hominum dignita-
tem nec eſt huiuſmodi vinci condonabile cum ho-
mines plures huiuſmodi triſticiam ſuperent ſicut eti
am plures ſuperantur ab ea ꝗ relinquit̃ ꝙ talis di-
citur mollis. Iſta ratio videtur michi multuꝫ efficax
ſecundum principia ariſtotelis. Tertia concluſio ex-
tenſo nomie mollicici ad gradũ vicii oppoſitum per
ſeuerantie ſecundum totum ambitum eius mollicies
non eſt tantum circa triſticias guſtus et tactus pro-
batur circa quancunq; triſticiam poteſt reperiri gra-
dus perſeuerantie circa eam poteſt reperiri gradus
mollicici ſed circa alias triſticias a dictis poteſt re-
periri gradus perſeuerãtieꝗ ⁊ mollicies maiorẽ no
ta ex oppoſitiõe ꝗ eſt inter pſeuerãtiã ⁊ molliciẽ ⁊ mi
noꝛ ꝓbara ẽ ſatis vbi actũ ẽ de pſeuerantia ⁊ de mar
tirio. Alie enĩ triſticie poſſũt eẽ retractiue a bono ope
⁊ vehemẽtes ⁊ tñ nõ excedere cõem facultatẽ hominũ
Scḋo ſcḋm ariſtotelẽ ĩ pricipio ſeptimi circa moꝛes
fugiẽdoꝝ ſicut tres ſpecies ſũt icõtinẽtia malicia beſti
alitas ſꝫ ꝯſtat ꝙ deſerere op⁹ pcepti aut iuſticie ꝓpt̃
piculũ pdẽde pecunie ẽ fugiẽdũ ⁊ hoc nõ ẽ beſtialitas
qꝛ hoc nõ deiicit hoĩeꝫ ĩfra cõem hoĩs dignitatẽ nec
malicia qꝛ ſuppoſito qꝛ nõ facit hoc ex electiõe ſꝫ qꝛ vi
cit̃ ẽ icõtinẽtia ⁊ nõ ẽ icõtinẽtia ꝓpriiſſime dicta qꝛ il
la ẽ circa delectatiões ꝗ ẽ icõtinẽtia ſcḋm aliã ſpecieꝫ
ꝗ dr̃ mollicies. Tertio ĩ tali nõ ẽ ꝯcoꝛdia partiuꝫ aĩe
ſꝫ pugna ⁊ cõtẽtio ⁊ ꝯtratẽdẽtia ꝗ victũ eı⁹ non ẽ ma
licia nec ẽ victũ ſup omnem maliciam poſitum ergo

non eſt beſtialitas ergo eſt incõtinẽtia non ſtrictiſ
ſime dicta ergo eſt incontinentia ſecundum ſpeci-
ciem que eſt mollicies. ¶ Prima cõſequentia nemi
ni qui ariſtotelem in ſeptimo legerit dubia eſſe de-
bet et probatur per euſtracium. Ita dicẽtem in prin
cipio ſeptimi quare et in maliciis oppoſitis virtu
tibus moralibus concordia quedam eſt partiũ ani
me in incontinentia autem non eſt concordia par-
tium anime. ¶ Secunda conſequẽtia probatur per
eundem euſtracium commento ſequenti dicentem
de beſtialitate ꝙ eſt ſpecies malicie ſuper omnem
maliciã. ¶ Quarto deſerere opus iuſticie propter
triſticias tactus ⁊ guſtus eſt iniuſticia/ſecundũ gra
dum mollicieí ergo deſerere idem opus propter tri
ſticias aut pericula amiſſionis pecuniarũ aut ali-
as triſticias que habeant conditiones ſupra poſi-
tas eſt iniuſticia ſecundum gradum mollicieí conſe
quentia tenet quia conſtat ꝙ eſt iniuſticia ſecundũ
aliquem gradum et non ſecundum gradum tempe
rantie nec ſecundum gradum beſtialitatis nec ſe-
cundum continentie ſtricte accepte ergo ſecundum
gradum mollicieí. Tum ſecũdo qꝛ nõ eſt ratio que
cunq; propter quam vinci a triſticiis guſtus et ta-
ctꝰ conſtituat iniuſticiam in gradu mollicieí quin
per eandem concludatur ꝙ vinci ab aliis triſticiis
ſub conditionibus ſuprapoſitis conſtituat etiam
iniuſticiam ĩ gradu mollicieí. Et ſicut argutum eſt
de iniuſticia ita argui poteſt de generibus aliorum
vicioꝝ. ¶ Quarta cõcluſio non eſt circa tm̃ triſtici-
am prouenientem ex diuturnitate operis laborioſi
probatur qꝛ perſeuerantia non eſt tãtum circa hu-
iuſmodi triſticiam ergo nec mollicies conſequentia
iſta nota eſt et antecedẽs probatum eſt diffuſe cum
agebat de perſeuerantia. ¶ Quinta concluſio mol
licies eſt vicium oppoſitum perſeuerantie patet ſa
diuiſſio vicii. tis ex his que dicta ſunt de perſeuerantia vnde ſe-
cundum ariſ. in ſeptimo vt frequenter recitatum eſt
vicium morale diuiditur in tres ſpecies vel gradꝰ
in maliciam/incontinentiam et beſtialitatem con-
tra maliciam eſt virtus contra beſtialitatem heroi
ca virtus contra incontinentiam continentia. Con-
tinentia diuiditur incontinentiam ſtricte acceptaꝫ
que eſt circa delectationes et perſeuerantia que eſt
cum quis bene ſe habet. Contra oppugnãtes triſti
cias non quaſlibet ſed quales dicte ſunt continen-
tie ſtricte opponitur incontinentie ſtricte accepta ⁊
perſeuerantie mollicies. ¶ Contra ſecundam con-
cluſionem arguitur primo ratione Tho. poſita in
recitando opinionem ſuam. ¶ Secũdo triſticie cau
ſate a rebus afflictis ſunt multum vehemẽtes ergo
circa eas non eſt mollicies. ¶ Tertio arguitur au-
ctoritate euſtrcii in ſeptimo dicentis et iam alle-
gatum eſt virtus igitur a quaſi nullis triſticiis non
propter naturam generis vel propter egritudinẽ
mollis eſt vbi euſtracius dicit mollem vinci a qua-
ſi nullis triſticiis. ¶ Ad primum dico ꝙ molle natu
rale eſt cedens debili mouenti mollis autem mora-
liter eſt cedens mouenti quod non excedit commu-
nem facultatem hominum quod ſcilicet ſuperatur
a pluribus et quod etiam plures ſuperat et tale di
citur debile mouens vel impellens cui ſcilicet reſi-
ſtitur a pluribus et non tantum a paucis. ¶ Ad ſe-
cundam dico ꝙ alique tales triſticie ſunt vehemen
tes qꝛ tñ nõ excedũt cõmunẽ hoĩm facultatem ideo
conſtituunt viciũ in gradu mollicieí. ¶ Ad tertiam
dico ꝙ euſtracius dicit hmõi triſticias eẽ quaſi nul
las non ſimpliciter cum ſm ariſtotelẽ multi ab eis
vincant ſed p cõparationem ad triſticias cõmunem
facultatem hoĩm excedentes ſicut triſticia q̃ ꝓuenit
ex ſupplicio ignis aut periculo mortis iminẽtis et
grauiſſimoꝝ tormẽtoꝝ. ¶ Cõtra tertiã concluſionẽ
arguit auctoritatibus ariſtotelis ⁊ primo auctori
tate eius in principio ſexti capituli primi tractatꝰ
vbi ꝯpat incõtinẽtiã/molliciẽ ⁊ intẽperãtiã īter ſe.
Dicit eñ circa eas aũt que per tactũ ⁊ guſtum dele
ctationes/⁊ triſticias ⁊ ꝯcupiſcẽtias ⁊ fugas/circa
q̃s tẽpantia ⁊ intẽpantia. Diſtincta priꝰ eſt q̃dẽ ſic
ſe hr̃e vt vinci ⁊c. vbi ptꝫ expreſſe ꝙ ponit predicta
circa delectationes et triſticias guſtus et tactus.
Secũdo arguit auctoritate eiuſdẽ capitulo quar-
to vbi expreſſe dicit ⁊ probat ꝙ circa delectatiões
non neceſſarias vt ire lucri honoris ⁊ hmõi nõ eſt
incõtinentia nec cõtinentia nec mollicies ⁊ ꝙ ſuper
habundãtes in talibus nõ dicũtur ſimpliciter incõ
tinentes ſed cũ addito vt puta incõtinentes pecu-
niarũ aut lucri. ¶ Tertio auctoritate euſtracii ibi
dem dicẽtis quẽadmodũ eñ principaliter ſeu ꝓprie
incõtinentes dicũtur ꝓpter ſuperflue vti venereis
ſic ⁊ iſti dicũtur incõtinẽtes cũ appoſitionẽ vt ſup-
flue amplexantes vincere ⁊ ditari. Propter iſtas
auctoritates ⁊ aliquas alias ſimiles voluit aliqui
ꝙ continẽtia perſeuerãtia ⁊ eorũ oppoſita nõ ꝯtin
gant niſi circa voluptates ⁊ triſticias guſtꝰ ⁊ tactꝰ.
Ad primã ergo reſpõdeo ꝙ ar. loquitur de illis de
lectationibus guſtꝰ et tactꝰ non qꝛ circa eas ſolas
ꝯſiſtat ꝯtinentia ſed qꝛ circa eas manifeſtius ꝯſiſtit
et per eas ꝯuenientius ⁊ melius nobis natura ho-
rum innoteſcit. ¶ Ad ſecũdam ꝯcedo ꝙ in illo loco
arꝫ. non vult ꝓbare niſi ꝙ non omnis ꝯcupiſcentia
honoris eſt incõtinẽtia ſimiliter ſꝫ iſta ē incõtinẽtia
honoris immoderata cũ quo ſtat ꝙ deſerere bonũ
iuſticie vel alterius virtutis ꝓpter triſticiã ꝓueniẽ-
tem ex periculo perdẽdi honorẽ eſt mollicies ⁊ de-
ſerere bonũ iuſticie ꝓpter honorẽ ꝯſequendũ ē iuſticia
ſecundũ gradũ incontinẽtie nec oppoſitũ dicit arꝫ.
Ad tertiã ſimiliter. ¶ Contra quintã ꝯcluſionẽ ar-
guitur ſic Eſſe delicioſum ptinet ad intẽpantiã ſed
ſcðm ariſtotelẽ in ſeptimo ethicoꝝ. Delicia mollici
es quedã eſt ergo mollicies nõ opponitur pſeueran
tia ſed intemperentie. ¶ Secũda eſſe luſiuꝰ eſt ꝯtra
rius eutrapeli ſed luſiuꝰ ſcðm arꝫ. in eodẽ ſeptimo
eſt mollis ergo mollicies opponitur eutrapelie et
non perſeuerantie. ¶ Ad primã reſpondet beatus
thomas ꝙ delicia ē quedã mollicies ſed mollicies
ꝓprie reſpicit defectũ delectationũ. Delicia autem
reſpicit cauſam impedientem delectationẽ ſcꝫ labo
rem delicioſi enim ſecundũ eũ dicuntur qui nõ poſ
ſunt ſuſtinere laborem nec aliquid qd̃ voluptatem
diminuat ſecundũ illud deutronomii triceſimo o-
ctauo tenera mulier ⁊ delicata q̃ ſuper terrã ingre
di non valebat nec pedis veſtigiũ figere ꝓpter mol
liciem. Hec ſolutio mihi nõ placet nã ſi delicia eſt
quedã mollicies delicia ſecundũ mõm loquẽdi ari-
ſtotelis eſt ſpecies mollicieí ergo delicia ⁊ mollici-
es non habent illas diuerſas conotationes quas
dicit thomas. Secundo quia ex omnibꝰ ipſis vide
tur oppoſitũ delicia eñ a deliciis que voluptates
quedã ſunt dicitur ergo ꝓprie delicioſꝰ eſt qui non
poteſt ferre abſentiã delectationũ. ¶ Tertio ſi deli
cia eſt quedã mollicies ⁊ delicia omnis pertinet ad
intẽperãtiã ꝯſtat ꝙ aliqua mollicies ad intempe
rantia pertinebit ergo mollicies non erit ſecũdum
totũ genus ſuũ oppoſita perſeuerãtie. Ideo pro ſi
gnificatione horũ terminorũ aliter dico ſcꝫ ꝙ mol-
licies ſignificat vicium illiꝰ qui ꝓpter fugã triſticie
qualis ſupradicta deſerit opus virtutꝫ ſiue illa tri
ſticia cauſetur ex preſentia triſtabiliũ ſiue ex abſẽ
tia delectationũ. Delicatꝰ enim qui ꝓpter fugã tri-

ſticie ex abſentia delectationū ꝓuenientis deſerit
opus virtutis ꝙuis tamen dubiū ſit vtrū extēdatur
ad venereaꝝ triſticias. Ad formā tamen rationis
nego maiorē niſi quis eſſet delicatus ꝓpter electio
nem ⁊ nō ꝓpter paſſionē. Delicatus autē ꝓpter ele
ctionē nō eſſet mollis nec talis delicia eſſet mollici-
es ¶ Ad ſecundā reſpōdet beatꝰ tho. ꝙ in ludo duo
ſunt ꝯſideranda ſcꝫ delectatio ⁊ ſic inordinate lu-
ſiuꝰ opponitur eutrapelo Aliud eſt remiſſio ſiue q̄-
es que opponitur labori Et hoc mō pertiet ad mol
licie qꝛ ſicut nō poſſe ſuſtinere laborioſa pertinet
ad remiſſionem ita nimis appetere remiſſionē lu-
di vel quācunqꝫ aliam quietem pertinet ad mollici
em. Hec ſolutio non videtur michi conſona dictis
eiuſdem doctoris. Arguo enim ſic. Appetere remiſ
ſionem ſecundum ꝙ hmōi aut eſt appetere rem dele
lectabilem aut rem carentem labore ſi primum er-
go luſiuus ſcdm ꝙ remiſſionem ⁊ quietem appetēs
non eſt dicendus mollis ſed incontinens quia pro-
pter delectationem deſerit opus bonum. Si ſecun-
dū ergo mollicies nō eſt vniuerſalr̄ circa triſticias
prouenientes ex defectu ⁊ abſētia delectationis cu
ius oppoſitū determinat idē doctor. Et ptꝫ ꝯña qꝛ
quicunqꝫ fugit triſticiam prouenientem ex abſentia
delectationū ꝓſequtur delectationē ſed luſiuꝰ ſm ꝙ
remiſſionē ⁊ q̄etē appetēs nō ꝓſeq̄r delectationē ſed
fugit laborē ⁊ triſtantē ⁊ moleſtantē igr̄. Pro ma
teria ꝗ argumenti dr̄ ꝙ luſiuꝰ accipit̄ dupl̄r vno mō
ꝓ eo q̄ cū recreationis ⁊ quietis ab aliquo laborio
ſo ope excedit i appetēdo aliq̄ iocūdā ꝯuerſatione
⁊ coītionem ⁊ talē vocat ariſ. luſiuū et dicit eū eſſe
mollē qꝛ hoc mō ludꝰ nō appetit̄ niſi cauſe remiſſio
nis ⁊ quietis/ qḋ ptꝫ primo ꝑ illud qḋ hꝫ ariſ. quar
to ethi. cū ait. Exiñte aūt requie ⁊ in vita ⁊ in hac cō
uerſatione cū ludo videt̄ ⁊ hic eſſe collocutio quedā
conſona rōni. Et in ſeptimo vbi rñdet ad obiectio
nē de luſiuo ita ait. Videt̄ aūt ⁊ luſiuus intēperatꝰ
eſſe. Eſt aūt mollis/ ludus enī remiſſio eſt ſi quidem
igitur quies Ad hanc aūt ſuperhabūdātiā eſt luſi-
uus. Ex quo textu ptꝫ ꝙ ſm eū luſiuus eſt qui ſuper
habūdat in appetitu quietis ⁊ remiſſiōis ꝓpt̄ fu
gā laboris. Alio mō accipit̄ luſiuꝰ pro eo qui ſuper
habūdat in appetēdo exercitiū illud quod a viris
bonis et probis cū remiſſionis itroductū eſt nō pro
pter fugā laboris ſed ꝓpter delectationē qua quis
hꝫ ⁊ ſuſcipit ex tali exercitio. Et hoc mō luſiuꝰ ptī-
net ad icōtinētiā. primo mō ad mollitiē primo mō
ſemꝑ videt̄ ptinere ad mollitiē ⁊ nūq̄ ad intēperā-
tiā qꝛ luſiuꝰ primo mō eſt qui nimiā remiſſionem cu
ris ⁊ laboribus ſuis iterponit iō cū ſe aliqū defati
get labore nō videt̄ ex electione ſeḋ ſuꝑhabundanti
am ludi ſed ſolū qꝛ a triſticiis laboris vincit̄. Scḋo
mō ludus aliqū pertinet ad incontinentiā cū q̄s ſcilꝫ
victus a paſſiōe delectatiōis, tali exercitio dat ope
rā. Aliqñ vero pertinet ad intēperantiā cum quis
ſcꝫ per longā cōſuetudinē iā ex electione ludū ſequit̄
et nō qꝛ victus ſit a paſſione. Nūc aūt ad formā ar-
gumenti ꝯcedo ꝙ luſiuus opponit̄ eutrapelio et ne-
go ꝯñam qꝛ ſicut dictū eſt iſti gradus vicioꝝ reperi
untur in omnibus generibus vicioꝝ et gradus vir
tutum in omnibus generibus virtutum.

Querit̄ ſecūdo de ꝑſeuerantia.

Utrū ſit viciū oppoſitū ꝑſeuerātie. Argr̄
ꝙ nō qꝛ ptinacia ꝯplet rōnē hereſis/ ſꝫ he
reſis nō opponit̄ perſeuerātie ꝗ nec ptinatia perſe
uerantie opponit̄. ¶ In oppoſitū arguit̄ auctorita
te tulii in ſua rethorica dicētis ꝙ ita ſe hꝫ pertina-
cia ad perſeuerantiā ſicut ſuꝑſtitio ad religionem
ſed ſuperſtitio opponit̄ religioni ꝗ ⁊ ptinatia per-
ſeuerātie. ¶ Notandū ꝙ ſm beatū thomā pertina-
cia opponit̄ perſeuerātie ⁊ mollicie. Qḋ ꝓbat ꝑ-
ſeuerans eſt qui ꝑſiſtit in ꝓpria ſcdm ꝙ oportet ꝑ-
tinax qui plus q̄ oportet perſiſtit/ mollis autē qui
minus q̄ oportet Secūdā partem huiꝰ aūtꝫ probat
qꝛ ſecūdū yſidorū libro ethicorū ptinax dicitur ali
quis qui eſt impudēter tenēs quaſi oīa tenax et hic
idem dicitur ptinax eo ꝙ in ꝓpropoſito ſuo ad vi-
ctoriā ꝑſeuerat Quicqḋ ſit de ꝯcluſione principali
ipſa tñ non eſt ꝯformis aliis dictis eiuſdem thome
quibus ſupra ꝯtradiximus ſecūdū eū eū vbi agit
de perſeuerātia nō oīs perſiſtens in ſentētia ſecun
dum ꝙ oportet dicitur perſeuerās ſed ille tantum
qui nō dimouetur ab opere bono ꝓpter moleſtiā
⁊ triſticiā diuturnitatis ergo ſi pertinatia ſit dire
cte oppoſita ꝑſeuerātie ptinatia dicetur viciū quo
quis ꝯtra moleſtiā diuturnitatis nimis perſiſtit in
opere bono ſed ꝯſtat ꝙ ſcdm eundē pertinatia non
eſt tale viciū imo etiam aliquis dicitur ptinax eſto
ꝙ ex diuturnitate nullā moleſtiā aut triſticiā ſentiat
ergo hic ꝯcluſio thome non ꝯuenit cum aliis prius
dictis. ¶ Scḋo ſi ſic ſequeretur ꝙ nullū viciū eſſet ꝑ-
tinatia ſaltē niſi vbi circunſtantia diuturnitatis de
bona electiōe aut ſententia malā faceret qḋ in pau
cis ꝯtingit ⁊ patet ꝯña qꝛ ſi ptinacia opponatur ꝑ
ſeuerantie ptinatia includet in ratione ſua circūſtā
tiam diuturnitatis ſicut perſeuerātia. ¶ Tertio qꝛ
non eſt preſeuerantia niſi cū quis inſiſtit bono ope
ri quod nō deſerit ꝓpter moleſtiā vł triſticiā aliquā
ꝓpter quā recta ratio dictat illud nō eſſe deſerādū
ergo niſi q̄ erit pertinacia niſi quis inſiſtat bono o-
peri qḋ nō deſerit ꝓpter moleſtiā ꝓpter quā tamen
recta ratio dictat ipſum eſſe deſerēdū ſꝫ ꝯſtat ꝙ ꝑ-
tinax eſt qui manet ſentētie cui nō debet immanere
vt patet ex yſidero ergo pertinacia accepta vt ac
cipit yſidorꝰ ⁊ tho. nō opponit̄ ꝑſeuerētie ¶ Quar
to ptinax vt de eo loquitur tho. ꝓpter delectationē
immanet ſententie plꝰ q̄ debet ergo ptinacia nō op
ponitur ꝑſeuerētie ſꝫ cōtinentie. Añs ꝓbatur perti
nax immanet ſentētie ꝓpter victoriā ergo ꝓpter de
lectationē. ¶ Aſſumptuꝫ ꝓbatur primo ex thōa ita
dicente Et hic iō dicitur pertinax eo ꝙ in propoſi-
to ſuo ad victoriā perſeuerat. Antiqui enī dicebant
vicia quā nos victoriam Secūdo idē aſſumptū pro
batur per eūdē qui dicit ꝙ talles vocat ariſ. in ſepti
mo ethicorum iſchirognomes. i. fortis ſententie vel
ydrognomes. i. ꝓprie ſentētie quia ſcꝫ ꝑſeuerant in
ꝓpria ſentētia ſed ſcdm ariſ. in eodem loco iſchiro
gnomes ⁊ ydrognomes ducūtur ſiue vincūtur a de
lectationibꝰ gaudēt enī vicentes ſi nō tranſſuadeā
tur ⁊ triſtantur ſi infirma que eorū ſint. Et cōcludit
ibi ꝙ tales ſunt magis ſimiles incontinentibus q̄
continentibꝰ. Probatur idē auctorite euſtracii ibi
dē dicētis qꝛ ergo iſchirognomes vincūtur a dele-
ctationibus ⁊ paſſionibꝰ turpibus magis aſſimi-
lantur incontinti ecce quomodo hi quos thomas
vocat pertinaces vincuntur a delectationibus et ꝑ
ꝯſequēs nō opponūt̄ ꝑſeuerātibꝰ q̄ vicūtur a triſti
ciis. ¶ Ideo aliter reſpondeo ad queſtionē pro quo
notandum eſt ꝙ vt ſupra dictum eſt continens eſt q̄
contra impetum delectationum immanet ſententie
aut electioni cui recta ratio dictat eſſe immanendū.
¶ Incontinens eſt qui delectationi cedit et propter
ea ſententiam vel electionem deſerit contra dicta-
men recte rationis ſub quo incontinente cotinētur
etiam illi q̄ dicuntur dure ceruicis qui ne videātur
vinci ſed vt vincāt i ſententia aut electione priuo ſu
ſcepta perdurant contra iudicium recte rationis.
Et iſti licet inſiſtant vni ſententie non recte propter

electiorem tamen eſt vna alia cui non inſiſtunt ſcilʒ ſententie reuocatorie prime, rōne primi dicuntur ſimiles tam continētibus ꝙ incōtinētibus, rōne ſecūdi ſunt vere incontinentes qꝛ cum ſuadeātur ad oppoſitū ſententie non recte et recta ratio dictet eis aut ſaltem dictare debeat ꝙ debeant eam deſerere nichilominus propter deſiderium victorie non inſiſtunt huic vltime ſentētie dictatiue ſed potius perſequunt delectationē ⁊ ab ea vincunt. Alii ſūt q̄ nullius delectationis gratia inſiſtunt ſentētie vel electioni cū tñ recta rō dictet ei eſſe ꝓpter delectationem inſiſtendū. Exēplū huiꝰ eſt de aggreſti oppoſito eutrapeli ⁊ luſiuo cui recta rō dictat aliqñ eē dādam operā ludo grā delectationis cui ſententia nō inſiſtit qꝛ minus ꝙ opʒ delectatione gaudet, ⁊ inter hunc ⁊ inter incōtinētē mediꝰ eſt ꝯtinēs vt dicit arʒ. in ſeptimo ſub his vbis. Quia aūt aliqs eſt talis qualis minus ꝙ opʒ corporalibꝰ gaudēs ⁊ iō imanens rōni talis huius incōtinētis medius cōtinens et ſm eū differt iſte ab incontinēte qꝛ incontinēs iō non immanet qꝛ magis ꝙ opʒ gaudet delectatione iſte aūt ideo non opʒ qꝛ minus ꝙ opʒ delectatione gaudet, iſte aūt nec nomē habet nec contraria videtur ꝯtinentie qꝛ in paucis ⁊ raro ꝯtingit. Perſeuerantia aūt eſt qua quis contra triſticias imanet ſententie vel electioni recte. Mollicies qua quis triſticiis cedit ⁊ propter eas fugiendas ſīilʒ ⁊ electionē rectā deſerit de qbus triſticiis ſupiꝰ recitamꝰ cōditiōes q̄ aūt nullis triſticiis vehementibꝰ infra tñ ꝯmunē facultatē hoīm exiſtentibꝰ ſententiā aut electionē deſerunt quā tñ recta ratio propter eas eſſe deſerendā dictat vel dictare debet tales opponuntur perſeuerātibꝰ ⁊ viciū taliū opponit ⁊ pſeuerātie ⁊ mollicie. Pro cuius declaratione ſit prima cōcluſio. Aliquū aliqua ſententia eſt recta ſecluſa circūſtātia triſticie vel nocumēti qua poſita nō eſt plꝰ recta ſed ſm rectū rōnis dictamen deſerēda eſt verbi grā ſentētia ⁊ electio de ieiunio quadrageſimali ſecluſa circūſtātia moleſtie ⁊ triſticie egritudinis recta eſt ſed poſita hmō circunſtātia propter hmōi triſticiam ⁊ moleſtiam fugiendā deſerenda eſt ſed potius inſiſtēdum ſententie reuocatorie illius ideo ſi quis non obſtante egritudine vellet inſiſtere ſententie ſuſcepte de ieiunio inſiſtendo et non diceret perſeuerans nec mollis ſed ſm vnā ſignificationē ptinacis poſſet dici pertinax. ¶ Aliud exemplū pōt eſſe eſt aliquis regius cōſul q̄ ꝓpoſuit exeq̄ ſentētiā aliquā curie ſupreme inferunt ⁊ mine graues ⁊ magne ſi exequat. Sunt tñ multi alii qui ſine periculo poſſunt eandem ſententiam exequi. Dico ꝙ ſi non obſtantibꝰ talibus triſticiis pſiſtat in ſententia et non cedat eis ipſe eū ptinax non perſeuerans qꝛ in tali caſu recta ratio dictat ꝙ eſt cedendū triſticiis et periculis hoc dictū fundat i ariſtotele tertio ethicorum vbi dicit. Eſt aūt difficile iudicare quale pro quali eligendū ⁊ quid pro quo ſuſtinendū. Ex quibus verbis apparet ꝙ in aliquibus virtutum operibus non obſtantibꝰ quibuſcunq̧ triſticiis ⁊ doloribus inſiſtendū. Aliquibus aūt non vno ſunt aliqua q̄ vt fugiamꝰ triſticias ⁊ dolores aut dampna deſerenda ſunt ille ergo qui talia nō deſerit ꝓpt triſticias dicitur ptinax. ¶ Scda ꝯcluſio viciū oppoſitum perſeuerātie ⁊ mollicie nō ſolū ꝯſiſtit i nō deſerēdo ſententiam abſolute recta ſed ēt in nō deſerendo ſententiā rectā tā abſolute ꝙ ex omni circumſtantia facit perſeuerantia hoc facit circa nō rectā pertinatia ſed quodlibet pſiſtere in ſententia recta ſimplr ⁊ ex circunſtantia cōtra triſticias tales quales dicte ſunt ſupra eſt pſeuerātia ꝗ quodlʒ pſiſtere in ſentētia nō recta cōtra triſticias eſt pertinacia. ¶ Aduertandū eſt vlterius ꝙ pertinax nō dicit omnis qui ſentētiam tenet quā tenere nō debet. Patet quia tunc omnis errās eſſet pertinax quod falſum eſt ideo pertinax non dicitur preciſe a tenere ſed a tenacitate que ſignat quādam vehemētiaʒ in tenēdo tantā ꝙ eſt pertinaci multū difficile a ſētētia diſcedere. Ideo pertinax accipitur quinq̧ modis. Uno modo pro omi vehemētiꝰ et inſeparabiliꝰ ꝙ oportet ſententiā tenente. Et hoc modo pertinacia nō ſolum perſeuerātie ſed etiā ꝯtinentie ⁊ cōſtātie ⁊ pōt ꝯtingere pertinacia tā in veris ſentētiis ꝙ in falſis. Sunt enim quedā ſentētie vere quas ꝓbabiliter tātum ꝯgnoſcīꝰ ⁊ ad quas habemꝰ media que nullo modo ſunt ꝯuincētia quibus ſi tam vehemēter adheremus ꝙ nollemꝰ ꝓ quacūq̧ ratione quātūcunq̧ euidenti aut experiētia eas deſerere. Quis eſſent vere nihilominꝰ tñ eſſemꝰ vere pertinaces hoc genus pertinacie frequēter incurrunt illi qui ſe ad certas doctrinas alligāt et ſibi aſſumūt doctorū opiniōes anteꝙ eas ꝓbauerint ⁊ velut ſacro ſanctū reputāt quicquid in libris doctorū quos amplectuntur ſcriptum eſt quorū vt opinionē defendāt ſacrarū litterarū verba ⁊ aliorū grauiū auctorū verba extorte exponūt quod vicii genꝰ eſt maxime contrariū vere eruditioni cum tales nō quid dicatur ſed quis dixerit potiſſimū attēdāt ⁊ ꝯſiderent. ¶ Secūdo modo accipitur pro omni tenēte ſententiā vehementius ꝙ oportet gratia victorie vt ſcʒ vincat ⁊ nō vt vincatur vt ſcʒ ꝯſequat delectationē vincēdo ⁊ fugiat triſticiam que eſt in vinci. Tertio modo accipitur pertinax pro eo qui vehementiꝰ ꝙ oportet ſententiam tʒ ita vt ab ea nec rationibꝰ nec delectatiōe nec triſticia diuelli poſſit quā tamen ſententiā recta ratio dicta eſſe deſerendā ꝓpter alterū eorū. ¶ Quarto modo accipitur pertinax pro eo qui vehementius ꝙ oportet ſententiam tenet ita ꝙ nullis triſticiis nec paruis nec magnis ab ea dimoueri poteſt quā tñ recta ratio ꝓpter hmōi triſticias fugiendū deſerendam eſſe dictat. ¶ Quinto mō accipitur pertinax pro eo qui vehemētius ꝙ oportet ſentēciā tenet ita vt nollit eā deſerere ꝓpter triſticias vehemētes infra facultatē homīs poſitas ꝓpter quas tamē recta ratio eam deſerendā dictat. ¶ Tunc ſit quarta concluſio ptinatia primo ſcdo tertio ⁊ quarto modū dicta nō adequate opponitur perſeuerētie de pertinacia primo modo dictat iaʒ ꝓbatū eſt quia multis aliis virtutibus opponitur vt dictū eſt de ſecundo modo patet quia illa pertinacia opponitur cōtinentie ⁊ multū aſſimulatur incōtinentie. De tertio modo patet quia illa opponitur tam ꝯtinentie ꝙ pſeuerātie ⁊ pro aliqua eius parte virtuti heroice. De quarto modo patet illa opponitur tā perſeuerante ꝙ virtuti heroice. Qui enim nō vult fragilem ſententiā deſerere vt fugiat triſticias cōmunē facultatem hominū excedentes beſtialis videtur. ¶ Quinta cōcluſio ptinacia quito mō dicta opponitur adequate perſeuerantie. Patet ſatis ex his que ſupra dicta ſunt. Sunt enim perſeuerātia et hec pertinacia circa eadē perſeuerātia quidē ꝯformiter ad rectam rationē pertinacia vero difformiter. Et ſi queras vtrum opponatur ſibi ſecūdum exceſſum aut ſecundū defectum. ¶ Reſpondeo ꝙ qꝛ perſeuerātia ꝓprie diffinitur per pſiſtere in ſentētia contra triſticias impugnātes ideo dico ꝙ pertinacia ꝓprie opponitur ſecūdū exceſſum qꝛ ptinax nimis inſiſtit ſententie ⁊ mollicies ſecundū defectū. qꝛ non ſatis inſiſtit ſentencie cum hoc tñ ſtat ꝙ de molli dicatur ali

quid eſt hoc aduerbio magis quod dicitur de pertinaci cum hoc aduerbio minus molles enim magis ꝙ oportet diſcedit a ſententia et pertinax minus ꝙ oportet diſcedit a ſententia ſimiliter mollis magis ꝙ oportet fugit triſticiam. Et pertinax minus ꝙ oportet fugit triſticiam. Eſt autem quadruplex pertinacia, ſcilicet moris, ſimplicis erroris, infidelitatis, et hereſis. ¶Pertinacia moris eſt qua quis vehementius ꝙ oportet adheret ſententie dictatiue particulariter de agēdo aut fugiēdo. ¶Pertinacia ſimplicis erroris eſt qua quis vehementius ꝙ oportet adheret opinioni ad fidem catholicam nō ſpectāti. ¶Pertinacia infidelitatis eſt qua quis vehementius ꝙ opz adheret ſentētie de nō ſuſcipiēda fide vt cū paganꝰ ita aduerſꝰ fidē catholicā obſtinatus permanet vt nec propter miracula net propropter inſpirationes diuinitus immiſſas nec propter apertiſſimas diſſolutiones rationum ſophiſticarū que contra fidem fiunt fidem ſuſcipere velit. ¶Pertinacia hereſis eſt qua quis vehementius ꝙ recta fides exigit opinioni ſue ad fidem catholicam ſpectanti adheret. Sed de his poſtremis diffuſius dicetur cum agetur de infidelitate et hereſi. ¶Pertinacia autem ſimplicis erroris eſt duplex quedam eſt circa principia vniuerſalia agibilium et iſta eſt periculoſa et eſt principium pertinacie moris ſicut ꝙ ſimplex fornicatio ſit licita. ꝙ liceat vnicuiqꝫ tirannum indampnatum occidere et multa alia, alia eſt pertinacia ſimplicis erroris circa ſpeculabilia et iſta licet non ſit tam nociua moribus honeſtis ſicut precedens eſt tum multum nociua vere doctrine et eruditioni legitime cum quis enim nec auctoritati quam non poteſt honeſte reiicere nec patenti experientie nec euidenti rationi cui non poteſt rationabiliter contradicere acquieſcere non vult eſt multum elongatus a cognitione veritatis cum his vix non obſtinatione mentis veritas inuenitur et inquiritur. Multe autem cauſe et varie ſunt propter quas plures non poſſint a falſis opinionibus ſuis diſtrahi ſed aſſumant in eis impudenter pertinaciam. ¶Prima eſt conſuetudinis diuturnitas qꝛ ſcilicet a iuuente in tali opinione nutriti ſunt de qua tamen conſuetudine dicit auerrois ꝙ eſt maxima cauſa īpediens a pluribus rebus manifeſtis ¶Secunda ſenſus et iudicium vulgi imperiti cōtra conſilium ciceronis dicentis. Te autem et ſi non ī oculis ſis multitudinis tamen in eius iudicio ſtare noſtim. Et ſeneca. Mundum felix eſt ſi te mundum turba deriſerit. ¶Tertia malicia ſicut contingit in intemperatis qui propter maliciam voluptatem inter bona potiſſima numerāt. ¶Quarta paſſio odii propter quod aliquando vera dicta eorum quos odimus tanꝙ falſa pertinaciter improbamus et reiicimus. ¶Quinta paſſio amoris tam noſtri ꝙ doctorum quos inſequendo ſuſcepimus ignorantiam enim noſtram occultare volumus et ſcientiam impudenter oſtentare ideo ſumus contra noſtras vel nr̄orꝫ doctorꝫ opiniōes ī ſuaſibiles quas approbamus frequenter anteꝙ aceres librorum viderimus. Sexta auctoritas fragilis nam in his que ratione diſcuti poſſunt non quis dicat ſed quid dicatur conſiderandum eſt. ¶Septima inanis glorie cupiditas et fuga ingloriationis. Eſtimemus enim aliquando turpe deſerere opiniones quas a iuuētute ſuſcepimus aut amplecti opiniones iuniorum nobis contradicētium. Quam cauſam notauit horatius dicens. Aut quia turpe putant parere minoribus aut q̄ imberbes didicere nolunt perdenda faſeri. ¶Contra quintam concluſionem. Arguitur ſic pertinacia oritur ex inani gloria ſed inanis gloria non opponitur perſeuerantie ſed magna nimitati igit. Añs eſt gregorii. xxxi. moralium. Scd̄o ſi pertinacia opponit̄ pſeuerantie aut opponit̄ ei per exceſſum aut per defectū. Nō primū qꝛ ptinax cedit alicui delectatio ⁊ triſticie qꝛ vt dicit ariſ. in ſeptīo ethicorum gaudent vincentes ⁊ triſtantur ſi que eorum ſunt infirma appareant nec ſecundum qꝛ tunc eſſet idem ꝙ mollicies. ¶Tertio ſicut perſeuerans conſiſtit in bono contra triſticias ita continens et temperatus contra delectationes et fortis contra timores et manſuetus contra iras ſed pertinax dicitur aliquis ex eo ꝙ nimis in aliquo perſiſtit ergo pertinatia non magis opponitur perſeuerantie ꝙ aliis virtutibus. ¶Quarto pertinax nō immanet ſententie reuocatorie prime propter triſticiam fugiendam ergo pertinax quinto modo non differt a molli. ¶Ad primam nego conſequentiam licet cū cauſa pertinacie nō opponitur perſeuerancie ipſa tamen pertinacia opponitur. Et hec ſolutio conformiter poſita eſt ad thomam. Sed hic eſt queſtio volo ꝙ aliquis pertinaciter imaneat ſiue propter delectationem et gloriam dicendi et volo ꝙ ſit tantū deſiderium glorie et victorie ꝙ etiam non ſit dimiſſurus eam propter vehemētas triſticias ⁊ grauia pericula queritur ergo vtrum iſte ſit incōtinēs aut pertinax. ꝙ ſit incontinens patet quia vincitur a delectatione ſcilicet a concupiſcentia glorie ꝙ ſit pertinax patet quia non vincitur a triſticia que tamen impugnat eū cum recta ratio dictat eum debere credere triſticie. ¶Ad iſtaꝫ queſtionem dico ꝙ talis eſt pertinax qꝛ ab illa paſſione que impugnat actum cōſtituitur actus in gradu vicii ſue virtutis. ¶Pro cuius declaratione ponatur caſus ꝙ aliquis proponat facere ieiuniū quadrageſimale a quo amici eiꝰ propter certas cauſas nitātur eū diſſuadere ipſe autem vincendi deſiderio nō deſerat ꝓpoſitū ſed velit pſiſtere in ꝓpoſito glorie ⁊ victorie cauſa tūc veniat peritus medicus qui ꝓponat ei graues egritudines in quas incidet ſi perſeueret in ieiunio ⁊ nihilominus nō cedat his triſticiis necꝫ ꝓpter fugam harū deſerat ꝓpoſitum ſuū tūc dico ꝙ primꝰ actꝰ eſt actu incōtinentie quia delectationis cauſa immanet ſententie. Secūdus vero actus eſt actus pertinacie qꝛ non cedit triſticiis cū recta ratio dictat eſſe cedendū. Et ſi dicas volo ꝙ ad imanendū primo actui ſicut dictū eſt pugnet delectatio ⁊ victoria, ⁊ ſimul ⁊ ſemel triſticia ex egritudine, pugnet cū recta ratione ad deſerandū ipſum actū tamē immanet actui ⁊ nō deſerit ipſum queritur vtruꝫ actus ſit ꝯſtitutus in gradu cōtinētie vel pertinacie. Dico ꝙ ſimul in vtroqꝫ in gradu quidē incōtinentie qꝛ talis cedit delectationi cōtra rectam rationem, in gradu vero pertinacie quia cū recta ratio dictat eſſe cedēdū triſticie oppugnāti nō cedit nec ē incōueniens quidem actus ſecundū diuerſas circunſtātias ſit in diuerſis gradibus imo idem actus poteſt ſimul eſſe incontinētia ⁊ mollicies, cōtinentia ⁊ perſeuerentia vel formaliter vel per equiualētiā puta ille qui vtramqꝫ paſſionem haberet pro circunſtantiis impugnante. ¶Ad ſecundū iam dictum eſt ꝙ ei opponitur per exceſſum. Et ad probationē nego ꝯñam quia licet pertinax cedat alicui deletationi tamen immanet actui contra triſticiam pluſꝙ oportet quia tamē cedit alicui delectationi quā nimis appetit, ideo ſecūdum ariſtotelem in ſeptimo habet aliquid ſimile incōtinēti. ¶Ad tertiam cōcedo añs ⁊ propter hoc in cōtinētia ⁊ in temperātia virtutibus in manſuetudine et multis aliis poſſunt reperiri gradus perſeueran-

tie ⁊ per hõs etiam poteſt reperiri gradus mollicie et ⁊ pertinacie verbi gratia ſi quis dictaret eſſe mãſuete agendũ cum aliquo a quo impugnaretur per triſticiam dãpnãdorũ ſuſcipiendorũ aut inglorîationis ⁊ diffamationis quibus tamẽ triſticiis recta ratio dictat non eſſe cedendum tunc ſi perſiſtat in opere manſuetudinis ipſe eſt perſeuerans ſi non perſiſtat eſt mollis. Si autem proponerentur alie vehementiores et veriſimiliores triſticie quibus recta ratio dictaret eſſe cedendum et non cederet ipſe eſſet pertinax. ¶ Ad quartam diſtinguo antecedẽs habet enim duplicem ſenſum. Unus eſt ſecũdum ꝙ eſt mere negatiua et ſecundum ꝙ negatio cadit ſuper totum et ſic hec non eſt propria ratio pertinacis imo hec ratio conuenit perſeueranti quia licet immaneat rationi non tamen propter triſticiam fugiendam conuenit etiam continenti et incontinenti et molli. Alius eſt ſecundum ꝙ negatio cadit ſuper primam partem et li propter conſtruitur cauſaliter et tunc eſt ſenſus ꝙ pertinax non immanet ſententie reuocatorie prime propter triſticiam fugiendam id eſt et cauſa non immanendi eſt fuga triſtitiæ et ſic ego nego antecedẽs quia iſta eſt diffinitio mollis ſi addatur contra iudicium rationis et non pertinacis. Et ſi queras quomodo diffinietur pertinax per non immanere ſententie reuocatorie Reſpondetur ꝙ ſufficit diffinire eum per immanere ſententie. ¶ Dico tamẽ ꝙ poteſt ſic diffiniri. Pertinax eſt qui contra iudicium rationis dictantis ſequendam eſſe ſententiam reuocatoriam contra triſticias primam ſententiam oppugnantes eandem reuocatoriam deſerit. ¶ Ad rationem ante oppoſitum concedo antecedens de vno genere pertinacie et nego cõſequentiam.

F I N I S.

¶ Egidius delfus ad lectorem.

Accipe que noſtris deerant maioribus olim
Ad mores: ſummi pectore prompta viri.
Nunc ſophie noſtri, primates inter honorant:
Et referunt celſo candida ſcripta polo.

¶ Impreſſum pariſius per ſolertiſſimum artis impreſſorie Guillermi anabat cõmorantis apud paruum pontem ante hoſpicium dei ad interſignium licornie expenſis honeſti viri Johannis Granion bibliopole commorantis apud clauſum brunellum ad interſignium Beate marie.

A

Ab vnitate finis non concluditur vnitas actus folio tertio co.prima
Ab vnitate producibilis effectus nõ cõcluditur vnitas actus fo.eodem co.ſecũda
Actus indifferens fit bonus vel malus ꝑ aſſũptionem finis fo.quinto co. tertia
Actus imperatiuus executionis duplex folio.vi. co. ſecunda
Actus interiores ſine exterioribus habitum fortitudinis producere poſſunt fo. ſeptimo co. tertia.
Actus interior habet pro obiecto circũſtantias actus exterioris fo.nono co. ſecũda.
Act⁹ idẽ nũo ẽ volitio & nolitõ.fo.eodẽ co.ea.
Actus idẽ eſt vſus & fruitio fo.xl.co.iii.
Act⁹ volũta. bifariã dr̃ magn⁹.fo.xxvi co.ii.
Actus aliqs naturaliter cauſat⁹ eſt peccatum folio vigeſimo primo co. quarta.
Actus fidei & charitatis ꝑſupponũt patientiã folio xlviij.co.ii.N.
Actus fidei i omni actu moraliter bono requiritur. fo.lij. co. quarta. K
Act⁹ ꝓpri⁹ alicui⁹ habitus qs ẽ.fo liiij.co.iiii.X
Act⁹ & habit⁹ nõ martirij actu & hitu martirij ẽ ꝑfectior fo.lxv. co. prima
Audaciã excedere fortitudinẽ multifariã intelligitur fo. xij co.iii.G
Audacia & timor ſe cõpatiũtur. fo.iii.co.i.
Audacia qd ẽ & ex quo generaẽ fo. viii co.i.
Aggredi difficilior act⁹ q̃ expectaẽ fo.xi co.i.
Aggrediẽs ſubito parũ expectat ibid.co.iiii
Augmẽtũ diuitiaꝝ nõ arguit augmentum honorum fo.xxxi.co.iii.
Agens duplex folio.xvi.co iii.Q
Aliqd fit ꝓpter alterũ trifariã fo.xii.co. iii.G
Aliqs act⁹ virtutis ad nullã virtutẽ formaliter pertinet. fo.xiii.co. iiij.
Ambitio dupliciter capĩ fo. lxxx.co.iii.
Ambitio ſeccundum exteriorẽ apparatũ duplex fo.lxxxi.co.prima
Ambitioſ⁹ eſſe ſecundũ numerũ contigit dupliciter. fo.lxxix co.iiij.& lxxx.co.ii.
Antigonus i infirmitate audax i ſanitate meticuloſus. fo.xx.co.i.
Appetitus honoris aut pecuniç non ſemp viturperabilis. fo.xii co.iiij
Appetit⁹ honoris aliqñ ẽ licitus ob nullũ aliũ finẽ creatũ ab appetente. fo.lxxxii.co.iiij.E
Appetitus honoris inordinatus triplex folio ſeptuageſimo nono co.iiij.L
Appetere honorem & petere differunt folio lxxxiiii.co.pria
Appetitus arduorũ mltiplex fo.liiii.co.ij. & fo.xc.co.iij. D
Appetitus ſenſitiuus nõ renitente intellectio põt vires executias moueẽ fo.xxii.co.i.
Appreciatio multiplex. fo.lii.co.iiii.K
Appreciatio veri hũilis ex qb⁹ cõſurgit folio quinquageſimo quinto co.ſecũda.
Auerſio duplex. fo.lxxvii.co.iii.S
Auxilium ſpeciale in actibus meritorijs non eſt ponendũ. fo.xl iiii.co.ii
Aureola martirij non omnibus ꝑ chriſto mori volentibus dabitur fo.xiii.co.ii.

B

Bellũ dupliciter accipĩ fo.lxvii.co. iiii.
Beneficẽtia bifariã capĩ fo.xxvi.co.i.
Beneficiũ bifariã dr̃ magnũ. fo.eod̃ co.ii.
Bene ſe habere inter amorẽ & odium bifariã põt intelligi. fo.x.co.ii.
Bonũ opus aliqñ impatur ab actu malo & vitioſo vide fo.eodẽ co.iii

C

Cato ob occiſionẽ ſui ab auguſtino reprẽdiẽ. vide fo. xvii.co.iiij.
Cauſæ ptinaciç multç. fo.c.co.iij.
Certitudo duplex fo.xxi.vi.co.iiij
Circũſtantia exceſſiui triſtis facit peccata eſſe non mortalia vbi fuiſſẽt mor. fo.lxxi co.iiij
Cõditões reqſitç ad act⁹ virtu.quot ſĩ f.i.co.i.
Cõditões ad ſecundariã virtutẽ reqſitç quot ſunt vide fo.xxxix.co.iij.
Cõditões mollitiei ponũẽ. fo.x cviii.co.iij.
Cõditões pſeuerãtiç ponũẽ fo.lxii.co.i.
Cõfidẽtia & fidentia ſecũdum albertũ magnũ differunt. fo.xxvii.co.ii.
Cõnectio patiẽtiç & mãſue. fo.xlii.co.ii
Cõpatio virtutũ difficilis. fo.xlv.co.iii.
Cõpatio honorantis ad honoratum duplex. vide. fo.xxxvi.co.i
Cõſequentia ab inferiori ad superi⁹ cũ diſtributione non valet fo.iii.co.iii
Cõtentio & inanis gloria diffe. fo.lxxvi.co.i.
Cõtẽtio duplex. fo.lxxxviii.co.i
Contemptus mortis non eſt de ratione martirij.vide fo.lxix.co.iii.
Cõtẽnẽs ꝑlatũ nõ ſp cõtẽpnit deũ.fo. xci.co.ii
Continẽtia grad⁹ duplex fo.viii.co.iiii
Cõtinẽtia grad⁹ i fortitu.qd ẽ. fo.xxv.co.i
Cõtrapugnatio duplex. fo.vi.co.iii
Contrarietates vna cõis & duç ſpeciales reperiuntur in fortitudine. fo.iii.co.ii.
Cõtinuare actum ad finẽ vitæ vſq3 nõ eſt de ratione pſeuerantiç. fo.lxii.co.ii.
Cunctare act⁹ difficilior fuga fo.xi.co.i.

D

Defectus ex parte finis i appetitu honoris do

plex. fo.lxxx.co.iii.R.
Defect⁹ i hũilitate mĺtiplex fo.liii.co.iii
Defectus ſubiectionis ad deum nõ ſemper ẽ ſuperbia fo.xci.co.ii.Q.
Deiectio hũilis mĺtiplex fo.liii.co.iii
Deiici animo qd ẽ. fo.xli.co.iiii.S
Delectatõ ñ cuilibet triſtitię oppõit fo xx.co.i
Delectabili⁹ aliqd dr̃ duplici. fo.xxxii.co.ii N
Delicat⁹ qs dicendus eſt fo.xcix.co.ii.
Deſideriũ duplex fo.xlii.co.ii.
Deſiderabilia triplicia. fo.l.co.i.
Deſertio reip. ꝑpter timorẽ facta ñ ẽ ita mala ſicut ſi fieret pp cupiditatem fo.xxi.co.iii.
Dignitas magnanimi ex opib⁹ publicis conſurgit fo.xxx.co.iiii.
Dignificarĩ ſe honorĩ cõtigit biſ. fo.xxiii.co.iii
Dignificare ſe vt honoretur ẽ melius q̃ dignificarĩ ſe vt honoret. fo.xxxv.co.ii.
Dignificatio duplex. fo.liiii.co.iii.
Dilectio dei ſup omnia poteſt elici ſine charitate. vide fo.xlv.co.i.
Diſcordia quid eſt fo.lxxxviii.co.i
Diſtributõ ſigni diſtribu. dup. fo.lxxx.co.ii.
Dubia non ſp ſunt in meliorem ꝑtem interpꝛetanda. fo.liii.co.i.

E

Efficatia rõnis duplex. fo.xxiii.co.i.
Effect⁹ ſupbiæ mĺtiplex. fo.xcv.co.ii.
Excuſare a pctõ põt duplr̃ intel. fo.xxii.co.ii
Excuſarĩ Tullius ab auctore. fo.xxxvi.co.iiii
Expectarĩ facilior act⁹ q̃ aggredi. fo.xi.co.i.
Extremũ virtutis biſariã capr̃ fo.iii.co.iii

F

Fragilitas hũana ex quiq; cogno. fo.l.co.ii.T
Fiducia dupliciter capr̃. fo.xxxvi.co.iiii.
Fiducia quid eſt. fo.eodẽ co.iii.P
Finis nõ ſp ſpecificat virtutẽ. fo.iii.co.i.
Finis cuiuſlibet hi⁹ duplex fo.xvi.co.i.P
Firmitas ai i bono difficili cuilibet virtuti cõpetit fo.i.co.ii
Fortitudo quadrifariã capr̃ fo.i.co.i
Nõ ois fortitudo eſt eadẽ numero contra Buridanum. fo.ii co.iii.E
Fortitudo bellica non ẽ virtus cardinalis ſed pars virtutis cardial̃. fo.v.co.i.
Fortitudo nõ circa omnia pericula mortis verſatur: fo.vii.co.i.
Fortitudo triplicẽ actũ hẽt: fo.viii.co.ii
Fortitudo tã audaciã q̃ timorẽ cohibet & moderat fo.viii.co.iiii.
Fortitudo ẽ circa timorem mali contra Buridanum. fo.ix co.i.
Fortitudo politica (quę virtus eſt) fit propter virtutẽ. fo.xii.co.iiii.& fo.xiii.co.i.
Fortes ficti cõtra omnes conditiones virtutis agunt. fo.xiii.co.ii.
Fortes ob ignorãtiã piculorum & ob expiẽtiã nõ ſunt fortes fo.xiii.co.iii.&xiiii.co.i.
Fortitudo circa furorem duplex. fo.xiiii.co.i
Fortitudo propter furorẽ qualiter prçaccipit rationem. fo.xv.co.i.
Fortitudo ꝑpter electionem multifariam capitur. fo.eodem: colona eadẽ
Fortis ob defenſionem patriæ debet mortem ſubire. fo.xvi.co.iiii.& fo.xvii.co.i.
Fuga honoris duplex. fo.xxxiii.co.i.
Fuga fortis aliquando virtuoſa aliquando vitioſa. fo.xvi.co.iiii
Fuga facillim⁹ act⁹ fortitudis fo.xi.co.i
Fugiẽdũ aliqd dr̃ dupliciter. fo.lxxxiiii.co.ii
Furorem aſſumi a fortitudine dupliciter intelligitur. fo.ix.co.iiii
Furor adiuuat fortitudinẽ ſed non reddit eã meliorem. fo.xiiii.co.ii.& iii.

G

Gratia gratis data & non gratum faciens ad ꝑſeuerantiã requiritur. fo.lxiii.co.iii.E
Gradus virtutis in qualibet virtute triplex reperitur. fo.vi.co.i.
Gradus duplex itimiditatis. fo.xxiii.co.iii
Grad⁹ heroic⁹ fortitudis qd eſt. fo.xxv.co.i
Grad⁹ pfectionis quot ſunt. fo.l.co.iiii
Gradus ſupbiæ ſecundum Bernardum duodecim. fo.xcvi.co.iii
Grauitas peccati duplex fo.xcii.co.iiii
Glĩa dupliciter capitur. fo.lxxvi.co.i
Glĩa dei dupliciter accipr̃ fo.lxxxv.co.i.O
Glĩa licite põt appeti. fo.lxxxi.co.iiii
Glĩa inanis mĺtiplex fo.lxxvi.co.iiii
Glĩa vana qd eſt. fo.lxxxi.co.ii
Gloriã vanã in opib⁹ miſericordię eſſe peſſimam trifariã intellgitur fo.lxxxviii.co.iii.L
Glĩari i dño mĺtifariã cõtigit fo.lxxxi.co.iiii

H

Habitus facit delectabiliter opari. fo.xv. colona quarta & fo.xc.co.ii.A
Hit⁹ biſariã iclinat ad actũ. fo.v.co.ii
Habitus fortitudinis quilibet eſt virtus cardinalis. fo.v.co.iii
Hit⁹ & act⁹ oppoſiti ſe cõpatiũr̃. fo.x.co.ii
Habitus fortitudinis ꝑpter furorem non accipit rationẽ. fo.xiiii.co.ii
Hit⁹ nõ ſortir̃ vnitatẽ ab actib⁹. fo.iii.co.ii
Habitus martirij duplex fo.lxix.co.ii
Honor quid eſt fo.xxvii.co.iiii
Honor eſt maximũ prçmium a creatura rationali tribuibile. fo.eodẽ co.eadẽ
Honor quadrifariã capr̃. fo.xxvi.co.i

Tabula alphabetica.

Honor & honoratō differūt. fo.xxvi.co.iii
Honorarī ēmeli⁹ q̄ honorari. fo.xxxv.co.iiii
Hūlitas mľtifariā capī. fo.xlix.co.iii.R
Humilitas non repugnat magnanimitati ſed ſub ea cōphēdī. fo.xii.co.i.& xlix.co.ii
Humilis ſuos defectus aliorum defectib⁹ nō ſemper ſubiicit nec ſe omnib⁹ minus appreciari debet. fo.li.co.iii

I

Iactator quis eſt. fo.lxxxviii.co.i.F
Ignorātia iuicibľis duplex. fo.xxiii.co.iiii
In dupliciter accipiī. fo.xli.co.i
Ira dupliciter cohibeī fo.xli.co.ii.
Ira facit aliquando ſuſtinere vt tandem inſiliat vide fo.xv.co.ii
Inclinare ad aliquid poteſt bifariam intelligi folio. xxiii.co.tertia
Incōmoda duplicia fo. xxiiii.co.iiii.
Infamia duplex vera & falſa timēda & nō timenda. fo.vii.co. ſecūda
Infamia bifariā timetur fo.xii.co.iiii
Infiniti vndiquaq; quodlibet punctū ē mediū īfiniti ſcdm vnā dimēſionē ſolū nľlū fo.ii.co.ii
Illatio ab inferiori ad ſupi⁹ terminis materialiter captis non valet fo.v.co.iii
Innocentia non ſemper melior eſt q̄ culpa vide fo.lxxxi.co.iiii
Ironia duplex fo.xxxiii.co.iii
Ingererī ſe martirio trifariā itelligī fo.lxiiii
Intētio virtutis duplex fo.xlviii.co.iii
Intimiditas bifariā capī fo.xxiii.co. ſecūda
Intimiditas vľ vecordia nō ſp fortitudini opponitur fo.xxiii.co.tertia
Inſenſibilitas patiētie opponitur.folio.xcvii. co. tertia.
Impatientia periculoſiſſimū vitiū eſt folio.eodem. co.tertia.
Iuſticia eſt patiētia imperfectior. fo.xlvi. co. ſecunda.

K vacat.

L

Laudabile dī aliq̄d bifariā fo.xii.co.iiii.H.
Longanimitas inferior eſt ad perſeuerantiā. folio lxiii.co.iiii.
Lucretia ob occiſionē ſui ab auguſtino rephēditur. fo.xiiii.co.ſecunda
Lucrū pecunie non eſt magnanimitatis obiectum. fo.xxviii.co.ſecūda.
Luxuria ex ſupbia oriī. fo.xciiii.co.ſecūda
Luſinus capī dupliciter fo.xcix.co.iii

M

Magnanimitatē eē circa id qđ eſt in vnaqq; virtute magnum quō itelligī fo.xxviii co.i
Magnanimus magis ſe eſſe dignū honoribus affectat q̄ hōres cōſeq fo.xxviii.co.iiii
Magnāimitatis duplex genus fo.xcviii.co.i
Magnanimus magis opinionē virtutis bn̄factiue q̄ honorem & opera q̄ opinionem affectat vide fo.xxviii.co.iiii
Magnanimus ob actus interiores nō eſt dign⁹ honoribus fo.xxx.co.iiii
Magnanimus nō catholicus magis honorem appetit q̄ fugit fo.xxx.iiii.co.i.&iiii
Magnanim⁹ non teneī ſemper ſecundum inclinationē ſuæ virtutis opari fo.xxxv.co.i
Magnanimitas circa rerū exſeruarē cōtentū verſatur & ad fugā vilium inclinat fo.xxvii. co.i. & fo.xlix.co.iii.
Magnum & puū quomodo varíant ſpeciē actus & quo modo nō fo.xxix.co.ii.iii.& iiii.
Magnificentia bifariā capī .fo.xxxviii.co.i
magnificentia non ſemper circa ſuptus verſatur.folio. eodem.co.eadem
magnificentia proprios actus exteriores non habet fo.xxxviii.co iii. & iiii. & xxxix. co.i
malum pene vel culpæ vitandum nō excuſat hominē a ſui occiſione. fo.xiiii.co.ii
Mala īpatiētiā ſequentia fo.xlvi.co.iii
Martirium trifariam capiī fo.lxiiii.co.ii
Martiriū nō ē actus fidei fo.lxvii.co.iii
Martiriū non pro quolibet virtutis tempore ē ſubeundum fo.lxx.co.iii
Martiriū pro ope conſilii quādoq; eſt ſuſtinēdum. fo.lxxi.co.i.G
Materia duplex fo.xxx.co.ii
Materia virtutis& p̄miū differūt fo.xxxi.co.i
Mediū duplex intrinſecū & extri. fo.ii.co.iii
Medium duplex rei & ratiōis fo.xxxii.co.i
Medium duplex rei & ratiōis fo.xxxii.co.i
Mediatō duplex virtutis& poſitiōis fo.x.co.i
Meli⁹ nō ē ſp magis appetēdū fo lxvi.co.i
Melius eſt ſecundū caſſianū eē cupidū inanis laudis & carere fornicatione& caſtrimergia q̄ habere caſtrimergiā & fornicationē & carere iactātia fo.lxxxviii.co.iii
Modi incompoſſibilitatis quot ſunt fo.xxiii. & ēt co.ii.F.
Mollities mľtifariā capitur fo.xcviii.
Mollities non ſemper verſatur circa delectationes guſtus& tactus fo.xcviii.co.iiii.
Mors nō ē de ratiōe martirii fo.lxiiii.co.iiii
Mors mľtifariā deſideratur fo.lix.co.i

N

Naturæ cōes i conſilio conſtancienſi condemnatę ſunt fo.x.co.i
Natura hominis duplex fo.xvii.co.i
Nō fugerī cōmouērē qđ ē. fo.xxxiii.co.iii.D
Nolitio naturalis q̄ ē fo.xli.co.i

Nolito an alicuius bonæ cõſequẽtiæ nõ ſẽp ẽ nolitum cõſequens fo.xx.co.ii

O

Obiectũ fortitudinis ẽ malũ & non infamia vl' inopia fo.v.co.iiii.&.vi.co.i
Obiectorũ pluralitas non infert pluralitatem actuum fo.ix.co.ii.
Obiectũ triſtabile non ẽ inmediata cã triſtitię vide fo.xiiii.co.iii.
Obiectũ virtutis duplex fo.xxix.co.iii
Obedientia duplex fo.lxxxix.co.ii.Fi
Occidere ſe eẽ licitũ bifariã itel. fo.lxiii.co.iii
Occitũ aliqd dr̃ bifariã fo.lii.co.ii.G
Odire difficili⁹ eſt q̃ non amare fo.xxiii.co.iii.
Odiũ dei peccatorũ maximũ fo.xcii.co.iiii
Opus ꝑpter deũ ſolũ factũ ẽ melius q̃ ſi ꝑpter deum & aliud fieret fo.xxxiiii.co.iii
Opa virtutis non ſemper cũ ſunt p̃ſentia reficiunt mentem fo.xix.co.iiii
Opus hois pfectũ reddit patiẽtia fo.xlviii.co.i
Opus peccati eẽ difficilius ope virtutis trifariã intelligitur fo.lxiiii.co.ii
Opus dignũ venia & nõ dignũ venia qualiter differunt fo eodẽ co.iii
Oppoſitio actuũ duplex.fo.lxxvi co.ſecunda
Opponitur vnum alteri dupl'r.fo. xlv co.i.h.
Origo vitiorũ duplex fo.lxxxviii co.i. & xcii co. ſecũda.

P

Pars integralis dupl'r capr̃. fo.xxiiii co.i.
Pars potẽtialis trifariã capr̃. fo.xxv co.i.
Partes integrales fortitudinis a potentialibus nõ differunt. fo.eodẽ co.eadem
Partes honoris multiplices. fo.xxxiii co.iiii.
Partes ſubiectiuæ fortitudis ſex. fo.x co.iiii.
patiẽtia tripl'r capitur. fo.xxxix co.i.I
patiẽtia non ſolum cohibet triſtitia ſed excitat fo. xl co.i
patiẽtia nõ manet i patria fo.eodẽ co.ſecunda
patiẽtia fortitudie ẽ ipfectior fo.xlv co.iii.
Pati ꝑ fide cõtingit tripliciter. fo.lx.iiii co.iiii.
peccatũ cõtra virtutẽ cardinalẽ nõ ſp eſt pctm̃ mortale. fo.iiii co.ſecũda
Pctã aliqua ſunt intriſece mala. fo.xxi co.iiii
Peccatũ citius fugiẽdũ q̃ mors fo.eod co.ead
Peccatũ corrũpere virtutẽ dupl'r intelligi̅r.fo. xcii.co. ſecũda
peccare ignorãter & ex ignorantia differunt. fo. lxxix co.i.
Peccatũ dr̃ piculoſũ duplicit̃.fo.lxxvii co.iiii.
piculũ duplex obruẽs & circõſtãs. fo.lxxxiiii co. .i.N.
pericula in bello quedã libera q̃dã nõ ſũt i poteſtate noſtra. fo.vii.co. tertia.
perſeuerãtia quadrifariã ccipit.fo.xxv.co.iiii
pſeuerãtia grad⁹ i fortitudie q ẽ. fo.xxv.co.i.
pertinax quis eſt. fo.lxx co.ii & xcix co.iiii & ẽt fo. vltimo co.ſecunda
ptinax quinq3 modis capitur.fo.c co.ſecunda
ptinacia mioris quid eſt ibidem co.eadem
ptinax infidelitatis qd eſt ibidem co.eadem
ptinacie hereſis quid eſt ibidem co.eadẽ
ptinacia ſiplicis erroris duplex fo.eod co.ead
preſũptuoſus ois ignorãs. fo.lxxviii co.i.
preſumptio nõ ſemp eſt pctm̃ contra ſpm̃ ſctm̃ fo. eodem co.iiij.
preſũptio nouitatũ qd eſt. fo.lxxxviii co.i
ꝓprietas duobus modis capr̃. fo.lxi co.ii.O.
ꝓprietates patiẽte quot ſunt. fo.xlix co.iiii
pro ꝓpoſitiõe nõ catholica ſcita eſſe nõ catholica licite quis patit̃ martiriũ.fo.lxx co.ſecũda
puſillanimitas eſt peior p̃ſumptione fo.lxxix co. ſecunda
puſillanimitas quõ ꝓcedit extra fo.xcviii co.ii

Q

Quintupliciter verſatur virtus circa ſuũ actũ fo. liii co.iiii.Q.
Quinq3 ſunt gña martirum ſcd̃m altiſſidoren ſem fo.lxvi co.ſecunda K
Quinq3 de cauſis licite quis patitur martiriam fo. lxix. co.iii.
Quattuor ſunt ſpecies fortitudinis. fo. xx.iii.co iii.

R

Rectitudo rationis i ſubeundo ardua aliquando i vno aliq̃n in plurib⁹ actib⁹ ponit̃ fo.ii.co.ii
Recedere a bono ob fugã triſtitiæ ẽ mollicies fo. xcviii co.tertia
Robur corporis qd eſt & an virtuti conueniat fo. i.co.i.
Robur ſpei vñ ꝓuenit. fo.xxxvii co.ſecunda

S

Spes tripliciter accipr̃ fo.xxxvii co.tertia V.
ſpes aliq̃n mortale pctm̃ fo.xxiii co.iiii
ſpes & timor ſcd̃m thomã drñt per obiectam. fo. ix co.tertia.
Spes cõis ẽ audacię & fortitudi. fo.eo.c.ead
Spes bñ ſe habẽdi i arduis (& nõ deſiderium) cauſat delectatiõem fo.xix.co.iii
Spẽs fortitudi ſimilitudinarie ſex fo.xi. & ẽt co.ii.F
Species ſupbie quattuor fo.xcv co.iiii
ſpecies patientie a multis poſite refelluntur. fo. xliii co.tertia
ſpecies puſillanimitas quot ſũt fo.lxxix co.ii
ſpecialitas actus duplex diſtinctionis & originis fo.xci co.tertia.
ſecuritas dupliciter accipr̃ fo.xxxiii co.iiii

Signũ dicit meli⁹ mltifariã fo. xxvii. co. iiii. E
ſubiectũ oiũ moraliũ virtutũ aia fo. xxix. co. i
ſubijcit quis alteri trifariã fo. li. co. ii.
ſuſtinet maxim⁹ actus fortitudis & principali
or q̃ inferre. fo. xi. co. i. & xii. & co. i
ſuſtinere mala nõ ẽ actus adequatus patiẽtiæ
vide fo. xliii. co. iiii.
ſuperbia quid eſt fo. lxxxviii. co. iii
ſupbia dupliciter capit fo. xc. co. iiii. E
& xcii. co. tertia & xc. co. tertia
ſuperbia ſecũdũ hugonẽ duplex: ſecũdũ Ber=
nardũ triplex. fo. lxxxviii. co. iiii. N
ſuperbus vanus ambitioſus p̃ſumptuoſ⁹ quõ
differunt fo. xcix. co. i
ſuperbus habet mltas malas conditiões foli.
eodem colũna ſecũda
ſupbia in deũ (& ẽt in hoies) eſt peccatũ mor=
tale fo. xcxi. colũna. ii. & co. iii K
ſupbiã ſe opponere deo dupl. itelligit fo. xcii
& ẽt colũna primã O
Supbia i deũ & ẽt i hoies eſt peccatũ mortale
vide fo. xci. co. ii. i. & co. iii. K
Supbiam ſe opponere deo duplr itelligitur
vide fo. xci. co. i. Q
ſupbia vitio cõtra naturã & oi vitio theologi=
co eſt peior fo. xciii co. iii & iiii
ſuperbiã eſſe vitiorũ regimẽ multifariam itel
ligitur. fo. xcv co. i
ſupbia i volũtate ſolũ ſubiectat fo. eodẽ. co. iii
ſupbia tollerabilior ẽ i diuite indocto q̃ i pau=
pere docto fol. o. xcvii. colũna prima
ſuperbia cognata eſt potẽtib⁹ fo. eodẽ co. eadẽ

T

Trãſitus de contradictorio i cõtradictoriũ nõ
fit ſine mutatione fo. xxx co. i
Temperãtia nõ ſp tollit ipedimenta opis boni
pueniẽtia a delectabili fo ſcdo co. i
Tẽpantia heroica (licet nõ ſimplex) circa mor
tem verſatur fo. vii co. i
tempantia bifariã capit folio. li. co. i
Teſtimoniũ hoim mltipliciter pfert diuino ſñ
peccato fo. lxxvii. co. i
Timor quid ẽ & ex quo generat fo. viii co. . i
Timor mltifariã capit fo. xx. co. iiii
Timor nõ ſẽp ẽ peccatũ fo. xxi. co. iiii
Timor quõ excuſat a pctõ fo. eodẽ co. ii.
Timor aliqñ eſt peccatũ mortale alipuãdo ve=
niale fo. eodẽ. co. eadẽ
Timor inclinans contra iudicium rectæ ratio=
nis nõ ſẽp ẽ peccatũ fo. eodẽ: co. iiii
Timore in gratiãois nõ ẽ op⁹ virtutis deferẽdũ
vide fo. vii. co. ii
Timor & audacia nõ ſunt totale obiectũ forti=
tudinis fo. viii. co. iii
Triſticia duplex de uicẽs & afficiẽs fo. xv. co. ii
Triſticia duplex. ſ. deliberata & nõ deliberata
vide. fo. xl. co. iiii.
Triſticia multiplex fo. xcvii. co. iiii
Triſtitia facit ac ſẽtẽtia iuſta iniuſtã fo. c. co. i
Tollere ipedimẽta rectã rationẽ ipediẽtia po=
ni in opibus hũanis eſt mihi virtuti commune
vide fo. i. co. ii. & fo. ii. co. ii

V

Vecordia qd ẽ & qualiter gñat fo. xxii. co. iiii
Verecũdia qd ẽ fo. xii. co. i
Verecũdia bifariã capit fo. xxxii. co. iiii
Veritates credibiles duplices fo. lxix. co. iii. E
Vitiũ capitale qd ẽ fo. lxxxvii. co. iii. & xcv.
& ẽt colũna prima
vitiũ vnũ originat aliud dupli. fo. xciii. co. i
virt⁹ trifariã capit. fo. lxv. co. iii
virt⁹ trifariã dr haberi fo. lxi. co. iii.
virtutes non ſunt cõnexæ fo. xl. co. iiii
Virtutes quo ad act⁹ non remanẽt i patria fo.
eodẽ & ẽt co. iii. Q
virt⁹ verſat circa plura duplr. fo. xxvii. co. iiii
Virtus nõ ẽ cã honoris fo. xxvii. co. i. P.
Virt⁹ bifariã verſat circa extremu fo. ii. co. ii
Virtutes cardinales alias virtutes in tribus p̃=
cellunt fo. iii. co. iii
Virtus dr cardinalis quia eã habet potiſſimos
virtutum habitus fo. ii. co. iiii
Virtutũ cardinaliũ q̃libet nõ ſemper aliam iu=
uat. fo. vi. co. iii
Volitio iuſtitiæ ad magnanimitatẽ ptinens du
plex vide fo. xxxix. co. ii.
Volitio ſine habitu aliquo põt bonu rationis
ſeruare cõtra qualcunq3 triſtitiaſte. xl. co. i. K
Volitũ dr aliqd bifariã fo. xx. co. ii. y
Vſus ẽ melior q̃ poſſeſſio fo. xii. co. i. E
Vtilius non ſemper ẽ melius. fo. eodẽ. co. eadẽ

X

Xp̃s nõ accelerauit vſum rationis inocẽtibus
occiſis fo. xlv. co. ii.
Xp̃s oia magnifice egit fo. xxxviii. co. ii
Xpianus bifariã capit fo. lxxi. co. iii. T

y

ypocrita nõ ſuſcipit hõres virtutis. fo. xxxvi.
& ẽt co. i
ypocriſis trib⁹ mõis cõmittit. fo. lxxxviii. co. i

G Finis.